בעזרת השם יתברך

ועד העירוב

עמודים 11 - 129

בירור דין העירוב בבארא פארק.

ובו מבאר שהעירוב שנעשה בבארא פארק כשר אפילו לשיטת האגרות משה זצ״ל

נכתב על יד אחד הרבנים שליט״א

בעזהשי"ת

בירור דין העירוב בבארא פארק

ונחלק לשני פרקים

פרק א' : מבאר כי העירוב כשר ומהודר עפ"י שיטת השו"ע והפוסקים [גם עפ"י שיטת ההלכה של הגאון האדיר ר' משה פיינשטיין זצ"ל בספרו אגרות משה].

פרק ב' : מבאר שעירוב דידן כשר גם לפי חומרותיו וחידושיו של הגרמ"פ זצ"ל בספרו אגרות משה.

נכתב ע"י אחד הרבנים שליט"א

יצא לאור ע"י
וועד העירוב דבארא פארק יע"א
פרשת בשלח תש"ם לפ"ק

בס"ד

בירור דין העירוב בבארא פארק

ונחלק לשני פרקים

פרק א': מבאר כי העירוב כשר ומהודר עפ"י שיטת השו"ע והפוסקים [גם עפ"י שיטת ההלכה של הגאון האדיר ר' משה פיינשטיין זצ"ל בספרו אגרות משה].

פרק ב': מבאר שעירוב דידן כשר גם לפי חומרותיו וחידושיו של הגרמ"פ זצ"ל בספרו אגרות משה.

פתח דבר

אי' בסנהדרין דף כ"ד. א"ר אושעיא מאי דכתיב [זכריה יא] ואקח לי שני מקלות לאחד קראתי נועם ולאחד קראתי חובלים, נועם אלו ת"ח שבארץ ישראל, שמנעימין זה לזה בהלכה, חובלים אלו ת"ח שבבבל שמחבלים זה את זה בהלכה, [מחבלים. בלשון עז וחימה מקשין זה לזה, ובני א"י נוחין יחר ומעייינין יחד ומתקן זה את דברי זה, והשמועה יוצא לאור, רש"י] ויאמר אלה שני בני היצהר העומדים וגו' ושנים זיתם עליה יצהר, א"ר יצחק אלו ת"ח שבא"י שמשמנין [נוחין כשמן] זה לזה בהלכה כשמן זית, ושנים זיתם עליה אלו ת"ח שבבבל שמרורין זה את זה בהלכה כזית עכ"ל הס"ס.

אמנם אי' בקידושין דף ל' ע"ב עה"פ אשרי הגבר אשר מילא את אשפתו מהם לא יבושו כי ידברו את אויבים בשער, מאי את אויבים בשער א"ר חייא בר אבא אפילו חאב עם בנו חרב עם תלמידו שעוסקין בתורה בשער אחר, נעשים אויבים זה את זה, ואינם זזים משם עד שנעשים אוהבים זה את זה שנאמר [במדבר כא] את וחב בסופה, אל תקרא בסופה אלא בסופה עכ"ל הגמ'.

וע"כ נקווה שכאשר נתקיים תחילת המאמר, כן יתקיים בע"ה סוף המאמר, ונזכה שכל התלמידי חכמים יהיו נעשים אוהבים זה לזה.

מסורת אבותינו ורבותינו דעשיית עירוב מצוה רבה

אלא דזה מדובר בויכוח הלכתי, אבל בנידוינו עיקר הויכוח בנוי על המסורת, שדעת הרבנים הזקנים שליט"א, אשר קבלו דרכי הוראה "מסורת דור ודור, מאבותיהם ורבותיהם גדולי הדור זי"ע, שדעתם דעת תורה דמצוה

רבה וגדולה לעשות עירוב בכל העיירות", וחשבו זאת לחובת השעה ולתיקון גדול, וכן עודדו ותבעו ועשו פעלים למען ייסוד העירוב גם במדינתינו.

דעת הגה"ק מסאטמר זצוק"ל בענין עשיית עירוב

אמנם הרבנים הצעירים שנולדו ונתחנכו במדינתינו יצרו מסורת חדשה של חמישים שנה שאין לעשות עירוב בעיירות גדולות, ורוצים לומר שכן היתה רעתו הק' של כ"ק אדמו"ר חגה"ק מסאטמאר זצוק"ל.

והנה הרבר פשוט ראילו היה הרבר כן, שרעתו הק' ראין לעשות עירוב, אז בוראי לא היה עולה על הרעת לשום בר רעת, לעשות עירוב נגר רצון קרשו, אשר הוא הגבר אשר החזיר העטרה ליושנה יהרות התורה והחסירות באמעריקא.

אבל האמת הוא שיש כמה הוכחות ברורות וירים מוכיחות שלא היה רעתו הק' של הגה"ק מסאטמאר זצוק"ל נגר עשיית עירובין כלל, רק אדרבה תמך בעושי עירוב.

ראשית הרי אנו רואים המכתב שכתב הגבאי הרה"ח ר' יוסף אשכנזי שליט"א שהגה"ק זצוק"ל ברכו בהצלחת עשיית העירוב וגם נתן לו סכום הגון לצורך תיקון העירוב.

וכן אנו רואים המכתבי עירור וחיזוק שנתנו הרבנים הגרולים מנהיגי וחברי התאחרות הרבנים בשנת תשל"ר ובראשם חגה"ע מפאפא זע"ל, שכ' ע"כ חזק ואמץ ותהי' ממזכי הרבים, וחגה"ע אבד"ק שארמאש זע"ל יו"ר התאחרות הרבנים שכ' שמצוה גרולה לתקן עירובין בוויליאמסבורג, והרח"ג אבד"ק שטאקאווא זצ"ל יו"ר לבת"ר דהתאחרה"ר שכ' רבר גדול להשתרל בתיקון עירובין בשכונתינו, וחגה"ע אבד"ק סאמבאטחעלי זצ"ל שכ' דהוא ענין גדול לתקן עירובין בשכונתינו שכונת יראים וחסירים, וחגה"ע אבד"ק אראד זצ"ל שכ' עלה עליו רוח טהרה לזכות את הרבים וכו' לעשות תיקון עירוב בעירינו פה וכו' עם הרבנים הגאונים חכמי הרור של התאחרות הרבנים שיחיו נצח וכו' ועור כמה רבנים חשובים ראז שכולם פה אחר רמצוה ותיקון גדול לתקן עירובין בשכונת וויליאמסבורג, ואילו היתה רעתו הקרושה של הגה"ק מסאטמאר זצוק"ל מיסר ונשיא התאחרות הרבנים שאין לעשות עירובין, איך יעלה על הרעת שחסיריו הרבנים הגרולים יו"ר וחברי התאחרה"ר הסרים למשמעותו יעשו ח"ו נגר רצון רבם ונשיאם, אתמהה.

וכן מעידים הרבנים הזקנים הגה"צ מארוואדי שליט"א והגה"צ ממאזאי שליט"א והרה"ג מיאקא שליט"א שרעתו הק' של הגה"ק מסאטמאר זצוק"ל היה שיש לעשות עירובין בוויליאמסבורג.

היוצא לנו מכל זה שהרבר ברור שכ"ק אדמו"ר הגה"ק מסאטמר זצוק"ל לא היה נגר העירב כלל, רק בוראי היה אצלו רבר חשוב מאור כמסורת כל רבותינו זי"ע.

אמנם לא היה ניח"ל להגה"ק זצוק"ל, שכ"א ואחד יעשה עירוב, ושיעמוד בלי אחריות והשגחה מעולה, כי לעשות עירוב בעינן רב העיד וכיוצ"ב שישגיח ויפקח על העירוב, ולכן כעת אשר הקימו וועד העירוב מרבנים ובעלי בתים, שיפקחו וישאו בכשרות ובעול העירוב בקביעות, ובאופן זה בודאי היה ניח"ל בעשיית עירוב.

בירור הלכה

הנה היות ורבים הם השואלים על איזה סמך התירו פרושים את העירוב אשר נעשה פה בבארא פארק יע"א, ועדיין לא ביארו הטעמים בפרטיות, ורוצים הם לדעת ולהבין ולהשכיל על איזה אדנים הדברים מיוסדים, ובפרט בדבר גדול כזה שנחלקו בה גדולי הדור שלפנינו.

לכן באנו בשורות אלו לבאר ולפרש את הדבר בעזהשי"ת החונן לאדם דעת.

דעת הפוסקים אי ברוקלין רשות הרבים

הנה הגם שנחלקו גרולי הדורות בערים הגדולים אשר דרים בה ס' רבוא אנשים ויותר, מה דינם, האם דינם כרה"ר דאורייתא ואין לערב בהם בצורות הפתח גרידא, או דדינם בכרמלית כל זמן שאין ס' רבוא בוקעים בה ברחוב עצמו, וע"כ שפיר יבולים לערב בהן בצורות הפתח, וכן הורו הרבה מגדולי הפוסקים אשר אנו סומכים עליהם כהבית אפרים והמהרש"ם ועוד, וכן נקטו להלכה הגאונים של דור לפנינו הגה"צ מסאטמאר זצלל"ה ואתו עמו הה"ג מקאפיש זצ"ל הה"ג משאפראן זצ"ל והה"ג מקראסנע זצ"ל כאשר מעיד הגה"צ מאודווארי שליט"א, וכן היה דעת הגה"צ מפאפא זצלל"ה, והגה"צ מהר"י שטייף זצ"ל ועוד, כולם פה אחד שעירינו ברוקלין אינו רה"ר מדאורייתא, [והיינו מטעם דאין בנמצא רחוב שיהא בוקעין בו ס' רבוא, או מטעם שאין הרחובות מפולשות ומכוונין משער אל שער].

אמנם הגאון האדיר ר' משה פיינשטיין זצ"ל ועוד כמה גדולים העלו להלכה דבס' רבוא בוקעים בכמה רחובות יחד, מצטרפים לעשות רה"ר דאורייתא, ומשום כן החזיקו עירינו ברוקלין לרה"ר דאורייתא.

ומאחר שנחלקו בזה גדולי ישראל אשר במדינתינו ולא ישבו במנין לעלות הלכה ברורה, ע"כ עדיין הדבר תלוי בפלוגתא.

עשיית עירוב להציבור צריך להיות כשר לכל הדעות

והגם דאנו אין לנו אלא דברי רבותינו הנ"ל שבתר הוראותיהם אנו הולכים מדי יום ביומו בין לקולא ובין לחומרא, מ"מ לעשות עירוב בעיר לכל הציבור בודאי יש להחמיר שיהא מוסכם לכל הדעות, לכן בודאי מוטל עלינו להחמיר דכל שס' רבוא בוקעים בעיר, אפילו רק ע"י הרבה רחובות ביחד דינו כרה"ר מה"ת, ולא מהני לערב בצורות הפתח.

מחיצה כר"א כ' א', ודלא כר"י, דסתמא דתלמודא שבת ו' ב' מוקים לה לברייתא דהתם כוותי' דחכמים, ובריתא דהתם משמע דהלכתא היא, וכן פסק הרמב"ם פי"ז מה"ש הל"ג וכו'.

ובאות ה' ב' וז"ל "ונראה דכל שיש ג' מחיצות של עומד מרובה לא אמרינן תו דאתו רבים ומבטלי מחיצתא דג' מחיצות של עומד מרובה עדיף שם ד' מחיצות ולא מצינו חילוק בין ג' מחיצות לד' לענין דאורייתא" וכו' עכ"ל.

וכן דעת הנודע ביהודה בספרו דורש לציון דרוש י"ג דף נ"ב ע"ב דכל שהוי רה"י מה"ת כגון ג' מיחיצות לרידן, שוב אין בקיעת רבים מבטלי מחיצה עי"ש.

ובאמת דבר זה כבר מפורש ברשב"א עירובין דף ו' ע"ב וז"ל דאפילו לרבנן דאמרו לו בכך הוא דלא מעירבא משום שתי מחיצות לרידהו לאו דאורייתא, אבל בג' מחיצות דאורייתא לא איכפת להו אם דרך הרבים מפסקת בנתים דבקיעת הרבים לרידהו לא מבטלת מחיצה עכ"ל.

דעת הגדולים להתיר עשיית עירוב בעיר פאריז שי"ב ששים רבוא ע"י ג' מחיצות עומד מרובה, גם באיכא פירצות דבקעי בה רבים

והלא ידוע מעשה רב שהעלו גדולי הדור להתיר לערב רה"ר ע"י ג' מחיצות ולא חששו כלל לומר דאתי רבים ומבטל מחיצה, הלא המה הגאונים הגדולים הגאון ר' חיים עוזר והחזו"א זצ"ל, והרה"ג ר' העניך נוויאזקי זצ"ל [משגיח העירוב דווילנא], שהעלו להתיר לעשות עירוב בעיר הגדולה פאריז הגם שבקעו בה יותר מס' רבוא שהוי ר"ה דאורייתא, מ"מ מאחר שנתבאר להם שיש שם ג' מחיצות עומד מרובה על הפרוץ, הוי רה"י מה"ת, הגם שהיו שם פירצות יותר מעשר, ונשרים שעוברים בהם, מ"מ העלו דמה"ת הו"ל רה"י ושפיר יבולים לערב ע"י צורות הפתח, עי' בשו"ת אחיעזר ח"ד סי' ח', ולפי"ז ה"ה בניד"ד יש לסמוך לערב עירינו בארא פארק שיש בהן ג' מחיצות הגם שיש כמה פירצות וגשרים, מ"מ אין לנו לחשוש מאחר שגדולי הדור עשו מעשה אין לנו להרהר אחריהם, ויכולים בודאי לסמוך עליהם למעשה.

דעת היעב"ץ דגם בג' מחיצות אתי רבים ומבטלי מחיצות

אלא דעדיין יש לבעל דין להעיר ע"ז דהרי הגר"י עמדין זצ"ל בספריו שאילת יעב"ץ ח"א סי' ז' ובמור וקציעה סי' רמ"ג נראה דס"ל דגם בג' מחיצות אתי רבים ומבטלים מחיצה, והו"ד בשו"ת מהרש"ם ח"א סי' קס"ב עי"ש, ולפי דבריו נמצא דבניד"ד הגם שבארא פארק מוקף בג' מחיצות מ"מ הלא איכא כמה פירצות ויש מהם שאולי בוקעי בה רבים וגם יש ג' גשרים ומחתרת [הנקרא טאנעל] אשר רבים בקעי בהם ולבטלי למחיצות.

אמנם בבארא פארק יש "שם ד' מחיצות" דלכו"ע אין רבים מבטלי מחיצה

אמנם גם זה אינו דלאחר שיצאתי לבדוק במחיצות העיר ברוקלין נתברר לי בבירור גמור כי ברוקלין יש יותר מג' מחיצות, כי יש בו "שם ד' מחיצות", דהיינו

בשני הקצות בהתחלה ובסוף הג' מחיצות, יש קרן זוית ממש כדת וכדין לערך מאה אמה כזה , ובאיכא "שם ד' מחיצות" בודאי לא אתי רבים ומבטלי מחיצות, כמבואר בש"ס ופוסקים, כמו בפסי ביראות, כדמפורש בדברי היעב"ץ שם, והגם שהמרחק רב בין שני הפסים, הלא מבואר בשו"ת בית אפרים שם דאפילו בכמה מילין דנין ביה דין פסי ביראות מכח "שם ד' מחיצות".

ועוד הלא בניד"ד איכא בהמשך להפסי ביראות מקצה אל הקצה מחיצה רביעית שלימה, עומד מרובה על הפרוץ, ע"י הבתים שברחובות כזה , ובאופן זה בודאי לכו"ע לא אתי רבים ומבטלי מחיצה, ובפרט במחיצה רביעית מבואר באחרונים דבודאי לא מגרע כלל בקיעת רבים.

כמה סברות דהגשרים דבקעי בה רבים אין מבטלים מחיצה

ובענין הגשרים והטאנעל נראה ליתן כמה טעמים אמאי אין הם מבטלים מחיצות, [חוץ ממה שכבר הבאיתי דעת האחיעזר והחזו"א דבג' מחיצות ועומד מרובה אין הרבים מבטלים מחיצה כלל].

חדא דהגם דמבואר בכמה פוסקים דם"ל דגשרים מבטלים מחיצה עי' גו"ב תגינא או"ח בי' מ"ב, היינו דוקא בגשרים שלהם שהיו עוברים ופורצים את המחיצה עצמה, לכן י"ל שהגשרים מבטלים את המחיצה, משא"כ בגשרים שלנו שעוברים למעלה מן המחיצות הרבה, ואין מבטלים בפועל את המחיצות כלל, מהיכי תיתי לומר שגשרים הללו מבטלים את המחיצות שתחתיהן מהם הרבה, וכי מפני שהגשר עובר למעלה מראש המחיצה יבטל את המחיצה.

ועוד דהלא דעת הרבה פוסקים דהעוברים ע"י קארס שדינם כעומדים בתוך רה"י, ועל ידיהם לא נעשה רה"ר, א"כ נימא אנן בדידן דה"ה נמי שאין מבטלין את מחיצת הרה"י, וא"כ בגשר שקורין מאנהעטין בריטש וכן הגשר וועזאנא שאין עוברים עליהם בני אדם רק קארס אינם מבטלין את המחיצות שתחתיהן, וכן גשר ברוקלין אף שיש להם מקום הילוך בני אדם מ"מ המקום הזה לכאורה הוי רה"י עכ"פ מה"ת שיש לה ג' מחיצות כדגתבבר, וא"כ אין ההולכין ברה"י מבטלין את המחיצות שתחתיהן.

ועוד נראה פשוט דהרי מאנהעטען הוא רה"י מה"ת שמוקף בד' מחיצות, וכן ברוקלין המוקף בג' מחיצות כדביארנו, נמצא דהגשרים עוברים מרה"י לרה"י, וממילא אין להם דין פירצה כלל רק חורי רה"י העובר מרה"י לרה"י דדינן כרה"י.

וכן הוא דעת החת"ם בסי' פ"ט ועוד כמה פוסקים דכל הגשרים שיוצאים מרה"י הוי רה"י עכ"פ מה"ת.

ובר מן דין הלא כ' המג"א בסוף סי' שס"ג וז"ל ואפשר דלא מקרי רבים [לבטל מחיצה] פחותים מס' רבוא וכו' וכן משמע דעת הפוסקים שסתמו בזה עכ"ל, וכ' בבית שלמה סי' מ"ג שכבר סמכו כל גדולי עולם ע"ד המג"א עי' שם לשונו, והדבר פשוט דאין עוברים בשום גשר ס' רבוא בכל יום.

ולאור זאת לא רצו רוב הרבנים להצטרף עם המתירים עד שנתברר שהעירוב פה בבארא פארק הוא כשר גם לדעת הגאון ר' משה זצ"ל בספרו אגרות משה כרנבאר בע"ה.

[והגם שבאמת בימינו אלה הסיק גם הגאון ר' משה זצ"ל שאין ברוקלין רה"ר דאורייתא, מאחר שליכא ס' רובא בוקעים ברחובותיה, כי כדי שיהא ס' רבוא בוקעים בה בעינן קרוב לג' מליון אנשים (במקום של י"ב מיל על י"ב מיל), ויש רק לערך יותר משני מליון, אלא שעכ"ז לא ניח"ל להתיר כי לאו כל אחד יודע מזה כמש"כ בח"ח או"ח סי' כ"ט עי"ש, נמצא עכ"פ דגם לדעת הגאון ר' משה זצ"ל בזמנינו ליכא חשש רה"ר דאורייתא, אלא הרחקה גרידא שגזר הגאון ר' משה זצ"ל עפ"י דעתו דעת תורה.]

והננו בזה לעלות על הכתב מה שיצא לנו בעהשי"ת לבאר כשרות העירוב לכל הדעות.

ונחלק דברינו לשני פרקים:

פרק א' : נבאר בע"ה כי העירוב כשר ומהודר עפ"י שיטת השו"ע והפוסקים, [גם עפ"י שיטת ההלכה של הגאון האדיר ר' משה פיינשטיין זצ"ל בספרו אגרות משה ודעימיה].

ובפרק ב' : נבאר שהעירוב דידן כשר גם על פי חומרותיו וחידושיו של הגרמ"פ זצ"ל בספרו אגרות משה.

פרק א'

בארא פארק מוקף בג' מחיצות שלימות

הנה לאחר שנתברר שעירנו בארא פארק מוקפת בג' מחיצות חזקות גבוהות יותר מי' טפחים כאשר נבאר להן, נמצא שהגם שם' רבוא בוקעים בה בברוקלין והוי רה"ר, מ"מ ע"י ג' מחיצות נעשה רשות היחיד מן התורה, והגם דעדיין רה"ר הוא מדרבנן דהיינו כרמלית, מ"מ על זה מועיל שפיר להקיף בצורות הפתח להתיר בה הטלטול.

והגם שלעת עתה יש בהן כמה [ד' או ה'] פירצות קטנות יתר מעשר אמות [שאפשר בקל לתקנן], מ"מ כל שיש ג' מחיצות עומד מרובה על הפרוץ, [99.9% עומד ו 00.1 % פרוץ] הגם שיש פירצות יותר מעשר אמות [ואפילו פירצות יותר מט"ז אמה], מ"מ עדיין נשאר רה"י מה"ת, ושפיר ניתר בצורות הפתח, כדמבואר בחזו"א הל' עירובין סי' ק"ז (מ"ג) אות ה', ובספר אגרות משה ח"ח או"ח ח"ה סי' כ"י ענף א' אות ג' עי"ש.

ויתר ע"כ ס"ל להחזו"א שם דגם בפירצות דבקעי בה רבים לא מנרע דז"ל שם באות ד' "ולענין הלכה נראה דנקטינן דבשם ד' מחיצות ל"א אתי רבים ומבטלי

עוד כמה סברות דלא להוי בארא פארק רה"ר דאורייתא

א' כבר הבאיתי לעיל דעת כמה ראשונים ופוסקים דבעינן ס' רבוא בוקעין במקום אחד, ולא סגי בבוקעין בעיר, ואפילו לדעת הפוסקים דסגי בס' דבוא בעיר, מ"מ הלא כ' האגר"מ דבעינן ג' מליון כדי שיהא ס' רבוא בעיר, וליכא.

ב' דעת כמה ראשונים דבעינן רחובות המפולשים ומכוונין משער לשער, כמו שפסק המחבר בסי' שמ"ה ס"ז ובמג"א סק"ו עי"ש, והרי בארא פארק אין רחובותיה מפולשין ומכוונים משער לשער, כי ראשן או סופן מגיע עד למחיצות אצל המים, או נגמרות בבתים [אצל דעיהיל רוד] או בפארק'ס, או בדער ענד'ס.

ג' דעת החזו"א סי' ק"ז סק"ה שכל הרחובות שלנו שיש בתים בכל אורך הרחובות משני הצדדים ובסוף הרחובות מסתיים בגדר או בבתים וכיוצ"ב, נמצא דכל הרחובות יש להן ג' מחיצות עומדים מרובה על הפרוץ, ודינו כסתום מן התורה, ושוב מועיל בהן צורות הפתח, וכן הוא המציאות בעירינו בארא פארק שהרחובות נגמרות בצד אחד ואפילו בב' צדדים במחיצת הים או בבנין או בשאר מחיצות, נמצא דבארא פארק כולו רה"י מה"ת לדעת החזו"א.

[ואף שרבים בוקעין בהן מ"מ קיי"ל כרבנן דף כ"ב ע"א דלא אמרינן אתי רבים ומבטלין מחיצה, כן דעת הרבה ראשונים, ר"ח שבת ק"א ע"א, רמב"ם פרק י"ז מהלכות שבת הל"ג וכן דעת הג"מ שם וכן נראה דעת הת"י בשבת דף ו' ע"ב ד"ה ולא, וכ"ה בהג"א רפ"ב דעירובין בשם או"ז מהרמ"ק, וכן הוא באו"ז, וכ"כ הרע"ב, וכן פסקו הרבה אחרונים ה"ה היעב"ץ בשו"ת ח"א סי' ז', הבית אפרים סכ"ו, החת"ם או"ח סי' פ"ט, שו"ע הרב סי' שמ"ה בקו"א, ספר תוספת שבת סוף סי' שפ"ג, הישועות מלכו, הבית שלמה סי' נ"א, הערוה"ש ריש סי' שפ"ר, האבני נזר סי' רפ"ו, אחיעזר ח"ד סי' ח', חזון איש שם.]

פרק ב'

מבאר שעירוב דידן כשר גם לפי חומרותיו וחידושיו של הגרמ"פ זצ"ל בספרו אגרות משה.

אמנם הגאון האדיר ר' משה פיינשטיין זצ"ל בספרו אגרות משה או"ח ח"א סי' קל"ט העלה דאין להתיר לערב במאנהעטן בצורות הפתח הגם שיש שם ד' מחיצות העשויים ע"י בנ"א, ותוכן דבריו הוא, דמאחר שיש שיטות גדולות דגם בדלתות נגעלות הוי מאנהעטן וברוקלין רה"ר, [היינו מכח דברי הרשב"א דפלטיא הוא רה"ר אף בעיר המוקפת חומה], ומאחר שאין מנהג נגר שיטתם א"כ מהראוי להחמיר, ומוסיף לומר שאף אם נחלוק ע"ז [כדעת כל הפוסקים שאין הלכה כרשב"א] הא יש סברא להחשיב רה"ר מצד הגשרים, הגם דמצד זה היה יותר נוטה להקל, אך מ"מ לצרף להחמיר ודאי היא ראויה, וכו' זהו תוכן טעם האיסור של האגר"מ שלא לעשות עירובין במאנהטען.

וא"כ לכאורה גם בניד"ד בבארא פארק הגם שיש מחיצות כדביארנו, מ"מ לדעת האגרות משה יש לחוש לפלטיא ולגשרים כנ"ל.

[והנה הגם שבאמת מסתבר שהשווקים אצלינו אין בהן דין פלטיא מכמה טעמים, מ"מ אין מטרתי לפלפל על דברי האגרות משה אלא מטרתי אחת הוא, לבאר שגם לפי ההנחות של האגרות משה, שכן יש לברוקלין דין פלטיא עכ"ז יש להתיר בניר"ד גם לשיטתו.]

חומרות האגר"מ במאנהעטן משום הגשרים לא שייך בבארא פארק

אמנם נראה לבאר שגם אי יש דין פלטיא לברוקלין מ"מ יש להתיר בזמנינו.

דהנה האגרות משה לא אסר רק בצירוף שני הסברות יחד, לחשוש לשיטת הרשב"א דפלטיא אינה ניתרת במחיצות, בצירוף חשש הגשרים, דהגם דכל חשש בפני עצמו יש להקל בהן, מ"מ שני החששות יחד יש להחמיר כדמבואר בדבריו.

והנה חשש הגשרים הוא כמו שכ' שם בענף ה' דיש להסתפק בהגשרים שהולכים ממאנהעטן לברוקלין, אם יש להחשיבם חלק מהעיר מפני שהם גם מתשמושי העיר, מאחר שיש בהם איצטבאות לישב שם ומקומות לטיול, ואם כן אז יש לדונם כאילו יש בהם ס' רבוא, דמצרפים אתם בצירוף בני העיר, שביחד איכא ס' רבוא.

או דילמא אין להחשיבם כחלק מן העיר משום שהם חוץ לעיר, ואז הרי צריך צריך שיהא ס' רבוא בכל אחד לבדו כמו בדרכים, שאין שייך לצרף להם אלו שבעיר, וזה ליכא, וכו' והסיק דנוטה להקל דסגי בצורות הפתח עי"ש.

אלא דמ"מ מידי ספיקא לא נפקי, וע"כ ראוי לצרף חשש זה, יחד עם החשש שיש לחוש לשיטת הרשב"א דבפלטיא לא מהני מחיצות, ומכח שני החששות יחד מחמיר האגרות משה שם שלא לערב מאנהעטן.

ומעתה נראה פשוט דבנידן דידן בבארא פארק לא שייך להחמיר כן, דליכא חשש של גשרים, דמאחר שנתבאר לן דחלק ברוקלין שאנו נמצאים בו הוא רה"י בג' מחיצות שלימות עם מחיצה ד' עומד מרובה, עם פסי ביראות כנ"ל, ולכן הגם שיש גשרים, "ברוקלין בריטש" ו"מאנהטען בריטש" ו"סטעיט איילנד בריטש", ולהאגרות משה יש חשש בגשרים, מ"מ אבאר שבניד"ד ליכא חשש כלל.

דהנה בסטעיט איילנד בריטש ומאנהעטן בריטש אין בהן חשש כלל, כי אין בהן מקום לטיול לאנשים, וממילא בודאי דאינן חלק מן העיר דאינן משמשים להעיר כמו שפסק האגרות משה.

ורק על ברוקלין בריטש יש מקום טיול ובו יש לחוש לכאורה דהוי חלק מן העיר ורבים בקעי בה וליבעי דלתות, לפי דברי האגרות משה.

אמנם לפי דבריו שביארנו שברוקלין יש בו ג' מחיצות שלימות, ומחיצה ד' עומ"ר עם פסי ביראות והוי רה"י מה"ת, וכן מאנהעטן הרי יש בו ד' מחיצות והוי נמי רה"י מה"ת, נמצא דהברוקלין בריטש ההולך מברוקלין למאנהטען פתוח בשני צדדיו לרה"י והוי כחלק וחורי רה"י ואין בו שום חשש רה"ר כלל.

נמצא לפי"ז דטעם האיסור שאסר האגרות משה לערב את מאנעטען הגם שיש שם מחיצות, משום חשש הגשרים, לא שייך בברוקלין.

האגר"מ החמיר מאוד בברוקלין משום דליכא מחיצות

ומה שאסר האגרות משה בסי' קל"ח לערב את ברוקלין הוא משום שלא היה אז מחיצות כמו שכתב הוא בעצמו מפורש בחלק ח' באו"ח חלק ה' סי' כ"ח ענף ב' אות ה' וז"ל ומצד מחיצות סביב ברוקלין כפי הידועה שעד עתה אינו כן וזהו אפשר לברר" עכ"ל, וממילא לאחר שבזמנינו יש מחיצות הרבה כל אורך ברוקלין אשר סביב בארא פארק והוי רה"י גמור מה"ת כדביארנו, א"כ את זה לא אסר האגר"מ מעולם, ודוק.

טעם שני להתיר בניד"ד גם להאגר"מ משום דליכא ששים רבוא ואיכא ג' מחיצות

ועוד מטעם אחר נראה להתיר בנידן דידן אפילו להאגרות משה, דהנה שם בח"ח כ' האגרות משה ליישב מה שעשו עירובין בעיר הבירה וואַרשא הגם שדרו שם יותר מס' רבוא אנשים, היינו משום דלא סגי בס' רבוא הדרים בעיר אלא בעינן ס' רבוא בוקעין ברחובותיה, וכדי שיהיו ס' רבוא אנשים ברחוב בעינן שיהא בעיר קרוב לשלשת מיליון אנשים בשטח של י"ב מיל [כמו בדגלי מדבר], ומאחר שבעיר וואַרשא לא היה אפילו המקצת ממנו, א"כ לא היה ס' רבוא בוקעים בעיר, ולכן שפיר עירבו שם, משא"כ בארא פארק ופלעטבוש יש לכל אחד [צ"ל ברוקלין] במשך י"ב מיל ס' רבוא, [הכונה ס' רבוא בוקעין דהיינו ג' מליון אנשים], לכן אין לעשות עידוב.

אמנם שם בח"ח בסי' כ"ט כ' וז"ל והנה בשנה העברה כתבתי לפלעטבוש אשר פשוט שבערים גדולים ששייך לאינשי לחשוב שיש שם ס' רבוא בחוצותיה, אף שלפי האמת נודענו משלטונות (אפים) העיר ומהמשטרה (פאלים) דהעיר שאין שם מספר זה, מ"מ אין לתקן שם עירובין, דהא אתי לתקלה, דהא רובא דאינשי אין יודעין הבירור וכו' עכ"ל, וכונתו כמו שביאר באו"ח ח"ד סי' פ"ח וז"ל אף שהאמת הוא שאין ס' רבוא וכו' הרי זה רובא דרובא דאינשי לא ידעו מבירור זה ויאמרו דמותר לעשות תיקוני עירובין דצורת הפתח ברה"ר גמור דיש שם ס' רבוא ויבא לקלקולא וכו' עכ"ל.

היוצא לנו מדבריו דבזמנינו גם לדעת האגר"מ ליכא רה"ר דאורייתא בברוקלין, אלא דעכ"ז החמיר שלא לערב משום דאתי לתקלה דרובא דאינשי לא ידעי הבירור עי"ש.

והנה לכאורה זהו ממש גזירה חדשה שגזר עלינו הגאון ר' משה זצ"ל שלא לערב אפילו במקום שמותר לערב משום חששות חדשות, אלא דמ"מ בודאי מוטל עלינו לקבל גזירותיו של הגאון האדיר זצ"ל.

אמנם הגם שאנו חוששין לדבריו, מ"מ הדבר פשוט דאין לך בו אלא חידושו, וא"כ כל זה שייך בברוקלין דאז, שהיה מקום פרוץ בלי מחיצות כדמפורש בדבריו, ומאחר דכשיש בו ס' רבוא הוי רשות הרבים דאורייתא, לכן שפיר החמיר וגזר ואסר

הגאון ר' משה זצ"ל דגם בליכא ס' רבוא, משום דלאו כל אחד יודע ויכשלו ויבואו להוציא גם באיכא ס' רובא כנ"ל.

משא"כ בזמנינו שנתברר לנו שיש ג' מחיצות ויותר כנ"ל, שעי"ז פשוט דאף ביש ס' רבוא ליכא רה"ר דאורייתא, א"כ גם אם עדיין איכא חששות קטנות שחי' הגאון ר' משה זצ"ל לחשוש לפלטיא ולגשרים במאנהטען, מ"מ מאחר שאין זה רק חששות כמו שכ' בעצמו, א"כ זה רק כשיש באמת ס' רבוא כראיירי התם, אז דוקא יש לחוש לחששות הנ"ל, כמו שחשש באגרות משה.

משא"כ בנידן דידן שיש מחיצות, וגם ליכא ס' רבוא בזמנינו כמש"כ באגר"מ שם, באופן זה אף פעם לא אסר ולא גזר לנו הגאון ר' משה זצ"ל, ואין לנו לגזור מעצמינו יותר ממה שהגאון ר' משה זצ"ל גזר, כי אין לך בו אלא חידושו, ודוק כי נכון ופשוט.

היוצא לנו מכל זה דהגם שהחמיר הג' ר' משה זצ"ל מאוד בענין עירובין בברוקלין, מ"מ הגזירה לא היתה רק אז, שלא היו מחיצות, משא"כ בזמנינו שיש מחיצות גמורות כנ"ל באופן זה לא גזר ולא אסר כלל, וע"כ בזמנינו בודאי מותר לעשות עירוב בבארא פארק גם אליבא דהגאון ר' משה זצ"ל ודוק.

מבאר דבבארא פארק דהיום לא היה הנרמ"פ זצ"ל אוסר אלא גם מעודד לעשות עירובין

והגם ששמענו כמה שמועות בשם בניו ותלמידיו שהגם שיש מחיצות אין להתיר אליבא דהגאון ר' משה זצ"ל, כי הוא לא היה מסכים לעשות עירוב גם עם מחיצות, אלו תוכן דבריהם.

שני תשובות בדבר, ראשית כידוע לא היה ניחא לי' להגאון ר' משה זצ"ל מה שאומרים בשמו שלא נכתב בספר כמש"כ כמה פעמים, וכייל לנו שאין לחוש רק למה שכתב בעצמו בספר.

ושנית אף אם היה ברור לנו שהיה ר' משה זצ"ל אוסר וגוזר גם עם מחיצות, [גם בליכא ס' רבוא] מ"מ הרבר פשוט שכל זמן שלא גזר ואסר אין לנו על מה לחוש לאיסור כלל, ודוק כי פשוט.

ויתר על כן, נראה ברור דלא רק דר' משה זצ"ל לא היה אוסר בניד"ד, אלא אדרבה הדבר ברור דבמקום שליכא חששא עפ"י הלכה הרי הוא בעצמו היה מעודד לעשות עירוב, כמו שמצינו [באגרות משה או"ח ח"ד סי' פ"ו] שעידד את העירוב בקיו גארדענס הילס באומרו "הנני רואה בזה תועלת גדולה והצלה ממכשול בשוגג ובמזיד" והוסיף וכ' "דלכן חוא טובה גדולה ותועלת לשמירת שבת ואני אומר שיפה עשיתם" עכ"ל, הרי דבמקום שליכא חשש עפ"י הלכה, אז אדרבה זירז מאוד לעשות עירובין, וא"כ בודאי גם בבארא פארק דהיום כפי שביארנו שליכא חשש עפ"י הלכה, בודאי היה ר' משה זצ"ל מעודד ומחזק לעשות עירובין.

בעזהשי"ת

תשובה גלוי'ה

על ה"מכתב גלוי"

ע"י

דרשת פסח שני

מאת ראש הלוחמים וגוזר הגזרות נגד תיקון עירובין

הרה"ג ר' **משה צבי ארי' ביק** ז"ל

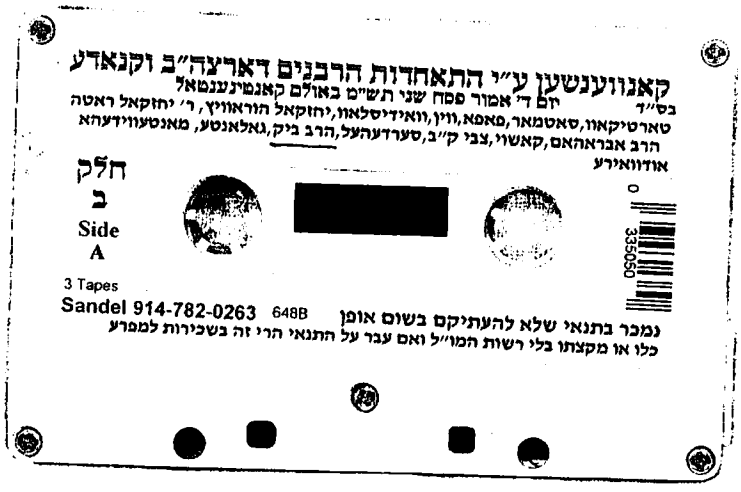
רב דקהל "בני משה" בארא פארק

אשר דרש בקאנווענשאן של התאחדות הרבנים דארה"ב וקאנאדא

ביום ד' פרשת אמור, י"ד אייר, פסח שני, תש"מ לפ"ק, באולם קאנטינענטאל

עם הערות והארות ע"י אחד הרבנים

ערש"ק לסדר "ואשבור מוטות עולכם ואולך אתכם קוממיות" (בחקותי) תש"ס לפ"ק

העתק מן הטעיפ, מלה במלה ממש:

מבוא מפולש

בטרם נטה אזנינו כאפרכסת "לשמוע" דרשת הרב ביק ז"ל, חייבים אנו להקדים מאמר חכמינו ז"ל (סוף מסכת סוטה) "דור שבן דוד בא חוצפא יסגי, נערים (זעירא׳ס דמן חבריא) פני זקנים (זקני ההודאה) ילבינו וכו׳". כי לצערינו בשבוע האחרון (פרשת בהר) הפיצו הכת הידוע "שאינם מודים בעירוב" פאשקעווילן של דברי נאצה חירוף וגידוף נגד זקני ההוראה המובהקים ביותר בעירנו, ה"ה גדולי תורה ומנהיגי ישראל שליט"א, תחת מסוה של "מכתב גלוי" שנכתב ע"י "אחד הרבנים – זעירא דמן חבריא", המסיים שם *"אל תיקח מאתנו זכות מה שאנו רוצים לחנך בנינו שצריכים לשמוע לרבותינו מדור העבר, שלדעתינו, אסרו את העירוב בעיר ברוקלין"*, עכ"ל. אשר על כן, מחוייבים אנו לקיים "ודע מה שתשיב", כדי להוכיח מי הוא זה ואיזה הוא המפריע לנו לחנך את בנינו שצריכים לשמוע לרבותינו מדורות שעברו ולרבותינו מדורינו זה שליט"א. וכמוש"כ מרן החזון איש זצוק"ל ב"אמונה ובטחון" (פ"ג ס"ב) וז"ל *"מחובות המוסריות שישתדל האדם לנטות בלבבו את העיקר הגדול הזה, שבכל מקרה צריך לשקול בפלס ההלכה לדעת מי הוא הרודף ומי הוא הנרדף וכו׳, ומה נוראה היא המכשלה ורבת הפוקה להיות מן המחליפים את הרודף לנרדף ואת הנרדף לרודף"*, עיי"ש בדבריו הנוראים הקולעים אל השערה למצבינו הנוכחי בעוה"ר.

הנה הכת-הידוע ניסו בכל כחם להעמיד יסוד איתן על בלימה, שכאילו כל רבותינו מדור העבר אסרו תיקון עירובין בברוקלין, ועל ידי כן הפעילו שטיפת-מוח פראי ולחץ נוראי, במשך הרבה שנים, כדי שכל מורי הצדק ומנהיגי עדתינו שליט"א יבטלו דעתם דעת-תורה עד שיתבטלו מכל וכל. אבל בכוח הבטחתו ית"ש אשר "נצח ישראל לא ישקר", לא יתכן שיהי׳ נקלט בקרב ישראל קדושים, לנצח, דברים אשר בשקר יסודם, וכמו שאמרו חז"ל (שבת קד.) "קושטא קאי, שיקרא לא קאי".[1] כי השקר אי אפשר לה רק אחיזה זמנית, וסוף האמת להתגלות ולצאת לאור עולם. והיינו, שמצד קדושת "כלל" ישראל, נטוע בטבעם חושים מחודדים להקיא מקרבם השפעות שקר הנדבקים לאמת של תורתינו הקדושה והטהורה. ואכן מה׳ יצא הדבר, שבחורף תש"ס התנפץ שקרם המנופח לרסיסים, בעצם התייסדות העירוב בס"ד ע"י רבותינו הפוסקים דשכונתינו שליט"א, ובהצטרפות הרבה מורי ההוראה המשמשים בקהילות הקודש דבארא פארק.

אם נבוא לדייק בלשון הפאשקעוויל "מכתב גלוי" שלהם, בו כותבים *ש׳רבותינו מדור העבר, <u>לדעתינו</u>, אסרו את העירוב בעיר ברוקלין"*, הרי שמדבריהם אלו גופא ניווכח תיכף ומיד שהם עצמם יודעים היטב את גודל שקרם, וכל כוונתם אינה אלא לבלבל את מוחם של הציבור, ולא לחינם נפלטה מקולמוסם המילה *"<u>לדעתינו</u>"*, ונסמכה למיליהם *"רבותינו מדור העבר אסרו את העירוב בעיר ברוקלין"*. כי האמת לאמיתה היא, שעוד בתחילה כאשר עלתה שאלת העירוב דניו יארק על הפרק, כבר אז היו חילוקי דיעות בין גדולי הרבנים, הללו אוסרים והללו מתירים, הללו

---

[1] ראה להלן פירוש נפלא בהערה 3.

שוללים והללו מחייבים. ומעולם לא הי' מצב, במשך כל יובל השנים, של תמימות דעים בשאלת העירוב. וא"כ כמה חוצפה ועזות ישנה בשטיפת המח החוזרת ונשנית על ידם *ש"רבותינו מדור העבר אסרו את העירוב"*.

ולא עוד, אלא שחילוקי הדעות שהיו בתחילה, היו כדרך ת"ח המרבים שלום בעולם, הנוהגים כבוד זה לזה, וכדרכה של תורה בכל מקצעותיה, דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום. ומי לנו גדול מרבן שמו, הגה"צ רבי משה פיינשטיין זצ"ל, שכתב מפורשות *"שאין בידינו למחות ביד המקילין, וכשיתקנו [העירוב] הרי יהי' מותר לאיזה שיטות. גם הם רבנים גדולים, ומי ימחה בהם, מכיון שסוברים לפי הכרעתם שיכולין לתקן, והם ראויים להוראה... רבנים הסוברים שיש לתקן, רשאים לעשות כמו שהם סוברים"* (שו"ת אגרות משה או"ח ח"ד סי' פ"ט).

בעוה"ר, היו אשר היו, כאלה אשר לא סברו כרבי משה זצ"ל, אלא סברו, שהרבנים הסוברים שיש לתקן עירוב, *<u>אינם רשאים</u>* לעשות כמו שהם סוברים. את קולם יש להשתיק, את דעתם יש להחניק, את כבודם יש לרמוס, בכל הדרכים ובכל האמצעים, והכל באיצטלא של "לשם שמים". ואכן, מעשה שטן הצליח, במשך הרבה שנים, להאפיל ענן כבד וערפל על כל המצוה הקדושה הלזו, והסתערו ברוח סערה נגד כל נסיון לקיימה, ובחץ שחוט לשונם, מפיהם ומפי כתבם, הציתו אש מתלקחת נגד כל מה שריח עירוב נודף ממנו, בגינויים וגידופים, ברדיפות ואיומים נגד גדולי הרבנים, בעלי הוראה מובהקים, שעליהם כתב הגאון רמ"פ זצ"ל *"גם הם רבנים גדולים <u>ומי ימחה בהם</u>"*. ברם מי הם המוחים שלנו? נערים זעירים אשר פני זקנים וגדולים ילבינו. ואחרי ככלות הכל, הם עוד אלו המרימים מצח נחושה לבוא בטענות של בזיון רבנים, כאותו קוזאק הנגזל.

לדאבוננו, תחת מסע הטעראר הנורא הלזה, עומדת משפחה אחת ידועה, שאין להם שום מעצורים בדרכם העקשית להשיג מטרתם האחת והיחידה - לבל יהי' עירוב בשום שכונה בברוקלין. איזה עלילות שוא ומדוחים עוללו לנו מתחילת החורף ועד היום כדי לבצע זממם? תחילה החלו באיומים שבגלל העירוב יקנו תושבי שכונתינו פיצא ועיתונים ביום השבת קודש (שמאיזה טעם נעלמה מהם לאחרונה ה"פיצא" מרשימת חששותיהם). אח"כ נולד חשש פריצות בחומת הצניעות ר"ל, וכשזה לא עזר, נתעורר צורך של בי"ד קבוע. ביני לביני הוציאו לעז על כשרות צוה"פ מחמת הרוחות והשלגים, הלחי'ים (בעיניים) העקומות. לאחר כל חששותיהם - לא חששו - על "מסירה"[2] לשלטונות העיר שיבטלו העירוב. ומנהון להון ניצלו באכזריות טראגעדיא'ס נוראים ר"ל לצרכיהם. ושוב חזרו על קיאם בחשש קניית עיתונים בצירוף נשיאת שירעמ'ס ע"י

---

[2] נקוה מאוד שמשפחת הרב זצ"ל סוף סוף יפסיקו מעשי השתלטותם על כלל הציבור, כי אם לאו נהי' נאלצים לגלות לציבור, מי הוא זה ואי זה הוא שהי' הראש והראשון שפרץ להתיר "מסירה" בזמנינו, ועל סמך מה עשה זאת. שממנו למדו וכן עשו הראביי'ס מפלעטבוש, בעלסקי וקאהן. וכבר כמה וכמה ראשי משפחות חרדיים אומללו על ידם. (כפי שרק לאחרונה אירע המעשה הנורא עם א' מחשובי האברכים דק"ק באבוב, ת"ח ויר"ש מרבים, שהוכנס ע"י היתר מסירה לערכאות לבית האסורים על לא עוול בכפו, שנתברר אח"כ בבי"ד חשוב של זבל"א וזבל"א, שלא הי' זאת אלא "עלילת דם" שפלה משנאתם החולנית לעדת החסידים, ולעולם לא יסור "אות-קיין" זה מעל מצחם!).

פרומע ווייבלעך. כהנה וכהנה[3] בדברי רוח שאין להם קץ. וכאשר נוכחו שכל חששותיהם ונבואותיהם השחורות מתפוקקים, ורק עושים רושם הפוך על הציבור, או אז המציאו פזמון חדש: "כבודו של ר' משה".

אך גם תכסיסם החדש הלזה שקוף לעיני הציבור המבין היטב את מטרתם הנסתרת, שאין כוונתם,

וכאמור לא יכולה להיות כוונתם, על כבודו של רבי משה פיינשטיין זצ"ל, כי הרי הוא עצמו כתב מפורש ש*"דבנים הסוברים שיש לתקן, רשאים לעשות כמו שהם סוברים"*. אלא כוונתם על ר' משה אחר לגמרי, שסבר בפירוש להיפך, שהרבנים <u>אינם רשאים</u> לעשות כמו שהם סוברים. ולא רק סבר, אלא כך דרש ברבים. ולא רק דרש, אלא גם עשה מעשים בפועל, ללחום מלחמת חורמה, נגד כל נסיון הרמת ראש לייסד איזה עירוב שהוא. ולא רק בעיירות גדולות, אלא אף בעיירות הקטנות ביותר, כאשר יראה עיני כל רואה ויבחין מדברי דרשתו שנאמרה ברוח סערה ואש מתלקחת, המודפסת לפנינו בעמודים הבאים.

כמה אמת שיש בתעמולתם המנופחת - שכל רבותינו מדור העבר אסרו תיקון עירובין בברוקלין -

יווכח הקורא מתוך דברי דרשת הרב זי"ל עצמם, שעל אף ש*"אגודת הרבנים, ר' משה פיינשטיין, הרב סאוויצקי פון באסטאן"* פירסמו איסור על תיקון עירובין בברוקלין, התאונן הרב ביק זי"ל – ש*"התאחדות הרבנים האט דאך קיין איסור נישט געזאגט אויף דערינען"*. ואף לאחר שתבע מהתאחדות הרבנים ואמר *"על כן פאדער איך, אז התאחדות הרבנים זאל ארויס קומען מיט א איסור גמור"*, עכ"ז לא נענתה תביעתו כלל וכלל. ולא עוד, אלא שלאחר שנה, באסיפת התאחדות הרבנים הבאה, תבע הגה"ק מפאפא זצוק"ל תיקון עירוב סביב שכונת ווילימסבורג, וכל ששים הרבנים שהיו נוכחים באסיפה ההיא הסכימו עמו, חוץ מהרב ביק זי"ל שקם וזעק *שד' משה פיינשטיין, והרב סאוויצקי פון באסטאן* מתנגדים מדינא של רה"ר דאורייתא,[4] ואיים שבאם יורו היתר מפורש לתקן העירוב בווילימסבורג, אזי יתפטר מחבורתו בהתאחדות הרבנים.[5]

הרי לפנינו התחלקות בין שני הארגונים הרבניים החרדיים. כאשר מצד א' *"אגודת הרבנים - ר' משה פיינשטיין, הרב סאוויצקי פון באסטאן"* שאסרו את העירובין באיסור גמור, ומאידך גיסא *"התאחדות הרבנים" של*א הסכימו בשום אופן לצאת באיסור נגד הקמת עירובין, ואדרבה, הרבה גדולי תורה מביניהם השתוקקו ותבעו לתקן עירובין בשכונות חרדיות בברוקלין. התחלקות זו

---

[3] וכבר הקשה הגה"ק מסאטמאר זצוק"ל, על הא דאמרו ז"ל "שיקרא לא קאי", הרי חזינן כיצד העולם עומד על שקר? ותירץ, דבכל יום צריכים לחדש ולהוסיף שקר על שקר, כדי לקיים את השקר הראשון. וש"ל.

[4] כדי להבין היטב כוונת הרב ביק זי"ל בטענתו לחברי התאחדות הרבנים, יש לעיין במה שכתב בתשובתו (אשר נדפסה בהוצאת יו"ח בקובץ "כרם ביבנה" סי' כ"ז תשובה ד') וז"ל, *"כן הוא דעת גדולי התורה שבזמנינו, כמו הגאון מהר"ם פיינשטיין שליט"א, והגאון מהר"ם סאוויצקי שליט"א מבסטן, שברוקלין היא דה"ר גמורה... ומי ידהיב בנפשו עוז לחלוק על הגדולים"*.

[5] בפקודת הגה"ק מפאפא זצוק"ל טרחו לתקן צוה"פ בפועל סביב ווילימסבורג (ונסעו יחד לבודקו הגאונים הצדיקים, רבי פישל הערשקאוויטש שליט"א, רבי ישראל חיים מנשה פריעדמאן דומ"ץ סאטמאר שליט"א ורבי שלום קרויז אב"ד אודווארי שליט"א, ואתם עמם כ"ק אדמו"ר מפאפא שליט"א (וומס"ב) בשליחות אביו זצוק"ל), ואנשי בליעל השחיתו וקרעו אותו עוד בטרם כניסת השבת הראשונה.

אינה מקרית, אלא היא נובעת מחילוקי שיטותיהם בדרכי ההוראה, כאשר כל א' אוחז מסורת אבותיו ורבותיו בידיו.

חלוקה זו בין שני דרכי מסורת ההוראה, הוגדרה היטב במאמרו של הרה"ג ר' משה מייזעלמאן שליט"א ראש ישיבת תורת משה בירושלים (נבד הגר"ח מבריסק זצוק"ל, וחתנו של האדמו"ר מזידיטשויב-שיקאגו שליט"א), שנדפס בירחון "JEWISH ACTION" של ה-OU בקיץ תשנ"ח לרגל 200 שנה להסתלקות הגר"א ז"ל, בו קובע ששיטת הגאון מווילנא ז"ל בהוראה, היתה, שאין לפסוק הלכה מהשו"ע לבד, אלא שעל כל א' לעיין בעצמו במקור הדברים בש"ס ולהתעמק בדברי הראשונים, ואז אם יצא לו מסקנא אחרת ממה שהכריעו בעלי השו"ע (הלא הם הבית-יוסף הרמ"א המג"א והט"ז), עליו לפסוק כהבנתו הוא, ולא לישא פנים לבעלי השו"ע. וכמש"כ תלמידו הגר"ח מוואלאזין זצוק"ל *"הודהרתי בזה מפי מורי קדוש ישראל רבינו הגדול הגאון החסיד מוהר"א נ"ע מווילנא, שלא לישא פנים בהוראה אף להכרעת רבותינו בעלי השו"ע"* (עיין שו"ת חוט המשולש סוף סי' ט' ובעליות אליהו עמו' 56). כמובן אשר בדרך זה, נתעררו הרבה מנהגי-קודש שהשתרשו בקרב ישראל מאז ומקדם, שהרי לפסקי השו"ע ולמנהגי ישראל המקובלים, הי' אצלם רק דרגה שניה של חשיבות, לעומת העיון והמסקנות העצמיות היוצאים להם מהתעמקותם בדברי הראשונים, שהי' אצלם דרגה ראשונה ומכרעת.

במאמר הנ"ל קובע הרב הכותב, שדרכו המיוחדת של הגר"א בהוראה נתפשטה בכל אירופא, חוץ מבמדינת אונגארין, בגלל השפעת מרן החתם סופר זי"ע. אך באמת גוזמא נקט, כי לא רק במדינת אונגארין, אלא גם בפוילין ובגאליציע לא נתקבלה גישה זו כלל וכלל,[6] וכדחזינן שבזמן שהגאון הגדול בעל "משכנות יעקב" תלמיד תלמידו של הגר"א, יצא לערער על הכרעת בעלי השו"ע ועל מנהגן של ישראל לתקן עירובין במקומות שאין ששים רבוא בוקעין בה (בתשובותיו סי' ק"כ-קכ"ב), נעמד למולו כחומה בצורה הגאון רשכבה"ג רבי אפרים זלמן מרגליות זצוק"ל מבראד, (בשו"ת בית אפרים סי' כ"ו), *ש"אין כח ביד שום אדם לערער על המנהג אשר נתייסד עפ"י גדולי עולם חכמי צרפת ואשכנז"*, כי *"קיימו וקיבלו עליהם חכמי הדור לשמור ולעשות כהכרעת המחבר והרמ"א"*. והכל מודים (גם המשכנות יעקב) שההכרעה היוצאת מבעלי השו"ע הרמ"א המג"א והט"ז הוא שלדין רה"ר לא סגי רוחב של ט"ז אמה, אלא בעינן "ששים רבוא בוקעין בו", ואשר על כן "אין לנו רה"ר בזמן הזה".[7]

---

[6] ועין עוד בקונטרס "מאז ומקדם" הערה 25, שגם בליטא גופא, לא כולם נקטי ואזלי בדרך הגר"א ז"ל, כמו הגאון רבי יצחק אלחנן מקאוונא זצ"ל ועוד.

[7] והנה אף שהמשנה ברורה נקט לחומרא כהמשכנות יעקב (מבלי שראה את תשובות הבית אפרים נגדו), עם כל זה פסק שאין לנו כח למחות נגד מנהג העולם, ורק שראוי ליר"ש ובעל נפש להחמיר לעצמו. והאמת צריכה להאמר, שכת האוסרים מעלימים בפאשקעווילידם, שהמשנ"ב כותב זאת רק על היכא דמתקיים כל תנאי רה"ר, וביניהם שהרחוב שיש בו ס' רבוא הוא מפולש ומכוון משער לשער (עי' סי' שס"ד ס"ק ט'), אבל היכא דחסר תנאי יסודי זה בדיני רה"ר, וכגון הכא בבארא פארק, הרי אף להמשנ"ב שרי גם בעל נפש לטלטל בצוה"פ בלי שום פקפוק. וזה פשוט וברור לכל מי שרק נכנס לשערי הוראת איסור והיתר. זאת ועוד, כבר פסק הגאון האדיר מוהרש"ז אויערבאך זצ"ל ("הליכות שלמה" הל' תפילין סי' ל"א באורחות הלכה הערה 95), דא"צ להחמיר כלל כיון שיש לסמוך על דעת החזו"א דבזה"ז אין לנו

את יסוד ההבדל לענייננו, בין גישת ראשי "אגודת הרבנים", כהגאון הגדול מהר"א קאטלער זצ"ל והגאון הגדול מהר"ם פיינשטיין זצ"ל, דנקטי ואזלי על פי מורשתו של הגאון החסיד הגר"א מווילנא ז"ל, ובין הרבנים הגאוה"צ של "התאחדות הרבנים", נוכל להבחין בלשונו של הגה"ק אבד"ק נאסויד זצוק"ל בתשובתו (הנדפס בס' מקוה ישראל סי' נ"א, והודפס לאחרונה בקונטרס החשוב "מאז ומקדם" ע"י "נושאי דגל מחנה אפרים"), וז"ל *"זכן אנחנו רואים אצל רבותינו האחרונים, שנתפשטה הוראתם במדינתנו... שאינם חולקים על השו"ע בשום פעם, כמו שאנו רואים לפעמים אצל רבני ליטא... אשר דרכי הוראתם לא נתקבלה אצל רבותינו ז"ל, מחמת כי הם הרהיבו בנפשם וכו', כי נתפשטה הוראה ברוב ישראל כהשו"ע... והא לך לשון קדשו של רבינו הדברי חיים ז"ל בחיו"ד סי' מ"ה... אין לזוז מפסק השו"ע מחמת איזה קושיא, כי ידוע לנו גודל שפלות דורות האחרונים, ולפלפל נגד הרמ"א הוא למותר, ואפילו יבוא אליהו אין שומעין לו נגד המנהג"*, עכ"ל הגה"ק אבד"ק נאסויד זצ"ל. וא"כ האם נשאר עוד תמיהה על הגאוה"צ דהתאחה"ר מדוע לא הצטרפו לאיסור של אגוה"ר?

והנה בין שתי המחנות ההולכים בשיטות שונים זה מזה במסורת ההוראה, מעולם לא נתהווה ביניהם חלילה מחלוקת של ריב ומדון, אלא כל א' כיבד את מסורת זולתו. תלמידי חכמים נהגו כבוד זה עם זה, אלו סידרו קערת ליל הסדר עם שני מצות כהכרעת ומנהג הגר"א, ואלו כמנהג שאר כל העולם לקחו ג' מצות כהכרעת השו"ע. האם אי פעם פרץ מחלוקת חריפה וטעראר נגד אלו שאינם נוהגים שיטת ר"ת במוצ"ש, אע"פ שזה נוגע לחיוב סקילה במזיד וחטאת בשוגג באיסור שבת דאורייתא החמורה? האם נשמע בגבולינו היום איזה ריב ומדון נגד אלו המורים היתר, עפ"י הוראות רבותיהם, לאכול מאשין מצות בפסח, אע"פ שחמץ בפסח הוא איסור דאורייתא מהחמורה שבחמורות שעונשו כרת ר"ל?

כמו כן, נשאלת השאלה, עתה שרבותינו בעלי ההוראה שליט"א דשכונתינו ההולכים בעקבות המסורה ש*"אין לזוז מפסק השו"ע"* התקינו עירוב לצורך הציבור שלנו, הסמוכים על מסורה זו מאבותינו ורבותיהם, האם הי' בתיקון זה עבורינו, איזה שהיא כפיה על המחנה האחרת שאינם הולכים ע"פ מסורתינו? וכי ע"י עצם תיקון עירוב עבורינו אנו מכריחים אותם בזה לטלטל? אדרבה, אם כך הורו להם רבותיהם, הרי דייקא ע"י העירוב יוכיחו מסורתם שהם אינם מן המטלטלים! ואנו מכבדים ומייקרים מסורתם, בדיוק כפי שאנו מכבדים את אחב"י הספרדים הנוהגים ע"פ פסקי הב"י ולא של הרמ"א. אבל באותה מדה אנו מצפים מהם כבוד הדדי, שגם הם יכירו וידעו שיש לנו מסורת הוראה עתיקת יומין מרבותינו הקודמים ואשר חיים עמנו לאיו"ט, וכי דייקא ע"י טלטולינו בעירוב, מוכיחים אנו לאיזה מסורה אנו ואבותינו משועבדים. וכשם שמצויינים

רה"ר דאורייתא. ועיי"ע שם שהאריך לבאר הגדרים על מי נאמר שרשאי להחמיר על עצמו, כי לסתם בנ"א אסור להם להחמיר על עצמם, אלא מחוייבין לנהוג כפי עיקר ההלכה בשו"ע. ולאור דבריו אלו, מופרכים מעיקרא דברי הבורות של הני בריוני בפאשקעווילם הנקרא "להשמר ולהזהר!" (מעש"ק פ' בהר), שהתקיפו קשות את אחד מגדולי הרבנים המובהקים ביותר בשכונתינו, על שאמר ש"צריך הגדרה נכונה איזה מעלות צריך האדם לקנות לעצמו לפני שנכנס לכלל תואר זה, ולא כל הרוצה ליטול את השם יבוא ויטול".

אנו בלבושינו, ק"ו שעלינו להיות מצויינים בטלטולינו בעירוב, כי בזאת מוכיחים אנו לאיזה משתי המחנות משתייכים אנו, הוא המחנה הנושא את הדגל "כן - לישא פנים לשו"ע, ונושאי כליהם מגיני ארץ רבותינו המג"א והטו"ז".

הבא תאמרו די למעשי הלחץ והטעראר לכפות דעתיכם על כלל הציבור כולו. נא ונא הפסיקו להחניק ולהשתיק את הרבנים הגאוה"צ שדעתם שונה מדעתיכם. שימו נא נגד עיניכם את דבריו הקדושים של הגאון רבי משה פוינשטיין זצ"ל *"גם הם רבנים גדולים, ומי ימחה בהם, מכיון שסוברים לפי הכרעתם שיכולין לתקן, והם ראויים להוראה... רשאים לעשות כמו שהם סוברים"*. שזהו באמת "כבודו של רבי משה", זכר צדיק לברכה.

אכן צודקים בעלי ה"מכתב גלוי" שיש זכות לציבור *"לחנך בנינו שצריכים לשמוע לרבותינו מדור העבר"*, אלא שכדי לדעת מה באמת סברו רבותינו מדור העבר, נזקק הציבור "להאזין באוזן קשבת" לדרשת הרב ביק ז"ל באסיפת התאחדות הרבנים, שממנה ילמד ה"שומע" מי וכמה רבנים באמת *"אסרו את העירוב בעיר ברוקלין"*? מי עמד בראש המערכה ללחום נגד תיקון עירובין? האם רק על מנהטן וברוקלין יצא הקצף, או על כל מה שריח עירוב נודף ממנו? מי עודד ושיבח קריעת עירובין? האם באמת דואגים ל"כבודו של רבי משה" זצ"ל? כדי לקבל תשובות על כל השאלות הללו, טרחנו להעתיק מלה במלה מלשון אותה "דרשה", למען ירא הקהל וישפוט כיצד *"לחנך בנינו שצריכים לשמוע לרבותינו מדור העבר"*!

ההערות וההארות בשולי גליון ה"דרשה" נכתבו ע"י אחד הרבנים, הכואב על חילול הקודש ובזיון הרבנים - באופן אישי - שנפרץ לאחרונה. ולכן, בזאת הפעם, יצאנו מהגדר שגדרנו לעצמנו שלא לפגוע אישית, אף פגיעה כלשהו בכבוד רבנים, הן מדור העבר והן החיים אתנו, ולהתווכח בזהירות אך ורק לגופו של ענין. כי זוהי חובת השעה לעת כזאת, בבחינת "גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה", מפני שלדאבוננו ולצערינו פגעו לאחרונה בכבוד רבנינו גדולי התורה המובהקים שליט"א, ומחויבים אנו למחות על כבודם, ולמנוע שיחזרו לעשות פשע נורא שכזה בעתיד. ולהוי ידוע שמה שהדפסנו הפעם בקונטרס זה, הוא מתוך התאפקות הכי-גדולה, כי הרבה דיו עדיין נשאר בקולמוסינו, ובשום אופן אין אנו מעוניינים להעלותו על הכתב ח"ו. ובכן, מפילים אנחנו תחנונינו לפניהם, נא ונא, אל תביאנו לידי נסיון ולא לידי בזיון. ולמען השם ולמען תורתו הקדושה, חוסו על נפש בנינו היקרים, ואל תוסיפו לפגוע בכל צורה ואופן שהוא בכבוד התורה וחכמיה שליט"א. כי חלילה באם נהי' נאלצים להגיב, מבטיחים אנו בל"נ שלא נשב בחיבוק ידים ונחזיר מנה אחת אפים, מדה כנגד מדה, להשיב חורפינו דבר, כיד ה' הטובה עלינו. בשום אופן לא נניח השתלטות על רבנים והשתקת קולם ח"ו. לא עוד "מאנאפאל", כי ב"ה כבר עבר זמנו! שום מחנה אינו זכאי לשלוט על מחנה אחר, יהיה מי שיהיה. אלא איש על מחנהו ואיש על דגלו לצבאותם לבית אבותם, לעבדו ית"ש שכם אחד, להגדיל תורה ולהאדירה, מתוך כבוד הדדי זה לזה, כראוי וכיאות לזרע אברהם יצחק ויעקב, בנים נאמנים לה' ולתורתו הקדושה.

דרשת מהר"ם ביק בהתאחדות הרבנים

מורי ורבותי הרבנים הגאונים שליט"א.

איך וויל עס אויפמערקזאם מאכן, וועגן דעם ענין פון עירובין, ביחוד דעם עירוב וואס מ'האלט עם מאכן אין פלעטבוש.

פאר א יאהרן, שוין איבער א יאהר, אנדערט האלבן יאהר, האבן אפאר רבנים פון יאנג יזראעל שוהלן זיך פארגליסט[1] צו מאכן אן עירוב אין פלעטבוש. געווענטליך, איעדער איינער וויסט, אן עירוב מיינט צוזאגען א צורת הפתח.[2] נישט וויסענדיג, אז ס'איז דא א דין פון רשות הרבים דאורייתא, וואס א צורת הפתח העלפט דארט נישט! מ'דארף דוקא מאכן דלתות! און די פוסקים קלערין צו דאס איז גאר א דאורייתא אליין,[3] א חיוב דאורייתא, איינע פון די גרויסע הארבע איסורים. בעוונותינו הרבים, ספעשל אין יענעם לאנער, וויסען זיי גאר גארנישט[4], אפשר וויסען זיי גארנישט בכלל אז הוצאה איז גאר איינע פון די ל"ט אבות מלאכות, וואס מ'איז חייב אויף דערינען סקילה.[5]

---

[1] אינו מובן מה הלעג הזה, הלא נתאוו לדבר מצוה, כמבואר בעירובין סח. ובמדרכי שם סי' תקט"ו וז"ל "משמע מכאן דמצוה לערב, וטעמא רבה איכא, דלא ליתו לידי איסורא לאפוקי ולעיולי מבתים לחצירות". והובא דבריו בהגהות אשר"י סי' י"א ובהגהות מיימונית פ"א דעירובין, ובב"י סי' שצ"ה. וכן כל גדולי ישראל בכל הדורות התאוו לתקן עירובין בכל מקומות מושבותיהם.

[2] מה שאמר הרב ז"ל שכל אחד יודע ש"עירוב" פירושו "צורת הפתח", כבר התלוצץ על זה ראביי בעלסקי (בשיעורו לתלמידי ישיבת תורה ודעת) שאין זאת אלא דברי בורות ועם-הארצות, כי חז"ל קראו "עירוב" רק על עירובי חצירות, עירובי תבשילין ועירובי תחומין בלבד, ולא על צורת הפתח של מקלות וחוטין.

[3] כלומר, דלא כהשו"ע-הרב (סי' שס"ד ס"ד) והאבני נזר (או"ח סי' רפ"ט או"ק ב', ובחו"מ סי' ק"ז) שנקטו לדינא דהא דבעינן דלתות אינו מדאורייתא. כי צוה"פ מהני מדאורייתא אף ברה"ר גמורה. וכן כתב המשנה ברורה (סי' שס"ד בביאור הלכה) שנהגו העולם לסמוך דמן התורה סגי בצוה"פ. וכן הוא בשו"ת ישועות מלכו (סי' כ"א) ובערוך השולחן (סי' שס"ב) ובשו"ת מחזה אברהם (סי' ס"ד) ובכף החיים (סי' שס"ב).

[4] דבריו תמוהין מאוד, כי אדרבה מטעם זה גופא היא הנותנת לתקן עירובין, להציל את אחינו בני "ישראל הצעירים" מאיסור הוצאה, וכן נהגו כל גדולי ישראל בדורות הקודמים, וכדכתב הגה"ק מסאכאטשוב זצוק"ל בשו"ת אבני נזר (או"ח סי' רס"ו) "שאלו המתעקשים מלהעמיד עירובין הם מחטיאים את הרבים ועתידין ליתן את הדין" והטעם שמבאר שם לעיל בסי' רס"ה "שאם לא יהי' עירובין יבואו לפרוץ איסור שבת לגמרי ח"ו, ע"כ כל מה שיכולין לעשות צדדים להתיר מחוייבין לעשות". ועד"ז כתב הגאון מקאליש זצוק"ל בספרו (נפש חיה סי' כ"ו) וז"ל "ולדינא בעיר שרבו המתפרצים ונושאים משאות ביום השבת בפרהסיא, שחלילה דינם כמחללי שבת בפרהסיא, צריכים אנחנו לגבב כל הקולות שאפשר להקל" לתקן עירובין. וממשיך שם וכותב "ובחתם סופר בסי' פ"ט הביא שבעירו פרעשבורג הי' שם פירצה במקום א' בהעיר באופן שאוסרת ע"פ דין, ולא אמר מידי, לאשר הדור פרוץ במילואו והי' קשה לפניו לתקן" הפירצה, ומסיים הנפש חיה, "ואם זה אמר החת"ס בעיר פרעשבורג ובימים הראשונים אשר היו טובים מאלה, מה נאמר אנחנו בימים האלה". זאת היתה השקפת גדולי ישראל האמתיים בענין תיקון עירובין.

[5] ואכן, ערך הרב ז"ל תשובה מיוחדת להשיב על שאלת השואל לברר לו טעמו ונימוקו מדוע אוסר הרב תיקון עירובין, והיא לו נדפסה בהוצאת יו"ח בקובץ "כרם ביבנה" (סי' כ"ו תשובה ג'), בו האריך הרב ז"ל לבאר שהוצאה היא אחת מל"ט אבות מלאכות, ושחייבין עליה סקילה במזיד וחטאת בשוגג, והוכיח זאת מן הגמרא, ומן הרמב"ם, ומן השו"ע, בטוב טעם ודעת. (אך חובה לציין, שבקובץ כרם ביבנה הנ"ל עשו יו"ח בתשובת אביהם הרב ז"ל כבתוך שלהם, זייפו והשמיטו קטעים שלימים מדבריו, ואי"ה בהוצאה החדשה של שו"ת מהר"ם ביק המבוארות, שי"ל בקרוב, תוחזר עטרה ליושנה).

דרשת מהר"ם ביק

אליין וואלטן זיי נישט געטוען, זיי האבן זיך פארלאזט אז עלטערע רבנים האבן זיי אזוי ווי מבטיח געווען אז מ'וועט שווייגן. זיי האבן דעמאלס געפרעגט די שאלה ביי ר' משה פיינשטיין זאל מאריך ימים זיין, און ער האט בפירוש ארויס געגיבן מיט א איסור גמור, דאורייתא, ווי ער האט אויסגעלאזט די תשובה זיינע, אז ברוקלין איז א רשות הרבים דאורייתא מדינא. דאם הייסט, אז ס'דארף דוקא האבן דלתות[6]. זיי האבן נאכאמאל געטרייט ביי ר' משה'ן, און ווייטער ביי ר' משה'ן, מ'האט שוין עטליכע מאל אפגענארט אז ס'איז נישטא גאר קיין ששים ריבוא אין ברוקלין,[7] אבער האבן זיי[8] געפונען כולל יונגעלייט,[9] און זיי האבן אויפגעווייזן פון דער שטאט, אז ברוקלין איז א שטאט וואס איז דא 4 מיליאן מענטשן וואוינען דארטן,[10] און יעדן טאג קומען אריין פון אנדערע שטעט א מיליאן מענטשן.[11] אין צייטן פון זומער איז ביי די ביטשעס פארהאנען א מיליאן מענטשן[12] אן ערך ביי יעדן ביטש.[13] אזוי אז ס'איז א רשות הרבים לכל הדיעות, אן א שום ספק,[14] וואס מוז דוקא האבן דלתות.

---

[6] הרב ז"ל חוזר ושונה בדרשתו זו הרבה פעמים, שדייקא צוה"פ הוא דלא מהני, ובעינן דוקא ד-ל-ת-ו-ת להתיר הטלטול. וצ"ע הרי גם דלתות לא יועילו נגד החששות של קניית עיתונים ופיצה ביום השבת קודש, וכ"ש לענין פירצת תערובות. אלא על כרחך לית לי' להרב ז"ל הני טעמי דהחששות הנ"ל נגד תיקון עירובין. ואכן הן בכל דרשתו זו, והן בכל תשובותיו אין שום זכר להני חששות, ורק מצד הלכה קאתי. אמנם "אחרי דברי הגאב"ד דקאשוי שליט"א זקן הרבנים מהדור הישן שכתב שעי"ז יהי' פרצות גדולות בצניעות, הרי (שיטת הרב ז"ל) בטלים ומבוטלים" (לשון ה"מכתב-גלוי" מפרשת בהר).

[7] כלומר, לא שאין ששים רבוא תושבים בברוקלין, אלא שליכא 3 מיליאן תושבים, שלדעת רבי משה זצ"ל בעינן ג' מיליאן כדי שיחשבו ששים רבוא, כמבואר בשו"ת אגרות משה.

[8] כלומר "אונז".

[9] הלא הם ר' משה יצחק וויסמאן בעמה"ס יציאות השבת וחבריו לאיש משחית.

[10] אין זה נכון כלל וכלל, כי מאז ומקדם מעולם לא היו בברוקלין, לא 4 מיליאן, ואפילו לא 3 מיליאן תושבים. ומה שנכון הוא, שאותם הכולל יונגעלייט הם הם שרימו את רבי משה פיינשטיין זצ"ל.

[11] לעומת זאת, יוצאים מברוקלין בכל יום, הרבה יותר אנשים מהנכנסים אליה. וצ"ע מדוע העלים עובדא זו.

[12] על כרחך כוונת הרב ז"ל, שהמיליאן אנשים הנמצאים אצל כל ביטש, הם אנשים אחרים הנכנסים מעיירות אחרות, דאי לאו הכי אלא שאנשי הביטש'עס הם מתושבי ברוקלין, א"כ האיך הרב ז"ל מוסיפם לחשבון האנשים הנמצאים בברוקלין, אלא על כרחך דכוונתו שלאותם הביטש'עס נכנסים מיליאן אנשים חדשים מלבד תושבי ברוקלין הנמצאים אצל הביטש'עס. נמצא שע"פ חשבונו של הרב ז"ל ישנם בביטש'עס לכל הפחות 2,000,000 בכל יום מימות הקיץ, כי הרי לא יתכן לומר שבני ברוקלין עצמם הולכים פחות להביטש'עס שלהם, מזולתם הבאים אליהם ממרחקים, ופשוט. רק כדאי לציין שמאד מעניין לדעת, מי הם אותם הכולל יונגעלייט המוכשרים, שהלכו לספור את מנין אנשי הביטש'עס באופן מדוייק שכזה, כי ע"פ חשבון פקידי שלטון העיר נתקבלו מספרים שונים לגמרי מהספרים שהרב ז"ל הציג בדרשתו זו להרבנים הגאוה"צ דהתאחדות הרבנים.

[13] בואו ונחשוב חשבונו של ברוקלין לפי שיטת הרב ז"ל. תושבים=4,000,000, נכנסים אליה בכל יום=1,000,000, סה"כ=5,000,000. בכל ביטש וביטש בפני עצמו=1,000,000, והיות שישנם בברוקלין כמה ביטש'עס, הרי דמספר האנשים בברוקלין הוא= "כחול על שפת הים אשר לא יספר מרוב".

אחרי ככלות הכל, שני חדשים וחמשה ימים אחרי דרשה זו, כתב הרב ז"ל בתשובתו מתאריך י"ט תמוז תש"מ (אשר נדפסה בהוצאת יו"ח בקובץ "כרם ביבנה" סי' כ"ו תשובה ג') חשבון אחר, וז"ל שם: עיר ברוקלין שיש בה יותר משלשה מיליאן גברי, וגם נכנסים בה בכל יום אלפים ורבבות גברי", עכ"ל (ועיין בהערות לשו"ת מהר"ם ביק המבואר"ת, שי"ל בקרוב, מה שהאריכו שם בענין זה).

[14] תמוה, הלא א' מיסודי תנאי רה"ר הוא דין "מפולש משער לשער", שמבלעדי תנאי זה אינו רה"ר לכל הדיעות.

דרשת מהר"ם ביק

מ'האט געמיינט אז זיי וועלן שוין אפשטיין דערפון, אבער זיי שטייען נישט אפ. און דער אמת מוז מען זאגן, אז די אגודת הרבנים איז לעצטעם יאהר ארויסגעקומען מיט אן איסור גמור אויפן דאזיגן עירוב. ס'האבן גע'חתמ'עט אויף דערינען מערערע רבנים.

ליידער אבער, אפאר רבנים אין פלעטבוש, וואס באלאנגען אין התאחדות הרבנים, האבן נישט געוואלט חתמ'נען דעם דאזיגן איסור. דעם טעם וויים איך נישט.[15] איינער האט אפילו געשריבן א היתר, אביסל בצנעה, אביסל בפרהסיא. אן אנדערער, נישט פון די התאחדות הרבנים[16], האט אויך געשריבן א קונטרס להיתר. דער הויפט היתר זיינער איז,[17] אזוי ווי ס'איז דעך דא טרעפיק לייטס, און אז די לייט וועלן רויט, טארן דעך די קארס נישט פארן, דאס איז מבטל דעם רשות הרבים.[18]

מחיצות, מיט אנדערע זאכן[19], דאס עקזעסטיערט דעך נישט.[20] בעוונותינו הרבים אין אונזערע צייטן,

---

והרי הרב ז"ל בתשובתו (אשר נדפסה בהוצאת יו"ח בקובץ "כרם ביבנה" סי' כ"ה תשובה ב') כתב "הנה **באמת אני מבולבל בענין זה**", ואף שלאחרי שהסבירו לו הענין דמפולש, כתב שם "ואני עדיין על משמרתי שהדבר בספק הוא עומד", וא"כ כיצד קבע בדרשתו כאן "אז ס'איז א רשות הרבים לכל הדיעות **אן א שום ספק**". וביותר קשה, כיון שהרב ז"ל הודה בבילבולו בא' מיסודי תנאי רה"ר, הכיצד פסק בתשובתו (אשר נדפסה בהוצאת יו"ח בקובץ "כרם ביבנה" סי' כ"ו תשובה ג') "כל המטלטל ברחובות פלעטבוש הרי הוא מחלל שבת מן התורה לכל הדברים", הרי כיון שהי' מבולבל, איך לא רעדה ידו לפסוק דינם של ישראל קדושים כמומרים לכל התורה, אשר פתם פת עכו"ם, יינם יין נסך, שחיטתן נבילה, ואינם מצטרפין למנין... "אתמהה"!

[15] תימה, הרי כבוד אביו הגאון רבי חיים ביק ז"ל גם הי' סבור כמו אותם הרבנים מהתאחדות הרבנים, ולכן הציע בשנת תש"ב באסיפת "וועד הרבנים דניו יארק רבתי" לתקן שם עירוב (כנדפס בירחון "המסילה" של וועד הרבנים הנ"ל, והובא בקונטרס החשוב "מאז ומקדם" (בהערה 62), אולם לבסוף ביטל דעתו לדעת הגר"א קטלר זצ"ל (שנקט להלכה כדעת המשכנות יעקב, נגד דעת הבית אפרים דנהיגו עלמא כוותיה). ועוד תמוה, מה כל הקושי כאן להבין, דבר שאפילו זעירא דמן חבריא מבין, כי הרי א' הרבנים מאוסרי העירוב כתב (במכתבו הגלוי מפ' בהר שנת תש"ם) וז"ל "הרבנים האוסרים את העירוב אמרו פעם ועוד פעם שרבותינו מדור העבר לא הסכימו לעשות עירוב בעיר ברוקלין ולא לטלטל בעירוב שיעשו, **וזהו כל יסוד האיסור**... שאנו רוצים לחנך בנינו שצריכים לשמוע לרבותינו מדור העבר שלדעתנו אסרו את העירוב בעיר ברוקלין", עכ"ל. וא"כ, הא תינח בשנת תש"ם לפ"ק, אבל בדור העבר, בשנת תשל"ט, הרי עדיין עוד לא אסרו אז "רבותינו מדור העבר" את הדבר, וא"כ על איזה יסוד היו צריכין רבני פלעטבוש חברי התאחדות הרבנים לאסור את העירוב אז.

[16] הרב ז"ל בדרשתו, סתם ולא פירש על מי לועג כאן, האם על כ"ק הגה"ק מקלויזענבורג זצוקל"ה שהוא בעל סברא זו (עיין שו"ת דברי יציב או"ח חלק כ' סימן קע"ב וקע"ג), או על יבלח"ט תלמידו הגאון המפורסם גאב"ד אונגוואר שליט"א בעמח"ס שו"ת משנה הלכות, שבקונטרס "אום אני חומה" משתמש בסברת רבו זו באחד מסניפי ההיתר על העירוב דפלעטבוש.

[17] המעיין בקונטרס "אום אני חומה" יראה שסילפו כאן בזדון דברי צדיקים, כי סברא זה כלל אינו טעם "העיקרי", אלא הוא פרט א' מתוך הרבה טעמים השובים שביאר שם דלא הוי רה"ר.

[18] גם הגאון הצדיק המפורסם רבי חיים פנחס שיינבערג שליט"א ראש ישיבת תורה אור בירושלים, משתמש בסברא זו כאחד מסניפי התירו. עיין בקובץ תורני "אורייתא" (חלק י"ז אדר תשנ"ג). וליצנות זו מה זו עושה על הני גדולי התורה והיראה.

[19] צ"ע על איזה "אנדערע זאכן" התכוון? ומסתמא צ"ל שכוונתו על עיקר אחר מיסודות היתירו של אותו רב מובהק, והוא חסרון אחד מתנאי רה"ר, שצ"ל מפולש ומכוון משער לשער, ועיין לעיל הערה 14. ומה שאמר הרב ז"ל "דאם עקזעסטיערט דעך נישט" היינו לשיטתו בתשובתו (אשר נדפסה בהוצאת יו"ח בקובץ "כרם ביבנה" סי' כ"ה תשובה ב') דמפולש משער לשער אין הכוונה שרחוב רה"ר הולך מקצה העיר ועד קצהו, אלא קאי על הרה"ר עצמו, שיהא מפולש משער לשער של אותו רה"ר עצמו. ועיין שם שכתב הרב ז"ל "זכן אמר לי ביחוד הגאון מהר"ם פיינשטיין שליט"א". אך בהערות לשו"ת מהר"ם ביק המבוארות, שי"ל בקרוב, מובא מספר "דברי מנחם" (סי' ג') שלאחר שהראו

אז איינער זאגט נאר עפעס א ווארט, בלייבט דאך עם אזוי.[21]

די פירצה האט זיך אנגעפאנגען, ווי דער אמת איז, אין די קלענערע שטעט, נישט קיין שטעטלאך היימט דאס, ארום ניו יארק, ווי מאקע דער אמת איז אז ס'איז נישטא קיין ששים רבוא, האט מען דאך געמאכט אן עירוב מיט צורת הפתח, און נישט פארשטייענדיג, אז דאס קען ארויסברענגען א פירצה אויף די גרויסע שטעט אויך. ווייל אסאך אידן וויסן דאך נישט דעם חילוק פון יא ששים רבוא, נישט ששים רבוא.[22]

אבער בעוה"ר, מקלו יגיד לו,[23] זיי האלטן זיך אהן ביי זייערן. כאטש די כולל יונגעלייט צוברעכן דעם עירוב[24] אלעמאל,[25] דאס איז דער אמת, אבער ס'איז שוין זייער שווער אויסצופירן.

וויל איך פאדערן, און איך וויל פארשלאגן,[26] אז אזוי ווי אלע האבן שוין געזאגט א איסור, ווי די אגודת הרבנים, ר' משה פיינשטיין, הרב סאוויצקי פון באסטאן ארויסגעקומען מיט אן איסור דאורייתא, און קיין היתר האט נאך קיין שום רב מובהק נישט געזאגט אויף דערינען.[27] יענע וואך האט מיר געזאגט א ראביי פון פלעטבוש, אז א פאר רבנים זענען יא מתיר, נאר זיי האבן מורא ארויס צו גיבן זייערע נעמען. שוין גיהערט א היתר? ער איז מתיר, נאר ער גיט נישט ארויס די נעמען זייערע...[28]

להגאון מהר"ם פיינשטיין זצ"ל תשובה זו של הרב ביק ז"ל, נענה הגרמ"פ ואמר "מעולם לא אמרתי דברים כאלו, כי בכלל אין שום מקום כלל לפירושו של רב זה".

[20] ממש פלאי פלאים, הלא אותו רב שמביא ממנו לעיל, הרי אחד מעיקרי יסודות היתרו הוא על המחיצות שישנם סביב ברוקלין. (אגב, היום כבר נשלמו אותן המחיצות בידי אדם). וראוי לציין, שהגאון אב"ד אונגוואר שליט"א הציע להרב ז"ל בא ונסע יחד לבדוק את מחיצות העיר, אך הרב ז"ל השיב לו שאין לו פנאי לכך.

[21] כלומר, לפיכך צריך תיכף ומיד לעוקרו מן השורש לבל יזכר ובל יפקד לעולם. ובדרך זה הדריך גם את יו"ח עד היום.

[22] נמצא, שצריך לעקור לגמרי את כל מסכת עירובין מש"ס דילן. וכן את כל דפי השו"ע מסימן שמ"ה עד סימן שצ"ה (ועד בכלל), ואז יינצלו מכל המכשולות. וכבר טען א' מחשובי הרבנים ואמר, שמטעם זה יש לבטל גם עירוב תבשילין וגם עירובי תחומין, כי אם יתחילו בעשיית "עירוב", מי יודע להיכן עוד נגיע... השם ירחם!

[23] בלשונות כאלו השתמשו הצדוקים (שלא הודו בעירוב) נגד הפרושים, שהם היו המקילין (לעומת הצדוקים שהחמירו) בכמה הלכות שבת, כידוע.

[24] מכאן שניתנה רשות למשחית, והבן היטב.

[25] לרבות גם בעצם יום השבת קודש. ומעניין לדעת, האם קריעת העירוב דבארא פארק בליל שבת זכור העל"ט נעשה ג"כ ע"י אותם הכולל יונגעלייט.

[26] בדרך כלל, קודם מציעים ואח"כ תובעים. ואילו דרכו של הרב ז"ל הוא להיפך...

[27] פליאה נשגבה, שהרב ז"ל סותר את עצמו כאן, למה שאמר לעיל "אפאר רבנים אין פלעטבוש, וואס באלאנגען אין התאחדות הרבנים, האבן נישט געוואלט חתמ'נען דעם דאזיגן איסור. איינער האט אפילו געשריבן א היתר, אביסל בצנעה, אביסל בפרהסיא. אן אנדערער, נישט פון די התאחדות הרבנים, האט אויך געשריבן א קונטרס להיתר". וא"כ איך קבע כאן בפשיטות אז "קיין היתר האט נאך קיין שום רב מובהק נישט געזאגט אויף דערינען"? אלא א"כ נדייק בלשונו שאמר "א רב מובהק האט נישט געזאגט אויף דערינען", לאפוקי אלו הרבנים המתירים תיקון עירובין שכבר אינם נחשבים יותר ל"מובהקים". וא"כ אין תימה על הנחשלים אחריו שאומרים ש"כל הרבנים מדור שעבר אסרו הערובין".

[28] פשוט מאד, כי פחדו מ"מקלו יגיד לו" של הרב ז"ל וה"כולל יונגעלייט" שלו...

דרשת מהר"ם ביק

התאחדות הרבנים האט דאך קיין איסור נישט געזאגט אויף דערינען.[29] על כן פאדער איך, אז התאחדות הרבנים זאל ארוים קומען מיט א איסור גמור אויף פלעטבוש, אז דער עירוב, נישט וואס מ'טאר נישט מאכן, נאר וואס מ'וועט מאכן האט גארנישט די ווערט. ווייל ס'איז נישט קיין עירוב אינגאנצן!

אויב ס'איז נישט בכדי שיעשו, אז די אסיפה אליין זאל ארויסזאגן דעם איסור, זאל מען אוועקזעצן א בית-דין, טאקע באלט, די וואך, אדער נאך שבת, וואס זאל באטראכטן די זאך, וועגן ארוים גיבן דעם איסור אויפן פלעטבוש'ן עירוב,[30] ווייל ווי מ'זאגט נאך פון סאטמארער רב זי"ע, אז ער האט בפירוש געווען אנטקעגן עירובין.[31] ער האט זיך אמאל גע'איסערט אפילו, אז ווען ער קען, וואלט ער אין ירושלים אויך מבטל געווען דעם עירוב. נישט מער, ס'איז נישט געווען בכוחו.[32] אבער דא, ווי ס'איז א רשות הרבים דאורייתא, ווי קיינער האט נישט מתיר געמאכט, איז אוודאי קען דאס ווערן א פירצה גמורה. אין פלעטבוש וואוינען ב"ה אלפים ורבבות מישראל שומרי תורה ומצוה, אנשים ונשים וטף, וואס דאס וועט זיין א געוואלדיגע פירצה אז זיי וועלן טראגן אין שבת חלילה, וואס דאס איז דאך ממש א איסור סקילה.[33]

וואס אפילו ווען ס'וואלט נישט געווען קיין ששים רבוא, וואלט עם אויך געברענגט אגרויסע פירצה. ווער קען היטן און ווער קען וואטשן אזא גרויסע שטאט ווי ברוקלין.[34] די אנדערע געגענטן, אין פלאשינג,

---

[29] אכן פליאה נשגבה היא, למה באמת התאחדות הרבנים לא אסרו את העירובין. ובפרט, לפי מה שהרב ז"ל אומר בדרשתו להלן "מ'זאגט נאך פון סאטמארער רב זי"ע, אז ער האט בפירוש געווען אנטקעגן עירובין. ער האט זיך אמאל גע'איסערט אפילו, אז ווען ער קען, וואלט ער אין ירושלים אויך מבטל געווען דעם עירוב. נישט מער, ס'איז נישט געווען בכוחו". וכי לא היה בכוחו להורות להתאחדות הרבנים להוציא איסור נגד העירובין. וכי לא היה בכוחו להורות ל"דער איד" להדפים את האיסור של הרב סאוויצקי ז"ל מכאסטאן...

[30] ראוי לציין, שהן התביעה והן ההצעה של הרב ז"ל לא נתקבלו ע"י הרבנים הגאוה"צ של התאחדות הרבנים, לא באותה השבוע ולא בשבוע שלאחריה, ב"ה וב"ש. ולא עלה בידינו לברר, אם הימנעות התאחה"ר לתביעתו זו של הרב ז"ל יש לה איזה שייכות עם דרשת שבת הגדול השנתית במלחמתו של הרב ז"ל נגד ה"צוקער לפסח של התאחה"ר" (שנתייסד ע"י הגה"ק מסאטמאר זי"ע כמקור החזקה להתאחה"ר), שכידוע הכריז שעדיף להשתמש ב"דאמינאו" צוקער לפסח.

[31] כיצד שייך לדבר כך על צדיק עתק, בזמן ששו"ת "דברי יואל" מכחישו, בתשובה הידועה על תיקון העירוב בעיר סאטמאר. וכידוע שמחתו הגדולה של אותו צדיק זי"ע מהדבר הראשון שתיקן בקרית יואל במאנראו, שהי' העירוב.

[32] וכי לא הי' בכוחו של אותו צדיק, גאב"ד דעיה"ק ירושלים, להורות עכ"פ לתלמידיו וחסידיו שם הסרים למשמעתו, לבל ישלטלו בהעירוב דשם? וכי תלמידו הנאמן כ"ק האדמו"ר מתולדות אהרן זצוק"ל אילו הי' רק מקבל רמז על התנגדות רבו מסאטמאר זי"ע לעירובין, האם לא הי' מורה מיד לכל בני עדתו שלא לטלטל? וכי תלמידו המובהק הגה"ק הרמ"א פרייענד גאב"ד ירושלים זצוק"ל לא ידע מכך שרבו הקדוש נגד עירובין, והרי הוא בעצמו הי' הממונה על פיקוח העירוב של העדה החרדית? מה עוד, שבאסיפה מיוחדת שנתקיימה בזמן שמספר תושבי עיה"ק עלה ליותר מס' רבוא, אמר לנו תלמידיו, שחלילה נצטרף לאלו המערערים על העירוב דירושלים, כי דעת מרן מסאטמאר זי"ע כהשו"ע והרמ"א דהשתא לית לן רה"ר דאורייתא. והרי גם ידוע ה"מעשה רב" בהיות מרן הגאב"ד זצוק"ל משובתי שבת בבארא פארק, התקינו עבורו צוה"פ מיוחד מ-16 עוועניו (דרך 55 סטריט) ועד אולם עטרת חיה על 14 עוועניו.

[33] בלי עירוב, כמובן. ועיין לעיל בהערה 4 שאדרבה דוקא בגלל חומר הענין השתדלו רבותינו בכל הדורות על דבר תיקון עירובין להצילם מאיסור סקילה ר"ל

[34] פונקט אזוי ווי מהאט געקענט היטן און מהאט געקענט וואטשן אין וואַרשא, אין לאדוש אזוי אין ווילנא, און פונקט אזוי ווי מ'קען היטן און מ'קען וואטשן אזעלכע גרויסע שטעט ווי ירושלים, בני ברק, אנטווערפען, וכו' וכו' וכו'.

קיו גארדענם, איז אלע פאר וואכן רופט מען אויס דער עירוב איז צובראכן, מ'טאר נישט טראגן.[35] וועו רופט מען אויס? שבת אינדערפרי ביים דאוועגען, נאכדעם וואס אידן האבן שוין געבראכט די טליתים זייערע אין שול אריין. קומט אויס מכשולים גדולים ונוראים פון חיובי סקילה און חיובי חטאת בשוגג. על כן, זאל זיך אוועקזעצן א בית-דין וועגן דערינעו, און מ'זאל ארויס גיבן א איסור גמור אין "איד",[36] אז מ'טאר זיך גארנישט פארלאזן אויף קיין שום עירוב וואס מ'וועט דארט מאכן.

און לדידי וואלט איך געזאגט, אז מ'זאל אויך באקלערן אסר'ן אפילו די עירובין וואס מ'האט געמאכט אין די קלענערע קהילות, וואס דאס האט געבראכט, באמת, די גרויסע פירצה. וועו מ'מאכט נישט דעם עירוב אין די קלענערע קהילות, ווי סטעטען איילאנד, קיו גארדן הילם,[37] וואלט צו די פירצה נישט געווען געקומען.[38] זאל מען מבטל זיין דארטן די עירובין,[39] וועלן זיי דא אויך נישט פאדערן קיין עירובין. זאל מען באטראכטן צו מ'קען זיך בכלל פארלאזן אויף די אנדערע עירובין. און אויב נישט, זאל מען ארויס קומען מיט אן איסור גמור, אפצוהיטן אלפים ורבבות מישראל פון א חילול שבת דאורייתא.[40] און דער זכות השבת זאל טאקע מגין זיין, מ'זאל טאקע אויספירן אין דעם פרט, און אויך אין די אנדערע פרטים.

---

[35] פלא גדול, למה בקרית-יואל ובשיכון-סקווירא ובמאנסי ובירושלים ובבני-ברק וכו' וכו' רופט מען נישט אוים אלע פאר וואכן אז דער עירוב איז צובראכען מ'טאר נישט טראגען... ואולי מכיון שה"כולל יונגעלייט" של הרב ז"ל אינם נמצאים שם

[36] עיין לעיל בהערה 29.

[37] שומו שמים! היאך העיז הרב ז"ל לחלוק על הגאון הגדול רבי משה פיינשטיין זצ"ל "שלא הניח כמותו בכל הגולה" (מכתב-גלוי הנ"ל), ו"כל החולק עליו כחולק על השכינה" (ראא"ק), הלא העירוב בקיו גארדן הילם הוקם ע"פ הוראתו ועידודו המלאה, כמפורש להדיא בשו"ת אגרות משה חלק ד' בהשמטות סי' פ"ו, וז"ל בנוגע להעירוב של קיו גארדן הילם ש"הוא טובה גדולה ותועלת לשמירת שבת, ואני אומר שיפה עשיתם". וא"כ היאך לא חש על "כבודו של ר' משה"? הלא זהו א' מעיקרי יסודותם של המנגדים על העירוב דבארא פארק כידוע. וביותר יש לזעוק זעקה גדולה ומרה על הטלתו מום בקדשים, כאילו ח"ו רבי משה בהוראת ההיתר לקיו גארדן הילם, גרם עי"ז לכל הפירצה הגדולה, וכאילו אותו גאון וצדיק זצ"ל חלילה אחראי לכל המכשולים הגדולים והנוראים, חס מלהזכיר, אוי לאוזניים שכך שומעות...

[38] סיפר אחד מהרבנים מתלמידיו החשובים של הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, שלאחר שעודד אותו לתקן העירוב באתריה, ביקש מרבו הגר"מ פיינשטיין שיתן לו זאת בכתב, התנצל רבי משה והשיב: "אין לי כח לצעקותיו של הרב ביק"... ואכן לאחר ששמע הרב ביק שהוקם העירוב, זעק וגער על אותו רב, ואיים עליו בהזמנה לדין-תורה באגודת הרבנים.

[39] מדבריו אלו חזינן גודל שנאתו התהומית של הרב ז"ל על כל מה שריח עירוב נודף ממנו.

[40] מי יודע כמה אלפים ורבבות מישראל הי' ניצולין מחילול שבת, אילמלא ההתנגדות העיקשית של הרב ז"ל לתיקון עירובין והלחין זו הדחק אשר לחין על גדולי הרבנים זצ"ל, כי אז היו ישראל משמרין את השבת כתקנת חכמינו ז"ל לתקן עירובין בכל עיר ועיר.

וואת למודעי

(בכל לשון שאתה שומע)

יעדעם מאל וואס מ׳וועט פראבירען מבזה זיין, באיזה אופן שיהיה, איינע פון אונזערע רבנים המובהקים גדולי התורה שליט״א, אפילו בבזיון כלשהו, וועט זיי באצאהלט ווערען מנה אחת אפיים!

נעמט דאס ערענסט אין באטראכט!

בכל פעם שינסו לבזות, באיזה אופן שיהיה, אחד מרבנינו המובהקים גדולי התורה שליט״א, אפילו בבזיון כלשהו, ישולם להם כגמולם, מנה אחת אפים!

נא קחו זאת בחשבון!

EVERY TIME AN ATTEMPT IS MADE, IN ANY MANNER - HOWEVER SLIGHT, TO BELITTLE OR INSULT ONE OF OUR RESPECTED RABBONIM שליט״א, IT WILL BE REPAID A THOUSANDFOLD.

TAKE THAT INTO CONSIDERATION!

תשובה

בענין העירוב דבארא פארק

- ג' המחיצות המקיפין את העיר
- עומד מרובה על הפרוץ
- בדין ס' רבוא עוברין בו
- והסילוף הנורא בדעת רבינו זצוק"ל

מאת הרב הגאון

מוהר"ר יצחק הלוי מאנדל שליט"א

דיין ומו"צ בקרית יואל יצ"ו

בעמח"ס שו"ת חקר הלכה, וחקר הלכה על הל' רבית

בעזה"י

למע"כ הרב הגאון המפורסם איש האשכולות וכו' ה"ה כש"ת מו"ה חיים יהודה כ"ץ שליט"א

אבדק"ק סערדאהעל, בארא פארק יצ"ו

אחרשהדר"ג, היות והגיעני מכתב מא' הרבנים נגד העירוב דבארא פארק, על כן אמרתי להודיע למע"כ שליט"א מה שראיתי להעיר בענין זה.

והוא בענין הג' מחיצות המקיפין את העיר, והיינו מצד מערב וקצת מצד צפון ודרום, ושכונת בארא פארק באמצע המוקף, שבזה יצאנו מידי רה"ר גם לדעה הראשונה בסימן שמ"ה ס"ז.

וראיתי שחכם אחד העיר להשיג על זה מדברי הריטב"א ז"ל (עירובין כ"ב ע"א) שכ' דכיון דרבים בקעי, אתי רבים ומבטלי מחיצה, ומשו"ה לגבי ירושלים דוקא דלתות מצילות ירושלים מדין רה"ר וכו'. ואע"פ שיש שם מזרח ומערב פתחים גמורים לא חשיבא סתימא, דאתי רבים ומבטלי מחיצות. פי' וכו'. אלא שמפילין מחיצות שבמזרח ומערב כיון שבוקעין בהם תדיר וכו'. מבואר מדבריו דבטלה כל המחיצות שבצד הפירצה מכח הא דאתי רבים ומבטלי - הגם דמדברי הרמב"ן ז"ל במלחמות מבואר בהדיא דרק נגד הפירצה בטלה דין רה"י מיניה, אבל לא נגד המחיצות, ועל כרחך דלא ס"ל שמפילין כל המחיצות. וגם הרז"ה ז"ל בהמאור נראה דג"כ לא ס"ל דמפילין כל המחיצות של צפון ודרום (גם שלא כנגד הפירצות) כל זמן דאיכא ב' מחיצות זו כנגד זו. והרז"ה מיידי רק בנפרץ שתי וערב ורבים בקעי שתי וערב, וכמו בהך דפסי ביראות, אבל בנפרץ רק שתי או ערב, דא"כ נשאר שלא כנגד הפירצה ג' מחיצות, משמע מדברי הרמב"ן והרז"ה ז"ל דזה מהני אפי' לרבנן דבעי' ג' מחיצות מה"ת, אפי' גם בלאה"ט דס"ל דלא אתי רבים ומבטלי מחיצות. וכ"מ בדברי התום' שם ד"ה חייבין, שכתבו דדוקא במקום הפילוש בטל המחיצה עיי"ש.

אבל מ"מ מדברי הריטב"א ז"ל משמע לכאורה, דאמנם הוא ס"ל כן דמפילין כל המחיצות מצד מזרח ומערב גם שלא כנגד הפירצה. אולם נראה ברור דכל זה הוא דוקא אם נפרץ למקום שאפשר שיומשך שם הרה"ר כמו בירושלים, דבוקעין בכל צד מזרח וכל צד מערב (שתי וערב) גם מה שחוץ ירושלים, ושייך לומר שנמשך הרה"ר גם חוץ לירושלים מכח זה שנפרץ והרבים בוקעין בו.

אבל אם נפרץ למקום שהוא נידון מה"ת ככרמלית, והיינו שהוא נפרץ להים, כמו בנד"ד דהמחיצות הוא בגידודי הים, דבזה לא שייך לומר שמפילין כל המחיצות של דרום וצפון (גם מה שאינו נגד הפירצה), דזה אינו, כיון דלא שייך לומר שהרה"ר יהיה נמשך גם במקום ההוא אחורי המחיצות. דזה תינח אם יכולים לידון עליו דין רה"ר מכח הילוך הרבים הנמשך לשם, אבל בנפרץ להים דהוא כרמלית דל"ש לומר בלא"ה דנמשך שם דין רה"ר, כיון דבכל אופן הרי נידון ככרמלית, בכה"ג בוודאי הריטב"א יודה דלא אמרינן דמפילין כל המחיצות של הצד שנפרץ.

ויותר מזה דעת כמה פוסקים דלא חשיב רבים מבטלי מחיצתא, אא"כ איכא דין רה"ר בהילוך הרבים במקום הפירצה, עיין מג"א שם"ג ושועה"ר שם סמ"ב. (ועיין היטב שועה"ר בקו"א לסימן שמ"ה אות ב' עיי"ש.) ועכ"פ בנד"ד דהוא שלא כנגד הפירצה, בודאי דכו"ע מודים דל"ש לומר דבטלה המחיצות אא"כ איכא דין רה"ר בהילוך שאחורי המחיצות. אבל לא היכא דאחורי המחיצות הוא כרמלית.

וכיון שכן בנ"ד, כיון דאיכא ג' מחיצות דעומד מרובה, והנך ג' מחיצות עומדים סמוך אצל הים דהוא כרמלית, באופן דל"ש לומר דנמשך הרה"ר גם אחר המחיצות, בודאי דתוך המחיצות נידון לכו"ע כרה"י גמה"ת.

ודבר זה מוכרח הוא, דאל"כ יקשה על הריטב"א דמ"ש הך דירושלים (דנפרצה מזרח ומערב) משאר מבוי הסמוך לרה"ר מב' הצדדין דנידון מה"ת כרה"י (כל שאין הילוך הרה"ר עוברת לתוכו). ואמאי לא נימא נמי דאתי רבים ומבטלי הנך ב' המחיצות הסמוך לרה"ר. ודוחק לחלק בין אם הרבים בקעי תוך המחיצה (כהך דירושלים דבזה מיירי הריטב"א ז"ל), לבין אם הרבים בקעי לאחר שכלו המחיצה, דאכתי מאי סברא אית לן לחלק בזה.

אבל לפי הנ"ל ניחא, דעיקר הדבר תליא, אם גם אחורי המחיצה שנפרצה שייך דין רה"ר על הילוך הרבים דשם, לבין אם לא שייך דין רה"ר על הילוך הרבים דשם, וכ"ש אם ליכא הילוך הרבים שם כלל.

וכיון שכן, הדבר ניחא, דגם לגבי מבוי הסמוך לרה"ר הרי אחורי המחיצות של המבוי (מב' הצדדין) הסמוך לרה"ר, אפי' אם מסלקינן המחיצות של המבוי, אכתי הוי רק כצידי רה"ר, דהרי אין שם הילוך הרבים כדרך רה"ר, וא"א להיות נידון לעולם כרה"ר. וכיון שכן דל"ש למידן עלה דין רה"ר, משו"ה ל"ש לומר כלל דמפילין המחיצות, משא"כ לגבי ירושלים דהי' הילוך הרבים גמור גם אחורי המחיצות דצד מזרח ומערב, ומשו"ה כיון דנפרץ בצד מזרח ומערב, ואיכא הילוך הרבים גמור שם כמו בשאר רה"ר, משו"ה אמרינן דמפילין המחיצות ונמשך הרה"ר גם חוץ למחיצות ודו"ק.

וכעי"ז מבואר בתשו' מהרי"ט ז"ל ח"א סימן צ"ד (ורמז עליו בקיצור המג"א סימן שמ"ג ס"ק ל"א) לחלק בין נפרץ המבוי לסתם כרמלית דחשוב נפרץ למקום האסור, לבין נפרץ לים דל"ח נפרץ למקום האסור. (אע"פ דגם הים נידון ככרמלית) משום דאין הים בת טלטול עם המבוי כמוש"כ הה"מ פי"ז מה"ש ה"ה, משו"ה הוי היכר טובא טפי מקורה עיי"ש. ודן מינה גם לנ"ד דבנפרץ לים אע"פ דחשיב פירצה, מ"מ בזה לא אמרינן דנפלי מחיצות גם מה שלא נפרצה, כיון דאין הים בת טלטול עם הרה"ר.

ועכ"פ היול"מ אפי' אם באיזה מקומות נפרצה המחיצות לרה"ר, מ"מ כיון דברוב המקומות שנפרצה לא נפרצה אלא לכרמלית שוב לא אמרינן בזה דנפלו כל המחיצות, גם אותן שלא נפרצו.

[והנה כשהגיע דברי הנ"ל לחכ"א אמר להשיג על הנ"ל, מדברי התוס' עירובין כ"ב ע"ב (ד"ה דילמא) דמפורש בתוס' דגם בנפרץ לכרמלית אמרינן אתי רבים ומבטלי מחיצה עיי"ש. עכ"ד המשיג.

והשבתי דאין מזה תברא, דזה ודאי דברבים בקעי בה אמרינן אתי רבים ומבטלי מחיצה וצריך תיקון מקום הפירצה, אבל מ"מ אין זה רק מדרבנן, דמה"ת עדיין דין מחיצות על העומד ונידון כעומד מרובה לדידן דקיי"ל כרבנן, אבל הך דנימא דנפלי מחיצות ולא נידון עוד כעומד מרובה מה"ת ויהי' מה"ת נידון כרה"ר, זהו לא אמרינן אלא א"כ נפרצה לרה"ר גמור ולא לכרמלית ודו"ק. ע"כ הג"ה]

ודרך אגב הנני להעיר עוד במה שראיתי במכתב חכ"א הנ"ל שכתב כדי ליישב בזה דברי רש"י ז"ל, דמש"כ רש"י ז"ל וכן בשו"ע סימן שמ"ה ס"ז די"א דבעינן ס' ריבוא עוברים בו כדי להיות רה"ר וכו' שדין זה הוא דוקא בכגון דרך שהרבים עוברים בו, וכין שאין הדרך שייך להעיר של ס' ריבוא, אזי רק מה שבפועל ס' ריבוא עוברים בו עושהו מקום של ס' ריבוא, ובעינן ס' ריבוא בכל יום, אבל מקום שהוא ס' ריבוא מצד עצמו בלי שיבואו מחוצה לה אין בזה חולק דלא בעינן ס' ריבוא בכל יום עיי"ש.

הנה מלבד דאין זכר לזה בלשון השו"ע ובנו"כ, במחכ"ת נעלם ממנו דברי הרב בית יעקב עמ"ס עירובין דף ו' ע"א (ד"ה והשתא) שכתב בהדיא להיפך, וז"ל שמש"כ רש"י שבעינן מצויים ס' רבוא בכל יום אזי היינו בעיר שהוא מיוחדת להיושבים בה, אבל בדרך שהוא מעיר לעיר, אזי לא בעי' בקיעת ס' ריבוא וכו' עיי"ש. ודברי הבית יעקב מובא נמי באורחות חיים סימן שמ"ה בהגהו' מהרש"ם שם.

ועוד ראיתי שם במכתב החכ"א, דאיכא כמה רחובות מהשכונה (של העירוב) שהם פתוחים לאיזה רחובות אושען פרקווע' ולינדן בלוורד, שיש בהם מסילות גדולות ויש בהם נוסעים הרבה ואפשר שיגיע מספרם לס' ריבוא וכו', מ"מ לפי מה שהוא המציאות לכל עין רואה הוא דאין שום אחד מרחובות השכונה הולך דרך מכוון ישר לתוך רחובות האלו, וגם הרחובות האלו אינו בהילוך ישר עם הרחובות של השכונה המפולשים לתוכו באופן דל"ש גם הך דינא דהילוך רה"ר עוברת בתוכו המבואר בסימן שמ"ה ס"י וס"ט וכמבואר שם בבה"ל עיי"ש ועיין תוס' עירובין ו' ע"ב (ד"ה וכי) ובראי"ש ז"ל שם.

וכיון שכן, גם אם ננקוט לחומרא כהך מ"ד דגם הנוסעים בעגלות מצטרפי להם' ריבוא ולא בעי הולכי רגל, וגם אם ננקוט עוד לחומרא דאפי' באין ס' ריבוא במקום אחד (כמו שהי' בדגלי מדבר) רק בהמשך מקום ארוך הרבה חשיב רה"ר, וגם אם ננקוט עוד לחומרא דגם באין העוברין שם מתקבצים ועומדין לעולם בהך מקום (כמו שהי' בדגלי מדבר שהי' מתקבצין ועומדין שם ללמוד מפי משה רבינו) חשיב רה"ר, מ"מ לכל היותר נידונים רחובות השכונה (שהם תוך העירוב) רק כמבואות המפולשים לרה"ר דסגי בצוה"פ כמבואר בעירובין ו' ע"א וע"ב ורמב"ם ז"ל ה"ש פי"ז ה"ג ורמב"ן ז"ל במלחמות רפ"ב ובאו"ח סימן שס"ד ס"א, ועיין ג"כ בשוע"ה סימן שס"ג סמ"ד ובסימן שצ"ב ס"א שנקט שם בפשיטות כמ"ד דבעי בקיעת ס' ריבוא עיי"ש.

וגם נראה פשוט דראוי לסמוך למעשה על דברי החזו"א עירובין סימן ק"ז (מ"ג) או"ה ואו"ז הידועים, דרחובות של עיירות שלנו ל"ה רה"ר דאורייתא דנידונים הבתים כמחיצות ואע"פ דאיכא הפסק רחובות בין המחיצות, מ"מ נידון מה"ת כעומד מרובה. ומבואר בהדיא ברבריו שם דקאי אפי' באיכא ס' ריבוא בוקעין בהרחובות יעיי"ש. והנה בעיקר הדברים שכתב החזו"א, כבר העיר בזה בתשו' בית שלמה או"ח סימן נ"א דברחובות שלנו אפי' ברה"ר גמור יש לומר דהבתים נחשבים כמחיצה, כמו שיבואר להמעיין שם בדבריו, במש"כ שם לענין דרך המלך, (ומסתבר שבודאי גם בדרך המלך ההוא הפסיקו רחובות שהי' נכנסים (או הי' חוצים) לתוך דרך המלך, ועל כרחך דכונתו נמי מכח עו"מ עה"פ), ומבואר שם בהדיא דזה מהני אפי' להגך מ"ד דגם עכשיו יש רה"ר. והנה מבואר שם ג"כ מדבריו ממש"כ שם דבדה"מ היכא דאיכא בתים גם בהצדדין, א"כ עכ"פ יש שם שם ד' מחיצות ובכה"ג לרבנן (עירובין כ"ב) דקי"ל כותיהו לא אמרינן אתי רבים ומבטלי מחיצתא עיי"ש, דאפי' אם אין המחיצות מתחברות בהזויות נמי מהני, ואפי' בנפרץ שם ט"ז אמה ג"כ לא ארומ"מ, כמו שהוכיח בתשו' בית אפרים סימן כ"ו, ואע"פ שהמשכנ"י סימן ק"כ חולק בזה, אבל העיקר הוא כדברי הב"א, כמו שהוכיח החזו"א שם באות ח'. ועיין ג"כ תשו' חח"ס או"ח סימן פ"ט ותשו' בר"א או"ח סימן י"ח וי"ט.

והנה במבואות שלנו, נראה פשוט דסגי בתיקון צוה"פ בהנך רחובות שהם בסוף השכונה (שהוא הגבול שקבעו להעירוב בעבור השכונה), ואין צריכין שום תיקון בפינות הרחובות בפנים בתוך השכונה. ואע"פ דבמבוי עקום דינו כמפולש בעקמימותו וצריך תיקון בעקמימותו ובשני ראשיו כמבואר בפ"ק דעירובין ובאו"ח סימן שס"ד ס"ג (ואע"ג דהרחובות נידון ככרמלית, מ"מ דעת רוה"פ דגם מבוי עקום הפתוח לכרמלית צריך תיקון בעקמימותו כמבואר בסימן שס"ד ובב"י שם בשם תשו' הר"ן ז"ל) משום דרחובות שלנו לא נידונים כלל כמבוי עקום כיון דאינו סתום בעקמימותו אלא פתוח הוא גם להלאה מהעקמימות, וכן הוא בכל הרחובות שבתוך השכונה, וא"כ כל בני המבואות בכל צד שיהיו פונים יכולין לראות את תיקון המבוי.

והנה לרווחא דמילתא נראה ליתן עוד טעמי דאינו נידון כמבוי עקום (ויהי' נפ"מ לענין אם המצא תמצא באחד שא' מהרחובות של השכונה יהי' סתום בעקמימותו ויהי' לו המציאות של מבוי עקום). חדא, דכבר כתב הרמ"א ז"ל בסימן שס"ג סכ"ו ובסימן שס"ד ס"א דמבואות שלנו דין חצירות יש להם, מפני שאין בתים וחצירות

פתוחין לתוכו עיי"ש. ועיין מג"א סימן שס"ג ס"ק כ"ז דעל זה אנו סומכין שלא לעשות תיקון בעקמימותו עיי"ש. ועוד טעמא איכא בני"ד לפימש"כ בתשו' מהרי"ט ז"ל ח"א סימן צ"ד דהך דינא דמבוי עקום צריך תיקון בעקמימותו אינו אלא אם מתקן מבוי אחת או שנים, אבל אם מערב כל העיר או אפי' מקצת מן העיר אין צריך שום תיקון בעקמימותו ואין בזה דין מבוי עקום עיי"ש.

ועוד טעמא רבה יש ליתן בזה, והוא לפימש"כ המג"א סימן שס"ג ס"ק כ"ז בשם מהרי"ל סימן י"ח, דאם כל העיר הוא מוקפת חומה אין צריך שום תיקון בעקמימותו וכו' עיי"ש. ולפי"ז בנידון דידן שעירבו לכל השכונה וקבעו גבולות להשכונה (ונתפרסם היטב השכונה שנתערב וגבוליה) וכל השכונה שבתוך העירוב מוקפים בבתים ורחובות שהם מחוץ להשכונה. וכיון שכן, אחר שניתקן כל הרחובות העומדות בהגבול המקופת להשכונה וכל הפתוחות שבתוך הרחובות ניתקן בצוה"פ, נמצא שהפתיחות שבתוך הרחובות כיון שיש להם צוה"פ מצטרפים להבתים וכל הרחובות (והיינו הבתים עם הפתיחות) המקיפות את השכונה שנתערב הוי כהוקף חומה להשכונה (וכנ"ל בשם הב"ש והחזו"א), ושוב אין צריכין תיקון בעקמימות, (אבל כל זה רק לדווחא דמילתא, דגם בלא"ה ברחובות דידן ל"ש במציאות הך דינא דמבוי עקום כיון שהן פתוחות לגמרי עד המקום שנמצא בו התיקון וכנ"ל).

ובאמת לפי"ז יש מקום לומר עוד, דכיון שאנו אומרין שמצטרפין הרחוב הפתוח הנעשה בתיקון הצוה"פ עם הבתים שיהי' נידון כמוקף חומה, א"כ מהני בכה"ג אפי' לשיטת הרמב"ם ז"ל בהל' שבת פט"ז הט"ז ובאו"ח סימן שס"ב ס"י דבעי שיהא עומד מרובה וכו', אפי"ה מהני כאן כיון דאחר התיקון הוי הכל כהיקף חומה, וא"כ הרי הוי עומד מרובה, דהא הבתים המה הרבה יותר מהפתיחות.

והנה עוד ראיתי להעיר בענין נידון זה, דנראה פשוט מסברא דאפי' אם ננקוט להחמיר דסגי בס' ריבוא בוקעין בהעיר וברחובותיה, ולא בעי שיהי' הס' ריבוא בוקעין בכל יום בהך רחוב גופיה שרוצים לדון עליה דין רה"ר, וכנראה מפשטות דברי רבותינו הפוסקים השו"ע והרמ"א ז"ל והנו"כ בסימן שמ"ה, מ"מ נראה דבעי שכל הס' ריבוא של העיר ישתמשו לכה"פ איזה פעמים באיזה רחובות הגדולות ואז גם שאר הרחובות שהם פתוחים להרחובות הגדולות יהי' נידונים כמפולש לרה"ר וכדו', דא"כ באופן זה איכא סוכ"ס (רחוב או) רחובות גדולות בהעיר המשמשים את הס' ריבוא שבתוכו.

אבל באופן שכל הס' ריבוא של העיר אינם משתמשים לעולם באיזה רחוב או רחובות גדולות, דא"כ ליכא שום רחוב (או רחובות) שהוא משמש להס' ריבוא בשום פעם, בכה"ג לא מסתבר כלל שהרחובות יהי' נידונים כרה"ר מה"ת מכח שבעיר מצויים ס' ריבוא אנשים ובוקעין בהרחובות. ואם באנו לצרף כל רחובות העיר מטעם שפתוחים זה לזה והולכין מזה לזה, א"כ גם כשאין בהעיר ס' ריבוא רק שבצירוף איזה עיירות הפתוחות זו לזו איכא הס' ריבוא, נמי נימא כן דכל הרחובות של כל הני עיירות מצטרפין הואיל שפתוחין הרחובות והדרכים זה לזה והולכין מזה לזה בלי הפסק.

בענין סילוף דעת רבינו זצוק"ל

והנה זה ברור שדעת מרן רבינו הגדול רשכבה"ג בעל תשו' דברי יואל זצוק"ל הי' ג"כ להורות הלכה למעשה כהנך שיטות דאין לנו רה"ר מה"ת, וכסתימת רבותינו השו"ע והנו"כ, כמו שידוע ממה שלא רצה להסכים לאסור נשיאת תכשיטין ברה"ר, וכן ממה שהורה להקל להוציא בשבת ע"י עכו"ם תינוק לעשות הבר"מ בביהמ"ד ועוד ועוד. ואגב אעודר במה שפירסמו במכ"ע בשם מרן ז"ל שאמר להרבנית תחי' שתמנע עצמה מלהוציא תכשיטה ברה"ר מחשש רה"ר דאורייתא וכו' עכ"ד, דאין הדברים נכונים והשומע שמע וטעה, ואדרבה נהפוך הוא, דהרבנית תחי' שאלה למרן ז"ל היות דאיכא שמועה בשם הגאון ר' יונתן שטייף זצ"ל שהנשים ימנעו מלצאת בהתכשיטין ברה"ר. והשיב לה מרן ז"ל שא"צ לחוש כלל ותתנהג עצמה כמו עד עכשיו. וכן התנהגה הרבנית תחי' שהיתה יוצאת בכל שבת בתכשיטיה ברה"ר כמו שמעידים כל קרוביה, (ועיין חו"מ סימן ל"ה סי"ד

ברמ"א). ופלא מאוד שמפרסמים ברבים היפך המציאות, בעוד שאיכא הרבה שזוכרים האמת, ועכ"פ הוא דבר שהי' בכלל (הפירסומים בשם מרן ז"ל) וללמד יצא.

ואמרתי להודיע להדר"ג שליט"א מה שהי' לי עם חכ"א בענין המכתב שכתבתי בנוגע לדעת מרן ז"ל שהדבר ברור שמעולם לא התנגד לערב שבונה של שומרי תו"מ, והעידוב נעשה ע"י מורה מובהק, וכמוש"כ הרבנים הגאונים שליט"א. והחכם הנ"ל בא בחבולות טענות בידו נגד המכתב שלי, ואחר שמוע כל טענותיו עניתי לו, שמעתי כל דבריך הנאמרים בטוב טעם, אבל יש לי לשאול אותך, הרי גם לדבריך (שמרן ז"ל התנגד בשיטה לעשיית שום עירוב בעיר ברוקלין), סוכ"ס אתה מודה שמרן ז"ל לא זאת בלבד שלא ציוה (לאלו הרבנים האומרים משמו) לפרסם שיטתו ברבים, אלא אף זאת שאפי' לא ביקש מהם דבר זה לפרסם שיטתו ברבים כדי שיעמוד הדבר לדורות למשמרת, ומי הי' עוד כמוהו שהי' צופה למרחוק והי' דואג על העתיד שלא תשתכח ח"ו תורה מישראל וחירף נפשו בעד קדושת השבת (כגון בנוגע לשיטת ר"ת וכן בכל דבר), וכל מה שהי' רואה לנחוץ לקבוע לדורות לא הי' חת מפני כל, וכל המירחות לא עצרוהו מלפרסם דעתו ברבים, הן בעל פה והן בכתב, והאיך אפשר הדבר שכאן בענין העידוב, בדבר גדול ונשגב כזה, לא הודיע ברבים כלום משיטת ההתנגדות שלו. וכי אפשר שסמך עצמו על מה ששאלו אותו איזה יחידים בביתו נאוה קודש והשיב להם שהוא אינו מסכים, ולא ציוה להם וגם לא ביקש מהם שיפרסמו דעתו ברבים למען יעמוד הדבר לדורות למשמרת. ואדרבה לאחד שפירסם דעתו ברבים ה"ה הרה"צ משאץ זצ"ל, השיב שהוא אינו מתערב בענין זה (והרה"צ הנ"ל פירסם כן ברבים בשעתו בקובץ "המאור"), והאיך אפשר שמרן ז"ל לא ראה לנחוץ לכתוב עכ"פ איזה שורות בענין זה כדי להודיע דעתו לרבים, ועכ"פ לאנ"ש הסרים למשמעתו.

והחכם הנ"ל עם כל טענותיו לא מצא מענה, והודה בפיו שהצדק עמי וכמו שכתבתי במכתבי, ודבר זה הי' במעמד כמה בנ"א. ואמרתי להעומדים שם, הביטו וראו חכם מה הוא אומר, כי מדת החכם שהוא מודה על האמת ואינו מתעקש, כל זה ראיתי להודיע להדר"ג שבודאי יהי' לו הנאה מזה.

אבל מ"מ כל זה לענין הנ"ל, אולם מצד אחר הרי לא רצה ליתן הסכמתו לערב כל מאנהעטן או כל ברוקלין, ועל כן יש מקום שחשש שאמנם אפשר שהרחובות הכי גדולות של העיר שכיחי בי' ס' ריבוא בוקעים בו (ובכה"ג ל"מ צוה"פ אלא צריך מחיצות גמורים ודלתות במקומות המפולשים כמבואר ברמב"ם הל' פ"ה הכ"ד ואו"ח סימן שס"ד ס"ב וסימן שצ"ב).

אך כל זה לענין לערב כל מאנהעטן, או כל ברוקלין, דאיכא בתוכו גם רחובות הכי גדולות כנ"ל, אבל בנידון לערב רק שבונה אחת, שרובם שומרי תו"מ ונעשה בפיקוח רב גדול ומובהק בהוראה כמו מע"כ הדר"ג, בודאי דיכולים לסמוך על הוראת מרן רבינו הגדול זצוק"ל הנ"ל דהעיקר להלכה למעשה כמ"ד דאין לנו רה"ר מה"ת, כיון שאין בו ס' ריבוא וכנ"ל. וכל זה ראיתי להעיר בחפזי כי עכשיו אין לי פנאי להאריך יותר, ובחי' להל' עירובין הארכתי בהרבה פרטים.

וה' שנותיו של הדר"ג יאריך ויקבל החוה"ש מאדוה"ש

מנאי מוקירו כערכו הרם

הק' יצחק הלוי מאנדל

כס"ד

מנשה הקטן

אבדק"ק אונגוואר ור"מ דישיבת "בית שערים"

ברוקלין, נ.י.

MENASHE KLEIN
Rabbi of Ungvar
1578 53rd Street
Brooklyn, N.Y. 11219
(718) 851-0089

בחדש הגאולה, ישלח לעם סגולה
אליהו הנביא לבשרנו, שלום ואהבה במחננו
ובביאת משיח צדקינו

כבוד מרנן ורבנן וכו'
בעיר בארא פארק והקהילות הקדושות

אחרי תת שלום וברכה.

אמרתי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני, אשמרה לפי מחסום וגו' נאלמתי דומי' החשתי מטוב וכאבי נעכר, חם לבי בקרבי בהגיגי תבער אש דברתי בלשוני (תהלים ל"ט ב') וכתיב שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו (משלי כ"א), ובחז"ל שמעון בנו אומר כל ימי גדלתי בין החכמים ולא מצאתי לגוף טוב משתיקה (אבות פ"א י"ז), ואיתא בזוהר כי כמו שיש עונש בדיבור לה"ר, כן מעיד נגדו למעלה מי שיוכל לדבר ולהוכיח ואינו מדבר ופוגם שלא יצאו מילין תריצין מהבורא לכ"י ומכ"י להבורא ח"ו, וז"ש שהגם שאני שומר פי מלדבר מ"מ כיון שהחשתי מטוב ג"כ כאבי נעכר, ועיין תהלות ישראל מהמגיד ז"ל. ואולי העצה לכתוב הדברים, שאז אינו מדבר ומקיים ולא מצאתי לגוף טוב משתיקה, וגם מוציא החמימות מלבו ואין כאבי נעכר.

באתי במכתבי זה לא כמלמד ולא כמוכיח, לדבר לא אוכל, לחסום פי נאלמתי דומיה, ואמרתי לכתוב איזה מאמרים בלב ללב אדבר, אולי יהיו דברים היוצאים מן הלב ונכנסים אל הלב, הנה זה כמה חדשים אשר נתקיימה מחלוקת לשם שמים בעירנו בארא פארק עיר ואם בישראל אשר ב"ה היא כעת מגדולי העיירות בעולם ואולי הכי גדולה בעולם אשו ב"ה מחזיק לאלפים ורבבות מאחינו בני ישראל בלעה"ר שומרי תורה ומצוות ומדקדקים על חוט השערה כ"י אמן סלה. וכמו שיש בלע"ה ריבוי אוכלסיא כן יש ב"ה קהילות וקהילות שונות וחשובות, ורבנים חשובים גדולי ישראל מורי הוראות ולומדי תורה איש איש לפי מהללו, וכל אחד משתדל בכל כחו ודרכו בקודש להגדיל תורה ולהאדירה, הן בתשב"ר והן בישיבות קטנות וגדולות והן בכוללים לאברכים וכן בדף היומי לימוד הש"ס ולימוד ש"ע ופוסקים והלכה למעשה הן לרבים והן ליחידים, חברות תהלים, חברות משניות, בנות יעקב לבנות צנועות וצדקניות, גמחי"ם, ביקור חולים, חסידים וצדיקים נמשכים אחרי רבותיהם הצדיקים והקדושים ההולכים בדרכי הבעש"ט הקדוש, אחינו בני אשכנזים נמשכים בדרכי רבותיהם ואבותיהם בדרך מרן הח"ס זצוקלה"ה, אשכנזים ליטאים ממשיכי בדרכי רבותיהם ובדרך מרן הגר"א זצוקלה"ה, ספרדים מאחינו בני ספרד ותימן ועוד ועוד השם עליהם יהי'.

והנם שבציבור כזה יש שינויים בנוסחאות ובהלכות לפי הקבלה בדרך החיים מ"מ בעזה"י הרגלנו לחיות יחד ולשמור כל אחד על גוון שלו בתוך הציבור החשוב ולא חוששין ללא תתגודדו דכל אחד יש לו ב"ד שלו, בתרי בתי דינים בעיר אחד ליכא לא תתגודדו, או שאין ב"ד קבוע בכלל, בכל אופן כל אחד לומד להבין את חבירו ושכנו הקרוב אליו וסובל את מנהגו ואם אחד אומר ויצמח פורקניה ויקרב משיחיה, והשני אומר וימליך מלכותי' בחייכון, אחד אומר ברוך שאמר והי' העולם והשני אומר הודו לה', אחד אומר ברוך ה' לעולם מוצש"ק והשני מסיים שומר עמו ישראל לעד, ויש אין אומרים אפי' בכל השבוע הרגלנו לומר שזה מנהגם, ואפילו בענינים חמורים של איסור כרת סקילה ומיתת ב"ד כגון בהל' נדה, בשיטת ר"ת למוצש"ק שלדעת הר"ת ודעימיה ועיין מ"ב שהוא עדיין שבת גמור והעושה מלאכה באותו זמן חייב ח"ו סקילה ואחרים עושים מוצש"ק חצי שעה או יותר מוקדם, אין צועקים עליהם מחללי שבת אלא מקבלין קבלותיהם שכן קבלו אבותיהם ורבותיהם, וגדולי התורה ומורי הוראה של כל העיר עונים על שאלותיהן של הילד בהכנה טובה ובאהבה וחיבה ובסבלנות. ואם יש איזה ענין ודבר קשה שנשאל בעיר מתייעצים הרבנים זה עם זה, וגם אני בתוך עמי יושב בעזה"י וכמה פעמים אני מתייעץ עם חבירי בנידון שאלות קשות בבחינת דיבוק חברים, וכן לפעמים אחרים שואלים ומתייעצים אתי והכל באהבה ובחיבה, ומתחתנים זה עם זה ואין קוראין זה לזה ח"ו מחללי שבת ומנסכי יין וכיוצא בו ח"ו אלא מקבלים באהבה זה את זה.

והיות כי השטן עושה פעולות ונברא להיות משטין, הנה רואה קיבוץ קדוש כזה עם מוסדות תורה למופת נוסף על האהבה השרוי' בין הרבנים, מתחכם ועושה תחבולות היאך לעשות מלחמה ח"ו לשבר את הבנין הקדוש, ולפעמים בחסידות וזהירות יתירה, ופעמים בא בתאוות שונות ופעמים תרוייהו יחד, ודרכו ראשונה להפרד ולעשות פירוד בין הדבקים

ונעשה מחלוקת, וכיון שכל אחד כוונתו לש"ש נעשה מחלוקת לש"ש וכבר אמרו כל מחלוקת שהוא לש"ש סופה להתקיים והולך וממשיך ח"ו. ועתה כנראה מעשה שטן הצליח דוקא לעשות א' פרומע מחלוקת, והוא מצות עירוב שתקנה לנו שלמה המלך למען השלום (כמבואר בירושלמי הובא בסמ"ג), וראו כמה גדולים בצערן של בני ובנות ישראל ששואלין ודורשין למה נגרע מכל העולם כולו ומבקשין לתקן עירוב בעירנו כמצוה עלינו שלא יבואו לידי מכשולות, שיש להם ב"ה משפחות ברוכי ילדים וכמעט א"א להחזיקן בבית ובפרט בימות הקיץ, גם בגדולים השכחה מצוי' ויוצאים ח"ו ומוציאים בשוגג, בפרט חולים שיש בבארא פארק כאלפיים איש או אשה שמשתמשים בכסא [ווייל-טשער בלע"ז] שצריכין לצאת ולבוא ע"י זה, וגם זקנים שצריכים קנה משענת, מכונת שמיעה באוזן, חולי לב שצריכים להוציא כדורים מפני הסכנה, אנשי ההצלה שצריכים בכל שבת להוציא ולהכניס לביה"ח, גם להביא מאכל לרבים חולים בביה"ח וגם ריבוי זאב ואת שיובלי הרבים הנכדים שישתעשעו בהם ושלא יהיו מסוגרים בבית כל השבת ככבית אסורים בכל ש"ק. עוד יש דבר חשוב מאד שהרבה מאחינו בני ובנות ישראל הבאים מאר"י שרגילים לטלטל בשבת בכל המקומות בירושלים ות"א, וכשבאים לכאן לבקר או לשמחה, הם מטלטלים ומוציאים חפצים כפי ההרגל שלהם וכפי הפשיטות שלהם שאם בירושלים ות"א יש עירוב בודאי יש עירוב בבארא פארק, ודבר זה עיני ראו ולא זר.

גם כי יש הרבה אנשים חלושי דעת שמצוה להצילם מחילול שבת שרובם אינם להכעיס אלא חוטאים לתיאבון אי בכלל תינוקות שנשבאו, והארכתי בזה בקונט' צדיק באמונתו יחי'. אלא לפי שיש טוענים שאין מצוה להצילם ולכן אעתיק כאן לשון מורינו החפץ חיים במכתבו למנהיגי עדה, וז"ל. ובאמת בזמנינו אפי' החוטאים גמורים ברובם אינם להכעיס ח"ו רק תועים בדרך ע"י פושעים שמתעים אותם, והרי הם ממש כשה אובד שאינו יודע איך לשוב אל בית בעליו, ומצוה רבה לרחם עליהם וכו' הא למה זה דומה למי שראה את חבירו טובע בנהר או שאר סכנה שמצוה להצילו ואסור לעמוד על דמו, שנאמר לא תעמוד על דם רעך כדאיתא בחו"מ סי' תכ"ו וכו' וא"כ הדבר כשוט לי"ל, האם יהי' למנוע זה הבחור מזידה עון, זה אנשי עירו ע"י תוכחה וכדומה והוא מתעצל מזה, יתפש גם הוא באותו עון וכו' באנשי עירו ואינו מוחה נתפס על עון אנשי עירו ע"ש. וכ"כ החז"א ז"ל דרוב החוטאים בזה"ז הם תינוקות שנשבאו ולא פושעים ומצוה להצילם מהחטא ע"ש.

ולכן קמו גדולי הרבנים ופוסקי העיר ותקנו עירוב לכל העיר כדת וכדין, אלא דקמו איזה רבנים שבאים מחדר אחר ואינם מסכימים עם תיקון עירוב, וחתמו על קול קורא שאינם מסכימים לעירוב זה, ולכאורה אין זה עוולה מצדם שהם אינם מסכימים וכוונתם לש"ש, אבל דא עקא שהם לא הרגיעו והספיקו עצמם בקו"ק בכתב אלא נכנסו במלחמה לשבור את העירוב ולבטלו והולכים ומטרידין אנשים המטלטלין ע"י העירוב וצועקים עליהם מחללי שבת וכיוצא בו, ומעשה שטן הצליחו שיצא מזה מחלוקת ובזיונות מזה לזה וחילול השם שרבנים צדיקים גודרי גדר חולקין ומבזין זה את זה ח"ו.

ואמרו חז"ל (סנהדרין ז' ע"א) אמר רב הונא האי תיגרא דמיא לצינורא דבידקא דמיא כיון דרווח רווח, ובתש' הגאונים גרס לצנורא דכיזקא, פי' ריב דומה לפריצת נהר כיון שהמים רבין ונפרץ הנהר, אם סוכרין אותו מוטב ואם לאו הפרץ רחב והולך. דמי לגודא דגמלא, בתש' הגאונים שם מתקנת יהושע בן גמלא לא ממטינון ינוקא ממתא למתא וכו' ואם יש גשר קורות ועפר ממטינון, מחלוקת דומה לבידקא דמיא אם לא יסתמו הפרצה יתרחב הנהר שהוא הת"ח יפרץ ויתבזה ואם לא יסתמו מיד שוב לא יועיל הסתימה שכיון שנתבזה נתבזה ומי יקבל אחריות, ולכן אמרו גם גודא דגמלא שאם יש שם עפר, שמקיים בעצמו נפשי כעפר לכל תהי', אז ממטינון לינוקא ואם חסר והוא רק כקורה בלי עפר אין ממטינון לינוקא. ובגמ' סנהדרין עוד (נ"ב ע"ב) א"ר אליעזר למה וז"ח דומה לפני ע"ה בתחילה דומה לקיתון של זהב סיפר הימנו דומה לקיתון של כסף נהנה ממנו דומה לקיתון של חרס כיון שנשבר שוב אין לו תקנה. ועיין רש"י שם השייכות של מימרא זו משום דאיירי בעדת קרח והם היו ת"ח כדכתיב נשיאי העדה וגו' וע"ש שפיתם אותו רשע כשנהנו מממונו הקלו בעיניו להשיאם ולהחזיק ידם במחלוקת ולמרוד בהקב"ה. הנה גרם קרח בהנאת הממון שלו להני נשיאי העדה שהעמידם משה רבינו ע"פ ה' (כמבואר בפ' יתרו) גרם להם למרוד בה' וז"ר, ומינה נלמוד אין עד היכן הדברים מגיעים ועד כמה המחלוקת גורמת אפי' בצדיקים, ולבסוף הי' מה שהי'.

והנה מזמן הלל ושמאי ואילך שרבו תלמידיהם שלא שימשו כל צרכן אצל רבותיהן רבו מחלוקות בישראל ונעשה תורה כשתי תורות, ומיהו בכל זאת בכל דור ודור שהיו זילוקי דעות בין מורי הוראות וגדולי ישראל הללו אוסרים והללו מתירין, כבדו אלו את אלו ונחלקו בדרך כבוד, ועל כזה אמרו דהקב"ה ירשב בשמים אומר נצחוני בני, ובגמ' (ע"ד מ' ע"א) ההוא ארבא דצחנתא דאתי לסירכא נפק רב הונא בר חיננא וחזי ביה קלפי דשדייה, ז"ל הבא מי איכא דשדי כה"ג באהוא דשכיחי קלפי נפק שיפורי דרבא ואסר שיפורי דרב הונא בר חיננא ושרי, ואמר רב אשי אנא לא אסרנא ולא שרינא בין בגופן בין בצירן וקיי"ל כרב אשי דהוא בתראה. ובמשנה (עדיות פ"א מ"ד-ה) ולמה מזכירין את דברי שמאי וכו' שלא יהא אדם עומד על דבריו שהרי אבות העולם לא עמדו על דבריהם, ולמה מזכירין דברי היחיד בין המרובין הואיל ואין ההלכה אלא כדברי המרובין, שאם יראה ב"ד את דברי היחיד ויסמוך עליו. ופי' הראב"ד בשם התוספתא ושוב כתב שהוא שני טעמים, והעיקר שאם יראו ב"ד האחרון שהלכה כיחיד הראשון יסמוך עליו, כלומר יקבע הלכה כמותו כמו שמצינו באמוראים אחרונים שהן קובעים הלכה כיחידים הראשונים בכמה מקומות ואע"פ שהמרובים חולקין עליהם, ואם לא שמצאו דברי היחיד הראשון לא היו אחרונים יכולין לדחות

דברי הראשונים מדעת עצמן לפי שאין ב"ד יכול לבטל וכו' אלא מכיון שמצאו היחיד מן הראשונים שהי' חולק עמהם היה להם במה לתלות ע"ש.

אלא דפעם תנן (שבת י"ג ע"ב) בי"ח דבר שגזרו בעליית חנניה בן חזקיה בן גרון שעלו לבקרו נמנו ורבו ב"ש על ב"ה וי"ח דברים גזרו בו ביום, ובגמ' (שם י"ז ע"א) הבוצר לגת שמאי אומר הוכשר הלל אומר לא הוכשר, א"ל הלל לשמאי מפני מה בוצרין בטהרה ואין מוסקים בטהרה, א"ל אם תקניטני גוזרני טומאה אף על המסיקה, נעצו חרב בבית המדרש אמרו הנכנס יכנס והיוצא אל יוצא, ואותו היום היה הלל כפוף ויושב לפני שמאי כאחד מן התלמידים והיה קשה לישראל כיום שנעשה בו העגל, וגזור שמאי והלל ולא קבלו מינייהו ואתו תלמידייהו גזור וקבלו מינייהו. ופרש"י והיוצא אל יוצא לפי שהיו רוצין לעמוד במנין, קשה, לפי שהלל נשיא וענוותן. ובירושלמי שם (פ"א ה"ד) דברים מבהילים, עייין כיה"מ להרמב"ם ויק"צ שם. ומי ידעי ייד היכן מחלוקת יכול להגיע ח"ו.

והנם כי לעצם תיקון העירוב למעשה בבארא פארק עמדתי מן הצד מפני טעמים הכמוסים אצלי, גם כי בעזה"י דברי בהלכה הזו כבר אמורים ומפורסמים בעולם התורה בס"ד ושאין כאן רה"ר דאורייתא לכ"ע ואפי' להמחמירין ביותר, ולפני כמה שבועות בהיותי בירושלים עיה"ק ביקרתי את ידי"נ הגאון הגדול מוהרי"ש אלישיב שליט"א ושוחחנו מהעירוב פה בבארא פארק, ובין הדברים אמרתי שיש פה סביב העיירות הגדולות היתר הכי גדול שיש בכל עיר ועיר שיוצאים הימנה או באים ונכנסים לעיר יש מחסומים שכל מכונית וכל העובר צריך לעמוד ולשלם מס ואח"כ פותחים המחסום וא"א לצאת ולבא בלי תשלום זה ולכן העמידו מחסומים הרבה כדי שכל העובר בע"כ מוכרח לעבור המחסום ולעמוד ולשלם ואח"כ הוא ניתן רשות לעבור המחסום, ועכ"פ כל עיר גדולה יש לה מחסום כזה ושם א"א לעבור בלי רשות לכל אחד, ונמצא זה כמו דלתות לעיר. ועל זה הגיב הגרי"ש שליט"א א"כ על מה מדברים דלפי זה הוא עיר שיש לה דלתות נעולות בכל יום כולו. ואמרתי דהכ"נ וזה מהטעמים שעליו סומכים וכבר הבאתי כן בספרי אום אני הומה.

ואמרתי שבח להקב"ה שהמציא רבנים ועסקנים עוסקי בצ"צ לשמה לזכות את הרבים ולהציל אלפים מישראל מחילול שבת בכל שבוע ושבוע שבת ויום טוב ויו"כ אשרי להם שזכו לכך, אמנם אחר שראיתי כי ח"ו אש ללהב יצא, אש המחלוקות מהמנגדים לעירוב ומתחילה חשבתי שהוא דבר עובר בלי מכשול וכדרך כל הלכה שנראית חדשה למי שאינו בקי בה, אבל כנראה עדיין לא נחה ושקטה המחלוקות אלא ח"ו מוספת וחולקת בין הצבור החרדי.

ומאחר כי מסתמא שני הצדדים כוונתם לש"ש, הנני מציע כמו שבכל דבר שיש בו חילוקי דעות בהלכה יברדו ג' רבנים שיכתבו הרבנים להם שו"ת כנהוג מאז ומקדם ולראות טענותיהם אלו ואלו, ולהשיב על דבריהם כפי הצורך ואז יתברר הכל בין גדולי ישראל ולא בפישקעווילען. ועצה זו תועלתה בכפלים, חדא שיתבררו הענינים יותר ויותר ע"י פלפול ודבוק חברים לש"ש שכיון שידעו הכותבים ששולחים המכתב ויעבור בקורת לפני ת"ח מובהקים שבדור, ידקדקו יותר על דבריהם כמ"ש שמואל כשנסתלק רב אזל גברא דמסתפינא מיניה ועיין רא"ש בשם הראב"ד שם, והשנית שעי"ז יתבררו נמי מי הם ההולכים ולמי החותמת ולמי הפסולים, שלעת עתה מה שהראו לי הקו"ק עם חתימות האינם מסכימים אשר הרבה מהם הם אנשים חשובים בעלי שם אבל לענין הלכה הרבה מהם מעולם לא עסקו בהלכה וכ"ש בהלכ' עירובין, וממילא החתימה של מי שאינו יודע ואינו בקי בהלכה אינו חתימה והם רק להשלות הציבור ועל זה אמרה תורה מדבר שקר תרחק. ואפי' יהי' גדול בישראל גובה ארזים גבהו בכל התורה רק שאין לו יד בהא הלכתא הל' עירובין הרי הוא לא נחשב לגבי הא הלכתא, ואסור לו לחתום על זה, וענין מצירי ימי"א כ"י, ועיין מי"כ הגר"א ש"ך שליט"א בהסכמה על ס' טבילת כלים וגם על ס' בירור הלכה יו"ד שכתב שאינו יכול להסכים כיון שמעולם לא למד בהלכה רק עניני הישיבה וכ"כ הגרא"ז מעלצער זצלה"ה, וכבר הבאתי מהחינוך במצוה דאחרי רבים להטות שאפי' יתכנסו כפלים כיוצאי מצרים שאינם בקיאין בהלכה ויבא ת"ח אחד ויכריע את כלם וגדולה מזו כתב החינוך שם דאפי' בב"ד הגדול שאחד אומר אינו יודע בדין זה הרי אין דעתו כלום ואפי' יאמר אני סומך על דעת אותו גדול שהוא יודע שזה אינו כלום שצריך הוא לדעת ע"ש. ולכן פשוט שהחותמחין ואינם בקיאין בהלכה שחותמין עליה החתימה אינה כלום אלא השלי' להציבור והוא בכלל ומדבר שקר תרחק. וכ"ש שיש אותן שעושין לעצמן טעמים וחומרות ורוצים להכריח על אחרים שאין כאן קבלה ועיין רבינו נסים גאון ברכות דף י"ט ולאחותו באריכות דברים נפלאים ע"ש.

והיות כי לפי עין הרואה כעת נראה דעיקר טענת האינם מסכימים משום חששא שיגרום העירוב ח"ו על לעתיד פירצות, והמתירים טוענים שאין מניחין מנהג אבותינו מאז ומלפנים ולהציל הודאי ממכשול של חילול שבת שיש כבר, ואפשר למנוע ולהציל בכל שבת למאה ואילו לצלפים בני"י מחילול שבת ע"י העירוב, בשביל ספק חשש שמא יגרום העירוב פירצות על לעתיד ח"ו, ובדי ושמא בדי עדיף, ואם יצילו אדם אחד מחילול שבת או עשרה בנ"א בשבת זו ודאי החיוב עלינו להציל ולא לחוש מה שאפשר יולד מזה פירצה, ולעתיד נראה ונשתדל שלא יבא ח"ו שום מכשול של פרצה מן המצוה, מלבד שאין אנן מגוזרי גזירות אנן [ובפרט שאנו רואים שבכל מקומות מושבותיהם של אחינו בני ישראל שעשו עירובין וגם עושים כהיום אין מביא העירוב לידי פריצות ומכשולות ח"ו ואדרבה מצוה גוררת מצוה ששכר מצוה מצוה, ואין מצוה גדולה בתורה מזיכוי הרבים לשמירת שבת וזיכוי הרבים בעיר גדולה כזו שאפשר להציל אלפים מחילול שבת שודאי גוררת מצוה וכ"ש לא ח"ו שיגרום עבירה וח"ו ערירות] ולמה נחוש

שדוקא פה בבארא פארק יביא לידי פירצות, עכ״פ ברי ושמא ברי עדיף, גם כי איכא מצוה מד״ס לערב וכל שהציבור מבקש העירוב החיוב על הרבנים של הקהילות לתקן להם העירוב וכמ״ש מרן החי״ס ז״ל.

וגם בכל העולם כולו איכא עירובין היום החל מירושלים עיה״ק ת״א חיפה ובכל עיר ועיר וכרך וכרך בארצנו הקדושה מגדול ועד קטן, ולהבדיל עוד באנטווערפען, ובאמעריקא, במאנסי, מאנראוו, ניו סקווער, קיו גארדענס, סיגעיט ברוקלין, באלטימאר, דעטרויט, ועוד כמה עיירות, ומלפנים בכל העיירות בערי יוראפף, ואצלנו בעיר אונגוואר, מונקאטש, קאשוי, פרעשבורג, וגם בפולען, ווארשא, לאדז, קראקא ושאר עיירות, וליטא כ׳ווילנא, בריסק, וגם בקארלין עיר של בעל משכנות יעקב, וראדין, ולא חששו משום פירצה, וגם לא הביא פירצות ודאי ודאי שגם אנשי בארא פארק לא גרועים ופחותים הם ח״ו מכל העולם ובוזו שרשיעי עקימות לו גרר הירידו הפירצות כן גם בבארא פארק לא יהרסם פירצות, ואדרבה מצוה אצולי ומצלי ואגוני ומגני מן החטא.

וידוע דגם בעל המ״ב ז״ל שכתב לבע״נ להחמיר על עצמו, מלטלטל בעירוב, לא אסר על הכל הכלל כולו אלא לבע״נ אבל מ״מ היה בעיר עירוב למי שאינו בע״נ או לכה״פ לעת הצורך, וגם בעיר של המשכנות יעקב [קארלין הי׳ עירוב] ומה לי לחשוב המפורסם לא צריך ראי׳. וא״כ אפי׳ להמ״ב דבע״נ יחמיר על עצמו אבל לא כתב ללחום נגד העירוב ולשבור הלחיים ולקרוע החוטים או סתם לעשות מעשה פרעות להעירוב. והמנתק חוטים או שובר לחיים בידים אינו בע״נ אלא בעל משחית שמשחית ממון ישראל וגורם מכשול בחילול שבת.

אמנם כדי להרגיע הרוחות ולהוציא גם מחשש זה של החוששין משום פרצה יש לי הצעה למען כבוד שמים וכבוד התורה ולמען השלום, הנני מציע שיכנסו השני הצדדים יחד כלומר שהצד המתירין יבחרו להם שלשה או חמשה רבנים, וכן הצד שלא מסכימין מחמת חששות שלהם יבחרו להם שלשה או חמשה רבנים, והם ישגיחו משך שנתיים או חמש שנים, שלא יצאו שום פירצות מן העירוב כפי שחוששין לה, ואם יראו שאין גם יעמידו משגיחים על זה, וכמבואר בחז״ל והובא ברמב״ן שביו״ט שלחו שלוחים להשגיח שלא יחטאו, וגם הרבנים יזהירו את העולם שישתמשו עם העירוב בקדושה ובטהרה שלא יפרצו ולא יריעו ולא ישחיתו, וכל דבר פריצות שיראו יבואו ויגידו להרבנים הנ״ל והם ידונו בזה ולאחר הזמן הזה אם יראו שלא התפרצו ולא גרם העירוב פירצות וכיוצא בזה או שבינתיים יתגלה לנו משיח צדקנו אז נמשיך עד ביאת המשיח, ובעזה״י גם אני אם יתן לי ה׳ חיים הנני מוכן לעזור ואשתדל בזה שיזהירו ויהדרו על כל יושבי העיר הקדושה שח״ו לא יצאו מגדרם וכזה יבוא שלום על ישראל והלואי שאזכה לראות שלום ואהבה ואחוה וריעות בין כל הרבנים במהרה, ואם חוששין הני רבנן שלא יענשו על שלא מיחו בעירוב הנני מקבל עלי בס״ד עונש זה שלא מיחו יותר לבטל העירוב למען השלום.

וקודם שאסיים דברי אמרתי אולי שכדאי להעיר עוד בשני דברים אשר עליהם מסתובבים ותולים באילנות גדולים בלתי הסכמתם [הגם כי ידוע שאין כוונתם האמיתי זה אלא כוונתם סתם שלא לערב], א) הגאון מוהר״ם פיינשטיין זצלה״ה, ואחד) כ״ק אדמו״ר מסאטמאר זצלה״ה.

ובנידון הגרמ״פ זצ״ל, הנני מביא כאן שלש תשו׳ שנכתבו ונדפסו בחיבוריו, ראשונה בא״ח ח״א סי׳ קל״ח-ק״מ, ובא״ח ח״ד סי׳ פ״ט שכתב תשובה להרב דר׳ יונג זצ״ל, עוד כתב מכתב להרב הג׳ פרץ שטיינבערג שליט״א בכתי״ק בט׳ ניסן תשל״ד ונדפסה באג״מ א״ח ח״ד סי׳ פ״ו עם קצת שינויים ממה שכתב במכתבו, ועוד תשובה בסי׳ פ״ז-פ״ח שם לפלעטבוש, ותשובה בח״ח סי׳ כ״ד לנכדו הרה״ג ר׳ מרדכי טענדלער שליט״א, ועוד מה שאני בעצמי דברתי פנים אל פנים ושאלתיו ואמר לי בפני עם וקהל שאוכל לעשות עירוב בבארא פארק, ועוד תשובה שנכתבה אלי, וגם מה שאמר לי בע״פ. ועוד מה שכתבו אגה״ר בשמו בעיתון, והרואה בעין פקיחה יראה סתירות גדולות ממקום למקום שא״א להאמין שכולם יצאו מפי קדשו למי שהי׳ מכירו.

והנה התשובות שכתב בא״ח ח״א סי׳ קל״ח וא״ח ח״ד סי׳ פ״ט כתב שהוא בעצמו אינו רוצה לצרף לתיקון העירוב בנוא יארק וז״ל (בסי׳ פ״ט) הנה בדבר מאנהעטען הרי ביארתי באריכות בספרי אג״מ א״ח ח״א וכו׳ והמסקנא לענ״ד דמאנהעטען לא דמי למה שנהגו להקל בשאר מקומות וכו׳ אבל הא כבר אמרתי שאין בידינו למחות ביד המקילין וכשיתקנו הרי יהיה מותר לאיזה שיטות גם הם רבנים גדולים ומי ימחה בהם כיון שסוברים לפי הכרעתם שיכולין לתקן והם ראויים להוראה, אבל אני בעצמי איני יכול לסייע וכו׳ אבל רבנים הסוברין שיש לתקן רשאים לעשות כמו שהם סוברים כדלעיל, עכל״ק הג״ר משה פיינשטיין.

הנה כתב מפורש שהגם שלדעתו אין לערב במאנהעטן, אלא שרבים וגדולים שחלקו עליו ולכן כתב ומ״מ שאין בידו למחות שהם רבנים גדולים המתירין ואם יעשו עירוב אין בידו למחות כיון שסוברים הם לפי הכרעתם שמותר לערב, וכן חזר וכתב אבל רבנים הסוברים שיש לתקן ושאים לעשות כמו שהם סוברים והיינו אפי׳ לכתחילה, שכתב רשאים ולא כתב אבל רבנים הסוברים שיש לתקן אם תקנו אין למחות אלא כתב ושאים לעשות והיינו אפי׳ לכתחילה ואין למחות בהם כיון שהן ס״ל שמותר לערב. וכן נדפס בהפרדס (שנה ל״ג חוברת ט׳) דאינו מוחה בהמתירים מאחר שהטעמים להתיר מרובים הם. ודייק לשון מרובים וק״ל.

ובמכתבו להרב פרץ שטיינבערג שליט״א (ט׳ ניסן תשל״ד) שזירז לעשות עירוב בקיו גארדענס והתיר גם מצדו לכתחילה לעשות עירוב, והוסיף לברר דבריו דמה שאסרו בשעתו הגר״א קאטלער והוא בעצמו לערב במאנהעטען לא הי׳ האיסור רק על מאנהעטן דוקא ולא על שאר עיירות כברוקלין או קיו גארדענס או שאר עיירות בארה״ב, ואדרבה כתב לאמר

וז״ל הנני רואה בזה תועלת גדולה והצלה ממכשול בשוגג ובמזיד עכ״ל, וכתב להדיא דהאיסור בזמנו של הגר״א קאטלער ושל עצמו לא הי׳ אלא על מאנהעטען לבד. [וזה דלא כהקו״ק שהוציאו וזייפו בשמו שחתם לאסור עירובין בכל העיירות בארה״ב ח״ו כי זה זיוף גמור וכבר כתבתי כן]. ובאג״מ (ח״ח סי׳ כ״ד, תשובה שנערכה שנת תשמ״ג לנכדו הרה״ג ר׳ מרדכי טענדלער שליט״א ד״ה אבל לפ״ז) הביא מחלוקת רש״י ותוס׳ בדין ר״ה אי בעינן ששים רבוא בוקעין בו, וכתב וז״ל שא״כ אצלינו איכא היתר זה משום דבמקומותינו נהגו בהחלט כרש״י (עירובין ו׳ ע״א ד״ה רה״ר) שליכא דין ר״ה כשאין בוקעין ס״ר שהרי נוהגין להתיר בצוה״פ והוא משום דבכל מקומותינו נוהגין כרש״י בדין וודאי, ורק שאיכא יחידים מת״ח שמחמירין לעצמן ולאחרים הן עצמן עוסקין לתקן כל צוה״פ שהיו בכל העיירות כדי להתיר הטלטול משום שהי׳ הכרח גדול ונעשה כל בכל העיירות אף שהיו הרחובות רחבות יותר מט״ז אמה, הרי שנוהגין כרש״י בהחלט אף לקולא ומטעם זה שסוברים במדינתינו לגמרי כרש״י נוהגות הנשים שיוצאות בתכשיטיהן בזמנינו וכו׳ משום שלדינא גם בשביל שליכא ס״ר בוקעין, נמי נוהגין כרש״י שאינו רה״ר, עכ״ל.

והנה כאן דבר הגאון ז״ל אפי׳ ממאנהעטן גם מברוקלין שגם שם הנשים יוצאות בתכשיטין ולא כתב דרק בשאר מקומות מותרין לצאת בתכשיטין ולא בברוקלין ומאנהעטן, וצ״ל דהגם שלדעתו הי׳ יכול לפרש באופנים אחרים, מ״מ לאחרונה להלכה ולמעשה חזר בו מכל הנ״ל והסכים למה שהעולם נוהגין כרש״י בוודאי ולא מספק, ולכאורה הני מילי סתראי נינהו ממה שכתב להרב דר׳ יונג וי״ל וז״פ. גם לי הקטן להבח״ל אמר בפה מלא בביתו ברבים שמותר לערב בבארא פארק, והנה דברים אלו נדפסו בספריו באגרות משה וגם בספרינו, וכיון שתשובה זו שכתב בשנת תשמ״ג היתה כמעט שנה לפני הסתלקותו, וכתב דבכל המקומות בהחלט ובוודאי נוהגין כרש״י והכי קיי״ל וזה כדעת הבית אפרים וכל ההיתר של התכשיטין הוא על סמך זה וקבע בה מסמורות וגם הוסיף לומר דאפי׳ יחידים ת״ח המחמירים על עצמן לאחרים הם עצמן עוסקין לתקן כל צוה״פ שהיו בכל העיירות כדי להתיר הטלטול, וכיון שכלל כל העיירות וכלל גם כל ישראל דאפי׳ ת״ח המחמירים אפ״ה עוסקים ומסייעין בתיקון עירובין ובצוה״פ להתיר הטלטול, ע״כ צ״ל דאנן על דבריו האחרונים סומכים ומותר ומצוה לערב בכל המקומות או משום תכשיטין או משום טעמים אחרים אבל פשוט דכדבריו האחרונים הכי קיי״ל. ואתי איגרות שניות או שמפרשות או מבטלות את הראשונות, כי כן ההלכה לכל יודעי דת ודין, דמה שכתב באחרונה ובפרט שנשאל וכתב הלכה למעשה הכי קיי״ל.

ומ״ש צ״ע במה שיש שמביאין בשמו שצריך למחות בעושי עירוב וכ״ש לשבור הלחיים ולקרוע החותם, ומביאין גם מהעיתון שחתמו בשמו שהמסייע בתיקון עירוב ח״ו בכלל מחלל שבת וכו׳ ובאמת כי מעולם לא חתם על זה שהרי שיטתו ברורה בכל מקום שלא למחות לעושי עירוב ואדרבה מצוה לסייע לאחרים לעשות צוה״פ אפי׳ מי שמחמיר לעצמו, וא״כ דלא מקרי המטלטל או המסייע בעירוב מחלל שבת ח״ו.

ולכן המקלקלים את העירוב הם מעשה אלימות וטעראר ולא יעשה כן בישראל, שהרי הגאון ז״ל כתב להדיא שמותר לערב עכ״פ להרוצים בעירוב וס״ל כהפוסקים שמותר לערב, אין למנוע אותם אלא אדרבה כתב שהיחידים המחמירין על עצמן, לאחרים גם הם מסייעים ועוסקים לתקן צוה״פ, וממילא פשוט דכל אותם שבאים וטוענים בשם הגרמ״פ להשחית ולקלקל העירוב ומשום כבודו, וזה ודאי לא די שאינו כבודו אלא זה בזיונו ממש ונגד הפסק שפסק שיכולין לערב ושאין למחות בשום אופן אלא אדרבה לסייע לעשות צוה״פ אפילו המחמירין, וזה כבוד ר׳ משה זצלה״ה, והמקלקלין בשמו מבזין כבודו שהוא כתב בפי׳ שאין למחות והם מוחים ומחללין השם ח״ו, והגם שאני דן אותם לכף זכות שלא ידעו דעת הגרמ״פ זצלה״ה ורק שמעו מהמסיסים וודאי מהיום והלאה יחדלו ממעשיהם לפסול את העירוב ולגרום חילול שבת לבנ״י הכשרים, וכבר כתבתי בכמה מקומות כי במה שהוא מקלקל העירוב הוא מסייע לחילול שבת, וח״ו רבצה עליו קללת האב״נ (א״ח סי׳ רס״ו) שכתב המתעקש ומונע מלהעמיד עירובין הוא מחטיא את הרבים ועתיד ליתן את הדין, ושמח לבי שלמעשה לא מלאה לבם של המתעקשים מלהפריע את המעמידים את העירוב ממעשיהם ע״ש. ובחי׳ הרי״ם (סי׳ ד׳) או גדול מזה שכתב התשב״ץ דמי שלבו נוקפו שמא מינות נזרקה וזכות גדול למי שיש לו יד בתיקון עירובין ע״ש. זה מה שראיתי לברר הנוגע להגרמ״פ.

ובדבר מה שמביאין בשם כ״ק אדמו״ר מסאטמאר זצלה״ה משונה שמועה זו משאר שמועות, כי בעצם אין שום מכתב לא בתש׳ ולא במכתביו ולא בספריו על התורה לא יזכר ולא יפקד דעתו הקדושה בענין עירוב כלל וכלל לא, ולאידך גיסא ישנם כמה עדיות מכחישות זה את זה הללו וגם העדות שמעידים אינו בגדר עדות אלא בגדר של מדומה על סמך אומרים שמסתמא הי׳ מן האוסרים שכן הי׳ דרכו בקודש להחמיר לעולם וכ״ש בעירובין, והללו ואומרים שכן דברו אתו וקיבלו הימנו שהי׳ מתיר לעשות עירוב, והנה לדינא בעדות מוכחשת יש שתי אופנים, אם הוא דבר שא״א שהוה בו וכיוצא בו אז עכ״ח עדותן בטל וכאילו לא הי׳ לא זה ולא זה ואין לדון ע״פ עדותן, ואם הוא בדבר שאפשר ששניהם אמת ופעם אמר כן ופעם אמר כן שחזר אז אזלינן בתר בתרא ואמרינן שתרוייהו אמת אלא שראשונה דילדותא הם ואחרונה מזקנותי׳, וכן מצינו בגמ׳ כמה פעמים ובפוסקים וכמ״ש ממר בר רב אשי הא דאבא דקטנותא הוא ובזקנותא הדר ביה, וכן מצינו בפוסק שסותר עצמו ממקום למקום אם יודעים איזה מהם שאמר לאחרונה הכי קיי״ל ואם לא ידעינן אז אזלינן בתר מקום שדן להלכה למעשה, ולמשל היכא דכתב פי׳ על הש״ס וכיוצא בו וכתב אופן אחד ושוב כתב תשובה וכתב באופן אחר אזלינן בתר התשו׳ כי זה הלכה למעשה.

ובגמ' ב"ב (ק"ל ע"ב) ת"ר אין למדין הלכה לא מפי למוד ולא מפי מעשה עד שיאמרו לו הלכה למעשה שאל ואמרו לו הלכה למעשה ילך ויעשה מעשה ובלבד שלא ידמה וכו' ואמר להו רבא לרב פפא ולרב הונא בריה דרב יהושע כי אתא פסקא דדינא דידי לקמייכו וחזיתו ביה פירכא לא תקרעוהו עד דאתיתו לקמאי אי אית לי טעמא אמינא לכו ואי לא הדרנא בי לאחר מיתה לא מיקרע תקרעוהו ומגמר נמי לא תגמרו מיניה לא מיקרי תקרעיניה דאי הואי התם דלמא הוה אמינא לכו טעמא מגמר נמי לא תגמרו מיניה דאין לדיין אלא מה שעיניו רואות ע"כ. וברשב"ם שם עד דאמינא לכו הלכה למעשה שאומר לכם הלכה בשעה שתשאלו לי על ידי מעשה דבשעת מעשה אדם ירא לידון ומכוין לבו יותר. פסקא דדינא שפסקתיו ומסרתיו לאדם להיות לרא' בידו אל תקרעוהו לבטל דברי. ואל תגמרו לדון מיניה אלא כפי שדעתכם נוטה דאין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות, כדתני' במס' נדה (כ' ע"ב) רבי ואה דם הלילה [illegible] אמר אוי לי שמא טעיתי, ומקשינן ודאי טעה דתניא וכו' אלא אין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות וכו'. ובפ"ק דסנהדרין נפקא לן מועמכם בדבר המשפט, עמכם בדבר עמכם במשפט אין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות. וע"ש באריכות ובהג' הב"ח ועיין טוש"ע ח"מ סי' רפ"א ס"ד-ה.

ולדידן להלכה אפי' היינו מוצאין איזה כתב לפלפול ולא נכתב להלכה לאיסור אכתי היינו יכולין לומר דאולי כשהי' בא למעשה הי' חוזר בו, וכ"ש ובפרט כהיום כאן שלא מצאנו מכתב או תשובה הלכה למעשה שפסק להיתר או לאיסור אלא שבאים עכשיו אנשים אנשי שלומו מעכ"ק זצלה"ה וכל אחד אומר בשמו השערות לפי שיטתו ומשכוהו גברי לגברא ודאי שכיון שאין לנו הלכה ברורה שאמר הלכה למעשה אין ללמוד מזה לא איסור ולא היתר, ולא זאת אלא מ"מ נראה כיון דיש לן עדות הרהגה"צ זקן הרבנים מוהרש"ק שליט"א גאב"ד אודווארי, פוסק מובהק ובע"מ חיבורים חשובים שהי' אתו עמו כארבעים שנה בהתאחדות הרבנים ועמד על דעת רבו ובא והעיד בעל פה ובכתב שבאו לפני כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצוקלה"ה הוא ואחיו גאב"ד ראצפערט זצ"ל להבח"ל לדבר [illegible] שלש מאות דללאר להשתתף בהוצאת העירוב והי' במעמד המשב"ק שם, וגם אח"כ ועשה העירוב בהסכמת הרבנים דווילייאמסבורג והי' שם עירוב כשר לכמה חדשים, אלא שאח"כ באו פריצים ושברוהו, וגם המשב"ק הרב החסיד מוה"ר יוסף אשכנזי מעיד כן וכן אמר לי להדיא המשב"ק שכך היתה המעשה והוא הי' שם, וגם הרהגה"צ כ"ק אדמו"ר מפאפא זצל"ה העיד כן בשם כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצלוקלה"ה ודאי דלהם שומעין, וח"ו להוציא לע"ז על אדם צדיק וגדול בישראל שח"ו כוונתו להעיד בשם הגה"ק מסאטמאר להתיר מה שאסר ולחשדו שרוצה ח"ו לגרום חילול שבת בישראל, והגם שישנם מגידים אחרים אבל הרי צ"ל או שחזר בו ותרוייהו אמת, או שאמרו בדדמי להו, ובאמת כי ראיתי מכתב אחד מעדות שמעיד בשמו לאיסור ולא כתב שכן שמע מפיו אלא כתב כי א"א לתאר שכ"ק האדמו"ר יתיר עירוב, ועוד עדות כיוצא בזה. ואולי זה שאמרו שם בגמ' ב"ב ובלבד שלא ידמה, ובגמ' שם פריך מאי שלא ידמה, ובדרך צחות י"ל הכוונה גם על זה שלא ידמה בדמיון ויחשוב מסתמא כן הי' דעתו.

עכ"פ לד'נא מה שנראה דכיון דליכא שום הוכחה בכתב לא בתש' ולא במכתבים או בכתבים עה"ת לאיסור ויש לן הני גדולי הרבנים שיחיו שמעידים בכתב ובע"פ להתירא קיי"ל כחה דהתירא עדיף ובפרט בעירובין דקיי"ל הלכה כדברי המיקל ואמרינן אילו הי' גם האחרים בחיים חיותם היו מודים למעכ"ג מאודווארי, ועכ"פ אפי' היו מכחישים ממילא לא הי' עדותם מועיל כלום דהו"ל הכחשה בעדים שבטלה עדותן וכאילו לא הי' ולכן בין כך ובין כך אין לחשוב בין המחמירין את כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זי"פ. והאמת כי גם אני שמעתי מכ"ק אדמו"ר מסאטמאר שליט"א לפני כעשרים שנה שאמר שדודו כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצלוקלה"ה מעולם לא אסר עירובין לא בווילייאמסבורג ולא בבארא פארק, וגם כפי השמועה כן אמר לידידי הגאון מוה"ר ח.ל. כ"ץ שליט"א גאב"ד סערדעהעלי ובמעמד אחיו ידידי הגאון אב"ד וראש ישיבה וויען שליט"א, הכי נקטינן להלכה ופשוט. ולפ"ז נמי הבאים בשם הגה"ק מסאטמאר לאסור ולמחות ולקלקל העירוב לא די שלא עושין כהלכה אלא גורמין בזיון לרבם אלא שגם מחטיאים את הרבים כמ"ש האב"ג בשמו והוא איסור בפני עצמו.

איברא דכבר כתבתי בספרי אום אני חומה (מהדורא חדשה תש"ס פ' ע"ב) בנידון הכחשת העדים בשיטת הגה"ק מסאטמאר זצל"ה דקדקתי בלשון הגאון מדעברעצין זצ"ל שלא כתב דשמע מכ"ק האדמו"ר שאסר אלא כתב שא"א לו להאמין שכן דעת קדשו לתקן עירוב בברוקלין ע"ש. וכן עדות הגאון ר' רפאל זילבער ז"ל שכתב רק מזמן עסקתי בעירוב במאנהעטען וכו' וכן עדותו של הרחי"ל טייטלבוים גאב"ד נירבאטור זצל"ה ולא כתבו בתור עדות מה ששמעו בבירור לאסור, ולא הבנתי לשון שא"א לו להאמין הלא כאן מעידים שתי או שלשה עדים כשרים הגאון מאודווארי שליט"א ואחיו הרה"ג מראצפערט זצל"ה והרה"ג ר' יוסף אשכנזי ובשכ"ק האדמו"ר הגאון מפאפא נדות מפורשת שאמר להותיר לעשות, וזה הי' עוד בשנת תשל"ג-ל"ד, ואז לא אמרו כלום הני רבנים המעידים נגד, ומדשותקו אז ש"מ דניחא להו, ומה שאח"כ כתבו ככר צ"ע וא"כ ודאי שההלכה כעדות המפורשת מפי גאוני כשרים להעיד, ע"ש בספרי הנ"ל. ועיין יבמות (ע"ז ע"א) ועמשא בן איש וגו' ובתוס' שם ד"ה אם ובטוי"ד סי' רמ"ב סל"ו בהג"ה וזה פשוט מאד.

ולהיום הדברים אפרוש כפי לשמים בתפלה י"ר מלפניך אבינו שבשמים עושה שלום במרומיו יעשה שלום עלינו והפורס סוכת שלום יפרוש סוכת שלומו עלינו ועל כל עמו ישראל ועל בארא פארק, ידידכם העומד לשרת אחינו בנ"י עבד נרצע לאדוניו בלו"נ,

מנשה הקטן

בעזהשי"ת

נשימת הדברים

שאפשר לקבל ע"י הפאקס

של

וועד העירוב דבארא פארק

ר"ח אייר תש"ס לפ"ק

(718) 438-7411

❀ ❀ ❀

בס"ד

לכבוד דעם חשובן באנוצער פון דעם וועד העירוב "פאקס-צוריק" סיסטעם, הי"ו!

דער סיסטעם איז אנגעשטעלט אז איהר קענט אליין אויס קלויבן וועלכע דאקומענטן איהר ווילט. אהן קיין הילף

רופט פון א פאקס מאשין.

הערט אויס די אנווייזונגען

וועלן עס פארלאנגט זיך, דריקט אריין דעם נומער פון דעם דאקומענט וואס איר ווילט

הערט אויס די אנווייזונגען

וועלן איהר ענדיגט אויס צו קלויבען אייערע דאקומענטן, דריקט דעם Start קנעפל אויף אייער פאקס מאשין

אויב איהר האט א פראבלעם הערט אויס אנווייזונג נומער 5

אויב אחרי כל המעשים ארבעט עס נאך אלץ נישט, ביטע פראווט אויף איין אנדערן פאקס מאשין

אויב איהר האט שווערריקייטן מיט א געווישען דאקומענט. ביטע לאזט איבער א מודעה. אדער שיקט אריין א פאקס מיט דעם נומער וואס איז א פראבלעם און מיר וועלן עס אי"ה פרואוון צו פאריכטן.

עס קומען כסדר צו פרישע דאקומענטן. די רשימה פון די נייע איז נומער 998

רשימת הדברים שאפשר לקבל ע"י הפאקס של וועד העירוב דבארא פארק ר"ח אייר תש"ס א

(718) 438 7411

מספר הפאקס	תוכן הדברים	מספר הדפים
100*	קונטרס דעת תורה גדולי הרבנים שליט"א על מצוות עירוב בשכונתנו בארא פארק יצ"ו	24
*	ממספר 101 עד מספר 119 נכלל בקונטרס הנ"ל	
101*	תחומי העירוב, מפה. מאפע פון דעם עירוב Map of the Eruv	1
102*	קריאת קודש של יותר משלושים גדולי ההוראה ורבני קהלות קדושות אודות תיקון העירוב בבארא פארק	1
103*	מכתב הגאב"ד דק"ק אבדק"ק קארלסבורג הרב ר' יחזקאל ראטה שליט"א	1
104*	מכתב הגאב"ד דק"ק אודווארי הרב ר' שלום קרויס שליט"א	2
105*	מכתב הגאב"ד דק"ק סערדאהעלי הרב ר' חיים יהודה כ"ץ שליט"א אודות הפיקוח על העירוב	2
106*	מכתב כ"ק אדמו"ר מערלוי שליט"א	1
107*	מכתב הגאב"ד דחסידי בעלזא וק"ק מחזיקי הדת מונטריאל הרב ר' יעקב יצחק ניימאן שליט"א	1
108*	מכתב כ"ק אדמו"ר ממושזאי שליט"א	1
109*	מכתב הגאב"ד דק"ק יאקע הרב ר' חיים ישעיה קעניג שליט"א	1
110*	מכתב הגאב"ד דק"ק קהלת יוסף פאפא ב"פ הרב ר' ישראל מנחם גרינוואלד שליט"א	1
111*	מכתב הרבנים הגאונים חברי בית"צ דקהל מחזיקי הדת דחסידי בעלזא. בארא פארק	1
112*	מכתב דומ"ץ דקהע"י וויען בארא פארק הרה"ג ר' צבי היילפערין שליט"א	1
113*	מכתב דומ"ץ דק"ק נייטרא בארא פארק הרה"ג ר' בן ציון שטראסער שליט"א	1
114*	מכתב הגאב"ד דק"ק ומה"ס נטעי גבריאל הרב ר' גבריאל צינענער שליט"א	2
115*	מכתב הרה"ג ר' בן ציון יעקב הלוי וואזנער שליט"א רב דבד"ץ ובית הוראה שבט הלוי	1
116*	מכתב הרה"ג ר' יעקב זיידה שליט"א דומ"ץ וראש כולל מצויינים להוראה (וויז'ניץ)	1
117*	מכתב הרה"ג ר' יעקב קאפיל שווארץ שליט"א ראש ישיבה וכולל אהלי יעקב ב"פ	1
118*	מכתב הרה"ג ר' יחיאל יעקב הכהן מיללער שליט"א ראש הכוללים נועם אלימלך ובית חנוך ב"פ	1
119*	מכתב להשלמת העירוב מהגאב"ד דק"ק סערדאהעלי הרב חיים יהודה כ"ץ שליט"א	2
120	מכתב לאנ"ש בדבר ה' זו הלכה. בענין היתר טלטול ע"י העירוב שנעשה בבארא פארק שכתב כ"ק אדמו"ר ממונקאטש שליט"א	12
121	מודעה מוועד העירוב אודות אופן ההשגחה ובי"ד המיוחד	1
122	קונטרס בענין ג' מחיצות המקיפות שכונתנו בארא פארק יצ"ו (חלק א) מאת הרה"ג ר' יצחק צבי סופר שליט"א	13
123	מעשה רב שעשה הגאון ר' אפרים פישל הערשקאוויטש שליט"א	1
124	הסכמת כ"ק אדמו"ר מסאטמאר שליט"א להעירוב וטעם למה לא תיקן כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל עירוב	1
125	תשובה מהרה"ג ר' יצחק הלוי מאנדל שליט"א דומ"ץ בקרית יואל מאנראו. אודות סילוף דעת כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל בענין תיקון עירובין באמריקא	6

רשימת הדברים שאפשר לקבל ע"י הפאקס של וועד העירוב דבארא פארק ר"ח אייר תש"ס ב

(718) 438 7411

126	עדות הגאון ר' יוסף דוד מאסקאוויץ אדמו"ר משאץ זצ"ל אודות דעתו של כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל נדפס בירחון המאור תשרי תשט"ו	1
127	פירוט עוד חמישים ואחד שישים שיטות הסוברים כהטו"ז והמג"א דרה"ר דאורייתא בעינן ס' רבוא בוקעין בו בכל יום. מוסיף על הי"א שיטות שראה המשנה ברורה. ס"ה שישים שיטות. מספר תולדות שמואל	4
128	תמצית יסודי ההיתר לסדר עירוב בבארא פארק מהגאון הרב מנשה קליין שליט"א בעל שו"ת משנה הלכות	2
129	בירור דין העירוב בבארא פארק. ובו מבאר שהעירוב שנעשה בבארא פארק כשר אפילו לשיטת האגרות משה זצ"ל נכתב ע"י אחד הרבנים שליט"א	11
130	תשובת הגאון ר' יוסף אליהו הענקין זצ"ל בפרטי דיני תיקון עירובין ומחיצות במאנהעטן תשי"ט	2
131	תשובה שנייה מהגאון ר' יוסף אליהו הענקין זצ"ל שיש יסוד גדול ודעת גדולים לתקן עירובין במאנהעטן ומזרז שיעשו עירוב תיכף ולא להמתין עד שיתקבץ כנוס רבנים (ואז כשר בשעת הדחק עד שיסכימו רוב הרבנים) ואחר שיסכימו יפרסמו שההיתר הוא בשלימות	1
132	תשובת הגאון ר' ישראל יעקב פישר שליט"א בענין היתר תיקון עירובין בירושלים ובעיירות גדולות. שיש בהם ששים רבוא. מספרו אבן ישראל	1
133	תשובת הגאון ר' שלמה דוד כהנא זצ"ל מווארשא שבעיירות גדולות כווארשא אין דין רה"ר דאורייתא	1
134	תשובת כ"ק אדמו"ר מקלויזנבורג זצ"ל בענין העירוב בבארא פארק תשמ"א. בגדרי רה"ר "... בוודאי שפיר לתקן עירוב כדת וכדין וראוי ונכון לתקן עירובין לתקנת הרבים וכנהוג מקדמת דנא... "(עיין #275)	4
135	תשובת כ"ק אדמו"ר מקלויזנבורג זצ"ל בגדרי רשות הרבים "...וא"כ גם להשיטות דבט"ז אמה גרידא הוי רה"ר. ליכא רה"ר בזמה"ז בעיירות גדולות, דלא נקרא מסור לרבים (דומיא דגלי מדבר)... "	6
136	תשובת הגאון ר' משה שטערן זצ"ל גאב"ד דעברעצין ..."שבזה"ז שאין לנו רה"ר והכל רק ככרמלית... " משו"ת באר משה ח"א סימו מ'	1
137	תשובת הגאון בעל שבט הלוי שליט"א ...לדידי כל הענין ספק גדול לדינא (אם מצרפין את העגלות) מ"מ כל זה אם יש באמת ס' רבוא בוקעים אבל אם אין ס"ר בוקעין כאשר אמר כ"ת א"כ אין מה לדבר... אמת גמור שזה היה דעת רבותינו מעולם ואין להרהר בזה ..." מתוך תשובה להגאון בעל שו"ת משנה הלכות	1
139	דברי החזון איש זצ"ל בענין היתר מחיצות בעיירות גדולות שאין לנו רה"ר דאורייתא "ויש לנו היתר מחוור ומרווח"	3
140	קטע מספר ערוך השולחן שהמיעוט יכולים לכפות על הרוב ולהוציא ממון לתקן עירוב אף שהרוב מתנגד ע"פ הלכה שחוששים לרה"ר דאורייתא משום שאי אפשר לומר קים לי נגד פסק השו"ע והרמ"א	1
141	דעת תורה מהגאון רש"ז אויערבאך זצ"ל שמסתבר כהחזון איש דאין לנו רה"ר בזמן הזה וגער במחמירים שבאים ע"כ לידי תקלות ואין להחמיר זולת מי שלמד ההלכה על בוריה.	1
142	מכתב עידוד מהגאון ר' יוסף אליהו שטיינער זצ"ל ראב"ד דקהל יראים וויען למתקן עירוב בוויליאמסבורג ובו גם עדות על הגאון מהר"י שטייף זצ"ל וטעם למה יש אנשים שמתנגדים כל כך שאחרים יתקנו עירוב.	1
143	תשובה מהגאון רא"י וואלדנבערג בענין היתר עירובי חצירות בעיירות גדולות (לונדון) אפילו אם יש	1

רשימת הדברים שאפשר לקבל ע"י הפאקס של וועד העירוב דבארא פארק ר"ח אייר תש"ס ג

(718) 438 7411

	מתנגדים מספר שו"ת ציץ אליעזר	
144	תשובה מהרה"ג אב"ד דק"ק יאקע שליט"א האיך יתנהג מי שרוצה להחמיר שלא לטלטל	1
145	מכתב מהרה"ק ר' אברהם יהושע העשיל מקאפיטשיניץ בגודל מעלת תקון עירובין במענהעטן. "... כל ת"ח שיזדקק לברר ע"פ דין תוה"ק היתר להוציא בש"ק מרשות לרשות בפה ניו יארק יהא בטוח ממזכי הרבים שאין חטא בא על ידו..."	1
146	תשובת הגאון מוהר"ר יונתן שטייף זצ"ל שעיירות שלנו אפילו אם ס' רבוא בוקעין.אין להם דין רה"ר, וגם עצות האיך "לתקן העיר מאנהעטן ומכ"ש העיר ברוקלין"	3
147	תשובת כ"ק אדמו"ר מפאפא זצ"ל בענין תיקון עירובין במאנהעטן שאין לנו רה"ר משום דאינו מפולש, ומתמה על הרוצים למנוע משום שוכל לגרום קלקול וזלזול הלא ראינו לרבותינו שלא היו חוששין לזה וכו'	4
148	תשובת הגאון ר' מיכאל דוב ווייסמאנדל זצ"ל לתקן עירובין בברוקלין בצירוף הגשרים ומסלת הברזל מדין פי תקרה. "... אם יזכה הזוכה לתקן את העיר בעירובין שער גדול יפתח לשמירת שבת להמון כולו..."	6
149	תשובת הגאון ר' צבי פסח פראנק זצ"ל (קיצור) לרבני מאנהעטן שמעודדם מאוד לעשות העירוב. וגם שאין לחשוש משום תקלות צדדיות.	
149	קול קורא מרבני מאנהעטן לתקן העירוב שם וביניהן כ"ק האדמו"רים מבאיאן, נאוואמינסק , קופיטשיניץ, אמשינאוו, ראדזין, אב"ד בראד, אב"ד טארנא, והגרי"א הענקין זצ"ל משנת תש"ך ע"י הרב יוסף דוד מאשקאוויטש זצ"ל (צילום)	
150	תשובה שיש לרבני המקום להשתדל לתקן עירוב אם רואים שיש צורך. שו"ת אגרות משה	1
151	תשובה אם מותר להלוק על דברי רבותינו ברבים אפילו במקומם. "... לא מובן שום חשש בזה ואדרבה זה כבודו שמזכירים שיטתו בד"ת ומעיינים בדבריו אף דהסקנה של החכם המעיין הוא שלא כדבריו..." לענין להלוק על החזון איש בבני ברק שו"ת אגרות משה	1
152	תשובה שמותר לצאת בשעון ותכשיטים כי אין לנו רה"ר דאורייתא דנוהגין במדינותנו לגמרי כרש"י שצריך ס' רבוא אף לקולא. שו"ת אגרות משה	2
158	תשובה ...מה שמתנצל כתר"ה במה שחלוק עלי בדבר בלכה הוא למותר כי כן דרך התורה שצריך לברר האמת וה"ו מלשתוק בין לקולא ובין לחומרא...ואף אם יחשוב אותי לגדול רשאי לחלוק..." "...וגם הא בניו יארק וברוקלין יש אולי מקומות שהם רה"ר דאורייתא שהולכין שם ס"ר ואם בניו יארק אפשר שאינו דאו' מצד היקף המחיצות... מ"מ בברוקלין אפשר יש מקומות שהם רה"ר דאו'... " שו"ת אגרות משה	1
160	מכתב עידוד להרה"ג ר' אשר אנשיל קרויס זצ"ל רב דק"ק ראצפערט להקמת העירוב בוויליאמסבורג תשל"ג מכ"ק אדמו"ר מפאפא זצ"ל (סגן נשיא התאחדות הרבנים)	1
161	עוד להנ"ל מהרה"ג ר' נפתלי הערצקא קעניג זצ"ל אב"ד דק"ק שארמאש יושב ראש התאחדות הרבנים	1
162	עוד להנ"ל מהרה"ג ר' יהושע כ"ץ זצ"ל אב"ד דק"ק סאמבאטהעלי	1
163	עוד להנ"ל מהרה"ג ר' אברהם מאיר איזראעל אב"ד דק"ק הוניאד רב הראשי לקהל הפליטים בווינא בעמה"ס ילקוט המאירי על הש"ס. וגם ראיה מדברי החת"ס שאין לחוש שקלי דעת יקנו עתונים וכדומה.	2
164	עוד להנ"ל מהרה"ג ר' אפרים פישל הערשקאוויטש שליט"א אב"ד דק"ק האליין ודומ"ץ צאנז קלויזנבורג	1

רשימת הדברים שאפשר לקבל ע"י הפאקס של וועד העירוב דבארא פארק ר"ח אייר תש"ס ד

(718) 438 7411

165	עוד להנ"ל מהרה"ג ר' אהרן ווידער שליט"א אב"ד דק"ק לינץ דומ"ץ צאנז קלויזנבורג	1
166	עוד להנ"ל מהרה"ג ר' שמואל אברהם זעלטנרייך זצ"ל אב"ד דק"ק שטשאקאווא יו"ר בי"ד של התאחדות הרבנים ובעמה"ס קובץ הפוסקים	1
167	עוד להנ"ל מהרה"ג ר' מאיר גרינבורג זצ"ל אב"ד דק"ק קעזמארק	1
168	עוד להנ"ל מהרה"ג ר' מנשה קליין שליט"א אב"ד דק"ק אונגוואר בעמה"ס שו"ת משנה הלכות	1
169	עוד להנ"ל מהרה"ג ר' חיים בערגער זצ"ל אב"ד דק"ק מישקאלץ	1
170	עוד להנ"ל מהרה"ג ר' שמעון זאב מילללער זצ"ל אב"ד דק"ק אראד	1
174	עדות שבא הרה"צ ר' אשר אנשיל קרויז זצ"ל עם המכתבים הנ"ל לפני כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל וברכו בהצלחה בכל ענינים. מאת נאמן ביתו ומשב"ק הרב ר' יוסף אשכנזי שליט"א	1
175	תשובה מהגאון ר' יוסף הירש זצ"ל אב"ד טארנא ומנ"כ בברוקלין א) הלכה כדברי המיקל בעירובין גם במחיצות. ב) אין לנו רה"ר מה"ת. ג) מחיצה עשויה בידי אדם לא אמרינן אתי רבים ומבטלי מחיצה	2
180	דעת הגאון מוהרי"ש אלישיב שליט"א שבעיר שיש בו ששים רבוא סומכים על השיטה שצריך ס' רבוא בכל יום עוברים שם לבטל המחיצה ולא רק שגרים שם. מספר ישיב משה	
181	תשובה שבעיר גדולה כמו בומביי וכלכותא שבהודו (שהיו בו כמה מיליוני בני אדם) אין רה"ר דאורייתא לדעת הרמ"א ואולי גם לדעת מרן ... שכן נהגו בכל ערי אירופה... שו"ת זבחי צדק לר' עבדאללה סומך ראש רבני בבל ורבו של הבן איש חי	2
182	תשובה שנייה מהנ"ל שפשוט כביעתא בכותחא שצריך שיהיה ס' רבוא בכל יום דהיינו מן הבוקר עד הערב בלי הפסק הולכים בו ס' רבוא וכן בכל יום בלי הפסק דילפינן מדגלי מדבר והמחמיר יחמיר לעצמו ומנהג עיר גדולה בומביי יסודתו בהררי קודש כסברת רוב הפוסקים	2
183	תשובת הגאון בעל מנחת יצחק זצ"ל א)פירוש בבית אפרים דתלוי באם ס' רבוא מצויין שם בקירוב מקום ואפשר שביום אחד יעברו ס' רבוא בדרך ההוא (ואין להקל ממה שיש יום אחד שאין עוברין בו ס"ר...) ב) מפלפל בדברי החזון איש דג' מחיצות של עומ"ר מוציא מדינא דאורייתא ומעיין אי אפילו ב' מחיצות סגי ג) מפלפל בדין ההזון איש ור"ל דהפירצות בקרן זוית בין להב"א ובין להמשכ"י אין מבטלות המחיצות.	3
185	תשובה מהגאון ר' אלחנן היילפערין שליט"א שבעיר גדולה כלונדון אין רה"ר דאורייתא א) ד' מחיצות של הבתים עומד מרובה ב) שערי העיר אינן מפולשין ג) שיש על הרחובות גשרים מהרכבת שתחתיהן צוה"פ ומפסיק . שו"ת שדה אלחנן	2
186	תשובת הגאון מהרש"ם מברעזאן זצ"ל א) מקור הדברים דבעינן ס"ר מצויין שם דומיא דדגלי מדבר, מספר האשכול בשם הגאון ב) אין לפרש שיהא ראוי לעבור, אלא שיהיו עוברים בכל יום וודאי ג) מתרץ הקושיא דמעלות בית מרון האיך אפשר שיעברו שם ס"ר בכל יום. ד) מתרץ קושית מהר"י אסאד אמאי אין מתירין שופר ולולב בזה"ז דלא שייך גזירת שמא יעבירנו	4
187	תשובת הגאון מהרש"ם מברעזאן זצ"ל "...גם העלה הבית אפרים שם דדוקא עוברים ברגל בעינן ולא העוברים במרכבות ובעגלות, דבעינן דומיא דדגלי מדבר..." ומביא שב"א והשאילת יעב"ץ סברי שדעת בעלי התוספות הוא דלא כסברת הרשב"א, לענין פלטיא.	

רשימת הדברים שאפשר לקבל ע"י הפאקס של וועד העירוב דבארא פארק ר"ח אייר תש"ס ה

(718) 438 7411

188	תשובה מהרה"ג ר' פסח אליהו פאלק שליט"א מגעיטסהעד, שבזה"ז יש עוד הרבה צירופים גדולים שאין לנו רה"ר שיטת החזו"א, צריכים ס' רבוא רגלי עוברים באמצע כדגלי מדבר עיי"ש. שו"ת מחזה אליהו	3
190	עובדה מהרה"ק הדברי חיים מצאנז זצ"ל שהבטיח זש"ק למי שיתקן עירובין בעירו וכן אחרים ששמעו הסיפור ועשו ככה ונושעו גם כן ונדפס לפני כשבעים שנה	2
193	דברי הגאון בעל חלקת יעקב זצ"ל "...רבותינו נ"נ שמו נפשם בכפם להתיר כל העיירות שבכל מקום ע"י צוה"פ שזה אינו מועיל רק להשיטות הסוברים שאין לנו היום רה"ר כיון שאין ס"ר בוקעים בכל יום...ולא חיישי לשיטות גדולי ראשונים ואחרונים דאף האידנא יש רה"ר..." מתוך פתיחה לקונטרס תיקון עירובין	2
194	תשובת הגאון מוהר"ר אהרן וואלקין זצ"ל אבד"ק פינסק בעל שו"ת זקן אהרן להחלקת יעקב " ... אשריו ואשרי חלקו חבלו נפל לו להיות ממצדיקי ומזכי הרבים מחלול ש"ק מחלקו יהא חלקי. ובנוגע לספקות אשר העיר תמהני הלא כבר ידוע שרבותינו הראשונים והאחרונים צעקו ככרוכיא על אלה שמחטטים לחפש חומרות בהלכות עירוב. שהלכה כדברי המקיל בעירוב... "(ומיירי שם גם לגבי מחיצות, עיין כל התשובה)	3
195	תשובת החתם סופר סימן צ"ט...השכל הפשוט גוזר שראוי ומחויב לתקן החצרים והמבואות בעירוב המתיר טלטול...הדבר מוטל על הרב הת"ח שבעיר לתקן המבואות ואם לאו מכשול וקולר העם על צוארו"	1
196	תשובת הגאון בעל הזון נחום זצ"ל "... נמצא בעיר מפלגות לשטן כדי להכעיס ימאנו לזכות בפת העירוב" ומסיק "...בעירובי חצירות של כל העיר דליכא קצת חוב רק זכות גמור זכות הרבים שלא יהיו נכשלים בחילול שבת ה"ו, א"כ יש לומר שמהני לזכות להם בע"כ..." ובצירוף שאר הדברים (שעשינו פה ב"פ....)	
260	ד' תשובות הגאון מהר"ם ביק זצ"ל בענין תיקון עירובין בנוא יארק (נגד) (מקובץ כרם ביבנה) עם הערות מרב אחד בסוף התשובות	10
263	ג' תשובות בענין העירוב בבארא פארק (נגד). מאת הרה"ג ר' אברהם אליעזר קוויאט שליט"א ובו כמה חידושים שאפשר להעמיס כדי להחמיר בעירוב. ראה #263 #270 #271 #513 התנצלות #514	15
264	תשובה בענין תיקון עירובין בב"פ מאת הרה"ג ר' חיים פנחס מיללער שליט"א מבני ברק ובעיקר מעורר על הגשרים דהוה פרצה (דלא כאג"מ) ולא כגג הבולט ולמ"ד ארום"מ אין לברוקלין דין ג' מחיצות	2
270	קונטרס בענין ג' מחיצות המקיפות שכונתנו בארא פארק יצ"ו (חלק ב) בדין לא אתי רבים ומבטלי מחיצתא מאת הרה"ג ר' יצחק צבי סופר שליט"א (נסוב על הרה"ג ר"א קוויאט והרה"ג ר' חפ"מ (ראה 263 264)	18
271	תשובה מאת הרה"ג ר' אברהם גראס שליט"א רב דקהל אורחות חיים ברוקלין ובו מענה להרה"ג רא"ק #263 בראיות גמורות שדין ס"ר ומפולש הם אפילו בעיר.	3
272	תשובה ב' מהנ"ל ובו מבאר מדוע אין לנו כאן לחוש לשיטת הרשב"א בענין פלטיא וגם מענה להרה"ג ר' נפתלי מאיר באב"ד שליט"א על חששותיו	2
273	תשובה ב' מהרה"ג ר' יצחק הלוי מאנדל שליט"א דומ"ץ בקרית יואל יצ"ו א) ג' מחיצות המקיפות את העיר ב) עומד מרובה על הפרוץ ג) ס' רבוא עוברין בו ד) סילוף דעת כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל ועדות שאמר להרבנית שלא לחוש כלל ולצאת עם תכשיטין לרחוב.	6

רשימת הדברים שאפשר לקבל ע"י הפאקס של וועד העירוב דבארא פארק ר"ח אייר תש"ס ו

(718) 438 7411

274	תשובת הרה"ג ר' בן ציון וואזנער שליט"א אב"ד בית הוראה שבט הלוי מאנסי ובו בירור מקיף ומעמיק בתנאי מפולש. ביאור מכוונין. כדגלי מדבר. ענני הכבוד וכו' ובאר שיטות הראשונים והפוסקים עד דורנו.	11
275	בירור שיטת הפוסקים בדין אנשים המוחים בעירוב אם יכולים לזכות להם הפת בע"כ ודין שר העיר בזמננו ובו גם בירור שיטת כ"ק אדמו"ר מקלויזנבורג זצ"ל בשו"ת דברי יציב בענין עירובי חצירות.	
280	מענה מאת הרב פנחס טויבער שליט"א ומראה הסתירות לחז"ל בקונטרס שנתפרסם בשפה האנגלית...? Eruvin in urban and modern metropolitan areas. Reviwed by Harav Yisroel Belsky Shlita	4
285	בירור השיטות בענין עירובין בעיירות גדולות. בלשון השווה לכל נפש א) התרת רה"ר בצורת הפתח. ב) איזהו רה"ר. ג) ס' רבוא כיצד. מאת הרב אברהם פאללאק שליט"א. ר"מ בישיבת חתן סופר. ברוקלין	10
301	מכתב מהרה"ג ר' אברהם בלומנקראץ שליט"א למען השלום	1
305	מכתב מהרה"ג ר' שלום יוסף האלפערין שליט"א אבדק"ק בית שמואל ראדימישלא אודות הפירסום במכ"ע	3
310	מכתב מהרה"ג ר' אברהם רייך שליט"א רב דק"ק מנחם ציון ליובאי רוסיא אודות התועלת העצומה מהעירוב ליובאי רוסיא היראים הדרים בשכונתנו שבשום פנים א"א להרגילם שלא להוציא בשבת	1
315	מכתב ברכה מכ"ק אדמו"ר ר' יעקב לייזער זצ"ל מפשעווארסק להעירוב באנטווערפן . ואינו חושש מ"פריצות" ברחובותיה. או מתקלות אחרות	1
500	הבטחת פרס 5000.00 $ שנתפרסם בחוצות בארא פארק. למי שמביא אריגינאל מהקול קורא עם ה"שישים רבנים" של תשל"ט. (ועד עתה אף אחד לא בא לקחת את הפרס...)	1
501	האמת על הקול קורא הנ"ל. צילום מספר אום אני הומה	1
504	סיפור הדברים האיך נתהווה "המסורה" שלא לעשות עירוב בברוקלין (בידי בעלי אגרופין!)	1
505	גלוי זיוף של חתימת הגאון ר' משה פיינשטיין ז"ל על מכתבו שנתפרסם בענין העירוב	1
508	הגאון ר' חיים ביק זצ"ל (אביו של ר' משה ביק זצ"ל) מציע לתקן עירוב בכל ניו יארק צילום ירחון המסלה אייר תש"ב (בדף האחרון) גם שופך אור על מצב היהדות והשבת בזמן ההוא	4
510	תשובת חכם אחד (?!) (נגד) שנתערב לו עירובי חצירות ועירובי תחומין. מקובץ כרם ביבנה	5
512	עדות מהרה"ח ר' צבי וועבער נ"י (מיסד חברה הצלה) שאמר לו כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל בפירוש להלכה ולמעשה שאין לנו היום רה"ר דאורייתא בניו יארק. כי צריכין ס"ר בוקעין בו בכל יום וקארס אינם מצטרפין. מהקונטרס מאז ומקדם	1
513	מכתב מאחד מתלמידי ישיבת מנחת אלעזר להרה"ג ר' אליעזר קוויאט שליט"א ובו מראה לו י"ב דברים שלא דק או ששינה מלשון המקור, בדברים שכתב נגד תשובת כ"ק אדמו"ר ממונקאטש שליט"א	4
514	התנצלות הרה"ג ר' אליעזר קוויאט שליט"א ע"ד השגותיו על תשובת כ"ק אדמו"ר ממונקאטש שליט"א ובפרט מ"ש שבלונדון ופאריז לא היו אז ששים רבוא ונתברר מספרי ההסטוריה שהיו בהם מליוני תושבים	1
515	השלמת החסר ממה שפירסמו בעתונים כאילו הרה"ק הרש"ב מליובאוויטש לא רצה לעשות עירוב. ושם הבקשה בפועל שמבקש רשות לעשות עירובין בכל עיר (וזה היה כתוב על אותו הדף והעלימו את זה)	1
518	גילוי זיוף של מכתב אגודת הרבנים שמראה בעליל שהוסיפו בו את השורה "...יחשב למחלל שבת" אחר חתימת הרבנים. גם לא חתם שם הגרי"א הענקין זצ"ל וכן לא כתוב שם כלום ממקומות אחרים	1

רשימת הדברים שאפשר לקבל ע"י הפאקס של וועד העירוב דבארא פארק ר"ח אייר תש"ס

(718) 438 7411

520	חומר מחזיק במהלוקת ובפרט שגורם שמזלזלין בכבוד אביו הצדיק מספר ברכי יוסף יורה דעה סימן שלד	1
525	מכתב הרה"ג ר' ישראל פנחס הלוי גארניש שליט"א אודות התימתו על כרוז רבנים ורמי"ם מפלעטבוש	1
550	גודל מעלת תיקון עירובין שמקיים בזה והכינו את אשר יביאו שמכין שיוכל לקיים עונג שבת ועוד הרבה... מתוך קונטרס שי"ל ע"י שיכון סקווירא. אחרי שנתקלקל להם העירוב בשבת תצווה תש"ס ע"י הקרח.	2
700	חוקי הקרקעות של מדינת ניו יארק Real Estate Laws ובו מבואר שאף על פי שההמשלה נתנה כח ליחידים לקנות קרקעות מכל מקום עכבה ברשותה הזכות לסלק את הבעלים כל זמן שתרצה	5
705	סטאטיסטיק כמה אויטאס עוברות בכל הטונעלן והגשרים בניו יארק. (לינקאלן טונעל 60.750)	
710	סטאטיסטיק של תושבי חלקי העיר ניו יארק. בברוקלין היו בתשנ"ה 2.2672.962 ופוחת והולך	
718	מפת העיר ברוקלין ומהיצותיה.ובה מצויינים כמה מחיצות בידי שמים . מקובץ כרם ביבנה (במציאות לא נשתייר שום מחיצות עשויות בידי שמים בכל ברוקלין)	1
720	מפת העיר ווארשא מלפני המלחמה ומספר תושביה שעלה על ס' רבוא עוד בשנת תר"ס (1900) בעבר אחד של הנהר (החלק שבעבר השני היה נקרא בשם פראגה). מהקונטרס שו"ת ווּעגען אונזער עירוב	1
721	האיך נתהווה הטעות שבווארשא לא היו ס ' רבוא. מדברי הגר"מ ביק זצ"ל בראדיו WEVD . מהנ"ל	1
810	מכתב למערכת מתלמידי הגאון בעל שבט הלוי שליט"א שמוחים על מה שרבם נזכר בכתב פלסתר בין האוסרים, "...מרן...הביע שמחתו הגדולה ושביעת נפשו ורצונו ביתר שאת מהקמת עירוב מוכשר ומהודר כזה אשר מעטים כמוהו ..." (ראה תשובת הגאון במספר 137)	
900	הילף. וויאזוי צו נוצען דעם "פאקס צוריק" FAXBACK סיסטעם	1
997	מודעה מוועד העירוב אודות עירובי הצירות בערב פסח ותשובה מהגאון רי"י פישער שליט"א נגד המהמירים לערב לעצמם במקום שיש עירוב כללי	3
998	לוח התוכן של הדברים החדשים שנתוספו לאחרונה	1
999	לוח תוכן הפאקסים הזה	6

רשימת הדברים שאפשר לקבל ע"י הפאקס של וועד העירוב דבארא פארק י"ד אייר תש"ס -

(718) 438 7411

325	הקדמת ספר פתחא זוטא על תיקוני עירובין "...דחז"ל הביטו ברוה"ק לסוף דבר בקדמותו... בשעה שתיקון שלמה עירובין יצאה ב"ק כו' ולא בשעה שגזר על ההיצאה. להורות דעיקר הגזירה היה ע"י התיקון... ובכן אשרי חלקם של המשתדלים בעשיית עירובין בכל מקום... מפאת ההלכה... ומפאת סודותיה הנעלמים..."	4
191	חמש תשובות משו"ת ובחרת בחיים לרש"ק זצ"ל בענין עירובי חצירות "...אחד רוצה לחזור מעירובו בשותפות עם בני העיר...זה מביא לידי גיחוך..."" כמה אנשים שאין מודים בעירוב... י"ל שסומכין על ששוכרין משר העיר...ימ"ש דלא סמכו ע"ז רק בדירת נכרי...מג"ל לחדש חומרא כזו ... ד 'כל שיש לו יד בתפיסת הבית נחשב כשותף' דינא הוא בכל הענינים ואינו קולא" (ועיין מספר 700 ע"ד כוח שר העיר היום)	8
219	תשובות הגאונים: " וספק כרת הוא ועבדינן לחומרא דכל כפק איסורין לחומרא לבד מעירובין ואבל..."	1
220	תשובות הריב"ש דטעם שהוא שכירות רעועה משר העיר הוא מפני שאינו יכול לסלקם, ולכן הוי רק כשכירו ולקיטו (עיין מס' 700 שבמדינתנו ניו יארק יש להממשלה הכוח לסלק התושבים מביתם)	2
999	לוח תוכן הפאקסים הזה	11

חייב משום טוטפ"ס רק בזמר ומטע לוכח אחים, — (לוכרת הגרי"ח בשם שבותים פ"ח — וכן מבריא"ח פולמה גורסים זרע ומטע בשבותים וכו' — (לא בשבה).

אלא דלפי פי' זה ל"ע דהא בירושלמי עלמו קאמר לח"כ

הכן דגזז ספוג גומי קולין חייב משום קוצר ומשום טוטע הכן דגזז כוסכר כרתי כרפס וכר חייב משום קוצר ומשום זורע — הרי דסהם שיטה הירושלמי דבכל לוטן חייב גם משום טוטע, ולומר דכ"ז דלא כשיטת ר' כהנא דס"ל קוצר דוקא קלה דמוך שבגרהה לו דבריותא הוא לו הלכות פסוקות.

סימן מא

כבוד ידידינו הרב האברך המופלג בתורה ויראה כש"ת ר' זאב בן הרה"ת ר' מוביר שכטער שליט"א.

אחדשה"ט וש"ת באהבה.

קבלתי מכתבך היקר ותשיב בקלור מפני כבי — תסר כעור מעל' על מש"כ בספרי שבט הלוי ח"ב סי' נ"ג — דהגיסטיים במכוניות עולים לחשבון ס"ר בוקטים ברה"ר — והוכחתי ג"כ דכן דעת הגאון מהרש"ם ח"ג סי' קפ"ח — וכבי כי לחיני רואה הכרת מוכרח כלל לזה, וגם כעיר דמהרש"ם עלמו ח"א סי' קס"ב מביא מהשובת בית לפרים לוי"ח סי' כ"ו דדוקא עוברים ברגל בעין ולא בעוברים במרכבות יעגלות וע"ש. הנה במקומי לני עיין דבכל החשובה ח"ג סי' קפ"ח נמשך הגאון מהרש"ם להלכה לחרי סברת הגאון השואל שם דפשיטא לי' דגם הנוסעים ברכבת הם כם ס"ר עולים לעבות רה"ר לחורייתא ולא דן הגאון מהרש"ם שם רק בשאר תגלי רה"ר לבעל חשבי השואל שם, ובזוחר ירואה זה ממש"כ סוד"ה ומעתה במה שדן הם מלרפין כל הנסיעות של הרכבת הו עגלות במשך זמן רב לשיעור ס"ר, ומדרבה מדהזכיר שם חו"ד גם השובה בבית לפרים לעניו שאר לדדי ויסודי ר"ה ולא דהה בפשיטות הת השואל מדברי הגי"ח ביון דעיקר השאלה רק ברכבת מכלל דספוקי מספקי"ל בזה, ועכ"פ הדבר בגדר ספק בידי — ואם עדיין בבי לא ברור לו דעת הגאון מהרש"ם יעיין גם בדע"ת להגאון מהרש"ם לוי"ח סי' שמ"ב, — כי להלכה בגליון שו"ע שלו ח"ל וכאה בהשיבה וכו' בארכתי לדחות מה שרלה לחדש דבזה"ז שמחדש מרכבת הברזל וכדים עוברים דינו כרה"ר וכ"ר מעירונין כ"ב — ולחי בבאתי מלו"ז וליועצ"ל דמוכח להיפך ע"ש.

והיינו דמוכח מדבריהם שלא מלרפינן כל ההעברות הם לא יהי כן ביום מ' — ישוב בויס דמלטן הסה"ת סי' ריי"ד משמע דכל שים רבוי עולמין סגי, וכיינו לכחמיר בנדון הזה, ולא העלה להלכה בשפחיו כלל קולת בבית לפרים, מע"ש שם למעלה מזה הזכיר הב"ח בעין אחר, וכיינו דלא פשיטא לי' להגאון כלל סברת הב"ח ודעמי', וכן דעחי העני' נוטה שבדבר ספק גדול להלכה.

ומש"כ בבי בשם הגאון הלדיק מק"ב שליט"א בחשובה להקל בהלכה והוסיף עוד עוד נוסף כיון דהולכי רגל שכמה שילכו במקום שעוברים המכוניות ולא מלרפינן שיהיו יחדיו וממילא אין ס"ר — תשרי לו שהדברים נהירים לו כ"ב להקל — אבל לדידי בעיני אין כך נמסר לרבים גדול מזה — ועוד עעמים ועכ"פ מידי ספיקא לא נפקא, ומי שרולה להחיר יש לו עמיד לסמוך עליו אבל לקטן כמוני הדברים כספיקות של תורה.

והריני ידידו דוש"ת — מצפה לרחמי ה'

עוד בענין הנ"ל

ג' כי תבא תשד"מ לפ"ק.

כבוד ידידי המכובד הגאון המובהק מאד כש"ת מוהר"ר משה קליין שליט"א האב"ד ור"מ אונגוואר יצ"ו.

אחדשה"ט ושתה"ג באה"ר.

כאשר כבמחתי לכ"ת הריני שולח העתק ממה שכתבתי בעניי כבר בעניו דעת הגאון מהרש"ם זי"ל — בעניו הטגלית ורכבת אם יכול לגרוס לדין ס"ר בוקטים, ודעתו הג' של המהרש"ם והעניו עלמו ספק גדול בידי ואם כ"ת סומך על משמעות מהרש"ם בח"א בשם הביאה בית לפרים מלן מפיק מיני' — ובפרט שבגרהה יש לכתה"ג סוד רלוות — מ"מ לדידי כלמור כל העניו ספק גדול לדינא, — מ"מ כ"ז אם יש בחמת ס"ר בוקטים אבל אם אין ס"ר בוקטים כאשר לחמר כ"ת ל"ב אין מה לדבר, וכן מש"כ בהה"ג בעניו הלורך לעשות עירובין בעירות שאין ס"ר בוקטים הגם שהרחובות רחבות עובא — לחת גמור שזה כי דעת לחבותינו ורביהינו מעולם, ואין להרבר בזה, [לטפ"י שלחלו וגם הרבה מהגדולים בהלה היו מחמירים של עלמם] והדברים עתיקים.

והריני ידידו דוש"ת בלונ"ח — מצפה לישועה קרובה

סימן מב

יום ב' דברים ר"ח אב בין המצרים תשמ"ג לפ"ק — פה אוברנאו יצ"ו.

כבוד ידידי היקר האברך השלם בתו"י הה"ג ר' מיכאל מענצער שליט"א.

אחדשה"ט וש"ת באהבה.

לפני כמה שבועות נמסר לי מכתבו היקר, ילמחדל להשיב מפה עכ"פ בקלור מחוסר ספרים. מ' בעניו השאלה כשים לפדם הרבה כלים, ואפילו גם ידיה כלים בגיל שבת יכי לי כלים פנוים לעורך ב' סעודות לחרות, אם מחר בכ"ז להדיח הכלים מסעודה לסעודה.

הנה רש"י כי בשבת קי"ח ע"ח דהחיסור משום הבנה, וכיו"ב כי הרחב"ד בהשגות פכ"ו משבת משום דעורת לחול, והרמב"ם כי הטעם משום חיסור מחקן, וכה"מ כי להטעם שוה למש"כ הרחב"ד משום טירחא לעורך חול, מ"מ יש בבדל בהסברא דלהרמב"ם יש לחיסור בעלם משום מחקן שהוא גדר ברך מכה בפטיש, משא"כ להרחב"ד דאין כאן גדר ברך מלאכה אפילו מדרבנן רק מפני הטורח, מ"מ גם הרחב"ד היינו חוסר טורח רק בעורה לחול, וגם רש"י בח

שאלה: מעשה בליל שבת בברוקלין באחד שהשתין על כותל הבית וזב המי הרגלים למטה למקום הילוך הקארס והעגלות באופן שזב יותר מד' אמות ברה"ר. ונשאלתי אז אם כדין עשה

והשבתי שאסור לעשות כן. וזה תחלי בעזהי"ת.

א) **תנן** בהם (עירובין ל"ח ב') לא יעמוד אדם ברה"י וישתין ברה"ר וישתין ברה"י וכן לא יכוון, כי יהודה אומר אף משתלם רוקו בפיו לא יכלך מרגע לאמות עד שירוק. ולכאורה יש לדייק מדקתני דמתני' ברה"ר או לכיוף מרה"ר לרה"י לא ישתין הא ברה"י עצמו שרי גו להשתין לפנ"ז שמשם יזוב לרה"ר. אבל דיוקא לא עשות הוא, דהלא אמר רב יוסף (שם ל"ט ב') השתין ורק מיד מעתת. ופ"ר ול"ל דלכן נקט להאי דוקא מרה"י לרה"ר או ליפכא לפי דבבה"ג מיבא אפילו מיד חטאת דומיא דריש דמהני, דקתני בריש עומד אדם ברה"י ומעלעל ברה"ר ברה"ר ומעלעל ברה"י וכלבד שלא יניח מון מד' לאמות, הא כותל מיד מעתת. ולכן עדיין י"ל דגם להשתין ברה"י עצמו אסור מדרבנן עכ"פ אם כמי רגלים יוצאים לרה"ר.

לכאורה דין זה מפורש בגמר' (עירובין פ"ח ב') דכל המעיין בכל הסוגי' (שם פ"ח סע"ב ואילך עם המפרשים) יראה שאסור לשפוך מים במקר אם אין במקר ד' לאמות, ואם במקר ד' לאמות שרי לשפוך כמה שרוצה. ואם כן אם משתין ברה"י שים בו ד' לאמות על ד' לאמות כמו מקר על ד' על ד' לאמות שרי ע"י להשתין אפ"י שכמי רגלים רגין והולכין לרה"ר, אבל בשתין לפניו ד' על ד' לאמות אסור להשתין. ואם במקר ד' על ד' לאמות שרי להשתין אפילו אם במקר מרוקף ברצפה אבן אחת גדולה (ראה במ"ב סי' שכ"ז סק"כ), דרק לגבי ביב לאמרו שלא יבא ביב מסיבן של אן שאין במים רבויים לצאת, משום שאופך המים יבר לביב (עיין סי' שכ"ז ס"ב ובגמר' הנ"ל) אבל במקר אין נפק"מ וכדברי המחכמים במשנה (שם פ"ח ח') ודלא כחננית (שם פ"ח ב') דחולק ומחמיר אפילו במקר. ואפשר שבזה"ז שאין לנו רה"ר וכל רק ככרמלית וכמו בכרמלית שרי, מותר להשתין ברה"י שאף לרה"ר אפילו אם אין ברה"י ד' על ד' לאמות כמבואר ברמב"ם (פרי"ו מבלי שצת כלי י"ט) כופא בשר"ע (סי' שכ"ז סוסעי"ו ל') וס"ג) ומקורו בשבת (ק' ב') גבי ספינה כמו שכ' המ"מ (ברמב"ם שם) וראה עירובין (פ"ח ח') תוד"ה כאי חיימי). ובכ"ז אין לנקל כלל כמפורש ברמ"א (סום"י שכ"ז ובמג"א בשה"ט וס"ב שם) ועוי"ש בביאור הלכה (סום"י ש"ל ד"ה בר"ה).

ומצאתי בשלמי רבנן (סי' ש"א אות ד') שכ':
כתב בשלט"ב (דפוס ווילנא דף ל"ב ע"ח) מרי"ז אם עמד ברה"י ומשתין ומתגלגלין ויורדין ברה"ר אסור. וי"ל אם מתגלגלין לכרמלית מותר, שלא גזרו כאן בכרמלית ע"ש. וכן מלאתי בעבה"ק (לברשב"ם) והוסיף, וכן כמשתין ברה"ר ומתגלגלין לרשות היחיד אסור, ודוקא כמשתין בפי כביב כאפור ברה"י ופתוח לרה"ר ופיו מכוסה או אפילו מכוסה ופיו משוך ד"ח, ואם פיו מותר, שכבר ניתרו שכל כאלו שים בה ד"ח שופך ומותן לה אפילו פוליים ואפילו בימות החמה ואפילו לא שכב לה גומא ע"ש. כרי כדבריו והל"ע שכוונתי לדעתו בגולה. שוב ראיתי שעוד יותר מזה מפורש במהרי"ל (עירובין ל"ח ב' ד"ה לא יעמוד אדם) וז"ל: ומכל מקום אם כיב עומד ברה"י ומשתין ברה"י, אלא שמתגלגלין ויולאין לרה"ר או בכפך, אז מותר, שכבר חלר שים בה

בעזרת השי"ת

בירור

שיטת הפוסקים בדין אנשים המוחים בעירוב אם יכולין לזכות להם הפת בע"כ

ע"י גדולי הורבנים שליט"א

בארא פארק, אדר א' תש"ס

לע"נ ר' אברהם ב"ר צבי יעקב ז"ל
נלב"ע ד' אדר תשנ"ט לפ"ק

בירור שיטת רבותינו אודות אנשים המוחים בעירוב
אם יכולין לזכות להם הפת של עירובי חצרות בע"כ

א) בשו"ת ובחרת בחיים סי' קכ"ג בנידון שאחד רוצה לחזור מעירובו בשותפות עם בני העיר כתב שדבר זה מביא לידי גיחוך, עיי"ש דכתב ועוד נראה דאף החולקים שם דלא מהני בע"כ היינו ליטול משלו ולערב דזה אין זכות גמור לו, כיון דעכ"פ צריך להוציא ממון על כך להניח עירובו לזמן ידוע, אבל אם בני החצר מזכין לו משלהם ודאי מהני אף במוחה ברגיל לערב, וכן מפורש בחי' הרשב"א קדושין כ"ג דמה דאין זכין לאדם בע"כ היינו היכא דהוי קצת חוב כגון וכו', אבל היכא דהוי זכות גמור אף בעומד וצועק ומוחה עיין שם, ועיין באבני מילואים סי' א' שסמך לדינא ע"ז ובחי' בכמה מקומות עשינו סמוכות לזה מן הש"ס, וא"כ מכ"ש בעירובין דרבנן יש לסמוך עלה וכאן לא שייך שונא מתנות יחי', דזה אם כוונת הנותן רק לטובת המקבל נחשב מתנה, אבל כאן שעיקר כוונתם שעי"כ יהיו מותרין לטלטל והוי טובת עצמן הוי כמכירה, וכמ"ש הר"ן בעין סברא זו לענין שחרר עבדו והובא במג"א סי' צ' עיי"ש, ובמכירה גופא לא נחשב זכות כיון דצריך להוציא ממון, אבל כאן הוצאת ממון א"צ ומתנה לא הוי כיון דהוי לטובתם ודאי יכול לזכות בע"כ, ובפרט דלדינא הוי בזה ס"ס דלמא כדעת הסוברים דבני החצר או ב"ד נוטלין ממון בע"כ, ואף את"ל כהחולקים דלמא כהרשב"א דהיכא דהוי זכות גמור יכולין לזכות לו בע"כ, ולכן החולקים לא מיירי רק ליטול משלו אבל משלהם ודאי יכולים לזכות בע"כ.

וסיים ופוק חזי מה עמא דבר שמימים ימימה נזדמן שנפל מחלוקת בין יחיד ובין בני העיר ולא נשמע שיפול על עצה זו אחד לומר כן דודאי לא נעלם זה מאחד מישראל אך בודאי הבל הוא עיי"ש.

ב) ושאלתינו מפורש יותר בספר דבר הלכה להגאון שר התורה רבי אליהו קלאצקין ז"ל אב"ד לובלין אות נ"ח, שכתב וז"ל ע"ד מה שזה כחמש שנים תיקן עירובין ע"י עמודי ט"ג וטעלעפאן ועלעקטרישע טראם ע"פ הסכמת האחרונים לעשות באיזה מקומות לחיים מותאמים לקורה גבוהים עשרה מפני חשש צה"פ מן הצד, וכבר הדפיס כת"ר קונטרס מיוחד בזה והרב ה"ג שכנגדו הכריז בביהכ"נ שלו שהעירוב פסול ושאינו מבטל רשותו ושעושה מחאה נגד העירובי חצרות, והביא מעכ"ת מ"ש השבו"י ח"ג סי' כ"ט דכשנשכר שנקנה משכירו ולקיטו של שר העיר א"צ ביטול רשות, הנה גוף הענין הוא במחלוקת גדולי האחרונים.

ובענין ביטול הרשות נלע"ד דלפמ"ש בעירובין דע"א ובפרש"י ד"ה כלך אצל יפות דכיון דבטיל השתא גלי דעתיה דמעיקרא בשריותא ניחא ליה, ממילא כיון דהרב הגדול האוסר בשריותא ניחא ליה להציל ממכשול איסור הוצאה בשבת, ורק מצד מה שמחליט בדעתו כדעת האוסרין אינו מבטל רשותו ומוחה בדבר, וא"כ אי קמי שמיא גליא שהעירוב כשר פשיטא דניחא ליה בביטול רשות שהוא זכות דמצוה וחובה בלא שום הפסד, ושאני מי שיודע שע"י ביטול רשות יהא מותר להוציא והוא רוצה לאסור עליהם ס"ס שס"ז וס"ס שפ"ו וגם היכא דכופין אותו על מדת סדום, עכ"פ הוא מגלה דעתו שאינו רוצה בכך, משא"כ בנ"ד שידוע טעמו ונימוקו של הרב ושל המסתופפים בצלו, ושאם יהיה עירוב כשר גם לפי דעתם יזדרזו לבטל רשותם וכו'. ועכ"פ בנ"ד מהני מה שמגלין דעתם שאם יהא העירוב כשר ניחא להו לבטל רשותם עכ"ל. ודון מיניה לנ"ד.

ג) ועוד דהרי גם אלו האוסרים את העירוב הכללי יש להם עירוב פרטי ליד ביתם או בית מדרשם, או לאנשי קהילתם הסרים למשמעתם יש עירוב פרטי. מזה רואים שאין להם התנגדות לעצם ענין עירוב עפ"י הלכה, אלא רק סיבות צדדיות, ושאר האוסרים שהם רק מיעוטא דמיעוטא בטלה דעתם.

ד) וכ"כ שו"ת ציץ אליעזר חי"ט סי"ז והוסיף עוד סברא, דהיות והמדובר שלנו הוא לא על השתתפות בחצירות ובשתופי מבואות, אלא בתיקון עירוב לטלטול ברחובות, א"כ בזה לא צריכים בכלל הסכמת יחידים. ומצאתי לי חבר בספר שו"ת זקן אהרן (וואלקין) ח"א סי' כ"ו דנשאל שם ע"ד אנשים שאינם מודים בעירוב איך שאפשר לתקן הרחובות באופן שלא יוצרך לבקש הסכמתם, והשיב וכתב בהמשך דבריו וז"ל תמיהני מה שאלה היא זו אטו שכירת הרחוב צריך להיות מאת כל אחד מהדיירים, והלא אפשר לשכור מאחד מפקידי השלטון וכו' וגם אופני השכירות הוא לא בעד איש מיוחד כ"א אחד או שנים מבאי כח העיר ישכרו מהם הרשות לטלטל ברחוב בעד כל הישראלים הדרים בעיר, ואחרי כי הדבר כ"כ נקל לקיים, החיוב איפוא לפני כל ירא ד' החפץ לזכות את ישראל להתאמץ ככל האפשר לתקן עירובין עיי"ש.

ולמעשה לא שמענו מעולם בערי ישראל מאז ומקדם בין בא"י ובין בחו"ל שהעירוב נפסל מחמת אלו האנשים שלא רוצים לעשות עירוב, וכן הורה הגאון בעל מנחת יצחק זצ"ל בהיותו בעיר מאנסי.

ה) ועי' בשו"ת חזון נחום סי' מ"ב שמפלפל על דברי המחזה אברהם דלא מהני לזכות הפת בע"כ, דדוקא בנידון שלו שהם רוצים בעירוב רק שיש מחלוקת מי יהיו המזכים או באיזה בית הכנסת ינתן הפת שלהם, משא"כ בנ"ד שאין רוצים כלל בעירוב הוי זיכוי העירוב זכות גמור עיי"ש.

וא"כ בנ"ד שאין דנים כלל עבור הפת אלא שהתנגדותם הוא על עצם עשיית העירוב רק שטוענים שאין מזכים בפת כדי שלא יועיל העירוב, ומכיון דבאמת הוי זכות גמור, ובצירוף כל שאר סברות הנ"ל, ודאי אין בידי יחידים אלו הכח לעכב את כל תושבי עירנו לערער בזה על כשרות העירוב המהודר דידן.

בדעת הגה"ק מקלויזענבורג בעל דברי יציב זצ"ל

הנה בתשובות דברי יציב סי' קע"ג כתב שאם כמה אנשים מתנגדים ומוחים בעשיית העירוב אינם מקנים רשותם ואסור לטלטל עיי"ש. ועלינו לדון עפי"ז לגבי עירוב הנעשה בשכונתינו.

ו) הנה בשו"ת הנ"ל שם העיר איזה כח יש לשר העיר כיון שאינו יכול לסלקם מרשותם ומהני רק מתורת שכירו ולקיטו שהקילו חז"ל בעירוב, וסיים וצ"ע אם שר העיר בזמננו יש לו כח מדין דינא דמלכותא דינא עיי"ש. וכנראה שאז לא נחית עדיין לטרוח לברר כ"כ בעלות הממשלה דארה"ב, והאמת הרי עפ"י חוקי נכסי דלא ניידי *(real estate)* יש להם בעלות על בתים ויכולים לסלק כל אחד מהבתים ורק עליהם לשלם והשוויות כפי שישית עליהם החוק [1], וגם יכולים לבוא בתוך כל בית לראות בכל עת אי יש להם איזה חשד שעושים נגד החוק, וא"כ יש להם בעלות מסויימת. וא"כ נקרא בידם לסלק,

ומבואר בריב"ש סי' תכ"ז והובא בב"י סי' שצ"א דהיכא דיש להם כח לסלק בעה"ב מרשותם מדינא יכולים לשכור משר וא"צ מדין שכירו ולקיטו, וא"כ מהני הקנין מדינא וא"צ ליטול הסכמה מתושבי העיר.

ז) המעיין בתשובה שם באות ה' יראה שמבואר שיש "רבנים ות"ח שמתנגדים בטעמים עפ"י הלכה" שקאי על סוף האות הקודם שכתב וז"ל "ובכל אופן המחמיר לעצמו, מטעם שחושש לדעות בני רבוותא (אי הוי רה"ר דרורייתא) או שחושש לסמוך על המסדרים וכו' כיון שחושש שאינו "כהלכתו" וכו' אין למחות על המחמירים וכו' עיי"ש וא"כ דוקא היכא שמנגדים עפ"י הלכה, משא"כ היכא שרובא ורובא רבנים ת"ח מסכימים או עכ"פ שאין מוחים, וגם המיעוט אין מתנגדים מטעמים עפ"י הלכה רק משום חששות בעלמא, אין בידינו לחדש חששות מדעתינו, ואף שיש ת"ח אחד או שנים שמתנגדים עפ"י הלכה א"א לומר שבשבילם יתעכב רוב בנין ורוב מנין של העיר, וברור שא"א לומר שאם אחד מוחה שאינו רוצה בהעירוב שיתבטלו העירובין, שזה נגד השכל שאחד או שניים יהא להם הכוח לומר שמנגדים נגד כל אנשי העיר, שא"כ בטלת כל תורת עירובין מעולם, כי מעולם היו חילוקי דיעות בין הגדולים בערי ישראל זה אוסר וזה מתיר, א"ו דבעינן מספר הניכר שדעתם תכריע. ועוד שהרי גם המנגדים באמת דעתם מסכמת לעשות עירוב עבור חולים ונצרכים, רק מנגדים לערב בסתמא כל אחד כחפצו ורצונו, א"כ הרי גם הם מודים בעירוב ושפיר יכולים להקנות עבורם הפת עכ"פ בע"כ.

ובפרט שנתברר בעדויות ברורות שבארא פארק יש לה ג' מחיצות, א"כ בודאי הו"ל רה"י מה"ת וליכא שום חשש בעשיית העירוב עפ"י הלכה.

ח) ועוד מאחר שרבים וכן שלמים משתמשים בהעירוב שנעשה בפיקוח גדולי הוראה, וסומכים על זה שאין צורך לבקש רשות מכל אחד גם לשיטת בעל דברי יציב ז"ל שיכול למחות, מ"מ בכה"ג אין יכול למחות, וכדברי השו"מ ח"ב סי' ס"ב שכתב בשם ראשונים שבאופן שודאי זכות הוא גם לו זכין לו בע"כ ואפי' עומד וצווח, ובפרט שלא יוכל בעקשותו לאסור על אחרים.

וא"כ בנ"ד שהמציאות כהיום שנתהוותה שחלק גדול מהציבור משתמשים בעירוב מטעם שסומכים על השבות יעקב והגרש"ק דא"צ לשאול מכל אחד רשות, ואם נאמר שע"י המוחים נאסרו בטלטול הרי יכשילו אותם בחילול שבת, לכן בודאי זכות גמור הוא גם להמנגדים שלא יכשלו הרבים, ולא מדין כפיה קאתינן אלא מטעם זכיה. ומכל הלין ובצירוף דעת השבות יעקב והגרש"ק דמהני שכירות משר העיר בודאי מהני.

ט) ועוד הרי הגה"ק מפלפל בתשובה באות ו' שם, דכל הענין לשכור מן שר העיר הוי קולא ואין לנו לגבב קולות ע"ג קולות עיי"ש. וידענו בבירור שהמדובר הי' על העירוב שם שהיה כשר, אך יסודו היה בנוי ע"ג קולות, לכן לא התיר, משא"כ בעירוב דידן שנעשה עם כל החומרות וההידורים, א"כ בודאי דבכה"ג דעתו הגדולה מסכמת דמהני שכירות משר העיר.

---

1) עפ"י הקאנסטיטושען מחוייבת הממשלה "אחר" שהם לוקחים הבית "לפצות" הבעלים כפי שווי הבית, וזה לא בתור תשלומין אלא בתור קאמפענסעישען (Compensation) ודלא כמו כמה מדינות כגון ספרד וצרפת שהממשלה חייבת לשלם הקאמפענסעישען לפני שלוקחים הבית.

הוספה מאחד הרבנים

הוסיף רב אחד הגם שהגה"ק שם באות ו' לא רצה לסמוך על שיטת הגהרש"ק עיי"ש ולא ס"ל שיש להקל בשכירות וקניית רשות בישראל המודה בעירוב, כדמסיים שם כיון שלא מצינו קולא זו אלא בעכו"ם או באינו מודה בעירוב אבל אין לנו להקל בישראל המודה בעירוב וכו' עיי"ש, ולכופם בע"כ ג"כ ס"ל שאין לכופם כמבואר שם באות ה' עיי"ש היינו דוקא בהנידון שהי' אז לעשות לכתחלה עירוב על זה הסמך.

אולם בני"ד שאני, כי פנים חדשות באו לכאן בזמננו שנתברר שעיר ברוקלין מוקף בג' מחיצות בידי אדם ולכו"ע לא הוי רה"ר מה"ת, וגם שכבר נעשה מעשה ותיקנו העירוב בשלימות על כל השכונה כהלכתו בפיקוח רבנים מובהקים כמש"כ הגה"ק שם באות ד' ד"ה אמנם עיי"ש, אשר ע"כ כעת רבים ושלמים משתמשים כבר בהעירוב הן לצורך חולים ה"י והן לעונג שבת.

א"כ לא מטעם כפיה בע"כ ולא מכח שכירות וקניית רשות קא אתינן אלא מטעם זכיה, כי לא יאומן שהמחמירים ג"כ כעת מאיזהו טעם ונימוק שעמם, לא ירצו בשותפות העירוב, כיון שעי"ז יגרמו שרבים המשתמשים כעת בהעירוב יחללו ח"ו שבת ולא נחשדו ישראל לכך, ואפילו אם ימצא איזהו מתעקש ג"כ אינו יכול למחות כמש"כ השו"מ ח"ב סי' ס"ב בשם ראשונים שבוודאי זכות גמור הוא לו זכין לו בע"כ ואפילו עומד וצווח וכתב שם בזה"ל "ובפרט שלא יוכל בעקשותו לאסור על אחרים" עיי"ש, ובני"ד בוודאי זכות גמור הוא לו שלא יכשיל את הרבים ח"ו בחילול שבת, ממילא פשוט הוא דאין כאן בית מיחוש אפילו לשיטת הגה"ק בעל דברי יציב זצ"ל, ועל סמך זה משתמשים בעירובין בכל עיירות הגדולות ואפילו ליכא ג' מחיצות, כנלפענ"ד בבירור דעת קדשו. והלכה כדברי המיקל בעירוב.

עצת בעל חזון נחום נגד המוחים בהעירוב

בשו"ת חזון נחום מהגאון רבי נחום מדאמבראווא זצ"ל סימן מ"ב כתב עפ"י המבואר בשו"ע סי' שס"ז דלענין כפיה בעינן בי"ד וסגי בבי"ד של שלשה וא"צ בי"ד קבוע אם א"צ ממונא להשתתף בפת, אלא שיגבה מעות מכל אחד והגבייה יהי' בטוב מנדבת לבם בסתם בלי לפרט להם הנדבה לאיזה תכלית, ומכיון שכבר הוציאו הממון מרשותם ואסחו דעתיה מיניה ורק מה שנשאר עוד לעשות בלא דעתם בע"כ מן המקובץ פת לעירוב זה שוב נכנס בכלל החוקים לבד שהוא לתיקון הדת דא"צ בי"ד כלל לכפיה ודו"ק, ונראה עוד שאין הכרח ג"כ לקבץ מכל אחד רק שינתן מכים הקהל לצורך פת העירוב דכל העיר שותפים הם בכים הקהל, וסיים בני"ד שאין רוצים כלל בעירוב הוי זיכוי העירוב זכות גמור, ועכ"פ בצירוף תלתא לגבות מכל אחד, ושינתן ע"ז מכים הקהל וגם לזכות ע"י אחר בעד כל אנשי העיר ודאי דמהני זה, עכ"ד.

1409

אל כבוד העסקנים הדגולים חברי וועד העירוב ד'באר א פארק, נרם יאיר ויזרח כאור השמש במזרח.

מה מאוד נדהמנו בראונו שמו של מרן הגאון פוסק הדור בעל שבט הלוי שליט"א במכתב פלסתר א', נמנה בין רשימת האוסרים תיקון עירובין בעירנו מחמת חשש רה"ר דאו'.

ראשית דבר הלא מלתו של מרן שליט"א כבר אמורה ע"י בנו חביבו הגאון ר' בן ציון שליט"א, שאם כי לא רצה להתערב בהנעשה בחו"ל, אבל הביע שמחתו הגדולה ושביעת נפשו ורצונו ביתר שאת, מהקמת עירוב מוכשר ומהודר כזה, אשר מעטים כמותו. ע"כ אף אם ימצאו כל מיני משמעות מדברי מרן שליט"א ממה שכ' בשנים קדמוניות, לא יוציאו מן המפורש, מה שאמר לגבי העירוב דידן. ע"כ אין זה כי אם זילותא דרבנן בכבוד מרן הגאון פוסק הדור שליט"א, לפרסם שמו בין האוסרים.

ועל מה שהביאו מדברי מרן שליט"א בשו"ת שבט הלוי בח"ה סי' נ"ג שמצטרף לדברי האוסרים לתקן עירוב בברוקלין , הלא כבר ידוע לכל באי שער המלך, ההוגים בתורת מרן פוסק הדור שליט"א דברי מרן שליט"א בח"ו סי' מ"א המצ"ב, מ"ש להגאון האדיר בעל משנה הלכות שליט"א רמ"ש בח"ה הוא רק "אם יש באמת ס"ר בוקעין (בצירוף המכוניות) אבל אם אין ס"ר בוקעין כאשר אמר כ"ת א"כ אין מה לדבר (ופשוט שכונת מרן שליט"א הוא אי יש ס"ר בוקעין ברחוב א' כמו שהבינו כל חכמי הדורות דאין להעלות על הדעת שמרן הי' מסופק אי בכל העיר ברוקלין יש ס"ר בוקעין דזה פשוט לכל בר בי רב דחד יומא שאוכלוסיית ברוקלין עולה פי כמה מס"ר).

ע"כ יסבר פי דוברי שקר, התולים בוקי וסרוקי בדעת מרן הגאון האדיר פוסק הדור שליט"א, ושפת אמת תיכון לעד.

תחזקנה ידיכם ופועל כפכם ירצה, ויה"ר שתשרה שכינה במעשה ידיכם, במצוות זיכוי הרבים העצום הזה, הנעשה ע"פ הוראת רובם ככולם של גדולי דורנו האמיתיים וד"ל.

א"ד החותמים למען כבוד התורה ולומדי'
המצפים לרחמי ה'

תלמידי מרן הגאון בעל שבט הלוי שליט"א
החונים פה באר א פארק

3. שאלה: בוה"ז שאין הדרך כלל לחגור חגורה באופן הזק מהודק משא"כ בזמן הספר חסידים - וגם אין הדרך כלל להשתמש כמטפחה אף או בחבל להתזיק מכנסיים שלא יפלו - מה שהיה כן הדרך קצת בזמנהם - האם עיין מותר להוציא מפתח או מטפחת אף בדרך חגורה.(א)

תשובה: מותר.

הלכות עירובין

1. שאלה: אומרים שהמהרש"ם התיר עירוב בעיר גדולה אודעסא ברוסיא שהיו בה ששים רבוא. הע"ע בשו"ת תירוש ויצהר סי' ע"ב. וע"ע הפרדס, המאור, הנועם חשכ"ב. עיי' הנועם כ"א. האם ההיתר הוא מטעם ש"ש בלאו הכי מצד דין תורה ג' מחיצות סבעיות כמו נהרות והדים.(ב)

תשובה: השיב לי מו"ר שהחשש הוא שרבים בוקעים ומבטלים רמחיצה

(א) עפ"י מ"ש הפנואר משם ההבורים בדרך לנישטן אינם נקדאין עכבי אל הבית. ואם נישאן בידי קרוק גם עליהם. הבא על הבית הלכן הנישא טרי קדם לכנס. עבידי. חזון הההר שהלבנתיים נטלין להנף.

(ב) יפוד שאלתי היא נאמרו קושיות החי אדם בלל בי' הלכה היא שמירור נחוכך להחמיר. אבל תשובתו אינה נוגעה לכן. פירן שרש"י כר' שיא סעף לי משע"ב סיב קלין נקלין.

(א) תיב שיחת תכם עבי שאלה זיו מעאתי להרשביא בספר עבודה הקודש חיורה ברול לא נמצא תשה ומק ובלתי לא ברגון ולא אחרון ובכתב רפלטיא אפי' להנח המדינה נעלולה בלילה הזות ראשה הרבים עליד בנראה הערו ודוקא בתנאור רמפלשין שהוא מיוחדים לאנשי המבוי הזה ואין זי בי אדם שזה בו הא דמזי נעילה דלהיות בלילה ולא בפלטיא שיר בל אדם שזה בו ואפילו נעילת רלת לא מרגי בו ובנראה שא היא דבריי הרב ר' אפרים שהביא בשע המאור ובאמת ראיה ונוזה היא הכי דיק לישנא דגמרא דבבואות. נקי בפלשין ולא בפלטיא. אלא שאני תמה שלא ראיתי לאחד מהמפרשים ול שהביא דבר זה ובחדוה הרב הגדול הכי ול שירבנו להביא כל הדיעות חברי הרשביא ול חבינן עליו עד לאחת עכיל.

ומעניין הדבר מ"ש בספר שערי דחמים (ילנא הרא) דמנהג הרא שלא לישא כלל בשבת אפילו במקום עירוב. אמנם בשער הטהרה לדיה ויטאל (שאלוניקי תרי"ב) מביא שהארי' זל עה לישא במקום שיש עירובין. ובס' נמוקי אריד לריא שפיקא זיל (טאדוא תרי"ג) כתב וידנדיק בעל בני יששכר דקפיד לישא במקום שיש עירוב שלא יהיה בבלל מי שאינו מהדה בעירוב (ובשעה עירובין ציו מיא הזכירו את הצרקים שאינם מחזים בעירוב).

ובשרית אבני נזר אורח סי' רסיו כתב, שאלה המתעקשים מלהעמיד עירובין עי' היקן הלכות נאעיא שהיו גדולים שחלקו פלא בתוקף עד שהיתר של דלתות ראה נעים שם עמ' רל אות כיב להשע הם מחשיאים את הרבים העתידין ליתי את הדין.

אבל סומכים על השיטה דצריך ס' רבוא **בכל יום** - ולא רק שגרים שם - עוברים דרך שם ומבטלים המחיצה. ובעל נפש יחמיר. (ב)

(ב) הגרא קישלר לא הסכים (בשנת תשיב) להתיר ולהסקיע החובה הצולים וכבישים האשיים מחיי רשות הרבים מצר שלא הותרו בני ארם להלך במקים שהמבטיחות מזהרות.

עיין בסגיא סי' שמ"ה סקיז שהחיר הוא דוקא משלש משער לשער שהשערים של היער מסוגים וז בנגד זה ויש לאוחו דרך המסוגן מעבר לשער. כל דין החיר עביל. הנאירי במיחזקין דף ו' ע"א ד"ה כבר. ממבר בחזיל ונמצבו רבים מעריים לבקע ליבבס ולצאת ביחיר בלא שום שיקום עביל. שיטה שדה ניב אברים סרס כין ד"ה ובספר דרך אניה. והא דאמרינן שדרך עלולה לרסום שמקעים שם עישה לחדר לא נאמר אלא בחולני רגל אבל לא נכנם בכלל זה ותרבב חייסב בקרן ע"ש. בשיית ישיעות מלבו ארח סי' כ"י כתב שאין תעמים נתנים שם רחיר אב נעמים בתוך הבבר. שהוא רשות היחיד קבן. כעין זה איתא בשאלת יעבץ הוא סי' י' ד"ה וכן. וכי התערים הוא סי' קסיב כתב שיש המן פוקים שאין לני רחיר בחיו. וכן שיטת האשכול הלבות ציצית סי' ליא והרוא רבתא סי' יש וכן המבב.

כתב הדרא שיחזקן סי' קיז (ס"ק אות ה' וחיל לא תמצא רחיר אף בחוצות וחבית סי' אמה וסי' רבוא ביקעים בהם שוחבב ב' הוא רשות היחיד נמורה מן ההורה שיש לה ג' מחיצות עשר מחשה אף שיחבוב אי וג' עיכוחה בפרוצותיה ורבים בוקעים בהן לא מבטלי מחיצתא. הוא רפרשה יתר מי אכיית אינו אלא מדרבנן עביל. תניין נב לקמיה סי' קיב אות ה' ובמבחב שם אות ה'.

כתב בשרית דברי מלכיאל הי' סי' ב' על דבר מה שכתבתי בחיבורי חיב מהשמטה לדי' ריח שאם הי מבוי מפולש יחב טיי אבה יהים שהמבוי מפולש בקצה אל קצה אשר באמת אינו מצד כלל בעיירות גדולות. ולזה נהגו לערב בברכים גדולים מאד ולא חשי למה שיש שם. ושמים רבוא כיון שאין שם רחיר מפולש כנ"ל ובם כי יחי רבוא מפוזרים בכל יחחובה ולא יהיה כלל שילבו מלב ניחיר אנרי.

From: Eruv Society of Boro Park 718 438 7411 To:
Date: 5/22/00 Time: 06:33:22
Page 1 of 3

1411

Rabbi Yisroel P. Gornish
1421 Avenue O
Brooklyn, N.Y. 11230
(718) 376-8765

ישראל פינחס הלוי גארניש
רב דקהל חיזוק הדת
ברוקלין, נ.י.

בס"ד

ערשלק ה' אמיר כ"ם ניסן תשנ"ס

לכאו"ע למודיעי'

מה שאנחנו על איסור מיקון עירובין הי'ה
רק בלונץ פשטא פלעטבוש והכלל לית
הי'ה כוונתי להודיעכם בשמיר אופן הענין
מיקון עירובין בהאדא פיארק שלה ניו
בידי' כה"נ בהאדא פיארק לפטוק כראוי
עיניהם.

ולכאו"ר האדה"מ בזוק ונמן הי"ע
ישראל פינחס הלוי מיזרניטש

אורח חיים

חלק ב

סימן קעב

בגדרי רשות הרבים

כ"ה, קריה צאנו, כ"ד טבת תשל"א

מכתבו קבלתי, ומילתא למימרא מדרשא אימי למציאת מקדמיה, במ"ה מ"ה ברש"י בשבת דף ז' ע"ב בד"ה לא נגרסה, קרן זוית שכנגם זו בית למוכו והמיתי מקרקעו לר"ה. ולזה לחדש להך פירושא דגם בר"ה שם ר"ל נוקעין בו, אם יש רשות למיסחוב לעכב ההליכה שם בטל ממנו דין רה"ר, עמ"ש.

א) **הנה** גוף הדין ומקורו בעירובין דף נ"ט ע"ב, עיי שם יחיד ועשיית של רבים וכו' למיקרקעא דרים גלומא וכו' דגמונאי, וברש"י עיי שם יחיד שלא היו נכנסין בה ממיד ס"ל עיי"ש, ובד"ה מערבין, ובמוס' שמה ד"ה עיר. ומחלקו עליו רבותינו הרמבונים, ומבוס דרומב ט"ז שמה סגי וס"ל ס"ל נוקעים בו, ופירשו ממי' בענין אחר, וברמב"ן שמה ד"ה עכשיו אני אחר לפי' המצנה וכו', וממחלה כשהיתה של יחיד והוא וביתו דרים בתוכה אין בה רה"ר לעולם ואע"פ שבאים בתוכה רבים ליבא ולימן, כיון שהרשות כולה של יחיד ומתוך רשותו הן באים לתוכה רה"י היא ואין מיבין עליו בשבת כלמרינן בפרק עושין פסין בשבילי בית גלגול יהושע אוהב ישראל היה ולא ניחא תשמישתיה מקרה ליחיד, אלמא כל רשות שהוא קנוי מיחיד אין מיבין עליו מבוס רה"ר וכו', דקקרתא דנחתי מדומר וכו', והוא לא הקנה להם כלום וכו', ע"כ שהבתים קנויין הם אבל דרבים וקרטיפות של יחיד הם והוא רשות שלו לבנות בהן כרצונו וכבון זו אין מיבין בהם מבוס רה"ר עיי"ש.

ובן בריטב"א שמה לאלמא רשות של יחיד אע"פ שהוא רמב י"ו אמה והרבים עוברין בתוכו והוא דרך כבושה להם אין מיבים מבוס רה"ר וכו', ומיהו אע"פ שהעיירות יש בהם מדנות המלך ומעלין לו מס לא מציבי בעיר של יחיד, כי הקרטיפות והפלטיאות לעולם היו לרבים ולא היה המלך רשאי לבנותם לעצמן ולקלקלם עיי"ש.

וברשב"א שמה [בד"ה בבון לסקרתא] ג"כ הביא, וכן מן הגדולים מי שפי' בבון שאומו היחיד בנה העיר לעצמו וכו', יש לו רשות לבנות בו כרצונו וכבון זו אין מיבין ברה"ר אלא, כלמרינן לעיל בריש פרק פסין בשבילי בית גלגול וכו', וכענין זה היא מה שבניו מלר שהרבים נכנסין לה בזו ויושלין בזו רה"י לשבת עיי"ש. וכן הוא בתי' הר"ן הנדמ"ח שמה, אלא שמה דאין יפרשו מ"ש [שם ב"ט ע"ב] מלן תנא דמיערבא רה"ר, דשאני הכא שאין רה"ר אלא מה"ת לפי דבריהם ז"ל עיי"ש. וכ"ה גם במאירי שמה [בד"ה ובגמרא שאלו].

והמקור מהך דשבילי בית גילגול, הגה שם בדף כ"ב ע"ב במום' ד"ה יהושע אוהב ישראל היה, כתבו דדוקא בשבילי בית גלגול אלא ניחא תשמישתיה כלל כדמפרש ר' יוחי שאין העבד יכול לרבו, אבל וכו' ואלר שרבים נכנסים לה בזו ויושלין בזו הוי רה"ר לר"י אע"ג דהוי של יחיד, הואיל וניחא תשמישתיה ורמוי למוקרו לרבים הוי רה"ר לר"י ע"י בקיעת רבים עיי"ש, ובמורת חיים, ועכ"פ מהמום' נראה דלא ס"ל כהרמב"ן ודעימיה, להמום' אין רואין מבשילי בית גלגול, דשאני משום דלא ניחא תשמישתיה כלל, ומה לא פירשו המום' לשיטתם בדף נ"ט שם כהנך דמשוים.

אך יל"ע מהמום' שם בדף נ"ג ע"ב ד"ה חייב, שכתבו אע"פ שעוברין שם אינו רה"ר כיון שלא נמכר לרבים ואינו של רבים כלמרינן גבי שבילי בית גילגול עיי"ש, נראה דס"ל כהנך דמשוים וגם בניחא תשמישתיה לא הוי רה"ר, והרש"ם עורר שם מהמום' בדף כ"ב עיי"ש.

גם בר"ן בתי' שמה בדף כ"ב ע"ב [בד"ה יהושע אוהב ישראל], כתב דמה"ג דרה"י שנפרצו מחיומיה לר"ה אע"ג דהוי ליחיד רה"ר גמורה היא עיי"ש, ובנתון יעקב, ובגרמה שהר"ן כתב זה לפי מה שאמה שם בדף נ"ט על הך דמשוים בע"ל וד"ק.

ב) **והתום'** שם בעירובין בדף ל"ד ע"ב ד"ה וליפלגו בגדי רה"ר דעלמא ממהו, דילמא דוקא הכא פליגי משום דמקום מחיצה שלו, ומור"י דסתם לדי רה"ר

הם שלו שרגיל תמיד להיות כותם לתוך שלו וכונה עי"ש. ולכאורה זה תלוי בפלוגתת ר"ן ומכמים שם, שלר"ן רה"ר הוי מע"ג דשייך להיתיר ושלו הוא, ולמכמים ליכא רה"ר נכה"ג וכנ"ל. ועיין בקרן אורה שמה בדף י"ד על המשנה, שכתב לנ"ל דבנדי רה"ר מציר ניחא תמיתמיה, דלנ"ה תמתי הוי לר"ן רה"ר כיון למקום ממילות שלו עי"ש. ולפי"ז למכמים גם ניחא תמיתמיה תמצר לנן הוי רה"ר משום דשלו הוא. תמנם לת"ס שמה בקרן אורה ד"ל דנדי רה"ר שתי דבכל גוונא בעיל לר"ה לר"ן, ובתמת לן ניחא תמיתמיה עי"ש, י"ל דלהכי לן הוי למכמים רה"ר, משום דלן ניחא תמיתמיה, תבל בניחא תמיתמיה הוי ר"ה גם לדידם וכהמום' הנ"ל בדף כ"ב ע"ב ודו"ק.

ושם בדף י"ד ע"ת בשהקשה הש"ס, ור"ן משום דנפרצה לר"ה הוי לה ר"ה, ג"כ פי' הריטב"ן דהת אינה שלהם וכל שתין הדרך מסור לרבים תפי' הוא תמילה גמורה תין לה דין רה"ר עי"ש, וכן בתמיני שם בתשנה שתמיתא הגת' היל שתע"ם שעוברים ושבים דרך נה תין זה תלן בעין גזילה והרי נעל המנר מועטם לכאורה עי"ש. ות"כ להריבעיא תימא שמה דבנדי רה"ר פליגי, ע"כ דבמקום הממילה תין נעה"ב מועטם, ובכה"ג שפיר הוי לר"ן רה"ר, ותפ"ה למכמים הוי כרמלית וכמו בכל נדי רה"ר, ותפשר כנ"ל כיון דסו"ת שייך ליתיר ודו"ק. ותולי פלוגתתם הוא בנ"ל, דלמכמים כיון דלן ניחא תמיתמיה לן הוי רה"ר ומסור ליחיד בעין מ"ש המום' הנ"ל בדף כ"ב, ור"ן ס"ל דגם בכה"ג הוי רה"ר מכח דריסת הרבים ודו"ק.

ג) **ושם** בנעל המסור הניח מהרי"ף הגירסת, והתי תנר כיון שנפרצה לרה"ר ה"ל כנדי רה"ר, וכתב עליו דרת"ל מהתי דעתת עי"ש, וברת"ם סם סי' ג' בתתי' כתב שבטעות הוגה כן, דלת פליגי תלן בנדי רה"ר ולן בתטלטל תתוך המנר, וכתב להתניה קרת למקום התחילה תוכה, לבגי ר"ה קרי ליה תוכה עי"ש. ולענ"ד ליתב הך גירסת, דבתמת כל הסוגיא שתה קתה תתוך להולתה, בתי"ת תי לן קו תודית לן וכו', ועיין בתום' שתה [שנדפס בדף י"ג ע"ב] ד"ה חייב שפירשו לגיטנת קתת עי"ש, ובגתון יעקב תה שתתה על תירוצם עי"ש.

ויש לומר להריי"ף מ"ש שם ל"ד ע"ב, ור"ן התם לן קדרבי לה רבים, היינו דלן בכה בהתי תנר כרמלית, לכרמלית לן קדרבי רבים, תבל בכה בהתי תנר שנפרצה דרבו לה רבים והוי רה"ר גמורה, תע"ג דשייך ליתיר, ומשום דגם נדי רה"ר שייך ליתיר ותפ"ה ס"ל דהוי רה"ר, ומ"ש תוכה. ולפי"ז חזר הש"ך ממ"ש לעיל דתתוכה נקט משום מכמים, ולן קשה וליפלגי נדי רה"ר דעלתת, דבשתת ס"ל דגם תוכה לר"ן הוי כנדי, דכיון דרבים קדרבי הוי רה"ר גמורה ודו"ק. ותולי הוי רבותת

טפי, דכיון דבדרבי ליה רבים תלית, תפי' תוך תנרו הוי רה"ר ודו"ק.

וי"ל גם דמ"ש התם לן קדרבי וכו', היינו לתמר ר"ן דהדין שלכם שתמרתם שתי מודה דהוי כרמלית, זה רק במקום דלן קדרבי רבים להדית וכגון לתיכא תיפופי, תבל הכא לתיכא תיפופי שנפרצו כל התחילות ודרבו רבים להדית, גם במוכה ס"ל דהוי רה"ר ודו"ק. ומיושב זה קושיית המום' בשנת דף ו' ע"ת ד"ה היכא לתיכא תיפופי וכו', שהקשו מסוגיא דיתן עי"ש, ולהתמור זה רק להסו"ת, תבל למתי דמסיק התם לן קדרבי רבים, ס"ל בתמת דהיכא לתיכא תיפופי לן הוי כרה"ר ודו"ק. ות"כ להמסקנא כיון דליכא תיפופי וכולה קדרבי נה רבים להדית, הוי לר"ן כנדי ר"ה, שיסוד תמד להם שקריתת הרבים מבטל רה"י ומשו רה"ר תע"ג ששייך ליתיר, וזה שיטת הריי"ף להך גירסת ודו"ק.

ד) **ושם** בריבו מנחל חידוש גדול, חה לשונו, ור"ן התם בתנר דקדרבי לה רבים הכא נבדי רה"ר לתית ליה גיפופי לן קדרבי לה רבים עי"ש שתמוה תתד, והמדפיסים הגיהו שתה. ותפשר לפרש הכוונה תנר קדרבי, היינו שנדתקים שם בתיקור ושלן לרצון הבעה"ב שתקפיד על זה, זה תודינן לכו דהוי כרמלית, דתע"ג שתיר שהחזיקו בו רבים תמור לקלקלו כמ"ש בב"ב דף ק' ע"ת ובכמ"ק, התם הטעם שהבעלים ידעו ושתקו ולתי תחל לרבים עי"ש בבשב"ם ד"ה שהחזיקו, תבל בתנר דידן תקפיד בעה"ב כיון דקדרבי התם ותגיעין עד לדירתו, ולדרבה תקפיד שלן יחזיקו בו רבים ויהיה כשלהם, ולכך תודינן דהוי כרמלית, תבל הכא בנדי רה"ר לתית ליה גיפופי ועי"ז נמנע תהרבים להזיק לביתו ולן קפיד, והוי כתינר שהחזיקו בו רבים בבשות לן תחירא תזה, ולכך הוי כרה"ר, ועיין בריטב"ן בד"ה תיב"ת בנדי עי"ש ודו"ק.

ה) **ועב"פ** גוף הדבר תי רה"ר יכול להיות במקום קטינו של היחיד, הוא פלוגתת דרבותת. ותפשר דתליא בגוף הילפותא ממשכן תי בעי דומיא ממש תו לן, ועיין לעיל"ז בישתת תשה ת"ג בין הרקע לגיטין דף ת' ע"ב, לגבי כותב לו תוצו תפי' בשבת, ושם ר"ל דזה גופא תי בעי ס"ל תליא בהתי בשלי עי"ש, [ועיין להלן סימן קע"ג]. וי"ל לגבי קטן של יחיד לן הוי דומיא למשכן ממש, שהיה שייך לכל ישראל ולן ליחיד, ולהתום' גם בכה"ג דשייך ליחיד אם ניחא תמיתמיה שפיר הוי רה"ר ולן בעי דומיא ממש ודו"ק.

ועיין בתשובת מהרי"ל בתחד תו"ת סי' פ"ז, שר"ל לגבי ד"ת בר"ה להלכתא גמירי ולן היה במשכן ה"ל ר"ה גם בלן ס"ר עוברין עי"ש, חה כמ"ש הכפ"ת בשובה מ"ג ע"ת לגבי מלשתלי"ג, וכן תת"ז בד"ת

נפלפולים על הסדרות פרשת ויצא, [ועיין לעיל סימן קמ"ב], ולפי"ז מה דנקט ר"ן הסכנים ממוכה לר"ה, לרבותא היא למפי' לגבי הכנסה מרשות לרשות שממשכן ילפינן, אפ"ה לא בעי דומיא ממש, וגם בשל יחיד שייך ר"ה ודו"ק.

ו) **ועיין** גם בשני מר מו"ח סי' רע"ג אות ו', שכתב לסמוך על הרמב"ן הנ"ל במדינות אלו שהקיסר הוא מושל יחידי להוי עיר של יחיד עי"ש. ומהריטב"א הנ"ל ג"כ להדיא כי הסריסות והפליטות בעולם היה לרגיס ולא היה המלך רשאי לבנותן לעצמן ולקלקלם כנ"ל, אבל נכה"ג שהוא שליט ומושל וידו לבנות ולהרוס לא הוי ר"ה, וכ"כ בשיח מפריס מו"ח סי' כ"ו בסופו בד"ה בספר, על הריטב"א הנ"ל, שזה דוקא דומיא דירושלים שבעת שכבשו ומלכו היו מסורים הדרכים לרגיס, אבל במדינות אלו שלא היו דרכים אלו מעולם רק המלך נפשו מוחמא ויעש דרכים אלו וידו להרוס ולבנות כחפצו בשאר בני מלך שלמטן, היוס עושה כך ולמחר עושה כך ומעולם לא נמסר לרגיס וכו' עי"ש.

ולהתום' בעירובין בדף כ"ב ע"ב ד"ה יהושע, בשיטת משמשמיה קאמ הוי רה"ר שרשוי למוסרו לרגיס כנ"ל, ועיין בחת"ס מו"ח סי' ל"ז, דהשתל ר"ל דנקיעת הרגיס בחנר של בעלים לא שמיה נקיעה, שהרי בעל החנר יכול למונעם כל שעה עי"ש, ולכאורה היה נראה דה מליא בהגך רבוותא, וע"ע בחת"ס ח"ו סי' פ"ב בד"ה מ"ש מין דרך נקיעת רגיס בחנר, ושם לענין הגדירה לחי עי"ש. תולם י"ל דהא דהתום' מולקין, הוא דוקא כשהוא ברשות ומין הנעה"ב מקפיד וכנ"ל, משא"כ בנה"ג דמקפיד לכו"ע לא הוי רה"ר ליכול למונעם כל שעה, ועי"ש בחת"ס ודו"ק. ולכך הקשה הש"ם שם בדף ל"ד ע"א בפשיטות לר"ש, ומשום דנפלוג לרה"ר הוי לה ר"ה, דהרי גזילה הוא ומקפיד על כך ודו"ק. ולהרמב"ן ותעימיה, גם בנה"ג שמינו מקפיד, מ"מ כיון דשייך להיחיד לא הוי ר"ה לגבי שבת.

ז) **ועיין** בתג"מ סי' שמ"ה סק"ו, מפולפים מעבר וכו' ויש לעיין אם יש חילוק בזה בין עיר של יחיד לשל רבים, וכיון לפי' הל"ש עי"ש, וכ"ב כוונתו. ולכאורה להך רשעים בעיר של קנין יחיד, פשיטא דלא הוי ר"ה גם על הדרכים כנ"ל.

ונתעוררתי גם בספ"ו דטהרות, למציא מה להוי ר"ה ורה"י לשבת ולטומאה, למה לא תשיב כה"ג דשייך ליחיד שלא הוי ר"ה לשבת ודו"ק, ועי"ש בשמו שכתבו דהוי כרמלית, עיין חוי"ט מ"י וברע"ב מ"ו ובמשנה מהרוטה שמה וש"פ ודו"ק. וזה מוכן שבדף כ"ב ע"ב הניח הש"ס בך למלר מחוסבתא דטהרות פ"ו הל' ד', ושבק מתני' דטהרות שם מ"ט, והמרכתי קלא דזה ומכ"מ. וי"ל שבמשנה הקדים רה"י לשבת, והיה פשיטא ליה די"ל ר"ה לטומאה מינמרך ליה, אבל במוסיפתא שהקדים רה"ר לטומאה, הו"א דל"ש למרן כן, מאחר שמנה בבל ר"ה לטומאה רה"י לשבת לא מינמרך למכתים ודו"ק.

ולפי"ז בהך קרן זוית דידן בשבת דף ז' ע"ג להך פירוש דרש"י שהניח מקרקעו לר"ה, כיון דרך זיתין דלמקי זה רגיס ולא ניחא משמיתיה כולי האי לא מקרי שמחל להרגיס, ומקפיד על זה, ולכך לכו"ע לא הוי ר"ה רק כרמלית ודו"ק. והפשטות משמעי לו בבר, שהניח מקרקעו לר"ה הוי לרשותא, שפ"ה לא הוי ר"ה אלא כרמלית ודו"ק.

ח) **ובגוף** דברי רש"י והמילוק בין ג' הפירושים היה נראה, דהנה מהחי שבתי שמ"ה סי"ד שם, קרן זוית המסוכה לר"ה, ובהג"ה כגון מבואות שיש להם ג' מחיצות, והוא מהרמב"ם פי"ד משבת ה"ד, והנך ג' פירושים של רש"י לא נקטו כלל. ובשפת אמת שם בגמ' עורר לפי' קמא שהניח מקרקעו והכניס לפנים ג"כ הוי ג' מחיצות, ולמה הטעם מסום דלא ניחא משמיתיה עי"ש.

ולענ"ד דקרן זוית היינו, במקום שנפגשים ג' רחובות, ובזוית שממחיל להיכנס להרחוב השני הכניס מקרקעו ובנה קלא בפנים, והוי רק ג' מחיצות שמה, ורק משום להרגיס יומר ניחא לילך בדרך יפר ולא להיכנס למקום המקוים בזוית ולצאת מא"כ ממנו, לכן הוי כרמלית. והפי' השני הוא, שהניח הזה עומד בהלכסון בקרן הרחובות הנ"ל, ושאר הבתים עומדים בשורה ישרה, שהלכסיטה של הבית מונעת ומעכבת מלילך יפר ומין נכנסים כלל לתוך מקום המקוע בין שאר הבתים לבית זה, שבשבת אם ברחוב מקום שקוע שהכותל שלו שעשה בהלכסון ונוגע עד כותל בית מבירו שעומד יפר לקו הרחוב, ועשה שם בעין משולש והוי כשלם מחיצות, ומ"מ הוי כרמלית וכשיטת הרמב"ם. ומ"ל להך ג' שבמופן לליטנא קמא הוי ר"ה, כיון שפתוח לגמרי ורק שאינו יפר לקו הר"ר דשני הרחובות. ופי' קמא ס"ל לתפ"ה הוי כרמלית כיון דלא ניחא לרגיס לילך שם כנ"ל, ובמופן דפי' בתרא ס"ל להוי רה"י גמורה כיון להוי שם ג' מחיצות ודו"ק. ומ"מ בשו"ע כגון מבואות שיש לשם ג' מחיצות, הוא גם פי' ג' שבתרא", ויש להעמיס הנ"ל גם למ"ש הת"ח שמה בפי"ד משבת ה"ד ודו"ק היטב.

ויש לומר עוד בחילוק לדינא בין ג' הפירושים, דבמג"א סי' שפ"ה סק"ד בשיע מרש"י והג"א דלא בקעי בה רגיס, פי' מקום מטונף או מקולקל בטיט ואין דרך רגיס לעבור בשומה מחיצה, וכ"ש אם נשתיירו גדודים המעכבים ההילוך עי"ש, ועיין במהרש"ם ח"ב סי' ע"ו

מה שנתפשט השומל מי נעי שיהיה דוקא מקום מטוקף שלא יוכלו לבקוע בו רגים עי"ש, ובשו"מ מהדו"ג מ"ש סי' רכ"ג. וי"ל למליץ בהגך ב' פירושים, דלפי' קמא היינו שגני הי"ר מינן בוקעין שם ולא ניחא להם מע"פ שאין להם מעכב ומונע, משא"כ לפי' ב' נעי דוקא שיעכב את הרגים לדרך ישרה מלהיכנס שמה וד"ק.

ט) **אמנם** לעיקר הדבר דנקיון של יחיד ליכא הי"ר, ונתפקפתי מה גדר יחיד ורבים נדון זה, ואם דין זה רק בשייך ליחיד או אפילו לכמה יחידים הוי בגדר יחיד, ואולי אפילו שייך למבוה של מנשים, מ"מ כיון שאין מקור לכל העולם ולכל ישראל כביהושע בן נון שמצאו לרגים, אולי הוי בגדר עיר של יחיד. ומה מאד שמחתי שראיתי בהרש"ם שמה בעירובין כ"ב ע"ב על המוס' ד"ה יהושע, דכשחלקו הארץ, אותן דרכים שהיו בכל חלק מחלקי השבטים לניחא משמשיהו, משמע לרגים שייכיה לכולן חלק בהן בשוה, ולא מיחא משמשיהו מקרן ליחיד ר"ל שלא יהיו שייכים אלא לאותו שבט שנפלו בגורלו ולא הוין ר"ה עי"ש, ושו"ר גם בשו"ת יפיעות מלכו סימן כ"ח שעורר קצת בזה עי"ש, ומפשר דנעי שיהיה מקור לה"ר.

ואולי זה הכוונה בספר התרומה סי' רי"ד, והכרמלית רחבה במקום שרגים רגילין אלא אינה רחבה ט"ז אמה או אין שולטין בה שאים רבוא דומיא דדגלי מדבר עי"ש, והיינו שהשלטון במקום זה לא נמסר לה"ר, שמגבילין כמיסת מנשים להסס, ובכ"ג הוי כעיר של יחיד וד"ק.

י) **ובהיותי** זה נסתבכתי טובא, להשיטות שבכ"י אות"מ סי' שמ"ה דנקט"ז אמה הוי הי"ר ולא נעי ס"ר, מה הגדר דלריסק רגים שמה, וכמה מנשים לרגים שילכו שמה, הסס זה דומה לטומאה דנחלאה הוי רגים כנמיר נ"ז ע"ש, וזה לא יתכן להסס בסמירה אלא מילתא, ולריסק שבניא אפרים שם בסימן כ"ו [לף מ"ד סוף ד' דה"ה הנה עכשיו] עורר מה חל"ק, דעכ"פ נעי נקיעא רגים וא"כ לרך שיעור כמה יעברון שיהא קרוי הי"ר, ואם נפשך שכל שעוברין בו לפרקים קצי, ס"כ מדבר נמי שהוא רחב הרבה והוא עמק שזה אע"פ שאין בו מהלך כדרך יחידי, מ"מ שכיחי שירחא לחלי ואחי לפרקים, ואם"ה הוי רק כרמלית, ולדברי החולקים דקצי בלא ס"ר מה ההבדל בין מעט להרבה עי"ש שמכח זה הכריח כהשיטות דנעי דוקא ס"ר.

ולפענ"ד ההכרח יהיה לומר להך שיטות, דנעי עכ"פ שיהיה מוכן לרגים, ואולי גם הם ס"ל דנעי שיהיה מקור לה"ר, אלא דצוקעין בכל יום לא נעי וד"ק. ואולי שיהיה מקור וגחון לכל העולם וכנ"ל, ולפלוגן הרמב"ם הנ"ל בדף י"ט שרוכלת עמים עי"ש, אלא שמניחין וצוקעין תמיד לא נעי וד"ק. או דנעי שיהיה המקום הזה מקור לכל הרגים נעיר, כמו שהחלר מקור להדיורין והמבוי לכל בני החלר, ה"נ הרה"ר הוא המקום המזומן ומקור לכל בני המבואות והם מניחין ומתפפין שמה, וגם להשיטות דלא מנרכי ס"ר עכ"פ נעי שיהיה המקום מקור לניבור כולו של אותו העיר ושם מסיפתן.

וזה גדר רגים לגבי שבת לכו"ע, שהך פלוגתא הוא מקום המקור לניטור בלא מניעה כלל ויוכלו לעבור שם בלא מניעה ככל שעה, ולזה נעי אין לתוחיו נעולות בלילה, ועיין לשון הסמ"ק הל' שבת כלל מ"ע ס"ע שאין הי"ר בלא הנמסר לרגים ככל שעה עי"ש, והוא מרש"י בעירובין דף ק"ע ע"ל ד"ה מיתין שאינה כדגלי מדבר שהוא דרך פתוח כל שעה עי"ש, וכ"ה גם בראב"ע בעבוה"ק סוף שער ב' המובא בב"י סי' שס"ד מהה"מ פי"ז לשבת ה"י, שאין ר"ה בלא המקור לרגים ככל עת וכו' ומוכחת מת העוברים שם בלילה אין זה הי"ר עי"ש.

יא) **ולכל** השיטות עכ"פ נעי שיהיה הרחוב מפולש לכרמלית ופלטית, כמ"ש בשבת דף ו' שהוא מקום שרגים נתפפין שם ומוכן ומקור לכך, אבל בעינו מפולש למקום המוכן ומקור להרגים שמתפפין שמה, לא הוי ר"ה ואפילו הוי ט"ז אמה. ועיין לשון הרמב"ם בפי"ד משבת ה"ל, ולרגים המפולשין להם ולבד שיהיה רחב הדרך ט"ז אמה עי"ש. ורחוב הנהר עם בתים, המפולש ליס או לשאר כרמלית ומדבר, אע"ג דרחב ט"ז אמה לא הוי ר"ה ודו"ק. ועיין בסימן שס"ד ס"ג ובשו"ע הרב בעל המנית שמה ס"ג, ושם בסי"ל ס"ו בל"ל להוי ר"ה אפילו הדרכים העוברים דרך היערות לכו"ע עי"ש, חה לא בעובר דרך היער, אבל בדרכים ביער גופא ומקיפס מכל עבר, ולפי לא מהניא כלל מה להוי ט"ז אמה ודו"ק.

ועיין בשו"ת מהריט"ן סי' רנ"ח, שהביא מרש"י בשבת דף ו' ע"ל ד"ה ומבואות וד"ה המפולשין ומהרמב"ם הנ"ל, דלמע"ג דלישנה גופייהו ר"ה שהרי הם רחבים ט"ז אמה אין להם דין הי"ר אם אינן מפולשין, ואמה ע"ז לחמלי נעיין מפולשין, והביא מהש"ם עירובין דף ו' ע"ב כיצד מעברין דרך ר"ה וכו' ומי מערבא ר"ה וכו', ולקמן דף ז' ע"ל אמר רב יהודה ס"ר מחלוקת בפרלטית ופלטית מכאן וכו', ופירש"י מחלוקת דמבואות המפולשין וכו' עי"ש, מוכח דבר"ה עלמה כשהוא רחב ט"ז אין מילוק בין מפולשין לר"ה או לכרמלית, דלמע"ה אמאי לא אמרי רב יהודה לחין מערבין ר"ה היינו כשהוא מפולש לר"ה, אבל אם מפולש לכרמלית אפילו כשאינו ר"ה לא בעינן כולי האי אלא פחות מזה, וע"כ דס"ל דבר"ה אין מילוק, ולפי"ז היינו בע"ע על רש"י והרמב"ם הנ"ל עי"ש. ולא הבנתי דבין דמן מגלי ר"ה שיהיה מפולש לפלטית כנ"ל, שהוא מקום המקור לכל מושבי העיר ומתפתן, וא"כ במפולש לכרמלית לא הוי ר"ה, ובגרייתא המקום הזה מקור לכל הרגים בעיר, כמו שהחלר מקור להדיורין והמבוי לכל בני החלר, ה"נ הרה"ר הוא המקום המזומן ומקור לכל בני המבואות והם מניחין ומתפתן שמה, וגם להשיטות דלא מנרכי ס"ר עכ"פ נעי שיהיה המקום מקור לניבור כולו של אותו העיר ושם מסיפתן.

וזה גדר רגים לגבי שבת לכו"ע, שהך פלוגתא הוא מקום המקור לניטור בלא מניעה כלל ויוכלו לעבור שם בלא מניעה ככל שעה, ולזה נעי אין לתוחיו נעולות בלילה, ועיין לשון הסמ"ק הל' שבת כלל מ"ע ס"ע שאין הי"ר בלא הנמסר לרגים ככל שעה עי"ש, והוא מרש"י בעירובין דף ק"ע ע"ל ד"ה מיתין שאינה כדגלי מדבר שהוא דרך פתוח כל שעה עי"ש, וכ"ה גם בראב"ע בעבוה"ק סוף שער ב' המובא בב"י סי' שס"ד מהה"מ פי"ז לשבת ה"י, שאין ר"ה בלא המקור לרגים ככל עת וכו' ומוכחת מת העוברים שם בלילה אין זה הי"ר עי"ש.

יא) **ולכל** השיטות עכ"פ נעי שיהיה הרחוב מפולש לכרמלית ופלטית, כמ"ש בשבת דף ו' שהוא מקום שרגים נתפפין שם ומוכן ומקור לכך, אבל בעינו מפולש למקום המוכן ומקור להרגים שמתפפין שמה, לא הוי ר"ה ואפילו הוי ט"ז אמה. ועיין לשון הרמב"ם בפי"ד משבת ה"ל, ולרגים המפולשין להם ולבד שיהיה רחב הדרך ט"ז אמה עי"ש. ורחוב הנהר עם בתים, המפולש ליס או לשאר כרמלית ומדבר, אע"ג דרחב ט"ז אמה לא הוי ר"ה ודו"ק. ועיין בסימן שס"ד ס"ג ובשו"ע הרב בעל המנית שמה ס"ג, ושם בסי"ל ס"ו בל"ל להוי ר"ה אפילו הדרכים העוברים דרך היערות לכו"ע עי"ש, חה לא בעובר דרך היער, אבל בדרכים ביער גופא ומקיפס מכל עבר, ולפי לא מהניא כלל מה להוי ט"ז אמה ודו"ק.

ועיין בשו"ת מהריט"ן סי' רנ"ח, שהביא מרש"י בשבת דף ו' ע"ל ד"ה ומבואות וד"ה המפולשין ומהרמב"ם הנ"ל, דלמע"ג דלישנה גופייהו ר"ה שהרי הם רחבים ט"ז אמה אין להם דין הי"ר אם אינן מפולשין, ואמה ע"ז לחמלי נעיין מפולשין, והביא מהש"ם עירובין דף ו' ע"ב כיצד מעברין דרך ר"ה וכו' ומי מערבא ר"ה וכו', ולקמן דף ז' ע"ל אמר רב יהודה ס"ר מחלוקת בפרלטית ופלטית מכאן וכו', ופירש"י מחלוקת דמבואות המפולשין וכו' עי"ש, מוכח דבר"ה עלמה כשהוא רחב ט"ז אין מילוק בין מפולשין לר"ה או לכרמלית, דלמע"ה אמאי לא אמרי רב יהודה לחין מערבין ר"ה היינו כשהוא מפולש לר"ה, אבל אם מפולש לכרמלית אפילו כשאינו ר"ה לא בעינן כולי האי אלא פחות מזה, וע"כ דס"ל דבר"ה אין מילוק, ולפי"ז היינו בע"ע על רש"י והרמב"ם הנ"ל עי"ש. ולא הבנתי דבין דמן מגלי ר"ה שיהיה מפולש לפלטית כנ"ל, שהוא מקום המקור לכל מושבי העיר ומתפתן, וא"כ במפולש לכרמלית לא הוי ר"ה, ובגרייתא

קמני כילד מערבין דרך רה"ר, ומפולש לכרמלית לאו רה"ר הוא, וההכרח למוקמי במבואות המפולשים לר"ה ודו"ק.

וגם לרש"י דבעי ק"ר בזה, כלשון רש"י שמה בעירובין נדף ו' ע"ב ד"ה ר"ה, רחב ט"ז אמה ועיר שמלוין בה ק"ר ואין בה מומה אי שהיה ר"ה שלה מכוון משער לשער שיהא מפולש דומה לרגלי מדבר, והמגיהים שמו נמוגר למימא אי, ועי"ש במוס' ד"ה כילד, ועיין במשנ"ב סי' שמ"ה ס"ק כ"ה ובשעה"ל אות כ"ה שלא מכר בוקעין מי בכל יום אלא שבעיר מלוין עי"ש. ולפענ"ד לרש"י דמרמי קאמר, אי שבעיר מלוין ק"ר, והיינו הפלטיא הנ"ל שהוא מקום הקיבוץ והמפיסה לכל בני העיר המתקבצים לשם ושם לא בעי מפולש, אי שהיה ר"ה שלה מכוון משער לשער ובוקעין בו ק"ר מעיר זו לעיר זו, ורבי נהכי כיון שמפולש ודו"ק.

יב) **ועיינתי** גם לגבי ק"ר לי בעי מישרגל או שהעכו"ם ג"כ מלטרפין לזה, ורלמי להגה"ק מבוטשטש בשל מכרמס בס"ם שמ"ה שכתב ד"ל שלקוברים דבעינן ק"ר בוקעין בכל יום, אולי בעינן עם בני ישראל דוקא, אלא שאין משמעות לשון הש"ס כן ע"ש, ובמחת פתים שמה העיר עליו מהגמ"ר קו"פ י"ח דשנת שהציף דברי ר"ת שהקשה על שיטת רש"י דבעינן ק"ר בוקעין כמו במדבר, דמ"כ כהים לויים וישראלים נמי ליבעי, ומוכח זה גם רש"י מודה דלא בעינן ע"ש, ובמחת פתים בהוספות לסי' שמ"ה ס"ז. ולענ"ד אין כ"כ לחיה מזה, דר"ת אמה רק לליבעי שלמחן, אבל דלא ליבעי כלל ישראל ולבני בעכו"ם גרידא, אולי ס"ל לרש"י בחמת דלא מהני ודו"ק. וי"ל דעכ"פ במקום שהעכו"ם מונעין מישראל מלנוח לשם, לא הוי י"ה ודו"ק.

יג) **ובבית** אפרים שמה מידא ג"כ דהרוכבים והיושבים בקרונות אינם עושים י"ה, ובני רק הולכי רגל ע"ש. וזה אמרתי מכבר שבזמנינו ליכא רה"ר דמוריתא, שהנוסעים במכוניות אינם מלטרפים לס"ר, וגם יש לנדד מהנ"ל מי בעכו"ם מלטרפין לס"ר ודו"ק. ולהולכי רגל לא ימצא משמשמיה לילך ברגל בר"ה, ובפרט במקומות שבכנה ליהודים לילך דרך שם ומונעין הילוכן ד"ל, וברמוכות שנוסעין המכוניות הוי ממש שכנה להולכי רגל, ועוברין בריצה ובמהירות אם הרחוב, ובודאי שנקרע לא ימצא משמשמיה. וגם י"ל שהמכוניות הוי כגדודי לסטים ומזיק והוי כמדבר ודו"ק. והמדרכות אינן רחבות ט"ו אמה ולא הויין רה"ר לעצמן ודו"ק.

וגם כיון שרה"ר בעי שיהי' מסור לכל, וברישב"א בדף נ"ט הנ"ל דאע"פ שמעלין לו מס מ"מ הפלטיות והסרטיות היו לרבים ולא היה המלך רשאי לבנותן לעצמן ולקלקל ע"ש, וא"כ עכשיו בזמינו שרוצים שיכולת ביד מושלי העיר לבנות ולהרוס הרה"ר, וגם אין נותנין לבנות לשם מכל העולם רק ברשיון, לא הוי יותר מעיין לבנות אמת דהוי כמסרן ליחיד וכנ"ל מהרש"ם בדף כ"ג ודו"ק. וא"כ גם להשיטות דבע"ז אמה גרידא הוי י"ה, ליכא י"ה כזמה"ז בערים הגדולות, דלא נקרא מסור לרבים ודו"ק.

וגם יל"ע להנ"ל די"ל דס"ר רק מישרגל דומיא דרגלי מדבר, אולי גם לענין קציעות רה"ר ומחינת הרשות להילוך הרבים ומיעמה, ג"כ צריך להיות ביד ישרגל וכן יל"ע לפי"ז במומר לחלל שבחות וע"ז שדינו ככהר, אי דינו כישרגל לענין זה, וכבר האריכתי כ"פ בחשובות [בחלק מהנע"ז] דחלית ברבוותא לענין להקל ועיין בהכ"י להנע"ז סי' ד' אות י"ד ודו"ק.

ד) **וכעת** אמרתי עוד, לפי מה שהכרתי עם כמ"ה מדות המור המדוס המונע הנסיעה וההילוך, והנה בהכר"מ סיק אות מ' סי' קע"ב לגבי השרשנקין שהניח מהחמ"ם שמין לזה שורש, ואולי למדו כן מלשון הרשב"ם בעבוה"ק קוף שער ב' המובא בב"י סימן שם"ד לגבי דלתות בלילה התוסמין שם העוברין וכנ"ל, וע"י השרשנקין שם הוא נעול ג"כ מוסם העוברין וכבר מינה נמונה לרבים, ע"ש שכתב שמזה רמיה רק למין דינו כר"ס, וכ"כ גם בחשובת מהרי"ע בסלמ סימן נ"ד דכרמלית הוי ע"פ ע"ש, וע"ע מה שהאריך הגה"ק מבוטשטש בשל מכרמס בסימן שמ"ה, ובשו"מ מהדו"ק מ"ע סימן רנ"ע לגבי רש"י ומג"ע הנ"ל דלא בקעי רבים שהוא במקום מטונף, שבסמפק השוגל במקום שאינו מטונף שם הוא במקום שבר העיר אינו מניח לעבור שם, וכמ"ש דלא גרע מאיש ליה גידודי שאינו נוח לעבור, ומכ"ש זה שבר העיר אינו מניח לעבור ופשיטא דבר העיר שרה"ר שלו יכול לעכב, ול"ה לא הוי אלא במקום שיכולין ודרך לעבור שם ע"ש.

ואי"כ בני"ד שהשור המדוס מונע הנסיעה וההילוך, ועכ"פ ברחובות הנעויים (דבעינן מפולש לקרטיע ופלטיא לכו"ע כנ"ל) זה מונע מלהיות מפולש, שמעמיד כל המנועה של הולכי הרגל והמכוניות, ומה חילוק יש בין נעעלות בלילה שאינו מסור לרבים בכל שעה כנ"ל מרש"י עירובין והרשב"ם, לבין מניעת ההילוך כמעט בכל שיחה רגעים, דסו"ם אינו פחות כל שעה. ואולי זה עוד גרע טפי מנעול רק בלילה, ובפרט להשיטות שמה בשמין שם"ד ס"ב שבני ברחוי לנעול ודו"ק. ולפ שבשעה שהשור מדוס נדלק עדיין יכולים לילך מן הלד, מ"מ נפסק הפילוס עד לקרטיע ופלטיא ודו"ק. ובנוסף למקרון דאינו מפולש, הוי מכח זה ג"כ אינו מסור לרבים בכל עת, שזה ג"כ מחנאי רה"ר, ומחת בשמים למלין אחד מני אלף ודו"ק.

טו) **ומ"ש** עוד בשנת דף ז' ע"ב לגבי עמוד ט' ורבים מכחפין הוי רה"ר, אי אויר י"ה משמיין

מהקרקע לו מרחם העמוד, וכן נכל דבר הפתוח מג' טפחים נר"ה. לכאורה תליא בהך דשם נכוורת נכפלה על פיה, עי"ש נמוס' ד"ה כפלה, ונרשב"ץ שם ד"ה כפלה נקופו ומקבלת וכו' ג"כ כמילו נמגלן כל הפותר עפר והוא כארעא ממיכתא, ומילו היה לומו פותר קרקע מתלקט ועולה עד הפתך מקומו מקום פתה מודד י' טפחים לפותר ר"ה, אבל שנרשה כתלו נשהרבו שולי הכלי לו הגט והגיע לארץ ונפשוב הכלי כתלו חגדו למעלה מי' נכי הם לא מהרינן לעולם עי"ש, והביאו גם נשנת של מי עי"ש. וע"כ לדידיה משהרין מקומו מקום הגבוה, אבל לרש"י ומוס' שם י"ל דש"ל דמשהרין מהקרקע השוה ודו"ק. אך י"ל לנבי דין דמכתפין שתי, ברק פועל שתיו עושה רשות לעלמו, ומשהרין מחרעא דתיו רה"ר לעלמו.

אמנם להרא"ש שנה סי' ט"ו, דלמו דוקא ט' מלומלמות חלא דעד י' טפחים הוי רה"ר דחזי לכתף, ולא יומר דנשהנה לרשות אחרת עי"ש, ע"כ כשזרק ונח על גניו, הוי ככל גוונא המפך נמקום פטור, ועיין ברשב"ם נכלל שם נד"ה והוי יודע דמשמעות, דלהרא"ש לעשרה נכלל נמי רה"ר הוה, ע"כ נרי"מ [נדף ו' ע"ב] גדר גבוה י' ורחב ד' רה"י להרא"ש ע"כ נתין מכתפין עי"ש. ומפשר דהמולקין דש"ל דרק ט' ולא י', משום דש"ל דבי' הוי המפך נמקום פטור דמתרעא משהרין, ולהרא"ש משוי מכתפין ר"ה נפ"ע ומהעמוד משהרין.

אך י"ל דלהרא"ש על ר"ה דעמוד ליכא כלל הדין דעולה עד י', כיון דמכתפין מהני על י' ודו"ק. ומילי יהיה תליא נהטעם דל"ה עולה עד י', דלקרית ספר נפי"ד משנת דפותר ר"ה עד י' נלבד כיון דמי נעי לעשות רה"י גובה עשרה תוך רה"ר מני עניה, ס"ל רה"ר אין מילו תופס יותר מעשרה עי"ש, תולי בעמוד לפ שייך זה, וכיון שכבר למעלה מי' מתרעא שוב עולה עד לרקיע ודו"ק, אך בלשון מו"ח סי' שמ"ה סעיף י"ב דהללמ"ם הוא עי"ש, ולפ"ז אין לחלק. ויש להחזיק בזה הרבה וכיון שהתירו הלבושים קלרתי כבר.

סימן קעג

תיקון עירוב בעירות הגדולות

ב"ה, יוראן סיטי, כ"א מבת תשמ"א

נשאלתי ע"ד עירות הגדולות, אי שפיר דמי לתקן בהם עירוב של צורת הפתח, הלא אין לסמ"ן דין רשות הרבים מן התורה.

א) **הנה** דבר זה כבר נפתח בגדולים, במבוי הרחב ט"ו אמה ואין שתים רבות בוקעין בה, אי הוי רשות הרבים מה"מ. במחבר סי' שמ"ה סעיף ז', מחה רה"ר רחובות ושווקים הרחבים ט"ו אמה וכו', ו"ל שכל שאין שתים רבות עוברים בה בכל יום אינו רה"ר, ובט"ז סק"ו מסיק שהממשיל יחמיר לעלמו ואין בידו למחות למה שנהוגין עכשיו לחותם הרבים שמקילים, וכן במג"א סק"ו שדעת רוב הפוסקים להקל וכ"פ בשו"ע בכמה דוכתי דלדידן לית לן רשו"ר עי"ש, ובמחלה"ש דלפ שדעת הרב"י להמחיר פ"ת ממה שכתב בשו"ע סי' ס"ג ללמד זכות על הנשים היולאות בתכשיטים חזיק דהמנהג כמקילין עי"ש, וכמשנה ברורה ס"ק כ"ג דאין בנו כח למחות ביד המקילים וכל שכל נפש יחמיר לעלמו, ובכה"ל המריך עוד מזה וכן בסי' שם"ד, וכתב שדעת רוב הפוסקים להחמיר עי"ש, ולפ"ז שכבר העירו עליו שלא רצה לעת הרבה מהבנים, ומשנה לדיעות אחת מהם.

בספר העתים למהר"י בהילי (שהיה בזמן הרי"ף, ומחבר בתום' ברכות י"ו ע"ב), בהלי שמופי מבואות סי' ל"ב כתב, דמדינות ועירות שאין בהם ס' ריבוא אין נעשות רה"ר. ובספר לידה לדרך לחד מקומי, במאמר רביעי כלל רלשון פרק מ"ב כתב, דשו"ר הוא ברחובות והשווקים רבים שם עשרה אמה ומפולשין משער לשער ושתים רבות עוברים בו ע"ל, ובתום' ר"ד עירובין דף נ"ע, בהדורת תניא ותליתאי, הזכיר ג"כ דבעינן שתים רבות עי"ש. ובשבולי הלקט שבת סי' ק"ו, דלדידן לית לן רשו"ר. וברתב"ן סי' שמ"ט, דעירות שלנו כיון שאין רה"ר שלהן דומה לבגלי מדבר וכו' לפו דשו"ר גמור הוא והוי ככרמלית גמור וכו' וגם אין בהן בדיקת שתים רבות כבגלי מדבר וכו' עי"ש. וברמב"ה סי' שע"ט בתחלתו, ג"כ כסיטה זו דבעינן שתים רבות. ובפי' ריבב"ן בעירובין דף ו' ע"ב, ר"ה דבקעי בה ס' רבות עי"ש. ועיין בהגמ"י פ"ה מהל' עירובין אות ד', בלשון מהר"ם, דבלא שכיחי בה ס' רבות הוי עיר אל יחיד עי"ש. וע"ע בשו"ת נימ מפרים סי' כ"ו [דף מ"ג-מ"ד] שהאריך עוד מהרבה לאסונים.

ובתרומת הדשן ח"ב סי' נ"ה, בתוך דבריו כתב, דלדידן לית לן רשו"ר דאוריתא כל עיקר עי"ש. והלבוש בסי' שמ"ה סעיף ז', הביא דיעה זו בפ"ע דשו"ר אינה רשו"ר אלא בנמספר ס' רבות, ובפ"ז שם דבמקום שים עוד לד להקל יש לסמוך על סברת מחרוטה עי"ש, וכן בפ"ל ס"ק י"ד עי"ש. ובסי' שם"ד סעיף ב' נקט הלבוש בפשיטות דר"ה היינו בשתים רבות עוברין בה עי"ש, ובראה משום דלדעת כמה פוסקים לפ אמי רבים ומבולי מחילות ורק מדברנן בעי ללמות נעולות, ועי"ש בבה"ל, ובלילוף זאת אמך להקל על הי"ל שהביא בסי' שמ"ה וכמ"ש הפ"ז שם ודו"ק.

מהקרקע או מרצפ העמוד, וכן בכל דבר הפתוח מג' טפחים נר"ה. לכאורה תליא נהך דצפ נכוורה נכפתה על פיה, עי"ש נמוס' ד"ה כפתה, ובדשב"ג שם ד"ה כפתה כפופו ומסתברא וכו' ג"כ כתילו נתמלא כל התוך עפר והוא כתרעא סמיכתא, ותילו היה פומו תוך קרקע מתלקט ועולה עד המפץ מפומו מקום תמה תודד י' טפחים לתוך ר"ה, תכל שנראה כתלו נשתכבו שולי הכלי לו הגט והגיע לארץ ומחזוב הכלי כתלו תגדו למעלה מי' נכי הא לא תמרינן לעולם עי"ש, והביאו גם בשנח של מי עי"ש. ומ"כ לדידיה משתיין מפומו מקום הגבוה, תכל לרש"י ומוס' שם י"ל דס"ל דמשתיין מהקרקע השוה ודו"ק. תך י"ל לנגני דין דמכתפין שתי, שרק פועל שתיו עושה רשות לעצמו, ומשתיין מרשות דתיו רה"ר לעצמו.

אמנם להרש"ש שמה סי' ט"ו, דלתו דוקא ט' מלומלמות תלא דעד י' טפחים הוי רה"ר לחזי לכתף, ולא יומר לשתנה לרשות מחרת עי"ש, ס"ב כשרק ונח על גביו, הוי בכל גוונא המפץ במקום פטור, ועיין ברשם יוסף שם בד"ה והוי יודע דמשמעות, דלהרש"ש דעשרה בכלל נמי רה"ר הוה, ס"ב נרש"ש [בדף ו' ע"ב] גדר גבוה י' ומחב ד' רה"י להרש"ש ע"ב נשין מכתפין עי"ש. ומפשר דהמולקין דס"ל דרק ט' ולא י', משום דס"ל דבי' סוי המפץ במקום פטור דמתרעא משתיין, ולהרש"ש משוי מכתפין ר"ה נפ"ע ומהעמוד משתיין.

אך י"ל דלהרש"ש על ר"ה לעמוד ליכא כלל הדין דעולה עד י', כיון דמכתפין מהני על י' ודו"ק. ואולי יהיה תלוי נהטעם דר"ה עולה עד י', דלקרית ספר נפי"ד משנח דתוך ר"ה עד י' נלנד כיון דאי נעי לעשות רה"י גופה עשרה תוך רה"ר תני עביד, ס"ל רה"ר אין תורו תופס יותר מעשרה עי"ש, שולי נעמוד לא שיך זה, וכיון שכבר למעלה מי' מתרעא שוב עולה עד לרקיע ודו"ק, אך נלנוס תו"ח סי' שמ"ה סעיף י"ב דהללמ"ס הוא עי"ש, ולפ"ז אין לחלק, ויש להתריך נזה הרבה וכיון שמתרכו הדברים קלתי כבר.

סימן קעג

תיקון עירוב בעיירות הגדולות

ב"ה, יוציאן סיתי, כ"א שבת השמ"א

נשאלתי ע"ד עיירות הגדולות, אי שפיר דמי לתקן בהם עירוב של צורת הפתח, הלא אין להם דין רשות הרבים מן התורה.

א) **הנה** דבר זה כבר נפתח בגדולים, במבוי הרמב ס"ו תמה ואין שתיש רבות נוקעין בה, אי הוי רשות הרבים מה"ת. במחבר סי' שמ"ה סעיף ז', אחה רה"ר רחובות ושווקים הרחבים ט"ז אמה וכו', ו"ל שכל שאין שתיש רבות עוברים בה בכל יום אינו רה"ר, ובט"ז שם מעיק שהממתיל יחמיר לעצמו ואין בידו למחות למה שנוהגין עכשיו כאותם הרבים שמקילים, וכן במג"א שם ס"ז שדעת רוב הפוסקים להקל וכ"פ בשו"ע בכמה דוכתי דלדידן אית לן רשות"ר עי"ש, ובמחלה"ש לשף שדעת הרב"י בפוסקים להחמיר מ"מ ממה שכתב בשו"ע סי' ס"ג ללמד זכות על הנשים היולות במכשיעים חוץ דהמנהג כמקילין עי"ש, ובמשנה ברורה ס"ק כ"ג לאין ננו כח למחות ביד המקילים וכל בעל נפש יחמיר לעצמו, ובבה"ל המריך עוד בזה וכן בסי' שם"ד, וכתב שדעת רוב הפוסקים להחמיר עי"ש, ולדידי שכבר העירו עליו שלא לשה דעת הרבה מהבריס, ומשנה לדיעות אחה מהם.

בספר העתים למהר"י בחילי (שהיה בזמן הרי"ף, ומחבר בתוס' ברכות י"ו ע"ב), בהלי שמופי מצוחות סי' ל"ב כתב, דמדינות ועיירות שאין בהם ס' ריבוי אין נעשות רה"ר. ובספר לידה לדרך לאד מקומי, במאמר רביעי כלל לאמון פרק מ"ב כתב, דשו"ת הוא סרחוקות והשווקים רחבים שם עשרה אמה ומפולשין משער לשער ושתיש רבות עוברים בו ע"ל. ובתוס' ר"ד עירובין דף נ"ט, בהדורת תניא ותליתאי, הזכיר ג"כ דבעינן שתיש רבות עי"ש. ובשבולי הלקט שבת סי' ק"ו, דלדידן אית לן רשות"ר. וברתב"ן סי' שמ"ט, דעיירות שלנו כיון שאין רה"ר שלהן דומה לדגלי מדבר וכו' לאו רשות"ר גמור הוא והוי כבלתלים גמור וכו' וגם אין בהן דריסת שתיש רבות כדגלי מדבר וכו' עי"ש. ובדתב"ה סי' שע"ט בחחלתו, ג"כ כסיטה זו דבעינן שתיש רבות. ובפי' ריבב"ן בעירובין דף ו' ע"ב, ל"ה דבקעי נה ס' רבות עי"ש. ועיין בהגמ"י פ"ה מהל' עירובין חות ד', בלשון מהר"ם, דבלא שבאי נה ס' רבות הוי עיר של יחיד עי"ש. וע"ע בשו"ת בית אפרים סי' כ"ו [דף מ"ג-מ"ד] שהאריך עוד מהרבה לאשוים.

ובתרומת הדשן מ"ב סי' נ"ה, בתוך דבריו כתב, דלדידן אית לן רשות"ר לאוריתא כל עיקר עי"ש. והלכות בסי' שמ"ה סעיף ז', הביא דיעה זו בו"ל דאינה רשות"ר אלא במקפר ס' ריבות, ובח"ו שם דבמקום שיש עוד לד להקל יש לסמוך על סברת אחרונה עי"ש, וכן בח"ל ס"ק י"ד עי"ש. ובסי' שם"ד סעיף ב' נקט הלכות בפשיטות דר"ה הינו בשתיש רבות עוברין נה עי"ש, ועלאה משום דלדעת כאה פוסקים לא אתי רבים ומבטלי מיניות ורק מדברנן בעי דלאות נעולות, ועי"ש בבה"ל, ובגילוי זשת שתך להקל על הי"א שהביא בסי' שמ"ה וכמ"ש הח"ו שם ודו"ק.

ילפ ודוכלפ העס מהניפ. והך דוכלפ העס מהניפ לנדבמ המשכן מירי, ועיין ריטב"פ קידושין דף ל"ו [בד"ה ומיכפ דק"ל] שהנשים לפ נעטוו בחרומת המשכן, ולפ כהרמב"ס פ"פ מניפ הבחירה הלכה י"ב. ובפרש"י שמות ל"פ י"ח במ"ב המגיה שם מהזוהר פרשת ויקהל דף קנ"ה ע"פ, שבציווי נאמר מחצית השקל לכל איש גם מהע"ר, ולבאר הכי אמר קוב"ה קחו מחצה משקל השקל בלחודיהו עיי"ש, ומפשר דהש"י ס"ל מדבר אל בני ישראל למעט ערב רב גם בשעת ציווי, וכבכמוכות דף מ"ד וכבמ"ק ישראל ולפ גרים ודו"ק. ומ"ש זה דמוכלפ העס מהניפ יליפינן רק ס"ר, ואין נשים וע"ר בכלל ודו"ק. ומבואר מפוד מ"ש בחצי שקל משקל הש"ל דס"ר בעינן משראל ולפ מעבו"ם ודו"ק.

ויש לומר להרמב"ם לשיטתו דס"ל לנשים ג"כ בחרומת המשכן, ומ"כ קשה לפש לפיני דומיא דבגלי מדבר יש להקריב יומר מס"ר דהפ גם נשים היו שם, ולמה ס"ל ללפ נעי ס"כ. וי"ל ג"כ במ"ש המום' להולפה הוי מלאכה גרועה, להיינו משום דחזינן דזוקפ נפ' רבוף, ויש להקריב זה הרבה מפוד ולפרך כמה קושיות בקוגיות הש"ס ומכ"מ.

ד) **וכל** זה לפלפולפ, אבל להלכה ביון שהדבר בחלוקה היא שניהו, בהג"ג אין לדיין ללפ מה שעיניו רואות משות דור, ופוק חזי מאי עמית דבר שכבר נהגו בכל חפוצות ישראל לחקן עירובין בכל עיירות הגדולות בלי שום פקפוק, וכאשר כתבו ג"כ הפוסקים הנ"ל, וכבר הארכתי בהשובה שם [לעיל בסימן הקודם] לגרף עוד לקולפ בזמנינו ביון שיש חור גדול שמנד המוק וגם מחמת מעוטת הכלי רכב אינו יכול לעבור מז, דהוי כהך דהעמדת שרשקי"ן שהקיל הגה"ק מבוטשפטש הנ"ל, ועיין בשו"ת מבני מר סי' רס"ז אות ה' דאם מחמת המוק אסור לעבור בלילה לפו דשוה"ר הוא עיי"ש, וגם הרפו לי מהגאון בעל חוו"ת ז"ל שנידד בזה דבין שיש הרבה בשים בניירס מכל לד בכל רחוב משוב עומד מרובה על הפרוץ, וכעין זה נידד בערוך השולחן הנ"ל, וע"כ בודאי שפיר דמי לחקן עירוב כדת וכדין, ורחוי ונכון לחקן עירובין לחקנת הרבים וכנהוג מקדמת דנא.

אמנם לריך זהירות רבה בזה שיהיה העירוב עשוי כהלכתו, ויעמוד תמיד על ברו, ולפ לסמוך על קולות שוות, וכגון על תומי הטלפון והטלגרף שבכר התריכו בזה גדולי הדור שלפנינו ולפ רלו לסמוך על זה, ויעויין בשהכות מהגה"ק מבוטשפטש שנדפסו בדפס ספר שו"ת נטע שעשועים, בחום ב', שהזהיר גם לענין חופה שלפ יהיה המיטה מן הלד כמו בלוה"פ לגבי שבת, ורמז לה גמי בעור מקודם בהע"ז סי' נ"ה, ועיין בספר שמלה לגבי בשולחן העזר סי' ז' ס"ג סק"ד שהביא שהתריכו בזה ומהגה"ל מוה"ר הלל מקאלאמי שפקל אם המופה עיי"ש, ומכל שכן לגבי שבת שיש להדר במומרות על זה. ובכגון דא לענ"ד ברור דלפ שייך מ"ש מפ"ש בדברי חיים מ"פ סוף סי' ז' להמיר שטר מכירה כדי שלפ יבאו לידי חילול שבת, דכאן היון שאנו סומכים על הפוסקים דלדידן ליח לן רשוה"ר גמורה, הרי לפ יבאו חלפ לחילול שבת דבנין, ופשיפ שבשביל זה לפ נכנים עלמנו להמיר בקולות דמוקות.

ובכל מופן המחמיר לעלמו, מחמת שחושש לדעות הני רבוותא, או שחושש לסמוך על המקדיש, בודאי שקדוש יאמר לו ולפ שייך כזה משום משם דאיכו מודה בעירוב, כיון שחושש שאינו כהלכתו. וגם משום יוהרא לפ שייך, דלפ ניכר בו שאינו רולה לבטלה, והוי כהך דברכות דף י"ז ע"ב הרולה שומר מלאכה היא דלית ליה וכו' עיי"ש, ובפי' מקנ"ד סעיף כ"ב ובמג"א שם, ולכן בנ"ד אין בידינו למחות ולגעור לפ ביד המקילים ולפ ביד המחמירים, כי יש להם על מי שיסמוכו.

ה) **ואולם** כמה הדברים שמורים, כשכל בני העיר דעתם נוחה בתיקון העירוב ומערבים המלרות יחד, אבל כשכמה מאנשי העיר מתנגדים ומושים בעשיית העירוב, הרי הים מקנים ומערבים את רשותם, ואסור להושיט ולהעביר שם כדין חבר שהיה מעורבת, ומבואר בשו"ת שם"ו דאם הוא רגיל לערב עמהם הים יכולים ליטול ממנו בע"כ אבל כופין אותו בנ"ד לערב עמהם וכו' עיי"ש, ובנ"ד הרי הים רבים ות"ח שמתנגדים ומתקים זאת בטעמים ע"פ הלכה, ופשיפ שאין ביד ב"ד לכופפ, ועכ"פ כל זמן שלפ כפו אותם ולפ הסכימו לערב לפ מהני מידי.

ומה שכתבו הרשויות מאת הקאמיסינער, ומדמים זאת להמבואר בסי' שנ"ש סעיף ל' דאר שיש לו רשות להושיב מנשיו וכלי מלחמתו בבתי בני העיר בשעת מלחמה שלפ מדעתם יכול להסכיר כל מלרות העכו"ם עיי"ש, והנה בשמת מהקשיפי בעיקר הדבר למה לריך לערב כלל בהג"ג, דכיון שאחד מכר כל הרשויות מהאר הרי כולם רשות אחד הם, ומלשפי שכבר נשמל על זה בשו"ת מהר"ם שיק סי' קע"ט עיי"ש מ"ש בזה, ובעין זה בשמו' הריב"ש סי' מכ"ז ומה שהקשיתם רשות מן האדון אינו מועיל וכו' עיי"ש, ומכמ"ל בזה.

ועכ"פ נ"ד שלפ שכרו ממושל העיר רק משכירו ולקיטו, ואף בשושל העיר עלמו הרי אין הבתים קנויות לו, ולכל היותר בידו רק לסלק את המושבים ולפנות הבתים לצרכי העיר ובשעת מלחמה וכ"ל מסי' שנ"ש, ומקורו בב"י מסעי' הריב"ש הנ"ל, שים ללמד זכות מש"ס הרשב"ם שאם היה למשכיר שום מפיסת יד בתותן הבתים, בגון שהיו לו כלים או שים לו רשות להניחם שם תפילו לפ הניחן, שוכרין תפילו מהמשכיר, אע"פ שאין לו כח מן

ובשו"ע הרב סי' שמ"ה סעיף י"ל, הביא כן ו"ל, וסיים עלה, וע"פ דבריהם נמפשט המנהג נמדינות אלו להקל ולומר שאין לנו עכשיו רשות"ד גמורה, ואין למחות בידם שיש להם על מי שיסמכו שכן דעת גדולי הראשונים, וטעמם ומיתוקם עמש בגמרא וכו', ובסי' שמ"ד סעיף ד' כתב וכבר נתבאר וכו' עי"ש. ועיין בגדי ישע סו"ס שם"ג, שכתב למדם דלפ"ד ביעה דמשנה מודה בכה"ג דיש עכ"פ מחיצות אלא שאינן אחי רבים ומבטלי להו אלא ברבים דם' רבות עי"ש. ולפימי נלמה לדק עידובין פ"ה מ"ו שכתב ג"כ בקרא זו, לכאן דמה שנריכין ללמות טעולות היא רק מדרבנן סמכינן בדרבנן ע"ד הפוסקים המובריס בדה"ל בעיון ס"ק נוקעין בה ובכאיו ליכא רשות"ר, ומ"מ סיים בירם שמים יתמיר לעלמו עי"ש.

ובשערי תשובה שם בסי' שמ"ה, נתן לשו"ת מהרי"ן מ"ב סי' רנ"ל, שכתב ע"ד העירוב בעיה"ק נפמ"ו, וסיים דכמה גדולים בתוי עולם היו בארנו ולא פקפק שום אדם מעולם ועל זה נאמר לו תמיג גבול עולים עי"ש, והכי הוקבג בכל שאר ערי הקודש בתה"ק מקדמת דנא. ובערוך השולחן החריך ג"כ למעות היתר כזה, וכתב דמה מועיל התירות לפסור אחרי שהעירובין נפשטו ברוב ערי ישראל הרבה מעות שים מקולס ורק על סמך היתר זה וכאילו נת קול יצא הלבה כשיטה זו, ואם נאנו לעכב לא נבד שלא יניחו אלא נראה כשתנעים שרבר זה נפשטו בכל ישראל ובפוסקים להחידנא אין לנו רשות"ר רק בערים פקודות והגדולות בעולם וכו', ועי"ש בא"ר בשורך דכיון שאין בעליו מבושות אלא רחובות מפולנים ובכל עיר הרבה רחובות, ואלו יוצאים מחוץ לעיר דרך רחוב זה ואלו דרך רחוב אחר, ואין כאן ברטיא שכולם מוכרחים לעשה משם, ומעשה דאין כאן הי"ר וכו' עי"ש.

ויש לציין לשון קדשו של אא"ז, בשו"ת דברי חיים ח"א סו"ס קו"ס ל"ג, בענין עלטול המורה שעות שכתב, והיולא בו בה"ר במקום שיש גם השמש הי"ר נולחי חיב חעשה עכלה"ק, ונראה מלשון קדשו דקשה עיכות גדולות אין הי"ר רק יש מקומות שיש שם ודו"ק. ובשל מנהגם להגה"ק מבושפטט מיפש כמה קולות אלא משיב שיש רבות נוקעין בה, כגון ע"י העמדת שרשנק"ן שמחויבים לעשור, וגם בשיש רבות עכו"ס עיש"ה, והמרכמי מזה בשובה שמרת [עיין לעיל בשימן הקודם].

ולעומתם דעת הרבה מגדולי הרשובות והפוסקים, דהוי רשות"ר לשוייתא גם בלי ס' רבות נוקעין בה, כשאר קנקס בבה"ל שמה, וכן נראה ממשמעות עוד כמה רשובות, ובד"מ התרוך סי' שמ"ה חות ב' הביא ג"כ דיעות הפוסקים, ולפ שנמשפה לו הגיה על דברי הגו"א שכתב בכמ"ק להקל לילך בלא לחין בן רשות"ר וכ"ל מהמג"א. ובספר אחרי דוד (שהסכימו עליו גדולי דורו ובתוכם זקה"ק מנאמ זי"ע), כתב ג"כ דקשה להקל נגד הני רבוותא שעיי"ש. וכבר האריכו ופלפלו בזה הגאון בעל משכנות יעקב עם הגרש"ז מרגליות, הלא הם למוציס בספריהם נתורה [שו"ת משכנות יעקב סי' ק"כ-ק"כ, ושו"ת בית אפרים סי' כ"ו].

כ) **ועכ"פ** הדבר תלוי בשאלי רבוותא, וכבר הרמב"ן בעירובין דף נ"ע כתב שהדבר תלוי בשלוות גדולות, ומי יבוא אחר מלכי המלך מלכי רבנן להכניס רשות בין הברים הרמים לרשותים כשלכים וכבייע ביניהם, ות"מ אחרתי לבוא בפלפולא בעלמא בישוב שיטת רש"י, ממה שהקשו עליו דלמה לף החכר בגמרא תנאי זה דמ"ל בוקעין.

והנה כתי' הר"ן שבת דף ו' ע"ב, כתב בשם הרא"ה, דלאו דבעינן שתים רבות שלא שים כאן דרך לשתים רבות, כלומר שיהיו רגילין לילך שם שתים רבים תדיר כשתים רבות וכו' עכ"ל, ונראה ביאורו דס"ל שלא נמספר מדוקדק נקטו שתים רבות, שלא שכוונו לנקוט שיעור מוגבל אל קבל גדול ביותר, וכאך דנדרים כ"ד ע"ב אם לא רציתי בדרך הזה בעולי מלריס וכו' עי"ש, דאין סברא כלל לומר שילטרכו העדים נמיוני מיתת כ"ד וכמיוד מצאתי לדעת ולקפור אם בחותו יום וכבל יום עוברים שם שתים רבות נמספר, הלא בכל שהמקום יהיו שעוברים דרך שם שתים רבים מאוד בכל יום תשוב רשות"ר, וכוונתם רק לפרש דהך רשות"ר שדיברו בו מבמיס לענין שבת אין הכוונה ברבים דשלשה או עשרה ובעומתה בה"ר וכדו', אלא דבעינן שיעור מוגבל מאוד אל עם גדול ורב, והיינו רשות הרבים שאמרו חז"ל.

ולפ"ז אין זה תנאי נוסף בדין רשות"ר, אלא שגילו לנו הבה"ג ולעמיה מהי רשות הרבים, ולא הולרך הש"ס לפרשו ודו"ק היטב. ולפי הנאה זאת יתבארו היטב דברי הרבה לשתים, ויש לנרף גם דבריהם למספר השיטות העומדים בשיטת הב"ג ורש"י דו"ק ומשבח.

והראשונים שהקשו על שיטת רש"י, נראה דס"ל להה"ר נקרא בכל תופן, ויעויין בגור אריה שבת דף ו' בשם הרשב"ץ (וברשב"ץ שלפנינו לף מ"ח), בהא דלא תשיב קרפף אלא הוקף לירה בהדי תרבא רשויות, משום דהוי רשות היחיד אלא שמוסקרת ליורין עישה"ש, וה"נ ס"ל כזה להוי רשות"ר אלא דמסר מנאי דס"ר בוקעין, ואם אימא הו"ל לש"ס למיתני בהדיא בבעינן גם הך תנאי ודו"ק.

ג) **ובגוף** הדבר דבעינן ס' רבות, וגם כמה שהקשו להם היו במדבר יותר מזה בעירוף מנאי הערב רב ועשים ומף, היה י"ל בזה בישוב דברי המום' ריש שבת [בד"ה פשטן], שהקשו למה לריך תרי קראי בהוצאה וגם דהוו בתשכן ע"ש, וי"ל דתרי לתורתי דבעינן דומיא דרשות"ר שהיה מ בתשכן לייקא, שבזה תירי קראי דגל

הדין למלוקם, לפי שאינו גרוע משכירו ולקיטו עיש"ה, ומנזופר מדבריהם דשכירות משר העיר כגון זה מהני מטעם שכירו ולקיטו.

ובעירובין דף ע' ע"ב, גמום' [סוד"ה יורם] וברע"ם סם דשכירו ולקיטו ללמה לף מהני מלף בעכו"ס, ועיין בהגהות הרעק"ע דף פ' ע"ף שהביא רמיה גדולה לפשוט ספיקת המום' ללף מהני שכירו ולקיטו בישראל עיי"ש, וכן מבואר ברשב"ם דף ק"ד ע"ף דהך דשכירו ולקיטו קולף שהקילו ח"ל דוקף בעכו"ס כיון דאינו מסור מלף משום גזירה, ומפי' הרמב"ד עיי"ש, ומדברי הריטב"ף סם נראה דגם בישראל עיי"ש, וכמאירי דף ע' ע"ב בשם י"מ שלף נמסרו הדברים מלף בעכו"ס עיי"ש. ובשו"ע סי' שפ"ב סעיף י"ף דמהני שכירו ולקיטו מעכו"ס, ובסי' ש"פ סעיף ג' שני דיעות סם בישראל מהני שכירות כלל עיי"ש, מבל משכירו ולקיטו לף החכר. והפוסקים דנו בשכירה משר העיר לענין אינו מועה בעירוב, יעויין בשבות יעקב ח"ג סי' כ"ט, ובשו"ת גנת ורדים סו"ת כלל ג' סי' כ"ב בתוך דבריו כתב, דיפה כח השכירות מן הגזבר לענין הלדוקים שאינם מודים בעירוב עיי"ש, ובשואל ומשיב מהדו"ת ח"ב סי' ס"ב ג"ב הארין בזה ובענין זכותו של המדון עיי"ש.

ובאמת תמוה מאוד ענין שכירת וקנית הרשות ממנו, כיון שאין לו שום זכות עבשיו בגופו של זה רק על שעת מלחמה, ולף להשכיר אח לילמו, וגם הזכות הזאת של שעת מלחמה אינו מקנה להם, וא"כ אינה זכות וקנין יש להם בגופו של העכו"ם, וע"כ שהם אמרו והם אמרו דכיון דעכו"ם אינו חוסר שלף משום גזירה דשמא ילמוד ממעשיו, (והמחרונים החריכו בזה שבזמה"ז כלאו הכי דרים בין העכו"ם בעיר שדרים בה עכו"ם מה הועילו בחקנתם, ונראה דמ"מ מקנו זאת למען יכולו לדעת ולף יסתכת הדבר שאין דעת מכמים נוחה בדירת ישראל עם עכו"ם והבן), לזה הקילו בו דמהני גם משכירו ולקיטו, והוסיפו הפוסקים לבני אינו מודה בעירוב שג"כ דינו בזה כעכו"ם, שלף רנו מז"ל שמועת אחד יסבר טובת הרבה שאים בליעל הלו יהא למכשול ולפוקה לכל בני העיר, ובזה דינו בעכו"ם דאינו חוסר שלף משום שמא ילמוד ממעשיו ומהני ג"כ ע"י שכירו ולקיטו ודו"ק.

והבו דלף לוסיף עלה להקל גם בישראל שרשותו חוסר מדינא, ואף להפוסקים שהקילו בשכירות מישראל רק מישראל עלמו ולף משכירו ולקיטו ודו"ק. ושמחתי מאוד שמלאתי בשו"ת דברי מלכיאל ח"ג סי' י"ח, שדן גם"ם בשו"ת משיב דבר סי' כ"ו, דלף מהני השכרת רשות לגבי ישראלים שאינם מודים, שרק לגבי עכו"ם שאינו חוסר מן הדין הקיל הריב"ם, והוא כתב עליו שגם ישראל שאינו מודה עשוהו כעכו"ם לקולף שאינו חוסר ורק משום שמא ילמוד ממעשיו עיי"ש שהאריך בראיות.

ו) **והלום** רלתי בשו"ת ובתרת בתיים להגר"ם קלוגר בסי' קכ"ו, שדתה מ"ם השואל דלף סמכו ע"ו רק בדירת נכרי, וכתב דהא ודאי הך דינא דכל שיש לו יד בספיקת הבית נחשב כשיתוף דינא הוא בכל העניתים ואינו קולף, ועיין בתג"ת סי' שפ"ב סק"ג מ"ש דלף מהני להוי יחיד בחקום עכו"ם דלף עדיף מאילו ערבו, משמע הא לאו הכי הוי מהני מפיסת יד ואף להחם הוי בשני ישראלים, וא"כ זה נמי כיון דיש לשרי העיר מפיסת יד להעמיד שם חיל וכו' עיי"ש.

והנה בתג"ת שם דבריו קוכנים על מ"ש הרת"ף, ישראל שהשאיל או השכיר בית לחבירו (בחקום שדרים עכו"ם) אע"פ שיש לו חפיסה בבית לף מהני ונריכים לשכור מעכו"ם, ובילר התג"ת לכוונתו לחהוי יחיד בחקום עכו"ם, וכן כתב הט"ז לענין שיהא בחשב כ' ישראלים בבית אחד ולף יספר העכו"ם עליהם, והיינו שבחתר לף גזרו דלף בכית חשום חפיסות דחיים, ובפרת"ג בחשבונות הבית חסי' ב"ף סעיף כ' עיי"ש, ושם חבואר דרק בני בעה"ב חהני הם דיש לו חפיסת יד יעו"ש. ולולי ס"ל להגר"ם קלוגר, שגם שרי העיר חחתת דינא דחלכותא חשיבי בעה"ב, וכפי שבילר הר"ן בשם החום' בנדרים דף כ"ח חפני שהחרן שלו וכו' עיי"ש, ולפ"ז ל"ש אם שייך הך גדר גם בשריס שבזחינו ודו"ק.

אך בעיקר דבריו לף הבינותי, למה רלית להוי בשיתוף חלף יזור חללו בכה"ג לף גזרו דלף שכיחא, ועיין בפרת"ג בח"ת, ובביאור הגר"ע דיחה זאת לב' חתים וכו' עיי"ש, ובספר למשך חלישור על ביאור הגר"ח, ועיין בערוך השולחן סעיף כ"ף דמייתי שהמשכיר לר שם בעית ומשו"ה חוסר עיי"ש, ולף מטעם שיתוף נגעו בה, ואין שום שכרת לומר שמחמת חפיסת יד בעלמא יהא לו תורת שיתוף חדינא, שלף דקולף היא שהקילו, וכיון שלף חניתו קולף זו שלף בעכו"ם או בחינו מודה בעירוב אין לנו להקל בישראל המודה בעירוב, ואף דקיי"ל להקל בעירובין מ"מ אין לנו לגבב קולות ע"ג קולות, ולכן כיון שיש חפיסי העיר שחותין בעצמיות העירוב ל"ח לזה שכירות רשות מהשלון כללעג"ד נרוך.

תשובה ח' ..... עמוד כ"ה
על כמך מח מותר לנסוע שבת בעלעווייטעלי

תשובה ט' ..... עמוד ל"ו
למח לפני שמתארסים חתן כלח צריכין לקבוע בין שמונה לחמשח עשר פגישות.

תשובה י' ..... עמו מ"ו
למה חלב עכו"ם מותר לכתחילה

תשובה י"א ..... עמוד כ"ג
אי מותר לקרוא לעצמו רב של המקום ההוא כמו למשל "מעזיבוז" אפילו שאף פעם לא קיבל כתב רבנות מעיר הזאת

תשובה י"ב ..... עמוד צ"ח
למה "דאמינא צוקער" מותר לכתחילה בפסח אפילו שהוא נגד דעתו של האדמו"ר מסאטמאר

תשובה י"ג ..... עמוד ק"ו
למה צריך לכתחילה לקרוע עירובין בכל ערי ארצות הברית

תשובה י"ד ..... עמוד קי"ז
אם בנו של איזה רב הוא בעל משכב זכר אי צריכין להרחיקו מלהיות טמלא מקומו, וכן אם הוא מלמד להרחיקו מלהסתובב אצל ילדים

תשובה ט"ו ..... עמוד קכ"ב
למה הזרעה מ'אכתית מותר לכתחילה מן התורה והוא מצות פרי ורבי'.

תשובה ט"ז ..... עמוד קל"ט
למה אצל חתונה יכולין לישב בלי מחיצות כדעת השכינה הקדושה הגרמ"פ.

תשובה י"ז ..... עמוד קמ"ז
ביאור ענין גילוח זקן שהוא מותר לכתחילה ובפרט להגרמ"פ.

תשובה י"ח ..... עמוד קנ"ט
אי מותר לכוף רבנים להתום על איזה דבר נגד רצונם.

תשובה י"ט ..... עמוד קס"ו
אי מותר לכתחילה להוציא שם רע על בנ"י שהם מזלזלי שבת ר"ל עם השריימליך (ולכן אינני הולך עם שטריימעל), אי הוי בכלל מוציא לעז וכו'.

תשובה כ' ..... עמוד קס"ז
באחד הנקרא אליעזר קוויאם ועבר על איסור כרת בשוגג מה תשובתו על זה.

תשובה כ"א ..... עמוד קע"ב
אי מותר על בני לחיות משגיח על מקוואות בשעה שאינו בקי בהלכות מקוואות.

תשובה כ"ב ..... עמוד קע"ט
למה יצאתי נגד דעת האדמו"ר מסאטמר בשרצה לאסור תשובות הגרמ"פ ולא נתתי לו.

תשובה כ"ג ..... עמוד קפ"ח
אי מותר לי למחות על האדמו"ר ביח ישראל טגור ששמעתי שכשהזכירו לפניו את שמי ינענח.. ביק – שטיק.

תשובה כ"ד ..... עמוד קצ"ט
אי מותר להשתמש בשבת וויגער דהגרמ"פ אטרו וטי שחולק עליו כחולק על השכינה.

תשובה כ"ה ..... עמוד ר"י
אחד הנקרא ישראל בעלסקי ויצא שם שהוא עובר אי כותר.

תשובה כ"ו ..... עמוד ר"כ
ידין נאמן שלי שיש
נוי שותף א מותר לו ליהנות מההכנסות בשבת.

תשובה כ"ח ..... עמוד רכ"ו
אי מותר לי לצרף למנין בבית מדרש שלי חסיד קלויזענבורג אפילו שהאדמו"ר מקלויזנבורג דיבר עלי דברים אסורים.

תשובה כ"ט ..... עמוד רל"ד
אי מותר לקרות הצייטונגען שקנו בבארא פארק בעצם יום השבת, וכן לאכול הפיצא שקנו בשבת.

תשובה ל' ..... עמוד רמ"ה
לפי מה שקיבל רוב העולם שיטת ר"ת אי אין שום חשש שאנו מחללין את השבת בזה שטקדימין, ובאם יש ערוב אי מותר לטלטל אז לכתחילה או בדיעבד, מכיון שהלא לפי אלו שעשו עירוב עוד שבת הוא, ויכולין להכשל ר"ל בהשד הנקרא עירוב, ויותר טוב לחכות בביהמ"ד עד שזמן שהסט"א השולט ברחוב עובר.

סימן קסב [דברים שבני מבוי כופין זא"ז ובו י"א סעיפים] : השלמה

1415

א בני מבוי כופין זא"ז ואפילו המיעוט כופין את המרובין [נ"ל] לעשות לחי או קורה להתיר לטלטל בשבת כמ"ש בא"ח סי' שם"ב ובמבוי מפולש כופין על עשיית צורת הפתח כמ"ש שם בסי' שם"ג ויש להסתפק בזמה"ז שמערבין הערים בצורת הפתח אף שהם רחבים ט"ז אמה ואין בה ששים רבוא ע"פ הכרעה רבינו הרמ"א שם והרבה פוסקים חולקים על זה אם יכול אחד לומר לא אהן חלק בזה כי אני חושש להפוסקים האוסרים ויראה לי דמ"מ צריך ליתן חלקו כמ"ש בסי' קס"ג לעניין מקוה דצריך ליהן אף זה שא"צ לה כמו כן בזה יכולים לומר לו אף שאת"ה מחמיר על עצמך מ"מ לתקנת העיר אהה מוכרח ליתן ואינו יכול לומר קים לי כהפוסקים האוסרין כיון שכבר נתפשט ההיתר ע"פ הכרעה רבינו הרמ"א אין שום אדם יכול לומר קים לי ועשיית עירוב הוא מצוה כדמוכח בש"ס [עירובין ס"ח.] :

עיינתי בחבורו הנקרא "תקון עירובין" כפי מסת הפנאי, ושמחתי לראות כי
לא אלמן ישראל, שאף בדור זה שאף הת"ח ורבנים רבים מהם נתרחקו
מלמוד ועיון מספיק בהלכה זו, נמצאים שרידים שכל מעיינם בזה, וראיתי
שכת"ר העמיק והרחיב בפרטי שאלות הזמן המקום שנוגעים לעירובין ביחוד
בגוגע למאנהעטען, והרבה יגע להתחקות על כל הגדרים והפרצות, ובגופו

ובמאודו טרח לסבוב את כל האי מאנהעטען, וללמוד המחיצות בכדי לדון עליהן, יאשר כחו וחילו לאורייתא, ובודאי אוהבי תורה יעזרוהו בהדפסת חבורו, אפילו מי שאינם מסכימים לדעתו בתקון העיר, כי מני' ומגייהו יתקלס עילאה.

בנוגע למעשה כבר גליתי דעתי העני', שבאם מאנהעטען כמו שהיא יש לה מחיצות מספיקות להיתר ע"פ דין, איני רואה שיש לנו כח למחות במקילין משום גזירה, כי קשה לעמוד על הדבר אם הקלקול שיכול לגרום ח"ו במקומות אחרים הוא מכריע את התקון שבפה גופה, ואמנם אם דרוש עוד לתקן את המחיצות בצוה"פ או בדלתות נקפלות כמו שעשו באיראפא, סובר אני שתקון זה פה אינו בר קיימא ולא כל המקומות שוים.

כשאני לעצמי לא ברירא לי דין הגשרים אם מבטלים המחיצות של מטה, מכיון שהגשרים פרוצים מצד השני למקום האסור, ומצד שכלפי מאנהעטען פתוח להגשר, אמנם המחבר כותב שיש כאן צוה"פ אבל לא ברירא לי.

וכן מסופקני בהפרצה של המנהרות (סונעלען) שלדעת המחבר יש שם צוה"פ ופי תקרה, אבל כבר אמרתי שמגמ' עירובין (י"א) משמע שכיפה יש לה דין צוה"פ, רק משום שלמעלה שוה וא"צ ליגע, משמע שלולא זה אין להעיגול דין צוה"פ * גם לא דין פ"ת, כי ידוע שפ"ת משופע כאורזילא אין לו דין פ"ת לרש"י ושא"פ, וכשאני לעצמי מסופקני שמא דין פ"ת שייך רק כשרואין קורה יחידית שיש לה חד ופה ולא גג שלם יותר מד"א, וכן בלחי, שהכותל הרי אינו נחשב לקנה בצוה"פ, ואף שהמחבר כבר דן בשתי אלה, אין ראיותיו מכריעות לענ"ד, ומי שכחו יפה יכריע בדבר, גם מכיון שפ"ת מועיל רק מצד אחד, ונמצא שהמנהרה בעצמה אין פ"ה מועיל לה, וממילא יש ספק אם מועיל לפנימה לה.

בנוגע להגשרים המתגבהים אם דינם כמחיצות, כדין דלתות נכפלות ונגללות, לענ"ד דין זה הוא רק בננעלות או ראויות לנעול ע"י אדם, ולא בכח עלעקטרי או אטאם, שאין זה טבעי ולא דיניהן בזה כננעלות.

בנוגע לדין זרעים אי מבטלי מחיצתא, וכן בדין אם חיישינן שמא יעלה הנהר שרטון, פשום לענ"ד שבמחיצות הבנויות לא חיישינן לשרטון, ובגידודי הנהר הטבעיים אולי חיישינן שיתמעטו כי כן דרכם, ואין אצלינו משגיחים שיבדקו בכל עש"ק אם קיימו המחיצות, והנהר והים עצמו אפשר שאינם חשובים למחיצה, ואף שיש דיעות בראשונים בזה.

כן לענין היקף לדירה ושכירות מקום מא"י וממחללים, נראה דיש מקום

* גם צוה"פ הוא דוקא קנה חוץ מן הכותל, אבל הכותל עצמו אין לו דין קנה דאם הכותל יש לו דין קנה הרי כל תקון דקורה הוא צוה"פ, וסתם קורה מונחת על גבי הכותל, ורק לפעמים היא מן הצד או ע"ג יתידות, והכתלים נקראים מעמידי הקורה ולא קנים, ובמנהרות הגג הוא על הכתלים, ואין נראה לא קנה שעל גביהם ולא קנים מן הצד.

להקל אם המחיצות הן כדין, וה' יעזור לכל היגעים בתוה"ק שלא יארע תקלה ע"י ויעמידם על האמת. (תשי"ם)

*(4)

(על מש"כ גם לא אמרו פי קורה אלא פי תקרה, וקורה הוא מטעם פ"ת ולא פ"ת הוא מטעם קורה.)

נ.ב. פי תקרה משמע שיש לה חד ופה.

(על מש"כ, והט"ז סי' שסה ס"ו בשם הרשב"א כתב, דאם הקורה רחבה ד' טפחים מותר לטלטל תחתי' דאמרינן פ"ת, ולא כתב ד' טפחים ולא יותר וכו'.)

נ.ב. עד ד"א דינו כקורה עיין עירובין ה :.

(על מש"כ, ושם (צג.) אמרינן ולא מצינו מחיצות לאיסור, והתניא בית שחציו מקורה וכו'.)

נ.ב. והאי גג המחובר מן הרבה קורות שכ"א נראית לעצמו שייך בו פ"ת, אבל כשנראין כולם כדבר אחד זהו כעין השוה את קירויו.

(על מש"כ, אבל הא דאנו מתירין המעברות (סונעלס) בפי תקרה יורד וסותם, הוא דאנו חושבין צד החיצון של המעברות לפי תקרה וכו'.)

נ.ב. אם תקרה יותר מד"א אין בה דין פ"ת, או כשאין לה חוד, אין צד החיצון נדון כפי תקרה לפנימה לו וצד הפנימי אינו עשוי לתקון העיר.

(על מש"כ שגשר תשמלי נעשה ע"י אדם מיקרי, שצריך להמשיך כח החשמלי להמכונה שסובבת או שמגבהת הגשר וכו'.)

נ.ב. אין זה מועיל למה שאינו בכח טבע. (תשי"ם)

סימן כו

כללי קביעות החגים

ע"ד כללי הקביעות לצערי נשמט זה מלחם היובל. הסימן הוא א"ת ב"ש ג"ר ד"ק ה"צ ו"פ, היינו חבור אות הראשון עם האחרון ואח"כ כסדר. וסימן זה הוא על ימי הפסח. א' של פסח, חל בו ת' היינו תשעה באב. ב' של פסח, חל בו ש' הוא שבועות. ג' דפסח, ראש השנה. ד' דפסח, ק' הוא קריאת התורה בתחלתה ובסופה, היינו שמחת תורה. ה' דפסח, צ' הוא צום כיפור, ו' דפסח הוא פורים הקודם.

* (ההערות שתחילות בנ.ב. הן מה שרשם רבנו בצדו של מה שהעיר רב אחר (רשום במוגריים) על מספר שלש לעיל).

From: ENV Society of Boro Park 718 438 7411 To:
Date: 5/22/00 Time: 06:48:26
Page 19 of 37

ח ס' רבוא. כנר כסנסי לעיל נקי"ח ע"ח
דנעירן ג"כ מנחי זה עיזיו ק' רצות נוקעין
גו נכל יום הנה העמנר נקי' עמים ק"ז הנ"ח
כן נסם י"ח ומעמם דנעירן דומי' דלגלי עדנר
סהיו ק"ל נוקעין נכל יום (והגס סהיו סם גס
נעים ופ"ח הרנה מעוד כנר כמנו המוק' נעירונין
דף ו' ע"ח ד"ה כילד דלא נעירן לך מה מעפורם
נעסנרם ול"ל לפ"ז דקקני למו דווקא
דהם הי' יומר עק"ל נג' מלפים ס' מחות ומחנים
וגס חנויס ה' כ"ג מלפים וכ' מחות מחי"כ
מלמי סכ"כ גס נהגהות לקי"ם על המוק' סם)
ועי"ש נערו"ז קי"ק ו' ונמגי"ח ק"ק ז' כתנו מזה
ק"ע דוב המוקנים סכל סמין נוקעין נו ק"ל
נכל יום לין זה ל"ל מ"ח מעכם המסנה
נרוחים סם ק"ק ע"ג מסמע דק"ל דלעולם לעיקר
הלכה יש למוק לדעם הממיכין נזה חלה סמין
כח לעמות להסומכין על ה"ח כיון סגם ק"ע
זמח למו יחידאי הי"ח ועי"ש נניחוד הלכה
סחי"ך הרנה נזה ועיין להרחות לנו כח המוסכין
סהעם הרוב ומחרי סחכמי מלחמי נעזלהו יחנ"ש
למסם הרנה הנ"ע סנעניו זה ומלחי סהי"ח
לח יכל ידי מוכחו לדחות דנרי חעו"ז והמנ"ח
(וכנר כחנחי לעיל נקי' ס"ח ק"ז סמעכנה
נרוחים לימהמ"ס המסונה הנכנדה נעניו
זה נמרים יש לפרים מחרים ק"י כ"ו סכל דנריו
הם קלוין לעיניכו נענין זה ע"ש) ועי"ש הנכי
לקדרם סה מחת למחם ומפחם נכחם להיחירה
דעדי"ם. (א) [קפר מחכוכל נסם הסונה למחם
לגחון] (ל"ל מחמד מהגחונים) חניחו נפרים
מהרנים (מהגחון מנפרזחן) ח"ח ק' קכ"ב ונמ"ג
ק' קפ"ח ונפרים מנונרם מ"י מחד"ק ק' קכ"ז
ועי"ש נחנוכת מ"י הנ"ח נסם מהי"ק הונח
נרמ"ח חרים ק' כ"ה דמס מע"ז מסונת גחון
ולח עלה זכרונו על קפר ונמ"ח מחרים מולקים
ע"ז ח"ל לפסוק כדנרי המחרונים דמפנר ח"ינו
ידעו דנרי חנחון הוי הדני נחו (ב) [נהנ"ג] כ"כ
המוק' עירונין דף ו' ע"ח ד"ה כילד נסמו והגס
סמ"ג נניחוד הלכה סם כמנ סחינו נהנ"ג
סלפניכו מכל כנר הרנים זה נפרים נים מפרים
מחרים ק' כ"ו נד"ם ועמה נדנר נעין וכו'
והנ"ג סלפניכו ים הרנה מקדוני ועי"ש נוחח'
נמזכו עליכו מחוד דנרי רנוחיכו נעלי המוק'
קמ"ו למם קפר הנח"ג סלפס. (ג) [רפ"י] נעירונין
דף ו' ודף כ"ו ודף כ"ח (ד) [חוספת ר' חמחון
נר"ח ומפחכן הוח הרפנ"ח נעל המוק'] כ"כ
המוק' קמחת נמק' סנמ דף ו' ע"ב ד"ה כמן
נזמן וכו' ועיין נפרש"י נים מפרים הכיל נדי"ם
ומ"ם מדנרי המוק' כחוכות נחנ סם למוק'
קמם הים הכ"ם מפחכן וכ"כ להדי"ח נהגהת
מיימוני ס' סנמ קוף פע"ו ונהגי"ח נמק' עירונין

פ' כילד מפהמעין נסם ר' חמחון נר"ח סחוח
הרפנ"ח הכ"ל. (ה) [רנינו לליעזר מוך] חנים
מפרים נחנ סם נסם נרים מהר"ם קיחמק'
חנידינו הם סל רנינו לליעזר מוך מקילים
מהמוק' סל הר"ם מפחכן הכ"ל וכיון מהמחיק
כן קחמח ומפק ל' ק"ע לדידי' חמי הכי קע"
(ו) [רחנין] כ"כ נניח מפרים סם נד"ה ומחה
נדנר נסם הרחנין נקי' מכ"ח. (ז) [ר"ח] כ"כ
המוק' חמחת נסנמ דף ק"ד קוף ע"ב ומגס
חנחמוק' עירונין דף ו' ע"ח ד"ה כילד מקפה
על פ"ח ר"ח ז"ל וכ"כ סם הרי"נ דף ע"ב
לחדי"ח דר"ח מולק על רמ"י ז"ל (וכ"כ נהנ"ח
מדנרי נסנמ מכ"ח נסיקת ר"ח ע"ש) ועי"ש
מדכחנו המוק' נסנמ חמחת סמ"ו נמ"ח ומ"ם
ר"ח ים לללוד מזה דגס ר"ח קינל מילוחו על
ר"י סהניחו נחוק' עירונין סם על קוסיחו על
ר"ח וידוע סהנעלי חוק' הין חלמודיו על ר"ח
ועכ"ח ים לחמוך חפי' נמה סחניחו חמח נחמו
וכ"כ להדי"ח קה"ח נחמו סה"ו ג"כ חלוניהו וכ"כ
החנורה והחנחו"ל לקח נסם ר"ח [כ"ו ניכר נניח
מפרים סם (ח) (ר"י) כ"כ חמוק' נחמו נעירונין
ו' ע"ב וחמוק' יכים נחנח דף י"ט ע"ח ד"ה
כחנ נמ"ו •וחמכה נרורה נניחוד הלכה סם
כחנ דחמוק' חנח ערך נמח לחה חמע נחלה
פקיקה ל"י לכ"י כ"כ דנר זה וחכלחה חכין
להמוק' חנח דף ק"ד קוף ע"ב ולענ"ד ין מסם
ר"ח כי לנון "חפילר דיקה חמע נחקוס
חחע"ו כמו חמניכו רנוח כחנח ונפרש חהמוק'
יקנים כחנו כן להדי"ח נסם ר"י וכן מלחי
להדי"ח נהגי"ח נמק' ניכה קוף פרק ין נרן
חחנ"ח נסם ח"ו חכחנ נסם ר"י חין לנו ר"ח
נחנ"ו. (ט) (ר"נ"ח) כ"כ הנים מפרים סם ח"ל
סם נקוף ד"ה ומ"ם מחוק' כחוכות וכנר הנחי

חלכה נמס ומהריע חיל ס' ליד (רמז) [ומהריע
לילין] כיכ הניח שם ומשו נק" רכיל (מ)
<לנוס> הנם שנק" ממיה חניל שני הדיעות
ומיע נק' שק"ד כתב נשמיעות דנעינן ק"ל
<כיכ הניל שם נשיעתו נקוף ד"ה ועתה כדנר>
(מא) <כ"ת> כ"כ :ג"ל תניל נד"ז ועתה חלכה
וכו' נשיעתו דכיון שנק" ממיה קמס הדנרים
משמע דק"ל כהעור שכתב שם להדיל דנעינן
ק"ר וכן כרלה מדנריו נק" שכ"ה (מב) [מחכ"ם

לפי המ"ך] כן ליתה נחסורם שכדפס ומשו
נשרית פ"י ק"י פ"ו. (מג) <ערו"ז> כ"כ הערו"ז נק"
ממיה ק"ק ו שכן עיקר לחלכה. (מד) <מגן
חנרהם> כ"כ המג"ה שם ק"ק ו ונק"ק שק"ג
נשם המוקקים ונק" ממ"ד ק"ק ז' וכן משם
נק" רס"ו ק"ק י"ע לחלכה (מה) <נאר היעב>
כ"כ הנחסים נק" ממיה ק"ק מ' (מו) <שני יהושע>
כ"כ נג"ה שם שכן כרלה מדנריו נשמע דף
ח' שחושק כן עיקר לחלכה (מז) <כנסם ימזקחל>
כ"כ הניה שם נדים ונקפר דרך חניה וכו'
נשמו שכתב שכן מוכיל נפי העולם. (מח)
<חנחיק רמ"ז> נשרית שלו הנקלל קוע החניה
שו קוע שרג נק" ממיה קוף ק"ה כתב שהמקילין
ים להם על פי שיקשוכו שכן דעה גדולי הרחשונים
ושעמם ונימוקם ממש ורק שיהל ממיה ק"ה
שימניר (מט) <חליהו רנח> שדכתב נק" ממ"ה
שכשיק עוד לל להקל לכרע יש לסמוך על
המקילין ש"ה דלעיקר הלכה הוסכ כהמקילין
וכ"כ נשרים דנרי חיים נהשמוש למ"ב ק" ג'
נשמו (נ) <ערכי יוסף> כ"כ נשרית דנרי חיים
חניל נשמו (נא) <פרי מגדים> כ"כ נדיה שם גם
נשם הסרמ"ג שהוא שהמקילין וכן כרלה נחמת
לחדיל נהסרמ"ג נק" שק"ד נמ"ל שם ק"ק ג'
ע"ש (נב) [הגחיק שניסשוסם] כן כרלה שדנריו
שנחסל חנרהם על קוע חוי"ח ק" ממ"ה שכשל
שם כ"ה שכמי זה דק"ל נשמע ע"ש נג)
[שמחרה יפרחב]כן כרלה לחדיל שדנריו שכשה"מו
למ"ש שכם דק"ל כהסרי שכן העיקר לדינה ורק
שנשל נשם לחוי להחמיר ש"ה נד. [ני"ה לשרים]
כן המ"ך וסרמ"ה הדיעור נעים רומו נשרית
ני"ל מחוי"ח ק" כ"ו נכמה וכומה דשין והעלה
שכן ה"ל רוב עכין ורוב נכין של המוקקים
לחקוכים ומחוכים להלכה (*ותימה גדולה על
סרת מהריע"ל לקל"ד נמחרי"ח ק" פ"ז שכתב
נשם סניה לשרים ממש להיתך וחולי ה"ל ס"ק

ע ומחרי שזכיכו לקדר כל הסיעות של המקילין
מלשון הרחשוכים עד לחרון החחרוכים נליה
נל פה גם סיעות המחעירין דק"ל שכל שחרי"ה
למב ק"ז והיל חפולם ה"ז ר"ה לפי ממ"ה
לחעפ"י שלין ק"ר נוקעין בו ולכו הס (א) [למנים]
כ"כ הנ"י נעור לרים ק" ממ"ה נשיעתו שדלה
חזכיר נדנריו הנחי זה (ב) [רמב"ן] כ"כ החמ"ה
נשמו נח' שנת ס"ד ה"ל (ג) [רשב"ל] כ"כ החמ"ה
שם גם נשמו ועיין טו"ז ס" ממ"ה ק"ק ו דלמ
שקיקל ל"י כן נשיעת הרשב"ל כי מניכו לו גם
להיתך ע"ש ור) [הרב המגיד] כ"כ שם החמ"ה
שלין לזה רמז נגמ' ולימו עיקר ועיין טו"ז הניל
שגם זה לל שקיקל ל"י כי גם להחמ"ה מליכו גם
להיתך ה) [רשב"ל] כ"כ הל"ע נעירושלים ני"ה ע"ל
מזהושלים רוב הגחוכים ושכן כרלין הדנרים (ונשרית
ני"ה הכ"ל כתב שחעפ"י ומשו שם שלה כדמה לו
סיעת רס"י זיל לגמרי *ולשכיד ל"ש זה) (ו)
<רשב"ם> כ"כ הגהה שדכי נפ"ק דשבת ומ"ק נשמו
(והעשנה נרולה נניעור הלכה כתב שם שכ"ה
נהגי"ה היה הגהה לשל נפ"ק דשבת ומ"ק ונ"ל
נהגי"ה) שמנם נשרית ני"ה לשרים ק" כ"ו ד"ה
ולמנם נשחה"ש כתב שלין לדקדק כלום שדנרי

שם ונפ"ג) ורק מי שרולה לחמיר ני"ה נה)
[חגחון ר' שלמה קלינשר] כ"כ נחכתם שלמה
הנדשק על הסרית נפ"ק שמ"ה. שהדשת טוסה
יוסר לשיטת רס"י וחניל שם רח" לדנריו (נו)
[קיצור סרית] כן כרלה שדנריו נק" ס"ל ק"ג
שכתב רק שיל שמים יחזיר לשלמו משמע
ג"כ לחלכה תופס העיקר כהמקילין נז) [סרית
דנרי חיים] כן כרלה דשתו של הג"ה נפשיטות
נהסשעות לחי"ח ס" ג' ע"ש. (נח) [סרית שחרים]

כ"כ נשרית מהרשים מהגחון מנשרזחן נחי"ח
ס" קפ"ב ונמ"ג ס" קפ"ח שכן עיקר לחלכה
דנשינן ק"ר נוקעין נכל יום. (נט) [סרית מהריש]
כ"כ נשרית שהרי"ב (מהגחון מרחדשיחנלח ז"ל)
מ"ג ס" ע"ג דנזח"ו חין לכו רהיר שהים (ס)
[סרית חנכי כזר] כן מלדר הגהיק מקחכחקשמע
נשרית חנכי כזר חלק לרים ס" דשי"ג ורשי"ע
עכ"פ נמדיכה שהמלך היל המוסל ויכול לשסות
נשווקים ונרחוקות חמדיכה כרלוכו וכן מפ"
נמדיכות שליכו כן העלה ני"ב נכמה חשוכות
שם דנדרנכן עכ"פ כגון שיוציל לוה"ש לכרע
נוחלי יש לסמוך על המוקקים דנשינן ק"ל

ע ומחרי שזכיכו לקדר כל הסיעות של המקילין
מלשון הרחשוכים עד לחרון החחרוכים נליה
נל פה גם סיעות המחעירין דק"ל שכל שחרי"ה
למב ק"ז והיל חפולם ה"ז ר"ה לפי ממ"ה
לחעפ"י שלין ק"ר נוקעין בו ולכו הס (א) [למנים]
כ"כ הנ"י נעור לרים ק" ממ"ה נשיעתו שדלה
חזכיר נדנריו הנחי זה (ב) [רמב"ן] כ"כ החמ"ה
נשמו נח' שנת ס"ד ה"ל (ג) [רשב"ל] כ"כ החמ"ה
שם גם נשמו ועיין טו"ז ס" ממ"ה ק"ק ו דלמ
שקיקל ל"י כן נשיעת הרשב"ל כי מניכו לו גם
להיתך ע"ש ור) [הרב המגיד] כ"כ שם החמ"ה
שלין לזה רמז נגמ' ולימו עיקר ועיין טו"ז הניל
שגם זה לל שקיקל ל"י כי גם להחמ"ה מליכו גם
להיתך ה) [רשב"ל] כ"כ הל"ע נעירושלים ני"ה ע"ל
מזהושלים רוב הגחוכים ושכן כרלין הדנרים (ונשרית
ני"ה הכ"ל כתב שחעפ"י ומשו שם שלה כדמה לו
סיעת רס"י זיל לגמרי *ולשכיד ל"ש זה) (ו)
<רשב"ם> כ"כ הגהה שדכי נפ"ק דשבת ומ"ק נשמו
(והעשנה נרולה נניעור הלכה כתב שם שכ"ה
נהגי"ה היה הגהה לשל נפ"ק דשבת ומ"ק ונ"ל
נהגי"ה) שמנם נשרית ני"ה לשרים ק" כ"ו ד"ה
ולמנם נשחה"ש כתב שלין לדקדק כלום שדנרי

כעיל מפורש יולא מדברי הריב"ח שהביא בהגהת מיימוני דקיל דבעינן קיל למנם לחי מפשטי ג"כ בהגהמ"י ולא מלחתי זה בשם ריב"ח וגם נחותו המובה עלמה על הביח מפשטי ג"כ לעיל ולא מלחתי זה וגם מה שהביח שם על שם הריב"ח מהגי"ח פ' חין לדין ג"כ לח מלחתי ולע"ע. (י) [קמיג] [לחרון ס"ה] (יא) ⟨קמיק⟩ (יב) ⟨קמל התלוחות⟩ (יג) ⟨רוקח⟩ (יד) ⟨רמ"ם⟩ כל חלו הביח הב"י בס"י ממ"ח והטור שם סיק ו' (טו) ⟨טור⟩ כן שם שם הטור בלי חולק (טז) ⟨רבינו ברוך⟩ כ"כ הגהת מיימוני בשמו בה' שם

סיב חוח מ' וחוח י' (יז) [רבינו שמשון] כ"כ הביח חפרים שם בשם ד"ח וחשבח למעשה •ולח ידעתי על מיזה רבינו שמשה כחבון כי לעיל ומה שהביח בשם רבינו שמשה זיל כלל ושמה שהביחו החוס' יכניס בשבח דף י"ב ע"ח בשם רבינו שמשה לח מוכח ביד לענין כי הוח מיירי שם בירק לח בשבח ושיע כרשה קלח מהחוס' שם כי גס רבינו שמשה ס"ל שלח בשבח גס בשבח חלח שמעשם שהי בירק ס"ל ולי"ע. (יח) [ריחב"ח. הוח רבינו חבי העזרי] כ"כ בהגהת מרדכי למסכת שבח בפ"ב בדיה פיים שלמו בני בשכר וכו' והיל בשם המרדכי עיי"ש. (יט) [מהרים מרוטנבורג] כ"כ בהגהות מיימוני בשם מהרי"ם בח"י מירונין פ"ב חוח י' ובפ"ח חוח י' ס' שם משום בדברי מהרי"ם שהבחיק דחלוי בסיר וכ"כ המרדכי בשמו בעירובין פ' הדר. (כ) [רבינו יעקב מ"ז ריש"ז] הובח בהגהת מרדכי עם שבח שכיח (בחלבע הפרק המלויין לדף י"ב) ובשלחי הגבורים פ"ק דעירובין ובהגי"ח בעירובין דף כ"ב (א) [מרדכי] בשבח פ' כל כחבי הביחו סחי"ז ס"י סמיים סיק י' וכ"כ בעירובין פרק חדר (כב) [מגודים] בשבח פ' הזורק ובעירובין פ' כילד מעברין ופ' בכל מקחפין הביחו הביח חפרים שם בד"ח ועשה כדבר וכו' (כג) [שבולי לקט] כ"כ בח' שבח בסי' כ"ה ס"י ל' וס"י ל"ח חביחו ג"כ בב"י בכ"ל (כד) [מחרים ריקנט] בשבח ס"י ל"ח [ב"י בכ"ל] (כה) [מהלו"ק] כ"כ בשמו בהגי"ח פ"ק דעירובין בס"י מ' ע"י. (כו) [הגהת חשר] מלהביח בהגי"ח שבח בן בשם המרדכי והל"ז ומהרי"ק ס"ח שם חוח עלמו הכי ס"ל [בן נרחם מהביח חפרים שבוכה גס הגי"ח עלמו בין המקילין] (כז) [הגהת מיימוני] ע"ין לעיל ס"י י"ח שהביח בן כ"ם בשם מהרים עשמע דהכי ס"ל [גם זה ומשמע מבים חפרים

כ"ל שמכה גם הגהמכ"י בין המומדין בפיבח רס"י ז"ל] (כח) [רבינו ירוחם] בשבח ג' חלק ד' הביח המלוגחח שמחח חבל בחלק י"ז שם הביח שבח בעת המקילין וכן משלו המבכה נלוחה בגילוי הלבה שם בין המקילין. (כט) [מהרח"ו] בפסקים ס"י כ"ה הביחו המג"ח בס"י שמ"ח ס"ק ז' וכן מבוחר בשבוביחיו בחדושח הדשן ס"י ש"ג (ל) [מהרי"ו] בשבוכות הביחו הטור שם סיק ו'. (לא) [מרה"ה] בשער כ"ק דין ש"ח ודין ש"ז (לב) [רבינו מלישבר] כ"כ בחוה"ש שם בחות ש"ז בשמו (לג) [מגיח חור"ח] כ"ה בהגהת חור"ח בשוק שפר חור"ח בשער כ"ק דין ש"ח. (לד) [כ"ה בדרך בחלמר ד' בבל ס' ב' ש"ב ש"ג ופ"ו] כ"כ בביח חפרים שם (ד"ה ועשה בדבר) בשמו והוח הגחון כ' מנשם בן זרח מלעידו של חב"י בן הרמ"ם (לה) [מביח רבשם ס"י י"ח] כ"כ בשוח"ח מפרשים פ"ח ס"י קפ"ג (לו) [רבינו חשמבר בשל הטור] כ"כ המג"ח בס"י שמ"ח ס"ק ז' שכ"ם חשמבר בס"י ש"ג סיק ובכמה דוכחי והגם שהשולח שבח בשם בשיב והחוס' שבח והל"ח והביח ש"ל ומבכי יוסף כולם כחבו שם על המג"ח דמדברי חשמבר שבח ס"ג חין כ"ח למנם ביח חפרים שם בד"ח ודברי חלו לחורים וכו' שלריך שם הלריך דמעיקרא המג"ח וכחב שהסוסקים הביל לח כוונו יפה בדבח הב"י ומביח שם לחיות מכשה מקושה שלולח להדיח שגם הב"י ס"ל כחמקילין ופ"ח בד"ח לך מדברי הב"י שם פ"ח שם ג"כ שמעין הדברים שהשיג הב"י עשם יותר לדעח המקילין וס"ל דלח חוי להיב בלח סיל *ופ"ח ש"ח בד"ח ושיע כ"ע ס"ג וכו' דלפי מה שהשה שם כ"כ שבח שהביח המכם כ' יעקב משלרחדק שהב"י ס"ל להחמיר יעלו שע"י גם הרחיות שכחב שעשה ברוח בגילוי חלבה שם כשון ושיין בהגהות הגחון כ"ב פלשנקל על המו"ח בס"י ש"ג על המג"ח ס"ק ז' משמע ג"כ לשודה להמג"ח בפיבח חשמבר (לז) [רבינו הרמ"ח] בן שבח הרמ"ח בס"ק שמ"ו וכ"כ הטור בס"י שמ"ח ס"ק ו' בשיבח הרמ"ח שעקום חביל ושיין בב"ח ומיל בשם שלין עשם רש"י כ"כ כיון שבח מייבי להחמיר לענם הענייו בדבריו ילחה דקשיבח דבריו חכי נרחין שכן עיקר להלכה •ובפרט שכן שבח הרמ"ח גם בס"ק שכ"ז שם ליין סיב כלל בעשו של הביח [כן ג"כ] (לח) [מהריב"ח] כ"כ הביח חפרים שם בסוק ד"ה ועשה

תולדות מצוה ליב שלא לעשות מלאכה בשבת אב לט) המוציא מרשות לרשות **שמואל קסו**

חג"מ אלו ע"י"ם המעט. (ז) [ביניו אלעזר] כן הביא הגהת מרדכי בפ"י דמס' שבת המונח אלוכח מחתום שלה אלעזר (וכזה כתכון הג"י בפ"ה מעירובין גם הגהת מרדכי בין המחמירין) ועיין בעוה"ת בית מפרים שם בד"ה ואחנם עה דנקט בפשיטות וכו' כתב דמקחנר שהיה הריא מלוכדים דקיל להדיא דלא בעינן ק"ר (ח) [ביניו אלעזר ממ"ן] כ"כ הביא מפרים שם בד"ה הכה עדכתי בשם החכם השלם וכו' עיי"ש יעקב

מהחרחדק וכ"כ המחנה בדוחה בביחור אבכה שם בפ' שמיה בשם הריא ממ"ן שמכ הביא מפרים שם בד"ה אחנם עה דנקט בפשיטות כתב שמין מחריא ממ"ן שום ריאי שהיה מהמחמירין ע"י"ם. (ט) [המחירי] כ"כ המחנה בדוחה שם בביחור הלכה בשם המחירי פיו. (י) [ין] כ"כ הרין בר"ם בשם אחת אחיאו הב"י והטו"ז שם בפ' שמיה (יא) [ביניו] הביאו הטו"ז שם יבו [מהחרמ"ל] הביאוהו הטו"ז והמגיה שם (*אלא שביא) מ"ש המגיה בפ' מיד ק"ק ז' בשם ר"ל בביאורי קשיא כי שם משמע שהמחרמ"ל ק"ל ג"כ שחין כאן עיתא ר"ה מה"ת) (יב) [משמה בביאין] כ"כ הטו"ז והמגיה שם בשמו בפ' ליב (יג) [הגריא] כ"כ המחנה בדוחה שם בביאור הלכה בשם גאון יעקב שכ"כ בשם ההגריא (שו) [מי חרם] כן נרחה מדבריו ז"ל שבח כלל מ"ש ק"ב שבועה יומר לדעת המחמירין ע"י"ם (שז) [ביח מלוכ] כן המפיק בשמו במחנה בדוחה שם בביאור אלכה שכועה ג"כ יומר להמחמירין (יז) [משכנות יעקב] כ"כ המחנה בדוחה בשמו בפ' שמיד בביאור הלכה שם ד"ה ולחרי שעשה לה וכו' (יח) [הגאון הגדול מקומנה בעל יסועות מלכו] כ"כ בפרישה מבני נזר מחרים חיא ק"י דבי"ג בשם הגאון חכיל אלא שהוא מולק עליו בביל בפיטות המחירין אות ק'.

י' עכ"פ היולא לנו מכ"ז שהמחירין ביל המקילין דקיל דבעינן דוקא ק' רגוע בוקעין שם בפלי כפלים על המחמירין ואיכ בודאי אין לפקפק כלל על הקונכין על המחירין ורק שמי שמחמיר עיא ומוטב להמחמירין בודאי קדום יאמר לו וכבר בחנתי שהמחבר נקט בדעת הריא דבעינן דוקא שיהיו ק' רגוע בוקעין בו בכל יום דוקא הגם שהשכנה בדוחה פקפק גם בזה וכתב שם

על דברי המחבר שהשכ בכל הלילוכים העומדים בפיטה זאת ולא עלה שיהיה בזכר בדבריהם שיהי' בוקעין בכל יום ורק שיהיו עליין שם שנים רגוע (ועיין בשרים לחבני נזר מלורם חיא ק"י דע"ג הביא בשם הגאון מקומנה דקיל ג"כ דלא בעינן רק שיהי' זכות לק"ר בדמוע יהיה לחבל לא שיהי' בוקעין בה לחבל הגאון החבני נזר מולק עליו שם והוכיח בכוונה לדעה דבעינן בוקעין דוקא) הנה בכל הרבים שם הוא עלמו שכן כדבה להדיא שכשי' ז"ל בירושלמי וכן

מלחמי ממש לפון זה גם בשלחי גבולים בפ"ק דשבת דבעינן שיהיו בוקעין בו בכל יום ומה שהביא שם המחבר בדוחה בשם הריטבי"א שלא פירש בפי' ז"ל בשמיה הנה בבר דמה גם זה הביא לשרים שם בד"ה ומה שהחריך בדברי רש"י ע"י"ם שהחריך לבבר דדברי רש"י ז"ל ליח להועיל משסשן ועיב פשיטו כמשמעו דבעינן שיהיו ק"ר בוקעין בכל יום דמליה שלא נאמר שכל שבשבת ימים רבים יעלו שעורים לק"ר ג"כ קבי ליב כל הדרכים המחוקים בינברו ביהם ג"ח שם בלרף ג"ח שהולכין בהם בשבת זמן רב אין משפיר לחם בח שלא חרי דומי דבבלי עדבר שלא הביאו בביל דלשיטת רש"י ז"ל והעומדים בפיטתו בעינן דוקא ק"ר בוקעין בכל יום וגם בעינן דוקא שוערים בדבל שלא בעירבובות ומבלוה דדומי דבבלי עדבר בעינן וכ"כ בשרים מהרש"ם חיא ק"י קכ"ג ע"י"ם ועיא חדבר פשוט שכל שעוברים עכ"פ ק"ר (שפי' בלילוף נשים וקטנים) בין יבחלים ובין עוברים חיז רחיר וכ"כ בשפר מנחת שלים מהגאון כ' מחיר מריך ז"ל בחויח ק' שנים בשם תבחמ"ל ע"י"ח דמ' שבת

Page 5 of 37
Date: 5/22/00 Time: 06:48:26
From: Eruv Society of Boro Park 718 438 7411 To:

העירוב בבורו פארק

חמצית יסודי ההיתר לסדר עירוב בבארא פארק

א) העיר ברוקלין הוא מוקף מג' צדדין במים בימים ונהרות והישוב של העיר נמשך עד המחיצות, והנה מלבד שהימים והנהרות שהם מחיצה בידי שמים (ועיין שו"ת שב יעקב (סי' י"ז) שכתב דמיום הוסדה הקהלה דראטערדאם נוהגין בשבת היתר טלטול בעירות המוקפין חומה על סמך שהמים מקיפין אותה והאג נמי באותה תמונה כמו ראטערדאם עיר פריז רק מים מקיפים אותה וגם בהאג נוהגין היתר טלטול בשבת והראה לי כתוב וחתום מן שלשה עמודי עולם גאוני ארץ חכמי ספרד שהיו רבנים וחכמים בק"ק ראטערדאם גם יש להם היתר מהמנתא מן הגאון חכם צבי כמבואר בשו"ת סי' ה', והמהרש"ם בהגהות לא"ח סי' שס"ג הביא לשון רבינו בעל הלכות גדולות מובא באור זרוע עירובין סי' קס"ד, עיר המוקפת מכל צדדיה כנהר זה הוא ערובה ואין צריכה אלא ערובי חצירות לערב בפת, ופסקו הפוסקים דשלש רוחות מוקפות נמי הוה רה"י מן התורה ועיין משנה טהרות פ"ו מ"ט הפרן רה"י לשכת ובר"ש ותי"ט שם בשם הערוך, מגדל שלש רוחותיה בתוך הים ורוח אחד ביבשה ובש"ע סי' שמ"ה במג"א בשם הרא"ש וסי' שס"ג ס"א בביאור הלכה ובשו"ת תשובה מאהבה ח"א סי' ק"ח ובסי' קיב הביא דעת הנוב"י שכל הפוסקים לא ס"ל כתוס' עירובין כ"כ לחלק בין מחיצה בידי אדם למחיצה בידי שמים ועיין דעת תורה סי' שס"ג מלבד זה הנה יש לו ג"כ מחיצות עשויות בידי אדם בגידוד החוף למעלה או למטה וגם בצד הרביעי על כמה מקומות יש מחיצה ורק צריך כמה תיקונים ע"י צה"פ אשר לפ"ז לכ"ע ברוקלין אין לו רין רה"ר.

ב) שיטת גדולי הפוסקים שהנסיעה במכוניות וברכבת אינה נחשבת הילוך דבוקעים בי בעינן ברגלים עיין שו"ת בית אפרים ובישועות מלכו סי' כ"ז שמסלת הברזל היא רשות היחיד ובשו"ת מהרש"ם ח"א סי' קס"א ובשו"ת תקות זכרי' דף מ' ובית אב תנינא עמוד ע"א ואום אני חומה נחיב י"ב.

ג) דעת הבית אפרים בחשוכת הב"ח החדשות בסופו (והובא בתו יהושע) מרן החזו"א ובית שערים שכל הערים הגדולות שהרחובות בנויות בבתים משני צידיהם וצד הג' וגם פעמים צד הד' פונע בשורה של בתים זה לעומת זה אינם רה"ר דאורייתא אם העומד מרובה על הפרוץ ולפ"ז כל העירות בזמנינו עשויות באופן זה ואין להם דין רה"ר כלל ועיין שו"ת מהרי"ו שטייף שג"כ פשיטא ליה כן.

ד) שיטת תוס' טוכה דף ד' והשו"מ ח"א סי' רנ"א והאב"נ והגמהרש"ם לעיין דלתות

נעולות כתבו דלענין מחיצות שבת לא בעינן מחיצות מדין מחיצות אלא כל שמונע רבים מלעבור יש לו דין מחיצה ולפיכך היכי דלפי החק משר העיר שאסור לעבור שם לא הוי רה"ר כיון דע"פ חק המדינה אסור להלך שם וא"כ בעירות גדולות שלנו שע"פ חק העיר והמדינה אסור להלך ברחוב באמצע הדרך והו"ל דין דשר העיר מונע מלעבור דלא הוי רה"ר.

ה) שיטת המאירי עירובין נ"ט דבעירות של מלכים גדולים אפילו מסר המלך הדרכים לרבים לדריסת הרגלים כל ששייר לעצמו הדרכים שבידו לשנותם לפי רצונו אפילו נתנם במתנה גמורה שלא במס הואיל ושייר לעצמו הדרכים אפילו היו שם שש עשרה אמה ואפילו מצוים שם ששים רובא אין זה רה"ר נמצא עכשו עיירות של מלכים שאין בהם חיוב רה"ר גמורה ע"ש וא"כ הכ"נ בעירות שלנו שהרחובות שייכים להממשלה ומשלמין מס וביד הפלענינג קאמיטע לשנות לפי ראות עיניהם אין כאן רה"ר בעירות גדולות וכ"ש על הדרכים (היי וועיס ששייך להממשלה).

ו) לפמ"ש הגרע"א והח"ס והכנס"י דבמי נהר הנקרשים כיון דהרבה בנ"א מתפחדין ללכת על הקרח שלא יתמוטטו מקרי לא ניחא תשמישתיה ועריף הוא מהא דעירובין ו' דאיכא נידודי ואין נח תשמישתיה וא"כ כ"ש בעירות גדולות שלא זה בלבד שלא ניחא תשמישתיה אלא שיש איסור להשתמש באמצע הדרך מצד הממשלה וגם להלוך הוא סכנה גדולה שלא יהרג ממכונה ואפילו לעבור כשהאור ירוק ג"כ צריך לפחר לעבור וגם מעכבים מלעבור קודם שישתנו מאדום לירוק ודאי כה"ג לא מקרי ניחא תשמשתיה וליכא תשמיש מרווח ולא הוי רה"ר.

ז) שיטת רוב הראשונים דרה"ר בעינן שיהיו המבואות מפולשים משני ראשיהן זה לעומת זה ושיהיו מפולשים לסרטיא או לפלטיא וצריך דוקא שיהא מכוון משער לשער כ"כ רש"י והרמב"ן והתוס' והרשב"א והאהל מועד וסמ"ג והש"ע ומג"א וכנראה דעכ"פ רובא דרובא דהפוסקים ס"ל דבעי מפולש דוקא ומכוון משער לשער ולפ"ז בעירות גדולות ליכא שום מקום כמעט מפולש משער לשער ואדרבה בעירות קטנות נמצא הרבה מפולש.

ח) שיטת הערוך השלחן סי' שמ"ה סי"ט דרה"ר לא הוי רק בשאין בעיר רק רה"ר אחד לשני צדדי העיר כגון מזרח ומערב או דרום וצפון וכל אנשי המקום פונים דרך אותו רשות הרבים אבל אם יש עוד מבואות וקצת אנשי המקום פונים אלו לכאן ואלו לכאן דרך אחרת כה"ג לא הוי רה"ר ולפ"ז בדידן נמי איכא כמה דרבים.

ט) שיטת הא"ז דבשתי מחיצות מפולשות זו בנגד זו נמי לא הוי רה"ר דאורייתא והביאו הבית אפרים והגר"י שטייף לסניף ומרן בכית שערים הוסיף דבמבוי עקום בשתי מחיצות עקומות לכ"ע לא הוי רה"ר דאורייתא ולפ"ז הכ"נ בעירות גדולות דהרחבות עקומות ומשני צדיהם מחיצות לכ"ע לא הוי רה"ר.

י) שיטת כל הפוסקים דרה"ר עכ"פ בעי דרך מופקר לרבים שכל אחד עושה בו והולך כרצונו בלי שום עיכוב בין על ההילוך בין על התשמיש וכמ"ש הריטב"א כ"ב ד"ה מפניו א"כ בדידן שאין מניחין להשתמש כלל וגם אינו מופקר כלל וגם בכמה מקומות אין

מיחין כרחוב לילך רק בכיון אחד וברחוב השני בכיון שני כגון באחד למזרח והשני למערב ונם רק במכונות ולא ברגלים כה"ג לכ"ע לא הוי רה"ר.

יא) הנה ברשות הרבים מקורה קיי"ל דהו"ל כרמלית ובבארא פארק יש הרכבת הנקרא עלעוויטעט טרעינס שתחתיו הוה מקורה א"כ התם הו"ל כרמלית לכ"ע ולדעת הגאון ר' מיכאל דוב וויסמאנדעל זצ"ל אמרינן פי תקרה יורד וסותם בהני עליועטארס ואפילו להחולקים עכ"פ מקורה הוה לכ"ע והוא רחב יותר מד"א כה"ג שכפנים הרכבת לכ"ע ליכא רה"ר וליכא שם ששים רבוא בוקעים והו"ל כמוקף במחיצות לדעת הנרמ"ד הנ"ל ולדידן עכ"פ מהני מטעם צה"פ.

יב) בענין הגשרים שיוצאים מברוקלין לנוא יארק ולשאר מקומות כבר נתברר דכל הגשרים יש להם צורת הפתח ונכתבו תאורי צורת הפתח על ידי הגר"צ כמבואר במכתב להגרח"ע והחזו"א וכאנרות משה סי' קל"ט להגר"מ פיינשטיין שליט"א.

יג) אופני ההיתר שכתבנו רובם מותרים אפילו לפי שיטת המשכנות יעקב שס"ל דאין לחלק בין ששים רבוא לפחות מששים רבוא ופסק דכל שיש רוחב ט"ז אמה אפילו אין בה ששים רבוא בוקעין וגם לענין צה"פ חלק והדברים מפורסמים אבל באופני ההיתר של אינו מפולש או בהיקף מחיצות מג' רוחות ועוד נם הוא ז"ל מודה דמותר לערב וכה"ג כתב להדיא הגרש"ד חבר הבר"צ בוארשא במכתבו שההיתר של אינו מפולש מהני אפילו למשכ"י ולפ"ז כתב דבעירוב קטנות שדרך המלך עובר שם ומפולש מעבר לעבר יש יותר תשש מעירות נדולות כי ההיתר של ששים רבוא תלוי במחלוקת אלא שאנן קבלנו להיתר אבל ההיתר שאינו מפולש מוסכם ונחקבל מרוב הפוסקים וכן בוארשא נוהנין כן מדורות שלפנינו בתיקון עירובין בלי לחוש לר"ה דאורייתא להצריך דלתות.

וכתב הסמ"ג במ"ע א' מד"ס (הלכות עירובין) לאחר שהביא דברי רב האי גאון ז"ל דבימי ירמיה הנביא לא שמרו גזירת שלמה המלך לערב בחצרות ולשתף במבואות אלא היו מוציאים כלי עירוב ומתוך כך היו מביאין מן העיירות שסביבות ירושלים כל משא מבחיהם דרך סרטיא שמעיר לעיר שהוא רשות הרבים ומביאין אותן משאות בשערי ירושלים ולכך כשהזהיר ירמיה על נוף האיסור של תורה הזהיר נם על גזירת שלמה שלא להוציא שום משא אף מן הבית לחצר אלא אם כן עירבו וזהו לשון הנביא כה אמר ה' השמרו בנפשותיכם ואל תוציאו משא ביום השבת והבאתם בשערי ירושלים זה נוף האיסור של תורה ואחר כך אמר ולא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת זו גזירת שלמה המלך כי לבני ירושלים היה מזהיר, וכבר אמרנו כי מן התורה מותר להוציא מן הבתים לרחובות ירושלים אלא ודאי על גזירת שלמה הזהיר מפני הגבורה, שעל ידי שעברו גזירתו באו לנוף של תורה עכל"ק ע"ש הנה מבואר שלפי שלא עירבו עירובי חצרות ושתופי מבואות ולא שמרו מצות שלמה המלך וגזירתו באו לידי חילול שבת דאורייתא והשומר מצות המלך הוא סיג לתורה ולשמירת שבת קודש שמעה עמי בינה זאת.

דברי הכותב בידים רותתות למען כבוד וקדושת שבת ובתפלה שלא אכשל חי' בדבר הלכה, העני בידידם דושה"ט ושכ"נ בידידות ובלב ונפש

מנשה הכהן

From: Eliv Society of Boro Park 718 438 7411 To:
Date: 5/22/00 Time: 06:48:26
Page 6 of 37

Friday, June 2, '00 פרייטאג, פֿרשת במדבר, כ״ט אייר, תש״ס

די לעצטע עירוב ניעס

א שבת׳דיגע הכנסת ספר תורה אין וויליאמסבורג

וויליאמסבורג – שבת פ׳ אמור העל״ט איז בעצם יום השבת אריינגעפירט געווארן א נייע ס״ת אין ביהמ״ד הגדול בית יצחק דספינקא אויף קיפּע סטריט. אלע ספר תורה׳ס פון ביהמ״ד האט מען ארויסגעטראגען אויף די גאס מקבל פנים זיין דעם נייעם באצירטע ס״ת וואס מ׳האט געברענגט פון אריבער די גאס, ווייל ״מען האט געמאכט אן עירוב ספעציעל אויף דעם שבת, כדי צו קענען אריינפירן די ס״ת אין בית המדרש״.

אט די נייעס איז געווען אפגעדרוקט אין ״דער–איד״ (פון פ׳ בהר תש״ס עמוד ב׳6), נאכדעם וואס וואך איין וואך אויס איז געדרוקט אין ״דער איד״ די פאלשע פראפאגאנדע אז ברוקלין האט א דין פון ״רשות הרבים דאורייתא״, און דערפאר זאל נישט העלפן קיין עירוב, און די וואס זענען מטלטל אין ברוקלין זענען ״מחללי שבת״ ר״ל.

ווי שעהמט מען זיך נישט צו שאפן אזא מין בזיון התורה, אזא מין בלבול המוח ביים ציבור, פון איין זייט האקן קענן אן עירוב, צוליב חששות פון חילול שבת דאורייתא, און פון דער אנדערער זייט, פייפן אויפן ״את שבתותי תשמורו״ בפומבי, מיט מטלטל זיין ספרי תורה אום שבת, ברחובה של עיר, נישט דורך גויים, נאר דורך חסידים ואנשי מעשה, בהשתתפות רבנים, דיינים, אדמורי״ם, ואין פוצה פה ומצפצף...

אגב, אין ״דער בלאט״ פון פ׳ בחוקותי (עמוד 33), אונטע׳ן קעפל ״וואס דער רבי האט דערציילט״, ווערט דערמאנט אזאך וואס איז נוגע לענינינו, וז״ל: ״אין שנת תש״מ לפ״ק איז אויסגעפאלן די צווייטע טאג שבועות אום שבת קודש... און כ״ק אדמו״ר מסאטמאר שליט״א האט אריין געגעבן א ספר תורה אין ביהמ״ד הגדול אין וויליאמסבורג לע״נ רביה״ק מסאטמאר זי״ע. די ס״ת איז ארויס פונעם הויז פון קרית יואל׳ער רב שליט״א אין וויליאמסבורג״...

פרעגט זיך די שאלה, אויב איז ברוקלין א רשות הרבים דאורייתא, אדער אפילו נאר א ספק וחשש רה״ר דאורייתא, ווי האט מען געמעקט אריינגעבען א ספר תורה אום שבת קודש? ס׳איז דאך נישט קיין חילוק צו דער עירוב איז געמאכט געווארן ספעציעל פאר א צווענק ווי הכנסת ספר תורה, אדער פאר דעם אמת׳ן צווענק פארוואס חז״ל האבן מתקן געווען עירובין. ווידער אויב מ׳האט געפירט ספר תורה׳ס ברחובה של עיר, ווייל די גדולי הפוסקים מאז ומקדם האבן געהאלטן אז מיר האבן היינט נישט קיין רשות הרבים דאורייתא נאר א ״כרמלית״, פרעגט זיך די קשיא ״מה נשתנה״ בארא פארק פון וויליאמסבורג, איז דען נישט וויליאמסבורג א חלק פון ברוקלין פונקט ווי בארא פארק?

נייע ״חתימות מזוייפים״ זענען נתגלה געווארן

פלעטבוש – די לעצטע וואך, איז מען געווארן געוואר, אז פון צווישען די 70 רבנים החותמים אויף די פלעטבוש׳ער ״קול קורא״ קעגען עירוב, האבן עטליכע מודיע געווען, אז זייערע חתימות זענען געפעלשעט געווארען, ווייל זיי האבן קיינמאל נישט געחתמ׳עט אויף דעם נוסח וואס איז נתפרסם געווארן אין די צייטונגען.

הגאון הרב פאם שליט״א ראש ישיבת תורה ודעת איז געווען געשטוינט ווען ער האט געזען זיין געדרוקטע חתימה אויף יענעם נוסח. הגאון הרב אביגדור מיללער שליט״א האט דאס אפילו איבער געחזר׳עט ביי זיין וואכענדיגער שיעור, און מ׳קען הערן קלאר אויפן טעיפ (#E-232), ווי ער זאגט אז ער האט קיינמאל נישט געחתמ׳עט א קעגן דעם עירוב, און ער האט קיינמאל נישט געזאגט קיין מיינונג אין דעם דאזיגן ענין. הרה״ג ר׳ פנחס ישראל הלוי גארניש שליט״א שרייבט דאס אפילו בכתב. דערויף האבן מיר א כלל אז ״עדות שבטלה מקצתה, בטלה כולה״! און כידוע א שטר וואס איין חתימה דערפון איז מזוייף, פסל׳עט ער דעם גאנצן שטר.

זינט לעצטע וואך, האלטן מיר שוין ב״ה ביי 9 פאלשע חתימות. עס איז די וואך צוגעקומען נאך 6 רבנים וואס האבן מודיע געווען, אז זיי האבן קיינמאל נישט געחתמ׳עט אויף דעם דערמאנטן קול קורא, הלא הם הרבנים הגאונים דפלעטבוש, 1) הרב שמואל טייטלבוים שליט״א רב דקהל ישועת חיים, 2) הרב מאיר שיינבערג רב דקהלת אורח חיים, 3) הרב חיים צבי זעגלבוים שליט״א אבד״ק וויען, 4) הרב ישראל לייטער שליט״א רב דקהל כנסת ישראל, 5) הרב יהודה לייב ליסקער שליט״א רב ביהמ״ד איסט פיפט סט., 6) הרב שמחה רוזנבלט שליט״א רב דקהל זכרון אלימלך. און לויט ווי מיר זענען אינפארמירט ווען די אנדערע וואך די רשימה גרעסער ווערען.

ביי אונז, זענען זייערע פעלשונגען שוין ליידער מער נישט קיין חידוש, ווייל די גאנצע מערכה פון דער ״כת הידוע״ קעגן סיי וואס פאר אן עירוב אין ברוקלין, במשך די לעצטע 21 יאהר, איז געווען פול מיט פאשידענע זיופים וסילופים.

פונעם בני יששכר ביז׳ן חידושי הרי״ם

בארא פארק – די וואך איז אין בארא פארק געווען צו גאסט, א גאר חשוב׳ע איד פון אנטווערפן, מזקני חסידי גור, וואס ער איז געקומען אלין שליח נאמן פון ״איחוד מוסדות גור״, זיך משתתף זיין אין דעם דינער לטובת ״מתיבתא בית ישראל״ וואס איז פארגעקומען דעם לעצטען זונטאג אין ״תורה ויראה״ האלל. נו, אזוי די טעמע פון עירוב גייט נישט אראפ פון די ארענע אין בארא פארק, אפילו בשעת א דינער, האט דער אנטווערפענער גאסט פארציילט א מערקווירדיגער

פארזעצונג אויף זייט 3

ליינק אלון בארשפריס

די לעצטע עירוב ניעס

עדיטאריעל:

א "גאַסט" אין שטאָט

די וואך מיטוואך, האט "אחד הרבנים", בן בלי שם, אפעליערט צו אונזערע ווייבלעך "להבזות בעליהן בעיניהן", זאלן נישט מושפע ווערן פון זייערע מענער, און נישט מטלטל זיין אין עירוב. אונזער "גאסט" רב, אין זיין דעמאגאגישן עדיטאריעל, האט זיך דערוואגט ארויס צוטרעטן קעגן אלע זקני הרבנים המובהקים מתלמידי כ"ק אדמו"ר הגה"ק מסאטמאר זי"ע, וואס זענען מעיד אז רבינו הק' האט חלילה קיינמאל נישט געזאגט עפּיס קעגן טלטול אין א כשרן עירוב. אונזער גאסט וויל איינרעדן אונזערע ווייבלעך, אז דעת רבינו הק' איז געווען, אז פריוואטע בלאק–עירובין, אדער אפילו עטליכע בלאק'ס צוזמען, מעג יא זיין אין ווילִיאמסבורג, נאר בתנאי אז זיי זענען אן קיין "השגחה", אבער אז אלע בלאק'ס זאלן צוזמען ווערן ארום געמומען מיט איין צורת הפתח, מיט א געהעריגע השגחה כדבעי, דאס נישט. און דאס דארף מכלומר'שט הייסן שיטת רבינו הק' זי"ע, לויט אונזער "גאסט - אחד הרבנים".

און אויב אזוי, לאמיר עס דערמאנען אז דער בארא פארקער עירוב האט זיך אויך אזוי אנגעהויבן. פונקט ווי אין ווילִיאמסבורג, איז בארא פארק אויך געווען פארפלייצט מיט צענדליגע פריוואטע בלאק עירובין, אין אלעס איז געווען שא און שטיל. נאר וען עטליכע ערליכע איינוואוינער פון די לאור 40 גאסן, האבן געווּאלט, נישט מער און נישט ווייניגער, אז זייער צוה"פ זאל שטיין אונטער אן השגחה פון מורי הוראה מובהקים וואס וואוינען אין זייער געגענט, דעמאלסט, און נאר דעמאלסט, האט זיך די משפחה הידועה דערמאנט, אז לא עת לחשות! מ'מוז לוחם זיין! נישט קעגן די פארפלייצטע עירובין אין די גאנצע שטאט, נאר דווקא אויף די עירובין וואס שטיין אונטער אן השגחה. דערמיט האבן זיי געוויזען, אז די מלחמה זייערע איז נישט געצילט קעגען די מכלומר'שטע פירצה פון עירובין. די מלחמה זייערע איז קעגן די רבנים וואס האבן זיך דערוואגט צו געבן א השגחה דערויף...

אזוי ווי די משפחה הידועה האט אנגעפאנגן די מחלוקת אין די שטאט, מיט זייער פאלטשן קאמפיין קעגן די רבנים, מיט חתימות, און חששות פון פיצא, צייטונגען, פריצות, רה"ר דאוריתא וכו' וכו', האבן זיי דערמיט נאר אזויפיל אויפגעטוהן, אויפמערקזאם געמאכט דעם צבור פון די אנדערע בלאק'ס אז זיי זאלן אויך האבן אן השתוקקות לדבר מצוה פון תיקון עירובין. וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ. ווי מער זיי האבן געהעצט מיט זייערע פאלשע פראפאגאנדע קעגען די רבנים המכשירים, אלץ מער האט זיך פארשפרייט נאך בלאק'ס און נאך בלאק'ס וואס זענען געווארען ארום געמומען מיט'ן עירוב, ביז אלע אונזערע בארא פארק איינוואוינער האבן זוכה געווען צו אן עירוב כללי, פונקט ווי אין ירושלים און בני ברק יצ"ו.

צו אונזער "גאסט", דער "אחד הרבנים" מיט זיין עדיטאריעל, זאגען מיר "האחד בא לגור וישפוט שפוט"? איידער איר קומט מסית ומדיח זיין בארא פארקע ווייבלעך זאלן נישט פאלגן זייערע מורי הוראה'ס, זאלט איר פריער מקיים דעם "טול קורה מבין עיניך"!

פארזעצונג אויף קומענדיגע זייט

דער טלטול פון "פלאש וויין" פון סקווערער רבין שליט"א אין ווילִיאמסבורג

ווילִיאמסבורג – פארגאנגענעם שבת פרשת אמור האבן פיל ווילִיאמסבורגער אידן געזהן דעם סקווערער רבי'ן שליט"א גייענדיג ארויס פון זיין שטוב אויפ'ן וועג צום טיש, צוזאמען מיט הרה"ח ר' ישעי' הי"ו דער משב"ק וואס האט געטראגען אויף די גאס דעם רבי'נס פלאש וויין...

די פאלשקייט פון די "כת הידוע" שאינם מודים בעירוב, וואס האלטן אין איין פראקלאמירען "חילול שבת דאורייתא", שרייט דאך עד לב השמים. פון איין זייט זענען זיי מפרסם אין אלע צייטונגען בשם כ"ק אדמו"ר מסקווירא שליט"א, כאילו ער האט געהייסן פאר זיינע חסידים זיי זאלן נישט מטלטל זיין בעירוב, בזמן וואס די פאקטן ווייזען פארקערט. דאס איז נישט קיין מעשה'לעך פון צייטונגען מיט שירעם'ס, דאס זענען לעבעדיגע עובדות "מעשה רב"ס וואס האבן לעצטע וואך פאסירט ברחובה של עיר. איז דען דאס נישט גענוג א באווייז וואס פאר א פארשוועכונג פון אונזערע הייליגע תורה די "כת הידוע" מאכן, כדי צו פארטאמען אונזערע מוחות מיט לגלוג ר"ל על חכמינו ז"ל וואס האבן מתקן געווען די מצוה פון עירובין.

דברי בזיון אחר מיתתן של רבנים שוכני עפר פון הונדערט יאהר צוריק

די היינטיגע וואך האט זיך די משפחה הידועה דערוואגט צו טוען די גרעסטע "מעשה נבלה" וואס איז נאר שייך, צו זיין א "מספר אחר מיתתן של תלמידי חכמים". זיי האבן מפרסם געווען אין די חרדי'שע צייטונגען שרעקליכע דברי בזיונות קעגן א רב מובהק, א גאון מפורסם, וואס איז נסתלק געווארן 90 יאר צוריק אין ניו יארק, ווי זיי טוען אזוי מיאוס ארונטערריסן דעם שערפס'ער רב, נאר צוליב ווייל ער איז געווען בשעתו דער וואס האט מתיר געווען, ע"פ דעת תורתו, מטלטל זיין אין מזרח מאנהאטען.

עס איז אינטערעסאנט ווי די משפחה הידועה זענען די וואס רעדן זיך אפ קעגן בזיון רבנים, ובפרט שוכני עפר, דארט ווי ביי זיי אליין איז אלע מיטלען כשר אין זייער מלחמה קעגן כאטש וואס פאר אן עירוב.

וואס ווייסן מיר, און ווי מעגן מיר, זיך היינט אריינמישן, ווער איז יא געהרט געווען, און ווער נישט, אין די מחלוקת'ן פון די ראשי הקהלות בימים ההם.

פון איין זייט איז געשטאנען די אגודת הקהלות וואס בראשם איז געשטאנען הגאון ר' יעקב יוסף ז"ל פון קאווּנא וואס איז אויפגענומען געווארן פון די אגודת הקהלות אלץ "רב הכולל דנויארק". און פון די אנדערע זייט איז געשטאנען די גאליציאנער אידן מיט די חסידים, צווישן די 20 קהילות, אונטער די פירערשאפט פון דער שערפס'ע רב הגאון הרב יהושע סיגעל ז"ל, וואס צוליב זייער תערומות אז מ'האט זיך מיט זיי נישט גערעכענט ביים אויפנעמען רבי יעקב יוסף ז"ל אלץ "רב הכולל". דאס האט דאן געשאפן א גרויסע אלגעמיינע שפאנונג, צווישען זיי אויך בנוגע דעם קאנטראל איבער די שחיטה.

כדרך של מחלוקת'ן זענען אלע מאל דא צוויי צדדים, און ווער קען היינטיגע צייטן פסקענען, צו דער שערפס'ע רב ז"ל האט יא געהאט א רעכט אדער נישט, צו חתמ'ענען זיין נאמען אלץ "רב הכולל לאגודת הקהלות אנשי פולין". מ'האט אונז נישט ממנה געווען אלץ בוררים צו פסק'ענען, היינט, ווער פון די רבנים שוכני עפר מיט 100 יאהר צוריק, איז געווען געראכט אדער נישט.

עדיטאריעל:

א "גאַסט" אין שטאָדט

פאַרזעצונג פון פריערדיגע זייט

וואס טוט זיך מיט אייערע פארפלייצטע "קורה'ס און לחי'ס" איבער גאנץ וויליאמסבורג? אויף אזעלעכע בלאק-עירובין איז דאך הכל מודים אז דער רבי זי"ע איז געווען א מנגד, ווי דער גראסווארדיין'ער רב ז"ל איז דאס מעיד, אז דער רבי האט עם נישט געלאזט ציען אן עירוב פון זיין ביהמ"ד אויף 10טער עוועניו ביז מיימאנידיעס שפיטאל. פארוואס רעט נישט דער "גאסט" וועגען דעם אמת'ן ציל פון די "בעלי העירוב" אין וויליאמסבורג?

אמת, די משפחה הידועה האט גדונגען אייערע סערוויסעס, ווען זיי האבן אנערקענט אז זייער פריוואטער "מאנאפאל" אויף די בארא פארק איינוואוינערס ווערט נעבעך אינגאנן צופאלן. אבער וויפיל מאס חוצפה דארף מען צו האבן, אריינצושלעפן "סאטמאר" צו באשיצן זייער פריוואטן "מאנאפאל" פראבלעם? און עד כדי כך אז ס'זאל מכלומר'שט הייסן, חלילה, "רבן דקרו"? וועמען ווילט איר דא איינרעדן, אז פאפא רב זצ"ל, שארמאשער רב זצ"ל, שטשאקאווע רב זצ"ל, סאמבאטהעלי רב זצ"ל, וואס זיי אלע האבן געשריבן, איינס ביי איינס, קלארע דיבורים אין זייערע בריעוו, מעודד זיין תיקון צוה"פ אין וויליאמסבורג, אז זיי זענען אלע נחשד חלילה אויף "רבן דקרו"? האבן דען די דאזיגע גדולי הרבנים בשעתו געוואלט צוברעכן דערמיט א "סאטמארן מאנאפאל"? איז דען הגה"צ דער סערדאהעלי רב שליט"א נישט אריין להיכלו פון כ"ק אדמו"ר מסאטמאר שליט"א (צוזאמען מיט זיין ברודער הגה"צ אב"ד וויען שליט"א) זיך דורכרעדן איידער ער האט מחליט געווען מתקן זיין א צוה"פ ארום גאנץ בארא פארק?

ווער איז נאך אזוי נאמן, און ווער ווייסט נאך אזוי גוט ווי הרב החסיד ר' יוסף אשכנזי שליט"א נאמן ביתו של רבינו זי"ע איבער פערציג יאהר, וואס מיט זיין בעקאנטן מכתב עדות, און אסאך מער דערפון איז ער מעיד בע"פ אויף די לעצטיגע גאנצע "אנטי" פראפאגאנדע בשם רבינו זצוק"ל אז דאס אלעס איז שקרים וכזבים ממש, והאיך יוכל החי להכחיש את החי? וועלעכע ווייבלעך ווילט איר איינרעדן אז אזעלעכע חשובע רבנים מובהקים מבחירי וחביבי תלמידי רבינו זי"ע ווי הגה"צ דער אודווארי רב שליט"א (וואס איז לעצטענס ממש קראנק דערפון), אדער הגה"צ דער קארלסבורגער רב שליט"א, זיי זענען פלוצים געווארן לוחמים קעגן שיטת רבינו זי"ע. דער שקר שרייט דאך ביז צום הימל...

מיר פארשטייען, אז פאר די משפחה הידועה מיט זייער "גאסט", טוט זייער וויי אז רבינו הק' מסאטמאר זי"ע האט קיינמאל נישט געזאגט אפיציעלען איסור קעגען עירובין. ווי אויך האט די "התאחדות הרבנים" קיינמאל נישט ארויסגעטראטען מיט א "קול קורא" צו אסר'ען, טראץ וואס די "אגודת הרבנים" מיט הרב סאוויצקי פון באסטאן האבן יא ארויסגעגיבען א בפירוש'דיגע איסור. דאס איז א פאקט וואס זיי קענען נישט לייקענען.

די משפחה הידועה האט באשאפן אן "עגל", און זיי ווילען אריינשלעפן די קהילה קדושה סאטמאר, זאלן אלע נאך שרייען "אלה אלהיך ישראל". איהר וואוינט דאך היינט אין בארא פארק, וויסט איהר דען נישט וויפיל יראים ושלימים, ובפרט פון די גרויסע תלמידי חכמים פון סאטמאר, צווישן זיי דיינים ומו"צ, האלטן קלאר אז דעם רבי'ן ז"ל'ס התנגדות צום היתר טלטול אין מאנהאטען בשעתו, האט גארנישט קיין שייכות לענינו היינט, ווייל אין מאנהאטען האט מען קיינמאל נישט געמאכט אן עירוב מיט א צוה"פ, נאר מ'האט זיך פארלאזט אויף די געביטע טרעין עלעווייטערס וכיו"ב, און דערצו דער שפלות מצב היהדות ווי ס'איז דעמאלס געשטאנען כידוע. ווי קען מען מאכן דערפון א "גזירה שוה" אויף א היינטיגע חרדי'שע שכונה, וואו מ'איז מתקן א

פאַרזעצונג אויף קומענדיגע זייט

פונעם בני יששכר ביז'ן חידושי הרי"ם

פאַרזעצונג פון ערשטע זייט

ענין וואס ער האט אליין געהערט פון כ"ק אדמו"ר הגה"ק בעל בית ישראל זצוק"ל, וואס דערפון זעט מען, אז נישט נאר דער הייליגער בני יששכר זי"ע האט געהאלטן אז ס'איז אן ענין מטלטל צו זיין, כדי מ'זאל נישט זיין אין כלל פון גדר "אלו שאינם בעירוב".

אזוי ווי דער ענין פון עירוב איז היינט א הייסער, און דער מספר העובדא איז גאר אן איידלער איד, האט ער געבעטן מ'זאל דערווייל נישט דערמאנען זיין נאמען. אבער אפילו אהן פרסום שמו המפורש, ווייסן שוין חסידי גור גאנץ גוט, ווער איז דער בעל העובדא.

אין שנת תש"ו האט דער רבי, דער בית ישראל זי"ע, עם געפרעגט, היתכן אז ער איז מחמיר אויף זיך נישט מטלטל זיין בעירוב? נאך דעם וואס ער האט דעם רבי'ן גיינפערט, האט עם דער רבי געזאגט, "זאלסט וויסן, אז דער חידושי הרי"ם האט מקפיד געווען מטלטל צו זיין אין עירוב, אלץ ענין פון 'מודה בעירוב". דער רבי האט מיר דערלאנגט א "זעקל" אין דער האנט, אין מיך געהייסן ארויסגיין דערמיט.

די עובדא האט א געוואלדיגן חשיבות, ווייל ביז היינט האט מען דעם ענין געהאט מקובל נאר פון הגה"ק בעל בני יששכר פון דינוב זי"ע, וואס דארט נעמט זיך וואס זיין אור-אור-אייניקל הגה"ק בעל מנחת אלעזר ממונקאטש וצוק"ל שטרענג מקפיד געווען מטלטל צו זיין, אין יעדער שטאט וואו דער עירוב שטייט אונטער די השגחה פון אן ערליכן רב. די וואך זענען מיר געווארן געווארן, אז די הייליגע הקפדה צו זיין א "מודה בעירוב" איז געווען נישט נאר אין גאליציע, נאר אויך טיף אין קאנגרעס-פוילין, און פון אזא גרויסן מנהיג ורבן של ישראל ווי דער הייליגער חידושי הרי"ם זי"ע.

אז מ'רעדט שוין דערפון, איז כדאי צו דערמאנען אן עובדא וואס הרה"ג מוהרמ"מ ווייסמאנדל שליט"א דומ"ץ נייטרא אין מאנסי האט פארציילט, אז ווען זיין עלטער-שווער דער "מנחת יצחק" זצ"ל איז איינגעשטאנען ביי עם אין מאנסי, איז דעמאלס געווען א גרויסן פולמוס אין מאנסי איבער'ן נייעם עירוב, פונקט ווי היינט אין בארא פארק, און ער האט זיך ביז דאן נישט מצטרף געווען להיתר. האט עם דער "מנחת יצחק" פארציילט, אז אין גרויסווארדיין וואו זיין שווער איז געווען דער רב, איז געווען א מחלוקת איבערן עירוב, און די סאטמארע חסידים זענען געווען פון די קעגענערס. איינמאל איז דער סאטמאר רב זצוק"ל געקומען אויף שבת קיין גראסווארדיין, האבן די חסידים געהאט א חשבון, אז דער רבי וועט זיך אוודאי פארבינדן דעם האלז מיט'ן טאשנטיכל, וועט דאך דאס זיין א גרויסע נצחון קעגן דעם רב. שבת נאכמיטאג איז דער סאטמאר רב זצוק"ל געקומען אויף א וויזיט צו זיין שווער, דער רב, און נאך ווי זיי האבן זיך מפלפל געווען בהלכות עירובין, איז דער רבי איז ארוס פון שטוב מיט די באגליטונג פונעם רב, אין נעגאנגען אין די גאס א שטיק וועגס מיט'ן טאשנטיכל אין דער האנד, איז אזוי האט זיך ב"ה אפגעשטעלט די מחלוקת.

עדיטאריעל:

א "נאַסט" אין שטאָט

פארזעצונג פון פריערדיגע זייט

מהודר'דיגן צוה"פ, מיט א גהעריגע השגחה דערויף?

הכל יודעים אז דער רבי זי"ע האט דאך בפירוש להלכה נישט געהאלן (ווי הרב ביק ז"ל) אז ברוקלין האט א דין פון רשה"ר דאורייתא, איז וועמען ווילט איהר איינרעדן אז דער רבי זי"ע האט געוואלט עוקר מן השורש זיין א תיקון חז"ל, א מצוה חיובית אין שו"ע? וכ"ש וק"ו דארט וואו מ'האט שוין מתקן געווען א כשר'ן עירוב, נאך גרויסע טירחות, שוועריגקייטן און מיה, זאל עס ביי אייך הייסן "קעגן דעם סאטמארן מאנאפאל" נאר ווייל צווישן די עסקנים און מנדבים געפונען זיך אויך חסידים פון אנדערע קרייזן? אתמהה!

איהר שרייבט, "מיר וועלן זיך דא נישט אריינלאזן אין איינצלעהייטן אויסרעכענען די חששות וואס רבינו הק' מסאטמאר זי"ע האט ארויסגעברענגט, אנווייזענדיג פאר זיינע תלמידים, נישט צו מאכן קיין עירוב אין ניו יארק". זייט'זשע מוחל, און לאזט זיך יא אריין אין די איינצלהייטן אויסרעכענען די דאזיגע חששות. אמת, דער רבי איז געווען א מנגד אויף דעם עירוב אין ניו יארק (מאנהעטען), ווי דער פריימאן'ער רב ז"ל איז דאס מעיד, און אין ברוקלין ווי דער דעברעצינער רב ז"ל איז מעיד, אבער טאקע דערויף שרייבט קלאהר הגה"צ מפוסקי דורינו אב"ד קארלסבורג שליט"א "תיקון העירוב פה... אין זה מנוגד כלל נגד דעת קדשו של מרן רבינו זצוק"ל". מיר זענען נייגעריג צו דער "אחד הרבנים", אונזער "גאסט", איז גרייט זיך צו פארמעסטען מיט'ן קארלסבורגער רב שליט"א בנוגע להוראה בכלל, און צו דעת רבינו זי"ע בפרט...

נאר, אז איהר דערמאנט שוין יא וועגן רבין זי"ע'ס שיטה, וואס טוט זיך מיט דעם ענין פון חתמ'נען צוזמאן מיט ציוניסטישע מזרחי ראביי'ס אויף איין קול קורא, דארט ווי דער רבי זי"ע שרייבט כמה פעמים בפירוש קלארע דיבורים, נישט קיין חששות, אז אפילו לדבר מצוה טאר מען זיך מיט זיי נישט מצטרף זיין. ווי שעהמט מען זיך נישט נאך אמאל און נאך אמאל, זייערע נעמען זאלן נתפרסם צוזאמען אויף איין פאפיר. אלא מאי...

די אלע רבנים וואס איהר האט באליידיקט, האבן זיך איבערהויפט נישט וואס צו שעהמען, ווייל דער ציבור האט נישט אזא קארצן זכרון צו פארגעסן, די לאנגע רשימה פון רבנים גאונים וצדיקים, וואס טאקע דער "גאסט הויז" איז געווען דער אכסניא זיי צו באשמוצען מיט כל מיני זלזולים...

ס'איז גאר אינטרעסאנט ווי איר זאלט זיין דער וואס זאל זיך אפרעדן קעגן "פאשקעווילן", בשעה אז אייערע "גאסט עדיטאריעל'ס" איז שוין פון לאנג א קאלום פאר די ארגסטע "פאשקעווילן" קעגען די חשובסטע רבנים וצדיקים וואס דער כלל ישראל פארמאגט היינט. מיר האבן דערווייל נישט געזען קיין ערגערע פאשקעוויל ווי וואס דער היינטיגער "אחד הרבנים" האט געשריבן אלס "גאסט עדיטאריעל".

די אמת'ע תשובה אויף אייער אטאקעס קעגן די בארא

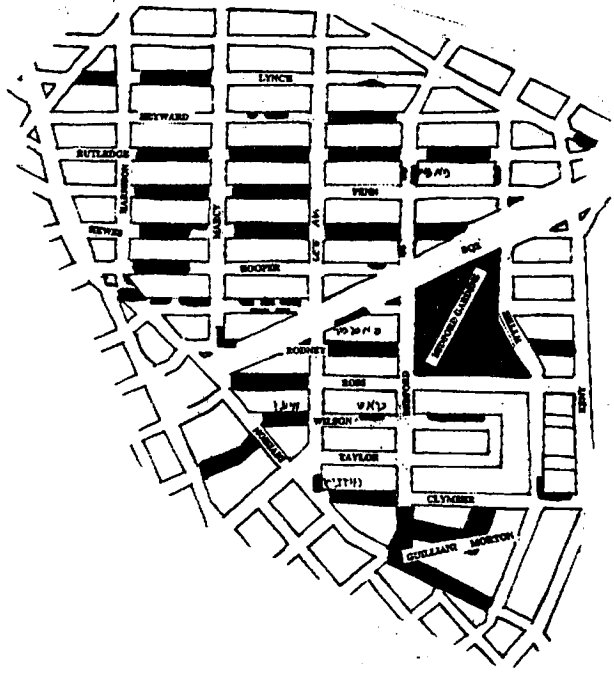
היסטאריש שקרים, זיופים וסילופים אין נאמען פון מהרש"ם מברעזאן זצ"ל

אין די צייטונגען פון די וואך, איז צוגעקומען א פריש רינגעלע צום לאנגן קייט פון זיופים וסילופים פונעם כת הידוע "שאינם מודים בעירוב", מיט וואס זיי פראבירען שוין א גאנצן ווינטער מבלבל זיין דעם דעת הקהל. מיט גרויסע שרייענדיגע אותיות, קומען זיי ארויס מיט ראשענדיגע נייעס: "געפונען געווארן א היסטארישע כי"ק פון הגאון מהרש"ם מברעזאן אקעגן אן עירוב אין ניו יארק".

שוין דער קעפל שרייט פון זיך ארויס: זיוף! ווייל אין דעם בייגעלייגטן כתב–יד–קודש פונעם מהרש"ם, שרייבט דער ברעזאנער רב זצ"ל קלאהרע דיבורים אז ער וויל מער נישט נעמען קיין שטעלונג דערין, נישט פאר, און נישט קעגן. מתחילה האט דער מהרש"ם ארויסגעגעבען א "היתר מרווח" מטלטל זיין אין מזרח זייט פון ניו יארק, אבער ער שרייבט אז זיין היתר איז געווען געבויט וויייל מתחילה "האמנתי לכל הציור שצייך לפני מצב הענין". אבער "אחרי זה הגיעני מכתבים מאיזה רבנים שם שהכחישו הציור שלו", איז צוליב דעם ערעור אויפן בילד פונעם מצב המחיצות פון

פארזעצונג אויף זייט 6

א טיילווייזע מאפע פון די וויליאמסבורגע עירובין'לער

די שווארצע חלקים אויף די מאפע זענען די ערטער ווי ס'איז פארהאנען עירובין

פארק'ער מורי הוראות וואס שטייען אונטער דעם עירוב, און קעגן די פילע אנדערע מורי הוראת וואס שטיצן דעם עירוב, צוזאמען מיט זייערע קהילות, וועט קומען אי"ה דעם קומענדיגן "שבת קודש" הבעל"ט, ווי איהר וועט זיך אליין איבערצייגן וויפיל מער און מער מטלטלים בעירוב וועט יעצט צוקומען. ווי געהערט אז א גרויס חלק פונעם ציבור וואס ביז היינט זענען זיי נאך געווען ב"שב ואל תעשה", האבן זיך אנגרופן נאכן ליינען אייער גאסט עדיטאריעל, אז אלע זייערע איבער געבליבענע "ספיקות" זענען שוין יעצט קלאר געווארן.

דעת תורה

מהגה"ק מהרש"ם מברעזאן זצ"ל

שמותר לערב בעירות גדולות
דאין לנו רשות הרבים דאורייתא

"...הנה מ"ש הרב בדין אם יש בזה"ז דין רה"ר, כבר האריך הרחיב הדיבור בזה בשו"ת בית אפרים חאו"ח סי' כ"ו והוכיח כדעת המקילים ואפר ומנה המון פוסקים ובכן המנהג, וגם אני הארכתי בזה... והעליתי דעיקר כדעת הב"ח שם דבעינן שיהו הדרכים רחבים ט"ז אמה ומפולש משער לשער וגם ס' רבוא עוברים בו בכל יום, גם העלה הב"ח שם לדוקא עוברים ברגל בעינן ולא העוברים בהרכבות ועגלות, דבעינן דומיא דגלי מדבר.

ולכן גם בעיירות גדולות אם אין הדרכים מפולשים משער לשער ורחבים ט"ז אמות וס"ר עוברים בו בכל יום אין להם דין רשות הרבים".

(שו"ת מהרש"ם ח"א סי' קס"ב)

"...בדבר מה שמידם (השואל) בהא דמבואר באו"ח סי' שמ"ה שבזה"ז ליכא רה"ר משום שאין ס"ר עוברים בכל יום, והעלה רו"מ דאין הכוונה שיעברו בכל יום רק שיהי' נמשך הרבים לילך בכל עת המצטרך וכו' ועפי"ז מידם דבזמה"ז שנתמעט מרכבת הברזל (בהאן) ורבים נוסעים ממקום למקום שוב הוי בכל מקום העיירות שעובר בהאן דרך שם אין דין רה"ר, דבמשך הזמן עוברין ס"ר עכמ"ל (השואל).

לענ"ד אין שום הכרח לדחות דברי הבית אפרים וכל עיר שאין מצוי שיעברו ס' רבוא ביום אמר אין להם דין רה"ר, ובפרט שאין בדרכים של מרכבת הברזל ט"ז אמה, וגם בעינן שיהי' הדרך בעיר מפולש משער לשער וליכא".

(שו"ת מהרש"ם ח"ג סי' קפ"ח)

"...בשכונת רחובות בעיה"ק ת"ו אשר המבואות רחבים ט"ז אמות והם מפולשים משער לשער וכו' אם מותרין לטלטל בשבת ע"י העירובין שנעשו סביב כל השכונה?

ני"ד שאפשר לעשות לוה"פ ובודאי נעשה עירובין סביב השכונה בלאי מכאן ולאי מכאן ואבל קשור על גביהן כמבואר בסי' שם"ג ס"ק כל השכונה כאחר אחד".

(שו"ת מהרש"ם ח"ג סי' ר"ד)

היסטאריש שקרים, זיופים וסילופים אין נאמען פון מהרש"ם מברעזאן זצ"ל

פארזעצונג פון זייט 4

מאנהאטען וואס איז פאר עם פארגעשטעלט געווארען, דערפאר זאל מען זיך מער נישט פארלאזען אויף זיין פריערדיגען היתר, ווי ער שרייבט "איני אומר היתר ולא יסמכו עלי בזה". אבער, ווי ווייט איז פון אט די ווערטער זיינע, ביז צו שרייבען "געפונען געווארן א היסטארישע כי"ק פון הגאון מהרש"ם מברעזאן אקעגן אן עירוב אין ניו יארק".

נאך א וויכטיגע נקודה קומט אויס קלאהר מדבריו הקדושים פונעם ניי-געפונענעם כי"ק פון ברעזאנער רב זצ"ל, אז אויף אזא סארט ציור תמונה וואס איז פארגעשטעלט געווארן מתחילה צום ברעזאנער רב, דערויף איז יא גילטיג זיין היתר. זיין צוריק ציען איז נאר צוליב דעם פראבלעם אז ס'איז נתעורר געווארן ביי עם א ספק אין דעם ציור פון מאנהאטען פון וואס הרב סיגעל האט עם פארגעשטעלט, און אויך ווייל מ'האט עם געזאגט אז "בכל יום נעשים שם שינויים". דאס הייסט אין אנדערע ווערטער, אז אהן אט די דאזיגע שינויים אין די מציאות, איז נאך א ודאי גילטיג דעם מהרש"ם'ס ארגענעילע היתר.

אין זייער ארטיקל גופא, פראבירען זיי אומפארשעהמטער-הייט אריין צו שלעפן דעם מהרש"ם, כאילו ער איז מסכים מיט אלע פלפולים ומסקנות פון ר' עזריאל לעמיל הערמאן ז"ל בעל מחבר ספר "מים רבים". כאילו דער מהרש"ם האט דערנאך צוריק-געצויגען פון אלע זיינע פסקים און הוראות בהלכות עירובין. בשעה אז דעם געפונענעם כתי"ק גופא שרייבט דער מהרש"ם קלאהרע דיבורים, "מפני חולשת גופי כעת, אי אפשר לי להזדקק לעיין בדברי פלפולו". דאס הייסט אז דער מהרש"ם האט איבערהויפט נישט געהאט בכח מעיין זיין אין הרב הערמאן'ס פלפולים (נישט ווי אין זייער פאלשע איבערזעצונג כאילו דער מהרש"ם שרייבט אז "איך קען נישט געהעריג מעיין זיין אין זיין דברי פלפול"). ווי יעדער בר דעת פארשטייט אליין, אז צוליב'ן "מים רבים" פון הרב הערמאן, ווערען נישט אויסגעמעקט גאנצעטע תשובות פון פסקי מהרש"ם, ווי למשל, די הוראה פון ברעזאנער רב אז מ'קען זיך פארלאזען אויף "מחיצות בידי שמים", א.א.ו.ו.

מיר ווילן זיך דא נישט אפשטעלן אויף די דברי פלפול פון הרב הערמאן, ווייל זיין גאנצע שקלא וטריא אין די חששות לגבי מאנהאטען, וואס דער כת הידוע ברענגען אראפ אין היינטיגן צייטונג, איז בנוגע צו מ'קען זיך פארלאזן אויף "מחיצות הים" פון דריי זייטן שנעשו "בידי שמים", און אויף די טרעין-עלעוועיטארס אויף די פערטע זייט פון מזרח מאנהאטען. זיינע פלפולים זענען לגמרי נישט נוגע לגבי ברוקלין, וואס פארמאגט מחיצות וואס זענען געמאכט געווארן "בידי אדם", וואס האבן א חשוב'ערן הלכה סטאטוס. און בפרט אז בארא פארק האט אן עירוב מיט א געהעריגן צורת הפתח, וואס מאנהאטען האט קיינמאל נישט געהאט. ווייל אין מאנהאטען האט מען קיינמאל נישט מתקן געווען אן עירוב.

כדי זיך איבערצוצייגן אז הרב הערמאן'ס חששות האבן גארנישט צו טוען מיט אונז, איז כדאי אראפצרענגען זיין לשון השאלה ותחילת התשובה: "שאלה, פה בעיר נויארק בצד מזרח העיר הולך נהר האדסאן בג' רוחות, ובצד הרביעי הולך מסילת הברזל למעלה על עמודים גבוהים הרבה... וא"כ אותו חלק העיר מוקף מחיצות מכל צד, אי מותר לטלטל בין המחיצות או לא. תשובה - בדבר זה יש ה' חששות. א) חשש שמא יעלה המים שרטון. ב) חשש דאתי רבים ומבטלין המחיצה של הנהר שלא נעשה בידי אדם. ג) חשש של מוקף לדירה. ד) חשש על המחיצה הרביעית דשמא אינה מחיצה. ה) על רגל האסורה במקומה אוסר שלא במקומה, עכ"ל. זענן מיר דאך, אז די גאנצע היסטארישע באריכט פון כת הידוע איבער מאנהאטען אין היינטיגן צייטונג, האט אבסעלוט גארנישט צו טוען לענינינו אין שכונת בארא פארק ברוקלין.

נאך א געמיינע זיוף פון די כת הידוע, איז וואס זיי שרייבן כאילו הרב הערמאן האט אין זיין "מים רבים" מברר געווען להלכה, אז צום דין "רשות הרבים" דארף מען נישט האבן קיין ס' ריבוא ברחוב, נאר ס'איז גענוג ס' רבוא בצירוף כל העיר. אזא "ברור" עקזעסטירט נישט אין זיין גאנצען חיבור. דערצו שרייבען זיי נאך אן עם הארצ'ישען זיוף, אז אין "מים רבים" שרייבט ער לגבי דעם דין פון "אתי רבים ומבטלי מחיצתא", אז אפילו די ס' רבוא גייען נישט דורך אויף איין ארט, נאר זיי גייען דורך ארום און ארום איבער די גאנצע לענג און בריים פון די מחיצות, איז עס אויך מבטל די מחיצות. זיי ווייסן אבער נישט, אז אט דער גאנצער אויפטו איז נוגע נאר לגבי מחיצות הים, און נישט לגבי מחיצות שנעשו בידי אדם, כבנידון דידן, כמבואר להדיא בכל הפוסקים (עי' שו"ת חכם צבי סי' ל"ז, ושו"ת שאילת יעב"ץ סי' י"ז, שו"ע הרב סי' שמ"ה בקו"א, ושו"ת חתם סופר סי' פ"ט, ועוד, ועי' בשו"ת בית שלמה סי' נ"א שהאריך בזה. וכן כתב מפורש המהרש"ם בדעת תורה סי' שס"ג).

אגב, אויף וואס די כת הידוע שרייבן אז עס דארף נישט זיין קיין ס' ריבוא עוברים, נאר מ'איז מצרף מכל העיר, שרייבט קלאר דער מהרש"ם (ח"ג סי' קפ"ח), אז אויף די דאזיגע טענה "כבר ישב על מדוכה זו הרב השואל (המשכנ"י) בשו"ת בית אפרים וכו', און עס מוז זיין "ס' רבוא עוברים באותו דרך".

נאך א סילוף ברענגען די כת הידוע בשם דעם פלונסקער רב זצ"ל אין זיין שו"ת תירוש ויצהר, אז די רבנים פון ניו יארק האבן געטענה'עט קעגן דעם עירוב, אז גאנץ מאנהאטען איז א רה"ר דאורייתא, מחמת דעם טעם הנ"ל. אין צייט וואס דער פלונסקער רב שרייבט קלאהר 20 יאהר שפעטער אין שו"ת תירוש ויצהר (סי' ע"ג) וז"ל: "ובענין שטענו הרבנים, ש"ברחוב בראדוויי" יש ס' רבוא דהוי רה"ר (הרי משמע ברור דתליא ב"רחוב", ולא בכל העיר שהיו בה כמה מיליאן, וזו היתה טענתם), והשיבו המתירין, הא אין לו דין מפולש", עכ"ל. עס קומט טאקע א גרויסן יישר כח פאר די כת הזייפנים הנ"ל פאר ברענגען דעם פסק פון הגאון בעל תירוש ויצהר וואס איז געווען ראש הרבנים אין וואשא, ווייל לויט זיין פסק (בצירוף מחותנו הגאון אב"ד סעראצק עיי"ש) איז אוודאי דא אין בארא פארק האבן מיר נישט קיין רחוב וואס ס'זאל האבן ס' רבוא, אין אויך נישט קיין רחובות מפולשין.

נאך אן עם-הארצות'שן זיוף פון די כת הידוע, איז דאס וואס זיי ברענגען אראפ פון הרב הערמאן'ס "מים רבים", אז ער זאל האבן געשריבן, אז אפילו אין מחיצות שנעשו בידי אדם, אויב עס געפונען זיך אין זיי פירצות יותר מי' אמות, איז עס א רה"ר מן התורה. דאס איז א פשוט'ער סילוף, ווייל הרב הערמאן רעדט נאר לגבי א דין דרבנן, אז דארט ווי ס'איז פארהאן א פירצה יותר מי' טאר מען נישט מטלטל זיין אהן א תיקון ע"י צורת הפתח (כמבואר בפמ"ג סי' שס"ג במ"ז ס"ק א', שו"ת בית אפרים סי' כ"ו, שו"ת אחיעזר ח"ד סי' ח', חוו"א או"ח סי' ק"ז, ועוד).

און ווידער נאך א שקר וואס זיי שרייבן בזה"ל: "ער (הרב הערמאן) איז אריבערגעפארן קיין אייראפע, און האט זיך מפלפל געווען מיטן ברעזאנער רב און מיטן סטאניסלאווער רב (בעל הרי בשמים), און זיי האבן מודה געווען צו זיינע טענות". זיי זענען מעלים פונעם ציבור ווען הרב הערמאן איז געפארען קיין אייראפע. ווייל אין די הקדמה צום "מים רבים" שרייבן די בני המחבר, אז זייער פאטער הרב הערמאן ז"ל איז ארויסגעפארן קיין פוילין אין שנת תר"ע (1910), א יאהר נאכ'ן הסתלקות פונעם סטאניסלאווער רב זצ"ל (כ"א סיון

פארזעצונג אויף קומענדיגע זייט

היסטאריישע שקרים, זיופים וסילופים אין נאמען פון מהרש"ם מבערזאן זצ"ל

פארזעצונג אויף זייט ...

שנת תרס"ט), נו, אויב אזוי, ווי איז מעגליך אז דער סטאניסלאווער רב זאל האבן "מודה" געווען צו הרב הערמאן'ס טענות... און ווי שטארק דער מהרש"ם וצ"ל האט "מודה" געווען צו הרב הערמאן'ס איסור, זעהט מען פון דעם מהרש"ם'ס בריעוו, ווי דערמאנט פריער, אז ער נעמט נישט סיי וואס פאר א שטעלונג להלכה לגבי ניו יארק. נישט אומזיסט האט הרב הערמאן ז"ל קיינמאל נישט מפרסם געווען דעם בריעוו פונעם מהרש"ם, טראץ וואס דער בערזאנער רב בעט זיך ביי עם "ויראה בטובו לפרסם שם מכתבי זה"...

ווער דער הרב הערמאן ז"ל איז געווען, איז אונז בכלל נישט נוגע, פונקט ווי ס'איז אונז נישט נוגע ווער דער הרב סיגעל ז"ל איז געווען. כבודם במקומם מונח. נאר לגבי וואס דער כת הידוע מאהלט א בילד כאילו הרב הערמאן איז געווען א גרויסער חסידישער גאון וצדיק, שטימט עפעס נישט אינגאנצען מיט די תוארים וואס דער מהרש"ם שרייבט אויף עם אין דעם דאזיגן געפונענעם כתי"ק, נישט מער ווי "הרב המופלג בתורה", ותו לא מידי, נישט ווי זיין דרך צו שרייבען אויף גאונים וצדיקים. אויך איז כדאי צו ציטירען א לשון וואס הרב הערמאן ז"ל שרייבט אין די הקדמה צו זיין חיבור "מימי הדעת" אויף הלכות מקואות, וזה לשונו: "ואף שהגה"ק מו"ח חיים האלבערשטאם מסאנץ עשה חיבור על מקואות ושמו דברי חיים... מ"מ לא יצא ידי חובתו בזה, שהדיינים המחודשים שם המה מועטים... שהי' כותב בחפזון מפני אפס הפנאי שהי' לו טרדה בהרבה ענינים, ומפני כן במחילת כת"ה לא ירד לעמק השוה בהרבה ענינים"... דוכט זיך, אז קאמענטארען זענען איבעריג!

דער כת הידוע פירן אויס זייער היסטארישן באריכט, אז דער היתר העירוב אין מאנהאטען פון די "נישט ערליכע רבנים, האט געברענגט אויך אין די שפעטערדיגע יאהרן ביטערע נאכפאלגן, פון וואס מיר ליידן ביז'ן היינטיגן טאג". ראויים הדברים על מי שאמרן, טאקע צוליב די דאזיגע עם-הארצים שאין בהם דעת, ואם אין דעת הבדלה מנין, צו קענען מבדיל צו זיין, צווישן מאנהאטען מיט ברוקלין, צווישן מחיצות בידי שמים צו מחיצות שנעשו בידי אדם, צווישן אן עירוב פון טרעין-עלעווייטארס צו א מהודר'דיגן צוה"פ, צווישען אן עירוב ארום א גאנצע שטאט אדער נאר ארום א שכונה. וועט זענען די וואס "ליידן"? אויב נישט אונז, וואס מיר ליידן פון די דאזיגע מחוסרי דעה, וואס לויפן נאך יעדן שבת ווייבלעך מיט מיידלעך, שרייען און שעלטן "מחללים מות יומת"... אזא מין טעראר וואס איז נאך נישט געהערט געווארן אין קיין שום עיר מתוקנת בעירוב בעולם.

להתוודע ולהגלות

על דבר הקול קורא של רבני פלעטבוש מיום ר"ח ניסן תש"ס אשר נדפס ב'יתד נאמן' ובעוד מקומות, "שלא יועילו שום תיקונים להתיר הטלטול בשום שכונה בברוקלין, ואפילו אם יעשו עירוב יהיה אסור לטלטל בו בין גדולים בין קטנים", על זה גילו דעתם הרבנים הרשומים מטה, שחתימת שמם מזויפת, כי מעולם לא חתמו על קול קורא זה.

הרב אביגדור הכהן מיללער
רב בית ישראל דרגבי

הרב אברהם יעקב הכהן פאם
ראש ישיבת תורה ודעת

ישראל פינחס הלוי גארניש
רב דקהל חיזוק חדת
ברוקלין, נ.י.

Rabbi Yisroel P. Gornish
1421 Avenue O
Brooklyn, N.Y. 11230
(718) 376-8756

נס"ד

[illegible]

תורה תורה חגרי שק!

אכן נודע הדבר, מחוייבין אנו למחות מחאה אדירה,
וראוי לקרוע קריעה על דברי

מינות ואפיקורסות

שנאמרו להעיתון The New York Times
ואשר נדפסו היום יום ו' עש"ק במדבר בעמוד ראשון של The Metro Section

שההתנגדות לתיקון עירובין הוא בגלל:
ש"העירוב מוריד את ערך השבת,
כי ע"י עירוב, יום השבת נראית כיום חול"...

דברי כפירה אלו הם לגלוג על חכמינו ז"ל
ונגד "תורה שבע"פ"
כי הם מנגדים לעצם יסוד מהות התקנה שתיקנו חז"ל
להתיר הטלטול ע"י עירוב

"לצורך הנאתו, כדי לטייל" (פרישה טור או"ח סי' שצ"ה ס"ק א')
"שלא יהיו ידיו אסורות מלהוציא ולהכניס" (פמ"ג סי' ר"ס ס"ק ג').

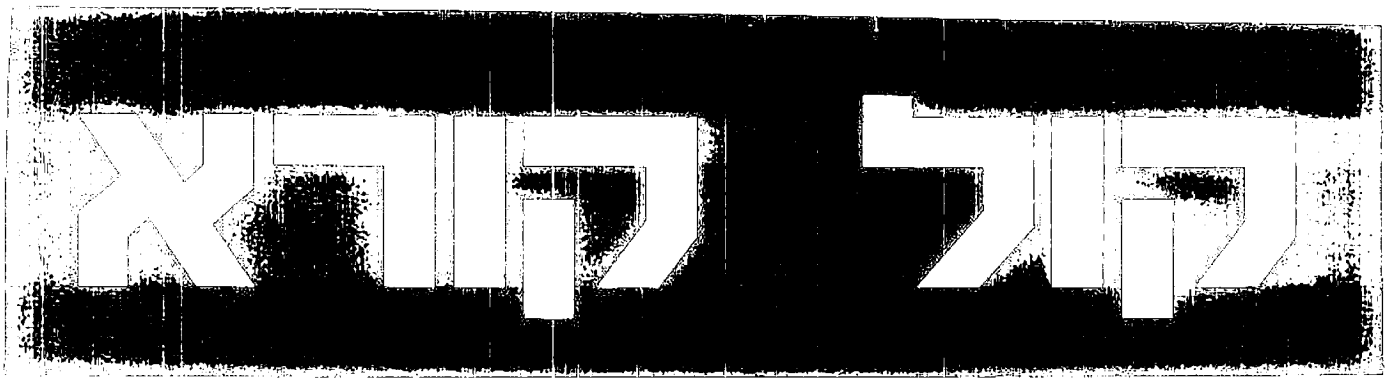
על מחלל ש"ש זה בפהרסיא הכי גדולה לחלוק על חכמינו ז"ל לומר שתיקון עירובין הוא זלזול בכבוד השבת, הרי הוא מן הכת "שאינם מודים בעירוב", כה"צדוקים" שלא האמינו בתורה שבע"פ. והוא בגדר "ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת" (כמבואר ברמב"ן פ' כי תבוא כז, כו).

המוחים על עלבונה של תורה

בעזהשי"ת

דע"ת
גדולי הרבנים שליט"א
על מצות עירוב
בשכונתינו
בארא פארק
יצ"ו

עש"ק פרשת ויחי תש"ם לפ"ק

דעת תורה מהרבנים הגאונים המובהקים עמודי ההוראה מנהיגי ומאורי ישראל שליט"א, ומהרה"ג רבני בתי מדרשות בב"פ אודות תיקון העירוב בשכונת בארא פארק יע"א

ב"ה

בהיות שנתייסד עירוב בעיר בארא פארק ע"י וועד רבנים מובהקים ועומדת תחת השגחת מורה הוראה מובהק הרב מוה"ר חיים יהודה כ"ץ שליט"א אב"ד סערדאהעלי ונעשית בחומרות והידורים, וכן יש וועד בעלי בתים חשובים נגידים ונשואי פנים העומדים בעזרה להוצאות שצריכים לתיקון העירוב ולמשגיח תמידי מדי שבוע בשבוע, ע"כ גם ידינו תכון עמהם לחזק ידי עושי מצוה, **ומצוה רבה על כ"א לסייע במה שיכול כדי להעמיד העירוב על תלה כנהוג בכל תפוצות ישראל.**

באנו עה"ח בחודש טבת שנת תש"ם לפ"ק

אפרים פישל הערשקאוויטש
אב"ד האליין יע"א

הק' אהרן וויידער
אבד"ק לינז

חיים ישעי' קעניג
אבד"ק יאקע

שמואל שמעלקא לייפער
אדמו"ר מחוסט ור"מ תורת חסד

הק' זלמן דוד ישעי' סופר
באאמו"ר מרן הגר"י סופר
אבד"ק ערלויא

יצחק דוב הלוי יונגרייז
אדמו"ר מגארליץ

משה חיים גאלד
אב"ד קראלי

הק' שלום קרויז
אבד"ק אודווארי

מנשה קליין
אב"ד ור"מ אונגוואר

הק' ישראל מנחם גרינוואלד
אבד"ק פאפא ב"פ

גבריאל ציננער
אב"ד דקהל נטעי גבריאל

חיים מאיר יחיאל משה רובין
מראפשיץ

ישראל אברהם אלטר טויב
אב"ד תולדות נפתלי קאלוב

שלום יוסף האלפרין
אב"ד בית שמואל ראדימשלא

בנימין רובין ראה"כ עמק הלכה
החותם בשליחות מו"ר הגאון מו"ה
טובי' גאלדשטיין שליט"א
ראש הישיבה עמק הלכה

דוד יצחק שיק
רב דק"ק תפילה לדוד

יוסף מאיר לייפער
אבד"ק טעמעשוואר

חיים אלעזר ברוין
בלאאמו"ר הגאון ר' שלמה זלמן זצלה"ה
כח"ס שערים מצוינים בהלכה
אב"ד קהל שערי ציון

יוסף טויסיג
אבד"ק בעלעד

דעת תורה!

יחזקאל ראטה
אבדק"ק קארלסבורג
בארא פארק, ברוקלין, נ.י. יע"א

ב"ה

היות שכבר נעשה תיקון העירוב פה בעירנו ב"פ יצ"ו, והוא עשוי בכל דקדוקי ההלכה באופן שעדיין לא נעשה פה, ועומד תחת פיקוח מעולה מורה הוראה מובהק הגה"צ מוהר"ר חיים יהודה כ"ץ שליט"א אב"ד דסערדאהעלי, בצוותא עם בע"ב חשובים.

וכפי הבנתי, בכגון דא אין זה מנוגד כלל נגד דעת קדשו של מרן רבינו זצוק"ל, וגם אין בזה סתירה כלל לדעת הרבנים הקדמונים נוחי נפש ז"ל, שער עתה לא הי' המדובר לעשותו באופן מעולה כזה, ובפרט שנתברר כי עירנו מוקף עם ג' מחיצות העשויין בידי אדם כדת וכהלכה, **ובכן יכולין הכל לסמוך בהיתר טלטולו.**

והשי"ת ישפות וישכין שלום בקרב ישראל אמן, וע"ז באעה"ח ו' דיום חנוכה ורב חסד

הק' יחזקאל ראטה
אבדק"ק קארלסבורג

ואלו שמות הרבנים המחזקים את העירוב במכתביהם ובתשובותיהם

(מחמת הד"ת שבהם נדפסו בקונטרס בפ"ע)

כ"ק הגה"צ מו"ה **יוחנן סופר** שליט"א
אבד"ק ערלוי

הגה"צ מו"ה **חיים יהודה כ"ץ** שליט"א
אב"ד ור"מ ק"ק סערדאהעלי

הרה"ג מו"ה **בן ציון שטראססער** שליט"א
דומ"ץ דק"ק נייטרא ב"פ

הרה"ג מו"ה **בן ציון יעקב הלוי וואזנר** שליט"א
רב דבד"ץ ובית הוראה "שבט הלוי" מאנסי נ.י.

הרה"ג מו"ה **שלום פסח לאנגסאם** שליט"א
מו"ץ בביהמ"ד בעלזא 50סטריט

הרה"ג מו"ה **יחיאל יעקב הכהן מיללער** שליט"א
אב"ד אייזנשטאט ורה"כ נועם אלימלך, ובית חנוך

הרה"צ מו"ה **מנחם מענדל רובין** שליט"א
אבד"ק מוזשאי

הרה"ג מו"ה **שלמה הכהן גראס** שליט"א
דומ"ץ קהל מחזיקי הדת בעלזא ב"פ

הרה"ג מו"ה **צבי היילפערן** שליט"א
דומ"ץ דקהע"י וויען ב"פ

הרה"ג מו"ה **אשר אנשיל עקשטיין** שליט"א
מו"ץ בביהמ"ד בעלזא 18עווע.

הרה"ג מו"ה **יעקב קאפיל שווארץ** שליט"א
ראש ישיבה אהלי יעקב בעמח"ס יקב אפרים

דברי הרבנים הגאונים הנ"ל שליט"א יצאו לאור אי"ה בשבוע הבעל"ט במהדורה מורחבת של תשובות ומכתבים להיתר העירוב מעוד כמה אדמו"רים מפורסמים ורבנים מובהקים שליט"א

שלום קרויז

אב"ד דק"ק אודווארי
מח"ס שו"ת דברי שלום ד"ח ושאר ספרים עה"ת וסוגיות
יו"ר התאחדות הרבנים דארה"ב וקאנדא

בס"ד, יום ד' לסדר "כן תעשה" י"ז מרחשון תש"ס לפ"ק.

הריני מסכים להצעת ידידי הרהגה"צ ר' חיים יודא כ"ץ שליט"א אבדק"ק סערדאהעל, לייסד ועד רבנים לפקח על כשרות העירובין בברוקלין. ולמען המצוה הגדולה הריני מוכן לצרף עצמי לכך, כדי שהעירובין יהי' עשויין כתיקון חז"ל, כפי שהורו לנו רבותינו הקדושים ולהציל עי"ז אלפים מישראל מחילול שבת קודש. ומצו"ב מה שכתבתי מכבר בענין נחוץ זה.

הנה ידוע דאפילו מי שנזהר שלא להוציא כלל בשבת, מ"מ יוכל להיות ששכח בבגדו איזה דבר והוציאו בשבת, עיין שו"ת דברי חיים ח"ב או"ח סי' ל"ג, ועיין בשו"ת רעק"א ס"ח ובספר הבתים הלכות שבת שערי איסור והתאה שער ט': אות כ"ו, שיש בשכחה איסור מן התורה. ועל ההיתר להוציא ע"י קטנים יש הרבה גדולים שלא הסכימו לזה, עיין תשובות מהר"ם שיק או"ח קע"ב, רעק"א סב"ו, חת"ס ח"ו סי' י"ג, מהרי"א או"ח ספ"ד.

גם מבטלים בזה עונג שבת, כי הנשים צריכים להיות סגורים בביתם ולהשגיח על הילדים, ומצות עונג שבת היא הלכה למשה מסיני כמ"ש היראים. אבל השטן מעכב כי צר לו שלא יחללו שבת. ובפרט שעי"ז כמה אנשים בחברה הצלה ינצלו מחילול שבת, לכן נתעכב תיקון העירוב עד כה.

והנה כבר דברתי כמה פעמים בענין זה עם ידידי כ"ק אדמו"ר מסאטמאר שליט"א, ואמר לי שרוצה מאוד לעשות עירוב בוויליאמסבורג, ובפרט שזקינו הגה"ק בעל ייטב לב זי"ע השתוקק לזה מאוד, ואמר שענין העירוב מרומז בפרשת וישלח (בפסוק ויבא יעקב שלם ויחן את פני העיר וגו'), ומקובל שמרן הייטב לב הבטיח עוה"ב למי שיעשה העירוב, ולאחר שנסתלק עשה הנגיד החסיד ר' משה ארי' פריינד ז"ל את העירוב בסיגעט. וכ"ק אדמו"ר שליט"א הבטיח לי שכאשר יוגמר העירוב יסע עמי בכל וויליאמסבורג לראותו. וכמה ישועות גדולות אפשר להוושע בזכות מצוה זו כידוע מהגה"ק משינאווא זי"ע. (עי' לקוטי דברי יחזקאל החדש, דף קמ"א).

וכן שמעתי מידידי הרב יוסף אשכנזי שליט"א, שכאשר שמע כ"ק אדמו"ר הגה"ק רבינו זצ"ל שרוצים לעשות עירוב בוומסב"ג נתן מיד סיוע להוצאות העירוב, וביוד שיהי' בהצלחה. וכן הסכימו אז הגדולים שבדורינו שהיו עמנו אז, כמו הגאון מפאפא זצ"ל, הגאון משטשאקעווע זצ"ל הגאון משארמאש זצ"ל, הגאון מסאמבאטהעלי זצ"ל, הגאון מאראד זצ"ל, הדיין מוויען זצ"ל, ולהבחל"ח הגאון ר' אפרים פישל הערשקאוויטש שליט"א הרב מהאליין, ועוד הרבה רבנים גדולים שעוררו וזרזו לעשות ולגמור העירוב, ולמצוה גדולה יחשב כמבואר בתשובות הראשונים, ולא הי' אחד מהם שחששו שלא לעשות העירוב מחמת חשש רה"ר, כי קיי"ל דאין בזמן הזה דין רשות הרבים.

הנה שמעתי מכמה אנשים להיפך בדעת רבינו, ולכן מתרשלים היום בעשיית העירוב. אמנם נתיישב לי הדבר לאמיתו, דהנה ראיתי מכתב שכותב מו"צ אחד ששמע שכשעשו עירוב מביתו של מרן זי"ע מבעדפארד, ראם, עד הביהמ"ד ראדני, לא היה נראה לרבינו, וכן כשהתיר רבינו פעם אחד לעשות עירוב בהפראזשעקם להסוכה הגדולה, אמר דההיתר שנתן הוא רק על פעם אחת. ופשוט שאם הי' בעשיית עירוב איזה איסור ח"ו, רבינו לא היה מתיר אף על שבת אחת.

מתוך עובדות אלו נתיישב לי דעת רבינו, שלא היה ניחא לי' שיעשה כל אחד לעצמו עירוב על רחוב אחד, כי מזה יבוא מכשולים, שיוציאו חוץ להרחוב וכ"א יעשה לעצמו עירוב שלא כדין ויתהוה מכשול, אבל לעשות עירוב לכל העיר כמו שנהגו בכל קהלות קדושות ע"י מורי הוראות מובהקים בודאי הי' ניחא לי', כמו שגילה דעתו כשנתן סיוע שיש בו ממש לעשיית העירוב, כפי שהעיד הרב ר' יוסף אשכנזי שליט"א וזה ברור, כי הרי לא פליג רבינו על כל הגאונים שבדורות שלפנינו והראשונים וחז"ל, שמצוה לעשות עירוב, כמבואר בהגהת הרא"ש עירובין ס"ז, דמצוה גדולה לתקן עירוב.

ומכל הרבנים הנ"ל יש תחת ידי בירורים באריכות גדולה ולא רק החתימות לבד, ובשמחה רבה הם מסכימים ומזרזים לעשות כאן בעירנו עירוב. ולמותר להאריך כי הדברים ידועים לכל.

וידוע בשם הבעש"ט זי"ע הרמז בוע"ם תצעד ארץ - זע"ם ר"ת זְ'ביחה, עַ'ירוב, מַ'קוואות. וזה גורם התקרבות הגאולה, לכן השטן מעכב.

וכדי לגמור המצוה הגדולה של עשיית העירוב, אבקש את כל הרבנים שיחתמו על זה ואז אשתדל בכל כוחי להשלים עשיית העירוב ע"י רבנים גאונים בהשגחה יתירה מידי שבוע בשבוע ע"י בעל הוראה מובהק, ויעשו העירוב על דרך היותר טוב ומועיל, ובודאי כל אחד יתאמץ לתקן ולא לקלקל כמ"ש בגמרא ביצה, דמי שאינו מתקן עירוב, לקלקל הוא בא כמ"ש רש"י שם (ביצה ט"ו ע"ב), ועיין עירובין דף ס"ח ע"ב איכא רבנן ואין עירוב וכו'. ועיין תשב"ץ ח"ב סימן ל"ז, זכות גדול למתקן העירוב. ועיין ש"ע או"ח סימן שצ"ה, וסימן שם"ו סעיף י"ג מצוה לחזור אחר עירובי חצירות.

ואין לחוש להחמיר שלא לעשות עירוב מטעם דכאן יש רשות הרבים דאורייתא, דרוב הפוסקים ס"ל דאין כאן רשות הרבים, דבעינן שיהיו הדרכים מפולשים משער לשער, וכאן אין הרחובות מפולשים כמ"ש הגאון ר' יונתן שטייף בתשובה סימן ס"ח. וכך שמעתי באסיפת הרבנים אצל ההתאחדות הרבנים מהגאון מפאפא זצ"ל, שתמה למה לא יעשו עירוב בוומסב"ג. ויש עוד הרבה טעמים דאין כאן רה"ר, עיין בתשובת בית אפרים ובשו"ת מהרש"ם, שהנוסעים בעגלות או בקארס אין מצטרפין לס' ריבוא בוקעים, וכל שאין בוקעים ברגל על הקרקע לא הוי רה"ר לכ"ע וכן דעת הראשונים ורוב אחרונים.

ועיין בשו"ת אבני נזר, דהמתעקש ומונע מלהעמיד עירוב, הוא מחטיא את הרבים ועתיד ליתן את הדין, וזה הי' שיטת רוב הגאונים מדור הקודם. ואדרבה יש כמה ראשונים דאפילו רה"ר גמור מהני לעשות העירוב ע"י צורת הפתח. וזוכר אני מעשה שהי' בחיי רבינו הגה"ק זצוק"ל אשר רב גדול אחד יצא לאסור לטלטל לנשים כל מיני תכשיטים בשבת, מטעם דיש כאן רשות הרבים ואסור לטלטל בלי עירוב, וצוה רבינו לעשות אסיפה עם כמה גדולים, וכפי שאני זוכר היו שם הגאון מקאפיש ז"ל, משאפראן ז"ל, מקראסנע ז"ל, ועוד כמה גדולי זקני הרבנים, וקראו את הרב האוסר מטעם רה"ר, והפצירו בו שיחזור מפסקו כי אין לנו רה"ר דאורייתא, ומותר להנשים לצאת בתכשיטין, ואחר שפלפלו עמו בהדין, התחרט והסכים שאין לנו כאן רה"ר דאורייתא.

אבל נראה עיקר דעת הגאונים מדורות הקודמים שיש לעשות עירוב גם כאן, וכן הי' דעת הרבנים שבדור הקודם, וכן הי' דעת מרן רבינו הגה"ק זצוק"ל בנ"ל, ולכן לדעתי העני' חייב כל רב ואב"ד לעזור לקיים עשיית העירוב ולא להתעקש ולחלוק על כל הגדולים, כי חושש אני מאוד שהחולקים על עשיית העירוב כאן, בא ח"ו מכח היצר שלא ניחא לי' להציל אלפים מישראל שלא יחללו השבת קודש. ובזכות שמירת שבת נזכה לקרב הגאולה שלימה בב"א.

הק' שלום קרויז
אבדק"ק אודוואר

מנחם מענדל רובין

באאמו"ר הצה"ק זצלל"ה הי"ד

בעה"מ שו"ת חבצלת ישורין עדה"שע

שיל"ת

יום ד' לסדר ויקרא בהם שמי תש"ם לפ"ק ברוקלין יצ"ו

כיהודה ועוד הגנו מצטרף בתם לב אל פסק הלכה של הרה"ג והאדמורי"ם שליט"א שהמצוה לתקן עירוב בעיר חלה גם על שכונת ברוקלין יצ"ו, כ"ז שנעשה באחריות, ע"ד אנ"ש, וע"י רבנים בעלי סמכא.-
עוד בתשמ"ה בפ' "זאת עשו וחיו" כתבתי לחזק עושי עירוב בשכונת ווילאמסבורג יצ"ו – והעתקתי המקורות לכ"ז במאמר מיוחד בפרטות. - כמובן ביד כל אחד לקבל העתקה מהמאמר.

תמצית הדברים:

א. הלכה קבועה בש"ס ושו"ע שמוטל על הת"ח והרבנים לתקן עירוב בעיר – מסורת רבוה"ק ומנהג אבוה"ק להתאמץ לעשות למעשה עירובין בעיירות קטנות וגדולות בכל כחם, כ"ז שאין שם רה"ר דאורייתא.

ב. בהמאמר נתברר בראיות מיוסדים שאין לברוקלין רק דין כרמלית כמו העיירות הגדולות באייראפע, ירושלים עיה"ק, וכו'. כן פסק מרן דודי הגה"ק מסאטמאר זצלל"ה, והסכים לזה באחרונה הגאון רמ"פ בעל אגר"מ זצ"ל.

ג. מפורש בש"ס ופוסקים שע"י העירוב מצילין בש"ק רבבות ממכשולים ותקלות, וכן עושים גמילת חסד רב הערך עבור זקנים, חולאים ר"ל טפלא ונשיא- והצבור בכלל. כמבואר ממקורות נאמנים במאמר הנ"ל.

ד. שיטת מרן דודי הגה"ק זצלל"ה הי' תמיד להשתדל לעשות עירוב המקובל מהייט"ל וכשיטתו המוחלטת של החת"ס ותלמידיו.לא נודע לי הטעם למה אמר באחרונה להרה"ג שליט"א שלא יעשו עירוב כאן, ובהמאמר הנ"ל בירדתי ששיטתו אינה ברורה, ובטוח אני דלא נייח ליה בג"ע מרומים שישתמשו עם שמו הגדול לבטל עירובין כאן.

ה. שיטת האר"י והרח"ו, שיטת הבעש"ט ותלמידיו להתאמץ בכל תוקף לתקן עירובין – וכתבו שיש בזה גם צד סגולה, לעורר רחמים ולבטל דינים, עירו"ב ע"ב גימ' חסד, רי"ו גימ' גבורה, עירוב אותיות עיבו"ר – ואפשר להוסיף היות ועירוב גימטריא רפ"ח – רופא חולי עמו ישראל, כיה"ר.

ו. הגנו פוניה בכל לשון של בקשה ליזהר על כבוד הרבנות וכבוד הרבנים בעיני הקהל נא ונא האספו! יוציאו שני הצדדים ביחד קול קורא לכתוב כ"א את שיטתו ולחתום ביחד ותתקיים עי"ז העשה דכבוד התורה!

ז. שמעתי מאאמ"ו הגה"ק זצלל"ה הי"ד לדייק בהא דאיתא בירושלמי המתחיל במצוה אומרים לו גמור, ומהו פי' ל' אומרים לו? ובתנחומא איתא יגמור. ופירש שעפ"י הלכה יש רשות לתבוע מן המתחיל שיגמור, ואולי נכלל בלשון זה שחייבין לסייע לו לגמור – ובמכתב זה אני מקיים בע"ה תרווייהו.

ומעומק לב את המסייעים למצות עירוב ישלם ה' פעלם ותהא משכורתם שלימה, ה' יברך את עמו בשלום.

למען האמת בהלכה

הק' מנחם מענדל רובין

באאמ"ו הגה"ק זי"ע הי"ד

יוחנן בהגרמ"מ זצ"ל **סופר**
אב"ד ור"מ דק"ק ערלוי יצ"ו
ראש ישיבת אהל שמעון
בעיה"ק ירושלים תובב"א

בס"ד ירושלים ת"ו יום ה' ויגש תש"ס

לבני יקירי הרב הגאון המפורסם
מו"ה זלמן דוד ישעי' סופר שליט"א
רב דקהילת כתב סופר בורו פארק – ברוקלין יע"א

אחדשת"ה – אודות שאלתך בשמך ובשם התלמידים היקרים שבעירכם מה דעתי העני' אודות העירוב שבעירכם.

הנה כבר הורה זקן ק"ז מרן החת"ס זצ"ל בשו"ת חת"ס חאו"ח סי' צ"ט שמוטל עלינו החיוב לדאוג להציל ולשמור על נשים וקטנים וכו' שלא יכשלו ח"ו בחילול ש"ק בהוצאת דברים קטנים כגון מטפחת, מפתח דירתם וכו', לכן ראוי וחיוב לתקן עירוב המתיר הטלטול ובסיום תשובתו ציוה על השואל שישתדל בכל עוז לתקן עירוב לבני קהילתו, ועיי"ש בדברות קדשו.

והיות וכפי הודעתך הגה"צ מו"ה פישל הערשקאוויטש שליט"א אב"ד האליין והגה"צ מו"ה חיים יהודה כ"ץ שליט"א אב"ד סערדאהעל שהם גדולי תורה מפורסמים ומורי הוראה מובהקים, עומדים על משמרת הקודש בתיקון העירוב על צד היותר טוב בכל פרטיה ודקדוקיה, בודאי יש לסמוך עליהם בלי שום פקפוק כנלע"ד.

כ"ז כתבתי כנ"ל עבור התלמידים היקרים הסרים למשמעתי.

כ"ד אביך הנאמן דושת"ה באהבה
הק' **יוחנן** בהגרמ"מ זצ"ל **סופר**

קהל מחזיקי הדת דחסידי בעלזא

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

בארא פארק יע"א

בס"ד, ח' טבת תש"ס לפ"ק

באנו בשורות אלו להבהיר דעתינו לכל אנ"ש בענין העירוב בעירנו בארא פארק יע"א.

הנה גודל מצות ותיקון עירובין ידוע ומפורסם לכל, איך הפליגו כל גדולי הפוסקים, וגדולי ומאורי ישראל שבכל דור ודור, ורבותינו הקדושים צדיקי הדורות הבעש"ט הק' ותלמידיו זי"ע.

וז"ל החת"ס באו"ח סי' צ"ט **"והדבר מוטל על הרב הת"ח שבעיר לתקן המבואות, ואם לאו מכשול וקולר העם על צווארו"** וכו' עכ"ל.

וגם כאן במדינתנו בדור שלפנינו, השתוקקו מאוד הרבה רבנים גאונים וצדיקים, לתקן עירובין, אלא שהיה התנגדות מכמה גדולים משני טעמים, הן מחשש רה"ר דאורייתא של ס' רבוא בוקעין בה בעיירות גדולות, שנחלקו בה גדולי הדורות, ושנית מחשש שלא יהיה מי שישא בעול ובאחריות העירוב לפקח עליו כדבעי.

אמנם כעת נתעוררו כמה מזקני הרבנים גדולים בתורה ומובהקים בהוראה, לתקן עירוב בעירנו בארא פארק יע"א, ובצירוף כמה קהילות חשובות, ואנו נשאלים מאנ"ש כדת מה לעשות, ומה דין העירוב.

ולאחר חקירה ודרישה בשורש הדין ובכמה טירחות לברר מציאות הדברים, נתברר לנו שכעת עירנו בארא פארק יע"א כבר מוקפת בג' מחיצות חזקות שנעשו בידי אדם, שאין עוד החשש של רה"ר דאורייתא, ובר מן דין יש עוד כמה טעמים להקל אשר אין כאן המקום להאריך, ובאופן זה הדבר ברור דאפשר להתיר הטלטול ע"י תיקון צורות הפתח.

ולכן הדבר פשוט שהעירוב הוא מהודר ומובחר מאוד יותר משאר עיירות ישראל אשר עשו בהם עירובין בלי פוצה פה.

אמנם בתנאי שיקימו "ועד העיר" קבוע מרבנים ובעלי בתים חשובים, כמו שהיה נהוג בכל קהילות ישראל, אשר הרבנים יהיו ממונים לפקח על כשרות העירוב בתמידות, ולמנות משגיחים קבועים שיבדקוהו כל ערב שבת, והבעלי בתים החשובים ישאו בעול הכספי וייסדו קופה מיוחדת להחזקת כל צרכיה בריוח.

כ"ד הכו"ח לכבוד תיקון ומצות עירוב

נאום שלמה הכהן גראס

נאום שלום פסח לאנגסאם

נאום אשר אנשיל עקשטיין

בן ציון הכהן שטראסספר

דומ"ץ דק"ק נייטרא כ.פ.

בעזהי"ת

למען אחי ורעי אדברה נא.

התמהמהתי ולא חשתי לבוא על החתום בענין העירוב שבשכונתנו, בארא פארק יצ"ו, כי מזרע אהרן קאתינא, ומחובתנו להיות אוהב שלום ורודף שלום, על כן רדפתי ודפקתי על דלתי חרבנים הגאונים שליט"א העוסקים בענין העירוב, האוסרים והמתירים, שיבואו לידי איזה פשרה, לא פשרה כיצד לחוות דעתם בהלכה, כי בזה לא שייך פשרה, אלא באופנים אחרים, שאין כאן המקום לפרטם. אמנם לצערי, לעת עתה לא עלתה בידי, מ"מ לא אומר נואש, ועת לכל חפץ בעזה"י.

ועל של עתה באתי, כי אם אמנם אני איני מהמפקחים על העירוב, וגם לא מוועד הרבנים על העירוב, מ"מ באתי בשורות אלו להודיע לכל מאן דבעי למידע הדברים דלהלן:

הנה נידון העירוב דפה, מתחלק לשלשה סעיפים.

א' האם כשיש לשכונתנו צורת פתחים סביב סביב האם מותר לטלטל בתוכה בשב"ק. – לענד"נ שמותר לטלטל בה, והארכתי בביאור השיטות בעזה"י בשיעורי בהל' שבת בש"ק פ' וירא ופ' חיי שרה דהאי שהא, ולא עת האסף פה שורשי ההלכה מש"ס ופוסקים. עכ"פ נראה שמותר לטלטל בה, וגם מצוה להיות אחיעזר ולאחיסמך להרבנים החשובים העוסקים בה.

ב' האם יש השגחה מעולה על העירוב. – חקרתי ודרשתי היטב, והנה אמת נכון הדבר כי העירוב מבוסס על סדר השגחה מעולה מרבנים מובהקים שליט"א, והשגחה על זה עומד בדרגת ההשגחה שיש על שאר דברים קלים וחמורים שבעירנו.

ג' האם יש לחוש שע"י העירוב יתרבו ברחובות העיר נשים וילדיהם ושיתהווה בזה פירצה בחומות הצניעות. – אמנם בהשקפה ראשונה היה נראה כי הטענה נכונה, אבל נתבונן נא, למה לנו להתחכם יותר מחכמי הש"ס והשו"ע ורבותינו הקדושים אשר הם המורים לנו דרך החיים מה לקרב ומה לרחק והם הם שחזרו ושנו שמצוה לעשות עירוב, כדי למנוע מחשש חילול שבת החמורה ולהרבות בעונג שבת, ואין זכר ואין רמז בדבריהם למנוע ממצוה זו מחמת חששות כאלו. ופוק חזי מש"כ קדוש זקני רשכבה"ג מרן חתם סופר זי"ע (בשו"ת חאו"ח סי' צ"ט) וז"ל ראויה ונכון לכל קהל עם ישראל <u>בכל מקומות מושבותיהם</u> לתקן מבואותיהם בתיקונים צורת הפתח או שארי תיקונים כיוצא בו וכו' והוא מן השכל ומן המבואר להדיא בדברי חז"ל עכ"ל והאריך שם בדברים חוצבים בגודל המצוה ע"ש. ויש לנו לבטל דעתינו והרגשתנו לדעת רבותינו הקדושים אפי' במקום שמחמת כוונה לשם שמים נראה לנו אחרת. ובודאי שמצוה הזאת לא תגרום שום מכשול, כי שומר מצוה לא ידע דבר רע.

ברם להוי ידוע, כי ישנם רבנים גאונים שליט"א אשר דעתם כי אסור לטלטל בעירוב זה, מטעמים וטעמים שונים, על כן דברי הנ"ל, בהיתר ומצות עירוב, לא נאמר כלל וכלל לעדתיהם החשובות, ולכל הרגיל לשואלם בדבר ה' בכל עת ועונה, כי עליהם לשמוע לדעת תורה של רבם ומורם, ואין להם לטלטל כלל ע"י עירוב זה, ולא יזוזו ח"ו מדבריהם זיז כל שהוא. – וגם אותם המטלטלים כהוראת רבם, יזהרו מאוד בכבוד הרבנים האוסרים, כגון שלא להכנס לבתי מדרשם כשהוא נושא דבר בפרהסיא וכן כל כיוצא בו. ולכן אבקש שלא ידפיסו שום דבר בשמי בענין העירוב אלא אם ידפיסו מכתב זה בשלימותו כי כבוד הרבנים הגאונים האוסרים יקר מאוד בעיני.

והנני כופל שכל מה שכתבתי לעיל בדבר היתר ומצות עירוב הוא רק לאותם החוסים בצלם של הרבנים הגאונים שליט"א הסוברים כן, ודברי הם רק בבחינת איש את רעהו יעזורו ולאחיו יאמר חזק. וה' עוז לעמו יתן, ה' יברך את עמו בשלום.

וע"ז באתי עה"ח ביום ה' לסדר וירא מנוחה כי טוב שנת תש"ס לפ"ק

בן ציון הכהן שטראסספר

צבי היילפערן

דומ"ץ דקהע"י וויען ב"פ

בס"ד

על דבר העירוב הנעשה פה בארא פארק, אקדמות מילין, לבי עלי דוי איך מענין של מצוה נתגלגל ל"ע מחלוקת הכוללת גם בזיון וזלזול תלמידי חכמים {וכבר אמרו חז"ל (שבת קי"ט) המבזה ת"ח אין רפואה למכתו} ואיסורים הללו של אונאת דברים ולשה"ר וכו' לכו"ע הם מן העבירות החמורות מן התורה ואין שום דבר שיצדיק לעבור עוונות פליליות האלו, אף לא גודל מצות עשיית עירוב ואף לא גודל מצות מחאה נגד העירוב. ולמזהיר ולנזהר שלומים תן.

ובעיקר היתר טלטול ע"י העירוב הנעשה פה, הנה מתחילה התנגדו כמה רבנים לעשייתו, אבל עכשיו שכבר נעשה, הדבר פשוט לענ"ד שיש לסמוך עליו, ובתנאי שיהיה בפקוח מורה הוראה מובהק, דלא גרע משאר עירובין הנהוגין בישראל מקדמת דנא, ואדרבה בכמה דברים עדיפא מינייהו, וכבר כתב הגאון בית מאיר (סי' שס"ד סו"ס ב') בענין עירוב דאסור להורות שום איסור לאחרים במה שנהגו ע"פ דעת הרבה מהראשונים והאחרונים, עכ"ד.

והמפקפקים בעירוב הנעשה פה מצד רה"ר דאורייתא, חוץ משאר הצדדים שיש להקל בזה, הלא הוגד לנו שכבר נתברר שבארא פארק מוקף מג' צדדים במחיצה הנעשה בידי אדם בעומד מרובה על הפרוץ, ובכה"ג גם מן המחמירים מודים להקל כמ"ש בשו"ת אחיעזר ח"ד.

ומה שמפקפקים מצד שיש אנשים שאינם מסכימים להעירוב וצווחין ואומרים שהם אינם רוצים בזכות פת העירוב ובזה אוסרים הם על שאר בנ"א, הנה לא ידוע לן אם באמת ישנם אנשים כזה, ואם אמנם נמצאים כאלה, אין אנו יודעים לסוף דעתם מאיזה מדה באו לידי כך להכשיל (לפי דעתם) כל המטלטלים ע"י העירוב, ועכ"פ לדינא כבר דנו קדמאי בכעין זה בדין מי שאינו מודה בעירוב, ואחרון אחרון חביב ראינו תשובה בנידון דידן מהרה"ג אב"ד קארלסבורג שליט"א אשר הניף ידו בעים רוחו בכוחא דהיתירא.

ומה שמפקפקים מצד שכבר יצא קול קורא מגאונים בדור שלפנינו לאסור העירוב, נראה שהם לא דנו על עירוב כזה כמו הנעשה היום עם כל דקדוקי וחומרי הלכה, נמצא שלא על חתיכה זו דנו הם, ובכה"ג פשיטא שיכולים המורים לפסוק היום מה שנראה להו (כמ"ש רשב"א חולין נ"ד ע"ב ולהלכה ברמ"א יו"ד רמ"ד סעי' ל"א), ומה עוד שעכשיו נתברר שהמקום מוקף מג' צדדים במחיצה הנעשות ע"י אדם, בכה"ג אמרינן אי הוה שמיע להו הוה הדרו בהו (עי' רמ"א חו"מ סי' כה ס"ק ד').

תבנא לדינא דמותר לטלטל ע"י העירוב הנעשה עכשיו, והחוששים לדעת רבם, ואומרים שאסרו הדבר למגדר מילתא, יחושו ויחמירו לעצמם.

הנה ידוע דעת המשנ"ב (סי' שס"ב סק"ח) לגבי עירוב הנעשה ע"י צורת הפתח, דכל בעל נפש יחמיר לעצמו, אמנם יש לספק בדעתו כשיש עוד סניף להקל כגון בנידן דידן שמוקף מחיצות, אולי בכה"ג גם בעל נפש אין צריך להחמיר, אמנם ידוע שקשה מאד בעירוב לצאת כל הדיעות והחומרות של כל הפוסקים, (ונזכיר קצתם - אולי אינו מועיל ההיקף של ג' צדדים מה"ת, עי' ביאוה"ל ריש סימן שס"ג וכ"ש כשיש בתוכו פירצה של י' אמות דלדעת המשכנ"י אוסרות מה"ת, וגם לדעת משכנ"י אזיל לי' ההיתר של החוז"א דמחיצה של עומד מרובה מועלת לרה"ר, וגם דעת הרה"ג בעל דברי יציב שאותם שאינם מסכימים אוסרים לאחרים). ולכן נ"ל דבעל נפש דרוצה להחמיר יש מקום לחומרתו וטוב לו שיתנה בפירוש שאינו מקבל עליו החומרה רק בלי נדר כדי שאם יצטרך בעתיד להקל לא יהא בהנהגתו חשש נדר.

וזהו מה שנראה לענ"ד. והרינו מוסר מודעה שכתבתי רק כדי להרבות כבוד שמים בקיום מצות השי"ת, ולכן כל מי שיהין להדפים בענין העירוב דברים שיש בתוכם איזה זלזול אפילו קל נגד כל בן ישראל, הרינו אוסר לו להצטרף דברי אצל דבריו, כי כתבתי רק לכבוד שמים ולא להיפוך ח"ו. והאמת והשלום אהבו.

אור ליום ד' לסדר ויחי תש"ס

צבי היילפערן

דומ"ץ דקהע"י וויען ב"פ

בן ציון יעקב הלוי ואזנר
רב דבד"ץ ובית הוראה "שבט הלוי"
דארה"ב, מאנסי נ.י.
תחת נשיאות הגאון **מהר"ש הלוי ואזנר** שליט"א אב"ד דז"מ ב"כ

בעזהי"ת ד' לס' "וירא מנוחה כי טוב" י"ג טבת תש"ס לפ"ק

שלו' וכט"ס ורב ישע למע"כ הרה"ג

המפו' כש"ת כמהו"ר חיים לייב כץ אבדק"ק סערדאהעלי שליט"א

ואתו עמו חבר ועד הרבנים הגאונים שליט"א, מקימי ומכשירי העירוב דבארא פארק

הנני בזה כיהודה ועוד לקרא, לחזק הני ברכי דרבנן, העוסקים בהקמת העירוב המהודר שבשכונתכם, ושמחתי באומרים לי שהוא נעשה בהיקף רוב מחיצות, במתכונת העירובין שהקמנו בשיקאגו - ודענווער וכו', ואשר פרטותיהן ומעלותיהן, כבר נדפסו בשני תשובות, בשבט הלוי (חלק ח' סי' צ"ז - קע"ז) לא"א מו"ר הגאון **מהר"ש הלוי ואזנר** שליט"א, ואם כי לא רצה להתערב בנעשה בחו"ל, אבל הביע שמחתו הגדולה ושביעת נפשו ורצונו ביתר שאת, מהקמת עירוב מוכשר ומהודר כזה, אשר מעטים כמותו.

ועל דבר ההסכמה ועידוד שבקשתם, תמה תמה אקרא, היתכן שנצטרך להסכמה, במצות זו, שאנו מצווים ועומדים עליה, כשאר מצוות התורה ודרבנן, ולא עוד אלא שהטילו חובתה על חכמי העיר ומנהיגיה ביתר שאת, שהם יקימו עירוב בכל אתר ואתר, וכמפורש בש"ס (עירובין ס"ח ע"א) המה ראו ברוח קדשם וקבעו, שאך רק עי"ז ימנע חשש חילול שבת, בטלטול והוצאה מכלל הציבור, ולא בלתו, וכעדות מרן הח"ס זי"ע (או"ח סי' צ"ט).

ולכם מקימי העירוב היקרים נ"י יאמר, חזקו ואמצו, אל תיראו, ואל ירך לבבכם, ולא תגורו מפני איש, ואם יקומו איזה מעוררים כנגדה, הגה אם יעוררו אתכם, בדברים הנוגעים לכשרותה, הטו אזניכם כאפרכסת, כי עירוב עיר, שעיני הציבור נשואות אליו, צריך להיות מוכשר ומהודר באופן הנעלה ביותר, וכן מנוהל ע"י ועד רבנים ועסקנים מוכשרים, ולא כקדירה דבי שותפי וכו' ח"ו.

אולם אם יבואו לערער מכח שאר ענינים וגזירות חדשות אשר לא שערום אבותינו, האיך יתכן שיקומו מתנגדים למצוה שבתורה, ובפרט למצוה כזו, שאבותינו ורבותינו מסרי נפשם עליה, מאז ימות עולם עד היום הזה, וכדברים כדרבונות חוצבים להבות אש שיצאו בזה, מפי הרא"ש, והתשב"ץ, ומרן הח"ס זי"ע, ואתם עמם אלפי רבבות גדולי ישראל ז"ל, שבכל הדורות, ובכל מקומות, וכמבואר בתשובתינו המצורפת.

למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך, יתן ה' שיזכו כל המתעסקים בבנינה, להרבות שלום בעולם, אל תיקרי בנייך אלא "בונייך", יהי שלום בחילך - שלוה בשכונתייך, וכדאיתה בירושלמי, והובא ברבינו חננאל (עירובין פ"א ע"א) שתיקוני העירובין - מרבים שלום בעולם.

בן ציון יעקב הלוי בלא"א מו"ר הגאון מהר"ש ואזנר שליט"א

ישיבה וכולל "אהלי יעקב"

ע"ש הגה"ק מהר"י ג"ל אב"ד חוסט ובאיאם

ב"ה. מוצאי שבת-קודש סדר ויגש אליו יהודה, תש"ס

על-דבר העירוב שהתקינו פה בארא-פארק, על-ידי רבנים גאונים שליט"א, המפורסמים ביראתם ובתורתם, וכל הוראתם בקדושה בכל עת ובכל שעה ונושאים בעול צרכי הצבור באמונה-ודאי שהוא נתקן בתכלית הדקדוק ששייך להיות בעירוב של עיר גדולה, מיוסד ומבוסס על-פי פוסקים ראשונים ואחרונים שמפיהם אנו חיים. וגדול כחם של הרבנים שליט"א שהתקינוהו פה, לסמוך עליהם באמונה, כמו שאנו סומכים עליהם בכל דבר הקשה שמביאים לפניהם.

ומה שבאים לערער על עירוב זה מפני שהיו מחכמי הדור ז"ל שאמרו שלא לעשות עירוב בנוא-יארק רבתי-לע"ד אין ספק כי כל דברי קדשם לא היה אלא בענין אם רצוי לעשות לכתחילה או שלא לעשות, ומטעמים אשר עמהם, אבל כהיום שרבנים מדריכי העם רואים נחיצות לתקן עירוב, והוא בשלימות האפשרית ובפקוח גדול, יש לנו לומר כי אדעתא דהכי לא מנעו כלל וכלל.

ואמנם המדקדקים בכל מקום שיש בו אפילו צדי-צדדים לאיסור לפרוש ממנו, גם כאן נאה להם לנהוג סלסול בעצמם שלא לשאת משא בשבת. אבל ח"ו להתריע ולזלזל בעירוב הנעשה ע"פ חכמים מוסמכים בעיר. ועל כגון דא ייאמר ע"ד מאחז"ל בסוף מסכת מגילה שני ת"ח היושבים בעיר אחת ונוחים זה לזה בהלכה, נתקיים משפטי ה' צדקו יחדיו, משפטים וחוקים טובים אשר יחיו בהם.

וזה מיפיה של אומתינו בתורתה שהללו אוסרים והללו מתירים, וניתן מקום לבעלי הנפש שיחמירו ולכל שאר העם שיקילו. ונתקיים במתקני העירוב שמע הבת-קול "אם חכם בני ישמח לבי גם אנו", בינה זאת.

ואם כי כבר המליצו חכמי המדרש ז"ל " אחד באחד יגשו ורוח לא יבא ביניהם, מלכים מדיינים אלו עם אלו, אני מה איכפת לנו" - ובפרט כי טעם יש בלבי שבעיר של גוים לא יהיה היתר פשוט לשאת, משום שאין עיניהם יפות ברבוי אמהות וילדיהן וכו', מה שלא היה שייך כל כך לפנים, וד"ל. נעתרתי לבקשת חברי וועד העירוב הרה"ג המופלגים הי"ו, לתת ידי הכהה בתמיכת תורת חסד ולחון את פני העיר בתיקוניה העשויים כדת של תורה.

יעקב קאפיל שוואַרץ

יחיאל יעקב הכהן מיללער
נו"נ להגה"ק בעל פנים מאירות וצלה"ה
אב"ד אייזנשמאט
ראש הכוללים נועם אלימלך, וביה חנוך

בעזהשי"ת

"העירוב" בשכונת בארא פארק, שהוא עפ"י עדות הרבנים הגאונים המובהקים מקום מוקף מג' צדדים במחיצה הנעשית ע"י אדם, ועומד תחת פיקוח של הגה"צ מסערדאהעל שליט"א, הוא דבר נחוץ ותועלת רבה לתושבי שכונתינו להצילם מהרבה מכשולות בחילול שבת קודש "אשר ממש אי אפשר להזהר ממנו" וכלשון שכ' בתשו' חת"ס או"ח צ"ט.

אך כידוע, שבכל העירובין שנהגו ישראל מאז ומעולם, קשה מאוד לצאת כל השיטות של גדולי הפוסקים ראשונים ואחרונים ובפרט חומרות גאוני בתראי, ע"כ עדיין יש מקום לבעל נפש המחמיר בד' חלקי שו"ע לצאת כל שיטות המחמירים, להחמיר על עצמו בהוצאה שלא לצורך.

ובזכות שמירת שבת כהלכתה נזכה ליום שכולו שבת בב"א.

יום ד' לסדר האספו ואגידה לכם, תש"ס לפ"ק

הק' יחיאל יעקב הכהן מיללער

מכתב הרב הגה"צ מו"ה חיים יהודה כ"ץ שליט"א
אב"ד ור"מ סערדאהעלי

בעז"ה

ברוך שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה לראות אחרי הרבה עמל ויגיעה ורוב סייעתא דשמיא בהשלמת תיקון עירובין בשכונתינו עי"ת ב"פ יצ"ו, בצוה"פ כדת וכדין ובחומרות והידורים, עם וועד רבנים גדולי תורה ויראה ובהסכמת וחיזוק גאונים וצדיקים מאורי ישראל ורוב רבנים מנהיגי ומנהלי בתי כנסיות ובתי מדרשות שבפה. הן אותם שחתמו בעצמם, והן אותן שחיזקוני בע"פ.

אילו פינו מלא שירה כים ולשוננו רינה כהמון גליו וכו' אין אנחנו מספיקים להודות ולהלל שמו ית' העוזר דלים וחונן שפלים על רוב רחמיו וחסדיו אתנו תמיד, ובפרט לזכי' גדולה ועצומה כזו, בזכות אבוה"ק מוסדי דור ודור שמסרו נפשם להרבות תורה ולחזק בדקי היהדות בכל מקומות מושבותיהם, וצדקתם עומדת לעד לדרי דרין, כמ"ש וחסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו וצדקתו לבני בנים. וגם בכח וזכות השתוקקות הרבנים הגוה"צ מהדור הקדום זכרם לחיי עד מאותם שאנו סמוכים על הוראתם שדרו כאן (ובתוכם כ"ק אאמו"ר הגה"צ מסאמבאטהעלי זללה"ה) שהשתוקקו וכמהו שיתוקן עירוב בכאן. ואף שלא עלה בידם בפועל ממש עכ"ז עכ"פ עמדה כח השתוקקותם להועיל לדורות הבאים להוציא כן מכח אל הפועל.

ישמחו השמים ותגל הארץ כידוע שכל מצוה ועובדא טבא הנעשית כאן למטה מעוררת שמחה ושפע בכל העולמות ובפרט מצוה רבה וחשובה כזו, (שמצינו בה להדיא לשון שמחה כמו שאחז"ל בעירובין כ"א ע"א בשעה שתיקן שלמה עירובין ונט"י יצתה בת קול ואמרה בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני וכו'), שהוא הצלת בנ"י מאלפי איסורים חמורים של חילול ש"ק בשוגג אף לאנשים ומכ"ש נשים וקטנים וזקנים וחולים ואצ"ל להשוכחים עיקר שבת ח"ו. ומה גם יציבא מילתא לפי מה שגילה לנו האריה"ק זי"ע שע"י תיקון צורת הפתחים ועשיית רה"י מרה"ר מגרשין החיצונים מן המקום וימלא כבוד ד' את כל המקום, כי אין להם רשות לשוט במקום מוגדר, וכעין כל מילתא דצייר וחתום לית להון רשותא כשאחז"ל מסכת חולין ק"ה ע"ב, א"כ ענין זה הוא חיזוק הדת בכללותה וסיוע לשמירת כל התורה בביטול כחות הרע מן המקום כמובן, ויתכן שגם זה נכלל בפי' דברי הבעש"ט זי"ע (שהבאנו במכתב הקודם) על הפסוק בזעם תצעד ארץ שהוא ר"ת זביחה עירובין מקוואות שע"י דברים אלו תצעד ותתייסד הארץ עכדה"ק.

ותגל הארץ ע"י קיום מצות עונג שבת כתיקונה בלי שום מניעה ומכשול, ונח"ר כללות אלפי אחינו בנ"י שביקשוני ועוררונו וזרזוני ע"ז, והשבת לב אבות על בנים ובני בנים ולב בנים על אבותם שיוכלו להסב יחד בסעודת ש"ק ולשוחח בד"ת ומוסר להבנים יראת שמים בלב כל המשפחה, שכעת לפי צוק העתים בנ"א מוטרדים מאד במשך כל השבוע בהקפת כל הראש ואין פנאי ולב ומוח לשום דבר, ומה גם לקבל שמן משחת קודש אי בעית אימא דברי תורה ומוסר ואי בעית אימא סיפורי צדיקים והנהגת הזקנים ודור הקדום וכיו"ב, אלא ביום הש"ק ביום הניח לך ה' מעצבך ומרגזיך כמובן לכל.

ובכן בקשתינו שטוחה בזה לכולנו ליקח יכולת זו שנזדמן לידינו לעבודתו ית"ש, להוסיף ליקח חבל בשירות ותשבחות ושיעורי תורה בלילי שבתות ולאחר הצהרים, (כי אין מניעה כ"כ מפאת שמירת הילדים בבית). וכמבואר בטור ושו"ע סימן ר"צ ובלשונו הזך של שו"ע הרב שם לא ניתן שבתות ויו"ט לישראל אלא כדי לעסוק בהם בתורה שכל ימות החול הם טרודים במלאכתם ואין להם פנאי לעסוק בה בקביעות ובשבת הם פנויים ממלאכה ויכולים לעסוק בה כראוי, לפיכך פועלים ובעלי בתים שאינם עוסקים בתורה בקביעות כל ימי השבוע לא ימשיכו הרבה בעונג אכילה ושתי' בשבת ודי להם בעונג קצת שצריכים לעסוק בתורה הרבה וכו' שהרי נאמר שבת לה'

אלקיך עכ"ל וכן ליקח הנכדים לשמוע לקח טוב ודיבורי חן וחסד מפי הזקנים שלפעמים, דיבור א' בתורה ובהנהגה טובה ששומעים מהם הנכדים עושה רושם לטובה וחרישה עמוקה בלבם למשך כל ימי חייהם יותר מהרבה דיבורים של אחרים.

וכן יש לעורר הנשים והבתולות שיזהרו בעת הליכתן לצורך ברחובות קרי' שיהי' בדרך צניעות בשתיקה ובלחישה ולהטות הצדה כשאנשים עוברים, שיכירו הכל שהן זרע בירך ה' שהבושת והצניעות הוא מוטבע בעצם הוייתם, וכן לא ללבוש בגדי פאר היקרים בעת הליכתן חוצה (או בגדי שפלות וקלות המיוחדים רק ללבישה בבית הנקרא בלע"ז לאנגראוב דאסטער) כי מכשילים בזה בני אדם ח"ו והקולר תלוי בצווארן ועיני ה' משוטטות בכל הארץ לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו, וכן מעוררות קנאת אשה מחבירתה, וכן קנאה מאו"ה שאנו כעת בגלות ביניהם ועיניהם צרה ברבוי צאצאי בנ"י ומלבושיהם, כמו שהי' ענין זה בעוכרינו במשך ימי גלותינו כמ"ש הקדמונים ז"ל, והדברים מובנים לכל ודי בהערה זו.

והנה בענין בירור הלכה באופני היתר תיקון עירובין לעירנו כבר ביררנו מלפנים זה רבות בשנים בעת שעלה התעוררות עשיית עירוב בברוקלין ואכ"מ וגם הוא משנה שא"צ לאחר הסכמת וחתימת הגה"צ מאורי ישראל שליט"א. ובוודאי ידוע לכל שיש מרבנים גאו"צ ובעלי הוראה הדרים פה המתנגדים או עכ"פ אין דעתם נוחה בעשיית עירוב פה מטעמים שונים זה מזה, וכך הוא דרכה של תורה הללו אוסרין והללו מתירין ולא עלתה על דעת אדם מעולם שיש בזה זלזול מצד אחד על השני, ואין אחד יכול לכוף דעתו על האחר וכ"ש לביטול מצוה רבה לדעת הסוברים כן, וכ"א יחזיק כפי דעת רבותיו שיורוהו, אך לא להרחיב פה בשום אופן שיהי' על דיעה האחרת.

ועוד כדאי להודיע שהוצע כמה הצעות טובות כעין פשרה בין ב' הדיעות ולא עלתה בידינו לעת עתה להשוותם.

ופה מקום ליתן תודה לכל הרבנים שעמדו לימינינו וסעדוני במעשה ודעת וחכמה וכן להנדבנים ועסקנים החשובים שנדבו חלבם ודמם דמים תרתי משמע לתיקון העירוב, שבלעדם ל"ה אפשרות לנו להגיע לתיקונו, ובפרט הרה"ח ר' אפרים יעקב בלומענבערג והרה"ח ר' משה יוסף (ברש"ז) אונסדארפער והרה"ח ר' אברהם וויים יתברכו כולם מאלקי המערכה אלף פעמים ככה ותהא משכורתם שלימה להתברך בכל מילי דמיטב בבני חיי ומזוני רויחא וכט"ס.

ועינינו נשואות לשמים לק' גומר עלינו שלא יצא מכשול מתח"י מעתה וע"ע ונזכה להרחיב גבולי הקדושה נחלה בלי מצרים ולזכות לכל השפעות טובות ברוחניות וגשמיות הכלולות בקדושת מצות שב"ק עד שנזכה ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים.

הכ"ד זעירא דמן חברייא יום ערב ש"ק לסדר למען עשה כיום הזה להחיות עם רב ט"ו טבת שנת ח"ן שב"ת לפ"ק

הק' חיים יהודה כ"ץ

אב"ד ור"מ קהל עדת סערדאהעלי

בס"ד

בענין מה שאחד מן המפריעים רוצה לחדש מדעתו שאין למושל העיר שום בעלות על קרקעות במדינתינו ולא יועיל שכירת רשות משכירם ולקיטם. כל מי שיש לו יד ורגל בדיני נכסי דלא ניידי (Real Estate Law) במדינה הזאת יודע שהבעלות העליונה היא הממשלה לכל צורותיה. ומה שיש לבעל הבית זה רק כמה זכויות הנקראים (Property Rights) וזה בא לידי ביטוי בהרבה אופנים ונזכיר פה רק הידועים ביותר (ראה הנספחים בלשון ענגליש)

1) מי שמת בלי צוואה ויורשים הנכסים לרשות.

2) רשות הממשלה להפקיע נכסים לאיזה צורך שירצו וקוראים לזה (Public Use) אע"פ שמשלמים ואין ביד הבעלים למחות.

3) כח הממשלה להגביל תשמיש הקרקעות ע"י Zoning ואפילו להגביל כמה ילדים מותרים לישון בחדר אחד

4) כח הממשלה לקרוא שם Historic Landmark לאיזה נכס ואז אין רשות להבעלים אפילו להחליף זכוכית החלון בלי רשותם.

5) והאחרון הכביד, כחם לשום מס על קרקעות ונכסים ולהפקיע כרצונם. וזו הבעלות הגדולה שאפשר כמאמר הידוע מפי שופטיהם "The power to tax involves the power to destroy"

כמובן כמו בכל מדינה מתוקנת מותר לבעלים לערער בערכאותיהם. אבל זה רק לברר אם הממשלה התנהגה ע"פ החוקים.

ויש עוד כמה מציאויות רק כתבנו המפורסמים לכל.

Wills and Trusts

What happens if I don't have a Will?

The legal term for dying without a Will is dying intestate. If you do not specify through a valid Will who will receive your property, state law controls and generally distributes your property to your spouse and/or your closest heirs. This may or may not be what you intended. Furthermore, if you fail to nominate a guardian for your minor children, the state could appoint someone you don't trust as a legal guardian of your minor children. Finally, by failing to appoint someone to carry out your wishes, the state can appoint anyone to be the administrator of your property, and the administrator may have to pay certain fees or post a bond at the expense of your estate, before he or she can begin to distribute your assets.

Eminent Domain

Eminent domain is the power of government to take private property and use it for public purposes. The power of eminent domain is recognized in the United States Constitution, which prohibits the taking of private property "without just compensation". Although the power of eminent domain is usually used to acquire land, it may also be used by government to acquire other forms of property.

Every state has a statute, or statutes, establishing how the eminent domain power is exercised.

- The federal government procedure is established in the Federal Rules of Civil Procedure.
- The state procedures vary widely in their specifics. In some states, the government is required to negotiate with the property owner before instituting eminent domain proceedings. In other states, the government may institute proceedings without prior notice to the property owner.

The federal constitutional provision recognizing the power of eminent domain implies the requirement that property be taken for a "public use". In recent decades, this term has usually been interpreted broadly to include uses which are generally beneficial to the public. "Public use" includes the traditional government activities of building roads, government and public facilities such as government buildings and parks, as well as more generally beneficial activities such as protection of scenic areas, wetlands, and historic landmarks. Under the broad view of "public use", government taking of property for redevelopment by private parties has been upheld.

The United States Constitution, as well as the constitutions and statutes of many states, require that private property owners receive "just compensation" when property is taken by eminent domain. The standard for just compensation is usually the fair market value that a property owner would receive if the property were being sold in an ordinary transaction. If the government and the private property owner are unable to agree on the fair market value, a court proceeding including the testimony of an expert witnesses is often required. Under federal law, if property is being condemned for a project using federal funds, the state or federal government must also pay moving and relocation expenses to displaced owners and provide relocation and other services to property owners and tenants. See also Zoning, Planning and Land Use: What is the Extent of Government Power to Control Land Use?, Historic Preservation and Conservation Laws.

What is the Extent of Government Power to Control Land Use?

As this discussion details, the State and Federal Governments have extensive powers to regulate the use of land by private parties. A consistent area of controversy is the extent to which those powers may impinge upon private property rights.

The right of government to control land use through the exercise of the zoning power has been upheld by the U.S. Supreme Court. The power of government to take ownership of private property has also been upheld. The U.S. Constitution, however, provides that private property may not be taken "without just compensation".

The requirement of just compensation means that if a government entity takes private property for a public use, it must pay the owner for the property. See the article Real Estate Law: Eminent Domain. The principle that compensation is required if government "takes" private property has been extended beyond the actual assertion of ownership of property to government actions that are something less than an assertion of ownership.

For example, the U.S. Supreme Court has recognized that zoning and other forms of regulation may be so stringent that they are the equivalent of an actual taking of property requiring compensation. In a recent case, the Supreme Court held that a "regulatory taking" occurs when government regulation of private property is so stringent that no economically beneficial use of the property is possible.

Another issue concerning government authority to control property use arises when governments use the zoning power to limit certain specific kinds of uses.
have attempted to eliminate
by zoning them out of their localities. The courts generally permit towns to regulate the location of these types of business to a small area, but not to zone them out entirely. Other types of uses that are protected under various legal principles are churches, health care facilities, and certain other kinds of institutional uses such as group homes for the disabled.

Historic Preservation and Conservation Laws

Government engages in a variety of activities aimed at preserving historic, cultural, and environmental assets. By exercising the power of eminent domain, both federal and state governments can preserve land or historic buildings for the future by:

- Taking the property and paying for it
  or
- Simple outright purchase of property from the property owner

However, condemnation and outright purchases are limited by available funds. Therefore, state and federal governments also attempt to preserve these assets by imposing restrictions on their use and development without actually purchasing them.

In the case of historic buildings and landmarks, the authority of government to prohibit the demolition of these structures and landmarks, and to require that they be preserved in a historically accurate fashion, has generally been upheld.

For example, some states have historic districting laws permitting the establishment of historic districts and empower historic commissions to review any improvements or changes to historic properties within the district. In some cases, historic commissions may pass upon the types of windows that may be installed on an historic property and even the paint color that is used on the exterior of the property. However, if limitations imposed on historic properties are so restrictive that they interfere with any economically viable use of the property, they may constitute a taking and require compensation to the property owner.

Increasingly, governments and private organizations have sought to utilize limited restrictions on private property through transfers of development rights. For example, a historic preservation society may pay a property owner for the development rights on a historically significant building. Under such arrangements, the property owner retains the use and occupancy of the building, and may sell it to another owner who is bound by the agreement limiting the development of the property to historically sensitive uses. This kind of device may also be used for the conservation of environmentally important areas and for the preservation of farmland. See Agriculture Law: Farmland Preservation.

Farmland Preservation

As farmland is rapidly being converted to nonagricultural uses, state and federal governments, as well as private parties, have sought ways to preserve farmland for future agricultural use.

Some of the preservation methods in use have a long history such as special tax assessments of agricultural property. Other methods involve creatively applying existing legal concepts to the problem (e.g., conservation easements).

Agricultural support laws on both the federal and state levels can be viewed as forms of farmland preservation, to the extent that they seek to make the farming lifestyle financially viable in an increasingly urban and suburban American landscape.

Agricultural Property Tax Assessments

Most states have statutory provisions for the special assessment of agricultural property. Under these laws:

- Agricultural property is assessed specially for purposes of property taxation.
- The property is assessed at its agricultural value rather than its usually higher fair market value.

These laws vary in their specific provisions, and are usually implemented on the local (county or municipal) level. The States that do not have special assessment laws give a state income tax credit to those who make property tax payments on agricultural land.

Right-to-Farm Laws

Throughout the century, urban and suburban communities have encroached on agricultural land. The farming activities that take place on this land create noise and odors, and often utilize pesticides and other chemicals. The proximity of suburban housing developments to these kinds of farming activities resulted in court actions brought attempting to curb farming activities they considered objectionable. These actions were often brought under the law of nuisance.

Nuisance Law

Under the common law (judge-made law) of nuisance, people have a right to enjoy their property without interference by the activities of a neighboring property. If a person whose right to enjoy their property is unreasonably interfered with by the activities on a neighboring property, they may bring a legal action to curb the offending activities. For example, the homeowners in a suburban housing development adjoining a farm might bring an action to curb the odors resulting from manure piles created by farm animals.

"The Power To Tax"

By: Jack Warren Wade, Jr.

Library of Congress Catalog Card Number: 83-61874

When Chief Justice John Marshall wrote, "The power to tax involves the power to destroy," he was referring to the imposition of taxes, but he could just as well have been referring to the collection of taxes. Today the tax collection powers of the IRS are virtually without limit. Without a court order, revenue Officers - the tax collectors of the IRS - can seize and sell practically everything a citizen owns.

Perhaps the most ominous and frightening reality of all, under powers legally granted by Congress, the IRS can assess taxes and seize property immediately without any warning, or notice. They can do this not only when the taxpayer hasn't filed a tax return, but even when the tax year hasn't ended.

1422

קונטרס

חידושים וביאורים

יל"ל
ע"י וועד העירוב

בעניני עירוב

נערך בעזהשי"ת
ע"י דוד גליק

ב"ה

תשובה בדין העירוב הנעשה בבארא פארק, ובה יתיישבו קושיות המשנת ר' אהרן על החזו"א, ויתבאר דדעת החזו"א אינו שיטה יחידאי אלא שכ"ה דעת גדולי הפוסקים הקודמים.

א) המחבר בסי' שס"ד ס"ב פסק רשות הרבים אינה ניתרת אלא בדלתות והוא שננעלות בלילה ויש אומרים אע"פ שאין ננעלות אבל צריך שיהיו ראויות להינעל עכ"ל, ולפי"ז על מה אנו סומכין לעשות עירובין לרה"ר, וכתב בביאה"ל סי' שס"ד דסומכים כאן דפסק כרבנן דלא אתי רבים ומבטלי מחיצה וזה שיטת הרמב"ם ואפילו צוה"פ סגי מה"ת, ומה שצריכין דלתות זהו רק מדרבנן, ובדרבנן סמכינן על שיטת דבעינן ששים רבוא דהוי ספיקא דרבנן ולקולא, ועכשיו ליכא ס"ר ומ"מ כל בע"נ יחמיר לעצמו דרוב הפוסקים העתיקו כר' יוחנן דבלא דלתות הוי רה"ר מן התורה וגם פליגי על רש"י דבעי ס"ר עכ"ל.

ב) וכתב החזו"א וז"ל ולענין הלכה נראה דנקטינן דבשם ד' מחיצות ל"א אתו רבים ומבטלי מחיצות כר"א כ' א', ודלא כר"י, דסתמא דתלמודא שבת ו' ב' מוקים לה לברייתא דהתם כותי' דחכמים, ובריייתא דהתם משמע דהלכתא היא, וכן פסק הרמב"ם פי"ז מה"ש הל"ג, וכן דעת הגה"מ שם והביאו ראי' מהא דפ"ק דשבת, וכן נראה דעת ת"י שם ד"ה ולא, וכ"ה בהג"א ברפ"ב בשם מהרמ"ק [מיהו התם כתוב דגם בב' מחיצות שלמות ל"א אתו רבים ומבטלי מחיצה וזה תמוה וצ"ע[1]] עי' באות י"ז וכ"כ הרע"ב בפי' המשנה, גם הרי"ף והרא"ש העתיקו המשנה והשמיטו סוגית הגמ' וסתמא קיי"ל כחכמים, ונראה דכל שיש ג' מחיצות של עומ"ר לא אמרינן תו דאתו רבים ומבטלי מחיצתא דג' מחיצות של עומ"ר עדיף משם ד' מחיצות, ולפי"ז בצורה הזאת לא תמצא רה"ר אף בחוצות רחבות ט"ז אמה וס' רבוא בוקעים בהם שרחוב א' וג' עוברות בפרצותיה ורבים בוקעין בהן לא מבטלי מחיצתא, והא דפרצה יתר מי' אוסרת אינו אלא מדרבנן, ומה"ת אין כל פרצה אוסרת כל שעומ"ר.

ויצא לנו מזה דבזה"ז כל השוקים והרחובות שבכרכים היותר גדולים הן רה"י גמורה מה"ת דכלן תמצא בהן אחת מוקפת ג' מחיצות והיא רה"י וכל הרחובות הפתוחות לה רה"י דהפתוחות לתוכן נעשין רה"י, וכיון שכן הן ניתרות בצו"ה, ובמ"ב סי' שמ"ה האריך שקשה להקל מחמת שאין ס' רבוא בוקעין, כל שהיא דרך לרבים לעוברים ולסוחרים ולהאמור ההיתר מחוור ומרווח לכרכים שלנו עכ"ל.

וז"ל דמש"כ החזו"א ולהאמור ההיתר מחזר ומרווח לכרכים שלנו פי' משום שיש ג' מחיצות ומשמע דבלא זה מסכים להמ"כ שקשה להקל ולכ' המ"כ כתב שקשה להקל מב' טעמים א' דרוב פוסקים העתיקו כר' יוחנן וב' שפליגי על רש"י, והחזו"א מעתיק רק שקשה להקל מחמת שאין ס"ר, והטעם לזה הוא דהחזו"א פסק כרבנן וסובר שרוב הפוסקים סברו כן ולא כהמ"כ דכתב דרוב הפוסקים פסקו כר' יוחנן ומשו"ה לא העתיק רק טעם ב', אבל באמת לפי החזו"א קשה להקל באופן של המ"כ משום שאפילו לרבנן אינו מועיל צוה"פ ונמצא שמסכים להמ"כ אבל לא מטעמי' אבל אנן קנקטינן כרבנן וגם נקטינן בפסק השו"ע הרב דמהני צוה"פ מה"ת וכמו שכתב הרשב"א שהבאתי לעיל, וכיון דלא איפסק הלכתא לגבי ס"ר הוי סד"ר וכמ"ש לעיל.

והחזו"א אזיל בשיטתיה של הבית אפרים אבל המשכנות יעקב סובר דפירצת עשר אוסרת מה"ת אפילו בעומד מרובה.

---

[1] עי' באות י"ז מה שכתבתי ע"ז

וכן פסק בשו"ע הרב סי' שס"ד ס"ד ובית אפרים ודרכי משה שם"ד והחת"ס סי' פ"ט וב"ב הנוב"י מובא בשו"ת תשובה מאהבה סי' קי"ב יאבני נזר סי' רע"ג וישועות מלכו סי' כ"א

ג) וכתב הגאון ר' אהרן בשו"ת משנת ר' אהרן אות א' דמצא הדבר מפורש בר' חננאל עירובין דף ק"א אמר רב פפא כאן לאחר שנפרצו בה פרצות דהוי רה"ר וכתב הר"ח וז"ל ופריך רב פפא לא אהדרו לי' ירושלים אלא לאחר שנפרצו בה פרצות יותר מעשר שהוא רה"ר עכ"ל ומבואר דפרצת עשר מבטלת המחיצות והוי רה"ר מן התורה דלא כחזו"א עכ"ל, ונר"ל דאינו ראי' דמאן יימר דר"ח סובר כתוס' ב"מ נ"ג דאיירי שעומד מרובה באמת אירי שפרוץ מרובה ועשו צוה"פ וכמ"ש תוס' בעירובין כ"ב ד"ה והא וסובר כרמב"ם דצוה"פ מהני רק עד עשר ולא יותר מעשר משו"ה כתב יותר מעשר שהוא רה"ר, וכ"כ בשעה"צ שס"ב מ"ד דר"ח סובר כרמב"ם.

ונ"ל ראי' מריטב"א דף כ"ב בד"ה דרבנן דאפילו יותר מששה עשר אמה הוי כעומד ולא מיבטל לי' בקיעת הרבים לרבנן דהק' ואיכא למידק וכו' הי' בכל פתח ופתח עומד מרובה על הפרוץ וכו' הא כל שהדרך סלולה לרבים בין שהי' י"ו אמה או פחות אין מערבין אותה אלא בדלת עכ"ל וזה הוא משום ר' יוחנן דבקיעת הרבים מבטל אבל לרבנן כיון שיש עומד מרובה אפילו הפרוץ י"ו אמה הוי מחיצה וא"צ דלת ומבואר דלרבנן כשיש עומד מרובה אפילו פרוץ הוא יותר מי"ו אמה הוי מחיצה מה"ת.

וכן כתב הריטב"א בד"ה כאן וז"ל ושמעינן מהכא דכל שהדרך סלולה אין הפרש בין שיהא רוחב ט"ז אמה או פחות וכו' אלמא כי הדדי נינהו עכ"ל.

ומ"ש הגאון ר' אהרן באות ט' לתרץ לפי ר' אלעזר דלא מבטלי מחיצה וכתב וז"ל, ואולי ר' אלעזר יאמר דהנידון הי' משום שבות דמשתמש בבע"ח עכ"ל לא הי' צריך לזה דלפי מה שיתבאר הוי צוה"פ מחיצה מן התורה ומדרבנן בקיעת הרבים מבטל מחיצה ולגבי אכילת קק"ל אוקמי' אדאורייתא ולגבי טלטול שבת גזרו רבנן.

ד) והגאון הנ"ל באות ט' וי"ב כתב דבעינן שיתחברו המחיצות, ומה שיש ג' מחיצות ואין שום אחד נוגע בהאחר אין שייך כלל צירוף ולא רק היכי שיש רה"ר מפסיק אלא אפילו כרמלית מפסיק ג"כ אין לצרף המחיצות והביא שאפילו הבית אפרים סובר כן אלא דהוא סובר שתלוי בקרנות ואם יש דימדין בקרנות הוי מחיצות גמורות אבל אם בהקרנות אין שום חיבור אינו מצטרף, ובסוף כתב וביסודות אלו תמוהים לי מאד דברי החזו"א עכ"ל, ונ"ל דאינו ראי' כלל מבית אפרים דבעי צירוף דדוקא היכי שנפרץ בקרנות ואין אנו יכולים להמשיך המחיצה בישר ע"י דין דעומ"ר אלא היכי דאם ממשיכים אותו ביושר יש שם מחיצה ממש ואז מבטלין הפרצה משא"כ כשנפרץ בקרן זוית שליכא מחיצה ממש שם משו"ה אא"פ להמשיך שניהם אבל באופן החזו"א שיש מחיצה גמורה בצד ג' שפיר יכולים להמשיך המחיצה ע"י דין דעומ"ר בכדי שיגיע להמחיצה שיש שם כבר בצד ג'.

ה) באות ב' הביא מח' משכנ"י ובית אפרים בדין שאתי רבים ומבטלי מחיצה [לר' יודא מה"ת ולרבנן מדרבנן] דלפי המשכנ"י זה אפילו ליכא על הבקיעה ועל המקים רה"ר מה"ת ג"כ נחשב בקיעת רבים לבטל המחיצה ולפי הבית אפרים דוקא בשיש עליו תורת רה"ר יש לזה יין בקיעת רבים לבטל המחיצה, והביא הגאון הנ"ל ראי' מר' יהונתן דכתב דהי' מפולש לרה"ר ואין דרך רה"ר עוברת בו ע"כ מזה מוכח דאם הי' שם דרך הרבים הי' נחשב לבקיעת הרבים לבטל המחיצות אף שאין עליו תורת רה"ר ואפילו לדעת הסוברים דכשמהלך לאורך רה"ר הוי רה"ר כמ"ש בסי' שמ"ה ס"ח וס"ט זה דוקא כשמהלך לאורך רה"ר ומבוי עקום בוודאי לא הוי כה"ג ע"ש, ונ"ל דאינו ראי' משם דכיון שמתחיל מן אורך רה"ר אפילו לאח"כ מתפצל ומהלך בדרך אחר ואפילו עקום אבל כיון דיש שם רה"ר על הרה"ר ששם יש כל דיני רה"ר נשאר השם של רה"ר על זו המקום כיון שמפולש מב' ראשיו לרה"ר נשאר השם של רה"ר על זו המקום כיון שמפולש מב'

ראשיו לרה״ר יש על זה המקום עצם השם של רה״ר אף שאין עליו דינים של רה״ר אבל לגבי בקיעת הרבים במקום שאינו מפולש לרה״ר גמורה ודאי י״ל כהבית אפרים דצריך כל דיני רה״ר לבטל המחיצות.

ו) והגאון הנ״ל באות יו״ד כתב דהגר״א מפרש בשיטת הרמב״ם כר׳ יוחנן כן מדייק בהגר״א ואם הוא כן הוא נגד כל האחרונים שכולם פירשו ברמב״ם דסובר כרבנן ז׳לא אתי רבים ומבטלי מחיצה ולדברי החזו״א רוב ראשונים סוברים כן.

ז) והנה במה שכתבתי אות ד׳ שא״צ שיהא מחיצות מחוברין כ״כ בשו״ע הרב בקו״א שמ״ו א׳ וז״ל א״כ כשיש מחיצה ג׳ באמצע כיון שחוסמת היא את העוברים שוב אין כאן פילוש ואף שרחוקה היא אין בכך כלום עכ״ל ומבואר בפירוש שמחיצה ג׳ שמעכב הילוך הרבים הוא אפילו כשאין נוגע כלל לב׳ מחיצות אעפ״כ כיון שמעכב הרבים אינו רה״ר, אבל אי הוי רה״י גמור כמו שיטת החזו״א לכ׳ הי׳ משמע דצריך סמוכות, אבל באמת י״ל בב׳ אופנים א׳ דע״י דעומד הוי כסתום ממש והוי סמוכות או דרק לגבי פי תקרה דאיירי התם בזה צריך סמיכות אבל כשיש מחיצה ממש א״צ סמוכות וכמו שמשמע מתחילת דבריו ורק לגבי דין של פי תקרה בזה צריך סמוכות דאל״כ בקיעת הרבים מבטל לי׳ היינו דמבטל לדין של פי תקרה אבל כשיש מחיצה גמורה שמעכב הילוך הרבים אמרינן פי תקרה.

וביותר מתבאר שם דאפילו רה״י מיקרי ע״י מחיצה הזו אפילו שאין נוגעין דהטעם דלא מצטרף וצריך לפי תקרה הוא משום דלא הוקף לדירה אבל אם הי׳ הוקף לדירה הי׳ מצטרף כותל שכנגדה ואף שרחוקה הוא, אלא כיון שלא הוקף לדירה מועיל רק לעכב הילוך הרבים וממילא יש ב׳ מחיצות ופי תקרה והוי רה״י, ולא כתב הרב כמה השיעור דיצטרף מחיצה ג׳ לב׳ מחיצות, ועכ״פ כשעומד מרובה על הפרוץ הויא כסתום ובודאי מצטרף, (ולפי כל הנ״ל יפה פסק החזו״א דהכל נותר בצו״ה וההיתר מחוור ומרווח מאד לכרכים שלנו).

ח) וכן מבואר בסי׳ שנ״ג שו״ע הרב קו״א א׳ וז״ל, מ״ש המג״א צע״ג דא״כ אין זו רה״ר כלל שהרי יש לה ג׳ מחיצות ב׳ מהבתים והג׳ פתח המבוי הנכשר בלחי שנידון משום מחיצה, ואפי׳ אם הכשירו בקורה מ״מ דופן האמצעי של המבוי נידון מחיצה גם לר״ה אע״פ שרחוק ממנו כיון שמשתמר ע״י וגם אין כאן פילוש משער לשער שהוא קפנדריא עבמ״ש סי׳ שמ״ו ע״ש עכ״ל.

ומבואר בזה דאם יש ג׳ מחיצות לרה״ר אפילו מחיצה ג׳ פרוץ כולו ויש רק לחי שם שיש לו דין מחיצה הוי רה״י מה״ח אפילו רבים בוקעים דרך שם – דזה דאין כאן פילוש לא כתב רק באופן שהכשירו בקורה, אבל בהכשירו בלחי אפילו רבים בוקעים הוי רה״י, נמצא דכ״כ ביש מחיצה ג׳ ממש ובב׳ מחיצות יש עומ״ר ודאי דהוי רה״י.

ועוד מבואר מאופן ב׳ דאפילו אם אין שם מחיצה ג׳ משום שהכשירו בקורה אעפ״כ כיון דרחוק מזה יש מחיצה שמעכבת הרבים אין כאן פילוש משער לשער ואינו רה״ר וא״צ שיהי׳ סמוכור לב׳ מחיצות נמצא דכ״כ בזה שיש מחיצה שמעכב הרבים ואינו פילוש אינו רה״ר אלא כרמלית.

ט) ומה שכתבתי באות ה׳ דדוקא בקיעת הרבים של רה״ר מבטל המחיצות כ״כ בשו״ע הרב בסי׳ שס״ג ס״ק מ״ב וז״ל ומ״מ לא אסרו חכמים אלא בבקיעת רבים כעין רה״ר אבל כשאין רבים בוקעים כ״כ בתל זה מותר וכו׳ ולהאומרים שאין בקיעת הרבים חשובה לעשות רה״ר אא״כ הם ס״ר אף כאן אין בקיעת הרבים מבטל ממנו שם מחיצה מד״ס אא״כ בוקעים בו ס״ר בכל יום עכ״ל.

י) ויש עוד היתר עפ״י מה שמבואר בעה״ש שרה״ר הוא שכל אנשי העיר מוכרחים לילך דרך שם אבל אם יש ברירה שאנשי עיר הזו יכולים לילך קצתם ברחוב זה ומקצתם ברחוב זה אין זה רה״ר ע״ש באריכות ונ״ל שיסוד זה נתבאר בשו״ע הרב סי׳ שס״ד ס״א מבוי המפולש בשני ראשיו לר״ה והוא עצמו אינו ר״ה כגון שאין רבים בוקעים בו עכ״ל

ולפי שיטה זו אינו סובר שצריך ס"ר (רמב"ם ורי"ף) וא"כ אין שיעור לרבים ומאי שאין רבים בוקעים בו א"ו שאין כל העיר הולכים בדרך הזו מפני שיש עוד דרך אחר שיכולים לילך שם, וכן מבואר בר' יהונתן עירובין ו. וז"ל, כיצד מערבין וכו' כלומר מבוי שרה"ר עוברת לפניה משני צדדים אך אין דריסת הרבים על המבוי כי אם מיושבי המבוי שלפעמים יוצאים מפתח זה לרה"ר ופעמים מזה עכ"ל, וכ"מ בריטב"א כ"ב וז"ל הלכך אי אפשר לערב רה"ר אלא כשאין הדרך סלולה שם לרבים ויש להם מעבר אחר אלא שלפעמים בוקעים בה רבים עכ"ל, וזהו הדין של מבוי המפולש לרה"ר שאין רבים בוקעים בו, והטעם שאין רבים בוקעים בו מפני שיש להם ב' דרכים איך לילך לרה"ר ונמצא שאין כל בני המבוי הולכים על דרך אחד, וכ"כ כאן שיש כמה דרכים איך להגיע לרה"ר שהוא למשל "אשען פארקווע" שיש לילך בדרך AVE 14 או AVE 13 וכן כולם ומשו"ה כל רחוב הוי כמו מבוי המפולש לרה"ר דסגי בצוה"פ מד' צדדים.

ובמה שכתבתי דמבוי המפולש לרה"ר למה אין עצמו רה"ר כתב בספר דברי ירמיהו על רש"י שבת ו. שכתב ומבואות של עיר רחבים ט"ז אמה המפולשין משני ראשיהן לפלטויא שהק' מהריט"ץ סי' רנ"א למה באם בעצמו ט"ז אמה למה להיות מפולש ותי' הדברי ירמיהו דברה"ר עצמה יש ס"ר בוקעים ובמבואות אף דליכא כ"ר בוקעין אפ"ה כיון דמפולש לרה"ר שיש שם ס"ר וזה המבוי הוי רחב ט"ז אמה חל שם רה"ר גם על מבוי זה ע"כ , ועוד כתב שם, וא"כ הי' נראה דעת רבינו - פי' הרמב"ם דג"כ כתב מבואות המפולשין לרה"ר - ג"כ כרש"י לענין ס"ר, ע"כ ע"ש.

ור"ל דגם על הרמב"ם קשה למה אין המבוי גופא רה"ר כיון שרחב ט"ז אמה ומאי החילוק בין המבוי לרה"ר וע"ז כתב דאם נאמר דרמב"ם סובר דבעינן ס"ר ושם במבוי אין ס"ר בוקעים וא"כ סובר הרמב"ם כרש"י (ואפשר דלפי מה שביארנו דעת הערוך השולחן מיושב ג"כ דעת הרמב"ם וא"צ לומר שרמב"ם סובר כרש"י כיון דלא הוזכר כלל ס"ר.)

י"א) ונמצא שכאן בבארא פארק יש ג' היתירים על העירוב א' שיטת הרמב"ם ושו"ע הרב דקיי"ל כחכמים וכר"א דרבים לא מבטל מחיצה מה"ת ואפילו צוה"פ מהני מה"ת וכיון שאין לנו ס"ר הוי סד"ר.

היתר ב' שיש ג' מחיצות שלימות שהוא מה"ת רה"י וזה הוא ע"י עומ"ר דנחשב מחיצה יותר מצה"פ ואפילו יותר מט"ז אמה וזה הוא שיטת החזו"א ובית אפרים והשו"ע הרב.

דלפי מה שיתבאר לקמן אות י"ז סובר הריטב"א דצוה"פ לא מהני מה"ת ברה"ר אבל עומד מרובה מהני מה"ת וא"כ לפי השו"ע הרב דמהני צוה"פ כ"ש דמהני עומ"ר, וכמו דמהני צוה"פ מה"ת אפילו יותר מי"ו אמה כ"כ מהני עומ"ר אפילו פרצה יותר מי"ו אמה דהרי עומ"ר חשיבה מחיצה יותר מצוה"פ, וכיון דמבואר בקו"א של רבינו הרב דלא בעינן מחיצות מהוברות א"כ זה הוא שיטת השו"ע הרב.

והיתר ג' לפי ערוה"ש ור' יהונתן ומשמעות השו"ע הרב ומ"ב ס"ק שמ"ה כ"ז דכיון דאין אנשי כל העיר בוקעין שם אינו רה"ר אלא כרמלית ומהני צוה"פ.

וגם על AVE 13 גופא הגם דלכאורה הוי רה"ר לעצמה דהוא פלטיא היינו מקום השוק ולא סרטיא דהוא דרך לעבור אעפ"כ הוי רה"י דסו"ס יש לה ג' מחיצות.

ומה שטען הגאון ר"א דרה"ר מפסיק ביו מחיצה שלישית לב' מחיצות אינו טענה דשם וודאי אינו רה"ר דאינו פלטיא והוי כרמלית, ולפי השו"ע הרב צריך רה"ר גמור לבטל ה מחיצות וכיון דאין שם רה"ר מצטרפין ג' מחיצות והוי רה"י מה"ת.

(וכ"ז בלי ההיתר שיש לברוקלין גופא ג' מחיצות הנעשין בידי אדם (כך שמעתי).

י"ב) ומ"ש הגאון ר"א אות י"ב ול"ש כלל לומר דהמחיצה שבמערב חוסמת את הדרך נגדו דאטו צריך רה"ר עד סוף העולם ע"כ, ותמי' דאטו אנו דנין שיה' רשות היחיד עד סוף העולם הרי אנו דנין כשעומד אצל ב' מחיצות רואה מחיצה ג' וכמו שסוברים הריטב"א והר"ן שהגדר הוא כל שרואה עצמו תוך המחיצות כ"כ סובר תוס' דזה הוא השיעור דלצטרף המחיצותכל שרואה עצמו תוך המחיצות מצרפן המחיצות או עכ"פ מבטל בקיעות הרבים ממילא בזו האופנים תיכף לאחר ב' מחיצות יש מחיצה ג' והרבים מעקמים הדרך תיכף שם נחשב כאין פילוש משער לשער, והויא מוקף ג' מחיצות כנ"ל, ועוד י"ל דאם חלק מחיצה שעומד רבה על חלק הפרוץ ואמרינן כמאן דסתום דמי ונוגע למחיצה הג' אז מצטרף אבל אם רחוק כ"כ דאפילו יהי' כסתום לא מגיע למחיצה הג' לא אמרינן עומ"ר והוי פרצה.

*

בדין ששים רבוא

י"ג) והנה הגאון ר' משה כתב דמצרפין כל העיר לס"ר וכן ראיתי מפרשין שיש מח' ראשונים אם בעינן שיהי' הולכין בכל רחוב ס"ר או די שיש בעיר ס"ר וממילא הרחובות משמשין ס"ר והוי רה"ר, ולפי הגר"מ צריך אפילו לרש"י שיהיו ברחובות ס"ר ואז מצרפין כל הרחובות, ולכ' לפי הני פירושים ק' מה שהק' הריטב"א בשם תוס' דף נ"ט דהיכי משכחת לה שיהי' עיר של רבים בתחלתה דלא שכיח שיתישבו בתחילתה ס"ר וא"כ לעולם הוי עיר של יחיד בתחלתה, ועי' בריטב"א שתי' כי אינו צריך שיתישבו בעיר ס"ר אלא שיכנסו בה ס"ר [ממקומות אחרים] כאלו הכרכים ועיירות [שאין דרים בה ס"ר] והם פתוחים למקומות הרבה ורגילין בה סוחרים וכי"ב עכ"ל, והבית אפרים כתב דבעינן דרך סלולה לס"ר המצויין שם בקירוב מקום ועוברים ושבים שמה בכל עת עד שאפשר שביום אחד יעברו כולם בדרך ההוא עכ"ל.

וכמו זה כתב בדברי ירמי' זצ"ל בשם חי' הר"ן בשם רא"ה שיש כאן דרך לס"ר כלומר שהיו רגילין לילך שם אנשים תמיד כס"ר אעפ"י שלא היו באין כולם בדרך כאחד עכ"ל.

והנה לשיטת הגרמ"פ שמצרפין הרחובות מסתברא שאין לצרף הרחובות לגבי מקומות אחרים דהרחובות רק משמשין לעיר הלזו וא"כ קשה איך משכחת עיר של רבים בתחלתה שיהי' ס"ר דרים בעיר הזאת כדי דליצרפו כל הרחובות, אבל לב"א ולרא"ה ניחא שיש כאן דרך אחד שהולך באמצע העיר על פני כולו וזה פתוח לכל העולם ועי"ז הוי דרך לס"ר וזה אפשר שנעשה תיכף רה"ר והוי עיר של רבים בתחלתה. [וגם בשיטת המחבר ושו"ע אפשר לומר כן שתיכף כשעשה העיר עשאו דרך שהולך מאמצע העיר הזאת והולך ישר עד עיירים אחרות ויש לדרך הלזו ס"ר בוקעין בו בכל יום בצירוף של כל עיירות ומשו"ה הוי לעיר זו דין עיר של רבים כיון דעוברת בו דרך של ס"ר בוקעין.

ולתוס' ביאור עיין בקונטרס ביהר השיטות שכתב שיש מחלוקת בפשט רש"י אם הוא כפשוטו דבעינן שיהא ס"ר עוברים בכל יום או כמו שמדייק המשכנ"י מריטב"א שהדרך מתוקן לעבור בה ס"ר, ובזה מחולקים הב"א והמשכנ"י דלפי הב"א בעינן שיהא הס"ר בקירוב מקום ושיהא דרכם של הס"ר להשתמש באותו דרך כ"כ עד שיהא אפשר ועלול שיעברו הס"ר ביום א', ולפי המשכנ"י סגי בהזמנה.

ומאריך בזה ומסיק לבסוף שיתכן דמ"ש שיהא שביה ס"ר עוברים הגדר הוא הרבה פעמים וכמעט כל יום, ואפשר שזהו ג"כ פשט בהמחבר דבזודאי אם יחסר יום א' מס"ר דאינו מעכב אלא דבעינן ס"ר עוברים ברגילות וכמעט כל יום עד שבכל יום איכא לאיסתפוקי דאפשר דעברו ס"ר, ולפי"ז אין מחלוקת בין הטור והמחבר לב"א בפשט הריטב"א עכ"ל, והוא נכון מאוד, אולם צריך להבין במאי קמיפלגי תוס' וריטב"א בפשט רש"י, וי"ל דתוס' סובר דהיכי שיש דרך רה"ר שהולך בעיר ואין הס"ר כ"א מעיירים אחרות אין לזה דין עיר של רבים כיון שלא נעשה רה"ר ע"י אנשי

עיר הזאת, וזה מתרץ הריטב"א דכיון דדרך היז הולך בתוך העיר והרי הוא רה"ר אפילו ע"י אנשי עיר אחרת שפיר יש לעיר זו דין עיר של רבים, אבל אכתי אין לכל זה ענין ענין וראי' מריטב"א דנאמר דלצטרף הרחובות, דרק דרך רה"ר י"ל כיון דהוא פתוח לעיירים אחרות נעשה רה"ר, אבל דליצטרף הרחובות לגבי עיירים אחרות מהיכי תיתי לומר כן דבוודאי אנשי עיירים אחרות אין להם שייכות לרחובות הקטנים שיש בעיר, וכיון דאין ראי' מריטב"א לצרף הרחובות לגבי עיירים אחרות ה"ה דאין לצרף הרחובות אפילו לגבי עיר זו כיון דליכא ראי' על זה, וכן משמע מרש"י ד"ה מערבין ואם יש בה מפרש בגמ' תקנתא לרה"ר שבתוכה עכ"ל, ולפי דבריהם שמצרפין הו"ל כל העיר רה"ר שהרי מיירי כאן שיש ס"ר בהעיר א"ו שרה"ר הוא הדרך המלך שבאמצע העיר שבוקעין שם הס"ר וכ"מ ברש"י ד"ה אלא לארכה ע"ש, ועל זה אמר הריטב"א דנעשה רה"ר ע"י אנשי עיר אחרת שבוקעין בה אבל לצרף רחובות לא נזכר בגמ' ומפרשים ולא בפוסקים ואין לזה שום ראי'.

וראיתי בספר דברי ירמיהו דבר חדש בפשט רש"י וז"ל לשון שמצויין בה משמע שצריך שיהי' ברה"ר ס"ר עכ"ל וכו' ובחידושי הר"ן בשם הרא"ה אין דעתו כרש"י דלא בעי מצוין ס"ר אלא שיש כאן דרך לס"ר כלומר שהיו רגילין לילך שם אנשים תמיד כס"ר אעפ"כ שלא היו בולם כאן בדרך כאחד עכ"ל ומבואר מזה דר"ה פירוש בהדרך ולא בהעיר, ועוד דלרש"י צריך בזמן אחר היינו באיזה זמן מן היום צריך שיהי' שם ס"ר ברגע אחד ולא מצרפינן מה שהלכו שם ביום אחד ע"ז מחולק הרא"ה דא"צ ברגע אחד אלא סגי ביום אחד, ובדבריו אפשר לפרש או בשיטת המחבר או כהבית אפרים או כהברעת שניהם כמו שכתבתי לעיל.

י"ד) ועד קשה לפי דבריהם יותר חמור שיטה ב' משיטה א' דלשיטה א' צריך בקיעת רבים, ובסתם רחוב דאין שם בקיעת רבים אינו רה"ר ולפי שיטה ב' מצרפין השווקים ורחובות של י"ב מיל על י"ב מיל שיש שם ס"ר בזה המקום ונעשה כל רחוב אפילו אין עוברין בה אלא אחד מעיר ושנים ממשפחה ומצרפין הכל והכל נעשה רה"ר גמורה לפי דבריו וזה אינו במשמע מפוסקים אלא אדרבה שיטה ב' מקיל טפי, וזה ברור.

עי' מחבר ס"ח וס"ט וסי' שס"ד ס"א ומ"ב ובאה"ל שמ"ב והנה צריך להבין החילוק בין מבואות המפולשין לרה"ר, לרה"ר בעצמה וכמו שהקשה מהריט"ץ וי"ל ג' אופנים או אליבא דרש"י שצריך ס"ר ומבואות ליכא ס"ר ומשו"ה סגי בצוה"פ, או דמפולש לרוחב רה"ר או דאין בה ט"ז אמה והנה בשו"ע הרב בסי' י"ב שכתב במפולש לאורך הוי רה"ר גמורה ובמפולש לרוחב כתב דהוי רה"ר גמורה וי"ל דמפולש לאורך הוי רה"ר גמורה ולא מהני צוה"פ אבל לרוחב אה"נ באינו עושה צוה"פ הוי רה"ר מן התורה אבל בעושה צוה"פ מהני כיון דבעצמותו אינו רה"ר אלא ע"י שמחובר לרה"ר וע"י צוה"פ מפרידו מן הרה"ר ונעשה רה"י כן הי' נראה לבאורה.

אבל עיין בסי' שס"ד ס"א שכתב מבוי המפולש בשני ראשיו לר"ה והוא עצמו אינו רה"ר כגון שאין רבים בוקעים בו או שאין ברחבו ט"ז אמה וע"ד שנתבאר בסי' שמ"ה והנה אם נימא שאין רבים בוקעים פירושו מפני שמפולש לרוחב רה"ר א"כ מה שכתב שאין ברחבו ט"ז אמה פירושו שמפולש לאורך רה"ר וא"כ קשה הא הוי רה"ר גמורה ונצרך דלתות, והוהק לומר דשניהם מיירי שמפולש לרוחב רה"ר, וי"ל דכיון שיש מחלוקת בין הרמב"ם לרשב"א אם מפולש לאורך רה"ר אם צריך ט"ז אמה דלהרמב"ם צריך ט"ז אמה ולרשב"א אין צריך החמיר לעשותו רה"ר כרשב"א אפילו אין ט"ז אמה אבל לגבי לעשותו רה"י ע"י צוה"פ הקיל שסגי בצוה"פ שגם צוה"פ הוי מחיצה גמורה ולזה הוסיף תיבת מחיצה גמורה כדי לבטל מהמבוי שם רה"ר גמורה ולהפריד: מרה"ר עצמה ולזה צריך ומועיל צוה"פ שהוא מחיצה גמורה וזה מועיל אפילו מדרבנן וא"צ דלתות וזה דלא כדמשמע ממ"ב סי' שס"ד ס"ק ה'.

ולפי"ז אפילו לר' משה וצ"ל דעיר שיש בה ס"ר הוי רה"ר אעפ"כ יש להבדיל ולהפריד מקום א' אשר אין בו ס"ר ע"י צוה"פ דהוי מחיצה גמורה ומבדילו מן שאר העיר שיש שם ס"ר.

ט"ו) עירובין נ"ט ברש"י עיר של יחיד שלא היו נכנסין בה תמיד ס"ר של בנ"א ולא חשבו רה"ר דלא דמיא לרגלי מדבר ונעשית של רבים שנתוספו בה ציורין אי נקבעו בה שווקים וכו' וכגון שאין בה רה"ר גמורה של ט"ז אמה, ובד"ה ורה"ר עוברים בתוכה רחב של ט"ז אמה רוחב, לכן ר"ל דבשל רבים הוי רה"ר גמורה ושל יחיד אינו רה"ר שאין בה ס"ר וכן משמע בריטב"א ע"ש וא"כ קשה כיון דהולכין אחר תחילתה אפילו יש בה רוחב ט"ז אמה נמי לא יהא צריך שיור, וראיתי בגאון יעקב שפי' (כעין זה) דלגבי דין שצריך שייר תלוי בדין ס"ד בתחילתה ואם בתחילתה לא ה' בה ס"ד אע"פ דבסוף יש ס"ד א"צ שיור, אבל באיזה אופן מעריבין זה תלוי אם היא רה"ר עתה מערבין כמו רה"ר ואם אינו רה"ר מערבין כמו כרמלית, ועדיין צ"ב מש"כ דברה"ר עוברת בתוכה צריך לחי וקורה הא אפילו אין רה"ר עוברת בתוכה צריך לחי וקורה [וראיתי קושיא זו באיזה ספר] ובאמת זה קאי אליבא דר"י אבל לרבנן אין מערבין רה"ר בכך וז"ל הרשב"א דרבנן שם שלש מחיצות בעי ואלא מיהו בעושה צוה"פ מכאן ולחי וקורה מכאן סגי אפילו לרבנן וכו' ולדידן נמי דקי"ל כר' יוחנן דירושלים בדלתות נעולות בלילה נפקא מתורת רה"ר ומיערבא עכ"ל, נמצא לרשב"א לר' יהא סגי בלחי ולחי, ולרבנן [וזה שיטת ר' אלעזר ורמב"ם ושו"ע הרב] צריך צוה"פ ולחי היינו ביש ב' מחיצות זו כנגד זו סגי בצד ג' צוה"פ ובצד ד' לחי או קורה, ולר' יוחנן צריך דלתות נעולות, נמצא לשיטת הרמב"ם ושו"ע הרב דקי"ל כרבנן יש לערב רה"ר גמורה אפילו ביש בה ס"ר ע"י צוה"פ ולחי וצ"ע למה פסק הרב דצריך נעילת דלתות, וי"ל דוודאי מן התורה סגי בצוה"פ אבל מדרבנן צריך נעילת דלתות, ועוד י"ל דאם יש לרה"ר ב' מחיצות גמורות סגי בצוה"פ מב' רוחות אפילו מדרבנן, ובשס"ד ס"ד דצריך דלתות הוא דשם איירי דיש צוה"פ בכל ד' רוחות וכמו שמתחיל שם בתחילת דיבור ודלתות הוי כב' מחיצות א"כ יש לה ב' מחיצות גמורות וב' צוה"פ וזה מועיל אפילו מדרבנן [וצע"ק דברשב"א משמע דסגי בצוה"פ ולחי], ובמבוי המפולש לרה"ר בס"א סגי בצוה"פ ולחי בצירוף ב' מחיצות גמורות.

ועוד י"ל והוא העיקר דמה דבעינן דלתות הוא לעכב הילוך הרבים וכמ"ש בקו"א שמ"ו א' וכיון דמעכב הילוך הרבים אינו רה"ר אלא כרמלית וניתר בצוה"פ בכל ד' רוחות, והוי דומיא דמבוי דמותר ע"י צוה"פ ולחי וכמ"ש הרשב"א ואה"נ דגם כאן ניתר ע"י צוה"פ ולחי אלא דקאי על הרישא דמה"ת מותר ע"י צוה"פ מד' רוחות אבל מדרבנן צריך לעכב הילוך הרבים ואז ניתר ע"י ג' מחיצות ולחי כמו מבוי, נמצא דמ"ש הרשב"א דלרבנן מותר ע"י צוה"פ ולחי זה מן התורה ברה"ר או במבוי אבל מדרבנן צריך לעכב הילוך הרבים ברה"ר ואז מותר ע"י צוה"פ ולחי.

ט"ז) ועכ"פ לשיטת רש"י אם הי' של יחיד והיא של יחיד אפשר לערב כולו וא"צ שיור ואפילו ברחוב ט"ז אמה מפני שאינו ר"ה כלל ובה' של יחיד ועתה של רבים אם אינו רחב ט"ז אמה יכול לערב כולה כמו שמערבין כרמלית ואם רחב ט"ז אמה א"כ היא רה"ר גמורה וצריך לערב כמו שמערבין רה"ר כל אחד כדאית לי' וא"צ שיור כיון דבתחלה לא הי' בה ס"ר, ובהי' של רבים ועתה של רבים אם רחב ט"ז אמה צריך לערב כמו דמערבין רה"ר וחוץ מזה צריך שייר, ואפילו באינו רחב ט"ז אמה צריך שייר, ומערבין כמו דמערבין כרמלית, ובהי' של רבים ועתה של יחיד ג"כ צריך שייר, ומה שפסק בשו"ע הרב סי' שצ"ד דבאין בה ס"ר א"צ שייר וכרש"י, באמת אם היו בה ס"ר בתחלתה הגם שעתה אין בה ס"ר צריך שיור, אלא כיון דמלתא דלא שכיח כלל שיתמעט הבקיעה, סתם וכתב דבאין בה ס"ר עתה א"צ שיור, (ועי' בתוס' הרא"ש) ולפי מה שהבאתי בשם ב"א וראי"ה אם יש דרך שהולך בתוך העיר ובוקעין בו ס"ר אפילו מאנשי עיר אחרת נמשך זו העיר כיש בה ס"ר אפילו אין בעיר זו ס"ר.

מ"ש רש"י תמיד הוי בכל יום כמו גבי מנורה, וזה הוא המקור של המחבר שכתב בכל יום וזה הוא מג' תנאים הצריכים לרה"ר עי' גאון יעקב שם, ועי' שעה"צ, ומ"ש רש"י שנתוסף בה דיורין או נקבעו בה שווקין ר"ל דכדי דדרך של רה"ר יהי' רה"ר אפשר או ע"י דיורין של העיר דיש שם ס"ר והולכין על הרה"ר ס"ר, או דתקן הדרך שיהי' ראוי לס"ר של אנשי עיר אחרת ועי"ז נעשה עיר של רבים.

י"ז) במה שכתבתי דלפי רבנן דלא אתי רבים ומבטלי מחיצה מותר מה"ת ע"י ב' מחיצות יצוה"פ ולחי, לפי החזו"א משמע דלא מהני דכתב באות ד' במוקף מהו התם כתב דגם בב' מחיצות שלמות ל"א אתי רבים ומבטלי מחיצה וזה תמוה וצ"ע עכ"ל ולמה לא משני דאיירי ע"י צוה"פ א"ו דסובר דגם לרבנן בעי שם ד' מחיצות אבל צוה"פ גרוע, נמצא לפי דבריו דמ"ש הרמב"ם פי"ז ה' י' וצוה"פ לא מהני היינו מן התורה אבל ראוי לינעל הוי מחיצה יותר מצוה"פ ומהני, וכ"כ ביש עומ"ר אפי' בכל ג' מחיצות חשוב יותר והוי רה"י, וכ"מ בצ"צ פרק ב' אבל הצ"צ פרק ד' בפשט הרב מפרש דכיון דשם ד' מחיצות מהני כ"כ צוה"פ מהני ומ"ש ברמב"ם דצוה"פ לא מהני היינו מדרבנן ולפי"ז י"ל מ"ש הג"א דב' מחיצות מהני היינו ע"י צוה"פ ומן התורה,

הג"ה ע' ברשב"א עירובין כ"ב ד"ה דרבנן בא"ד וא"נ י"ל דדלמא רבנן דאין מערבין ס"ל לחי משום היכר ע"כ אבל אי הוי סוברין לחי משום מחיצה הי' מהני וכמו ר"י וזה וודאי אפילו מדרבנן נשמע מזה דצוה"פ דהוי יותר מחיצה מלחי אה"נ מהני לרבנן אפילו מדרבנן וכ"כ י"ל בפשט הג"א הנ"ל, נמצא דיש ג' שיטות וה"ק.

לפי הא"נ של הרשב"א וכן סובר הג"א מותר ע"י צוה"פ אפילו ברה"ר גמורה כשיש ב' מחיצות ומותר מן התורה ומדרבנן, ולפי הרשב"א בתירוץ ראשון והצ"צ פרק ה' ושו"ע הרב סי' שס"ד ס"ד מותר מן התורה אבל אסור מדרבנן ולפי הצ"צ בפשט הריטב"א והזו"א אסור אפילו מן התורה.

(אבל לפי הצ"צ מהני רק בשיש ב' מחיצות גמורות וב' צוה"פ זה מהני מן התורה אבל בהרב גופא כתב דאפילו בד' רוחות ברה"ר מהני צוה"פ) וזה ודאי בשיש ג' מחיצות וודאי מהני צוה"פ בצד ד' אבל בשיש רק ב' מחיצות אז מדרבנן צריך נעילת או ראיות להנעל.

במה שכתבתי אות י"ז אם מהני מה"ת ב' מחיצות וצוה"פ ולחי לכ' נראה שזה מחלוקת רשב"א וריטב"א שמהרשב"א שהבאתי אות ט"ז משמע דלשיטת רבנן מהני צוה"פ לרה"ר גמורה אבל מריטב"א משמע שזה תלוי בהנ"א ומסקנא דגמ' כ"ב דכהנ"א כשהקשה הגמ' ממתני' על ר' יוחנן מפרש דבירושלים בוודאי הי' בצד מזרח צו"פ וגיפופי ובקיעת הרבים מבטל לי' ולרבנן דמתני' כמו דבקיעת הרבים אינו מבטל מחיצות דפסי ביראות כ"כ היה צריך להיות דלא לבטל מחיצה דצוה"פ, א"כ מבואר דלרבנן אה"נ אינו מבטל צה"פ ואח"כ כשתי' הקושיא דרבנן אדרבנן תי' הגמ' הכא איכא שם ד' מחיצות אבל התם אפילו יש צוה"פ או לחי וקורה אין זה מחיצה חשובה ורבים מבטלי לי', ומבואר בזה דלרבנן ל"מ צוה"פ ובאמת בגמ' לא כתב צוה"פ רק קורה ולחי שמזה הי' משמע לרשב"א דהוקא לחי וקורה לא מהני לרבנן אבל צוה"פ הוי כמו פסי ביראות ומהני לרבנן, ועיין ברשב"א כאן ג"כ שכתב דלרבנן בעי מחיצות חשובות אבל לחי מחיצה גרועה היא ולא כתב צוה"פ כמו הריטב"א דהוא סובר דצוה"פ הוי מחיצה חשובה וכמ"ש בדף נ"ט.

והריטב"א ב' קושיא שמפרש לא שמפילין מחיצות צפון ודרום אלא מפילין מחיצות מזרח ומערב ולא יועילו צו"פ שמזה מוכח הגמ' דבקיעת הרבים מבטל מחיצות, מזה הריטב"א מתרץ הרה"ג ישראל יעקב פישער מה שהקשה אחד על החזו"א שאין ההיתר מרווח לפי הפוסקים דאתי רבים ומבטל למחיצה, ותירץ דאין זה טענה כלל ע"פ הריטב"א הנ"ל ומסיים וא"כ ברחובות ירושלים בעת הרי ב' מהמחיצות מהרחוב קיימות וגם המחיצה השלישית אינה מפולשת ושפיר אית לן שלש מחיצות וזה כוונת החזו"א עכ"ל. ונראה לבאר דהחזו"א ור' אהרן מחולקים אם אמרינן להלכה אתי רבים ומבטלי מחיצה אי לא, אבל כולם מודים דבעינן שיתחברו המחיצות להדרי אבל לפי החזו"א דלא"ר ומבטלי מ' א"כ יש כאן מחיצה גמורה ע"י דין דעומד מרובה על הפרוץ ומחיצות מחוברין אהדדי, אבל לפי ר' אהרן דמבטלי המחיצה א"כ אינן מחוברין, אבל ר' ישראל יעקב מוכיח מן הריטב"א דאפילו מבטלי המחיצה הם רק מבטלין דיני מחיצה ולא מציאות מחיצה א"כ אה"נ המקום הפרוץ נחשב פרוץ אבל המקום העומד נחשב עומד ושפיר אית לן

עדיין ג' מחיצות וא"צ כלל מחיצות מחוברות, אבל לכאורה קשה על דבריו דאה"נ במקום העומד יש לן ג' מחיצות אבל במקום הפרוץ הוי פרוץ והוי רה"ר ביון דאין שם ג' מחיצות וכ"כ רחובות ב' וג' אין שם ג' מחיצות ביון שרבים מבטלין מחיצות וצע"ג.

ועיין בתוס' ורשב"א שהקשו דאם סובר ר' יוחנן כר' יהודא א"כ סגי בב' מחיצות ולמה מחייב ר' יוחנן בירושלים, ותי' תוס' דמחייב דוקא כנגד הפילוש, וב"כ י"ל לדרבנן דצריך ג' מחיצות דוקא כנגד הפילוש ליכא ג' מחיצות אבל כנגד העומד יש ג' מחיצות והוי רה"י אף שאין מחיצות מחוברות וזה הוא סברת ר' ישראל יעקב שליט"א אבל אכתי קשה אין מערבין דהא איכא רה"ר ורה"י מעורבין.

ונמצא דאם לא הי' מחיצה ג' הי' מותר ע"י צוה"פ מב' צדדים רק באינו רה"ר גמורה וכמ"ש הבאה"ל אבל ברה"ר גמורה היה צריך דלתות מדרבנן אבל כיון שיש מחיצה של בתים בצד ג' א"כ יש כאן ג' מחיצות ומותר לכו"ע ע"י צוה"פ.

ומה שכתבתי באות א' בשם הביאה"ל דסמכינן על הני שיטות דפסקי כרבנן וגם על שיטת דבעינן ס"ר וע"ז כתב המ"ב דרוב ראשונים סוברים דלא בעינן ס"ר ובשו"ע הרב כתב וכל ירא שמים יחמיר לעצמו, אבל בקצות השלחן כתב שתיבת וכל וכל יר"ש יחמיר לעצמו נדפס בחצי עיגול ואפשר שאינו מרבינו ז"ל אלא ממהר"ל עפ"י הט"ז, ובטו"ז כתב והמחמיר יחמיר, ובקו"א רנ"ב ב' כתב ואף מי שירצה להחמיר בר"ה שלנו, ולא כתב ואף שיש ליר"ש להחמיר, מכ"ז נראה דהוא הוספת מהרי"ל עפ"י מה שראה בבית רבינו שמחמירין בזה עכ"ל, ואפשר שע"י ההיתר של מחיצות לא היו מחמירין אפילו בבית רבינו.

י"ח) יש להביא עוד ראי' דמערבין בכה"ג ממ"ש הסמ"ג מס' עירובין וז"ל, נ"ל מתוך דברי רב יודא גאון כי בימי ירמי' הנביא לא שמרו דברי גזירת שלמה המלך לערב בחצרות ולשתף במבואות אלא היו מוציאים בלא עירוב ומתוך כך היו מביאין מן העיירות שסביבות ירושלים כל מיני משא מבתיהם דרך סרטיא שמעיר לעיר שהיא רה"ר ומביאין אותן משאות בשערי ירושלים ולכך כשהזהיר ירמי' על גוף האיסור של תורה הזהיר גם על גזירת שלמה שלא להוציא שום משא אף מן הבית לחצר אלא אם כן ערבו וזהו לשון הנריא כה אמר השם השמרו בנפשותיכם ואל תוציאו משא ביום השבת והבאתם בשערי ירושלים זה גוף האיסור של תורה ואח"כ אמר ולא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת זו גזירת שלמה המלך כי לבני ירושלים הי' מזהיר וכבר אמרנו "כי מן התורה מותר להוציא מן הבתים לרחובות ירושלים" אלא ודאי על גזירת שלמה הזהיר עכ"ל.

ולכ' קשה שהרי ירמי' הי' לאחר שנפרצו בה פרצות א"כ הוי רה"ר כמ"ש בעירובין ק"א ולמה כתב שלרחבות ירושלים הוי רק תקנת שלמה, ומוכרח מזה או כסברת ערוך השלחן דכל רחבות אינם רה"ר אלא דרך אחד, או כסברא שצריך ס"ר בוקעין באותו רחוב ולא מצרפין כל הרחובות של העיר, ובימי ירמי' לא הי' ס"ר בוקעין ברה"ר של ירושלים ומ"ש בגמ' דהוי רה"ר זה על הזמן שיש ס"ר בוקעין ברה"ר שלה, וממילא מוכרח דרחובות שלנו שאין ס"ר בוקעין ברחוב א' אינו רה"ר.

י"ט) ומדברי הנביא שמזהיר על איסור טלטול בחצר ומבוי ועל תקנת עירוב אף שהוא מדברי סופרים ולא מן התורה ואעפ"כ מזהיר על זה בשם השי"ת מפני שבאמת זה הוא רצון העליון, אלא שלא הי' הזמן להתגלות עד שבא שלמה וכיון שהוא הי' מגלה נוה שהי' בהעלם זה גרם שמחה לפניו יתברך שעיקר השמחה הוא ע"י התגלות רצון העליון הנעלם וע"ז יצתה ב"ק ואמרה אם חכם בני ישמח לבי גם אני.

ומסיים הנביא שאם נקיים מצות השבת הכולל גוף האיסור וגם גזרת שלמה שהוא עירובי חצירות יהי' שכרכם שתתמיד מלכות בית דוד עליכם וישבה ירושלים בטח עד כי יבא בן חזקי' מנחם שמו ולו יקהת עמים.

*

לאחר שכתבתי כל זה ראיתי בקונטרס גן יצחק דף ס"ז שמביא בשם האוסרים ראי' מריטב"א הנ"ל דף כ"ב שכתב כיון שבוקעים דרך הפתחים הוי כאילו פרוץ במילואם במזרח ומערב ע"כ, ועל זה מביא ראי' מרמב"ן ע"ש וכתב דע"כ צריכין ליישב וכן מבואר בדבריו ע"ש באריכות, באמת אין צריך להביא ראי' מרמב"ן כלל דהרי כל כוונת הריטב"א לפרש הקושיא דהכא במתני' לא"ר ומ"מ דאין אנו מבטלין מחיצות של פסי ביראות והתם אנו מבטלין כל דיני מחיצות בגון צו"פ אבל אם היינו סוברין כמתני' דלא אתי רבים ומ"מ לא היינו סותרין שום מחיצה אלא הי' רה"י.

אבל אפילו בלי זה אפילו אם אתי רבים ומ"מ בוודאי שאין אנו סותרין המחיצות שבצד הפרצה שהרי יש שם ג' מחיצות שלימות וכמו שהקשה שם אלא וודאי דהריטב"א איירי שהפרצה הוא בהצד של המחיצה והמחיצה הוא באמצע הצד מזרחי, והשתא אם אמרינן שאתי רבים ומ"מ אין לצרף ג' מחיצות וכמו שסובר ר' אהרן ז"ל וכיון דאין מצרפין המחיצות נחשב כאין כאן ג' מחיצות אבל אם אמרינן לא אתי רבים ומ"מ נעשה צירוף והוי רה"י אפילו על מקומות נגד הפרוץ אם עומד מרובה על הפרוץ, ואם פרוץ מרובה אז כנגד הפרוץ הוי רה"ר וכנגד העומד רה"י. אבל אם אתי רבים ומ"מ אז אפילו כנגד העומד הוי רה"ר דלא מצרפין מחיצות. אבל באופן שיש ב' כפין הפוכין וודאי דכנגד העומד הוי רה"י.

אבל לפי ר' אהרן זצ"ל אין אנו מצרפין המחיצות אם אינן מחוברין אפילו לשיטת הסוברים דלא אתי רבים ומ"מ, אבל לדידן זה דוקא אם סוברין אתי רבים ומ"מ ואז אין צירוף להמחיצות אבל אם לא אתי רבים ומ"מ וכמו שאנו קיי"ל אז יש לנו כל המחיצות ובמקום שיש ג' מחיצות כנגד העומד הוי רה"י וכמו שכתב הרמב"ן ורשב"א ותוס' ואם עומד מרובה על הפרוץ הוי כסתום לגמרי והוי רה"י, וכ"ז בפשט הריטב"א, ולפי"ז זה ממש הציור של החזו"א ומבואר בריטב"א דהוי רה"י.

ולפי הר' ישראל יעקב שליט"א הפשט בריטב"א הוא כמ"ש בגן ישראל דף ע"ב ד"ה ובאמת, שלא הי' שום מחיצה במציאות בצד מזרח אלא דיני מחיצה וזה אנו מפילין אבל מציאות מחיצה אין אנו סותרין שאין צריכין מחיצות מחוברין, ונגד העומד יש ג' מחיצות והוי רה"י וכ"ז אפילו אם אתי רבים ומבטלי מחיצה, ולפי"ז לכאורה קשה מה השיעור דלצטרף מחיצות דאטו עד סוף העולם יצטרפו ומוכרח לומר כמ"ש באות י"ב צד א' דברואה עצמו תוך המחיצות מצטרפי.

אבל לפי דברינו בפשט הריטב"א אפשר לומר בצד ב' דאם ע"י עומד מרובה על הפרוץ דנחשב כסתום זה מגיע עד מחיצה שלישית א"כ הוי מחיצות מחוברות.

***

עש"ק פר' כי תשא תש"ם לפ"ק

מי שיש לו הערות על זה ישלח לוועד העירוב

1423

אברהם נראם

רב דקהל אורחות חיים
ברוקלין, ניו יארק

בעז"ה, ב' בשלח תש"ס פה ברוקלין
החוה"ש וכט"ס לכבוד הרה"ג ר' אברהם א. קוויאט שליט"א

הן הראה לי רב מובהק אחד את דברי הדר"ג מה שכתב בדבר העירוב שעשו בעירנו בארא פארק יצ"ו, והאיך שמעלתו מסיים שמחכה לשמוע תשובה על דברי הראשונים הפוסקים הנידונים שהעלה, והיות ונתבקשתי שאחוה דעתי באותן הנקודות שעליהם דן מעכת"ה, באתי רק להעיר קצת מדברי הראשונים והפוסקים השייכים להנידון, והבוחר יבחר.

א] מה שחידש מעכ"ת במהות רה"ר ובדברי השו"ע דבעינן ס"ר בכל יום, וכתב דיש חילוק בין עיר של ס"ר ובין דרך של ס"ר, דבעיר של ס"ר לא בעינן שיהיה ברחובותיה ס"ר ורק ס"ר משתמשים בה, ודינו של השו"ע דבעינן ס"ר בכל יום הוא רק בדרך שמחוץ לעיר דאז בעינן ס"ר בכל יום, ולכאורה כתב זאת גם בדעת השו"ת בית אפרים, ובודאי יודע שאין זה דעת הגאון בעל אגר"מ דס"ל דלא עוד דצריך שיהיה ס"ר בהרחוב וכלשון רש"י דף מו שנתמעטו אכלוסיה מעבור ברחובותיה, וס"ל עוד דצריך להיות הס"ר מצויין ברחוב בזמן אחד, ומשום הכי חשבונו דבעיר ברוקלין דמצויין בו כג' מליוני אנשים, א"כ נמצאין ס"ר ברחובותיה בזמן אחד.

[ואגב מה שכתב מסברא דדרך אינו מהות של רה"ר כמו עיר שמתהוין בה רבים, ולכך בדרך בעינן ס"ר בכל יום, דהדרך כיון שאינו מן העיר חמיר יותר בדינו שיתהוה לרה"ר ומשום הכי צריכין ס"ר בכל יום, משא"כ העיר וכו', הנה זהו היפוך מדברי הרמב"ן שכתב בדעת רש"י דדעתם לומר שהאסטרטיא שהיא כבושה חוץ לעירות והולכים ממנה מעיר לעיר וממדינה למדינה עד סוף כל העולם, אין מדקדקין בה בעוברים עליה ששים ריבוא דהא דכולי עלמא הוא, אבל בתוך העיר אין שם רשות הרבים בלי ששים ריבוא ועע"ש]

והמעיין בשר"ת בית אפרים סימן כו מוכח מדבריו דס"ר צריכה להיות באותו רחוב בדרך אף בתוך העיר, שהרי כתב בדעת רש"י דלהיות לו דין רה"ר צריך להיות מצוי שיהיה שם ס"ר ושיתאפשר שביום אחד יעברו כולם בדרך ההוא (וכן ס"ל להמהרש"ם ח"ג סימן קפח בדעת הבית אפרים דבמדבר היה שכיח שיעברו ס"ר ביום אחד) ודלא כהמשכנות יעקב דסובר דאף אם הוא מוכן שיעברו שמה ס"ר הוה ג"כ רה"ר, ומביא ראיה מירושלים דלא אמר ר"י אלא בירושלים וכיו"ב דבקעי בה רבים להדיא, ושם אמר רבי יוחנן דהוי רה"ר, והרי רבי יוחנן איירי בעיר ירושלים ולא בדרכים החוצים לה,

ומוכרח מזה דאף בדרך שבתוך העיר צריך ס"ר בוקעים שיהיה רה"ר, ומשם מוכיח הבית אפרים דצריך ס"ר בוקעים באותו דרך וזה לשונו, והרי לכל הפוסקים אף החולקים על רש"י מודים דבעי דרך מופקר לכל וכמ"ש הריטב"א ומ"מ לא אמר רבי יוחנן אלא בירושלים וכיו"ב דבקעי בה רבים להדיא, והדרך סלולה שם לרבים לעבור שם תמיד, אך לרש"י בעינן שיהא דרך סלולה לס"ר המצויין שם בקירוב מקום ועוברים ושבים שמה בכל עת עד שאפשר שביום אחד יעברו כולם בדרך ההוא, וכיון שבמדינתינו לא שכיח כה"ג פשיטא דלדעת רש"י אין בזה משום רה"ר ע"כ, וכ"כ בשו"ת דברי מלכיאל ח"ד סימן ג' בסופו וזה לשונו, וגם כי הס"ר מפוזרים בכל הרחובות ולא נזדמן כלל שילכו ברשות הרבים אחד, עיי"ש בלשונו שחזר בו ממש"כ בחלק ג' בהשמטה לסי' יח, וכ"כ בערוך השלחן סי' שמה סק"כ ו"כא דאין רה"ר רק הרחוב שכולם מתקבצים שם וכדין סרטיא ופלטיא אבל אם כל אחד משתמש ברחוב אחר ואין מקום שכולם מתקבצים שם אינו רה"ר, ונראה מדבריו שצריך להיות מקום שכולם מתקבצים שם ביחד וכמו פלטיא ולא רחוב ארוך שכל אחד משתמש בו במקום אחר.

וכזה מוכחי טובא מדברי רש"י שבת דף צו בד"ה מחנה לויה וז"ל, רה"ר היא שהיו הכל מצויין אצל משה רבינו עכ"ל, ואם נימא דבעיר שיש בה ס"ר הוה רה"ר, למה א"כ צריך להסביר משום שהיו כולם מצויין אצל משה רבינו, הרי מחנה ישראל היתה עיר שמצויין בה ס"ר, ומשמע שכל המחנה לא היה רה"ר רק מחנה לויה ששם היה ברחוב אחד ס"ר שנתקבצו במקום אחד אצל משה, וכ"כ הרשב"ם בב"ב דף ס' דמחנה ישראל כחצר השותפים דמי דלא היה רה"ר אלא מחנה לויה יעיי"ש.

ולא כתבתי כל זה כי אם לצרף לסניפא דהיתירא שיוכלו לסמוך על מחיצות של צוה"פ אפילו לפי אותן דיעות דלא מועילה צוה"פ להיות כמחיצה גמורה לבטל רה"ר דלא הוי כשם ד' מחיצות דלא אמרינן ביה אתי רבים ומ"מ, או לחוש להפוסקים דס"ל ארו"מ, לזה יש לצרף דיש פוסקים דסוברים דאין על שכונתינו דין רה"ר (וכעין מה שכתב בבה"ל סימן שסב בד"ה והוא, דמצרף להיתירא דעירובין בצוה"פ, דלא הוי רה"ר כיון דאין בהעיר ס"ר) ברם יש הרבה ראשונים סוברים דתלוי בעיר שמצויין בה ס"ר ולדבריהם ירושלים שבזמנינו שיש בה ס"ר הוא ג"כ רה"ר (חוץ אם ס"ל כדעת האגר"מ דחושבין הס"ר רק בחשבון של י"ב מיל על י"ב מיל שזה אינו בירושלים) ובר מן דין אף אי נניח דעירנו יש לה דין רה"ר מ"מ הא יש להם מחיצות גמורות בעומד מרובה וכפי שהעידו לנו הרבנים הגאונים ממה שראו בעיניהם דבכך יבוטל הרה"ר וכמו שיבואר להלן.

ב] מה שמחדש דרק בדרך כתב המג"א דין של מפולש ולא בעיר, וכתב שאין ידוע לו מי שחולק על זה, הנה זה לשון הפרמ"ג בא"א סימן שסב סק"ב, ועיירות שלנו שמתקנין בצוה"פ יש לעיין "במכוונין ממש השערים" ורחבים הרבה, וי"ל דסומכין דהאידנא לית לנו רה"ר, ועיין עוד שם מה שכתב בדין הדלתות דבד"מ משמע שיש להחמיר אף עתה "במפולש ממש רה"ר" אע"ג דלא הוי רה"ר גמורה לחייב מיתה מ"מ בעי דלתות ע"כ, וכ"כ בשו"ת דברי מלכיאל ח"ד סוסי' ג' וז"ל, על דבר מה שכתבתי

בחיבורי ח"ג בהשמטות לסי' יח שאם יש מבוי מפולש רחב ט"ז אמה, היינו שיהא מפולש מקצה לקצה אשר באמת אינו מצוי כלל בעיירות גדולות ולזה נהגו לערב בכרכים הגדולים מאוד ולא חששו שיש שם ס"ר כיון שאין שם רה"ר מפולש עכ"ל, וכ"כ מהרש"ם שם וז"ל וגם בעינן שיהא הדרך בעיר מפולש משער לשער וליכא.

ג] ומה דפשיטא ליה להדר"כ דהשו"ע בסימן שסב (ס"ב) שהוא דעת הרי"ף והרא"ש, ס"ל דאתי רבים ומבטלי מחיצתא, מדהביא דינו של רבי יוחנן דדלתות, הנה גם בדעת הרי"ף והרא"ש שהוא דעת השו"ע, חלקו המשכנ"י דס"ל אתי רבים ומ"מ ס"ל ג"כ כזה בדעת הרי"ף והרא"ש, והבית אפרים דסובר לא אתי רבים ומבטלי מחיצתא ס"ל שזהו ג"כ דעת הרי"ף והרא"ש והשו"ע, והוא מדהרי"ף בדף כב ע"א הביא מתניתין דפסי ביראות כצורתה דרבי יהודה אומר אם היה דרך הרבים מפסקתן יסלקנה לצדדין וחכ"א אינו צריך, ומשמע דסבירא ליה כחכמים דלא אתי רבים ומבטלי מחיצתא וכמו בכל מקום דיחיד ורבים הלכה כרבים, דלא הביא אמתניתין מדברי הגמרא דרבי יוחנן אמר כאן ולא ס"ל כוחן של מחיצות בארומ"מ והא דכתבו הרי"ף והרא"ש בפ"ק ו' ע"ב כוותיה דרבי יוחנן דירושלים אילמלא דלתותיה נעולות בלילה הוי רה"ר, מזה אין ראיה כלל דס"ל דלא כחכמים, דהלא בגמרא מחלק בין אם יש שם ד' מחיצות דאז לא ארו"מ, או דליכא שם ד' מחיצות דאז מודו רבנן דרבים מבטלי מחיצתא, ובעי דלתות דוקא וזה שכת' הרי"ף והרא"ש דרה"ר בעי דלתות וכלשון השו"ע היינו בדליכא שם ד' מחיצות "משא"כ היכא שיש שם ד' מחיצות אין שם רה"ר עליו" ושפיר מערבא בצוה"פ וכו', והא דמייתי מדרבי יוחנן אע"ג דסובר כרבי יהודה דאתי רבים ומבטלי מחיצתא, כבר כתב התוס' דף ו' ע"ב וז"ל, וי"ל דפריך דכי היכא דלר"י בשיש שם ד' מחיצות דלא חשיב ליה מצריך נעילה הכי נמי ב' מחיצות דלא חשיבא לרבנן יהיה צריך נעילה ודנין מרבי יוחנן לחכמים במקום דליכא מחיצות כשירות דצריך דלתות.

וכך נמי לפי דעת מרן החזון איש זצ"ל שכ' בסימן קז סק"ה היתר כרכין שלנו מדין עומד מרובה של מחיצות הרחובות, סבירא ליה נמי דלא אתי רבים ומבטלי מחיצות ואף אי רה"ר עוברת בתוך המחיצות, וכ"כ במפורש בסימן עב סק"י וז"ל, איברא נראה דעומד מרובה מהני מה"ת "אף שפרוץ ט"ז אמה ורה"ר עוברת בתוכו" ולמש"כ בס"ק ג' דקיי"ל כמתניתין דפסי ביראות ודלא כרבי יהודה כיון דאיכא שם ד' מחיצות דזה עדיף מפסין וכו', אבל עומ"ר הוא רה"י מה"ת ואף שפרוץ ט"ז אמה ורה"ר עוברת בפירצה הוא רה"י מן התורה ואין כאן רק איסור פירצה יותר מעשר דמהני צורת הפתח, וסיים דעומ"ר עדיפי מדלתות, דאפילו להדיעות דבעינן דלתות בב' צדדים מהני עומ"ר מצד אחת לעשותו רה"י, ובתנאי שיהא עומ"ר לדעתו דהיינו שיהא נראה ושיהיה עומד וסותם לצד הפנים, ומוכח דגם לשיטתו הדין דהרי"ף והרא"ש דדלתות הוא רק במקום שהוא רה"ר בלא עומ"ר, אבל במקום עומ"ר אין דינא דדלתות, וגם רבי יוחנן דס"ל דבעינן דלתות וארומ"מ, בירושלים איירי שלא היה עומ"ר דירושלים לא היה נבנה באופן שתהני העומ"ר למחיצה.

והנה הלכה רווחת בישראל דלא אתי רבים ומבטלי מחיצתא ואף דהרבה ראשונים ס"ל דארומ"מ וכן ס"ל להמשכנות יעקב וכן במשנת רבי אהרן סובר כן בדעת הגר"א, וכן הביאור הלכה בסימן שסד, ואמנם המשנ"ב בסימן שסג ס"ק קיח כתב דלא אתי רבים ומ"מ וכדעת המג"א סימן שסג והחתם סופר סימן פט וכן הבית אפרים סימן כו והחזון איש בעומד מרובה, וכן בערוך השלחן סימן שסב סק"א והגר"ז בסימן שסד סק"ד, וכ"כ באחיעזר ח"ד סימן ח' דרק בב' מחיצות ס"ל דאתי רבים ומ"מ ועיין עוד שם ועי' בשו"ע הרב בסימן שסב ס"ב וע"ע בהג"ה מנכדו הצמח צדק על משניות פ"ה מ"ו דסובר דדין השו"ע בדלתות הוא רק מדרבנן וכן ס"ל כדבריו הגאון בעל אבנ"ז בסימן רפט סק"ב, ועל שאלה דרבנן יש לצרף הדיעות המוזכרות באות א' וב' בדין רה"ר ומפולש.

ד] דעת הריטב"א בדף כב ע"א דלרבי יוחנן דירושלים אילמלא דלתותיה נעולות בלילה הוי רה"ר ומדין דאתי רבים ומ"מ ופירוש דירושלים היתה בה ב' פרצות אחד במזרח ואחד במערב ועל ידי בקיעת הרבים מפילין כל המחיצות שבמזרח ומערב וכאילו אין שם פתח ולא גיפופי והיו פרוצין במילואם, ולא יעילו צוה"פ ולא גיפופי, וכ"כ לעיל דף ו' דכל ירושלים הוי רה"ר ודלא כמ"ש התוס' דף כב ע"א בד"ה חייבין, דרק לעומד באמצע הפילוש הוי רה"ר וכן נמי הוא ברמב"ן במלחמות שם דרק במקום הפתחים הוה פירצה, והנה הדר"ג חידש דלפי זה בכל פעם שיש מחיצה עומד ואח"כ יש פירצה שבוקעין בו ס"ר, אז מדין אתי רבים ומ"מ נתבטל כל המחיצה והכי נמי בעירנו ברוקלין דב' מן מחיצותיה יש בקיעת רבים אחר גמר המחיצה, נימא דאתי רבים ומ"מ ונתבטל אותן ב' מחיצות ונשארה רק מחיצה אחת.

אבל הגע עצמך, היעלה על הדעת דבכל מבוי שיש לו מחיצות מג' צדדים ומצד אחד בראשו פתוח לרה"ר וכי נימא דאתי רבים ומ"מ ונתבטלו שני המחיצות שבצדדי המבוי, ודאי דלא, ואף במבואות המפולשין לרה"ר מב' צדדין כיון דאין רבים בוקעין בתוך המבוי לא אתי רבים ומ"מ, ולא אמרינן דהרבים שבוקעין מחוץ להמבוי ברשות הרבים בב' צדדי המבוי שהם יבטלו מחיצות המבוי, ולדעתו הרמה הא כל רבים שבוקעין מחוץ למחיצות מבטלין כל המחיצות, ואין לחלק בין כמה אנשים נמצאים שם בתוך המבוי, דהרבים שהם עוברים המחיצות הם המבטלין המחיצות ופשוט, ואלא עכצ"ל בכוונת דברי הריטב"א דלא אמרינן אתי רבים ומ"מ אלא באופן שהרבים עוברים באמצע המחיצה ואז הם שוברין את המחיצה וסבירא ליה להריטב"א דאז נתבטל לא רק במקום הפילוש אלא כל הגיפופי, משא"כ כשהרבים עוברים כשכבר נגמר המחיצה אז לא דנין שהרבים מבטלין המחיצה, דאין קשר בין הרבים להמחיצות, ולפי"ז אף לרבי יוחנן דס"ל אתי רבים ומ"מ, לא שייך להרבים שהולכין אחר כלות המחיצות בעירנו ברוקלין, דלא אתי רבים ומ"מ רק כשהרבים בוקעים בתוך המחיצות ולא אחר גמר המחיצות, ובלא זה דברי הריטב"א הוא רק אי ס"ל ארו"מ, ואנן ס"ל דלא אמרינן ארו"מ וכנ"ל, ובזה אסיים כעת ועוד חזון למועד.

ה] שוב ראיתי שמעכ"ת חוזר בלוחות שניות על מה שכבר כתב במכתב הראשון בגדרי רה"ר, ומה שהוסיף לתרץ הגמרא שבת דף ו' ע"א דאיזה רה"ר סרטיא ופלטיא ומבואות המפולשין לרה"ר, דלכאורה מוכח משם דאין על כל העיר דין רה"ר רק על סרטיא ופלטיא שבתוך העיר, דאל"כ אמאי לא קאמר ועיר של רבים וכלישנא דמתניתין בעירובין דף נט ע"א, אלא מוכח מזה דאין דין רה"ר על כל העיר כי אם על סרטיא ופלטיא שהוא מקום שמתקבצים שם ועוברים כולם בתוך העיר זה הוי רה"ר, ועל זה תירץ מעכת"ה דעיר של ס"ר אינו מצוי משא"כ פלטיא, ולא הבנתי כלל דממה נפשך לדעת הראשונים דס"ל דלא בעינן ס"ר לדין רה"ר א"כ מאי שנא פלטיא מעיר הא שניהם הוו רה"ר אף בלי ס"ר וזה ודאי מצוי, ולדעת הראשונים דבעינן עיר שמצויין בה ס"ר א"כ כמו כן הפלטיא נמי צריכה להיות בתוכה ס"ר, וכ"כ גם באגר"מ בחלק א' ובח"ד, ולדבריו עוד אדרבה הפלטיא תלוי בהעיר דאם יש בתוך העיר ס"ר אז הפלטיא שבתוכה הוי רה"ר, ואף שאין מתקבצין שם ס"ר בפע"א, כיון שהוא להשתמשות הס"ר, ולפי זה אמאי יותר מצוי דין של פלטיא מדין עיר של רבים הלא בשניהם בעינן ס"ר, והשתא מדלא נקט הברייתא עיר של רבים, הרי מזה ראיה דאין על כל העיר דין של רה"ר ורק על המקום שמתקבצים והדרך שעוברים עליו ס"ר.

וגם מה שכתב דעיר ניו יארק הוא מציאות חדשה של עיר שהוא רה"ר ובכה"ג אין מנהג להקל, הנה לפי מש"כ מעכ"ת דעיר שס"ר גרים בתוכה הוי רה"ר, ואף אם אין משתמשים בו ברה"ר אחד ובזמן אחד, והוא דינו של עירנו. לכאורה מה יענה לזה שמערבין את ירושלים של היום דהוא עיר שיש בה ס"ר ומערבין בו בצורה"פ [ואף ללא מחיצות עומ"ר שיש לעירנו] הרי דצוה"פ מהני לערב רה"ר, וצריך לחלק כמש"כ באגר"מ דהס"ר צריכין להיות ברחוב "בזמן אחד", והוא רק בשיעור של שני מליוני אנשים, ברם לכאורה זה דלא כלשון השו"ע בסי' שמה ס"ז דחושבין ס"ר עוברין "בכל יום", ובודאי בירושלים יש ס"ר עוברים בכל יום, דכולם הולכים לרחוב במשך היום, וא"כ לפי השו"ע הוי ירושלים בזמנינו רה"ר גמור [וגם לפי הגדרת רה"ר של מעכ"ת], ועוד יש לחלק לפימש"כ לחדש באגר"מ דשיעור רה"ר של ס"ר, צריך להיות בתוך שיעור של י"ב מיל על י"ב מיל, דאל"כ אין לה דין רה"ר דהא אינו דומה לדגלי מדבר עיי"ש, וא"כ יש לומר דבירושלים נמצאין הס"ר על שיעור הגדול יותר מי"ב מיל על י"ב מיל, ברם לדעת רש"י שבת דף צו דרק מחנה לויה היה רה"ר א"כ אין ראיה כלל על שיעור זה די"ב מיל על י"ב מיל, עכ"פ יש מקום להביא ראיה מירושלים דכהיום מערבין עיר שיש בו ס"ר ורה"ר.

ו] ובעיקר מה שמתרעם מעכ"ת דהאיך מטלטלין בהעירוב והא הוי חששא דאורייתא וגרא דחטאת, הנה המשנה ברורה בין במקום שדן (בסי' שמה ס"ז) לדין רה"ר דסובר כדעת הראשונים דלא בעינן שיהיו בה ס"ר שתהיה רה"ר, ברם סיים שם להלכה "דאין בנו כח למחות ביד המקילין כיון שהם סומכין על דעת רש"י אבל ירא שמים יחמיר לעצמו" דבזמנינו יש ג"כ רה"ר מה"ת עכ"ל, הרי שהחמיר רק ליר"ש ואמנם לא מערער על עצם קיום העירוב, וכן נמי להלן בסי' שסד ס"ב שדן לענין המחיצות וכתב דהתירא דעירוב בצוה"פ הוא משום דלא ארומ"מ, אבל אין זה דרך כבושה דרוב הפוסקים ס"ל ארומ"מ ויש חיוב חטאת וגם דהרבה ראשונים פליגי על דין דס"ר, וסיים

דכל בעל נפש יחמיר לעצמו כי יש בזה גרירא דחטאת עיי"ש, הרי דאע"ג שהיה רואה בזה חששות של תורה וגרירא דחטאת, עכ"ז כתב "שאין למחות ביד העולם הנוהגים להקל" ורק על בעל נפש כתב דיש חיוב להחמיר, כיון שיש היתר טלטול לפי כמה שיטות, ובדרך הזה הלך גם האגר"מ בשו"ת שלו בח"ד סימן פט, שדן שם בנידון העירוב במאנהעטן וד"ל, "והמסקנא לענ"ד במאנהעטן לא דמי למה שנהגו להקל בשאר מקומות, וא"כ אין בידינו להתיר נגד השיטות שאסרו, וגם ראיה גדולה ממה שבירושלים לא עשו עירוב להתיר ולכך איני רואה דבר שישנה את דעתי **אבל הא כבר אמרתי שאין בידינו למחות ביד המקילין וכשיתקנו הרי יהיה מותר לכמה שיטות, גם הם רבנים גדולים ומי ימחה בידם מכיון שסוברים לפי הכרעתם שיכולים לתקן**" עכ"ל, הרי לפניך בהדיא דאף דלפי דעתו של הגאון בעל אגר"מ דהוי רה"ר מ"מ כיון שהוא מותר לכמה שיטות וגם שהמתקנים המה רבנים גדולים שראוין להוראה, דאם כן אין למחות ביד המקילין.

ודון מינה לנידון שלפנינו, דהעירוב שעשו פה בשכונתינו שהוא כשר לפי הרבה שיטות, בין לדין רה"ר, ובין לדין המחיצות מכמה צדדים, וכמו שכתבתי לעיל בשם הבית אפרים והחת"ס, הרב בשו"ע שלו והצמח צדק, ואחריהם האחיעזר והערוך השלחן, הדברי מלכיאל והחזו"א זצ"ל, ועוד הרבה רבנים מהדור שלפנינו ולהבחל"ח אתנו לאוי"ט שנדפסו בתשובותיהם שיכולים לתקן עירובין בברוקלין [דאין הבדל בין שכונת ווילִיאמסבורג לבארא פארק] ואף הרבה מהמחמירים אכן השתמשו בעירובין בעת הצורך ובמקום הצורך, שזאת מורה באצבע שלא היתה דעתם על חששות של תורה דאין מתירין חיובי חטאת לעת הצורך, ומה גם שעכשיו נעשה העירוב על ידי רבנים מובהקים גדולי תורה והוראה.

את זה ראיתי להעיר על דבריו כדרכה של תורה דזה בונה וזה סותר, אבל למעשה יובן שכל אחד יתנהג כפי הוראת הרב אשר רגיל הוא לשואלו את דבר ה' זו הלכה בכל עת ועונה.

אברהם נראם

רב דקהל אורחות חיים

אברהם נראם

רב דקהל אורחות חיים

ברוקלין, ניו יארק

בעז"ה, ב' בשלח תש"ס פה ברוקלין

החוה"ש וכט"ס לכבוד הרה"ג ר' נפתלי מאיר באב"ד שליט"א

ראיתי את אשר העלה מעכ"ת לערער על העירוב שהתקינו לאחרונה בשכונתינו בארא פארק, ובאתי בזה להעלות על הכתב שני נקודות חשובות ביסודן של דיני עירובין, ואקוה שיספיק בזה להסיר תלונות מעכ"ת על העירוב.

א] הלכה רווחת בישראל דלא אמרינן אתי רבים ומ"מ וכמ"ש המג"א בסי' שסג סק"מ ובשלחן ערוך הרב סי' שסד סק"ב וערוך השלחן סי' שסב ס"א ומשנה ברורה סימן שסד [והחמיר רק לבעל נפש] ועוד בסי' שסג ס"ק קיח ובשו"ת שבט הלוי [לחלק בדבריו בין צוה"פ למחיצת עומד מרובה] וכן סבירא ליה למרן החת"ס בסי' פט ובשו"ת בית אפרים סימן כו ובחזון איש סי' עד סק"י בעומד מרובה.

ב] העירוב שהותקן כאן נעשה על פי יסודי ההלכה וכנהוג בכל ערי ישראל לשעבר ובהוה, ובודאי נשאר עוד מקום לבעל נפש להחמיר לעצמו ולא לטלטל ואף אם ימצא המון ראשונים ואחרונים בכמה נקודות שחולקים ושיש להחמיר לדעתיהן שלא לטלטל, אמנם כל זה הוא בכלל דבעל נפש יחמיר על עצמו, אבל אין בזה כדי לערער על עצם כשרות העירוב שנעשה על פי יסודי הדין ואדניו הטבעו ונשענו על דברי הרבה מהראשונים וגדולי הפוסקים האחרונים, ומעולם האחרונים הדחיקו עצמם ללמד זכות על כשרות העירובין ועל האנשים שמטלטלין בה, אבל לא נמנעו מלעשות עירוב בשביל שיש דעת המחמירין, ועפ"י שני יסודות הללו יסירו מאליהם כל הערעורים שהעלה מעכ"ת וכמו שנפרטם אחת לאחת.

מה שכתב [באות א'] בשם הצמח צדק בפ"ה מעירובין מ"ו שצריכים לחוש לדעת רבי יוחנן דאתי רבים ומ"מ, הנני מעתיק לשונו וכה כותב, "ונראה לתרץ מה שמתקנין עירוב על ידי צוה"פ" ולפעמים רוחב המבואות י"ו אמה ואיך מערבין רה"ר בכך, ודוחק לומר דסומכין ע"ד הפוסקים דרה"ר בעינן דוקא ס"ר בוקעין בו, דהא גדולי הפוסקים חולקים על זה ואיך סמכינן על זה באיסור דאורייתא דהא אמר ר"י כשאין דלתותיה נעולות בלילה חייבין עליה משום רה"ר, עכצ"ל דסומכין על דברי מאן דפסק כרבנן ולא כר"י, וכיון דלא אתי רבים ומבטלי מחיצתא יש לומר "מדאורייתא אפילו בצוה"פ מערבין רה"ר" וכו' [ועעו"ש דלדין דלתות מדרבנן, שפיר מצטרפין הדיעות דבעינן ס"ר עיי"ש, ובנידון שלפנינו אפילו נניח שיש ס"ר מ"מ יש לצרף העומ"ר, שאין ס"ר במקום אחד, עומ"ר לדעת החזו"א, דבעינן מפולש, ועוד ועוד, דודאי מהני לדרבנן ואכמ"ל] וסיים שם "ומ"מ כל יר"ש יחמיר לעצמו" במקום שיש לומר שהוא רה"ר, חדא דהרי"ף פסק כרבי יוחנן דבעינן דלתות נעולות ואתי רבים ומ"מ, ותו דאף לרבנן דלא ארומ"מ זה כשיש דלתות ואין ראיה גמורה דגם בצוה"פ אמרינן כן בדאורייתא, ועוד דגם בדרבנן

באיסור שבת יש לחוש לגדולי הפוסקים דלא בעינן לתנאי רה"ר שיהא ס"ר בוקעין בו עכ"ל.

הרי שהצ"צ "מתרץ מה שעושין עירובין על ידי צוה"פ" משום דמה"ת אפילו בצוה"פ מערבין רה"ר, ומשום דלא סבירא לן דארומ"מ, ומהני אפילו להפוסקים דסבירא להו דהוה רה"ר אף בלא ס"ר בוקעין בו, ורק שסיים שם ד"ירא שמים יחמיר על עצמו", אבל ברור דאין משום זה כדי לערער על העירוב, וכך נמי מה שכתב הצ"צ לעיל בסוף פרק ב' דלא מועילה עומד מרובה, הנה כתב אך ורק לפרש הסוגיא כן ולדעת רבי יוחנן דארומ"מ דמשמע מדברי הריטב"א דלא מהני עומ"ר וחשוב רה"ר אבל אי ס"ל ארו"מ אז עומ"ר מהני למחיצה ובצוה"פ אף לפירצת ט"ז אמה והבן.

ומה שכתב [באות ב'] בדין הגשרים והטונע"ל, פשוט שזה גם כן תלוי בדברינו הנזכרים דאי לא ארומ"מ אז אף אם נימא דהוי כפירצה, אכן לא נתבטלו המחיצות של עומ"ר, ואף אם נבוא לחוש להדיעות דארומ"מ, מ"מ יש לדון אם זה שייך בהגשרים ואכמ"ל.

ומה שכתב [באות ג'], הנה על מעכ"ת לדעת שחושבין גם המחיצות שבשפת הים וכמש"כ האחיעזר בנוגע לעיר פאריז, ולא רק המחיצות שנבנו מעל הקרקע ולמעלה.

ומה שכתב [באות ד'] לפי דברי הראשונים דפירצה במחיצה מבטלת כל המחיצה, לכאורה כוונת מעכ"ת להריטב"א שהביאו הר"ר א"א קוויאט במכתבו, אבל הריטב"א כתב זאת רק אליבא דרבי יוחנן דסובר ארומ"מ, ואנן לא קיימא לן דארומ"מ, ואף בדעת רבי יוחנן דס"ל ארומ"מ נמצאין הרבה ראשונים שחולקין על הריטב"א הלא המה התוס' בדף כב ע"א שכתב דרק להעומד באמצע הפילוש הוי רה"ר, וכן הרמב"ן במלחמות שם דרק במקום הפתחים הוי פירצה.

ומה שכתב [באות ה'] בדינו של הרשב"א בפלטיא וכמש"כ באגרות משה, ודאי כי לא נעלמו מעיני מעכ"ת מה שכתב שם האגר"מ זצ"ל דבכל תפוצות ישראל לא נקטינן להלכה כדברי הרשב"א, רק שכתב דבפלטיא גדולה שנמצא בעירנו שלא היתה זאת כמוהו לשעבר ערים ופלטיות גדולות כזה אין מנהג להקל, ומשום הכי חייש התם להחמיר, אבל אין מזה אפי' ערעור קל על רבותינו הגאוה"צ מתקני העירוב בשכונתינו שהם לא נקטו חידוש זו לדינא אלא סבירא להו דאף בפלטיא שבעיר גדולה אין לחוש לדברי הרשב"א אחרי שלא הובאו דבריו של הרשב"א בשלחן ערוך ובפוסקים האחרונים זולת החכ"צ בסי' לז, וגם עליו כבר תמה בנו בשאילת יעב"ץ בסי' ז' ודר"ק.

וגם בלאו הכי צריכים לדון אם חלה דין פלטיא על השוקים שבזמנינו, דמשמעות לשון הראשונים מורין דרק בציור שמתקבצים ועומדים ברחוב [וכגון חוף הים] לזה יש עליו שם פלטיא, משא"כ בזמנינו שכל השוקים שנקבעו בתוכן חנויות הכל הוא מבפנים הבתים, וא"כ מאי שנא רחוב שבו בתי מגורים ועוברים שם אנשים הרבה מבחוץ, ובין רחוב שבו חנויות הרבה ועוברים בהם אנשים הרבה מבחוץ, הרי כולם הם מקום שעוברים בלבד ולא מתקבצים על הרחוב, וזה יש ללמוד מדברי הרמב"ן דף נט וזה לשונו, וי"ל עוד שלא אמר רבי יהודה שתי מחיצות מן התורה אלא ברחוב שש עשרה שדרך הרבים עוברת שם "ואין נקבצין ועומדים שם" אבל פלטיא גדולה של עיר רחבה הרבה שהרבים מתקבצים שם לשוק והיא רחבה של עיר כיון "שהרבים קבועים ועומדים

שם כל היום" זהו רשות הרבים גמורה עכ"ל, הרי מדבריו דצריכים להיות קבועין ועומדים בהפלטיא ולא רק שעוברין שמה, וזה אינו בזמנינו.

ויותר מזה, מה שכתב באגר"מ דאין מנהג להקל בפלטיא דלא היה מלפנים פלטיא גדולה כל כך, לכאורה כוונתו בפלטיא היותר גדולה כמו שכונת רחוב החמישי שבמאנהעטן וכדומה לזה, לא כן הרחובות שבשכונתינו דודאי היתה כמוהו בשאר ערים באירופה שהתקינו שמה עירובין, וגם בזמן הזה בירושלים ובני ברק ואנטוורפן ועוד, והרחובות של החנויות שם המה בתוך תחומי העירוב, ועל הפלטיות שהם באותו שיעור בערך ואינן גדולים ביותר וכאותן הנמצאים בשכונתינו בודאי יש מקום להקל, ואין לומר שנצרף את כל השוקים ביחד כמו דס"ל להגאון בעל אגר"מ דמצטרפין כל רחובות שבעיר ביחד לשיעור ס"ר דרשות הרבים, דאיזה שייכות יש לשוק אחד עם השניה שנצרפן אהדדי, דתינח רחובות העיר יש להסביר דכיון שבני אדם משתמשים בכל הרחובות, נתהוו לרשות גדול ומקום אחד לרבים, דרשות והשתמשות כולם שוה בכל המקום ההוא, משא"כ דינו של פלטיא שהוא מקום מיוחד של שוקים שהרבים מתקבצים שם לסחורה ומחמת שקבועים שם רבים נתהוה יותר להיות לה דין רה"ר, אבל אם יהיו כמה פלטיות קטנות במאי נצרפן לאחד הלא אין להם כל שייכות זה עם זה.

ועוד יש להעיר כי אין פלטיא אוסר את כל העיר כולו, ואפילו נימא שיש פלטיא גדולה בעירנו כגון בחוף הים [שזה נמצאת מחוץ להמחיצות הנצרכין לשכונתינו] הנידון הוא על מקום הפלטיא בלבד, ולא על כל יתר העיר, וראיה מפורשת לזה מדברי המאירי שבת דף ו' שהקשה דירושלים אילמלא דלתותיה נעולות בלילה הוי רה"ר, הרי אפילו אם הדלתות נעולות מ"מ הא יש בה כמה פלטיות, וי"ל דרבי יוחנן לא קאי אלא אותן מבואות המפולשות שבירושלים, אבל הפלטיות שבה מודה דהוי רה"ר אף עם הדלתות, הרי מבואר דפלטיות אינן אוסרות את שאר חלקי העיר.

והנני מדגיש כי לא באתי להכריע את ההלכה למעשה וכתבתי את מה שעלה בדעתי בעת עיוני בדבריו היקרים וכדרכה של תורה דזה אומר בכה וזה אומר בכה ושמעתא ממילא רווחא.

אברהם גראס

רב דקהל אורחות חיים

1423

אברהם נראם

רב דקהל אורחות חיים
ברוקלין, ניו יארק

בעז"ה, ב' בשלח תש"ס פה ברוקלין
החוה"ש וכט"ס לכבוד הרה"ג ר' אברהם א. קוויאט שליט"א

הן הראה לי רב מובהק אחד את דברי הדר"ג מה שכתב בדבר העירוב שעשו בעירנו בארא פארק יצ"ו, והאיך שמעלתו מסיים שמחכה לשמוע תשובה על דברי הראשונים הפוסקים הנידונים שהעלה, והיות ונתבקשתי שאחוה דעתי באותן הנקודות שעליהם דן מעכת"ה, באתי רק להעיר קצת מדברי הראשונים והפוסקים השייכים להנידון, והבוחר יבחר.

א] מה שחידש מעכ"ת במהות רה"ר ובדברי השו"ע דבעינן ס"ר בכל יום, וכתב דיש חילוק בין עיר של ס"ר ובין דרך של ס"ר, דבעיר של ס"ר לא בעינן שיהיה ברחובותיה ס"ר ורק ס"ר משתמשים בה, ודינו של השו"ע דבעינן ס"ר בכל יום הוא רק בדרך שמחוץ לעיר דאז בעינן ס"ר בכל יום, ולכאורה כתב זאת גם בדעת השו"ת בית אפרים, ובודאי יודע שאין זה דעת הגאון בעל אגר"מ דס"ל דלא עוד דצריך שיהיה ס"ר בהרחוב וכלשון רש"י דף מו שנתמעטו אכלוסיה מעבור ברחובותיה, וס"ל עוד דצריך להיות הס"ר מצויין ברחוב בזמן אחד, ומשום הכי חשבונו דבעיר ברוקלין דמצויין בו כג' מליוני אנשים, א"כ נמצאין ס"ר ברחובותיה בזמן אחד.

[ואגב מה שכתב מסברא דדרך אינו מהות של רה"ר כמו עיר שמתהוין בה רבים, ולכך בדרך בעינן ס"ר בכל יום, דהדרך כיון שאינו מן העיר חמיר יותר בדינו שיתהוה לרה"ר ומשום הכי צריכין ס"ר בכל יום, משא"כ העיר וכו', הנה זהו היפוך מדברי הרמב"ן שכתב בדעת רש"י דדעתם לומר שהאסטרטיא שהיא כבושה חוץ לעירות והולכים ממנה מעיר לעיר וממדינה למדינה עד סוף כל העולם, אין מדקדקין בה בעוברים עליה ששים ריבוא דהא דכולי עלמא הוא, אבל בתוך העיר אין שם רשות הרבים בלי ששים ריבוא ועע"ש]

והמעיין בשר"ת בית אפרים סימן כו מוכח מדבריו דס"ר צריכה להיות באותו רחוב בדרך אף בתוך העיר, שהרי כתב בדעת רש"י דלהיות לו דין רה"ר צריך להיות מצוי שיהיה שם ס"ר ושיתאפשר שביום אחד יעברו כולם בדרך ההוא (וכן ס"ל להמהרש"ם ח"ג סימן קפח בדעת הבית אפרים דבמדבר היה שכיח שיעברו ס"ר ביום אחד) ודלא כהמשכנות יעקב דסובר דאף אם הוא מוכן שיעברו שמה ס"ר הוה ג"כ רה"ר, ומביא ראיה מירושלים דלא אמר ר"י אלא בירושלים וכיו"ב דבקעי בה רבים להדיא, ושם אמר רבי יוחנן דהוי רה"ר, והרי רבי יוחנן איירי בעיר ירושלים ולא בדרכים החוצים לה,

ומוכרח מזה דאף בדרך שבתוך העיר צריך ס"ר בוקעים שיהיה רה"ר, ומשם מוכיח הבית אפרים דצריך ס"ר בוקעים באותו דרך וזה לשונו, והרי לכל הפוסקים אף החולקים על רש"י מודים דבעי דרך מופקר לכל וכמ"ש הריטב"א ומ"מ לא אמר רבי יוחנן אלא בירושלים וכיו"ב דבקעי בה רבים להדיא, והדרך סלולה שם לרבים לעבור שם תמיד, אך לרש"י בעינן שיהא דרך סלולה לס"ר המצויין שם בקירוב מקום ועוברים ושבים שמה בכל עת עד שאפשר שביום אחד יעברו כולם בדרך ההוא, וכיון שבמדינתינו לא שכיח כה"ג פשיטא דלדעת רש"י אין בזה משום רה"ר ע"כ, וכ"כ בשו"ת דברי מלכיאל ח"ד סימן ג' בסופו וזה לשונו, וגם כי הס"ר מפוזרים בכל הרחובות ולא נזדמן כלל שילכו ברשות הרבים אחד, עיי"ש בלשונו שחזר בו ממש"כ בחלק ג' בהשמטה לסי' יח, וכ"כ בערוך השלחן סי' שמה סק"כ ו"כא דאין רה"ר רק הרחוב שכולם מתקבצים שם וכדין סרטיא ופלטיא אבל אם כל אחד משתמש ברחוב אחר ואין מקום שכולם מתקבצים שם אינו רה"ר, ונראה מדבריו שצריך להיות מקום שכולם מתקבצים שם ביחד וכמו פלטיא ולא רחוב ארוך שכל אחד משתמש בו במקום אחר.

וכזה מוכחי טובא מדברי רש"י שבת דף צו בד"ה מחנה לויה וז"ל, רה"ר היא שהיו הכל מצויין אצל משה רבינו עכ"ל, ואם נימא דבעיר שיש בה ס"ר הוה רה"ר, למה א"כ צריך להסביר משום שהיו כולם מצויין אצל משה רבינו, הרי מחנה ישראל היתה עיר שמצויין בה ס"ר, ומשמע שכל המחנה לא היה רה"ר רק מחנה לויה ששם היה ברחוב אחד ס"ר שנתקבצו במקום אחד אצל משה, וכ"כ הרשב"ם בב"ב דף ס' דמחנה ישראל כחצר השותפים דמי דלא היה רה"ר אלא מחנה לויה יעיי"ש.

ולא כתבתי כל זה כי אם לצרף לסניפא דהיתירא שיוכלו לסמוך על מחיצות של צוה"פ אפילו לפי אותן דיעות דלא מועילה צוה"פ להיות כמחיצה גמורה לבטל רה"ר דלא הוי כשם ד' מחיצות דלא אמרינן ביה אתי רבים ומ"מ, או לחוש להפוסקים דס"ל ארו"מ, לזה יש לצרף דיש פוסקים דסוברים דאין על שכונתינו דין רה"ר (וכעין מה שכתב בבה"ל סימן שסב בד"ה והוא, דמצרף להיתירא דעירובין בצוה"פ, דלא הוי רה"ר כיון דאין בהעיר ס"ר) ברם יש הרבה ראשונים סוברים דתלוי בעיר שמצויין בה ס"ר ולדבריהם ירושלים שבזמנינו שיש בה ס"ר הוא ג"כ רה"ר (חוץ אם ס"ל כדעת האגר"מ דחושבין הס"ר רק בחשבון של י"ב מיל על י"ב מיל שזה אינו בירושלים) ובר מן דין אף אי נניח דעירנו יש לה דין רה"ר מ"מ הא יש להם מחיצות גמורות בעומד מרובה וכפי שהעידו לנו הרבנים הגאונים ממה שראו בעיניהם דבכך יבוטל הרה"ר וכמו שיבואר להלן.

ב] מה שמחדש דרק בדרך כתב המג"א דין של מפולש ולא בעיר, וכתב שאין ידוע לו מי שחולק על זה, הנה זה לשון הפרמ"ג בא"א סימן שסב סק"ב, ועיירות שלנו שמתקנין בצוה"פ יש לעיין "במכוונין ממש השערים" ורחבים הרבה, וי"ל דסומכין דהאידנא לית לנו רה"ר, ועיין עוד שם מה שכתב בדין הדלתות דבד"מ משמע שיש להחמיר אף עתה "במפולש ממש רה"ר" אע"ג דלא הוי רה"ר גמורה לחייב מיתה מ"מ בעי דלתות ע"כ, וכ"כ בשו"ת דברי מלכיאל ח"ד סוסי' ג' וז"ל, על דבר מה שכתבתי

בחיבורי ח"ג בהשמטות לסי' יח שאם יש מבוי מפולש רחב ט"ז אמה, היינו שיהא מפולש מקצה לקצה אשר באמת אינו מצוי כלל בעיירות גדולות ולזה נהגו לערב בכרכים הגדולים מאוד ולא חששו שיש שם ס"ר כיון שאין שם רה"ר מפולש עכ"ל, וכ"כ מהרש"ם שם וז"ל וגם בעינן שיהא הדרך בעיר מפולש משער לשער וליכא.

ג] ומה דפשיטא ליה להדר"כ דהשו"ע בסימן שסב (ס"ב) שהוא דעת הרי"ף והרא"ש, ס"ל דאתי רבים ומבטלי מחיצתא, מדהביא דינו של רבי יוחנן דדלתות, הנה גם בדעת הרי"ף והרא"ש שהוא דעת השו"ע, חלקו המשכנ"י דס"ל אתי רבים ומ"מ ס"ל ג"כ כזה בדעת הרי"ף והרא"ש, והבית אפרים דסובר לא אתי רבים ומבטלי מחיצתא ס"ל שזהו ג"כ דעת הרי"ף והרא"ש והשו"ע, והוא מדהרי"ף בדף כב ע"א הביא מתניתין דפסי ביראות כצורתה דרבי יהודה אומר אם היה דרך הרבים מפסקתן יסלקנה לצדדין וחכ"א אינו צריך, ומשמע דסבירא ליה כחכמים דלא אתי רבים ומבטלי מחיצתא וכמו בכל מקום דיחיד ורבים הלכה כרבים, דלא הביא אמתניתין מדברי הגמרא דרבי יוחנן אמר כאן ולא ס"ל כוחן של מחיצות בארומ"מ והא דכתבו הרי"ף והרא"ש בפ"ק ו' ע"ב כוותיה דרבי יוחנן דירושלים אילמלא דלתותיה נעולות בלילה הוי רה"ר, מזה אין ראיה כלל דס"ל דלא כחכמים, דהלא בגמרא מחלק בין אם יש שם ד' מחיצות דאז לא ארו"מ, או דליכא שם ד' מחיצות דאז מודו רבנן דרבים מבטלי מחיצתא, ובעי דלתות דוקא וזה שכת' הרי"ף והרא"ש דרה"ר בעי דלתות וכלשון השו"ע היינו בדליכא שם ד' מחיצות "משא"כ היכא שיש שם ד' מחיצות אין שם רה"ר עליו" ושפיר מערבא בצוה"פ וכו', והא דמייתי מדרבי יוחנן אע"ג דסובר כרבי יהודה דאתי רבים ומבטלי מחיצתא, כבר כתב התוס' דף ו' ע"ב וז"ל, וי"ל דפריך דכי היכא דלר"י בשיש שם ד' מחיצות דלא חשיב ליה מצריך נעילה הכי נמי ב' מחיצות דלא חשיבא לרבנן יהיה צריך נעילה ודנין מרבי יוחנן לחכמים במקום דליכא מחיצות כשירות דצריך דלתות.

וכך נמי לפי דעת מרן החזון איש זצ"ל שכ' בסימן קז סק"ה היתר כרכין שלנו מדין עומד מרובה של מחיצות הרחובות, סבירא ליה נמי דלא אתי רבים ומבטלי מחיצות ואף אי רה"ר עוברת בתוך המחיצות, וכ"כ במפורש בסימן עב סק"י וז"ל, איברא נראה דעומד מרובה מהני מה"ת "אף שפרוץ ט"ז אמה ורה"ר עוברת בתוכו" ולמש"כ בס"ק ג' דקיי"ל כמתניתין דפסי ביראות ודלא כרבי יהודה כיון דאיכא שם ד' מחיצות דזה עדיף מפסין וכו', אבל עומ"ר הוא רה"י מה"ת ואף שפרוץ ט"ז אמה ורה"ר עוברת בפירצה הוא רה"י מן התורה ואין כאן רק איסור פירצה יותר מעשר דמהני צורת הפתח, וסיים דעומ"ר עדיפי מדלתות, דאפילו להדיעות דבעינן דלתות בב' צדדים מהני עומ"ר מצד אחת לעשותו רה"י, ובתנאי שיהא עומ"ר לדעתו דהיינו שיהא נראה ושיהיה עומד וסותם לצד הפנים, ומוכח דגם לשיטתו הדין דהרי"ף והרא"ש דדלתות הוא רק במקום שהוא רה"ר בלא עומ"ר, אבל במקום עומ"ר אין דינא דדלתות, וגם רבי יוחנן דס"ל דבעינן דלתות וארומ"מ, בירושלים איירי שלא היה עומ"ר דירושלים לא היה נבנה באופן שתהני העומ"ר למחיצה.

והנה הלכה רווחת בישראל דלא אתי רבים ומבטלי מחיצתא ואף דהרבה ראשונים ס"ל דארומ"מ וכן ס"ל להמשכנות יעקב וכן במשנת רבי אהרן סובר כן בדעת הגר"א, וכן הביאור הלכה בסימן שסד, ואמנם המשנ"ב בסימן שסג ס"ק קיח כתב דלא אתי רבים ומ"מ וכדעת המג"א סימן שסג והחתם סופר סימן פט וכן הבית אפרים סימן כו והחזון איש בעומד מרובה, וכן בערוך השלחן סימן שסב סק"א והגר"ז בסימן שסד סק"ד, וכ"כ באחיעזר ח"ד סימן ח' דרק בב' מחיצות ס"ל דאתי רבים ומ"מ ועיין עוד שם ועי' בשו"ע הרב בסימן שסב ס"ב וע"ע בהג"ה מנכדו הצמח צדק על משניות פ"ה מ"ו דסובר דדין השו"ע בדלתות הוא רק מדרבנן וכן ס"ל כדבריו הגאון בעל אבנ"ז בסימן רפט סק"ב, ועל שאלה דרבנן יש לצרף הדיעות המוזכרות באות א' וב' בדין רה"ר ומפולש.

ד] דעת הריטב"א בדף כב ע"א דלרבי יוחנן דירושלים אילמלא דלתותיה נעולות בלילה הוי רה"ר ומדין דאתי רבים ומ"מ ופירוש דירושלים היתה בה ב' פרצות אחד במזרח ואחד במערב ועל ידי בקיעת הרבים מפילין כל המחיצות שבמזרח ומערב וכאילו אין שם פתח ולא גיפופי והיו פרוצין במילואם, ולא יעילו צוה"פ ולא גיפופי, וכ"כ לעיל דף ו' דכל ירושלים הוי רה"ר ודלא כמ"ש התוס' דף כב ע"א בד"ה חייבין, דרק לעומד באמצע הפילוש הוי רה"ר וכן נמי הוא ברמב"ן במלחמות שם דרק במקום הפתחים הוה פירצה, והנה הדר"ג חידש דלפי זה בכל פעם שיש מחיצה עומד ואח"כ יש פירצה שבוקעין בו ס"ר, אז מדין אתי רבים ומ"מ נתבטל כל המחיצה והכי נמי בעירנו ברוקלין דב' מן מחיצותיה יש בקיעת רבים אחר גמר המחיצה, נימא דאתי רבים ומ"מ ונתבטל אותן ב' מחיצות ונשארה רק מחיצה אחת.

אבל הגע עצמך, היעלה על הדעת דבכל מבוי שיש לו מחיצות מג' צדדים ומצד אחד בראשו פתוח לרה"ר וכי נימא דאתי רבים ומ"מ ונתבטלו שני המחיצות שבצדדי המבוי, ודאי דלא, ואף במבואות המפולשין לרה"ר מב' צדדין כיון דאין רבים בוקעין בתוך המבוי לא אתי רבים ומ"מ, ולא אמרינן דהרבים שבוקעין מחוץ להמבוי ברשות הרבים בב' צדדי המבוי שהם יבטלו מחיצות המבוי, ולדעתו הרמה הא כל רבים שבוקעין מחוץ למחיצות מבטלין כל המחיצות, ואין לחלק בין כמה אנשים נמצאים שם בתוך המבוי, דהרבים שהם עוברים המחיצות הם המבטלין המחיצות ופשוט, ואלא עכצ"ל בכוונת דברי הריטב"א דלא אמרינן אתי רבים ומ"מ אלא באופן שהרבים עוברים באמצע המחיצה ואז הם שוברין את המחיצה וסבירא ליה להריטב"א דאז נתבטל לא רק במקום הפילוש אלא כל הגיפופי, משא"כ כשהרבים עוברים כשכבר נגמר המחיצה אז לא דנין שהרבים מבטלין המחיצה, דאין קשר בין הרבים להמחיצות, ולפי"ז אף לרבי יוחנן דס"ל אתי רבים ומ"מ, לא שייך להרבים שהולכין אחר כלות המחיצות בעירנו ברוקלין, דלא אתי רבים ומ"מ רק כשהרבים בוקעים בתוך המחיצות ולא אחר גמר המחיצות, ובלא זה דברי הריטב"א הוא רק אי ס"ל ארו"מ, ואנן ס"ל דלא אמרינן ארו"מ וכנ"ל, ובזה אסיים כעת ועוד חזון למועד.

ה] שוב ראיתי שמעכ"ת חוזר בלוחות שניות על מה שכבר כתב במכתב הראשון בגדרי רה"ר, ומה שהוסיף לתרץ הגמרא שבת דף ו' ע"א דאיזה רה"ר סרטיא ופלטיא ומבואות המפולשין לרה"ר, דלכאורה מוכח משם דאין על כל העיר דין רה"ר רק על סרטיא ופלטיא שבתוך העיר, דאל"כ אמאי לא קאמר ועיר של רבים וכלישנא דמתניתין בעירובין דף נט ע"א, אלא מוכח מזה דאין דין רה"ר על כל העיר כי אם על סרטיא ופלטיא שהוא מקום שמתקבצים שם ועוברים כולם בתוך העיר זה הוי רה"ר, ועל זה תירץ מעכת"ה דעיר של ס"ר אינו מצוי משא"כ פלטיא, ולא הבנתי כלל דממה נפשך לדעת הראשונים דס"ל דלא בעינן ס"ר לדין רה"ר א"כ מאי שנא פלטיא מעיר הא שניהם הוו רה"ר אף בלי ס"ר וזה ודאי מצוי, ולדעת הראשונים דבעינן עיר שמצויין בה ס"ר א"כ כמו כן הפלטיא נמי צריכה להיות בתוכה ס"ר, וכ"כ גם באגר"מ בחלק א' ובח"ד, ולדבריו עוד אדרבה הפלטיא תלוי בהעיר דאם יש בתוך העיר ס"ר אז הפלטיא שבתוכה הוי רה"ר, ואף שאין מתקבצין שם ס"ר בפע"א, כיון שהוא להשתמשות הס"ר, ולפי זה אמאי יותר מצוי דין של פלטיא מדין עיר של רבים הלא בשניהם בעינן ס"ר, והשתא מדלא נקט הברייתא עיר של רבים, הרי מזה ראיה דאין על כל העיר דין של רה"ר ורק על המקום שמתקבצים והדרך שעוברים עליו ס"ר.

וגם מה שכתב דעיר ניו יארק הוא מציאות חדשה של עיר שהוא רה"ר ובכה"ג אין מנהג להקל, הנה לפי מש"כ מעכ"ת דעיר שס"ר גרים בתוכה הוי רה"ר, ואף אם אין משתמשים בו ברה"ר אחד ובזמן אחד, והוא דינו של עירנו. לכאורה מה יענה לזה שמערבין את ירושלים של היום דהוא עיר שיש בה ס"ר ומערבין בו בצורה"פ [ואף ללא מחיצות עומ"ר שיש לעירנו] הרי דצוה"פ מהני לערב רה"ר, וצריך לחלק כמש"כ באגר"מ דהס"ר צריכין להיות ברחוב "בזמן אחד", והוא רק בשיעור של שני מליוני אנשים, ברם לכאורה זה דלא כלשון השו"ע בסי' שמה ס"ז דחושבין ס"ר עוברין "בכל יום", ובודאי בירושלים יש ס"ר עוברים בכל יום, דכולם הולכים לרחוב במשך היום, וא"כ לפי השו"ע הוי ירושלים בזמנינו רה"ר גמור [וגם לפי הגדרת רה"ר של מעכ"ת], ועוד יש לחלק לפימש"כ לחדש באגר"מ דשיעור רה"ר של ס"ר, צריך להיות בתוך שיעור של י"ב מיל על י"ב מיל, דאל"כ אין לה דין רה"ר דהא אינו דומה לדגלי מדבר עיי"ש, וא"כ יש לומר דבירושלים נמצאין הס"ר על שיעור הגדול יותר מי"ב מיל על י"ב מיל, ברם לדעת רש"י שבת דף צו דרק מחנה לויה היה רה"ר א"כ אין ראיה כלל על שיעור זה די"ב מיל על י"ב מיל, עכ"פ יש מקום להביא ראיה מירושלים דכהיום מערבין עיר שיש בו ס"ר ורה"ר.

ו] ובעיקר מה שמתרעם מעכ"ת דהאיך מטלטלין בהעירוב והא הוי חששא דאורייתא וגרא דחטאת, הנה המשנה ברורה בין במקום שדן (בסי' שמה ס"ז) לדין רה"ר דסובר כדעת הראשונים דלא בעינן שיהיו בה ס"ר שתהיה רה"ר, ברם סיים שם להלכה "דאין בנו כח למחות ביד המקילין כיון שהם סומכין על דעת רש"י אבל ירא שמים יחמיר לעצמו" דבזמנינו יש ג"כ רה"ר מה"ת עכ"ל, הרי שהחמיר רק ליר"ש ואמנם לא מערער על עצם קיום העירוב, וכן נמי להלן בסי' שסד ס"ב שדן לענין המחיצות וכתב דהתירא דעירוב בצוה"פ הוא משום דלא ארומ"מ, אבל אין זה דרך כבושה דרוב הפוסקים ס"ל ארומ"מ ויש חיוב חטאת וגם דהרבה ראשונים פליגי על דין דס"ר, וסיים

דכל בעל נפש יחמיר לעצמו כי יש בזה גרירא דחטאת עיי"ש, הרי דאע"ג שהיה רואה בזה חששות של תורה וגרירא דחטאת, עכ"ז כתב "שאין למחות ביד העולם הנוהגים להקל" ורק על בעל נפש כתב דיש חיוב להחמיר, כיון שיש היתר טלטול לפי כמה שיטות, ובדרך הזה הלך גם האגר"מ בשו"ת שלו בח"ד סימן פט, שדן שם בנידון העירוב במאנהעטן וד"ל, "והמסקנא לענ"ד במאנהעטן לא דמי למה שנהגו להקל בשאר מקומות, וא"כ אין בידינו להתיר נגד השיטות שאסרו, וגם ראיה גדולה ממה שבירושלים לא עשו עירוב להתיר ולכך איני רואה דבר שישנה את דעתי **אבל הא כבר אמרתי שאין בידינו למחות ביד המקילין וכשיתקנו הרי יהיה מותר לכמה שיטות, גם הם רבנים גדולים ומי ימחה בידם מכיון שסוברים לפי הכרעתם שיכולים לתקן**" עכ"ל, הרי לפניך בהדיא דאף דלפי דעתו של הגאון בעל אגר"מ דהוי רה"ר מ"מ כיון שהוא מותר לכמה שיטות וגם שהמתקנים המה רבנים גדולים שראוין להוראה, דאם כן אין למחות ביד המקילין.

ודון מינה לנידון שלפנינו, דהעירוב שעשו פה בשכונתינו שהוא כשר לפי הרבה שיטות, בין לדין רה"ר, ובין לדין המחיצות מכמה צדדים, וכמו שכתבתי לעיל בשם הבית אפרים והחת"ס, הרב בשו"ע שלו והצמח צדק, ואחריהם האחיעזר והערוך השלחן, הדברי מלכיאל והחזו"א זצ"ל, ועוד הרבה רבנים מהדור שלפנינו ולהבחל"ח אתנו לאוי"ט שנדפסו בתשובותיהם שיכולים לתקן עירובין בברוקלין [דאין הבדל בין שכונת ווילִיאמסבורג לבארא פארק] ואף הרבה מהמחמירים אכן השתמשו בעירובין בעת הצורך ובמקום הצורך, שזאת מורה באצבע שלא היתה דעתם על חששות של תורה דאין מתירין חיובי חטאת לעת הצורך, ומה גם שעכשיו נעשה העירוב על ידי רבנים מובהקים גדולי תורה והוראה.

את זה ראיתי להעיר על דבריו כדרכה של תורה דזה בונה וזה סותר, אבל למעשה יובן שכל אחד יתנהג כפי הוראת הרב אשר רגיל הוא לשואלו את דבר ה' זו הלכה בכל עת ועונה.

אברהם נראם

רב דקהל אורחות חיים

אברהם נראם

רב דקהל אורחות חיים

ברוקלין, ניו יארק

בעז"ה, ב' בשלח תש"ס פה ברוקלין

החוה"ש וכט"ס לכבוד הרה"ג ר' נפתלי מאיר באב"ד שליט"א

ראיתי את אשר העלה מעכ"ת לערער על העירוב שהתקינו לאחרונה בשכונתינו בארא פארק, ובאתי בזה להעלות על הכתב שני נקודות חשובות ביסודן של דיני עירובין, ואקוה שיספיק בזה להסיר תלונות מעכ"ת על העירוב.

א] הלכה רווחת בישראל דלא אמרינן אתי רבים ומ"מ וכמ"ש המג"א בסי' שסג סק"מ ובשלחן ערוך הרב סי' שסד סק"ב וערוך השלחן סי' שסב ס"א ומשנה ברורה סימן שסד [והחמיר רק לבעל נפש] ועוד בסי' שסג ס"ק קיח ובשו"ת שבט הלוי [לחלק בדבריו בין צוה"פ למחיצת עומד מרובה] וכן סבירא ליה למרן החת"ס בסי' פט ובשו"ת בית אפרים סימן כו ובחזון איש סי' עד סק"י בעומד מרובה.

ב] העירוב שהותקן כאן נעשה על פי יסודי ההלכה וכנהוג בכל ערי ישראל לשעבר ובהוה, ובודאי נשאר עוד מקום לבעל נפש להחמיר לעצמו ולא לטלטל ואף אם ימצא המון ראשונים ואחרונים בכמה נקודות שחולקים ושיש להחמיר לדעתיהן שלא לטלטל, אמנם כל זה הוא בכלל דבעל נפש יחמיר על עצמו, אבל אין בזה כדי לערער על עצם כשרות העירוב שנעשה על פי יסודי הדין ואדניו הטבעו ונשענו על דברי הרבה מהראשונים וגדולי הפוסקים האחרונים, ומעולם האחרונים הדחיקו עצמם ללמד זכות על כשרות העירובין ועל האנשים שמטלטלין בה, אבל לא נמנעו מלעשות עירוב בשביל שיש דעת המחמירין, ועפ"י שני יסודות הללו יסירו מאליהם כל הערעורים שהעלה מעכ"ת וכמו שנפרטם אחת לאחת.

מה שכתב [באות א'] בשם הצמח צדק בפ"ה מעירובין מ"ו שצריכים לחוש לדעת רבי יוחנן דאתי רבים ומ"מ, הנני מעתיק לשונו וכה כותב, "ונראה לתרץ מה שמתקנין עירוב על ידי צוה"פ" ולפעמים רוחב המבואות י"ו אמה ואיך מערבין רה"ר בכך, ודוחק לומר דסומכין ע"ד הפוסקים דרה"ר בעינן דוקא ס"ר בוקעין בו, דהא גדולי הפוסקים חולקים על זה ואיך סמכינן על זה באיסור דאורייתא דהא אמר ר"י כשאין דלתותיה נעולות בלילה חייבין עליה משום רה"ר, עכצ"ל דסומכין על דברי מאן דפסק כרבנן ולא כר"י, וכיון דלא אתי רבים ומבטלי מחיצתא יש לומר "מדאורייתא אפילו בצוה"פ מערבין רה"ר" וכו' [ועעו"ש דלדין דלתות מדרבנן, שפיר מצטרפין הדיעות דבעינן ס"ר עיי"ש, ובנידון שלפנינו אפילו נניח שיש ס"ר מ"מ יש לצרף העומ"ר, שאין ס"ר במקום אחד, עומ"ר לדעת החזו"א, דבעינן מפולש, ועוד ועוד, דודאי מהני לדרבנן ואכמ"ל] וסיים שם "ומ"מ כל יר"ש יחמיר לעצמו" במקום שיש לומר שהוא רה"ר, חדא דהרי"ף פסק כרבי יוחנן דבעינן דלתות נעולות ואתי רבים ומ"מ, ותו דאף לרבנן דלא ארומ"מ זה כשיש דלתות ואין ראיה גמורה דגם בצוה"פ אמרינן כן בדאורייתא, ועוד דגם בדרבנן

באיסור שבת יש לחוש לגדולי הפוסקים דלא בעינן לתנאי רה"ר שיהא ס"ר בוקעין בו עכ"ל.

הרי שהצ"צ "מתרץ מה שעושין עירובין על ידי צוה"פ" משום דמה"ת אפילו בצוה"פ מערבין רה"ר, ומשום דלא סבירא לן דארומ"מ, ומהני אפילו להפוסקים דסבירא להו דהוה רה"ר אף בלא ס"ר בוקעין בו, ורק שסיים שם ד"ירא שמים יחמיר על עצמו", אבל ברור דאין משום זה כדי לערער על העירוב, וכך נמי מה שכתב הצ"צ לעיל בסוף פרק ב' דלא מועילה עומד מרובה, הנה כתב אך ורק לפרש הסוגיא כן ולדעת רבי יוחנן דארומ"מ דמשמע מדברי הריטב"א דלא מהני עומ"ר וחשוב רה"ר אבל אי ס"ל ארו"מ אז עומ"ר מהני למחיצה ובצוה"פ אף לפירצת ט"ז אמה והבן.

ומה שכתב [באות ב'] בדין הגשרים והטונע"ל, פשוט שזה גם כן תלוי בדברינו הנזכרים דאי לא ארומ"מ אז אף אם נימא דהוי כפירצה, אכן לא נתבטלו המחיצות של עומ"ר, ואף אם נבוא לחוש להדיעות דארומ"מ, מ"מ יש לדון אם זה שייך בהגשרים ואכמ"ל.

ומה שכתב [באות ג'], הנה על מעכ"ת לדעת שחושבין גם המחיצות שבשפת הים וכמש"כ האחיעזר בנוגע לעיר פאריז, ולא רק המחיצות שנבנו מעל הקרקע ולמעלה.

ומה שכתב [באות ד'] לפי דברי הראשונים דפירצה במחיצה מבטלת כל המחיצה, לכאורה כוונת מעכ"ת להריטב"א שהביאו הר"ר א"א קוויאט במכתבו, אבל הריטב"א כתב זאת רק אליבא דרבי יוחנן דסובר ארומ"מ, ואנן לא קיימא לן דארומ"מ, ואף בדעת רבי יוחנן דס"ל ארומ"מ נמצאין הרבה ראשונים שחולקין על הריטב"א הלא המה התוס' בדף כב ע"א שכתב דרק להעומד באמצע הפילוש הוי רה"ר, וכן הרמב"ן במלחמות שם דרק במקום הפתחים הוי פירצה.

ומה שכתב [באות ה'] בדינו של הרשב"א בפלטיא וכמש"כ באגרות משה, ודאי כי לא נעלמו מעיני מעכ"ת מה שכתב שם האגר"מ זצ"ל דבכל תפוצות ישראל לא נקטינן להלכה כדברי הרשב"א, רק שכתב דבפלטיא גדולה שנמצא בעירנו שלא היתה זאת כמוהו לשעבר ערים ופלטיות גדולות כזה אין מנהג להקל, ומשום הכי חייש התם להחמיר, אבל אין מזה אפי' ערעור קל על רבותינו הגאוה"צ מתקני העירוב בשכונתינו שהם לא נקטו חידוש זו לדינא אלא סבירא להו דאף בפלטיא שבעיר גדולה אין לחוש לדברי הרשב"א אחרי שלא הובאו דבריו של הרשב"א בשלחן ערוך ובפוסקים האחרונים זולת החכ"צ בסי' לז, וגם עליו כבר תמה בנו בשאילת יעב"ץ בסי' ז' ודר"ק.

וגם בלאו הכי צריכים לדון אם חלה דין פלטיא על השוקים שבזמנינו, דמשמעות לשון הראשונים מורין דרק בציור שמתקבצים ועומדים ברחוב [וכגון חוף הים] לזה יש עליו שם פלטיא, משא"כ בזמנינו שכל השוקים שנקבעו בתוכן חנויות הכל הוא מבפנים הבתים, וא"כ מאי שנא רחוב שבו בתי מגורים ועוברים שם אנשים הרבה מבחוץ, ובין רחוב שבו חנויות הרבה ועוברים בהם אנשים הרבה מבחוץ, הרי כולם הם מקום שעוברים בלבד ולא מתקבצים על הרחוב, וזה יש ללמוד מדברי הרמב"ן דף נט וזה לשונו, וי"ל עוד שלא אמר רבי יהודה שתי מחיצות מן התורה אלא ברחוב שש עשרה שדרך הרבים עוברת שם "ואין נקבצין ועומדים שם" אבל פלטיא גדולה של עיר רחבה הרבה שהרבים מתקבצים שם לשוק והיא רחבה של עיר כיון "שהרבים קבועים ועומדים

שם כל היום" זהו רשות הרבים גמורה עכ"ל, הרי מדבריו דצריכים להיות קבועין ועומדים בהפלטיא ולא רק שעוברין שמה, וזה אינו בזמנינו.

ויותר מזה, מה שכתב באגר"מ דאין מנהג להקל בפלטיא דלא היה מלפנים פלטיא גדולה כל כך, לכאורה כוונתו בפלטיא היותר גדולה כמו שכונת רחוב החמישי שבמאנהעטן וכדומה לזה, לא כן הרחובות שבשכונתינו דודאי היתה כמוהו בשאר ערים באירופה שהתקינו שמה עירובין, וגם בזמן הזה בירושלים ובני ברק ואנטוורפן ועוד, והרחובות של החנויות שם המה בתוך תחומי העירוב, ועל הפלטיות שהם באותו שיעור בערך ואינן גדולים ביותר וכאותן הנמצאים בשכונתינו בודאי יש מקום להקל, ואין לומר שנצרף את כל השוקים ביחד כמו דס"ל להגאון בעל אגר"מ דמצטרפין כל רחובות שבעיר ביחד לשיעור ס"ר דרשות הרבים, דאיזה שייכות יש לשוק אחד עם השניה שנצרפן אהדדי, דתינח רחובות העיר יש להסביר דכיון שבני אדם משתמשים בכל הרחובות, נתהוו לרשות גדול ומקום אחד לרבים, דרשות והשתמשות כולם שוה בכל המקום ההוא, משא"כ דינו של פלטיא שהוא מקום מיוחד של שוקים שהרבים מתקבצים שם לסחורה ומחמת שקבועים שם רבים נתהוה יותר להיות לה דין רה"ר, אבל אם יהיו כמה פלטיות קטנות במאי נצרפן לאחד הלא אין להם כל שייכות זה עם זה.

ועוד יש להעיר כי אין פלטיא אוסר את כל העיר כולו, ואפילו נימא שיש פלטיא גדולה בעירנו כגון בחוף הים [שזה נמצאת מחוץ להמחיצות הנצרכין לשכונתינו] הנידון הוא על מקום הפלטיא בלבד, ולא על כל יתר העיר, וראיה מפורשת לזה מדברי המאירי שבת דף ו' שהקשה דירושלים אילמלא דלתותיה נעולות בלילה הוי רה"ר, הרי אפילו אם הדלתות נעולות מ"מ הא יש בה כמה פלטיות, וי"ל דרבי יוחנן לא קאי אלא אותן מבואות המפולשות שבירושלים, אבל הפלטיות שבה מודה דהוי רה"ר אף עם הדלתות, הרי מבואר דפלטיות אינן אוסרות את שאר חלקי העיר.

והנני מדגיש כי לא באתי להכריע את ההלכה למעשה וכתבתי את מה שעלה בדעתי בעת עיוני בדבריו היקרים וכדרכה של תורה דזה אומר בכה וזה אומר בכה ושמעתא ממילא רווחא.

אברהם גראס

רב דקהל אורחות חיים

14/24

מתוך

ספר תענוגי ישראל

תשו׳ מהגאון הגדול האמיתי

רבי ישראל אברהם אבא קריגער זצ״ל

רב בקהלת קאשערדאערי, ליטא, פרנקפורט - ע - דמיין ועוד ק״ק

תלמידו של הגאונים הגדולים שרי התורה

רבי יהושע לייב דיסקין זצ״ל

ורבי מאיר שמחה זצ״ל בעל האור שמח

בענין

אם אינם חפצים כלל לעשות מחיצות

אם מחיצות ישנם ואינם חפצים לערב

אם אינם מסכימים להיתר

אם אינם רוצים להשתתף לעשות עירובי חצירות יחד

יצא לאור ע״י וועד העירוב ד׳בארא פארק
ערש״ק פרשת ויקהל תש״ס לפ״ק

לתיאבון ובין להכעיס, כמו כן במחללי שבת, דחד דינא אית להו. וכן נראה מדברי הב"ח בסימן רס"ח בהלכות גרים, בכגון זה לא שייך לומר דדינו כגוי כאשר כתב הרמב"ם ז"ל בפרק ב' מעירובין, דחזקה אית לן לא שביק אינש התירא ואכיל איסורא, וכל זמן דלא איתרעה חזקתו זאת בזה בחזקת כשר עומד, ובודאי נאות לאופן ההיתר. ומכיון דסבירא לן דזכות גמור הוא לערב בעד חבירו כדאיתא בעירובין דף פ' ופ"א ובירושלמי שם פרק ז' הלכה י' ובבא בתרא פרק א' הלכה ה' ובתוספתא בעירובין פרק ה', לזאת שפיר אפשר לזכות לו, כי בזכוי משל חבירו בפתו לכולי עלמא מהני, ואף למי שמקפיד על עירובו, כאשר יעויין נא באורח חיים סימן שס"ו, ומבואר מזה במקום אחר באורך, ומכל שכן בזכות כזה דזכות גמור הוא מהני ואינו צריך אלא ידיעה מהו מודע, יעוי"ש ובירושלמי שם. ומכל שכן בעיר. ולזאת, אף כשאינו לתיאבון אלא להכעיס מכיון דזכות גמור הוא מהני ולא צריכינן את הסכמתו. ואדרבא מצד הדין כופין על זה כדאיתא בתוספתא בבא מציעא פרק י"א ובירושלמי דבבא בתרא ועירובין שם. ואף שנאמר כופין בבית דין כדאיתא בתוספתא בעירובין פרק ו', ולזה לא צריכין לחלק בין רוב מחללי שבת ובין מיעוט, כי בזה המיעוט צריכין ויכולין לכוף את הרוב ואומרים כהלכה, ודומה להא דאיתא בפיאה פרק ד' משנה ב' ב"תשעים ותשעה שאומרים לבת ואחד אומר לחלק" או לאידך גיסא*). ואם כן יכול לשכור רשות, ולא צריכים לדחוקא אנפשין ולומר דשוכרין רק עבור היהודים שומרי השבתות.

ואמנם כן הוא הדבר באם שוכרין רשות משר העיר והוא נותן להם רשות ההשתמשות בשכירות ליום השבת, ממה נפשך ובכל צד אינן יכולין לאסור:

א) אין גרועים הם מהנכרים, והם אינם אוסרים. ממילא אף הם אינם אוסרים. וזה אם נאמר שהם לא נכללו.

ב) השכירות הזאת היא גדר כפיה שכופים אותם ולא צריכים מעתה לשכור את רשותם בפני עצמם.

ג) זכות גמור הוא ולא מהני אף אם עומד וצוח. ולכן אין שאלה בזאת דשפיר מהני אף שאינם מודים בעירוב ודינם כדין הצדוקים. וביותר איכא למימר דעושים חזקה קדם שאוסרים הני שאינם מודים בעירוב. וכן דעת השבות יעקב ח"ג סימן כ"ט ודעת גנת ורדים הספרדי בכלל ג' סימן כ"ב חלק אורח חיים.

וזה בזה נכלל ולית דין צריך עיון דאינם אוסרים בכדון דא, ומותר לטלטל אחר דין שכירות רשות משר העיר כנהוג.

ז.

לנזקפים ולמוחים זלמערערים
אם זכוי משלו מועיל? ואם כופין?

הרבה חילוקי דינים ודרכים שונים ישנם בדין זה:

א) אם אינם חפצים כלל לעשות מחיצות.

ב) אם מחיצות ישנן ואינם חפצים לערב.

ג) אם אינם מסכימים להתיתר.

ד) אם אינם רוצים להשתתף ולעשות עירובי חצרות יחד.

ה) אם מזכה מפתו מועיל, כי מפת של המוחה החשש "גזל", לא כן במזכה מפתו של מערב, לזה אף על כרחו אם חשוב כרצונו, ודי.

ולבאר את כל אלה נקדים בראש את דברי הג' עירובין דף פ' ע"א "ההוא טורזינא דהוה בשיבבותיה דר' יהודה בר אושעיא, אמרי ליה אוגר לן רשותך. לא אוגר להו, אתו לקמיה דרב יהודה בר אושעיא אמרו ליה מהו למיגר מדביתהו? לא הוי בידיה, וכו'. אתו לקמית דר' יהודה, אמר להו הכי אמר שמואל אשתו של אדם מערבת שלא מדעתו. מיתיבי, נשים שעירבו ונשתתפו שלא מדעת בעליהן אין עירובן ערוב ואין שיתופן שיתוף? לא קשיא, הא דאסר הא דלא אסר. (ובאסר לא בעינן דעתו, כן פירש רש"י ז"ל). הכי נמי מסתברא, דאם כן קשיא דשמואל אדשמואל, דאמר שמואל אחד מבני מבוי שרגיל

*) הערת המו"ל: האידך ביטא הזאת היא שם במשנה א', ב'.

להשתתף עם בני פנוי ולא נשתתף בני המבוי נכנסין לתוך ביתו ונוטלין שיתופן ממנו בעל כרחו, רגיל אין שאין רגיל לא, שמע מינה. (וכן פירשו התוספות וחילקו בין אוסר וזה רגיל ובין אינו רגיל וזה אינו אוסר.) לימא מסייע ליה, כופין אותו לעשות לחי וקורה למבוי. שאני התם דליכא מחיצות. ל"א * מצד שאני". ורש"י פירש "טורזינא: נכרי", והגמרא מקשה סתמא, דמשמע דהדין שוה, ומוכרחין אנו לומר דחילוק דין הוא אם שכירו ולקיטו של ישראל יכול לערב בשבילו או לא. ומדברי התוספות דף ע' ע"ב בדבור המתחיל "יורש" נראה דמספקא להו, שכתבו "ומהא דאמר לעיל, (דף סד.) אפילו שכירו ולקיטו נותן את עירובו אין ראיה לכאן, דלמא הני מילי בנכרי, אבל בישראל לא". ובזה יובנו דבריהם שכתבו בדף פ' בדבור המתחיל "אתו" "דאשתו אאשתו ניחא ליה לאתויי", יען דבישראל לא מהני שכירו ולקיטו אלא אשתו.

אבל מלבד דבגוף הדין אם "טורזינא" הוא נכרי או ישראל, ורש"י ז"ל כתב "נכרי" וכן נראה מדעת התוספות דבנכרי קמיירי, יש לומר דבישראל גם כן הדין כן הוא, ושאני בישראל דנראה לומר שאף שכירו ולקיטו מהני, כי עירוב זכות גמור היא שמתירים לו לטלטל ואפילו עומד וצוח לא מהני וכאשר נראה מסתמות התוספתא דבבא מציעא פרק י"א דכופין. וכן נראה מעירובין דף פ"א ע"ב שזכין לאדם שלא בפניו ואף ידיעתו לא צריך וכדאיתא בברכות דף ס"ב ע"ב "בר מזבין תאני דאבוך זבין" ויעויין שם ברש"י. ולכן שכירו ולקיטו תיהני שפיר, ושאני דין נתינת רשות היכא שאין לו שום תועלת לעצמו, מהיכא שהתועלת גם לו בעשייתו טובה עם האחרים.

ומה תאמר, דזה ניחא בסתמא, דלא שמענו ממנו שום מחאה, או תהני שפיר מצד זכיה דמזכין לו. לא כן היכא דשמענו בפירוש שאינו חפץ ומחה? זה אינו. חדא, דעומד וצווח לא מהני. שנית, הא בכאן מצוה איכא ומשום מצוה גמר ומקני, וכמו שכתבו התוספות בעירובין דף פ' ע"א בדבור המתחיל "רבי". ואף על גב שהתוספות לא כתבו אלא בעירובי תחומין שאין מערבין אלא לדבר מצוה, ולא כן משמע בעירובי חצרות, אבל זה גופא מצוה היא במה שמציל את חבירו מן האיסור, וכדכתבו התוספות בעירובין דף ס"ו ע"א בדבור המתחיל "יפה" להתיר טלטול מותר, דלו יהא שהתוספות חילקו ד"לא דמי למקח וממכר לאסר בשבת דלא הוי אלא כמתנה", אבל גם מתנה אסור בשבת, ובפירוש פסק כן הרמב"ם להלכה בהלכות מכירה, ואין להאריך פה. ועל כרחך, דכיון שאין זה אלא מדרבנן, התירו מפני הטלטול, וכדאמרינן בכיוצא בזה בשבת דף י"ח ע"ב "גיגית נר וקדרה וכו' דמפקר להו אפקורי", ובתוספות שם.

וביותר משום מצוה לשמוע דברי חכמים לא חשיב זה לכפיה כאשר יש לעיין בבבא בתרא דף מ"ז ודף מ"ח ובערכין דף כ"א ובתוספות שם ובפירוש המשניות שם, ובגיטין פרק ט' משנה ח' ובגמרא שם בדף פ"ח ע"ב. ואף שאם נאמר דאונס הוא שאונסין אותו על ככה, אבל אין זה דומה לתליוהו ויהיב שאין מתנתו מתנה, דהתם מכיון שאין מקבל תמורתו תחת חפץ זה, דומה לגזלה ולא הקנה, דנמצא שהיה בהחפץ הזה קנין בלי הקנאה ודבר המראה שהבעלים הוציאו מרשותן וסלקו בעלותן מהדבר הזה, לא כן הכא שאין זה אלא סילוק רשות לבד ולא הקנאה. ולא עוד, דהתם בחפץ שהיה כולו של בעלים, מה שאין כן כאן דהוא שותף, דלאסור לאחרים אין בכחו. ועוד, דהתם אם המקבל לא ישיג את המתנה הזאת אין להקונה חוב בעצמות החפץ מזה והיזק כי אם בתורת ריוח ודבר חדש, מה שאין כן הכא דנזק יש לו אם לא יבטל את רשותו זה השני, דאין אפשרות מבלי זה לטלטל. לכן, מבלי ספק אף באונס תהני, דהכפיה היא שלא יזיק, ולזאת אף אחר מהני.

וצריך עיון, שכתבו התוספות דשכירו ולקיטו של ישראל אינו מועיל, הלא דבר פשוט הכא שתועיל מכל הצדדין? ועל כרחין יש לחלק דחילוק יש בין סילוק רשות לנתינת כסף ולהשתתף בעשיית המחיצות ותיקוני המבואות, וכן לנתינת פת לעירובי חצרות ושיתופי מבואות. ונמצא דשלשה חילוקי דינים יש בזה:

---

*) הערת המו"ל: יעויין בהגהות הב"ח, הגהות הגר"א והגהות מהר"ב רשבורג על זה, ויבואר להלן מזה. י.ב

א) ביטול רשות דהוא סילוק רשותא כדאיתא בעירובין דף ע"א ע"א לדעת בית הלל.

ב) להשתתף בתיקוני המחיצות והמבואות וזהו דאיתא בתוספתא בבא מציעא פרק י"א ובירושלמי בבא בתרא פרק א' הלכה ה' ובגמרין בעירובין שהבאנו לעיל ובירושלמי שם פרק ד' הלכה י'.

ג) פת לעירובי חצרות ושיתופי מבואות.

וסילוק רשות מסתמא אמרינן דאף שכירו ולקיטו כהני, דאין לך זכות גדול מזה, ומדין כפיה שלא יזיק אפשר להוציא ממנו. לא כן בעשיית המחיצות, דצריכין לקחת כסף, אז בעינן כפיה בבית דין, ובנתינת פת היכא דלא בעינן ביטולו ולא תיקונו אז באם מזכה משלו בודאי מהני, לא כן כשאינו מזכה משלו וצריך נתינה אז אשתו שפיר מערבת בסתמא. ולא כן כשמוחה, וכדכ' התוס' בעירובין דף פ' ע"א בדבור המתחיל "רגיל", יעויין שם. ומדמדמי להדדי דין טורזינא עם דין דאשתו של אדם מערבת שלא מדעתו כדאמר ר' לקיש משמיה דגברא רבא ומנו ר' חנינא, נשמע דאם אוסר על בני המבוי לא בעינן דעתי' דלאו כל כמיניה לאסור וכדמסיק הגמרא להלן שהבאנו לעיל, דמשום דין כפיה קאתינן עלה דהך דינא. ולאו דוקא אשתו דהוא הדין שכירו ולקיטו וכדאיתא להדיא בירושלמי דעירובין פרק ד' הלכה ג' ההוא עובדא בחד פרסי "אתא קומי ר' שמואל ושרא. סברין מימר אפילו שמשו ולקיטר". וכיון דחד דינא הוא, הכי נמי בישראל לאו דוקא באשתו, אף באחר הדין כן. ומצינו מפורש יוצא בירושלמי סוף פרק ד' דעירובין "מעשה באשה אחת שעירבה לחמותה בלא דעתה (ובגמרא איתא בנוסחא אחריתא מעשה בכלתו של ר' אושעיא ובא מעשה לפנ[illegible] חייא ואסר ובא מעשה לפני ר' ישמעאל בר' יוסי) ואתא עובדא קומי ר' ישמעאל ובקש לאסור. אמר ליה ר' חייא כל מה שאת יכול להקל בעירובין הקל", עכ"ל. ולפי כן אף בחמותה וכלתו הדין כן. ובגמרא עירובין דף פ' ע"א איתא משום ד"משל חמותה עירבה", חהו מטעם דאיתא בדף מ"ם ע"א "המקפיד על עירובי" וכדכתב רש"י שם (דף פ') בדבור המתחיל "צריך להודיע", וכדאמרינן בתרומה בפרק ד' דתרומות משנה• ובירושלמי• שם ובגמרא בבא מציעא דף כ"ב ע"א "כלך אצל יפות" בתורם שלא מדעת חבירו. והאור זרוע הביא מטעמא שמקפיד על עירובו בשם רבינו שמשון בר אברהם שאין לערב בבית בעל הבית ומדעתו בדבר שבעל הבית מקפיד עליו, יעויין בסימן קס"ח פרק ד' מעירובין, ובפרק ז' סימן קפ"ב, עיי"ש. ולא קשה מדין ביטול רשות היכא שאינו אוסר מהיכא שאוסר ואינו רוצה, דחילוק גדול יש בזה.

וצריכין אנחנו לבאר דמלישנא דהגמרא דבמחיצות יש לכפות, ויש שתי גרסאות; "דאיכא מחיצות" וזו גירסת התוספות, וגירסת רש"י "דליכא מחיצות", מן הבתים ומחצרות למבוי אין לנו תקנה, אבל בהמבוי גופא לטלטל אז כופין. וזהו לגירסא "דליכא". ולגירסא "דאיכא" הוא החילוק כאשר כתבנו לעיל: לקח כסף ולכוף אותו שידור או שיקנה אין לנו כח לכופו אבל להתיר לטלטל זה יש לנו כח לכפותו. ולפי טעמא זה ראיה לנו שחילוק בין סילוק רשות היכא דאוסר שלא יאסר על אחרים, ובין לקנות רשות או נתינת כסף, וכדי שלא יאסר לאחרים לא די שאין בכח בידו לאסור, היכא שהרשות הוא שיך לשותפות ויש להאחרים חלק בהרשות, כופין אותו להשתתף אף בנתינת כסף, וזהו לדעת רבינו תם ורבינו חננאל דגרסי "דאיכא", והגירסא דגרסי "דליכא מחיצות" גם כן ראיה אלימתא איכא כאשר יובן לכל מעיין בדברינו אלה.

ולזה בין להא גירסא "דאיכא" ובין לפי גירסא "דליכא" יצאה לנו ההוכחה דהיכא שאוסר, היינו שמוחה, וכדמשמע מהגמרא, וכן כתב רבינו חננאל, אז בני המבוי נוטלין על כרחו, והוא מתורת דין כפיה. ואף על פי שהוא בעל כרחו מכל מקום לית לן בה, וכדכתבו התוספות בעירובין דף מ"ו ע"ב בד"ה "ואין חבין: ובעירובי חצירות אף על גב דאיכא נמי קצת חובה שמערבין בפת שלו שלא מדעתו וכו',

---

•) הערת המו"ל: האם אין כוונתו של המחבר זצ"ל לתוספתא דתרומות פרק א' וירושלמי תרומות פרק א' הלכה א' ז' ב.

וצריך שימחול להן פתן אם ירצו לצאת, וכו' עיי"ש, הרי דבעירובי חצרות אף לקחת ממנו עירובי חצרות, שהוא משום קנין או משום דירה, אפשר בידן ומשום כפיה, ועל כרחך משום שלא יאסר עליהם, והיכא דאוסר לא בעינן דעת כלל. וכן דעת הריטב"א ז"ל לדף פ' "אשתו של אדם מערבת לו שלא מדעתו". פירש "והוא הדין שמשכרת", ולא תימא שלא מדעתו אלא אפילו בעל כרחו, והרי דלא בעינן דעת כלל ואפילו עומד וצווח נראה דמהני, כן דעת הריטב"א. ולקמן יבואר מזה בארך ביאור דעת הריטב"א, במה שנראים דבריו כסתרי אהדדי.

ונשאר לנו לבאר "לישנא אחרינא" דאיתא בגמרא שלנו "לישנא אחרינא מצד שאני" ודעת הר"ח דלא לגרוס כלל, ודעת הגר"א דבבית דין שאני, ונראה דדעתו לחלק בין כפיה בבית דין ובין כפיה סתמא, דכפיה בבית דין דהוא מטעם נזקי שכנים אז אמרינן דכופין, אבל מנין לנו לעשות כפיה שלא על ידי בית דין? ולזה השמיעונו שמואל ור' חנינא דלכל אחד יש רשות, ואף שלא על ידי אשתו וכדעת הריטב"א, ולהתוספות מדעת אשתו. וביותר איכא למימר דלהוציא ממון ממנו אז אין רשות כי אם ע"י בית דין. אבל מדברי התוספות בדף מ"ו ע"ב בדבור המתחיל "ואין חבין" נראה שאף להוציא ממון ממנו כגון לקחת עירוב אף שקצת חוב הוא לו רשאין, ועל כרחך מטעם מזיק, נראה לומר דביטול הוא מתורת דין הפקר, כי סילוק רשות הוא, ולהפקיר בעינן לזה בית דין שיוציאו ממנו את חלקו על ידי הפקר למען שלא יאסר עליהם. ובפשטות איכא למימר, דמהך ברייתא דהה אמינא דוקא על ידי בית דין, אבל שמואל ור' חנינא אשמועינן שלא על ידי בית דין (וצריכים לעיין בתוספתא בפרק ה' מעירובין דמשמע דאף בשיתופי מבואות הדין כן). ובכתב יד בש"ס אק"ס ליתא להני תיבות כלל. ורק לפי הגירסא דגורסין כן יש לעיין.

ולפי זה ראיתי כמדומה בס' בית אפרים (ובשו"ת נ"ב מהדורא תנייגא בחלק חו"מ סימן ל"ט) שפירש "מצד" מלשון מצודה שעשה כמין רשת על המבוי הזה, וזהו כשאוסר ומוחה, ודמיא ממש להא דאיתא בעירובין דף ח' ע"א "מרימר פסיק לה לסורא באוזלי", יעויין שם שהם מצודות, והוא כשמחה ואין עצה אחרת אז אמרינן דכופין אותו. ושמואל קא משמע לן היכא שאינו מוחה.

ועתה כאשר ביארנו את דברי הגמרא, אף שיש לי לדבר מזה הרבה ת"ל ובא בארך מזה במקום אחר, (וכאן כוונתי רק לקצר ולהביא במה שנוגע להלכה מפני הרואים שלא יאמרו שבהעלם עין היה ממני) יש לנו לבאר דברי הריטב"א שכתב בדין דמשנתנו בדף פ"א "זכין לאדם שלא בפניו" וז"ל: "פירוש שלא בפניו שלא מדעתו, ומיהו הני מילי בסתמא, אבל אם שמע וצווח מעיקרו לא זכה לו כדאיתא להדיא בפרק יש נוחלין" וכונתו להג' דבבא בתרא בדף קל"ז ע"ב דאין חבין לאדם שלא מדעתו, דלא יקשה להדברים שכתב לעיל דמערבין בעל כרחו ואף שלא מדעתו, כי חילוק יש בין בעל כרחו ובין שלא מדעתו; דבעל כרחו הוא בידיעתו, ורק איננו מסכים, ושלא מדעתו משמע שאינו יודע, הא אילו ידע אפשר שהסכים, ומכיון דבעל כרחו מהני מה יועיל עומד וצווח? נראה לומר דבעל כרחו גם כן מהני, וזה באם שיודעים מעיקרא כי הוא מוחה ואין דעתו מסכמת, אז מערבין לו בעל כרחו כדאיתא בתוספתא בעירובין פרק ו' ובתוספתא בבא מציעא פרק י"א, דכופין אותו לעשות לחי וקורה וכדומה, אבל היכא שלא ידע מזה ואנו באים רק בתורת חזקה מסתמא ניחא ליה, אז לא מהני באם שבא אחרי כן וצווח, כי היה זה כגדר קנין טעות שחשבנו שקונה לו וחפץ לקנות, ובאמת בא וצווח ואין דעתו נוחה מהקנין הזה. ואם כן לא קשה כלל, דזה אשר בעינן בדין זה שידע הוא מטעמא הדין, ושנוי וחלופי גרסאות יש בש"ס שונים אם גורסין "שלא בפניו" או "שלא מדעתו" או לא.

ואם שיש לבעל דין לחלוק דהא מהירושלמי בפרק ז' מעירובין הלכה ז' "מה מודיע? הלכה, וכו'", דנראה שלא בעינן רצון ממש אלא ידיעת דעתו שידע מזה. וכן כתבו התוספות בקידושין דף מ"ד ע"א בד"ה "במאמר" דדעתו לא בעינן שיתרצה, יעויי"ש. וכן נראה להוכיח מגיטי נשים דגט בעל כרחה לפי דינא של הגמרא אפשר אבל שלא מדעתה אי אפשר ובעינן שתדע שגט הוא. ובשלמא על דין כפיה לא

קשה, דכפיה מדעת היא. וכדכתבו התוספות בגיטין דף ע"ה ע"א בד"ה "מכלל", ע"ש. ואם כן, הא דאמרינן אפילו בעל כרחו הוא בדרך כפיה, אבל היכא שלא ידע כלל שאני, אבל מה נענו להם? ולחלק יש בין אם אנחנו באים לזכותו או שלא לזכותו, היינו לתקן בשבילנו; לתקן בשביל המבוי אז אמרינן דכופין אותו שלא יזיק ולא מהני מה שצווח, אבל לו לעצמו אם עומד וצווח שאינו חפץ לקנות אין בנו כח לכפותו שיעשה קנין על כרחו, ובאשר יש להוכיח מהתוספות דעירובין דף פ' ע"ב בדבור המתחיל "שאני", יעויין שם. ולא עוד, שאני היכא שידע מזה מהיכא שלא ידע כלל. ולבר מן דין, התם בקנין העירוב בעומד וצווח וקצת חוב איכא כיון שלא מדעתו היה מהני.

ומהדברים האלה יצא לנו בדין זה לכאורה מכיון שעומדים וצווחים לא תיהני העירוב. ואולם כפי שחילקנו אף לדברי הריטב"א ז"ל דסבירא ליה דעומד וצווח מהני, זהו רק במקום שלא ידע והדבר נעשה שלא מדעתו, לא כן באם היה מדעתו וצווח מעיקרא, אז אמרינן שאין בכחו לאסור, כי אפשר לו שלא יקנה אבל לשלא להזיק לאסור לאחרים אז שפיר יכולים אנן לכפותו, ולא מיבעיא לשיטת הרשב"א דסובר בזכות גמור אף בעומד וצווח לא מהני, ובדין זה וחילוקא דידן לכולי עלמא איכא לאוקמי ולומר דמערבין וכופין אותו. וממילא יצא לנו אור לדין אם אינם חפצים לעשות מחיצות וכמו כן אם אינם חפצים לערב דכופין אותם, שאין בכחם לאסור, ולזה שומעין שאומרים כהלכה. וכדאיתא בגמרא דידן בעירובין דף פ' ע"א ובירושלמי שם פרק ז' הלכה י', ובבא בתרא פרק א' הלכה ד' דכופין, ומטעם נזקי שכנים. ואם שהם שותפין, אדעתא דהכי לא נשתתפו והשותפים יכולים להוציא זכותם שיהיו תחת ידם שלא יאסר עליהם. ונשתנה מדין הקנה לו אף להמחלקין בין צווח וכדעת הריטב"א, וכאשר הוכחנו.

ורק מה נאמר, דלו יהא שהם שותפים, אבל שותף יכול לאסור את חלקו מטעם מחאה, כי אפשר לו למחות? מסתמא אמרינן ששותף מה שעשה עשוי, אבל אם מוחה, מחאתו מחאה. ואם כן, בהדין עירובא גם כן הדין הוא כן דבזמן שמוחה אין מערבין על ידו, וכדאמרינן בכל מקום. ונראה מפני זה דדעת הריטב"א הוא דלא מהני בצווח מטעם שותף, וממילא האחרים נאסרין על ידי מחאתו זאת. לא כן דעת הריטב"א ולא כונתו בזאת ואין שייכות דברי הריטב"א לזה, דהתם לא מיירינן לאסור לאחרינא, כי אם שתועיל ההקנאה הזאת לו שלא מדעתו, אבל לאסור לאחרינא לאו כל כמיניה, וכופין אותו בין לערב בעל כרחו ובין לעשות לחי ותיקון אחר להתיר את הטלטול. ואת ביטול רשותו מה שנחוץ כל טצדקאות דאית לן למעבד עבדינן, דכיון דמצד הדין הוא, ואף בעל כרחו גם כן יפה וטוב הוא. ואין חילוק בין מחיצות לעירוב, ובשניהם בעל כרחו מהני. ואם ששותפין הם, שפיר תהני עירוב השותף, וכדמשמע מעירובין דף ע"א ע"א ומירושלמי שם פרק ו' הלכה ה' (על הך דר' אלעזר בן תדאי דמוקי הג' דבירה ואין ברירה) קאמר "אמר ר' יוסה בי ר' בון, ר' מאיר דו אמר שאין מערבין לאדם שלא לדעתו". ואיתא בתוספתא בפרק ו' דעירובין טעמא שאין מערבין לאדם אלא מדעתו "לפי שאין רוצה שישתתפו עמו אחרים בחלקו", עיי"ש. אבל אנן דפסקינן כרבי יהודא בדף פ"א ע"ב, וכאשר פסקו הראשונים, לזאת אמרינן דשותף יכול לערב.

והוכחה וראיה לזה יש לנו מירושלמי דתרומות פרק ג' הלכה ג' "השותפין שתרמו זה אחר זה, רבי עקיבא אומר תרומת שניהם תרומה. וחכמים אומרים תרומת הראשון תרומה. ר' יוסי אומר אם תרם הראשון כשיעור אין תרומת השני תרומה, ואם לא תרם הראשון כשיעור תרומת השני תרומה, בד"א בשלא דבר, וכו'", ומוקי הירושלמי "מה אנן קיימין, אם בממחין אף ר"ע מודה, אם כשאינן ממחין אף רבנן מודין? אלא כי אנן קיימין בסתם, ר' עקיבה אומר סתמן אינן ממחין, ורבנן אמרין סתמן ממחין". ופירוש "ממחין" איתא ב' פירושי; הר"ש בפ"ג דתרומות והכסף משנה בפרק ד' מתרומות הלכה ח' דעתייהו מלשון מומחין ובקיאין, ודעת הגר"א מלשון מחאה, וכן דעת הפני משה שם. והלכה איפסקא כר' יוסי, ותרומת הראשון תרומה לכולי עלמא, אך תלוי בהשיעור, אם כשיעור תרם או לא, ולכתחילה

דעת בעינן כדאיתא בירושלמי דתרומות פרק א' הלכה א' ובגיטין דף כ"ב ע"א ובקידושין דף מ"א ע"ב ובירושלמי פרק ה' בגיטין הלכה ד' "כאן להלכה כאן למעשר" או "למעשה", יעויי"ש. אבל את זה רואין אנן דשותף יכול לתרום וממילא יכול לערב, ורק בממחה, אם נאמר שהוא מלשון הקפדה, הוא כ"מקפיד על עירובי" דאיתא בעירובין דף מ"ט ע"א ש"אין עירובו עירוב". וזהו בשלו, הא בשל חבירו לית לן בה.

דנראה נא בשותף שתרם משלו על הכרי של שותפות דאז אמרינן בודאי דתרומת הראשון תרומה ולא תליא בדין שיעור, ואף בדין שיעור הוא משום דבתרומה בעינן שליחות והשותף כשליח מחבירו דמי, אבל בעירובי חצרות דלא צריכין שליחות אלא קנין ודירה, מערבין לו שלא מדעתו. דנראה נא בממחין ר' עקיבא מודה לרבנן דתרומת הראשון תרומה ולא תרומת השני, דהשני גם כן ממחה ומקפיד, ועל כרחך דכיון דהראשון עושה לתקן את הכרי ובלעדי זאת אי אפשר לו לתקן, לא משגחינן על מחאתו והקפדתו של השני, וזהו דשקיל וטרי הירושלמי "מה כשיעור תורה או כשיעור חבריו?, וכו'". הה לתקן את הכרי. והוא הדין הכא, דלתקן את הטלטול, אין מחאתו מחאה. ואם שנאמר ב"ממחין" מומחין, מכל שכן הכא, דכיון דהראשון הוא מומחה לאותו דבר כמו השני, אמרינן דמעשה הראשון חל ואין אנו צריכים למעשיו של שני, כי אין מקום לחול. וכמו כן לא מהני אף שבא ואמר אינני חפץ בזה, כי זכות גמור הוא. ואף שעשה מעשה אחרי כן המוכח שאיננו נוח במעשה שעשה הראשון, לא אשגחינן בזה, ומכיון שלא דבר בסתמא והראשון ברשות עשה.

כן בעירוב נמי הדין כן, מכיון ששניהם מומחין זה כמו זה, הראשון שעשה כדין עשה, ואם שניהם עירבו בזה אחר זה עירוב של ראשון הוא עירוב. ורק באם יש מקום למעשיו של שני לחול אז חלין. ואם השני איננו חפץ, אז הדין כופין, כי בעירוב לאו מדין שליחות בא וכן מדין חיובי וקנין, כי אם מצד זכיה שלפי הירושלמי בפרק ד' ממעשר שני הלכה ג', ובעירובין פרק ז' הלכה ו' אין לה שייכות לשליחות. ובכל אופן דין שליחות לא נאמר בזה, כי אין זה חיובי אלא רצוני, ואינו צריך לעשות דין, כי אם תיקון ועצה והיתר לטלטל, בודאי שתהני. וזה דעת הגי' דפסקינן כר' יהודה דלא בעינן דעתר ואף שותף יכול לערב כי הלכה כחכמים דפליגי על ר' מאיר דצריך דעתו, והם סוברים אף שלא מדעתו.

מכל אלה מוצאין אנן פתרון לחלוקה הראשונה והשניה והשלישית, לדין:

א) כשאינם רוצים לעשות מחיצות כופין.

ב) אם חסר רק העירוב ואינם חפצים לערב, מערבין משלהם שלא מרצונם, ורק "דעת" הוא נפקא מינה לו לעצמו.

ג) אם אינם מסכימים להתיתר, מכיון שהראשון עשה כדין לית לן בה, אין לנו להשגיח על השני. ואדרבא בזה כופין מכיון שעל פי הדין הוא.

והרחבת ביאור יש לנו למצוא לפתרון הדברים האלה מהירושלמי דעירובין פרק ז' הלכה י' ומבבא בתרא פרק א' הלכה ה', "ר' יצחק בן חקולה בשם ר' יודן נסייא מערבין לאדם על כורחו, ותני כן כופין בני מבוי זה לזה לעשות להם לחי וקורה. והתני הרי שאמרו לו לערב והוא אינו ממאן, היה ממאן כופין אותו? אמר ר' יודן מתניתא דר' מאיר (דין וחילוק בין ממאן לשאינו ממאן, ובממאן סבירא ליה לר"מ דאין כופין) אמר ר' יוסה בי ר' בון תיפתר כדברי הכל שהיה צדוקי. (ולזה בעינן שכירות, ומכיון דשכירות רשות אין כאן וביטול לא מהני משום הכי אין כופין. אבל היכא דהוא מודה בעירוב, אז הדין דכופין). והתני השוכח ולא עירב בין שוגג ובין מזיד הרי זה אוסר דברי ר' מאיר, ר' יודן אומר מזיד אוסר שוגג אינו אוסר, מזיד אוסר מערבין לו על כרחו? (הא כופין על זה, ואף שלא מדעתו מערבין?) אלא משום קנס, מעתה הוא אסור וחבירו מותר? מכיון שיכולין לערב ולא עירב קונסין אותו". (על שלא כפו אותו מאתמול). ולפי זה, במקום שאין יכולים לכופו מאתמול ואין כח בידם, וחפצו לכפותו ואך אין באפשרותם אז אמרינן דלא שייך לקונסו אלא הוא אסור והם מותרים.

וממילא יודעים אנן הני תרתי; אם שהוא מודה בעירוב כופין אותו, ואם אי אפשר לכפותו בפועל וברצונם לכפות, מכיון שעל פי הדין הוא דכופין אין קונסין להם, כי הם לא פשעו בזה.

וזהו לפי גירסת הירושלמי דעירובין פתרון מצאנו דעל פי הדין שכופין ואין קונסין, ויכול לעכב אף כשצווה, כי זה טעמו של ר' מאיר דסובר שאין מערבין לאדם שלא מדעתו "דלא בעי בר נש ייעול חבריא לביתיה בר מדעתיה". ור' יהודא לא ס"ל כן. ואנן דפסקינן כר' יהודה מצי לערב שלא מדעתו, דזכות גמור הוא דכל עיקר "דלית הדא, וכו'", אלא משום זה.

ובשמע מזה דזה הוא בביתו ובחצירו, דאין זה זכות גמור משום "דלא בעי בר נש ייעול חבריא לביתו בר מדעתיה", אבל בעיר, שאין לומר הטעם הזה, אף לר' מאיר זכות גמור יש ומערבין לו שלא מדעתו ועל כרחו. ואך אם ממאן, לא מהני כאשר כתבנו לעיל, כיון שהוא מודה בעירוב והוא יושב בהעיר, ומצד הדין דכופין, ואך מכיון שאין אמצעים כאלה בזמן הזה לכפות אותו, דלא שייכי בני העיר למקנסיהו, אז שפיר מותרין, ויודעים אנן שהם מותרים לכולי עלמא לטלטל, ואותו כופין ואף שאינם מסכימים, מכיון שעל פי הדין מותר, ועירוב כשר הנהו כדין וכדת מותרין לטלטל וברור הוא ת"ל.

ונוסחת הירושלמי דבבא בתרא פרק א' הלכה ה' היא בסגנון אחר: "ר' יוחנן בשם ר' לעזר בי ר' שמעון, מי שאינו רוצה לערב נכנסין לביתו ומערבין לו בעל כרחו. והא תני והוא אינו רוצה לערב, אינו ממאן נכנסין לביתו ומערבין לו בעל כורחו מפני שאין ממאן אבל אם היה ממאן לא. ותני כן, כופין הן בני המבוי זה את זה לעשות להן לחי וקורה למבוי. אמר ר' יוסי בי ר' בון לא שאינו רוצה לערב, אלא מנפש בישא לא בעי מערבא". וזה משום נזקי שכנים כדעריב ותני להאי דינא בהדי שארי דיני דאמרינן דכופין זה את זה. וגם רש"י ז"ל כתב בעירובין דף פ' ע"ב בד"ה "שאני התם" וכו' "ומבוי מגולה הוא ואינו נוח לשומרו, הלכך כופין אותו. אבל להתיר בטלטול לעולם אימא לך דבעינן דעת" ע"כ.

ואף שאין הדברים האלה מוכרעים ובאשר כתבו התוספות שם ד"ה "שאני". וביותר יש להקשות מפשטות דברי התוספתא בבא מציעא פרק י"א דאיתא "כופין בני חצר זה את זה לעשות לחי וקורה למבוי", דדוקא לחי וקורה הוא דכופין זה את זה, ואף יחיד כופה לרבים, מדקתני בלשון "זה את זה", הא דלתות אינן כופין זה את זה ואף אם רבים הם, כדאיתא שם בהלכה ט' "מי שיש לו פתח במבוי אין בני מבוי כופין אותו לעשות הימנו דלת למבוי שיכול לומר רצוני שאכנס בחבילתי על פתחי", ויכול לטעון טענה זאת. ואם משום שמירה, מדוע לא יכפו אותו לעשות דלתות?

ואפילו אם נתרץ דדלתות למבוי יכולין לכופו במי שאינו מרוצה לעשות ומטעם שמירה, ומהתוספתא הזאת דאפשר לאוקמי בדלת על פתח חצירו או ביתו הפתוחים למבוי דמטעם שמירה אין כאן, ומטעם ראיה אין כאן, דבלא זה במבוי אושי אינשי, שהרבה בני אדם יוצאין ונכנסין, ורק שאינן רוצים שיהיה פתחו פתוח תמיד, משום זה אין כופין אותו בטענה שאין יכול לכנס וחבילתו על כתפו. ואין קושיא על רש"י ז"ל מהתוספתא הזאת, ובאמת משום שמירה אירי.

מלבד דהדבר הזה בפשטות לשון התוספתא שכתוב שם "הימנו דלת למבוי" דמשמע להמבוי בעצמו, יש לדייק דאצל בני החצר כתוב בתוספתא שם "מי שיש לו בית בחצר אחרת, בני חצר אחרת משעבדין אותו לעשות עמהן דלת נגר ומנעול וכו'", והוא משום שמירה, ולמבוא לא הזכר זה, דמשמע שלדלת למבוא בעצמו אינם יכולים לכופו, ורק לחי או קורה הוא דכופין משום נזק, ואף שאינו נזק בממונו בפועל, כי אם מניעת השתמשות, זה גם כן מצוה נקראת משום אל תמנע טוב מבעליו. ולזה השמיענו התוספתא בלשון יחיד, דאף יחיד שתובע לעשות לחי וקורה למבוי ורבים אינם רוצים גם כן הדין עמו.

ובזה נבין את דברי התוספתא בפרק ה' דין י' מעירובין "מצוה על כל אדם לבטל רשות, אם היה אדם גדול הרשות בידו", שכונתה להשמיענו באם שהרבים תובעין מיחיד. ואף שאינן תובעין ממנו, הדין והמצוה על כל אחד לבטל רשות. והוא הדין ליחיד שתובע את הרבים גם כן מצוה היא לבטל. ומדויק הלשון ששנה "על כל אדם", דהדין כן אף אם רבים המבטלים צריכין לבטל כדי שלא לאסור, "ואם אדם גדול הוא" שהדבר לבזיון יחשב, יען כי הוא יעמוד באיסור טילטול ואחרים יהיו מותרין. "הרשות בידו" יכולים

לבטל הרבים ולמסור רשותם לו. ואפילו נפרש פירוש אחר בהתוספתא ולא נגרוס תיבת "כל" אלא "על אדם" ונאמר דהתוספתא חידשה לנו דין דהיכא דהרבים תובעין את היחיד לבטל הרשות, אז הדין דיחיד צריך לבטל, כי בכל אופן הכא אסור לטלטל, ורק טובה עושה שחבריו יטלטלו, וזה נהנה וזה לא חסר הוא. אכן אם הרבים לא ביטלו, אין להם לבטל ליחיד, רק אם היה אדם גדול אז הרשות בידו שלא לבטל, וחבירו יבטל לו. לא יקשה, דמכל מקום רואין אנחנו דמצוה איכא ומטעם מצוה כופין זה את זה לעשות לחי וקורה למבוי, והוא משום מצוה "אל תמנע טוב מבעליו", והכפיה הכא משום זה נהנה וזה לא חסר, ובעל כורחו מערבין לו כדי שלא יאסור לאחרים. ואמת הדבר שדעת בעינן אבל רצון לא בעינן. ומדין דעת לא דבר ולא הזכיר הירושלמי רק מרצון ומבעל כרחו משום כפיה, כי על פי דין מוטל עליו לערב משום מצוה, ודין נזקי שכנים נגע בזה.

ובדברי בהתוספתא הזאת דעירובין נראה לומר אגב אורחא לאותו ענין "אם אדם גדול הרשות בידו" פירשנו שלא לבטל הרשות בידו, ואף שרבים הם שעירבו, ומשום כבוד הוא, ולכן אם רוצה לבטל מבטל להם ואינו רוצה לא נבפנו. מדוע אם אינו רוצה לבטל הרשות בידו לבלי לבטל? הלא גם עליו המצוה הזא איכא "אל תמנע טוב מבעליו", ומדוע לא נכפנו להתיר טלטול לאחרים? ואם מירי שהיה אדם גדול, ידע את הדין ולפי דעתו על פי דין לא נתקן. למה תנא התוספתא "הרשות בידו" כדתני אצל אנשי חצר ששכח אחד מהן ולא עירב, עליו לבטל רשות, "אם היה בית האבל או בית המשתה ורצו לבטל רשותו, הרשות בידו"? דמשמע משום שעושים מצוה יש להם הרשות לבטל רשות החצר, הא אם הרבים אינם עושים מצוה אין להם לעבור על מדתם, מפני שהוא פשע ששכח ולא עירב עמהם, והפושע צריך לבטל, כן הוא הדין "באם היה אדם גדול" ששכח ולא עירב דאמרינן "הרשות בידו" אם חפץ לעבור על המדה, ואם על פי דין הוא, אז לא שייך לעבור על המדה, ואם על פי חומרא מאן דהוא, אבל מצד הדין התיקון נכון ויפה הוא, משום זה הרשות בידו לעבור על המדה, ולבטל להם את רשותו. זה לא יתכן, דבאופן כזה לא השמיענו התוספתא. שאם נאמר כן הוה לה להתוספתא לשנות בלשון אחרת ובשפה אחרת, ולא הוה לה למכללינהו בהדין דין הקודם ד"מערבין בבית ישן, אם היה שם רבו או אדם גדול וכו' הרשות בידו", דמשמע שרשות לו לעשות כרצונו. וכן בתר הא דינא דביטול תנא דינא דאנשי חצר דעושין מצוה דרשות בידן לעשות כחפצם וכרצונם, מדוע נאמר בדין הזה דרשות בידו? ועל כרחך בחפץ להחמיר על עצמו, וזה אינו דומה להנך. ורק משום כבודו של חכם אמרינן דרבים יכולים לבטל לו. ואין זה פושע, דאיכא למימר שמעתתא משכחו ומפני זה שכח מלערב עמהם, ואינו חייב בדבר, לכן אף שהוא יחיד והם הרבים אפשר להם לבטל רשותם לו. הא מדין ביטל בעצמו לא קמירי. ואף היחיד יכול לכוף לרבים משום דטענתו כהלכה ולזה שומעין, כדאיתא בירושלמי דפאה פרק ד' הלכה א' יעוי"ש, ובפרט במקום דאיכא למיחש לשמא יבוא לידי חלול שבת דאז מצוה איכא בביטולן של רבים את רשותן. ולא עוד שאף במסכך את גפנו ע"ג תבואתו של חבירו אמרינן בירושלמי פ"ז דכלאים הלכה ד' וביבמות דף פ"ג ע"א דאוסר ופלוגתא ונזק ממש ישנו בדבר.

ולפי אורחן נבאר נא מעט את דברי הירושלמי דעירובין פרק א' הלכה א' "ר' יוחנן וריש לקיש הוון שריין בשקקא דר' יצחק (ומבוי עקום היה) ריש לקיש טלטל כדעתיה (נותן לחי או קורה ומותר) ר' יוחנן לא אסר ולא טלטל א"ר יוחנן הניחו לבני מבוי שיהיו שוגגין ואל יהו מזידין (וזהו משום דר' יוחנן סובר לחי וקורה מיכן וצורת הפתח מיכן ומשום חומרא הוא דלא טלטל, ואפשר שלדעת ר' יוחנן הדין כן כי עקום דינו כמפולש ולכן לא אמר מאומה וגם לא אסר.) מה טילטל? לא טילטל? וכו' אין תימר לא טילטל יואסר לבני המבוי? (דלא ביטל רשותו) ר' יוחנן ביטל רשותו". (אף על גב דלדידיה אסור ואפשר שמצד הדין, או אף אינו אלא מחומרא בעלמא, מכיון דהם יטלטלו ביטל להם את רשותו). ולפי זה נשמע מינה תרתי: א) שאף דאדם גדול פליג על הדין,

מכל מקום ביטל את רשותו לבלי לאסור עליהם. ב) משום מצוה דאל תמנע טוב, דלדידיה אין נפקא מינה דביטל לרשות ולא ביטל, דהוא החמיר על עצמו, וכדי שלא יביא לידי איסור, ביטל להם את רשותו אף שאינו לפי כבודו דנראה כטפל להם, העביר על המדה דעשה מצוה בזה, שלא באו לידי חילול שבת.

ועיון צריך אם שייך בזה כפיה או לא באדם גדול דאמרנו לעיל בכגון דא כופין, נראה לחלק לכאורה דהיכא שהוא לא ביטל מצד הדין או לא שייך כופין אלא בראיות עד שהאחד יסכים לחבירו ויודה לו, ואם כך שלא ביטל, ולא מצד הדין, או שפיר שייך דין כפיה באם אינו רוצה, ובזה אתא שפיר "אמר ר' אחא כף ר' לקיש לר' יוחנן וטלטל" (ולפי פשוטן, בראיות כפאו לר' יוחנן עד שהודה לו לריש לקיש. כי אין לומר שכפאו בעל כרחו לטלטל, דיקשה בה תרתי; חדא, דהא ר' יוחנן סובר שאסור לטלטל במבוי הזה, כי לא נתקן כתקונו, דהוא מצריך לחי וקורה מצד אחד וצורת הפתח מצד השני, ובהמבוי לא לא היה רק לחי או קורה, ואיך שייך בזה דין כפיה? והשנית, דמאי היה צריך לו לריש לקיש לכפות את ר' יוחנן לטלטל, הלא אין בזה נפקא מינא וחילוקא לאנשי המבוא בטלטלם אם ר' יוחנן יטלטל או לא יטלטל, והעיקר הוא שלא יואסר עליהם, ומכיון שביטל את רשותו להם די, ומותרין לטלטל? ועל כרחך דכפאו הוא בראיות עד שר' יוחנן הודה לדברי ריש לקיש בזה).

ומפתגם הזה נשמע דר' אחא לא בא לחלוק על האי דקאמר סתמא הירושלמי דר' יוחנן ביטל להם רשותם, דביטול רשות אף בלי כפית דברים עשה משום מצוה שלא יאסרו בני המבוי ויבוא להוצאת שבת בחצר שאינה מעורבת, ואם הוא פליג אינו אלא דרבנן, ואם לא יבטל יעברו על דרבנן, שיטלטלו בחצר שאינה מעורבת וזה לכולי עלמא אסור. מה שאין כן אם יבטל, האיסור אינו אלא לפי דעתו וסברתו, אבל יש להם על מי שיסמוכו. דתיקון כדין וכדת למאן דסבר כן.

וכשנתתור לדין כפיה נמצא דכופין ואין חילוק בין אדם גדול ובין אינו גדול, כי הוא צריך לבטל אף במקום שלפי דעתו אינו עשוי כתקונו דיש להם על מי שיסמוכו, ועוד שלא יבואו לידי איסור טילטול האסור לכולי עלמא, ומוטב לומר בזה הלכה כמי שהוא מיקל בעירוב. וכל זה הוא הטעם שאמרה התוספתא דמצוה לבטל, והירושלמי דבבא בתרא לא מיירי מדין ביטול אלא מדין שאינו רוצה לערב שבאים בני אדם ומערבים לו בעל כרחו, והוא גם כן גדר כפיה על ביטול רשותו, ומשום נזק. ודומה ל"כופין בני המבוי זה את זה לעשות להם לחי וקורה למבוי", וכדאיתא בירושלמי שם. ולאו מדין שמירה אתינן עלה כדעת רש"י ז"ל, אלא מדין מצוה ותיקון וכמו "כופין בני העיר זה את זה לבנות להן בית הכנסת" הנשנה בתוספתא בבא מציעא פרק י"א, דכיון דהם שותפין בעיר, יכולים לכפות זה את זה אם האחד מעכב על האחרים או אלו מעכבין על אלו, וכדעת מהר"ם מינץ שאף יחיד יכול לכפות לרבים. כי זה נוגע בדין "אין אדם חובש דבר שאינו שלו" בירושלמי כלאים פרק ב' הלכה ז' ופרק ד' הלכה ז'.

ורק צריכין אנו להבין את דברי הירושלמי שכתב "אינו רוצה לערב אינו ממאן נכנסין לביתו ומערבין לו על כרחו מפני שאין ממאן, אבל אם היה ממאן לא? ותני כן כופין, וכו'". מוכרחין אנו לומר דפירוש הירושלמי כן הוא: דיש "נטילה בעל כרחו" ויש "כפיה בבית דין" (כי "כופין" נראה בבית דין כדאיתא בירושלמי דיבמות פרק ט' הלכה ד' "שמענו שהוא מוציא, שמענו כופין. מה בין אילו ואילו?" ובתוספות ביבמות דף ס"ד ע"א דבור המתחיל "יוציא" וכתובות דף ע' ע"א דבור המתחיל "יוציא" ובירושלמי דכתובות פרק י"א הלכה ז'. ואף שמצינו דכפיה אינה אלא בדברים כמו שכופין על הצדקה, יעויין בכתובות דף מ"ט ע"ב ובחולין דף ק"י ע"ב ובתוספות שם ובירושלמי בבא בתרא פרק ה' הלכה ה' ובתוספות בבא בתרא דף ח' ע"ב דבור המתחיל "אכפיה". ואיכא למימר דמפני זה כף ר' לקיש לר' יוחנן גם כן בדברים. אבל יש לחלק בזה מדין נזק, והתם בצדקה מצוה שמתן שכרה בצדה) ובעל כרחו נכנסים הם בעצמם. וכפית בין דין דוקא בית דין יש להם רשות לכפות, הא מעצמם אינם יכולים, וזהו בתביעה. וזהו שמחלק הירושלמי

בין "מי שאינו רוצה לערב ואינו ממאן" דאז נכנסים ונוטלין ממנו בעל כרחו, הא ממאן אינם יכולים לעשות מעצמם בעל כורחו לכנס וליטול, אלא לזה בעינן כפיה בבית דין (ואפשר דתיבת "לא" קאי למסה על "ותני כך"; "אבל אם היה ממאן? לא תני כן כופין". והכי פירושא אם אינו ממאן אז נוטלין, אבל אם ממאן אז כפיה על ידי בית דין וזה דחוק קצת ויש ליישב) "אמר ר' יוסי בי ר' בון (טעמא מדוע נחלק בין ממאן לאינו ממאן בין נכנסים מעצמם ובין כפיה בבית דין דממון) לא שאינו רוצה לערב (בזה דין נכנסין בעל כרחו, או שאינו מודה בעירוב בזה לא מהני כלל. ואפשר שכפיית בית דין מהני משום שכיון שנותן כסף לתקן את המבוי בלחי וקורה הם עושים בזה חזקה עד שיאסר עליהם על הבני המבוי) אלא מנפש בישא לא בעי מערבא". (דאינו מסכים כדי שלא יטלטלו הם בני המבוי. ומפני זה כופין, דהאי דממאן הוא משום שבכונה עושה כן ודעתו ונפשו נפש בישא, ולזה כופין.)

ואין לומר מטעם הקפדה ובגדר "המקפיד על עירובו". איברא דרש"י ד"ל סובר כן, הוא להדיא בשולחן ערוך אורח חיים סימן שס"ו, אבל הרי"ף והרמב"ם לא הביאו להך דינא כלל. ועל כרחך מכיון דר' חנינא פליג על שמואל, והלכה כדברי המיקל בעירוב, לכן לא הביאו כדעת הרז"ה בהמאור להדיא שעירובו עירוב. וספר העתים הביאו בסימן ק"ד לשנים. והירושלמי לא הביא אלא את הדין דחולק את עירובו אבל המקפיד על עירובו זה לא מביא. ואדרבא סבר בדעת ר' מאיר דמשום הכי סובר שאין מערבין לאדם אלא מדעתו. ואף דבזכות הוא לו זכין לאדם שלא בפניו, "דלית הדא זכי, לא בעי בר נש ייעול חבריא בגו בייתיה בר מדעתיה" וזה ענין אחר ולא בקפידה על העירוב.

ואפילו נפרש פירוש אחר בירושלמי דבבא בתרא שהבאנו ונאמר "אבל אם היה ממאן לא? ותני כן כופין? וכו' (בלשון קושיא ובתמיהה. ועל זה מתרץ) "אמר ר' יוסי בי ר' בון, לא שאינו רוצה לערב, אלא מנפש בישא לא בעי מערבא" (דהוא סובר שהשני הוא נפש בישא ואינו רוצה להשתתף עמו ועל זה כופין, והא דאמרינן "היה ממאן לא" הוא כשאינו מודה בעירוב. וחדו לא כאשר כתבנו לעיל דהוא נפש בישא, אלא הוא סובר איפכא מסתברא על השני כן) אין לומר כן, דהלשון דחוק. ואף אם ניישב ונוקים כן כאשר פירשנו, מכל מקום יצא לנו שפיר הדין דכופין בכל גווני משום דמצה איכא. ואף אם יש איזה סברא להחמיר, נמי דין כפיה יש כאן, וכמו כן היכא דאיכא למימר דעושה כן מטעם להכעיס, יש לנו ראיה אלימתא מירושלמי הזה דמערבין בעל כרחו וביטול רשות אף שאין זה אלא דברים בעלמא יש לכפותו אם לא עשה מדעתו.

אולם על ביטול רשות יש לו לחזור, דכמו שביטל בדברים כן יכול לחזור כדאמרינן בעירובין דף ס"ט ע"א בצדוקי בפלוגתא דר' יהודא ור' מאיר, ויעויין בירושלמי שם פרק ו' הלכה ב' "ר' מאיר אומר מבטל רשותו וחוזר בו, ורבנין אומרים מבטל רשותו ואינו חוזר בו". ואם כן, מה מועילה הכפיה במה שכופין אותו לעשות לחי וקורה, הלא צריכים לחשוש שמא יחזור בו, ויאסר עליהם? ואפשר דמטעם זה אומר הירושלמי בבבא בתרא "אבל אם היה ממאן לא", דכונת הירושלמי היא שאינו מודה בעירוב, וכיון שאינו מודה בעירוב חיישינן דיאסור, ומשום הכי מקשה הירושלמי מדין כופין.

ונראה לומר דהנה נכון הדבר דיש לחשוש בזה, וכאשר רואין אנן בירושלמי דעירובין פרק א' הלכה א' בעובדא דר' יוחנן ור' לקיש "אמר ר' מתניה ויאות. מה טעמא דר' מאיר? עשו אותו כשוגג אצל מזיד. מה טעמא דרבנן? מכיון שחשודין הן לטלטל כמזידין הן, אמרין ליה, אין כיני יעשה שונאין של ר' יוחנן כצדוקי אצל בני המבוי, ויואסר לבני המבוי? אמר ר' יוסי בי ר' בון צדוקי חשוד לטלטלן וכא מה אית לך". דר' מתניה סובר דהן אליבא דר' מאיר והן אליבא דרבנן איכא למיחש שמא יאסור עליהן, ואך רבי יוסי בי ר' בון סובר דר' יוחנן לא יעשה כן מפני שהוא חפץ בתקנתן ולא יחזור בו. ואף שהפירוש הזה סובל דוחק גדול, מכל מקום פשטות דברי הירושלמי נראה כן, וכן פי' הקרבן העדה.

איברא יש לומר פי' אחר, שר' מתניה מביא ראיה

על הטלטול, ועל זה אמר ר' יוסי בי ר' בון דלא אפשר לומר כן, זכי חס ושלום ר' יוחנן חשוד הוא לטלטל ולחזור? אלא אף בביטול בעלמא סגי. ור' יוחנן לא טלטל אלא ביטל לבד, ובזה סגי. ואם שגם זה קשה, והפני משה פי' כן, אבל יש לדייק בלישנא דהירושלמי. ויש פי' אחר, דר' מתניה קאי על הא דר' אחא דטלטל, ועל זה מקשה היאך כף אותו ר' לקיש לטלטל מכיון דר' יוחנן לדעתו לא נתקן המבוי כתקונו, ואם כן במה שטלטל נמצא דחוזר מביטולו? ועל זה אמרין (בני הישיבה) "אין כיני יעשה וכו'", דלפי דעתך אף לרבנן הסוברים דאינו יכול לחזור בו זה בשוגג אבל לא במזיד, ואיך שייך לומר כן על ר' יוחנן? וביותר, איך טלטל ריש לקיש? ועל כרחך, דביטל רשותו עשה כדין וזה לאו משום שרצה לחזור בו, ולזה בא ר' יוסי בי ר' בון, מכיון שכן גם ביטל רשות לבד וסגי. ועל כל פנים דואין אנן דביטול רשות סגי ורק יש לחשוד שמא יחזור בו, לכן אמר לן כופין לו לעשות לחי וקורה, דדומה להא דאיתא בירושלמי בעירובין פרק ו' הלכה ב' דר' מודה שזכו במבוי תחלה שאינו יכול לחזור בו, והרי כזכי במבוי תחלה שאינו יכול לחזור בו. וזהו כונת הרמב"ם שכתב בפרק ה' מעירובין הלכה ב' "אחד מבני מבוי שאינו רוצה להשתתף כלל עם בני המבוי (ומאיזה טעם שיהיה) כופין אותו להשתתף עמהן". ודין כופין לעשות לחי וקורה כתב בהלכות שכנים פרק ה' הלכה י"ב. ויעויין בשלחן ערוך חלק אורח חיים סימן שמ"ז שמבואר מזה בהרבה אופנים, וכתוב להדיא כפיה בבית דין, וזה כאשר הוכחנו.

ובמה דברים אמורים בעירב משל מי שאינו רוצה לערב, אבל אם עירב משל בני המבוי או משל בני החצר, אז מהני בלי שום ספק, וכדיש להוכיח מקידושין דף מ"ב ע"א בחלוקת הארץ בגורל. ויעויין בנדרים דף ל"ו ע"ב בתורם משלו על של חבירו ובבכורות דף י"א ע"א בפודה פטר חמור של חבירו ובירושלמי בפ"א דתרומות הלכה א', ותמצא דזכות גמור מהני. ובמשלו משל עצמו אין צריך לשאול, ואף במצוה דרמיא עלה קרקפתא דגברא, ועל כרחך משום דלתקן מהני שפיר. וביותר בקידושין, דאף על גב דהתם איכא למימר "דאיכא דניחא להו בהר וכו' ואיכא דניחא להו בבקעה", כיון דזכות גמור הוא לית לן בה, הכא נמי מכיון דזכות גמור הוא לית לן בה. ובשלמא בשל שותפין לפירוש הגר"א ד"ממחין" לשון מחאה איכא למימר דכיון שיש לו חלק בגוה ולחבירו לא יזיק, אז דעת ר' עקיבה דאף תרומת השני תרומה, ודעת ר' יוסי דכיון דתרם כשיעור תורה אין חבירו יכול למחות במה שעשה הראשון, כי הראשון לא תקן את הכרי אלא בחטה אחת כדינה, תרומת הראשון תרומה, ואם כן כשתרם כשיעור אין השותף השני יכול למחות, דיכול הראשון לומר דאנכי לא עשיתי מאומה ורק חפצתי לתקן את הכרי שיהיה מתוקן. ואם כן, אף בעירוב כן, אף משל שותפו ואף משל חבירו יכול ליטול בעל כרחו, דיכול לומר אני חפץ רק לתקן את הטלטול. ואף כשנאמר כשיעור חברים, יכול למחות מפני הקפדה כדרך שותפין המקפידין זה על זה, וכדאיתא בנדרים דף מ"ו. כל זה היכא דבא לקחת משל חלקו שלא מדעתו ובעל כרחו, לא כן כשאינו צריך לו כלום והוא מזכה משלו, אף על כורחו, שאינו רוצה ועומד וצווח, מהני. ואף לפירוש הפני משה משום שמקפיד הדין כן.

וכמו כן לדעת הר"ש דפירש "ממחין" — מומחין ומנוסין ויודעין את הדין, אז אמרינן דר' עקיבה יודה לרבנן, ומטעם דהיכא דהראשון עושה על פי דין, אז ליכא למימר דהשותף השני ימחה. ואף שזה לא אמור אלא בסתמא, הא עומד וצווח לא תהני, התם מכיון דאית להשני חלק כמו לראשון יוכל השני לומר אני חפץ להפריש על חלקי לעצמי ואיני חפץ בשליחותך, כי דין תרומה דין שליחות בעינן. לא כן בעירוב דאינו אלא תיקון ואינו דין שליחות אלא זכות וכין לאדם שלא בפניו וכדאיתא בכתובות דף י"א ע"א בגר קטן שמטבילין אותו על דעת בית דין. ואם אינו ממחין — היינו שהראשון אינו יודע את הדין כמו השני והשני כמו הראשון, אזי בתרומה איכא למימר דתרומת שניהם תרומה. אלא בעירוב נמצא דזה יאסור על זה וזה יאסור ע"י, והתם אמרינן דתרומת שניהם תרומה מכיון שהם שותפים ויש לכל אחד ואחד חלק בזה. אבל אם מזכה משל בני המבוי ואף שלא יאסור להן, והוא

גם כן יהיה מותר, מבלי ספק דמהני, כי נדמה לנדרים דף ל"ו, ולירושלמי תרומות פ"א ה"א.

ובגידון דידן בזמן הזה כשכל בני העיר חפצים ומסכימים וישנם אנשים שאינם חפצים ואינם מסכימים לא צרכינן לזה, מכיון דצריך שכירות רשות משר העיר, דאיכא למימר דשוכרים את כל העיר על דעת מי שחפץ לטלטל, דזה דבר חדש ומעשה חדש, דנמצא שהאנשים האלה יושבים בעיר של אלה אשר שכרו ואינם יכולים לאסור. ואין לזה שייכות לדין המבואר בסימן ש"ם בישראל שאינו רוצה לבטל אם מועיל השכירות, וזהו דעת הרמב"ם ורש"י והמרדכי, דהתם טעמא אחרינא הוא כדי שלא יתרגל להשכיר וחז"ל תקנה עשו מכיון שלו נחרץ העירוב כמו להם, לזאת ביטל ולא שכירות; או מטעם שלא יבוא להשכיר בפחות משוה פרוטה, וזה דעת הירושלמי בפרק ר' דעירובין הלכה ג' "הלכה ישראל מבטל והעכו"ם משכיר", יעוי"ש, ובשיורי קרבן וקרבן העדה שם, דזה לא שייך למימר כאן. ואדרבא, דאם נאמר דשכירות לא תהני, נמצא שכל אחד ואחד אם שונא לחבירו יאסר על חבירו. ועוד, דשכירות המבואר בסימן ש"ם הוא ממנו בעצמו, והכא לא צריכינן לדידיה. ואדרבא יצא לנו מזה ממה נפשך:

א) כופין.

ב) מערבין בעל כרחו בזכות גמור ומדעתו.

ג) אף במקום שיש לו לתרץ דבריו מטעם חומרא.

ד) מכל שכן מפני נפש בישא.

ה) משלו • בני העיר.

ו) אף לר' מאיר דסובר אין מערבין אלא מדעתו, הא בביתו •, ופה אין דנין על העיר.

ז) ששוכרין רק להתיר את הטלטול, — היינו להאנשים החפצים לטלטל, להם שייך קנין שכירות העיר לכל יום השבת, האנשים האחרים אין להם חלק, ורק יושבים בתורת שאלה, ושאלו להם או נתנו להם בתורת תנאי שלא יהיה נזק להשוכרים וכדכתבו התוספות בעירובין דף ע"ב ע"א בדבור המתחיל "מודים", וכן דעת הרא"ש. וכן דעת האור זרוע סימן קע"ב דאדעתא דהכי לא השאיל להם. וכן מצינו שכתב בסימן קס"ח בעירובין בפרק הדר דלהקל אמרינן כבעלים הם ולא להחמיר גבי חמשה שכירי וחמשה לקוטים. ואף אם נאמר שאלה ליומא כמכר הוא, דנמצא שיש להם קנין פירות. וכן דעת הריטב"א בקידושין לדף מ"ז בשואל קרדום. וכן לדעת האור זרוע בעבודה זרה סימן קל"א דסובר דשאלה לא קניא פשיטא דמותר, ואף להני הסוברים דשאלה קנין גמור הוא ליומא ממכר הוא, מכל מקום איכא למימר אדעתא דהכי לאסור עליו לא השאיל לו.

ולזאת, מכל הצדדים אין בזה שום חשש, ומותר. ויעויין בשו"ע אורח חיים סימן שס"ז וסימן שפ"ב ובמגן אברהם בטור"ז ותוספת שבת ותמצא כי כנים וצודקים הדברים האלה שכתבנו ת"ל ומותר לטלטל. וקל מבלי פקפוק בדבר להבין היכא שאין שום כפיה, כי אם מערבין עליו ומשלו דחלוק הוא. ואף שיש להקשות היאך הוא אפשר משלו לזכות על של חבירו, כאשר נעיין בתוספתא מעשר שני פרק ד' ובירושלמי דדמאי פ"ז הלכה א', נמצא בדיעבד מותר, ומשם נלמוד דמכל שכן הכא, ובכגון דא דמכל פינות מותר.

ואחרי הדברים האמורים האלה, הן מצד דין: א) עיירות בזמן הזה שאין להן ס' רבוא בוקעין בכל יום שדין העיירות כחצרות שאינן מערובות. והן מדין ב) נהר חשוב למחיצה. והן מדין ג) שהטליפון והאלקטריק והטלגרף נחשבים לצורת הפתח שפיר. והן מדין ה) זרעים הנזרעים וכן בעיר ובתוך צורת הפתח ומיעוט הוא כנגד העיר. והן מדין ו) מחללי שבתות ואינן מודין בעירוב. והן מדין ז) מהנוקפין והמעוררין, יצאו לנו לאור דינים רבים הנוגעים לתקוני עירובין בזמן הזה, ואביא מכל אלה בעזר הצור בקצור נמרץ למען אשר ידע כי כל דיני עירוב הם "נתיבותיה שלום" והוא הכלי המחזיק ברכה ושלום על ישראל.

א) כשאין ששים רבוא, לא נדון לרשות הרבים ודינה ככרמלית.

ב) אינו להמבואות מפולשין דין כרמלית עליהן.

•) הערת המו"ל: נ"ל שבשני המקומות האלה חסרות מלים אחדות. י. ב.

ג) נהר חשוב כמחיצה ולא חיישינן ליבשות הנהר.

ד) נהר החולק את המבוי או את העיר, שפת הנהר נחשבת למחיצה לשני העברים.

ה) צורת הפתח מהני אף למים.

ו) צורת הפתח אם אינה למעלה על גבי הקנים ממש והיתדות קבועין בהמזוזות מלמעלה נחשבת לצורת הפתח.

ז) שפות הנהר נחשבות למחיצה אף שהן רחוקות מן העיר יותר מעיבורה, ועד תחום העיר.

ח) מחיצות הנראות אין צריכין לחוש לבקיעת רבים.

ט) נהר שנקרש בחרף, אף שעוברים על גבי הגלד, לא בטל שם מחיצה ממנו.

י) חוטי הטלגרף עם העמודים וכן הטליפון והאלקטריק נחשבים לצורת הפתח ולמחיצה כדין צורת הפתח.

יא) בצורת הפתח לא אמרינן שהאויר מן הצדדים יבטל לצורת הפתח.

יב) קרפיפות הנזרעים והם בתוך צורת הפתח אם הם מיעוט כנגד העיר לא מבטלי למחיצות, ומותר.

יג) היכא שנזרע לנויה של חצר, מותר לטלטל ואינו אוסר.

יד) דשאים שעלו מאליהם אינם בכלל קרפף שנזרע, ואינם אוסרים.

טו) ערוגות אינן מצטרפות לשיעור יתר מבית סאתים או רוב כנגד העיר.

טז) זרעים שבין האילנות אינם אוסרים אם עשויים כערוגות.

יז) שכירות רשות מועיל אף אם יש מחללי שבתות אשר אינם מודים בעירוב.

יח) למחללי שבתות לתיאבון מזכים להם וזכות גמור הוא, ואף שלא מדעתם.

יט) כופין לערב ולעשות תיקון למבוי ולהעיר.

כ) מצוה על מי שלא עירב לבטל רשותו.

כא) משל בני המבוי או מבני החצר או מבני העיר מזכין ואינו צריך שאלת פיו.

כב) אף מי שמחמיר על עצמו שאינו נאות ואין דעתו נוחה מעירוב ותיקון של חבירו צריך לבטל את רשותו.

כג) אם אינו רוצה לערב ביחד מחמת שנאה כגון זה כופין, דזה לא נחסר וזה נהנה.

כד) אף להמיעוט שטוענים כהלכה להם שומעים.

כה) במקום ששוכרים את הרשות שוכרים על דעת החפצים לטלטל.

כו) והנשארים שאינם חפצים לטלטל אינם אוסרים, שעל דעת כן שכרו אלה המתקנים שלא יאסרו כבשאלה.

כז) מומחה כשעושה כדין תורה אין השני יכול למחות. ועירוב של שותף מועיל משלו.

כח) ואם השניים הנשארים עושים עירוב אינו חל ואינו מועיל.

כט) והשכירות ששוכרין השניים אינה מועילה כי מושכרת היא מכבר.

ל) יכולין ללכת שם לקחת את הערוב ואין בזה חשש נדר וגדר.

לא) מי שרוצה להחמיר על עצמו ולתת קנים דוקרנים לעמודי הטלגרף והטלפון יוצא לכל הדעות, וערוב כשר הוא.

לב) צריכים לסמוך על הפסים כי עיידות שלנו דין חצר להן ויש להן היתר בפס משני הצדדים. ונפקא מינה לנפסק החוט דיש לסמוך בדיעבד על זה, ולכן צריך להתנות.

ח.

אם דין ה„חולק את עירובו" נוגע לענינו

ושרצונו לבאר את הדין אם אלה שלא עירבו יעשו עירוב דנמצא זה כחולק את עירובו, שאין עירובו עירוב, ולזה נמצא שאף יבטלו את ההיתר הזה שיש להם מכבר.

נראה דאין זה שייכות לדין „החולק את עירובו" בעירובין דף מ"ט ע"א ובירושלמי שם פרק ו' הלכה ז' ובשלחן ערוך סימן שס"ו באורח חיים, כי התם

בעירוב גופא זאת בזה איכא תשובה ארוכה במהר"ם שיק בשאלת תשובות לאורח חיים סימן קמ"ו בשם רבינו יהונתן דהחולק הוא גם כן מטעם קפידא, שלא יתערב זה בזה, מה שאין כן בכאן, וחולק על החכם צבי בסימן קי"ב שדעתו דאין לתת ב' עירובין בבתי כנסיות שונים, יעוי"ש.

ואנכי לדידי דעתי דמבואר כן בירושלמי שם, "אם מבלי מקום הרי זה מותר, אם בשביל לחלוק את עירובן אסור" יעוי"ש, כי אין להם לומר שהם אינם יכולים לאוכלו משום דמונח במקום שאין יכולין ללכת שם או משום נדר או משום שאינן שומרין כראוי, זה החשש שאינן שומרין כראוי איכא למימר כל ישראל בחזקת כשרות הם, ומטעמא זה אמרינן בחולין דף מ' ודף מ"א ד"אין אדם אוסר דבר שאינו שלו" ורק "לצעוריה קא מיכוין". וכן פסק הרמב"ם בהלכות עבודה זרה פרק ח' הלכה א', ויעויין שם בכסף משנה מה שביאר בזה דחזקת כשרות יש לו, ומשום הכי אמרינן דעבודה זרה של ישראל אינה אסורה עד שתעבד, ויעויין בעבודה זרה דף נ"ב ובירושלמי שם פרק ד' הלכה ד' וכמה דוכתי כיוצא בזה. ואף עד אחד אינו נאמן לפוסלו כדאיתא בירושלמי דדמאי פרק ד' ובריטב"א בעבודה זרה פרק ד' מה שכתב בזה. ויש להאריך בזה הרבה. ומתורת נדר וגדר, חדא דאפשר שיבוא בזמן אחר, ואף שנעזל יכולין לקחת המפתח. ועוד מדוע גרע מיין לנזיר? ואף בנדר מן הככר איתא בעירובין דף ל' ע"א ובירושלמי שם פרק ג' הלכה א' דמערבין לו בו וכדמפרש טעמא "שכן ראוי לאוכלו", והוא הדין הכא.

אלא כאן בנידון זה דין אחר להם, כי יש דין בג' בני העיר שמערבין אלו לעצמן ואלו לעצמן, יעויין בעירובין דף נ"ט ע"א וע"ב דיש חילוק בין ארכה לרחבה, הא לאו הכי אין מערבין לחצאין. ואיתא בירושלמי דעירובין פרק ה' הלכה ה' דאיתא אף בעיר של רבים כן. ויעויין בריטב"א פרק ה' דעירובין לדף נ"ט, וכן כתב האו"ז חילוק בין ארכה לרחבה, וכן דעת התשב"ץ חלק ב' סימן ל"ה שפירש את דברי הירושלמי דמקשה מר' יהודא אדר' יהודא, ועל כרחך יש לומר דאם כשכל העיר מתוקנת במחיצות, אז אין מערבין לחצאין, אבל אם אין מתוקנת במחיצות אז מערבין לחצאין. ואם כן, בזה דכל העיר מתוקנת במחיצות אין מערבין לחצאין. ואין זה דומה, דעירוב לחצאין הוא כשאלו מערבין לעצמן ואלו מערבין לעצמן וכל אחד אינו מערב אלא החצי, אז אומרים עליהם דהרי הם כשתי חצרות שלא עירבו בהדי הדדי ופתוחות זו לזו. לא כן כשחלק מיושבי העיר ערבו את כולה ושכרו את רשות כל העיר, איך אפשר להם לשכר זה אחר זה? הלא שכירותן אינה חלה, כי מושכרת היא מכבר. ומה תאמר, יחזור בו? בגזל קאי, וכדאיתא בירושלמי בעירובין פרק ו' הלכה ג' "מעתה אפילו משכיר חזר הוא בו, מיכן והילך בגזל הוא משתמש". ופשטות לישנא הכא דשכירות אין העכו"ם יכול לחזור בו. ובהגהות אשרי מסתפק בזה, ואם שהרא"ש והמרדכי סוברים דיכול לחזור, וברמ"א בחושן משפט סימן קצ"ד ס"א ובסמ"ע וב"ט יש מחלוקת אם כסף לחד מהני בשכירות עכו"ם, ומכאן מוכח דמהני, אבל אפשר דיחזור בו, נראה דשאני קנין לזמן מקנין שאינו לזמן, ומכיון ששכר להתיר מקודם, אין שכירות השניים חלה ממה נפשך. הראשונים שייכא, ואף אם נאמר דמהני ונמצא שזה עירוב חדש, יש לזה עצה הנזכרת בשאלות למהר"ח אר"ז סימן פ"א וסימן פ"ב ובמחצית השקל סימן שצ"ב ס"ק ח' דמהני צורת הפתח לזה כשאין רשות הרבים בתוכו. אבל לא צריכינן לזה כי טעמא הדין שריר וקיים, דכיון ששכרו לזמן, בגזל הוא משתמש, והעיר שלהם להני ששכרו מקודם, ואין אידך יכולים לשכר מעתה, כי דבר המושכר שכרו. ומצאתי ראיתי שכן כתב הגר"א בסימן שפ"ז. וכן יעויין בט"ז ובמגן אברהם סימן שפ"ב, וברמ"א שם, וכן נראה לפסוק כן. ויעויין בתוספת שם ותמצאו כי כנים וצודקים הדברים האלה.

ואחרי כל הדברים האלה האמורים פה, אף שנחוץ לזה אריכות רב, וסמכתי על חכמת המעיין וקצרתי, ורק העתקתי מאת אשר קנו מקומן במקומות אחרים, וגם הוספתי וחדשתי ת"ל במה שנוגע לענין הזה ולמען אשר ילמדו רבים מהם בקל לאיש נבון וישר הולך להבין כי אין שום חשש ופקפוק כלל, ותיקון העיר לטלטל לבית יעקב שלום.

א) עירות שלנו מכל הצדדין חצרות הן להקל.
ב) נהר ושפותיו מחיצות כשרות, ומחבר את העיר, וצורת הפתח עליו מועילה.
ג) תלי מסילת הברזל מחיצות הן.
ד) הטלגרף והטלפון והאלקטריק נחשבים לצורת הפתח להתיר.
ה) בתוך המחיצות הקרפיפות הנזרעים אינם מבטלים המחיצות.
ו) מחללי שבת ואין מודין בעירוב אינן אוסרים.
ז) המוחים והנזקפים והמערערים אינם אוסרים.
ח) אף אם יערב מחדש, לאסור אינו מועיל, ובהתירם עומדים כבראשונה.

הדברים האלה יש בהם כדי ספוקם להתיר את טלטול העיר ואין צורך לאריכות. וכל אחד ישפט בשכלו ויבין לאשורו כי לגבב חומרות, מלבד אשר אינן בנותן טעם בדין עירוב להתיר את העיר, ולפי משפט הראשון בההקדמה הראשונה בדין עירות שלנו בזמן הזה, כפי הצדק והיושר יקבל את האמת שאין מקום לחומרות כאלה בנידון זה בתיקון עיר שלא יביאו לידי חילול שבת, ומצוה רבתא היא, ובעירובין הלכה כדברי המקיל. ובשום עין פקוחה בעיון בתוך הדברים הנאמרים בביאור הדברים האלה לא יערערו, כי בנויים הם על הצדק ועל האמת והשלום.

סימן מג

מי שעירב שהביא מחוץ לתחום למי שלא עירב

שאלה: בן כפר הדר כשני תחומי שבת מהעיר שהביא שמן ובשר לקרובו שבעיר שלא עירב, אם מותרים לו בו ביום?

תשובה: הנה מצינו בנכרי שהביא מחוץ לתחום לצורך ישראל שאסור למי שהובא בשבילו, ודעת רש"י ז"ל היא משום תחומין, ויעויין בביצה דף כ"ה ע"א, ועל כרחך הטעם הוא דלישראל תחומין אסור. ואף דהפצי נכרי הוין כחפצי הפקר בעירובין דף מ"ז ע"ב ורק משום גזירה הוא דאסור, ועל כרחך משום דכיון שהנכרי עושה בשביל ישראל אסור, דדומה כאילו עשה הוא: וכן יש ללמוד משבת דף קכ"ב ע"א בעכו"ם שהדליק נר ובירושלמי שם אף לצורכו ולצורך ישראל יש לדון, יעויין שם בפרק ט"ז הלכה ט', ומטעמא דחוששין אנן שמא יאמר לו להביא ולעשות לו, או דדמי כאילו עושה הישראל.

ואף דדומה כאילו עושה הישראל קשה לאמר כן, דהא העיקר הוא שלא יעשה הוא, וכיון שגופו נח, מה בכך? הא הוא אינו עושה מאומה, ואין נחשב מעשה השליח למעשה המשלח? ועוד, אינו פועל של ישראל, דלא שייך לאמר בזה יד פועל כיד בעל הבית כדאמרינן בעכו"ם לישראל כדאיתא בירושלמי פיאה פרק ב' הלכה ח'*). ועוד, התורה עשתה את תכלית הפעולה בשליח כמו במשלח, אבל בגוף הפעולה לא. והא דאסור בשבת דף קכ"ב בהדליק לו את הנר, איכא למימר דעצם מלאכה של ישראל הנצרכת לו אסרה תורה, ולכן אף שעכו"ם עשאה, גם כן יש איסור בדבר. או דאיכא טעמא אחרינא; שמא יאמר לו פעם אחרת ויצוונו לעשות לו. אבל אי משום טעמא הדין, איך אמרינן בירושלמי דביצה פרק ה' הלכה ח' "כהדא גמליל זוגא אוקריה חד סרקיי כמהין, אתא שאל לר' מנא, אמר ליה, קבלין בגו מיגיירין דידך ואוכלין בד' אמות"? ואיכא למימר דמיירי כשהעכו"ם הביא לצורך עצמו ופגע בגמליל זוגא ואוקריה, דאין בזה מעשה לצורך ישראל. ועוד, במתנה שאני וליכא חששא דשמא יאמר לו להביא. ועוד, דבאן אין עשה שום מעשה במלאכה, רק במה שהביא מחוץ לתחום, בזה ליכא איסורא, אשר לפי זה מותר, רק שהביא לצורכו. וחלוק בטעמים האלה; במלאכה אסור משום שנעשתה מכל מקום המלאכה, בהביא בשבילו אסור, ולא כן בהובא

---

*) הערת המו"ל: בירושלמי הפתוח לפני (וארשע תרפ"ב) אין הלכה ח' בפרק ב' דפיאה. כוונתו של המחבר זצ"ל היא להלכה האחרונה בפרק ב', ע"ש. י. ב.

165

דע"ת

גדולי הרבנים שליט"א

על מצות עירוב

בשכונתינו בארא פארק יצ"ו

עש"ק פרשת וארא ר"ח שבט תש"ס לפ"ק

קריאת קודש

דעת תורה מהרבנים הגאונים המובהקים עמודי ההוראה מנהיגי ומאורי ישראל שליט"א,
ומהרה"ג רבני בתי מדרשות אודות תיקון העירוב בשכונת בארא פארק יע"א

כ"ה

בהיות שנתייסד עירוב בעיר בארא פארק ע"י וועד רבנים מובהקים ועומדת תחת השגחת מורה הוראה מובהק הרב מוה"ר חיים יהודה כ"ץ שליט"א אב"ד סערדאהעלי ונעשית בחומרות והידורים, וכן יש וועד בעלי בתים חשובים נגידים ונשואי פנים העומדים בעזרה להוצאות שצריכים לתיקון העירוב ולמשגיח תמידי מדי שבוע בשבוע, ע"כ גם ידינו תכון עמהם לחזק ידי עושי מצוה, ומצוה רבה על כ"א לסייע במה שיכול כדי להעמיד העירוב על תלה כנהוג בכל תפוצות ישראל.

וע"ז באו עשרים רבנים עה"ח כחודש טבת שנת תש"ס לפ"ק. והיות ומאז כבר הוספו גם מהחותמים מכתבים חשובים לחזק מצוה רבה זו
ע"כ מודפסים כל שמות הרבנים החותמים והכותבים יחדיו

הגה"צ מו"ה **יחזקאל ראטה** שליט"א
אבדק"ק קארלסבורג
(מכתב)

הגה"צ מו"ה **אפרים פישל הערשקאוויטש** שליט"א
אב"ד האלין
(חתימה)

הגה"צ מו"ה **שלום קרויס** שליט"א
אבד"ק אודוואר׳
(מכתב וחתימה)

הגה"צ מו"ה **מנשה קליין** שליט"א
אב"ד ור"מ אונגוואר
(חתימה)

הגה"צ מו"ה **טובי' גאלדשטיין** שליט"א
ראש הישיבה עמק הלכה
ע"י תלמידי הה"ג מו"ה בנימין רובין שתחי' בשליטתו ובניכחתו

הגה"צ מו"ה **יוחנן סופר** שליט"א
אבד"ק ערלוי
(מכתב)

הגה"צ מו"ה **יעקב יצחק נייטאן** שליט"א
רב דק' מחזיקי הדת מאנטריאל
(מכתב)

הגה"צ מו"ה **אהרן ווידער** שליט"א
אבד"ק לינז
(חתימה)

הגה"צ מו"ה **מנחם מענדל רובין** שליט"א
אבד"ק מושאי
(מכתב)

הגה"צ מו"ה **חיים יהודה כ"ץ** שליט"א
אב"ד ור"מ סערדאהעלי
(מכתב)

הגה"צ מו"ה **חיים ישעי' קעניג** שליט"א
אבד"ק יאקע
(מכתב, חתימה)

הגה"צ מו"ה **ישראל מנחם גרינוואלד** שליט"א
אבד"ק פאפא ב"פ
(מכתב וחתימה)

הה"ג מו"ה **שלמה הכהן גראס** שליט"א
דומ"ץ קהל מחזיקי הדת בעלוא ב"פ
(מכתב)

הה"ג מו"ה **צבי היילפערן** שליט"א
דומ"ץ דקהע"י וויען ב"פ
(מכתב)

הה"ג מו"ה **גבריאל צינגער** שליט"א
אב"ד דקהל נטעי גבריאל
(מכתב וחתימה)

הה"ג מו"ה **בן ציון שטראסספער** שליט"א
דומ"ץ דק"ק נייטרא ב"פ
(מכתב)

הגה"צ מו"ה **שמואל שמעלקא לייפער** שליט"א
אדמו"ר מהוסט ור"מ תורת חסד
(התימה)

הה"ג מו"ה **בן ציון יעקב הלוי וואזנר** שליט"א
רב דבד"ץ ובית הוראה "שבט הלוי" מאנסי נ.י.
(מכתב)

הה"ג מו"ה **שלום פסח לאנגסאם** שליט"א
מו"ץ בביהמ"ד בעלוא 50סטרית
(מכתב)

הה"ג מו"ה **זלמן דוד ישעי' סופר** שליט"א
רב דק"ק כתב סופר ערלויא
(תתימה)

הה"ג מו"ה **אשר אנשיל עקשטיין** שליט"א
מו"ץ בביהמ"ד בעלוא 18עוות
(מכתב)

הה"ג מו"ה **יוסף מאיר לייפער** שליט"א
אבד"ק טעמעשוואר
(חתימה)

הה"ג מו"ה **יעקב קאפיל שוואַרץ** שליט"א
ראש ישיבה אהלי יעקב בעמח"ס יקב אפרים
(מכתב)

הה"ג מו"ה **יעקב זיידא** שליט"א
דומ"ץ, ראש כולל הוראה למצויינים
(מכתב)

הה"ג מו"ה **חיים אלעזר ברוין** שליט"א
אב"ד קהל שערי ציון
(חתימה)

הה"ג מו"ה **דוד יצחק שיק** שליט"א
רב דק"ק תפילה לדוד
(חתימה)

הה"ג מו"ה **יחיאל יעקב הכהן מיללער** שליט"א
אב"ד איזנשטאט ורה"כ נועם אלימלך, ובית תנך
(מכתב)

הה"ג מו"ה **יוסף טויסיג** שליט"א
אבד"ק בעלער
(חתימה)

הה"ג מו"ה **יצחק דוב הלוי יונגרייז** שליט"א
אדמו"ר מגארליץ
(חתימה)

הה"ג מו"ה **ישראל אברהם אלטר טויב** שליט"א
אב"ד תולדות נפתלי
(חתימה)

הה"ג מו"ה **משה חיים גאלד** שליט"א
אב"ד קראלי
(חתימה)

הה"צ מו"ה **חיים מאיר י. מ. רובין** שליט"א
אדמו"ר מראפשיץ
(חתימה)

הה"ג מו"ה **שלום יוסף האלפרין** שליט"א
אב"ד בית שמואל ראדמשלא
באמר"ר הגה"צ מו"ה אלחנן שליט"א
(חתימה)

יחזקאל ראטה
אבדק"ק קארלסבורג
בארא פארק, ברוקלין, נ.י. יע"א

ב"ה

היות שכבר נעשה תיקון העירוב פה בעירנו ב"פ יצ"ו, והוא עשוי בכל דקדוקי ההלכה באופן שעדיין לא נעשה פה, ועומד תחת פיקוח מעולה מורה הוראה מובהק הגה"צ מוהר"ר חיים יהודה כ"ץ שליט"א אב"ד דסערדאהעלי, בצוותא עם בע"ב חשובים.

וכפי הבנתי, בכגון דא אין זה מנוגד כלל נגד דעת קדשו של מרן רבינו זצוק"ל, וגם אין בזה סתירה כלל לדעת הרבנים הקדמונים נוחי נפש ז"ל, שעד עתה לא הי' המדובר לעשותו באופן מעולה כזה, ובפרט שנתברר כי עירנו מוקף עם ג' מחיצות העשויין בידי אדם כדת וכהלכה, ובכן יכולין הכל לסמוך בהיתר טלטולו.

והשי"ת ישפות וישכין שלום בקרב ישראל אמן, וע"ז באעה"ח ו' דיום חנוכה ורב חסד

הק' **יחזקאל ראטה**
אבדק"ק קארלסבורג

שלום קרויז

אבד"ק אודווארי
מח"ס דברי שלום ו"ח ושאר ספרים עה"ת וסוגיות
יו"ר בית הוראה דהתאחדות הרבנים

בס"ד יום ה' לסדר ולא שמעו אל משה וגו' תש"ם לפ"ק

שוי"ר לכבוד אהובי נכדי היקר הרב המאוה"ג לממשלת התורה והיראה, צמ"ס קנקן חדש מלא ישן וכו' כש"ת מו"ה ישראל אברהם אלטר טויב שליט"א הרב בביהמ"ד תולדות נפתלי בבארא פארק יצ"ו

אחדשה"ט מאהבה ועזה, מה שאתה מתמה למה אני עומד בראש המתירים לעשות ולתקן עירוב בב"פ הלא כמה רבנים אברכים הם נגד עשיית העירוב, באמת קשה בזה לכתוב תשובה ברורה כי במקום שיש ענין נצחון והכוונה לא לשם שמים, בלא"ה לא יקבלו האמת, מ"מ שלא אהי' כהאי תנא דילף ריקם ריקם לגמרי אכתוב מה שיעלה במצודתי בענין זה והבוחר באמת יבחר.

הנה כל יסודות האוסרים תולים בדעת רבינו הקדוש מסאטמאר זצוק"ל כי אומרים כי דעת רבינו לפי דעתן היה נגד עשיית העירוב. הרי יש עדים שדעת רבינו היה ג"כ שיעשו עירוב, וי"א שלא רצה עירוב, וקשה להכחיש מי שאינו רוצה להכיר האמת. אמנם זאת הכל מודים שדעת רבינו שלא לעשות עירוב היה היכא דלא יהי' השגחה טובה ע"י רב מובהק, ואלמלי היה יודע שיהי' השגחה טובה ויעשו העירוב כדת וכדין ע"י ירא שמים וגדול בתורה, בודאי גם הוא היה מסכים לעשות עירוב - וכן שמעתי בשם הגאון מוהר"ר רפאל זילבער זצ"ל מח"ס מרפא לנפש, מה שאמר לבנו הרה"ג שליט"א ראב"ד הדיינים של התאחדות הרבנים, כי הוא היה דר באיסט זייט לפני הרבה שנים ורצה לעשות עירוב שם ואמר לכ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצוק"ל שרוצה לעשות עירוב, ואמר לו רבינו הק', אם אתה תשגיח על העירוב אז תוכל לעשותו. אבל הרה"ג הנ"ל ז"ל לא רצה לקבל על עצמו השגחה תמידי, לכן לא עשה עירוב. הרי דע"י השגחה טובה גם רבינו הסכים לעשות עירוב - א"כ לפי"ז בעת שנעשה העירוב כדת של תורה ע"י רבנים מובהקים תלמידי חכמים גדולים ובהשגחה יתירה, בודאי ניחא לי' להאי צדיקא קדישא שיעשו עירוב להציל אלפים מישראל מחילול שבת קודש.

אמנם על עיקר טענת האוסרים כי ע"י עשיית עירוב אף שהוא כשר לכל הדיעות מ"מ יצמח פריצות ותערובות אנשים ונשים ברחובות העיר ויבטל הצניעות וכדומה לזה. הנה עי' בהגהת הרא"ש עירובין (ס"ז) מצוה גדולה לתקן עירוב, ועי' בהרא"ש בתשובה (כלל כ"ף ס"ח) אודות הנידוי להרב אשר חלק על הגדולים שבדור הקדום לעכב עשיית העירוב ושם נאמר מי שמחמיר גבי עירוב מכשיל הרבים בחילול שבת, ועי' בשו"ת אבני נזר המתעקש ומונע מלהעמיד עירוב, הוא מחטיא את הרבים ועתיד ליתן את הדין, וזה שיטת רוב הגאונים מדור הקודם ומדורינו עיי"ש.

וכן נפסק בש"ע או"ח הלכות עירוב, דפסק המחבר מצוה לעשות עירוב, והיתכן דשום אחד מהנושאי כלים על הש"ע לא כתב על הלכה זו דמה שמצוה לעשות עירוב זהו דוקא אם לא יצא מכשול מהעירוב, כמו שהאברכים חוששין שמא יצאו הרבה נשים בשוק וכדומה, או שמא יעשה משא ומתן בשבת. ומדלא כתבו על הלכה זו כלום, מוכח דאין יכולים לברוח מלבם איזה סברות כרסיות מה שלא חששו שום אחד מגדולי הפוסקים עד היום. ומאין לקחו העזה מורי הוראות חדשים אברכים בסברתם החדשים לבוא לחלוק על כל הגדולים הקודמים שלא נזכר בעשיית העירוב שום חשש כזה, ולחלוק על הראשונים והאחרונים בלי ראי' כלל וכלל ולבטל כל ההלכות ומסכתת עירובין משום גזירות חדשות שבדו מלבם בסברות כרסיות.

ועי' בספר צפנת פענח מהגאון מראגאטשאוו ז"ל שהוא היה מברר כל השאלות מדברי ראשונים, מ"מ כתב בתשובה (עמוד י"ב) לגדול אחד שרצה בסברתו לפסוק נגד הרמ"א, האיך רוצה לעקור הלכה קבועה בשו"ע. ועי' בירושלמי (פ"ף דגיטין, וסנהדרין פ"ו) דתלמיד שהורה שלא ברשות אף כהלכה, אינה הוראה גם בדיעבד וכו'. ומסיים דעכ"פ ח"ו לפסוק היפך מדברי הרמ"א, אף דיש לנו כח להכריע בראיות ברורות ודוקא לרב גוברי עיי"ש. ובנידון דידן הכי יש כח לאברכים שבימינו לבטל מצות עירוב במקום שכתבו הרא"ש ושאר ראשונים והשו"ע דמצוה גדולה לעשות עירוב, היתכן בסברתם לחלוק ולבטל מצוה זו, אף להחמיר, הרי זה קולא שגורמים עי"ז לחילול שבת, שזה איסור ברור והגזירות שלהם הם רק בגדר ספק, בפרט שלא הוזכרו בשו"ע וגו"כ.

ועי' בשו"ת באר משה (מ"ג סימן ע') שכתב וז"ל, ואני אינני מסכים לאיסור מטעם גזירות חדשות והלואי שנשמור את אשר נזכרו בשו"ע ונו"כ, ועי' בשו"ת הרדב"ז החדשות (סי' קמ"ג) דאין לחדש חומרות על ישראל, - עי' בס' תורת האשם פ"ת יו"ד סי' קי"ו הרוצה להחמיר לנהוג איסור בדבר שלא מצינו שהחמירו חז"ל הוי כמו אפיקורסות ויצא דשכרו בהפסדו, עי' שד"ח כלל פ"ח, ועי' בס' שלחן מלכים הל' ציצית דהחושש לדעת יחיד הנזכר בש"ס, יש בו דעת מינות, וכ"ש בדבר שלא נזכר בשום מקום לחוש להאי גזירה ודו"ק, ועי' בכ"מ שלא לגזור גזירות וחומרות אם לא נזכר בדברי רבותינו ז"ל, ועי' ביד מלאכי בכ"מ דאין להחמיר בדבר שכתוב בפירוש בשו"ע להתיר - והלואי שישמרו מה שמוטל עליהם, בפרט נגד השו"ע וכל הפוסקים לעשות עירוב להציל את ישראל מחילול שבת.

ועי' בגמ' ביצה (דף ט"ז ע"ב) דמי שאינו מתקן עירוב, לקלקל הוא בא כמ"ש רש"י שם.

ועי' עירובין (דף ס"ח) איכא רבנן ואין עירוב בתמי', ועי' תשב"ץ (מ"ב סל"ז) זכות גדול למתקן עירוב. לכן אין לזוז מהשו"ע (סימן שצ"ה וסימן שפ"ו סעיף י"ג) דמצוה לחזור אחר עירוב. וידוע מ"ש בשם הבעש"ט זי"ע דעשיית עירוב מקרב הגאולה, וזה לא ניחא להם"ם וכת דילי' ורימז בקרא בזע"ם תצע"ד אר"ץ בזביחה עירוב מקוה. ויש עוד להאריך שהאוסרים ישובו בתשובה שלימה ולא יחפשו לבטל דברי הראשונים ח"ו. ואם רוצים לעשות נח"ר לרבינו זצ"ל יש כמה חומרות אשר החמיר רבינו זצ"ל בפירוש כמו בענין בגדי נשים וכדומה, שלזה אינם חוששים, רק לבטל השו"ע בסברות כרסיות שלא נזכר בדברי הצדיקים. ובעל הוראה צריך מאוד להתבונן בהוראתו שלא יעשה שום דבר נגד הפוסקים ודו"ק היטב. ויש עוד להאריך בזה, אבל די למורי הוראה יראי שמים לעורר על האמת.

כ"ד זקינך המסיים בקצירת האומר
הק' שלום קרויז
אבד"ק אודווארי

לאחר כתבי זאת, שלח לי רב גדול אחד מן המתירים, מכתב מרב גאון ישיש צדיק אמיתי שליט"א שנכתב ע"י בנו הרב שליט"א לאיסור, ונפלאתי מאוד, כי בשנת תשמ"א היה אסיפה בהתאחדות, והרעיש הגה"צ מפאפא זצ"ל לעשות עירוב, וכל הרבנים שהיו שם יותר מששים רבנים גדולים, ואף אחד מהם לא יצא נגד עשיית העירוב, רק הרה"ג ר' משה ביק זצ"ל שצעק בקול ואמר כי ר' משה פיינשטיין זצ"ל פסק נגד העירוב, ואמר שאם יעשו עירוב אזי הוא יצא מן ההתאחדות. ומחמת שלא רצו לעשות פירוד בהאחדות פסקו מלדבר מענין עשיית העירוב.

מכתב עוז

מאת הרב הגה"צ מוהר"ר חיים יהודה כ"ץ שליט"א

אבד"ק וד"מ מערדאהעלי

בענין הפיקוח ונחיצות העירוב בשכונתינו

בעזרת השם יתברך

הנני להודיע בשער בת רבים לכל שכנינו, שהעירוב הנעשה פה סביבות משכנותינו, נעשה בפיקוחינו והשגחתינו יחד עם ב"ד רבנים גאונים וצדיקים בעלי הוראה מובהקים שליט"א (אשר מחמת סיבה ידועה א"א לפרט שמותם לעת עתה) ובהסכמת שאר רבני תושבי מקום העירוב, והרבה רבנים תושבי עירנו יצ"ו - וכן נתמנה מאתנו משגיח תמידי שיפקח על העירוב תמידים כסדרן.

והנם שתלי"ת מעולם לא נזדקקתי לשום השגחה וחתימה והסכמה והמלצה (חוץ מההברח של רב על בני קהלתו), עכ"ז לגודל יקר ערך חשיבות מצוה רבה דעירובין שמסרו נפשם עלה כל רבותינו נוחי נפש ז"ל זיעוב"י, ועשו כל מיני מצדקי והשתדלות שיהי' עירוב בכל עיר ועיר גדול וקטן בכל תפוצות ישראל ולא חששו לשום טעם וסיבה למנעו, ושמחו בה כמוצא שלל רב, וכמו שאנו אומרים שמחים לשמרו ולערב עירובו, [ועי' ס' מגרות למס שלמה לזקני הגה"ק משמלוי ז"ל סי"ד מכתב ע"ט (משנת תרנ"ב, לאחר שכבר סי' שם מצ"ד ל"ג שנים) וז"ל, עלמה נידינו בעז"ה לתקן עירוב פה בקהילתנו בהונלמה רבה ובקיצור מאד, ועלה בדעיוני כי הכוונה בעירוב כתב המרי"ל שהוא להמתיק הדין ע"ב סי"ו כו' ועם העירוב נשפע מי"ג מדות של רחמים עכל"ה].

כי הוא מצוה מדברי סופרים כמ"ש רבינו החת"ם סי' צ"ט, וגדר וסיג ושמירה שלא להכשל בחילול ש"ק ביודעים ובלא יודעים אלפי פעמים בשנה, (ויש דברים הנפוצים אצל כללות בנ"א ואין היתרם מבורר בשו"ע, כגון כלי שמיעה באזנים ובתי עינים, מוך ותכשיטי נשים ותכשיטי מפתחות, ומטפחת אף וטלית קטן מהשיעור, כפתורים מיותרים ושאר נטפלין לבגדים, שיורי מאכל בפה, יציאה לחוץ עם מים בשערות אחר הטבילה וכיו"ב, וכ"ש ענינים הכרחיים הבאים מזמן לזמן באנשים מיוחדים, כמו לצורך הצלת חולים, ואנשים נכים ומקלותיהם או בכסא גלגלים, ותרופות שנושאים החולים, ולצורך חולים השוכבים בביה"ח ומשמשיהם ומאכליהם, ולצורך ברית מילה בשב"ק, וכן הנצרכים לשאלת חכם וכיו"ב).

ומבואר בסה"ק גודל כח השפעת מצוה זו לקדש המקום שבו נעשה (כמ"ש רמ"ו בסה המר"י הק' בשער המצוות פ' בשלח, ובהקדמת פתחי זוהר בסה פרי מרי, ובסו"ס בית מהרן בליקוטים ד"ה מבנו הרה"ק, בסה הבעש"ט הק' פירוש הפסוק "זוע"ס מנעד מרך" [מבקוק ג'] "זע"ס" ר"ת זמיחה עירובין מקוומות, שע"י דברים אלו מנעד ותמיכד המרך, עכ"ל, ועי' בהסכמת זקני הגה"ק הנ"ל על ס' גדולת רבינו ישראל בעמ"ט, ...מאמר זה מהבעמ"ט שג' דברים אלו הם רמזים ומחוים מאד שנרמזו לישראל, להיינו שמיטה כתרה משו"ב יר"ש, ושיחי עירובין בעיר, ומקוה כתרה, ועי"ז יעמד ויקומם המרך, וש

לרמז בפ' שופטים ועגל הכהן ודיבר אל העם ואמר אליהם שמע ישראל כו' וכתב רש"י ז"ל אפי' אין בכם זכות אלא ק"ש בלבד כדאי אתם שיושיע אתכם, עי' בסוטה מ"ב ע"ח לשון חז"ל בפס רשב"י, ורש"י שיהא בלשון אחר, וי"ל דהרמז בלשונו הק' אפי' אין בכם אלא זכות קריאת "שמ"ע" - טוטליקון שאיזה מקום עיכובין כדאי אתם שיושיע אתכם עכל"ה).

ובצירוף גודל המכשלה שיש בעו"ה ע"י שנפרץ לעשות צוה"פ כל יחיד בינו לבין שכינו בלי הוראת חכם, שהרבה מהם פסולים לגמרי - ע"כ יצאתי חוץ לגדרי ונעניתי להפצרת העסקנים החשובים בני תורה וירא אלקים הי"ו העוסקים במצוה זו בפיזור הונם ומאדם וחמנם, לחזקם ולסעדם כראוי וכנכון לכבוד שמו ית'.

ובכלל ענין תיקון עירובין פה, ידוע לכל שהי' בזה קצת חילוקי דיעות, שהרבה רבנים גאו"צ הסכימו לעשות עירוב בכל העיר, ובתוכם כ"ק אאמו"ר הגה"צ מסאמבאטהעלי זלה"ה שהי' בעל הוראה מובהק מדור הישן, ואף אמנם שהי' רבנים גאו"צ מאותם שאנו סמוכים על הוראתם, שלא רצו לעשות עירוב, (מטעם הידוע להם שלא גילו לנו בכתב), וראינו ושמענו דיעות חלוקות הנראים כסותרים, וכ"א אומר בזה הסבר כרצונו זה בכה וזה בכה, ונראה פשוט שלא מחמת שהחזיקו בה לאיסור מצד הדין, אלא שלפי המקום והזמן והמצב באותן השנים עדיין לא הי' שעת הכושר לכך לעשותו כתיקונו - אמנם כהיום שנתחברו בעלי הוראה יחד עם עסקנים מסורים וסדרנו עירוב מתוקן כהוגן (וממילא כבר יש פה עשרות עירובין בכל פינה ופינה וכל רב וחבורה לעצמה) יכול כל נפש היפה לסמוך עלה כעין כל העירובין שנעשו לפנינו מקדמת דנא בכל ערי ישראל. (והנוהגים ע"פ הוראת ועצת חכמים להחמיר שלא לטלטל בעירוב הנהוג בעירות גדולות או קטנות כמעונות הקיץ וכיו"ב, ימשיכו לנהוג כמנהגם ותבא עליהם ברכת טוב).

ועתה אחי ורעי שמחו בד' וענגו את השבת קודש בלי שום מניעה ומכשול, מנוחת שלום ושלוה והשקט ובטח, אין פרץ ואין יוצאת ואין צוחה ברחובותינו, כי חדות ד' היא מעוזכם, ויכולה היא שתרחם שננצל מכל עקתין בישין, ואל תוך בתיכם להניח ברכה, ונזכה בזכותה להגאל בגאולה שלימה בב"א.

הכ"ד זעירא דמן חבריא הבעה"ח היום יום עש"ק לסדר למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ד', י"ט מרחשון שנת השב"ת מאח"ד לפ"ק.

הק' חיים יהודה כ"ץ
אב"ד ור"מ דק"ק עדת סערדאהעלי

יוחנן בהגרמ"מ זצ"ל **סופר**
אב"ד ור"מ דק"ק ערלוי יצ"ו
ראש ישיבת אהל שמעון
בעיה"ק ירושלים תובב"א

בס"ד ירושלים ת"ו יום ה' ויגש תש"ס

לבני יקירי הרב הגאון המפורסם
מו"ה זלמן דוד ישעי' סופר שליט"א
רב דקהילת כתב סופר בורו פארק – ברוקלין יע"א

אחדשת"ה – אודות שאלתך בשמך ובשם התלמידים היקרים שבעירכם מה דעתי העני' אודות העירוב שבעירכם.

הנה כבר הורה זקן ק"ז מרן החת"ס זצ"ל בשו"ת חת"ס חאו"ח סי' צ"ט שמוטל עלינו החיוב לדאוג להציל ולשמור על נשים וקטנים וכו' שלא יכשלו ח"ו בחילול ש"ק בהוצאת דברים קטנים כגון מטפחת, מפתח דירתם וכו', לכן ראוי וחיוב לתקן עירוב המתיר הטלטול ובסיום תשובתו ציוה על השואל שישתדל בכל עוז לתקן עירוב לבני קהילתו, ועיי"ש בדברות קדשו.

והיות וכפי הודעתך הגה"צ מו"ה פישל הערשקאוויטש שליט"א אב"ד האליין והגה"צ מו"ה חיים יהודה כ"ץ שליט"א אב"ד סערדאהעל שהם גדולי תורה מפורסמים ומורי הוראה מובהקים, עומדים על משמרת הקודש בתיקון העירוב על צד היותר טוב בכל פרטיה ודקדוקיה, בודאי יש לסמוך עליהם בלי שום פקפוק כנלע"ד.

כ"ז כתבתי כנ"ל עבור התלמידים היקרים הסרים למשמעתי.

כ"ד אבך הנאמן דושת"ה באהבה
הק' **יוחנן** בהגרמ"מ זצ"ל **סופר**

יעקב יצחק נייַמאן
רב דביהמד"ר
חסידי בעלזא ומחזיקי הדת
מאנטריא־ל יע"א, קנדה

בס"ד

כ' טבת תש"ם לפ"ק

שוכט"ס אל כבוד ידידי הרה"ג המפורסם וכו'

קבלתי המכתב של כ"ת, והגם שאין אני מן הרבנים אשר מכתבי יכריע את הענין, הלא ידוע שכבוד ידידי הרב הגאון החסיד שבכהונה מו"ה חיים לייב כ"ץ שליט"א אבדק"ק סערדאהעלי הוא אחד מן המורי הוראות המובהקים אשר רבים סומכים עליו בשאלות גדולות ונחיצות והוראתו בקדושה, וגם כ"ק מו"ר בעל ויחי יוסף מפאפא זצ"ל שהי' אחד מן גדולי הדור סמך עליו ידיו, והרבה יראים ושלמים פונים אליו בשאלות גדולות.

הנה מתשובותיו של כ"ק מו"ר בעל ויען יוסף זצ"ל רואים שהלך בשיטת מרן הח"ס ועודד את הפונים אליו בעשיית תיקון עירובין גם במדינתינו, והוסיף שיהא בית דין קבוע שמקבל על עצמו את השגחת העירוב שח"ו לא יבואו לידי מכשול.

ועוד בזכרוני כאשר זכיתי ללמוד אצל כ"ק מו"ר ויגד יעקב זי"ע שראינו שנסע בעגלה בסביבות העיר לראות האם הכל בסדר ולפעמים נסע הדיין או הרב מקהילה אחרת וכן הרבה פעמים שלח את חתנו שהי' מורה הוראה מובהק.

ואודות מה שחוששים שקלי הדעת יעשו דברים שהם זילותא לקדושת הש"ק, הלא בלא"ה במדינות אלו צריכין הרבנים לדרוש ולהוכיח הרבה מפירצות שונות ואו יכללו בדבריהם להגיד גודל קדושת שב"ק ושאר ענינים ובעה"י ולמוכיחם ינעם ועליהם תבא ברכת טוב.

לפענ"ד הי' דבר טוב להודיע שמי שרוצה להחמיר על עצמו רשאי ואינו נקרא ח"ו אינו מודה בעירוב, וכן ראיתי את כ"ק מו"ר בעל ויגד יעקב זי"ע שאף שהוא בעצמו השניח עליו נתן את חפציו ליד בחור המשמשו (מטפחת אף, טאביק פישקא ושעון). וכן שמעתי מתלמידי האדמו"ר בעל קרן לדוד זצ"ל כאשר עשה העירוב בסאטמאר בשבת ראשונה נשא בעצמו חומש לבית המדרש ושוב לא הוציא בשבת. ואני מקוה שמודעה כזאת ישקיט הרוחות והקולות יחדלון.

ויעזור השי"ת שיקוים תלמידי חכמים מרבים שלום ולא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה אלא השלום.

ידידו דושה"ט

בברכת כל טוב כל הימים

יעקב יצחק נייַמאן

נא למסור פר"ש וברכת הדיוט מעומקא דליבא לכבוד ידידי הרב הגאון מסערדאהעלי שליט"א והקב"ה יעזור שיזכה ויצליח במעשיו מתוך נחת והרחבה דקדושה.

מנחם מענדל רובין

באאמו"ר הצה"ק זצלל"ה הי"ד

בעה"מ שו"ת חבצלת ישורין עדה"שע

שיל"ת

יום ד' לסדר ויקרא בהם שמי תש"ס לפ"ק ברוקלין יצ"ו

כיהודה ועוד הננו מצטרף בתם לב אל פסק הלכה של הרה"ג והאדמורי"ם שליט"א שהמצוה לתקן עירוב בעיר חלה גם על שכונת ברוקלין יצ"ו, כ"ז שנעשה באחריות, ע"ד אנ"ש, וע"י רבנים בעלי סמכא.-
עוד בתשמ"ה בפ' "ואת עשו וחיו" כתבתי לחזק עושי עירוב בשכונת ווילאמסבורג יצ"ו – והעתקתי המקורות לכ"ז במאמר מיוחד בפרטות. - כמובן ביד כל אחד לקבל העתקה מהמאמר.

תמצית הדברים:

א. הלכה קבועה בש"ס ושו"ע שמוטל על הת"ח והרבנים לתקן עירוב בעיר – מסורת רבוה"ק ומנהג אבוה"ק להתאמץ לעשות למעשה עירובין בעירות קטנות וגדולות בכל כחם, כ"ז שאין שם רה"ר דאורייתא.

ב. בהמאמר נתברר בראיות מיוסדים שאין לברוקלין רק דין כרמלית כמו העירות הגדולות באייראפע, ירושלים עיה"ק, וכו'. כן פסק מרן דודי הגה"ק מסאטמאר זצלל"ה, והסכים לזה באחרונה הגאון רמ"פ בעל אגר"מ זצ"ל.

ג. מפורש בש"ס ופוסקים שע"י העירוב מצילין בש"ק רבבות ממכשולים ותקלות, וכן עושים גמילת חסד רב הערך עבור זקנים, חולאים ר"ל טפלא ונשיא- והצבור בכלל. כמבואר ממקורות נאמנים במאמר הנ"ל.

ד. שיטת מרן דודי הגה"ק זצלל"ה הי' תמיד להשתדל לעשות עירוב המקובל מהייט"ל וכשיטתו המוחלטת של החת"ס ותלמידיו.לא נודע לי הטעם למה אמר באחרונה להרה"ג שליט"א שלא יעשו עירוב כאן, ובהמאמר הנ"ל בירדתי ששיטתו אינה ברורה, ובטוח אני דלא נייח לי'ה בנ"ע מרומים שישתמשו עם שמו הגדול לבטל עירובין כאן.

ה. שיטת האר"י והרח"ו, שיטת הבעש"ט ותלמידיו להתאמץ בכל תוקף לתקן עירובין – וכתבו שיש בזה גם צד סגולה, לעורר רחמים ולבטל דינים, עירו"ב ע"ב גימ' חסד, רי"ו גימ' גבורה, עירוב אותיות עיבו"ר – ואפשר להוסיף היות ועירוב גימטריא רפ"ח – רופא חולי עמו ישראל, כיה"ר.

ו. הננו פוניה בכל לשון של בקשה לזהר על כבוד הרבנות וכבוד הרבנים בעיני הקהל נא ונא האספו! יוציאו שני הצדדים ביחד קול קורא לכתוב כ"א את שיטתו ולחתום ביחד ותתקיים עי"ז העשה דכבוד התורה!

ז. שמעתי מאאמ"ו הגה"ק זצלל"ה הי"ד לדייק בהא דאיתא בירושלמי המתחיל במצוה אומרים לו גמור, ומהו פי' ל' אומרים לו? ובתנחומא איתא יגמור. ופירש שעפ"י הלכה יש רשות לתבוע מן המתחיל שיגמור, ואולי נכלל בלשון זה שחייבין לסייע לו לגמור – ובמכתב זה אני מקיים בע"ה תרווייהו.

ומעומק לב את המסייעים למצות עירוב ישלם ה' פעלם ותהא משכורתם שלימה, ה' יברך את עמו בשלום.

למען האמת בהלכה

הק' מנחם מענדל רובין

באאמ"ו הגה"ק זי"ע הי"ד

חיים ישעי' קעניג

אב"ד וו"מ דקהל חשק שלמה ד'יאקע
בעמח"ס שו"ת חקי חיים ה"ח

ב"ה

(קטע מתוך תשובה שנכתב ללאנדאן)

בנידן תיקון עירובין בבורו פארק ע"י צורת הפתח להתיר הטלטול אשר היתרו הוא מורווח כמו שנהוג כבר מדורות הקדמונים ואנן שליחותייהו דקדמאי עבדינן, - בירורתי כבר צידי ההיתר עוד לפני י"ט שנים ושמוטל על חכמי דמתא לתקן עירובין כמבואר בארוכה בשו"ת חתם סופר חאו"ח סימן צ"ט עיי"ש, ומי לא יפחד מלשונו הק' שהקולר תלוי בצווארי חכמי העיר ע"י שא"א שמישהו לא יכשל באיסור הוצאה בשבת. תשובתי נדפסה בספרי חקי חיים חאו"ח ח"א סימן נ"ד - ותדרשנו משם שקשה עלי לכפלו, וגם בלתי זה כבר נתפרסם כעת בראש כל חוצות יסודות חזקים ע"י רבנים מובהקים גדולי הוראה להתיר הטלטול בעירנו בלי שום חשש ופקפוק - אלא שבספרי בתשובה הנ"ל הסקתי, כי למעשה חושש אני משום שתיקון עירובין עלול הוא שיוצמח מזה מחלוקת, ושוא"ת עדיף -

אכן כיון שנשתנה המצב ע"י המנגדים עצמן, שהתחילו לעשות לצורך עצמן צוה"פ סביב בתיהם במבואותיהם - והעם נמשכו אחריהם - ונעשו פה בבורו פארק וכן בשאר שכונות צוה"פ לעשרות, ע"כ אין עת לחשות ולעבור ע"ז בשתיקה - כי הרבה נעשו בפסול גמור מחמת חסרון ידיעה - וגם הרבה נכשלו בהוצאה חוץ לעירוב כי לא ידעו איה כלות העירוב - לכן פשיטא שעדיף יותר לעשות תיקון ציבורי ע"י בית דין חכמי תורה ובהשגחתם להסיר מכשול מדרך עמי - ולקיים ולחזק תקנת שלמה המלך ע"ה להתיר הטלטול בכל העיר ע"י צוה"פ -

וכעת נתעוררתי, כי צוה"פ הוא תיקון גדול גם "עבור יו"ט" - כי העם רובא דרובם אינם מבחינין בין הוצאה שיש בו צורך ובין הוצאה שלא לצורך, כי פשוט אצלם שלגבי יו"ט לא שיך איסור הוצאה - ועיני ראו ולא זר, ואף האברכים שלנו נושאים שלא לצורך כלל - בלי להשים על לבם שנכשלים באיסור הוצאה -

איתא במועד קטן דף ה' ע"א, אמר ר' שמעון בן פזי רמז לציון קברות מן התורה מנין וכו', אביי אמר מהכא ולפני עור לא תתן מכשול - פירש"י כלומר עשו דבר על הטומאה שלא יהיו נכשלים בה נושאי תרומה וטהרות - כלומר שמוטל על הבי"ד לציין הקברות ובאם לאו, דהיינו שהם בשוא"ת, הרי הם נותנים מכשול על נושאי התרומה - והדברים תמוהים, אי' המקום בכל התורה כולה שבשוא"ת יהיו עוברים על לפני עור לא תתן מכשול - ועכ"ח דציבור שאני, דמכשול רבים הוא חמירי - ודן ק"ו, מה התם שאין הכל נושאי תרומה, אמרו שאי תיקון של בי"ד הוא בכלל לפני עור, וגם המכשול הוא באיסור שימור שהוא לאו שהרי לא יאכלנו בטומאתו, כדמשמע התם בש"ס שחששו רק שלא נטמא התרומה עיי"ש - ק"ו הכא שאיסור טלטול נוגע לכל ישראל, אנשים נשים וטף, וגם הוא שגגת כרת וסקילה שמוטל על חכמי התורה לעשות תיקון ולפענח המכשול ודו"ק -

ואין לנו להתחכם על חכמת שלמה, אלא לילך בעקבי הצאן כאשר נהגו דורות הראשונים, ואף בעיירות ובכרכים הכי גדולים - עיין גליוני הש"ס יבמות ק"ב ע"א ד"ה אם יבא אלי' ויאמר וכו' - כי מנהג העם הוא כרבים לגבי יחיד, ע"כ אם יבא אלי' ויאמר אין חולצין בסנדל, אין שומעין לו, שכבר נהגו העם וכו' וכתיב אחרי רבים להטות, והולכין אחרי שנהגו העם - לשון ספר יושר לבב בית שני חדר שני פרק ה' - ואין זו אומרת שאנו גוזרין לטלטל בחוץ בהיקף העירוב, אלא החדול יחדל ויקבל שכר על הפרישה, ואנו נקבל שכר על הדרישה - אלו ואלו יזכו לקבל שכר שבת מגבהי מרומים בנחלה בלי מצרים.

כ"ג חשון תש"ם לפ"ק חיים ישעי' קעניג

ישראל מנחם גרינוואלד
מגדק"ק קהלת יוסף פאפא ני"פ

נס"ד

שלום וכט"ס אל מע"כ ידידי הרב הגה"צ מוה"ר חיים יהודה כ"ץ שליט"א אבד"ק וד"מ סערדאהעלי

אחדשכ"ת, הנני בזה למלאות בקשתו לבוא בכתובים ע"ד העירוב שנתקן פה בשכונתינו ב"פ יצ"ו.

האמת, מה לי לכתוב בדבר שכ"ק אבא מארי זצ"ל כבר האריך בתשו' ויען יוסף סי' קצ"ה לחזק ענין תיקון עירובין, וכתב דאף שהיו מן הגדולים שלא היו מהדרין לעשותו כדי שלא להכנים עצמם בין מחלוקת הפוסקים, עכ"ז אנחנו ראינו לרבותינו זצ"ל שהיו משתדלין לעשות תיקון עירובין כדי להציל ההמון ממכשול כיון שראו רבותינו שנכשלין באיסור הוצאה בשבת, ועיין שם מש"כ על כן לא הבנתי טעם הרבנים שרוצין למנוע דבר זה בעיר ניו יארק מטעם שיוכל לגרום קלקול וזלזול וקלות, הלא ראינו לרבותינו זצ"ל שלא היו חוששין לזה.

וממשיך אבא מארי זצ"ל שם בתשו', ע"ד החילוק שיש בין עיירות שבאיראפא לעיר זה, דשם הי' בכל עיר רב או בי"ד קבוע וכו', אבל כאן בניו יארק דאין כאן בי"ד קבוע, אם יארע איזה שינוי יש לחוש דאיכא דשמע בהא ולא שמע בהא, אבל אם יכולין להמציא ג' רבנים יראים ומובהקים הבקיאים בהל' עירובין ומקבלין על עצמם ההשגחה וההכרזה בכל בתי כנסיות של מחוז זה אם יצטרך, איננו רואה טעם למנוע מלעשות העירובין וכו', ואנשי מעשה ממילה יבינו דיש מקום להחמיר למי שאינו נחוץ לכך, כיון שאין ההיתר אליבא דכו"ע. [זה כתב על מאנהעטן שהי' מבוסס על כמה וכמה קולות].

ועיי"ש ובעוד כמה תשו' שאאמו"ר זצ"ל מאריך לבאר דאין לנו כאן רשות הרבים דאורייתא כלל. [ובפרט כאן בשכונתינו, לאחר שנתברר דאיכא ג' מחיצות שנעשו בידי אדם.]

ומ"ש שם, שדבריו להלכה ולא למעשה, הדבר פשוט שכתב כן מרוב ענוותנותו, כי לא רצה לסמוך רק ע"ע לחוד בענין העירוב במאנהעטען, אבל מעולם לא זז מלחזק ולעודד את הפונים אליו בענין עשיית ותיקון עירובין גם כאן במדינתינו.

ומידי דברי בו, זכור אזכור כמה השתוקק אאמו"ר זצוק"ל ע"ד תיקון עירוב, ומרגלא בפומי' שדודו ורבו הגה"ק בעל קרן לדוד זצוק"ל מיד בשבתו על כסא הרבנות בק"ק סאטמאר, דבר ראשון שעסק בו היה תיקון העירוב, וע"כ חיזק אאמו"ר זצ"ל עשיית העירוב בשכונות החרדיות בברוקלין, ובסוף ימיו השתדל בעצמו בעשיית העירוב בוויליאמסבורג, ושלח את אחי הגדול שליט"א לסובב לבדוק את העירוב, יחד עם הגה"צ מהאליין שליט"א ועוד רבנים חשובים, ועכשיו שנתקן צורת הפתחים סביב שכונתינו ע"י הדר"ג שליט"א יחד עם עוד רבנים מובהקים, בודאי שזה הי' רצונו של כ"ק אבא מארי זצ"ל.

וע"כ הנני מצטרף בצירופי דרבנן לחזק ידי עושי מצוה דרבים להציל רבים ממכשולי איסור הוצאה בשוגג, ובזכות שמירת שבת קודש נזכה לגאולה קרובה בב"א.

וע"ז באתי עה"ח יום ד' לסדר שמות כ' טבת תש"ס לפ"ק

הק' ישראל מנחם גרינוואלד

קהל מחזיקי הדת דחסידי בעלזא

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

בארא פארק יע"א

~~~
~~~

צבי היילפערן
דומ"ץ דקהע"י וויען ב"פ

בס"ד

על דבר העירוב הנעשה פה בארא פארק, אקדמות מילין, לבי עלי דוי איך מענין של מצוה נתגלגל ל"ע מחלוקת הכוללת גם בזיון וזלזול תלמידי חכמים {וכבר אמרו חז"ל (שבת קי"ט) המבזה ת"ח אין רפואה למכתו} ואיסורים הללו של אונאת דברים ולשה"ר וכו' לכו"ע הם מן העבירות החמורות מן התורה ואין שום דבר שיצדיק לעבור עוונות פליליות האלו, אף לא גודל מצות עשיית עירוב ואף לא גודל מצות מחאה נגד העירוב. ולמזהיר ולנזהר שלומים תן.

ובעיקר היתר טלטול ע"י העירוב הנעשה פה, הנה מתחילה התנגדו כמה רבנים לעשייתו, אבל עכשיו שכבר נעשה, הדבר פשוט לענ"ד שיש לסמוך עליו, ובתנאי שיהיה בפקוח מורה הוראה מובהק, דלא גרע משאר עירובין הנהוגין בישראל מקדמת דנא, ואדרבה בכמה דברים עדיפא מיניהו, וכבר כתב הגאון בית מאיר (סי' שם"ד סו"ס ב') בענין עירוב דאסור להורות שום איסור לאחרים במה שנהגו ע"פ דעת הרבה מהראשונים והאחרונים, עכ"ד.

והמפקפקים בעירוב הנעשה פה מצד רה"ר דאורייתא, חוץ משאר הצדדים שיש להקל בזה, הלא הונח לנו שכבר נתברר שבארא פארק מוקף מג' צדדים במחיצה הנעשה בידי אדם בעומד מרובה על הפרוץ, ובכה"ג גם מן המחמירים מודים להקל כמ"ש בשו"ת אחיעזר ח"ד.

ומה שמפקפקים מצד שיש אנשים שאינם מסכימים להעירוב וצווחין ואומרים שהם אינם רוצים בזכות פת העירוב ובזה אוסרים הם על שאר בנ"א, הנה לא ידוע לן אם באמת ישנם אנשים כזה, ואם אמנם נמצאים כאלה, אין אנו יורדים לסוף דעתם מאיזה מדה באו לידי כך להכשיל (לפי דעתם) כל המטלטלים ע"י העירוב, ועכ"פ לדינא כבר דנו קדמאי בכעין זה בדין מי שאינו מודה בעירוב, ואחרון אחרון חביב ראינו תשובה בנידון דידן מהרה"ג אב"ד קארלסבורג שליט"א אשר הניף ידו בעים רוחו בכוחא דהיתירא.

ומה שמפקפקים מצד שכבר יצא קול קורא מגאונים בדור שלפנינו לאסור העירוב, נראה שהם לא דנו על עירוב כזה כמו הנעשה היום עם כל דקדוקי וחומרי הלכה, נמצא שלא על חתיכה זו דנו הם, ובכה"ג פשיטא שיכולים המורים לפסוק היום מה שנראה להו (כמ"ש רשב"א חולין נ"ד ע"ב ולהלכה ברמ"א יו"ד רמ"ד סעי' ל"א), ומה עוד שעכשיו נתברר שהמקום מוקף מג' צדדים במחיצה הנעשות ע"י אדם, בכה"ג אמרינן אי הוה שמיע להו הוה הדרו בהו (עי' רמ"א חו"מ סי' כה ס"ס ד').

תבנא לדינא דמותר לטלטל ע"י העירוב הנעשה עכשיו, והחוששים לדעת רבם, ואומרים שאסרו הדבר למגדר מילתא, יחושו ויחמירו לעצמם.

הנה ידוע דעת המשנ"ב (סי' שם"ב סק"ח) לגבי עירוב הנעשה ע"י צורת הפתח, דכל בעל נפש יחמיר לעצמו, אמנם יש לספק ברעתו כשיש עוד סניף להקל כגון בנידן דידן שמוקף מחיצות, אולי בכה"ג גם בעל נפש אין צריך להחמיר, אמנם ידוע שקשה מאד בעירוב לצאת כל הדיעות והחומרות של כל הפוסקים, (ונזכיר קצתם - אולי אינו מועיל ההיקף של ג' צדדים מה"ת כשיש בתוכו פירצה של י' אמות דלדעת המשכנ"י אוסרות מה"ת, וגם לדעת משכנ"י אזיל לי' ההיתר של החוז"א דמחיצה של עומד מרובה מועלת לרה"ר, וגם דעת הרה"ג בעל דברי יציב שאותם שאינם מסכימים אוסרים לאחרים). ולכן נ"ל דבעל נפש דרוצה להחמיר יש מקום לחומרתו וטוב לו שיתנה בפירוש שאינו מקבל עליו החומרה רק בלי נדר כדי שאם יצטרך בעתיד להקל לא יהא בהנהגתו חשש נדר.

וזהו מה שנראה לענ"ד. והרינו מוסר מודעה שכתבתי רק כדי להרבות כבוד שמים בקיום מצות השי"ת, ולכן כל מי שיהין להדפים בענין העירוב דברים שיש בתוכם איזה זלזול אפילו קל נגד כל בן ישראל, הרינו אוסר לו להצטרף דברי אצל דבריו, כי כתבתי רק לכבוד שמים ולא להיפוך ח"ו. והאמת והשלום אהבו.

אור ליום ד' לסדר ויחי תש"ס

צבי היילפערן
דומ"ץ דקהע"י וויען ב"פ

בן ציון הכהן שטראסספער

דומ"ץ דק"ק נייטרא ב.פ.

בעזהי"ת

למען אחי ורעי אדברה נא.

התמהמהתי ולא חשתי לבוא על החתום בענין העירוב שבשכונתנו, בארא פארק יצ"ו, כי מזרע אהרן קאתינא, ומחובתנו להיות אוהב שלום ורודף שלום, על כן רדפתי ודפקתי על דלתי חרבנים הגאונים שליט"א העוסקים בענין העירוב, האוסרים והמתירים, שיבואו לידי איזה פשרה, לא פשרה כיצד לחוות דעתם בהלכה, כי בזה לא שייך פשרה, אלא באופנים אחרים, שאין כאן המקום לפרטם. אמנם לצערי, לעת עתה לא עלתה בידי, מ"מ לא אומר נואש, ועת לכל חפץ בעזה"י.

ועל של עתה באתי, כי אם אמנם אני איני מהמפקחים על העירוב, וגם לא מוועד הרבנים על העירוב, מ"מ באתי בשורות אלו להודיע לכל מאן דבעי למידע הדברים דלהלן:

הנה נידון העירוב דפה, מתחלק לשלשה סעיפים.

א' האם כשיש לשכונתנו צורת פתחים סביב סביב האם מותר לטלטל בתוכה בשב"ק. – לענד"נ שמותר לטלטל בה, והארכתי בביאור השיטות בעזה"י בשיעורי בהל' שבת בש"ק פ' וירא ופ' חיי שרה דהאי שתא, ולא עת האסף פה שורשי ההלכה מש"ס ופוסקים. עכ"פ נראה שמותר לטלטל בה, וגם מצוה להיות אחיעזר ולאחיסמך להרבנים החשובים העוסקים בה.

ב' האם יש השגחה מעולה על העירוב. – חקרתי ודרשתי היטב, והנה אמת נכון הדבר כי העירוב מבוסס על סדר השגחה מעולה מרבנים מובהקים שליט"א, והשגחה על זה עומד בדרגת ההשגחה שיש על שאר דברים קלים וחמורים שבעירנו.

ג' האם יש לחוש שע"י העירוב יתרבו ברחובות העיר נשים וילדיהם ושיתהווה בזה פירצה בחומות הצניעות. – אמנם בהשקפה ראשונה היה נראה כי הטענה נכונה, אבל נתבונן נא, למה לנו להתחכם יותר מחכמי הש"ס והשו"ע ורבותינו הקדושים אשר הם המורים לנו דרך החיים מה לקרב ומה לרחק והם הם שחזרו ושנו שמצוה לעשות עירוב, כדי למנוע מחשש חילול שבת החמורה ולהרבות בעונג שבת, ואין זכר ואין רמז בדבריהם למנוע ממצוה זו מחמת חששות כאלו. ופוק חזי מש"כ קדוש זקני רשכבה"ג מרן חתם סופר זי"ע (בשו"ת חאו"ח סי' צ"ט) וז"ל ראויה ונכון לכל קהל עם ישראל <u>בכל מקומות מושבותיהם</u> לתקן מבואותיהם בתיקונים צורת הפתח או שארי תיקונים כיוצא בו וכו' והוא מן השכל ומן המבואר להדיא בדברי חז"ל עכ"ל והאריך שם בדברים חוצבים בגודל המצוה ע"ש. ויש לנו לבטל דעתינו והרגשתנו לדעת רבותינו הקדושים אפי' במקום שמחמת כוונה לשם שמים נראה לנו אחרת. ובודאי שמצוה הואת לא תגרום שום מכשול, כי שומר מצוה לא ידע דבר רע.

ברם להוי ידוע, כי ישנם רבנים גאונים שליט"א אשר דעתם כי אסור לטלטל בעירוב זה, מטעמים וטעמים שונים, על כן דברי הנ"ל, כהיתר ומצות עירוב, לא נאמר כלל וכלל לעדתיהם החשובות, ולכל הרגיל לשואלם בדבר ה' בכל עת ועונה, כי עליהם לשמוע לדעת תורה של רבם ומורם, ואין להם לטלטל כלל ע"י עירוב זה, ולא יזוזו ח"ו מדבריהם זיז כל שהוא. – וגם אותם המטלטלים כהוראת רבם, יזהרו מאוד בכבוד הרבנים האוסרים, כגון שלא להכנס לכתי מדרשם כשהוא נושא דבר בפרהסיא וכן כל כיוצא בו. ולכן אבקש שלא ידפיסו שום דבר בשמי בענין העירוב אלא אם ידפיסו מכתב זה בשלימותו כי כבוד הרבנים הגאונים האוסרים יקר מאוד בעיני.

והנני כופל שכל מה שכתבתי לעיל בדבר היתר ומצות עירוב הוא רק לאותם החוסים בצלם של הרבנים הגאונים שליט"א הסוברים כן, ודברי הם רק בבחינת איש את רעהו יעזורו ולאחיו יאמר חזק. וה' עוז לעמו יתן, ה' יברך את עמו בשלום.

וע"ז באתי עה"ח ביום ה' לסדר וירא מנוחה כי טוב שנת תש"ס לפ"ק

בן ציון הכהן שטראסספער

גבריאל ציננער
רב דק"ק ומח"ס "נטעי גבריאל"
ברוקלין, נ"י

בס"ד

יום שנכפל בו כי טוב לסדר וזה זכרי לדר ודר (שמות) תש"ס לפ"ק

כיהודה ועוד לקרא הנני מצטרף בצירופא דרבנן לחזק ידי עושי מצוה לעשות תיקון עירובין בעירנו עיר ואם בישראל בארא פארק לקיים שליחותייהו דרבנן קמאי ששקדו על תקנת עירובין בכל עיר ועיר לתועלת הרבים.

וכן לימדנו כ"ק מו"ר מפאפא זצ"ל שיטת הח"ס ותלמידיו מאורי ישראל בכמה הזדמנויות להשתדל ולסייע לעשות עירובין גם פה באמעריקע, כאשר נדפס בספרו כמה תשובות ומכתבים בענין זה, וכן שמעתי ממנו גם בע"פ כמה פעמים, והדבר ידוע בין תלמידיו ובאי ביתו.

וראינו שהיה אצלו עסק גדול וחשיבות עצומה בעשיית עירובין, גם במחנות הקיץ (קעמפ) בשנים הקודמות היה עוסק בה בכבודו ובעצמו, והיה מטפס ועולה מטפס ויורד ע"ג סולם ואילנות לעשותן כדת וכדין, וכן בשנותיו האחרונות היה בודק העירוב בכל ער"ש, וכשלא היה שם איזה שבועות וחזר לקעמפ, בין השאלות הראשונות ששאל, האם העירוב כתיקונו ומי האחראי.

והנה בחלק ההלכה אין כאן המקום להאריך, ותלי"ת יש תח"י חיבור גדול על הלכות עירובין בכל פרטיה ודקדוקיה, ושם מבואר באר היטב היתר הטלטול לכתחלה ע"י העירוב דידן בבארא פארק.

אמנם בחלק ההשקפה, ראינו גודל החסרון הנרגש בזמננו, שדור הצעיר לא ידעו ולא יבינו גודל החשיבות והענין של תורת עירובין, שראו גדולי הדורות טובה גדולה לכלל ישראל לזכותם בשמירת ועונג שבת, ודלא כמו שחושבים כעת ההמון שעיקר העירוב הוא לענג חיי גשמיות והרווחה והערמה להיתר טלטול בשבת, אשר באמת אינו כן, כי העירוב נעשה להצלת ישראל מחילול שבת ולזכותם במצות עונג שבת בין לגדולים ובין לקטנים.

ומה שישנם כאלו החוששים שהעירוב יביא ח"ו לידי פריצות והוללות, דבר זו אין לו שחר ויסוד, והמעיין בספרי הפוסקים הדנים באריכות בתיקוני עירובין וגם בעשרות קונטרסים שיצאו לאור במשך הדורות העוסקים בעניני עירובין לא נזכרו כלל חששות כאלו. ומה גם שמבואר בהאריז"ל ובעש"ט ותלמידיו הק' זי"ע שע"י מצות עירוב נתקדש המקום ומגרש הסט"א, ולא שמענו מגדולי ישראל חששות כאלו.

ואכתוב איזה ענינים ממה שראיתי מן הנסיון במשך הזמנים איך שתיקון עירובין הוא לתועלת הרבים, ואלו דוגמאות בלבד:

א) מצוי שתינוק נחלה (או בחום גדול) וצריכין להביאו לרופא, ובמדינה זו שאין יכולין למצוא רופא שיבוא להבית, קורין מיד לחברה הצלה, לנסוע לביה"ח הקרוב, וצריך לחלל שבת בהליכתן ובחזירתן שא"א להשאר בביה"ח, וע"י עירוב יכולין להוליך התינוק בעגלה לקבל עזרה (שבב"פ יש ביה"ח מאימאנעדים בגבולינו) ואח"כ לחזור הביתה.

ב) תינוק או חולה ההולך לביה"ח קודם השבת לקבל עזרה רפואית, ובאמצע השבת שולחים אותו בחזרה ואין נותנים לו מקום להשאר שם ומוכרח לחזור לביתו וא"א לילך ברגליו מחמת חליו, וצריך להוליכו עם כסא גלגלים.

ג) ביולדת שמוכרחת ליסע בשבת לביה"ח ונוטלת חפציה, כי בביה"ח אין להם בגדים הראוי משום צניעות, ויש בזה איסור הוצאה או עכ"פ ריבוי בשיעורין.

ד) לפני וצדדי הבתים הרבה בע"ב עושים צוה"פ כדי לטלטל שם ואין יודעים לעשותן כדין ונכשלין בכל שבת באיסור הוצאה. וכן יש הרבה שאינן בקיאין בהל' עירובי חצרות ובפרט באפארטמענט בילדינגס.

ה) שכיח הרבה פעמים כשעושין שמחה בבית ואין המקום מספיק, שמניחים חפצים במקרר (פרידזשידער) של שכינו, ומביאים המאכלים ע"י עכו"ם, ויש בזה שאלה אי מותר (עי בסי' ש"ז ס"ה ובנו"כ שם).

ו) בפסח שחל בשבת וכדומה שנהוג שהולכים לבית ההורים ללילי הסדרים עם כל המשפחה, ומוכרחים ללין שם, ויש בזה צער וביטול שמחת יו"ט כי אין להם מקום מנוחה, והדבר מפריע מאוד להההורים והזקנים, ואילו הי' יכולים להחזיר לבתיהם אחר הסדר היה בודאי לכל אחד ואחד שמחת יו"ט בשלימות.

ז) חולים ההולכים עם תרופות בכיסם. ח) זקנים עם מקלות. ט) ברילן קריאה שאינו עוזר להליכה.

י) שכיח הרבה שנשים מוציאות מפתחות שאינם תכשיט גמור.

יא) הוצאה ביו"ט שלא לצורך, ולכמה פוסקים הוא איסור דאורייתא.

יב) שאילת שאלות נחוצות ממורי הוראה.

יג) הבאת תרופה מבית מרקחת (דראג סטא"ר).

יג) מאות מישראל שומרי שבת אך אין יודעין חומר איסור הוצאה בשבת (כגון יוצאי רוסיא וכדו'), וכל ישראל ערבין זה לזה.

הנה סימנא מילתא שבאותו תאריך שנגמר לטובה העירוב פה עירנו, ביום זה י"ב טבת כותב רבן של ישראל הח"ס בתשו' או"ח סי' צ"ט גודל החשיבות ותועלת בתיקון עירובין.

ויה"ר שבני הדרים בעיר הזאת יהיו שמחים לשמרו ולערב ערובו, ובזכות שמירת שבתות כהלכתו נזכה כלנו "יחד" במהרה לגאולת עולם, **ועָרְבָה** לה' מנחת **יְהוּדָה** וירושלים כימי עולם בב"א.

החותם למען כבוד השבת קודש

גבריאל צינענר

בן ציון יעקב הלוי ואזנר

רב דבד"ץ ובית הוראה "שבט הלוי"

דארה"ב, מאנסי נ.י.

תחת נשיאות הגאון **מהר"ש הלוי ואזנר** שליט"א אב"ד דז"מ כ"ב

בעזהי"ת ד' לס' "וירא מנוחה כי טוב" י"ג טבת תש"ם לפ"ק

שלו' וכט"ס ורב ישע למע"כ הרה"ג

המפו' כש"ת כמהו"ר **חיים לייב כץ** אבדק"ק סערדאהעלי שליט"א

ואתו עמו חבר ועד הרבנים הגאונים שליט"א, מקימי ומכשירי העירוב דבארא פארק

הנני בזה כיהודה ועוד לקרא, לחזק הני ברכי דרבנן, העוסקים בהקמת העירוב המהודר שבשכונתכם, ושמחתי באומרים לי שהוא נעשה בהיקף רוב מחיצות, במתכונת העירובין שהקמנו בשיקאגו - ודענווער וכו', ואשר פרטותיהן ומעלותיהן, כבר נדפסו בשני תשובות, בשבט הלוי (חלק ח' סי' צ"ז - קע"ז) לא"א מו"ר הגאון **מהר"ש הלוי ואזנר** שליט"א, ואם כי לא רצה להתערב בנעשה בחו"ל, אבל הביע שמחתו הגדולה ושביעת נפשו ורצונו ביתר שאת, מהקמת עירוב מוכשר ומהודר כזה, אשר מעטים כמותו.

ועל דבר ההסכמה ועידוד שבקשתם, תמה תמה אקרא, היתכן שנצטרך להסכמה, במצות זו, שאנו מצווים ועומדים עליה, כשאר מצוות התורה ודרבנן, ולא עוד אלא שהטילו חובתה על חכמי העיר ומנהיגיה ביתר שאת, שהם יקימו עירוב בכל אתר ואתר, וכמפורש בש"ס (עירובין ס"ח ע"א) המה ראו ברוח קדשם וקבעו, שאך רק עי"ז ימנע חשש חילול שבת, בטלטול והוצאה מכלל הציבור, ולא בלתו, וכעדות מרן הח"ס זי"ע (או"ח סי' צ"ט).

ולכם מקימי העירוב היקרים נ"י יאמר, חזקו ואמצו, אל תיראו, ואל ירך לבבכם, ולא תגורו מפני איש, ואם יקומו איזה מעוררים כנגדה, הנה אם יעוררו אתכם, בדברים הנוגעים לכשרותה, הטו אזניכם כאפרכסת, כי עירוב עיר, שעיני הציבור נשואות אליו, צריך להיות מוכשר ומהודר באופן הנעלה ביותר, וכן מנוהל ע"י ועד רבנים ועסקנים מוכשרים, ולא כקדירה דבי שותפי וכו' ח"ו.

אולם אם יבואו לערער מכח שאר ענינים וגזירות חדשות אשר לא שערום אבותינו, האיך יתכן שיקומו מתנגדים למצוה שבתורה, ובפרט למצוה כזו, שאבותינו ורבותינו מסרי נפשם עליה, מאז ימות עולם עד היום הזה, וכדברים כדרבונות חוצבים להבות אש שיצאו בזה, מפי הרא"ש, והתשב"ץ, ומרן הח"ס זי"ע, ואתם עמם אלפי רבבות גדולי ישראל ז"ל, שבכל הדורות, ובכל מקומות, וכמבואר בתשובתינו המצורפת.

למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך, יתן ה' שיזכו כל המתעסקים בבנינה, להרבות שלום בעולם, אל תיקרי בנייך אלא "בונייך", יהי שלום בחילך - שלוה בשכונתייך, וכדאיתה בירושלמי, והובא ברבינו חננאל (עירובין פ"א ע"א) שתיקוני העירובין - מרבים שלום בעולם.

בן ציון יעקב הלוי בלא"א מו"ר הגאון מהר"ש ואזנר שליט"א

יעקב זיידה
דומ"ץ
וראש כולל מצויינים להוראה

בס"ד, יום כ"א טבת תש"ס לפ"ק

מאלוקי המערכה ישא ברכה וכל טוב ככה, ה"ה הרב הגאון הגדול מופת הדור והדרו

כמוהר"ר חיים ליב כ"ץ אבדק"ק סערדאהעלי שליט"א.

אחרי הברכה כראוי אבוא בשורותי אלו בדבר העירוב המחודשת הנעשית בבורו פארק ואף גם כי ידעתי שאין מכתב זה מעלה ומוריד לעירוב הנעשית כבר, וקבלוהו בתשואות חן, מ"מ לא יגרע מעד שלישי שאף שאינו מוסיף בהעדות כלל, נענש כשתי העדין האחרים כי נטפל לעוברי עבירה, ק"ו להנטפל לעושי מצוה אף כי לא יוסיף תת כוחה, מ"מ נטפלתי לעושי מצוה ובפרט מצוה גדולה כזו **אשר חסד גדול הוא לרבבות בנ"י שלא יהי' ידיהם אסורים כמו"ש הרמב"ם** (בפ"א מה' יו"ט ה"ו) וז"ל ומזה הטעם עצמו (בשמחת יו"ט) לא אסרו ההוצאה ביו"ט, ואע"פ שכל ההוצאה הוא מלאכה שאפשר לעשותה מערב יו"ט ולמה לא אסרוה, כדי להרבות בשמחת יו"ט ויוליך ויביא כל מה שירצה וישלים חפציו ולא יהי' כמי שידיו אסורות עכ"ל הרי חסד גדול הוא להתיר אסורים שיוכלו להולך ולהביא.

ולבר מן דין כבר נכתב הרבה במכתבי הרבנים שליט"א המכשולות אשר יוצא מבלי עשיית העירוב ואין צורך לחזור על הדברים אשר כבר נאמרו, רק אוסיף דבר השכיח שישכח א' בכיסו ויוציאנו מבלי להזכר שיש אתו משהוא, ואף שהוא מתעסק בהוצאה דרבנן דכרמלית אי לאו רה"ר דאורייתא אתנו, מ"מ הנזכר ברחוב שיש אצלו משהוא ואינו יודע ההלכות קל לבא לידי שוגג באיסור הוצאה.

ועל כשרות העירוב איני רוצה להכנס בזה כי כבר הלכו בו נמושות, ובפרט אשר נודע כי מוקף הוא בשלשה מחיצות העשויות בידי אדם ולכל הפוסקים **אפשר בעשיית עירוב**. ועל דבר החששות אשר יוכל להיעשות במשך הזמן, ברוך שנמסר הדבר לגדולי הדור וועד רבנים בראשות מעכ"ת אשר יעמדו בפרץ לבלתי יצא מכשול ח"ו ויכולים לסמוך על זה בלי פקפוק. וכל הסומכים על ההכשרים הנעשים במזון ובשאר דברים אף כי אינם יודעים שהרב סמך עצמו על פוסק א' או התיר בהפסד מרובה, כ"ש וכ"ש שיכולים לסמוך בזה שנעשה בהידור רב וגם הוא דבר הנראה ונגלה לכל.

ברם דא עקא מכשול שיכול לצאת מזה שיטיילו אנשים ונשים ברחובות עיר ויכולים לבא לידי עבירה, ואין ראי' מדורות הקודמים כי אין ראי' לדור פרוץ, ובכל דוד ודור חייבים היושבים על מדין לתקן שלא יצא מכשול בעירם, אמנם לזה, אמינא שצריך לעמוד על המשמר ולא לתקן שלא לעשות עירוב אשר המכשול כבר ישנו תיכף. והא לנו לשון הרמב"ם ז"ל (פ"ו מה' יו"ט הלכה כ"א) חייבים ב"ד להעמיד שוטרים ברגלים שיהיו מסבבים ומחפשין בגנות ובפרדסים ועל הנהרות כדי שלא יתקבצו לאכול ולשתות שם אנשים ונשים ויבאו לידי איסור וכו' עכ"ל. הרי דבריו ברור מללו שאין מחמת זה לאסור ההוצאה ביו"ט כשאר מלאכות שאפשר לעשותן מאתמול ושוב לא יהי' חשש התקבצות אנשים ונשים, אלא ודאי שאין מחמת זה לעשות שיהי' ידם אסורות, אלא לתקן בדרך אחר לעמוד על המשמר שלא יבא מכשול ח"ו, וכמו בכל מקומות אשר יש שם עירוב. ושומר מצוה לא ידע דבר רע ולא יצא ח"ו מכשול.

והיה זה שלום אחרי הקידה והשתחוי'

הצעיר **יעקב זיידה**

ישיבה וכולל "אהלי יעקב"

ע"ש הגה"ק מהר"י ג"ל אב"ד חוסט ובאיאם

ב"ה. מוצאי שבת-קודש סדר ויגש אליו יהודה, תש"ס

על-דבר העירוב שהתקינו פה בארא-פארק, על-ידי רבנים גאונים שליט"א, המפורסמים ביראתם ובתורתם, וכל הוראתם בקדושה בכל עת ובכל שעה ונושאים בעול צרכי הצבור באמונה-ודאי שהוא נתקן בתכלית הדקדוק ששייך להיות בעירוב של עיר גדולה, מיוסד ומבוסס על-פי פוסקים ראשונים ואחרונים שמפיהם אנו חיים. וגדול כחם של הרבנים שליט"א שהתקינוהו פה, לסמוך עליהם באמונה, כמו שאנו סומכים עליהם בכל דבר הקשה שמביאים לפניהם.

ומה שבאים לערער על עירוב זה מפני שהיו מחכמי הדור ז"ל שאמרו שלא לעשות עירוב בנוא-יארק רבתי-לע"ד אין ספק כי כל דברי קדשם לא היה אלא בענין אם רצוי לעשות לכתחילה או שלא לעשות, ומטעמים אשר עמהם, אבל כהיום שרבנים מדריכי העם רואים נחיצות לתקן עירוב, והוא בשלימות האפשרית ובפקוח גדול, יש לנו לומר כי אדעתא דהכי לא מנעו כלל וכלל.

ואמנם המדקדקים בכל מקום שיש בו אפילו צדי-צדדים לאיסור לפרוש ממנו, גם כאן נאה להם לנהוג סלסול בעצמם שלא לשאת משא בשבת. אבל ח"ו להתריע ולזלזל בעירוב הנעשה ע"פ חכמים מוסמכים בעיר. ועל כגון דא ייאמר ע"ד מאחז"ל בסוף מסכת מגילה שני ת"ח היושבים בעיר אחת ונוחים זה לזה בהלכה, נתקיים משפטי ה' צדקו יחדיו, משפטים וחוקים טובים אשר יחיו בהם.

וזה מיפיה של אומתינו בתורתה שהללו אוסרים והללו מתירים, וניתן מקום לבעלי הנפש שיחמירו ולכל שאר העם שיקילו. ונתקיים במתקני העירוב שמע הבת-קול "אם חכם בני ישמח לבי גם אנו", בינה זאת.

ואם כי כבר המליצו חכמי המדרש ז"ל " אחד באחד יגשו ורוח לא יבא ביניהם, מלכים מדיינים אלו עם אלו, אני מה איכפת לנו" - ובפרט כי טעם יש בלבי שבעיר של גוים לא יהיה היתר פשוט לשאת, משום שאין עיניהם יפות ברבוי אמהות וילדיהן וכו', מה שלא היה שייך כל כך לפנים, וד"ל. נעתרתי לבקשת חברי וועד העירוב הרה"ג המופלגים הי"ו, לתת ידי הכהה בתמיכת תורת חסד ולחון את פני העיר בתיקוניה העשויים כדת של תורה.

יעקב קאפיל שוואַרץ

יחיאל יעקב הכהן מיללער
נו"נ להגה"ק בעל פנים מאירות זצלה"ה
אב"ד איזנשמאם
ראש הכוללים נועם אלימלך, וביח חנוך

בעזהשי"ת

"העירוב" בשכונת בארא פארק, שהוא עפ"י עדות הרבנים הגאונים המובהקים מקום מוקף מג' צדדים במחיצה הנעשית ע"י אדם, ועומד תחת פיקוח של הגה"צ מסערדאהעל שליט"א, הוא דבר נחוץ ותועלת רבה לתושבי שכונתינו להצילם מהרבה מכשולות בחילול שבת קודש "אשר ממש אי אפשר להזהר ממנו" וכלשון שכ' בתשו' חת"ס או"ח צ"ט.

אך כידוע, שבכל העירובין שנהגו ישראל מאז ומעולם, קשה מאוד לצאת כל השיטות של גדולי הפוסקים ראשונים ואחרונים ובפרט חומרות גאוני בתראי, ע"כ עדיין יש מקום לבעל נפש המחמיר בד' חלקי שו"ע לצאת כל שיטות המחמירים, להחמיר על עצמו בהוצאה שלא לצורך.

ובזכות שמירת שבת כהלכתה נזכה ליום שכולו שבת בב"א.

יום ד' לסדר האספו ואגידה לכם, תש"ס לפ"ק

הק' יחיאל יעקב הכהן מיללער

מכתב הרב הגה"צ מו"ה חיים יהודה כ"ץ שליט"א
אב"ד ור"מ סערדאהעלי

בעז"ה

ברוך שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה לראות אחרי הרבה עמל ויגיעה ורוב סייעתא דשמיא בהשלמת תיקון עירובין בשכונתינו עי"ת ב"פ יצ"ו, בצוה"פ כדת וכדין ובחומרות והידורים, עם וועד רבנים גדולי תורה ויראה ובהסכמת וחיזוק גאונים וצדיקים מאורי ישראל ורוב רבנים מנהיגי ומנהלי בתי כנסיות ובתי מדרשות שבפה. הן אותם שחתמו בעצמם, והן אותן שחיזקוני בע"פ.

אילו פינו מלא שירה כים ולשוננו רינה כהמון גליו וכו' אין אנחנו מספיקים להודות ולהלל שמו ית' העוזר דלים וחונן שפלים על רוב רחמיו וחסדיו אתנו תמיד, ובפרט לזכי' גדולה ועצומה כזו, בזכות אבוה"ק מוסדי דור ודור שמסרו נפשם להרבות תורה ולחזק בדקי היהדות בכל מקומות מושבותיהם, וצדקתם עומדת לעד לדרי דרין, כמ"ש וחסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו וצדקתו לבני בנים. וגם בכח וזכות השתוקקות הרבנים הגוה"צ מהדור הקדום זכרם לחיי עד מאותם שאנו סמוכים על הוראתם שדרו כאן (ובתוכם כ"ק אאמו"ר הגה"צ מסאמבאטהעלי זללה"ה) שהשתוקקו וכמהו שיתוקן עירוב בכאן. ואף שלא עלה בידם בפועל ממש עכ"ז עכ"פ עמדה כח השתוקקותם להועיל לדורות הבאים להוציא כן מכח אל הפועל.

ישמחו השמים ותגל הארץ כידוע שכל מצוה ועובדא טבא הנעשית כאן למטה מעוררת שמחה ושפע בכל העולמות ובפרט מצוה רבה וחשובה כזו, (שמצינו בה להדיא לשון שמחה כמו שאחז"ל בעירובין כ"א ע"א בשעה שתיקן שלמה עירובין ונט"י יצתה בת קול ואמרה בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני וכו'), שהוא הצלת בנ"י מאלפי איסורים חמורים של חילול ש"ק בשוגג אף לאנשים ומכ"ש נשים וקטנים וזקנים וחולים ואצ"ל להשוכחים עיקר שבת ח"ו. ומה גם יציבא מילתא לפי מה שגילה לנו האריה"ק זי"ע שע"י תיקון צורת הפתחים ועשיית רה"י מרה"ר מגרשין החיצונים מן המקום וימלא כבוד ד' את כל המקום, כי אין להם רשות לשוט במקום מוגדר, וכעין כל מילתא דצייר וחתום לית להון רשותא כשאחז"ל מסכת חולין ק"ה ע"ב, א"כ ענין זה הוא חיזוק הדת בכללותה וסיוע לשמירת כל התורה בביטול כחות הרע מן המקום כמובן, ויתכן שגם זה נכלל בפי' דברי הבעש"ט זי"ע (שהבאנו במכתב הקודם) על הפסוק בזעם תצעד ארץ שהוא ר"ת זביחה עירובין מקוואות שע"י דברים אלו תצעד ותתייסד הארץ עכדה"ק.

ותגל הארץ ע"י קיום מצות עונג שבת כתיקונה בלי שום מניעה ומכשול, ונח"ר כללות אלפי אחינו בנ"י שביקשוני ועוררונו וזרזוני ע"ז, והשבת לב אבות על בנים ובני בנים ולב בנים על אבותם שיוכלו להסב יחד בסעודת ש"ק ולשוחח בד"ת ומוסר להכנים יראת שמים בלב כל המשפחה, שבעת לפי צוק העתים בנ"א מוטרדים מאד במשך כל השבוע בהקפת כל הראש ואין פנאי ולב ומוח לשום דבר, ומה גם לקבל שמן משחת קודש אי בעית אימא דברי תורה ומוסר ואי בעית אימא סיפורי צדיקים והנהגת הזקנים ודור הקדום וכיו"ב, אלא ביום הש"ק ביום הניח לך ה' מעצבך ומרגזיך כמובן לכל.

ובכן בקשתינו שטוחה בזה לכולנו ליקח יכולת זו שנזדמן לידינו לעבודתו ית"ש, להוסיף ליקח חבל בשירות ותשבחות ושיעורי תורה בלילי שבתות ולאחר הצהרים, (כי אין מניעה כ"כ מפאת שמירת הילדים בבית). וכמבואר בטור ושו"ע סימן ר"צ ובלשונו הזך של שו"ע הרב שם לא ניתן שבתות ויו"ט לישראל אלא כדי לעסוק בהם בתורה שכל ימות החול הם טרודים במלאכתם ואין להם פנאי לעסוק בה בקביעות ובשבת הם פנויים ממלאכה ויכולים לעסוק בה כראוי, לפיכך פועלים ובעלי בתים שאינם עוסקים בתורה בקביעות כל ימי השבוע לא ימשיכו הרבה בעונג אכילה ושתי' בשבת ודי להם בעונג קצת שצריכים לעסוק בתורה הרבה וכו' שהרי נאמר שבת לה'

אלקיך עכ"ל וכן ליקח הנכדים לשמוע לקח טוב ודיבורי חן וחסד מפי הזקנים שלפעמים, דיבור א' בתורה ובהנהגה טובה ששומעים מהם הנכדים עושה רושם לטובה וחרישה עמוקה בלבם למשך כל ימי חייהם יותר מהרבה דיבורים של אחרים.

וכן יש לעורר הנשים והבתולות שיזהרו בעת הליכתן לצורך ברחובות קרי' שיהי' בדרך צניעות בשתיקה ובלחישה ולהטות הצדה כשאנשים עוברים, שיכירו הכל שהן זרע בירך ה' שהבושת והצניעות הוא מוטבע בעצם הוייתם, וכן לא ללבוש בגדי פאר היקרים בעת הליכתן חוצה (או בגדי שפלות וקלות המיוחדים רק ללבישה בבית הנקרא בלע"ז לאנגראוב דאסטער) כי מכשילים בזה בני אדם ח"ו והקולר תלוי בצווארן ועיני ה' משוטטות בכל הארץ לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו, וכן מעוררות קנאת אשה מחבירתה, וכן קנאה מאו"ה שאנו כעת בגלות ביניהם ועיניהם צרה ברבוי צאצאי בנ"י ומלבושיהם, כמו שהי' ענין זה בעוכרינו במשך ימי גלותינו כמ"ש הקדמונים ז"ל, והדברים מובנים לכל ודי בהערה זו.

והנה בענין בירור הלכה באופני היתר תיקון עירובין לעירנו כבר ביררנו מלפנים זה רבות בשנים בעת שעלה התעוררות עשיית עירוב בברוקלין ואכ"מ וגם הוא משנה שא"צ לאחר הסכמת וחתימת הגה"צ מאורי ישראל שליט"א. ובוודאי ידוע לכל שיש מרבנים גאו"צ ובעלי הוראה הדרים פה המתנגדים או עכ"פ אין דעתם נוחה בעשיית עירוב פה מטעמים שונים זה מזה, וכך הוא דרכה של תורה הללו אוסרין והללו מתירין ולא עלתה על דעת אדם מעולם שיש בזה זלזול מצד אחד על השני, ואין אחד יכול לכוף דעתו על האחר וכ"ש לביטול מצוה רבה לדעת הסוברים כן, וכ"א יחזיק כפי דעת רבותיו שיורוהו, אך לא להרחיב פה בשום אופן שיהי' על דיעה האחרת.

ועוד כדאי להודיע שהוצע כמה הצעות טובות כעין פשרה בין ב' הדיעות ולא עלתה בידינו לעת עתה להשוותם.

ופה מקום ליתן תודה לכל הרבנים שעמדו לימינינו וסעדוני במעשה ודעת וחכמה וכן להנדבנים ועסקנים החשובים שנדבו חלבם ודמם דמים תרתי משמע לתיקון העירוב, שבלעדם ל"ה אפשרות לנו להגיע לתיקונו, ובפרט הרה"ח ר' אפרים יעקב בלומענבערג והרה"ח ר' משה יוסף (ברש"ז) אונסדארפער והרה"ח ר' אברהם וויים יתברכו כולם מאלקי המערכה אלף פעמים ככה ותהא משכורתם שלימה להתברך בכל מילי דמיטב בבני חיי ומזוני רויחא וכט"ס.

ועינינו נשואות לשמים לק' גומר עלינו שלא יצא מכשול מתח"י מעתה וע"ע ונזכה להרחיב גבולי הקדושה נחלה בלי מצרים ולזכות לכל השפעות טובות ברוחניות וגשמיות הכלולות בקדושת מצות שב"ק עד שנזכה ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים.

הכ"ד זעירא דמן חברייא יום ערב ש"ק לסדר למען עשה כיום הזה להחיות עם רב ט"ו טבת שנת ח"ן שב"ת לפ"ק

הק' חיים יהודה כ"ץ

אב"ד וו"מ קהל עדת סערדאהעלי

שמחים לשמרו ולערב עירובו

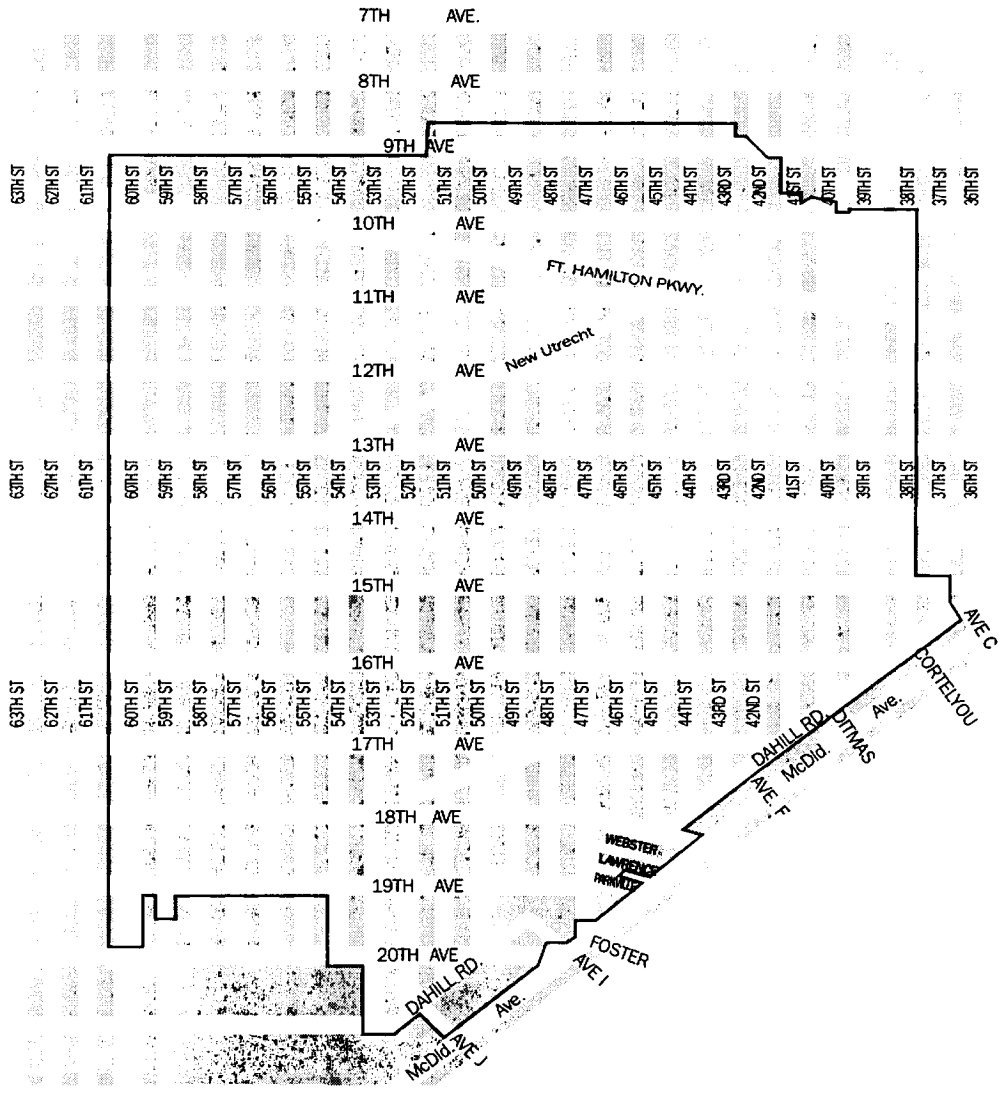
בס"ד

בשמחה אנו מודיעים לקהל הקודש תושבי שכונתינו

בארא פארק

שהצלחנו בעזהשי"ת להשלים הקמת העירוב בשכונתינו

תחומי העירוב כפי המסומן

העירוב הוקם ברשות ובהסכמת מורי הוראות מובהקים,
רבני בתי מדרשות ומנהיגי הק"ק בשכונתינו בכתב ובעל פה
וחלקם נדפס בקובץ "דעת גדולי הרבנים על מצות עירוב" שנתפרסם.
העירוב עומד תחת השגחת "בי"ד המיוחד לעניני העירוב"

ליתר פרטים אפשר להתקשר FOR INFORMATION PLEASE CALL

עירוב האטליין • ERUV HOTLINE • 1-917-293-ERUV(3788)

ERUV SOCIETY OF BORO PARK • 1419 44TH STREET • BROOKLYN, NY 11219

יחיאל יעקב הכהן מיללער
נו"נ להגה"ק בעל פנים מאירות וצלה"ה
אב"ד אייזנשטאם
ראש הכוללים נועם אלימלך, ובית חנוך

בעזהשי"ת

"העירוב" בשכונת בארא פארק, שהוא עפ"י עדות הרבנים הגאונים המובהקים מקום מוקף מג' צדדים במחיצה הנעשית ע"י אדם, ועומד תחת פיקוח של הגה"צ מסערדאהעל שליט"א, הוא דבר נחוץ ותועלת רבה לתושבי שכונתינו להצילם מהרבה מכשולות בחילול שבת קודש "אשר ממש אי אפשר להזהר ממנו" וכלשון שכ' בתשו' חת"ס או"ח צ"ט.

אך כידוע, שבכל העירובין שנהגו ישראל מאז ומעולם, קשה מאוד לצאת כל השיטות של גדולי הפוסקים ראשונים ואחרונים ובפרט חומרות גאוני בתראי, ע"כ עדיין יש מקום לבעל נפש המחמיר בד' חלקי שו"ע לצאת כל שיטות המחמירים, להחמיר על עצמו בהוצאה שלא לצורך.

ובזכות שמירת שבת כהלכתה נזכה ליום שכולו שבת בב"א.

יום ד' לסדר האספו ואגידה לכם, תש"ס לפ"ק

הק' יחיאל יעקב הכהן מיללער

מכתב הרב הגה"צ מו"ה חיים יהודה כ"ץ שליט"א

אב"ד ור"מ סערדאהעלי

בעז"ה

ברוך שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה לראות אחרי הרבה עמל ויגיעה ורוב סייעתא דשמיא בהשלמת תיקון עירובין בשכונתינו עי"ת ב"פ יצ"ו, בצוה"פ כדת וכדין ובחומרות והידורים, עם וועד רבנים גדולי תורה ויראה ובהסכמת וחיזוק גאונים וצדיקים מאורי ישראל ורוב רבנים מנהיגי ומנהלי בתי כנסיות ובתי מדרשות שבפה. הן אותם שחתמו בעצמם, והן אותן שחיזקוני בע"פ.

אילו פינו מלא שירה כים ולשוננו רינה כהמון גליו וכו' אין אנחנו מספיקים להודות ולהלל שמו ית' העוזר דלים וחונן שפלים על רוב רחמיו וחסדיו אתנו תמיד, ובפרט לזכי' גדולה ועצומה כזו, בזכות אבוה"ק מוסדי דור ודור שמסרו נפשם להרבות תורה ולחזק בדקי היהדות בכל מקומות מושבותיהם, וצדקתם עומדת לעד לדרי דרין, כמ"ש וחסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו וצדקתו לבני בנים. וגם בכח וזכות השתוקקות הרבנים הגוה"צ מהדור הקדום זכרם לחיי עד מאותם שאנו סמוכים על הוראתם שדרו כאן (ובתוכם כ"ק אאמו"ר הגה"צ מסאמבאטהעלי זללה"ה) שהשתוקקו וכמהו שיתוקן עירוב בכאן. ואף שלא עלה בידם בפועל ממש עכ"ז עכ"פ עמדה כח השתוקקותם להועיל לדורות הבאים להוציא כן מכח אל הפועל.

ישמחו השמים ותגל הארץ כידוע שכל מצוה ועובדא טבא הנעשית כאן למטה מעוררת שמחה ושפע בכל העולמות ובפרט מצוה רבה וחשובה כזו, (שמצינו בה להדיא לשון שמחה כמו שאחז"ל בעירובין כ"א ע"א בשעה שתיקן שלמה עירובין ונט"י יצתה בת קול ואמרה בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני וכו'), שהוא הצלת בנ"י מאלפי איסורים חמורים של חילול ש"ק בשוגג אף לאנשים ומכ"ש נשים וקטנים וזקנים וחולים ואצ"ל להשוכחים עיקר שבת ח"ו. ומה גם יציבא מילתא לפי מה שגילה לנו האריה"ק זי"ע שע"י תיקון צורת הפתחים ועשיית רה"י מרה"ר מגרשין החיצונים מן המקום וימלא כבוד ד' את כל המקום, כי אין להם רשות לשוט במקום מוגדר, וכעין כל מילתא דצייר וחתום לית להון רשותא כשאחז"ל מסכת חולין ק"ה ע"ב, א"כ ענין זה הוא חיזוק הדת בכללותה וסיוע לשמירת כל התורה בביטול כחות הרע מן המקום כמובן, ויתכן שגם זה נכלל בפי' דברי הבעש"ט זי"ע (שהבאנו במכתב הקודם) על הפסוק בזעם תצעד ארץ שהוא ר"ת זביחה עירובין מקוואות שע"י דברים אלו תצעד ותתייסד הארץ עכדה"ק.

ותגל הארץ ע"י קיום מצות עונג שבת כתיקונה בלי שום מניעה ומכשול, ונח"ר כללות אלפי אחינו בנ"י שביקשוני ועוררונו וזרזוני ע"ז, והשבת לב אבות על בנים ובני בנים ולב בנים על אבותם שיוכלו להסב יחד בסעודת ש"ק ולשוחח בד"ת ומוסר להכנים יראת שמים בלב כל המשפחה, שבעת לפי צוק העתים בנ"א מוטרדים מאד במשך כל השבוע בהקפת כל הראש ואין פנאי ולב ומוח לשום דבר, ומה גם לקבל שמן משחת קודש אי בעית אימא דברי תורה ומוסר ואי בעית אימא סיפורי צדיקים והנהגת הזקנים ודור הקדום וכיו"ב, אלא ביום הש"ק ביום הניח לך ה' מעצבך ומרגזיך כמובן לכל.

ובכן בקשתינו שטוחה בזה לכולנו ליקח יכולת זו שנזדמן לידינו לעבודתו ית"ש, להוסיף ליקח חבל בשירות ותשבחות ושיעורי תורה בלילי שבתות ולאחר הצהרים, (כי אין מניעה כ"כ מפאת שמירת הילדים בבית). וכמבואר בטור ושו"ע סימן ר"צ ובלשונו הזך של שו"ע הרב שם לא ניתן שבתות ויו"ט לישראל אלא כדי לעסוק בהם בתורה שכל ימות החול הם טרודים במלאכתם ואין להם פנאי לעסוק בה בקביעות ובשבת הם פנויים ממלאכה ויכולים לעסוק בה כראוי, לפיכך פועלים ובעלי בתים שאינם עוסקים בתורה בקביעות כל ימי השבוע לא ימשיכו הרבה בעונג אכילה ושתי' בשבת ודי להם בעונג קצת שצריכים לעסוק בתורה הרבה וכו' שהרי נאמר שבת לה'

אלקיך עכ"ל וכן ליקח הנכדים לשמוע לקח טוב ודיבורי חן וחסד מפי הזקנים שלפעמים, דיבור א' בתורה ובהנהגה טובה ששומעים מהם הנכדים עושה רושם לטובה וחרישה עמוקה בלבם למשך כל ימי חייהם יותר מהרבה דיבורים של אחרים.

וכן יש לעורר הנשים והבתולות שיזהרו בעת הליכתן לצורך ברחובות קרי' שיהי' בדרך צניעות בשתיקה ובלחישה ולהטות הצדה כשאנשים עוברים, שיכירו הכל שהן זרע בירך ה' שהבושת והצניעות הוא מוטבע בעצם הוייתם, וכן לא ללבוש בגדי פאר היקרים בעת הליכתן חוצה (או בגדי שפלות וקלות המיוחדים רק ללבישה בבית הנקרא בלע"ז לאנגראוב דאסטער) כי מכשילים בזה בני אדם ח"ו והקולר תלוי בצווארן ועיני ה' משוטטות בכל הארץ לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו, וכן מעוררות קנאת אשה מחבירתה, וכן קנאה מאו"ה שאנו כעת בגלות ביניהם ועיניהם צרה ברבוי צאצאי בנ"י ומלבושיהם, כמו שהי' ענין זה בעוכרינו במשך ימי גלותינו כמ"ש הקדמונים ז"ל, והדברים מובנים לכל ודי בהערה זו.

והנה בענין בירור הלכה באופני היתר תיקון עירובין לעירנו כבר ביררנו מלפנים זה רבות בשנים בעת שעלה התעוררות עשיית עירוב בברוקלין ואכ"מ וגם הוא משנה שא"צ לאחר הסכמת וחתימת הגה"צ מאורי ישראל שליט"א. ובוודאי ידוע לכל שיש מרבנים גאו"צ ובעלי הוראה הדרים פה המתנגדים או עכ"פ אין דעתם נוחה בעשיית עירוב פה מטעמים שונים זה מזה, וכך הוא דרכה של תורה הללו אוסרין והללו מתירין ולא עלתה על דעת אדם מעולם שיש בזה זלזול מצד אחד על השני, ואין אחד יכול לכוף דעתו על האחר וכ"ש לביטול מצוה רבה לדעת הסוברים כן, וכ"א יחזיק כפי דעת רבותיו שיורוהו, אך לא להרחיב פה בשום אופן שיהי' על דיעה האחרת.

ועוד כדאי להודיע שהוצע כמה הצעות טובות כעין פשרה בין ב' הדיעות ולא עלתה בידינו לעת עתה להשוותם.

ופה מקום ליתן תודה לכל הרבנים שעמדו לימינינו וסעדוני במעשה ודעת וחכמה וכן להנדבנים ועסקנים החשובים שנדבו חלבם ודמם דמים תרתי משמע לתיקון העירוב, שבלעדם ל"ה אפשרות לנו להגיע לתיקונו, ובפרט הרה"ח ר' אפרים יעקב בלומענבערג והרה"ח ר' משה יוסף (ברש"ז) אונסדארפער והרה"ח ר' אברהם וויים יתברכו כולם מאלקי המערכה אלף פעמים ככה ותהא משכורתם שלימה להתברך בכל מילי דמיטב בבני חיי ומזוני רויחא וכט"ס.

ועינינו נשואות לשמים לק' גומר עלינו שלא יצא מכשול מתח"י מעתה וע"ע ונזכה להרחיב גבולי הקדושה נחלה בלי מצרים ולזכות לכל השפעות טובות ברוחניות וגשמיות הכלולות בקדושת מצות שב"ק עד שנזכה ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים.

הכ"ד זעירא דמן חברייא יום ערב ש"ק לסדר למען עשה כיום הזה להחיות עם רב ט"ו טבת שנת ח"ן שב"ת לפ"ק

הק' חיים יהודה כ"ץ

אב"ד ור"מ קהל עדת סערדאהעלי

שמחים לשמרו ולערב עירובו

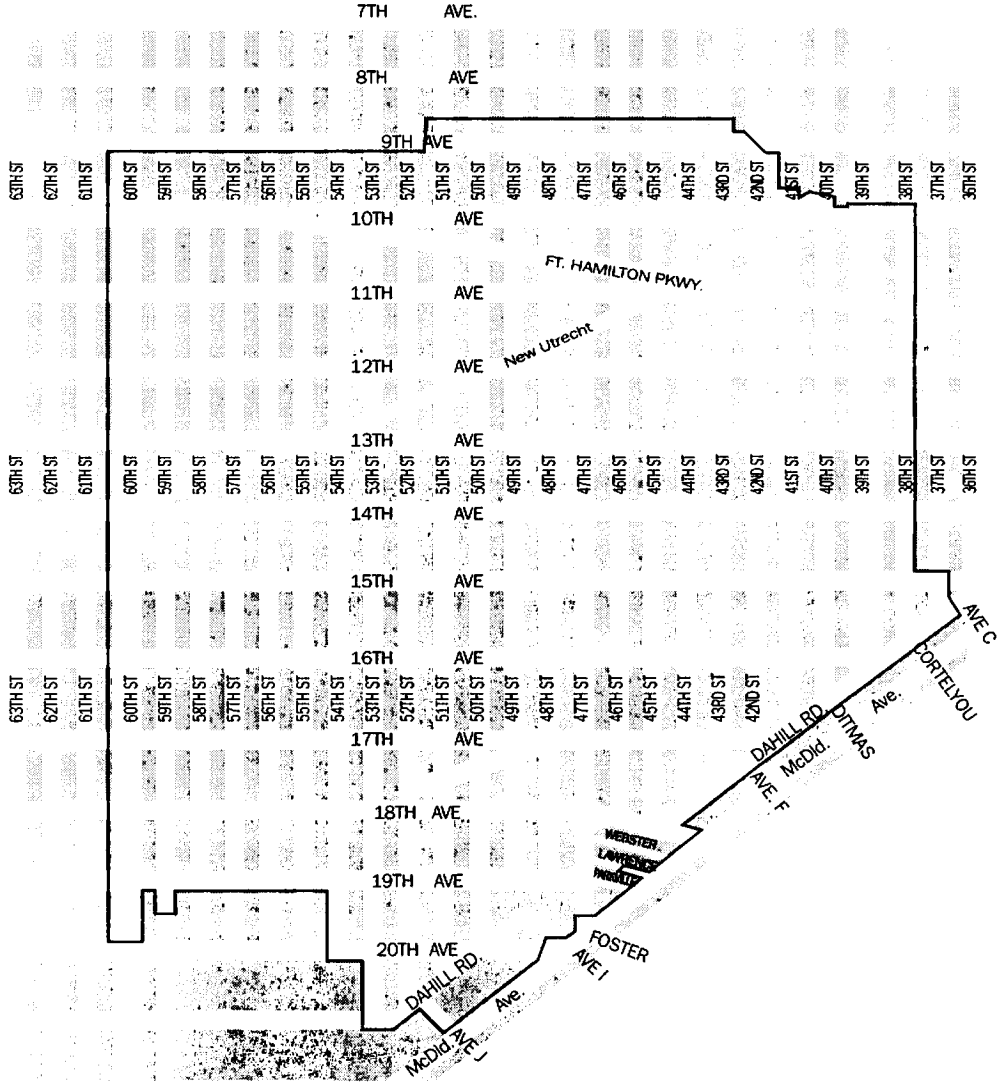
בס"ד

בשמחה אנו מודיעים לקהל הקודש תושבי שכונתינו

בארא פארק

שהצלחנו בעזהשי"ת להשלים הקמת העירוב בשכונתינו

תחומי העירוב כפי המסומן

העירוב הוקם ברשות ובהסכמת מורי הוראות מובהקים,
רבני בתי מדרשות ומנהיגי הק"ק בשכונתינו בכתב ובעל פה
וחלקם נדפס בקובץ "דעת גדולי הרבנים על מצות עירוב" שנתפרסם.
העירוב עומד תחת השגחת "בי"ד המיוחד לעניני העירוב"

ליתר פרטים אפשר להתקשר FOR INFORMATION PLEASE CALL

עירוב האטליין • (3788)ERUV HOTLINE • 1-917-293-ERUV

ERUV SOCIETY OF BORO PARK • 1419 44TH STREET • BROOKLYN, NY 11219

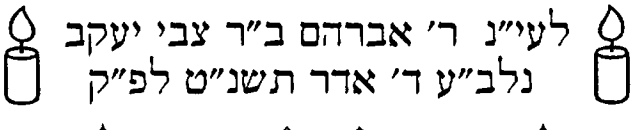

קונטרס

בירור השיטות

בענין עירובין בעיירות גדולות

נערך בעזהשי״ת
ע״י אחד הרבנים שליט״א

לע״נ ר׳ אברהם ב״ר צבי יעקב
נלב״ע ד׳ אדר תשנ״ט לפ״ק

S. A. Graphics (718) 854-8451

פרק א

באיזה ענין אפשר להתיר רה"ר ע"י צורת הפתח

א. בשו"ע סי' שס"ד סעיף ב' רשות הרבים עצמה אינה ניתרת אלא בדלתות, פירוש דכדי להתיר רשות הרבים דאורייתא[א], לא מהני שיעשה צורת הפתח, אלא בעינן דלתות דוקא, ורק ברה"ר דרבנן מהני צורת הפתח להתירו.

[א] בשו"ת משכנ"י סי' ק"כ (דף ק"י) כתב דאפי' אינו רה"ר מה"ת, כל שבקעי בי' כל בני העיר, אינו ניתר אלא בדלתות נעולות בלילה, ולפי דבריו אינו נועיל צוה"פ אפילו בעיירות קטנות שאין בהם ס"ר, באותן רחובות דבקעי בהן כל בני העיר, אבל עי' שו"ת בית אפרים סי' כ"ו (דף מ"ו בד"ה אך אל זה אביט) שדחה דבריו, וכוותי' נהגו כל בית ישראל הלכה למעשה בכל מקומות מושבותיהם, להתיר בצוה"פ אפילו אי בקעי בי' כל בני העיר, אם אינו רה"ר מה"ת.

ואמנם עי' בשו"ת אג"מ סי' קל"ט שיצא לדון בדבר החדש דאם בקעי בי' רבים כמו ברה"ר גמור, בעינן דלתות (והיינו לכל מר כדאית לי', דלפי הפוסקים דבעינן ס"ר לרה"ר גמורה, אז אם יש בקיעת ס"ר בעינן דלתות, ולהסוברים דברה"ר גמורה לא בעינן ס"ר אז גם בבקיעת רבים גרידא בעינן דלתות) ואפילו אם חסר א' מתנאי רה"ר, והוי כרמלית, מ"מ בעינן דוקא דלתות, דכל שבקעי בי' רבים כמו ברה"ר גמור הוא בכלל החומרא דרבנן להצריכו דלתות, ואפילו חסר שאר תנאי רה"ר, ועי' בסי' ק"מ שכ"כ לענין אם חסר תנאי מפולש, ובתשובה להגר"מ קליין שליט"א הנדפס בספר אום אני חומה, כתב לענין עיר המוקף במחיצות, דמ"מ בעי דלתות אי יש שם בקיעת ס"ר וכ"כ באג"מ חלק ח'.

אך בדבר הזה לא מצינו לו חבר, דעי' בשו"ע הרב סי' שס"ד סעי' ד' שכתב להדיא דרק ברה"ר גמורה שיש בו כל תנאי רה"ר בעינן דלתות וז"ל: "מד"ס אין צוה"פ מועלת לר"ה גמורה אם נשלמו בה כל תנאי רה"ר שנת' בסי' שמ"ה, הרי להדיא דאם חסר א' מתנאי רה"ר, ואינו רה"ר מה"ת מהני שפיר צוה"פ ולא בעינן דלתות, וכן כתב להדיא גם במ"ב סי' שס"ד ס"ק ה', וכן נקט בפשיטות בשו"ת אחיעזר ח"ד, עיי"ש שכתב אודות עיר פאריז, דאע"ג שיש בו בקיעת ס"ר מ"מ כיון שמוקף בג' מחיצות יכולים לערב ע"י צוה"פ, וכן הוא להדיא בשו"ת בית אפרים דף מ"ט ד"ה ועתה, דאם העיר מוקף מחיצות אפילו רחב ט"ז ויש בקיעת ס"ר דרך המחיצות, מ"מ מותר לערב ע"י צוה"פ במקום בקיעת הרבים עיי"ש, וכן משמע שם גם לענין תנאי מפולש משעל"ש עי' דף מ"ה בד"ה ולפי"ז [דרק בפלטיא נתקשה שם איך מערבין בצוה"פ כיון דבפלטיא לא בעינן מפולש משעל"ש, אבל בדרכים שאין בנ"א מתקבצים שם אלא עוברים, ובעינן מפולש משעל"ש, בזה משמע דאתי שפיר דמערבין בצוה"פ אפילו להפוסקים דלא בעינן ברה"ר ס"ר, ומוכח דכיון דחסר תנאי מפולש משעל"ש יכולים לערב בצוה"פ עיי"ש ודו"ק], והיוצא לנו מכל הנך פוסקים דאם אינו רה"ר גמור מה"ת מהני שפיר צוה"פ ולא בעינן דלתות.

ב. ונחלקו הפוסקים ברבר, י"א דהא דלא מהני צוה"פ ברה"ר דאורייתא, אינו אלא חומרא דרבנן, אבל מן התורה מהני שפיר צוה"פ להתיר רה"ר גמור, וי"א דמדאורייתא לא מהני צוה"פ להתיר רה"ר

ג ומעתה כאשר באנו לדון על איזה רחוב אם אפשר לתקנו ע"י עירוב של צורת הפתח, הרי לפי דעת הפוסקים הנ"ל (סעיף ב) **שמן**

ב ושורש מחלקותם בזה נחלקת לתרתי: חדא אי קיי"ל כרבנן (עירובין כ"ב ע"א) דלא אתי רבים ומבטלי מחיצתא, או דקיי"ל כרבי יהודה דאתי רבים ומבטלי מחיצתא, וכהא דאמר רבי יוחנן [אליבא דרבי והודה] ירושלים אלמלא דלתותי' ננעלות בלילה חייבין עלי' משום רה"ר, והיינו דאי קיי"ל כרבי יוחנן בודאי דלא מהני צוה"פ להתיר רה"ר מה"ת, דאתי רבים ומבטלי מחיצתא, ואכן הרבה ראשונים העתיקו כרבי יוחנן, וכתב המשכנ"י בסי' ק"כ דכן נקטינן להלכה, וזהו מה שכתב המ"ב בסי' שס"ד [בביה"ל ד"ה ואחר] דרוב פוסקים העתיקו כרבי יוחנן, והכוונה רוב הראשונים, והיינו לפימ"ש המשכנ"י בביאור דעת הראשונים, ולפי דעה זו כן התורה לא מהני צוה"פ להתיר רה"ר.

ואמנם דעת רוב גדולי הפוסקים האחרונים דאנן קיי"ל כרבנן דלא אתי רבים ומבטלי מחיצתא, ועי' בשו"ת בית אפרים שהאריך להוכיח אשר כן הוא דעת הרמב"ם הרי"ף והרא"ש, ואשר כן הוא שיטת רוב ראשונים דקיי"ל כרבנן, וכתב הב"א דהכי נקטינן, וכ"כ החזו"א, וכ"כ הדרכי משה בסי' שס"ד ס"ק א, וכן נקט בפשיטות החס"ס בשו"ת חאו"ח סי' פ"ט, וכ"כ השו"ע הרב בסי' שס"ג סעי' כ"ב, ובסעי' מ"ד, ובסי' שס"ד סעי' א', וכן מוכח דעת המג"א בסי' שס"ג ס"ק ל' ובס"ק ל"ד ובס"ק מ', וכ"כ הנוב"י מובא בשו"ת תשובה מאהבה סי' קי"ב, והאבני נזר בסי' רע"ג ורע"ו, וכ"כ בישועת מלכו סי' כ"א, ועוד הרבה אחרונים.

ואמנם עוד נחלקו האחרונים לפי מאי דקיי"ל כרבנן דלא אתי רבים ומבטלי מחיצות, אי מהני צוה"פ להתיר רה"ר מה"ת, דהשו"ע הרב [בסי' שס"ד סעי' ד], והמ"ב [בסי' שס"ד סעי' ד בביה"ל ד"ה ואחר, ובסי' שפ"ג בביה"ל ד"ה אסרו], והערוה"ש [בסי' שס"ד], והאשל אברהם [בסי' שמ"ה בסו"ד], והאבני נזר [בסי' רס"ה , רע"ג, ורע"ו], והישועת מלכו [בסי' כ"א] וכן בשו"ת דברי נחמי' [סי' כ"ג], והצמח צדק [מס' עירובין פ"ה מ"ו בסופו] כולם תפסו בפשיטות, דלמ"ד לא אתי רומ"מ ממילא מהני צוה"פ להתיר רה"ר גמור מה"ת, ורק מדרבנן לא מהני, [אך דעת הדברי נחמי', וכן המ"ב, דקיי"ל כר"י דאתי רומ"מ, אבל עכ"פ מוכח בדבריהם דלרבנן מהני צוה"פ]

אבל החזו"א כתב דאפי' לרבנן לא מהני צוה"פ להתיר רה"ר מה"ת, דס"ל דצוה"פ גרוע מפסי ביראות [שם במתני'], ובזה אתי רומ"מ גם לרבנן, וכ"כ המשכנ"י [בסי' קכ"א] דכל שיש רחב ט"ז אמה גם לרבנן בעינן דוקא הדלתות, וכן יוצא לפי מש"כ הגר"ח הלוי בביאור שיטת הרמב"ם.

והפרמ"ג סי' שס"ג במשבצות זהב מספקא לי' אי צוה"פ נחשב מחיצה מה"ת להתיר רה"ר עיי"ש, ועי' ביאור הלכה סי' שס"ג ד"ה ואסרו, שהביא דברי הפרמ"ג, ומוכיח מהתוס' דף י"א דהוי מחיצה להתיר רה"ר.

התורה מהני צוה"פ ברה"ר, נמצא שכל עיקר הנידון הזה הוא באיסור דרבנן[ג], שהרי מן התורה בודאי מהני צוה"פ, וממילא אין כאן שום חשש איסורא דאורייתא, אבל לפי הפוסקים הנ"ל (שם), הסוברים שמן התורה לא מהני צוה"פ ברה"ר, נמצא שאנו דנין באיסורא דאורייתא

ג ועפי"ז כתבו כמה פוסקים הטעם שסמכו העולם להקל לערב בצוה"פ ברחובות רחבים ט"ז אמות, אשר לפי כמה ראשונים הוי רה"ר גמור, ואיך סומכין להקל באיסורא דאורייתא, אלא הטעם בזה דאנן קיי"ל כמ"ד לא אתי רבים ומבטלי מחיצתא, וממילא לפי"ז מהני צוה"פ לרה"ר גמור מדאורייתא (עי' לעיל הערה ב'), וליכא אלא איסורא דרבנן שהצריכו דלתות, וכיון שזהו רק מדרבנן שפיר אפשר להקל ולסמוך לענין זה ע"ד הפוסקים האומרים דרה"ר בעי ס"ר אשר לפי דבריהם יוצא דשפיר מהני צוה"פ כל שאין ס"ר בוקעין, כ"כ הצמח צדק מס' עירובין פ"ה מ"ו, והישועות מלכו סי' כ"א, והסכים עמו האבני נזר סי' רע"ג אות ט"ז, וכ"כ המ"ב בביה"ל סי' שס"ד (והיינו דאע"ג דהמ"ב ס"ל שצריכים לחוש לדעת הסוברים אתי רומ"נ, וכמוש"כ שם בביאור הלכה , מ"מ בזה ניחא לי' ליישב מנהג העולם שסמכו להקל ולא חששו לגרדא דחיוב חטאת, דהעולם נקטו דאינו אלא חשש איסור דרבנן), ואמנם עי' בית מאיר סי' שס"ד סעי' ב' בסופו שכתב טעם מנהג העולם "דסמכו על על דברי הנהר"ם ז"ל שבדרכי משה סק"א שתופס לחלוטין דעת רש"י ז"ל לעיקר".

פרק ב
איזהו רה"ר

איזהו רה"ר רחובות ושווקים הרחבים ט"ז אמה ואינם מקורים, ואין להם חומה, ואפילו יש להם חומה אם הם מפולשים משער לשער (ומין למומחין נעולות בלילה) **הוי רה"ר, וי"א שכל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום אינו רה"ר**
(שו"ע סי' שכ"ה סעיף ד')

א. המנהג שנתפשט ברוב ערי ישראל הרבה מאות שנה מקודם[ד], עפ"י גדולי עולם חכמי צרפת ואשכנז[ה], לעשות עירובין בצוה"פ גם ברחוב רחב ט"ז אמות ומפולש משער לשער, משום שסומכין להלכה על דעת הי"א שהוא שיטת רש"י שאין רה"ר דאורייתא רק אם יש ס"ר עוברים בו[ו].

ב. יש שכתבו שגם דעת המחבר[ז] והרמ"א[ח] להכריע ההלכה כהי"א דאין רה"ר מה"ת רק בס' רבוא עוברים בו, והוסיפו עוד שכן הוא

ד כ"כ ערוך השלחן סי' שמ"ה סעיף י"ח וז"ל: "שהעירובין נתפשטו ברוב ערי ישראל הרבה מאות שנים מקודם רק על סמך היתר זו וכאילו בת קול יצא הלכה כשיטה זו, ואם באנו לעכב לא לבד שלא יצייתו אלא נראה כמשתגעים". וכעין זה לשון המ"ב סי' שס"ד סק"ח "ואף שאין למחות לאחרים הנוהגים להקל ע"י צוה"פ שכן נהגו מעולם עפ"י דעת הפוסקים המקילין בזה, ועי' לעיל פ"ב הערה ג'.

ה כ"כ בשו"ת בית אפרים סי' כ"ו, וז"ל: "אף שיש כמה גדולי עולם החולקים על שיטת רש"י מכל מקום אין כח ביד שום אדם לערער על המנהג אשר נתיסד עפ"י גדולי עולם חכמי צרפת ואשכנז אשר אנו מבני בניהם ומימיהם אנו שותים".

ו עי' בית מאיר סי' שס"ד סעי' ב' בסופו שכתב טעם מנהג העולם "דסמכו על על דברי המהר"ם ז"ל שבדרכי משה סק"א שתופס לחלוטין דעת רש"י ז"ל לעיקר", ועי' לעיל פ"ב הערה ג'.

ז כ"כ המג"א סי' שמ"ה ס"ק ז',ועי' מחצה"ש שפי' דאע"ג דהמחבר סתם כדעה קמייתא, מ"מ הרי כתב בסי' ש"ג דמנהג העולם לסמוך על דעת המקילים, ומוכח שלמעשה הכריע המחבר דהעיקר כהי"א, ובשו"ת בית אפרים [דף מ"ה ע"ב] הסביר הדברים יותר, והביא מכללי הכנה"ג דאע"ג דידוע כללא שכללו הפוסקים, דכאשר מביא המחבר דעה א' בסתם, ואח"כ מביא י"א, שדעתו לפסוק כהדעה שמביא בסתם, מ"מ אם יש ראי' קצת שדעת המחבר לפסוק כהי"א, אין כלל זה אמור, וממילא בנידו"ד, כיון שהמחבר מביא שיטת הי"א בסתמא בסי' ש"ג, ודוחק לומר שזה רק בתורת לימוד זכות ולי' לא ס"ל, מוכח דהכא פוסק כהי"א, ועוד כתב הב"א דכל היכא דדעה ראשונה הוא דעת הרמב"ם והרשב"א או

דעת רוב הפוסקים[ט], והמחמיר בזה יחמיר לעצמו ואין בידו למחות למה שנוהגים עכשיו כאותן הרבים המקילים[י].

ג. יש שכתבו שאף שאין למחות ביד הנוהגים בזה להקל, מ"מ כל ירא שמים יחמיר לעצמו[יא], לחוש לדעת הסוברים שהוא רה"ר מן

שאר חכמי הספרדים, אין הכרח שכוונתו להכריע ההלכה בזה אלא משו"ה כתבו בסתמא כיון שכן היתה המנהג פשוט בכמדינות הספרדים.

ואמנם עי' ביאור הלכה בסי' שמ"ה ד"ה וי"א, שמביא מכמה אחרונים שהוכיחו דאדרבה דעת המחבר לפסוק כדעה קמייתא דיש רה"ר אפילו בלי ס"ר.

ח כ"כ הטו"ז סי' שמ"ה ס"ק ו, אמנם עי' ביאור הלכה שם שהביא מהבית מאיר שדחה ראיית הטו"ז בזה.

ט טו"ז ומג"א שם, והנה ידוע שהמשכנ"י (בסי' ק"כ) הרעיש העולם נגד מה שנהגו ברוב ערי ישראל לערב ע"י צוה"פ, אפילו ברחובות רחבים ט"ז אמה ומפולשים משעל"ש, ולדעתו דעה קמייתא שהביא המחבר הוא "עיקר להלכה שהם מחמירין בשל תורה (ועי' בזה לעיל פרק ב' הערה ג') ועוד שהם רוב מנין ובנין", והאריך להוכיח כי דעת רוב ראשונים דלא בעינן ס"ר, ודלא כמוש"כ הטו"ז והמג"א, וכתב אשר כן הוא שיטת המחבר, ובדרך זו הלך גם המ"ב, (בביה"ל סי' שמ"ה בד"ה שאין, ובסי' שס"ד בד"ה ואחר) ולפי"ז כתב המ"ב דאע"ג דהמקיל יש לו על מי לסמוך ואשר אין למחות ביד המקילין, מ"מ בודאי כל יר"ש יחמיר בזה.

וע' בערוה"ש סי' שמ"ה סעי' י"ז וסעי' י"ח, שמשמעות דבריו דס"ל שדברי המשכנ"י עיקר להלכה, ורק משום שא"א לעכב העירובין משום משום שלא יצייתו כו', ע"כ הוכרח ללמוד זכות על העירובין שנתפשטו ועי"ש בסעי' י"ט כ' וכ"א שהמציא יסוד חדש בדין רה"ר, ומימילא אפילו לדעה קמייתא דלא בעי ס"ר כותר לערב

ואמנם הבית אפרים בסי' כ"ו האריך לסתור דברי המשכנ"י, והצדיק מנהג העולם, והראה לדעת כי נכונים דברי הטו"ז והמג"א, ואדרבה רוב ראשונים ס"ל כדעת רש"י, ובכללם הרמב"ם הרי"ף והרא"ש, ועי"ש שמנה למעלה מעשרים ראשונים הסוברים כן, (ובספר תולדות שמואל הפליג עוד יותר וסופר ומונה לערך ששים ראשונים דאין רה"ר בזה"ז כשום דבעינן ס"ר בוקעין), וכתב "אשר אין כח ביד שום אדם לערער על המנהג אשר נתיסד עפ"י גדולי עולם חכמי צרפת ואשכנז אשר אנו כבני בניהם ומימיהם אנו שותים".

ולמעשה לפי המשכנ"י אין היתר לערב בצוה"פ אפילו בעירות קטנות שאין בהם ס"ר, כל שהדרכים רחבים ט"ז אכות, וכבר כתבו הפוסקים שהמנהג הפשוט שנתפשט ברוב ערי ישראל לערב בצוה"פ אפילו ברחובות רחבים ט"ז דנקטינן להלכה כדעת הי"א, וזהו שכתבנו בפנים סעיף א, וסעיף ב"

י לשון הטו"ז שם.

יא כ"כ השו"ע הרב בסי' שמ"ה סעיף י"א, והחיי אדם כלל מ"ט הלכה י"ג, והמ"ב בסי' שס"ד ס"ק ח', ואמנם הרב והחיי אדם לא כתבו זאת להדיא בקשר לעירובין בצוה"פ, ואכן

התורה גם בלי ששים רבוא עוברים בו, וי"א דאדרבה אפילו יר"ש לא יחמיר בזה[כ]

יש להסתפק בכוונתם, אם ר"ל שנחמיר אפילו במקום שיש עירוב בצוה"פ, ושלא נסמוך על העירוב, או אפשר עיקר כוונתם, שבלי עירוב נחמיר לחוש שיש כאן רה"ר דאורייתא, ונ"מ לענין ספק הוצאה, שיש להחמיר בדבר מחשש רה"ר דאורייתא, וכמו שמצינו בפוסקים לענין הוצאת שעון וכדו' בשאר שאלות המבוארים בסי' ש"א, דאפילו הסוברים שיש להקל לדונו כתכשיט ולהתיר הוצאתו, או משאר טעמים, מ"מ מחשש רה"ר דאורייתא החמירו, אבל אם כבר נעשה עירוב בצוה"פ, י"ל דגם יר"ש אינו צריך להחמיר, דהא כאשר יש צוה"פ, הרי דעת הרב דליכא כאן איסורא דאורייתא אפילו לדעה קמייתא וכנ"ל הערה ב' ואינו רק לכל היותר איסורא דרבנן, דמדרבנן אסור לטלטל רק ע"י דלתות, א"כ הא לא חמיר מכל ספיקא דרבנן דאזלינן לקולא, ומהיכי תיתי שיר"ש יחמיר, ובפרט שלרוב פוסקים העיקר כדעה בתרייתא, ומה גם שנתפשט המנהג כוותייהו, איברא דמסתימת דבריהם נוטה יותר שכוונתם דלכל מילי יחמיר לחוש דהוי רה"ר דאורייתא.

והנה בביה"ל סי' שמ"ה לאחר שהוכיח דעת הרבה ראשונים דלא בעינן ס"ר כתב דלפי"ז כל יר"ש לא יסמוך על העירובין בצוה"פ, ואמנם ציין למ"ש בסי' שס"ד ושם כתב שבע"נ יחמיר רק מטעם שלדעתו קיי"ל כר"י דארומ"מ וצוה"פ לא מהני מה"ת, ולכן כתב שם לחוש לגרא דחיוב חטאת, אבל לפימ"ש הפוסקים דאנן קיי"ל דלא ארומ"מ, לכאו' אין הכרח שבע"נ יחמיר בזה, כיון דאינו אלא ספיקא דרבנן.

ואמנם בצמח צדק מס' עירובין פ"ה מ"ו כתב להדיא שיר"ש יחמיר גם לענין שלא לסמוך על העירוב, [אע"ג דהוא ס"ל שם דאנן קיי"ל לא ארומ"מ], ועיי"ש שכ"כ מכח ג' טעמים, א' לחוש לדעת הפוסקים דקיי"ל אתי רומ"מ, ב' גם לפי מאי דקיי"ל לא ארומ"מ "אין ראי' גמורה דגם בצוה"פ אמרינן כן", ועוד דגם בדרבנן באיסור שבת יש לחוש לדעת הפוסקים דלא בעינן ס"ר, הרי לנו להדיא שיר"ש נכון שיחמיר גם במקום שיש עירוב שלא לטלטל, ואמנם ראוי לציין, שהצ"צ לא כתב כן משמי' דהרב שכתב להדיא בסי' שמ"ה שיר"ש יחמיר, ומשמע משום דלא ברירא לי' בכוונת הרב אי קאי גם במקום שיש עירוב וכשנ"ת, ולכן כתב כן מסברא דנפשי', וצ"ע. והנה דברי הצ"צ והמ"ב, אמורים אפילו בעירות קטנות כל שהרחובות רחבות ט"ז אמה, ויש בהם כל תנאי רה"ר. ואמנם פשיטא דאם חסר א' מתנאי רה"ר, אשר אפילו לפי דעה קמייתא אינו רה"ר, בזה לא אמרו כלל שיר"ש יחמיר, שהרי בזה לכו"ע אינו רה"ר מה"ת, ולזאת צריך לדעת בכל מקום על מה אדני ההיתר הוטבעו ואם יש היתר שהוא גם לפי דעה קמייתא, הנה בזה לא אמרו כלל שיר"ש יחמיר

[כ] בתשובת אדמו"ר מהונקאטש שליט"א בענין היתר טלטול בבארא פארק, הביא מבעל מנחת אלעזר (בנימוקי או"ח סי' שצ"ט סוף סק"א) שהקפיד נגד מי שהחמיר בזה אפילו לעצמו, כי ס"ל שכיון שעירובין הוא מהדברים שאין הצדוקים מודים בו, חייבין אנו שלא להחמיר בכל מקום המותר להלכתא עיי"ש, ועי' גם בשו"ת בית אפרים דמשמע עכ"פ שאין צריך להחמיר בזה, שכתב שהמנהג נתיסד עפ"י גדולי עולם חכמי צרפת ואשכנז אשר אנו מבני בניהם ושותים מימיהם, ומשמע דשפיר דמי לנהוג כן לכתחילה, וכן הוא משמעות הנג"א והטו"ז.

פרק ג
ששים רבוא כיצד

וי"א כל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום אינו רשות הרבים(שו"ע סימן שמ"ה סעיף ז')

הנה כבר נתבאר לעיל (פרק ב') שנתפשט המנהג ברוב ערי ישראל להקל כדעת הי"א שהוא שיטת רש"י, שכל שאין בו בקיעת ששים רבוא אינו רה"ר, ואמנם בביאור שיטת הי"א, כלומר איך ובאיזה אופן יהי' בקיעת הס"ר, הנה נחלקו בדבר רבותינו הראשונים והאחרונים, ועיקר מה שנחלקו הוא, ששים רבוא כיצד, שולטים בו או עוברים בו, אלא שבזה גופא מסתעף הדבר לכמה פרטים, ונבאר השיטות דבר דבר על אופניו.

א. [ג] **י"א שכל שרשות ששים רבוא שולטת עליו, כלומר שהדרך מוכן ונעשה להשתמש לששים רבוא, אע"פ שאין הולכים שם כל הששים רבוא ביום אחד, מ"מ הוי רשות הרבים, כיון שעכ"פ שלטי בה ששים**

[ג] נקדים בזה הקדמה קצרה ובזה יובן בטוב כלל דברי הפרק, : א' מהנקודות שמאריך בהם המשכנ"י, הוא בביאור שיטת רש"י שמצריך בקיעת ס"ר שיהא רה"ר, וקוטב דבריו שגם לפי שיטת רש"י שכיח בזה"ז רה"ר, והיינו עפ"י מה שמבאר שנחלקו הראשונים בהבנת דברי רש"י, שיש מן הראשונים, ובכללם הר"ת והר"פ, שפירשו דברי רש"י כפשוטן, דבעינן שיהא הס"ר הולכים עלי דרך בכל יום, ובלא"ה אינו רה"ר, ואחריהם נמשך הטור והמחבר במ"ש ס"ר עוברים בכל יום, ואמנם יש ראשונים ובעיקר מבואר זאת בריטב"א שפירשו כוונת רש"י, דסגי בהכי שיש כאן שליטת ס"ר, כלומר שהדרך מוכן ומתוקן שיעבור בה ס"ר, אפילו אם לפועל לא יעברו בה הס"ר, הוי רה"ר. ומאחר שיש לו להמשכנ"י קושיות עצומות על הראשונים שפירשו כפשוטו, הוא תופס לעיקר כאידך ראשונים, דסגי בס"ר שולטים, וממילא יוצא לפי דבריהם, שגם לשיטת רש"י, שכיח רה"ר בזה"ז, וכגון במקום שיש דרך המלך עוברת בתוך העיר והרי זה מוכן לכל בני המדינה, ומכילא הוי רה"ר גם לשיטת רש"י אף שאין עוברים שם לפועל ס"ר.

ואנכנס הב"א בתשובותיו להמשכנ"י, אינו משיב כלל על נקודה זו שיש כאן מחלוקת ראשונים בהבנת דברי רש"י, רק עיקר דבריו להשיב על פירושו של המשכנ"י בדברי הריטב"א ודעימי' דס"ל דסגי בס"ר שולטים, ובזה ס"ל להב"א, דאע"ג דסגי בזה שרשות הס"ר שולטים שם, מ"מ "הזמנה לאו מילתא היא" ובעינן שיהא שם הס"ר בקירוב מקום, ושיהא דרכם של הס"ר להשתמש באותו דרך כ"כ, עד שיהא אפשר ועלול שיעברו הס"ר ביום א', ובכן מכיון שזה לא שכיח הדרא דינא דאין רה"ר בזה"ז.

הוי אומר לא נחלקו הב"א והמשכנ"י בביאור שיטת הטור והמחבר, דלדידהו פשיטא דבעינן ס"ר עוברים בכל יום, לא נחלקו כי אם בפי' שיטת הריטב"א אליבא דרש"י, ובין להמשכנ"י ובין להב"א אין שום חילוק כלל בין רחובות העיר לבין דרכים שמחוץ לעיר, וכן תפסו בפשיטות הרבה אחרונים, ואמנם בשו"ת אג"מ סלל דרך חדש בביאור שיטת רש"י, וכן בביאור כוונת המחבר, ולדבריו יוצא חילוק גדול בין רחובות שבעיר, לבין דרכים שמחוץ לעיר ויתבאר שיטתו בזה בסעיף ג' וסעיף ה'.

רבוא[יד]. ולכן עיר שעשוי' להיות רוכלת העמים שיש לה דרך ומעבר שכל באי עולם יכולים לעבור לתוכה, אע"פ שאין דרים בתוכה ששים רבוא, הוי כל רחובותי' רשות הרבים[טו], ואפילו עדיין לא עברו ברחובותי' הששים רבוא, אבל אם אין לה דרך ומעבר מארצות רחוקות, ורחובותי' אינם עשויות רק לאנשי העיר ולסביבותי', אז אם

[יד] שו"ת משכנ"י סי' ק"כ דף ק"ו, וחזר על הדברים ביתר ביאור בסי' קכ"א (דף קכ"ד ואילך), ומקורו מדברי הריטב"א דף נ"ט במתני' עיר של יחיד עיי"ש שפירש"י שלא הי' נכנסים בה תמיד ס"ר של בנ"א ולא חשיבא רה"ר דלא דמיא לדגלי מדבר, ועי' ריטב"א שם שהקשה בשם ר"ת, דא"כ "היכי משכחת לה עיר שהיתה של רבים בתחילתה, דהא ודאי מילתא דלא שכיחא הוא שנתיישבו שם בתחילתה ס"ר, ולעולם לא משכחת לה אלא בהיתה בתחילתה עיר של יחיד, ובטלת דין משנתינו בעיר של רבים", ותי' הריטב"א "כי רש"י אינו מצריך שיתיישבו בעיר ס"ר אלא שיכנסו בה ס"ר באלו הכרכים והעיירות הפתוחים למקומות הרבה, ורגילין בה סוחרים וכיו"ב, ותדע שאף ירושלים לא הי' בה ס"ר תדיר, ואעפ"כ יש בה משום רה"ר אלמלא דלתותי' ננעלות בלילה, ומעתה כל שבתחילתה נתיישבה בכרכים ושווקים גדולים להיות רוכלת העמים זו היא של רבים" עכ"ל.

וכתב המשכנ"י שהמעיין בדברי הריטב"א יראה להדיא שיש כאן מחלוקת הראשונים בביאור שיטת רש"י, דהר"ת ויתר הראשונים שהקשו קושיא זו על רש"י, ע"כ שפירשו בדעת רש"י כפשוטו דבעינן ס"ר הולכים בו תדיר, ולכן הקשו על רש"י היכי משכחת עיר של רבים מתחילתה, אבל הריטב"א פי' שדי בשליטת הס"ר, ובזה מיישב שיטת רש"י דכיון שמוכן עבור הס"ר, אע"ג שעדיין אינם עוברים בו בפועל מ"מ הוי רה"ר, וכן לענין ירושלים כיון שהיתה רוכלת העמים, ומוכן לס"ר תמיד לעבור בה, הוי תמיד רה"ר אפילו בזמן שלא עברו בה.

ועי' בשו"ת אג"מ ח"א סי' קל"ט, שמצדד מקודם לפרש בדברי רש"י דהעיקר שיהי' בהעיר ס"ר דיירים, ואפילו אלו שבבתים מצטרפים, (ובח"ד סי' פ"ז מסיק להקל דבעינן דוקא בהרחובות) ולכאו' זה כפי' הריטב"א בדברי רש"י וכדאסברא לן המשכנ"י, שהעיקר שהס"ר משתמשים בהדרכים לצורכם, כ"א כאשר צריך לו, ולפי"ז בודאי מצטרפים כל בני העיר, לא שנא בבתים או ברחובות, אלא החילוק ביניהם שלהמשכנ"י לאו דוקא בני העיר הזאת אלא הה"נ מהסביבות, כל שרגילים בהעיר, וכדלהלן סוף הסעיף עיי"ש, אבל להאג"מ תלוי דוקא בבני העיר ועי' סעיף ג'.

[טו] בשו"ת משכנ"י לא פירש להדיא שכל רחובותי' הם רה"ר, אבל זיל בתר טעמא, כיון דתליא דס"ר שלטי בה הה"נ בכל רחובות העיר, הרי שלטי בה ס"ר, שבודאי עשויים כל הרחובות להשתמש לכל בעי שערי העיר אם יהי' להם איזה צורך לילך שם, וראי' לדבר שהרי המשכנ"י כתב שלפי שיטה זו היתה כל מחנה ישראל רה"ר, אע"ג שגם שם הי' רחובות הפרטיים אצל האוהלים עשויים בעיקר להדרים שם, ומוכח דבכה"ג מקרי ס"ר שולטים בה והוי רה"ר, וא"כ הה"נ כל רחובות העיר.

עכ"פ יהי' מספר בני העיר וסביבותי' הרגילים בה ששים רבוא, יהי' כל רחובות העיר רשות הרבים[ט].

ב. וי"א שאם אין שם בקירוב מקום ששים רבוא, העוברים ושבים שמה בכל עת, שדרכם לצאת ולבא באותו דרך, עד שאפשר שביום אחד יעברו כולם בדרך ההוא, אינו רשות הרבים.[י]

[ט] כ"כ המשכנ"י שם דף קכ"ד ד"ה ואולם, והטעם שאם יש מעבר ודרך שהכל יכולים לבוא לשם גם ממקומות הרחוקים הרי ממילא כל דרכי העיר עשויים להשתמשות ס"ר, דהיינו לכל באי עולם אשר יכולים לבוא ברחובות העיר, והרי הדרכים מיועד לכך כיון שיש דרך ומעבר להעיר, משא"כ אם אין מעבר ודרך להעיר, כמו כפרים הרחוקות, שאין מיועד שיבואו לשם מאפסי ארץ, ואין דרך להגיע לשם ממקומות הרחוקים, לכן בעינן שעכ"פ יהי' מספר בני העיר והסביבות ס"ר ואז הרי משתמשת לס"ר, והוי כולו רה"ר.

ונראה דלפי שיטה זו כמעט כל העיירותמנינו הם רה"ר, (אם יהי' בהם שאר תנאי רה"ר), ואפילו עיירות קטנות ביותר, שהרי עפ"י רוב יש דרך ומעבר (הייווע"י) ההולך עד להעיר, וממילא יש בה תנאי של ס"ר שולטים בה.

[י] שו"ת בית אפרים סי' כ"ו דף נ"ו, והנה לכאו' נחלקו האחרונים בביאור כוונת הב"א, במה שכתב "עד שאפשר שיעברו ס"ר ביום אחד", י"א הכוונה דבעינן שיהא שכיח ומצוי שיעברו בהדרך ס"ר, ויש שהבינו לכאו' דסגי באפשריות בעלמא, ונעתיק מקודם לשון הב"א ואח"כ דברי האחרונים שדנו בכוונת דבריו.

וז"ל הב"א שם: "ומה שהאריך [המשכנ"י] בדברי רש"י עפ"י דברי הריטב"א שכתב דאינו מצריך שיתיישבו בעיר ס"ר כאלו הכרכים והעיירות שהם פתוחים למקומות הרבה כו' והנה ידיד יחכם נ"י האריך בהרצאת דברים להעמיס בכוונת רש"י שכל שהדרך מופקר והוא מעביר לס"ר אף שאין באין לתוכה ס"ר כיון שמתוקן ומוכן ומופקר לבא לתוכה אנשים מכל הארץ כו' ואומר אני אף שירבה כל הימם מוכן ומופקר ומתוקן אין שומעין לו להוציא דברי רש"י מפשטן, שכתב עיר של יחיד שלא היו נכנסים בה תמיד ס"ר של ב"א, וכן כתב בדף ו' ועיר שמצויין בה ס"ר ואין בה חומה שהי' רה"ר שלה מפולש משעל"ש, כו' ופשיטא דמצויין ממש בעינן, והיינו שיהא עלול לכך שיבואו לשם אלה מפה ואלה מפה, דוגמת דגלי מדבר דאמרינן דמחנה לוי' רה"ר לפי שהי' הכל מצויין אצל משה רבינו, וכן אמרינן עגלות תחתיהן וביניהן רה"ר, ופי' ר"י לפי שהי' דרכם לבוא באותו דרך, והיינו כדברי ריטב"א כו' ובסו"ד שם סיים אך לרש"י בעינן שיהא דרך סלולה לס"ר המצויין שם בקירוב מקום ועוברים ושבים שם בכל עת עד שאפשר שביום אחד יעברו כולם בדרך ההוא, ועי' גם לעיל דף מ"ד ע"ב, וז"ל: דודאי גם בדגלי מדבר לא היו עוברים בין העגלות ותחתיהן כל שעה רק כיון שהיו חונים סביב לה ס"ר ודרכם הי' לצאת ולבוא באותו דרך כמוש"כ התוס' בעירובין, אבל אם [אין] שם במקומו וסביב לה כמספר הזה וגם אינה רוכלת העמים אשר אלי' יבואו מאפסי ארץ ס"ר אף שהוא לרבים הוכן לעבור שמה כשיבואו השתא מיהא ליתנייהו ואולי במספר שנים לא יעלה למספר הזה אף שהוא דרך סלולה ומעבר לרבים מ"מ הזמנה לאו מילתא עכ"ל.

ועי' מאירי בריש מס' עירובין שמשמע כהב"א, וז"ל: "רה"ר הוא דרך שיש ברחבה ט"ז אמה כו', וכן הצריכו בו גדולי הרבנים שיהא בו דריסת רגל לס"ר, ולא שיהא ס"ר יכולים

לעבור שם ביחד, אלא שיהא דרך מצוי לס״ר ורגילים לעבור בו, ומשמע דקאי כשיטת הריטב״א שיהא דרך מצוי לס״ר, ואמנם הוסיף דבעינן ״ורגילים לעבור בו״ ולפי המשכנ״י הלא די בזה לחוד דהוי דרך מצוי לס״ר, ומוכח כהב״א.

והנה המשכנ״י בתשובתו השנית להב״א (דף קכ״ו בד״ה ומה) נתקשה בכוונת דברי הב״א במה שכתב ״עד שאפשר שביום אחד יעברו״ וז״ל: ״גם מה ״האפשר״ הזה שכתב מעכ״ת, ואם הכוונה שאף שמעולם לא יעברו כיון שאפשר כו׳, מנא לי׳ למר הא לדעת המפרשים בדעת רש״י ד״ל וכמה פוסקים כתבו בפירוש דבעינן שיהי׳ ס״ר בוקעין בכל יום כמש״ל מזה, והיינו זה נכנס וזה יוצא כו׳ אבל מחנה ישראל לא הי׳ דריסת רגלם מצוי׳ תמיד אלו לאלו, לכן לא הוי רה״ר לדעתם, אף שאפשר לס״ר שבקירוב מקום לעבור אין זה כלום לדעתם, ואם הכוונה שעכ״פ באיזה יום יעברו כולם מה גבול יש בדבר אם יום או יומים לשנה, ואין לנו פשרה בזה אלא או דבעינן ס״ר בוקעים בכל יום כדעת המפרשים בדעת רש״י, או דלא בעינן רק שתהא דריסת רגל ס״ר מצוים שם אף בימים רבים, כיון שעכ״פ רגלם מצויים שם הוי רה״ר, וזו דעת ריטב״א וריא״ז בדעת רש״י עכ״ל.

ואמנם עי׳ שו״ת מהרש״ם ח״ג סי׳ קפ״ח שתפס בפשיטות בכוונת הב״א דבעינן שיהא שכיח ומצוי שיעברו ס״ר ביום אחד, וכתב וז״ל: דכיון שהדגלים היו סמוכים מסביבות העגלות הי׳ מצוי שיבואו אלה מפה ואלה מפה, והי׳ שכיח שיעברו ביום א׳ ס״ר כו׳ וכל עיר שאין מצוי שיעברו בה ס״ר ביום אחד אין לה דין רה״ר עכ״ל, ונראה בעליל שהמהרש״ם פי׳ מ״ש הב״א ״אפשר״ ״ועלול״ הכוונה שכיח ומצוי ודו״ק, ולא רק אפשריות בעלמא.

וכן מוכח בשו״ת מנחת אלעזר (ח״ג סי׳ד׳ הביאו האדמו״ר ממונקאטש שליט״א בתשובתו אודות היתר טילטול) שכתב לענין עיירות הגדולות, שיש בהם ס״ר, שרחובות הגדולים מקום המסחר ביותר, שם הוא רה״ר, דבודאי בוקעין בו ס״ר ביום, ומשמע להדיא אבל בשאר רחובות אינן רה״ר, ובהמשך דברי המנח״א שם כתב להדיא שדבריו בזה הם עפ״י ״הב״א אשר העמיק הרחיב בזה בארוכה״, ומבואר שהבין המנח״א בדעת הב״א שרק אותן הרחובות ששכיח בהן ס״ר הם רה״ר ולא שאר הרחובות העיר, ואע״ג שנמצאים ס״ר בקירוב מקום לכל הרחובות, והרי ״אפשר״ במציאות שיבואו שם ס״ר, אלא מוכח דבעינן דרך דשכיח שיעברו בו ס״ר, ולא מהני אפשריות בעלמא, וכמוש״כ מהרש״ם.

ונראה שהביאן לפרש כן בדברי הב״א, כי מאחר שכתב הב״א דבעינן שיהא ״הס״ר מצוינן שם בקירוב מקום״, וגם הצריך שיהא הס״ר ״עוברים ושבים שמה בכל עת״, מה הי׳ חסר שהוצרך להוסיף עוד ״עד שאפשר שביום אחד יעברו כולם בדרך ההוא״, הלא בודאי אם הם שם בקירוב מקום, וגם עוברים ושבים בהדרך, הא ממילא גם אפשרי במציאות שיעברו שם ביום אחד, וכי איזה מניעה יש בדבר, וכן לעיל הדגיש ״והיינו שהוא עלול לכך שיבואו לשם אלה מפה ואלה מפה״, ומזה משמע שכוונת הב״א להוסיף ולפרש שיעור בה״עוברים ושבים שמה בכל עת״, והיינו דבעינן שיהא דרכם של הס״ר לצאת ולבא בהדרך ברגילות ובתמידות כל כך, עד שאפשר מתוך זה הרגילות, שיזדמן שיבואו ס״ר בהדרך ביום אחד, (ורק בכה״ג נחשב שרשות הס״ר שולטים שם) ולאפוקי אם נמצאים שם בקירוב ס״ר, ומשתמשים באותו דרך באופן שלפי השתמשות הרגילה לא יזדמן כלל שילכו כולם ביום אחד (דאז לא נחשב שהס״ר שולטים על הדרך ההוא).

ודבר זה אפשר לבחון אם שכיח ומצוי שעוברים שם ס״ר ביום אחד, דאם אינו שכיח שיעברו הס״ר ביום אחד, מוכח דאינם משתמשים הס״ר בהדרך כ״כ, וזהו ביאור מ״ש מהרש״ם דבעינן שיהא שכיח ומצוי שיעברו שם ס״ר ביום אחד, ונראה ברור לפי המהרש״ם והמנח״א, אפילו אם יתברר שבאיזה ימים בשנה עוברים שם ס״ר, מחמת סיבה

צדדית, לא כהני זה על כל השנה שיהי' רה"ר בעבור זה, דאנן בעינן שיהא עוברים ושבים כל עת כ"כ עד שבכל יום יהי' אפשר לספוקי דילמא יהי' עוברים שם ס"ר.

ונראה שכן מדיוק נמי בלשון הב"א בדף מ"ה ע"ב וז"ל: לפי שהי' מצוי שם כמה עיירות גדולות במדינות אשכנז וצרפת ואינגלטירא שהי' בו ס"ר כגון עיר גדולה פאריז לונדון ווינא פפד"מ ועוד רבים כהנה כרכים גדולים אשר המה רוכלי העמים ומרובה באוכלסון מאד והיו בו גם ישראל הרבה דרים שם ועי' בשו"ת ח"צ סי' ס"ז לענין אינגלטירא שכתב איך יתכן כו' ויש בה כמה סרטיות ופלטיות דדשו בה רבים ואולי ס"ר כו', עכ"ל, ומשמע להדיא שגם בעיירות הגדולות ההם שהי' בהם ס"ר, עיקר הנידון בהם הוא רק סרטיות ופלטיות שבהם דדשו בי' רבים ואולי ס"ר, אבל הרחובות שבעיר שלא דשו בו רבים, אינם רה"ר.

וכן מוכח עוד בדברי הב"א בדף מ"ד ע"ב במה שכתב לפרש הא דאיתא במס' שבת דף ו' ע"א, לענין מדבר בזה"ז שאינו רה"ר, וכתב וז"ל: "דודאי לאו במדבר שמם לגמרי מיירי, רק איכא שיירתא טובא דאזלי ואתו כו' מ"מ כיון שהרבים אינם מצויין שם כל שעה, אע"ג דלפי רוב ההולכים שם לפרקים, יעלו למנין ששים רבוא לא איכפת לן, כיון שאין מצויין שם כל שעה עכ"ל, וכן ביאר מזה עוד להלן מ"ו ע"א וז"ל: "ומה שכתב מדברי רש"י בשבת שפי' כאן בזה"ז דהולכי מדבריות לא שכיחי, כבר כתבתי בזה לעיל דכוונתו דאע"ג דאיכא שיירתא טובא דפרשי בהברא ומאן מפיס אם לא יעלו לחשבון ס"ר, מ"מ כיון דעכ"פ לא שכיח כולי האי, ואנן בעינן שיהי' מצויין ס"ר עכ"ל, הרי כתב להדיא, דאע"ג שיש באמת ס"ר המשתמשים והולכים בהמדבר לפרקים, "ומאן מפיס אם לא יעלו לס"ר" מ"מ אינו רה"ר בשביל כך, והטעם בזה כתב "דעכ"פ לא שכיח כולי האי ואנן בעינן שיהי' מצויין ס"ר", ומזה נראה ברור בכוונת הב"א דלא מהני אפשריות בעלמא, אלא בעינן שכיח שם ומצוי ס"ר עוברים, וכמוש"כ המהרש"ם והמנח"א.

ואמנם עי' שו"ת אחיעזר ח"ד סי' ח' שכתב אודות פאריז שכיון שיש בה ס"ר הוי רה"ר, אע"פ שאין בכל רחוב ורחוב ס"ר, מכ"מ מקרי רה"ר, ועיי"ש שסיים וז"ל: "שו"ר בשו"ת בית אפרים חאו"ח סי' כ"ו כו' ושם חשיב לה פריז רה"ר מה"ת עכ"ל, ומשמע מרהיטת לשונו שהבין בהב"א דכל רחובות העיר הוי רה"ר, ואפילו אותן רחובות דלא דשו בו ס"ר, כיון שעכ"פ בקעי בהעיר ס"ר, וצ"ל דס"ל להאחיעזר דעיקר כוונת הב"א שצריך שיהא ס"ר בקירוב מקום, ומשתמשים בהדרך לצורכם, אפילו אין שכיח שיעברו ס"ר, כיון שאפשר הדבר במציאות סגי בהכי.

ואיכא למידק קצת בדברי האחיעזר, בכ"ש דחשיב לה הב"א לפאריז רה"ר מה"ת, דקשה לכאו' דהא הב"א כתב להדיא להיפך, וז"ל: "ואמנם עיירות שבמדינות אלו (פאריז לונדון ווינא ופפד"מ, שכתב שם שיש בהנך עיירות ס"ר) רחובותי' קצרים ואין בהם רוחב ט"ז אמה" עיי"ש, הרי להדיא כתב דאינם רה"ר, וע"כ צ"ל כוונת האחיעזר, דמשמעות הב"א שלולי זאת שרחובותי' קצרים וכו' הי' העיר כולו רה"ר מצד שיש בהם ס"ר, (אף שעכ"ז עדיין אין הכרח בדברי הב"א דהי' כל העיר רה"ר, ואדרבה הרי מדיוק לשונו משמע שלא דן אלא לענין פלטיות שבה, שדשו בו ס"ר וכמוש"כ בשם הח"צ וכנ"ל), וראיתי בספר אחד שהרחיק לכת באמרו שמסתבר לו שמעתיק התשובה השמיט מלה אחת "לא", וצ"ל שבב"א "לא" חשיב לי' פריז רה"ר, ונראה שדבריו אינם אלא דברי תימה.

ונמצינו למדים שנחלקו הפוסקים בכוונת הב"א, שהמהרש"ם והמנח"א תפסו בכוונת הב"א דבעינן שיהא שכיח ומצוי שיהא ס"ר עוברים בהדרך, ולא מהני כלל מא שהם בקירוב מקום והוא אפשרי במציאות שיבואו, והאחיעזר נקט בכוונת הב"א דסגי בזה שהם בקירוב מקום ואפשר שיבואו, אפילו לא שכיח.

ומן הראוי להדגיש, אשר כל עיקר דברי הבית אפרים האלו, אינן אמורים אלא בביאור שיטת הריטב"א אליבא דרש"י, וכמו שהזכיר כמה פעמים במפורש עי' לשונו לעיל, אבל אין הכרח כלל בכוונתו אם זה גם שיטת הטור והמחבר בשיטת רש"י, שהרי כתבו להדיא דבעינן ס"ר עוברים כל יום, ולא סגי במצויין בקירוב מקום ואפשר וכו', וכמוש"כ המשכנ"י דפליגי הראשונים בשיטת רש"י, ושמוכרח כן בריטב"א עיי"ש, ובשו"ת מהרש"ם שם, הביא מהרב השואל האבדק"ק חיראב, שהי' רוצה לפרש דברי המחבר מ"ש עוברים שם כל יום שאין הכוונה עוברים ממש אלא ראוי לעבור, וכעין שיטת המשכנ"י, והמהרש"ם האריך לדחות פי' זו, דא"א לפרש הכי בכוונת המחבר, בפרט שכתב הלשון כל יום, אלא הפירוש הוא כפשוטו דבעינן שיהא ס"ר עוברים בו כל יום עיי"ש, ובאמת שכן פי' נכי המשכנ"י בכוונת המחבר, וא"כ מהיכי תיתי שהב"א חולק על זה, דהא זהו פשטות לשון המחבר, אלא פשוט דכל דברי הב"א אינם אמורים אלא בביאור שיטת הריטב"א, ובזה י"ל דסגי בשכיח שיעברו ס"ר ביום אחד, אבל לפי המחבר בעינן שיעברו ס"ר במציאות כל יום.

ועי' ב"א דף מ"ו שכתב לחלוק על המשכנ"י וז"ל: "ועליו המשא הזה להוציא דברי רש"י ופוסקים ראשונים מפשוטן, דאנא מצא שצריך שיהי' ס"ר בוקעין כאחד, שגם במדבר לא היו בוקעין כאחד במחנה לוי' רק זה נכנס וזה יוצא", הרי מבואר כוונתו להדיא שעיקר דבריו לחלוק על מה שהבין בכוונת המשכנ"י דמצריך שיהא הס"ר בוקעין כאחד, ועל זה השיג שזה ודאי אינו, אלא סגי בזה נכנס וזה יוצא, ובאמת גם המשכנ"י בתשובתו השנית הדגיש שבודאי מודה דסגי בס"ר עוברים ביום אחד, זה נכנס וזה יוצא, ולא בעינן ס"ר כאחד, עי' לשון המשכנ"י לעיל, ומה שהאריך הב"א בשיטת הריטב"א, אינו הכרח דס"ל דהכי קיי"ל, אלא ר"ל שגם עפ"י הריטב"א שהוא חומרא בשיטת רש"י, מ"מ לא שכיח רה"ר בזה"ז, וזה ברור.

ואמנם יתכן לפי מ"ש מהרש"ם והמנח"א, דבעינן שיהא שכיח ס"ר עוברים, אפשר הגדר שכיח הוא הרבה פעמים וכמעט כל יום, וא"כ אפשר שזהו גם הפירוש בדברי המחבר, וכמוש"כ המנח"א עי' לשונו להלן הערה כ"א, דבודאי לא בעינן כל יום ממש ואם יחסר יום א' אינו רה"ר, רק הרבה פעמים בתמידות, וממילא לפי"ז יתכן שהכל עולה בקנה אחד, ואין כאן אלא שיטה אחת בדעת רש"י והוא דבעינן ס"ר עוברים ברגילות, וכמעט כל יום, עד שבכל יום איכא לאיסתפוקי אפשר היום עברו ס"ר, אבל להאחיעזר, שכוונת הב"א הוא דסגי באפשרי במציאות בעלמא, בודאי שאין זה הפי' בהמחבר, וכמוש"כ מהרש"ם הנ"ל שדוחק לפרש כן בכוונת המחבר, אלא לכאו' צ"ל כנ"ל שהב"א לא אמר אלא לפרש דברי הריטב"א, ודו"ק.

והנה עפ"י כל מה שנתבאר בב' סעיפים אלו יוצא לנו ב' דרכים בהבנת כל הראשונים שמשמעות דבריהם ששיעור ס"ר נאמרה בהעיר, הא' הוא שיטת המשכנ"י בביאור הריטב"א, והב' הוא שיטת הב"א, ולשניהם אין זה דין מיוחד לעיר דוקא, דלהמשכנ"י כך לי עיר וכך לי חוץ לעיר, העיקר תלוי שאם נעשה עבור ס"ר הוי רה"ר, וכן להב"א העיקר תלוי בזה שהס"ר הם בקירוב מקום ודרכם לבוא וכו', וכך לי בקירוב מקום תוך העיר כמו מחוץ לעיר, ולפי המנח"א והמהרש"ם, אפילו יש ס"ר דרים בתוך העיר כל שאין דרכם לבא בהדרך ההוא אינו רה"ר וכשנ"ת, (וגם להאחיעזר לכאו' אינו תלוי בעיר דוקא אלא בזה שיש ס"ר בקירוב מקום, אלא שאפשר שכל העיר נחשב קירוב מקום) ופשוט שכמו שפירשו דעת הריטב"א בשיטת רש"י כן יתפרש כל הראשונים שכתבו מצויין בעיר.

ג. ויש שחלקו בין רחובות שבעיר, לבין דרכים שהם מחוץ לעיר, שבדרכים מחוץ לעיר בעינן שיעברו ששים רבוא כל יום, אבל בעיר אם יהי' מספר בני העיר בצירוף הנכנסים שם כל יום ששים רבוא, הרי כל רחובות העיר רה"ר[ה].

ד. ויש החולקים על כל הנ"ל, וסוברים שאין רשות הרבים אלא אם כן יש ששים רבוא עוברים[ט] באותו רחוב[י] כל יום[יא], ובלא"ה אינו

[ה] שו"ת אג"מ ח"א סי' קל"ט ענף ה', ובח"ד סי' פ"ז, ועיי"ש שמצדד שכן הוא ביאור שיטת רש"י והרא"ש ועוד ראשונים, דסגי בזה שיש בעיר ס"ר ומצרפינן אפילו הנמצאים בבתים, (ועיי"ש שמסיק שיש להקל, דבעינן ס"ר בצירוף בכל הרחובות, ולא מצטרפי אלו שבבתים, ושיטתו זו יתבאר להלן סעיף ה' עיי"ש), ובדרך שחרץ לעיר בעינן ס"ר עוברים בו כל יום.

ולכאו' שיטת האג"מ בזה הוא כעין פשרה בין שיטת המשכנ"י ושיטת הכ"א, דבזה שמצרף כל בני העיר אפילו הנמצאים בבתים, הרי זה דומה להמשכנ"י, ומוכח דס"ל שהגדר בזה שס"ר שולטים, ואמנם בזה שמגביל הדבר דתלוי בס"ר בעיר דוקא, ולא מהני מה שעשוי בשביל ס"ר שיכולים לבא מחוץ לעיר וכשיטת המשכנ"י, (ועיי"ש עוד שכתב דבעינן שיהי' נמצאים ס"ר בעיר שהוא בשטח שהוא לכל היותר י"ב מיל על י"ב מיל, כלומר שאם הס"ר שבעיר מפוזרים בשטח גדול מזה, אינו רה"ר), הנה בזה דומה קצת להב"א, והיינו דס"ל דבעינן שיהא הס"ר בקירוב מקום כמוש"כ הב"א, ואז מקרי ששולטים שם ס"ר, אלא שאינו לגמרי כהב"א, שלפי האג"מ אם הס"ר הם בקירוב מקום אבל מחוץ לעיר לא מהני רק אם נכנסים לעיר כל יום, ובזה הוא מקיל על הב"א.

וראוי לציין מ"ש באג"מ ח"ד סי' פ"ז ע"ד תיקון עירובין בעיר פלעטבוש וז"ל: "עכ"פ אני סובר כן לדינא, (הביאור בשיטת רש"י בתנאי ס"ר) אבל לא רציתי לומר זה לפס"ד ברור, מאחר שלא הוזכר זה בפירוש בדברי רבותינו האחרונים, ובערוך השלחן משמע שודאי לא נחית לזה כו' אבל בזה טעם למה שלא אמרתי למה שאני סובר לפס"ד ברור, אבל מאחר שיצא קול שאני הוא המתיר, שהוא בעצם נגד מ"ש ונגד מה שאני סובר כן לדינא הוכרחתי לכתוב מכתבי זה"עכ"ל.

והנה עי' בהשמטות לח"ד (בעמוד תכ"ח) "וגם כתבתי באור על חשבון הס"ר שכל אלו הם חדושים שאף שברור לענ"ד שהוא אמת שייך למיפלג אחר שראו כל מה שכתבתי אם יש להם טעמים, אבל על ברוקלין שתלוי בדין הס"ר אם נמצאו בשטח דלא יותר מי"ב מיל, וכיון שנתברר שפלעטבוש יש שם הרבה יותר כו' וכן בארא פארק הוא אסור מדינא בלא דלתות עכ"ל, וכוונתו בזה צ"ב דכד דייקת תראה שלא מסיק לענין ברוקלין להדיא שדינו שונה מנהעטען, ושכאן צריך למחות ביד המקילין, אלא מסיק שבברוקלין הוא סובר לדינא שאסור, וגם צל"ע לפימ"ש הוא עצמו בס' פ"ז לענין עירוב בפלעטבוש, שהגם שהוא סובר כן לדינא מ"מ אינו אומר כן בתורת פס"ד ברור, כי לא הוזכר כדבריו בדברי האחרונים, א"כ צ"ב בכוונתו בההשמטה, ואם חזר ממ"ש בהתשובה הנ"ל, ורצונו מעתה לפסוק בתורת פס"ד ברור, הו"ל לפרושי כן להדיא, וצ"ע.

[ט] כן הוא פשטות משמעות לשון הטור ושו"ע סי' שמ"ה סעי' ד', וכן הוא שיטת התוס', ור"ת, ור"פ, כ"כ בשו"ת משכנ"י (ומובא עיקר תוכ"ד לעיל הערה י"ד), וז"ל (בדף קכ"ה)

"עכ"פ למדנו מדברי התוס' דרה"ר ילפינן ממחנה לוי' ומזה הוציאו הפוסקים דבעינן ס"ר כל יום כמוש"כ הבמחבר בשו"ע סי' שמ"ה וי"א דכל שאין ס"ר עוברים בו כל יום כו' ונמצא לשון זה גם בדברי פוסקים ראשונים ונלמד ממחנה לוי" עכ"ל, ועיי"ש בדבריו שמבאר דילפינן זה דבעינן כל יום, ממה שנאמר במלאכת המשכן שהביאו כל יום בבוקר נדבת המשכן למשה, ועי' עוד להלן (בדף קכ"ו) "והמעיין בדברי הריטב"א יראה להדיא שזו מחלוקת בין הראשונים ז"ל שפירשו דעת רש"י כפשוטן דבעי ס"ר בוקעין תדיר כא', ולכן הקשו על רש"י ז"ל היכי משכחת עיר של רבים מתחילתה בקושית ר"ת ז"ל (וכן הקשה גם הר"פ), ובין הריטב"א ז"ל שפי' כוונתו שתהא לס"ר דריסת רגל בתוכו ובזה תי' קושית ר"ת ז"ל עכ"ל, הרי להדיא שפירש כוונת הטור ומחבר פשוטו כמשמעו, דבעינן ס"ר עוברים בהרחוב כל יום, וכן פירש המשכנ"י בדעת הרבה פוסקים ראשונים,

וכן במ"ב סי' שמ"ה סעיף ז' משמע דס"ל כן בפירוש דברי המחבר עיי"ש במ"ב ס"ק כ"ד וז"ל: בכל יום, חפשתי בכל הראשונים העומדים בשיטה זו ולא נזכר בדבריהם תנאי זה, רק שיהי' מצויין שם ס"ר", ועי' בשעה"צ אות כ"ה שסיים וז"ל: "אבל אין הכרח שיהי' צריך להס"ר שיעברו בכל יום דרך המבוי המפולש", ומוכח שהבין בדעת המחבר שאכן כוונתו כפשוטו שצריך שיעברו כל יום הס"ר דרך המבוי המפולש, וכ"כ בשו"ת מהרש"ם ח"ג סי' קפ"ח, שרצה הרב השואל האבדק"ק חיראב, לפרש כוונת המחבר שיהא דאוי לעבור, והמהרש"ם דחה דבריו, וז"ל(לאחר שקו"ט בכלל אי שייך לפרש כיו"ב בלשון המחבר): "מ"מ כיון שיש לפרש בפשיטות למה נדחוק א"ע, ועוד דבנידו"ד דנקטו דיהיו עוברים בכל יום ודאי דאין לפרש כן דלענין ראוי אין לשער בכל יום, וגם לא הו"ל לסתום אלא לפרש, ואף דמלשון סה"ת דנקט שיהי' שולטין יש קצת סיוע לדבריו אבל מלשון שאר פוסקים לא נראה כן", הרי להדיא שהפי' בדברי המחבר הוא כפשוטו, וכן מוכח משו"ת דברי מלכיאל ושו"ת מנח"א מובא לשונם להלן הערה כ"ב עיי"ש ודו"ק.

[ב] היינו שיהא הס"ר עוברים בכל המשך הרחוב, אבל אין לצרף הס"ר מכל אורך הרחוב, כלומר שאם מקצתן עוברים בחלק זו ומקצתן בחלקו האחר אין מצטרפין, כ"כ המשכנ"י וז"ל: "ונפלאתי מאוד אם כוונת מעכ"ת שבצירוף כל השיירות שבכל המדבר הגדול והנורא אפשר מאה פרסאות יצטרפו כולן לס"ר אף שרחוקין הרבה זה מזה, ואין רואין ואין יודעין אלו את אלו, הזה נקרא צירוף, וא"כ גם ביישוב נצרף כל אנשי היישוב בערך עשרים פרסה נמצא ס"ר, אלא ודאי כיון שאין דרך לאלו אם אלו ואין הולכין ובאין בדרך אחד אין כאן צירוף, וגם במדבר הי' כן", הרי להדיא דאין מצטרפין הס"ר רק כאשר הולכין ובאין בדרך אחד, וכ"כ האג"מ בתשובתו להגר"מ קליין שליט"א הנדפס בספרו אום אני חומה, וז"ל: "ולא מובן מה שהביא מס' תירוש ויצהר שהגה"מ שמואל האריך להתיר השאסיי בעירנו ההולך מוארשא לפעטערבורג שתמצא בו כמה מליונים בנ"א, לראי' שבצוה"פ ניתר גם כשעוברין ס"ר, וכי בהשאסיי הארוך הזה, עברו בכל אורכן כמה מליונים בנ"א, אלא מקצת דרך בחמישים מיל מוארשא להערים הסמוכות לה עברו כאלף איש בערך, ובחמישים מיל האחרים עברו איזה מאות איש אחרים, וכן בכל מקצת דרך עברו עלי' אינשי אחריני עד פעטערבורג, ומעולם לא עברו במקום אחד אף לא רבוא אחד וכו', והוא טעה שחשב כל העוברים מתחילתו ועד סופו אף שעברו רק מילים אחדים" עכ"ל, הרי להדיא דבעינן שיעברו הס"ר באותו מקום ולא מצטרפי הס"ר מכל אורך הדרך.

[כא] כן הוא לשון השו"ע, וכן הוא לשון כמה ראשונים, ובשו"ת מנח"א כתב וז"ל: פשוט דאינו בכל יום ממש דאם יחסר יום א' בודאי לא יצא מתורת הס"ר רק הרבה פעמים היינו תמיד לענין זה עכ"ל, ומוכח עכ"פ דבעינן הרבה פעמים, ורק דלא בעינן כל יום ממש, אבל בעינן שיהא בגדר "תמיד", ועי' גם בשו"ת מהרש"ם ח"ג סי' קפ"ח שכתב דבעינן שיהא שכיח ומצוי שיעברו ס"ר, ועי' באג"מ ח"ד סי' פ"ח בסופו ד"ה והנה מסתבר, שדן לענין

רה"ר, ואפילו יש ששים רבוא עוברים, אלא שהם מפוזרים בכל הרחובות, לא מהני זה שיהי' רה"ר, אלא בעינן שיהיו הששים רבוא עוברים באותו רחוב דוקא, ובלא"ה אינו רה"ר[כב].

קאני איילענד ובריטאן ביטש שאיכא ימים בימי הקיץ שבאים לשם יותר ממיליון איש ביום, וכיון שאיכא ימים שאיכא ס"ר אפשר דסגי בהכי להיות נחשב רה"ר על כל השנה, שלא הכל הזכירו שצריך להיות הס"ר בכל יום, וא"כ אפשר סברי דאם איכא המציאות בעוברים ס"ר, וראוי הוא מצד המקום ומספר אנשים שבסביבה שיעברו גם כל עת ס"ר הוא רה"ר, אפילו אינם עוברים במציאות אלא איזה ימים בשנה, וסיים שם אך בזה כיון דבשו"ע כתב בדעת שיטה זו דצריך שיעברו ס"ר כל יום יש אולי להקל עכ"ל.

[כב] כ"כ המשכנ"י, והדברי מלכיאל, והמנח"א, והערוה"ש, וכן משמע באשל אברהם, עי' משכנ"י שביאר להדיא שיטת הטור והשו"ע דבעינן ס"ר עוברים כל יום שלמדו זאת מהמבואר בגמ' (שבת צ"ו ע"ב) דמחנה ישראל הי' לא הי' רה"ר, וע"כ הטעם משום דדוקא מחנה לוי' היו ס"ר עוברים כל יום אצל משה כדי להביא נדבת המשכן, משא"כ במחנה ישראל לא היו הולכים ס"ר בכל הרחובות כי לא היו מצויין אלו לאלו, ומבואר להדיא דאע"ג שמחנה ישראל הוא עיר דדרים בו ס"ר, ויש ס"ר בצירוף בכל הרחובות לא מהני זה שיהי' רה"ר אלא בעינן ס"ר עוברים באותו רחוב לפי שיטת הטור והשו"ע, ועי' גם רשב"ם ב"ב דף ס' להדיא דמחנה ישראל לא הי' רה"ר, וכן עיי"ש נמוק"י, וכ"כ הערוה"ש סי' שמ"ה סעי' כ' עיי"ש.

וכן עי' בשו"ת דברי מלכיאל ח"ד סי' ג' בסופו וז"ל: ע"ד כ"ש בחיבורי ח"ג בהשמטה לסי' י"ח שאם יש מבוי מפולש רחב ט"ז אמה, היינו שיהא המבוי מפולש מקצה לקצה, אשר באמת אינו מצוי כלל בעיירות גדולות, ולזה נהגו לערב בכרכים גדולים מאוד ולא חששו למה שיש שם ס"ר, כיון שאין שם רה"ר מפולש כנ"ל, וגם כי הס"ר מפוזרים בכל הרחובות, ולא יזדמן כלל שילכו כולם ברה"ר אחד וכמש"ש. עכ"ל, ועיי"ש בהשמטה הנ"ל, שלא רצה לסמוך על סברה זו להתיר, ומצדד שם דהוי רה"ר אע"פ שמפוזרים הס"ר בכל הרחובות, וכפי הנראה שחזר בו, ומסקנתו דבעינן ס"ר ברחוב אחד.

וכן עי' שו"ת מנחת אלעזר בח"ג סי' ד' וז"ל: הנה לפי"ז בעיירות הגדולות כמו לונדון פאריז וויען וברלין וכהנה ברחובות הגדולים מקום המסחר ביותר דבודאי ס"ר בוקעין בו ביום" הרי להדיא דאפילו בעיירות הגדולות ההם, שכבר כתב הב"א שיש שם ס"ר, והמנח"א מביא דברי הב"א הנ"ל, ומ"מ דוקא הרחובות הגדולים מקום המסחר ביותר, שעוברים בו הס"ר הוי רה"ר ולא כל רחובות העיר, ומבואר דלא מצרפינן כל רחובות העיר.

וכן מוכח דעת הערוה"ש בסי' שמ"ה סעי' כ' וכ"א דאפילו עיר שיש בו ס"ר אינו רה"ר רק באותם הרחובות שהכל פונים עליהם, כמו במחנה לוי' שהכל מצויין אצל משה, אבל לא מצרפינן הס"ר מכל הרחובות.

וכן מוכח דעת האשל אברהם בסי' שכ"ה וז"ל: הדרכים המפולשים הנעשים ע"י הקיר"ה והם רחבים יותר מט"ז אמה ובהרבה מקומות יש בהם ס"ר בוקעים בכל יום, ולכאו' הוי רה"ר לכו"ע, וגם הדרכים שמתפצלים לצדדים שאין שם ס"ר בוקעים הרי הם מפולשים לרה"ר והם ג"כ בכלל רה"ר עכ"ל, הרי להדיא דרק משום שיש דרך שעוברים בו ס"ר כל יום, ואותו דרך הוי בודאי רה"ר, בזה ס"ל דגם הדרכים המתפצלים לצדדים הוי ג"כ חלק מהרה"ר, ומוכח דאין מצטרפים ס"ר המפוזרים בכל הרחובות, דאילו כן הרי היו כל

ה. ונחלקו הפוסקים לפי רעה זו, במקום שיש רחוב שעוברים בו ס"ר, י"א שכל הדרכים הנמשכים הימנו נידון כחלק מעצם רה"ר, והיינו דוקא אם אינם מתעקמים מהרה"ר כעין "ד", אלא נמשכים ממנו ביושר, ואע"ג שבאותם הדרכים אין ס"ר עוברים בהם[כג], וי"א דרק אותו הרחוב שעוברים בו הששים רבוא הוא הנידון כרה"ר, משא"כ רחובות המפולשים לו אינם חלק מרה"ר[כד].

ו. וי"א שכל רחובות העיר נידון כרה"ר אחת, ואם עוברים בכל רחובות העיר בצירוף ס"ר, הוי כל רחובותי' רה"ר, וכל שנמצאים בעיר כל כך תושבים שיש לשער שיהי' נמצאים בהרחובות ששים רבוא כל יום, יהי' כל רחובות העיר רה"ר, והיינו שאם יש ד' או ה' פעמים ס"ר, דהיינו לערך ג' מליון אינשי, אז הוי כל רחובות העיר רה"ר[כה].

רחובות העיר רה"ר משום שכולן מצטרפין יחד להס"ר, והא"א כתב שם דדרכים המתעקמים מהרה"ר אינם בכלל הרה"ר, ומוכח דאין הס"ר מצטרפין מכל הרחובות אלא בעינן ברחוב אחד.

[וליכא למימר דהני מילי בדליכא ס"ר בעיר, אז הוא דבעינן שיהא הס"ר ברחוב אחד, הא איכא ס"ר הדרים בעיר נעשו ממילא כל רחובותי' רה"ר, אפילו ליכא ס"ר עוברים ברחוב א', והא"א מיירי שיש ס"ר רק בהדרכים מצד ההולכים מעיר לעיר, הא בודאי ליתא, דהא"א מביא ראי' לדבריו שם ממדבר עיי"ש, והרי מחנה ישראל במדבר הי' עיר שהיו בו ס"ר דיירים, והיו גם ס"ר מפוזרים בהרחובות, ומ"מ ס"ל דלא הי' רה"ר רק הדרכים המפולשים בשוה להרה"ר שהיו שם ס"ר בוקעים, הרי מבואר להדיא דעת הא"א דאין רה"ר רק בס"ר עוברים באותו רחוב ולא מצטרפי הס"ר מכל הרחובות]

[כג] האשל אברהם סי' שמ"ה ע"י לשונו לעיל הערה הקודמת, ונראה ליישב בזה קושית המשכנ"י, שהקשה על שיטת הראשונים דמחנה ישראל לא הי' רה"ר, א"כ נמצא כאשר הוציאו מבתיהם הי' הוצאה מרה"י לרה"ר דרך סטיו, שנחלקו בזה תנאי אי חייב, ולמ"ד דפטור א"כ קשה למה הזהירן משה לא תפיקו כו', הא אין בזה איסור הוצאה כלל, ועפ"י סברת הא"א לק"מ, כי אותן דרכים ממחנה ישראל שהיו מתפצלים ממחנה לוי', הי' ג"כ נחשב כחלק מרה"ר, ורק החלקים שהיו מתעקמים ממחנה לוי' הי' מקום פטור ודו"ק.

[כד] שו"ת מנחת אלעזר ע"י לשונו לעיל הערה ח', וכן מוכח גם מהמשכנ"י בדעת הטור והשו"ע, עי' הערה הקודמת, וכן מוכח פשטות משמעות הרשב"ם והנמוק"י במס' ב"ב דף ס' שכל מחנה ישראל הי' רה"י.

[כה] שו"ת אג"מ שם, והוסיף עוד בביאור הדברים בחלק ד' סי' פ"ז וסי' פ"ח, וז"ל: שאיכא שני ענינים, בדרכים צריך ס"ר בכל יום כלשון המחבר כו' אבל בעיר הוא רה"ר בזה שישנם

ז. וזה לשון הדברי מלכיאל: "נהגו לערב בכרכים גדולים מאוד, ולא חששו למה שיש שם ששים רבוא[כו] כי הששים רבוא מפוזרים בכל הרחובות, ולא יזדמן כלל שילכו כולם ברחוב אחת[כז].

בעיר ס"ר, ויש להקל שהוא שיהי' ברחובות כל העיר כל העת שדרכן של אינשי לצאת מבתיהן כשצריכין לאיזה דבר ס"ר, אף שבכל רחוב ורחוב לא נמצאו אלא פחות הרבה, ואף שאין עוברין כלל אלא נמצאו ברחובות, הוא רה"ר אם במשך כל הרחובות הוא בסך ס"ר עכ"ל.

וצל"ע שבתשובתו להגר"מ קליין שליט"א הנדפס בספר אום אני חומה אות כ"ח מבואר דעתו להדיא דבדרך בעינן שיעברו הס"ר בכל הדרך שיהא רה"ר, ולא מצרפינן אלה מפה ואלה מפה לחשבון ס"ר, וצ"ל דעיר הוי גדר אחר, והוי כמו פלטיא, דבודאי בפלטיא לא בעינן שילכו הס"ר מחנות לחנות בכל הפלטיא, אלא מקום שמתקבצים שם ס"ר לסחורה, וכמו"כ צ"ל הגדר להאג"מ, דאם בכל רחובות העיר יש ס"ר הוי כולו רה"ר, וכן מדויק בלשונו הנ"ל אף שאין עוברין כלל אלא נמצאו ברחובות שהה גדר פלטיא ודו"ק.

ועי' לעיל הערה י"ח שהבאנו מ"ש האג"מ שאף דס"ל כן לדינא כשהוא לעצמו, אבל לא רצה להורות כן בתורת פסק דין ברור מכיון שלא נמצא כן בדברי רבותינו האחרונים.

[כו] כ"כ בשו"ת דברי מלכיאל ח"ד סי' ג' בסופו, וכן נהגו כהיום בירושלים ובבני ברק ובת"א ,אע"ג שיש שם ס"ר, וכתב הד"מ הטעם כי הס"ר מפוזרים בכל הרחובות, ועי' לעיל סעיף ד',

והנה מנהג העולם בזה הוא דלא כשיטת המשכנ"י בסעיף א', דסגי בעשוי בשביל ס"ר, (ולפי המשכנ"י אפילו עיירות קטנות א"א לערב) וכן דלא כשיטת האחיעזר בהבנת הב"א בסעיף ב', דסגי בקירוב מקום ואפשרי המציאות שיבואו שם ס"ר, דלפי"ז הא א"א לערב בעיירות גדולות שיש בהם ס"ר דכל רחובותי' הם רה"ר, ודלא כשיטת האג"מ בסעיף ג' דתלוי בעיר שיש בו ס"ר, אבל לפימ"ש המהרש"ם והמנח"א בדעת הב"א סעיף ב', א"ש מנהג העולם, כי יתכן שלא היו מערבין אותן רחובות הגדולים שיש בו חשש דדשו בי' ס"ר, או אפשר נתברר להם שלא הי' כלל רחובות כאלו שעוברים בו ס"ר, וכדחזינן בעירנו ברוקלים אשר יש בו כמה מליון תושבים, ונתברר המציאות שאף רחובות הגדולים ביותר לא דשו בי' ס"ר, ואמנם אין ראי' ממנהג העולם נגד שיטת האג"מ בסעיף ו', כי יתכן שמעולם לא דרו בעיירות גדולות כאלו שיש בהם ג' מליון אינשי, ושיהי' חשש שיש ס"ר הנמצאים ברחובות העיר .

[כז] ובדברי מלכיאל הזכיר עוד טעם להתיר, משום דאין הרחובות מפולשין מן הקצה לקצה, שזה אינו מצוי כלל בעיירות גדולות, ואמנם לא משמע כלל בדבריו דבעינן דוקא תרי טעמים להתיר, וגם לפי שאר האחרונים המובא לעיל סעיף ד', בודאי שהו טעם המנהג, והיינו שנהגו העולם לסמוך על שיטת הי"א שהביא המחבר, ולא ס"ל שכל הרחובות בעיר הם רה"ר אחת.

וראה גם מ"ש לעיל פרק א' בסופו, מכמה פוסקים, הטעם דסמכו העולם על שיטת הי"א, ואיך סמכו להקל באיסורא דאורייתא, אלא הטעם משום דאנן קיי"ל כרבנן דלא ארומ"מ ונמצא ממילא דליכא כאן חשש איסורא דאורייתא, כי מדאורייתא מהני צוה"פ לעשותו רה"י, ולא נשאר כי אם חשש איסור דרבנן, שהצריכו דלתות, ובזה סמכינן להקל על דעת הי"א, וכמו"כ משמע ממנהג העולם, שבביאור שיטת הי"א גופא, סמכו להקל ולתפוס הקולא, דבדרבנן סמכינן אהנך פוסקים המקילין.

תשתלשלות

עשיית העירוב

בוויליאמסבורג

ע"י כ"ק הרה"צ

האדמו"ר מראצפערט

זצ"ל

חלק א

יו"ל ע"י קהל תפארת שמואל
ד'ראצפערט
טבת תש"ם לפ"ק
פה ברוקלין נ.י.

מוסף לגליון מעדני אשר עש"ק לסדר וארא תש"ס לפ"ק

יו"ל פעם שנית לרגל יומא דהילולא השלישית של הרב הצדיק האדמו"ר מראצפערט זצ"ל כ"ט טבת תש"ס לפ"ק

מפתח ענינים

עמוד 2. אדמורי"ם שהשתוקקו לעשיית עירוב, מסקולען, מתולדות אהרן, רבי משה ארי' פריינד, זצוק"ל, ולהבחל"ח מטאחש ועוד הרבה.

עמוד 3 ביאור ענין העירוב.

עמוד 4 מ"ג טעמים לעירוב.

עמוד 5 המשך הנ"ל.

עמוד 6 תוכן ענין עירוב וכן תוכן השיחה מה שאמר הרה"ק מסאטמער זצ"ל אל האדמו"ר מראצפערט זצ"ל.

עמוד 7 מקורות להלכה ולמעשה בענין עשיית עירוב מהאדמו"ר מראצפערט זצ"ל

עמוד 8 מכתבים מרבנים גאונים וצדיקים שליט"א

עמוד 9 המשך

עמוד 10 המשך

עמוד 11 המשך

עמוד 12 המשך

עמוד 13 גדולת מצות עשיית עירוב: האדמו"ר מראצפערט זצ"ל.

עמוד 14 המשך

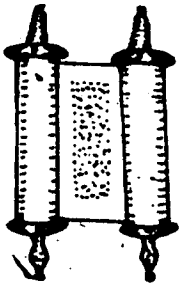
עמוד 15 מכתב מהרב חיים הלברשטאם מתלמידיו הגדולים של הגאון ר' משה פיינשטיין זצ"ל אודות דעת רבו בענין עשיית עירוב בבארא פארק.

עמוד 16 המאפע שהיה לראות עיני הרה"ק האדמו"ר מסאטמער זצ"ל

תיקון עירובין בוויליאמסבורג

די תורה וועלט

בסיעתא דשמיא

The TORAH WORLD

MONTHLY EDITION TO STRENGTHEN RELIGION

חודש אויסגאבע לחיזוק הדת

ספעציעלע אויסגאבע לכבוד שבת שירה תשמ"א לפ"ק

171 South 9th St

Brooklyn, N.Y.

11211

Tel. 387-2217

רבינו הגה"ק רבשכבה"ג מרן אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל האט נישט מסכים געווען צו מאכן אן עירוב אין שנת תש"ך פאר גאנץ נו־יארק אדער גאנץ ברוקלין אזוי ווי עס זאגן אויף דעם עדות עטלעכע רבנים גאו"צ שליט"א און אזוי איז אריינגעשטעלט געווארן א מודעה אין "דער איד" ע"י התאחה"ר.

דערפאר וויל איך דא מודיע זיין דעם עולם אז אויף גאנץ ברוקלין טראכט איך נישט צו מאכן אן עירוב.

כ"ד הרב מראצפערט

עס וועט ארויסגעבן דורך
א גרופע חרדישע איין
בהנהלח
הרב מראצפערט שליט"א

מיר ווילן מפרסם זיין אז מען האט קונה געווען דעם רשות ע"פ הלכה משר העיר כמבואר בכל הפוסקים ע"כ אויב אזעלכע וואס זענען נישט מודה בעירוב הן מצד מינוח והן מאיזה טעם שיהי' העלפט דער קנין פאר אלעמען. אפילו די וואס זענען נישט מסכים. כמבואר בשו"ת ובחרת בחיים מהפוסק הדור הגה"צ שר התורה רבי שלמה קלוגער זצ"ל ובשו"ת מוהרש"ם ובשו"ת שואל ומשיב וצ"ל ומוסכם בכל האחרונים.

מיר בעטן אלע איינוואוינערס פון ווילאמסבורג מען זאל נישט מטלטל זיין קיין שום דבר מוקצה וכדומה. אויך זאל מען נישט מאכן ערובי חצרות מיט א ברכה.

אלע אידן וועלכע האבן עפעס צו פרענגן וועגן ענין פון עירוב קענען קומען פערזענלעך צו מיר אהיים אויף 182 דיוויזשן עוו.

יו"ל פעם שנית ע"י
קהל תפארת שמואל
ראצפערט טבת תש"ם

Address Correction Requested

Return Postage Guaranteed

NON PROFIT ORG.
U. S. POSTAGE
PAID
Brooklyn, N. Y.
Permit No. 10286

מודעה פאר אלע וויליאמסבורגער איידן: און א גרויסן מזל טוב

עש"ק פרשת בשלח בס"ד

ערב שבת שירה

אז ישיר משה ובני ישראל

איך בין מודיע אלע איינוואוינערס פון ווילִיאמסבורג, אז נאך פיל שווערע ארבעט פון לאנגע יארן איז ב"ה אריסנעשטעלט געווארן אן **עירוב** ארום גאנץ ווילִיאמסבורג וואו די איידן וואוינען. דאס הייסט, פון קענט עוו. ביז אנהייב פון בראדוועי און פון לינטש סטריט ביז סאוט 6 סטריט לויט די דאזיגע ציכענונג:

די כשרות פון עירוב איז איבערגעקוקט געווארן עטלעכע מאל פון 6 רבנים גדולי התורה שליט"א און עס איז געמאכט געווארן על צד היותר טוב כהכלית הכשרות.

ווילִיאמסבורגער רבנים שליט"א וועלכע זענען מיטגלידער פון די התאחדות הרבנים קענען זיך וועגן צו מיר אן איך וועל פארן מיט זיי וויין דעם גאנצן עירוב. איד דארפט ווִיסן אז אומצו עירוב האט גארנישט צו טאן מיטן בארא־פארקער עירוב וואס **דארט האט מען גארנישט געטרבעט דערצו** נאר געוואלט בלויז מצרף זיין די באן שטאנענן (טרעין עלעוועיטער) נישט מער. אויך איז עס נאר **פאר א געוויסע טייל פון בארא־פארק** דאס הייסט א האלבער עירוב, אויך איז עס נישט מיט די **הסכמות פון די רבנים וועלכע זענען פון די התאחדות הרבנים**, ממילא איז עס נישט געטאן געווארן וזי ביי אונז אין ווילִיאמסבורג. אזוי וזי איך האב עס אויסדריקלעך געשריבן אין "די תורה וועלט" אז די רבנים גאו"צ שליט"א האבן נישט נעגענבן זייער כתב און הסכמה אויף דעם אריפן עירוב וואס מען האט נעוואלט מאכן יעצט אין בארא־פארק, און די בריוון פון די רבנים שליט"א זענען נענוצט געווארן אויף יענעם סארט עירוב כלי רשותי וכלי הסכמתי ובלי ידיעתי.

אבער אויף ווילִיאמסבורג האבן די רבנים שליט"א יא נעגענבן זייער הסכמה און כתב. וויל עס איז פאר גאנץ ווילִיאמסבורג א נעהעריגער עירוב און מיט די הסכמות פון רבנים גאו"צ שליט"א ממנהלי התאחדות הרבנים.

און בעיקר וואס עס איז נעמאכט נעווארן לויט זייערע אנווייזונגען וואס האט נעקאסט זייער פיל צייט זייער פיל פלאג און זייער פיל געלט אין די שווערע טריזנטער דאלארן, וואס אין כארא פארק איז דאס אלעס נישט נעווען נאר נעווואלט נעמען א פארטיג זאך כהנ"ל וואס דאס איז נישט נעווען אריסנעהאלטן מכמה דעות.

פון דעם יעצטיגן ש"ק פרשת בשלח (שבת שירה) און וויטער וועט מען שוין קענען טראגן אין גאס אזוי וזי אין ירושלים עיה"ק אן אזוי וזי אין די אמאליגע שטעט אין דער אלטער היים.

דורך דעם עירוב וועלן טויזנטער אידן זיין אפגענהיטן פון חילול ש"ק כמויז אדער בשוגג מיט פארשידענע הוצאות אזוי וזי זיי זענען אויסגערעכנט אין "די תורה וועלט".

אלע מקורות וועגן כשרות פון עירוב קענט איר זען אין "די תורה וועלט" אזוי איז עס להלכה ולמעשה נפסק נעווארן מבעל השלחן ערוך ומגאוני הקדמונים ז"ל וגם מגאו"צ זמננו שליט"א.

איך וועל דא אריסרעכענען די רבנים גאו"ק וועלכע האבן נעהייסן מיר מאכן אן עירוב און האבן נעגענבן אויף דעם זייער הסכמה בפה קדשם ואמירתן ככתיבתן.

דער ערשטער פון אלע איז געווען רבינו הגאון הקדוש רכשכבה"ג מרן אדמו"ר מהר"י ט"ב מסאטמאר זצוק"ל דיינע היילִיגע ווערטער זענען געווען נעדרוקט מיט אפאר יאר צורק אין "דער איד", "די תורה וועלט", "המאור", כיי א שבת שירה דרשה האב איך עס נעזאגט דעם עולם אין שנת תשל"ו און תשל"ז, עס איז אויך נעמאלדן אין א חשובה וועגן עירוב פון מיין ברודער אודווארייער רב הגה"צ שליט"א, און פיל מענטשן וויסן עס פון דעמאלט וועלכע זענען דארט נעווען בשעת מעשה, ואחרון אחרון וואס איך האב אויך א כתב דערוועגן פון זיין גבאי ויד ימינו ה"ה הרב החסיד ר' יוסף אשכנזי שליט"א וואס רבה"ק זצ"ל האט נעהייסן נעבן אן אנגאבע אויף אנצוהייבן מאכן דעם עירוב אין ווילִיאמסבורג.

אויף גאנץ נו יארק און גאנץ ברוקלין האט רבה"ק זצ"ל נישט מסכים נעווען מכמה טעמים אזוי וזי זיי זענען נעדרוקט אין דעם יעצטיגן נומער פון די תורה וועלט און אזוי זאגן אויך עדות כמחב עטלעכע רבנים גאו"צ שליט"א, אבער אויף ווילִיאמסבורג אליין האט ער אויסדריקלעך נעזאגט אז יא, אין ער האט מיט א צייט שפעטער נעפרעגט אויב עס איז שוין פארטיג.

דער צווייטער וועלכער האט נעגענבן זיין הסכמה און ברכה צום ווילִיאמסבורגער עירוב איז להבחל"ח כ"ק רבינו הגה"ק אדמו"ר מהר"ם ט"ב מרן מסאטמאר שליט"א הנשיא של התאחדה"ר ומביד"צ של העדה החרדית בירושלים עיה"ק, וואס איך בין נעווען ביי אים 2 מאל די לעצטע וואכן, ער האט נעזען אלע בריוון פון די גאו"צ שליט"א אויך די מאפע וכו', האט ער נעזאגט אז עס איז דא אויף וועם זיך סומך צו זיין איבערהויפט אויף כ"ק אדמו"ר מפאפא שליט"א, מער בפרטות דערוועגן זע די תורה וועלט.

דער דריטער וואס האט נעוואונשן הצלחה און נעגענבן א ברכה פאר אן עירוב אין ווילִיאמסבורג איז כ"ק הרב הצדיק המפורסם מרן אדמו"ר רבי א"ז פארטוגאל מסקולעני שליט"א, בעפאר ער איז אפגעפארן קיין פלארידא.

דער פערטער וועלכער האט זייער נעהאלטן פון דעם ווילִיאמסבורגער עירוב און נעגענבן זיין ברכה דערצו איז הגה"צ פאה"ד סוע"ה כקש"ת מוה"ר משה ארי' פריינד שליט"א ר"מ דישיכח יטב לכ וראב"ד דירושלים עיה"ק.

דער פינפטער איז כ"ק הגה"צ המפורסם מרן רבי אברהם יצחק קאהן שליט"א האדמו"ר של תולדות אהרן בירושלים עיה"ק. יעצט בעפאר זיין צוריקפארן האט ער מיר נעזאגט אז עס איז זייער וויכטיג צו מאכן אן עירוב אין ווילִיאמסבורג.

דער זעקסטער וועלכער האט מיר נעגענבן זיין ברכה און נעוואונטשן הצלחה צום עירוב איז כ"ק אדמו"ר הצדיק רבי משולם פייש מרן מטאהש שליט"א החונה בקענעדע יע"א.

נאך פיל אנדערע רבנים אין א"י און אין חו"ל וועלכע האבן שטארק נעהאלטן צו מאכן אן עירוב אין ווילִיאמסבורג זיי אלע האבן עס נעוואגט בפה קדשם ואמירתן ככתיבתן.

מכתבים מגאוני וצדיקי דורנו שליט"א בענין תיקון העירובין בוויליאמסבורג יע"א

הרהגה"ק כ"ק אדמו"ר מרן מהר"י גוו"ד שליט"א
אבדק"ק "קהלת יעקב" ור"מ דישיבה הקדושה פאפא, סגן נשיא של התאחדות הרבנים, מגדולי הפוסקים שבדורנו

הרהגה"צ המפורסם מוהר"ר נפתלי הירצקא העניג שליט"א
אבדק"ק שאומאש ישב ראש של התאחדות הרבנים

הרהגה"צ מוהר"ר שמואל אברהם זעלטענרייך שליט"א
אבדק"ק שטשאקאוא, ישב ראש לבתי דינים של התאחדות הרבנים בעמח"ס קובץ הפוסקים על תר"מ

הרהגה"צ מוהר"ר יהושע כ"ץ שליט"א
אבדק"ק סאמבאטהעלי תבב ועד ההנהלה של חיזוק הדת של התאחדות הרבנים

הרהגה"צ מוהר"ר שלום קרויז שליט"א
אבדק"ק אודווארי, ישב ראש בבית הוראה של התאחדות הרבנים, מגדולי הפוסקים שבדורנו מחב"ס שו"ת דברי שלום על ד' חלקי ש"ע ה' חלקים וש"ס

הרהגה"צ מוהר"ר מנשה קליין שליט"א
אבדק"ק אונגוואר, בעמח"ס משנה הלכות ט' חלקים, ועוד

הרהגה"צ מוהר"ר אברהם מאיר איזראעל שליט"א
אבדק"ק הוניאד בעמח"ס ילקוט המאירי על כל הש"ס, ועוד

הרהגה"צ מוהר"ר מנחם מנדל רובין שליט"א
אבדק"ק מרחשאי יע"א, מגדולי הרבנים ובנש"ק בעמח"ס שו"ת חבצלת השרון ועוד

הרהגה"צ מוהר"ר אהרן וויעדער שליט"א אבדק"ק לינץ יע"א
מגדולי הפוסקים, דומ"צ דקהל קלויזענבורג יע"א

הרהגה"צ מוהר"ר פישל הערשקאוויטש שליט"א
אבדק"ק האליין יע"א מגדולי הפוסקים

הרב החסיד מוהר"ר יוסף אשכנזי שליט"א
משב"ק אצל כ"ק אדמו"ד הגה"ק מסאטמאר, צוק"ל
כעת חונה בקרית יואל יצ"ו

הרב חיים הלברשטאם
נכד הגה"ק בעל דברי חיים מצאנז צוק"ל
החונה פה בברוקלין יצ"ו

עס זענען פארבליבן נאך בריוון אבער דאס אי"ה ביי אן אנדער געלעגנהייט.

וויכטיגקייט פון אן עירוב אין וויליאמסבורג

ח. ד. כ"ן

יעצט וועלן מיר האלטן ביים שרייבן די שורות זענען מיר שוין אין גאנצן נאהנט פון צו האבן אן עירוב אין וויליאמסבורג, דערנאך אין בארא־פארק און שפעטערצו אביסל אין קראון הייטס אי"ה.

עס איז באמת א גרויס וואונדער אויף אונזערע רבנים פון פריערדיגן דור און פון דעם דור, פארוואס די האבן נאך נישט אויפגעשטעלט קיין עירוב ביז יעצט אין די דריי סביבות, אחוץ וואס דאס וואלט פארמיטן טויזנטער אידן פון עובר צו זיין ערן ש"ק אויף די איסור פון הוצאה/לרשות הרבים און פון רש"ר/לרשה"י, וואלט עס אריך געווען א גרויסע טובה יעדן באוונדער אין צענדליגע ענינים פאר קראנקע, אלטע און קליינע קינדער און סתם פאר פרויען מיט קליינע/ קינדער אביסל אריבער פון הויז דעם טאג פון ש"ק.

פארוואס האט מען אין כמעט אלע שטעט און דערפער פון פוילן אין אונגארן רומעניע נעמאכט אן עירוב און דא אין דעם גרויסן אמעריקע נאך נישט?

אריך אלעם איז דא געלט דארף אריך דעם אריך זיין. אויב אין ירושלים עיה"ק איז דא אן עירוב מעג אין וויליאמסבורג אודאי זיין.

מיט עטלעכע יאר צוריק האט דער ראצפערטער רב שליט"א אנגעהויבן צו ארבעטן וועגן דעם עירוב אין די 3 געגנטן הנ"ל, ער האט באקומען דברי חיזוק פון עטלעכע רבנים גאוני וצדיקי דורנו שליט"א אז ער טוט א גרויסע זאך מיטן מאכן אן עירוב. ער איז אריך נעוועזן ביים מאמענט ער איז געווארן אין פוילן פון פריערדיגן דור, ווי ער האט אויך באקומען ברכות פון רבנים פון ארץ הצבי"ץ, ווי ער האט אויך באקומען ברכות פון רבנים פון ארץ הונגארן, ווי ער האט אויך באקומען ברכות פון רבנים פון ארץ רומעניע, ווי ער האט אויך באקומען ברכות פון רבנים פון ארץ פוילן, ווי ער האט אויך באקומען ברכות פון רבנים פון ארץ אונגארן, ווי ער האט אויך באקומען ברכות פון רבנים פון ארץ סלאוואקיי, ווי ער האט אויך באקומען ברכות פון רבנים פון ארץ הולאנד, ווי ער האט אויך באקומען ברכות פון רבנים פון ארץ בעלגיע, ווי ער האט אויך באקומען ברכות פון רבנים פון ארץ פראנקרייך, ווי ער האט אויך באקומען ברכות פון רבנים פון ארץ שווייץ, ווי ער האט אויך באקומען ברכות פון רבנים פון ארץ איטאליע, ווי ער האט אויך באקומען ברכות פון רבנים פון ארץ ישראל, ווי ער האט אויך באקומען ברכות פון רבנים פון ארץ ארגענטינע, ווי ער האט אויך באקומען ברכות פון רבנים פון ארץ מקסיקא, ווי ער האט אויך באקומען ברכות פון רבנים פון ארץ ברזיל, ווי ער האט אויך באקומען ברכות פון רבנים פון ארץ אוסטראליע, ווי ער האט אויך באקומען ברכות פון רבנים פון ארץ ניו זילאנד, ווי ער האט אויך באקומען ברכות פון רבנים פון ארץ דרום אפריקא, ווי ער האט אויך באקומען ברכות פון רבנים פון ארץ קאנאדא, ווי ער האט אויך באקומען ברכות פון רבנים פון ארץ ישראל

קול קורא פון ועד למען תיקון עירובין, להציל אלפים מישראל שומרי תו"מ מחילול שב"ק

מיר כעטן אלע חשוב'ע רבנים גאונים וצדיקי דורינו שליט"א וועלכע זענען זיך מוסר נפש על כל קוץ וקוץ פון די תורה הק' ואפילו על מנהג קל, אז זיי זאלן רחמנות האבן אויף אידישע נשמות וועלכע ווערן נכשל בעוה"ר אין חילול שב"ק און זאלן זען מחקן צו זיין אן עירוב כדת וכדין אין אלע מקומות וואו עס וואוינען אידן שומרי תו"מ. כדי מען זאל נישט נכשל ווערן מהיום והלאה אין חילול שב"ק, **וכל המחמיר בעירובין מקיל בחילול שבת ובנפשות ישראל.**

כדי צו וויסן די וויכטיגקייט פון עירוב דוקא פאר אידן שומרי תורה ומצות, און דאס נחיצות, אז וי אזוי טויזנטער אידן ווערן נכשל יעדן שבת אין איסור פון הוצאה, הן בשוגג, הן כלי ידיעה, אדער שוגג קרוב למזיד, כרעננען מיר דא עטלעכע ענינים מפורסמים והחכם יקח לקח, איר וועט נאך טרעפן נאך הונדערטער ענלעכע אופנים, אזוי ווי דער הייליגער חת"ס שרייבט אין חשובות או"ח סי' צ"ט, וזל"ק:

וא"כ כל בר דעת ישפוט בשכלו שא"א בשום אופן לקהל ישראל לשמור את כל בני ביתם וגם לא נשותיהם וחלושי דעת לשמרם בכל יום השבת מבלי להוציא מפתח ביתו החוצה דכרים קטנים ומטפחת, וקטנים ופתם בידם וכמה צער ודוחק סובלים הגדולים הנזהרים, א"כ השכל הפשוט נחר שראוי ומחויב לתקן החצרות והמבואות בעירוב המתיר טילטול... **מכ"ש שאין להתעצל מלתקן המבואות לשמור העם מקלקולי שבתות כל השנה כולה והדבר מוטל על הרב הת"ח שבעיר לתקן המבואות,** וא"ל מכשול וקולר העם תלוי על צווארו וכו'.

מיר ציטירן דא עטלעכע וויכטיגע אורזאכן פארוואס אן עירוב איז וויכטיג פאר יעדן:

א) פיל מענטשן ווערן נכשל אין טראגן שלימלען אום שבת אויף עפעס אן אופן, ווייל זיי ווייסן נישט די הלכה, (עי' או"ח סי' ש"א).

ב) מענטשן פארגעסן זאכן אין טאש און גייען ארויס דערמיט, וואס דאס איז א מכשול הרבים, ווי די גמרא זאגט אין מס' ביצה ט"ו וברש"י שם, ושו"ת חת"ס או"ח סי' צ"ט.

ג) קינדער שהגיעו לחינוך וועלכע טראגן פארשידענע זאכן און מען קען זיי נישט נאכקאנטראלירן.

ד) אסאך פרויען גייען מיט צירונג וואס מען האט מתיר געווען בדוחק, און אזעלכע צירונגען וואס איז אסור לכל הדיעות.

ה) בני תורה קענען נישט גיין צו א שיעור לערנען אין ביהמ"ד, ווייל די פרויען ווילן ארויסגיין און קענען נישט מיטנעמען די קינדער, (דארפן די מענער זיין בעיביסיטערס), במקום צו גיין לערנען די הייליגע תורה.

ו) ווען עס רעגנט וועט מען נכשל אין כיבוס, און נאך אנדערע איסורים, בשעת מען נעמט אראפ דעם היט אדער דעם שטריימל און מען שאקלט עס אויס פון רעגן, ווייל מען טאר נישט טראגן קיין פלעסטיק אדער נעמען אונטערן מלבוש, חוץ דעם וואס עס וועלן ליידער קאליע 1000 דאלערדיינע שטריימלען אין טיירע מלבושים, וואס דאס איז איבוד ממון ישראל. אלץ, ווייל עס איז נישטא קיין עירוב.

ז) ארויסטראגן און אריינברענגען קליינע קינדער אום שבת. ווי עס איז נישט דא קיין עירוב.

ח) הארץ ליידענדע מענטשן ועלכע מוזן טראגן מיט זיך פילן (טאבלעטן) אום שבת, און צוליב דעם-וואס עס איז נישט דא קיין עירוב זענען זיי מחמיר, און עס איז ליידער שוין פארגעקומען אסאך פיקוח נפשות, אלץ, ווייל עס איז נישט דא קיין עירוב, און די תה"ק האט אונז געוואוארנט לא תעמוד על דם רעך, וכל המחמיר בעירוב מקיל בפיקוח נפשות.

ט) אלטע מענטשן און קליינע קינדער וואס מען דארף טראגן צו א דאקטער אום שבת און עס איז נישט דא קיין עירוב.

י) קראנקע וועלכע ליגן ל"ע אין האספיטל און ווילן נישט עסן אין שפיטאל פון זייערע מאכלים, און טייל מאל ברענגט דאס צו פיקוח נפשות ממש כידוע און מען קען זיי נישט טראגן עסן וייל עס איז נישט דא קיין עירוב.

יא) כרענגען מעדעצינען פון דראג-סטאר פאר חולאים ל"ע אום שבת, סיל מאל מוז מען טראגן געלט אדער א משכון אין דראג-סטאר וויל אנדערש גיט ער נישט ארויס די מעדעצינען. אלץ וויל עס איז נישט דא קיין עירוב.

יב) די הצלה יונגעלייט וועלכע זענען זיך מס"נ צו ראטעווען אידישע נפשות, און ווערן נכשל אין פארשידענע איסורי הוצאות, אלץ וויל עס איז נישט דא קיין עירוב.

יג) פרויען וועלכע האבן קליינע קינדער און מוזן זיצן אין שטוב איינגעשפארט ווי אין א תפיסה און קענען נישט ארויסגיין כאוכן זייערע עלטערן און מקיים זיין מצות כיבוד אב ואם, איבערהויפט ווען א גאנצע וואך זענען זיי אין די דשאבס און קענען נישט באזוכן די עלטערן.

יד) פארהייראטע קינדער קענען נישט באזוכן זייערע קראנקע עלטערן, און כרענגען זיי פון זייער הויז אביסל ווארעמע עסנס צו דערקווייקן זייערע נשמות און סיל מאל זיי צו דערהאלטן דאס לעבן. אלץ, וויל עס איז נישט דא קיין עירוב.

טו) א הענגער פון א מלבוש, אויב עס האט זיך אין איין זייט אפגעריסן, טאר מען מיט דעם מלבוש נישט ארויסגיין, אויב עס איז נישט דא קיין עירוב.

טז) אידן וועלכע גייען אין מקוה אום שבת און גייען ארויס מיט וואסער אין כארד און פיאות אחוץ אנדערע איסורי הוצאה איז מען ליט סיל פוסקים עובר אויף הוצאה בשבת דארט וי עס איז נישט דא קיין עירוב.

יז) נשים שאלות וואס גייען ארויס מיט זיי אום שבת איז א איסור הוצאה, עיין בשו"ת ואחרונים.

יח) פרויען וואס דארפן גיין אין האספיטל און נעמען מיט זיך זאכן.

יט) ארויסצוגיין מיט וואטע (קאטן) אין די אויערן וי עס איז נישט דא קיין עירוב.

כ) טויזנטער אידן שוגגים תינוקות שנשבו וי רוסישע אדער אמעריקאנער אידן וועלן נכשל אין אלע איסורי הוצאה, ווייל עס איז נישט דא קיין עירוב, און "כל ישראל ערבין זה לזה".

כא) פילע וועלן נכשל מיט הוצאה פון הויז אין חצר מיט גארביטש וכדומה, ווייל עס איז נישט דא קיין עירוב.

כב) אין הייסע טעג שטעלט מען ארויס בענקלעך ביי די טירן אפילו אין ערלעבע בתי מדרשים, בפרט ביי די הייזער פאר עלטערע מענער און פרויען, וואס דאס איז א חילול שבת בפרהסיא, וועלן עס איז נישט דא קיין עירוב.

כג) לויט געווייסע פוסקים איז א גרויסע שאלה אויף טליתים קטנים וועלכע האבן א ספק אין שיעור, אדער אין די ציצית, אדער די סחורה איז נישט פון וואל, אויך וועלן עס רייסט זיך אפ איינס פון די ציצית וכדומה.

כד) פילע מענטשן זענען נישט בקי אין אופן פון אפקויפן דעם רשות, צו מאכן עירובי חצרות, איבערהויפט ביי די אפארטמענט הייזער.

כה) פילע מענטשן ארן ספעציעל קינדער און פרויען טראגן העגטשיקעס אום ווינטער וואס איז אסור וועלן עס איז נישט דא קיין עירוב.

כו) זומער אין די שוערע היצן וועלן עס איז הייס, טרעגן אויס שייל מענטשן די אויבערמאנטל און מען טראגט עס אין די הענט.

כז) בשעת מען באווארפט א חתן מיט ציקערלעך און ניסלעך וכדומה, האפן די קינדער פעקלעך, אין ניין ארויס אין גאס אין צוריק אריין מיט די פעקלעך, זיי טוען דערמיט אן איסור פון הוצאה. אין צומאל טראגן זיי עס אויך אהיים און די עלטערן ווייסן דאס נישט.

כח) כמעט יעדער טראגט א טאשטיכל אין האלז אפילו אין די גרעסטע היצען, וואס ליט סיל פוסקים איז עס אסור. דאס זעלבע אויך אויב מען טראגט א טאשטיכל אונטער א שאל וואס וואוערמט אים די האלז. אויך איז שייך אן איסור צו טראגן א האנטעך אין מקוה און צוריק אהיים פון מקוה אפילו אין די קאלטע טעג.

כט) אן אלטער איד וואס קען נישט גיין און מען דארף אים טראגן אין

א טראג־בייסיקל אום שבת, וואו עס איז נישט דא קיין עירוב.

ל) כיי מסיבות, א זכר, קידוש, בריח, חתן באוואהרן, פארשפיל וכו' אדער רבי'ש טישן, אויב מען האט עפעס פארגעסן צוצוגרייטן ווי עס טרעפט זיך געוועהנלעך, שיקט מען א קינד לויט וואסערע ער טַרעפּט, און עס האלט בכלל נישט אויס להלכה.

לא) מענער אדער פרויען וואס טראגן אזעלכע כרילן וואס זיי דארפן עס נאר צו לייענען, דאך טראגן זיי עס אין גאס ביום השבת, אין אמת'ן אריין איז עס אן איסור גמור אויב עס איז נישט דא קיין עירוב.

לב) יום טוב וואס די תורה הקדושה האט מתיר געווען הצאה, האט מען נאר מתיר געווען לצורך היום, אין אלע אנדערע הוצאות זענען אסור, אזוי ווי שבת אהן אן עירוב, צב"ש אפילו א בינטל שליסלען וואס מען נעמט נישט דארף מען אראפנעמען די אנדערע שליסלען וואס מען דארף נישט, אין מען טאר זיי נישט אריינטראגן צוזאמען מיט די שליסלען וואס מען דארף יא. אין אנדערע זאכן וואס מען דארף נישט, האט מען אריין נישט מחיר געווען וועלן עס איז נישט דא קיין עירוב.

לג) עלטערע מענטשן וואס גייען מיט שטעקענס, אדער מיט הער מאשין (אפאראט צום הערן), וואס דאס איז אן ערנסטע שאלה, וועלן עס איז נישטא קיין עירוב (עי' או"ח סי' ש"א).

לד) פיל מאל, איבערהויפט אין די קורצע ווינטער טעג גייט מען שפעט אין מקוה ערב ש"ק און מען טראגט אהיים די אומריינע וועש הענ עס איז שוין נאכן זמן, דאס איז אן איסור פון הצאה, טאר דערמאר ווייל עס איז נישט דא קיין עירוב.

לה) ש"ק אינדערפרי טראגן די קינדער עפעזדערג פאר זיך אין ביהמ"ד, מען זעט פיל מאל ווי נרעסערע קינדער טרעגן די ארבעט וואס איז אסור וועגן הצאה, דאס אלעס איז טרם ווייל עס איז נישט דא קיין עירוב.

לו) ש"ק בשעת מען טראגט אויף זיך דעם טלית אויף די נאס און עס טרעפט זיך פיל מאל ווי נרעסערע קינדער טרעגן די ארבעט עס איז אינגאנצן אראפגעפאלן, דאך טראגט מען עס וויטער אויף זיך און ער איז עובר אויף הצאה בשוה"ר, דאס אלעס איז טאר ווייל עס איז נישט דא קיין עירוב.

לז) מוצש"ק טראגט מען אהיים פון ביהמ"ד דעם טלית וכו' עס איז א חילול ש"ק פאר אזעלכע וועלכע האלטן נישט פון שיטת ר"ת.

לח) טייל מאל מאכט זיך שאלות נ' ארן מען קען נישט פרענגן שבת ווייל עס איז נישט דא קיין עירוב.

לט) צומאל טרעפט זיך א שאלה כיום עסן אדער א בינדל פון א שוך איז צובראכן ארן מען קען עס נישט טראגן צו א מורה הוראה, נאר מען מוז עסן א קאלטע שבת סעודה, דאס איז דערפאר ווייל עס איז נישט דא קיין עירוב.

מ) מאכע מענטשן נעמען צו ש"ק די בריזרן פון פאסט־טרעגערס האנט וואס איז אסור, דורך אן עירוב קען מען ניצול ווערן פון אט דעם איסור.

מא) עס קומט פאר כמעט בי יעדן או ער זאל בטעות ובשוגג האבן עפעס זאכן אין זיינע קעשענעס, אפילו ער האט זיך איבערגענקט ערב שבת עם חשיכה, אויך בעפאר ער גייט אין גאס ביום ש"ק ארן דורך דעם ווייל עס איז נישט דא קיין עירוב איז יעדער איינער עובר אויף דעם איסור פון הוצאה ארן חילול ש"ק.

מב) צומאל בלאזט די ווינט אראפ זיין היט פון קאפ ארן ער הייבט עס אויף ארן טראגט ד' אמות ברה"ר בפרהסיא, ווייל ער וויסט נישט די הלכה וי אזוי צו טאן אין אזא פאל, דאס אלעס איז טאר דערפאר ווייל עס נישט דא קיין עירוב.

מג) ווי־פיל מכשולות קומען ארויס אין איסור הצאה אין זעלבן בילדינג וואו ער וואוינט מיט עטלעכע שכנים ארן מען מאכט נישט קיין שדכי חצרות, דאס אלעס איז טאר ווייל עס איז נישט דא קיין עירוב.

שוין אפגערעדט פון אט די אלע דערמאנטע איסורים וואס קומען טאר יעדן ש"ק צוזיצן אחים בני ישראל, אויב עס וואלט געווען אן עירוב וואלט דאך אריינגענקומען טריזנטער טוכטי טאר יעדע משפחה, ממילא איז א חוב קדוש אויף יעדן איינעם צוצוהעלפן אז דער עירוב קודם אין וויליאמסבורג זאל בקרוב דורכגעפירט ווערן ארן עס זאל אריינקומען א טובה פארן אידישן ציבור אין אלע ענינים.

וועגן אלעם וואס איז שייך צו ען עירוב זאל מען זיך פארלאזן נאר דאס וואס עס איז נעמדוקט אין אונזער צייטונג "די תורה ותעלט" אלע אנדערע ערטער זענען פאלש, נאר אויב עס איז דא מיין תחימה דערזיך.

די איך האב שוין נעשריבן אין אן אנדערע באשריבונג, או עס וועלן נעמדוקט אין אנדערע צייטונגען הכשרים אין מדעטה וועגן א האלבע עירוב אין ב"ם, דאס איז בעטאן גענוארן שלא כרשותי ולא ברצוני ולא בהסכמתי.

בשעת אין וועל מאכן עס עירוב אין בארא־פארק וועל אין עס מדיע זיין אין די תורה ותעלט, קודם האלטן מיר בי אין עירוב אין וויליאמסבורג במהדי"ת, בהסכמת רבנים גאו"צ שליט"א.

ע"כ בעטן מיר, מען זאל רחמנות האבן אויף אנגעשע היליגע אידישע נשמות אין זיי מציל זיין פון די אלע ארבעטערמאנטע מכשולות.

על ידי מצוה תיקון עירובין האט שלמה המלך ע"ה בנית דיר האבן מחקן געווען, איז כדי מיד זאלן נישט געשטראפט אין נעשטראפט ווערן פאר די אלע מכשולות אין עדמת פון חילול שבת וואס מיר וענען נדם פאר די אלע אידן מיט דעם וואס מיר האבן נישט קיין עירובין, אזוי די עס איז נעווען אין די אלע דוחות אין אין אלע שטעט וחוץ אנגעשע אבות הק' בית היינט כמבואר בשו"ת חת"ס סי' צ"ט הב"ל.

ובזה בעה"ח

אשר אנשיל קרויז

רב דקהל ראצפערט יע"א

★

בעזה"ית ג' לס' לישועתך קויתי ה' תשמ"א לפ"ק.

שוכט"ס לכבוד אהובי יד"נ הרה"ג לוחם מלחמת ה' באמת כש"ת הרב אשר אנשיל קרויז שליט"א אבדק"ק ראצפערט יצ"ו.

ראיתי וכן חמחתי מה ראה על ככה לערוך אלי מערכה לחוות דעתי בענין תיקון עירובין כי אני מכיר את מקומי ואת מך ערכי ובמקום גדולים לא אעמוד להשמיע קולי ברמה ואיך יעיד יחוש קצות כנפים על הנשר הגדול אשר יעוף בשמים ה"ה הגאון הקדוש רבן של כל ישראל האדמו"ר מסאטמאר זצ"ל זכותו יעמוד לנו כי הוא כבר הסכים לעשות העירוב בברוקלין ונתן בעצמו סכום הגון לתיקון הנ"ל. וממילא מובן שהחוב מוטל עלינו למצוא פתרון לכל השאלות הנופלות בענינים האלו. נא לראות בשו"ת הרי"מ מהגאון הק' מאור הגולה וצ"ל שהסכים בתשובתו לאו"ח סי' ד' לעשות העירוב בווארשא ושיבח הרבה המתירין ע"ש.

ובלחי שום ספק שיצולו בהתיקון הנ"ל חילול שבת הקודש אשר דומה ממש כמו עובד ע"ז עיין רש"י ז"ל חולין דף ה', ואקוה לה' שיקוים בנו מאמר חז"ל כמס' שבת דף ק"ח ע"ב אמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן כל המשמר שבת כהלכתו אפילו עובד ע"ז כדור אנוש מוחלין לו שנא' אשרי אנוש יעשה זאת וכו' ע"ש.

אני מוכן בעזה"ית לעזור לכם כפי כוחי, וכל המחזיקים יזכו לישועה ה' כי אנו זקוקים לרחמי וחסדי ה' בכל רגע ורגע, אסיים בדשתה"ק.

ידידו המכבדו כערכו הרם.

הק' מאיר גרינבערג

מקעזמארק

ביה

הלכתא רבתא לשבתא!

ממעם מרן הגאב"ד

ונעט יוסף צבי דושינסקי שליט"א

בית. ידעלי חמצב חשודר כקף באופן חנה או אשתר למכוך. ולרשונדרו על העירוב הכללי שחוא מרחיק לישוב ולחודר בירושלם חר אשתר למסוך על העירוב לשלמל כשכנה בירושלם ובשכנתה שאין לחם שיב פרטי כאני קעטן. וגם אסור לשלמל בחוצרה מכללי שיב חצרות כידוע.

ובכדי ל"הצמל מחזל שבת הנה חוב נמור מסל על כל שכנתה ושכנתה ועל כל חושב ירושלם לחקן עירוב שיהי לכל שכנתה בפני עצמה ולהשתתף בהוצאות העירוב הכללי הפנימי לקשר את שכנתו וחישוב וחיזוקי בירושלם וחרחובות.

ולפיכך אנו מכריזים את ש"ק פ' שלח "לשבת של ערובין" שכל המתפללים בכל בחכנ"ס ינדבו ביד רחבה להכמת הערוב הפנימי הכללי.

כל הנדרים והנדבות יעמר לנבור כיד הכנסיות. והמנדבים יקבלו קבלה חשטה על ידי שני הכרי ועד חמקחן חרב זאוי"ל שפיר

חתיר יפן סאלוויי צ"ב חיון

בכבוד שמירה שבת כהלכתה נכח לנאולה שלימה בקרוב. כמאחל ולמלי שמח ישראל שי' שכחה סיר ויון שלמן

חבר למען קדושה שבת לתען ירושלם אמ"ק חמבה"א.

יוסף צבי דושינסקיא (נאה חתום)

דפוס חמקחן

וועגן דעם ענין פון עירוב אין וויליאמסבורג

איך וויל דא אכיסל ערקלערן דעם היימישן עולם וועגן דעם ענין פון עירוב אין וויליאמסבורג.

די עירוב אין וויליאמסבורג וואלט שוין געווען פארטיג נאך מיט עטלעכע יארן צוריק. אזוי ווי איך האב דאס געשריבן אין פאריגן נומער פון "די תורה וועלט", דער עיכוב דערפון איז געווען 2 זאכן. געלט און צייט און מער בפרטות קענט איר זען אין פאריגן נומער.

כשעת איך בין געווען כיי כ"ק רבינו הגה"ק מסאטמאר וצוק"ל אין ער האט מיר געזוי געזאגט ווי אזוי עס זאל געטאן ווערן בענין עירוב. 1) אז אין יעדע כיהמ"ד זאל אריסגעשטעלט ווערן א צעטל ביז ווי וויייט דער עירוב ציעט זיך. כדי יעדער זאל עס וויסן קלאר. 2) אז עס זאל געמאכט ווערן מיט 1 נאס ווייטער ווי איידן וואוינען. כדי מען זאל נישט נכשל ווערן מיטן טראגן ווייטער ווי דער עירוב איז געשטעלט. 3) אז איך זאל נעמען צו מיר נאך 2 רבנים וועלכע זאלן זיין בקי בהלכות עירובין. כדי עס זאל אויפגעשטעלט ווערן כדת וכדין. 4) אז יעדע פרייטיג נאכמיטאג זאל איינער נאכזוען אויב עס איז נישט ערגעץ צוריסן וכדומה.

עס איז דעם רבין זצ"ל נעווען געוואהרן די מפאע אז אין וועלכע אופן עס וועט געמאכט ווערן. ער איז נעווען דערפון שטארק צופריידן. דאס האט מען געקענט זען קלאר. דא אויף וויליאמסבורג וכדומה איז ער יא מסכים. אבער אויף גאנץ נו־יארק ארום וויל ער נישט מכמה טעמים. און ער וויל נישט האבן צו טאן מיט ענע וואס מען האט נישט גוט פארשטאנען וועס ער מיינט (דאס האט ער אפשר געמיינט מיט די ציונים און מיט די פרייע. אפשר גאר מיט די מזרחי אדער אגודה) אבער דורך אזעלכע היימישע רבנים ווי די בריוון וויזן און דורך מיין אונטערנעמונג. אויף דעם איז ער אודאי מסכים. און אחרן די ברכה וואס ער האט מיר אנגעווינטשן הצלחה בכל מעשי ידי. האט ער אויך געהיסן געבן —.$300 דאלער דורך זיין גבאי נאמן ריד ימיני הרב ר' יוסף אשכנזי שליט"א, אלס אן אנגאבע.

די הסכמה פון רבין זצ"ל וכו' איז נאך נעווען נעדרוקט אין "המאור" און אין "די תורה וועלט". אויך איז עס געזאגט געווארן דורך מיר ביי די יערלעכע שבת שירה דרשה נאך קריאת התורה. אויך איז עס נעדרוקט אין תוך פון בריוו מאחי הרב הגה"צ מאודווארי שליט"א. און אין בריוו פון הרב ר' יוסף אשכנזי שליט"א.

אזוי ווי איך האב שוין געשריבן אין פריערדיקן נומער איז שוין אלעס געווען גרייט צום עירוב. און אהן שום רעש אדער קריטיק וואלט אלעס אויפגעשטעלט געווארן, וואס יעדער וואלט געווען דערפון צופריידן. דאס אלעס איז געזאגט בלויז אויף דעם עירוב פון וויליאמסבורג.

אין בארא־פארק וואלט אויך דעמאלט געווארן אויפגעשטעלט אן עירוב, אבער צוביסלעך מיט דער צייט, ווייל אויף בארא־פארק וואלט אריסגעפעלט א גרעסערע סכום געלט, ווייל דער שטח איז גרעסער. און איך האב אויך כמעט נישט געטמען קיין בריוו פון די בארא־פארקער רבנים. נאר פון די וויליאמסבורגער.

יעצט אפילו די רבנים גאו"צ שליט"א האבן אויך מסכים נעווען אויף דעם עירוב אין בארא־פארק אן אנדערע אידישע נעגנטן, האב איך אבער אויך געוואלט האבן כתבים והסכמות צום בארא־פארקער עירוב פון בארא־פארקער רבנים גאו"צ שליט"א. דערפאר בין איך געבליבן נשתומם ווען איך האב דערוזען אין דעם אלגעמיינעם זשורנאל די מודעה מיט א מאפע פון דעם האלבן בארא־פארקער עירוב. וואס איך האב נישט געוויסט דערפון בעפאר און איך בין דעמאלט נאכט גלייך נענאנגען אין דרוקעריי פון "דער איד" און איך האב געוואלט דאראט מודיע זיין דעם עולם אז איך האב אין די מודעה קיין שום חלק און מיינע הסכמות מיט חתימות און געשפרעכן מיט די רבנים זענען דארט אריינגעשטעלט געווארן בלי ידיעתי.

וויל איך דא דעם נאנצן חרד"שן עולם מודיע זיין, אז נאר דער עירוב אין וויליאמסבורג וואס וועט א"ה בקרוב געמאכט ווערן דאס איז ברשותי ובכוחי ובהסכמתי. איך האב קלאר געזאגט אז איך האלט נישט פון א האלבער עירוב, דאס הייסט אז אין האלב בארא־פארק זאל מען יא מעגן טראגן ש"ק און אין די אנדערע העלפט בארא־פארק נישט, דאס וועט נישט זיין אריסגעהאלטן מכמה טעמים און עס קענען דערפון ארויסקומען מכשולים. אויב יא אן עירוב אין בארא־פארק: דארף זיין (ערשטנס) פאר גאנץ בארא־פארק ארום און ארום. (צווייטנס) דארף עס האבן א השגחה פון 3 רבנים מובהקים אז עס זאל נישט זיין קיין חששה דארט.

דערפאר וויל איך דא דעם עולם נאכאמאל מודיע זיין אז איך האב קיין שום חלק נישט אין דעם "האלבן" בארא־פארקער עירוב. נאר כשידחיב ה' את גבולי וממרוי רעתי און איך וועל האבן צו מיר נאך 2 רבנים מובהקים וועל איך אי"ה אין בארא־פארק אריך מאכן אן עירוב ווי עס באדארף צו זיין.

נאך פרטים וועגן דעם וויליאמסבורגער עירוב וועל איך כרעגנען אין דעם קומענדן נומער פון די תורה וועלט וואס וועט דערשיינען אי"ה בערך חצי שבט. איך קען אבער יעצט מודיע זיין דעם עולם אז איך בין יעצט ד' שמות ווייטער געווען ביי כ"ק אדמו"ר מרן מסאטמאר שליט"א און מיט אים דורכגערעדט דעם ענין פון עירוב אין וויליאמסבורג. ער האט מיר אננעווינשן הצלחה און נעזאגט עטלעכע מאל אז איך האב דערצו מכתבים און הסכמות פון רבנים. גאו"צ שליט"א, איבערהויפט פון כ"ק אדמו"ר מרן מפאפא שליט"א דארף איך שוין גארנישט מער פון קיינעם און עס וועט אודאי דורכגעפירט ווערן על צד היותר טוב.

וועגן כ"ק אדמו"ר מסאטמאר שליט"א האט דעם שבת פ' ויחי איינגעלאדנט צו זיך אויף קידוש דעם תולדות אהרן רבין שליט"א, האבן זיי אויך נערעדט וועגן עירוב. און דער תו"א רבי האט קלאר נעזאגט אז אין ירושלים עי"ק איז דא אן עירוב און אלע ערלעכע אידן דענען זיך אויף דעם סומך און מען טראגט ביום ש"ק. און ביים נעזעגענען זיך כאוד ליום ד' פ' דשב האט כ"ק אדמו"ר מתולדות אהרן שליט"א נעזאגט דעם ראצפערטער רב אז עס איז דייער וויכטיג צו מאכן אן עירוב און עס איז א נעוואלטיג ענין דאס אריפצושטעלן. נאר בכחב קען ער עס נישט נעבן, וויל ער גיט קיינמאל נישט, אבער כפה גיט ער דערזיך זיין פולע הסכמה. אזוי ווי אלע צדיקים פון פריערדיקן דור האבן דאס אייגענעפירט.

אויך בין איך מודיע דעם כריסטן חרד"ישן ציבור אז 3 רבנים גאונים שליט"א וועלכע זענען בקי בהלכות עירובין זענען מיט מיר ארומגעפארן ארום די וויליאמסבורגער גאסן צו זען קלאר ווי אזוי דער עירוב זאל געמאכט ווערן כדת וכדין, און אויך דעם אופן וועט עס אי"ה בקרוב אויפגעשטעלט ורנרן.

דער הייליגער ייט"ל זצוקללה"ה גיט אוועק זיין גאנץ עוה"ב צו דעם וואס וועט מאכן אן עירוב אין זיין שטאט סיגעט.

שמעתי עובדא נוראה מהרהגה"צ ר' משה ארי' לעוו שליט"א האדמו"ר מטעמעש־ווער ומעוד כמה רבנים וקנים שליט"א שהייט"ל זי"ע השתוקק כל ימיו לעשות עירוב בסיגוט והי' לו הרבה מתנגדים (מהמתנגדים לחסידות בימיו) שעמדו נגדו בכל תוקף ועוז ולא הצליח לעשות העירוב, וכסוף ימיו כמה ימים לפני פטירתו אמר להחיש הקהל [הוא הרה"ח מוהר"ר משה ארי' פריינד צוזמיר] צ"ל שהי' רה"ק אצל הגה"ק בעל ייטב לב מסיגוט זי"ע הוא הי' בנו של הצדיק ר' יושע קראלער זצ"ל, ובנו הי' הצדיק רבי אברהם יושע פריינד האדמו"ר מנאסוויד זצ"ל נכדו ה"ה הרב הגה"צ מוה"ר משה ארי' פריינד שליט"א הראב"ד מהעדה החרדית בירושלים עיה"ק ור"מ דישיבה וקהל ייטב לב ד'סאטמאר בירושלים עיה"ק) שמוכן ליתן לו כל עוה"ב אם יעשה את העירוב. ואח"כ נסתלק הגה"ק זי"ע, ובעת הלוי' אמר הרה"ח ר' משה ארי' פריינד זצ"ל, שהוא מבקש מרבו הייט"ל זי"ע ב' דברים.

א' שיקיים הבטחתו שאמר שאם יעשה העירוב יתן לו כל עוה"ב.

ב' שיהי' לו לעזר מלמעלה שיוכל לגמור העירוב, ובתוך הל' יום נתקן כבר העירוב בסיגוט, זי"ע.

מכאן אפשר להבין גודל קדושתו ומסירת נפשו לתיקון עירובין של הצה"ק בעל הייט"ל זי"ע. ועוד אפשר ללמוד מכאן גודל המצוה של תיקון עירובין, כי שמירת שבת היא יסוד היהדות, ועון חילול שבת באיסור טלטול והוצאה מלאכה גרועה היא, נורא מאוד מאוד, היא אשר החריבה את ביתנו ושרפה את היכלנו ומפני חטאינו זה גלינו מארצנו בחורבן בית ראשון כמ"ש אביי בפ' כל כתבי (שבת קי"ט:) לא חרבה ירושלים אלא בשביל שחיללו בה את השבת כו', ועדיין השטן מרקד בינינו כי אלמלי שמרו ישראל שני שבתות כהלכתן מיד היו נגאלין כמ"ש שם (קי"ח:). ויש לדייק כהלכתן למה לי, וי"ל משום דתקנו חז"ל לעשות עירובין וזה הלכה מפורשת בפ' שבת, ועירובין כו', והרב שחולק על עשיית עירוב אינו מודה בהלכות אלו, וזה מה שאמרו משמרין כהלכתן.

ואם כה גדלה שמירת שבת הרי משפט השכל הישר יכריע לצדק דיננו כי תיקון עירובין היא מצוה רבה, וכ"כ בשט"מ בביצה (ט"ז:) שמצוה לערב עירובי חצרות ושתופי מבואות כדי לשמור הרבים מקלקול עכ"ל.

וכבר כ' מרן החס"ס ז"ל בא"ח סי' פ"ט שמצוה לתקן עירובין לכל קהל ישראל בכל מקומות מושבותיהם וכו' עיי"ש באריכות גדול.

והגה"ק בעל חי' תרי"ם כתב תיקון עירובין הוא באמת

פארזעצונג אויף די נעקסטע זייט

פיל מקורות להלכה ולמעשה וועגן די וויכטיגקייט פון אן עירוב

הרב מראצפערט שליט"א

דער האר"י הקדוש האט געזאגט אז עירוב באטרעפט "חסד גבורה" 288, די עכצערע מדרגה אידן זענען כבחינת גבורה און די מיטעלע קלאס מענטשן זענען כבחינת חסד, און ווען מען מישט זיי אריס צוזאמען דורך תיקון "עירובין" האלט זיך די וועלט, ווי עס איז געווען בשעת בריאת העולם, שחפו מדה"ר למדת הדין אזוי האט די וועלט געהאט א קיום ביז היינט.

די ירושלמי אין מס' עירובין פ"ג ה"ג ברענגט, רבי יושע בן לוי האט געזאגט אז אן עירוב ברענגט שלום, מעשה באשה אחת וכו' עי"ש ווי עס שטייט וכל נתיבותי' שלום.

דער באר היטב בסי' ג' זאגט: אויב עס איז דא א מעגלעכקייט אז מען זאל מחקן זיין אן עירוב אין שטאט, דארפן די תלמידי חכמים אין די בעל־בתים ידאי ה' נאכגיין אז דער עירוב זאל געמאכט ווערן ווייל עס איז א תיקון, כדי ער און זייערע בני בית זאלן נישט נכשל ווערן אין איסור פון הוצאה און טלטול אין ש"ק אהן אן עירוב, און אפילו פאר די קליינע קינדער טאר מען נישט נעבן קיין שום זאך אז זיי זאלן עס טראגן ארויס פון איין פלאץ אריין אנדערן.

די גמרא אין מס' עירובין דף ס"ח און דף פ"ב, אין תוספתא דארט פ"ה ה"ו, אין מסכת ביצה דף ט"ו, אין ריטב"א אויף עירובין ס"ח, אין המאירי ס"ח. אין תשובות חשב"ץ ח"ב סי' ל"ז, ווערט געברענגט: דער וואס איז זיין צו מאכן אין עירוב אבער איז געלויבט. ער זאגט אויך, אויב נישט די טירדות פון לערנען וואלט דער תלמיד חכם אליין באדארפט צו מאכן אן עירוב, עס איז א גרויסער זכות צו מאכן אן עירוב. און דער וואס איז אין א ספק וועגן די ניצלעכקייט און תיקון פון אן עירוב איז א פשוט'ער הדיוט אדער ער האט אין זיך מינות דאס הייסט אפיקורסות, וויל ער גלויבט נישט אין די דברי חז"ל.

דער של"ה הקדוש אין מס' שבת זאגט, אז ערובין איז א גרויסע מצוה, די גמרא זאגט אז בשעת שלמה המלך ע"ה האט מתקן געווען עירובין איז אויפיס א בת־קול און האט געזאגט, מיין זון אויב דיין האוץ איז קלוג, פרייט זיך אויך מיין הארץ.

דער רא"ש ברענגט אין זיין תשובת הרא"ש כלל כ"א: אויב איינער וויל מבטל זיין א תיקון פון אומערע חכמים ז"ל, איז ווי ער וואלט מבטל געווען די תורת פון משה רבינו ע"ה און דער וואס האלט צוריק פון צו מאכן אן עירוב וואס דאס איז א תיקון הרבים טוט דורך דעם מכשיל זיין דעם רבים מיט חילול שבת קודש און עס איז ראוי אז מען זאל אים קנס־ענען. דערפאר הויבט טאקע אן די משנה אנהייב שבת פון הוצאה לרשות הרבים, ווייל צו יעדע מלאכה דארף ער עפעס טאן דערצו, ווי הזורע, החורש אדער הכותב און המוחק, אבער צו טראגן אויף די גאס דארף ער גארנישט טאן, נאר האבן עפעס בייַ זיך, דערפאר איז דער איסור מער שכיח בייַ יעדן, מער ווי אלע אנדערע איסורים פון שבת. ממילא אויב איינער לאזט נישט מאכן אן עירוב, אדער ער איז עס מכטל אויף וואס פאר אן אופן עס זאל נישט זיין. איז ער דער גורם פון די טויזנטער חילול ש"ק וואס ווערט אפגעטאן דורך דעם ווייל עס איז נישט דא קיין עירוב.

אזוי זאגט אויך תוספת אנהייב שבת אז אויף הוצאה דארף ער אונז מער לערנען וויל עס איז א גרינגע מלאכה, ער טראכט בייַ זיך וואס איז דען אז איך טראג עפעס ארויס פון הויז אויף די גאס אדער פארקערט. און דורך אן עירוב ווערט פאר אים אלעס מותר.

אין הגהות מיימוניות פ"א הל' עירובין, ווערט אויך געברענגט או עס איז א מצוה צו מאכן אן עירוב, עס איז דא דערביי א גרויסער טעם, כדי מען זאל נישט קומען צו קיין איסור פון טראגן אין הויף און אין גאס.

דער טור סי' שצ"ה זאגט אויך או עס איז א מצוה צו מאכן אן עירוב און מען דארף מאכן א ברכה על מצות עירוב. אזוי ברענגט אויך דער פרישה.

דער מחבר פון ש"ע סי' שס"ו סעי' ג' זאגט אויך די זעלבע, או עס איז א מצוה מאכן א ברכה מאכן אן עירוב און מאכן א ברכה דערויף, זאגט דער טורי זהב, כדי מען זאל נישט קומען צו דעם איסור פון טלטול.

אין ברכות ל"ט זאגט די גמרא, אז רב אמי ארן רב אסי האבן געהאט א שטיקל ברויט פון אן עירוב, האבן זיי געמאכט דערויף א ברכה המרצה און זיי האבן געזאגט, או אזוי ווי עס איז אויף דעם שוין געמאכט ווערן אין מצוה, זאל געמאכט ווערן נאך א מצוה.

דער חתם סופר סי' צ"ט שרייבט: אפילו קליינע מיידלעך איז אויך א מצוה אז מען זאל זיי נישט געבן קיין שום זאך ארויסצוטראגן, מען טאר זיי נישט געווענען צו חילול שבת אפילו עס איז נאר מדרבנן.

אין תשובות ר"ע איגר סי' ט"ז ווערט אויך געברענגט או מיט קליינע קינדער טאר מען נישט לאזן ברענגען קיין טלית אין שוהל אדער ספרים א"ד.ג.

מען קען אפלערנען פון די דברי חז"ל אז דער וואס וואנינט אויף א פלאץ ווי ער קען קומען צו א מכשול אין איסור פון הוצאה וטלטול אין ש"ק און ער מאכט נישט קיין עירוב, קען אנגערופן ווערן אן עבריין און א חוטא, די מצוה פון מזוזה און מעקה און נטילת ידים און עירוב האט דעם זעלבן דין לויטן רמב"ם, אזוי ווי די מצוה פון מעקה איז נאר א מניעה פון אן עבירה, שלא יפול הגופל ממנו, אזוי אויך די מצוה פון אן עירוב איז, או ער זאל נישט נכשל ווערן אין איסור פון הוצאה.

דער כרכי יוסף סי' שס"ג שרייבט, אז מיר זענען גארנישט חייש ווען די חששות וואס קען אפשר ארויסקומען דורך אן עירוב, אדרבה דער וואס איז זריז צו מאכן אן עירוב איז געלויבט. די זאך ליגט צו מאכן אויף די מענטשן פון שטאט יראי ה' זיי זאלן זיך אין דעם מתעסק ווין לויט די הוראת פון ח"ח.

דער מחצית השקל סי' שס"ה שרייבט, כשם חשובות פנים מאירות. אויב דער עירוב האט זיך צובראכן אין שבת, מעג מען זאגן פאר א גוי או ער זאל טאן די מלאכה דאורייתא צו פאריכטן דעם עירוב. אין תשובות מהרי"א הלוי ח"ב סי' ק"ח ווערט אויך געברענגט: או מיר דארפן זוכן א היתר, כדי ניצול צו ווערן פון חילול שבת ח"ו.

דער חתם סופר סי' צ"ט שרייבט או דער ענין פון עירוב און מציל צו זיין אידישע קינדער פון דעם איסור פון טראגן אום שבת ליגט אויף די רבנים און תלמידי חכמים פון שטאט און זיי זענען פאראנטוואָרטלעך אויף דעם, און זיי זענען אנגעבריט אפצוגעבן דין וחשבון אויף דעם, אויב זיי מאכן נישט קיין עירוב.

דער בעל התניא שרייבט אויך אין זיין שלחן ערוך, או עס איז א מצוה נאכצוגיין צו מאכן אן עירוב כדי מען זאל נישט מטלטל זיין באיסור און מען דארף מאכן א ברכה אויף אן עירוב אזוי ווי אויף אזוי ווי אויף אמדערע זאכן.

דער שו"ת הר הכרמל ברענגט, או עס איז ראוי צו שטעלן ממונים תלמידי חכמים וועלכע זאלן גיין יעדן ערב ש"ק נאכצוזען די גאנצקייט פון עירוב, און אויב עס דארף האבן א תיקון זאל מען עס פאריכטן. אזוי איז אויך דער מנהג כמעט אין אלע אידישע שטעט, אזוי ברענגט אויך דער בעל אמרי אש רסי' כ'.

דער בעל שואל ומשיב ח"א סי' פ"ט שרייבט אויב דער עירוב איז איבערגעריסן געווארן אום שבת און א גוי האט עס פאראכטן איז א ספק צי א איד קען מאכן די ברכה על מצות עירוב, דער מחנה אפרים זאגט או א איד קען יא מאכן די ברכה אפילו א גוי פאריכט דעם עירוב ביום ש"ק, ווייל בייַ כלים טוכל'ען איז אויך אזוי.

דער חזון איש סי' מ"ג ס"ק ז' זאגט: או בזמן הזה זענען אלע גאסן אפילו אין די גאר גרויסע שטעט נאר א רשות היחיד גמורה מה"ח עי"ש.

דער מחבר פון ס' תיקון עירובין אכד"ק קראקע שרייבט או דער גאון חידושי הרי"ם זצ"ל האט מחיר געווען תיקון עירובין אין דעם גרויסן שטאט וואַרשא אויפן סמך פון טייך בעת הקרישה וכו' עי"ש. נאך אנדערע גאונים האבן אויך געברענגט להיחר, שו"ת דבר שמואל, המהרי"ט וכנה"ג וכו' כדי להרים מכשול עכ"ל.

אין תשובות בית אפרים סי' כ"ו ווערט געברענגט, או די אלע וואס פארן אין א וואגן, (אדער היינטיגע צייטן אין א קאר) אן זיי גייען נישט צופיס וועלן נישט אריינגערעכנט אין חשבון פון ששים רבוא, או עס זאל נערעכנט ווערן מאר א רשות הרבים עי"ש באריכות. און אפילו אין די גרויסע גאסן וואו עס גייען צופיס טויזנטער מענטשן, מיינט מען אויך נישט אויב דער זעלבער מענטש גייט 2 מאל זאל עס נערעכנט ווערן פאר 2 מענטשן. ממילא נאך דעם אלעם וויזט די סטאטיסטיק או עס איז מיטעמאל פאראן אין גאס אין גאנץ כרוקלין וואו עס זאלן דורכגיין זעקס הונדערט טויזנט מענטשן אין איין טאג, או עס זאל נערעכנט ווערן ווי א רשות הרבים דאורייתא.

נאך די אלע רייד הנ"ל דארפן מיר מקיים זיין די דברי חז"ל פון "מצוה שבאה לידך אל תחמיצנה" כפרט וואס א סאך ווערן נכשל יעדן ש"ק אין איסור פון הוצאה און עס איז דא א מעגלעכקייט זיי אלע צו ראטעווען, דארפן מיר זיך אלע מזרז זיין און די זכות פון די גרויסע מצוה וועט אויף אונז ביישטיין או מיר זאלן געהאלפן ווערן מיט כל מיני ישועות והצלחות און בעיקר צו די גאולה שלימה במהרה בימינו אמן.

פארזעצונג פון די פריערדיגע זייט

להרים מכשול.

ובאבני נזר כתב המתעקש ומונע מלהעמיד עירוב הוא מחטיא את הרבים ועחיד ליתן את הדין, חהו שיטת רוב הגאונים מדור הקודם ומדורנו.

ובספרי המקובלים כתבו שהתקנה הראשונה שהכניס שלמה המלך ע"ה בתורה שבע"פ הוא כדי להמתיק הדינים בהחסדים.

לזאת קמתי להסיר המכשלה ההוא כידוע מאמר הגמ' (שבת נ"ד:) וז"ל: כל מי שאפשר למחות באנשי ביתו נתפס על אנשי ביתו, באנשי עירו נתפס על אנשי עירו, ככל העולם כולו נתפס על כל העולם כולו.

ובירושלמי (שבת פ"ח) וז"ל: מי שיש סיפוק בידו למחות ואינו מוחה הקללה חלוי' בו.

חי"ל הרמ"א (ביו"ד סי' של"ד סעי' מ"ח) וז"ל: חייב אדם למחות בעוברי עבירה וכל מי שאינו מוחה ובידו למחות נתפס באותו עון.

וחשי"ת יגדור פרצותינו ויבער הרעה מקרבינו בב"א.

ועד למען תיקון העירובין בברוקלין נו יארק
בהנהלת אדמו"רים ורבנים גאונים וצדיקים שליט"א

אברהם מאיר איזראעל
אבד"ק הוניאד
ורב ראשי לקהל הפלטים בריגה
בכח"ס ילקוט המאירי על הש"ס
חופ"ק ברוקלין תצ"ו

ב"ה, ג' לס' ויברך אותו שם שנת שלו"ם כרכה הצלחה (תשמ"א) לפ"ק ברוקלין תצ"ו.

החה"ש וכט"ס לכ' ידידי הרב הגאוה"צ המפורסם, זוכה ומזכה את הרבים, נצר נאמן מגזע אראלים ותרשישים וכו' מהר"ר **אשר אנשיל קרויז שליט"א** הרב דקהל **ראצפערט** פה ברוקלין תצ"ו.

אחדשה"ט ושתהי"ר כיאות, במענה על דרישתו לטובה בענין תיקון העירוב במחוזות ווילייאמסבורג, בארא פארק וכו' תשובתי ברורה כ"ה שאשרי חלקו אם יעלה בידו לזכות את הרבים להציל רבבות ישראל (כ"י) ממכשולי חילול ש"ק של איסור הוצאה כרה"ר, וכדקי"ל כשו"ע או"ח סי' שס"ו (סעי' י"ח) וכן בסי' שצ"ה (סעי' א') דמצוה לחזור אחר עירובי חצרות שלא יבואו לטלטל באיסור, וכמו שהפלינו בענין זה בס' הראשונים ז"ל, עיי' תשר הרא"ש (סי' כ"א) שכ' על אחד שהחמיר בענין צוה"פ שהוא מכשיל את הרבים בחילול שכת החמור עיי"ש, וכן בחשב"ץ (ח"ב סי' ל"ז) דראוי לכל ח"ח להשתדל לתקן עירובין ומי שלבו נוקפו בזה הדיוטות גמורה היא או מינות נזרקה בו (ח"ו) ומקורה טהור של הלכה זו בסס' עירובין (דף ס"ח ע"א) דא"ל רבה בר"ח לאביי מבואה דאית בה גברי רברבא לא להוי צ"ה לא עירוב ולא שיתוף עיי"ש.

וכ"כ רבותינו האחרונים ז"ל, עיי' ברכי יוסף (סי' שס"ג) ותשר' חת"ס (חאו"ח סי' צ"ט) מש"כ להגאון ר' ארי' ליב הלוי פוקס זצ"ל אבד"ק וועסטרין (שהי' מגדולי תלמידי הגאון מהר"ם באעטע זצ"ל אבד"ק ניקלסבורג והמדינה, עיי' תשר' פרשת מרדכי אהע"ז סי' ל"ו) שזרזו לתקן העירוב בעירו, ומביא ראי' לדבריו מהא דמס' כיצה (דף ט"ז ע"ב) כיון דמקלקלי בה רבים היינו לקלקולא, ופירשי"ל ששוכחין ומטלטלין בלא עירוב עיי"ש. ושכל הפשוט גזור שראוי ומחויב לתקן החצרים והמבואות בעירוב המתיר הטלטול, וסיים בתודה להשי"ח אשר נתן בלב מלכים ושרים בעירו פרעסבורג (שהיתה בעת ההוא מטרופולין המדינה) ליתן רשות והורמנא לעשות שם תיקוני עירובין, ומברכו שיתנהו ה' לחן ולחסד בעיני השרים לתקן העירוב להסיר מכשול וחקלה וע"ע בתשו' מרן הד"ח ח"ב (תאו"ח סי' ל"ג) וכן בתשו' אמרי אש (סי' כ') עיי"ש.

ואמרתי בזה בס"ד כהא דאמרי' בסס' שבת (דף י"ד ע"ב) בשעה שתיקן שלמה עירובין ונט"י יצא ב"ק ואמרה בני אם חכם לכך ישמח לבי גם אני, ואומר, חכם בני ושמח לבי ואשיבה חורפי דבר, פירשי"ל אם חכם לכך לעשות גדר לאיסור הוצאת שבת ישמח לבי גם אני שתתקיים מצות שבת באיסור הוצאה דאורייתא, ובאמת יש להבין דברי חכמים ותירוצם מאי ואומר, ולא סגי להו בפסוק ראשון בני אם חכם לבך וגו', ואולי י"ל דהנה במהרש"א שם נתקשה כהא דואשיבה חורפי דבר, וכ' דסיפא דקרא קאי רק על נט"י שרבים מזלזלין בו עיי"ש, והנה מפשטות ל' הגמ' משמע דקאי אשתיהן, ולפי הנ"ל א"ש דקאי גם אהא דתיקון עירובין, כלומר חכם בני ושמח לבי בעשיית גדר וסייג לאיסור הוצאות שבת וכמו שפירש"י ז"ל, ומי שימאן בזה מאיזה טעם שיהי' ואשיבה חורפי דבר, כי מכשיל הוא את הרבים, ואין לך הדיוטות גדולה מזו או שח"ו מינות נזרקה בו וכמו שכ' בחשב"ץ (שהבאתי למעלה) והבן.

וזה עתה שמעתי דבת רבים מגור מסביב ע"ד מתנגדים לתיקון זה בעירנו (ורב אחד הכריז ברבים דדך הרעדיא שאין דעתו נוחה מזה) ופשוט דאין לחוש לדבריהם כלל וכלל לא, כי אין לנו אלא דברי רבותינו הפוסקים הראשונים והאחרונים ז"ל שזרזו לתקן תיקון גדול זה בכל תפוצות ישראל, וכן תקנו תיקוני עירובין בכל מקומות מושבותיהם, וכמ"ש בשם מרן רבן של ישראל החת"ס זצ"ל, וע"ע בס' תיקון עירובין (להגאון ר' חיים ארי' הלוי האראוויץ זצ"ל האבד"ק קראקא) בענין העירוב בעירו, שהיתה עיר ואם בישראל, וכן בתשו' תירוש ויצהר (להגאון ר' צבי יחזקאל מיכלזאהן זצ"ל אבד"ק פינסק וראבד"ק ווארשא) בענין העירוב בניו יארק, וס' תיקון עירובין (לר' בנימין זאב ז"ל יאקאבזאן) בענין העירוב בטשערנאוויץ, ותשר' חלקת יעקב (להגאון ר' מרדכי יעקב בריים זצ"ל אבד"ק צידיץ) ח"א סי' קצ"א בקו' תיקון עירובין בעיר דיסבורג, ויבדל לחיים טובים ארוכים הגאון האדיר פוסק דורינו מהריי"ו שליט"א גאבד"ק ידושח"ו בתשו' מנחת יצחק (ח"א סי' נ"ט) ע"ד תיקון העירוב בעיר נראסוואדיין מטעם חתנו הגאון האדיר ר' מנחם צימעטכים זצ"ל ראבדש"ם הי"ד, שהביא תשובתו הנפלאה של הגאון שר התורה בעל באר חיים מרדכי זצ"ל האבד"ק ניאמץ, שעוררו לתקן מחדש את העירוב בעירו (והנני להעיר, שזה כששים שנה כשחקנו שם את העירוב תחת פיקוחו של הגאון ר' ישעי' פאללאק זצ"ל דומ"ץ דשם, בירר ענייני התיקון על יסודי ההלכה כפי שראיתי בירחון התורני בית ועד לחכמים שהופיע בסאטמאר בשנת תרפ"ב, שם סי' ק"א, קכ"ד, קמ"ט ועיי"ש). וכן הי' תיקון עירובין בסאטמאר, שם זרח שמשו של כ"ק מרן הגאוה"ק מהר"י ט"ב די"ע ועכ"א (חה עתה שמעתי מידידי הגאון המובהק מוה"ר מנשה קליין שליט"א גאבד"ק אונגוואר, ששמע מפי ידידי הרב החסיד המפורסם ר' יוסף אשכנזי שליט"א נאמן ביתו של כ"ק מרן זי"ע, שהשפיע כרכתו על מפעלו של כבוד תורתו שליט"א לתקן העירוב בוויליאמסבורג, זאת אומרת שהסכים לזה בדעת קדשו) ומי רואה את אלו יוצאין ולא יצא, ופשוט שאין לשום לב על המעוררין ועל הנקפין בציתונים ורעדיא, חדשים מקרוב באו בהבל וריק בפיהם, ואיני רוצה להאריך בזה, אף כי שוה שנה שערכתי ע"ז קונטרס שלם, באופן עשייתו ותיקונו, הלא כבר הסכימו על ידו כבוד הרבנים הגאונים שליט"א בעירנו כפי שראיתי את המכתבים שהואיל לשלוח לי, שזרזו אותו לתקנו.

ואני תפלה שחפץ ה' בידו יצליח וחלילה לנו לפנות מדברי רבותינו ימין ושמאל, וה' הטוב יהי' בעזרו להוציא מחשבתו הטובה מן הכח אל הפועל לזכות את הרבים, אלא שיש ליחהר שהעיעדוב יהי' תחת השגחתם של רבנים מובהקים גדולי ההוראה שליט"א, ובזכות תיקון העירוב שנאמר בו שמחה כפולה (ישמח לבי, שמח לבי וגו') יראו עינינו ישמח לבנו ותגל נפשינו בישועתו במהרה,כביאת גוא"צ בב"א.

הכ"ד ידידו הדוש"ת מלונ"ח

הק' אברהם מאיר איזראעל
אבד"ק הוניאד
חופ"ק ברוקלין תצ"ו

בשלהי הידיעה, הנה זה עתה נאמר לי בשם רב אחד במחוזנו בארא־פארק, שהתנגדותו לעשיית העירוב הוא, על שגרים פה עמ"י רוב מאחב"י קלי הדעת, ואם חותר להם הטלטול בה"ר, יכשלו בשאר איסורים כמו קניית עיתונים בחנויות וכדומה, ופשוט, שאין בדבריו ממש, שמי שקונה עיתון בשבת (אפי' בהקפה) בפרהסיא, אינו חושש גם על איסור הוצאה בשבת וכל יוצאי מדינת הגר יודעים שעיר וועסטרין רוב תושבי היו מעולם קלי הדעת מכת המתחדשים וכשנפרדו הקהלות בשנת תרכ"ט לא נצטרפה לכת החרדים הארטאדאקסין ונשארו לנעלאנין עד היום הזה) עכ"ז זירז מרן הגאון החת"ס זצ"ל את הרב דשם בתשובתו המזכרת לתקן העירוב בעיר ולא חשש שקלי הדעת יכשלו בו, ומה שחשש עוד שלא יבואו למיסרך ולהוציא מחוץ לעירוב, עיי' תשר' שו"מ חליתאה (חאו"ח סי' קי"ב) דלא שייך למיסרך בזה עיי"ש, וכן בתשו' מנחם משיב (להגאון המנוח מוה"ר מנחם סופר זצ"ל אבד"ק באיאם ומ. וואשארהעלי ני"ד) סי' מ"ד לענין עשיית עירוב כרחוב ביהכ"נ ושם דר השמש דמתא, וטליתים וסידורים מונחים אצלו, ורבת המכשלה באיסור הוצאה וכו' ותכלית עשיית עירוב גדולה היא עיי"ש, ואם כעשיית עירוב רק לרחוב אחד, אין חשש דלא אתי למיסרך, מכש"כ בעירוב על כל חלקי העיר, דאין לחוש בזה, ובפרט לפי מה שיעץ כ"ק מרן הגאוה"ק זי"ע לעשות מפות של העירוב וליתנם על כותלי בתי כנסיות ובתי מדרשות בכל העיר בודאי אין לחוש, ואין להאריך יותר.

הנ"ל

מנחם מנדל רובין
אב"ד מרשאי
בעה"מ שו"ת חכצלח ישרון

בעהשי"ת ג' לס' ואתה צויתה זאת עשו את־שם לפ"ק פה מיאמי יצ"ו.

בלב חכמים, כינתה הבת קול מאן דמתקן עירובין כמזכה רבים, קראו פוסקים ראשונים העוסק בעירובין כדברי המקילים, קבעו הלכה בגמרא וברייתא כדיני עירובין יצאו מגדרם, מרנן ורבנן ועשו המצאות להעמיד עירובין. ליקרת כבוד ידידי החשוב והנכבד הרה"ג המפורסם בעל עובדין טבין, עסק הציבור וחיזוק הדת זבני זבין כש"ת מוהר"ר **אשר אנשיל קרויש שליט"א** אב"ד **ראצפערט** יצ"ו.

אחדשה"ד בברכ"ה!

קבלתי לנכון מכתבו ודואה אני אשר אוצר טמון כמוס באמתחתו, ה"ה כתבי

ופסקי הרה"ג שליט"א כמעלת תיקון עירובין, ואשר כותבים לכתה"ר שטוב עושה בישראל שמשתדל בעשייית עירוב בקהלתו בוויליאמסבורג, בארא־פארק והמסתעף.

הדברים מוכיחים שעל כאלה נאמר מקום הניחו לו להתגדר, כי גלוי וידוע שממקורות הש"ס הש"ע וספרי השו"ת אנו למידין שתיקון זה חפר גדול הוא, מוטל על חכמי העיר, ובחמיהה הש"ס בעירובין (ס"ח ב') איכא רבנן ואין עירוב וכו', וההמון נקראו שם "אינהו לא משגחי", ולענ"ד המקיים לשון התפלה מרדה על האמת ודובר אמת בלבבו ישכים ויאמר לכתה"ר שעסקו גדר תיקון רבים הוא כי כך הוא ההלכה.

א) ובמש"כ בגמרא (שבת, י"ד ב') שנקרא שלמה "בני אם חכם לבך" על שתיקן עירובין, פרש"י שהתקנה היתה "לאסור את ההוצאה" מרה"י לרה"י כדי שלא יכואו להוציא לרה"ר, ע"כ. אמנם בפ' הדר (ס"ח ב') מבואר שבכלל זה הם התיקונים שלא יכשלו באיסור הוצאה. וכל הראשונים שם. וא"ד המרדכי (שם, סי' תקט"ו): מצוה לערב, וטעמא רבא איכא דלא ליתי לידי איסורא, וכו' ע"כ.

והנה כ"ז קאי אדינא דע"ח ושיתופי מבואות. ונפסק כן להלכה בש"ע גבי ע"ח (שס"ו) ומבואות (שצ"ה). איברא דהחת"ס בשו"ת ושו"ע למדו מזה בק"ו שכ"ש לתקן עירות בצוה"פ שלא יכשלו באיסור הוצאה בשוגג או כמזיד. ופשוט ד"ז כלשונות ספרי השו"ת החל מראשון בשו"ת הרא"ש ועד האחרונים כהד"ת האכ"נ החי' הרי"ם, הלבוש מרדכי, (עפשטיין) וכו', והספרים מכל החוגים שכחפוצות ישראל כולם אומרים לעושי עירוב תכם לבך וישמח לבי, ומשיבים חורפים דבר נגד המחעקש והמעכב.

ובקר' "ויעבירו קול במחנה" אשר כ' להרה"ג שליט"א בשנת תשל"ט בנוגע להעירוב בפלטבוש העתקתי כמה מלשונות ספרי השו"ת בענין זה, ונרשם מש"כ החת"ס לחדש שחז"ל כיוון ע"ז במטבע שטבעו בברכת העירוב.

עכ"פ ככה הוא המסורה והקבלה, ערוכה וארוכה בהספה"ק שעשיית עירוב כעיד מצוה רבה הוא.

כ) וכנוגע להשאלה אי שייך בברוקלין ההלכה הקבועה כמ"פ בש"ע ונוש"כ שאין לנו תורת רה"ר כזה"ז, — הנני מצטרף בלשון כרור להרה"ג שליט"א פיהודא ועוד לקרא שאין בברוקלין טעם להיות לה דין רה"ר. וכאשר כתוב בההעתקות ששלחתם.

והטעם כזה לענ"ד כי לפי חוגי הממשלה אין שום רחוב כאן שיעברו בה ששים רבוא בכל יום. ואפילו ננקוט לחומרא לצרף את הישובים באריטא ומצטרפים בין הנוסעים בלך ובין החוזרים בשוב, ומצטרפים אומה"ע, בכל זאת אין מצוי' רחוב שיעברו בה בכל יום ששים רבוא.

חרץ מזה אין הרחובות פתוחים משער לשער, שפתי הנהרות עשויים במחיצות של צעמענט בידי אדם, כמה רחובות יש להם באמצעם מקורה וצוה"פ, וכהנה. וכבר הורה כזה הלכה למעשה לגבי ניו יארק זקן ההוראה אשר צדיקים קראוהו פוסק דורינו ה"ה מהר"י שטיף זצללה"ה וכנדפס בספר השו"ת שלו.

ג) והנה ידידי הגאון המפורסם בעל אגרות משה שליט"א מחדש בספרו הגדול שלדעתו אם יש בשטח של י"ב מיל ע"ג י"ב מיל בחוצות תמיד ששים רבוא נקרא ג"כ רה"ר דאורייתא.

ויש להדגיש שני נקודות הכתובות באג"מ שם.

האחד שכ' שהש"ע והנוש"כ ורבותינו האחרונים לא פירשו כן, וא"כ לפי הקבלה והמסורה מאן דחני כהש"ע לא משתבש, והלא הש"ע יש לו כל דין של "נחפשטה הוראות בכל תפוצות ישראל", וביאורתי זאת בע"ה בקו' מנחת ישכון, וידוע מש"כ האו"ח סי' כ"ה שאין לטערן קום לי נגד הש"ע שקבלה מרכותיו שפסק המחבר והרמ"א יצא מפיהם כיד"ש וכו', ע"כ.

השני שכתב האג"מ שלפי החשבון כדי שיהי' מצרי' תמיד בחוצות ששים רבוא בשטח י"ב ע"ג י"ב מיל צריך שידורו באותו שטח בין ד' לה' מיליאן אנשים. ומספר זה אינו כלל בברוקלין כפרט בשטח הנ"ל.

ומילתא דעבידא לגלויי הוא ע"י הסטאטיסטיקה של הממשלה שיש לה אנשים ממונים ע"ז.

ד) וככן הפסקים שנכתבו לכתה"ר בעשיית העירוב בוויליאמסבורג, ושאר, כולם מרועה אחד ניתנו. והיות ונכתבו המכתבים הללו כשנת תשל"ב־ל"ד מגדולי הוראה שבוויליאמסבורג, מוכח מתוכו שגם דעתו של כ"ק מרן דודי הגה"ק מסאטמאר זצללה"ה הסכים לזה. וכאשר כתב במכתבו ידידי מר אחיו הרה"ג שליט"א. והסברא פשוטה כזה בהיותה הלכה קבועה בש"ס ופוסקים וש"ע, ונוהג למעשה בכל העיירות והמדינות כלי יוצא מהכלל.

ה) ובענין הסברות ששמעתי שזמנים אלו אין לדמותם לקודם המלחמה, ושאני אמריקה וכו'. הנה כדי לשנות הלכה קבועה, ולהסך סברת ההלכו, מתיקון למכשול אינו דבר קל ופשוט. לעשות כן על יסוד סברא מחודשת. ויש לרמז ע"ז דברי חז"ל שכתבו שני פסוקים (עירובין כ"א) על תיקון עירובין של שלמה. פ' א' חכם לבך כקמץ תחת החית ל' הוה, ופ' א' שמע בני וחכם בפתח תחת החית ל' עתיד. לומר שמצו' זו קיומה בהוה כמו בעתיד ובעתיד כמו בהוה.

ו) ואסיים במש"כ מהבעש"ט בשם האר"י שעירוב ענינו להמתיק דין ולהגביר חסד. ולכן אותיות י"ר"י' שהם גימט' גבור"ה, מסובבים באותיות ע"ב' שהם גימט' חס"ד, ע"ידו"כ.

ויה"ר שמחשבה הטובה יזכה לצרפה למעשה, יצליח להוציא דבריו מכח אל הפועל, ואת אשר התחיל כמצוה יאמרו לו מן השמים גמור, וכה וחזכה, יתעוררו חסדים בישראל ויתערבו דעות החרדים והכשרים כאמיתה של תורה והלכותי' עדי נזכה מהרה להרמת קרן תורת אמת בב"א.

ידידו דושתה"ר מוקירו ומכבדו.

הק' מנחם מענדל רובין
באאמו"ו הגה"ק אדמו"ר לבית ראפשין
זצללה"ה הי"ד

מנשה הקטן
אבדק"ק אונגוואר
ור"מ דישיבת "בית שערים"
ברוקלין, נ.י.

ד' לסדר וראשו מגיע השמימה ה'חשמ"א בנ"י יצו"א.

מע"כ ידידי הרה"ג וו"ח נו"נ עוסק בצ"צ אשכול הסופר בנש"ק כו' כו' כש"ת מהו"ר אשר אנשיל קרויז שליט"א רב דקהל ראצפערט בנ"י.

אחדשכת"ר כראוי ליראי ה'.

בשורה טובה חדשן עצם, שמחתי בשמעי מהבשורה הטובה אשר מעכת"ר אזר מתניו ולקח על עצמו להחזיר עטרה לישנה קבלת אבותינו הקדושים מדור דור עד שלמה המלך ע"ה לתקן עירובין בכל מקום שאפשר כדי להסיר מכשול ולהציל הרבה מאחינו בנ"י מחילול ש"ק, ובפרט בוויליאמסבורג ובארא פארק. ואמרו ז"ל בשעה שתקן שלמה עירובין יצאה בת קול ואמרה אם חכם בני ישמח לבי גם אני מבואר דצריך חכמה יתירה לתיקון עירובין ואשרי חלקו שלקח על עצמו מצוה גדולה כזו. ובפרט במדינה זו ועירות גדולות אשר בעונ"ה החילול שבת יותר גדול המצוה לתקן עירובין ג"כ יותר גדולה כמבואר תשב"ץ ח"כ סי' ל"ז וח"ס א"ח סי' צ"ט, והגם דהאחריות נמי מרובה האמנם כבר ביררתי בעזה"י בקונטרס אום אני חומה ובשאר מקומות כי דוקא בעירות גדולות האלו מצד ההלכה יותר קיל לתקן עירובין ממה שהי' בערי יוראפ, ומותר אפילו להפוסקים שפקפקו בתקון עירובין בערי יוראפ כבעל משכנות יעקב כאן גם הוא ז"ל מודה.

ומה שרצו קצת לחדש גזירות חדשות הלא כבר יצא הדבר מכל הפוסקים שלפנינו וגם בדורינו אנו שלא חששו להם וכבר כתב הר"ש הובא בבית לחם יהודה דחכם שמחמיר בדבר מטעם גזירה מה שהפוסקים לא גזרו טעה בדבר משנה מקרי ע"ש, והש"ך בקיצור הנהגת הוראת או"ה אוח ט' כתב דאין להחמיר אפילו במקום שאין הפסד ואפילו בשל ע"כ מפני שעל הרוב יש בו צד הקל במקום אחר מחמת שנאסר והרי חומרא דאתי לידי קולא, ואע"פ שלפי הנראה לא יבא מצד זה קולא אסור שאפשר שיתגלגל ויבא קולא עד אחר מאה דברים ע"ש, ובדידן ודאי אם נגזור ונחמיר שלא לעשות יבא קולא וקלקול ומכשול ממש שיבאו לידי חילול שבת ח"ו, ועוד דהרי הוא מצות עשה דרבנן כמבואר בסמ"ג עשין וברמב"ם ובשאר פוסקים וא"א לגזור גזירה לבטל מצוה.

והנה המכשולות והקלקולים רבים הם כי בעונ"ה רבים מעמי הארץ מקילין בעניני הוצאה לענין הוצאת מפתח, ומטפחת אף, וכיוצא בו ובפרט נשים וקטנים שהגיעו לחינוך, וגם הרבה בנ"א שוגגים ותינוקות שנשבו עיין חוו"א הל' עירובין סי' פ"ז אות י"ד. ובעניני רפואות והרופאים שצריכים להוצאות בש"ק לחולה שאין בו סכנה עכ"פ ואפילו לחולה שיש בו סכנה שבת דחויה הוא ולא הותרה, וחולי הלב ההולכים לביהמ"ד וצריכים לישא אתם כדורים ניטראגלעצירין, וחולאים בבית חולים שאינם רוצים לאכול שם וצריכים להביא להם מביתם מאכלות כשרות, ובטלטול הקטנים שמוציאין לחוץ וכמה פעמים אינם רוצים להלך ברגליהם ומביאים אותם בידים, וגם לזקנים היוצאים במקל ובמכונת שמועה, ונשים יולדות כשבת שמביאים לבי"ח, ואנשים ששוכחין ומטלטלין בלא עירוב דקרי לה מקלקלי כה רבים עיין רש"י ביצה ט"ז ב' דמקלקלי כה רבים ששוכחין ומטלטלין בלא עירוב היינו קלקולא אם הי' מותר לערב והוא אסר לערב, וגם תכשיטי נשים שלא התירו אלא מדוחק וכ"ש תכשיטי אנשים.

וכמה בני תורה אין יכולין לילך לביהמ"ד בשבת ללמוד תורה שכ"כ רצים לצאת ומוכרח לשמור על הילדים ואם הי' האשה יוצאת עם הילדים הי' בעלה הולך לביהמ"ד, מלבד דמבטל וקראת לשבת עונג כמ"ש הכוזרי שמה"ט תקנו עירובין

שלא יהא אדם ביום העונג ושמחת לבו כמו עצור אסור בביתו ככבית האסורים ולא יוכל להניע מאומה. ובשעת הגשם שמתקלקלים מלבושיהם הכובעים והשטריימלעך שנפסדין ע״י הגשם ומצערים הרבה ואין בידם להוציא מכסה עליהם להצילם מצער והפסד ממון. גם בימים טובים שלא הותרו הוצאה אלא לצורך יו״ט ושאר הוצאות אסורות והעולם לא נזהרים בזה ובאים לידי חילול יו״ט שמוציאים את הכל ועוד הרבה מכשולים עד אין מספר עיין קונט׳ אום אני חומה ובפוסקים.

והיות כי כבר הסכימו אחו גדולי ופוסקי דורינו כמו ש״ב הרהגה״צ כ״ק אדמו״ר מוה״ר יוסף גרינוואלד מפאפא שליט״א והרב הגאון מהרש״א זעלטענרייך אבדק״ק שטשאקאווא שליט״א והרב הגאון משארמאש שליט״א ומר אחיו ידי״נ הרב הגאון מוהר״ש אבדק״ק אודוואר׳ ועוד הרבה רבנים גאונים שליט״א וודאי יעשה כל דבר ע״פ עצתם ולפי פסקי גאוני הדור ע״פ כ״ד מומחה לכן הנני בזה כיהודה ועוד לקרא לעודדו ג״כ ולברכו שיזכה לברך על המוגמר ויהי׳ ממזכי הרבים שאין לך מצוה גדולה מזיכוי הרבים עיין סוטה י״ד ע״א משה חטא הרבים נשא זכות הרבים תלוי בו דושכ״ח בלב ונפש.

מנשה הקטן

אהרן וויעדער
אב״ד לינץ יצ״ו
דומ״ץ דקהל קלויזענבורג
ברוקלין, נ״י.

לכבוד ידידי הרה״ג בנש״ק חוטר מגזע אראלים ותרשישים, מעוז ומגדל, עוסק בצרכי ציבור באמונה ובפרט בקדושת השבת בעניני חיקון עירובין וכו׳ כש״ת מוה״ר אשר אנשיל קרויז אבדק״ק ראצפערט יע״א.

בדבר חיקון עירובין שיוכלו לטלטל ע״י העירוב שלא יכשלו בחילול שבת. כבר הורה לנו הגאון החתם סופר ז״ל בתשובותיו או״ח סימן צ״ט שראוי ונכון לכל קהל עם ישראל בכל מקומות מושבותיהם בחיקונים וכו׳ שלא יכשלו רוב ההמון עם בהוצאה מרשות לרשות ביום שבת קודש וכו׳ ואיסור הוצאה מר״ה לר״ה או בהיפך הוא מאותן המלאכות שהעובר עליה הוא מומר לכל התורה כולה ע״ש. ומה שנלע״ד להעיר קצת בדבר חדש בענין זה, בטור סימן שצ״ה כתב דמצוה לחזור אחר עירוב בין אחר עירובי חצרות בין אחר שתופי מבואות, וכב״י הביא מהמרדכי עירובין ס״ח דהביא ראי׳ מראמר מבואה דדיירא בה תרי גברי כרבנן להוי בלא עירוב וטעמא רבה איכא דלא לייתו לידי איסור לאפוקי ולעיולא באיסור וכן כתב בהגהות בפ״א מה׳ עירובין ע״כ, וכן העתיק הרב בש״ע סימן שס״ו סעיף י״ח טעם זו כדי שלא לבא לטלטל באיסור ע״ש, והנה באמת המרדכי לא בריירא ליה הא מלתא דמצוה לחזור אחר עירוב אליבא דכו״ע דכתב שם לתרץ קושיח החוס׳ עירובין ס״ח הנ״ל בד״ה חניא אין משתחפין בארצו וא״ת ואביי כב״ש, דהא כב״ש מסיק ליה והתוס׳ חירצו שם דיש לומר דאביי ס״ל דב״ש וב״ה לא נחלקו בדבר זה, ובשם ר״י חירץ דאביי הוה מוקים לכולהו אליבי׳ ע״ש, וז״ל המרדכי ואפשר היה לדחות עצמו כי לא היה חושש כל כך לערב ולא סבירא ליה שיש מצוה בדבר וכו׳ ע״ש אבל באמת עכ״פ מדהחוס׳ לא נחתו לחרץ כן ש״מ דסבירא ליה דאין משתחפין בארצו ולכך לא ערב, אבל סבירא ליה גם לאביי דמצוה לערב וכן איפסק להלכתא בש״ע סימן שס״ו סעיף י״ג דמצוה לערב.

ולכאורה נראה ראיה מפורשת לסברא זו דמצוה לערב כדי שלא יבא לטלטל באיסור בסברת החוס׳ עירובין ס״ח הנ״ל והג״מ והב״י, מהא רפ״ב דביצה דף ט״ז ע״ב שהביא התשב״ץ ח״ב סימן ל״ז (עיין בנמוקי או״ח סימן שצ״ד שהביא דברי התשב״ץ הנ״ל וכתב שהבכורכי יוסף הביאו גם כן, וכתב בדברי התשב״ץ הנ״ל מקור להגה״ר מהרצ״א מרינוב ע״ש מה שהביא גם כן מהאר״י הק׳ כמו שהוא בשעה״כ ע״ש) גו״ר הא דאמר רב תחלת הוראה דהאי צורבא מדרבנן לקלקולא ע״ש המכח זה הביא הזמב״ץ ראיה לדבריו דזכות גדולה הוא, ומאן דמורי לאיסורא הוי קלקולא משום דמתקלקלו בה רבים ובאים לטלטל בלא עירוב ע״ש אבל לכאורה צ״ב דלמה לנו למיחש כולי האי להני דעבדי איסורא ויטלטלו בלא עירוב, ואטו ברשיעי עסקינן, אבל באמת ברש״י כיצה דף ט״ז ע״ב הנ״ל בד״ה כיון דמקלקלו בה רבים כתב דשוכחין ומטלטלין בלא עירוב, ע״כ, הרי דעיקר החשש לסברת רש״י הוא משום הרבים שיכחו ויטלטלו בלא עירוב, והנה בתוס׳ שבת י״א בד״ה שמא ישכח ויצא כתבו ואליבא דרבא דלא גזרינן גזירה לגזירה, אין לפרש שמא ישכח המחט דהא אפילו ישכח ליכא איסורא ואורייתא, וכתב על זה בתשובת רע״א סימן ח׳ דמבואר מדבריהם דלאביי דגזר גזירה הוי ניחא דמתעסק הוא עכ״פ דרבנן ובפשיטו תמוה איך שייך דאסרו חז״ל מתעסק הא לא ידע שעושה כן ולאיזה ענין יאסרו חכמים לעשות כן כיון דלא ידע כלל שעושה מלאכה זו הא לא ידע כלל שיש עליו איסור דרבנן.

ונראה לתרץ קושיתו על פי מה שהעלה הגאון האדיר כשו״ח צפנת פענח דוורינסק ח״ב סימן כ״ב ובצ״פ עה״ח פרשת חשא על המכילתא דכל המשמר את השבת כאילו עשה את השבת, דכשבח י״ב איתא חניא חנניא אומר חייב אדם למשמש בגדיו ע״ש עם חשיכה שמא ישכח ויצא, דאם לא משמש ומצא לא הוה גדר מחעסק רק עבר בשוגג ובכ״מ שנאמר שמירה צריך לעשות כל הפעולות שהדבר יחקיים וכמו כן גבי חמץ שנאמר ושמרתם, אם לא בהך עבר בשוגג וזה הגדר דשומרי שבח שיראו לעשות פעולות שלא יהא חילול שבת ולא מחמת האדם שלא יעבור רק שלא יהא השבח מחולל וזה כאילו עשאו לשבת ע״ש, ולפי״ז שפיר מתורץ חמיהת הגרע״א ז״ל דלאחר שתקנו חכמים דלא יצא החייט כמחטו סמוך לחשיכה שמא ישכח ויצא, אם לא עשה כתקנת חכמים ויצא סמוך לחשיכה ושכח אח״כ לא הוה מחעסק רק עבר בשוגג.

ובזה יש לפרש גם כן לשון הגמרא שבח י״ב הנ״ל על הא דחנניא דימשמש אדם בגדיו ע״ש עם חשיכה אמר רב יוסף הלי רבחי לשבח, דלכאורה מה הוסיף לנו רב יוסף על הברייתא, אך לפי הנ״ל בא רב יוסף להטעים טעמא דחנניא דהוא הלכה משום שהבח לא יתחלל, וזה להלכתא רבתי לשבח שהגם שהאדם לא עבר אם שכח והוציא, אך משום שמירה לשבח חייב למשמש, ואם לא משמש הוה עבר בשוגג, ובזה י״ל טעם החוס׳ עירובין ס״ח דלא רצו לומר דאביי סובר דאין מצוה לערב, דבאמת אביי כאן בשבח י״א הנ״ל סובר דגם גזרינן גזירה לגזירה בכה״ג אף דלא הוי מלאכת מחשבת, כוראי לא יקיל בעירוב, הגם שאין חשש רק שמא ישכח וברש״י כיצה ט״ז הנ״ל אעפי״כ בכה״ג הוה ג״כ חילול להשבח ולא הוה בכלל המשמר את השבח.

ובזה י״ל הטעם דמצינו בכמה דוכחי בשבח השומר או המשמר את השבח דהוא על הכונה הנזכר ששומר את השבח שלא יחחלל, וזה ג״כ הכונה בהלכחו היינו ההלכה של שבת וכנ״ל ובזה י״ל ג״כ הא דאמרינן עירובין — כ״א דבשעה שחקן שלמה עירובין יצחה כת קול אם חכם בני ישמח לבי גם אני. דבחיקון עירובין הוא שמחה גדול בביכול לגבי הקב״ה, שגם השבח לא יחחלל ע״ז, ולא זו בלבד חקן שלמה שהאדם לא יעבור עבירה, אלא גם שהשכת שהוא עדות להקב״ה לא יחחלל, עכ״פ לפי הנ״ל י״ל דמצוה חיקון עירובין הוא משום גדר שמירת שבח וכדברי הצפנת פענח הנ״ל דאם יש חיקון ע״י עירובין, ואם אינו עושה איסור גם אם שוכח לא הוה גדר מחעסק רק עבירה בשוגג וכרש״י ביצה ט״ז הנ״ל לכן כדי שלא יכשלו באיסור ע״ש, והנה באמת המרדכי לא בריירא ליה הא מלתא דמצוה לחזור אחר עירוב אליבא דכו״ע דכתב שם לתרץ קושיח החוס׳ עירובין ס״ח הנ״ל בד״ה חניא אין משתחפין בארצו וא״ת ואביי כב״ש, דהא כב״ש מסיק ליה והתוס׳ חירצו שם דיש לומר דאביי ס״ל דב״ש וב״ה לא נחלקו בדבר זה, ובשם ר״י חירץ דאביי הוה מוקים לכולהו אליבי׳ ע״ש, וז״ל המרדכי ואפשר היה לדחות עצמו כי לא היה חושש כל כך לערב ולא סבירא ליה שיש מצוה בדבר וכו׳ ע״ש אבל באמת עכ״פ מדהחוס׳ לא נחתו לחרץ כן ש״מ דסבירא ליה דאין משתחפין בארצו ולכך לא ערב, אבל סבירא ליה גם לאביי דמצוה לערב וכן איפסק להלכתא בש״ע סימן שס״ו סעיף י״ג דמצוה לערב.

ולכאורה נראה ראיה מפורשת לסברא זו דמצוה לערב כדי שלא יבא לטלטל באיסור בסברת החוס׳ עירובין ס״ח הנ״ל והג״מ והב״י, מהא רפ״ב דביצה דף ט״ז ע״ב שהביא התשב״ץ ח״ב סימן ל״ז (עיין בנמוקי או״ח סימן שצ״ד שהביא דברי התשב״ץ הנ״ל וכתב שהבכורכי יוסף הביאו גם כן, וכתב בדברי התשב״ץ הנ״ל מקור להגה״ר מהרצ״א מרינוב ע״ש מה שהביא גם כן מהאר״י הק׳ כמו שהוא בשעה״כ ע״ש) גו״ר הא דאמר רב תחלת הוראה דהאי צורבא מדרבנן לקלקולא ע״ש המכח זה הביא הזמב״ץ ראיה לדבריו דזכות גדולה הוא, ומאן דמורי לאיסורא הוי קלקולא משום דמתקלקלו בה רבים ובאים לטלטל בלא עירוב ע״ש אבל לכאורה צ״ב דלמה לנו למיחש כולי האי להני דעבדי איסורא ויטלטלו בלא עירוב, ואטו ברשיעי עסקינן, אבל באמת ברש״י כיצה דף ט״ז ע״ב הנ״ל בד״ה כיון דמקלקלו בה רבים כתב דשוכחין ומטלטלין בלא עירוב, ע״כ, הרי דעיקר החשש לסברת רש״י הוא משום הרבים שיכחו ויטלטלו בלא עירוב, והנה בתוס׳ שבת י״א בד״ה שמא ישכח ויצא כתבו ואליבא דרבא דלא גזרינן גזירה לגזירה, אין לפרש שמא ישכח המחט דהא אפילו ישכח ליכא איסורא ואורייתא, וכתב על זה בתשובת רע״א סימן ח׳ דמבואר מדבריהם דלאביי דגזר גזירה הוי ניחא דמתעסק הוא עכ״פ דרבנן ובפשיטו תמוה איך שייך דאסרו חז״ל מתעסק הא לא ידע שעושה כן ולאיזה ענין יאסרו חכמים לעשות כן כיון דלא ידע כלל שעושה מלאכה זו הא לא ידע כלל שיש עליו איסור דרבנן.

אפרים פישל הערשקאוויטש
הא״ד דק״ק האליין יע״א
כעת בברוקלין, נ״י.

לכבוד ידידי הרב הה״ג המפורסם עוסק בצרכי ציבור לחיזוק הדת בנש״ק כש״ת מוה״ר אשר אנשיל קרויז שליט״א רב דקהל ראצפערט יע״א

ע״ד חיקוני עירובין, הנה הלכה פסוקה בשו״ע או״ח סי׳ שצ״ה מצוה לחזור אחר שיתופי מבואות ומבוך עליו על מצות עירוב ופי׳ שם הט״ז ס״ק הטעם דהרי מצוה הוא משום שלא יבא לידי איסור טלטול וכ״ג בשו״ת ח״ס או״ח סי׳ צ״ט

ובשו"ת דברי חיים ח"ב או"ח סי' ל"ג דהרבה מכשולים באים באין עירוב. והמכשול הוא פשוט שהרבה אנשים שוכחים ומרציאים באיסור, ואע"ג דכא ע"י שכחה והוי מתעסק, מיקרי מכשול ותקלה כמ"ש בשו"ת רעק"א סי' ח' דיש כמתעסק בשבת איסור תורה וכ"כ בספר הבתים ה' שבת שעדי איסור הוצאה שער ט"ו אות כ"ו שיש בשכחה איסור מן התורה אע"פ שאין בו חיוב.

ואפי' בזה"ז דאין לנו רה"ר גמורה, מ"מ בשבת אפי' איסור דרבנן חמור ויש איסור אפי' במתעסק, וכה"ג כתב הרא"ש בפ' במה טומנין סי' כ' בשם רבינו חניאל משום חומרא דשבת חשובה איסור דרבנן כשל תורה ואזלינן לחומרא (ועי' סוכה י"ד:). ולכך מצוה למשמש בבגדיו ע"ש עם חשיכה שלא יהיה בהם דבר שאסור לצאת בו בשבת, ואפי' עכשיו שאין לנו רה"ר גמורה, וכמ"ש בשו"ע הרב ס"ס רנ"ב, וכיון דיש על איסור דרבנן של שבת חומר דשבת לכך צריך כפרה אפי' עכר בשוגג על איסור דרבנן וכמ"ש באו"ח ס"ס של"ד משא"כ בשאר איסורי דרבנן וכמ"ש הנחיבות חו"מ סי' רל"ד ולכן נחשב מכשול ותקלה מה שאנשים שוכחים ומרציאים.

מלבד זה מצוי מכשול בהוצאת המפתחות בהחצרה ואינם בקיאים כיצד לחברו עם החצרה, ופותחים גם כשיש על המנעול תורת רה"י כי כשהוא עומד בכרמלית אסור לחתוב המפתח כשהמנעול הוא בכלל חורי רה"י, וגם הוצאת מטפחת היד סביב הצואר הנשמת אדם כלל נ"ו חוכך לאסור, ועיקר ההיתר הוא משום כבוד הבריות וכמ"ש בשו"ת קרן לדוד סי' צ' עי"ש, ויכשלו בזה כי משום כבוד הבריות לא התירו אלא היכא דאי אפשר להכין מע"ש כדאמרי' בשבת פ"א: וכ"פ במג"א סי' שי"ב סק"א וסי' שכ"ב סק"ד. ועי' שו"ת מהר"ם ב"ר ברוך ה' שבת ס"ס צ"ו, והמטפחת אפשר להכין בבה"כ"נ בע"ש, גם כיון דאפשר לעשות עירוב ולא עשו הוי כאפשר להכין בהיתר ואסור להוציאו אפי' במקום כבוד הבריות, ועוד כמה מכשולות עצמו מספר.

אבל נראה לכאר עוד טעם שמצוה לתקן תיקוני עירובין מלבד שלא יבוא לידי מכשול יש מצות עשה ממש מה"ת והוא מצות והכינו את אשר יביאו, כי ידוע שהצדוקים דעתם כיון שצוה השי"ת שלא להבעיר אש בשבת ולכך ישבו בחושך ליל ש"ק לקיים מצות לא תבערו אש ביום השבת, וכן אסור להטמין בע"ש כדי לאכול צונן בש"ק לקיים מצות השי"ת שצוה שלא לבשל, וכן אסרו תיקון עירובין כדי לקיים איסור הוצאה, אבל חז"ל ע"פ הקבלה הל"מ הוא שאין תכלית האיסור שלא להבעיר כדי שישב בחשך ושלא לבשל כדי שיאכל צונן ושלא להוציא כדי שלא יהא הדבר במקום שלבו חפץ, רק הא כיצד יש מצוה להכין בע"ש ולקיים מצות והכינו כי שבת נתנו לעונג ושמחה ולמנוחה ואין מנוחה רק ממלאכה רק גם להיות לו נייח (וכמ"ש בתוס' שבת קכ"ב ד"ה מעמוד בשם המכילתא). ולכך יש מצוה להדליק נירות ולהטמין וכמ"ש הבעל המאור כי מי שאוסר הטמנה מין הוא ועי' רב נסים גאון ריש ברכות, כי מצות עונג הוא הל"מ כמ"ש היראים סי' ת"ט.

וכן נמי מצות תקוני עירובין הוא כדי שיוכל לטלטל חפצים הנצרכים מבית לחצר ומבית לבית ומצות עירוב הוא חיוב הל"מ כמו הדלקת נרות, וכ"כ מפורש בס' שכל טוב פ' בשלח עי' ר"ד והכינו את אשר יביאו את אשר יאכלו לא נאמר אלא אשר יביאו כלומר יכינו ביום הששי במבואות ובחצרות תיקוני לחיים וקורות וצורות פתחים ועירובים ושיתופים להתיר להם את אשר יביאו ביום השבת מרשות לרשות עכ"ל. וזהו כוונת המשנה שבת ל"ד. שכוללם יחד, עשרתם ערבתם הדליקו את הנר כי כולם טעם אחד להם, וכמ"ש היראים סי' תכ"ט כי כהם מקיים מצות והכינו את אשר יביאו והוא הכנה למצות עונג שבת, כי אפי' עישור פירות שאיסור לעשר בשבת הוא מדרבנן, מ"מ כיון שלא יעבור על דרבנן יהא אסור לו לאכול הפירות בשבת מקיים מ"ע מה"ת אם מפריש המעשרות בע"ש כן שוה לו מצות תיקוני עירובין ואפי' בזה"ז שאין לנו רשה"ר גמורה מ"מ כיון דיש איסור דרבנן לטלטל ויבטל מצות עונג ונייחא מקיים בעשיית עירוב מ"ע מה"ת, וכ"כ כלקח טוב פ' בשלח את אשר יביאו מכאן **לעירובי חצירות מן התורת** שיערב אדם בשבת בפת או בשום מאכל כדי שיטלטל מבית לבית ומחצר לחצר עכ"ל, והרי עשיית עירוב מצות חיוביות ושייך בה מצות חינוך לקטנים כדאי' בתוספתא עירובין פ"ב.

והנו גם כוונת המדרש רבה אסתר ז' את סבור שמא לרעתך נתתי לך את השבת לא נתתי לך אלא לטובתך עכ"ל ומצות והכינו יש לו ג"כ חומרא דשבת, וגם נשים חייבות בה, וכמ"ש ר"ח לענין לחם משה שחייבות נשים בלח"מ כי כל עניני שבת איתקש לשמור, וכמ"ש בתוס' חכמי אנגליא ברכות ל"ג, אפי' בהבדלה אמרי' הואיל ולכבוד שבת קאתי כשבת דמי.

ובזכות שמירת שבת בכל פרטיה ודקדוקיה נזכה שימלא ה' כל משאלות לבנו לטובה ולהנצל מחבלי משיח, ולבנין ירושלים ותומת אש סביב לה בביאת משיח בב"א.

אפרים פישל הערשקאוויטש

יוסף אשכנזי
משכ"ק אצל כ"ק אדמו"ר
הגה"ק מסאטמאר זצלה"ה
קרית יואל שכמאנרא יצ"ו

כ"ה.

הנה הרב המאוה"ג וכו' מוה"ר **אשר אנשיל קרויז** שליט"א הרב מראצפערט יצ"ו עוסק בהשתדלות תיקון עירובין כרחובות שבוויליאמסבורג ובידו תכריך מכתבים עם המלצות מגדולי הרבנים שליט"א המסכימים ומחזקים אותו בפעולתו והשתדלותו בזה, ובא בשעתו לפני כ"ק אדמו"ר הגה"ק זצלה"ה עם המכתבים שבידו מהרבנים הגאונים שליט"א וברכו בהצלחה בכל ענינים.

ולראי' באעה"ת א' ויחי תשמ"א פה קרית יואל יצ"ו.

יוסף אשכנזי
משכ"ק אצל כ"ק אדמו"ר
הגה"ק מסאטמאר זצלה"ה

הרב שמואל אברהם זעלטענרייך
אבדק"ק שטשאקאווא
ברוקלין יצ"ו

כ"ה, יום ד' לפ' נח תשל"ג.

הנה כבוד ש"ב הרה"ג מפאר היחס מופלא ואיש המעשה מוהר"ר **אשר אנשיל קרויז** שליט"א הרב דקהל **ראצפערט** בוויליאמסבורג עוסק כעת בדבר גדול להשתדל בתיקון עירובין בשכונתינו ובהרבה שכונות בברוקלין אשר דרים שם אחב"י היראים והחרדים הי"ו, ואמינא לפעלא טבא יישר חילי'.

כמו שהאריך בשו"ת תשב"ץ ח"ב סי' ל"ו וכתב שם במתק לשונו דזכות גדולה היא למחקן וכו' וכמבואר בזה באורך בשו"ת חתם סופר או"ח סי' צ"ט, וממילא כל קהלה ויחיד צריכין לעמוד לו לסיוע לכלכל גודל ההוצאות בזה, אך תיקוני עירובין למעשה יהיו נעשים ע"י גדולי הרבנים שליט"א בכל שכונה ושכונה והסכמתם כדי שיהיו נעשין כהלכה בלי חשש.

והשי"ת יהי' בסעדו להצליח ויהי' זכות הרבים בו ולכל המסייעים לדבר מצוה דרבים כזו.

הכו"ח למען המצוה ועוסק'. **שמואל אברהם זעלטענרייך**

שלום קרויז
אבדק"ק אודוואר
נכד הרה"ק רבינו ישעיעלי מקערעסטיר זי"ע

כ"ה, עש"ק לסדר זאת תהי' וגו' לגבולותי' סביב פה ברוקלין יצ"ו לשב"ת לפ"ק.

לכבוד אהובי אחי היקר המושלם במעלות ובמדות נשגבות העסקן לטובת הציבור, הרב הה"ג וכו' וכו' כש"ת מו"ה **אשר אנשיל קרויז** שליט"א הרב דקהל **ראצפערט** יצ"ו.

שמחתי לשמוע ממך הבשורה טובה שלקחת עליך מצוה הגדולה ועול גדול, לתקן עירוב בוויליאמסבורג, אשר בודאי דור לדור ישבחו מעשיך בעד זה.

דבר גדול העשה בזה, ראשית חציל על ידי זה הרבה אנשים מחילול שבת בהוצאה ברה"ר בשוגג או ע"י התירים שונים שהם רק כהרדים החלוים בשערה להוציא ע"י חינוק ועכו"ם הרבה דברים והוצאת מפתחות וכדומה וכדומה, ועי"ז יהא בהיתר. וכן הי' במרינתינו כרוב קהלות קדושות עירוב לשבתות, ועוד תגרום לקיים וקראת לשבת עונג כי כלי עירוב הרבה אנשים צריכין להיות סגור בבית להשגיח על הילדים קטנים כמובן וכו' וכו', וע"ז אמרו חז"ל בשעה שתיקן שלמה עירובין יצאה בת קול אם תכם בני ישמח לבי גם אני.

וכדאי הלכה זו צריך עיון גדול אופן עשייתו שיהא אליבא דהלכתא, אבל כפי שאמרת שתקח אצלך עוד ג' רבנים גדולים לברר אופן עשייתו כהלכה, וכאשר כבר הסכים על ידך כ"ק אדמו"ר הגה"ק רבשכבה"ג מרן מסאטמאר שליט"א וברך אותך בהצלחה בענין זה ג"כ לכן אקוה שבודאי תעלה בידך להוציא במוקדם מכת אל הפועל ולא יצא ח"ו שום מכשול מתח"י.

ושאר דברים השייכים לגמירת ענין זה נדבר אי"ה מא"מ ומה שיהא בידי לעמוד לימינך כודאי אעשה בלי"ד בעהי"ת.

כי"ד אחיך המצפה להצלחתך בכ"ע ובזכות המצות תרשע בישועה שלימה בב"א.

חק' שלום קרויז
אבדק"ק אודוואר

נפתלי הירצקא העניג
אבדק"ק שארמאש
פה ברוקלין יע"א — יום ה' לסדר נח תשל"ג

היות שהרב המו"מ בתו"י העסקן הגדול בעניני התורה ובמעשים נשגבות כמו"ה אשר אנשיל קרויז שליט"א הרב דקהל ראצפערט עוסק כעת בדבר מצוה גדולה לתקן עירוב בוויליאמסבורג אשר מזה תהי' הצלה גדולה לאוהב"י שלא יכשלו בחילול ש"ק ע"י הוצאה ברה"ר וכבר דיברו מזה הפוסקים שמצוה רבה הוא לתקן עירובין בעיר וכאשר מעולם הזה נעשה בעיירות רבות על פי גדולי הרבנים וכבן כאשר רוצה ממני להסכים על ידו כזה הנני להיות נטפל להרבנים שכבר הסכימו לו ובפרט שורצונו ליקח אצלו עוד ג' רבנים גדולים לברר אופן עשייתו כהלכה אקוה שהשם יהי' בעזרו שלא יצא מכשול מתחת ידו שיהי' נעשה כדת וכהלכה.

נאום החותם לכבוד המצוה,
חק' נפתלי הירצקא העניג

יהושע כ"ץ
אבדק"ק סאמבאטעהלי
כעת בברוקלין יצ"ו

ב"ה

הנה כבוד הרה"ג בנש"ק עסקן ורב פעלים וכו' מו"ה אשר אנשיל קרויז שליט"א רב דקהל ראצפערט דשה, ביקשני להסכים על ענין גדול ששסק בה לתקן תיקוני עירובין בשכונתינו שכונת יראים וחסידים. הנה דבר הזה אין צריך הסכמה כי כבר כתבו גדולי הדורות שלפנינו שהוא ענין נחוץ מאוד ומצוה להשתדל לעשות עירוב בכל מקום כמו שכתוב רבינו הגדול בחשר ח"ס או"ח סי' צ"ט ע"י"ש, ומרן הגה"ק בשו"ת דברי חיים ח"ב או"ח סי' ל"ג כתב "הרבה מכשולים באים כאין עירוב" ע"כ"ל, ובפרט בעיר גדולה כעירנו נויארק קרוב יותר לבוא לידי מכשולות רבות בחסרון עירוב כידוע — ולהוציא ולהביא ע"י קטן במקום שאין עירוב עיין בחשר מהר"ם שיק או"ח סי' קע"ג שכ' דהרבה פעמים צוחה וקרא עירעור על זה בדרשה שאין לזה חיתר ברור ואדרבא נראה דאסור (ובפרט בעיר שיש כה רחובות שס' ריבוא עוברים בהם בכל יום) ומה גם ע"י קטן שתגיע לחינוך ע"י"ש. ובשו"ת רעק"א סי' ט"ו (מובא בקצרה במשנה ברורה סי"ס שמ"ג) ובחשר ח"ס ח"ו סי' י"ג, ובחשר מהר"י אסאד או"ח סי' פ"ד שכולם מחמירים בזה, ע"כ בדאי טוב עשה בעמיו להשתדל בזה לזכות את הרבים — וכבר כתב בסה"ק בית אהרן בליקוטים שבסופו ששמע בשם הבעש"ט הק' זי"ע סי' הפסוק בדעם תצעד ארץ (חבקוק ג') זע"ם ר"ת זביחה עירובין מקראות שע"י דברים אלו תצעד ותתייסד הארץ עכ"ל. והנה בענין הב' דברים זביחה ומקראות משתדלים הרבה לתקן בכל הידודים וחומרות שאפשר, משא"כ ענין עירובין נשכח כאן כמעט לגמרי. ובואו ונחזיק טובה להרב החשוב הנ"ל שליט"א שלקח על עצמו להשתדל גם בזה להחזיר העטרה ליושנה כמו שהי' בקהילות הישנות שכאנו משם, ובודאי מצוה גדולה לעמוד לימינו ולחמכו בענין הגדול הזה — השי"ת יעזור לו שיזכה לברך על המוגמר וזכות הרבים יהי' תלוי בו, ובזכות תיקון עירובין ושמירת שבת כהלכתו נזכה לסיומא דקרא הנ"ל באף חדוש גרים יצאת לישע עמך לישע את משיחך בבי"א.

יום ד' לס' אל יצא איש ממקומו ביום השביעי תשל"ד לפ"ק פה ברוקלין יצ"ו.

יהושע כ"ץ

בס"ד יום ג' לס' כה אמר ה' תשל"ד לפ"ק פה קה"י ברוקלין יצ"ו.

שלום רב לאוהבי השי"ת ולומדי תורתינו הקדושה ובתוכם ידיד נפשי הרב הגאון החסיד המפורסם לשם ולתהילה בנש"ק מגזע צדיקים גמורים מו"ח אשר אנשיל קרויז שליט"א אב"ד קה"י ראצפערט יצ"ו.

אחרי שים שלום הנה כן שמעתי שהרה"ג שליט"א עלה עליו רוח טהרה לזכות את הרבים בשמירת ש"ק לעשות תיקון עירובין בעירנו פה ובקשר של קיימא עם הרבנים הגאונים חכמי הדור של התאחדות הרבנים שיחיו נצח ואשר על פיהם יצא ועל פיהם יבוא כל דבר כמובן ושמחתי מאוד על שמועה טובה ואמינא לי' לפעלא טבא חזקנה ידיכם לעשות תושי' והשי"ת יהא בעזרו לגמור הדבר כהלכתו וכבוד שמירת ש"ק יתרבה ע"י ואחרי כי מצוה הרבה הזאת נתרצה הוא כמו שכ' בחשובות חתם סופר חאו"ח סי' צ"ט עיין שם בלשון קדשו מה שהביא הגמרא עירובין ס"ח ע"א ומפירוש רש"י ז"ל במס' ביצה ט"ז ע"ב בסופו ולמותר הוא להאריך בדבר זה אשר טובתו לכל נודעה ועל כן חפץ ה' בידו יצליח ותרשי' ברוב יועץ.

כה דברי ידידו מוקירו ומכבדו ומוקיר קדושת אבותיו הצדיקים זי"ע ועכי"א, ומצפה לישועת השי"ת כל עת וכל שעה.

חק' שמעון זאב מיללער
אב"ד דקה"י אראר יצ"ו

בס"ד יום ג' שנכפל בו כי טוב לסדר ויברך אותו שם!

אל כבוד הרהגה"צ וכו' מוה"ר אשר אנשיל קרויש שליט"א הרב דקהל ראצפערט בוויליאמסבורג יע"א.

אחדשה"ט כראוי וכמשפט!

בענין תיקון העירוב אשר הד"ג כבודו עוסק בהיום להסיר מכשול דהרצאה בש"ק בוודאי טוב עושה לעמו ואין צריך להסכמתי חפץ ה' יצליח בידו.

כאות ידידו ובכבוד הראוי

מרדכי האלפערן
בהרה"צ מוהרי"א זצ"ל מקאזעניץ

הרב חיים בערגער
ראב"ד דק"ק מישקאלץ
בדוקלין

בס"ד יום ב' לס' אז ישיר תשל"ד לפ"ק.

לכבוד ידידי העסקן בצ"צ לזכות הרבים ה"ה הרה"ג כמו"ה אשר אנשיל קרויז שליט"א הרב דקהל ראצפערט יע"א שנתעורר מחדש לעשות תיקון עירובין בוויליאמסבורג כדי למנוע שלא יכשלו ח"ו בחילול ש"ק באיסור הוצאה. וכבר דברו מזה בשו"ת האחרונים שמצוה גדולה לעשות תיקון עירובין בעיר וכ"כ בהגהת אשרי (עירובין ס"ז.) ובפרט כמדינה זו בעיר גדולה ששכיח כמה פעמים שנחלה חינוק קטן וקשה למצוא רופא שיבוא לביתו ולהגיד מהות המחלה האם צריך לחלל עליו ש"ק או לא ועפ"י רוב צריך לישא התינוק בידים לבית הרופא לבוד מבריאות הילד, ע"י תיקון עירובין לא יצטרך לחלל ש"ק מספק — לכן הנני נעתר לבקשתו להיות נטפל לרבנים הגה"צ שליט"א בר"ז, ובזכות הרבים יהי' ה' בעזרו שיצא מת"י דבר מחוקן כלי שום מכשול.

החותם לכבוד והידות ש"ק.

חק' חיים בערגער

ב"ה, יום ה' לסדר כי יכול נוכל לה פה ברוקלין יצ"ו תשל"ה לפ"ק.

לכבוד ידידי חרה"ג בנש"ק העסקן לטובת הציבור וכו' מו"ה ר' אשר אנשיל קרויש שליט"א הרב דקהל ראצפערט.

הנה אין להעריך גודל השתוקקת של אחינו בני ישראל על ענין גדולה כזו אם כבוד מעלתו יוציא הדבר מכוח אל הפועל אז יעשה בזה תיקון גדול כמבואר בשו"ת חתם סופר חאו"ח סימן צ"ט רזה לשונו דהאי ברכה על מצות עירוב היא על מצות החיקון הגדול הלז להשמר מאיסור הוצאה אשר ממש א"א להזהר ממנו עכ"ל ובואו ונחזיק טובה להרב החשוב הנ"ל שליט"א, ובזכות שמירת שבת כהלכתה נזכה לגאולה שלימה במהרה.

והנני בזה ידידו המצפה לישועה.

חק' חיים אויש
אב"ד דק"ק לופעני
נכד הגה"ק מהצ"ת מליסקא

גרויסקייט און הייליגקייט פון עירוב

לעצטנס איז געווארן א צוטומלעניש צווישן היימישן עולם וועגן אן עירוב אין מאנהעטן ככלל און אין באַרא פארק בפרט.

וויל איך דא אויפקלערן דעם עולם די קלארקייט פון זאך און איך בעט יעדן איינעם דאס גוט דורכצולייענען. אזוי ארום וועט יעדער איינער זען דעם אמת.

מיר חסידישע אידן אנגעהויבן פון בעש"ט הק' ותלמידיו ז"ע האבן אלע נאר איין שיטה, אזוי ווי מיר זענען בעלעבנט געווארן פון אונזערע רבי"ם און פון אונזערע עלטערן וועלכע האבן נעהאט מסירת נפש פאר יעדע מצוה, מיר פירן זיך בדרך החסידות און מיר ווילן נישט נוטה זיין צום דרך ההתנגדות וועלכע זענען אלעמאל געווען קעגן אונזער הייליגע שיטה.

דינט די צייטן פון הגר"א וחלמידיו און בעל התניא ובעל התולדות ותלמידיהם זענען אלעמאל געווען חילוקי דעות אין פיל הלכות ומנהגים, דאס איז אלץ אנגענאנגן אזוי ווייטער ביז דעם בעל החתם סופר און דעם בעל דברי חיים וכו' וצוק"ל וואס זיי האבן געהאלטן שטארק אז אין יעדער שטאט זאל געמאכט ווערן אן עירוב, אזוי ווי עס ווערט געברענגט אין זייערע תשובות באריכות. און אזוי איז עס אנגענומען געווארן ביי אלע גאונים וצדיקי הדורות זי"ע.

איז אבער אין בריסק־דליטא לפי המתנגדים געווען אן אנדער שיטה אז מען זאל זוכן חומרות ביי אן עירוב און מען זאל זיך דערפון מונע זיין און נישט פירן זיך לפי החס"ם ודח"ם ושאר צדי"קי הדור ההולכים כדרך החסידות.

יעצט אזוי ווי עס האט לעצטנס אויפגעשוואומען ביי אונז דער ענין פון מאכן אן עירוב, האבן אלע אונזערע היימישע ערלעכע רבנים צו דעם מסכים געווען כפה אחד, אז עס איז א מצוה גדולה און א גרויסער תיקון, אזוי ווי עס איז געווען איינגעפירט אין כמעט אלע שטעט פון דער אלטער היים.

זענען יעצט געקומען (בעסער געזאגט אז עס איז געקומען איין רב וועלכער וויל גיין אין די שיטה פון בריסק־דליטא מהכת המתנגדים און ער איז מעורר אויך אונזערע חסידישע רבנים אויף נישט צו מאכן אן עירוב, צו גיין קעגן די שיטה פון חת"ס ודבר"ח וייט"ל וכו' וכו') און דער רב האט צו זיך צוגעצויגן דעם גאון הרב ר' משה פיינשטיין שליט"א און נאך אנדערע, צווישן זיי אריך עטלעכע פון אונזערע היימישע רבנים וועלכע ווילן אוועקווארפן די שיטה פון חת"ס און זיי ווילן קומען מיט א "שיטה חדשה" וואס חדש איז אסור זאגט דער חת"ס.

עס איז באמת נישט צו פארשטיין די עטלעכע רבנים וועלכע ציען נאך די בריסקער שיטה, ראזט ווי עס איז א קלארע הלכה אז ביי עירוב גייען מיר לקולא נישט לחומרא, אויב זיי ווילן גיין לחומרא, זאלן זיי צו ערשט קוקן אז די פראדוקטן פארועדיגט אויף וועלכן זיי נעבן א כשר אויף וועלכן זיי נישט נוטה זיין צום דרך ההתנגדות וועלכע זענען אלעמאל געווען קעגן אונזער היילינע שיטה.

דינט די צייטן פון הגר"א וחלמידיו און בעל התניא ובעל התולדות ותלמידיהם זענען אלעמאל געווען חילוקי דעות אין פיל הלכות ומנהגים, דאס איז אלץ אנגענאנגן אזוי ווייטער ביז דעם בעל החתם סופר און דעם בעל דברי חיים וכו' וצוק"ל וואס זיי האבן געהאלטן שטארק אז אין יעדער שטאט זאל געמאכט ווערן אן עירוב, אזוי ווי עס ווערט געברענגט אין זייערע תשובות באריכות. און אזוי איז עס אנגענומען געווארן ביי אלע גאונים וצדיקי הדורות זי"ע.

איז אבער אין בריסק־דליטא לפי המתנגדים געווען אן אנדער שיטה אז מען זאל זוכן חומרות ביי אן עירוב און מען זאל זיך דערפון מונע זיין און נישט פירן זיך לפי החס"ם ודח"ם ושאר צדי"קי הדור ההולכים כדרך החסידות.

יעצט אזוי ווי עס האט לעצטנס אויפגעשוואומען ביי אונז דער ענין פון מאכן אן עירוב, האבן אלע אונזערע היימישע ערלעכע רבנים צו דעם מסכים געווען כפה אחד, אז עס איז א מצוה גדולה און א גרויסער תיקון, אזוי ווי עס איז געווען איינגעפירט אין כמעט אלע שטעט פון דער אלטער היים.

זענען יעצט געקומען (בעסער געזאגט אז עס איז געקומען איין רב וועלכער וויל גיין אין די שיטה פון בריסק־דליטא מהכת המתנגדים און ער איז מעורר אויך אונזערע חסידישע רבנים אויף נישט צו מאכן אן עירוב, צו גיין קעגן די שיטה פון חת"ס

אויס שבח און די רייכערן שרין א ציגערעטל וואס לויט דעם פסק פון די חרד"ישע רבנים זענען זיי נערעכנט ווי מחללי שבת.

און דאס איז נאך נישט גענוג, נאר זיי גענבן ארויס דעם זמן פארן גאנצן אידישן פאלק אז עס איז שרין אויס שבת. דאס איז אלעס מותר?! יעצט מיט דעם וואס זיי ווילן שטערן די ארבעט פון צו מאכן אן עירוב, ווילן זיי אויך כרענגען דערצו אז טויזנטער אידן זאלן יעדן ש"ק מחלל שבת זיין דורך טאן די עבירה פון הוצאה אויף פארשידענע אופנים אזוי ווי עס איז געווען בערדוקט אין לעצטן נומער פון "די תורה וועלט".

אונזערע חכמים ז"ל האבן בעזאגט אז אן עירוב איז א "תיקון הרבים" אז מען זאל נישט עובר זיין אויף הוצאה ברשות הרבים בש"ק, עס איז כשום אופן נישט קיין מכשול.

* * *

יעצט וועלן מיר קומען צו אונזער ענין: מיט יארן צוריק בשעת איך האב אננעהויבן צו מאכן די פלענער פון אן עירוב אין די 3 טיילן פון ברוקלין, דהיינו אין ווילאמסבורג — באַרא־פארק — קראון־הייטס, בין איך געווען מיט באלייטערס ביי כבוד קדושת רבה"ק מסאטמאר זצוק"ל און איך האב אים געזאגט אויף וואס פאר אן אופן איך וויל מאכן צוערשט דעם עירוב אין ווילאמסבורג האט ער געגעבן דערויף זיין פולע הסכמה אהן שום צוריקהאלט אדער טענות דערקעגן. אדרבא ער איז געווען דערפון זייער צופרידן. וועגן די פרטים וואס ער האט מיר געזאגט כנוגע דעם עירוב אין ווילאמסבורג האב איך שוין געברענגט אין די תורה וועלט אין די לעצטע 2 נומערן.

די הסכמה און ברכה והצלחה וואונטש פון סאטמערער רבין זצ"ל איז נאך נעווען בעדורקט אין המאור מיט עטלעכע יארן צוריק, און אזוי ככלל האבן עס אויך נעווייסט פיל מענטשן, אז אויף גאנץ נו־יארק אדער אפילו גאנץ ברוקלין האט רבה"ק זצ"ל נישט מסכים געווען וויל אויך אזא גרויסע שטערקע קען מען נישט האבן די ריכטיגע השגחה, און מיט אט די אלע מאדערנע רבנים וועלכע זענען נעווען מקושר צו דער זאך האט ער נישט געווואלט האבן צו טאן אין עניני כשרות.

אבער דא ביי אונז ווען עס האט זיך געהאנדלט מיט אונזערע היימישע רבנים פון התאחדות וויי די גאר"צ שליט"א פון: פאפא, שארמאש, שטשאקעווע, אודוואר, אראד, מישקאלץ, לופעני, דעעש, סאמבאטהעלי, וכו' וכו' און מיט מיין ארבעט וואס רבה"ק זצ"ל האט מיך נעקענט און געוויסט אז איך וועל עס מאכן על צד היותר טוב, האט ער גלייך נעגעבן דערויף זיין הסכמה און ברכה, אזוי ווי עס ראי' יוסף אשכנזי שליט"א וועלכער איז נעווען דער יד ימינו פון רבה"ק זצ"ל.

אויב איך וואלט געווייסט אז עס קען ארויסקומען חילוקי דעות פון צו מאכן אן עירוב, וואלט איך נעטאן דעמאלט 3 זאכן: ערשטנס וואלט איך דאך נעבעטן פון רבה"ק זצ"ל א כתב כפירוש צו מאכן דעם עירוב. צווייטנס וואלט איך עס נעמאכט גלייך נאך דעמאלט, אפילו איך בין נעווען זייער טרוד אין פיל אנדערע זאכן און פונקט אזוי ווי יעצט, וואלט איך דעמאלט אויך מיר נעבארגט אויף דעם נעלט, ממילא וואלט קיינער דעמאלט נארנישט נעזאגט. דריטנס, איך וואלט נענאנגען צו נאך עטלעכע רבנים אפילו צו די וועלכע וואוינען אין באַרא־פארק וכו' און אפילו דער גאון הרב פיינשטיין שליט"א און אנדערע וואלטן מיר אויך נעגעבן א כתב אויף צו מאכן דעם עירוב אין קליינע טיילן פון ברוקלין, וויל דעמאלט איז נאך נישט נעווען קיין מתנגד דערקעגן.

עס איז א גרויסער חילוק אויב מען וויל עס מאכן אויף א גרויסע שטח וויי גאנץ נו־יארק אדר אריינרעכענען די ימים, טאלן, בריקן, טייכן, עלעוועיטער באנען בריקן, וכו' וכו' אדער צו מאכן אויף א קליינעס שטח, וואס אויף דעם קען מען האבן א געהעריגן קאנטראל, איבערהויפט אין ווילאמסבורג וואס אויף נאכצוקוקן יעדן ערב ש"ק אויב דער עירוב איז גוט, נעדויערט נישט מער ווי 10־5 מינוט, און אויב עס איז נישט גוט, לאזט מען צעווייזן טאן דעם עולם דורך א מייק פארנדיג מיט א קאר ארום, און בדרך הטבע דארף עס זיין אלעמאל גוט, וויל דא ווערט עס נעמאכט שטארקער און בעסער

ווי מען האט עס נעמאכט אמאל אין דער אלטער היים מיט א שטריק, וואס האט זיך גרינג נעקענט צעוויסן, ממילא איז דער חשש נישט דא.

די גאנצע אויפרידערניש איז נעקומען נאר דורך דעם וואס מען איז נעגאנגען און מען האט נעדרוקט די מכתבים פון די רבנים גאו"צ שליט"א וואס זיי האבן געשריבן פאר מיר אז איך מיך עוסק זיין אין דעם עירוב מאכן קודם אין ווילאמסבורג א.א.ו.ו. און די בריו"ן זענען נעשטעלט געווארן צו כשר"ן דעם עירוב דורך די טרעין־עלעוועיטערס פאר האלב באַרא־פארק.

דאס איז נעטאן נעווארן כלי רשותי ורצוני והסכמתי אזוי ווי איך האב עס שוין נעשריבן פריער אין לעצטן נומער פון די תורה וועלט. אויב נישט די מודעות אין די צייטונגען וואס דאס האט נעמאכט א גאנצע טומל, וואלט איך די גאנצע כאשרייבונג נישט באַראפט ארויסבראנגען פאר די ליינערס. נאר אזוי ווי דער עירוב וואלט פארטיג געווארן, וואלט איך עס מודיע געווען פארן עולם און יעדער וואלט גרויס הנאה נעהאט דערפון און קיין איין רב ממש וואלט נישט געווען דערקענען, וויל עס איז דורכגעפירט געווארן מיט די הסכמות פון גדולי הרבנים שליט"א און בעיקר מיטן רצון והסכמה וברכה פון רבינו הקדוש מסאטמאר זצ"ל, וואס ער האט מיך אפילו נעפרענט אויב עס איז שוין פארטיג, ווען איך האב אים כיי א צווייטע געלעגנהייט דערמאנט דערפון.

דאס וואס איך האב פריער נעשריבן אז איינע פון די עיקרי סיבות פארוואס רבה"ק זצ"ל האט נישט מסכים געווען צו מאכן דעם עירוב פאר נאנץ נו־יארק אדער גאנץ ברוקלין איז געווען, וויל די הויפט אנפירער דעמאלט אין שנת תש"ך זענען געווען אזעלכע רבנים וועלכע זענען געווען וויייט־וויייט פון די אמת'ע שיטה קענן די ציונים. איך וועל דא אויסרעכענען בלויז 2 פון זיי וועט איר שוין פארשטיין אויף אלע.

איינער איז געווען מנחם מענדל כשר דער יושב ראש, וועלכער האט אויסגענעבן דעם ס' "התקופה הגדולה" וואס איז נעשטעלט געווען קענן דעם

ספרה"ק פון רבה"ק זצוק"ל וואס איז אלעמען באקאנט. אין דעם ספר "והאמת עד לעצמו" קענט איר זען די לשונות פון דעם ס' התקופה וואס איז פול מיט מינות וכפירה...

דער צווייטער מנהל איז געווען מיסטער לעם וועלכער איז דער ראש פון יצחק אלחנן קאליזדש. און דער לעם פון דעם קאליזדש האט ארויסגענעבן אז תלמיד וועלכער איז היינט צו טאג פון די גרעסטע קעגנער פון צו מאכן אן עירוב, און עטלעכע פון אונזערע היימישע רבנים לאזן זיך פון אים איינרעדן און נעבן ארויס א כתב רח"ל, וואס דאס איז קעגן די דברי רבותינו ז"ל.

דער דריטער רב דארט איז געווען פון די מנהלים, וועלכער האט נעהאט א סקול נעמישט יונגלעך מיט מיידלעך וכו' ממילא פארשטייט זיך אליין אז וועז רבה"ק זצ"ל האט נעהערט וועד עס זענען די מנהלים פון אט דעם עירוב פאר גאנץ מאנהעטטן (אדער אפילו גאנץ ברוקלין וואס טייל אירע ווילן אזוי איינרעדן די מענטשן. ווייל ברוקלין אליין האט מען קיינמאל נישט געוואלט מאכן און א טייל פון ברוקלין אדאי נישט) האט ער כשום אופן נישט געוואלט האבן מיט זיי צו טאן אין דעם ענין פון עירוב וד"ל.

איך בין געווען איבערצייגט אויף זיכער אז רבה"ק זצ"ל האט שטארק געהאלטן פון אן עירוב, נאך פריער פון סאטמאר אויך אין ווילי'אמסבורג, וויל זיין זיידע דער בעל יטב לב זצוק"ל האט פיל יארן געארבעט אז אין סינעט זאל אריפגעשטעלט ווערן אן עירוב, ווי מיר האבן געברענגט די מעשה באריכות אין פריערדיגן נומער פון די תורה וועלט ע"י.ש.

כשעת דער גאון ר' דוד קליין ז"ל האט ארויסגענעבן זיין ספר "ארזי הלבנון" און ער האט געאסר"ט צו טראגן תכשיטים פאר פרויען אום ש"ק, וויל עס זענען פאראן גאסן וואס איז א רשות הרבים דאורייתא. איז א יונגערמאן געווען ביי רבה"ק זצ"ל, האט ער אים געזאגט אז אין ברוקלין און אפילו אין נו־יארק איז נישט דא קיין רשות הרבים דאורייתא.

אויך איז דעמאלט פאר־נעקומען אן אסיפה ביי די התאחדות הרבנים און אלע רבנים אהן אויסנאם זענען געווען מיט די זעלבע שיטה און פסק אז מען מעג טראגן תכשיטין וויל עס איז נישט דא קיין רשות־הרבים דאורייתא, ביי די דאזיגע אסיפה זענען געווען די פריערדיגע גדולי הרבנים זצ"ל, צווישן זיי דער שאפראנער רב זצ"ל און הגאון רבי יונתן שטייף זצ"ל א.א.וו.

יעדער איינער זעט דאך קלאר אז די הסכמה אויף ווילי'אמסבורג פון רבה"ק זצ"ל איז געווען באוואוסט מיט עטלעכע יארן צורי"ק און קיינער האט קיין וואנט נישט געוואגט דערקענען, אדרבא מען האט זיך משתחף געווען מיט א הסכמה־כריזו וועגן די וויכטיגקייט פון דער זאך, אזוי ווי אין דער אלטער היים. מען קען זען קלאר דעם כתב פון זיין גבאי ריד 'מינו הרב ר' יוסף אשכנזי שליט"א וואס ער האט געגעבן די ערשטע "300.$ אלס אנגאבע צום עירוב מאכן בציוו של רבה"ק זצ"ל. און יעצט טו איך עס באדויערן זייער שטארק פארוואס איך האב עס נישט געמאכט מיט עטלעכע יאר צוריק גלייך. נאר וועגן צייט און געלט איז עס אלעמאל אפגעליגט געווארן ביז יעצט.

מען דערציילט אז אין דייטשלאנד האט א רב געוואלט מאכן אן עירוב אין א שטאט נאך בעפאר די לעצטע וועלט מלחמה, האבן די אפיצירן פון שטאט נישט געוואלט צולאזן, וויל זיי זענען געווען די צוקונפטיגע נאציס פארשטייט זיך אז זיי זענען געווען גרויסע רשעים און נישט געוואלט נאכגעבן פאר די אידן.

אויך דערציילט מען אז אין מאנטשעסטער האבן די פרומע אידן דארט געוואלט מאכן אן עירוב, זענען נעקומען די מאדערנע אידן און נישט צוגעלאזט, וויל עס וועט אריסזען וזי זיי וועלן זיך געפינען אין א נעטא און זיי האבן אויסגעפירט, וויל די פרומע זענען דאך פיל וויניגער דארט.

יעצט קענט איר שוין אליין פארשטיין. מילא אויב די רעפארמער זאלן קומען אונז שטערן פון צו מאכן אן עירוב, אדער די איזרעליטישע רעגירונג זאל נישט צולאזן מאכן אן עירוב אין א שטאט ערגעץ אין ארץ ישראל, וואלט מען דאך מרעיש עולמות געווען, וואס הייסט דאס, וואזינען מיר דען אין רוסלאנד וואס מען שטערט אונז די רעליגיע, און מען וואלט אנגעוועגדעס אלע מיטלען, אז מען זאל עס מאכן.

אבער אז עס זאלן זיך געפינען אידישע מענטשן דערצו נאך רבנים וועלכע זאלן נישט צולייגן א האנט צו אזא גרויסע און הייליגע מצוה וואס מען קען נישט מקיים זיין יעדן טאג און נישט יעדע וואך, דאס איז כאמת נישט צו פארשטיין. ווי אמת זענען די הייליגע וועלטער פון רא"ש ז"ל אז ער האט איינעם ארייגעלייגט אין חרם וויל ער האט געאסר"ט צו מאכן אן עירוב בצורת הפתח. און וואס דער הייליגער תשב"ץ כרענגט או: דער דרך פון א ת"ח איז צו מאכן אן עירוב און דער וואס האלט נישט אזוי איז א הדיוט גמור אדער מינוח איז אין אים פאראנען, עס איז א גרויסער זכות דאס צו מאכן עי"ש.

דער אבני נזר כרענגט או דער וואס האלט זיך צוריק פון צו מאכן אן עירוב איז א מחטיא את הרבים (אזוי ווי ירבעם בן נבט) און ער איז אנגעבריט אפצוגעבן דערויף דין וחשבון. אזוי זאגט אויך דער חידושי הרי"ם אז עירובין איז א גרויסער חיקון. איבערהויפט דער ב' חלק סופר זאגט אז יעדע קהילה אין אלע שטעט דארפן האבן אן עירוב. ער האט נישט געמאכט קיין חילוק א קליינע שטאט אדער א גרויסע, פרעסבורג איז אויך געווען א גרויסע שטאט און אדעסא. אויך קראקא, וואדשא, פאריז, וויען, לאנדאן, אמסטערדאם, אנטווערפן א.א.וו. פונדעסטוועגן איז איבעראל געווען אן עירוב. און אין ירושלים ע"ה"ק אדער בני ברק זענען אלעמאל דא אזעלכע צדיקים וגאונים ווי ביי אונז אין אמעריקע, פונדעסטוועגן רעדט דארט קיינער נישט אויפן עירוב פון שטאט און יעדער טראגט, יעדער שפאצירט מיט די קינדער אפילו אין די קליינע מאה שערים געסלעך.

דאס וואס עס קען ארויסקומען א מכשול איז נאר א מעשה בעל דבר וואס וויל נישט צולאזן אזא גרויסע זאך ביי אונז.

דא וויל איך אויך זאגן פאר עטלעכע פון אונזערע היימישע רבנים, אויב זיי קוקן יא אזוי שטארק אויף די רייד פון רבה"ק זצ"ל און זיי שרייבן אז רבה"ק זצ"ל איז געווען קעגן צו מאכן אן עירוב אויף גאנץ נו־יארק וכדומה. פארוואס קוקן זיי נישט אויף ערנסטע גרויסע ריבורים ומאמרים פון רבה"ק זצ"ל, וואס ער האט געאסר"ט צו רעדן דעם טמא'נעם שפראך פון עברית און ארויסגעגעבן א גאנצן חיבור דערוועגן פונדעסטוועגן זעט מען זיי אלע רעדן און היטן נישט דעם איסור. דער רבי זצ"ל האט שטרענג געוואוינט פריעין נישט צו גיין אין ליכטיגע שטרימפ אדער שייטלען, דאס איז ביי זיי מוחר לך, פארוואס שרייבן זיי נישט בריוו'ן און ווארענען זייערע בעל בחים אפצוהיטן די רייד פון רבה"ק זצ"ל און נאך אזן נאך ענינים.

אויב עס איז דא אן עירוב און רבנים זענען אז עס איז געמאכט געווארן כשר, איז נישט נאר אז מען מעג טראגן דארט ש"ק נאר עס איז א חוב צו טראגן, כדי צו ווייזן או מען איז מודה אין אן עירוב, און די דברי חז"ל זענען הייליג, אזוי ווי עס האט געטאן דער האר"י ז"ל אין שטאט צפת וואס נאכן מאכן דעם עירוב האט ער געטראגן ש"ק, כדי יעדער זאל זען און נאכטאן, און אזוי האט אויך געטאן דער בעל קרן לדוד זצ"ל אין סאטמאר און נאך פיל אנדערע צדיקים ז"ע.

ממילא אויב דא אין ווילי'אמסבורג וועט אי"ה פארטיג ווערן דער עירוב זאל קיין אין רב און אודאי נישט קיין בעל ביח מעורר זיין אויף דעם, ווייל עס איז געמאכט געווארן מיט בלוט און מיט פיל כח און צייט און מיט זייער פיל געבארגטע געלטער, וואס ביז צום מאכן דעם עירוב האט עס שוין אפגענאמט קרוב צו צען טויזנט דאלער ביז יעצט. געווען עטלעכע מאל ביי קאן עדיסאן און ערלעדיגט מיטן הריפט פון קאמפאני, געווען עטלעכע מאל ביי די הויפט פון די פאליציי ביז איך האב באקומען דערויף דעם ערלויבעניש געווען עטלעכע מאל ביים קווינסער מעיאר'ס אפיס און ביים ברוקלינער מעיארס אפיס, ממש 25־מאל ביז איך האב ארויסבאקומען דעם ערלויבעניש, געווען פיל מאל ביי די בילדינג דעפארטמענט צו באקומען די ערלויבעניש, געווען פיל מאל אין לאנג־איילאנד ביי די קאמפאני ביז עס איז ערלעדיגט געווארן דער קאנטראקט, געווען פיל מאל ביי אלע קאמפאניס וועגן די באשטעלונגען און אפגעמען די אלע צוגעהערן צום עירוב, געווען פיל מאל ביי די פארזיכערונג־קאמפאניס צו מאכן א מיליאן דאלער אינשורענס פאר די ארבייטערס במשך די צייט פון זייער ארבעט אויף דערנאך, ארומגעפארן מיט רבנים עטלעכע מאל, כדי צו זען זענני וי אזוי אלעס זאל געמאכט ווערן על צד היותר טוב, געווען אליין ביי פיל רבנים גאו"צ שליט"א און נעבעטן די הסכמה צום עירוב, נעדזדקט וועגן עירוב אין המאור און דער איד אויך אין די תורה וועלט, אחרץ די פילע צייט פון הונדערטער שטונדן, האט אלעס נעקאסט גרויסע נעלטער פון טוריזנטער דאלארן און איך האב נאך אויך דעם צווועק פון קיינעם נישט נעבעטן און קיינעם נישט נעמומען (אחרץ פון רבה"ק זצ"ל) וויל איך האב נישט געוואלט ארויסקומען עפנטלעך דערווענען. נאר וועגן עס וועט שוין זיין אינגאנצן פארטיג.

אבער כהנ"ל וואס מען האט אריינגעשטעלט מיינע בריוו'ן אין די אנדערע ציטונגען כלי רשותי אויף האלב בארא־פארק אויף וועלכן איך האב כשום אופן נישט מסכים געווען. און עס זענען געווען פיל רבנים וועלכע זענען געווען קעגן אזא מין עירוב אין בארא־פארק מכמה טעמים, דערפאר מוז איך אריסקומען מיט אן עפנטלעכע ערקלערונג וועגן דעם עירוב אין ווילי'אמסבורג און איך האף אז יעדער איינער וועט זיין דערפון צופרידן און קיינער וועט נישט זיין קעגן, וויל איך טו דא דעם רצון פון רבה"ק זצ"ל וואס ער האט מיר געהייסן צו מאכן דעם עירוב, וויל איך ער וואלט חלילה עפעס א וואדט געזאגט דערקענען, פארשטייט יעדער איינער אז איך וואלט דעמאלט נישט געזומען קיין שריטן דערצו אן נעמען כתכים פון רבנים שליט"א און אנדערע צוגעהערן צום עירוב.

און אזוי ווי איך האב שוין געשריבן אין די תורה וועלט אז איך בין שוין עטלעכע מאל געווען ביי כ"ק אדמו"ר הגה"ק מסאטמאר שליט"א אין די לעצטע פאר וואכן, איך האב אים געוויזן די מכתבים מיט די מאפע און מיט אים נערעדט באריכות וועגן עירוב אין ווילי'אמסבורג און ער האט מיר געוואנטשן הצלחה.

אויך דעם האלבן בארא־פארקער עירוב וואס איז געמאכט געווארן נישט מיט די הסכמה פון די רבנים וועלכע זענען מיטגלידער פון די התאחדות הרבנים און די ארבעט דערצו איז אויך נישט געמאכט געווארן אזוי ווי אין ווילי'אמסבורג, נאר בלויז געערבנט די בריקן פון די באנען וכדומה. ממילא האט כ"ק אדמו"ר מסאטמאר שליט"א מיט נאך רבנים פון די התאחה"ד נישט נעגעבן קיין הסכמה אויף דעם.

אבער דא אין ווילי'אמסבורג איז עס פון אנהייב ביזן סוף נעמאכט נעווארן נאר דורך רבנים נאונים וצדיקים שליט"א ועלכע

וואוינען אין וויליאמסבורג, ממילא איז אריך דעם נישט דא קיין שום חשש פון רשה"ר ווייל דא האנדלט זיך פון קלענערע גאסן, נישט ווי אירשן פארקוועי אדער 5-טע עוו. אין מאנהעטן. און וויליאמסבורג אליין קען נערעכנט ווערן ווי בלויז א שטעטעלע אין דער אלטער היים. האט כ"ק אדמו"ר מסאטמאר שליט"א געזאגט אז מען קען זיך סומך זיין אויף די רבנים גאו"צ שליט"א איבערהויפט אויף כ"ק אדמו"ר מפאפא שליט"א. ממילא זענען שוין אלע רבנים פון די התאחדו"ר מיט די שיטה כשיטת החת"ס וד"ח וייט"ל וכו' ושאר גאוני וצדיקי יסו"ע זצוקללה"ה.

די כשרות פון עירוב איז מיט די השגחה פון 6 וויליאמסבורגער רבנים און יעדער רב וואס איז א מיטגליד אין התאחדו"ר קען קומען צו מיר און איך וועל מיט אים ארומפארן וויסן נעמי דעם עירוב וואס איז אריגינעלטן לפי ההלכה ושיטת הגאונים ז"ל.

ווי איך האב שוין געשריבן אין די תורה וועלט אז דער גאנצער עירוב איז מיר געקומען אריפן געדאנק מיט 13-יאר צוריק נאך דעם גרויסן פייער אין מיין ב'המ"ד און די גרויסע נסים זענען דארט געשען מיט אונז, האב איך דעמאלט מקבל געווען אריף מיר בלינ"ד צו מאכן א תיקון לצורך הרבים, אז אידישע קינדער זאלן נישט מחלל שבת זיין מיטן ארויסטראגן, און אפילו בייַ די פרומע אידן טרעפט זיך אריף פיל מאל וואס מען איז עובר אריף הוצאה, אזוי ווי איך האב עס געשריבן אין די תורה וועלט צווישן די פונקטן פארוואס עירוב איז אזוי וויכטיג.

13 דאס איז שלש עשרה וואס איז מרומז אויף רחמים און דער באשעפער האט אריף אונז רחמנות געהאט. האט דער תיקון דערויף נישט געקענט קומען בעפאר די 13-יאר זענען אדורך, אזוי ווי עס ווערט געברענגט ע"פ קבלה פון האריז"ל, אז תיקון עירובין איז אן ענין פון חסד וואס מען איז דערמיט ממתיק דעם דין אויף רחמים וחסדים. דערפאר ווייל איך מיט דעם אפראנקען פארן באשעפער פאר זיינע רחמים וחסדים וואס ער האט געטאן מיט אונז אין דעם טאג פון שבת שירה אין שנת תשכ"ח אן יעצט שבת שירה איז פונקט 13-יאר דערנאך וואס די זאך איז בעזהי"ת רעאליזירט געווארן פאר א פאקט.

יעצט בעט איך אויף ווייטער דעם באשעפער אז ער זאל מיר העלפן צו פארגרינגערן דעם גרויסן עול וואס איך האב אויף מיר געמוטמן אן קענען ווייטער אנגיין מיט חיזוק הדת לטובת אחינו בני ישראל, וויל אחרן די אפהאלט פון חילול שבת וואס ווערט אפגעטאן ווערן פון טויזנטער אידן וועט עס אריך זיין א געוואלטיגע טובה פאר די בערך פינף טויזנט אידישע משפחות וועלכע געפינען זיך אין וויליאמסבורג.

חרדישע אידן!

לאזט אייך נישט נאר שטארקט אייך און העלפט צו אז דער עירוב קודם אין וויליאמסבורג זאל נגמר ווערן לטובת כל ישראל במהרה. דורך אפהיטן ש"ק וועלן מיר גיך ווכה זיין אויסגעלייזט צו ווערן פון דעם ביטערן גלות און צו הערן דעם שופר של משיח בב"א.

הרב חיים הלברשטאם

נכד הגה"ק בעל דברי חיים מצאנז זצוק"ל

החונה פה בברוקלין יצ"ו

יום א' לסדר "ואשר הוא עושה ה' מצליח" שנת "הכת בלימוד התורה" לפ"ק.

כבוד הרב הגאון, עוסק בצרכי צבור באמונה, גודר גדר ועומד בפרץ, הלוחם בעז וברמה למען קדושת עם ישראל, וכו' מוה"ר אשר אנשיל קרויס שליט"א, רב דקהל עדת ראצפערט יע"א.

"**יערב** עליו שיחי" בהדרת הכבוד וביקרא דאורייתא, באשר שמעתי "קול קורא במדבר פנו דרך ה' ישירו **בערבה** מסלה לאלקינו" (ישעי' מ') כי ברצונו להחזיר עטרה לישנה, ומשתדל לתיקון עירובין בשכונות "באר פארק ובוויליאמסבורג" פה עיר ברוקלין, ניו יארק, ע"י עשיית צורת הפתח לכל הרחובות; בכדי להציל רבים מאחב"י ממכשולי חילול ש"ק באיסור הוצאה ר"ל. ועל זה המלצתי מאמר הכתוב (שופטים י"ט): "רפה היום לערוב"!

לפענ"ד, אין אני הוא שצריך לבוא בכתובים, ומה מני יהלוך בעניני הכלל, כי ת"ל לא אלמן ישראל, וגדולי הדור שיחיו העומדים על הפקודים המה יגדידו גדר ויעמדו בפרץ, ובפרט מי אני להורות הלכה את הדרך אשר ילכו בה בדבר חמור כזה אשר כבר שקלו וטרו בו גאוני הדורות, ומתוך פלפולים בש"ס ופוסקים (הלא המה כתובים בספרי שו"ת למאות), הללו אוסרים והללו מתירים, עד שדרשו חז"ל (עירובין צ"ג): הלכה כדברי המיקל בעירובין.

אך, מטעם הכתוב (תהלים ק"ט) "חכר אני לכל אשר יראון", אמרתי "שימה נא **ערבני** עמך" (איוב י"ז), ובאתי כזה לזרזו במצוה גדולה זו, לחזקו ולאמצו שכל אשר יעשה ה' יצליח בידו, כאשר ק"ל בשו"ע (או"ח סי' שס"ו סע"ח, וס' שצ"ה סע"א) שמצוה לחזור אחר עירובי חצירות, ואמרו בגמ' (שבת י"ד) בשעה שתיקן שלמה עירובין ונט"י יצתה ב"ק ואמרה בני אם חכם לכך ישמח לבי גם אני וגו' ופרש"י ז"ל: אם חכם לכך לעשות גדר לאיסור הוצאת שבת ישמח לבי גם אני שתתקיים מצות שבת וכו'.

"תאוה נהי' **תערב** לנפש" (משלי י"ג) אמר הכתוב, וכבר באו צדיקי עולם, אדירי התורה, ושרי ההוראה בדורות שלפנינו ותקנו עירובין בכל מקומות מושבותיהם, ואף בערים הגדולים, ולא פחדו מהמערים; אותם שאומרים "לבלתי היות שם ערב". אך, כדברי זקיני רשכבה"ג ציס"ע מרן ה'דברי חיים זצוללה"ה זי"ע: "כבדו אזני משמוע וצר לי מאוד בשמעי דברי ריבות אשר כתוך יראי השם אולם מי אנכי להוכיח ענווי ארץ צדיקים וכו'" אולם, במכתב שני צווח כ"ק זקיני, וכתב נגד "המתחדשים" ...פורשי רשת מצודה על דתוה"ק וכו' שכתבו בכל כתבי העתים, ובכל מדינה ומדינה נתנו קולם, להדוף דתוה"ק תורה שבע"פ, ונתנו דופי בעבדי ה' המאמינים בתורת ה'." ובמכתב שלישי הוסיף: "והמעיין בספרים הקדושים ימצא דרך ישכון אור לבא אל הקודש פנימה וכל ערום יעשה בדעת, והבא לטהר מסעיין אותו והשי"ת יורנו וידריכנו לכא אל דרך האמיתי לעבוד ה' כאמת זכתמים ולפתוח לנו שערי אורה מצפוני תורה וירים קרן ישראל במהרה.

ידוע ומפורסם דברי הרא"ש ז"ל (כלל כ"א וכ"ב) וז"ל בא"ד: "כבר כתבתי לך על ענין העירוב שנהגו בכל גלילות ישראל להתיר מבואותיהם המפולשים בין הגוים בצה"פ... שתחקן המבואות בצורה"... ואם לא תחקן... אני מנדה אותך. ואם היית בימי הסנהדרין היו ממיתין אותך, כי אתה בא לעקור לימוד שסידר לנו ר' אשי, לחלוק על כל הגדולים שהיו עד היום הזה... אל תטוש תורת משה רבינו... כי דבר זה צריך חיזוק, שלא יבוא כל שוטה חסר דעת לבטל תורת משה רבינו ע"ה. ואם יעמוד במרדו... ידונו אותו למות בדין זקן ממרא, כי אנו חייבים למסור נפשותינו על תורת האלקים ולבער עושה הרעה מקרבנו וכו'".

"קולך **ערב** ומראיך נאה" כי "כל הזריז בתיקון עירובין הרי זה משובח" אמר הרב החשב"ן (ח"ב סי' ל"ו) במתק לשונו, "ומי שלבו נוקפו בזה, הדיוטות גמורה היא או מינות נזרקה בו וכו'." אין המקום כאן להאריך ולעשות ציונים לתורה בשו"ת שכתבו להתיר העירובין (ה"ה, לדוגמא, זקיני החכם צבי (סי' ה'), וקיני היעב"ץ (שאילת יעב"ץ ד'), ועיין בספר תיקון העירובין, שו"ת תירוש ויצהר, שו"ת חלקת יעקב (ח"א קצ"א), שו"ת מנחת יצחק (ח"א סי' נ"ט), שו"ת חת"ס סופר (או"ח צ"ט) ועוד כהנה וכהנה. וראה זה מצאתי בשו"ת זקיני כדברי חיים (ליקוטים והשמטות ח"ב סי' ג') אודות שאלתו לאשר כזה"ז רשות נתונה לכ"א לעבור בכל עיר בלי מוחה אם מהני עירוב ע"י צה"פ כי הרי כרה"ר שס' רבוא בוקעין בה?... הנני לשאול מה הרעש הזה שמצא בספרי חידושי הר"ן וכו' כל הפוסקים ראשונים ואחרונים וכו' מביאים להתיר וכו'. מה שנראה בעיניו כי חופשה ניתן היום לכל איש לעשות בכל עיר כרצונו כי אינו כן גם היום וכו' ושום איש אינו יכול לעשות דבר קטן או גדול בלתי רשות והורמנא משר ומושל העיר," ע"י"ש. ואף, אי לאו בפירוש איתמר, מכללא איתמר שאין לאסור בעתים הללו מטעם מצב הדור ר"ל, כי הלא בתשובה שלפני זה כתב רבינו הד"ח בנידון אחר, וז"ל: "הגם שיש הרבה צדדים להתיר... בפרט בדור פרוץ כזה ה' ירחם ויגדור פרצות עמו לכן לא נוכל להתיר בעתים הללו וד"ל." עכ"ל; והואיל ובנידן דידן **לא** חשש לזה, מובן שאין לחשוש בזה כלל.

וכן כבר הסכימו לתיקון העירוב רוב בנין ומנין רבותינו שבדורינו, ה"ה הרהגה"צ מהר"י גרינוואלד אב"ד פאפא, הגרש"א זעלטענריך אב"ד שטשאקאווא, והגר"מ קליין אבד"ק אונגוואר שליט"א ועוד, וכן הורה זה **מכבר** מו"ר הרה"ג שר התורה ועמוד ההוראה וכו' הגר"מ פיינשטיין שליט"א בנידון שכונת "באר פארק", וכבר כתב מרן דו"ז הגה"ק מאוה"ג בעל דברי יחזקאל משינאווא זצ"ל: כל זמן שלא יחבטלו המהרסים, לא יחבטלו הגודרים!

והואיל שתיקון עירובין צריך חכמה יתירה מאד, יהא זהיר לחקנו אך ורק בקשר של קיימא ובעצת גדולי הרבנים יראי"מ והפוסקים (המובהקים לכך), והם יראו את "הדרך **אשר** ילכו בה" ואז יורו את המעשה אשר יעשון זו דבר ה', ועל פיהם יצאו ועל פיהם יבואו, כאשר נהוג ע"י אבותינו עד שלמה המלך ע"ה.

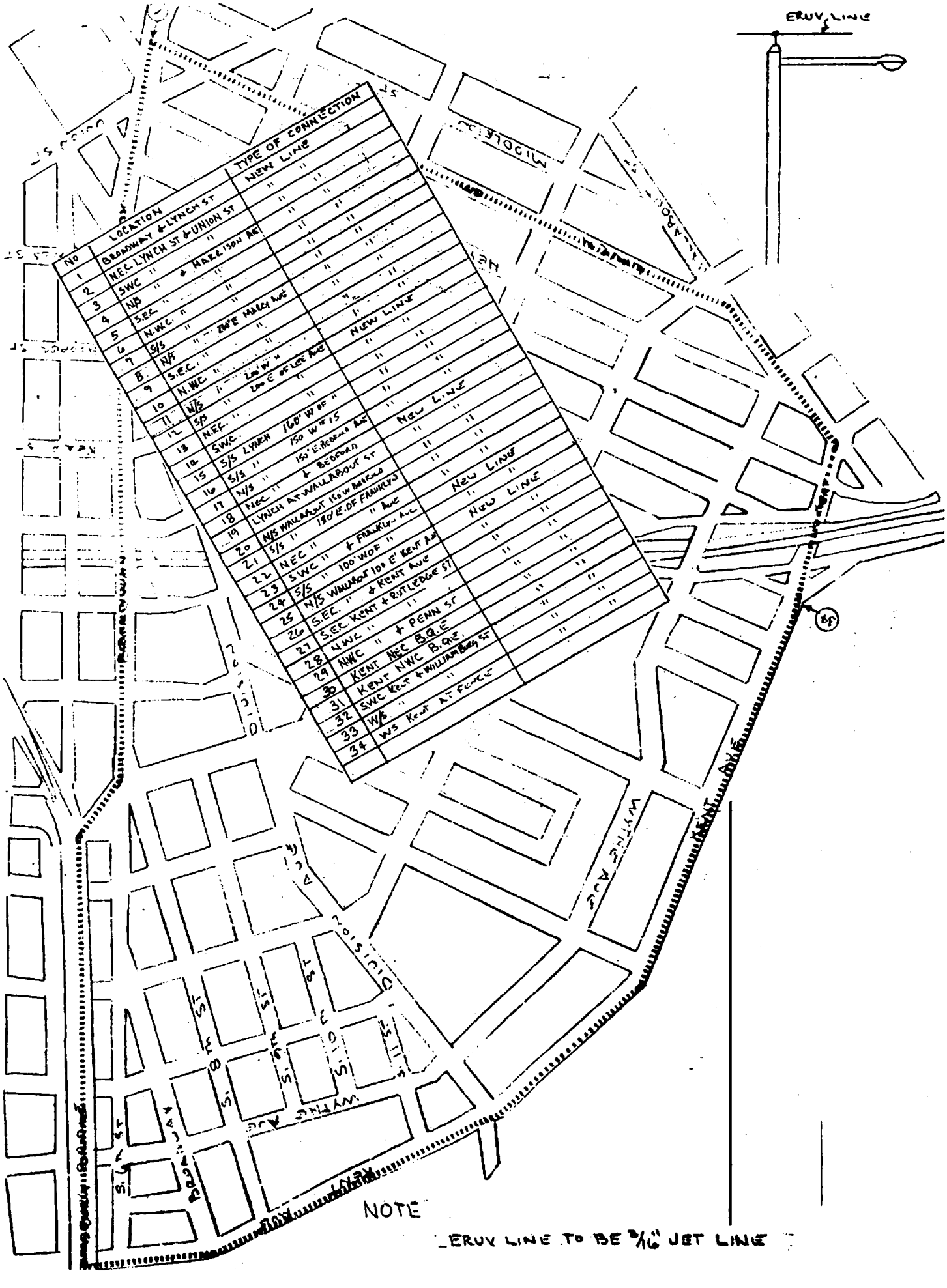
ברור לי, שכאשר יתפרסם הענין לפני הרבנים המובהקים שבגלילותנו ע"י כתה"ר, בטוח אני שיהי' לתועלת המקווה וזכות הרבים יהא תלוי בו, כי כל ענין העירובין היא "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום" ויש טעם לתיקון הערוב לעשות שלום בין השכנים ולהשכין אהבה ורעות ביניהם (ירושלמי עירובין פ"ז), ומה גם עוד אצל ת"ח ויר"ש שעליהם נאמר "ואת והב בסופה".

ואסיים בדברי זקיני הד"ח להגה"ק מו"ה שמעון סופר אב"ד קראקא וצ"ל (שבדרך אגב, הי' שם לעירוב): "אך חכם יכלכל דבריו במשפט ואיש אשר רוח בו יכול להלוך נגד רוח בני אדם משונים, ותכלית הדבר ליראה את ה' ולעבדו ולנהות בית ישראל אחריו, וזכות אבותיו יעמוד לו שיהי' הכל על מכונו ויחקרב עת גאולתנו." **וערבה** לה' מנחת יהודה וירושלים כבגצבב"א.

הכותב כלב נשבר ונדכה ומצפה ומיחל ומקוה כי מי שאמר לעולמו די יאמר לצרותנו ברוחניות וגשמיות די, ונזכה בקרוב במאוד במהרה לראות במלכות שמים ולגאולת עולם ויאמרו בגוים ה' מלך. ויה"ר שימלא ה' משאלות לבו לטובה, ובמיוחד להצלחה רבה בעבודתו ובכל המצטרך בגשמיות וכרוחניות גם יחד.

המצפה לרחמי שמים וחסדו כי לא יטוש ה' עמו אכי"ר.

הק' חיים הלברשטאם

No	LOCATION	TYPE OF CONNECTION
1	BROADWAY & LYNCH ST	NEW LINE
2	NEC LYNCH ST & UNION ST	" "
3	SWC " " & HARRISON AVE	" "
4	NS " "	" "
5	SEC " "	" "
6	NWC " "	" "
7	S/S " " — 200' E WYTHE AVE	" "
8	N/S " "	" "
9	SEC " "	" "
10	NWC " " — 100' W "	" "
11	W/S " " LINE OF LEE AVE	NEW LINE
12	S/S " "	" "
13	NEC " "	" "
14	SWC S/S LYNCH 160' W OF "	" "
15	S/S " " 150' W OF 15	" "
16	S/S " " 150' E BEDFORD AVE	" "
17	NEC " " & BEDFORD ST	NEW LINE
18	LYNCH AT WALLABOUT 150' W BEDFORD	" "
19	N/S WALLABOUT 150' W BEDFORD	" "
20	" " 150' E OF FRANKLYN AVE	" "
21	S/S " "	" "
22	NEC " " & FRANKLYN AVE	NEW LINE
23	SWC " " 100' W OF "	" "
24	S/S " "	" "
25	N/S WILLIAMSBURG 100 E KENT AVE	" "
26	SEC " " & KENT AVE	" "
27	S.E.C. KENT & RUTLEDGE ST	" "
28	NWC " " & PENN ST	" "
29	NWC NEC BQE	" "
30	KENT NEC BQE	" "
31	KENT NWC BQE	" "
32	SWC KENT & WILLIAMSBURG ST	" "
33	W/S " "	" "
34	WS KENT AT FENCE	" "

כדי שלא ישאר תנייר חלק אכתוב כאן בקיצור תתשובה, מה שמצאתי כעת בקונטרס אוצרות ירושלים שכתבתי בענין העירוב בוויליאמסבורג בשנת תשל"ב, ואוסיף קצת כעת, אולי משמים מסייעים שיעשו העירוב כאן לטובת הכלל והפרט וינצלו הרכה מאיסור הוצאה בשבת, בפרט אנשי הצלה לא יצטרכו כמ"פ לחלל שבת כמו שהיה כמ"פ המדובר אודות עשיית העירוב אצל ההצלה, כדי להצילם בכמה אופנים מחילול שבת ודו"ק.

לכבוד אהובי אחי היקר הרה"ג ר' אשר אנשיל קרויז שליט"א הרב דקהל ראצפערט.

מה ביקשת לכתוב חוו"ד בענין עשיית העירוב כאן בוויליאמסבורג, לדעתי אך למותר כי כבר יש בידך מכתבי התעוררות לעשות העירוב כי דבר גדול הוא, ועיין ברבינו הרא"ש בסוף כלל כ"א שהחרים בלשונות נוראות אותו החכם שרצה להטיל חומרי רחי"ר על עירובו, ועיי בסוי"ם כ"ו בשו"ת בי"א משכ"ב. ועיי בביצה ט"ז, דמסיק השי"ם דההיא מרבנן שהיה אומר בעירובי חצירות, הוראותו לקלקול, משום דמקלקלי בי' רבים בטלטול דאיסור, ראה בחי"ם סי' צ"ז, ועיי בספר תורת חמד משכ"ב, ועיין בייטב לב פי' וישלח שהרעיש על עשיית עירוב, כי כן הראה לי כ"ק הגה"צ אדמו"ר מסאטמאר שליט"א.

הנה שמעתי לפני שלושים שנה יצא קו"ק מאיזה רב שפסק בספרו ב"א דיש להחמיר דבזה"ז רה"ר דאורייתא, ולהכי אסור לשום אשה לצאת בשבת בתכשיטין, ואז צוה רבינו הקי' זי"ל שיתאספו רבנים זקנים ויקראו המחבר הספר שיתחרט מפסקו, וישבו כמדומה לי הרבנים שאפראן, הר"י שטייף, הרב מקאפיש, קראסנע ועוד רב זקן אחד, ואחר הטענות בהלכה עם הרב המחבר, הסכים להתירא דאין לנו כעת רה"ר דאורייתא.

וכן נראה ברור מכל הרבנים שבזמנינו ר"ל הרבנים הגאונים מפאפא, שארמאש, טשאקעווע, סאמבאטהעלי, החזו"א, ומהר"י שטייף זי"ל.

וכן ראיתי במכתב הגה"צ ממאזשאי שליט"א שהביא מהבעש"ט בשם האריז"ל שעירוב ענינו להמתיק דין ולהגביר חסד, ולכן אותיות יר"ו גימטרי גבורה, מסובבים באותיות ע"ב שהם חס"ד עי"ש, א"כ סגולה גדולה לתקן העירוב, וכן ידוע מהגה"ק בעל דברי יחזקאל ומהגה"ק בעל ייטב לב ושאר צדיקים סגולה לכמה ענינים לעשות עירוב, ובוודאי כדאי הני רבנים הגאונים זי"ע ועוד הרבה פוסקים רבנים אמתיים אשר שמעתי בשם הגה"ק בעל מנחת אלעזר, שרבנים אשר נבחרו ושמשו בקהלה קדושות יש להם מ"ד להורות כדת וכהלכה, וכו'.

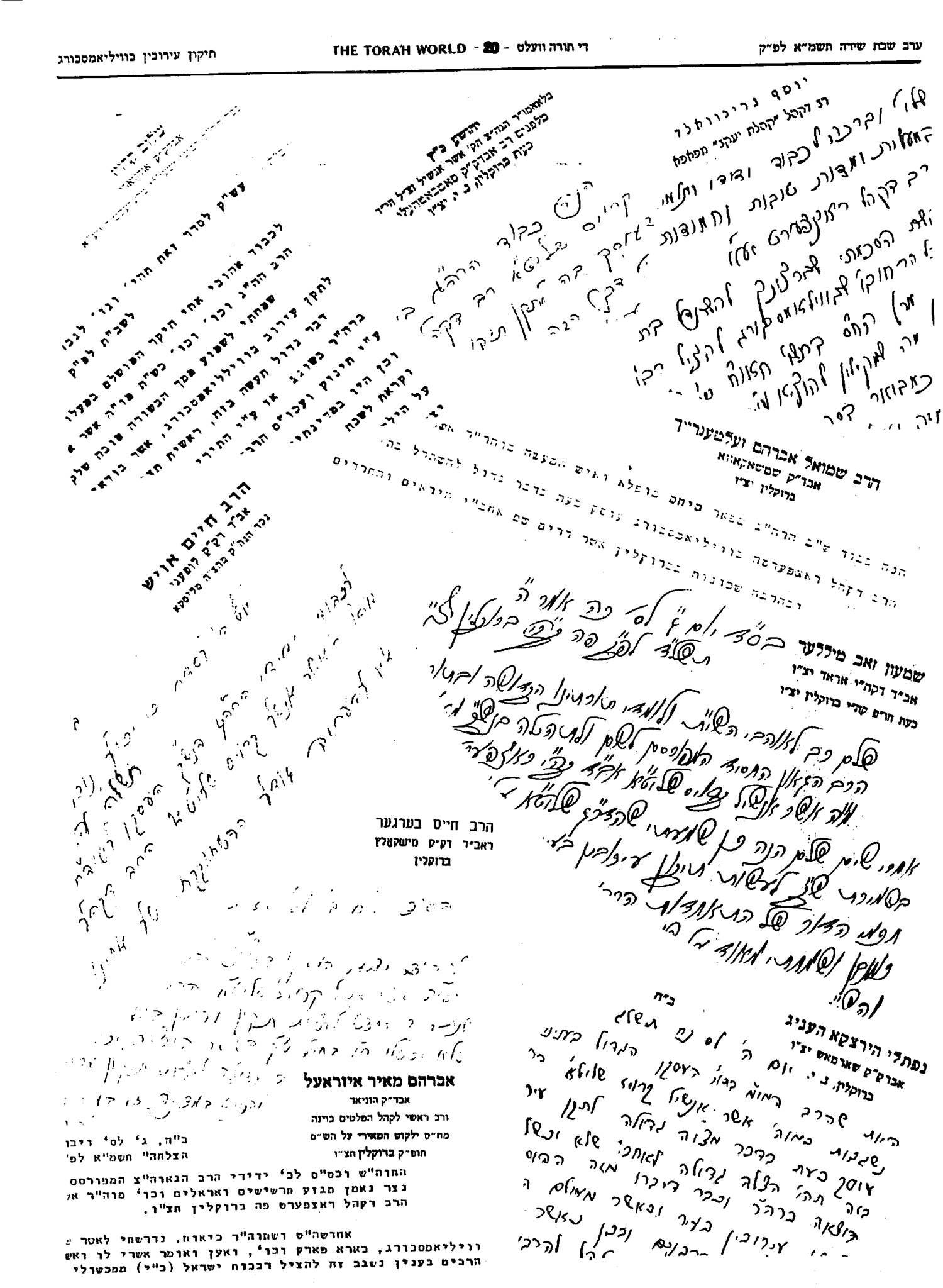
ואין לי פנאי להאריך, ויעזור השי"ת שתזכה לברך על המוגמר לעשות ולתקן העירוב בוומס"ב, (כמו שכתב הר"ר יוסף אשכנזי שליט"א במכתבו שרבינו הקי' זי"ע ברכך שתצליח בעשיית העירוב בוויליאמסבורג) ואני הקטן ועוד כמה רבנים חשובים יעמדו לעזרך בלינ"ד

יום ד' לסדר אשר תשים לפניהם, תשנ"ב לפ"ק

הדוה"ט אחיך

הקי שלום קרויז

אב"ד דק"ק אודוואר'

הרב חיים אוירש
אב"ד דק"ק לובאוי
נכד הגה"ק בהגדה של פיסקא

הרב חיים בערגער
ראב"ד דק"ק מישקאלץ
ברוקלין

אברהם מאיר איזראעל
אבד"ק הוניאד
ורב ראשי לקהל הספלטים בודפעסט
מח"ס לקוט המאירי על הש"ס
תומ"ק ברוקלין תצ"ו

הרב שמואל אברהם וועלטענר"ד
אבד"ק שפאלאוואי
ברוקלין יצ"ו

שמעון זאב מיללער
אב"ד דקה"י אראד יצ"ו
בעת חרם קה"י ברוקלין יצ"ו

נפתלי הירצקא העניג
אבד"ק שארמאש יצ"ו
ברוקלין, נ. י.

1428

בעזה״י

שאלות ותשובות

וועגען אונזער עירוב אין בארא פארק

קלאהרע תשובות אויף שאלות
וואס קען נתעורר וועלען ביים תמימות׳דיגן ציבור
דורך דעם טשטוש המוחות
פון די לעצטיגע פראפאגאנדע קאמפעין
דורך די כת שאינם מודים בעירוב
מיט זייערע פאשקעווילן און אנאנסען אין די צייטונגן

קבוצת בני כוללים
ערב שבת הגדול תש״ס

שאלות ותשובות

וועגען אונזער עירוב אין בארא פארק

ש. וואס פעילט אוים אן עירוב? קענען דען מיר אידן שומרי שבת, זיך נישט איינהאלטן פון מטלטל זיין (ארויס טראגען) 24 שעה?

ת. פארוואס זאלן מיר זיך איינרעדן, אז מיר זענען קלוגער פון רבותינו. דער הייליגן חתם סופר זי״ע, זאגט קלאר אין זיין תשובה ספר (או״ח סי׳ צ״ט), אז ס׳איז כמעט אוממעגליך אידן זאלן נישט נכשל ווערן בשוגג אין איסור הוצאה, וואס איז פון די הארבסטע ל״ט מלאכות פון שבת, אויב ס׳איז נישט דא קיין עירוב אין שטאט. אזוי אויך שרייבט קלאר דער הייליגער צאזנער רב זי״ע אין זיין תשובה ספר דברי חיים (ח״ב סי׳ ל״ג) ״כי הרבה מכשולות באים באֵין עירוב״. און אזוי אויך דער הייליגער ״ייטב לב״ זי״ע אין זיין שבת-שובה׳דיגע דרשה, געדרוקט אין ספה״ק ייט״ל פ׳ בשלח אויפן פסוק ויבא יעקב שלם, ״וואס פאר א חוב עס ליגט אויף אונז צו מאכן אן עירוב, כדי מ׳זאל נישט נכשל ווערן בשוגג אין איסור הוצאה אום שבת״. ממילא איז פארשטאנדיג וואס די גמרא אין מסכתא עירובין (דף כ״א) פארציילט, אז ווען שלמה המלך האט מתקן געווען עירובין מיט נטילת ידיים, איז ארויס א בת קול פון הימל און געזאגט, ״חכם בני ישמח לבי גם אני״.

ש. וואס איז דא די גרויסע שמחה פון תיקון עירובין דורך שלמה המלך?

ת. דער הייליגער חתם סופר גיט דאס צו פארשטיין, מיט תוספות א קשיא, פאר וואס איז דער בת קול ארויס נאר אויף די דאזיגע 2 זאכן, עירובין מיט נטילת ידים. שלמה המלך האט דעך מתקן געווען נאך פארשידענע אנדערע סייגים לתורה. ענפערט דער חתם סופר, ווייל אסר״ן א זאך, איז איבערהויפט קיין חכמה נישט. שלמה המלך האט אבער אויך מתקן געווען א לעזונג, אז מיט נטילת ידים זאל א וועקגענומען ווערן די טומאה פון די הענט, ווי אויך אז מיט אן עירוב זאל מותר זיין ארויס צוטראגן, כדי אידן זאלן חלילה נישט נכשל ווערן בשוגג אין אזא גרויסן איסור ווי הוצאה אין שבת, וואס איז פון די הארבסטע ל״ט מלאכות. דאס איז דער גרויסע חכמה פון שלמה המלך, וואס דערויף איז ארויס דער בת קול פון הימל ״ישמח לבי גם אני״.

ש. אבער דאך זענען דא א זעלעכע וואס טענה׳ען אז דער עירוב פעלט איינגאנצן נישט אויס?

ת. אט די טענה האבן געטענה׳ט די צדוקים (די אפיקורסים אין צייטן פון ביהמ״ק, וואס האבן געגלייבט נאר אין תורה שבכתב, און נישט אין תורה שבע״פ), זיי האבן נישט מודה געווען בעירוב.

ש. איז דא א חילוק צווישן די השקפה פון די ליטווישע און די חסידישע וועלט בנוגע דעם עירוב?

ת. יא. ביי אונז אלגעמיינע חסידישע קרייזן, ווי אויך ביי די אשכנזישע אונגארישע אידן, איז אן עירוב נישט קיין גדר ווי א ״היתר עיסקא״, נאר א הייליגע רוחניות׳דיגע זאך, וואס עפ״י קבלה שטעקט דערין

גוואלדיגע ענינים רוחניים, וואס זענען אויך א שמירה און א סגולה.

ש. **איז דען דאס דער גאנצער חילוק צווישן די חסידישע און די ליטווישע וועלט, נאר אין השקפה?**

ת. ניין. סאיז דא א יסודיות׳דיגע חילוק אין מסורה, צווישן די חסידישע און די ליטווישע, אין דעם "דרך" פון הוראה. אין די חסידישע וועלט און אויך ביי די תלמידי החתם סופר זי״ע, האט מען אנגענומען דעם פסק פון שולחן ערוך מיטן רמ״א כפשוטו, לויט ווי זייערע "נושאי כלים" דער מגן אברהם מיטן טורי זהב האבן פארשטאנען. לויט זיי, האבן מיר היינט נישט קיין "רשות הרבים" דאורייתא (נאר א כרמלית), סיי אין ארץ ישראל, סיי אין איירופע, און סיי אין אמעריקא. דערפאר זענען טאקע איינגפירט געווען עירובין אין אלע שטעט, אויך אין די גרויסע שטעט, אפילו וואו ס׳האבן געוואוינט מיליאנען מענשן. אבער אין ליטא איז געווען א גרויסער גדול דער "משכנות יעקב", וואס איז שארף ארויס קעגן דעם מגן אברהם מיטן טורי זהב, אז מ׳מוז נישט האבן קיין ששים רבוא (600,000) מענשן זאלן אריבער גיין אין 1 גאס טעגליך, כדי ס׳זאל הייסן א רשות הרבים דאורייתא. זיין תשובה האט ער א וועקגעשיקט קיין בראד צום וועלטס בארימטן פוסק הדור, רבן של כל בני הגולה, דער הייליגער "בית אפרים" (באקאנט מיט זיין ספר "מטה אפרים"), וואס ער האט עם קאטעגאריש אפגעפרעגט, און נישט מקבל געווען זיין ערעור קעגן דעם אלטן מנהג ישראל, וואס איז באשטעטיגט דורך דעם שו״ע מיט די מגיני ארץ.

ש. **דאס אלעם איז אלטע היסטאריע. וואס איז דאס נוגע למעשה אין די היינטיגע צייטן?**

ת. אפילו דער משנה ברורה וואס האט אנגענומען לחומרא חושש זיין צום משכנות יעקב (דער משנה ברורה האט דעם ספר "בית אפרים" נישט געהאט), דעסטוועגען שרייבט ער קלאר, אז דער מנהג ישראל איז יא צו מאכן אן עירוב, אין דערפאר, דער וואס איז מחמיר, מעג נאר מחמיר זיין פאר זיך אליין, אבער נישט מוחה זיין אויף אנדערע וואס פירן זיך עפ״י המנהג.

ש. **אבער דא אין אמעריקע איז דאך קיין מנהג פריער נישט געווען, איז פארוואס זאל׳ן מיר חרדים נישט מחמיר זיין דערויף?**

ת. ערשטענס, אויב אזוי, קענען מיר מבטל זיין אלע אייראפעאישע מנהגים מאבותינו ורבותינו. נאר דער תירוץ איז, אז מיר האנדלען דא נישט פון קיין מנהג "המקום", נאר פון א מנהג ישראל, בכלליות, מאז ומקדם. און צווייטענס, דער משנה ברורה אליין פסק׳ענט, אז אייניער פון די תנאים פון א רשות הרבים איז "רחובות מפולשין משער לשער", אז די גאסען מוזען זיין מפולש ומכוון, אפען און גלייך, פון איין עק צו די אנדערע עק פון דער שטאט (און דארט וואו עס פעהלט דער תנאי, איז דאס נישט קיין רשות הרבים לכל הדיעות, און ממילא נישט דא קיין שום מקום אויף מחמיר צו זיין). וויבאלד אז דא ביי אונז אין בארא פארק, פעהלט אט דער יסודיות׳דיגער תנאי ס׳זאל הייסן א רשות הרבים, ממילא העלפט א צורת הפתח לכל הדעות, מתיר צו זיין דעם טלטול לכתחלה.

ש. **איז טאקע דאס דער גאנצער טעם פארוואס אונזערע מורי הוראה האבן מתיר געווען דעם עירוב?**

ת. ניין, דאס איז נאר איינע פון די יסודות ההיתר. ס׳זענען דא נאך עטליכע אנדערע הלכה׳דיגע טעמים. ווי למשל דער תנאי פון ששים רבוא (600,000) מענשן וואס דארפן זיך דארט דרייען כדי ס׳זאל הייסן א

רשות הרבים, לויט די מערהייט פון די פוסקים, מיינט דאס נישט ששים רבוא אין דעם גאנצען שטח פון די שטאט, נאר ששים רבוא אין איין גאס, וואו דער צענטער פון מסחר איז קאנצעטריערט (ווי ס׳פלעגט אמאל אזוי זיין אין די אלטע צייטן, אבער אין די היינטיגע צייטן איז דאס כמעט נישט במציאות, אין אוודאי און אוודאי נישט אין בארא פארק.

ש. אבער דער דעברעצינער רב זצ״ל, וואס איז אן אפשטאמונגער פון חתם סופר ותלמידיו, האט דאך אויך נישט מסכים געווען צו מאכן אן עירוב מיט 20 יאהר צוריק?

ת. דער דעברעצינער רב זצ״ל האט אבסעלאט נישט געהאלטן אז עס האנדעלט זיך דא אין א שאלה פון א רשות הרבים דאורייתא, ווי זיין זון הרה״ג ר׳ שלמה דער דעברעצינער רב שליט״א גיט איבער אין נאמען פון זיין גרויסן פאטער ז״ל. נאר וואס יא? עס איז באקאנט אז אין יאהר תשל״ט, איז דער דעברעצינער רב ארויף צו כ״ק אדמו״ר מבאבוב שליט״א משפיע זיין קעגען דעם עירוב וואס ס׳האט זיך דעמאלס געהאנדעלט. זיין טענה איז געווען, אז מ׳דארף חושש זיין אז די ווייבער וואס וועלן שבת ארויס גיין, וועלין פארבען זייער פנים, וואס דאס איז א הארבער איסור. כידוע האט עם דער באבוב׳ער רב שליט״א צוריק גיענפערט, ״וואס האט דאס צו טוען מיט דעם עירוב? דערויף דארפן די רבני העיר אויסרופען, אז די פרויען טארן זיך נישט פארבן אום שבת״.

ש. דאס מיינט אז דעברעצינער רב׳ס חתימה, האט נאר נישט געהאט צו טוען מצד דיני עירובין, נאר מצד א זייטיגע פירצה?

ת. אמת ויציב. און א ראיה דערצו איז פון די היימישע פלעטבוש׳ע אידען, וואס האבן דאן אנגערופען דעם דעברעצינער רב ז״ל און געפרעגט, צו מעג׳ן זיי טראגען אין דעם פלעטבוש׳ער עירוב? האט דער רב גיענפערט, יא. א פלאץ וואס ס׳איז דא דערין א כשר׳ן עירוב, מעג מען טראגען. איינער פון די שואלים פארציילט, אז ער האט אפילו א פרעג געטוען, דער רב האט דאך אבער גע׳חתמ׳עט דערקענן? האט איהם דער דעברעצינער רב גיענפערט, אמת, איך האב געהאלטן אז מ׳זאל קיין עירוב נישט מאכן, אבער אז ס׳איז דא אן עירוב מעג׳ט איהר טראגען.

ש. אבער כ״ק אדמו״ר מבאבוב שליט״א אליין, האט דאך אויך גע׳חתמ׳ט קענן?

ת. אמת, אבער זיין חתימה האט גאר נישט געהאט צו טוען מיט דיני עירובין, ווי די יודעי דבר אין באבוב וויסען דערפון. ביים צווייטן מאל ווען דער דעברעצינער רב ז״ל איז ארויף געקומען צום באבוב׳ער רב שליט״א, איז מיט עם מיט געגומען הרב ביק ז״ל, וואס האט גע׳טענה׳עט צום באבוב׳ער רב, אז ברוקלין האט א דין פון א רשות הרבים דאורייתא. האט עם דער באבוב׳ער רב גיענפערט, ״איר רעדט דאך דא פון א הלכה שאלה, נו אויב אזוי דארפט איר גיין רעדן צום דיין פון די קהילה״. האט זיך הרב ביק ז״ל אויפגערעגט און געזאגט צום באבוב׳ער רב שליט״א, ״א רב מיט א ווייסע בארד שיקט איר צו אן יונגען דיין״? דער באבוב׳ער רב שליט״א האט געבעטן הרב ביק׳ן אז ער זאל עם מוחל זיין, ווייל ער האט חלילה נישט געמיינט פוגע זיין בכבודו. האט איהם הרב ביק ז״ל גיענפערט, ״איך בין אייך בשום אופן נישט מוחל, נאר בתנאי אז איר וועט חתמ׳ענען אייער נאמען אויף דעם איסור״... אזוי ארום האט מען ארויס באקומען דעם באבוב׳ער רב׳ס חתימה. ווי באקאנט פון פארלעסליכע באבוב׳ער מקורות, האט זיך דער באבוב׳ער רב שליט״א זייער מצטער געווען דערויף, און זיך אפגערעדט אז אין דער אלטער היים, זענען געווען עירובין אין יעדן שטאט. א פאקט איז, אז אויב דער באבוב׳ער רב וואלט חושש געווען הרב ביק׳ס חשש רשות הרבים דאורייתא, וואלט ער דאך נישט געלאזט מאכן אן

עירוב אויף 48 און 47 סטריטס, וואו ער בכבודו ובעצמו האט אליין געטראגען, ווייל אויב בארא פארק זאל האבין א דין פון רשות הרבים, איז דאך קיין חילוק נישט צו מ׳מאכט א צורת הפתח נאר אויף צוויי גאסן, אדער אויף 20 גאסן.

ש. מ׳טוט דאך כסדר פראפענאנדירן אז דער סאטמאר רב זצוק״ל איז נישט נעווען דערפאר?

ת. די גאר חשובע סאטמארע רבנים, תלמידי הגה״ק בעל דברי יואל זצוק״ל, ווי דער אודווארי רב שליט״א וואס איז נתמנה געווארן פונעם סאטמארער רב אלץ יו״ר בית ההוראה דהתאחדות הרבנים, ווי אויך הגה״צ רבי יחזקאל ראטה שליט״א וואס איז געווען פון א״י דורך דעם סאטמאר רב זצוק״ל משמש צו זיין אלץ דיין אין בארא פארק, זענען כידוע פון די הויפט מתירים. היעלה על הדעת אז זיי ווייסן גארנישט דערפון? פסק׳ענען זיי קענן גרויסן רבי׳ן זי״ע? דער אמת איז, אז דער סאטמאר רב זצוק״ל האט שוין אליין באוועיזט דעם ענין פון נאכזאגן זאכן בשמו, ווי זיין תלמיד הרה״ג מוהר״ר יצחק מאנדל שליט״א בעמח״ס ״חקר הלכה״, א באקאנטער דיין אין קרית יואל, ברענגט אין זיין לעצטיגן בריעף צו זיינע בארא פארק׳ע תלמידים, די ווערטער פון רבי׳ן זי״ע אין זיין הקדמה אויף ״על הגאולה ועל התמורה״, אז ״מזאל נישט גלייבן וואס מ׳זאגט נאך פון מיין נאמען, נאר דאס וואס איך אליין האב געשריבען״.

עס איז באקאנט פאר זיינע תלמידים, אז דער סאטמאר רב ז״ל האט קלאר געהאלטן אז מיר האבן היינט נישט קיין רשות הרבים דאורייתא. דאס איז אויך געדרוקט אין ספר ״פסקי דברי יואל״. דערויף איז אויך מעיד הרה״ח ר׳ הערשל ווענבער נ״י וואס איז אליין געווען דער שליח צום סאטמאר רב ז״ל פון זיין רבי׳ן הגאון ר׳ דוד קליין ז״ל בעמח״ס ״בית ארזים״ וואס האט בתחילה אזוי געהאלטן און געוואלט אסר׳ן אז נשים זאלן נישט טארן ארויס גיין אין די גאס מיט תכשיטים. ר׳ הערשל ווענבער שרייבט אין זיין בריעף די אלע וויכטיגע פרטים וואס דער סאטמאר רב זי״ע האט מיט עם באפוילן פאר זיין רבי׳ן, א) סאיז היינט נישטא קיין רשות הרבים. דאס וואס געפונט זיך אין טיים-סקווער איינמאל אין די גוי׳אישע חאגע ששים רבוא (600,000) מענשן, מיינט גארנישט, ווייל אין שו״ע שטייט ״ששים רבוא בוקעין בו בכל יום״. ב) די ששים רבוא ווערין נישט געזעכענט פון די גאנצע שטאט, נאר אין איין גאס. ג) קאר׳ס ווערן איבערהויפט נישט אריין געזעכנט, ווייל די ששים רבוא דארפן זיין הולכי רגל (פיס גייערס), דומיא דדגלי מדבר (אזוי ווי ס׳איז געווען אין מדבר). ר׳ הערשל ווענבער׳ס בריעף איז געדרוקט אין קונטרס ״מאז ומקדם״.

ש. אבער הגאון הגדול, פוסק הדור, רבי משה פיינשטיין זצ״ל, האט דאך אנדערשט געהאלטן. ער האט געפסק׳ענט אז די ששים רבוא דארפ׳ן נישט זיין קאנסענטרירט דוקא אין 1 גאס, נאר אפילו אויב אין אלע גאסן פון שטאט צוזאמען געפונען זיך ששים רבוא, האט שוין די גאנצע שטאט א דין רשות הרבים. צוליב דעם האט רבי שמה געהאלטן אז ברוקלין איז א רשות הרבים?

ת. קודם כל, האבן אלע פוסקים אנדערשט געהאלטן, ווי למשל דער ״בית אפרים״, דער ״משכנות יעקב״ (בדעת השו״ע), דער ״אשל אברהם״ פון בוטשאטש, דער ״מהרש״ם״, דער ״דברי מלכיאל״, דער ״מנחת אלעזר״ און ווי פריער דערמאנט דער סאטמאר רבי זי״ע, און נאך און נאך פילע אנדערע פוסקים. טאקע ווי רבי משה אליין שרייבט, אז זיין שיטה איז א ״דבר חידוש״, א נייע מהלך (3 חדשים פאר די דאזיע תשובה אין ״אגרות משה״ וואו ער טוט אויף זיין דבר חידוש, האט רבי משה אליין נאך געהאלטן פונקט ווי אלע אנדערע פוסקים). און דערפאר שרייבט רבי משה אליין, עטליכע מאל אין זיינע תשובות,

אז רבנים מורי הוראה׳ס, וואס נאך זעהענדיג זיין חידוש, האלטן זיי אנדערשט פון איהם, ״הרשות בידם״ - זיי האבן אלע רעכטען צו קריגן מיט איהם, וויבאלד זיי זענען אויך מורי הוראה׳ס, איז נישט שייך מוחה זיין קעגן זיי.

ש. אבער מאנכע טענה׳ען, אז ״מפני כבודו פון רבי משה״ האט מען נישט באדארפן צו מאכן דעם עירוב?

ת. טאקע ״מפני כבודו פון רבי משה״ האבן זיך מטריח געווען די חשוב׳ע רבנים המתירים פעסטצושטעלן דעם פאקט פון די מחיצות וואס איז היינט פארהאנען ארום ברוקלין, וואס אין די צייטן פון רבי משה זענען די מחיצות נאך נישט געווען אויסגעבויט ווי היינט, און די חשוב׳ע רבנים האבן דערקלערט אז על פי תורה זענען זיי 100 פראצענדיגע כשר׳ע מחיצות וואס איז מתיר אפילו א רשות הרבים גמורה.

ש. למעשה, האבן דאך גע׳חתמ׳עט היבשע חשוב׳ע רבנים פון פריערדיגן דור אויף דעם ברוז קענן דעם דעמאלס׳דיגן עירוב?

ת. קודם כל, דער דעמאלס׳דיגער עירוב איז נישט געווען געמאכט מיט א ספעציעל געבויטען ״צורת הפתח״. ס׳האט זיך דעמאלסט געהאנדעלט פון א היתר טלטול צוליב די עלעוועיטעד טרעין-טרעקס וכדומה, ענדליך צו די שאלה וואס האט זיך געהאנדעלט אין מאנהעטען בשעתו. אויף דעם טאקע האבן רוב אונזערע היימישע רבנים אין בארא פארק נישט מסכים געווען. דאס איז אבער איבערהויפט נישט קיין פארגלייך צו דעם איצטיגען עירוב, ווי מיר זעהן טאקע פון דעם פאקט, אז היימישע רבנים וואס האבן דעמאלסט נישט מסכים געווען, ווי למשל דער קארלסבורג׳ער רב הגאון הגדול רבי יחזקאל ראטה שליט״א, זענען היינט מתיר לטלטל לכתחילה, אן קיין שום פקפוק.

ש. דאס הייסט, אין אנדערע ווערטער, אויב ס׳וואלט זיך דעמאלסט געטראפען די ריכטיגע עסקנים וואס וואלטען זיך אונטער נענומען צו בויען א צורת הפתח ארום גאנ׳ן בארא פארק, וואלטן דאן אלע רבנים מסכים געווען?

ת. ס׳איז שווער צו וויסען. ס׳איז נישט קיין פארגלייך דער היינטיגער מצב, צו די פריערדיגע יאהרן. אין די לעצטע פאר יאהר איז ב״ה געבראכען געווארען די ״מאנאפאל״ אויף רבנים. היינט ב״ה טרויען זיך רבנים צו זאגען עפענטליך זייער מיינונג, וואס ביז נישט לאנג צוריק איז דאס ליידער נישט געווען אזוי. דער ציבור האט נישט פארגעסען וויפיל שפיכות דמים, רבנים זענען אריבער, פאר׳ן חטא פון נישט מיטגיין מיט׳ן מאנאפאל.

ש. די כת האוסרים האבן די וואך מפרסם געווען ציטאט׳ן פון פיהל גדולי ישראל, ווי עס ווערט דערמאנט אז ניו יארק אדער ברוקלין איז יא א רשות הרבים דאורייתא, זענען זיי טאקע געווען קעגן אן עירוב דאהי?

ת. דער בלבול המוחין וואס די כת האוסרים שאפן מיט זייערע פאשקעווילן איז פשוט אום גלויבליך. עס מוז איינמאל פאר אלע מאל קלאר ווערין, אז אט די גדולים וואס דער כת האוסרים באנוצן זיך מיט זיי, ווי למשל דער טשעבינער רב זצ״ל, מוהרי״ץ דושינסקיא זצ״ל, רבי משה ארי׳ פריינד זצ״ל, שארמאשער רב זצ״ל, דער דעברעצינער רב זצ״ל, האבן איבערהויפט נישט געוועט וועגן די טעמע פון

אן עירוב. זיי רעדן פון א שאלה פון טראגען א זייגער אויף די האנט, אדער ברילליען, אדער א פעדער אויף דער הוט, וכדומה. אויף דעם זאגן זיי, אז אין די גרויסע שטעט ווי ניו יארק, זענען די דאזיגע זאכן אסור. דער טשעבינער רב דערמאנט קלאר אז ער רעדט וואו ס׳איז נישטא קיין עירוב. ווייל אין די גאר גרויסע שטעט דארף מען חושש זיין, אז ס׳איז פארהאנען, ערגעץ וואו אין דער שטאט, א פלאץ וואס איז א רשות הרבים. עד כאן וואס די גדולים רעדן, ותו לא מידי. איצט, ווען עס וואלט זיך געהאנדלט וועגן אן עירוב וואס נעמט ארום גאנץ ברוקלין, וואלט געווען רעלעוואנט די וועריטער פון די אויבענדערמאנטע גדולי ישראל. וויבאלד אבער, די היינטיגע טעמע איז דאך גאר וועגן דעם עירוב וואס נעמט ארום נאר בארא פארק אליין, וואו עס איז זיכער, לכל הדיעות, אז דערין איז נישט פארהאנען א צענטער אדער א גאס פון ששים רבוא (600,000) וואס זאל זיין א רשות הרבים, במילא איז איבערהויפט נישט נוגע לענינינו די אויבענדעמאנטע תשובות פון די גדולי ישראל וואס די כת האוסרים זענען כסדר מפרסם. אדרבה, פון די אויבענדערמאנטע גדולים איז אבער יא דא בפירוש׳דיגע גילוי דעת׳ן בנוגע אן עירוב, אז אין בארא פארק קען מען רואיג מאכן אן עירוב דורך א צורת הפתח. ווי ס׳איז באוואוסט טאקע פון דער ירושלים׳ער רב הגה״צ רמ״א פריינד זצ״ל, ווי פריער דערמאנט האבן די כת אוסרים זיך באנוצט מיט זיין נאמען, בשעת ער איז געווען דאהי אין ב.פ. אויף שבת, האט מען פאר איהם געמאכט אן עירוב, פון די 16טע ביז 14טע עוועניו׳ס, דורך 55סטע סטריט. נו, היעלה על הדעת, אז ס׳איז געווען ביי איהם אפילו א ספק רשות הרבים, א ספק חילול שבת חלילה?!

ש. **קומט דאך אויס, אז די כת האוסרים מיט זייערע פאשקעווילן מאכן פשוט ליצנות פון גדולי תורה?**

ת. ס׳איז עפיס א פראגע? דאס איז דאך דער סיבה דערפון, אז די שענסטע אין חשוב׳סטע תלמידי חכמים, אפילו אין סאטמאר און אין באבוב, זענען מטלטל אין דעם עירוב (עכ״פ בצינעא), ווי יעדער ווייסט דערפון.

ש. **אבער די כת האוסרים, האלטן אין איין פרעידיגן, אז אין די גרויסע שטעט אין יוראפ, ווי אין ״וואַרשא״ למשל, וואו עס איז געווען פארהאן 600,000 איינוואוינער, איז קיינמאל קיין עירוב נישט נעווען?**

ת. דער מקור פון אט די דאזיגע היסטאריישען טעות, שטאמט נישט פון קיין אנדערן נאר ווי פון הרב ביק ז״ל. מוצאי שבת שובה תשמ״א, איז הרב ביק ארויף אויפן ראדיא (WEVD), און געזאגט בזה הלשון: ״מען זאל נישט גלויבן די רייד אז אין אייראפע האט מען געמאכט עירובין אין גרויסע שטעט, ווייל אין גרויסע שטעט וואו עס איז פאראן ששים רבוא איינוואוינער, איז קיינמאל קיין עירוב נישט געווען״... די וואַרשא׳ווער אפשטאמיגע ראדיא צוהערער האבן איהם גיפרעגט, האיך החי יכול להכחיש את החי, ווי קענט איהר אזוינס זאגן, ביי אונז אין וואַרשא האבן געוואוינט אסאך מער ווי ששים רבוא, אין עס יא געווען אן עירוב, און אלע האבן דארט געטראגן?! (וועגן אט די טעמע פון הרב ביק׳ס ראדיא אינטערוויו, זעט אין דער אלגעמיינער זשורנאל, און אויך אין JEWISH PRESS פרייטאג September 19 1980). דערויף האט הרב ביק ז״ל גיענפערט, ״אמת, אין וואַרשא איז טאקע געווען אן עירוב, אבער ס׳איז נישט געווען גערעכנט פאר ששים רבוא, ווייל וואַרשא איז געווען אפגעטיילט אין צוויי, דורך דעם ״וויכסל״ טייך, און אין יעדער זייט פאר זיך איז נישט געווען קיין ששים רבוא״.

עס איז א גרויס וואונדער, ווי ווערט אזוי אפגע׳פסק׳ענט אזאך, אן זיך פאראינטרעסירן אין די היסטארישע פאקטן, נאכצופארשן און פעסצושטעלן דעם גאנצן אמת. עס איז אמת אז די שטאט

וואַרשא איז טאקע געווען אפגעטיילט דורכן טייך, אבער זיין טעות איז, אז אויף איין זייט אליין, איז שוין אין יאהר תר"פ (1920), געווען 825,763 איינוואוינער (און אויף די אנדערע זייט 118,978 איינוואוינער), און אין ביידע זייטן פון וואַרשא איז געווען אן עירוב. ווידער אין יאהר תרצ"ח (1938) איז אויף די גרויסע זייט אליין געווען 1,032,082 איינוואוינער (און אויף די קלענערע זייט 233,290). די דאזיגע פארלעסליכע ציפערן זענען דוקאמענטירט פון די פולישן רעגירונג, און געפונען זיך אין אלע וועלטליכע היסארישע לייבערי ביכער.

ליידער איז דער פאטאלער "טעות" אזוי אינגעווארצעלט געווארן, אז אויך היינט, 20 יאהר שפעטער, ווערט דאס איבערגע'חזר'ט ווי פאפאגיי'ען, דורך בעלצקי מיט רא"א קוויאט.

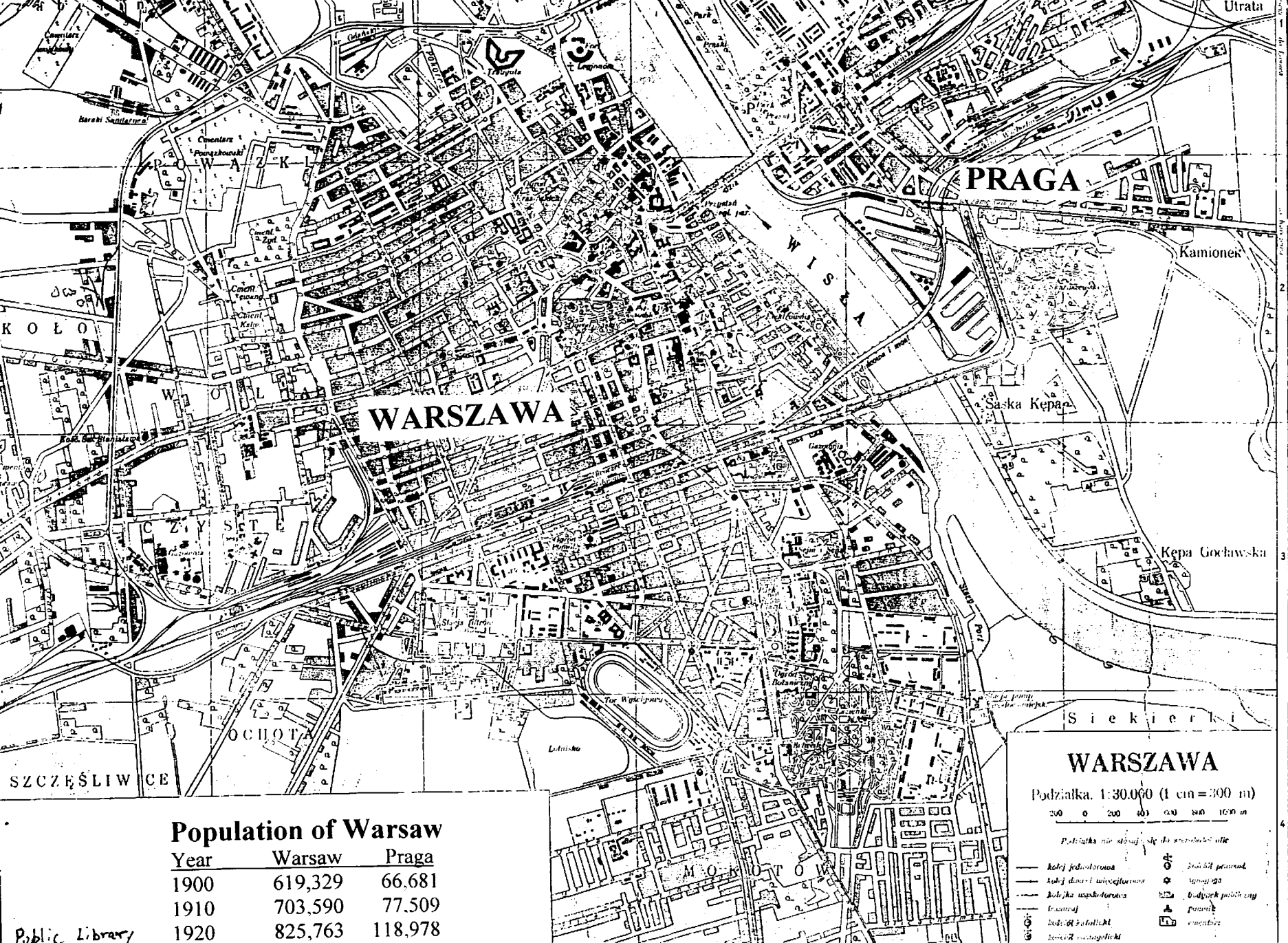
אלזא, עירובין זענען אלעמאל געווען אין אייראפע, אפילו אין די גרויסע שטעט, ווי וואַרשע און לאדזש, און אלע שיכטען אידן, חסידים ואנשי מעשה, האבן זיך שטענדיג פארלאזט דערויף, אין געטראגן אום שבת קודש בלי שום חשש ופקפוק כלל.

ש. אין די פאשקעווילן פון די כת האוסרים, וואס זענען צושפרייט געווארן דעם לעצטען שבת פ' תזריע, פול מיט דברי ליצנות וכפירה, פונקט ווי די אמאליגע "משכילים", שרייבן זיי אז אין דער עיר ואם בישראל "קראקא", טראץ וואס דארט איז נעווען אן עירוב, האבין די חסידים ויראי ה' און איידלע יונגעלייט, זיך נוהג נעווען נישט צו טראגען?

ת. אט דאס גופא איז נאך א סימבאל פון זייערע היסטארישע פעלשונגען, כדי צו פארטושען דעם ציבור. זיי פארציילען נאר א האלבן אמת, וואס כידוע איז דאס אסאך ערגער פון א גאנצער ליגענט. וואַר עירוב וואס עירוב? במשך די לעצטע דורות איז קיין צורת הפתח פון לחי'ס מיט קורה'ס, אדער שטריק, אין דער שטאט קראקא נישט געווען! ווייל די פוילישע קאטוילישע רעגירונג האט זיי צעברכען! נאך הגאון רבי שמעון סופר זצוק"ל'ס הסתלקות האט דער נייער רב מתיר געווען דאס טראגען צוליב פארשידענע אנדערע סארט היתירים פון שעת הדחק, און ס'איז געווארען אגרויס מחלוקת צווישן די רבנים, צו מ'קען זיך פארלאזען אויף זיין היתר אדער נישט. דערפאר האבן זיך טאקע די דארטיגע חסידישע אידן מונע געווען צו טראגען. די קראקא'ווער שאלה איז אבסעלוט נישט רעלעוואנט לענינינו היינט אין בארא פארק, וואו מיר האבן היינט ב"ה א גיהעריגען צורת הפתח, אן עירוב מהודר כדת וכדין. די היינטיגע עירוב-רייסערס טוט אונזער חשוב'ן ציבור זעהר אונטער שעצין, אז מ'וועט נישט קענען דערגיין און אויפדעקן יעדן היסטארישן ליגענט וואס זיי פארשפרייטן אין זייערע פאשקעווילן. דער ראש הלוחמים אין קראקא קעגען דעם שעת הדחק'דיגן היתר, הרה"ג רמ"מ קרענגיל ז"ל שרייבט קלאר אין דייטלעך, אז מ'זאל זיך נישט פארלאזען אויף די אלע היתירים דחוקים, ווייל, "קל להשיג רשיון מהשלטונות, למתוח מחדש עמודי עירוב" (מקען שוין היינט גרינג פוילען ביי די רעגירונג, צוריק אויפשטעלן פונסניי די לחי'ס פון עירוב..).

ש. וואַרשא, קראקא, מיט אזוי פיל ליגיונות וואס זיי באנוצען זיך, ווי אזוי האבן די כת האוסרים מצליח געווען אין תשל"ט, צו אסר'ן דעם עירוב אין פלעטבוש, וואס איז געמאכט מיט א צורת הפתח?

ת. זייער מזל איז דאן געווען, אז דער דארטיגער עירוב איז געמאכט געווארען דורך די יאנג איזראעל ראבאיי'ס, דורך דעם האבן זיי געקענט אריין שלעפן צווישן די חותמים בשעתו אויך די חשוב'ע היימישע רבנים. די פאר ליגענטער וואס ווערין דא דערמאנט, זענען נאר א טיפה מן הים קעגען אלע פעלשונגען וואס זענען דאן פארגעקומען אין זייער עקשנות'דיגע מערכה צו אסר'ן דעם פלעטבוש'ן

Population of Warsaw

Year	Warsaw	Praga
1900	619,329	66.681
1910	703,590	77.509
1920	825,763	118,978

Public Library

עירוב. עטליכע חשוב׳ע כולל יונגעלייט האלטן שוין ביים ענדיגען בקרוב זייער געוואלדיגן ריסערטש. וועהן דער ספר וועט אי״ה ארויס קומען, וועט דער ציבור פשוט נשתומם ווערן, וואס פאר א סארט זיופים און פסול׳ע אונטערערדישע מיטלען זענען אלץ געטוען געווארן אפצונארן דעם ציבור, מיט זייער איסור. רוב פון די חותמים זענען פשוט אריינגעפאלן אין זייערע הענט בלא יודעים.

ש. פון די כת האוסרים איז משמע אז ברוקלין איז די איינציגסטע שטאט פון 600,000 איינוואוינער ווי מ׳האט געמאכט אן עירוב, און דערפאר פארפירען זיי אזוי. איז דען נישטא נאך ערגעץ ווי אין די וועלט גרויסע שטעט מיט 600,000 איינוואוינער וואס האבן יא עירובין?

ת. עס איז אודאי יא פארהאן. ירושלים עיה״ק, למשל, האט היינט מער ווי ששים רבוא איינוואוינער. איז דען איינגעפאלען פאר איינעם פון די גדולי תורה אין גאנץ ארץ ישראל מעורר זיין א חשש כל דהו אויפן כשרות העירוב אדער אויפן היתר טלטול, ח״ו. אדרבה, דער ראב״ד פון די עדה החרדית הגאון רבי ישראל יעקב פישער שליט״א, פסק׳ענט אין זיין תשובה ספר ״אבן ישראל״, ווי אלע אנדערע גדולים, אז מ׳קען היינט אויך רואיג טראגען כאטש די ירושלימ׳ער באפעלקערונג איז שוין גרעסער ווי 600,000. דאס זעלבע איז אין בני ברק, דער באקאנטער עיר התורה, וואס פונקט ווי בארא פארק איז א חלק פון ברוקלין, אזוי אויך איז בני ברק א חלק פון ״גוש דן״ - רמת גן, גבעתיים, נחלת יצחק, תל-אביב, יפו, בת-ים, חולון - וואו צוזאמען וואוינען אן ערך פון 2,000,000 איינוואוינער. און יעדער וואס איז געווען שבת אין בני ברק האט דארט געפילט ווי אין יו״ט דאהי, זעהענדיג ווי אלע חוגים, חסידישע אין אפילו רוב ליטווישע, טראגן דארט בראש כל חוצות.

ש. נו אויב אזוי פארוואס פארפירען די כת האוסרין אזוי שטארק דאהי אין בארא פארק, און נישט אויף ירושלים און בני ברק? איז דען עירובין פון די מצוות התלויות בארץ, און נישט אין חוץ לארץ?

ת. דער תירוץ איז, און דאס ווייסען זיי אליין גאנץ גוט, אז אויב זיי וועלן גיין טוען זייערע שטיק אין ירושלים, וועט מען זיי פשוט אנקוקען ווי משוגעים. דער ערוך השולחן שרייבט שוין (או״ח סי׳ שמ״ה סעי׳ י״ח) ״שאם באנו לעכב, לא לבד שלא יצייתו, אלא נראה כמשתגעים״ (אויב מיר וועלן שטערן, נישט נאר וואס מ׳וועט נישט פאלגען, נאר מיר וועלן אויסקוקן ווי צעדרייטע). זיי האבן געמיינט אז דאהי וועט זיי געלונגען אהן דעם ווי זיי זאלן אויסקוקען ווי משתגעים, אבער פון וואך צו וואך דערקענט זיך, אז עס קומען צו אלץ מער און מער פון דער חשוב׳ער ציבור, וואס טוען אנערקענען דעם אמת.

ש. אבער ווי נישט ווי, זענען מיר דאך חרדישע אידן, מדקדקים ומהדרים בקלה כבחמורה, פארוואס זאלען מיר טאקע נישט מחמיר זיין? סוף סוף זענען דאך פארהאנען מערערים אויפן היתר הטלטול?

ת. עס קען זיך נישט יעדער איינער אליין מחליט זיין, וואס פאר א חומרות זיך אנצומעסטען, לויטן אייגענעם פארשטאנד. דאס ברענגט צום סוף צו א חורבן אין אידישקייט. וועד, וואו אין וועג, מחמיר צו זיין, דערויף האבן מיר אויך א מסורה. רבותינו עמודי ההוראה במשך כל הדורות זאגן קלאר, אז דער מנהג ישראל, איז נישט מחמיר זיין אין דעם ענין. נישט נאר דאס, נאר די פוסקים זאגן, אפילו א ״בעל נפש״ זאל נאר מחמיר זיין פאר זיך אליין, אבער ס׳איז דא אן <u>איסור גמור</u> צו הייסן פאר אנדערע זאלן מחמיר זיין (בית מאיר סימן שס״ד).

ש. עם שטייט אבער דאך "המחמיר תבוא עליו ברכה"?

ת. דאס מיינט, זאגט דער גרויסער גאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, נאר פאר איינעם וואס לערענט די סוגיא מיט אלע ראשונים ואחרונים, און ס'קומט עם אויס מחמיר צו זיין, אויף איהם איז געזאגט געווארן המחמיר תבוא עליו ברכה, אבער נישט פאר קיין אנדערע.

ש. אבער פארוואס זעהט מען דעם "דוקא" מטלטל צו זיין ביי חשובע אידן, איז דען דא א מצוה דוקא יא מטלטל צו זיין?

ת. שתי תשובות בדבר, איינס, הגה"ק בעל מנחת אלעזר זצ"ל ברענגט אין זיין ספר (נימוקי אורח חיים) אז דער הייליגער בני ישששכר זי"ע האט געהאלטן אז מ'זאל מדקדק זיין דוקא יא צו טראגן, כדי מ'זאל חלילה נישט זיין בכלל "אינו מודה בעירוב" (אזוי ווי די צדוקים זענען געווען). ער ברענגט דארט, אז מי לנו גדול פונעם אר"י הקדוש, וואס האט אליין געטראגן דעם טלית מיט'ן חומש אין בית המדרש אריין. (אגב, אין די שטעט דינוב און מונקאטש, וואו דער בני ישששכר האט משמש געווען ברבנות, זענען קלאהר געווען גאסן ברייט ט"ז אמה). צווייטענס, דוקא היינט, ווען ס'איז פארהאן אזעלכע וואס ווילן ארויפצווינגן אן איסור אויף א כשר'ן מהודר'דיגן עירוב וואס שטייט אונטער אונזערע חשוב'סטע מורי הוראה'ס, דאס גופא ברענגט ארויס א פארקערטע רעאקציע ביים היימישן ציבור. דייקא די שענסטע און איידל'סטע אידן זענען נישט גרייט אראפשלינגן דעם "את אשר התרת אסרתי", וואס איז פונקט אזוי הארב ווי "את אשר אסרת התרתי" (וואס מיר האבן ערשט געזאגט יום כפור קטן ביים וויזוי דרבינו נסים).

ש. אבער אויף ראדני סטריט האט מען זיך נישט באנעגנט מיט א עירוב פון א צורת הפתח, זיי האבן דאך דארט דעים ווינטער געלאזט מאכן "גאראטעס", דלתות, טירן?

ת. האקט'ס נישט אין טשיניק. איר ווילט דערמיט זאגען, אז במשך די לעצטע 20 יאהר וואס אויף ראדני סטריט האבין געטראגען מסלתא ומשמנה פון ווילימסבורגער אידן דורך אן עירוב פון צורת הפתח, אונטער'ן סאטמארער דיין'ס השגחה, האבן זיי אלע, סיי די וואס לעבן לאוי"ט אין סיי די נוחי נפש, "מחלל שבת" געווען בפרהסיא ר"ל? שרייען דען נישט, אט די דאזיגע גאראטעס אליין, אז דאס איז ריין "פאליטיק"? אין גאנץ ווילימסבורג עקזעסטירן פריוואטע עירובין, כמעט אין יעדען בלאק. זענען טאקע זיי אלע פשוט'ע מחללי שבת ר"ל? אדער אפילו נאר "ספק מחללי שבת" ר"ל? אין וואס טוט זיך מיט די פריוואטע עירובין'לעך וואס זענען געווען אין בארא פארק, ווי למשל אויף 53סטע סטריט ביים וויזשניצער ביהמ"ד, אדער ביים באבוב'ער ביהמ"ד פון ביידע זייטן, און אזוי אין פיהל פיהל אנדערע פלעצער, אויב טאקע איז דערין געווען א חשש חילול שבת ר"ל, וואו זענען דאן געווען די אלע היינטיגע אוסרים? ובפרט, וועו ס'האט זיך גיפרעגט א גרויסע פראגע, ווי כשר קענען דען שוין זיין די עירובין'לעך וואס ווערין זיך געמאכט אליין דורך באלעבאטים און נישט דורך רבנים, וואו זענען דאן געווען דער וועד לשמירת שבת זייערע? וואס עפעס דוקא וועו ס'נעמט זיך א רב, גאר א אנערקענטער חשובער בעל הוראה, וואס איז קיינמאל אין קיין שום הכשרים פארמישט געווען, און נאר כדי מתקן אט די געפעהרליכע מכשולות, האט ער איינגזעהן א נחיצות פון אויפשטעלען א כלליות'דיגן כשר'ן מהודר'דיגן עירוב, דוקא דעמאלסט איז ארויס אזא מלחמה קעגען עירובין? איז דען דאס גופא נישט דער גרעסטער באווייז, אז דער גאנצע מערכה איז נאר א פאליטישער קאמפ פון "אני אמלוך", וועו איז דא דער בעלעבאס אויף אונזער בארא פארק, און גארנישט מער!!

ש. אלעס איז פיין און וואויל, אבער פארוואס דארפן די בארא פארק'ער גאסן זיין פארפלייצט מיט פאשקווילן, פארוואס קענען די צדדים זיך נישט אויס'טענה'ן אויף א בכבוד'יגן אופן?

ת. דאס איז נעבעך דער בראך. נישט געווג וואס במשך דעם גאנצן ווינטער זענען אלע אידישע חרדישע צייטונגען פארפלייצט, וואך נאך וואך, מיט זייערע פאלשע פראפאגאנדע, האבן זיי אויך "זיכער געמאכט" צו פארמאכן דעם וועג פאר'ן אנדערען צד, מ'זאל נישט קענען ענטפערן אויף זייערע לגיונות, אין די זעלבע צייטונגען. ליידער זענען די צייטונגען נאך אונטערגעווארפן אונטער דעם אמאליגן "מאנאפאל", און מאכן גרויסע שווערי קייטן אריין צו נעמען מודעות און אויפקלערונגס-ארטיקלען פון די רבנים המתירים. דאס קליין ביסל וואס די אפגעקויפטע צייטונגען האבן א מאל יא אריין געגומען, איז אויך נאר יוצא צו זיין, כדי זיך צו ראטעווען דעם פנים, ס'זאל נישט הייסן אינגאנצען אז זיי דיסקרימענירן די רבנים המתירים. ווייל ס'איז פשוט נישט גוט פאר ביזנעס. איז דען א ספק שבעולם, אז אויב מ'וואלט זיך נישט געווען באנוצט מיט די דאזיגע איינציגע איבערגעבליבענע בדיעבד'יגע מיטלען, וואלטן דען מיר נאך היינט, געהאט אן עירוב אין בארא פארק?

ש. דאס קען זיין א תירוץ אויף די אויפקלערונגס מאטריאל וואס מ'האט פארפלייצט אין די גאסן. וואס האט אבער אויסגעפעלט אזא מין מיאוס'ער פאשקעוויל, ווי למשל דער פורים'דיגער "הזהרו מן הצבועין" וואס האט פערזענדליך אטאקירט א רבנישע משפחה?

ת. אין הכי נמי, אפילו אין פורים טאר מען אזוינס נישט טוען. אבער נעמענדיג אין באטראכט די אומשטענדן, וואס פאר א געפערליכע וואנדאליזעם האט פאסיערט ליל שבת זכור, ווי די גרעסטע עמלק'ישע אנטיסעמיטען, האט מען צוריסען בזדון דעם עירוב, כדי מכשיל צו זיין טויזענטע אנשים ונשים פון אונזערע איינוואוינער בעון חילול שבת קודש ר"ל. אין א צייט וואס ס'איז "ניתן רשות למשחית", והא ראיה "מדשתקי רבנן ולא מיחו" שמע מינה וכו', איז דען א וואונדער, אז ס'האבן זיך געטראפען די יעניגע, וואס האבן געגומען די איניציאטיב אין זייערע אייגענע הענט, אדער געדונגען בעסערע הענט, געשריבען און פארפלייצט די גאסן. ווייל "כיון שניתן רשות למשחית, שוב אינו מבחין וכו'", איז שוין קיין שום אונטערשייד נישט, צווישן די רייסער'ס אליין, אדער צווישן די וואס האבן עס גוטגעהייסן.

ש. די אומפארשעהמטע אקציע פון ריסן דעם עירוב, איז טאקע א עוון פלילי. אבער דאך, איין עוולה בארעכטיגט נישט קיין צווייטע?

ת. ריכטיג, פארשעהמען רבנים האט קיינמאל נישט קיין בארעכטיגונג. אבער דא מוז קלאר און דייטליך אונטער געשטראכען ווערין, דעם גרויסן חילוק פון דעם זלזול כלפי די רבנים המתירים, און דער זלזול כלפי די רבנים האוסרים. דער כבוד התורה פון די רבנים המתירים איז תיכף בתחילה ברוטאליש צוטרעטן געווארן, נישט דורך עפיס א פאשקעוויל וואס איז א "בן בלי שם", נאר דורך אן אזויגערופענעם "רב בישראל", בעלצקי, וואס איז איינער פון די חותמים קעגן דעם עירוב. אנפאנג ווינטער האט ער מיאוס אטאקירט אלע רבנים המתירים, איינס ביי איינס, אויך א פרעזנדליכן אויפן, מיט די ארגסטע באליידונגס טיטלען, ווי ס'פאסט פאר די אמאליגע בערלינער "משכילים". און נאך דערצו, בכותלי ביהמ"ד, אין א פארעם פון א שיעור אין א ישיבה, צו פארסאמען דעם חינוך פון בחורי חמד. עד כדי כך, אז אן אומשולדיג בחור'ל האט תמימות'דיג געפרעגט, פארוואס לייגט מען נישט, די רבנים המתירים, אין חרם אריין. און דער דאזיגער ר"מ האט מיט זיין גיפט, גיענפערט, "מ'נעמט דאס אויך אין

באטראכט", עפ"ל. פון דער אנדערע זייט, דער זלזול כלפי די רבנישע משפחה, וואס שטייען בראש המערכה אונטער צו ברענגען דעם עירוב, איז נישט געקומען חלילה מצד רבנים, אדער פון אנגעזעהענע פרעזענדליכקייטן, ווי אויך נישט פון קיין שום ארגאניזאציעס ווי דער ועד העירוב, נאר פון א יעניגען וואס איז ניטאמאל גרייט געווען צו לייגן זיין נאמען דערויף. און אדרבה, די רבנים המתירים זענען בפירוש געווען דערגעגן, כאטש מ'האט זיי פרעזענדליך מבזה געווען.

ש. אויב טאקע זענען די רבנים המתירים געווען דערגעגן, האט מען דען געפארשט און געזוכט די זאך אפצושטעלן?

ת. אודאי יא, און די עסקנים וואס האבן דאס גע'פארש זענען געווארן געווארנט דעם מקור פון יענעם פאשקעווויל, אבער מפני כבודו פון א חשוב'ן רב בישראל ז"ל מוז מען דא רעדן נאר ברמיזה. יענער פאשקעווויל איז ארויס פון א פרעזענדליכן אנגעווייטוגטן תושב בארא פארק, וואס האט אן אלטן פריוואטן חשבון מיט דעם דאזיגן רב, צוליב וואס מ'האט זיין פאטער, א נורסינג-היים סופלייער, איינגעזעצט אין תפיסה, על סמך א היתר וואס א נורסינג-היים אייגענטימער האט באקומען פון דעם דאזיגן רב ז"ל. (לדבריו, זענען דענסמאל אלע רבנים שארף ארויס קעגען סיי וואס פאר א היתר אויף מסירה, ר"ל). זיין אנגעזאמעלטן ווייטאג האט איהם געבראכט אויסצוניצן די געלעגענהייט, גלייך נאך דעם סקאנדאל פון רייסן דעם עירוב, צוריק צו שיסן מיט ר' אביגדור'ס מסירה קעגען דעם בעל התניא זי"ע. חז"ל זאגן שוין "אין אדם נתפס על צערו". עד כאן.

ש. וואר זענט איהר, שרייבער פון די דאזיגע שורות? פארוואס שרייבט איר נישט ארויס אייער נאמען, ס'זאל כאטש נישט אויסזעהן ווי זייערע פאשקעווילן?

ת. מיר זענען א גרופע איינפאכע בארא פארק'ער תושבים, וואס האבן זיך צוזאם געזומען חנוכה צייט אויף איין מטרה, נישט דערלאזען מען זאל מיט געוואלט-אקטען אוועקנעמען פון אונז, פון אונזערע משפחות, פון אונזערע חברים און קרובים, אונזער תורה'דיגן רעכט, צו האבן אן "עונג שבת", דורך א כשר'ן עירוב, פונקט אזוי ווי אונזערע עלטערן האבן אלעמאל געהאט, און פונקט ווי אונזערע ברודער און שוועסטער האבן היינט אויך, אין ארץ ישראל. מיר זענען נישט קיין כלל-טוערס, מיר זוכן נישט קיין כבוד, אבער אויך נישט קיין אומ'כבוד, און אוודאי נישט צו טעראַרעזירט ווערען. דערפאר פאמפען מיר נישט מיט אונזערע נעמען. מיר מיינען פשוט אונזערע אייגענע אינטערעסן. און מיר וועלען בלי נדר אלסדונג טוען כדי נישט צו זיין אונטערגעווארפן אונטער דעם "מאנאפאל" פון די מאנכע וואס מיינען אז זיי זענען די בעלי בתים אויף גאנץ בארא פארק. פון די מאנכע וואס מיינען אז זיי קענען נאך היינט פארשטאפען די מיילער פון אונזערע רבנים גדולי תורה, וואס ביי זיי פרעגען מיר אונזערע הארבסטע שאלות. ותו לא מידי.

ש. ערב שבת–הגדול, האבן די כת האוסרים דעליוועדט אין אונזערע פאסט קעסטלעך, אן ענגלישן פאשקעווויל, מכלומר'שט א בריף פון "באזארגטע מאמע" צוליב דעם חרון–אף וואס דער עירוב האט גורם געווען, אזא טראגעדיא נעבעך, און דערפאר זאל מען נישט פאלגן די רבנים וואס זענען מתיר צו טראגן. דער דרך העולם איז, אז ווען מ'באקומט א בריף דארף מען ענטפערן. וואס ענפערט מען דערויף?

ת. דאס גופא איז א קלארע באווייז מיט וואס פאר א נידעריגע באשעפענישן מיר האנדלן, ווי ווייט זיי זענען געפאלען עד לדיוטא התחתונה ממש ר"ל. זיי זענען גרייט זיך צו באדן אין בלוט פון אומשולדיגע

קינדערלעך. קול דמי אחינו צועקים אלינו מן האדמה - נעמט אונז נישט אריין אין אייער מויל, מיט ביליגע פאליטישע חשבונות!

הישמע כזאת בישראל, וועו א צובראכענע משפחה איז איינגעהילט אין אזא גרויסן צער און אבילות שאין לשער, און דער גאנצער ציבור שפירט מיט, מיט זיי דעם גרויסן ווייטאג, קומט מען אומפארשעהמטערהייט און מ'נוצט דאס אויס פאר אייגענע ביליגע אינטערעסן. "לא תעמוד על דם רעך"! ווי קומט אזא מין סאדיסטישע אכזריות'דיגע מעשה נבלה שאין כמוהו, צו זרע אברהם יצחק ויעקב. צו די כת האוסרים דארף געזאגט ווערען: קוקט אריין אין "שפיגעל", ראו גדולים שגדלתם!

אויב מיט אזעלכע דרכים ווילן זיי אונז באאיינפלוסן, אז מיר זאלן חלילה נישט פאלגן אונזערע רבנים, ועט אונזער תשובה דערויף זיין, בנערינו ובזקנינו נלך, גם טפינו ילך עמנו. קיינמאל וועט מען ביי אונז, און ביי קיין שום ערליכע איד אדער אידענע, אזא זאך נישט פועל'ן, חלילה. א זאך וואס איז פון די יסודות פון אידישקייט, זענען אידן זיך גרייט דערויף מוסר נפש זיין. מיר וועלען דערקלערען בראש כל חוצות אז מיר רירן זיך נישט קיין חוט השערה פון הוראות רבותינו מאורי ישראל. נאר דורך, חלילה, נישט פאלגן גדולי תורה, ברענגט מען א חרון אף, ה' ישמרינו, ומרובה מדה טובה ממדת פורעניות. בזכות נשים צדקניות וואס פאלגן מורי הוראה'ס, קענען מיר נאר זוכה זיין צו השפעות טובות וחסדים מרובים, וכימי צאתנו מארץ מצרים יראנו נפלאות, מיט די גאולה שלימה במהרה בימינו. א ליסטיגן כשר'ן פסח.

ועד למען קדושת השבת בעיר רבתי נוא יארק

COMMITTEE FOR THE SANCTITY OF THE SABBATH IN GREATER NEW YORK

זכור את יום השבת לקדשו

REMEMBER THE SABBATH DAY TO KEEP IT HOLY!

Acknowledge the truth!

In the evening following Shabbas Shuvah, one of the most prominent members of the Agudas Harabonim, the Union of Orthodox Rabbis, made a statement on the air, to the effect that: -

1) He is unaware of any great rabbis who permit making **eruvin** in large cities.

2) **Eruvin** were never made in large cities whose population reached 600,000. Do not believe what people say, that in the large cities of Europe there were **eruvin**.

I do not wish to engage in a debate concerning the halachah, but I do wish to state a few pertinent facts to set the record straight

1) The following Torah giants permitted **eruvin** in large cities: Chazon Ish, Rabbi Chaim Ozer Grodzinsky, Rabbi Jonathan Steif, Divrei Malkiel, Rabbi Zvi Pesach Frank, Rabbi Joseph Eliyahu Henkin, Maharsham, Harei Besamim, Tirosh v'yitzhar, Rabbi Shlomo Dovid Kahana, head of the rabbinical court of Warsaw, Rabbi Moshe Mordechai Epstein, Slabodker Rosh Yeshivah, Avnei Nezer, Rabbi Joshua Kutna, Rabbi Nochum Yerushalimski, Rabbi Michael Dov Weismandl, Eruv v'hotzaah by Rabbi Segal, Tav Yehoshua, and many others, all of sainted memory, with no one dissenting. According to Rabbi Shlomo Dovid Kahana of Warsaw, in our times, even the Mishkenoth Yaakov would permit eruvin.

Also, the Gaon of our generation, Rabbi Moshe Feinstein shelita, wrote in Hapardes 33:9, as follows;

I do not wish to join those who sanction the eruv, I do not protest, however, since there are many reasons to permit it...They are, therefore, perfectly justified in following their view. As regards the danger I pointed out concerning Jerusalem, it is, nevertheless, a valid eruv after the fact, and since they maintain their lenient ruling even reading what I wrote in Igroth Moshe, ch. 139.

2) The following cities had **eruvin**: Warsaw, Vienna, Amsterdam, London, Paris, and Antwerp. New York, too, once had an eruv. Many of these cities still boast of **eruvin**. Throughout the entire Eretz Yisroel there are **eruvin**: in Jerusalem, in Tel Aviv, in Haifa, and in virtually every city and town. Jerusalem boasts of no less than two **eruvin**: one set up by the Chief Rabbinate, and one set up by the Beth Din Tzedek of the Eidah Hachareidis, which refuses to rely on the Zionist eruv of the Chief Rabbinate.

Also in America, Rabbi Moshe Feinstein shelita has been instrumental, both personally and by writing letters (of which we have copies), in setting up **eruvin** in many American cities. As is well known, he helped set up **eruvin** in Queens, Far Rockaway, Seagate, Monsey, and in numerous other localities. **These are irrefutable historic facts.**

The aforementioned prominent rabbi, in his radio address, stated that all the Jews in America and in other countries, who rely on these **eruvin**, are flagrant desecrators of the Sabbath and are deservant of death by stoning. G-d forbid that one make such a statement against K'lal Yisroel!! Especially during the ten days of penitence!!.

It is virtually incomprehensible that a prominent rabbi of his caliber and erudition should be ignorant of all the **poskim** of the past generation who sanctioned the setting up of **eruvin** in cities and towns. It is incredible that a rabbi of his prominence should be ignorant of all these **poskim** as well as all the well-known facts that there were **eruvin** in many cities.

We, therefore, appeal to the aforementioned rabbi to review the facts, to acknowledge the truth, and to retract his statement. He is guilty of publicizing an error, either intentionally or unintentionally, that can cause more harm than the eruv, since it is a misinterpretation and a distortion of Torah.

With blessings for a G'mar Chasimah Tovah,
The Committee for the Sanctity of the Sabbath in Greater New York

1429

קונטרס

גן יצחק

בענין עירובין בעיירות גדולות

נערך בעזהשי״ת
ע״י מנחם נחום יצחק גרויז

י״ל ע״י וועד העירוב ד׳בארא פארק
שבט תש״ס לפ״ק

לע״נ ר׳ אברהם ב״ר צבי יעקב
נלב״ע ד׳ אדר תשנ״ט לפ״ק

S. A. Graphics (718) 854-8451

בס"ד

וזאת למודעי

כי אין מטרת קונטרסי להכריע את הדבר הלכה כי אם לברר שיטת הגאונים הפוסקים שעשו את הצורות הפתחים סביב שבינת בארא פארק. וכ"ש שאין כונתי לפגוע ח"ו בכבוד הרבנים הגאונים האוסרים אלא כדרכה של תורה זה בונה וזה סותר

וכ"ש שלא באתי להכריע לאותם האנשים שיש להם קבלה מרבותיהם או מאבותיהם שלא לעשות עירובין בעירות גדולות, או אפילו שלא לעשות עירובין בעירות קטנות וברעת המשכנות יעקב

ותודתי נתונה לכל האברכים שעזרו אותי להגיה את הקונטרס,
ובפרט להרה"ג ר' שלמה גראס שליט"א דומ"ץ דקהל חסידי בעלזא שהי' לי לעזר וסייע, וגם לרבות שפתח לי דלתות בית הספרים שלו שאוכל להשתמש בכל הספרים שלו לברר ענין העירובין בעירות גדולות

וברכה לראש משביר
ה"ה הרה"ח מוה"ר ר' שמואל פולטמאן הי"ו
על שסייע אותי בסיוע שיש בו ממש בהוצאת הקונטרס
וברך ה' חילו בהצלחה ברוחניות ובגשמיות, וכט"ס

וה' יברך את עמו בשלום ונזכה לביאת גואל ולבנין בית המקדש במהרה בימינו

המחבר

נערך ע"י מנחם נחום יצחק גרויז
בן לאאמו"ר הר"ר עמרם יחיאל גרויז שליט"א
בן זקיני הר"ר ברוך יחזקאל גרויז שליט"א
4216 13th Ave.
Brooklyn, N.Y. 11219

בס"ד

ערב חנוכה תש"ס לפ"ק

לרבים השואלין על מה בנו הרבנים הגאונים יסודותם להתיר הטלטול ע"י הצורות הפתחים שעושין סביבות שכונת בארא פארק והלא יש לחוש לחשש איסור דאורייתא של כרת וסקילה להתיר הטלטול ברה"ר, ואמרתי לברר את דבריהם על איזה יסודות בנו ההיתר.

סימן א'

א) **ואתחיל** בדברי השו"ע, כתב המחבר בסי' שמ"ה ס"ז איזהו רשות הרבים רחובות ושווקים הרחבים ט"ז אמה ואינם מקורים ואין להם חומה, ואפילו יש להם חומה אם הם מפולשים משער לשער (רמ"א - ואין דלתותיו נעולות בלילה) הוי רשות הרבים, וי"א שכל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום אינו רה"ר עכ"ל.

ונחלקו הפוסקים בעיר ברוקלין שדרים שם יותר משני מליון אנשים ורחובותיה רחבים יותר מט"ז אמה אי הוי כל רחובותיה רה"ר דאורייתא ולא מהני לעשות להם צורת הפתח כדי שיהא אפשר לטלטל שם בשבת דבעינן דוקא שיהיו להם דלתות נעולות בלילה או עכ"פ ראויות לינעל כדאמרינן בעירובין דף ו ע"ב ונפסק בשו"ע סי' שס"ד ס"ב, או דאין לה דין רה"ר ומועיל לעשות לה צורת הפתח?

סברת האוסרים דעיר ברוקלין הוי רה"ר גמור ולא מהני צורת הפתח

ב) הנה עיקר סברת האוסרים היות שהרבה ראשונים לא ס"ל כלל התנאי של ס' רבוא (עיין בה"ל סי' שמ"ה ס"ז ד"ה שאין) רק סגי אם הרחוב רחב ט"ז אמה ואינו מקורה, וא"כ לדידהו הוה ברוקלין רה"ר גמור כיון שרחבה ט"ז אמה ושוב א"א להתירו ע"י צורת הפתח. ואף שידוע ומפורש בפוסקים (עיין ט"ז סק"ו, פמ"ג סי' שס"ד א"א סק"ב, ובבית אפרים סי' כ"ו, ובבית מאיר סי' שס"ד ס"ב, ובשו"ע הרב סי' שמ"ה סי"א, ובערוה"ש שם, ועוד) שסמכו כל הדורות על דעה השני' דס"ל דכדי שיהיה המקום רשות הרבים צריכין לדור בעיר ס' רבוא, מ"מ כאן בברוקלין שדרים בו יותר מס' רבוא וגם בוקעים ברחובות העיר בכל יום יותר מס' רבוא, ואף שאין הס' רבוא עוברין ברחוב א' מ"מ מצטרפין לזה כל רחובות העיר יחדיו, והו"ל כל רחובות העיר רשות הרבים דאורייתא, כמ"ש רש"י בעירובין דף ו' ע"א ד"ה רה"ר, וז"ל משמע רחב שש עשרה אמה "**ועיר שמצויין בה ששים רבוא**", והובאו הדברים בכמה ראשונים, הרי מפורש בדבריהם דאף דבעינן ס' רבוא כדי לעשות המקום לרה"ר מ"מ סגי במה שדרים בעיר ס' רבוא ונעשית כל רחובות העיר רה"ר גמור, ושוב בעינן שיעשו לה דלתות כדי להתיר שם הטלטול בשבת כמו שפסק המחבר בסי' שס"ד ס"ב "רה"ר עצמה אינה

ניתרת אלא בדלתות" ולא סגי בצורת הפתח ולדעת הרבה פוסקים לא מהני הצורת הפתח אפילו מה"ת.

דעת המתירין דבעינן שיעברו ס' רבוא באותו הרחוב

ג) ודעת המתירים דרוב ראשונים ס"ל התנאי דכדי שיהיה המקום רה"ר צריכין שיהיו ס' רבוא בוקעין (עיין בבית אפרים סי' כ"ו, ובשו"ת בית אב תנינא ס"ה שהביאו יותר מעשרים ראשונים דס"ל דכדי לעשות המקום לרה"ר בעינן תנאי של ס' רבוא). וגם בעינן שיעברו ס' רבוא באותו רחוב הרחבה ט"ז אמות כדי שיהיה הרחוב רה"ר, ואין כל אנשי העיר וכל רחובות העיר מצטרפין יחד לשיעור ס' רבוא, וכדמשמע מדברי המחבר הנ"ל ומקורו מדברי ההלכות גדולות (דפוס אספמיא) "רשות הרבים **רחובות ושווקים** הרחבים ט"ז אמה... הוי רשות הרבים, וי"א שכל **שאין ששים רבוא עוברים בו** בכל יום אינו רה"ר" עכ"ל. דהיינו דבעינן שיעברו הס' רבוא באותו הרחוב עצמה הרחבה ט"ז אמות ואין כל העיר מצטרפת לזה (ואף דמפורש בדברי המחבר דמיירי אפילו ברה"ר שבתוך העיר כלשונו "שווקים", וכן תיבת "רחובות" שבדברי המחבר נראין מדברי המ"א סק"ה שהבין דקאי על רחובות שבעיירות, מ"מ הוצרך שיעברו "בו" באותו הרחוב והשוק הס' רבוא), וכיון שאין לנו אפילו רחוב אחד שיעברו שם ס' רבוא אין לנו רשות הרבים דאורייתא, וסגי במה שעושין צורות פתחים סביבות שכונת בארא פארק ולא בעינן דלתות כלל.

ד) ולא ארחיב כאן הדיבור שכבר האריכו בזה הפוסקים לבאר סברת המתירין והאוסרים ולהביא השיטות לכאן ולכאן, עיין מה שהאריך בזה דודי הרה"ג ר' יקותיאל זאב גרויז שליט"א להביא השיטות בספרו כל בו על הלכות רשיות ועירובין בחלק רשיות פרק ב' ס"י.

[ובדרך הערה י"ל, דהנה המתירין דייקו מלשון הש"ס ריש פרק הזורק (דף צ"ו ע"ב), הוצאה גופה היכא כתיבא, א"ר יוחנן דאמר קרא ויצו משה ויעבירו קול במחנה, משה היכן הוה יתיב במחנה לויה ומחנה לויה רה"ר הואי וקאמר להו לישראל לא תפיקו ותיתו מרה"י דידכו לרה"ר עכ"ל הש"ס, ומשמע קצת מזה דרק מחנה לויה היתה רה"ר ולא כל מחנה ישראל, דאל"כ למה הוצרך הש"ס להזכיר מחנה לויה נימא שהיה יושב בחוץ ברה"ר, אלא משמע דרק מחנה לויה היתה רה"ר ששם התקבצו כל ישראל יחדיו והיה ס' רבוא במקום אחד, משא"כ במחנה ישראל שלא היתה משמשת לס' רבוא יחדיו עכת"ד המתירין. אלא שהקושיא מפורסמת (עיין משכנות יעקב סי' קכ"א דף קכה ד"ה ואמנם) דהלא לשון הש"ס בשבת דף ה' ע"א "לפי שאינו דומה לדגלי מדבר" ולא מצינו הלשון דבעינן דומיא דמחנה לויה, הרי משמע דכל המדבר היתה רה"ר, אף שלא נתקבצו שם כל הס' רבוא במקום אחד, וסגי במה שדרים בעיר ס' רבוא.

וי"ל ע"פ מה שנראה מדברי הא"א מבוטשאטש בסי' שמ"ה סי"ד (ד"ה מש"כ במקום אחר) דבאמת בעינן כדי לעשות המקום לרה"ר שיעברו כל הס' רבוא במקום אחד, ואם יש רחוב אחד כזו שעוברין שם ס' רבוא ביום אחד שוב כל הדרכים המתפצלים

משם נעשית רה"ר עיי"ש בדבריו, וא"כ י"ל דלולי שהיתה מחנה לויה מקום הקיבוץ של ס' רבוא כל המדבר לא היתה רה"ר כיון שלא היה שם שום מקום שמתקבצים שם כל הס' רבוא במקום אחד, אלא שכיון שנתקבצו כל ישראל למחנה לויה ונעשית המחנה לויה רה"ר, שוב כל הדרכים והרחובות שבמדבר המובילין למחנה לויה נעשית רה"ר כדברי הא"א, וע"פ הנ"ל מתורץ תרווייהו דבאמת הוצאה היכא כתיבא, משה הוי יתיב במחנה לויה וכו', וכיון שנעשית מחנה לויה לרה"ר כל המדבר נעשית רה"ר, ומש"ה נקט הש"ס דומיא דדגלי מדבר דסוף סוף היתה כל המדבר רה"ר והיו לה כל התנאים שברה"ר.

ובזה יתורץ נמי עוד קושיא (והיא קושית המשכנות יעקב שם), דלכאורה יש להקשות לבן עזאי הפוטר בשבת דף ה ע"ב להמוציא מחנות לפלטיא דרך סטיו (מקום איצטבאות שיושבים שם סוחרים ושם כרמלית עליה דלאו להילוכה הוא כרה"ר- רש"י) דקסבר מהלך כעומד דמי ונמצא נעקר מרה"י והונח בכרמלית ומשם הוציא לרה"ר, ואינו מתחייב בזה כיון שלא הוציא מרה"י לרה"ר עיי"ש, והלא אם נימא דכל המדבר לא היתה רה"ר רק מחנה לויה, נמצאת שהיתה כרמלית (ומה"ת מקום פטור) וא"כ למה יתחייב המוציא מביתו למחנה לויה הלא העביר מרה"י לרה"ר דרך כרמלית, ולפי דברי הא"א שפיר מתורץ, דבודאי כיון שמחנה לויה נעשית לרה"ר שוב כל המחנה נעשית לרה"ר, ומיד כשהוציא מביתו לרה"ר נתחייב, שו"מ כן בעזהשי"ת בשו"ת בית אב מהדו"ת סי' ה' ענף ב).

ה) וראיתי בשו"ת אג"מ או"ח ח"ה סי' כ"ח וכ"ט שכתב דכדי שיהיו ס' רבוא בוקעין בשווקות צריך שידורו בעיר כג' מליון אנשים, ומש"ה אינו ראיה ממה שעשו עירוב בעיירות ווארשא וקראקא אף שדרו שם הרבה יותר מס' רבוא בנ"א. וקשה לי להבין את דבריו הקדושים דאי כונתו דעי"כ ברור שיוצאים ס' רבוא ברחובות העיר בכל יום, חשבון זו לכאורה קשה על פי המציאות, דהלא דרך העולם שיותר משבעים אחוזים יוצאים ברחוב עכ"פ פעם אחת ביום ואפילו נימא שרק לדקה אחת מ"מ נחשבים בחשבון הס' רבוא. ואם כונתו דבעינן שיהיו הס' רבוא מצויין ברחובות בפעם אחת, צ"ע דכבר האריך הבית אפרים (דף מו א, ד"ה ונפלאתי דזאת ברור דלא בעינן שיתכנסו כל הס' רבוא ברחוב בפעם אחת, וסגי שיעברו שם הס' רבוא במשך כל היום, וגם מצינו שאם המקום מיועד להרבה אנשים עד שמצוי שיעברו שם ביום אחד ס' רבוא הוי רה"ר (עיין שם בבית אפרים) וגם מצינו בדברי האחרונים דסגי אם מצוין שיעברו שם הרבה אנשים עד שיצטרפו לס' רבוא במשך זמן מה הוי רה"ר (עיין בערוה"ש סי' שמ"ה סכ"ו), ואף מצינו שאם הרחוב משמש לס' רבוא אף שאינם עוברין שם ביום אחד הוי רה"ר (כן משמע במנח"י ח"ח סי' לג שהבין כן את דברי הבית אפרים), או מצינו דעיר שס' רבוא מצוין שם כל רחובותיה הוי רה"ר (עיין רש"י עירובין ו' ע"א ד"ה ר"ה) ואף שבודאי אינם כולם ברחוב בפעם אחת, מ"מ הרחובות מלאים מאותם ס' רבוא שברבות הימים כל אחד יוצא מביתו. ולכאורה בודאי שמודה הגאון רמ"פ זצ"ל דאם יעברו ברחוב אחד ס' רבוא בני אדם אף שלא יתקבצו כל הס' רבוא שם בפעם אחת שיהא לה דין רה"ר כדמשמע מלשון השו"ע ששים רבוא עוברים בו בכל יום, ולא בעינן שיתקבצו שם

בפעם אחת, וא"כ למה צריכין שידורו בעיר ג' מליון אנשים כדי לעשות הרחובות לרה"ר.

העולה מזה דכיון דבוואַרשא וקראקא אף שדרו שם יותר ממליון אנשים עשו עירובין [וכן האידנא בא"י בעיירות תל אביב ובני ברק ורמת גן שדרים שם הרבה יותר מס' רבוא וגם נכנסים לתל אביב מכל רוחב הארץ הרבה אנשים] וע"כ צ"ל שסמכו [וסומכין] על דעת הראשונים והאחרונים דס"ל שבעינן שיעברו על אותו הרחוב ס' רבוא. או על ההיתר השני שנביא להלן שאין השערים מכוונין כמו שכתב הג"ר שלמה דוד כהנא ז"ל במכתבו בענין העיר ווארשא, וכן הדברי מלכיאל בחלק רביעי סוף ס"ג העיד שעושין צורות פתחים בעיירות גדולות אף שדרים שם יותר מס' רבוא מטעם דבעינן שיעברו ס' רבוא אנשים במקום אחד, ולא מפוזרים בכל הרחובות [וחזר בו ממש"כ בהשמטות בסוף חלק שלישי] ועוד דבעינן שיהיו הרחובות מפולשין משער לשער וליכא בעיירות גדולות עכת"ד, (וכן התירוש ויצהר העיד על חתנו שעשה עירוב על דרך אף שלפי דעתו עברו שם כמה מליוני בנ"א מפני שלא היה הדרך מכוון). או שסומכין על דברי החזון איש שנביא להלן בסי' ד' [וכמו שכתב הגאון ר' ישראל יעקב פישר שליט"א בספרו אבן ישראל חלק ח סי' לו], וכל ההיתרים הללו מצינו כן בברוקלין. [וגם כי נתברר שאין דרים כאן בהעיר ברוקלין לפי חשבון הממשלה רק קצת יותר מ2.3 מליון אנשים, (2,300,664), וא"כ אף לפי דעת האג"מ מותר לעשות כאן בעיר ברוקלין צוה"פ. אלא שיש לפקפק בזה שהרי ידוע שחשבון הממשלה אינה כוללת את הדרים כאן בלי רשותם, וכ"ש שאין מונים הנכנסים כאן בכל יום לעיר ברוקלין משאר מקומות ואפשר שיחדיו יהיה המספר קרוב לג' מליון אנשים, (אלא שאם נימא שדעת הגר"מ פיינשטיין זצ"ל דבעינן שכל הס' רבוא יהיו ברחובות העיר בפעם אחת א"כ בודאי שא"א לצרף אותם אנשים שנכנסים לכאן בכל יום שהרי הרבה יותר יוצאין מכאן בכל יום מאותם שנכנסין.

ומעוד טעם יש לפקפק ע"ז שהרי נראה שהגאון ר"מ פיינשטיין זצ"ל מסופק קצת בזה אי בענין שידורו או שיעברו כל הס' רבוא בתוך השיעור של י"ב מיל על י"ב מיל דומיא דדגלי מדבר שהיו י"ב מיל על י"ב מיל דאפשר שכיון שדרים ס' רבוא בעיר אחת כולם מצטרפין אף אם הם מפוזרים ליותר מי"ב מיל על י"ב מיל, ואם נימא דלא בעינן שידורו הס' רבוא בתוך שיעור הי"ב מיל וסגי אם דרים בעיר אחד אע"פ שרחבה יותר מי"ב מיל, א"כ בודאי שמצטרפין כל אנשי העיר קווינס ונעסוי קאנטי שבלאנג איילענד ועי"כ יעלה החשבון יותר מה' מליון אנשים.

ולענין סרטיא שכותב האג"מ בח"ד סי' פח דלא בעינן שהס' רבוא יהיו מקובצים בתוך השיעור של י"ב מיל על י"ב מיל וא"כ אפשר דבעיר ברוקלין קווינס שנחשבין לסרטיא לא בעינן שידורו ויעברו הס' רבוא ברחובות שבתוך י"ב מיל צע"ג דהלא סרטיא אינו אלא מסילה ההולכות חוץ לעיר כמש"כ רש"י בשבת דף ו ע"א ד"ה סרטיא, ועיין ריב"ש סי' ת"ה [והובא להלן בסי' ב' סק"ג אות ז] דאין סרטיא בתוך העיר, וא"כ למה יהיו רחובות של העיר ברוקלין נחשבת לסרטיא, ומאי שנו מרחובות המדבר דשם היו הס' רבוא בתוך י"ב מיל על י"ב מיל ואעפ"כ לא היתה סרטיא, והשיעור של י"ב מיל למדין רק ממדבר, ואם כונתו על הדרכים העירוני (הייווע'ס), גם זה קשה דהלא מוחלקת היא מן הרחובות ע"י שתי מחיצות שבצדדין או

ע"י מה שעוברין למעלה גבוהה מן הרחובות, וא"כ אינם מצטרפין עם הרחובות].

סימן ב'
בירור בענין שערים מפולשין

א) **עוד הוסיפו המתירין**: דאחד מתנאי רה"ר שיהיו לה רחובות מפולשין ומכוונין משער לשער כמו שהבאנו לעיל מדברי המחבר "אם הם מפולשים משער לשער" ופירוש המ"א בסק"ו וז"ל פירוש שהשערים מכוונים זה כנגד זה ויש לאותו דרך המכוון משער לשער כל דין ר"ה עכ"ל. והרי בארא פארק אין רחובותיה מפולשין ומכוונין משער לשער כי רחובותיה או סופן מגיע עד למחיצות גבוהות שאצל המים או נגמרות בבתים [הרבה נגמרין אצל Dahill Road, או אצל 36 street וכו', ומצד השני נגמרות אצל מחיצות המים או 86 street וכו']. וא"כ אין לנו אפילו רחוב אחד שיהיה רה"ר דאורייתא ושוב מהני צורות הפתחים שעושין כאן סביבות השכונה.

ב) **דעת האוסרים**: דהא דבעינן מפולשין ומכוונין משער לשער היינו דוקא בעיר המוקפת חומה דמאחר שיש להעיר מחיצות א"כ הוי כולה רה"י, ורק כשהרחוב מפולשת ומכוונת משער לשער אז אין להרחוב זו רק ב' מחיצות והוי רה"ר, דכשאינה מפולשת ומכוונת אז נמצא דתמיד יש לה ג' מחיצות, משא"כ כשאין חומה סביב לעיר לא בעינן כלל שיהיו הרחובות מכוונין וסגי אם הם מפולשין משני צדדין כדי שיהיה הרחוב רה"ר, וכיון שרחובותינו מפולשין משני צדדין הו"ל רה"ר דאורייתא וכדי להתיר הטלטול צריכין שיעשו לה דלתות ולא סגי בצורות הפתחים שעושין.

וגם בענין זו כבר האריכו המתירין והאוסרין להביא ראיות והוכחות לדבריהם (עיין במשנה הלכות להרה"ג ר' מנשה קליין שליט"א ח"ח סי' קד וקה, ובקונטרס יציאות השבת ובספר כל בו על הלכות רשיות ועירובין [לדודי הרה"ג ר' יקותיאל זאב גרויז שליט"א] פרק ב סט"ו).

ג) ומ"מ אשתדל לסדר שיטת הראשונים ולשונם בזה ואחלקם לכמה חלקים, ואח"כ נבארם בעזרת השי"ת.

לשון הראשונים שכתבו לחלק בין עיר מוקפת חומה או לא לענין "רה"ר מכוון"

א] לשון רש"י בדף ו ע"א ד"ה ר"ה משמע רחב שש עשרה אמה ועיר שמצוין בה ששים רבוא **ואין בה חומה או שהיה רה"ר שלה מכוון משער לשער שיהא מפולש דומה לדגלי מדבר** עכ"ל. וכעי"ז כתב בע"ב ד"ה ירושלים, **רה"ר שלה מכוון משער לשער ומפולש** וכו' עכ"ל. וכעי"ז לשון התוס' הרא"ש בשם רש"י אלא שכתב הלשון שיהא מפולש דומה לדגלי מדבר עכ"ל.

לשון הראבי"ה סי' שע"ט, ושם היה מחנה לויה וכו' **והיו מפולש משני צדדין ובמדבר היו אוהלים ואינו מסובב בחומה והוא הדין עיירות שאין להם חומה שראשי רה"ר שלהם מפולשין הוי רה"ר ואם מוקפין חומה ורה"ר שלהן מכוון ומפולש משער לשער** ברוחב י"ו אמות וכו' כדאמר רבה בר בר חנא אמר ר"י ירושלים אלמלא דלתותיה וכו' פירוש רבינו שלמה **שמכוון ומפולש רה"ר שלה משער לשער.**

לשון ספר השלמה לרבינו משולם עירובין ו' ע"א, פירוש רבינו שלמה ז"ל רה"ר משמע שש עשרה אמה **ועיר שמצויין בה ששים רבוא ואין בה חומה או שיהא רה"ר מכוון משער לשער** דומה לדגלי מדבר עכ"ל.

לשון ספר המאורות עירובין דף ו ע"ב, ופי' רש"י רשות הרבים משמע שיהא שש עשרה אמה ועיר שמצויין בה שישים רבוא **ואין בה חומה או שיהא רה"ר מכוון משער לשער** שיהא דומה לדגלי מדבר עכ"ל.

לשון הפסקי הרי"ד עירובין דף ו', פי' רה"ר וכו' **ואין העיר מוקפת חומה שכל ראשי מבואותיה פתוחין חוץ לעיר שהוא רה"ר א"נ בעיר מוקפת חומה והמבוי מכוון והולך משער לשער זו היא רה"ר** עכ"ל.

לשון הרוקח סי' קע"ד, ר"ה שהוא י"ו אמה המפולש מב' צדדין ומצויין שם ס' רבוא **ואין שם חומה או מכוון משער לשער** וכו' עכ"ל.

לשון הראשונים שכתבו דבעינן שיהיו "השערים" מכוונין (עכ"פ בעיר מוקפת חומה)

ב] לשון רש"י בדף ו ע"ב ד"ה אבולי דמחוזא, **שערי העיר מכוונים זה כנגד זה** וכו' עכ"ל.

לשון הגמ"ר פי"ט דשבת ד"ה פנים שלחו בני בשכר וכו', דפי' דעיירות שלנו אינן רה"ר כי אם כרמלית **לפי שמוקפות חומה ואין שעריה מכוונים** וכו' ומה שפירוש הקונטרס בפ"ק דעירובין גבי ירושלים וכו' ופירוש דירושלים הוו רחובות שלה ט"ז אמה ומפולשות משער לשער וכו' עכ"ל.

לשון הראבי"ה בסי' שצ"א (דף 442) וז"ל משמע דעיירות שלנו **שהם מוקפות חומה ואין מכוונים שעריהם משער לשער** שהם כרמלית עכ"ל.

לשון הראשונים שכתבו הלשון דבעינן "מפולשין" ולא חלקו בין עיר מוקפת חומה או לא

ג] לשון התוס' בעירובין דף ו ע"א ד"ה כיצד, וז"ל פ"ה רה"ר רחב י"ו אמות **ומפולש משני צדדים משער לשער** וכו' עכ"ל.

לשון המהר"ם מרוטנבורג בתשובות סי' לא, וז"ל ואע"ג דאין לנו עתה

רה"ר וכל רחובות שלנו כרמלית הם דלא מיקרי רה"ר אלא א"כ רוחב ט"ז אמות **ומפולש משער לשער** וס' ריבואות בוקעין בו עכ"ל.

לשון הסמ"ג מ"ע א, הילכך אין חשוב רה"ר בפחות מרוחב שש עשרה אמה **ומפולש משער לשער** ובוקעין בו ס' רבוא וכו' עכ"ל.

לשון הסמ"ק מצוה רפ"ב דף רצו, ורה"ר היא סרטיא ופלטיא פירוש רחב י"ו אמות ובקיעות של ס' רבוא בנ"א בוקעין בו ונשים וטף לפי הענין **ומפולש משני צדדין** וכו'

לשון ספר התרומה סי' רלט, ולדידן רה"ר שלנו הוא כרמלית **שהרי אין מפולש משער לשער** ברוחב שש עשרה אמה וכו' עכ"ל.

לשון הנמוקי יוסף בסוף הלכות ציצית (דף יד ע"א), כתב הריטב"א ז"ל ולמדנו מכאן כי מי שנפסקו חוטי ציציותיו בענין שנפסלו בכך אם הוא ברה"ר גמורה שיש ברחבה שש עשרה אמה **ומפולשת מצד אל צד** ושרגילין לעבור בה לפעמים ס' רבוא פושטו ואפילו בשוק וכו' עכ"ל.

לשון הריא"ז בעירובין פ"א ה"א אות ה, וז"ל מבואות של כרכים **המפולשין חוץ לעיר מצד זה ומצד זה** והן רחבן ט"ז אמה והם מעבר לששים רבוא וכו' הן רה"ר גמורה עכ"ל.

לשון הטור בסי' שמ"ה רה"ר הוא רחובות ושווקים הרחבים י"ו אמה על י"ו אמה **ומפולשים משער לשער** עכ"ל.

לשון האגור סי' תקל"ז, רה"ר וכו' **ומפולש משער לשער** עכ"ל.

לשון הראשונים שכתבו בהדיא דבעינן "מכוון" ולא חילקו בין עיר שמוקפת חומה או לא

ד] לשון המאירי שבת ו ע"א, ומ"מ חכמי הדורות משיבים עליה שאף בלא רוחב שש עשרה אמה יהא קרוי רה"ר לפעמים הואיל.... **ישרים ומכוונים זה לזה** שהרי רבים נכנסים ויושבים בו **ביושר** וכו'. וכעי"ז לשונו בעירובין ושפתחי שני ראשיו מכוונים זה כנגד זה עד שהדבר מצוי לרבים להיות בוקעין בהם מפתח זה לפתח זה **בלא שום עיקום** כו'. וענין ירושלים שמבאותיה רחבים שש עשרה **ומפולשין בכוון זה כנגד זה** ואע"פ שהוא מוקפת חומה ומ"מ יש בחומותיה שערים גדולים שהם שערי העיר שעל אחד מראשי המבוי מפולשים לאיזה מן השערים ונמצאו רבים מצויים לבקוע ליכנס ולצאת **ביושר בלא שום עיקום** עכ"ל.

לשון הרשב"א בעבוה"ק בית נתיבות שער ג אות א, וכן מבואות המפולשות **ופתחיהן מכוונין זה כנגד זה** וכו'. ובשער ב כתב מקום שהרבים בוקעין בו משער לשער **ושעריו מכוונין זה כנגד זה** כדגלי המדבר עכ"ל.

לשון הריטב"א בעירובין ו' ע"א, פירוש רש"י ברה"ר גמורה רחבי י"ו אמה **ושפתחיו מכוונים זה כנגד זה** וכו'. וכעי"ז בדף כ"ב לגבי ירושלים וז"ל וכן בריחיה מפולשין ומכוונין זו במזרח וזו במערב וכו'. אולם בשבת ו' כתב הריטב"א וז"ל ועוד כתב רש"י ז"ל במס' עירובין שאין רה"ר אלא כשהוא מכוון משער לשער והכי הוא בירושלמי אבל לא הסכימו בזה כל המפרשים עכ"ל.

לשון האו"ז עירובין קס"ד עיר של יחיד שאין רה"ר עוברת בתוכה **שאין פתחיה מכוונים זה כנגד זה** כגון דגלי מדבר ואין רחבה ט"ז אמה וכו' ורה"ר שלה רחב ט"ז אמה אבל אין פתחיה מכוונים זה כנגד זה מערבין את כולה הואיל ואין רה"ר גמור וכו' עכ"ל.

לשון הראשונים שכתבו הלשון "מפולש" ואעפ"כ חילקו בין עיר מוקפת חומה או לא

ה] לשון הר"ן בחדושיו בעירובין ו' ע"א, פירוש רש"י ז"ל דרה"ר וכו' ועוד שמצויין בה ששים רבוא **ואין בה חומה או שיהא רשות הרבים שלה מפולש משער לשער** וכו' עכ"ל.

לשון הרא"ש בפ"א סי' ח', ורה"ר פירוש רש"י צריך שיהא רחב ט"ז אמה ומצויין בה ס' רבוא **ואין לה חומה או שיהא רה"ר שלה מפולש משער לשער** שיהא פילושו דומה לדגלי מדבר עכ"ל.

לשון הרבינו ירוחם נתיב יב ח"ד, וכן פירוש רש"י **ושאין בה חומה או שיש בה חומה שיהיה רה"ר שלה מפולש מפתח העיר עד פתח האחר** וכו'.

לשונות הראשונים שאינו מבורר בהדיא כונתם אי כונתם לחלק בין עיר מוקפת חומה או לא

ו] לשון הרמב"ן במלחמות פ"ב דעירובין (דף ו ע"א מדפי הרי"ף) לפיכך ירושלים אלמלא דלתותיה נעולות בלילה חייבין עליה משום רה"ר **לפי ששעריה מכוונין זה כנגד זה** וכו' עכ"ל.

ובחדושיו דף נ"ט כתב הרמב"ן וז"ל סוף דבר אין לנו אלא מה שמוזכר בתלמוד וכו' הילכך כל מבוי שמפולש בשני ראשין **ומכוון עד חוץ למדינה** ורחב שש עשרה אמה הוא רשות הרבים גמורה בכל עיירות ובכל כפרים שבעולם עכ"ל.

לשון הב"י בסי' שמ"ה דף קט"ז ד"ה ומ"ש עוד רבינו ודלתותיו, וכעי"ז לשונו בכסף משנה בפרק י"ד ה"א בד"ה ומ"ש כגון מדינה המוקפת חומה שדלתותיה נעולות בלילה, וז"ל הב"י ומשמע לי דהא דבעינן שיהו דלתותיה ננעלות בלילה דוקא כשיש לה **שני פתחים זה כנגד זה שנמצא שמדינה זו מפולשת משער לשער** שאם אין לה אלא פתח אחד מה צורך שינעלו בלילה בלאו הכי נמי הוי רה"י כדין כל חצירות שבעולם דלא מצרכינן שיהו

דלתותיהן נעולות בלילה וכ"נ מדברי רש"י בריש עירובין (ו:). ונראה דה"ה **אם יש לה כמה פתחים אלא שאינם מכוונים זה כנגד זה דכל שאינו מפולש משער לשער לאו רה"ר הוא** כמו שנתבאר בסמוך והא פשיטא שלא הוצרכו לנעול דלתותיה בלילה אלא כדי להוציאה מדין ר"ה כדאמרינן אלמלא דלתותיה ננעלות בלילה חייבין עליה משום רשות הרבים וכיון דכשאינו מפולש משער לשער לא הוי רה"ר כשאין הפתחים מכוונים זה כנגד זה בלא נעילת דלתות נמי הוי רה"י. ומה"ט נ"ל עוד דלא מצרכינן דלתותיה נעולות בלילה אלא כשאותו דרך שבתוך העיר המכוון משער לשער יש לו כל דיני רה"ר שיתבארו בסמוך אבל אם חסר אחד מהם הוי רה"י גמורה אע"פ שאין דלתותיה ננעלות בלילה עכ"ל.

לשון הריב"ש דס"ל בהדיא דלא בעינן רחובות מכוונין כלל אפילו בעיר מוקפת חומה

ז] לשון הריב"ש בסי' ת"ה וז"ל שאלת על ענין עירכם שאינה מפולשת משער לשער ואין בתוכה סרטיאות ופלטיאות רחבות שש עשרה אמה ולא ששים רבוא בוקעין בה וכו'. תשובה וכו', וגם מה שמוזכר בשאלה מפולש משער לשער ואין בתוכו סרטיאות ופלטיאות רחבות וכו' ואם היו ראשי מבואות העיר פתוחים למסילה משני ראשיה אף אם עקומין כמין דלי"ת דינם כמפולשין כו' וכן אם היו בעיר פלטיאות שהם רחבות שמתקבצין שם לסחורה והיו המבואות מפולשין להם אם ביושר אם בעקמימות הרי הם נקראים מפולשין לרה"ר וכו' עכ"ל.

המתירין דייקו מכמה פוסקים שמפורש בדבריהם דבעינן שיהיו הרחובות מכוונים אפילו אין העיר מוקפת חומה

ד) והנה המתירין דייקו מלשון הרשב"א והריטב"א והמאירי והאו"ז שהבאנו בסק"ג אות ד דכדי שיהיה המקום רה"ר צריכין שיהיה הרה"ר מפולש ומכוון וישר בלי שום עיקום [דומה לדגלי מדבר שמצינו בברייתא דמלאכת המשכן פי"ד שהענן היה משוה הכל "ומדריכם בדרך ישרה" (אלא שיש לדחות דהכונה שאינו לא גבוהה ולא נמוך, מ"מ מסתבר שהיו הרחובות ישרים דכיון שהיה כל הקרקע ישר לאיזה סיבה יעשו הרחובות מעוקמים כיון שאין שם הרים ובקעות)]. וכן לשון התוס' והמהר"ם מרוטנבורג והר"ן והסמ"ג והסמ"ק וספר התרומה והטור והאגור שכתבו הלשון "מפולש" שהבאנו באות ג יש לפרש דהיינו "מכוון" וראיה לזה מלשון הר"ן והרא"ש והרי"ו [שהבאנו באות ה] שהביא דברי רש"י ואף מחלקים בין עיר שיש לה חומה או לא ואעפ"כ כתבו הלשון "ואין לה חומה או שיהא רה"ר שלה מפולש משער לשער שיהא פילושו דומה לדגלי מדבר" וע"כ כונתם "מכוון" כיון שהביאו דבריהם מרש"י שכתב שם

דבעינן הרה"ר "מכוון", ועוד דבעיר שיש לה חומה בודאי דלכו"ע צריך שיהא המקום מפולש ומכוון זה כנגד זה, א"כ אפשר לפרש ג"כ כל הני הראשונים שכתבו הלשון "מפולש" אף שלא חילקו בין עיר מוקפת חומה או לא שפירושו "מכוון". ועוד ראיה מלשון הנמוקי יוסף שהבאנו לעיל בשם הריטב"א שכתב דבעינן מפולשות מצד אל צד, והלא דעת הריטב"א דבעינן מכוונין, אלא דמפולשין ומכוונין היינו הך.

ה) וכן מדברי הרמב"ן בחדושיו דף נ"ט המובא לעיל בסק"ג אות ו', משמע דס"ל דבעינן שיהיו הרחובות מכוונין עד חוץ למדינה בכל כפרים ועיירות שבעולם ואפילו אינם מוקפת חומה, וא"כ לפ"ז מה שכתב במלחמות דירושלים היו שעריה מכוונין זו כנגד זו, אין כונתו לומר דדוקא ירושלים שהיתה מוקפת חומה הוצרך שיהיו שעריה מכוונין אלא ה"ה שאר עיירות וכפרים שבעולם שאינם מוקפין חומה נמי בעינן שיהיו הרחובות מכוונין זו כנגד זו כמש"כ בחדושיו, [וכן מסתבר קצת שכן דעת הרמב"ן כיון שהרשב"א והריטב"א תלמידיו תרווייהו כוונו לאותו ענין מן הסתם היה ג"כ דעת רבם כן].

וגם אפשר לדחות קצת כונת שאר הראשונים שכתבו לחלק בין עיר מוקפת חומה או לא, דלעולם אפילו בעיר שאינה מוקפת חומה נמי בעינן שערים מכוונין אלא דבעיר מוקפת חומה ע"כ שיהיה הרה"ר רק בין שתי המחיצות, משא"כ בעיר שאינה מוקפת חומה אפשר שיהיה כן בכל הרחובות (ועיין להלן בסקי"ט).

ו) וכן כתב הצמח צדק בפירוש המשניות שבת פ"א דבעינן רחובות מכוונין, וכ"פ המהרש"ם בח"ג סי' קפח וחזר הדבר ונשנה בח"א סי' קס"ב [התשובה בח"א נכתבה אח"כ כמפורש שם], וכ"כ התפארת ישראל בפתיחה למשניות מס' שבת, וכ"כ בשו"ת תירוש ויצהר סי' ס"ק ה, וכ"כ בספר תיו יהושע, וכ"כ הרה"ג ר' שלמה דוד כהנא ז"ל במכתבו לענין העיר ווארשא, דכיון שאין העיירות שלנו מפולשין לא הוי רה"ר, ובודאי כונתם אפילו עיירות שאינן מוקפת חומה שכן היו כל העיירות בזמניהם. וכ"כ בשו"ת ויען יוסף סי' קל"א אות א, (ועיין בבית אפרים סי' כו ד"ה ועוד קשיא שכתב ג"כ דאם אין הרחובות מכוונין לא מסתגי להו בהדיא, אלא שגם הוא מיירי בעיר מוקפת חומה, וקצת נראה מדבריו שעיקר כונתו דאנשים שהולכין ברה"ר מעוקם אינם יכולין לבטל מחיצות, והאחרונים הבינו בדבריו דהיינו טעמא משום דלא הוי רה"ר, וע"ע בבית אפרים בדף מה ד"ה ואמנם, ובדף מח ריש ע"ב. ועיין פמ"ג בסי' שס"ד א"א סק"ב, שגם מדבריו משמע דס"ל דבעינן רחובות מכוונות עיי"ש).

ואף שהריב"ש המובא בסק"ג אות ז' ס"ל דלא בעינן רחובות מכוונין כלל, מ"מ ע"כ צ"ל שחולק על כל הראשונים דהרי מיירי אפילו בעיר

מוקפת חומה כמפורש בהדיא בדבריו, ואעפ"כ כתב דלא בעינן שיהיו השערים מכוונין זו כנגד זו ואפילו עקום כמין ד' נמי הוי מכוון, וכיון שכל הראשונים נקטו בהדיא דלא כדבריו, הכי קיי"ל ובעינן רחובות מכוונין ואפילו בעיר שאינה מוקפת חומה, כדעת הרשב"א והריטב"א והמאירי והאו"ז, וכן נראה דעת הרמב"ן, וכן נראה דעת הפוסקים וכנראה שהבינו כן בדברי כל הראשונים, ומש"כ לחלק בין עיר מוקפת חומה או לא היינו דבעיר שאינה מוקפת חומה יכולין להיות הרחובות מכוונין אפילו באמצע העיר, משא"כ במוקפת חומה דבעינן דוקא שיהא הרחוב מכוון באמצע בי' שתי השערים.

אלא שלכאורה קשה על כל הראשונים קושית הריב"ש ממה דקיי"ל כרב בעירובין ו' ע"א דמבוי עקום תורתו כמפולש. וי"ל דס"ל לכל הני ראשונים, דשאני התם דמיירו לענין תקנה דרבנן אם צריכין לעשות להמבוי צורת הפתח באמצעו במקום שנתעקם, או אם סגי בלחי או קורה משני צדדין או דבעינן לכה"פ צורת הפתח מצד אחד עיין ברש"י, אבל לענין רה"ר דאורייתא כ"ז שאינה מפולשת ומכוונת הרחוב לגמרי לא הוי רה"ר. (ומ"ש התיו יהושע לחדש ע"פ קושיא זו לא נהירא. וראיתי למי שדחה לדברי הריב"ש דשמא גם הוא מיירי דוקא לענין דרבנן אם צריכין תיקון לפתח המבוי ודלא כמו שהבין המשכנות יעקב, וצ"ע בזה).

מבה"ל סי' שמ"ה משמע קצת דבעינן שערים מכוונים אפילו אין העיר מוקפת חומה

ז) ומהבה"ל סי' שמ"ה ד"ה אם הם מפולשין משער לשער משמע קצת שהבין דבעינן שיהיו הרחובות מכוונות אפילו בעיר שאין לה חומה, וז"ל הבה"ל, עיין במ"ב סק"כ בשם המ"א דיש לאותו דרך המפולש כל דין ר"ה. ונראה פשוט דגם כל הרחוב והשוק יש עליו דין ר"ה אף שהוא מתרחב הרבה מכנגד הפילוש דאפילו קרן זויות הסמוכה לרה"ר היה רה"ר אי לאו משום דלא ניחא תשמישתא כדאיתא בשבת ז' וכ"ש בזה דכל עיקר מקום הרבים הוא במקום שנתרחב וכו' עכ"ל.

ולכאורה קשה דאם מיירי בעיר מוקפת חומה, והטעם דבעינן מכוונות משום דאל"כ הרה"ר נכנסת לתוך רה"י, א"כ מאי מהני שבאמצעו הוי רה"ר, אם הצדדין הם תוך המחיצות הרי המקום הזה רה"י גמור דג' מחיצות הוי מה"ת אפילו ברה"ר [לבד לדעת הרמב"ם שאינו אלא מקום פטור], ואלא מיירי אפילו בעיר שאינה מוקפת חומה, ואעפ"כ הוצרך לאשמעינן דהצדדין חייבין עליה אע"פ שאינה מפולשת שם. ולפ"ז מש"כ בסי' שס"ד סק"ה ר"ה עצמה דהיינו רחובות ושווקים הרחבים ט"ז אמה ומפולשים משער לשער היינו מכוונים (וכמו שציין וכדלעיל סי' שמ"ה ס"ז, ושם פירוש מפולשין משער לשער היינו מכוונין). ויש לדחות דעיקר כונתו לחדש שאין

מקום השוק כקרן זויות הסמוכה לרה"ר שאינו כרה"ר, ולא משום שאינו מפולש, אף שאין זה מקומו בסעיף ז' כי אם בסעיף י"ד (ועיין להלן סי' ח').

האוסרים מדייקים מדברי הפוסקים דמפורש בדבריהם לחלק בין עיר מוקפת חומה או לא

ח) **תשובת האוסרים:** דבכל הני ראשונים רש"י והרא"ש והראבי"ה וספר המאורות והפסקי הרי"ד וספר השלמה והרוקח והג"מ והרי"ץ שהבאנו באות א' וב' ואות ו' מפורש בדבריהם לחלק בין עיר מוקפת חומה לאין העיר מוקפת חומה דבעיר מוקפת הוצרוכו שיהיה השערים והרה"ר מכוונים זה כנגד זה, משא"כ אם אין העיר מוקפת חומה דסגי במפולשים משני צדדים. ולפ"ז גם כל הני ראשונים שהבאנו הלשון מפולש משער לשער י"ל דכונתם דבעינן רק מפולש ולא מכוון. ואפילו תימא דכונתם מכוון דוקא מ"מ מדכתבו הלשון משער לשער יותר מסתבר למימר דמיירי בעיר מוקפת חומה ויש שם שערים דבעיר שאינו מוקפת חומה אינו מדיוק הלשון כ"כ משער לשער כי אין שם חומה ושערים וידויק יותר הלשון שיהיו מפולשים מפתח זה לפתח שכנגדו כלשון הריטב"א המובא לעיל בסק"ג אות ד' "ושפתחיו מכוונים זה כנגד זה".

והטעם לחלק בין עיר מוקפת חומה או לא דבעיר מוקפת חומה אף שרה"ר עוברת באמצעו מ"מ בשני צדדי העיר שנשארו ג' מחיצות בודאי דהוי רה"י גמור מה"ת [ולדעת הרמב"ם מקום פטור מה"ת], ובודאי שאין חייבים עליה משום רה"ר, וא"כ אם אין הרחוב הולך במכוון נגד שני שערי העיר נמצא דנכנסו לתוך רה"י מצד צפון או דרום ומש"ה צריך שיהא המקום מכוון נגד שני שערי העיר, משא"כ אם אין המקום מוקפת חומה דסגי שיהיה מפולש שלא יחסום את העוברים שיצטרכו לצאת ממקום שנכנסו, אבל לא בעינן שיהא מכוון וביושר ממש, וכ"פ הגאון ר' אהרן קוטלר בתשובות משנת ר"א ח"א ס"ו. ובשו"ת אג"מ או"ח ח"ה סי' כח.

ט) ולפ"ז א"ש דברי רש"י דבדף ב ע"א במתני' כתב הלכך לא הוי רה"ר בציר מי"ו אמה רוחב ומפולש מב' ראשין עכ"ל. ולא כתב ומכוונין ב' ראשיו דשם לא מיירי בעיר מוקפת חומה כבדף ו'.

י) **וכן** לשון הב"י והכסף משנה שהוצרך שיהיו השערים מכוונים ממש זו נגד זו נמי י"ל דמיירי דוקא בעיר מוקפת חומה. וכן המ"א דקאי על המחבר שמחלק בין עיר שיש לה חומה או לא, ועל עיר המוקפת חומה קאי המ"א שהוצרך שיהיו השערים ודרכים מכוונים דאל"כ נכנסו לתוך רה"י.

וכן נראה לכאורה לשון ספר אוהל מועד דרך יג נתיב ב שכתב וז"ל ואיזה רה"ר סרטיא והיא מסילה שהולכין בה מעיר לעיר ופלטיא גדולה וזו היא רחבה שמתקבצים שם לסחורה כשווקים שבמדינות ואע"פ שדלתות המדינה ננעלות בלילה. וכן מבואות של עיר המפולשין ורחבים י"ו אמה ופתחיהן מכוונים זו כנגד זו דינן כרה"ר והוא שאין דלתותיהן ננעלות בלילה עכ"ל.

משמע נמי שמחלק בין עיר מוקפת חומה או לא דבפלטיא דס"ל דלא מהני דלתות ננעלות לא כתב התנאי שיהיו שעריה מכוונין דכיון דלא מהני מחיצות מה איכפת לן אם אינם מכוונים דהלא עיקר הטעם דבעינן שיהיו הרחובות מכוונים בעיר מוקפת חומה משום דאל"ה לא הוי רה"ר דהרי נכנסת הרה"ר לתוך רה"י, ואין רה"ר בתוך מקום מוקפת מחיצה, וכיון דבפלטיא לא מהני מחיצות לא איכפת לן מה שאינו הולכות ביושר ומכוון ממש נגד שערי העיר, דאפילו תוך המחיצות נמי הוי רה"ר, משא"כ במבואות המפולשין דמהני דלתות ומחיצות בעינן שיהיו השערים מכוונין זו כנגד זו כדי שלא יכנס הרה"ר בתוך הרה"י של ג' מחיצות שבצדדי העיר [וידויק הלשון דלתות המדינה, דהיינו שיש לה חומה ודלתות]. ומ"מ יש לדחות דפלטיא כיון שאינו מקום מיוחד להילוך ס"ל דלא בעינן שיהיו ישרים ומכוונים ממש כיון שאינו מגרע מה שאין ההליכה נוחה כ"כ כיון שלא נעשה להילוך, משא"כ במבואות המפולשין דנעשו להילוך ואם אינו מכוון לא ניחא ההליכה כ"כ ולא דמי לדגלי מדבר ואין חייבין עליה משום רה"ר, ועיין להלן בסוף הסי' שהארכנו בזה.

יא) וגם לשון הרמב"ן בחדושיו נמי שכתב "ומכוון עד חוץ למדינה... בכל עיירות ובכל כפרים שבעולם", ולכאורה היה משמע דס"ל דאפילו בעיר שאינה מוקפת חומה נמי בעינן שיהיו הרחובות מכוונין עד חוץ למדינה, יש לדחות דמש"כ "ומכוון עד חוץ למדינה" קאי על מה שכתב לעיל וז"ל דטעמא דמדבר [לא הוי רה"ר בזמן הזה] משום שאין שם דרך כבושה ולא מכוונת לילך בה לשום מקום ודמי לבקעה שהיא רשות היחיד לשבת עכ"ל. ומש"ה כתב דכל מבוי שמפולש בשני ראשין ומכוון עד חוץ למדינה הוא רה"ר, וכונתו שהוכן ללכת בה עד חוץ למדינה ואינו נפסק ע"י שדות וכרמים וכדו' דוקא אז הוי רה"ר, אבל לא בעי שיהא הרה"ר מכוון מפתח זו עד הפתח שכנגדו.

ולפ"ז אין ראיה ממש"כ במלחמות לגבי ירושלים שהיו שעריה מכוונין זו כנגד זו דס"ל דלעולם בעינן שיהיו הרחובות מכוונות אפילו בעיר שאינה מוקפת חומה, די"ל דס"ל דדוקא בירושלים כיון שהיתה מוקפת חומה בעינן בודאי בעינן שיהיו השערים מכוונין זו כנגד זו.

יב) **ובדברי** המאירי נמי ציינו האוסרים, למש"כ המאירי בדף נ"ט ע"ב וז"ל גדולי המפרשים כתבו (הראב"ד) שזה שהחמרנו בשני פתחים פירושו בשהפתחים מכוונים זה כנגד זה עד שדרך רה"ר עוברת עליה דרך ישר אבל אם היו שני פתחיה פתוחים מצד אחד אינם נחשבים אלא כפתח אחד עכ"ל. ודברי המאירי בשם הראב"ד צ"ע דהתחיל דהרה"ר בעי מכוון ממש זו כנגד זו, וגמר דרק כששני פתחיה לצד אחד לא הוי רה"ר, משמע דאם מפולשות לצד השני אף שאינה מכוונות נמי הוי רה"ר, ומדלא העיר המאירי כלום על דברי הראב"ד משמע דס"ל כוותיה, וא"כ שוב אין להביא ראיה מדבריו בדף ו' שכתב דבעינן שיהיו הרחובות ישרים דאפשר דלאו דוקא כדמשמע מדבריו כאן בדף נ"ט, ע"כ תשובת האוסרים.

האם יש לחלק בעיר מוקפת חומה בין רחובות מכוונים או שערים מכוונים

יג) ומה שחלקתי לעיל בסק"ג אות א-ב בין לשון רש"י בדף ו' ע"א ד"ה ר"ה ושאר ראשונים שכתבו ועיר שמצוין בה ששים רבוא ואין בה חומה או שהיה **רה"ר שלה מכוון משער לשער** שיהא מפולש דומה לדגלי מדבר עכ"ל, למש"כ רש"י בע"ב ד"ה אבולי דמחוזא, והראבי"ה והגמ"ר [וכן אם נימא שדעת הרמב"ן והאוהל מועד והכסף משנה והמ"א לחלק בין עיר מוקפת חומה או לא לענין רחובות ושערים מכוונים נמי ידויק כן] שכתבו הלשון **שערי העיר מכוונים** זה כנגד זה וכו'.

וחלקתים מפני ההערה שהעיר לי א"א מו"ר הר"ר עמרם יחיאל גרויז שליט"א דלכאורה מדברי רש"י בע"א דמשמע דס"ל לחלק לענין רחובות מכוונים בין עיר מוקפת חומה או לא, דדוקא בעיר מוקפת חומה בעינן שיהיו הרחובות מכוונין דאם לא יהיו הרחובות מכוונין יכנסו הרחובות לתוך מקום המוקפת בג' מחיצות שבשני צדדיה, אבל בעיר שאינה מוקפת חומה לא בעינן שיהיו הרחובות מכוונין כלל ואפ"ה הוי רה"ר, א"כ אפשר לפרש דאפילו בעיר מוקפת חומה נמי לא בעינן שיהיו השערים מכוונים זה כנגד זה וכן לא בעינן רחובות מכוונין ממש, וסגי אם הרה"ר מכוון בין שני השערים אף אם אין השערים מכוונים זו כנגד זו ואין הרחוב ישר מתחילתו ועד סופו ובלבד שלא יכנסו הרחובות לתוך שני הצדדים שמוקפין בג' מחיצות מחוברות (עיין בציור א, נדפס בסוף הספר), דהלא אם נימא דאתי רבים ומבטלי המחיצות במה שעוברים דרך הפירצה במערב ויוצאין דרך הפירצה במזרח, או לדעת הסוברים דאם יש פירצה עשרה במחיצה בטלה כל המחיצה מה"ת, א"כ נימא שאף אם אין השערים מכוונין זו כנגד זו מ"מ נתחלקו המחיצות לשתים, ואף שנשארו עדיין ג' מחיצות לכל אחד ואחד דהיינו קצת דופן מזרחי וכל דופן דרומי וקצת דופן מערבי מצד זה, ולצד השני נשארו כל דופן

הצפוני וקצת מדופני המערבי והמזרחי, מ״מ כל חלק וחלק שבמחיצות נעשו כמבוי שצידו אחד ארוך וצידו אחד קצר (עיין ציור ב) דכתבו התוס׳ בעירובין דף ח ע״ב ד״ה מניח בתירוץ שני והסכימו לזה הרשב״א והריטב״א שאם הרבים נכנסים שם נגד דופן הבולט הו״ל רה״ר גמורה מה״ת, וא״כ מה מהני שהעיר מוקפת חומה הלא נפרצה החומה ונתחלקו המחיצות והמקום שבאמצע העיר אינה מוקפת בג׳ מחיצות מחוברות, ורק אותן החלקים שנשארו בתוך שתי המחיצות המזרחית והמערבית (עיין ציור ג) שיש להם שלש מחיצות מעלייתא ומחוברות הוי רה״י.

וא״כ היה אפשר לומר דס״ל לכל הני הראשונים דאף אם אין הרה״ר מכוון מ״מ כל זמן שהוא בתוך אמצעית שתי הפתחים של החומה ואינה נכנסת לצד ימין או לצד שמאל המוקפין בג׳ מחיצות מחוברות הוי רה״ר גמורה מה״ת, דהלא לדידהו לא ס״ל כלל דבעינן רחובות מכוונין מתנאי רה״ר רק בעיר המוקפת חומה דאל״כ נכנסת הרה״ר תוך ג׳ מחיצות והוי רה״י כמו שדייקו האוסרים לעיל, וכאן הלא אין הרה״ר נכנסת לתוך מקום המוקפת ג׳ מחיצות מחוברות דהלא נפרדת ע״י הבקיעת הרבים שבאמצע, וא״כ להוי רה״ר אפילו בעיר מוקפת חומה אף שאין הרחובות והשערים מכוונין זו כנגד זו.

אלא שמדברי רש״י שכתב בהדיא דאבולי מחוזא **״שערי העיר היו מכוונין** זו כנגד זו״, וכן הגמ״ר שכתב דעיירות שלנו אינן רה״ר כי אם כרמלית לפי שמוקפות חומה **ואין שעריה מכוונים** וכו׳ וכן הראבי״ה שכתב דעיירות שלנו שהם מוקפות חומה **ואין מכוונים שעריהם** משער לשער שהם כרמלית, וכן הרמב״ן המלחמות כתב **דשערי ירושלים היו מכוונות** זו כנגד זו, וכן הכס״מ הוצרוך שיהיו **השערים מכוונין** זו כנגד זו, וכן העתיקו המ״א (עיין ציור ד). מכל אלו מוכח דלכו״ע צריכין שיהיו השערים מכוונין זו כנגד זו ואם לא כן לא הוי רה״ר, ומן הסתם אין שאר הראשונים חולקין ע״ז.

אבל לכאורה קשה הקושיא שהקשה אבי שליט״א והלא כל חלק וחלק הוי כמבוי שצדו ארוך וצידו אחד קצר שדינו כרה״ר כדלעיל. ובשלמא למ״ד דס״ל דלא אתי רבים ומבטלין מחיצה שפיר י״ל דאין המחיצה מתחלקת ע״י הבקיעת הרבים שבאמצע, אלא למ״ד דס״ל דאתי רבים ומבטלין מחיצה מאי איכא למימר, הלא ליכא כאן ג׳ מחיצות מחוברות. (ולכאורה מדברי הרמב״ן במלחמות שם נראה דס״ל דאתי רבים ומבטלין מחיצה, וכן מוכח קצת ממש״כ הראבי״ה דבפלטיא לא מהני מחיצות, ולכאורה אינו אלא למ״ד דאתי רבים ומבטלין מחיצה כמו שכתב הב״א בסי׳ כו, ואעפ״כ כתבו דבעינן שיהיו השערים מכוונין, וכ״ש לדעת הסוברים דגם הב״י פסק

כמ"ד אתי רבים ומבטלין מחיצה קשה כנ"ל).

יד) ושמעתי מהרה"ג ר' אשר עקשטיין שליט"א דומ"ץ דק"ק דחסידי בעלזא (בעמח"ס הביאורים וציונים על התו"ש) לתרץ די"ל דהא דבמבוי שצידו אחד ארוך וצידו אחד קצר אם הרבים בוקעין שם הוי רה"ר, אף שבאמת נשארו שלשה דפנות מחוברין, היינו טעמא רק משום שליכא דופן שלישי המקיף אותו מקום שנגד הדופן הבולטות, וא"כ לענינינו אף שהמחיצות של החומה נחלקין לשתים וכל צד הוי כמבוי שצידו אחד ארוך וצידו אחד קצר ובחלק אחד מן המחיצה מצרפין דופן המזרחי הבולטת מלמעלה, א"כ לא נתבטלה המחיצה ואף דלכאורה הוי כמבוי שצידו אחד ארוך וצידו אחד קצר, מ"מ כיון דסוף סוף יש דופן אחר כנגדו המחובר עם עוד שתי מחיצות אף שאין שתי הצדדים מצטרפין מ"מ המקום שבאמצע מוקפת בג' מחיצות (המחוברין עם עוד שתי מחיצות), ומש"ה בעינן שיהיו השערים מכוונין בעיר מוקפת חומה שהרי אם לא כן יהיה כל העיר רה"י אף שאין המחיצות מחוברות, ולא יעשה הרחוב רה"ר.

אפשר לחדש ולומר לדעת הגאון ר"א קוטלר זצ"ל, דאם הפירצה בזויות המחיצה לא בעינן שערים מכוונין אפילו בעיר מוקפת חומה

טו) אבל לפ"ז לכאורה יעלה דאם יהיה הפירצה בזויות המערבית של החומה (כגון לצד דרום, (ציור ה)) ורבים יכנסו שם אז אף אם יהיה הפירצה השנית מלמעלה מצד מזרח באמצע החומה ומשם יצאו הרבים נמי יהיה הרחוב המובילם רה"ר גמור אע"פ שאינה מכוון דכיון שלא נשארו מחוברין כי אם ב' מחיצות (כל צד דרום וחצי מזרח) ואינן מתחברות עם חציו השני של החומה (דהיינו חציו השני של צד המזרח ודופן הצפוני ורובו של דופן המערבי) דכיון שאין לצד הדרומי וחצי צד המזרחי כי אם שתי מחיצות נתבטלו וכאילו אין לעיר ההוא חומה וא"כ לא בעינן שיהיו הרחובות מכוונין. [ועיי"ש במשנת ר' אהרן דאם יש פירצה בזויות המחיצה אף הבית אפרים מודה דאתי רבים ומבטלין מחיצה, ועיין להלן ס"ד בדעת החזון איש], ודבר זה דוחק גדול לאוקמיה סתימת כל הני ראשונים ופסקו של הב"י והמ"א והובא בעוד שאר אחרונים דעכ"פ בעיר מוקפת חומה בעינן שיהיו הרחובות מכוונין דמיירי דוקא אם אין הפירצה בזויות החומה.

טז) ובאמת היה אפשר לומר דלעולם לא בעינן שיתחברו המחיצות אלא כל אחד ואחד אם יש לו ג' מחיצות אף שאינם מחוברין ואף שרבים עוברים ביניהם הו"ל המקום הזה רה"י גמור מה"ת כמש"כ החזון איש בסי' ק"ז סק"ד עיי"ש (ויתבאר בעזה"ש יותר להלן

בסי׳ ד׳) ואם נימא כן כדברי החזון איש ממילא יעלה שיש לנו מחיצות מעליתא סביבות שכונת בארא פארק ע״י הבתים המקיפין אותן מד׳ צדדין ואף שאינן מחוברות נמי הוי מחיצות, או שנימא דדעת רש״י והרמב״ן והגמ״ר והב״י והמג״א ושאר האחרונים דאם אין הרחובות מכוונין אפילו אין העיר מוקפת חומה נמי הוי לא הוי רה״ר וגם זה דלא כמש״כ הגר״א קוטלר שם, וצע״ג בשיטתו. (והריב״ש בסי׳ ת״ה דס״ל דאפילו אם בעיר מוקפת חומה לא בעינן רחובות מכוונין, אפשר דאה״נ דס״ל דפירצה של ט״ז אמה עכ״פ הוי מה״ת ומש״ה המחיצות מתחלקין, [ולעיל בסוף סק״ו הבאתי דאפשר דאף הריב״ש מודה ברה״ר גמור דבעינן רחובות מכוונין ודלא כמו שהבין המשכנות יעקב, והתם מיירי רק לענין תיקון הפתחים מדרבנן עיי״ש]).

ואף שהבית אפרים בסי׳ כ״ו נמי מחלק בין פירצות בזוית המחיצה לפירצות באמצעו, דבזוית המחיצה אמרינן אתי רבים ומבטלין מחיצה משא״כ באמצעו, היינו דוקא בכונת הגמ׳ בדף ק״א ע״ב דירושלים בתר שנפרצו הו״ל רה״ר ואוקמיה דוקא שנפרצו בזויות המחיצות דס״ל דבעינן ג׳ מחיצות מחוברות ואל״כ לא אמרינן אתי רבים ומבטלי מחיצה, ולא ס״ל הסברא דמקום שמוקפת תוך ג׳ מחיצות הוי רה״י גמור מה״ת אע״פ שאינן מחוברות, (עיין להלן ס״ד), מ״מ לאוקמיה לשון כל הני ראשונים ואחרונים דמיירי דוקא שנפרצו באמצעו צע״ג. ולדידיה לא קשה לשון כל הני ראשונים דהלא ס״ל דבעינן רחובות ושערים מכוונין אפילו בעיר שאינה מוקפת חומה, דאם לאו הכי לא ניחא ההליכה שם ולא הוי רה״ר, (עיי״ש בד״ה ועוד קשיא).

יז) ומדברי הב״י והכס״מ שהבאתי לעיל שכתבו וז״ל ונראה דה״ה אם יש לה **כמה פתחים אלא שאינם מכוונים זה כנגד זה** דכל שאינו מפולש משער לשער **לאו רה״ר הוא** כמו שנתבאר בסמוך עכ״ל. משמע דאפילו יש כמה פתחים לעיר כ״ז שאינם זו כנגד זו לא הוי הדרך שבאמצעו רה״ר ואין צריכין לה דלתות ננעלות אף שחלק הדופן שבאמצע דופן מזרח ומערב נפרדת כבר מן צד צפון ודרום ואינם מתחברים עם הצדדין מ״מ בעינן שערים מפולשין ומכוונין זו כנגד זו, וע״כ מוכרח אחד מן היסודות שהבאנו לעיל או יהיה מזה ראיה גדולה לדברי החזון איש דאף כשאין הדפנות מתחברים ורבים בוקעין ביניהו נמי הוי רה״י גמור מה״ת. או דדעת הב״י דבעינן שערים מכוונין אפילו בעיר שאינה מוקפת חומה. ולפ״ז מש״כ בשו״ע מפולשים משער לשער והיינו מכוונין וכמש״כ המ״א, קאי אפילו על עיר שאין מוקפת חומה וכדברי המתירין.

וכן במאירי (בבית הבחירה ו ע״א) מפורש שהיו כמה שערים לירושלים, ואפ״ה בעינן רחובות מכוונות אלא שאין מדבריו ראיה דהלא דעתו כמעט ברור דבעינן רחובות מכוונין אפילו בעיר שאינה מוקפת חומה,

ודלא כדעת שאר פוסקים דמשמע שמחלקין בין עיר מוקפת חומה או לא. (ולדעת הגאון ר' אהרן קוטלר זצ"ל נצטרך לומר דמש"כ הב"י דאפילו יש כמה פתחים כונתו לשתים זו כנגד זו, אף שדחוק קצת דלעיל כתב שם בהדיא שני פתחים, א"כ למה שינה הלשון לכמה).

אפשר דאף אם נימא דלא בעינן רחובות מכוונין מ"מ בעינן רחובות מפולשין משער לשער

יח) **הוסיפו המתירין**: דבאמת אף אם נימא דלא בעינן רחובות מכוונין בעיר שאינה מוקפת חומה כמו שהבאתם מכל הני ראשונים (ודלא כדעת הרשב"א והריטב"א והמאירי והאו"ז דמפורש בדבריהם להיפך) מ"מ י"ל דבעינן שיהיו הרחובות מפולשין משער לשער, כלשון כל הני ראשונים שהבאתי באות ג' דהיינו שבאותו רחוב שנכנסין לעיר מצד מערב יוצאין מצד מזרח ואין צריכין לעקום עצמן מרה"ר זו שנכנסו בה ולצאת לרה"ר אחר לצד צפון או דרום דאל"כ לא דמי כלל לדגלי מדבר דאף אם נימא שלא שלא היו שם הרחובות מכוונין מ"מ הרחובות היו מפולשין משער לשער, וכן משמע בריא"ז שהבאתי לעיל אות ג' "מבואות של כרכים המפולשין חוץ לעיר מצד זה ומצד זה" דהיינו שאף שלא כתב מכוונין מ"מ הוצרך שיהיו המבואות מפולשין עד חוץ לעיר מצד זה ומצד זה, וכיון שכל הרחובות של בארא פארק נפסקות באמצע בדעד ענד'ס וכדומה וצריכין לילך לצד צפון ולדרום ואינו מפולש משער לשער וממילא לא הוי רה"ר דאורייתא ומהני צורות הפתחים שעושין ולא בעינן דלתות.

יט) וכן מפורש בא"א להרב מבוטשאטש בסי' שמ"ה, וכן מפורש בשו"ת דברי מלכיאל חלק רביעי ס"ג דבעינן רחובות מפולשין מן הקצה אל הקצה, וכ"נ דעת הצמח צדק שם דאם נתעקם הרחוב כמין ד' הוי כרה"ר אחר ובעינן שאותו רה"ר יהא מפולש משער לשער, ואפשר שזהו ג"כ כונת המהרש"ם והתירוש ויצהר. וגם המ"ב בסי' שס"ד סק"ה העתיק הלשון ומפולשים משער לשער. ואפשר שזהו כונת רש"י ושאר הראשונים שמחלקים בין עיר שמוקפת חומה או לא דבעיר שאינה מוקפת חומה א"כ מן הסתם כל דרכיה מפולשין משער לשער והכל רה"ר משא"כ בעיר מוקפת חומה שלא הוי רה"ר אלא אותו דרך המכוון בין הפתחים המכוונים זו כנגד זו [דבאמת דוחק קצת לומר דמש"כ רש"י דבעיר מוקפת חומה בעינן שיהיו השערים מכוונים דאל"כ נכנסת הרה"ר לתוך רה"י ולא הוי רה"ר דהלא זה דבר ברור דרש"י בא להשמיענו כאן דיני וצורת הרה"ר דבעינן מפולשין ולא דיני רה"י, אלא דכונתו כמו שנתבאר דבעיר שאינה מוקפת חומה כל רחובותיה כיון שמפולשות מעבר לעבר לשני צדדי העיר הוי רה"ר משא"כ בעיר מוקפת חומה שרק אותו דרך המכוון בין שני השערים הוי רה"ר]. (ובאמת ראיתי כבר מי שפירוש

הלשון "מפולש" דהיינו נוקב ועובר מן הקצה אל הקצה, וזה ראיה למה שכתבנו).

כ) ועוד דכיון שרחובותינו מוקפין בבתים לשני צדדים א"כ כל הרחובות יש להן ג' צדדין דעקמימות הרחוב עושה מחיצה לעצמו ועכ"פ כשנתעקם בעקמימות חריפה וכדעת החזון איש שנביא להלן בסי' ד'.

מדברי הראבי"ה נראה דבעינן שיהיו הרחובות מפולשין עד חוץ למדינה

כא) וראיה גדולה לדברינו מדברי הראבי"ה בסי' שצ"א שכתב וז"ל וליכא למימר א"כ ניבעי מפולש מסוף העולם ועד סופו דאפילו דגלי מדבר הפילוש היה רק במחנה דידהו בעגלות והוה כמו עיר אחרת עכ"ל. ולכאורה אין שום הבנה לקושיתו דנימא דליבעי מפולשין מסוף העולם עד סופו, דהלא אם נימא דהא דבעינן מפולשין היינו טעמא דאל"כ יש למקום ההוא ג' דפנות וא"א לצאת מצד השני ולא דמי לדגלי מדבר, והא דבעינן רחובות ושערים מכוונות דוקא בעיר מוקפת חומה כדדייקו האוסרים מדברי הראבי"ה, א"כ מאי קשיא ליה א"כ ניבעי מפולש מסוף העולם ועד סופו, הלא בודאי כיון שיצא מן העיר בודאי פתוח ומפולש עד סוף העולם דהלא יכול לילך לכל מקום שירצה ובודאי שאינו מוקף מחיצות, ודוחק גדול לומר שכונתו להקשות קושית התוס' והראשונים בדף כ"ב ע"ב דנימא דכל העולם מוקף מחיצות ע"י האקיינוס המקיף אותה, דלא משמע כן מדבריו, ועוד דא"כ יתרץ כדידהו דמפני גודל המחיצות לא הוי רה"י, או דאתי רבים ומבטלין מחיצה בידי שמים. אלא דכונתו דאם נימא דבעינן שיהא הרה"ר מפולש משני צדדי העיר, (או אפשר אפילו מכוונות) א"כ נימא נמי דבעינן שאותו רה"ר יהא מפולש מסוף העולם ועד סופו, וע"ז שפיר מתרץ דלא בעינן רק דמי לדגלי מדבר ושם היה הפילוש רק במחנה דידהו.

בימים הקדמונים היו כמה רחובות מכוונין ממש

ואל תתמה דא"כ היכן היה רה"ר בימים הקדמונים והלא מן הסתם גם הרחובות בימים ההם לא היו מכוונין או מפולשין משער לשער ואעפ"כ טרחו הראשונים והאחרונים להמציא ההיתר ע"י ששים רבוא וכדו' ולא אמרו דכל רחובותינו אינן מכוונין ומפולשין וכדומה. ע"ז אציין לך דברי האשל אברהם להרב מבוטשאטש שכתב בפירוש בסי' שמ"ה שיש כמה דרכים מפולשין ואינם מעוקמין. וכן הפמ"ג בסי' שס"ד א"א סק"ב כתב שהרחובות בזמנו היו מכוונין וכ"כ הצמח צדק וכן הרה"ג ר' שלמה דוד כהנא במכתבו לענין העיר ווארשא כתב וז"ל ע"ד שאלתו אם בעיירות הגדולות צריכין לחוש לר"ה דאורייתא שלא יהיה היתר לתקן רק בדלתות, לדעתי בעיירות קטנות שדרך המלך עוברת בה ומפולש

מעבר אל עבר יש יותר חשש מעיירות גדולות וכו' עכ"ל הרי העיד שהיו להם דרכים מפולשין מעבר לעבר. [וכן ראיתי מפה מעיר אלכסנדרית ונדפס בספר דברי מנחם ח"ב עמוד ס' וכל דרכיה מכוונין ומפולשין עד לסוף המדינה].

האם אפשר לומר דאם לא בעינן ס' רבוא בוקעין ברחוב א"כ לא ניבעי מכוונין או מפולשין

כב) **עוד הוסיפו האוסרים:** ע"פ מה שהעיר הגאון ר' שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל והובאו דבריו בשש"כ פרק י"ז הערה יח וז"ל דלדעת הסוברים שאין צריכין דוקא ס' רבוא אין להקל גם אם הרחובות אינם ישרים דמכיון דיש עכ"פ מקום של ט"ז על ט"ז אמה שהוא מפולש ואינו עקום והרי ממילא גם השאר דינו כמפולש לרה"ר, וגם מסתמא יש בכל מקום שיעור של ט"ז אמה שהוא מפולש ולכן יש להחמיר לחשוש שזה רה"ר עכ"ל.

כג) **תשובת המתירין: א'** דהלא כבר סומכין על דעת רוב ראשונים דס"ל התנאי של ס' רבוא כמו שהאריכו הבית אפרים בסי' כו והבית אב תנינא ס"ה, ולענין זה אין נפק"מ אי בעינן שיעברו הס' רבוא ברחוב אחד או אם מצטרפין כל רחובות העיר יחד דסוף סוף אין לנו שום רחוב שעובר ומשמש במקום שדרים הס' רבוא שיהא מכוון ומפולש משער לשער.

ב' ועוד דלכאורה הדבר מפורש ברמב"ן בחדושיו דף נ"ט שהבאנו לעיל דאפילו אם לא בעינן התנאי של ס' רבוא כדי לעשות המקום לרה"ר מ"מ בעינן שיהיו הרחובות מכוונין עד חוץ לעיר, וז"ל הרמב"ן סוף דבר אין לנו אלא מה שמוזכר בתלמוד וכו' הילכך כל מבוי שמפולש בשני ראשין **"ומכוון עד חוץ למדינה"** ורחב שש עשרה אמה הוא רשות הרבים גמורה בכל עיירות ובכל כפרים שבעולם עכ"ל. והלא דעת הרמב"ן שם דלא בעינן ס' רבוא כלל דלהוי המקום רה"ר, ומ"מ הוצרך שיהיה הרחוב מכוון עד חוץ למדינה, ולא מיבעיא אם כונתו במש"כ "ומכוון עד חוץ למדינה" דצריכין שיהיו השערים מכוונים זו כנגד זו, הרי מפורש דבעינן שיהיו הרחובות מכוונין עד סוף המדינה ולא סגי בשיעור ט"ז אמה על ט"ז אמה, אלא אפילו נימא דכונתו דצריכין שיהיו הרחובות מכוונין לילך בהם עד סוף המדינה ולא יפסיק באמצעו שדות וכרמים, מ"מ גם ע"ז יקשה סברת הגרש"ז אויערבך זצ"ל דדל מהכא חלק השני של המדינה ויעשה המקום רשות הרבים ע"י שחלק ההוא הרחבה ט"ז אמות על ט"ז אמות, אלא ע"כ צ"ל הטעם דאף דשיעור רוחב רה"ר שיהיה רק ט"ז אמה על ט"ז אמה מ"מ הרחוב צריך שיהא ראוי להילוך בני אדם כדי שיהא אפשר לעבור מראש העיר והכפר מצד אחד עד סופו לצד השני, ואל"כ אין הרחוב משמשת את האנשים כמו ששימשו הרחובות במדבר, ולא הוי רה"ר. וכן משמע

מדברי הרשב"א והריטב"א והמאירי דל"ס להו התנאי של ס' רבוא ואעפ"כ כתבו דבעינן שיהיו הרחובות מכוונים ולכאורה אם יהיה רק מקום אחד מכוון ט"ז אמות על ט"ז אמות השאר יהא מפולש לה ויהיה המקום רה"ר גמור, וא"כ מה הוסיפו בתנאי זה, אלא ע"כ הרחוב צריך שישמש את אנשי העיר להוליכם מראשם ועד סופם, וגם יהא ניחא ההליכה שם.

ועוד דאם הטעם דבעינן רחובות מכוונין דאל"כ יעשה ע"י עקמימות הרחובות נעשו כמחיצות כדברי החזון איש, הרי ברור דאם יתעקם אפילו אחר ט"ז אמות מ"מ נעשה המקום כרה"י, ובודאי דבעינן רחובות מכוונין מתחילת העיר עד סופו.

האם בעינן רחובות מכוונין בפלטיא

כד) **הוסיפו האוסרים**: דאף אם נימא דבעינן רחובות מכוונין או מפולשין משער לשער מ"מ אפשר דבפלטיא לא בעינן שיהיו הרחובות מכוונין או מפולשין משער לשער כמו שנסתפק הבית אפרים בסי' כו ד"ה ועוד קשיא, דאפשר דהא דבעינן רחובות מכוונות היינו דוקא ברחובות שמיוחדים להילוך, וכיון שמתעקמות לא ניחה ההליכה בהן ולא הוי רה"ר דלא דמי לדגלי מדבר שהיו ישרים ומכוונות, אבל פלטיא שנעשה רה"ר רק משום שהרבים מתקבצים שם א"כ אפשר דלא בעינן שיהיה מכוון משער לשער דהלא לא נעשית הרה"ר להילוך, וכן הצמח צדק שם מסתפק בזה ונוטה קצת להחמיר, וא"כ יש לחוש לרחוב 13 מקום החניות דהוי פלטיא ולא בעינן שיהיו השערים מכוונין או מפולשין והוי רה"ר, ולא מהני צורת הפתח ובעינן דלתות.

כה) **תשובת המתירין**: אף שהבית אפרים מסתפק בזה ומסברתו היה נוטה להחמיר מ"מ הביא דמ"מ מדברי הפוסקים לא משמע כן, ואפילו בפלטיא נמי בעינן שיהיה מכוון. וכן הצמח צדק נמי ציין שמדברי הפוסקים לא משמע כן אלא שהניח הדבר בצ"ע, וע"כ עלינו לברר למה לא חששנו לדעתם לומר דאפילו ברחוב 13 נמי בעינן שיהיו הרחובות מכוונין או עכ"פ מפולשין משער לשער, דהנה מקור הדבר לחלק בין סרטיא לפלטיא נילקחין מדברי הרשב"א בעבודת הקודש ריש שער ג', וכדי לבאר הדברים מוכרחין אנו להביא דברי הרשב"א וטעמו.

וז"ל הרשב"א שם, איזו רה"ר כל מקום שרחב ט"ז אמה על ט"ז אמה ומתקבצין שם בני אדם לסחורה ולעשות שם צרכיהם כשווקים שבמדינות, ואע"פ שדלתות המדינה ננעלות בלילה. וכ"כ הראבי"ה בסי' שע"ט (עמוד 394) וז"ל פלטיא, היינו רחוב העיר שהוא גדולה ומצויין שם בני אדם ויושבים בשוק. ונראה לי אפילו אינה מפולשת משער לשער משני צדדים וכו' עכ"ל. וכ"כ בספר

אוהל מועד דרך יג נתיב ב' העתקתי לעיל לשונו, דבפלטיא אפילו בדלתות נעולות בלילה נמי הוי רה"ר.

האם בעינן שהרבים יתקבצו שם בשוק כדי לעשות המקום לפלטיא

כו) והבית אפרים שם והאבני נזר בסי' רס"ז הבינו סברת הרשב"א וסייעתו דאזלי לשיטתייהו דס"ל דאתי רבים ומבטלין מחיצה כ"ז שאין המחיצה חוסמת ומעכבת את הרבים מלילך, וא"כ הפלטיא שלא נעשית להילוך ונעשית רה"ר משום שהרבים מתקבצין שם וא"כ אף שדלתותיה נעלות בלילה מ"מ אינה מעכבת את קיבוץ הרבים. לא כן הסרטיא שנעשית להילוך וכיון שדלתותיה נעלות בלילה וא"א לצאת משם ונמצא שחוסמת את הרבים ולא דמי לדגלי מדבר לא הוי רה"ר. וא"כ כיון שהפלטיא לא נעשית להילוך הסתפקו הבית אפרים והצמח צדק דילמא לא בעינן שיהיו מכוונין כדי לעשותו לרה"ר.

אבל המאירי בשבת דף ו ע"א וכן בספר הבתים (על הרמב"ם פרק י"ד מהלכות שבת) הביאו סברת הרשב"א דשאני סרטיא דכיון שנעשית להילוך הרבים שיוכלו לצאת לחוץ לעיר ובני עיר אחרת יוכלו לבוא לתוך העיר, ואם הדלתות נעלות בלילה וא"א להו לצאת ולבוא לא הוי רה"ר, משא"כ הפלטיא שנעשית לאנשי העיר בלבד וא"כ מה שנועלין דלתות המדינה שלא יוכלו לצאת משם, סוף סוף אין המקום חוסמת את אנשי העיר מלבוא להפלטיא ולחזור לביתם. (ובאמת גם הבית אפרים מב ע"ב בא"ד אבל הביא גם סברא זו) ואם יעשו מחיצות עם דלתות ננעלות סביב הפלטיא ויעכוב את הרבים מליכנס לשם בלילה, אה"נ שלא יהיה רה"ר. ולכאורה לפי הבנתם בדברי הרשב"א אין מקום לחלק בין סרטיא לפלטיא דסוף סוף בעינן שיהיו הרחובות מכוונין כדי שיוכלו לצאת וליכנס לשם.

כז) ולכאורה יש לחלק עוד בין סברת הבית אפרים וסייעתו לסברת המאירי וספר הבתים דלסברת הב"א וסייעתו י"ל דכדי לעשות המקום לפלטיא בעינן דוקא שיתקבצו שם הרבים בשוק דאז נעשית השוק לרה"ר כיון שהרבים מתקבצים שם, משא"כ אם אין אין קונים שם בשוק רק הכל תוך החניות ואין הרבים מתקבצים בשוק וכל השוק נעשית רק להילוך לא נעשית רה"ר אם דלתותיה ננעלות בלילה. [וידיוק לפ"ז לשון הראבי"ה ומצויין שם בני אדם עומדים ויושבים בשוק, וכעי"ז לשון הרמב"ן בדף נ"ט]. משא"כ לסברת המאירי והספר הבתים אפשר דאין נפק"מ אם הפלטיא בשוק או בתוך הבתים בפנים דכיון שהרחוב ההוא נעשית לעיקרו בשביל אנשי העיר אף אם דלתות המדינה ננעלות בלילה מ"מ אינה מעכבת לאנשי העיר ליכנס לשם י"ל דהוי רה"ר.

כח) וא"כ לכאורה בין כך ובין כך לית לן האידנא בכל העיר ברוקלין אפילו פלטיא אחת שלא יצטרכו שיהיו שם השערים מכוונין דאם נימא דהא דלא בעינן בפלטיא שערים מכוונין משום שלא נעשית להילוך הרבים ונעשית רה"ר משום שהרבים מתקבצים שם כסברת הב"א, א"כ בעינן שיתקבצו בשוק, ולא כן האידנא שאין מתקבצין בשוק כלל רק הכל בתוך החניות א"כ הרחוב נעשית רק להילוך ובעינן רחובות מכוונין, ואם נימא שנעשית רה"ר משום שמשמשת לאנשי העיר כסברת המאירי וספר הבתים א"כ בודאי צריכין שיהיו הרחובות ישרים בלי שום עיקום כדי שיהא ראוי להילוך, ולצאת ולבוא משם.

אף אם נחוש לומר דלדעת הרשב"א לא בעינן רחובות מכוונין בפלטיא מ"מ לדידן בעינן ס' רבוא בוקעין בהפלטיא ואין כל אנשי העיר מצטרפת לזה

כט) ועוד י"ל דאפשר דאף אם נימא דלדעת הרשב"א לא בעינן בפלטיא רחובות מכוונין מ"מ כדי לעשות המקום לפלטיא, בעינן שיעברו שם ס' רבוא אינשי או עכ"פ יהיו רגילים לבוא שמה ואין כל אנשי העיר מצטרפין לזה אם אינן רגילין לשמש ברחוב ההוא, ואפילו אם נימא דכדי לעשות הרחובות לרה"ר כל אנשי העיר מצטרפין לשיעור הס' רבוא כדמשמע מדברי רש"י עירובין דף ו ע"א ד"ה רה"ר, מ"מ לא דמי לענינינו דשאני התם דכיון דשכל הרחובות משתמש להילוך, א"כ הכל מצטרפין, משא"כ בפלטיא שרוצין לעשותה למין רה"ר אחר דהיינו לפלטיא ע"י קיבוץ הרבים בעינן שלמעשה יתקבצו שם הרבים או יהיו רגילין להתקבץ שם, וא"כ מי שאינו רגיל להשתמש שם בודאי שאינו מצטרף לשיעור הס' רבוא, וא"כ לענינינו רחוב 13 שרוצין לעשותה פלטיא כיון שאינה משמשת לס' רבוא רק לדרים בשכונה הזאת וקצת מן החוץ וכ"ש שלעולם אין מתקבצין שם ס' רבוא לא הוי פלטיא ובעינן רחובות מכוונין או עכ"פ רחובות מפולשין משער לשער, וכיון שמתעקמות לגמרי ברחוב 36 (ולצד השני ברחוב 86) לא הוי רה"ר. (והאג"מ בח"ד ספ"ח שכתב דכל העיר מצטרפת לשיעור ס' רבוא של פלטיא אזיל לשיטתו דס"ל דכל העיר ברוקלין הוי פלטיא, ודבריו צע"ג, דמ"ש רחובות עיר ברוקלין דלהוי פלטיא יותר מרחובות המדבר שאף שם היו דרים ס' רבוא ואעפ"כ לא היתה נחשבת לפלטיא וכן רחובות ירושלים נמי לא היתה נחשבת לפלטיא אע"פ שהיו שם דריסת ס' רבוא כמש"כ רש"י בעירובין ו ע"ב ד"ה ירושלים, והאמת יורה דרכו דפלטיא שי"ל דמשונה דינו משאר רה"ר אינו אלא מקום קיבוץ רבים בשוק כמש"כ הראבי"ה בהדיא).

ועוד דכבר הוקשה הבית אפרים שם ובשו"ת מים רבים סי' ל"ח על הרשב"א ממה דאמרינן בעירובין דף ק"א ע"א דאפילו לשווקות של ירושלים היה מהני דלתות נעולות, והניחו את דברי הרשב"א בצ"ע.

וראיתי מתרצים דפלטיא אינו שוק אחד אלא מקומות גדולות מיוחדים לשווקים כלשון המדרש איכה פ״א אמר רבי שמואל כ״א פלטיות היו בירושלים ועל כל פלטיא ופלטיא כ״ד שווקים, ולפ״ז שפיר י״ל ששוק יחידי אינו בכלל פלטיא, וא״כ י״ל דרחוב 13 אינה פלטיא כלל ובודאי דבעינן רחובות מכוונין.

סימן ג׳
האם נחשבת הכביש מקום הילוך הקאר׳ס לרה״ר או לא, והאם אפשר לומר שיתחלקו הרחובות לשתים ע״י הכביש המפסקת באמצעה ולא הוי רחבה ט״ז אמות

א) **עוד הוסיפו המתירין** דהלא בעינן שרה״ר יהא דומה לדגלי מדבר שהיו מזומנים ומיוחדים להילוך בני אדם ברגלים, לא כן אם המקום מיוחד רק לבני אדם כשיושבים בקאר׳ס דהקאר׳ס מוקפות מחיצות גובהן י׳ טפחים ורחבן ד׳ על ד׳ טפחים נמצא שהמון רשיות היחיד עוברין זה אחר זה בהכביש אבל לא בני אדם שהרי הם נמצאים בתוך הרה״י ומקום הכביש לא נעשה רה״ר דאף שהמקום משמשת את הרבים מ״מ לא נעשית רה״ר אלא אם רבים עוברים שם ולא במה משמשים שם ואין אנשים הללו מצטרפין לס׳ רבוא בוקעין, וזהו דעת המהרש״ם בח״א סי׳ קס״ב והבין כן בדברי הבית אפרים בסוף סי׳ כו, וכ״ד הישועות מלכו (להגאון ר׳ יהושע קוטנא זצ״ל) סי׳ כו, ובשו״ת הרי בשמים מהדורא חמישאה, דבני אדם הללו אינם נחשבים כהולכין ברה״ר. והרה״ג ר׳ מנשה קליין שליט״א בספרו הביא קצת ראיה לסברא זו מדברי הרמב״ן בעירובין דף מ״ג עיי״ש

והוסיף הבית אב תנינא סי׳ ט׳ ענף ב׳ בשם ספר תקות זכריה דלפי סברא זו י״ל דכהיום אין לנו שום רה״ר שהלא בני אדם הולכין רק על צידי הדרך שאינם רחבים ט״ז אמות ורק בעת הצורך עוברים מהר על אמצעה [ופשוט שאינו מקום הראוי לרה״ר]. וגם המקום המיוחד לעבור בסוף הרחוב ג״כ אין רחבה ט״ז אמות נמצא שאין לנו רה״ר רחבים ט״ז אמות על ט״ז אמות. וכ״כ בשו״ת דברי יציב להגה״ק מקלוזנבורג זצ״ל או״ח ח״ב סי׳ קע״ב אות י״ג. וכן ראיתי מובא בשם הגאון ר׳ יונתן שטייף זצ״ל.

ב) **דעת האוסרים**: כמו שכתב האג״מ באו״ח ח״ה סי׳ כח דמסברא ודאי שאין טעם לזה דמה לנו איך שעוברים אם ברגל או ברכבות ומאשינס דמה שבתוך הקאר׳ס הוא רה״י הא עכ״פ רה״י זה הרי הוא אינו קבוע לשכון בו אלא נעשה רק להעברת אינשי ולא נחשב כלל שקארס הולכין אלא שאינשי הולכין ע״י הקארס נמצא דסוף סוף המקום משמש לס׳ רבוא, וגם דחה הראיה מדברי הרמב״ן, עכת״ד.

ג) **והנה** המהרש״ם הביא סברא זו דאנשים שנוסעין בעגלות שדינם

כרה"י לא נחשבו כהולכין ברה"ר בשם הבית אפרים, ובאמת הבית אפרים מיירי שם ביושב על עגלה גבוהה י"ט מן הארץ אף שאינו רה"י שאין לה מחיצות גבוהות י"ט מ"מ י"ל דלא נחשב כעובר ברה"ר כיון שלמעלה מי' אינו אלא מקום פטור ולא מיירי ביושב למטה מי' בתוך רה"י. אלא שכנראה שהמהרש"ם הבין דכ"ש אם יושב ברה"י אף למטה מי' כיון שסוף סוף אינו ברה"ר אלא ברשות אחר, וגם מלשון הבית אפרים משמע שם קצת כן דכ"ש אם נימא דהעגלה הוי רה"י דבודאי אינו נחשב כהולך ברה"ר ואפילו אם הוא למטה מי'. (עיי"ש בבית אפרים שכתבו רק לסניף, אבל המהרש"ם נקט הדבר לוודאי, וכן הישועות מלכו נקטו הדבר לודאי).

ד) **והנה** מה שהוסיפו המתירין לענין העיר ברוקלין דאין אנשים מצטרפין לס' רבוא כמעט שלא הועילו כלום האידנא כאן בשכונת בארא פארק, דלדעת הני פוסקים דס"ל דאם מצויין בעיר או עכ"פ ברחובותיה ס' רבוא דכל רחובותיה הוי רה"ר גמור, דהלא אף אם נימא דמשעה שנכנס האדם לתוך הקאר הוי כאילו נכנס בחזרה לתוך ביתו ושוב אינו ברה"ר מ"מ כבר היה האדם ברחוב וברה"ר אפילו רק לרגע אחת מ"מ מצטרף לשיעור הס' רבוא, ובשלמא בימים הקדמונים שהיו רוכבין בעגלות שהונחו בלילה לתוך חדר המיוחד להם עם הסוסים, ובבוקר נכנס האדם לתוכו ובדרך זו יצא לחוץ וא"כ נמצא שלא היה עובר ברה"ר כלל כי אם בעגלה שלו, משא"כ האידנא שרוב הקאר'ס הם בחוץ ברחוב וצריכין לצאת מן הבית כדי ליכנס לתוכה נמצא שכבר הלך האדם בחוץ ומצטרף לחשבון הס' רבוא.

ולא הוסיפו המתירין בזה לענינינו רק אם נימא דבעינן שיהיו הס' רבוא ברחובות העיר בפעם אחת וכמו שהסתפקנו לעיל בסי' א' בדעת האג"מ שם, דאז בודאי י"ל דכל אותן אנשים שבתוך הקארס והבאסעס אינן מצטרפין ויצטרכו שידורו בעיר הרבה יותר מג' מליון אנשים כדי שיהיו ברחוב ס' רבוא בפעם אחת. או אם נימא דהא דלא מהני צורת הפתח ברה"ר היינו דוקא אם עוברין ס' רבוא דרך הצורת הפתח ורק אז אמרינן אתי רבים ומבטלין מחיצה אז שפיר נוכל למימר דמה שעוברין האנשים ע"י הקאר'ס לא הוי ס' רבוא בוקעין כיון שאינן עוברין ברה"ר וכמ"ש הבית אפרים שם וא"כ שוב מהני צורת הפתח.

ומ"מ הועילו המתירין לענין אם נוכל לחלק הרחובות לשתי חלקים דהיינו שצידי הרחובות (sidewalk) מקום הילוך האנשים יחשבו כל אחד בנפרד כי מקום הכביש שאינו אלא כרמלית מחלקם ואז יעלה שכל צד אחד בנפרד לא יהא רחב ט"ז אמה ולא יהיה לנו רה"ר בזמן הזה אפילו לדעה ראשונה דלא ס"ל כלל התנאי של ס' רבוא, וכמ"ש לעיל בשם התקות זכריה והדברי יציב והגאון ר' יונתן שטייף זצ"ל.

בירור בדברי המ"א בסי' שמ"ה, ולתרץ קושיות הספר יציאות השבת

ו) ומה שהקשה מדברי המ"א סי' שמ"ה סקי"ד שהביא על מה שכתב המחבר דימים ונחלים הוי כרמלית את דברי היראים שהקשה וז"ל (המ"א) וא"ת הא מיא לא מבטלי מחיצה כמש"כ סי"א [והא דופני הים ודאי גבוהים י' - מחצית השקל], וא"ל מפני שהספינות שטות ע"פ המים מבטלי מחיצתא דא"כ ליהוי רה"ר, וי"ל דכל חריץ שאינו משופע כדי שיתלקט גבוה י' מתוך ד' אמות לא הוי רה"י כמש"כ סי"א ורה"ר נמי לא הוי שאינו נוח תשמיש הליכתו מפני המים עכ"ל. (דברי המ"א צריכין בירור דהיאך יבטלו הספינות ששטין בתוך הים את המחיצות שסביב הים, כבר האריכו בזה הפוסקים ויבואר קצת להלן). וממש"כ המ"א "וא"ל מפני שהספינות שטות על פני המים מבטלי מחיצתא, דא"כ להוי רה"ר" מדייק היציאות השבת דספינות מבטלין מחיצות וכן עושין רה"ר לולי דלא ניחא תשמישתיהו אף דהספינות עצמן הם רה"י.

וי"ל ע"פ מה שהקשה השבילי דוד בסי' שס"ג סכ"ט על דברי המ"א הנ"ל, דהיאך אפשר לומר דאין המים מתלקטות י"ט מתוך ד"א דא"כ מאי מקשי הש"ס בדף כ"ב ע"ב דכל העולם לא יהיה רשות הרבים משום דמקיף ליה אוקיינוס, והלא אינו מתלקטת י' טפחים מתוך ד' אמות ואמאי איצרכו התוס' שם לחדש דאפילו רבנן מודו דלא אתי רבים ומבטלי מחיצתא במחיצה שנעשית בידי שמים עיי"ש, ועוד דלמה לא תירוץ המ"א דמש"ה אין הים רה"י משום דאתי רבים ומבטלי מחיצתא שנעשית בידי שמים כמו שכתב בסי' שס"ג סק"ל. ותירוץ דודאי דבמקום הנמל שרבים עוברים שם לא הוי מחיצה משום דאתי רבים ומבטלין מחיצה שהיא בידי שמים כמו שכתבו שם התוס', אלא שהוקשה ליה להמ"א דבאמצע הים שאין הרבים עוברים שם יעשה רה"י משום שמתלקטות י' טפחים מתוך ד"א וא"ל משום ספינות הבוקעין שם מבטלין את המחיצות, דא"כ יעשה הים רה"ר, אלא **שזאת ברור שאין הספינות מבטלין מחיצה** וגם אין עושין רה"ר וא"כ הדרא קושיא לדוכתיה שיעשה הים רה"י, ומתרץ המ"א בשם היראים דבאמצע המים אינו מתלקטת י' מתוך ד', וא"כ קשה יעשה רה"ר **ע"י אנשים ההולכים שם ברגלים**, וע"ז תירוץ היראים דלא ניחא תשמישתיה, עכת"ד השבילי דוד. ולפ"ז אינו ראיה כלל דבודאי אין ספינות מבטלות מחיצה אף דניחא תשמישתיהו, ואדרבה י"ל הטעם משום דהוי רה"י ואין אנשי רה"י עושין רה"ר. וכן כתב בכנסת יחזקאל סי' ו' עיי"ש.

בירור בדברי המ"א בסי' שס"ג

ז) ומה שהקשה היציאות השבת מדברי המ"א בסי' שס"ג סק"ל שכתב שם לענין מבוי שצידו אחד כלה לים דהים הוי מחיצה למבוי ע"י גוד אסיק אם מתלקט י' טפחים מתוך

האם בדגלי מדבר היו מצטרפין לס' רבוא האנשים שהיו רוכבין ע"ג סוסים או יושבין בעגלות

ה) ובספר יציאות השבת האריך מאוד להקשות על סברא זו המובא בכל הני פוסקים שאין אנשים שרוכבים ויושבים בתוך רה"י מצטרפים ועושין המקום רה"ר והביא שמבואר בכמעט כל הראשונים ואחרונים להיפך מדבריהם ודחה הסברא בשתי ידים ולא רצה לצרף סברא זו אפילו לסניף. וכדי שלא נשוי להו לכל הני רבוותא כטועים מוכרח אני להאריך ולתרץ את דבריהם שלא נצטרך לומר שלא ראו הני קדמאי לכל הני הראשונים והאחרונים שהביא.

ראשית כל, מה שהקשה דמנ"ל לחדש סברא זו שלא נזכר בפוסקים, ל"ק כלל, דהא גופא שנזכר בכל הפוסקים דבעינן רבים או ס' רבוא בוקעין ברה"ר תמיד דומיא דדגלי מדבר, זאת גופא הסברא דאין לנו שום בוקעין באמצע הכביש ברה"ר שאנשים הללו אינם ברה"ר כי אם ברשות היחיד. ומה שהקשה עוד וכי לא יצטרפו רוכבי הסוסים והעגלות במדבר, אין קושיא כלל דבודאי מצטרפין כמש"כ המ"א בסי' רס"ו סק"ז [בנוגע לענין איסור תחומין] דאם רגלי האדם כשרוכב על הסוס תלויים למטה מי' טפחים הוי כרוכב למטה מי' [ולכו"ע אסור לצאת חוץ לתחום, וא"כ ה"ה לענינינו]. וגם רוכבי עגלות אם אין העגלה גבוהה י' מן הארץ וגם אין לה דופן גבוהה י' בודאי כיושב ורוכב על הארץ דמי, וכי מאן יימר שעגלות שבמשכן היו גבוהות י' מן הארץ או היו לו דפנות י"ט כדי שנימא שלא יצטרפו.

ומה שהקשה עוד דאיך שייך למימר שאנשים שיושבין בתוך מחיצות אינן מצטרפין דלפי מה דקיי"ל (עירובין מ"ד ע"א) דבכל עושין מחיצה אפילו ע"י אנשים א"כ אם ילכו ס' רבוא בשוק יעשו כולם כמחיצה ולא יחשבו כהולכין בשוק, גם זו לא קשיא דבשלמא אם יתכנסו בשוק לשום איזה ענין כגון לשמוע או לדבר אם איזשהו כי ההוא דרבא שם בע"ב שהיו כל אנשים באים אחריו אחר הדרשה, אז בודאי שיתכנסו באופן שיהיו עומד מרובה על הפרוץ ויהיה מחיצה ואז לא יצטרפו לס' רבוא, אבל אם ילכו כדרך ההולכין בדרך כלל יהיה הפרוץ מרובה על העומד ובודאי שלא יהיה שום מחיצה כידוע. ולא תימא דאם כן אם היו במדבר איזה אנשים שהלכו מקובצים משום איזה סיבה ולדעת כל הני פוסקים אינם מצטרפים א"כ לא היה שם השיעור של ס' רבוא, גם זו לא קשיא דהלא היו שם הרבה נשים וקטנים וזקנים שישלימו המנין, ואין למדין מן המנין אלא משום שמפורש כן בקרא כמו שכתבו התוס' בעירובין דף ו ע"א ד"ה כיצד.

ד״א, והביא המ״א מדברי התוס׳ דדף כ״ב ע״ב וז״ל התוס׳ דמחיצה שאינה עשויה בידי אדם לא חשיב מחיצה ואתי רבים ומבטלין מחיצתן עכ״ל התוס׳, וכתב המ״א, וצ״ל דהכא מיירי במקום שאין הספינות עוברות שם לנמל דשם הוי הים מחיצה וה״ה שאר מימות שאין הספינות עוברות שם הם עצמן מחיצה כמ״ש סי׳ שנ״ו עכ״ל. ומזה נמי דייק היציאות השבת דאנשי הספינות אף שהם בתוך רה״י מבטלין המחיצה.

וי״ל שפירשו כל הני פוסקים את דברי המ״א כמו שמפורש בכנ״י שם וז״ל אמנם בנמל הספינה שהולכין בני אדם מן הספינה שבים דרך המחיצה על המחיצה גופיה רבים דורסין על המחיצה ברגליהם תרמסנה -ואין הספינה מבטל המחיצה- ודאי אתי רבים ומבטלין ליה עכ״ל. וכן הוא בשבילי דוד שם, וכן מפרש בהדיא בשו״ת משנת ר׳ אהרן (קוטלר) ח״א ס״ו אות יג. וכנראה שהבינו במה שכתב המ״א שם וז״ל וה״ה שאר מימות שאין הספינות עוברות שם הם עצמן מחיצה דהיינו שאין הספינה עוברת לנמל ועי״כ אין אנשים עולין שם, וא״כ אפשר דאדרבה מה שאין הספינות מבטלין מחיצות היינו טעמא משום דאנשים שבתוך רה״י אינם מבטלין מחיצות.

ועוד דהיעב״ץ בשו״ת ח״א ס״ז שכנראה שהבין כונת המ״א שמה שהספינה עוברת שם מבטל המחיצה, תמה עליו וז״ל ותמוה בעיני אטו ספינות מבטלי מחיצות א״כ יבטלו הכרמלית ותחזור ותעשה על ידיהן רה״ר וכו׳ וזה ודאי דבר בטל דהא לא דמי לדגלי מדבר ולא יעלה על הדעת לעשותו רה״ר וכו׳ לא מחמת ספינות השטות בנמל הים וע״ל סי׳ שמ״ה שהביא הרב ז״ל עצמו דלא אתו ספינות ושמו רה״ר והוא ברור ומוכרח וכו׳ כ״ש דרבוי הספינות העוברות אינו מעלה ולא מוריד כלום וכו׳ עכ״ל. ואף שמשמע שם בדבריו דהא דאין הספינות מבטלות את המחיצות היינו טעמא משום דלא דמו המים לדגלי מדבר שלא הלכו ע״ג מים משמע דאל״ה היו הספינות מבטלות את המחיצות אע״ג דהאנשים בתוך הרה״י מ״מ י״ל דרצה לכלול בדבריו אפילו אם יהיו שם הרבה אנשים שטים שם נמי לא יעשה המקום רה״ר [ולדידיה בודאי ספינות לאו דוקא] וכן רצה לכלול ספינות קטנות שאין דינן כרה״י כגון שאין גובהן י״ט.

אפשר שיש לחלק בין דין בקיעת רבים ובין לעשות המקום לרה״ר

ח) ועוד אפשר לתרץ דאף אם נימא דלגבי בקיעת רבים אף מה שעוברין אנשים בתוך רה״י דרך המחיצות גם כן נתבטלו המחיצות (ודלא כדמשמע בבית אפרים) מ״מ י״ל דלא נעשה המקום על ידיהם רה״ר, דמה שעוברין על המחיצות א״כ נעשה המחיצה נדרסת וכקרקע דמי, או אם עוברין דרך המחיצות סוף כל סוף אינה חוסמת את הרבים ואין הרבים חוששין למחיצה זו ואינם נמנעים

מלצאת משם ואין נפק"מ אם עוברים דרך רה"י או רה"ר סוף סוף יצאו ועברו עליה, משא"כ לענין לעשות המקום רה"ר אם אינם עוברין ברחוב עצמו רק ברשות אחר לא נעשית המקום רה"ר. ומצאתי סברא זו בנתיבות השבת פ"ג הערה ט.

ואין להקשות מדברי היעב"ץ שהבאנו לעיל אות ז דלכאורה מדבריו מוכח שלא כדברינו, דא"כ מאי קשיא ליה דאם תימא דהספינות מבטלין המחיצה א"כ להוי רה"ר, הא לכאורה לא דמי כלל דמה שנתבטלו המחיצות היינו טעמא דנעשית בקרקע או שאין חוששין לה ואינה חוסמת את הרבים, אבל מ"מ לא נעשה רה"ר כיון דלא דמי לדגלי מדבר. דהלא כבר כלל לנו היעב"ץ שם דלא אמרינן אתי רבים ומבטלין מחיצה אלא א"כ עושין המקום ע"י הבקיעה לרה"ר גמור, וא"כ כיון דלא נעשית המקום רה"ר משום דלא דמי לדגלי מדבר דהרי אף אם עוברין ברגלים שם לא נעשית כרה"ר, א"כ למה הספינות מבטלין המחיצה, אבל המ"א דס"ל לפי הבנת היעב"ץ דספינות מבטלות רשיות ע"כ דס"ל דאתי רבים ומבטלין מחיצה אף אם לא יעשה המקום רה"ר א"כ י"ל דס"ל דאנשי רה"י מבטלין מחיצה מ"מ אין עושין רה"ר. ומה שממ"א סי' שמ"ה סקי"ד שהבאנו לעיל מוכח שלא ס"ל כן כבר הקשה היעב"ץ משם. ועיין שו"ע הרב בקו"א סי' שמ"ה סק"ב.

ט) ומה שהקשה היציאות השבת מדברי הפמ"ג סי' שס"ג א"א סק"ל שכתב וז"ל ולפ"ז כשיש מדרון יש להתיר אף בשעת הקרישה שרבים בקעי בעגלות ורגלים דרך הנהר לעיר דהאידנא אין ס' רבוא בוקעים עכ"ל. הרי מבואר דעגלות מבטלין מחיצות, גם זו לא קשה כמו שהבאנו לעיל דהלא הרבה עגלות שאינן גבוהות י"ט וגם אין להן דפנות גבוהות י"ט, וגם הלא הפמ"ג קאי על המ"א ולדבריו אפשר שיש לחלק בין בקיעת רבים ובין לעשות המקום רה"ר כמו שכתבתי.

ומה שהביא מדברי המהרש"ם ח"ג סי' קפ"ח שלא כתב סברא זו לענין מסילת הברזל, עיין בספרו ח"א סי' קס"ב שהביא סברא זו בשם הבית אפרים, והתשובה בח"א נכתבה אח"כ שהרי כבר ציין שם מה שכתב בתשובתו שנדפסה בח"ג. ובודאי שנוכל להמליץ עליהם על כל הני רבנן הבית אפרים והמהרש"ם והישועות מלכו וההרי בשמים והתקות זכריה ועוד פוסקים את דברי חז"ל בחולין דף ז ע"א מכאן לתלמוד חכם שאמר דבר הלכה שאין מזיחין אותו ואמרי לה אין מזניחין אותו ואמרי לה אין מזחיחין אותו.

אין ראיה ממש"כ הפוסקים דאסור לצאת בעגלה אפילו הוי רה"י חוץ לתחום לענין לצרף אנשים שבתוכה לעשות המקום לרה"ר

י) וכן מה שהביא מספר תפארת ישראל בכלכלת השבת (דף יב ע"א) בענין דאמפפבאטה, דאמפפוואגען שכתב שם לענין תחומין שאין נפק"מ אם מהלך ברגליים או רוכב ע"ג בהמה או יושב בעגלה, נמי אינו ראיה כלל, דלא דמי דיני תחומין לדיני רה"ר כלל כמו שכתב הגאון ר"מ קליין שליט"א בספרו דלענין תחומין אף אם האדם ברה"י מ"מ יוצא מתוך תחומו למקום אחר וסוף כל סוף הרחיק את עמצו ליותר מאלפיים אמה ממקום ששבת, משא"כ לענין רה"ר כיון שאינו הולך ברחוב אינו מצטרף לס' רבוא וגם לא נעשה המקום רה"ר ע"י הקארס העוברים שם.

דברי הערוה"ש צ"ע לכאורה, ומדברי השועה"ר מוכח דס"ל שמצטרפין אנשים שבתוך הקארס לס' רבוא

יא) ולא נשאר לנו אלא מה שהביא מדברי הערוה"ש סי' שמ"ה סכ"ו שכתב דהמקום שעוברין שם המסילת הברזל הוי רה"ר. ולא כתב להקל מטעם שאנשיה הולכין בתוך רה"י ש"מ דלא ס"ל לחלק בזה. אלא שהערוה"ש כנראה שסותר א"ע למש"כ בסי' שס"ג סמ"ח שכתב שם וז"ל אך הטעם דספינות לא מבטלי מחיצתא **ואינו דומה להילוך רבים** וכו' עכ"ל, ואף שאינו מבואר בהדיא כונתו אם דעתו דבעינן הולכי רגל ולא נוסעים, או דבעינן שעוברין רגלי על המחיצות, ולא שנוסעין בתוך רה"י וע"י עוברין ע"ג המחיצות, וצ"ע.

אבל מדברי השו"ע הרב בסי' שמ"ה סי"ט לכאורה משמע דל"ס ליה סברא זו שכתב וז"ל וגם (הימים והנחלים) אינן רה"ר אע"פ שרבים מהלכים בהם בספינות לפי שאינו נוח תשמיש הליכתן עכ"ל. הרי מפורש בדבריו דגם על ספינות הוצרוך הסברא משום שלא ניחא תשמיש הליכתן, ומ"מ אפשר לדחות קצת דכונתו נמי לכלול השטין בים. ובקו"א סק"ב בסוף ד"ה ואפילו כתב וז"ל מבואר מדבריו במסקנא דמה שהספינות עוברות בים מיקרי בקעי ביה רבים אלא דלא הוי רה"ר משום דלא ניחא תשמישתיה משמע דאנשי הספינה בוקעין מחיצות וגם עושין המקום רה"ר, ועיין במשנה הלכה ח"ז סי' ס' מש"כ בזה.

ובאמת ראינו לכמה פוסקים שרנו בענין הספינות אי מבטלין מחיצות הים (עיין בחלקת יעקב סי' קצ"ב, ובקונטרוס עירוב והוצאה להרה"ג ר' יהושע סיגל זצ"ל שהביא דברי הפוסקים שדנו הרבה בזה לכאן ולכאן) ודלא כמו שהבאנו לעיל בשם הכנ"י והשבילי דוד, וגם האג"מ חולק על סברא זו בהדיא. ומ"מ בודאי שנוכל לצרף את דעת

כל הני פוסקים לסניף להקל דלא הוי המקום רה"ר, ולכאורה אפשר שאף נוכל לחלק את הרחוב לשתים וכל צד לא יהא רחבה ט"ז אמה.

יב) ואין להקשות ע"ז כמו שהקשה היציאות השבת ממה דאמרינן בשבת דף צ"ח ע"א עגלות (דמשכן) תחתיהן וביניהן וצדיהן רה"ר ומשמע שאין העגלות מחלקין את הרחובות לשתים, דלא דמי כלל דשאני התם דמקודם שבאו העגלות וכן אחר שעברו עברו שם באותו מקום הרבה אנשים ונעשית רה"ר גמור, משא"כ ברחובותינו שאין שם בוקעין כלל באמצע הכביש ולא ניחא תשמישתיה לא נעשית רה"ר, וכן תירצו התוס' בדף ו ע"א ד"ה כיצד על קושיא אחריתי.

האם שייך לומר שיתבטל הכביש שבאמצע שאינו אלא כרמלית לשתי צדדיו

יג) אלא שבשו"ת בית אב תנינא שם העיר דלכאורה ליכא שום דבר המפסיק בין הני שתי צדדין רק כרמלית א"כ יתבטלו לגבי הצדדין ויעשה המקום רה"ר גמור, ולא קשה כלל כמו שתירוץ שם דדוקא בדאיכא כבר שתי רשיות הרבים וביניהם כרמלית אז י"ל שיתבטלו אבל לא היכא דבעינן מתחילה לעשות רה"ר.

ומה שהעיר ע"ז ע"פ מה שכתב בסי' ה' ענף ד' דאם יש רחוב וס' רבוא עוברין בה אבל יש מקום מקורה באמצעו דאינו נעשה רה"ר בשום אופן כיון שמקורה דאפ"ה מצטרפין שתי רשיות הרבים אהדדי לס' רבוא ונעשה המקום רה"ר גמור כיון שאין מפסיק ביניהו רק כרמלית, ולפ"ז ה"ה הכא כיון שאין מפסיק ביניהו רק כרמלית א"כ בטלה להכא ולהכא ונעשית המקום רה"ר גמור לא נהירא כלל, חדא כי כבר הביא שם שדעת התקות זכריה אינו כן אלא שאין המקומות הללו מצטרפין להדדי, וכן דעת האשל אברהם מבוטשאטש בסי' שמ"ה, (ומה שהקשה שם ע"ז דהא כל מקום שאין עוברין שם ס' רבוא הוי כרמלית ואפ"ה מצטרפין והוי רה"ר ה"ה הכא, ל"ק כלל דמ"מ אחר שיצטרפו יעשה המקום רה"ר, ומש"ה מצטרפין, משא"כ אם מפסיק מקום מקורה באמצעו דלעולם לא יעשה המקום לרה"ר דלא דמי לדגלי מדבר כדאמרינן בשבת דף ה' ע"א).

ועוד דאפילו נימא כדבריו מ"מ י"ל דסוף סוף שתי הצדדים הוי רשות אחד וראוי להילוך והולכין מזו לזו רק משום איזה סיבה הוי המקום שבאמצעו כרמלית משום שכך גזרה חכמתו יתברך דלא להוי המקום ההוא רה"ר כיון שמקורה דלא דמי לדגלי מדבר מש"ה אינה מפסקת בין שתי המקומות ומצטרפין אהדדי ליעשות יחדיו רה"ר, משא"כ הכביש שמפסיק בין שתי המדרכות שבצדדין הלא אינו ראוי להילוך והמציאות מפסיקן שלא יעשה המקום ההוא רה"ר, ודמי לשתי רחובות רחבות ח' אמות שבשני

צדדי המדבר שבודאי לא יצטרפו אף שאין מפסיק ביניהם אלא כרמלית וה"ה הכא בשתי צדדי הרחוב שאינם רחבים שלא יצטרפו במה שהמקום שבנתיים אינו אלא כרמלית.

ועוד דמדדתי וברוב רחובות אפילו יצטרפו שתי המדרכות יחד לא יהיו יחדיו ט"ז אמה רחב עכ"פ לשיעור החזון איש ואם יפחותו המקומות שבצדדי המדרכות מקומות שאינו ראוי להילוך משום כל הני עמודים ועמודי החשמל ואילנות התחובים בארץ בסוף המדרכה בכל הרחובות ואינו ראוי להילוך כ"כ ביניהו והוי כבין העמודים דדעת רוב הפוסקים דלא הוי רה"ר כיון דלא ניחא ההליכה שם (עיין מ"ב שמ"ה סקמ"ט), ואף לדעת הרמב"ם דס"ל כיון דזימני דרסי ביה רבים הוי רה"ר היינו דוקא שנתבטל המקום לרה"ר שבצידו אבל לא לעשות רה"ר על ידה אם אין ברה"ר עצמה ט"ז אמות, וא"כ כל הרחובות אפילו רחוב 13 לא יהיה רחבה ט"ז אמה לשיעור החזון איש, ורוב הרחובות אפילו שני הצדדים יחד יהיו קטנים מט"ז אמה אפילו לשיעור של הגר"ח נאה.

סימן ד'
בירור בדברי החזון איש שכל רחובותינו הוי רה"י גמור מה"ת

א) בתור הקדמה לסימנים ד' וה' מוכרח אני להעתיק את דברי הש"ס עירובין דף כ"ב ע"א תנן במתני' ר' יהודה אומר אם היה דרך רה"ר מפסקתן [באמצע פסי ביראות] יסלקנה לצדדין וחכ"א אינו צריך. גמ'- ר' יוחנן ור' אלעזר דאמרי תרווייהו כאן הודיעך כוחן של מחיצות, כאן וס"ל, והאמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן ירושלים אילמלא דלתותיה ננעלות בלילה חייבין עליה משום רה"ר (אלמא אמרינן אתי רבים ומבטלי מחיצה -רש"י) אלא כאן ולא ס"ל (היינו ר' יוחנן אבל ר"א ס"ל כדאמרינן לעיל דף כ' ע"א). ורמי דר' יהודה אדר"י ורמי דרבנן אדרבנן וכו' דר"י אדר"י לא קשיא התם דאיכא שתי מחיצות מעליתא (לא אמרינן אתי רבים ומבטלי מחיצה) הכא ליכא שתי מחיצות מעלייתא (אמרינן אתי רבים ומבטלי מחיצה), דרבנן אדרבנן נמי לא קשיא הכא איכא שם ד' מחיצות (לא אמרינן אתי רבים ומבטלי מחיצה) התם ליכא שם ד' מחיצות (אמרינן אתי רבים ומבטלי מחיצה). אמר רבי יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן ארץ ישראל אין חייבין עליה משום רה"ר.

יתיב רב דימי וקאמר ליה להא שמעתא, א"ל אביי לרב דימי מ"ט אילימא משום דמקיף ליה סולמא דצור מהך גיסא ומחתנא דגדר מהך גיסא, בבל נמי מקיף לה פרת מהך גיסא ודיגלת מהאי גיסא דכו"ע נמי מקיף אקיינוס, דילמא מעלות ומורדות קאמרת (שאין חייבין עליהם משום רה"ר דלא ניחא דריסה דידהו ולא הוי רה"ר - רש"י) א"ל קרקפנא (בעל הגולגולת כלומר אדם חשוב - רש"י) חזיתיה לרישך בי עמודי (של

בית המדרש של ר' יוחנן - רש"י) וכו'.

בעא מיניה רחבא מרבא תל המתלקט עשרה [טפחים] מתוך ארבע [אמות] ורבים בוקעין בו חייבין עליו משום רה"ר או אין חייבין עליו אליבא דרבנן לא תיבעי לך השתא ומה התם דניחא תשמישתיה אמרי רבנן לא אתי רבים ומבטלי לה מחיצתא הכא דלא ניחא תשמישתיה לא כ"ש כי תיבעי לך אליבא דר' יהודה מאי התם הוא דניחא תשמישתיה הכא הוא דלא ניחא תשמישתיה לא אתי רבים ומבטלי מחיצתא או דילמא לא שנא, א"ל חייבין וכו'. ת"ש מבואות המפולשין בבורות בשיחין ובמערות רשות היחיד לשבת ורה"ר לטומאה, בבורות ס"ד אלא לבורות רשות היחיד לשבת ורה"ר לטומאה, מני אילימא רבנן השתא ומה התם דניחא תשמישתיה אמרי לא אתו רבים ומבטלי לה הכא דלא ניחא תשמישתיה לא כ"ש אלא לאו ר"י היא, לא לעולם רבנן וכו' עכ"ל הגמ'.

ב) **והקשו בתוס'** ד"ה דילמא וז"ל ותימה דלרבנן כל ארץ ישראל תעשה רה"י ע"י סולמא דצור ומחתנא דגדר ובבל נמי דמקיף ליה דיגלת ולא אתי רבים ומבטלי מחיצתן ולר' יוחנן דאמר בפרק הדר קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה אפילו כור ואפילו כוריים הזורק לתוכו חייב וה"ה אפילו אלף כורים דמה שיעור יהיה. וי"ל דמחיצה שאינה עשויה בידי אדם לא חשיבה מחיצה כולי האי ואפילו רבנן מודו דאתו רבים ומבטלי מחיצה עכ"ל.

ג) **והריטב"א** תירץ וז"ל ולהכי פרכינן דכיון דאמרת דאפילו המחיצות מרוחקים כל כך דין רשות היחיד א"כ אין רה"ר בעולם וזה א"א, וק"ל מ"מ עד אימתי יהיו מרוחקים שיהו חשובות מחיצות וכו' אומר רבינו הגדול (הרמב"ן) ז"ל דהיינו כל שרואה עצמו תוך המחיצות עכ"ל.

נחלקו הראשונים אי קיי"ל כר' יהודה או כרבנן, ודעת כמעט כל האחרונים דקיי"ל כרבנן

ד) ולענין הלכה אי קיי"ל כר' יהודה או כרבנן נחלקו בזו גדולי הראשונים דעת הר"ח בשבת דף ק' ע"א [בש"ס דפוס ווילנא נדפס בדף ק"א ע"א] דקיי"ל כרבנן, וכן דעת הרמב"ם בפירוש המשניות ובספרו היד החזקה פרק יז מהלכות שבת הל"ג (ועיין במאירי שהביא דגירסת הרמב"ם היתה אחרת מגירסתנו, ולפי גירסתו אפילו ר' יוחנן מודה דלא אתי רבים ומבטלי מחיצה, וכן בר"ח בעירובין כתב שהגירסות מתחלפות), וכ"ד המגיד משנה שם בהלכה י, וכ"ד הג"מ שם דקיי"ל כרבנן והביאו ראיה משבת דף ו' ע"ב, וכ"נ דעת הת"י שם ד"ה ולא, וכ"ה בהג"א ברפ"ב דעירובין בשם מהר' משה קלוזנער, וכן הוא באו"ז סי' קל"ב אות י' והובא בהג"א שם, וכ"כ הרע"ב בפירוש המשניות דקיי"ל כרבנן. (ועיין טור סי' שס"ד). אבל

דעת הריטב"א בעירובין דף כ"ב והרשב"א שם והר"ן בחדושיו בעירובין דף ו' בשם הרי"ף (וכן נראה דעת הרמב"ן במלחמות שם ריש פרק ב') דקיי"ל כר' יוחנן דאתי רבים ומבטלי מחיצתא.

ה) והמאירי בפ"ב פסק כר' יהודה דאתי רבים ומבטלין מחיצה לגבי פסי ביראות משום דלא הוי מחיצה גמורה משום שפרוץ מרובה על העומד אבל לא לגבי תל המתלקט כיון דהוי מחיצה גמורה.

ו) **והאחרונים** רובם ככולם ממש נקטו דקיי"ל כרבנן דלא אמרינן אתי רבים ומבטלי מחיצא, ה"ה השו"ת מים רבים (לר' רפאל מילדולה) סי' ל"ד ול"ח, והיעב"ץ בשאילת יעב"ץ ח"א ס"ז, וכ"כ הפני משה על הירושלמי במתני', וכן הבית אפרים בסי' כ"ו שהאריך להוכיח כן בדעת הראשונים, וכן פסק השו"ע הרב בסי' שמ"ה בקו"א סק"ב. וכ"פ החת"ס בסי' פ"ט, וכן פסק הצמח צדק בעירובין פ"ב, וכ"כ הישועת מלכו סכ"א, וכ"כ השבילי דוד בסי' שמ"ה סק"ג, וכן דעת הבית שלמה בסי' נ"א, והערוה"ש בריש סי' שס"ד, והאבני נזר בסי' רס"ו, וכן המהרש"ם בח"א סי' קס"ב, ובח"ט סי' י"ח, וכ"פ הגאון מראדזין בספרו דלתות שער העיר, וכ"פ הגאון ר"מ אריק זצ"ל בספרו אמרי יושר ח"א סי' ק"ב, וכ"ד האחיעזר בח"ד ס"ח, וכ"ד החזון איש בסי' ק"ז סק"ד.

והחכ"צ בסי' ל"ז, והתו"ש בסוף סי' שס"ג, והמהר"ם שיק סי' קע"א פסקו ג"כ בהדיא כרבנן אלא דהם מיירי לגבי תל המתלקט, ואף דמסתימת לשונם משמע דס"ל לגמרי כרבנן אפילו לגבי פסי ביראות מ"מ י"ל דס"ל לחלק בין מחיצה גמורה למחיצה שפרוץ מרובה על העומד כדברי המאירי דדוקא גבי מחיצה פרוצה אמרינן אתי רבים ומבטלי מחיצה משא"כ במחיצה גמורה. או אפשר דס"ל לחלק בין ניחא תשמישתיה או לא דבתל המתלקט דלא ניחא תשמישתיה ס"ל כרבנן, משא"כ בניחא תשמישתיה, ודוחק. וכ"כ הדברי מלכיאל בחלק ג' סי"ד בד"ה וע"ד התל... ואף דקיי"ל כרבנן... כי כבר הסכימו כל האחרונים להקל דלא בטלי מחיצתא, וכן הכה"ח בסי' שס"ג סכ"ט הביא את דברי החכ"צ לחלק בין מחיצה שנעשית בידי שמים או בידי אדם, ומשמע דס"ל כרבנן אלא שגם בדבריהם י"ל דס"ל לחלק בין ניחא תשמישתיה ללא ניחא, או בין מחיצה שלימה למחיצה שהפרוץ מרובה על העומד כדעת המאירי.

וכן משמע דעת המ"א בסי' שס"ג סק"ל וסק"מ, וכן דעת הכנסת יחזקאל באו"ח סי' ו' דקיי"ל כרבנן וכמו שהעיר הבית אפרים, אלא שגם הם מיירו בתל המתלקט.

ז) **ודעת** המשכנות יעקב בסי' קכ"א דקיי"ל כר' יהודה. וכן נראה דעת הבית מאיר בסי' שס"ג על המ"א סק"ל, וכן פסק הגאון ר' אהרן קוטלר

זצ"ל בשו"ת משנת ר' אהרן ח"א ס"ו, וכן נוטה דעת הבה"ל בסי' שס"ד ד"ה והוא דקיי"ל כר"י עכ"פ בפסי ביראות, (ומ"מ הביא שם הבה"ל בד"ה ואחר, שלפי הנראה העולם סומכין על דברי הרמב"ם דס"ל דלא אתי רבים ומבטלין מחיצה וצורת הפתח מהני מה"ת עיי"ש).

אבל בתל המתלקט משמע דעת המ"ב בסי' שס"ג ס"ק קי"ח דקיי"ל כרבנן שהרי מאחר שהביא שם את דברי המ"א לגבי מבוי שצידו אחד כלה לים דאם היו ספינות עוברות שם לנמל אפילו רבנן מודה דאתי רבים ומבטלי מחיצה, והביא המ"ב שם את דברי החולקים על המ"א שהבינו בדברי התוס' אחרת ולדבריהם לגבי מבוי לא אמרינן דאתי רבים ומבטלי מחיצה אפילו מחיצה בידי שמים. והוסיף השעה"צ דלפי דברי הריטב"א בשם הרמב"ן שתירוץ אחרת בדברי התוס' אין מקור לדבריהם לחלק לרבנן בין אתי רבים ומבטלי מחיצה או לא. ולכאורה קשה דהלא לפי דעתו דפסק כר' יהודה הלא אין צריכין כלל לדברי התוס' ואפילו מחיצה בידי אדם כתל המתלקט ס"ל לר' יהודה דאתי רבים ומבטלי מחיצה, אלא משמע מזה דבתל המתלקט דעתו כרבנן דאפילו רבים עוברין עליה נמי הוי מחיצה, והטעם י"ל או דס"ל כדברי המאירי דכיון דהוי מחיצה גמורה קיי"ל כרבנן, או דס"ל לחלק בין ניחא תשמישתיה או לא דדוקא בניחא תשמישתיה ס"ל דאתי רבים ומבטלין מחיצה, משא"כ בלא ניחא תשמישתיה כתל המתלקט ודו"ק.

דעת המחבר והרמ"א

ח) עיין במשכנות יעקב בסי' קכ"א ובבית אפרים סי' כו שדנו בדעת המחבר אי ס"ל דאתי רבים ומבטלין מחיצה או לא, והבית אפרים הביא שם צדדין לכאן ולכאן עיי"ש. והראיה דס"ל דאתי רבים ומבטלי מחיצה הוא ממה שפסק המחבר בסי' שס"ד ס"ב דברה"ר עצמה בעינן דלתות ננעלות ולא חילק בין יש שם שם ד' מחיצות או לא, וכ"מ ממש"כ המחבר והרמ"א בסי' שמ"ה ס"ז "איזהו רשות הרבים רחובות ושווקים הרחבים ט"ז אמה ואינם מקורים ואין להם חומה, **ואפילו יש להם חומה אם הם מפולשים משער לשער (רמ"א - ואין דלתותיו נעולות בלילה) הוי רשות הרבים**" עכ"ל. ומדלא חילקו אם נשארו בחומה צדדי מחיצות או לא דלהוי כשם ד' מחיצות, משמע דס"ל דאתי רבים ומבטלין מחיצה.

ט) אבל האחרונים כנראה שלא הבינו כן כלל שהרי בין חכמי ספרד ובין חכמי אשכנז לא ציינו בדבריהם כשפסקו הילכתא כרבנן שלכאורה דבריהם הם נגד דברי המחבר והרמ"א, וגם לא העירו ליתן מקום לבעל נפש להחמיר ע"פ דברי המחבר והרמ"א שפסק כר' יהודה (ועיין ד"מ סי' שס"ד סק"א), ה"ה החכ"צ בסי' ה' וסי' ל"ז כשהתיר את

העיר האג ע״י התל המתלקט שהוקף את העיר מד׳ צדדין ונעשית ביד״א, הביא את דברי התוס׳ בעירובין כ״ב ע״ב ד״ה דילמא שחילקו לרבנן בין מחיצה שנעשית בידי שמים לנעשית בידי אדם, וכשנעשית המחיצה ביד״א לא אמרינן דאתי רבים ומבטלי מחיצה, וכיון שהתל שם בעיר האג נעשית בידי אדם התיר את העיר, ולא ציין כלל שלכאורה דבריו הם נגד דברי המחבר, והוסיף שם דאפילו רבים בוקעין בתוך המחיצות נמי מותר לטלטל במחיצה שנעשית בידי אדם, וכן היעב״ץ בנו בשאילותיו ח״א ס״ז פסק כן בהדיא דלא אמרינן דאתי רבים ומבטלין מחיצה עד שתמה על אביו שהוצרך להאריך בזה, ולא עלה על דעתו להביא את דברי המחבר והרמ״א שלכאורה פסקו כר״י דאתו רבים ומבטלין מחיצה.

וכן המים רבים שם כשהתיר את עירו בפשיטות לא ציין שדבריו הם רק אליבא דרבנן ובעל נפש יחמיר כדברי המחבר והרמ״א שפסקו כרבנן, וכן המ״א בסי׳ שס״ג סק״ל וסק״מ והכנ״י והתו״ש שם ושם וכל הפוסקים שדנו שם לענין מחיצות הנהר ורבים בוקעין בהן דנו שם אליבא דרבנן כיון שנעשית בידי שמים, לא העירו דאליבא דר״י דפסקו המחבר והרמ״א כוותיהו אפילו במחיצה בידי אדם נמי יתבטלי, וכן הכה״ח הביא שם את דברי החכ״צ, ובסי׳ שס״ד הביא דברי השועה״ר דצוה״פ מהני מה״ת אפילו ברה״ר, ולא העיר שלפי דעת המחבר והרמ״א אפילו מחיצה שנבנית ביד״א נמי בטלה ע״י בקיעת הרבים, וכן האחיעזר והחזון איש כשהתירו את העיר פאריז לא העירו שבעל נפש יחמיר ע״פ דברי המחבר והרמ״א דס״ל דאתי רבים ומבטלי מחיצה, (וראינו שאותם הפוסקים שסמכו להקל לעשות עירובין ע״פ שיטת רש״י וסייעתו דרה״ר אינו אלא אם כן יש ס׳ רבוא דרים בעיר או עוברין בחוצותיה, כתבו שבעל נפש יחמיר, עיין בבית מאיר סי׳ שס״ד, ובבה״ל שם ד״ה ואחר, ובשועה״ר סי׳ שמ״ה סי״א, ובקיצור שו״ע ועוד) ומכל זה נראה בהדיא שהבינו כולם שאין מדברי המחבר והרמ״א שום ראיה דקיי״ל כר״י, ואפשר דאף הם פסקו כרבנן כדעת הרמב״ם והראשונים שהבאנו לעיל.

י) ורק הבית מאיר שהבין את דברי המחבר בסי׳ שס״ד ס״ב שהוצרך ברה״ר נעילות דלתות ממש, ומזה דייק שדעת המחבר כר״י, העיר בסי׳ שס״ג על המ״א דלמה בנה דבריו אליבא דרבנן ואסר רק במחיצות בידי״ש, והלא דעת המחבר והרמ״א דקיי״ל כר״י, ולדבריהם אין חילוק בין מחיצות שבידי שמים או שנבנו בידי אדם.

יא) אבל מדברי שאר פוסקים ראינו שדעתם בהדיא דאין שום סתירה מדברי המחבר לדבריהם, ואף אי ס״ל דלא אתי רבים ומבטלין מחיצה מ״מ ברה״ר גמור שיש לה רק שתי דפנות מן הצדדין בעינן דלתות נעולות ממש, אלא שקשה עליהם ממש״כ המחבר בסי׳ שמ״ה דאם אין העיר מוקפת חומה ורה״ר עוברת

משער לשער בעינן דלתות נעולות כדי להתיר שם הטולטל, ולכאורה קשה דהלא אם העיר מוקפת חומה אף שנפרצה באמצעה ורה"ר עוברת בין המחיצות נימא דלא אתי רבים ומבטלין מחיצה, וא"כ לא הוי רה"ר כלל, בשלמא לדעת המשכנות יעקב דס"ל דפירצה עכ"פ ט"ז אמות אוסרת מה"ת א"ש דהלא כיון שנפרץ החומה ט"ז אמה נתבטלו המחיצות והוי רה"ר גמור (וזה רק אם נימא שלא תלוי דיני פירצות עם דיני אתי רבים ומבטלין מחיצה, עיין במשכנות יעקב) אלא לדעת הב"א וסייעתו דס"ל דאם יש שם ד' מחיצות כל פירצה שבעולם אינה אוסרת מאי איכא למימר.

יב) וע"כ צ"ל דס"ל דמיירי המחבר רק ברה"ר שאין שם אלא שתי מחיצות דאילו יש שם שם ד' מחיצות הלא אינו רה"ר, ואפילו אם העיר מוקפת יומה י"ל דמיירי שיש מחיצות בשני צדדי הרה"ר עד שאינה ניכרת הפסין שנשארו מן החומה (עיין בבית אפרים). ומצינו בשו"ע הרב בסי' שמ"ה סי"א שכתב וז"ל איזו היא רה"ר רחובות ושווקים הרחבים ט"ז אמה על ט"ז אמה... ואין להם חומה סביב, ואפילו אם יש להם חומה אלא שהם מפולשים משער לשער דהיינו שהשערים מכוונים זה כנגד זה הרי יש לאותו דרך המכוון משער לשער כל דין רה"ר אם הוא רחב ט"ז אמה **שהרי אין לו אלא ב' מחיצות משני צדדיו בלבד (אם מחיצות אלו אינן רחוקות אמה ברוחב רה"ר מכנגד חלל השער) והוא שאין הדלתות ננעלות בלילה** כמש"כ בסי' שס"ד וכו' עכ"ל. הרי כתב בהדיא דרה"ר דהכא מיירי דוקא אם אינם בולטין ממחיצות שבצדדין אמה, ואף שאינו נראה בהדיא דפירוש כן בדברי המחבר, מ"מ פשטות דבריו נראין כן. וכן מצדד הב"א לפרש כן בדברי המחבר, וכ"כ בספר בית אב סי' ט' ענף ג ד"ה ותמיהני.

יג) וכן בסי' שס"ד ס"ד כתב השו"ע הרב וז"ל (ואע"פ שצו"פ היא כמחיצה גמורה ואם עשה צו"פ ע"ג ד' קונדוסין רה"י גמורה היא מה"ת אפילו עשה כן באמצע רה"ר גמורה כמש"כ בסי' שס"ב אעפ"כ מדברי סופרים אין צו"פ מועלת לרה"ר גמורה אם נשלמו בה כל תנאי רה"ר שנתבאר בסי' שמ"ה אלא) הבא להכשיר רה"ר להתיר בה הטלטול צריך לעשות לה דלת מכאן ודלת מכאן והוא שננעלות בלילה... וי"א שא"צ שיהיו נעולות בלילה רק שיהיו ראויות לינעל... ויש להחמיר כסברא הראשונה אע"פ שהעיקר כסברא האחרונה וכו' עכ"ל.

הרי בהדיא דאע"פ שס"ל להשו"ע הרב דלא אתי רבים ומבטלין מחיצה, ואפילו צוה"פ מהני מה"ת, מ"מ מדרבנן בעינן דלתות ואף החמיר לכתחילה כדעת המחבר דבעינן דלתות נעולות ממש, ולדעתו ע"כ מיירי שאין שם רק ב' מחיצות שבצדדין כמו שציין לדבריו שבסי' שמ"ה, וא"כ אין שום ראיה ממש"כ המחבר דבעינן דלתות נעולות דס"ל

דלא אתי רבים ומבטלין מחיצה וכדעת כל האחרונים הנ"ל.

וכן הערוה"ש שכתב בהדיא בריש בסי' שס"ד דקיי"ל כרבנן וצוה"פ מהני מה"ת, אעפ"כ הביא שם שתי הדיעות אי בעינן נעולות דלתות מדרבנן, הרי דלא תלוי הא בהא, וכן הכה"ח דבסי' שס"ג סכ"ט הביא דברי החכ"צ לחלק בין מחיצה בידי שמים למחיצה שבידי אדם דבמחיצה בידי שמים אתי רבים ומבטלין מחיצה, משא"כ במחיצה ביד"א, ולא רמז לדברי המחבר כאן ולא כתב להחמיר לכתחילה, ובסי' שס"ד הביא דברי השועה"ר דצוה"פ מהני מה"ת, ומ"מ פסק דלכתחילה נחמיר דבעינן דלתות נעולות ממש, הרי דלא תלוי הא בהא, וי"ל שהבינו האחרונים דהא דבעינן דלתות נעולות אינו אלא מדרבנן.

אין שום ראיה ממש"כ הפמ"ג דקיי"ל דברה"ר גמור בעינן דלתות נעולות ממש דס"ל דאתי רבים ומבטלין מחיצה

יד) ולפ"ז אין שום ראיה מדברי הפמ"ג בסי' שס"ד א"א סק"ב דפסק כדעה הראשונה שהביא המחבר דבעינן דלתות נעולות ממש, דס"ל דאתי רבים ומבטלי מחיצה ומש"ה לא מהני צורה"פ מה"ת ובעינן דלתות נעולות ממש (עיין בב"מ שם ובבה"ל ד"ה והוא וד"ה ואחר), ואינו מוכרח די"ל דהא דבעינן דלתות אינו אלא מדרבנן וברה"ר גמור שיש לו רק שתי מחיצות, או דס"ל דצוה"פ לא מהני מה"ת אפילו לרבנן דס"ל לא אתי רבים ומבטלין מחיצה וכדעת החזון איש בסי' ע"ד וכ"נ דעת השבילי דוד בסי' שמ"ה דאפילו אם קיי"ל דלא אתי רבים ומבטלי מחיצה, מ"מ צוה"פ שאינו אלא מחיצה גרועה אפילו רבנן מודו דהרבים מבטלין אותן, וכ"פ הגאון מראדזין בספרו דלתות שער העיר, וא"כ בודאי דבעינן דלתות נעולות ממש, [ובאמת שהרשב"א בדף ו ע"ב, ובדף נט ע"ב, והחדושי הר"ן בדף ו ע"ב נקטו בהדיא דלרבנן מהני צורה"פ מה"ת אפילו ברה"ר, עכ"פ אם יש שתי מחיצות מעלייתא, והריטב"א בדף נ"ט נוטה דמהני צורה"פ ברה"ר לרבנן, ובדף כב ע"א נוטה לומר דלא מהני, ועיין בתוס' דף ו ע"ב ד"ה והאמר, ובדף כ"ב ע"א] וא"כ אינה ראיה דס"ל להפמ"ג דאתי רבים ומבטלי מחיצה. וגם בסי' שס"ג סק"ל וסק"מ לא העיר כלום על המ"א דמשמע שם דס"ל להמ"א דלא אתי רבים ומבטלין מחיצה, הרי משמע שגם דעת הפמ"ג דלא אתי רבים ומבטלי מחיצה, אלא שיש לחלק בין מחיצה גמורה או לא, או בין ניחא תשמישתיה או לא וכמו שהבאתי לעיל בשיטת המ"ב. ועיין בית אפרים סי' כו (דף מח ד"ה ומ"ש).

(ובדרך הערה י"ל עוד דהנה הפמ"ג בריש סי' שס"ג במ"ז סק"א מסתפק בצוה"פ אי הוי מחיצה מה"ת או לא, וז"ל, ודע שאני מסופק בצוה"פ אי הוי מחיצה דברי תורה ולחייב הזורק בתוכו בנעץ ד' קונדיסים ועליהם צוה"פ או צוה"פ מהני להתיר כרמלית ופירצה יותר מעשר דמן התורה הוה מחיצה מש"ה מהני צוה"פ וכו' עכ"ל, עיי"ש שנוטה שצוה"פ אינה מחיצה מה"ת כלל. והנה

הבה"ל בסי' שס"ב ס"י ד"ה כשכל הביא ספיקת הפמ"ג, ועיי"ש שהביא ראיות לכאן ולכאן, וכתב שם בסופו וז"ל ודע דכ"ז דוקא בארבע קונדיסין שאין מחיצה ביניהן רק קנה מלמעלה על גביהן, אבל אם יש שתי מחיצות שלימות בשתי רוחות ובשאר שתי הרוחות או אפילו באחת עשה כמין צוה"פ משמע דלכו"ע נעשה רה"י עי"ז, וראיה מהא דקיי"ל דמבוי המפולש לרה"ר עושה צוה"פ מצד אחד ולחי וקורה מצד אחר וכו' עכ"ל. ולכאורה ראיה זו יש לדחות דבאמת י"ל דהא דמהני הצוה"פ בצד השלישי היינו טעמא משום דשתי מחיצות ולחי הוי רה"י גמור מה"ת אפילו בלי צוה"פ וכמ"ש הבה"ל להלן ברישׁ סי' שס"ג ד"ה אסרו חכמים, וי"ל דזו היא דעת הפמ"ג דצוה"פ לא מהני מה"ת כלל, ובשתי מחיצות עם לחי מוכח בגמ' עירובין ו ע"ב דאפילו רבנן מודו דאתי רבים ומבטלין מחיצה, וא"כ שתי מחיצות עם צוה"פ גם רבנן מודו דאתי רבים ומבטלין מחיצה דהרי הצוה"פ לא מהני מה"ת כלום, וא"כ כשנחלקו הפוסקים אם בעינן דלתות נעולות ממש או סגי בדלת הראויה לינעל בדאורייתא נחלקו, וא"כ בודאי שספק דאורייתא לחומרא וכמ"ש הפמ"ג, משא"כ השועה"ר והערוה"ש והכה"ח דס"ל דצוה"פ מהני מה"ת אפילו ברה"ר גמור לרבנן דקיי"ל כוותיהו, וא"כ הא דבעינן דלתות אינו אלא מדרבנן, ומש"ה נוטין להקל לעיקר הדין דלא בעינן דלתות נעולות ממש, וסגי בראוית לינעל, ולא כתבתי אלא להערה בעלמא. [ועיין חזון איש בסי' ע"ד ושבילי דוד (וכ"נ דעת התוס' בעירובין ו' ע"ב ד"ה והאמר, ועיין תוס' כ"ב ע"א ד"ה והא) דגם דעתם דאפילו רבנן מודו דאתי רבים ומבטלין מחיצת צוה"פ].

לכאורה אין ראיה מדברי הגר"א דס"ל אתי רבים ומבטלין מחיצה

טו) וראיתי בשו"ת משנת ר' אהרן ח"א ס"ו שהביא ראיה דדעת הגר"א בסי' שס"ד ס"ב דקיי"ל דאתי רבים ומבטלין מחיצה, דהגר"א שם הביא ראיה לדברי הרמב"ם דס"ל דאפילו ברה"ר גמור דבעינן דלתות מ"מ סגי אם הדלתות ראויות לינעל ולא בעינן ננעלות ממש, וז"ל הגר"א, וי"א אע"ג שאינן ננעלות, שם (עירובין ו ע"ב) תא חזי הני אבולי דנהרדעא וכו' (דסגי במה שראויות לינעל) ושערי נהרדעי שערי רה"ר היה בודאי כמו שערי מחוזא שם (שהובא לעיל שם דאילמלא דלתותיהן ננעלות חייבין עליה משום רה"ר) וכ"ש לשיטתו דא"צ ס' רבוא כמ"ש בסי' שמ"ה ס"ז עכ"ל הגר"א.

ומזה הוכיח הגאון ר' אהרן קוטלר זצ"ל דקיי"ל כר' יוחנן דס"ל דאתי רבים ומבטלין מחיצה אפילו בשם ד' מחיצות, דאל"כ מה ראיה משערי נהרדעא דהיתה רה"ר ואפ"ה הוצרכו נעולות דלתות, והלא מן הסתם היתה שוה לשערי ירושלים ולאבולי דמחוזא שהיתה להם שם ד' מחיצות כדמבואר בגמ' שם, ואי ס"ל כרבנן א"כ לא היתה המקום ההוא רה"ר כיון שהיתה לה שם ד' מחיצות ולא אתי רבים ומבטלין מחיצה, ומש"ה היה מהני דלתות אע"פ שאינן ננעלות כיון דלא היתה רה"ר רק כרמלית (ונהרדעא אתריה דשמואל הוי וס"ל דאפילו במבואות מפולשין לרה"ר בעינן דלתות אלא דלא בעינן ננעלות ממש, וכ"ש לפי דעת המשכנות יעקב דאפילו בכרמלית הנמסר לרבים בעי דלתות אלא דסגי במה שראויות לינעל) ומאי ראיה לרה"ר ממש שאין לה אלא ב' כותלים מן הצדדים וכמ"ש הרמב"ם בהלכות שבת פרק יז הלכה

י', אלא ע"כ דס"ל דקיי"ל כר' יוחנן דאתי רבים ומבטלין מחיצה, ואפילו היתה לה שם ד' מחיצות נמי אתי רבים ומבטלין מחיצה, וא"כ היתה המקום רה"ר ממש ואפ"ה היה מהני דלתות אע"פ שאינן ננעלות, ומזה ראיה דאפילו ברה"ר גמור לא בעינן דלתות ננעלות וסגי בראויות לינעל. ומזה הוכיח הגר"א קוטלר זצ"ל דדעת הגר"א דקיי"ל כר"י, וגם שהבין כן בדברי הרמב"ם, וכמו שהאריך המשכנות יעקב בסי' קכ"א לבאר שדעתו כן עכת"ד.

טז) ובאמת י"ל דהגר"א הבין שיטת הרמב"ם כפי מה שהבינו רוב פוסקים דס"ל כרבנן וכדמשמע דעתו בפירוש המשניות ובספר היד פרק י"ז הלכה ל"ג דלא אתי רבים ומבטלין מחיצה ומה"ת סגי בצורת הפתח, ומש"ה מהני דלתות אע"פ שאינן ננעלות אפילו ברה"ר גמור, וא"כ אין שום נפק"מ אי הוי לה לאבולי דנהרדעא שם ד' מחיצות או שתי מחיצות מן הצדדין כיון דעשו לה צורת הפתח הוי רה"י גמור מה"ת דלא אתי רבים ומבטלי מחיצה, (ולדעתו אין נפק"מ בין שם ד' מחיצות או צורת הפתח) ומהני דלתות אע"פ שאינן ננעלות וסגי בראיות לינעל. וא"כ אין שום ראיה דלהלכה ס"ל להגר"א כדברי ר"י, ואף לא הכריע למעשה בדין זה אי בעינן דלתות ננעלות ממש או סגי בראוית לינעל וכדעת הרמב"ם והמ"מ והטור וכן פסק הדרכי משה עיי"ש. (אלא שלפ"ז יעלה שדעת הגר"א כהמשכנות יעקב דאפילו בכרמלית בעינן דלתות אלא שסגי בראויות לינעל ומש"ה הוצרכו דלתות בשערי נהרדאה, או כדעת האבנ"ז דברה"ר גמור שהותר ע"י שם ד' מחיצות בעי מדרבנן דלתות, וגם בזו י"ל דסגי בראוית לינעל).

מקום המוקף בג' מחיצות הוי רה"י מה"ת אפילו רבים בוקעין בתוכה לדעת רוב פוסקים, ולדעת הרמב"ם הוי מקום פטור.

יז) והנה כתבו התוס' בעירובין דף ו' ע"ב ד"ה והאמר דאפילו ברה"ר גמור סגי מה"ת בשלש מחיצות, וכ"כ הריטב"א בדף כ"ב סוף ע"ב והחדושי הר"ן שם וכ"כ המאירי בבית הבחירה דף ו' ריש ע"ב, וכ"כ הטור בריש סי' שס"ג מה"ת "כל מקום" שיש לו ג' מחיצות הוא רה"י גמור, ואף לדעת הרמב"ם בפרק י"ד ה"ד דס"ל דשלש מחיצות לא הוי רה"י לחייב הזורק לתוכה מרה"ר מ"מ בודאי לא הוי רה"ר ומותר לטלטל שם מה"ת כמש"כ הט"ז בריש סי' שס"ג. (וכ"מ מכל הפוסקים ונפסק בשו"ע סי' שמ"ה ס"ז שהוצרכו בעיר מוקפת חומה כדי לחייב עליה משום רה"ר שערים מפולשין או מכוונין, משמע דאם היתה פתוחה רק מצד אחד לא הוי רה"ר, אפילו אם יש שם ס' רבוא בוקעין). וכ"פ הט"ז בסי' שמ"ה סק"ה, וכ"כ המ"א בריש סי' שס"ד דלדעת הרשב"א סגי ברה"ר גמור כשיש שתי מחיצות מן הצדדין אם יש דלת אחד ננעלת אפילו רק מצד אחד, וסגי בצד השני בלחי או קורה, ואף רש"י שחולק ע"ז היינו

טעמא כמש"כ המ"א שם וז"ל אבל לפירש רש"י בעי ב' דלתות ודלת לא חשיב כמחיצה גמורה ולכן בעי ברביעית נמי דלת עכ"ל.

החזון איש מחדש דלרבנן דס"ל לא אתי רבים ומבטלי מחיצה ה"ה בג' מחיצות עומד מרובה על הפרוץ אף אי רבים בקעי בה נמי הוי רה"י

יח) וכתב החזון איש שם בסק"ה וז"ל ונראה דכל שיש ג' מחיצות של עומד מרובה לא אמרינן תו דאתי רבים ומבטלי מחיצתא דג' מחיצות של עומד מרובה עדיף משם ד' מחיצות ולא מצינו חילוק בין ג' מחיצות לד' לענין דאורייתא ולפ"ז בצורה הזאת (ציור ו) לא תמצא רה"ר אף בחוצות רחבות ט"ז אמה וס' רבוא בוקעים בהם שרחוב ב' הוא רה"י גמורה מה"ת שיש לה ג' מחיצות עומד מרובה אף שרחוב א' וג' עוברת בפרצותיה ורבים בוקעין בהן לא מבטלי מחיצתא והא דפירצה יתר מי' אוסרת אינו אלא מדרבנן ומה"ת אין כל פרצה אוסרת כל שעומד מרובה, וכיון שרחוב ב היא רה"י גם רחוב א' וג' נעשין רה"י שהרי יש להן ג' מחיצות דמה שהן פתוחות לרחוב ב' הוא כמחיצה שרחוב ב' הויא כחצר המוקפת ואף לפמש"כ תוס' כב א' ד"ה חייבין דאמצע הפילוש לא חשיב מחיצות וכמ"ש (החזון איש שם) סק"ג היינו דוקא לר' יהודה דלא סגי ליה בשם ד' מחיצות אבל הכא לרבנן קיימינן. ועוד דהכא עדיף שלרחוב הב' יש ג' מחיצות וכו'.

ויצא לנו מזה דבזמן הזה כל השווקים והרחובות שבכרכים היותר גדולים הן רה"י גמורה מה"ת דכלן תמצא בהן אחת מוקפת ג' מחיצות והיא רה"י גמורה וכל הרחובות הפתוחות לה רה"י והפתוחות לתוכן נעשין רה"י, וכיון שכן הן ניתרות בצורות הפתח. ובמ"ב סי' שמ"ה האריך שקשה להקל מחמת שאין ס' רבוא בוקעין, כל שהוא דרך לרבים לעוברים ולסוחרים ולהאמור ההיתר ברור ומרווח לכרכים שלנו עכ"ל. וכ"כ בשו"ת ויען יוסף סי' קצ"ה אות ב. (ועיין אחיעזר ח"ד ס"ח שהסכים לדברי החזון איש דבג' מחיצות עומד מרובה על הפרוץ נמי לא אמרינן דאתי רבים ומבטלין מחיצה אפילו רבים בוקעין בפירצות, מ"מ אינו מבורר בהדיא דעתו אי דוקא אם מחוברות המחיצות בזויות דאז המחיצות מתחברות והוי כג' מחיצות ושוב מהני דלא אתי רבים ומבטלי מחיצה, ובפאריז היו הפירצות שהרבים בקעו שם באמצע המחיצות, או דעתו אפילו בכה"ג שאין המחיצות מתחברות בזויות נמי כיון דהוי עומד מרובה לא אמרינן אתי רבים ומבטלי מחיצה, דרק בשם ד' מחיצות דהוי פרוץ מרובה על העומד בעינן שיתחברו המחיצות, משא"כ בג' מחיצות שהעומד מרובה, ועיין שם באחיעזר שציין לסי' זו שבחזון איש. [וגם מדברי החזון איש שכתב שההיתר ברור ומרווח מוכח דס"ל דאין מדברי המחבר והרמ"א סי'

שמ"ה ס"ז וסי' שס"ד ס"ב שהוצרך דלתות נעולות ממש ראיה דס"ל דאתי רבים ומבטלי מחיצה, דאם נימא שדעת המחבר והרמ"א דאתי רבים ומבטלי מחיצה, שוב אין ההיתר ברור ומרווח כלל אם יש ס' רבוא בוקעין בהן, ועיין מש"כ החזון איש בסי' ע"ד).

לכאורה י"ל דאף אי נימא דבקיעת רבים מבטלין המחיצה היינו דוקא נגד מקום הפרוץ

יט) ובאמת יכולים להוסיף ולמימר דמה שטרח המ"ב ליישב המנהג שסומכין על הצורת הפתח אע"פ שהיו לו כמה רחובות שהיו מוקפות ג' מחיצות עומד מרובה על הפרוץ, מ"מ י"ל דס"ל להמ"ב דהא דלא מהני מחיצה שהעומד מרובה על הפרוץ ורבים בוקעין ביניהו היינו דוקא נגד מקום הפרוץ דשם לא אמרינן דנסתם המחיצה כיון שרבים עוברים בתוכה ומקום ההוא לא הוי רה"י כגון בנידון דידן רשות הרבים א', ולא אמרינן דע"י עומד מרובה על הפרוץ של רה"ר ב' הוי כאילו נבנה כאן מחיצה ואף לרה"ר א' יש ג' מחיצות דסוף סוף המקום פרוץ ורבים עוברים ביניהו מ"מ נגד חלק המחיצה שאין הרבים עוברים שם שפיר עומדת המחיצה ומי שעומד בין שתי מחיצות הללו הוי כעומד במקום מוקף ג' מחיצות דהיינו מי שעומד באמצע רה"ר ב' שמוקף בג' מחיצות אע"פ שאין המחיצות מחוברות ורבים עוברים ביניהו מ"מ הוי כעומד באמצע רה"י.

וראיה גדולה לזה הבאתי לעיל בסי' ב' ממש"כ רש"י והרמב"ן והראבי"ה והכסף משנה דבעיר מוקפת חומה בעינן שיהיו שעריה מכוונין זו כנגד זו ואז הוי המקום העובר ביניהו רה"ר, ומשמע מזה דאם אין השערים מכוונין אע"פ שרבים עוברים ביניהו לא בעינן דלתות נעולות, (ואם נימא כדעת האוסרים דרק בעיר מוקפת חומה בעינן שיהיו השערים מכוונין, וא"כ קשה דכיון שיש פירצות במחיצות וגם רבים עוברין ביניהו א"כ אין המחיצות מתחברין, וא"כ למה בעינן שיהיו השערים מכוונין זו כנגד זו, והיא קושית הב"א בסי' כ"ו). ולכאורה הטעם דכיון דסוף סוף האדם העובר באמצע מוקף בג' מחיצות אע"פ שהמחיצות אינן מחוברות זו לזו מ"מ הוי המקום באמצע רה"י גמור, משא"כ אם השערים מכוונין ורבים עוברים ביניהו דאז אין למקום ההוא רק ב' מחיצות והוי רה"ר גמור ובעינן דלתות נעולות. ועיי"ש עוד מה שכתבתי. ושוב ראיתי באבן ישראל ח"ח סי' לו (להרה"ג ר' ישראל יעקב פישר שליט"א), ולפי הנראה כיוון לסברא זו עיי"ש.

כ) **וע"פ הדברים האלו הוסיפו המתירין**: דשכונת בארא פארא שכל רחוב ורחוב מוקף ע"י ג' מחיצות אע"פ שאינן מחוברים ורבים עוברים ביניהו הוי רה"י גמור מה"ת ובודאי דלא בעינן דלתות נעולות ומהני צורת הפתח למקום הפרוץ העוברות בין המחיצות.

דעת האוסרים דאם אין המחיצות מתחברות לא הוי ג' מחיצות כלל אלא דמי כג' מחיצות יחידאות דאפילו רבנן מודו דאתי רבים ומבטלין מחיצתא

כא) דעת האוסרים: כמש"כ הגאון ר' אהרן קוטלר בספרו שם דכיון שאין המחיצות הללו מחוברות זו לזו אין לנו ג' מחיצות עומד מרובה על הפרוץ אלא יש לנו ג' מחיצות יחידות שאין עושין רה"י, וכ"כ האג"מ באו"ח ח"ה סי' כ"ח.

כב) וראיתי בספר יציאות השבת שהקשה על החזון איש ממה שדנו התוס' והראשונים בעירובין דף ו ע"ב ד"ה וכי אם יש מבוי המפולש בין שתי רה"ר לרוחב (ציור ז) אם הוי רה"ר. ולכאורה לפי סברת החזון איש המבוי האמצעי הוי רה"י גמור כיון שמוקפת בג' מחיצות עכת"ד. ואי משום הא לא קשיא דמאן יימר שהשתי רה"ר היו לו מחיצות מן הצדדים דנימא דהמבוי שבאמצע הוי כמוקף ג' מחיצות עומד מרובה על הפרוץ דלהוי רה"י לדעת החזון איש. ועוד דאפשר שהמבואות היו סתומין מקצתן רק ע"י צוה"פ, ובכה"ג לא אמרינן דהעומד שמרובה על הפרוץ ע"י הצורות הפתחים יסתומו את הרחוב הא' שהוא רה"ר גמור, עיין בחזון איש בסי' ע"ד ובסי' ק"ז.

כג) וראיתי בספר צמח צדק בחדושים עירובין בדף כ"ב שכתב דלכאורה י"ל דהא שנחלקו ר"י ורבנן במי שיש לו שני בתים בשני צידי רה"ר דלדעת ר"י סגי אם עושה שתי לחיים משני צדדים (דהיינו לחי לצד בית אחד מצד זה ולחי השני מצד השני של הבית, ולא זו כנגד זו) ורבנן חולקין דאין מערבין רה"ר בכך, וכתב הצמח צדק דלכאורה י"ל דהנ"מ דלא סגי להו לרבנן רק אם יש לחי ביניהו אבל אם דופן השלישי עומד מרובה על הפרוץ וכ"ש אם יש שם צורת הפתח על המקום הפרוץ אע"פ שרבים בוקעין ביניהו י"ל דאפילו לרבנן מערבין רה"ר בכך. אלא שכתב דמדברי הריטב"א מוכח להיפך עכת"ד, ודבריו הם דלא כדעת החזון איש.

ומ"מ עדיין י"ל כמו שכתבנו דרק נגד מקום הפרוץ הוי רה"ר ולא נגד מקום הסתום דסוף סוף המקום מוקף בג' מחיצות אע"פ שאינן מחוברות. אלא שלא הבנתי הראיה שהביא הצמח צדק לדבריו מדברי הריטב"א שכתב כן אליבא דלר' יוחנן דס"ל אתי רבים ומבטלין מחיצה, משא"כ לרבנן דלא ס"ל כן.

כד) ועיין באג"מ באו"ח ח"ה שם שהקשה על החזון איש מסידור הדגלים במדבר שלפי דעתו עולה שהיתה רה"י, ועיין מה שכתבו בזה בשו"ת מהר"י שטייף סי' ס"ח ושו"ת משנה הלכה (להרה"ג ר' מנשה קליין שליט"א).

קושית הגאון ר' אהרן קוטלר זצ"ל על החזון איש מדברי התוס' עירובין כ"ב ע"ב

כה) לעיל הבאתי קושית התוס' שהוקשו דלרבנן כל ארץ ישראל תעשה רה"י ע"י סולמא דצור ומחתנא דגדר ובבל נמי דמקיף ליה דיגלת ולא אתי רבים ומבטלי מחיצתן ולר' יוחנן דאמר בפרק הדר קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה אפילו כור ואפילו כוריים הזורק לתוכו חייב [חטאת ורק דרבנן אסרוהו לעינן טולטל כיון שמחוסרת דיורין, אבל מדאורייתא הוי מחיצה גמורה, א"כ] וה"ה אפילו אלף כורים דמה שיעור יהיה. ותירצו דמחיצה שאינה עשויה בידי אדם לא חשיבה מחיצה כולי האי ואפילו רבנן מודו דאתו רבים ומבטלי מחיצה עכ"ד.

כו) והנה המ"א בסוף סי' שס"ג הבין כונת התוס' דע"י שהרבים בוקעין דרך המחיצות דהיינו שדורסין ע"ג המחיצות אמרינן דאתי רבים ומבטלין מחיצות אבל אם אין הרבים בוקעין על המחיצות לא. והוסיף לחדש דאפשר דבעינן ס' רבוא בוקעין עיי"ש. אבל היעב"ץ בשו"ת ח"א ס"ז הקשה על המ"א והבין דכונת התוס' דהא גופיה שהרבים נמצאין תוך המחיצות ואין המחיצות מפריע להם אף שאין עוברין דרך המחיצות זהו גופיה בטילת המחיצה עיי"ש.

כז) והנה הגאון ר' אהרן קוטלר זצ"ל (במשנת ר' אהרן ס"ו אות יג) הבין דברי התוס' כדברי המ"א והקשה וז"ל ועדיין תמוה דבפרת ובדיגלת דמקיפים לבבל ואוקיינוס לכל העולם, הרי בעינן [שיהיו השערים] מפולש [ו]מכוון [זה כנגד זה], ואיך יתחייב הלא דוקא אם מעבר השני של היבשה [ו]מכוון ממש כנגדו ג"כ יש מעבר לרבים דרך ספינות, ויש נמל מקום שיורדים במכוון ממש בקו ישר ממש וזה לא יתכן כלל וכלל. וכתב וז"ל ומוכרח אחד מן היסודות דלעיל, או כמו שצדדתי.... בדעת הגר"א דלא בעינן מכוון ובזה מיושב הכל, או כהיסוד... דהמחיצות צריכות חיבור שהסכימו על זה הגאונים בית אפרים ומשכנות יעקב ואם ישנן כמה פירצות בין בשנים מן הצדדים ומכ"ש אם יש פירצות בכל הצדדים ואף אם [יש] פירצה אחת בכל צד [ר"ל זויות] שוב בטל החיבור של המחיצות, ובזה לא יקשה אם עומד מה באמצע הדרך כנגד מקום בקיעת הרבים דאינו נוגע כלל אחרי דבטילה החומה או מחיצות הנהרות משום כך וזה ברור מאוד לשיטת התוס' עכ"ל המשנת ר"א.

לפי פירוש היעב"ץ בדברי התוס' והסכים כן החזון איש מתורץ קושית הגאון ר' אהרן קוטלר זצ"ל

כח) ולפי דעת היעב"ץ והסכים כן החזון איש ברישׁ הסי' שם וכן הבין בספר חמד משה בסי' שס"ג בפירוש דברי התוס' ל"ק כלל דהלא לפי דבריהם אין כונת התוס' דבעינן שיעברו רבים דרך המחיצות ועי"ז

יתבטלו המחיצות אלא שבזה שהרבים נמצאין תוך המחיצות ואין המחיצות מפריע להם מתבטלים המחיצות, ולא בעינן שיהיה תוך המחיצות מעבר לרבים כלל וא"כ בטלה כל המחיצות שהן בידי שמים וכליכא מחיצות כלל דמי. ולפי פירוש היעב"ץ נמי מתורץ קושית הגאון יעקב שהביא הגאון ר' אהרן קוטלר זצ"ל שם באות י"ב ד"ה אך, דבשפת אוקיינוס ובפרת ודיגלת דליכא דריסת רבים מי אתו רבים ומבטלי מחיצה. ולפי דבריהם מתורץ דלא בעינן שיעברו שם רבים כלל וסגי במה שבוקעין תוך המחיצות אפילו רחוק הרבה.

כט) ואפילו אם נימא דכוונת התוס' כמו שהבין המ"א אכתי י"ל דאה"נ דהמחיצות בטילה ומבוטלת כיון שאינן מתחברות מ"מ לעיל בסי' ב' הבאתי דברי הב"י דמשמע דאפילו אם יש כמה פירצות במחיצות מ"מ בעינן שיהיו השערים מכוונין זו כנגד זו, ואם נפרש בכונת התוס' כמו שהבינו המ"א א"כ יהא מוכח דבעינן שערים מכוונין זו כנגד זו אפילו אם אין בעיר חומה כמו שהבינו רוב האחרונים כמו שהבאתי לעיל בסי' ב' עיי"ש, וא"כ אכתי לית לן רה"ר עיי"ש.

ל) ועוד דלולי יראתי הייתי אומר סברא חדשה דבשלמא אם יש מחיצה בפועל ממש וא"א לעבור דרך שם, א"כ אפילו יש כמה פירצות במחיצות ורבים בוקעין ביניהו מ"מ אינן מצטרפות אהדדי דכיון שא"א לעבור שם בתוך חלק המחיצה העומדת א"כ לא נתבטלו רוב המחיצות ונשארו העומד מרובה על הפרוץ ואף שרבים בוקעין בינייהו אינן מצטרפות, משא"כ אם אין שם מחיצה בפועל רק ע"י גוד אסיק ובמציאות אפשר לרבים לעבור בכל מקום שרוצין ואין שום דבר המפסיק בין שתי המקומות שעוברין וא"כ אינן מתחלקין ונעשית כולה כפירצה גדולה אחת ויעלה שיהיה פרוץ מרובה על העומד ולא יהיה מחיצה כלל. אלא שראיתי בשו"ת חלקת יעקב סי' קצ"ג אות ו שכתב להדיא להיפך דבמקום שאין הרבים עוברין שם הוי כאילו המחיצות עדיין עומדין.

אלא שעדיין י"ל דאף אם נימא דאם אין עוברין כלל באמצע הוי המקום ההוא כאילו המחיצות קיימות מ"מ עדיין י"ל דאם יש רבים עוברין במקום אחד מן הים ובמקום אחר נמי רבים עוברין ובאמצע נמי יש כמה בוקעין אף שאינן אלא מועטין נצטרפו הכל לקרות את מקום ההוא שרבים בוקעין עליה ונתבטל כל המחיצה דכיון שהמקום ראוי לעבור עליה ואין שום דבר המחלקן וגם יש בוקעין א"כ מצטרפין הכל והוי כאילו רבים בוקעין בכל מקום, ולפ"ז י"ל דכיון שיש הרבה מקומות שרבים בוקעין אל תוך הים ע"י הספינות וגם באמצע יש בוקעין אף שאינן אלא מועטין הוי כאילו רבים בוקעין בכל מקום ונתבטלו כל המחיצות, וכ"ש שלא נשארו עומד מרובה על הפרוץ. (ועיין בבית

אפרים סי׳ כו שדן ברה״ר שס׳ רבוא בוקעין ובמקום אחד אינן עוברין כ״כ אם נחשבת גם המקום ההוא לרה״ר).

ואין להקשות ע״ז ממש״כ המ״א בסי׳ שס״ג שם דמיירי במבוי שצידו אחד ים דאם המבוי כלה לנמל אותו מקום לא הוי מחיצה, משמע דאם אין המבוי כלה לנמל אף שיש נמלים סמוכין לו משתי צדדיו וגם יש קצת בוקעין מן המבוי אל תוך הים לא נתבטל המחיצה, דהא לא קשיא דכיון שיש למבוי שתי מחיצות מן הצדדים ומחוברין אל מחיצת הים הוי כאילו אותו חלק מן מחיצת הים נפרדת מן המחיצות שבצדדין ששם נמצאין הספינות ודנין על אותו חלק מן הים בנפרד, וכיון שאין רבים בוקעין במקום ההוא שפיר הוי מחיצה.

קושית הגאון ר׳ אהרן קוטלר על החזון איש מדברי הבית אפרים דמבואר דעתו בהדיא דבעינן מחיצות מחוברות

לא) אלא ששפיר העיר הגאון ר׳ אהרן קוטלר זצ״ל על החזון איש מדברי הבית אפרים בסי׳ כז ממה שמתרץ שם על ההוא דירושלים דלאחר שנפרצו בה פרצות היתה רה״ר ומשמע דפירצה במחיצה אוסרת מה״ת, ותירוץ הב״א דמיירי שנפרצו בקרן זויות, ומשמע דאם אין המחיצות מתחברות לא הוי רה״י (עכ״פ אם בקעי בה רבים), וזו דלא כדעת החזון איש. וכן בשו״ת זרע אמת חדושי עירובין סי׳ י״ז כתב בהדיא דבעינן חיבור במחיצות, ובזה נמי רוצה ליישב דברי הש״ס במה שאמר רב פפא דלאחר שנפרצו פרצות הוי רה״ר דמיירי שנפרצו בקרן זויות עיי״ש שהאריך בזה, וגם דבריו הם דלא כהחזון איש. וע״ע בחזון איש שם בסי׳ ק״ז ובסי׳ ע״ד מה שפירוש על ההוא דירושלים.

לפי מה שפירוש הנודע ביהודה את דברי התוס׳ מוכח דלרבנן אפילו בג׳ מחיצות נמי לא אתי רבים ומבטלי מחיצה (וכ״פ בתיקון עירובין [קראקא]), וכ״נ מדברי הערוה״ש

לב) והנה מה דפשיטא ליה להחזון איש והאחיעזר דאפילו בג׳ מחיצות נמי לא אמרינן אתי רבים ומבטלי מחיצה לרבנן, לכאורה נראה דכן דעת הנוב״י בספר דורש לציון דרוש י״ג (שבת תשובה תקי״ב) דאפילו בג׳ מחיצות לא אמרינן אתי רבים ומבטלי מחיצה, דעיי״ש שפירוש קושית התוס׳ בדף כ״ב ע״ב ד״ה דילמא שהוקשו ותימה דלרבנן ארץ ישראל תעשה רה״י ע״י סולמא דצור ומחתנא דגדר ובבל נמי דמקיף לה דיגלת ולא אתי רבים ומבטלי מחיצתן, וכתב הנוב״י דלכאורה אין שום קושיא מא״י כיון שאין שם רק שתי דפנות משתי צדדים (ועיין ריטב״א שם), אלא עיקר קושיתם מבבל שהיתה מוקפת בפרת מצד אחד ומדיגלת מצד השני ופרת היתה שופכת לתוך הדיגלת והולכות

כמין ג"ם ועי"כ היתה בבל מוקפת בג' מחיצות כמ"ש רש"י בקדושין ע"א ע"ב ד"ה עד נהר עזק, ומש"ה הוקשו התוס' דא"כ לרבנן לא היתה רה"ר בבבל, והוצרכו לתרץ דבמחיצה בידי שמים כו"ע מודו דאתי רבים ומבטלי מחיצה. וכן פירוש בתיקון עירובין [הורוויץ, קראקא תרמ"ח]. הרי יוצא מדבריהם דלרבנן דמחיצה בידי אדם אפילו בג' מחיצות נמי לא אמרינן אתי רבים ומבטלי מחיצה.

וכן משמע קצת מדברי הערוה"ש בסי' שס"ג ס"נ דס"ל דאפילו בג' מחיצות נמי לא אמרינן דאתי רבים ומבטלין מחיצה, מדהביא ראיה דבכרמלית לא אמרינן דאתי רבים ומבטלין מחיצה, ממה דאמרינן בעירובין דף ו' ע"א דבמבוי המפולש לרה"ר מהני צוה"פ מצד זה ולחי או קורה מצד השני, משא"כ ברה"ר עצמה לא מהני לחי מצד זה ולחי מצד השני, ולפי מה דמשמע מרבינו יהונתן בפ"ב (בדף ו מדפי הרי"ף ד"ה וחכ"א) הטעם על הא דלא מהני שתי מחיצות ושתי לחיים ברה"ר אף דשתי מחיצות הוי רה"י מה"ת משום דאתי רבים ומבטלין מחיצה (וכן משמע נמי בחדושי הר"ן), מ"מ במבוי המפולש לרה"ר מהני עכ"פ צוה"פ, הרי דבכרמלית לא אמרינן דאתי רבים ומבטלין מחיצה. ודחה הערוה"ש דאינו ראיה דשאני התם דכיון שעשו צוה"פ הרי יש ג' מחיצות. ונראה כונתו, וא"כ אפילו ברה"ר עצמה נמי לא אמרינן דאתי רבים ומבטלין מחיצה, ורק מדרבנן בעינן דלתות כמש"כ הערוה"ש בריש סי' שס"ד, הרי דאפילו בג' מחיצות ס"ל דלא אמרינן דאתי רבים ומבטלין מחיצה.

דעת היעב"ץ והמהרש"ם דבג' מחיצות אפילו רבנן מודו דאתי רבים ומבטלי מחיצה

לג) **אבל** מדברי היעב"ץ בשאילת יעב"ץ ח"א ס"ז משמע דס"ל דבג' מחיצות אפילו רבנן מודו דאתי רבים ומבטלי מחיצה אפילו במחיצה בידי אדם וז"ל היעב"ץ כללא דמילתא מחיצה כל דהו הויא דבר תורה וחולקת רשות לשבת וכי בקעי בה רבים פלוגתא דר"י ורבנן אי אתי רבים ומבטלי מחיצה לר' יהודה אף העשויה בידי אדם בטלה אי לא גמרי להו מחיצות. ולרבנן אי איכא שם ד' מחיצות בעלמא תו לא אתי רבים ומבטלי להו, אבל בב' מחיצות אע"ג דמעלייתא הויין אתי רבים ומבטלי. ולר' יהודה כה"ג כיון דמחיצות גמורות נינהו בתרי מיהת סגי דלא ליתו רבים וליבטלו להו לגמרי וכו'. אחרי הודיע ה' אותנו את כל זאת והרווחנו דברים הרבה...

למדנו שני דרכים במחיצה שבידי שמים (וה"ה לבידי אדם "כי ליכא שם ד' מחיצות דשוין הן לרבנן") א' (כצ"ל) להקל וא' להחמיר שמענו שמחיצות העשויות בידי שמים כגון היקף הרים או חריצים ונקעים טבעיים עושין רה"י לכל דבר כל שאין רבים דורסין שם ואם רבים בוקעין בתוכן אז יש חילוק בין היכא

דניחא תשמישן דהו"ל מחיצה נדרסת כה"ג לאו שמה מחיצה כלל ואתי רבים ומבטלי להו לגמרי, ונותנין להם כל תורת רה"ר גמורה, ואי לא ניחא תשמישן אע"ג דכה"ג במילתייהו קיימי דחשיבי מחיצתא ולא אתי רבים ומבטלי להו דקיי"ל כרבנן וכו' אבל עיירות גדולות ופלטאות שבתוכן הרי הן רה"ר לכל דבריהם אע"ג דמחיצות הללו שבידי שמים ("או שבידי אדם ואינן ד'") אינן מועילות כיון דניחא תשמישתא דרבים התם אכן במחיצות שלימות בידי אדם ודאי יש תיקון גם לפלטיא עצמה וכו' עכ"ל.

ולכאורה משמע דס"ל דדוקא בשם ד' מחיצות לא אמרינן אתי רבים ומבטלי מחיצה, משא"כ בג' מחיצות אפילו שלימות ורבים עוברין עליהן אמרינן אתי רבים ומבטלי מחיצה, וכ"מ עוד ממה שהקשה (בד"ה ומ"מ יש לעיין) ע"ד האחרונים דס"ל דאם נקרש הנהר מבטלת את המחיצה, והק' מהא דפריך תלמודא בעירובין כ"ב ע"ב דכולא עלמא נמי מקיף לה אוקיינוס, דהלא לרוח צפון של העולם הרי נקרש תמיד המים והרי לפ"ז בטלה שם המחיצה עיי"ש, והלא אם נימא דס"ל דבג' מחיצות לא אמרינן אתי רבים ומבטלי מחיצה א"כ מאי קשיא והלא עדיין איכא ג' מחיצות, וכן הביא משמו בשו"ת מהרש"ם ח"א סי' קס"ב דג' מחיצות לא מהני ברה"ר, והלא כפשוטו א"א לפרש דג' מחיצות לא מהני דהלא בודאי שאינו חולק ע"ד התוס' והריטב"א והרשב"א והר"ן והמאירי והט"ז והמ"א שהבאתי לעיל שכתבו בהדיא דאילמלי היתה ג' מחיצות לירושלים היה סגי לצד השני בלחי או קורה, אלא דכונתו לכאורה דמחיצות שרבים עוברין עליה ואינה חוסמת את הרבים לא מהני בג' מחיצות דאתי רבים ומבטלי מחיצה אפילו לרבנן. וכן ראיתי בספר מנחת ישראל על מסכת עירובין שכתב דבג' מחיצות אפילו רבנן מודו דאתי רבים ומבטלין מחיצה.

י"ל דהיעב"ץ לשיטתו דס"ל דב' מחיצות הוי רה"י מה"ת, ומש"ה אין לחלק בין ב' מחיצות לג' משא"כ לדידן.

לד) ובאמת י"ל דהיעב"ץ לשיטתו דס"ל שתי מחיצות הוי רה"י מה"ת וכדמפורש בדבריו בריש הסי' שם וז"ל ומן התורה בתרי סגי בכל דוכתא, (וכ"ד האו"ז והמהרמ"ק והג"א, וכן ראיתי מפרשין את דעת החדושי הר"ן בדף ו ע"ב, וכן פירוש הערוה"ש הנ"ל את דברי הרבינו יונתן) והלא בשתי מחיצות אפילו גמורות מפורש בש"ס דלרבנן אמרינן אתי רבים ומבטלי מחיצה (ודלא כר"י), א"כ י"ל דה"ה שלשה אפילו הן גמורות אתי רבים ומבטלי מחיצה, (ודעת היעב"ץ דקיי"ל דבשתי מחיצות אתי רבים ומבטלין מחיצה, וכ"ד הר"ן והרבינו יונתן שם ודלא כהאו"ז והג"א), משא"כ לדידן דקיי"ל דרק שתי מחיצות ולחי מה"ת ובזה מפורש בש"ס (שבת ו ע"ב, עירובין כ"ב ע"א) דאמרינן אתי רבים ומבטלי מחיצה י"ל דכיון שלחי אינו

אלא מחיצה גרועה אתי רבים ומבטלי, משא"כ בג' מחיצות שלימות או אפילו עומד מרובה על הפרוץ שפיר הוי מחיצה מעליא ולא אמרינן אתי רבים ומבטלי מחיצה, ולא גרע משם ד' מחיצות כמש"כ החזון איש.

ראיה לדברי החזון איש מדברי התוס' עירובין כ"ב ע"ב

לה) ולכאורה יש להביא ראיה מפורשת מדברי התוס' לדעת החזון איש והאחיעזר דאפילו בג' מחיצות נמי לא אמרינן אתי רבים ומבטלין מחיצה, דלעיל בריש הסי' הבאתי דברי הש"ס דמבואות המפולשין, וז"ל התוס' שם בד"ה ת"ש, פירוש ר"ח וכגון שהבור רחוק מן הכותל ג' טפחים מכל צד והולכין דרך כאן ודרך כאן וקמ"ל דאפילו הכא לא בטלי מחיצה דאי בור הולך מכותל לכותל פשיטא דהוי רה"י, והא דנקט בור ולא נקט מחיצה מופלגת ג' מן הכותל [שבצדדין] משום דבבור הוי חידוש טפי דאע"ג דרה"ר נמי מהלכת בתוכו אפילו הכי הוי רה"י לשבת עכ"ל. ולכאורה מיירי הכא דאיכא רק ג' מחיצות דהיינו שתי צדדי המבוי, ובצד דופן השלישי רבים בוקעין בה ואינה מחוברת מן הצדדין ואפ"ה לרבנן לא אמרינן אתי רבים ומבטלי מחיצה, וכדעת החזון איש. וכן מפורש בתוס' הרא"ש וז"ל תימה כיון דבור הויא כמחיצה שלישית פשיטא דהוא רה"י דהא איכא ג' מחיצות מעלייתא ולא מצינו בקיעת רבים לבטל ג' מחיצות שלימות, הלכך נראה כפירוש ר"ח שפי' שבור מופלג מן הכותל וכו' עכ"ל הרי מפורש דלרבנן בג' מחיצות לא אמרינן דאתי רבים ומבטלי מחיצה ואפילו אינן מחוברות נמי. וכ"ש לפי גירסת המשנה "שבילים" המפולשים בודאי מיירי שאין לה אלא שתי דפנות והבור הוי דופן השלישי.

לו) וראיתי בספר מנחת ישראל על מס' עירובין שכתב דמיירי שיש שם ד' מחיצות, ואע"פ שאינן מחוברות מ"מ הותר ע"י עומד מרובה על הפרוץ, ואזיל לשיטתו דס"ל דבג' מחיצות אפילו רבנן מודו דאתי רבים ומבטלין מחיצה. ומ"מ מדבריו איכא למילף דבד' מחיצות שעומד מרובה על הפרוץ אע"פ שאינן מחוברות מ"מ לא אתי רבים ומבטלין מחיצה, ולפ"ז בשכונת בארא פארק שמוקפת בד' מחיצות עומד מרובה על הפרוץ לא אמרינן אתי רבים ומבטלין מחיצה, אלא שיש לדחות דס"ל להמנחת ישראל דכיון שהג' מחיצות מחוברות שוב אפילו אין הרביעי מחוברת נמי לא אמרינן דאתי רבים ומבטלין מחיצה, משא"כ אם אין כל המחיצות מחוברות אפשר דס"ל דלא הוי מחיצות כלל וכדעת הגאון ר' אהרן קוטלר זצ"ל (ועיין בבית אפרים סוף סי' כו ד"ה ועתה אלכה.

ואפשר לדחות קצת הראיה דכיון דמיירי שהפירצה פחות מי' אמות אפילו רבים בוקעין בהן לכו"ע לא אמרינן דאתי רבים ומבטלין מחיצה דאינו אלא כפתח, ודלא כמו שכתבו המשכנות יעקב והב"א בפשיטות להיפך שאין לחלק בזה.

(ובמאמר מוסגר אציין דבאמת לא הבנתי מש"כ התוס' והתוס' הרא"ש דאם לא היתה שתי פירצות בשתי צדדי המבוי בודאי דלא אתי רבים ומבטלין מחיצה, והלא לר"י דס"ל אתי רבים ומבטלי מחיצה אפילו בתל המתלקט שמחיצה גמורה מד' צדדין נמי הרבים מבטלין וא"כ כיון דכתבו התוס' דמיירי שהרבים נכנסין לתוך הבור ולר"י לא היתה נחשבת הבור למחיצה, וא"כ אפשר דזאת גופא אתי רבנן לאשמיענן דאפ"ה הוי מחיצה, ועיין שם במנחת ישראל.)

ברשב"א ובחדושי הר"ן מפורש בהדיא דאפילו בג' מחיצות לא אמרינן לרבנן דאתי רבים ומבטלין מחיצה (וכ"נ מהריטב"א)

לז) ובאמת כדברי החזון איש והאחיעזר והדורש לציון והערוה"ש מפורש בהדיא בחדושי הרשב"א בעירובין דף ו ע"ב ובחדושי הר"ן שם דלרבנן דס"ל לא אתי רבים ומבטלין מחיצה אפילו יש רק ב' מחיצות ובצד השלישי יש לה צורת הפתח לרבנן לא הוי רה"ר אפילו רבים בוקעין בה וסגי בצד הרביעי בלחי או קורה, דלדעת הרשב"א והר"ן צורת הפתח מחיצה מעלייתא הוי, ולרבנן דס"ל דלא אמרינן אתי רבים ומבטלין מחיצה הוי רה"י גמור מה"ת. הרי מפורש דאפילו אם יש רק ג' מחיצות לא אמרינן לרבנן אתי רבים ומבטלי מחיצה וכדעת החזון איש והאחיעזר. וכ"כ הרשב"א בדף נ"ט רע"ב דלרבנן מהני אפילו ברה"ר גמור צוה"פ מצד זה ולחי או קורה מצד השני' וכן נראה מדברי הריטב"א שם. ועיין באבני נזר בסי' רס"ז ובסי' רע"ג אות טו, ובסי' רפ"ט אות ב' שהביא מהאבן העוזר (על הש"ס עירובין ו ע"ב) דבעינן שם ד' מחיצות לרבנן דלא לימרו אתי רבים ומבטלי מחיצה ולא שם ג' מחיצות, ואינו ראיה לדברינו דהתם מיירי במחיצות גרועות כמבואר בהדיא באבן העוזר שם (ועיין בסי' רס"ז וסי' רפ"ט שנראה שהאבנ"ז מסופק בזה עיי"ש).

דעת האו"ז והרמ"ק והג"א דאפילו בשתי מחיצות לא אמרינן אתי רבים ומבטלין מחיצה

לח) ועוד דאפשר לצרף להיתר החזון איש דברי האו"ז בסי' קל"ב אות י' וכ"ד הרב ר' משה קלוזנער והובאו הדברים בהג"א ריש פרק ב' דעירובין דאפילו בשתי מחיצות קיי"ל דלא אתי רבים ומבטלי מחיצה (עי"ש באו"ז שהאריך לברר הדברים), ולפי דבריהם כל העיר בארא פארק הוי רה"י גמור ע"י שתי המחיצות שבצדדין, וא"כ לכאורה בודאי שנוכל לצרף את דבריהם לדברי החזון איש והאחיעזר דס"ל דבג' מחיצות אפילו אינן מחוברות אפילו רבנן מודו דלא אתי רבים ומבטלין מחיצה. (ובאמת ראיתי מפרשין דבריהם דמיירי ע"י צוה"פ בצד השלישי ומש"ה לא אמרינן דאתי רבים ומבטלין מחיצה, הרי בהדיא כדברי החזון איש והאחיעזר).

י"ל דבשכונת בארא פארק אף היעב"ץ מודה דהוי רה"י מה"ת

לט) ועוד י"ל דאף שיעב"ץ דכנראה שחולק על החזון איש היינו ביסודו דדוקא בשם ד' מחיצות לא אמרינן אתי רבים ומבטלי מחיצה, משא"כ בג' מחיצות אפילו שלימות, אבל לענין שם ד' מחיצות עומד מרובה על הפרוץ י"ל דס"ל דלא אמרינן אתי רבים ומבטלי מחיצה אפילו אינן מחוברות, (וכמו שהבאתי לעיל בשם המנחת ישראל) וא"כ לענינינו בעיר בארא פארק דמוקפות בד' מחיצות עומד מרובה על הפרוץ (ע"י הבתים שבצדדין) י"ל דאף היעב"ץ מודה דלא אמרינן אתי רבים ומבטלי מחיצה לרבנן דקיי"ל כוותייהו, והוי רה"י גמורה מה"ת ומהני צורות הפתח באותן הפתחים אפילו רבים בוקעין בהן. **וכ"כ בשו"ת מהר"י שטייף סי' ס"ח דכל העיר מאנהעטין דינו כרה"י מה"ת ע"י הבתים המקיפין אותן ואפילו אינן מחוברות** דבד' מחיצות לא אמרינן אתי רבים ומבטלין מחיצות, ולשיטתו ה"ה שכונת בארא פארק שבברוקלין.

סימן ה'

נתברר שיש ג' מחיצות סביבות צד המערבי של העיר ברוקלין המקפת את שכונת בארא פארק

א) עוד הוסיפו המתירין: דנתברר שעכ"פ שכונת בארא פארק מוקפת במחיצות מג' צדדין גבוהה עשרה טפחים שנבנו ע"י בני אדם סמוך לים המקיף את העיר ברוקלין משלש רוחותיה, וכיון דיש שלש מחיצות שוב לא הוי רה"ר כמו שהבאנו לעיל מדברי התוס' והריטב"א והרשב"א והר"ן והטור ולדעת רוב פוסקים הוי המקום רה"י גמור מה"ת, א"כ סגי אם עושין צורת הפתח כדי להתיר הטולטל מדרבנן בצד הרביעית או באיזה מקום שנרצה תוך המחיצות, ואפילו לדעת הרמב"ם דס"ל דמקום המוקפת בשלש מחיצות לא הוי רה"י מה"ת ובעינן לחי או קורה או צורת הפתח בצד הרביעית מ"מ רה"ר בודאי שאינו ומותר לטלטל בתוכו מה"ת כמש"כ הט"ז בסי' שס"ג סק"א דהוי מקום פטור מה"ת, וא"כ שוב מהני צורת הפתח ואף לדעתו נעשית המקום רה"י גמור ומותר לטלטל כאן אפילו מדרבנן.

פירצה של י' אמות או י"ג אמות ושליש או ט"ז אמות במחיצה האם היא מה"ת

ב) והנה במחיצות הללו יש כמה פירצות רחבות יותר מי' אמות ותנן במתני' דף טו ע"ב כל פירצה שהיא כעשר אמות מותרת מפני שהיא כפתח, יתר מכאן אסור. וצריכין אנו לבאר מה דינן של פירצה יותר מי' אמות האם היא מה"ת ומה"ת מתבטלת כל המחיצה והוי כאילו אין כאן מחיצות, או לא הוי אלא מדרבנן וא"כ יש לנו ג' מחיצות ולית לן רה"ר, ומהני צורת הפתח לצד הרביעית או באיזה מקום שיהיה.

ג) ובדבר זה נחלקו הפוסקים, דעת המשכנות יעקב בסי' קכ"א [עמוד קטז] דיש שיעור לפירצה מה"ת אפילו נשאר העומד מרובה על הפרוץ אלא שמסתפק בשיעורו אי שיעורו בי' אמות ורק בפסי ביראות השיעור י"ג אמות ושליש לר"י, או לעולם הוי שיעור פירצה מה"ת בי"ג אמות ושליש או אפשר דהשיעור מה"ת ט"ז אמות, והביא ראיה לזה מרש"י דף צ"ד ע"א במתני' ומדברי הרמב"ם פרק טז.

והבית אפרים בסי' כז [דף נג] חולק עליו וס"ל דאם יש למחיצות אמה מצד זה ואמה מצד זה כמין פסי ביראות אז אין שום פירצה בעולם שיבטל המחיצה אפילו רחבה ט"ז אמות, וכ"כ בשו"ת זרע אמת חלק א' חדושי עירובין סי' י"ז (ויש להסתפק ברעתם במה שכתבו דבעינן שם ד' מחיצות אמה מצד זה ואמה מצד זה אם כונתם דוקא משום שיש חיבור המחיצות בזויות אז אין פירצה אוסרת מה"ת, אבל אם יש פירצה באמצע המחיצות אפילו רק בג' מחיצות עומד מרובה על הפרוץ מודה דאפילו יש שם פירצה ט"ז אמות אינו מה"ת, או רק בפסי ביראות דכיון שיש שם "ד' מחיצות" מחוברות בזויות אז אין הפירצה פוסלת את המחיצה ואפילו פרוץ מרובה על העומד, משא"כ בג' מחיצות אפילו עומד מרובה על הפרוץ דאז פירצה פוסלת מה"ת, ולכאורה מדבריהם שם משמע שהעיקר הא דבעי שם ד' מחיצות אמה מצד זה ואמה מצד זה היינו משום שרעתם דבעינן חיבור במחיצות, וגם משום שאז אפילו הפרוץ מרובה על העומד הוי רה"י).

ד) ודעת הפמ"ג בסי' שס"ג מ"ז סק"א, והובא במ"ב בבה"ל בסי' שס"ב ס"י ד"ה כשכל דפירצה של יותר מי' אמות אינו אלא מדרבנן ולכאורה מוכח התם דאפילו הפירצה יותר מט"ז אמות כ"ז שהעומד מרובה על הפרוץ אינו אלא מדרבנן עיי"ש, וכ"כ הערוה"ש בסי' שס"ב סכ"ו [עיי"ש היטב בלשונו דאפילו אם לא נשארו המחיצות כמין פסי ביראות נמי אין חסרון בפירצה אלא מדרבנן] וכן הסכים האחיעזר בח"ד ס"ח וההזון איש בסי' ק"ז סק"ח, ובסי' קי"א אם יש עומד מרובה על הפרוץ וגם הבין כן בדעת הבית אפרים, [אבל בפסי ביראות כיון שהפרוץ מרובה על העומד לדעתו יש שיעור לפירצתו מה"ת וכ"ד השו"ע הרב בסי' שמ"ה ס"ה, ודלא כדעת הבית אפרים] והאריך בזה במכתבים שנדפסו בספר שלום יהודה סל"ג [להגאון ר' אליעזר פלצ'ינסקי] ובספר שערי עירובין ודחה הראיה מדברי רש"י, וכן דחה הראיה מדברי הרמב"ם עיי"ש. וכן נקטו הגאון ר' משה פיינשטיין זצ"ל באג"מ או"ח ח"ה סי' כח דפירצה בעלמא אינו מה"ת, וכן הגאון ר' יונתן שטייף זצ"ל בספרו סי' ס"ח, ובשו"ת ויען יוסף סי' קצ"ה.

גם בתוס' הרא"ש מפורש דפירצת י' ואפילו ט"ז אמות אינו אלא מדרבנן (עכ"פ בשם ד' מחיצות)

ה) **ובתוס'** הרא"ש ריש פ"ב מפורש דפירצה של אפילו יותר מי' אמות אינו אלא מדרבנן דתנן שם עושין פסין לביראות ארבעה דיומדין נראין כשמונה (דיומדין - עמודין נראין

כשנים כמרזב שלנו וכנועצו בקרקע לפאת דרומית מערבית דופנו אחד למערב וצידו אחד לדרום והשני לפאת מערבית צפונית נוטה צידו אחד למערב וצידו אחד לצפון וכשנותן ארבעתן לד' הפיאות נמצא לכל רוח ב' אמות דופן אמה כנגד אמה והריוח בנתים - רש"י) דברי ר' יהודה וכו' וביניהן כמלא שתי רבקות של שלש שלש בקר דברי ר"מ, ר' יהודה אומר של ארבע קשורות וכו' עכ"ל המשנה. ותני בברייתא בדף י"ט ע"ב וכמה עוביה של פרה אמה ושני שלישי אמה שהן עשר אמות הפסק לר"מ ולר"י שלש עשרה אמות ושליש, וקיי"ל כר"י. והקשה התוס' הרא"ש וז"ל תימה דהא אמרינן לעיל בפ"ק הכי אגמריה רחמנא למשה גדור רובא והיכי שרינן הכא פרוץ מרובה ואפילו ברה"ר וכו' וי"ל כיון דאיכא שם ד' מחיצות ואיכא דיומדין מכל צד הוי כפתח ושרי, והא דפירצה יותר מי' אוסרת כל ההיקף ואפילו הוא גדול הרבה מדרבנן הוי עכ"ל. ומ"מ אינו מוכרח דעתו אם הפירצה בזויות המחיצה דהיינו שלא נשארו דיומדין בארבע רוחותיה דאפשר דאז הוי פירצה י' אמות מה"ת. וכן מפורש בריטב"א שם דבפסי ביראות מה"ת לא תיפסל בשום פירצה לעולם.

גם ברמב"ן משמע דס"ל דפירצה של י' אמות אינו מה"ת

ו) ועיין בהערות על חדושי הרמב"ן פ"ה הערה 268 שהביאו ראיה מדברי הרמב"ן במלחמות ריש פרק ב' דס"ל דפירצת עשר לא הוי אינה מבטלת מחיצה מה"ת וכסתום דמי רק אם יש פירצת ט"ז אמה ובקעי בה רבים (לר"י דס"ל אתי רבים ומבטלי מחיצה) נעשית אותה מקום לרה"ר, ובאמת כבר העיר הבית אפרים בסי' כ"ז בדף נג ד"ה ומ"ש כ"ת, מדברי הרמב"ן בחדושיו דף נ"ט דמשמע דס"ל דפירצה ט"ז אמות אינו מה"ת, ועיי"ש עוד. ועיין בקרן אורה בדף י"א ע"ב וברפ"ב. ועיין בביאורים על המאירי פ"ב הערה ב'.

הגאון ר"א קוטלר הביא ראיה מדברי הרבינו חננאל דס"ל דפירצת י' אמות אוסרת מה"ת

ז) **והגר"א קוטלר זצ"ל** בספרו שו"ת משנת אהרן ס"ו הסכים לדברי המשכנות יעקב דאם יש פירצה במחיצה מבטלת את כל המחיצה מה"ת, והביא ראיה לדבריו מדברי הר"ח דף ק"א ע"ב גבי הא דתנן התם במתני' ע"א לא יעמוד אדם ברה"י ויפתח ברה"ר וכו' דברי ר"מ אמרו לו מעשה בשוק של פטמים שהיה בירושלים שהיו נועלין ומניחין את המפתח בחלון וכו'. והקשו בגמ', ורבנן אמר ר"מ רה"ר ומהדרי אינהו כרמלית דאמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן ירושלים אילמלא דלתותיה נעולות בלילה חייבין עליה משום רה"ר [ופירש רש"י אבל עכשיו דדלתותיה ננעלות לאו רה"ר וכיון דכרמלית היא ליכא למיגזר וכו' וגזירה לגזירה ל"ג]. אמר רב פפא כאן קודם שנפרצו בה פרצות כאן לאחר שנפרצו בה פרצות רבא אמר

סיפא אתאן לשערי גינה וכו'. ובפירוש ר"ח כתב וז"ל ופריק רב פפא לא אהדרו ליה ירושלים אלא לאחר שנפרצו בה פרצות יותר מעשר שהיא רה"ר עכ"ל. ומפורש בדבריו דפירצת י' אמות מבטל המחיצה מה"ת.

ח) ובספר קרית אריאל העיר דמ"מ אפשר לומר דמיירי שהפירצות היו בקרן זויות כמו שפירשו הזרע אמת והבית אפרים את דברי הש"ס, ומש"ה נעשית רה"ר, ואם נימא כן אפשר שאינו חולק על התוס' הרא"ש כנ"ל. והטעם י"ל כיון שאין חיבור בהמחיצות כדמשמע מהזרע אמת והב"א, ומה שהק' הגר"א קוטלר דפיתחא בקרן זויות לא עבדי אינשי כדאמרינן בדף צ"ד ע"ב, קשה להבין דהלא פיתחא בקרן זויות דלא עבדי אינשי היינו פירצה אחת שתופסת בשתי רוחותיה [כגון קצת מדופן מזרחי וקצת מדופן דרומי באלכסון] כמש"כ רש"י שם, משא"כ בזויות המחיצה עבדי אינשי. (ומה שהביא הגאון ר"א קוטלר מדברי הגאון יעקב דף י"א ע"א דס"ל פירצה י' אמות מבטלת את המחיצה מה"ת, אינו מוכרח דס"ל כן למעשה די"ל דאינו אלא כמיישב דעת הרשב"א דאי ס"ל דפירצת י' אמות הוי מה"ת א"ש, ועיין במאירי שהביא קושיא זו בשם הרשב"א עצמו ומיישב אחרת בדבריו).

ט) ועיין בדברי יחזקאל סי' ה' שכתב לתרץ את דברי הר"ח די"ל דמיירי שהיו שתי פירצות זו כנגד זו והיתה רה"ר באמצע רחבה ט"ז אמות אלא שבמקום המחיצות נתקצר עד לקצת יותר מי' אמות והרבים בוקעין בפירצות הללו, ומיירו ששוב נתרחב המקום לט"ז אמות וס"ל לר"ח דרה"ר שמתקצר באמצעו הוי רה"ר אם המקום הקצר רוחבו יותר מי' אמות עכת"ד ודוחק קצת דלע"ע לא ראיתי בשום מקום לחלק במבוי שנתקצר באמצעה דרק אם המקום שנתקצר נשאר רחבו יותר מי' אמות, דדעת כמה פוסקים דס"ל לחלק בין י"ג אמות ושליש, ולדעת הרבה פוסקים אפילו נתקצר עד לי' אמות או פחות ג"כ הוי רה"ר (עיין בבה"ל בסי' שמ"ה ס"ח וס"ט).

ובאות י"ג כתב עוד הדברי יחזקאל לישב די"ל דס"ל להר"ח כדעת הרשב"א דהא דמהני נעולות דלתות אפילו ביום שפתוחין דמ"מ כיון שחוסמת את הרבים לא דמי לדגלי מדבר, וא"כ הכא כיון שנפרצו מן הצדדין א"כ אין הנעולות דלתות חוסמת את הרבים ונשארת רה"ר עכ"פ ביום, גם זו לא נהירא לי דא"כ אפילו אין בפירצה י' אמות נמי כיון שאינה חוסמת את הרבים.

(ועוד י"ל קצת דמיירי שהרבים עברו בהפירצות וכיון דאתי רבים ומבטלין מחיצה א"כ נתבטלו המחיצות. וי"ל דס"ל לר"ח דאפילו רבים בוקעין בפירצות מ"מ כ"ז שאינה רחבה יותר מי' אמות הוי כפתח ואפילו רבים בוקעין בתוך הפתח אינה מבטלת את המחיצה, די"ל דס"ל לר"ח כדעת התוס' והרמב"ן דלא אמרינן אפילו לר' יהודה דאתי רבים ומבטלין מחיצה רק אם עוברין בתוך פירצות שבין המחיצות עיין להלן בסי' ו' שהארכנו בזה, וכ"ז שפחותה מעשר אמות לא הוי כפירצה כלל, ואפילו רבים בוקעין שם אינה מבטלת את המחיצה, ואף דלכאורה אם נימא דפירצת י' אמות אינה מה"ת

א"כ מאי נפק"מ בין פחות מי' ליתר מי', היינו דאנן לא ס"ל להתורה אוסרת בפירצה של י' אמות, דמה"ת סגי במחיצה שהעומד מרובה על הפרוץ, כ"ז שאין הרבים בוקעין ביניהו, אבל אם הרבים בוקעין ביניהו שפיר חלקה תורה דבפירצת י' אמות הוי פתח ולא פירצה, ואין המחיצה מתחלקת בזה משא"כ בפירצה יותר מי' אמות, ואף שהר"ח ס"ל בשבת דף ק' ע"א דלא אתי רבים ומבטלין מחיצה, מ"מ הכא מיירי לר' יהודה דס"ל דאתי רבים ומבטלי מחיצה דהלא מאן חכמים דר"מ ר' יהודה כמבואר בפסחים דף י' ע"ב, ועוד שם בדף מ"ח ע"ב, או די"ל דהכא מתרץ הש"ס אליבא דר' יוחנן דס"ל דאתי רבים ומבטלי מחיצה ור"א יתרץ כמו שתירוץ רבא מתני' דהכא מיירי בשערי גינה, ור"ח פסק כר"א וגם זן לדוחק יחשב שהרי כתבו המשכנות יעקב והב"א דלמאן דס"ל דאתי רבים ומבטלין מחיצה, אין חילוק בשיעור הפירצה, או י"ל דמיירי בפירצה בקרן זויות ורבים בוקעין ביניהו דגם הבית אפרים מודה דאתי רבים ומבטלין מחיצה, ודוחק, וגם נצטרך לתרץ דמיירי שלא נשארו שתי מחיצות שלימות דאל"ה אפילו לר' יהודה דלא אתי רבים ומבטלי מחיצה כדאמרינן בדף כ"ב ע"א).

עכ"פ איך שיהיה י"ל דהפמ"ג והמ"ב והערוה"ש והחזון איש והאחיעזר פסקו כדעת התוס' הרא"ש והרמב"ן דס"ל דפירצת י' אמות אינו מה"ת, וא"כ יש לנו ג' מחיצות והמקום רה"י גמור מה"ת, וסגי בצורות הפתחים שעשו סביבות שכונת בארא פארק.

י) **וראיתי** במאירי שפירוש דלאחר שנפרצו בה פרצות היינו דאח"כ שוב לא היה בה אפשרות להסגירו בלילה, ולפ"ז אתיא כר' יהודה דס"ל דאתי רבים ומבטלי מחיצה, אלא שקשה ע"ז דהלא ר"י ס"ל דבשתי מחיצות לא אמרינן אתי רבים ומבטלי מחיצה, ולעיל הסכים המאירי דירושלים לא היתה מפולשת מארבע צדדין וצ"ע. ועיין בבית אפרים ובחזון איש שם מש"כ לפרש בענין ירושלים לאחר שנפרצו בה פרצות.

ולפי פירוש המאירי מתורץ קושית האו"ז על מה שתירצו התוס' בדף כ"ב ע"א ד"ה חייבין על הקושיא דר' יוחנן דס"ל דבעינן דלתות נעולות בירושלים דס"ל כמאן דלר' יהודה כיון שהיו לה שתי מחיצות מעלייתא לא אמרינן דאתי רבים ומבטלי מחיצה, ולרבנן נמי לא אמרינן דאתי רבים ומבטלי מחיצה כיון שיש לה שם ד' מחיצות, ותירצו דר' יוחנן ס"ל כר' יהודה ומיירי שהיתה ירושלים מפולשת באמצעה מד' צדדין, וחייבין עליה משום רה"ר לעומד באמצע הפילוש, והקשה ע"ז דא"כ מה תירצו הש"ס דירושלים היתה רה"ר לאחר שנפרצו בה פרצות, ומה הוסיפו הפירצות הלא בלא"ה היתה פרוצה מד' צדדין ואעפ"כ לא היתה רה"ר. ולדברי המאירי א"ש דהפירצות במקום הדלתות הועילו ששוב לא היו יכולין לנעול הדלתות, ומש"ה הוי רה"ר.

ולפני שאסיים בענין הפירצות ראוי לציין כאן הקושיא שהבאתי לעיל בסי' ב' (מסקי"ג ולהלן) דהלא אם נימא דפירצה של י' אמות או י"ג אמות ושליש או ט"ז אמות אוסרת

מה"ת, א"כ לפי דעת האוסרים דס"ל דלא בעינן שערים מכוונין רק בעיר מוקפת חומה כמו שהבאתי שם בסי' ב', והטעם לחלק בין עיר מוקפת חומה או אינה מוקפת חומה, הוא כמש"כ הגאון ר' אהרן קוטלר זצ"ל והגאון ר' משה פיינשטיין זצ"ל דבעיר מוקפת חומה אף שיש שתי פירצות בתוך המחיצות אחד בדופן המערבי והשני בדופן המזרחי, מ"מ משתי צדדיו נשארו ג' מחיצות והוי רה"י גמור, ואם הרה"ר הולכות בעקמימות א"כ נכנסת לתוך מקום המוקפת משלשה צדדים והוי רה"י גמור עכת"ד עיי"ש.

ואם נימא דאם יש פירצה במחיצות יותר מי' אמות מבטלת כל המחיצה כולה, א"כ אפילו אם אין השערים מכוונין זו כנגד זו, והרחוב הולכות בעקמימות ורק בתוך אמצעית שתי השערים (ציור א) נמי להוי רה"ר, דהלא אין שתי צדדי המחיצה מחוברים והמקום שבאמצעו אינה מוקפת בג' מחיצות מחוברות, ועכ"פ אם יהא הפירצה הא' בצד מערבית דרומית והרבים יכנסו שם והפירצה השניה יהיה באמצע דופן המזרחית והרבים יצאו משם יהא הרחוב רה"ר אף אם הולכות בעקמימות כי השתי מחיצות צד הדרומי וחצי צד המזרחי אינם מתחברות עם חציו השניה של המחיצות דהיינו צד מערבית ודופן הצפוני וחצי דופן המזרחי וא"כ אין הרחוב מוקפת בג' מחיצות ומסתימת כל הפוסקים משמע דאף בכה"ג לא יהא המקום לרה"ר כי הולכות בעקמימות בעיר מוקפת חומה. וע"כ חדא מתרתי או דס"ל לכל הני ראשונים דפירצה אפילו יותר מי' אינה אוסרת מה"ת וגם דלא אמרינן דאתי רבים ומבטלין מחיצה, או דבעינן שיהיו הרחובות מכוונין אפילו בעיר שאינה מוקפת חומה, וכדעת המתירין שם בסי' ב', או דמקום המוקפת בג' מחיצות אף שאינן מחוברות נמי הוי רה"י וכדעת החזון איש שהבאתי בסי' ד'. וגם הבאתי מדברי הב"י דמשמע דאפילו יש כמה פירצות בשתי צדדי החומה נמי בעינן שיהיו הרחובות מכוונין, וגם בזו צריכין לומר או דס"ל דלא אתי רבים ומבטלין מחיצה אפילו יש שם פירצות אפילו ט"ז אמות משתי צדדי המחיצות, או דס"ל דבעינן דבעינן רחובות מכוונין אפילו בעיר שאינה מוקפת חומה, או דס"ל כדעת החזון איש דמקום המוקפת בג' מחיצות אפילו אינם מחוברות נמי הוי רה"י עיין לעיל בסי' ב' שם שהארכתי בזה.

סימן ו'
בירור בדין אתי רבים ומבטלי מחיצה

פלוגתת האחרונים בפירוש אתי רבים ומבטלין מחיצה

א) לעיל בריש סי' ד' הבאתי קושית התוס' דלרבנן כל אר"י ובבל יעשה רה"י ע"י ההרים והימים המקיפין אותם, ותירצו דבמחיצה בידי שמים אפילו רבנן מודו דאתי רבים ומבטלין את המחיצה. והנה המ"א בסוף סי' שס"ג הבין כונת התוס'

דע"י שהרבים בוקעין דרך המחיצות אתי רבים ומבטלין מחיצות אבל אם אין הרבים בוקעין שם לא נתבטלו והמקום הוי רה"י. והוסיף לחדש דאפשר דבעינן ס' רבוא בוקעין עיי"ש. וכן הבין הכנסת יחזקאל באו"ח סי' ו, וכן הוכיח השו"ת מים רבים סי' לו (הובא בשו"ת הרי בשמים מהדורא חמישאה סי' ע"ג) והבית שלמה באו"ח סי' נ"א, וכן ס"ל להשבולי דוד וכן הבינו הגאון יעקב והגאון ר' אהרן קוטלר זצ"ל בשו"ת משנת ר' אהרן ח"א ס"י"ו.

ב) אבל היעב"ץ בשו"ת ח"א ס"ז הקשה על המ"א והבין דכונת התוס' דהא גופיה דהרבים בוקעין בתוך המחיצות ואין המחיצות מפריע להם זהו גופיה בטילת המחיצה אף שאין הרבים עוברים על המחיצה כלל עיי"ש (וכ"נ דעת החכ"צ, וכמו שהעיר בשו"ת הרי בשמים שם) וכן הבין החת"ס בסי' פ"ט והשו"ע הרב בסי' שמ"ה בקו"א סק"ב והחמד משה בסי' שס"ג על המ"א סק"ל.

ג) **והבית שלמה** שם הקשה עליהם דא"כ מאי מהני נעולות דלתות דלא לחייב עליה כדאמרינן בדף כב ע"א ירושלים אילמלא דלתותיה נעולות בלילה חייבין עליה משום רה"ר, משמע דכיון שנועלין אותה אין חייבין עליה אפילו לר' יוחנן דס"ל אתי רבים ומבטלי מחיצה, למה לא נימא דהרבים שבתוך המחיצות מבטלין את המחיצות עכת"ד. ובשלמא לדעת התוס' ד"ה חייבין דס"ל דבשתי מחיצות מעלייתא אפילו ר' יוחנן מודה דלא אתי רבים ומבטלי מחיצה יש לתרץ דע"י נעולות דלתות נעשו כיש להם שתי מחיצות מעלייתא, אלא לדעת הרמב"ן והריטב"א דס"ל דאפילו יש שתי מחיצות מעלייתא אפילו הכא ס"ל לר' יוחנן דאתי רבים ומבטלי מחיצה, א"כ מאי מהני נעולות דלתות.

וכנראה דס"ל להני אחרונים דאה"נ דהדין היה נותן שע"י שהרבים משתמשים תוך המחיצות נתבטלו המחיצות, מ"מ כיון שדלתות ירושלים היו ננעלות בלילה ולא היה אפשר במציאות לרבים לצאת משם, נמצא שלא נמסר המקום לרבים בכל עת ובכל שעה ומש"ה לא הוי רה"ר דלא דמי לדגלי מדבר כלשון הרשב"א בעבוה"ק שער ב' סי' ד' והובא במ"מ בפרק יז הלכה י ובמ"א ריש סי' שס"ד גבי דלת הננעלת "אין רה"ר אלא המסור לרבים בכל עת הואיל ויש לזה דלת ננעלת בלילה וחוסמת העוברים שם בלילות אין זו רה"ר עכ"ל. והא דמהני שלש מחיצות מה"ת אף ברה"ר אף שאינה חוסמת את הרבים ואפשר לצאת משם מצד הרביעי הפרוץ. י"ל דשאני שלש מחיצות דסוף סוף א"א לרבים לצאת מאותו צד והוי כחוסמת קצת את הרבים כמש"כ הרשב"א שם. (ומ"מ אין סתירה למה שהבאנו לעיל דאפילו יש פירצות במחיצות הוי רה"י דכיון שהמחיצות חוסמת את הרבים ברובם, ואין הרבים יוצאין מאותן הפירצות [דאין להם מקום להילוך שם, או שאר סיבות] הוי כאילו סתום שם והוי כאילו כל המחיצה חוסם את הרבים, וכ"ש לדידן

דס"ל לא אתי רבים ומבטלין מחיצה, בודאי שאין חילוק בין דיני מחיצות בכרמלית או ברה"ר).

ד) **אבל** קשה דא"כ בעיר מוקפת חומה ואין השערים מכוונים זה כנגד זה דכתב הרמב"ן במלחמות דירושלים היו שעריה מכוונות ומש"ה הוצרך שיהיו ננעלות בלילה, משמע דבלא זה אף שהיו להם פירצות משתי צדדים והיו הרבים עוברים דרך שם מ"מ לא הוי רה"ר אף דמיירי התם אליבא ר' יוחנן דס"ל אתי רבים ומבטלי מחיצה, וכן הריטב"א לעיל בדף ו' ע"א הביא דברי רש"י דשם דרה"ר היינו ששפתיו מכוונין זה כנגד זה וכ"ז היה בירושלים, משמע דבלא זה לא הוי רה"ר אף שאינה חוסמת את הרבים אף דפסק ג"כ כר"י, אלא ע"כ או דס"ל דהא דאתי רבים ומבטלי מחיצה היינו דוקא אם עוברים דרך המחיצה, ולא סגי במה שהרבים משתמשים שם (וכן משמע מדברי הרמב"ן במלחמות שם), ולא ס"ל להא דהרשב"א. או דדוקא גבי דלת הננעלת צריכין לתרץ שאין רה"ר אלא המסור לרבים בכל עת הואיל ויש לזה דלת ננעלת בלילה וחוסמת העוברים שם בלילות אין זו רה"ר עכ"ל שע"ז קאי הרשב"א שם, וכן המאירי בדף ו ע"א, והיינו כדי לתרץ הקושיא דלכאורה קשה דהלא ביום שהדלתות פתוחים לית ליה רק שתי מחיצות, א"כ נימא דאף שננעלות בלילה, מ"מ ביום להוי רה"ר, מש"ה הוצרכו למימר דכיון שאינו מסור לרבים בכל עת לא הוי רה"ר דלא דמי לדגלי מדבר. או דס"ל להרמב"ן כמו שהבאנו לעיל בסי' ב' בשם הרשב"א והריטב"א דבעינן שיהיו הרחובות מכוונין אפילו בעיר שאין לה מחיצות, וה"ה הכא בעיר המוקפת חומה ואין המחיצה חוסמת את הרבים דהוי כאילו ליכא חומה סביב. או נצטרך לתרץ דסוף סוף אותו חלק מן המחיצה שלא נפרץ חוסמת את הרבים מלצאת משם וע"כ לא נתבטלה חלק של מחיצה ההוא, ומש"ה בעינן שיהיו הרחובות מכוונות כיון שהעיר מוקפת חומה אי אין הרחובות מכוונות נכנסין אל מקום המוקפת בג' מחיצות כמו שהארכנו לעיל בסי' ב' בדעת האוסרים, ואף דא"כ אין שתי צדדי המחיצות מתחברות אהדדי מ"מ כל אחד ואחד מוקף מג' מחיצות אף שאינן מחוברות. (ועיין לעיל סי' ב' שהארכתי בזה).

ה) ואם נימא כתירוץ הראשון דהעיקר מה שכתב הרשב"א דהא דמהני דלתות נעולות אף ליום מפני שחוסמין את הרבים, אבל במחיצות מעלייתא אף הרשב"א מודה שאין המחיצות בטילות מחמת שאינם חוסמין את הרבים, יהא מוכח מזה דעתו דהא דס"ל בעבודת הקודש ריש שער ג' דפלטיא לא מהני דלתות נעולות, וכתבו הפוסקים הטעם (עיין במאירי שבת ו ע"א, ובבית אפרים סי' כו) דהרשב"א אזיל לשיטתיה דהא דמהני נעולות דלתות היינו משום שחוסם את הרבים, וכיון דהפלטיא נעשית לאנשי העיר ואין המחיצה שחוץ לעיר חוצה בין אנשי

העיר להפלטיא ואינה חוסמן לא נתבטל שם רה"ר מינה כמו שהבאתי לעיל בסי' ב, מ"מ היינו דוקא ביום שהמחיצות נפתחין, דכיון שאין המחיצה חוסם את הרבים מליכנס שוב לא נתבטל ממנה שם הרה"ר ביום, אבל בלילה כשהדלתות נעולות לא הוי המקום ההוא רה"ר (דבזמן שהדלתות נעולות הם כמחיצה גמורות), וכמו שמצדד הבית אפרים בסי' כ"ו (דף מב ע"ב ד"ה אבל), וכנראה שהסכים לזה המשכנות יעקב בסי' קכ"א (דף קכ"א ד"ה וגם בדעת), דמ"מ לא דמי לדגלי מדבר, ובמחיצה גמורה לא בעינן שיחסומו את הרבים כנ"ל.

מדברי התוס' נראה דס"ל דהא דאתי רבים ומבטלין מחיצה היינו דוקא אם עוברין דרך פירצת המחיצה

ו) ומי אני שאכניס ראשי בין הגדולים, מ"מ לכאורה יש להביא ראיה מדברי התוס' דס"ל דהא דאתי רבים ומבטלי מחיצה היינו דוקא אם הרבים בוקעין תוך פירצת המחיצה או שעוברין ע"ג המחיצה, וראיה לזה ממה שהקשו התוס' בדף כ"ב ע"א ד"ה והאמר ר' יוחנן, על קושית הש"ס שהוקשו על ר' יוחנן שאמר על מה שאמרו חכמים שאפילו דרך הרבים מפסיק בין הפסי ביראות שא"צ לסלקן לצדדים והא אמר ר' יוחנן ירושלים אילמלא דלתותיה נעולות בלילה חייבין עליה משום רה"ר, והוקשו התוס' וז"ל וא"ת שאני ירושלים דהוי רחבה שש עשרה אמות ו(בין ה)פסין ליכא אלא י"ג ושליש (כדאמרינן בריש פירקין) וכו' עיי"ש מה שתירצו. ולכאורה אי נימא דהא דאתי רבים ומבטלי מחיצה היינו במה שבוקעין בתוך המחיצות, והא דמהני נעולות דלתות היינו טעמא מפני שחוסם את הרבים, א"כ מאי נפק"מ בגודל פירצת המחיצה אי הוי י"ג אמות ושליש או יותר, (וכ"ת משום דאם אין גודל הפירצה ט"ז אמות לא ניחא תשמישתיה לעבור משם וזאת גופא חסימת הרבים, ז"א כמו שכתב היעב"ץ שם דאם נימא דהרה"ר שבאמצע מבטלת את המחיצה, אפילו אם במקום המחיצה לא ניחא תשמישתיה, מ"מ אמרינן אתי רבים ומבטלי מחיצה [ולפי מה שכתבנו צריך לומר הטעם כיון דמ"מ אינה חוסמת את הרבים אמרינן דהרבים שבתוכה מבטלין את המחיצות]) אלא ע"כ דדעת התוס' דהא דאתי רבים ומבטלין מחיצה היינו דוקא אם עוברין דרך פירצת המחיצה.

וכן משמע ממש"כ התוס' בע"ב שם ד"ה ת"ש על מה שאמרו שם מבואות המפולשין לבורות דלרבנן דס"ל לא אתי רבים ומבטלין מחיצה המקום הוי רה"י לשבת, וז"ל התוס' פירוש ר"ח וכגון שהבור רחוק מן הכותל ג' טפחים מכל צד והולכין דרך כאן וכאן וכו' עכ"ל. ולכאורה למה בעינן פירצת ג' טפחים דאי משום דאל"כ לא ניחא לעבור שם א"כ ניבעי ד"ט כשיעור פתח בכל מקום, אלא ע"כ דאם הפירצה פחות מג"ט לא הוי פירצה דאמרינן לבוד,

והלא אם נימא דהא דאתי רבים ומבטלין מחיצה, היינו שהרבים שבאמצע פוקעין המחיצה אם אין המחיצה חוסמן, א"כ מאי נפק"מ בשיעור גודל הפירצה, אלא ע"כ דס"ל להתוס' דהא דאתי רבים ומבטלין מחיצה היינו דוקא אם עוברין דרך פירצת המחיצה, ואם ליכא פירצה לא איכפת לן היאך הם עוברין. ולפ"ז מש"כ התוס' דבמחיצה בידי שמים אפילו רבנן מודו דאתי רבים ומבטלין מחיצה, היינו דוקא אם עוברין דרך פירצת המחיצה. (ובאמת י"ל דאזלי התוס' לשיטתיהו במה דס"ל לעיל בדף ו' ע"ב ד"ה והאמר רבה דהא דמהני דלתות נעולות בלילה היינו טעמא משום מחיצה, ולא משום חסימת הרבים ודלא כהרשב"א דס"ל דטעמא משום חסימת הרבים, עיין בבית אפרים בדף מ"ב, ובספר דלתות שערי העיר להגאון מראדזין אות ו שהאריכו בזה). ועיין במלחמות ברפ"ב דמשמע ג"כ דס"ל דלא אמרינן דאתי רבים ומבטלין מחיצה רק אם הרבים עוברין בפירצת המחיצה, ועיין בריטב"א.

האם אמרינן דגשרים מבטלין מחיצה

ז) ויש להסתפק בעירנו ברוקלין שיש ג' גשרים העוברין למעלה מן המחיצות האם שייך למימר דאתי רבים ומבטלין מחיצה.

והנה לדעת החזון איש והאחיעזר שהבאתי לעיל בסימן ד' דס"ל דאפילו בג' מחיצות עומד מרובה על הפרוץ לא אמרינן דאתי רבים ומבטלין מחיצה, וכן הבאתי לעיל שמשמע כן מדברי הדורש לציון (לבעל הנודע ביהודה) והערוה"ש, וכן מבואר בהדיא מדברי הרשב"א והר"ן וכ"נ דעת התוס' והריטב"א דלרבנן דס"ל דלא אתי רבים ומבטלין מחיצה אפילו בג' מחיצות נמי לא אתי רבים ומבטלין, וא"כ בודאי דלא שייך למימר שהגשרים שעוברין ע"ג מחיצה ליבטלו להמחיצות שתחתיהן, דבודאי לא גרע מתל המתלקט דאפילו רבים עוברין עליה הוי רה"י גמור לרבנן דס"ל לא אתי רבים ומבטלין מחיצה. ולפי מה שהבאתי שם י"ל דאף המ"ב שנוטה לפסוק דאתי רבים ומבטלי מחיצה י"ל שמודה בתל המתלקט שרבים עוברין עליה דכיון דהוי מחיצה גמורה לכו"ע לא אמרינן אתי רבים ומבטלין מחיצה, א"כ כ"ש גשרים שעוברין למעלה מן המחיצות בודאי דמצינו למימר דס"ל דלא אתי רבים ומבטלין מחיצה. כי מיבעי לי לדעת היעב"ץ והמהרש"ם דס"ל דבג' מחיצות אפילו רבנן מודו דאתי רבים ומבטלין מחיצה, א"כ יש להסתפק מה הדין אם יש גשרים שעוברין ממעל מן המחיצות ורבים עוברין עליהן האם מבטלין את המחיצה שתחתיהן אע"פ שאין המחיצות שתחתיהן פרוצין או לא.

יש לתלות הנידון אם גשרים דידן מבטלין מחיצות בפלוגתת המ"א והיעב"ץ

ח) ולכאורה י"ל דתלוי בפלוגתא זו של המ"א וסייעתו עם היעב"ץ

וסייעתו דלדעת המ"א דבעינן שיעברו על גבי המחיצה או תוך פירצת המחיצה, י"ל דהנ"מ אם הרבים עוברין ע"ג המחיצה ונעשית כמחיצה נדרסת או אם עוברין תוך פירצת המחיצה, משא"כ אם עוברין מלמעלה מן המחיצה ואין דורסין על המחיצה והמחיצה עומדת במקומה י"ל דלכו"ע לא אמרינן דאתי רבים ומבטלין מחיצה וא"כ אפילו בג' מחיצות וגשרים עוברין עליהן בודאי שלא נתבטלו המחיצות, משא"כ לדעת היעב"ץ דס"ל דאם אין המחיצה חוסמת את הרבים אתי רבים ומבטלי מחיצה, א"כ י"ל דמאי נפק"מ אם אין המחיצה חוסם את הרבים משום שעוברין ע"ג או מלמעלה מן המחיצות סוף סוף אין המחיצה ההוא חוסם את הרבים ולא הוי מחיצה. (ומה שדנו כל הפוסקים אם הגשרים מבטלין את המחיצה, או אם דינם כפירצה, היינו דוקא אם מונח הגשר ע"ג המחיצה ובמחיצה ביד"ש דאפילו רבנן מודו דאתי רבים ומבטלין מחיצה, או בגשרים היוצאין מן הרחובות דא"א למימר בהו גוד אסיק מחיצתא דהוי כמחיצה נדרסת או כגג הבולט דלא אמרינן בהו גוד אסיק, או אם הוי הגשר כפרוצה לכרמלית דנבעי תיקון שם, משא"כ בעירנו שהגשרים עוברין ממעל למחיצות, וגם יש צורות הפתח שמפסיק בין שכונת בארא פארק להגשרים (כפי הידוע דכל הגשרים המה מחוץ לצורות הפתח שעשו כאן, וא"כ אפילו אם נימא שהגשר דינו כרה"ר מ"מ אנן לא בעינן להתיר הטולטל על הגשר דניבעי דלתות שם, כי אם להתיר הטולטל כאן בשכונת בארא פארק, וא"כ סגי בצורת הפתח המפסיקן), וג"כ לא אמרינן בהו דאתי רבים ומבטלין מחיצה, וגם שאין צריכין צורות הפתח בהגשרים).

ט) ולפ"ד המ"א יש לומר עוד טעם להקל דצריכין שיעברו ס' רבוא אנשים כדי שיבטלו את המחיצה כמו שהסתפק בזה המ"א בסוף סי' שס"ג, וכן כתב בשו"ת מים רבים סי' ל"ד, וכבר כתב הבית שלמה בסי' מ"ג שאף שרבים מפקפקים בזה, מ"מ כבר סמכו ע"ז כמה גדולי עולם. וכן כתב בשו"ת דברי מלכיאל חלק ג' סי' יד, וכן בשו"ת הרי בשמים מהדורא חמישאה סי' ע"ג הביא שהרבה פוסקים הסכימו עם המ"א.

והבגדי ישע בסוף סי' שס"ג (והובא בשו"ת דברי יציב סי' קע"ג) מחדש דאפילו למאן דס"ל דכדי לעשות המקום לרה"ר לא בעינן שיעברו שם ס' רבוא, מ"מ כדי לבטל מחיצות לכו"ע בעינן השיעור של ס' רבוא. ולפי מה שבררתי אין עוברין על שום גשר בעיר ניו יארק ס' רבוא ביום אחד (וכן העיר בזה האג"מ בחלק א' סי' קל"ט). (ועיין בשו"ת מהרש"ם ח"א סי' קס"ב מה שהעיר על דברי המ"א).

י"ל דגם היעב"ץ מודה דגשרים שעוברין מע"ג מחיצות אין מבטלין את המחיצה

י) ועוד י"ל דאפילו היעב"ץ מודה בענינינו דאין הגשרים מבטלין את המחיצות דהלא סברת הרשב"א בעבודת הקודש דהא דמהני דלתות נעולות בלילה אפילו ליום משום

דבעינן דמי לדגלי מדבר וכיון שהמחיצות חוסמין את הרבים לא דמי לדגלי מדבר שהיו פתוחין בכל שעה, א"כ י"ל דאם יש מחיצות אף שאינה חוסמת את הרבים לגמרי מלצאת משם כיון שיש גשרים מלמעלה, מ"מ סוף סוף המחיצות חוסמת את הרבים מלצאת לאחורי המחיצות כגון ליכנס למים, ולא דמי לדגלי מדבר שמיד שהיו יוצאין מן המחנה היו יכולין לפנות לכל מקום שרצו, וכאן כדי לצאת מן המחיצות צריכין לעבור לתוך אמצע עיר אחרת הרבה רחוקה מן המחיצות, וכה"ג אפשר דלא אמרינן אתי רבים ומבטלין מחיצה.

יא) **ועוד** יש לצדד להקל בגשרים לפי מה שהבאנו לעיל בסי' ג' בשם הבית אפרים והמהרש"ם (והישועות מלכו) דע"י מה שצריכין לעבור ע"י קארס לא הוי בקיעה כיון שעוברין ברה"י א"כ לענינינו שאין שום עוברין רגלי על הגשר מאנהעטין, ובעטערי טאנעל וגשר ווערזאנא. ומה שעוברין אנשים בגשר ברוקלין ראיתי המקום והוי רה"י גמור מה"ת דמוקף במחיצות גבוהות עשרה מג' צדדין וגם חצי הרביעית. ועיין באג"מ בח"א סי' קל"ט דאם הגשרים הוי רה"י בודאי שא"צ שום תיקון ולא אמרינן אתי רבים ומבטלי מחיצה, וכ"מ בשו"ת חת"ס או"ח סי' פ"ט).

ועוד העירנו הרה"ג ר' שלמה גראס שליט"א דיין דק"ק דחסידי בעלזא (בעמח"ס משנה שלמה) **דהאידנא הגשרים ברוקלין ומאנהעטין והבעטערי טאנעל הוי חורי רה"י** ממש שעוברין מאותו חלק של העיר ברוקלין שכבר בארנו שמוקפת בג' מחיצות, לעיר מאנהעטין שאותו חלק ג"כ מוקף ע"י ג' מחיצות והוי כחורי רה"י שעוברין מרה"י אחד לרה"י שני דדינו כרה"י ממש, וע"כ לא נחלקו בימים הקדמונים אי הוי הגשר חורי רה"י או לא אלא בגשר שהצד השני נפרץ לכרמלית או לרה"ר, דאז הגשר הם חלק מן הכרמלית, משא"כ כשהולכין ע"י מרה"י לרה"י הוי חורי רה"י ממש. (ועיין שו"ת חת"ס או"ח סי' פ"ט דס"ל דכל הגשרים העוברין מע"ג מחיצות דינו כרה"י, א"כ אפילו הגשר וועזאנא הוי רה"י ואין מבטלין את המחיצות כמו שכתב האג"מ שם, ועיין שו"ת קנין תורה ח"א ס"א שהביא כמה פוסקים דס"ל כן).

(ועוד יש להוסיף דדעת התוס' בדף כ"ב ד"ה חייבין והמאור שם דאי קיי"ל דאתי רבים ומבטלין מחיצה ע"כ ס"ל דשתי מחיצות הוי רה"י מה"ת עיי"ש, וא"כ אם חוששין האוסרין לאתי רבים ומבטלין מחיצה, ע"כ כל הרחובות דידן הוי רה"י גמור מפני שתי המחיצות שבצדדין, וגם הגשר הוי רה"י גמור מחמת השתי מחיצות שבצדדין, ובכה"ג לא אמרינן דאתי רבים ומבטלין מחיצה).

דעת השבילי דוד והאג"מ דאף אם יש ג' מחיצות מ"מ לא מהני צורת הפתח לצד הרביעי

יב) **הוסיפו האוסרים**: דאף אם יש ג' מחיצות הלא ידוע דמקום שיש לה ג' מחיצות ופרוץ בצד הרביעית לרה"ר או לכרמלית בעי מדרבנן תיקון בצד הרביעית כדמבואר במתני' בריש עירובין ובשו"ע ריש

סי' שס"ג, ואף דבמבוי סגי בלחי או קורה ובחצר פס ד' טפחים מצד אחד או שתי לחיים משני צדדים, וכדמפורש במתני' שם ובגמ' דף י"ב ע"א ובשו"ע שם, מ"מ במקום שהרבים בוקעין אף שמוקף בג' מחיצות לא מהני צורת הפתח בצד הרביעית דכיון דצורת הפתח אינו אלא מחיצה גרועה אפילו רבנן מודו דאתי רבים ומבטלין מחיצה, כ"כ בספר שבילי דוד, וכ"כ האג"מ באו"ח ח"ה סי' כ"ח.

יג) והוסיף השבילי דוד דהעצה לזו לעשות בצד הרביעי דופן אמה מצד זה ודופן אמה מצד זה כמין פסי ביראות ואז לא אמרינן לרבנן דאתי רבים ומבטלין מחיצה כדמפורש בדף כ"ב ע"א, ואם יותר פירצה יותר מעשרה שוב מהני צורת הפתח. והביא ראיה לדבריו מהריטב"א דף כ"ב ע"א (דף ו' כנראה שהוא ט"ס) שכתב שם וז"ל ומ"מ לא אמר ר' יוחנן (דאתי רבים ומבטלין מחיצה) אלא בירושלים כיוצא בה דבקעי בהן רבים תמיד להדיא והדרך סלולה שם לרבים להשתמש לעבור שם תמיד, אבל במבואות המפולשין לרה"ר שאין בקיעתן תדירה וסלול להדיא אע"פ שבוקעין בה לא מבטלי מחיצתא דפתחין, והראיה ממתני' דפ"ק (דף ו ע"א) דחנניא ות"ק אליבא דב"ה דאיפלגו כיצד מערבין רה"ר דחנניא מכשירו בדלת אחד מכאן ואע"פ שאינה ננעלת ולת"ק אפילו בצורת הפתח ולא פליג עלה ר' יוחנן אדרבה פרכינן התם מהא דר' יוחנן דירושלים, ומשום האי פירכא אוקימנא במבואות המפולשין לרה"ר כלומר שאין הדרך סלולה שם אלמא מודה ר' יוחנן בהא וכו' עכ"ל. הרי דברה"ר לא מהני צורת הפתח עכ"ד השבילי דוד.

יד) והאג"מ שם ציין לדבריו בח"א סי' קל"ט שביאר שם דמקום שנמסר לרבים אפילו אין דינו כרה"ר כגון אם אין עוברין במקום ההוא ס' רבוא נמי בעינן דלתות מדרבנן וכדעת המשכנות יעקב בסי' קכ, (ומ"מ סגי בראוית לינעל אע"פ שאינן ננעלות ממש), ובחלק ה' הוסיף האג"מ דה"ה מקום שיש ג' מחיצות בעינן דלתות לצד הרביעית.

דעת המתירין דמקום מוקף בג' מחיצות סגי בצורת הפתח בצד הרביעית וכמפורש כן ברשב"א ובריטב"א והובא במ"א

טו) תשובת המתירין: דבר זה דבמקום שיש ג' מחיצות אפילו ברה"ר גמור לא בעינן דלתות או אפילו פסי ביראות בצד הרביעית מפורש ברשב"א בעבודת הקודש שער ב' פרק ד דאפילו ברה"ר גמור אם יש דלת נעולה בלילה מצד אחד מהני לחי או קורה או צורת הפתח בצד השני, וא"כ שוב אין נפק"מ אם עושין הצורת הפתח דוקא בסוף דופן הג', או שעושין הצורת הפתח סביב שכונת בארא פארק כדי שלא יהא המקום פרוץ להרה"ר שחוצה לה.

גם בריטב"א בעירובין דף ו סוף ע"א מפורש דאפילו ברה"ר מהני אם עושין דלת בצד אחד ולחי או קורה בצד השני וכ"ש צורת הפתח. וכן משמע מדברי התוס' שם ד"ה והאמר. ודברי התוס' והרשב"א הובא במ"א בסי' שס"ד סק"ב והוסיף דע"כ לא פליג רש"י והוצרוך ב' דלתות כיון דדלת לא חשיב כמחיצה גמורה ולכן בעי ברביעית נמי דלת וכ"מ ברי"ף ורא"ש עכת"ד, ולפ"ז במחיצה גמורה אפילו רש"י וסייעתו מודו דסגי בצד השני בלחי או קורה וכ"ש צורת הפתח. ודברי המ"א הובא שם במ"ב סק"ו והרבה אחרונים.

טז) והראיה שהביא השבילי דוד מהריטב"א צע"ג דהרי הריטב"א מיירי במבוי המפולש משני צדדין דבודאי אילו היה המקום סלולה וניתן לרבים בודאי דלא היה מהני צורת הפתח עכ"פ לר' יוחנן דס"ל אתי רבים ומבטלין מחיצה.

ובזה נדחה גם מה שהביא האג"מ מח"א סי' קל"ט לנידון דידן, דשם ביאר דאפילו אם אין המקום רה"ר רק כרמלית נמי בעינן דלתות מדרבנן וכדעת המשכנות יעקב. ול"ד כלל די"ל דהנ"מ אם מיחזי כרה"ר דהיינו שמפולש המקום משני צדדין, אלא כיון שאין עוברין שם ס' רבוא לא הוי כרה"ר אז י"ל דעכ"פ בעינן דלתות מדרבנן, לא כן במקום המוקפת בג' מחיצות דהוי רה"י גמור מה"ת וגם לא מיחזי כרה"ר בודאי דסגי בצורה"פ בצד הרביעי, וא"כ סגי באיזה מקום שעושין הצוה"פ.

יז) ובאמת אפילו בכרמלית גמור כבר נהגו כל ישראל כדעת הבית אפרים סי' כו וסייעתו דבמקום שאינו רה"ר גמור אי משום שאין רחבה ט"ז אמות או שאין עוברין שם ס' רבוא בנ"א לא בעינן דלתות כלל אפילו מדרבנן, וא"כ כ"ש במקום המוקפת בגק מחיצות דהוי רה"י גמור מה"ת בודאי דלא בעינן דלתות אפילו מדרבנן כמו שבארנו..

האם יש לחוש כאן בבארא פארק לדעת הרשב"א דפלטיא לא מהני מחיצות

יח) עוד אמרו המתירין: דכאן בברוקלין מהני מחיצות אפילו לרחוב 13 שהוא מקום החניות, ואף דלדעת הרשב"א בעבוה"ק ריש שער ג' והראבי"ה בסי' שע"ט (394) והאוהל מועד דרך יג נתיב ב' דס"ל דבפלטיא לא מהני דלתות ננעלות, מ"מ הרמב"ם בריש פרק י"ד והטור והשו"ע בסי' שמ"ה פסקו בהדיא דלא כדבריו, וכן בספר הבתים הביא סברתו וחולק עליו, וכן ראיתי בספר תיקון עירובין להרה"ג ר' יוסף דוד מאשקאוויטש זצ"ל בסי' י"ח (עמוד ק"ל) שדייק מדברי רש"י ריש עירובין דס"ל דאפילו בפלטיא בעי שיהא מפולש מדכתב רש"י שם ומה היא רה"ר סרטיא ופלטיא... הילכך לא הוי רה"ר בציר מי"ו אמה רוחב ומפולש מב' ראשין וכו' עכ"ל, הרי

בהדיא דאפילו בפלטיא בעינן מפולשין. וכן הביא שם דברי החדושים המיוחסים להר"ן בשבת דף ו' ע"א שכתב וז"ל וכתב הרא"ה ז"ל ומסתברא דפלטיא נמי בעינן מפולשת אלא דבמבואות איצטריך לאשמעינן משום דאיכא סתומין עכ"ל, הרי בהדיא ג"כ דלא כהרשב"א.

יט) וגם החכ"צ בסי' ל"ז אע"פ שהסברת הרשב"א הושר בעיניו מ"מ העיר שלא הובא דבריו בפוסקים, ובשאילת יעב"ץ ח"א ס"ז הקשה על הרשב"א מדברי הש"ס עירובין ק"א ע"א שמפורש דאפילו בשוק של פטמים היה מהני דלתות נעולות והניח את דברי הרשב"א בצ"ע, ותמה על אביו החכ"צ שהסברא הושר בעיניו. וכן בשו"ת מים רבים והבית אפרים הניחו את דברי הרשב"א בצ"ע מחמת קושיא זו. ובספר דלתות שערי העיר להגאון מראדזין זצ"ל אע"פ שישב את הקושיא, וגם הביא מכמה פוסקים שהביאו את דברי הרשב"א, מ"מ למעשה פסק בהדיא דלא כוותיה, והביא ראיות דשאר פוסקים חולקין עליו, וגם דבין לפי סברת המאירי והספר הבתים ובין לפי סברת הבית אפרים והאבנ"ז שהבאתי לעיל בסי' ב' סקכ"ו בהבנת דברי הרשב"א אזיל לשיטתיה דס"ל דאתי רבים ומבטלי מחיצה, וא"כ אנן דפסקינן דלא אתי רבים ומבטלי מחיצה כמו שהבאתי לעיל בסי' ד' בודאי דאפילו בפלטיא מהני מחיצות. [והחכ"צ שהסברא הושר בעיניו הבין אחרת בדבריו, שהרי לפי הבנת החכ"צ בדעת הרשב"א אף בסרטיא לא מהני דלתות, ומדברי הראבי"ה והמאירי מבואר בהדיא דרק בפלטיא הדין כן, וכן הבינו הבית אפרים והאבנ"ז בסי' רס"ז]. ועוד דכבר הבאנו לעיל בסוף סי' ב' דלפי הבנת הבית אפרים והאבנ"ז [וכן מדויק בלשון הראבי"ה] דרק אם הרבים מתקבצים בשוק לקנות הוי רה"ר, לא כן האידנא שקונים הכל בחניות, והשוק לא נעשית רק להילוך בודאי דמהני מחיצות.

ועוד דלדידן דקיי"ל דכדי לעשות המקום לרה"ר בעינן שיעברו או עכ"פ ישמשו בהפלטיא ס' רבוא בני אדם, ואפילו נימא כדעת הגאון ר"מ פיינשטיין דכל העיר מצטרפת לשיעור הס' רבוא לענין לעשות העיר לרה"ר, מ"מ אינו ענין לענינינו כמו שכתבנו שם בסוף סי' ב' עיי"ש, ועוד דאפשר דבפלטיא אינו רחוב אחד בלבד כרחוב 13 כי אם מקום גדול מיוחד לשווקים כמו שהבאנו שם עיי"ש.

כ) ועוד דעיין בבית אפרים בסי' כ"ו (דף מ"ב ע"ב בא"ד אבל) שמצדד בדעת הרשב"א דבפלטיא לא מהני דלתות שנעולות רק בלילה לשעות היום שפתוחה אז, אבל בלילה בשעה שהן ננעלות הוי רה"י גמור דמ"מ לא דמי לדגלי מדבר עיי"ש טעמו, וכן נוטה דעת הישועת מלכו בסי' כ"א, וכנראה שגם המשכנות יעקב הסכים לזה בסי' קכ"א (דף קכ"א ד"ה וגם בדעת), ולפ"ז לדידן דיש לן ג' מחיצות בין ביום ובין בלילה, אפילו נימא שרחוב 13 הוי

פלטיא ולדעת הרשב"א הלא לא מהני נעולות דלתות, מ"מ כיון שיש לנו מחיצות הוי רה"י גמור.

סימן ז'
האם יש שיעור לגודל המחיצות

א) לעיל בריש סי' ד' הבאנו דברי הריטב"א בדף כ"ב ע"ב בשם הרמב"ן שתירוץ על קושית התוס' שהוקשו שכל העולם יעשה רה"י ע"י ים האקיינוס המקיף אותה, ותירוץ הריטב"א בשם הרמב"ן דע"כ צריכין לומר דיש שיעור לגודל מחיצות, והשיעור הוא כל שרואה את עצמה תוך המחיצות, וכן הביא הר"ן בחדושיו, וכ"ד המאירי. וכן כתב הרשב"א דע"כ צ"ל דיש שיעור למחיצות אלא שהסתפק הרשב"א בשיעורו.

אבל דעת התוס' מפורש דאפילו מחיצה המקיף אלף כורין נמי הוי מחיצה, וכן דעת הרמב"ם בפרק י"ד מהלכות שבת ה"א, וכן דעת הטור בסי' שנ"ח דאין שיעור לגודל מחיצות, ואם הוקף לדירה מותר לטלטל בתוכו אפילו מדרבנן.

דעת רוב האחרונים דליכא שיעור בגודל מחיצות

ב) והנה שיטת הרמב"ן לא הובא בשו"ע, ובהדיא נקטו האחרונים כדברי התוס' והרמב"ם דליכא שיעור לגודל מחיצות, ה"ה החכ"צ בסי' ל"ז, והשאילת יעב"ץ בח"א ס"ז, והבית אפרים בסי' כ"ו (מ ע"א סד"ה והנה), וכ"נ מדברי המ"א בסי' שמ"ה סקי"ד (עיי"ש במ"ב סקמ"ח) ובסי' שס"ג סק"ל שהביא את דברי התוס' (עיי"ש בשעה"צ אות צ"ד). ולפ"ד בודאי דהעיר ברוקלין המוקפת בג' מחיצות הוי רה"י גמור מה"ת אפילו המחיצות רחוקות זו מזו.

האם יש שיעור לגודל המחיצות לדעת הרמב"ן וסייעתו אפילו במחיצות שנעשו בידי אדם

ג) אלא אפילו לדעת הרמב"ן והריטב"א דס"ל שיש שיעור לגודל המחיצות (והגאון יעקב בעירובין כ"ב ע"ב הסכים לדבריהם, הובא בשעה"צ סי' שס"ג אות צ"ד) מ"מ י"ל דאפילו לפי דבריהם הוי ברוקלין רה"י גמור, חדא דהבה"ל בסי' שמ"ו ד"ה קרפף נוטה למימר בדעת הרמב"ן והריטב"א דדוקא במחיצה בידי שמים יש שיעורא (דיש לזה ראיה מוכרחת דאל"כ כל העולם יעשה רה"י ע"י ים האקיינוס המקיף אותה), משא"כ במחיצה בידי אדם אפילו גודלו אלף מיל נמי הוי מחיצה, וכן מפורש בתוס' הרא"ש בדף כ"ב ע"ב ד"ה דילמא, וכן מפורש באשכול (עם פירוש נחל אשכול) סי' ס"ה דדוקא במחיצה בידי שמים יש שיעורא. (ולפ"ז י"ל דגם הרמב"ם והטור מודו דבמחיצה ביד"ש יש שיעור לגודל המחיצות דאפשר דהם מיירי דוקא במחיצות שנעשו בידי אדם, ועיין דורש לציון דרוש י"ג דרשת שבת תשובה תקי"ב, ובשו"ת בית אב תנינא, ובקונטרס עירוב והוצאה להרה"ג ר' יהושע סיגל וצ"ל).

ד) ועוד דאפילו לדעת המהרש"ם בדעת תורה סי' שס"ג שנוטה לומר דלדעת הרמב"ן אפילו במחיצה בידי אדם נמי יש שיעורא לגודל המחיצות, מ"מ גם לדעתו יש להקל בברוקלין דלדידיה סגי אם יכולין לראות את המחיצות מבית החיצונה שבעיר, ומש"כ הרמב"ן דהשיעור אם רואין את המחיצות לעומדין אמצע, היינו דוקא במדבר ובמקום שאין שם בתים, אבל אם יש שם בתים שהן עצמן כמחיצות אלא שיש שם פירצות סגי אם נראין המחיצות מסוף הבתים שבעיר, וכ"פ בתיקון עירובין (הורוויץ, קראקא תרמח). ולפ"ז בעירנו עיר ברוקלין שהבתים נבנו עד סמוך למחיצות המים בודאי שהוי רה"י גמור מה"ת. וכן הגאון האג"מ שנוטה למימר דעכ"פ לדעת הריטב"א אפילו במחיצה בידי אדם נמי יש שיעורא מ"מ לדידיה השיעור ל"ב מיל וכל העיר ברוקלין אינו אלא כי"ד מיל. (ועיין בספר דברי מנחם שכתב עוד שיעורא, וגם לדידיה ליתלן האי שיעורא עיי"ש).

סימן ח'
מקום המוקפת בג' מחיצות ורבים בוקעין שם בתוך המחיצות ופרוץ מצד הרביעי לרה"ר אי הוי רה"ר אפילו תוך המחיצות

א) הוסיפו האוסרים: דאה"נ דמקום המוקפת בג' מחיצות הוי רה"י מה"ת אפילו רבים בוקעין בהן כמו שהבאתם לעיל בסי' ד' מדברי הראשונים, מ"מ י"ל דהנ"מ אם אין רה"ר בצידו אבל אם יש רה"ר בצידו ורבים יוצאין לחוץ ממקום המחיצות נחשבת גם המקום המוקף בג' מחיצות לרה"ר, וראיה לזה מדברי הריטב"א בעירובין דף כ"ב ע"א שכתב לגבי ירושלים וז"ל מ"מ שמעינן אליבא דר' יוחנן דדלתות דוקא מצילות ירושלים מדין רה"ר הא לאו הכי אין להם דין רה"ר ואע"פ שיש שם מזרח ומערב פתחים גמורים לא חשיבא סתימה דאתו רבים ומבטלי מחיצות, פי' לא שיבטלו מחיצות שלימות של צפון ודרום דהא אמאי **אלא שמפילין מחיצות שבמזרח ומערב** כיון שבוקעין בהם תדיר דרך הפתחים וכאילו אין שם פתח ולא שום גפופי והיו פרוצין במלואם ולא יועילו צורת פתחים ולא גפופי דלא סגי דמזרח ומערב שבירושלים כלם (אפשר שצ"ל כאילו) **היו פרוצין במלואם בפתחים** אלא ודאי כדאמרן וכו' עכ"ל. וכן מפורש בדבריו בדף ו' סוף ע"א דלר' יוחנן כל ירושלים היתה רה"ר כיון שהרבים בטלו את המחיצות.

והעולה מדברי הריטב"א דאף ירושלים שהיתה כמין כ' מצד זה וכ' מהופך מצד השני מ"מ כיון שעברו הרבים באמצע המחיצות המזרחית והמערבית הוי כאילו לא היו מחיצות כלל לצד מזרח ולצד מערב ואפילו בתוך ג' המחיצות הוי רה"ר גמור מה"ת, וא"כ כ"ש לענייננו בעיר ברוקלין אף שלצד מערבו מוקף בג'

מחיצות מ״מ כיון שמצד מזרחו עד אחר לאנג איילענד יש מקומות שהרבים בוקעין דרך המחיצות ושם הוי המקום רה״ר גמור, שוב אף אותו חלק המערבי של העיר ברוקלין הוי רה״ר גמור מה״ת.

מדברי המאור משמע דלר״י דס״ל שתי מחיצות הוי רה״י מה״ת, מ״מ אם יש רה״ר סמוך לה אף תוך המחיצות הוי רה״ר

ב) עוד הביאו ראיה מדברי המאור בעירובין פ״ב שכתב דלר׳ יהודה דס״ל דבשתי מחיצות הוי רה״י מה״ת מ״מ אם ירושלים היתה מפולשת שתי וערב ובאמצעו היתה רה״ר שוב נעשית כל ירושלים כרה״ר, ואף מקום האמצעי שבתוך ב׳ המחיצות הוי רה״ר. וה״ה לדידן בג׳ מחיצות אם יש מקום אחד שהוא רה״ר כל המקום שבסביבו נעשית כרה״ר אף שמוקפת בג׳ מחיצות. ועד כאן לא פליג הרמב״ן שם על הבעל המאור אלא אם יש עומד מרובה על הפרוץ, (דהיינו אם המחיצות גדולה יותר ממקום בקיעת הרבים שבצידה) דאז לא נתבטלה שם רה״י ממנה משום הרה״ר שבצידה משא״כ בפרוץ מרובה על העומד אפילו הרמב״ן מודה דלר״י דס״ל שתי מחיצות הוי רה״י מה״ת מ״מ אם יש רה״ר בצידה ומקום הבקיעת הרבים גדול ממקום המחיצות אפילו תוך שתי המחיצות לא הוי רה״י, וא״כ ה״ה לדידן דבעינן ג׳ מחיצות אם יש רה״ר סמוך לה והרה״ר רחבה יותר ממקום המוקף ורבים בוקעין ביניהו אפילו תוך המחיצות לא הוי רה״י.

ג) עוד הביאו ראיה מסי׳ שס״ג ט״ז סק״א שכתב דאף דמקום המוקפת ג׳ מחיצות דהוי רה״י מה״ת מ״מ אם המקום ההוא סמוך ופרוץ לרה״ר לא הוי רה״י מה״ת רק מקום פטור, וא״כ י״ל דכיון שרבים בוקעין בהן הוי רה״ר מה״ת אפילו המקום מוקפת בג׳ מחיצות.

ד) עוד דייקו כן מדברי הבה״ל בסי׳ שמ״ה ד״ה אם הם מפולשין משער לשער שהבאתי לעיל בסי׳ ב׳, שקאי שם על מש״כ שם המחבר בס״ז ״איזהו רשות הרבים רחובות ושווקים הרחבים ט״ז אמה ואינם מקורים ואין להם חומה, ואפילו יש להם חומה אם הם מפולשים משער לשער״ עכ״ל השו״ע. ובמ״ב שם סק״כ הביא בשם המ״א סק״ו וז״ל מפולשים משער לשער, פירוש שהשערים מכוונים זה כנגד זה ויש לאותו דרך המכוון משער לשער כל דין רה״ר עכ״ל. וכתב בבה״ל וז״ל עיין במ״ב סק״כ בשם המ״א דיש לאותו דרך המפולש כל דין ר״ה. ונראה פשוט דגם כל הרחוב והשוק יש עליו דין ר״ה אף שהוא מתרחב הרבה מכנגד הפילוש דאפילו קרן זויות הסמוכה לרה״ר היה רה״ר אי לאו משום דלא ניחא תשמישתא כדאיתא בשבת ז וכ״ש בזה דכל עיקר מקום הרבים הוא במקום שנתרחב וכו׳, ומש״כ המ״א דיש לאותו דרך כל דין רה״ר נראה דכונתו דבעינן שיהא רוחב הדרך ט״ז

אמה וגם שלא יהיה מקורה כדי שיהיה חל עליה שם רה"ר וממילא חל על שאר מקום השוק אף שאינו מכוון נגד הפילוש וכו' עכ"ל. ולכאורה קשה דהלא הבה"ל מיירי אף בעיר מוקפת חומה, וא"כ אם מתרחב השוק לתוך הצדדין הלא יכנס לתוך ג' מחיצות וא"כ מאי מהני שבאמצעו הוי רה"ר, אם הצדדין הם תוך המחיצות הרי המקום הזה רה"י גמור, ואלא ע"כ צ"ל דכיון שיש כבר מקום אחד שהוא רה"ר אף כל הרחובות שבתוך ג' המחיצות הוי רה"ר גמור.

דעת המתירין דא"א שיהיה מקום המוקפת בג' מחיצות רה"ר אף אם נימא דאין דינן כרה"י, מ"מ לא דמי לדגלי מדבר שהיתה מפולשת משער לשער

ה) **תשובת המתירין**: זאת ברור דמקום שמוקפת בג' מחיצות א"א ליחשב כרה"ר מחמת שסמוכין ופתוחין לרה"ר, דאף אם נימא כדעת הט"ז דמקום המוקפת בג' מחיצות כיון שסמוכה לרה"ר לא הוי רה"י, מ"מ לא מצאנו בדברי הראשונים הטעם על מקום המוקפת בג' מחיצות שאינו רה"ר משום שג' מחיצות עושה המקום לרה"י, וא"כ נימא דאם המקום המוקפת בג' מחיצות סמוכה לרה"ר ששוב אין דינו כרה"י כמש"כ הט"ז וא"כ להוי רה"ר, אלא היינו טעמא דלא הוי רה"ר כמש"כ רש"י בעירובין דף ו ע"א באד"ה רה"ר, וז"ל "רה"ר שלה מכוון משער לשער שיהא מפולש דומה לדגלי מדבר", וכ"כ שם בדף נ"ט ע"ב ד"ה ואין לה אלא פתח אחד, ולאו מפולשת היא ולא דמי לדגלי מדבר עכ"ל, והובאו דברים אלו בהרבה ראשונים ולא מצינו באחד מהם שיכתוב הטעם שאם אינו מפולש לא הוי רה"ר משום דכיון שיש לה ג' מחיצות הוי רה"י, אלא כולם כתבו דלא הוי רה"ר משום דלא דמי לדגלי מדבר, (אלא כיון שלא נעשה רה"ר ממילא דינו כרה"י גמור).

וא"כ אף אם נימא דלא הוי רה"י משום שסמוכה לרה"ר סוף סוף לא דמי אותו מקום המוקפת בג' מחיצות לדגלי מדבר שהיו מפולשין לשתי צדדין בלי שום מחיצה המפסקת ובודאי דלא הוי רה"ר, ודמי למקום מקורה שבאמצע רה"ר שתחת מקום המקורה ההוא אינו רה"ר אפילו יהיה הרה"ר מקיפה את המקום ההוא מכל צדדיו, דכיון דלא דמי מקום ההוא לדגלי מדבר בודאי דלא הוי רה"ר כדמפורש בשבת צח ע"א. וכן רחוב בקצה העיר שאין רוחבו ט"ז אמות לא הוי רה"ר לכו"ע אפילו יהיה כל רחובות העיר ט"ז אמות. (ראה מה שנחלקו הפוסקים בסי' שמ"ה בס"ח וס"ט ובמ"ב סקכ"ז ובבה"ל שם ד"ה י"ג אמות ובד"ה י"א אם רה"ר מתקצר "באמצעו" לאורך או לרוחב רה"ר, אבל מצד אחד לא) ולא אמרינן שיתבטל לרה"ר הסמוכה לה אלא דכיון דלא דמי אותו מקום לדגלי מדבר לא הוי רה"ר. (וכ"ש דרוב פוסקים לא נקטו כלל את דברי הט"ז, ולדבריהם

אפילו אם המקום המוקפת בג' מחיצות סמוך לרה"ר נמי הוי רה"י גמור, ועוד דאפילו לדעת הט"ז אפשר דסגי מה שעושין צורת הפתח כאן סמוך שכונת בארא פארק דשוב אינו פרוץ לרה"ר, ועיין להלן בסי' ט).

ו) **ועוד** ממקום שהבאתם מדברי המ"א בסי' שמ"ה והבה"ל שם מוכח הדבר להיפך כי המ"א שלפי דעתכם שמיירי דוקא בעיר מוקפת חומה (דאל"ה לא בעינן רחובות מכוונין וכדלעיל בסי' ב') הלא כתב בהדיא "דיש לאותו דרך המכוון כל דין רה"ר", ומשמע דרק לאותו דרך המכוון ולא לכל העיר שסביב לה, ולשון זה הועתק בהרבה אחרונים ולא העירו כלום דאם יש דרך אחד כזו כל העיר שסביבה נעשית רה"ר, ואדרבה מלשונם משמע דרק אותו דרך האמצעי הוי רה"ר ולא שום מקום שסביבם.

ואף הבה"ל שהוסיף דכל הרחוב ואף בצדדים הוי רה"ר מ"מ כתב דוקא לאותו השוק ולפי דעתכם הלא כל העיר יעשה רה"ר אף שאינו עיקר מקום הקיבוץ דכיון שנתבטלו המחיצות ורבים עוברים ביניהם הרי כאין שם עוד מחיצות, ועוד דהו"ל לבאר למה לא דמי למקום המוקף ג' מחיצות שאף רבים בוקעין בהן הוי רה"ר, אלא הבה"ל שנראה שהבין דברי המ"א אפילו בעיר שאין לה חומה ואפ"ה בעינן שיהיו הרחובות מכוונין כדעת רוב האחרונים שהבאתי לעיל בסי' ב' ומש"ה כתב דאם אמצע השוק מכוון משער לשער שוב נעשית כל השוק רה"ר אף כשאינו נגד מקום הפילוש ממש, ואף אם נדחוק כמו שכתבתי שם דעיקר כונתו למימר דלא הוי כקרן זויות דאינו רה"ר כיון שהרבים מתקבצים שם, מ"מ בודאי מיירי שעכ"פ אותו מקום המוקפת אינו בתוך ג' מחיצות. ועיין חזון איש סי' קז.

ז) **ומה** שהבאתם מדברי הריטב"א מוכרחין אנו להביא לכם דברי הרמב"ן (רבו של הריטב"א) במלחמות שכתב שם על בעל המאור דס"ל אליבא דר"י דס"ל דשתי מחיצות דאורייתא מ"מ אם הרבים בוקעין בינייהו וגם יש רה"ר סמוך לה אף תוך שתי המחיצות הוי רה"ר, וז"ל הרמב"ן אין דבריו בזה נכונים שאפילו בוקעין בהם שתי וערב לדברי האומר שתי מחיצות דאורייתא במקום המחיצות אינו חייב שאין הדברים מבטלין אלא המחיצה הפרוצה שלא נאמר בה לבוד מפני בקיעתן בפירצה כגון דיומדין שאנו צריכין לומר בהן רואין המחיצות כאילו מאריכות וסותמות זו לזו ובקיעה דרבים מפסקת בהן אבל שתי מחיצות זו כנגד זו במדינה אע"פ שיש באמצען פירצה שהרבים בוקעין בהן שתי וערב א"א לשתי המחיצות להתבטל וכנגד העומד מכאן ומכאן אינו נעשה רה"ר לעולם שהרי שתי מחיצות גמורות הן ועומד מרובה על הפרוץ ואין אנו צריכין לסתימת הפירצות וכו'. וגם התוס' בדף כ"ב ע"א ד"ה חייבין

כתבו בהדיא דאפילו לר' יהודה לא הוי רה"ר אלא לעומד באמצע הפילוש דליכא מחיצה, וכ"ד הרשב"א שם. וא"כ היאך אפשר שיחלוק הריטב"א על דברי הרמב"ן רבו בלי שיביא את דבריו, ויכתוב טעמו במה שחולק עליו.

וע"כ צריכין לישב וכן מבואר בדבריו דמיירו דוקא לר' יוחנן דס"ל דאתי רבים ומבטלין מחיצה, ומש"ה י"ל דכיון שהרבים בוקעין בין שתי צדדי המחיצות המזרחי והמערבי הוי כאילו פורצין את כל המחיצות וכל ירושלים נעשית לרה"ר אף תוך ג' המחיצות, משא"כ לר' יהודה דס"ל שתי מחיצות גמורות הוי מדאורייתא רה"י ולא אמרינן אתי רבים ומבטלין את המחיצה, א"כ בודאי דלא הוי רה"י עכ"פ בעומד מרובה על הפרוץ ובזה מיירו הרמב"ן.

וא"כ לדידן דס"ל דלא אתי רבים ומבטלין מחיצות כמו שבארתי לעיל בסי' ד' בודאי שלא נתבטלו המחיצות במה שיש רה"ר סמוך להג' מחיצות. וממנ"פ יהיה ראיה מדברי המ"א שכתב דרק אותו דרך המכוון בין שתי המחיצות הוי רה"ר ולדעתכם דס"ל דמיירו דוקא בעיר מוקפת חומה דאל"ה הלא לא בעינן שערים מכוונין, הר מוכח מדבריו או דלא ס"ל כלל כהריטב"א (וכדמשמע מסתימת שאר פוסקים) ואפילו לר' יוחנן דוקא אותו דרך המכוון בין שתי המחיצות הוי רה"ר, או עכ"פ דס"ל לא אתי רבים ומבטלין מחיצה ומש"ה פסק עכ"פ לדידן דלא כהריטב"א. (וגם המ"ב שהביא את דברי המ"א דדוקא אותו דרך המכוון בין שתי צדדי המחיצות הוי רה"ר, אף דבסי' שס"ד נטה קו להחמיר ולומר דקיי"ל דאתי רבים ומבטלין מחיצה, מ"מ גם י"ל או דפסק דלא כהריטב"א אפילו לר' יוחנן, או דס"ל דבעינן רחובות מכוונין משער לשער אפילו בעיר שאינה מוקפת חומה).

ח) ומה שהבאתם מדברי המאור והרמב"ן י"ל דדוקא לר"י דס"ל שתי מחיצות מדאורייתא י"ל דכיון שיש רה"ר סמוך לה אף אותו מקום הוי רה"ר, משא"כ תוך ג' מחיצות דכיון שאינו מפולש לא דמי לדגלי מדבר ובודאי דלא הוי רה"ר וכמו שכתבנו לעיל. (וגם דכנראה שהרמב"ן מסופק אפילו אם הפרוץ מרובה על העומד אם מודה ר"י עיי"ש. ועוד דלדעת המאור אם חוששין לר"י א"כ כל הרחובות דידן הוי רה"י משום שתי המחיצות שבצדדין, ואינה פרוץ למקום רה"ר שאינה מוקפת בב' מחיצות, כידוע.).

גם הגאון ר' אהרן קוטלר זצ"ל כתב בהדיא דבתוך ג' מחיצות אפילו סמוך לרה"ר אין דינו כרה"ר

ט) **ונעתיק לכם** את לשון הגאון ר' אהרן קוטלר זצ"ל שפסק ג"כ בספרו בסי' ו' דלא כהריטב"א וז"ל באות ט' ונראה דאי הפילוש הוא משער לשער כנגדו לא שייך לומר דהכל הוה רה"ר דהא נשאר בכל צד ג' מחיצות ורק במקום הפילוש יחשב רה"ר, אבל בצדדים דל מהכא כל המחיצות מצד האחר הרי ישנן ג' מחיצות שלימות דלא בקעי בהם

רבים והוי רה"י לרוב הראשונים ולהרמב"ם הוה כרמלית וצלע"ג דעת המשכנות יעקב בזה. ואף דאסור בטולטול משום דפתוח לרה"ר אבל מה"ת הוה רה"י עכ"ל, וחזר הדבר ושנאה בתשובה זו כמה פעמים בין בפרוץ מרובה על העומד ובין בעומד מרובה על הפרוץ, ועיין שם עוד באות יא.

(ובאמת לולי שהבינו כן כמה אחרונים בדברי הריטב"א היה אפשר לומר דס"ל להריטב"א שהיו לירושלים כמה פתחים למזרח ולמערב והיו הרבים בוקעין ביניהו, ולר' יוחנן דס"ל דאתי רבים ומבטלין מחיצה, נתבטלו כל המחיצות דפתחים [כלשון הריטב"א שם], וכן מפורש במאירי בדף ו ע"א שהיו כמה שערים לירושלים, ומש"ה נעשית כל ירושלים לרה"ר כיון שנתבטלו כל המחיצות).

י) ועוד דידוע שרובן של חלק השני של ברוקלין מוקף במחיצות אלא שיש כמה פירצות, ועכ"פ לדעת החזון איש והאחיעזר בודאי דהוי רה"י, וכן יש מחיצה רביעית עומד מרובה על הפרוץ, וא"כ אפילו לדעת הריטב"א לא נתבטלו המחיצות שבצדדין דלא גרע מפסי ביראות, ועיין להלן סי' ט.

סימן ט'
עוד סניפים שהוסיפו המתירין

יש שם ד' מחיצות סביב אותו חלק של העיר ברוקלין המקפת את שכונת בארא פארק

א) **עוד הוסיפו המתירין**: דהנה עד כאן בארנו דיני ג' מחיצות והבאנו דעת היעב"ץ והמהרש"ם דס"ל דבג' מחיצות אפילו רבנן מודו דאתי רבים ומבטלין מחיצה, וגם הבאנו פלוגתת הפוסקים דס"ל דבג' מחיצות פירצה אוסרת מה"ת, וגם שאין ראיה מוכרחת לדברינו מדברי התוס' הרא"ש דס"ל דאין שום פירצה אוסרת מה"ת דשמא מיירי דוקא בשם ד' מחיצות, וגם דדעת השבילי דוד דבעינן פסי ביראות בצד הרביעית. ואף דבארנו דדעת רוב הפוסקים דלא כוותיה, מ"מ מהיות טוב בארנו את המציאות וראינו דבאמת יש שם ד' מחיצות כמין פסי ביראות היוצאות בסוף הג' מחיצות דהיינו בצד צפון המחיצות המחיצות מתעקמת ונעשית כמין גא"ם, וכן בצד דרום המחיצות סמוך אצל ה boardwalk יוצאין הבתים לצד צפון והוי כמין פסי ביראות ממש. ובאמצע בין שתי צדדי המחיצות הללו יש הרבה בתים ונמצא שיש לנו דופן רביעי שהעומד מרובה על הפרוץ.

ב) והרוחנו בזה דכיון שיש שם ד' מחיצות אף היעב"ץ והמהרש"ם מודו דלא אתי רבים ומבטלין מחיצה, וא"כ בודאי שאין הגשרים העוברין מע"ג המחיצות מבטלין את המחיצות מלמטה, וכן נוכל להביא ראיה מוכרחת מדברי התוס' הרא"ש ברפ"ב דעירובין דס"ל דכיון שיש שם ד' מחיצות אין שום פירצה אפילו רחבה ט"ז אמות אוסרת מה"ת, וכן נוכל להביא דברי הריטב"א שם

המפורשין דכיון שיש שם ד' מחיצות שוב אין שום פירצה אוסרת מה"ת, וגם יהא אפשר להביא את דברי הזרע אמת (חדושי עירובין סי"ז) והב"א בסי' כ"ז והאבני נזר בסי' רס"ו והבית שלמה בסי' נא שכתבו בהדיא דכיון שיש שם ד' מחיצות אין שום פירצה אוסרת מה"ת. וגם דשוב אפילו לדעת השבילי דוד סגי בצורת הפתח לצד הרביעית. וגם נרויח דאפילו לדעת הרמב"ם יהיה המקום רה"י גמור מה"ת, ואפילו יהא המקום סמוך לרה"ר משתי צדדין נמי הוי רה"י כדין פסי ביראות ממש.

ועיין בבאורים על התוס' שבת ריש סי' שמ"ה שמדייק מדברי התוס' שבת שם דס"ל דאין שיעור לפירצה מה"ת בפסי ביראות, ועיי"ש עוד שהביא ראיה לזה מדברי המחבר או"ח סי' תר"ל ס"ז שכתב שם המחבר דמי שסיכך ע"ג פסי ביראות סוכתו כשרה בשבת סוכות, דמיגוי דהוי דופן לענין שבת הוי דופן לענין סוכה, ולדעת המחבר שם אפי' בגוונא שלא התירו רבנן לענין שבת כגון במקום דליכא עולי רגלים נמי מותר לענין סוכות, וכיון שלא נתן שיעור לרוחק הפסים זו מזו משמע קצת דס"ל דליכא שיעור לפירצת הפסים מה"ת, ומש"ה מותר בשבת דסוכות, עיי"ש שדחה הראיה מדלא הזכירו הרמ"א דס"ל דלא מהני פסי ביראות לגבי סוכות אלא אם מהני אפילו מדרבנן לגבי שבת. (עיי"ש בפנים בבאורים שיש ט"ס שם). ועיין גם בשו"ת דברי נחמיה סכ"ג שהק' על השועה"ר שנתן שיעור י"ג אמות ושליש לפסי ביראות מה"ת.

ג) ואף שלכאורה יש לדון עליהם על השם ד' מחיצות שיש לנו, דהרי לכאורה בפסי ביראות בעינן שיהיו הפסים מכוונות זו כנגד זו, ומי יכול לכוון במחיצות שרחוקות זו מזו כמה מילין שיהיו הפסים מכוונות ממש זו כנגד זו, וי"ל דהא דבעי שיהיו הפסים מכוונות היינו טעמא משום דאל"ה אין הפס הבולטת מתרת את המקום שבצדדה כיון שאין מחיצה שניה כנגדה ודמי למבוי לצידו אחד ארוך וצידו השני קצר שכתבו התוס' בעירובין דף ח ע"ב ד"ה מניח דכנגד דופן הבולטת לא הוי רה"י כיון שאין מחיצה כנגדה עיי"ש, וא"כ לענינינו שהג' מחיצות ממשיכות להלן מן הפסים י"ל דהפסים מתירין אפילו לא יהיו מכוונים זו כנגד זו כיון דבלא"ה מוקף המקום ע"י ג' מחיצות, וא"כ י"ל דהג' מחיצות שלנו הוי כיש לן שם ד' מחיצות. ועוד י"ל דע"י הבתים הבולטין מן המחיצות הרחבים כמאה אמות מתחברות עם שאר הבתים ע"י העומד מרובה והוי דופן הרביעי כנסתם לגמרי, ודמי לגדר סתימה שבולט קצת ונכנס קצת דבודאי דהוי מחיצה מעלייתא, וע"כ בודאי שיש לנו שם ד' מחיצות ולא אמרינן דאתי רבים ומבטלין מחיצה, והרווחנו כל הנ"ל.

דעת השועה"ר דמה"ת מהני צורת הפתח אפילו ברה"ר גמור

ד) עוד הוסיפו המתירין: דידוע דעת השו"ע הרב בסי' שס"ד ס"ד והערוך השולחן בריש הסי' שם והצמח צדק בעירובין פ"ב, וכן נוטה דעת הישועת מלכו בסי' כא, וכ"ד האבנ"ז, וכ"נ דעת הגאון ר' מאיר אריק בספרו שו"ת אמרי יושר ח"א סי' ק"ב דמה"ת מהני צורת הפתח אפילו ברה"ר גמור, ורק מדרבנן בעינן דלתות, ועיקר טעמם דכיון דקיי"ל כרבנן דלא אתי רבים ומבטלי מחיצה א"כ אפילו מחיצה של צורת הפתח נמי, וכמו שכתבו הרשב"א בדף ו ע"ב ובדף נט ע"ב, והחדושי הר"ן בדף ו ע"ב דלרבנן דס"ל דלא אתי רבים ומבטלי מחיצה אפילו צורת הפתח מהני ברה"ר, (אלא דדעת הרשב"א וסייעתו דלרבנן אפילו מדרבנן לא בעינן דלתות, ואנן קיי"ל דמדרבנן בעי דלתות כמו שפסק המחבר בסי' שס"ד ס"ב).

וגם הבה"ל בסי' שס"ד ס"ב ד"ה והוא כתב כן לדעת הרמב"ם דס"ל כרבנן דלא אתי רבים ומבטלי מחיצה, והוסיף דכנראה שע"ז סומכין העולם לעשות צורת הפתח בעיירות קטנות שאין בהם שישים רבוא אף שרחובותיהם היו מפולשין משער לשער, ולסמוך על דעת הסוברים דכדי ליעשות המקום לרה"ר בעינן שיעברו שם ס' רבוא דחוק לדעתו כי הרבה חולקים ע"ז כמו שהאריך בזה בסי' שמ"ה ס"ז, אלא שסומכין על דעת הרמב"ם דמה"ת מהני צורת הפתח, וא"כ הדלתות אינו אלא מדרבנן בודאי שאפשר לסמוך ע"ד הסוברים דכדי לעשות המקום לרה"ר בעינן שיעברו שם ס' רבוא עיי"ש. וכיון שהוא רק מילתא דרבנן בודאי שאפשר להקל דבעינן שיעברו ס' רבוא באותה רחוב כדמשמע מדברי השו"ע סי' שמ"ה ס"ז וכדעת הבה"ג, אף אם נימא שרש"י חולק ע"ז, וכן בודאי שנוכל לסמוך דברה"ר בעי רחובות מכוונים, או עכ"פ מפולשין משער לשער, וכן שהכבישין מחלקין את הריובות לשתים, או שיש לנו מחיצות ע"י הבתים הסובבין אותנו, או שסגי במחיצות המחוברות עומד מרובה על הפרוץ כמבואר הכל לעיל.

(עוד הוסיפו המתירין ע"פ דברי הערוה"ש שמדייק מדברי הש"ס שבת ריש פרק הזורק דרק מחנה לויה היתה רה"ר כיון שהיתה משמשת לכולם, משא"כ כל המדבר שלא היתה משמשת אלא לחלקם לא היתה רה"ר, ועפ"ז כתב דדרך או שוק המשמשת לכולם הוי רה"ר, אבל אם יש כמה דרכים ושווקות וכל אחד משמש בשלו לא הוי רה"ר, וא"כ בעירנו ברוקלין שיש הרבה דרכים לצאת מן העיר ושווקות לקנות לא הוי רה"ר).

העולה מזה: דעת האוסרים:

א) כיון שדרים הרבה יותר מס' רבוא בעיר ברוקלין אף שמפוזרים בכל הרחובות, מ"מ כל רחובותיה הוי רה"ר גמור כמש"כ רש"י בדף ו ע"א ד"ה רה"ר עיר שמצויין שם ס' רבוא, ועוד דדעת הרבה ראשונים דלא בעינן כלל שידירו בעיר ס' רבוא כדי לעשות המקום לרה"ר וסגי אם רחבה ט"ז אמה ומפולשין ואינם מקורין [כרחובותינו בעיר ברוקלין], וא"כ לא מהני לעשות צורת הפתח כמו שפסק המחבר בסי' שס"ד ס"ב, ולדעת הרבה ראשונים לא מהני אפילו מה"ת.

תשובת המתירין:

כבר ביארו האחרונים הבית אפרים והבית אב דדעת רוב הראשונים דכדי לעשות המקום לרה"ר בעינן שיעברו שם ברה"ר ס' רבוא (ולא סגי במה שרחבה הרחוב ט"ז אמות), ולדעתם דוקא אם עוברין במקום אחד ואין כל העיר מצטרפת לזה כדמפורש בדברי המחבר בסי' שמ"ה ס"ז ומקורו בהלכות גדולות, וא"כ כיון שאין לנו כאן בשכונת בארא פארק אפילו רחוב אחד שעוברין בו ס' רבוא ביום אחד לא הוי רה"ר לכל אלו הראשונים שכבר נהגו כוותייהו, וא"כ לא בעינן דלתות וסגי בצורת הפתח.

דעת האוסרים:

ב) דדעת רוב הראשונים דלא בעינן רחובות מכוונין כלל, ודי בזה שהן מפולשין משני צדדין ויכולין לצאת מצד השני ואף אם נכנסין מצד מערב והיוצאין בצד השני מצד דרום או מצד צפון.

ואפילו לדעת הסוברים דבעינן רחובות מכוונין מ"מ סגי אם מכוונין הרחובות באורך של ט"ז אמה לדעת הרבה ראשונים דלא ס"ל כלל התנאי של ס' רבוא כמו שהעיר הרה"ג ר' שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל.

ועוד דשמא לא בעינן רחובות מכוונין בפלטיא כלל כמו שכתב הצמח צדק בחדושי משניות שבת פ"א על הגמ' דף ו' ע"א, וא"כ יש לחוש לפלטיא לרחוב 13 ואפילו אין הרחוב מכוון ומפולש משער לשער נמי הוי רה"ר.

תשובת המתירין:

דלהלכה נקטינן דכדי לעשות המקום לרה"ר, בעינן שיהיו הרחובות מכוונין ממש בלי שום עיקום וכדמפורש כן ברשב"א ובריטב"א ובמאירי ובאו"ז, וכן הסכימו הרבה אחרונים (הפמ"ג, והצמח צדק, והתפארת ישראל ועוד, וכן הבינו האחרונים בדעת הבית אפרים), וכנראה שהבינו שזהו כונת גם שאר הראשונים, וגם דעכ"פ בעינן שיהיו הרחובות מפולשין משער לשער דהיינו שאם נכנסין לתוך העיר מן המערב יצאו מן המזרח ולא יצטרכו להפוך לדרום או לצפון ככל הרחובות שלנו, וכן היה הדרכים במדבר. וכנראה שכן דעת כל האחרונים.

ובודאי דבעינן שיהיו הרחובות מכוונין עד חוץ לעיר כמפורש ברמב"ן, וכ"ש לדעת רוב פוסקים דס"ל דבעינן ס' רבוא בודאי בעינן שעכ"פ בתוך המקום שדרים ס' רבוא יהיו הרחובות מכוונין או עכ"פ מפולשין משער לשער כדי לעשות המקום לרה"ר, ואין רחוב כזה בכל שכונת בארא פארק, ומש"ה לא הוי רה"ר וסגי בצורת הפתח.

ואין שום חשש פלטיא בבארא פארק דנימא דלא בעינן שיהיו שם הרחובות מכוונין דנראין מדברי הראבי"ה וכן עולה מדברי הב"א והאבנ"ז דכדי לעשות המקום לפלטיא בעינן שיתקבצו שם הרבים בשוק על הרחובות לקנות ולא

נעשית הרחוב לפלטיא אם אין מתקבצין שם לקנות רק הכל קונין בתוך החניות, ועוד דלדעת רוב הפוסקים שסוברין דבעינן ס' רבוא בעי שיתקבצו בהפלטיא ס' רבוא ואין כל העיר מצטרפת לזה לכו"ע, ועוד דשמא פלטיא אינו אלא מקום גדול של כמה שווקים שמיוחדים לסחורה ולא רחוב א' בלבד כרחוב 13 כדמשמע במדרש איכה המובא בפנים. ועוד דכבר העירו הבית אפרים והצמח צדק דדעת הטור והשו"ע ונקטו הפוסקים כוותיהו דאפילו בפלטיא ממש בעינן רחובות מכוונין.

דעת האוסרים:

ג) דמצטרפין כל האנשים שנוסעין בהקארס לשיעור הס' רבוא, וכל הכבישים מקום הילוך הקארס הוי רה"ר גמור, דהרי המקום משמש את הרבים שנוסעים שם, ואין שום חילוק אם נוסע האדם בתוך הרה"י שלו או הולך ברגליו (כדמשמע משו"ע הרב, ועוד פוסקים), וכ"ש שאין הכבישׁ מחלק את הרחובות לשתים דנימא דאין בכל צד מן הרחובות מקום המיוחד להילוך שיעור הט"ז אמה, אלא אף הכבישׁ הוי רה"ר גמור כמו שכתבנו. ועוד דאפילו אם נימא שאין אנשים שבתוך הקארס נחשבין כהולכין ברה"ר, ומשום זה נחשבת הכבישׁ שבאמצע לכרמלית, מ"מ בטלה הכבישׁ שבאמצע לשתי צדדי הרחוב דהוי רה"ר ואינה מפסקת ביניהם, ובודאי שיחדיו יש להם שיעור של ט"ז אמות.

תשובת המתירין:

ועוד י"ל עוד טעם דכל רחובותינו לא הוי רה"ר משום שאין הכבישים נחשבין לרה"ר כיון שאינו מיוחדת להילוך רגלי הרבים רק לאנשים שיושבין בתוך הקארס שהיא רה"י, ובעינן שיהיו הרה"ר דומה לדגלי מדבר שהיו הרבים מהלכין שם רגלי, ולא סגי במה שהמקום משמשת את הרבים כיון שאין הולכין שם, (וכמ"ש הבית אפרים והמהרש"ם והישועות מלכו ועוד אחרונים דאין מצרפין אנשים הללו שבתוך הרה"י לשיעור הס' רבוא, ולא נעשית המקום רה"ר בשבילם). וא"כ מתחלקין הרחובות מקום המיוחדת לאנשים הולכי רגל לשתי חלקים וא"כ אין לנו רחובות רחבים ט"ז אמות ולכו"ע לא הוי רה"ר. ובודאי שאין הכבישׁ בטלה לצדדין לעשות ע"י רה"ר כיון שבמציאות לא ניתנה לרגלי הרבים, וא"א להיות רה"ר.

דעת האוסרים:

ד) דא"א לומר דכל רחובותינו הוי רה"י גמור ע"י הבתים המקיפין אותן מן הצדדין ומלפניו ומלאחריהם והוי כשם ד' מחיצות ושוב לא אמרינן דאתי רבים ומבטלין מחיצה ומהני צורת הפתח, דכיון שהרבים בוקעין ביניהו אין המחיצות מצטרפות ואין לנו ד' מחיצות מחוברות או אפילו שם ד' מחיצות אלא ד' מחיצות יחידיות כמו שכתב הגאון ר' אהרן קוטלר זצ"ל והביא ראיה מהבית אפרים, וכ"כ האג"מ באו"ח ח"ה.

וגם דדעת הרבה ראשונים וכמה אחרונים והמ"ב בבה"ל בתוכם דקיי"ל כר' יוחנן דאתי רבים ומבטלין מחיצה, וגם דדעת המשכנות יעקב דפירצה עכ"פ ט"ז אמות אוסרת מה"ת אפילו בשם ד' מחיצות.

תשובת המתירין:

ועוד דבודאי לא הוי רחובותינו רה"ר שהרי יש לנו ד' מחיצות ע"י הבתים המקיפין אותנו מד' צדדין וקיי"ל כרבנן דלא אתי רבים הבוקעין בתוך הפירצות ומבטלין את המחיצות כדעת הרבה ראשונים וכמו שפסקו כן כמעט כל האחרונים (החכ"צ, היעב"ץ, התוס' שבת, השו"ע הרב, החת"ס, הבית אפרים ועוד

הרבה פוסקים כמובא בפנים), ואפילו אין המחיצות מחוברות נמי אמרינן דבשם ד' מחיצות לא אמרינן אתי רבים ומבטלין מחיצה, וכמ"ש החזון איש והגאון ר' יונתן שטייף, והגה"ק מפאפא זצ"ל.

ובודאי שאין פירצה אפילו יותר מט"ז אמות אוסרת מה"ת כמו שפסקו כן הפמ"ג והמ"ב והערוה"ש והחזון איש והאחיעזר, (ונקטו אחרייהו האג"מ והגאון ר' יונתן שטייף זצ"ל והגה"ק מפאפא זצ"ל) וכדמשמע מדברי הרמב"ן והתוס' הרא"ש.

(ועוד דדעת האו"ז והמהרמ"ק והג"א דאפילו בשתי מחיצות הוי המקום רה"י גמור מה"ת, אפילו רבים בוקעין ביניהו).

דעת האוסרים:

ה) דמה שהביאו המתירין דיש ג' מחיצות שנבנו ע"י בני אדם סביבות העיר ברוקלין (לאותו חלק המקפת את שכונת בארא פארק); גם זה אינו, חדא דהלא יש שם פירצות יותר מעשר אמות ואפילו יותר מט"ז אמות ודעת המשכנות יעקב והגאון ר' אהרן קוטלר [והביא ראיה מדברי הר"ח דכל דבריו הם דברי קבלה] דפירצה יותר מעשר אמות מבטלת כל המחיצה מה"ת, וא"כ כאין לנו מחיצות כלל, [וגם דאפשר לדחות הראיה שהביא המתירין מדברי התוס' הרא"ש דפירצה אפילו יותר מי' אמות אינו אלא מדרבנן דשמא מיירי דוקא בשם ד' מחיצות, אבל בג' מחיצות אפילו פירצה עשרה אוסרת מה"ת], וא"כ המקום רה"ר גמור ובעינן דלתות ננעלות.

ו) וגם דדעת הרבה ראשונים וכמה אחרונים דאתי רבים ומבטלין מחיצה כדלעיל אות ד', ועוד דדעת היעב"ץ והמהרש"ם דאפילו רבנן מודו בג' מחיצות דאתי רבים ומבטלין מחיצה, וא"כ כיון שיש גשרים יוצאין מן העיר הוי כמבטלין את המחיצה שתחתיהן.

ועוד דאפילו במקום המוקפת ג' מחיצות בעינן דלתות מדרבנן בצד הרביעי כמש"כ השבילי דוד והאג"מ.

ועוד דהלא דעת הרשב"א דבפלטיא לא מהני מחיצות, וא"כ אפשר שיש לחוש לרחוב 13 דהוי פלטיא ולא מהני מחיצות.

תשובת המתירין:

דבודאי שאין לנו רה"ר כאן בשכונת בארא פארק שהרי יש לנו ג' מחיצות ממש סביבות העיר ברוקלין (לאותה חלק המקפת את שכונת בארא פארק), ולדעת רוב פוסקים נעשית המקום לרה"י גמור מה"ת, ואפילו לדעת הרמב"ם דס"ל דע"י שלש מחיצות לא נעשית המקום לרה"י מ"מ אינו אלא מקום פטור מה"ת, ובודאי דמהני צורת הפתח, ושוב נעשית השכונה לרה"י גמור אף לדעתו, ואף שיש כמה פירצות במחיצות דעת רוב הפוסקים דאינה אוסרת מה"ת כמו שכתבנו באות ד' [והאחיעזר והחזון איש עשו כן הלכה למעשה במחיצות עומד מרובה על הפרוץ להתיר את העיר פאריז וגם רבים בוקעין ביניהו, אף שלדעת האחיעזר היתה המקום רה"ר גמור לולי המחיצות, וגם שאין ראיה מוכרחת מדברי הר"ח די"ל שמיירי שנפרץ בקרן זוית כמו שפירשו הזרע אמת והב"א את דברי הש"ס, והטעם י"ל דס"ל כיון שאין חיבור במחיצות לא הוי רה"י]. וגם דאם נימא דפירצה של י' אמות או י"ג אמות ושליש או אפילו ט"ז אמה מבטלת כל המחיצה מה"ת הרי יש לנו ראיה גדולה דכדי לעשות המקום לרה"ר בעינן שיהיו הרחובות מכוונות ממש אפילו בעיר שאינה מוקפת חומה כמבואר בפנים.

ואין שום חשש משום הגשרים היוצאין מכמה טעמים חדא דאנן קיי"ל כרבנן דלא אתי רבים ומבטלי מחיצה ואפילו בג'

מחיצות וכדמשמע כן מדברי התוס' והריטב"א ומפורש כן ברשב"א ובר"ן לדעת רבנן וכ"מ מהדורש לציון [לבעל הנודב"י] והתיקון עירובין [קראקא], והערוה"ש, ופסקו כן בהדיא החזון איש והאחיעזר [ועשו כן הלכה למעשה בהעיר פאריז כנ"ל]. (וכ"ד הגאון הקדוש מפאפא זצ"ל), ובמחיצה גמורה י"ל שגם המ"ב מודה דלא אתי רבים ומבטלי מחיצה וכדעת המאירי (וכמו שבארנו בפנים בסי' ד').

וגם י"ל דלכו"ע מה שעוברין מלמעלה מן המחיצות לא אמרינן אתי רבים ומבטלי מחיצה. ועוד דסוף סוף המחיצה חוסמת את הרבים מליכנס לכל מקום שירצו כגון לאחורי המחיצה דהיינו למים, רק כדי לצאת מן המחיצות צריכין לעבור למקום אחר רחוקה מכאן, ובודאי דלא דמי לדגלי מדבר דמיד שיצאו מן הרחובות היו יכולין לילך לכל מקום שירצו, ואפשר דבכה"ג לא אמרינן דאתי רבים ומבטלין מחיצות.

ועוד דרוב הגשרים הוי כחורי רה"י ממש שהולכין מרה"י אחד לרה"י אחרת (לעיר מאנהעטין המוקפת מחיצות) והוי רה"י ממש, ובכה"ג לא אמרינן אתי רבים ומבטלי מחיצה וכמשמע בחת"ס סי' פ"ט ובאג"מ ח"א סי' קל"ט, ולא נשאר לנו רק הגשר ווערזאנא שעוברת מע"ג המחיצות שאינה הולכות לרה"י ולדעת כמה פוסקים לא הוי חורי רה"י, מ"מ י"ל דאין מבטלת את המחיצה שתחתיהן כיון שאין עוברין עליה אנשים רגלי, רק בתוך הקארס, וכבר הבאנו דדעת כמה אחרונים דלא אמרינן אתי רבים ומבטלין מחיצה ע"י בקיעת אנשים שיושבין בתוך רה"י.

ועוד דדעת המ"א והמים רבים (וכמה גדולי עולם סמכו ע"ז וכמ"ש הבית שלמה, וכעי"ז בשו"ת הרי בשמים) דכדי לבטל את המחיצות בעינן שיעברו על הגשר ס' רבוא אנשים וכפי מה שבררנו אין עוברין עליה אפילו ג' מאות אלף ליום.

וא"כ כיון שיש לנו ג' מחיצות סגי בצורת הפתח מצד הד' וכדמפורש כן ברשב"א ובריטב"א ובמ"א ובשאר כל הפוסקים, ועיין להלן אות ט'

ואין לחוש כאן לפלטיא ולומר דלדעת הרשב"א לא מהני מחיצות, חדא דהרשב"א אזיל לשיטתיה דס"ל אתי רבים ומבטלי מחיצה כמו שבארנו בפנים, ולדידן דקיי"ל דלא אתי רבים ומבטלין מחיצה, אפילו יש פלטיא תוך המחיצות נמי לא הוי רה"ר, ועוד דכאן הכריעו בהדיא האחרונים מדברי הש"ס דלא כהרשב"א, ועוד דכבר בארנו בסוף פ"ב דלפי מה שהבינו הב"א והאבנ"ז סברת הרשב"א עולה דדוקא אם הפלטיא מקום קיבוץ הרבים לקנות היא בתוך השוק ולא בתוך החניות, והרחוב נעשית רק להילוך, וכן נראה מדברי הראבי"ה. ועוד דבעינן שיתקבצו ס' רבוא בתוך הפלטיא, או שיהיו עכ"פ רגילין לקנות במקום ההוא ואין כל העיר מצטרפת לזו לכו"ע, ועוד דשמא פלטיא אינו אלא מקום הרבה שווקים ולא רחוב אחד כרחוב 13 וע"כ מהני מחיצות אפילו לדעת הרשב"א.

ועוד דהב"א והישועת מלכו מצדדין (וכנראה שהמשכנות יעקב הסכים לזה) דלדעת הרשב"א רק דלתות נעולות בלילה לא מהני ליום בשעה שהן פתוחות, אבל בלילה בשעה שהן נעולות מהני והוי רה"י גמור דמ"מ לא דמי מדבר שהיתה פתוחה, וא"כ ה"ה לדידן שיש לן מחיצות.

דעת האוסרים:

ז) ועוד טעם דלא מהני כאן המחיצות דאפשר דיש לחוש לדעת הרמב"ן דס"ל דיש שיעור לגודל ריחוק המחיצות זו מזו, ומאן לימא לן דלית לן האי שיעורא כמו שהסתפק בזה הגאון ר' אהרן קוטלר זצ"ל בשו"ת משנת ר' אהרן ח"א ס"ו.

תשובת המתירין:

דאין לנו לחוש דשמא לדעת הרמב"ן שהוצרך שיהיו המחיצות ניכרות לעומדין באמצע וא"כ נתבטלו המחיצות מחמת גודלם מכמה טעמים א) דדעת כמעט כל פוסקים דלא קיי"ל כהרמב"ן ב) דדעת המ"ב (ומפורש כן בתוס' הרא"ש ובאשכול) דבמחיצה שנבנית ביד"א ליכא שיעורא ואפילו גדלו אלף מיל נמי הוי תוך המחיצות רה"י, ג) אפילו לדעת הרמב"ן י"ל דסגי אם יכולין לראות את המחיצות בסוף הבית האחרון שבעיר כמש"כ המהרש"ם והתיקון עירובין [קראקא] ורק במקום שמם בעינן שיהיו ניכרין לעומדין באמצע, ד) לדעת האג"מ השיעור לגודל המחיצות לדעת הרמב"ן היא ל"ב מיל, וגודל המחיצות בברוקלין אינו אלא כי"ד מיל.

דעת האוסרים:

ח) ומעוד טעם לא מהני המחיצות כאן, דכיון שהג' מחיצות אינן מקיפות אלא חלק קטן מהעיר ברוקלין ומחוץ למחיצות יש לן רה"ר גמור, א"כ אפילו תוך המחיצות נמי הוי רה"ר גמור וכמבואר בריטב"א. וגם דהלא לדעת הרמב"ם [והסכים כן הט"ז בריש סי' שס"ג עכ"פ אם יש רה"ר סמוך לה] דאפילו תוך ג' מחיצות נמי לא הוי רה"י, ובעינן תיקון בצד הרביעית, וא"כ י"ל דהוי רה"ר גמור, ולא מהני התיקון שעושין כאן סביבות שכונת בארא פארק כיון שא"כ יפסיק רה"ר בין המחיצות שסביב לעיר שרחוקה מכאן לשכונת בארא פארק.

תשובת המתירין:

מה שכתבו האוסרים דכיון שיש רה"ר סמוך לה אף תוך המקום המוקפת בג' מחיצות נמי הוי רה"ר, והביאו ראיה מדברי הריטב"א. אף שנראה כן מדברי הריטב"א מ"מ לא כתבו הריטב"א אלא לדעת ר' יוחנן דס"ל אתי רבים ומבטלין מחיצה, וכבר אמרנו ושנינו דאנן קיי"ל כרבנן דלא אתי רבים ומבטלין מחיצה, ולדעתם אפילו יש רה"ר סמוך לה הוי המקום רה"י גמור לדעת רוב הפוסקים, ועוד דכאן מפורש במ"א בסי' שמ"ה בהדיא דלא כהריטב"א, וכן המ"ב שם הביא את דברי המ"א ודלא כהריטב"א, וע"כ חדא מתרתי טעמים או דס"ל להמ"ב דבמחיצה גמורה קיי"ל דלא אתי רבים ומבטלין מחיצה וכדעת המאירי, או דלענין זה פסק דלא כהריטב"א וכדמשמע קצת שכן דעת התוס' והרמב"ן והרשב"א, (או דס"ל עכ"פ דבעינן רחובות מכוונין, אפילו בעיר שאינה מוקפת חומה, עיין בפנים מה שכתבנו) וגם הגאון ר' אהרן קוטלר זצ"ל אף שדעתו דקיי"ל דאתי רבים ומבטלין מחיצה, מ"מ לענין זה פסק ג"כ בהדיא דלא כדברי הריטב"א.

ואפילו לדעת הט"ז דבכה"ג שיש רה"ר סמוך להשתי מחיצות נקט לה כדעת הרמב"ם דתוך הג' מחיצות לא הוי רה"י מ"מ מודה דלא הוי רה"ר אלא מקום פטור מה"ת כיון שאינו מפולש (ושוב אחר שעושין הצורת הפתח נעשית אפילו לדעתו רה"י גמור).

ועוד דהב"ח והמ"א ורוב האחרונים לא ס"ל כלל כדברי הט"ז ולדעתם מקום המוקפת בג' מחיצות אפילו יש רה"ר סמוך לה נמי הוי רה"ר.

ועוד דיש מחיצות עומד מרובה על הפרוץ גם בחלק המזרחי של העיר ברוקלין וא"כ כל העיר ברוקלין קווינס לאנג איילענד רה"י גמור עכ"פ לדעת החזון איש והאחיעזר ואפילו הריטב"א מודה דתוך המחיצות הוי רה"י גמור, ועיין להלן באות ט'.

עוד הוסיפו המתירין:

הוספנו לצירוף דיש לנו פסי ביראות דהיינו שם ד' מחיצות וגם מחיצה רביעית עומד מרובה על הפרוץ ואפילו אם נימא דאינם מכוונות התחלת המחיצה זו כנגד זו ממש מ"מ ע"י העומד מרובה שביניהם נעשו כמחיצה רביעית ובמחיצה רביעית בודאי דסגי מה"ת בעומד מרובה ואפילו רבים בוקעין ביניהו (ועיין בפנים עוד טעם למה מהני אפילו אם נימא שאינם מכוונות זו כנגד זו), והרוחנו דאז בודאי שאין פירצה אוסרת מה"ת, וכמפורש כן בתוס' הרא"ש וברמב"ן ובריטב"א, וגם שאז אפילו לדעת הרמב"ם והט"ז המקום רה"י גמור מה"ת, וגם דאז גם הריטב"א מודה דאפילו רה"ר סמוך לה תוך המחיצות הוי רה"י גמור, וגם דאז אפילו השבילי דוד מודה דלא בעינן דלתות בצד הרביעי כמפורש בדבריו.

ועוד הוספנו לצירוף דדעת השועה"ר והישועת מלכו והערוה"ש והצ"צ והאמרי יושר ועוד פוסקים שפסקו כרבנן דלא אתי רבים ומבטלין מחיצה, ומה"ת אפילו צורה"פ מהני אפילו ברה"ר גמור, וכן מפורש ברשב"א דלרבנן מהני צוה"פ מה"ת אפילו ברה"ר גמור, ורק מדרבנן בעינן דלתות, וא"כ בודאי שבאיסור דרבנן אפשר להקל ולומר דכדי להצריך דלתות בעינן שיעברו הס' רבוא באותו רחוב וגם בעינן שערים מכוונין או עכ"פ מפולשין משער לשער, וגם דיש לסמוך דהכבישים מחלקין את הרחובות לשתי חלקים, או שיש לנו ד' מחיצות ע"י הבתים הסובבין אותנו כמש"כ החזון איש ועוד, ועוד דיש לנו ג' מחיצות ושם ד' מחיצות סביבות שכונת בארא פארק.

ועוד הבאנו לצירוף שיטת הערוה"ש דרה"ר אינו אלא אם אין מסוג ההוא רה"ר אחר בעיר ההוא דהיינו שאין שם רק מקום אחד מיוחד לחניות, או שאין שם רק סרטיא אחת שיכולין לצאת משם מן העיר, וא"כ בעירנו שיש מקום חניות ברחוב 13, 16, 18, וכן יכולין לצאת מן ההעיר מהרבה צדדין אינו רה"ר עיו"ש בערוה"ש שהאריך בזה.

סיומו המתירין:

דאפילו יהיה הדין עמנו אפילו רק בטעם אחד שהבאנו להתיר שלא יהיה המקום רה"ר, אי משום דבעינן שיעברו הס' רבוא במקום אחד, אי משום דבעינן רחובות מכוונין או עכ"פ מפולשין משער לשער, או שהכבישים מחלקין את הרחובות לשתים וא"כ לא הוי צדדי הרחובות מקום הילוך האנשים שיעור ט"ז אמה כדי שיהיה רה"ר, אי משום שיש לנו ד' מחיצות ע"י הבתים המקיפין אותנו, או שהמקום נעשית רה"י ע"י הג' מחיצות המקפת את העיר ברוקלין (וכ"ש שם ד' מחיצות), וא"כ לא הוי רה"ר, ובודאי שנוכל לעשות צורת הפתח וכפי שנהגו כל ישראל מקדמת דנא ולא בעינן דלתות וכ"ש אם המקום רה"י גמור מה"ת דלא בעינן דלתות וכמפורש כן ברשב"א ובריטב"א ובמ"א ובכל הפוסקים. וכן המנהג היום בירושלים וב"ב ובכל העיירות הגדולות בא"י. ומשום זה עשו כאן הצורות הפתחים סביב השכונה.

בס"ד

השמטה

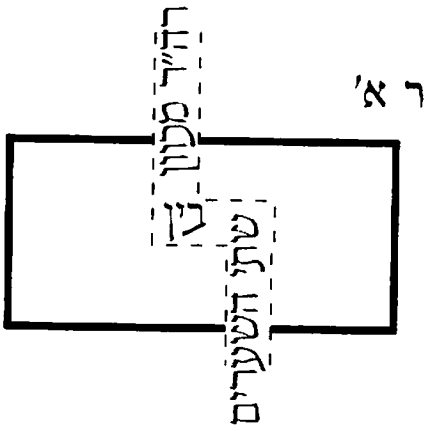
אחר שהוכן הקונטרס לדפוס הגיע לידי את הספר תפארת צבי להרה"ג ר' צבי הירש מגלונא זצ"ל [עיין תשובות רעק"א אייגר סי' צ"ט, שכתב וז"ל נראה לי להקל לא על דעתי לבד רק אם יסכימו לזה זקני הדור... והגאון מוה' צבי הירש מגלונא] בסי' יא שפסק שם בהדיא ג"כ כרבנן דלא אתי רבים ומבטלי מחיצה, ואפילו יש רק שם ד' מחיצות מן הצדדין ובנתיים יש פירצה של י"ו אמות ואפילו בקעי בה רבים לרבנן הוי המקום רה"י גמור מה"ת, ואפילו מדרבנן לא בעינן דלתות, כדעת הבית אפרים בסי' כ"ו וכ"ז. [עיין לעיל בסי' ד' שהבאתי שכן דעת כמעט כל האחרונים דקיי"ל כרבנן. ובסי' ה' הבאתי את שיטת הב"א דעכ"פ אם יש שם ד' מחיצות אפילו יש ביניהם פירצה ט"ז אמות הוי מחיצה מה"ת, וכ"פ רוב פוסקים, ובסי' ט' הבאתי שכן משמע גם דעת התוס' שבת. ובסי' ו' הבאתי את דברי הבית אפרים דאם המקום רה"י מה"ת אפילו מדרבנן לא בעינן דלתות.

עוד כתב שם וז"ל וגם לא ידעתי מי הכניסם לתגר כיון דהמ"א הסכים דבעי רבים של ס' רבוא א"כ יש מקום לסמוך להקל, ולמה [כצ"ל] זה התחכם נגד המ"א עכ"ל. [עיין לעיל בסי' ו' שהבאתי את שיטת המ"א, ועיי"ש שציינתי לדברי המהרש"ם ח"א סי' קס"ב שהק' על המ"א מדברי האו"ז, עיי"ש]

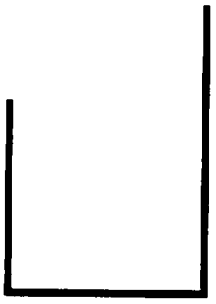
עוד כתב שם בסד"ה ע"ד העיר, וז"ל ובלא"ה נראה דלא קשה מידי דשם [בסי' שמ"ה] אמר [המ"א] מה שהספינה הולכות לתוך הים שיש גומא והוי מחיצה ומים הולכים עליהם לא בטלי, והכא [בסי' שס"ג] כתב דבטל המחיצה אי הולך מהים ליבשה שם בקעי באותו מקום בטלה המחיצה אבל בתוך הגומא למה יתבטל הגומא **וכי בשביל שרבים הולכין תוך רה"י יבטלו הרה"י**, רק לכאורה הא קשיא הא הים נפרץ ליבשה באיזה מקום דבקעו רבים ובטלי מחיצות הים וכו' עכ"ל. הרי פירוש את דברי המ"א דסי' שמ"ה כמו שפירשו הכנסת יחזקאל והשבילי דוד שהבאתי בסי' ג', אלא שהוסיף הטעם למה אין הספינות מבטלין את המחיצות משום דאין אנשים שהולכין בתוך רה"י מבטלין מחיצות, וה"ה שאין עושין רה"ר כמו שכתב המ"א שם. וע"ע שם בתפארת צבי בד"ה והנה שדן עוד בזה, מ"מ היאך שיהיה בודאי שנוכל לצרף סברא זו לסניף כמו שבארנו בסי' ג' עיי"ש.

תם ונשלם שבח לקל בורא עולם

ציור א'

ציור ב'

מבוי שצידו אחד ארוך
וצידו אחד קצר

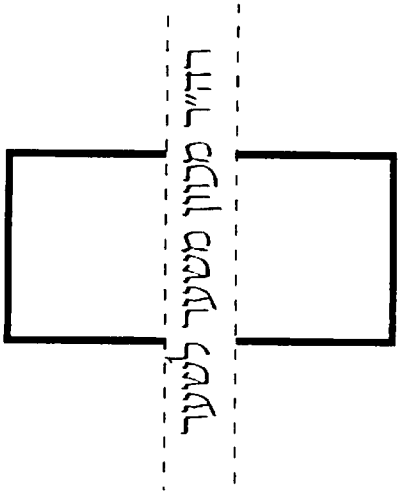
ציור ג'

מערב

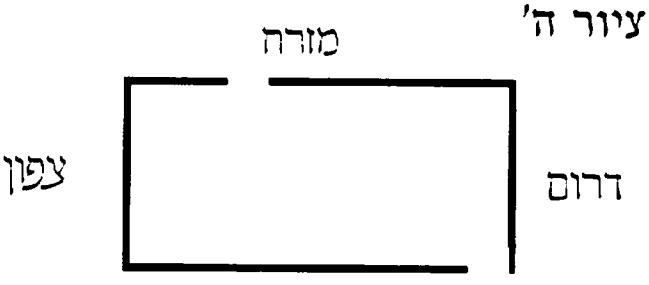
רק הצד הימנית וצד שמאלית
הוי כמוקפות בג' מחיצות מחוברות

ציור ד'

שערי העיר מכוונין זו כנגד זו

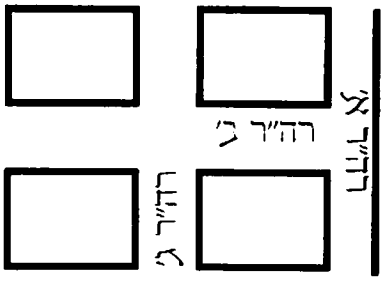
ציור ה'

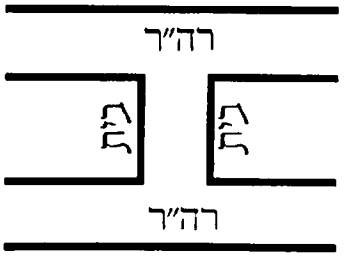
מערב

הפירצה בזויות המחיצה

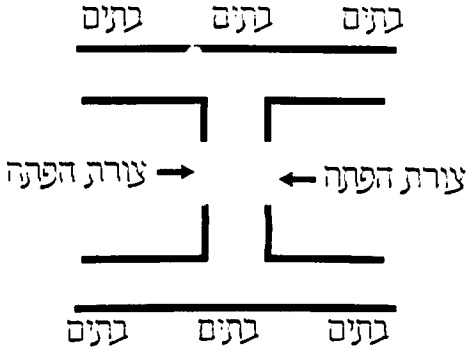
ציור ו'

ציור ז'

ציור ח'

בס"ד

קונטרס

כח שקרנים

יתבאר רק חלק מהשקרים
שמפרסמים מתנגדי העירוב

יובאר שאין שום טעם על
פי הלכה שלא לטלטל על
ידי העירוב תיקנו בבארא
פארק על ידי גדולי מוראי
הוראה בדורינו

חשון תשס"א

בס"ד

קונטרס

כת שקרנים

יתבארך חלק מהשקרים
שמפרסמים מתנגדי העירוב

ונבאר שאין שום טעם על
פי הלכה שלא לטלטל על
ידי העירוב תיקנו בבארא
פארק על ידי גדולי מוראי
הוראה בדורינו

חשון תשס"א

ה ת ו כ ן

גנות השקר. כל שכן לפרסם שקרים בשם גאון הדור מדור הקודם זצ"ל. היא עון פלילי. כל העוסקים בזה רק קללות רדפום כמש"כ החינוך מצוה ע"ד.....3

לבאר שאין שום טעם שלא לתקן עירוב בברוקלין. ולהודיע השקרים נתפרסמו על ידי אגודת הרבנים והנגררים אחריהם. נגד פסק דין של גאון הדור מדור הקודם זצ"ל.....5

להודיע מבצע של הגדת שקרים על ידי מינים וכופרים אינם מודים בעירוב. אינם מבייישים משום אדם. מגידים וחוזרים ומגידים שקרים...9

מכתב בענין חתימת רבנים וראשי ישיבה על מודעה לאסור טלטול עם עירוב כשר. פשוט לא למדו תשובות האגרות משה בענין עירובין. ששם כתב, האחרונים לא כתבו כדבריו, דבריו אינו פסק דין ברור. והם שלא כדברי הש"ע והפוסקים. אכן אינו ענין לחתום על מודעה ולפרסם פסק דין היפך מדבריהם.....15

אחרית דבר.....17

וסופו.....20

בעזהי"ת

ישעיהו טוביה הלוי דירעקטאר
בעהמ"ח ספר "לקוטי טל" ומו"ל "לפידי אש דת"
ד"ח ותורת תקוני עירובין שבזמן הזה ו"ח ועוד
ברוקלין, נ.י.

Rabbi Shiah T. Director
1540 57th Street
Brooklyn, N.Y. 11219
(718) 435-2269

י"א תשרי תשס"א

מע"כ הרב ביק נ"י,
אחדשה"ט בברכת שנה טובה,

אלום ידוע, השפעת הי"ת לטובה,היא כפי הכנת המקבלים. ומבואר בחינוך מצוה ע"ד, רק קללות ירדפו משקרים, שאין דבר מאוס ממנו. ועיין שם כל דבריו בגנות השקר. על משקרים תנוח מארה תמיד.היפך מידותיו מידת האמת, היא, מדת הברכה. ויעיין שם היטב.

ידוע, הרבנים מפלעטבוש באו לשאל ממרן הגאון הגדול מדור הקודם זצ"ל. אם הם יכולים לתקן עירוב בשכונתם. ואמר להם מפורש שהם יכולים לתקן עירוב שם. ונדפס תשובתו להם,שתור על גבי לבן,בשו"ת אגרות משה חלק ד' סימן פ"ז יעיין שם.

לעולם לא חזר מפסק דין זה. וכך אמר למרן הגר"מ קליין נ"י לפני ד' עדים נאמנים. ונדפס בספר אז שהסכים לתיקון העירוב בבארא פארק.

כן פירסם אחד מזקני גדולי הראשי ישיבות, מבאי ביתו של מרן הגאון זצ"ל, שגם הוא שאל ממרן הגאון זצ"ל אם יכולים לתקן עירוב בבורקלין, והשיב מפורש שאינו מתנגד למתקנים עירובין שם. אלו עדים נאמנים שאינם חשודים לשקר. גם הרב שארפמאן רב בפלעטבוש אז העיד כן. ונדפס בספר שו"ת אג"מ שם.

אח"כ פירסם אגודת הרבנים איסור נגד מש"כ מפורש לפסק דין. בלי שאלה ממנו אם רשאים לעשות כן. וכן פירסמו מודעות מזוייפות עם חתימתו המזוייף לאיסור עירובין נגד משכבר פסק הלכה למעשה.

בעוה"ר, רדפו אחריהם רק קללות. כל מי שיהי' עסק עמהם מחו. עד שאגודת הרבנים אינו בגדר ארגון רבני. וכדברי החינוך שם. הכול מתלוצצים מאיסורים נתפרסמו ב ר ח ו ב ובעתונים. אין שום חשיבות לדבריהם להציבור הכללי. היודעים שהם מפרסמים שקרים וזייופים.

כך יהי' גורלם של היוצאים נגד פסק דין ברור של הגאון הצדיק מדור הקודם. שנתן רשות לתקן עירובין בברוקלין לכל השואלים ממנו פסק דין. ונדפס בספר אג"מ שם. ובספר משנה הלכות חלק ח'. וכן פירסם הרב טוביה גאלדשטיין נ"י בשיעורים ברבים הרבה פעמים. וכן אמר באסיפה של ועד העירוב.

פ ל א! איך מעיזים פנים לצאת נגד גאון הדור, מדור הקודם, מה שפסק להלכה ברורה, לשואלים ממנו פס"ד, ולאסור מה שהיתיר מפורש.

איך מפרסמים מודעות מזוייפות נגד פסק דינו הברור שמותר לתקן עירוב בברוקלין. דבר שכתב בתשובותיו והגיד להשואלים אותו להלכה.

דבר זה לא ראינו מעולם בקורות עם ישראל. לצאת נגד פסק דין מפורש. נכתב בספר. ונגד גדולי הדור שהעידו שכך אמר מפורש לפסק דין.

כמטום המות נתגברה כל כך שאומרים על המטלטלים עם עירוב כשר, תיקנו גדולי מוראי הוראה בדור, שהם מחללי שבת.

מי הם הצועקים? אלו שלא למדו ענינים אלו. אלו שלא למדו שו"ת אגרות משה בעניני עירובין. הם הצועקים מחלל שבת על אנשים כשרים שומרי כל דקדוקי ההלכה.

גם נשים צועקים ברחובות כמשוגעים, על מטלטלי עם העירוב שהם מחללי שבת, ויוצאין נגד פסק דין ברור של גאון הדור מדור הקודם זצ"ל, שנתן רשות לכל שואל לתקן עירוב שם. גם יוצאין נגד גדולי פוסקי דורינו. שהסכימו לטלטל עם עירוב כשר.

הן ודאי לא למדו הענין. כן בעליהן לא למדו הענין. ואיך מעיזין פניהם לצאת נגד פסק דין ברור של גאון הדור מדור הקודם זצ"ל ונגד פסק דין ברור של גדולי פוסקי דורינו. שהחירו לערב בברוקלין.

במשנה סוף מס' סוטה כתוב שתוצפה יסגא, באחרית הימים, אבל לא כתוב ששקרים וזייופים יסגא. כיוון שבאנו לידי כך. מי יתן שיבא משיח צדקינו במהרה בימינו אמן!

דברי המברך אותו בשנה טובה בהתגלות אורות האמת,

בס"ד אסתה"ס תשס"א

מע"כ מערכת קובץ העמק, יצא לאור על ידי כולל יראי ה', בעיר הקודש ירושלם תובב"א, ברך ה' חילו ופועל ידיו תרצה, להגדיל תורה ולפרסם דבר ה',

אחדשה"ט באה"ר ליראי ה' ולחושבי שמו,

בענין בקשת מעכ"ת לפני זמן שאכתוב למערכת העמק בענין תיקון עירובין בברוקלין. כבר כתבתי ונדפסו דברי בקובץ העמק.

הנני בזה להוסיף איזה פרטים. אולי אינם ידועים ליקרי קרתא דשופריא תובב"א.

צריכים לדעת. מחנגדי העירוב אינם תלמידי חכמים עם שיטות על פי דברי הפוסקים, לאסור תיקון עירובין בברוקלין, כי אין שום טעם לאסור תיקון עירובין כאן. בעיר מוקף מחיצות, ורחובותיה אינן מפולשין. שהרי אפילו לשיטות שאין צריך ס"ר עוברים בכל יום, היא הדעה ראשונה בש"ע ס' שמה סע' ז', מ"מ צריך שיה' רחובותיה מפולשין משער לשער. וכ"כ בש"ע שם. ובספר ילקוט הגרשוני סימן שס"ד כתב דבר זה מפורש בשם החיד"א ובשם המשכנות יעקב. דרק אם יש רחוב מפולש משער לשער, היינו קו ישר מסוף צד אחד של העיר לסוף צד השני, יש להחמיר כשיטות אלו שיש רשה"ר אפילו בפתות מס"ר. האריך בזה בספר בית אב תנינא סוף ענף א' סי' ט'. ובחיו יהושע כתב דרחוב שאינו מפולש דינו כמבוי עקום דמהני צורת הפתח. והסכימו לדבריו גדולי תורה בעהק"י תובב"א, הגאון ר"ח ברלין זיע"א, ועוד מגדולי הדור שגרו שם לפני מאה שנים זיע"א עי"ש סוף דף ה'.

וכן גדולי הפוסקים בזמנינו, כתבו לדבר פשוטשיש להחמיר כשיטות אלו שאין צריך ס"ר כדי שיהי' המקום רשה"ר, רק כשיש בעיר רחוב מפולש. הגאון ר' שלמה זלמן אויערבך זצ"ל בספר שו"ת מנחת שלמה ח"ב סימן ל"ט. וכתב, פה באה"ק לית לן רשה"ר דאורייתא כי אף אם ננקוט דשייך רה"ר גם בפתות מס' רבוא... הרחובות שהם רחבים טז אמה הם מתעקמים לבסוף לרחובות אחרים... פקע מיניה דין רה"ר. עכ"ל, ועיין שם כל דבריו.

ולהבחל"ח הגאון ר' ישראל יעקב פישר שליט"א, מחברי הבד"צ, עהק"י תובב"א, בשו"ת אבן ישראל ח"ח סי' ל"ו. והגאון ר' אברהם דוד הורוויץ שליט"א בשו"ם קנין תורה ח"ד סימן מ' וז"ל: דאפילו לשיטה ראשונה של המחבר דא"צ ס"ר כשי' רש"י להיות רה"ר הרי אינו להתנאי דמפולש עכ"ל, ויע"ש דבריהם המאירים. וכ"כ בשו"ת שבט הלוי ח"ח סי' צ"ז-צ"ח יע"ש.

וכ"כ עוד פוסקים, ראשונים ואחרונים, ואכמ"ל בכל זה. די המובא לעיל ויע"ש.

כן, מקום מוקף מחיצות אינו שייך הומרת משכנות יעקב דאן צריך ס"ר כדי שיהי' המקום רשות הרבים. שהרי מקום מוקף מחצות הוי רשות היחיד. וכ"כ מפורש בש"ע שם סעיף ב' וז"ל: איזה רה"י מקום מוקף מחיצות עכ"ל. והיא גמ' מפורשת פ"ק דשבת. ואין מי שחולק על דין זה.

המחיצות עומדים גלוים לכל. כל אחד יכול לראותם. מי שאומר שאינם שם הוא משוגע. וכן מחיצות הים הוי מחיצה לרוב הפוסקים. והגאון רח"ע והחזון איש התירו לערב בעיר הגדולה פריז מפני מחיצת הים. וכן בעירנו נאו יארק התירו לערב לפני מאה שנים מפני מחיצות הים. ותשובות הרה"ג אז כבר נדפסו. ומפורסמים הם. ואין מה להרהר ולפקפק על זה.

רק כת כופרים שאינם מודים בעירוב, וכת שקרנים, וזייפנים, מבלבלים העולם בשקריהם. ונלכדו ברשתם תמימי דרך. לולי הי"ת שהשאיר לנו שריד, גדולי הפוסקים בדורינו, שעמדו בפרץ ותיקנו עירוב בברוקלין, הי' כל העיר מתהפך למינות על ידיהם ושלוחיהם הרעים.

נביא כאן רק דוגמה אחת מהשקרים שהם מפרסמים. בשנת תשל"ט נתפרסם מודעה לאיסור תיקון עירובין בברוקלין עם חתימת רבנים. כתוב במודעה בשנת תשכ"ב, הי' איסור מגדולי הראשי ישובות לתקן עירוב בכל עיירות גדולות בכל רחבי ארצות הברית. וכן כתוב שם שהגאון ר' יוסיף אליהו הענקין זצ"ל, מגדולי הפוסקים באה"ב, חתם על מכתב הנ"ל משנת תשכ"ב.

כתבתי ד' מכתבים לאגודת הרבנים ובקשתי מהם שישלחו לי צילום מהמכתב משנת תשכ"ב עם חתימת הרבנים. הם שלחו לי מודעות שפירסמו בעתונים לאיסור עירובין. ולא המכתב שבקשתי מהם. אח"כ דברתי עמהם טלפונית ובקשתי מהם שישלחו לי צילום ממכתב הנ"ל. והשיבו " מירגיט איס נישט ארוס". חסל! אח"כ קבלתי מכתב הנ"ל מאחד מחברי אגודת הרבנים ששמרו.

שם כתוב איסור על נאו יארק. ולא על " שאר עיירות גדולות " בארצות הברית. וגם אינו מופיע שם חתימתו של הרב הענקין. אכן מובן למה לא שלחו לי מכתב הנ"ל. ששם כתוב היפך ממה שהם מפרסמים.

אלו שני שקרים שפירסמו להטעות הציבור. וכן פירסמו עוד שקר גס. כתוב במודעה הנ"ל וז"ל: כבר פירסם מרן הגאון ר' משה פיינשטיין שליט"א פסק דין להלכה למעשה בספרו הגדול אגרות משה. ובמכתבים לשואלים בנידון הנ"ל לאסור תיקון עירובין בניו יארק וברוקלין עכ"ל גם כתבו שם " שאסור לתקן עירוב... בלי שום הוראת היתר כלל ".

זה, לא דובים ולא יער. בחלק א"ח סי' קל"ט מסיק להלכה " מהראוי להחמיר " ולא כתב איסור. במכתב להרבנים מפלעטבוש שבאו עליו, בשנת תשל"ט, לשאל ממנו

פסק דין בענין תיקון עירוב בשכונתם, השיב שהם יכולים לתקן עירוב שם. תשובתו להם נדפס בש"ות אגרות משה חלק ד' סי' פ"ז, עי"ש. אם כי אינו רוצה להתערב בזה. מ"מ הם רשאים לעשות כמו שהם סוברים ולתקן עירוב בשכונתם. כי דבריו, שיטתו היחידי,לא נזכר בספרי האחרונים, ואינו פסק דין ברור. ויע"ש כל דבריו שתור על גבי לבן.

ובתשובה אחר זה סימן פ"ח כתב מפורש ששיטתו לא הביאו הפוסקים הראשונים, ודבריו שלא כדברי הש"ע סימן שמ"ה סעיף ז'. שכתב שצריך ס"ר עוברים בכל יום כדי שיהי המקום רה"ר. לשיטתו צריך ס"ר ברחובות העיר. ולא ס"ר ברחוב אחד כדברי הש"ע. וכתב שם שיכולים לסמך על דברי הש"ע.

אכן הדבר פשוט שלא חתם מרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל על מודעה הנ"ל משנת תשל"ט, שהרי כתוב שם היפך ממה שכתב להלכה בתשובותיו בספרו אגרות משה, והיפך מהידוע לו שלא הי' איסור בשנת תשכ"ב, מגדולי הרבנים, לתקן עירובין בכל עיירות גדולות בכל רחבי ארצות הברית.

השקרנים יודעים שאין לפני הציבור מכתב הנ"ל משנת תשכ"ב, וגם הם יודעים היטב שהציבור אינם מעיינים בספר אגרות משה, ומאמינים פירסומת מאגודת הרבנים. אם כי כתוב מפורש באגרות משה היפך ממה שפירסמו אגודת הרבנים.

הרבנים בפלעטבוש הודיעו שקר הנ"ל לאנשי קהילתם. אבל לא פירסמו זה בעתונים. כי לא רצו להתעסק עם כת שקרנים מזייפי התורה ודברי גדולי הדורות.

עד היום מפרסמים מודעה מזויף הנ"ל בעתונים. הם עתידים לתן את הדין. כי יודעים היטב שכל המודעה שקר יסודה. כן העתון החרידי הסטמארי פירסם מודעה הנ"ל. עם חתימת רבנים אגודאים. לדעתם הכל מותר אם מקבלים כספים על פרסומת מודעות. הגם שהם יודעים שהמודעה כולה שקר.

אם הי' מפרסמים שיטת הגר"מ פיינשטיין כמ"ש בתשובותיו, שדבריו שלא כדברי הפוסקים, ושלא כדברי הש"ע, הי' שותק שהרי כ"כ אדם גדול. אבל הם מפרסמים איסור דאורייתא בשמו. ב ל י ש ו ם ה ו ר א ת ה י ת ר.

ז ה ש ק ר ו ז י י ף !

ד ב ר י כ פ י ר ה ! י ס ו ד ה מ כ ה כ ו פ ר י ם !

א י נ ם מ ו ד י ם ב ע י ר ו ב ! ב א י ם ל ה כ ש י ל

ה צ י ב ו ר ב ד ב ר י מ י נ ו ת !

י ר א י ה' ה ת ח ז ק ו !

(סימן תקנ"ז) בס"ד ברוקלין ארה"ב יצ"ו

זעקה גדולה ומרה!
שקר גלוי ומוחלט!

"אגודת הרבנים" מליכים שולל את כל הציבור לכזביהם ושקריהם.
בדבר המכתב מאגודת הרבנים מי"ז טבת תשמ"א שאין לתקן עירובין מדינא שהיא רשות הרבים דאורייתא — ע"כ באנו בזה להודיע, כי כל הדבר לא היה ולא נברא לא דובים ולא יער והכל שקר וכזב.

וז"ל השו"ע או"ח (סי' שמ"ה סעיף ב'): איזהו רה"י מקום המוקף מחיצות גבוהות עשרה טפחים ויש בו ארבעה טפחים על ד"ט או יותר, וכן חריץ עמוק עשרה ורחב ד' על ד' וכו'. עכ"ל.

ולהלן (בסימן שס"ג סעיף א') ח"ל: מקום שיש לו ג' מחיצות אסרו חכמים לטלטל בו עד שיעשה שום תיקון ברביעית עכ"ל ועיין במ"א שם סי' שמ"ה סק"א וחל"ק משמע בדברי הפוסקים דכשיש שני מחיצות ולחי הוי רשות היחיד דאורייתא כדאיתא בעירובין דף י"ב דלחי משום מחיצה, וכ"כ הרא"ש פ"ק דסוכה. ועיי"ש באריכות ובנו"כ שם.

וידוע דעיר ברוקלין מוקף מחיצה שנעשה על ידי אדם מג' רוחות ועוד. ולשיטת רוב הפוסקים אפילו מחיצת הים שהיא מחיצה בידי שמים הוי מחיצה מן התורה.

לשון השו"ע (סי' שמ"ה סעיף ז') וזל"ק: שכל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום אינו רה"ר עכ"ל. ולזה הסכימו גדולי האחרונים ועיין בנו"כ. ואין שום רחוב בברוקלין שעוברים שם ששים רבוא בכל יום.

ובאוצרות ירושלים: חלק רס"ט סי' תנ"ד, חלק רמ"ו סי' ד"ש, חלק ער"א ס' תס"ח, חלק רע"ב ס' תע"ז, חלק רע"ג ס' תפ"ג, חלק רע"ו ס' תק"א, חלק רע"ז סי' תק"ז, ובחלק ר"פ סי' תקי"ח, הענין מבואר באריכות.

ישעיהו טוביה הלוי דירעקטאר

בעהמ"ח ספר לקוטי טל. ומו"ל „לפידי אש דת" ד"ח
ותורת תיקוני עירובין שבזמן הזה ד"ח ועוד

בס"ד אור ליום ה' פ' בראשית תשס"א

מע"כ מערכת קובץ העמק, יוצא לאור ע"י כולל יראי ה, עהק"י תובב"ב,
בירך ה' חילו ופעל ידיו תרצה, להגדיל תורה, ולפרסם דבר ה',

אחדשה"ט באה"ר ליראי ה' ולחושבי שמו,

בענין מש"כ במכתבי מאסהה"ס, שהרבנים בשכונת פלעטבוש, לא פירסמו שקרים של אגודת הרבנים בעתונים, רק לאנשי קהילתם. והחליטו שלא לענות כופרים ושקרנים אלו, והנגררים אחריהם. הנה במקום שאמרו להאריך אין לקצר. אכן אבאר טעם הדבר היטב. הנעשה אז שנת תשל"ט. ועדיין עומדים במרדם.

כשחיקנו עירוב שם פירסמו בעתונים וכו' שהם סומכים על הגאון ר"מ עוזר מוולנא והחזון איש זצ"ל, שהסכימו לתקן עירוב בעיר פריז מפני מחיצת הים וכן הם סומכים על המהרש"ם ועוד מגדולי הדורות שהסכימו לתיקון עירובין בניאו יארק בשנת תרס"ז. ותשובתם נדפסו בספר עירוב והוצאה. וכן הם סומכים על הגאון מלאמזא, בהמ"ס שו"ת דברי מלכיאל. שכתב מפורש להתיר תיקון עירובין אף במקום שיש ס"ר. כי אין הולכים ס"ר ברחוב א'. וכן מעוד טעמים כתובים שם. וכן הביאו עוד מדברי הפוסקים.

מה עשו מתנגדי העירוב. הפיצו מודעות בעתונים וברחובות ובישיבות, שהגאון ר"מ עוזר התיר לערב בפריז רק משום שהי' שם מחיצות בידי אדם. ובברוקלין אין מחיצות נבנו על ידי אדם. ומשם ראיה להיפך.

הנה קוראי העתונים והמודעות אין לפניהם תשובת ר"מ עוזר לעיין עליו. לראות מאיזה טעם התיר לערב בפריז. להרם דבריהם צריכים להדפיס בכל העתונים תשובה הנ"ל וכן לעשות צילומים מעיר ברוקלין ולהדפיסם בעתונים ובמודעות כדי שיראו הציבור המחיצות שם. דבר זה עולה לאלפים. ואין לדבר סוף. כי מתנגדי העירוב יבאו עם צילומים להראות פירצות שאינם שם(ולקמן יתבאר). שהרי אנו עוסקים עם כת שקרנים שאין רצונם לבאר האמת.

ובאמת אז הי' מחשבה לעשות כן. דברנו עם אלו שיש להם עורונים קטנים נוסעים למקומות קרובים. ובקשו 350 דולאר לשעה. וכן היינו צריכים ליקח איש מיוחד לצלם כל שטח ברוקלין. אבל החלטנו לעזוב מבצע זו.

עד היום מפרסמים מתנגדי העירוב שקר הנ"ל. הלכתי להתפלל מערב בבהכ"נ כאן. אחד ממתנגדי העירוב אמר לי שהגאון ר"מ עוזר היתיר לערב בעיר פריז רק משום שהי' שם מחיצות בידי אדם(היפך ממש"כ שם בתשובה) ובברוקלין אין מחיצות בידי אדם (עוד שקר). לא השבתי כסיל כעולתו.

אחר שהלך הנ"ל מבהכ"נ אמרתי להעומדים שם שהוא שקרן. הרבה שם ראו את תשובת רח"ע וידעו המציאות. אחרים האמינו לדברי. דברי צדק.

אבל הכותב הזה אינו בכל בהכ"נ בעיר. ומתנגדי העירוב מגידים שקר זו בהרבה מקומות בלי שום בושת פנים. אולי ירגישו שקרם. כי כת הנ"ל מתוצפים מאוד. אין מביישים משום אדם. ומגידים — שקרים.

כן הלך אחד מהם להבד"צ בעהק"י תובב"א, והגידו להם שקלים ורקים מתקנים עירוב בברוקלין. חובתם למחות. אבל הקב"ה ברא רפואה קודם למכה. והם כבר ידעו שהרה"ג ר"ח לייב כ"ץ נ"י עומד בראש מתקני העירוב, וכן הרה"ג ר"י ראסה נ"י, ועוד רבנים חשובים. והשיבו הכי הם קלים ורקים? וגרשו אותו מעל פניהם.

ומזמן לזמן שלוחי השטן אלו באים לאה"ק כדי לדבר עם רבנים שם שיכתבו מכתב לאסור תיקון עירובין בברוקלין. ושמעתי גם בימי סוכות שעעל"ט הי' אחד מהם שם. אף רב אחד באה"ק לא נתן להם מכתב. אבל מ"מ אינם מביישים משום דבר. הולכים מרב לרב להגיד להם שקרים.

מתקני העירוב הי' צריכים כסף על תיקוני העירוב. בכל שבוע הי' משברים אותו. לא הי' להם די כסף על מודעות. ולא ראו צורך לזה. שהרי שקריהם נתפרסמו בדרשות לאנשי קהילתם. ודי בזה.

כן כתבו במודעות שהי' הרבה מתנגדים להמרש"ם וכו' בשנת תרס"ז. ומשם ראיה להיפך. וכן דרש אחד ממתנגדי העירוב בבהכ"נ שלו.

כתבתי לו ב' מכתבים עם בקשה להודיעני מי הם המתנגדים אז. ובאיזה מקום נדפס התנגדותם. ומאיזה טעם התנגדו. ולא השיב. שלא הי' לו מה להשיב. די לו לפרסם הנ"ל לאנשי קהילתו בלי מקור ראיה וטעם.

למעשה, בטח הי' מתנגדים לתיקון העירוב אז, כמו בכל המקומות, אבל מי הם, ומה טעמם. דבר זה נעלם מעיני כל חי.

בזמן האחרון, שנת תש"ס, נתגלה ספר נקרא מים רבים, שלא נדפס, מרב כאן, ושם פליג על הדין דמחיצת הים. וסב"ל דלא מהני מחיצת הים. אבל גדולי האחרונים פסקו להלכה דמהני מחיצת הים. אכן מה נ"מ מש"כ. וכתבו בני המחבר שנסע המחבר להמרש"ם לפלפל עמו בדין זה.

על כל השטויות שכתבו המתנגדים, הי' צריכים להשיב, ואין סוף לדברי רוח. הכותב הזה כתב אז קונטרס קטן של ח' דפים להשיב על דבריהם. שלחתי אותו למתנגדי העירוב ועוד רבנים בעיר. אבל לא שבו מדרכם הרע. עדיין עומדים במרדם.

מש"כ לעיל שהם יתפרסמו שאין מחיצות סביב ברוקלין. כן הי'. אחד ממתנגדי העירוב הדפיס קונטרס. ושם כתוב שאין מחיצות סביב בחקלין. כי במקומות שהולכין בימי הקיץ לרחוץ על שפת הים אין מחיצות. במקום ללך לבאר האמת ממכשירי העירוב. הדפיס הנ"ל. כדי לרמאות את הציבור. כדרך השקרנים. פורקי עול אינם מאמינים במצות עירוב.

האמת כדבריו. אין שם מחיצות. אבל אין עושים העירוב בשביל אלו ההולכים לרחוץ ש"ק על שפת הים.

אבל אחר מקומות הרחיצה. יש בנינים גדולים שהם מחיצות גמורות ע"פ דין. וכן שם גדרים גדולים. ואם הי' מפרסמים חמונות של כל שטח ברוקלין הם יפרסמו הנ"ל שאין מחיצות אצל שפת הים. אף אחד לא ירגיש שיש מחיצות גמורות לפני מקומות הרחיצה. וגם מחיצת הים הוי מחיצה.

אף על פי שנתפרסם מפה, ושם כתבו אודות מחיצות הנ"ל, מתנגדי העירוב עדיין עומדים במרדם, לשקר ולזייף, אפילו נגד מציאות ידוע.

על כן החליטו שטובה השתיקה. אבל בבארא פארק, שנת תש"ס, השיבו מתקני העירוב על כל הבליהם, ופרסמו זה ברחובות, בבהכ"נ בעיר, אבל לא בעתונים, כי העתונים מכורים למתנגדי העירוב, ואין מדפיסים שום דבר לטובת העירוב. ומי שמתעסק בזה כבר הוציא הוצאות מכסו של 40,000.00#(40 אלפים דולאר). חבל על אבוד הכסף ללא דבר. אם כי זכות גדול של פירסומת האמת בידיו. וברוך יהי'.

כאלו וכאלו הוסיפו בני עוולה. זייפו מש"כ בש"ת דברי מלכיאל וכתבו שקר בשמו שגם הוא הי' מתנגד לתיקון עירובין במקום שיש ס"ר. אבל הציבור אין לפניהם שו"ת דברי מלכיאל לראות מש"כ. אכן סוברים מתנגדי העירוב שיכולים להטעותם.

בחסדי הי' נמצאים בינינו גדולי מוראי הוראה. רוב הציבור שומעים לפסק דינם. אין נותנים לב לדברי המתנגדים לתיקון עירובין ללא דבר.

לפני איזה שבועות דברתי עם הדיין מסאטמאר טלפונית. הוא מתנגדי העירוב. ותמה על איסור טלטלו עם העירוב. שאלתי אותו למה חתם על איסור. ידעתי שהי' מתנגדים לתיקון זו, אבל מתנגדים ל ט ל ט ו ל ע ם ע י ר ו ב מה המקור לזה? השיב שאינו משיב שאלות אלו על הטלאפון וצריך אני לבא לביתו.

הוא א ב ר ך מ ח ו צ ף ! הי' לו שמוש בהוראה אצל הרה"ג ר' שלום קראויז נ"י, יושב ראש בית הוראה של התאחדות הרבנים, הוא מתומכי העירוב, ותלמידו אברך צעיר לא בא לשאל רבו פס"ד ולפלפל עמו בהלכה זו. בלי טעם הוא יוצא נגד זקני ההוראה בדור. (קהילתו מתלוצצים ממנו ומטלטלים.)

כן שאלתי עוד ג' רבנים ולא השיבו על הטלאפון. נער הי' וגם זקנתי. וכל רב בישראל משיב על הטלאפון כשיש לו מה להשיב. רק נבלים אלו אין משיבים.

יש להאריך עוד אודות שקרים שהם מפיצים. אבל אין כאן מקומו. להאריך לכתוב מכל דברי נבל שהם מפרסמים צריך חיבור שלם. די במש"כ לעיל להראות שהם בחזקת שקרנים, זייפנים, עוקרי התורה.

כבר נאבד מהם כל עצה. אינם יודעים מה לעשות להחזיק כפירתם נגד העירוב. הפיצו מודעה לפני הי"ט שעעל"ט, שהגאון ר"ח קניבסקי נ"י, מבני ברק, אמר שיש חשש על השכירות רשות משר העיר. לכן אסור לטלטל עם העירוב בברא פארק. כששאלו לו על זה, צחק, ואמר שלא אמר דברים אלו. ואינו זוכר שבאו עליו אנשים לדבר אודות העירוב בבארא פארק. ואם אולי אמר דבר הנ"ל הי' רק בדרך מו"מ בהלכה. ולא לפסק דין. כי פשוט שכירות רשות משר העיר מהני. ואין להרהר ולפקפק על פסק דין של גדולי מוראי הוראה בברוקלין.

ובאחרונה הפיצו מודעה שהגאון ר"י ראסה נ"י, ממחזקי העירוב, אמר וכתב שברוקלין רשה"ר דאורייתא. אכן הוראתו לחזק העירוב אינו כלום.

הנה הגאון הנ"ל הגיד הרבה שיעורים בבית מדרשו אודות תיקון עירובין כאן. יש טייפ מהשיעורים. מתנגדי העירוב העתיקו דברים שאמר בטייפ. אולי בתוך הדברים אמר מילים אלו. בדרך מו"מ בהלכה. אבל פשוט, לא אמר זה לפסק דין, כי ידוע שהוא ממחזקי העירוב, ונדפסו הרבה מכתבים ממנו בענין.

אמר לי אחד ממתנגדי העירוב שהרה"ג הנ"ל כתב בתשובה לפני הרבה שנים שברוקלין רה"ר דאורייתא. והם מוכנים לפרסם זה. לא ראיתי תשובתו בענין. ואינו נ"מ מש"כ לפני הרבה שנים. כעת אחר העיון בסוג' זו הסכים לתיקון עירובין כאן.

וכן אמרו לי שהגאון ר"מ קליין נ"י ממחזקי העירוב, שכבר הדפיס הרבה קונטרסים וחיבורים בענין, וכן כתב מזה באריכות בשו"ת משנה הלכות ח"ח, כתב בתשובה שברוקלין רה"ר דאורייתא. לא ראיתי תשובתו הנ"ל. ואם כ"כ לפני הרבה שנים קודם העיון בסוג' זו מה נ"מ. הרי שיטתו ידוע וברורה היא.

אלו ואלו דברי בני עוולה, מפיצי שקרים. כופרים אינם מאמינים בתקנת שלמה המלך ובית דינו. אין מה להוסיף כאן. שמעתי שועד העירוב מסדרים ספר מכל מה שהפיצו נגד דבריהם הנמבזים. כדי שיעמוד לדורות הבאים.

לסיים בדבר טוב. אין טוב אלא תורה. שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם תורתי וכו'. התלטנו היום להדפיס עוד הפעם חוברת " למען קדושת השבת " . נדפס אדר א' חש"ס. כבר אזל ויש תח"י רק ג' ספרים . ההדפסה החדשה יהי' עם תיקונים. שם מופיע מכתבים כתבתי לאגודת הרבנים, שנת חשל"ט, לבקש מהם שישלחו לי המודעה מהרה"ג גדולי תורה מאגודת הרבנים בשנת תשכ"ב . מודעות שהפיצו אז. שש"כ "דבר שנאסר על ידי גדולי ומאורי ישראל" וכו' " ועל האיסור חתמו כל

גדולי הרבנים" וכו'. ולמעשה חתמו על מכתב הנ"ל רק ה' רבנים. רוב מהרבנים באגודת הרבנים הסכימו שמצוה לתקן עירובין בכל רחבי ארצות הברית. וכן כתב במודעות אז: " שלא יעשו עירוב וכו' בברוקלין ופרוריהן וכן בשאר עיירות גדולות בכל פנות ארצות הברית שיש בהן ששים רבוא אנשים שעיד"ז נעשה רשות הרבים דאורייתא ". ונעלם מהם שני דברים שהמחבר כתב בסי' שמ"ה סעי' ז' שצריך ס"ר אנשים עוברים ביום אחד ברחוב אחד. וגם שהגאון ר"מ פיינשטיין זצ"ל, שחתם על מכתב זו הסכים מפורש לערב בפרורי ברוקלין, בתשובתו להרה"ג בקיו גארדן היילס, נדפס בשו"ת אגרות משה סי' פ"ו. וכן הסכים להעירוב בדיעטרויט בתשובה סי' כ"ט בח"ח בספרו אגרות משה. אכן דבריהם ליצנות בעלמא. (כן נעלם מהם מש"כ לעיל דף 5-6 אודות מפול' וכו')

כן נדפסו שם שני מכתבים קבלתי מהרב ביק ששם כתב שקרים שאין מחיצות סביב ברוקלין. נגד מציאות ידוע. שכל אחד ואחד יכול לברר. וכן כתב דלא נמצא בפוסקים דמהני מחיצת הים. אם כי הי' לפניו תשובת הגאון ר' חיים עוזר זצ"ל ושם כתב מפורש שיכולים לסמוך להלכה על הרמב"ן והריטב"א דמהני מחיצת הים. וכ"כ מפורש הרה"ג המשיבים בספר עירוב והוצאה. כן הסכמת הפוסקים בתשובתם. ואכמ"ל בכל זה. אבל זה דרך כופרים לצעוק צעקות משונות, ולהגיד שקרים אפילו נגד דברים נגלאים. ובשנת תשל"ט ותש"מא הלך מרב לרב ורימה אותם שיש איסור דאורייתא לתקן עירובי בברוקלין.

גדולי הפוסקים צחקו ממנו. אבל נמצאים אלו שאינם כ"כ חכמים. שלא למדו ענינים אלו. מלמדים בישיבות קטנות. ואחד מנהל בית ספר לבנות. ועוד והם חתמו על שטר מזוייף הנ"ל.

וכן שם תשובות כתבתי אז. ומודעות ממתקני העירוב אז.

אנו תקוה שמהדורה ב' יהי' לתועלת הרבים. להאיר עיניהם באורות האמת.

ומי יתן שיבא משיח צדקינו בב"א, המצפה לישועת ה',

יקראהו לתורה ולמצות הדורש לטובה

מכתב גלוי מרבינו ה"ר משה פיינשטיין

בהפרדס שנה ל"ג חוברת ט' כתב

שם הטעמים של הר"מ פיינשטיין, מה שאינו רוצה להצטרף להיתר תיקון עירובין בעיר (אי) מאנהעטען ניו־יארק, וז"ל: "לדעתי בעניותי בארתי באורך שודאי יש "טעמים גדולים" להתיר לתקן במאנהעטען, אבל כיון שיש גם טעמים להחמיר, כפי שבארתי שלא מבורר מנהג נגדם, ומצד החשש שלא יתירו במקומות שא"א לתקן כדהוכחתי מירושלים, איני רוצה להצטרף להמתירים, אף שאיני מוחה בהמתירים, מאחר "שהטעמים להתיר מרובים", ומצד החשש שהוכחתי מירושלים, בדיעבד בשעירבו הרי יהי' מותר, וכיון שהם סוברים להתיר, אף אחר שראו מה שכתבתי (באגרות משה סי' קל"ט) ודאי הרשות בידם לעשות כמו שהם סוברים, ובעלי נפש יראי ה' שיחושו להטעמים להחמיר כמו שכתבתי לא יטלטלו.

אבל בעצם איני רואה תועלת גדול וצורך לעשות תיקון לטלטל בכאן, של"ד לעיירות שבאיראפא שהי' צורך גדול ממש לחיי נפש, שלא הי' אפשר להכין מים לבהמות וכדומה מחיי הנפש אף לעצמן, אבל בכאן יש הכל בבית ואף בבתי כנסיות יש סדורים וחומשים עד למרבה, ורק לאלו הפושעים שעוברים על כל איסורי תורה לסלק מהם איסור הוצאה, שכנגד זה הרי יצא קלקול לאלו יראי ה' שלא היו רוצים לסמוך על המתירים, אם היו יודעים גם טעמי המחמירים.

וגם לאחר שיתקלקל איזה מהמחיצות לפי רוב השינוים המתהוים בכאן כמעט בשנים קרובות, וכמו שאחרי שנתבטל טעמו של הגר"י סיגעל שלא פסקו מלטלטל, ולכן איני רואה שיהי' חיוב לתקן במאנהעטען, אף אם הי' ההיתר ברור.

אבל אם אחר כ"ז סוברים המתירים שהוא צורך בשביל התינוקות ובשביל השוגגין איני מוחה, אבל איני מצטרף עכ"ד."

מע"כ הרה"ב בהמ"ח קונטרס נחמד בענין עירובין בעיירות גדולות, כן ירבה ויוסף להגדיל תורה,

אחדשה"ט באה"ר להעמלים בתורה ומפרסמים דבר ה',

קבלתי קונטרסו הנחמד. ויפה כתב.

רצוני להעיר על דבר זה שמרבה להביא דברי הגאון בעל המחבר ספר אגרות משה זצ"ל. ומפלפל בדבריו.

הרי דבריו היפך מדברי הש"ע, שדבריו נתקבלו, לפסק הלכה, בכל תפוצות ישראל ה' מאות שנים. ונגד דברי רבותינו האחרונים. וכ"כ באגרות משה ח"ד סי' פ"ז - פ"ח יע"ש.

כבר אמרתי להברי ועד העירוב, שהם צריכים לפרסם דבר זה, שהרי אינו ידוע לרוב בני תורה, וכן להראשי ישיבות וכו', שחתמו על איסור טלטול, על ידי עירוב נתקן ע"פ פסק דין של גדולי הפוסקים בדורינו. על פי הלכה ברורה בש"ע ופוסקים.

איני תושדם שהם טפשים כל כך, לחתום על איסור אם הי' יודעים דבר זה. אלא פשוט לא למדו דברי האגרות משה שכתב מפורש שדבריו שלא כדברי הש"ע והפוסקים האחרונים. לכן אין למחות נגד מתקני עירובין בברוקלין.

כבר כתב באגרות משה חלק ד' סימן פ"ס שאין צריך לשמוע לפסק דינו בענין זה, וכ"כ בסימן פ"ז שם לענין ברוקלין, וכ"כ בעוד מקומות. וכבר כתבתי והארכתי בזה בקונטרסים. אם כן אין שום ענין לחתום על מודעה לאיסור טלטול.

אלא הם האמינו שקרים נתפרסמו בעוה"ר, שאסור לתקן עירוב בברוקלין, בלא ידעים מכל הנ"ל.

באמת מש"כ האגרות משה אינו דבר חדש. אלו הם דברי הר"ן בשם הרא"ה, שבת דף ו'. וכבר כתב המהרש"ם בתשובה חלק ג' סי' קפ"ח וז"ל: לאו דבעינן ס"ר אלא שיש דרך לס"ר כלומר שיהיו רגילים לילך שם אנשים רבים חדיר כס"ר וכו' אע"פ שלא היו כולם כאן בדרך כאחד עכ"ל והביא זה בשם הר"ן שבת דף ו' בשם הרא"ה. וכתב על זה המהרש"ם:"אבל מדברי הפוסקים ל"נ כן". חסל!

לא כתב לפלפל בשיטה דחויה שאינה ענין להלכה. כ"כ עוד מרבותינו האחרונים. וכ"כ בש"ע סי' שמ"ה סעיף ז' שצריך ס"ר עוברים ברחוב אחד בכל יום כדי שיהי' רשות הרבים. ועי' בית אב תנינא סי' ה' אריכות.

ועיין בספרו של המהרש"ם נקרא דעת תורה סימן שמ"ה סעיף ז'. ועי' ילקוט הגרשוני שם אות ד' ואות ח' ומ'. ושם אות י' אריכות בדברי הרשב"א בדין פלאטיא. ושם סי' ש"ס. ושם סי' שס"ג אות י"א. ושם סי' שס"ד אות א' מש"כ בדין מפולשין משער לשער. ושם סי' שנ"ז אות ב' מש"כ בשם הברכי יוסף.

בשו"ת מהרש"ם סי' קס"ב ח"א, הביא דברי הרשב"א, דלא מהני מחיצות, אם יש ס"ר בעיר. שעל זה כתב האגרות משה יסודו. וכתב המהרש"ם שם שדברין אינם נכונים להלכה. ובנשמת אדם כלל מ"ט אות ב' כתב דהרשב"א מיירי ממדינה מוקפת חומה. דלא מהני המחיצות. כי לא נמצא בשום פוסק דלא מהני מחיצות העיר. וכן בבית אפרים סי' כ"ו כתב לפרש הרשב"א באופן אמר. ועיין בית אב תנינא סי' ו' אריכות גדול בדברי הרשב"א.

מה יש להאריך עוד בזה. הרי בהמ"ח ספר אגרות משה זצ"ל כתב פסק דין היפך מהסכמת כל הפוסקים. וכ"כ בתשובותיו שם שדבריו היפך מדברי הפוסקים.

על דבר זה נעדרי השכל מקבצים חתימות לחייב כל אדם לשמוע לדבריו. במקום שכתב מפורש באגרות משה שאין חייב לשמוע דבריו.

הרי מפרסמים שקרים בשמו. ובעוה"ר, בני ישיבות היקרים מפנינים, מאמינם שקרים.

הגאון הנ"ל זצ"ל לא כתב שצריכים לפרסם מודעות אודות שיטתו. שהיא נגד כל הפוסקים ראשונים ואחרונים. מבלי לפרסם גם כן דבר זה שכתב מפורש בתשובותיו הנ"ל. שדבריו היפך מכל הפוסקים. מטעם זה ביאר דבר זה היטב בתשובותיו הנ"ל. כדי שיבינו הציבור אמיתת דבריו. ולא כתב איסור בלא ביאור הנ"ל.

הבל! על חורבן התורה בזמנינו. על ידי כופרים במצות עירוב. אינם מביישים לפרסם שקרים בשם גאון דורינו זצ"ל.

סומכים על דבר זה שבני תורה אינם מעיינים בשו"ת אגרות משה. דברתי עם הרבה בני תורה. אף אחד לא למד דברי האגרות משה בענין עירובין. ומאמינים שקרים נתפרסמו על ידי כופרים מזייפי דבריו.

כסדר הם מפרסמים שקר. וחתימות רבנים שלא למדו הענין. בושה לדבר מזה. איך הצליחו כופרים לרמות הרבה מבני הישיבות בהבליהם. והוא רחום יכפר וכו', וישלח לנו גואל צדק במהרה בימינו אמן.

כל פסק דין צריך טעם וראיה. אפילו אם יבא משה רבינו מעלמא דקשום. ויאמר איסור על איזה דבר אין להאמינו. רק עם אמר כך קבלתי מסיני. או הביא ראיה ברורה לדבריו.

נתהווה בלבול המחות בעה"ר. יש מאמינים דברי פירסומת בעתונים ובמודעות בלי ראיה וטעם. כאילו כתבו ופירסמו הלכה למשה מסיני. בלא יודעים שזו, מלאכת כתבנים.

צריכים לדעת שכל איסור עירובין שנתפרסם. היא עבודת כופרים, פורקי עול, שקרנים וזייפנים. אין שום יסוד בהלכה לאיסור זה.

מה שמפרסמים איסור זה בשם מרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, הוא רק חלק מהזיופים והשקרים שהם מפרסמים כסדר, להטעות הציבור.

לא ראינו מלחמה כבידה כזו בארצות הברית בשום פירצה בדת. זו סימן שיסודה כפירה. כוח הכפירה חזק בעוה"ר. הכופרים, הם סוס ורכב של היצר הרע. ושרו של עשו רוכב עליהם.

רבים מבני הישיבות הולכים ללמוד לימודים זרים באוניברסטיא, ואין מפרסמים איסור עם חתימת רבנים על מודעות, אם כי מוסכם מכל הפוסקים שאיסורו ביהרג ולא יעבור. היי סקול מי התיר? הרי זו הרוס התורה. עקירתה מן השורש. בחורים בזמן שיכולים להתגדל בתורה ויראת שמים עוסקים בלימודים זרים שעות ארוכות בכל יום בלי פוצה פה ומצפצף.

עירובין, מוסכם מכל הפוסקים, שזו מצוה. נוסדו יחד על ה' ועל משיחו. יושב בשמים ישחק אדוני ילעג למו. בחסדו יתברך שמו תיקנו עירוב, רבים מטלטלים עמו, תרועם בשבט ברזל ככלי יוצר תנצפם. נהרסו מלאכת הכופרים כליל. עושים דבר ה', כהסכמת כל הפוסקים, כמבואר בקונטרסים וספרים המרובים שנתפרסמו, ולא השיב אדם דבר עליהם, עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה. ואדברה בעדותך נגד מלכים ולא אבוש.

שנת חש"ס נהרס מלאכת הכופרים כליל. אלו דוגלים בשם האגרות משה, אומרים על המטלטלים עם עירוב כשר נתקן ע"פ גדולי הפוסקים בדור, שהם מחללי שבת, אין להם הוראה ממנו שמעשיהם בכלל "צדק עדותיך". הרי יש הוראה ממנו שדבריו שלא כדברי הפוסקים האחרונים, שלא כדברי רוב הראשונים, ושלא כדברי הש"ע. אם כן איך הוי חילול שבת וחשש איסור אם אחד נוהג ככל הפוסקים. איסור זו מלאכת כופרים, שקרנים, זייפנים, עוקרי התורה. מבלבלים הציבור בדעות כוזבות. יהי' מי שיהי'. אי אפשר לחדש איסורים נגד כל הפוסקים ראשונים ואחרונים והש"ע. וכן אי אפשר לחדש איסורים שלא נכתבו בשום מקום בחז"ל ופוסקים.

כופרים עם מוחות עקומות, לעולם לא למדו דרך העיון האמיתי, וכ"ש דרך פסקי הלכות, מבלבלים הציבור בהבליהם. שמעתי ממו"ר הגאון האמיתי זצ"ל, רבו הגאון ר' ברך דוב ר"מ ישיבת קמינץ זצ"ל, שהי' רבו של הגאון ר"א קאסלאר זצ"ל, ועוד מגאוני הדור העבר, הי' שואל שאלות מהרב דקאמינץ ז"ל, שהי' פוסק ובקי בהלכות, והוסיף שאינו יודע אם הרב דקאמינץ ז"ל הי' בכוחו ללמוד היטב דברי הקצות.

עכ"פ הי' לו דרך בפסקי הלכות. והגאון ר' ברך דוב זצ"ל, רבו של גדולי הראשי ישיבות, מדור העבר, הי' שואל ממנו פסק דין, באיזה שאלה שנתדמן.

בזמנינו היפך הוא. אלו שאין להם שום שייכות לפסקי הלכות, סרו מן הדרך, ודברי גדולי הפוסקים בדורינו, מומחים בפסקי הלכות, ששואלים מהם שאלות בכל יום, אינם כלום בעיניהם. רבנים מומחים, כותבי ספרי שו"ת, אין דבריהם כלום בעיניהם, ע"פ סברתם העקומה.

על פי דיוקים, שאין להם טעם וריח חכמים, בונים מגדלים, וראשו בשמים, כאנשי דור המבול. להרס דברים ברורים בפוסקים ראשונים ואחרונים. על פי סברות עקומות נתחדשו להם היפך התורה.

וירד ה' לראות את העיר ואת המגדל אשר בנו בני אדם. ויאמר ה' הבא נרדה ונבלה שם שפתם אשר לא ישמוע איש שפת רעהו. הם מפטפטים בקולם ככת משוגעים. ואין איש שם על לב.

העירוב, נתקן על פי הוראת גדולי הפוסקים בדור, מציאות. הסלטול עמו מציאות. אין שום נ"מ מה שאומרים כת כופרים, שקרנים, מזייפי התורה. מבלבלים נעדרי השכל בהבליהם.

אשרי תמימי דרך הולכים בתורת ה'. אשרי נוצרי עדותיו בכל לב ידרשוהו. אף לא פעלו עולה בדרכיו הלכו.

חברי הכולל בישיבת מיר, וכן המלמדים שם, אינם פוסקים בשביל כלל ישראל. בפרט בענין שלא למדו. המלמד בישיבה תורה ודעת, שמסדר גיטין פסולים, אחר מכות רצח, וכבר פסלו התאחדות הרבנים גיטין אלו נתנו ע"י כפיה, מגדולי המתנגדים לתיקון עירובין, אינו הפוסק בשביל כלל ישראל. בדרשה שהיגיד לתלמידיו, הגיד שקר על גבי שקר, לא יאומן כי יסופר, ובזיון תלמידי חכמים, גדולי הדור, מחזקי העירוב. וכן אלו ההולכים לרבנים לאיים עליהם שאם לא יתחמו נגד העירוב, יאמרו להאנשים בשכונה, שלא יבאו להתפלל אצלם. גם הם אינם הפוסקים בשביל כלל ישראל. הם נבלים. אנשים מעולם התחתון. גם הר"מ המפורסם זצ"ל, שהטעו אותו לעת זקנתו, כשהי' זקן וחלש, לחתום נגד העירוב, שלא פסק שאלות בשום מקום, ונפטר איזה חדשים, אחר שחתם על דברי הירוס, נגד ה' ותורתו הקדושה, ג"כ אינו הפוסק בשביל כלל ישראל.

גם רבנים שאומרים הלל בבית הכנסת שלהם, ביום ה' אייר, שהחתמו על מודעה לאסור טלטול עם עירוב כשר, תיקנו גדולי מוראי הוראה בדור, חרידים לדבר ה', ונתפרסם המודעה עם שמותם בעתון החרידי הסאטמארי, אינם הפוסקים בשביל כלל ישראל.

כן מלמדים בישיבות קטנות, ומנהל של בית ספר לבנות, שאין להם שייכות לעניני פסק הלכה, והלכות עירובין, אינם פוסקים לכלל ישראל. גם אם החתמו על מודעה, לאיסור טלטול, נגד גדולי מוראי הוראה בדור. זו חוצפה נוראה. וראוי להחרימם מפני חוצפתם ועזותם נגד גדולי הדור.

אבל אלו החכמים בעיניהם, ולא בעיני התורה, הרסו כליל דברי גדולי הדורות הקדמונים. וגם דברי גדולי דורינו. בלי שום עיון בדבר הלכה. דבר זה לא שמענו מעולם בקורות עם ישראל. אצל החרידים לדבר ה'. רק אצל רבנים ריפארמים מתאספים אסיפות להרס כל הקודש לנו. נגד ה' ונגד משיחו. ותחילת ירידתם הי' לבזות גדולי הדור. וירדו מטה מטה. והוא רחום יכפר וכו'.

המצפה לשמוע קול מבשר מבשר ואומר בב"א,
ונגלה כבוד ה' וכו',

בתשובות אגרות משה ח"ת סימן כ"ט בתשובה לעיר הגדולה דעטראיט, כתב דמה שהנשים רוצאין לצאת לחוץ ביום שבת קודש, ומצטערות הרבה בזה, אם אינן יכולין לצאת לחוץ עם הילדים הקטנים עם העגלות, שזה נקרא "צורך גדול". ויש לתקן עירובין מפני צורך זו.

חברי כופרים פירסמו במודעות, שמה שרוצים לתקן עירוב מפני הנאת הגוף, הוי חסרון, ולא מעלה. הפך מדברי האגרות משה שם. הרי יודעים, הציבור הכללי אינם מעיינים בתשובות אגרות משה. לכן יכולים לכתוב מה שירצו.

וכן שם סימן י"ט לענין סומא אם מותר לצאת במקל בשבת, שכתב לאשה הגרה בבארא פארק, ונדפס התשובה בקובץ עם התורה, כתב שם בסוף התשובה וז"ל: ובפרט אצלנו בזמן הזה שכמעט ליכא רה"ר גמור האסור מדאורייתא, עכ"ל. וכשהדפיסו התשובה באגרות משה שם השמיטו שכתב התשובה אודות אשה גרה בבארא פארק. זה פסק דין ברור שאין רה"ר בבארא פארק.

אכן מה מהני כל דברי הכופרים נגד דברים כתובים שחור על גבי לבן בתשובות אגרות משה.

לכן כלפי שאמרה תורה ארור אשר לא יקים. ואחז"ל למד, ולימד, וקיים, ועשה, והי' בידו להקם ולא הקים. הרי זה בכלל ארור. ודור המדבר נגזר עליהם וביום פקדי ופקדתי משום שלא מיחו. לכן כל העושים כן, וכל העוזריהם, ותומכיהם, וגם כל הרואים ושותקים, ידעו בבירור שיהיו עתידים ליום הזה, כי יבא היום והזמן לחבוע עלבונה של תורה.

אחיי ורעיי האספו ותהיו לעם אחד חזקו ואמצו ועמדו על נפשכם ועל נפש בניכם ובנותיכם ותעשו כל מה שבכחכם להרים קרן התורה והיראה, ואל ירך לבבכם מזנבות האודים העשנים האלה, כי הן המה שלוחי דסטרא אחרא. עבור שרואה הסחיו עבר ועת דודים הגיע ועוד אחת מעט וכלתה עליו הרעה כמקרא שכתוב ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ. לכן מחזק בכל כחו ע"י משלחת מלאכי רעים אשר לו. כי דבר אחד מדבריו לא ישוב ריקם. ותורה הבטיחה כי לא תשכח מפי זרעו. והלואי שיתמו חטאים והזונים אחריו יתנחמו מדרכם הרע. ואם לא. יבדלו נא וסורו.

כל הדברים שכתבתי לא בחפזון ובמרוצה ובלי שקול הדעת נאמרו. אלא כולן מנויות וספורות ושקולות על פי מאזני משפט של תורה שהן אמת וצדק. וכל מה שכתבתי, לא מפי שמועה ואומדנא, אלא על פי ידיעה ברורה.

דברי המצפה לרחמי שמים המרובים, בבגצבב"א.

בס"ד

יוצא לאור ע"י

איחוד חסידי מונקאטש

בית רבי

מעניינא דיומא

טבילה באש

אמרו חז"ל (סנהדרין לט, א) אמר ליה ההוא מינא לרבי אבוהו, אלקיכם כהן הוא, דכתיב (שמות כה, ב) ויקחו לי תרומה, כי קבריה למשה במאי טביל, וכי תימה במיא, והכתיב (ישעיהו מ, יב) מי מדד בשעלו מים. אמר ליה בנורא, דכתיב (ישעיהו סו, טו) כי הנה ד' באש יבוא. והקשה המין ומי סלקא טבילותא בנורא. אמר ליה אדרבה, עיקר טבילותא בנורא הוא, דכתיב (במדבר לא, כג) כל אשר לא יבא באש תעבירו במים. לפום ריהטא נראים הגמרא כדברים של מה-בכך, בבחינת ענה לכסיל כפי אולתו (עיין במפרשים שם), אמנם אין זה נכון כלל וכלל.

כי הנה עוד אמרו חז"ל (מדרש משלי פכ"א כב): בשעה שנתנה תורה לישראל, זעו כל מלכי אדמה, באותה שעה נתקבצו כל מלכי אומות העולם אצל בלעם הרשע אמרו לו, בלעם מה טיבו של עולם כולו מתרעש, שמא הקב"ה מביא מבול של מים לעולם ומחריבו, אמר להם שוטים שבעולם כבר נשבע הקב"ה שאינו מביא מבול של מים לעולם. אמרו לו שמא מבול של מים אינו מביא, אבל מבול של אש מביא, אמר להם לא מבול של מים ולא מבול של אש, תורה הוא נותן לעמו. כלומר, כשישראל נצטוו להיטהר קודם מתן תורה, לא היה די בכביסת שמלתם וטבילה במים, אלא היו צריכין טהרה גם באש, כי עיקר טבילותא בנורא. אין זה דמיון בעלמא, אלא עיקר טהרה הוא טבילה באש. לתכלית זה הראה הקב"ה מראה האש הגדולה בעת מתן תורה, שישראל יטבלו בה מטומאתם. ואומות-העולם, כשראו טהרתן של ישראל, גם במים וגם באש, לא יכלו להבין זאת, ועל-כן חששו שמא מבול של מים מביא, או שמא מבול של אש מביא.

ובאמת, כל אחד מישראל, לפני שניגש למעמד הר סיני, ולקבלת התורה בחג השבועות, צריך להיטהר בטבילה של מים וגם בשל אש. כי שתי עניני טהרה הן, טהרת הגוף, אשר לזה מועיל טהרת מים. אך האדם בחטאיו פוגם ר"ל גם בטהרת נשמתו, ולנשמה מועילה רק טהרת אש, כי כל דבר הבא באש לא מועילה לו טהרת מים [וכמו הנשמה שטובלת לעתיד בנהר דינור, שהוא נהר אש].

גם כהיום ובדורינו, אפשר להיטהר בעיקר טבילותא, טבילה של אש, לזכות לטהרת הגוף וגם לטהרת הנפש. מסופר, שפעם בערב סוכות ישב הרה"ק בעל ישמח משה זצ"ל ולמד גמרא ותוספות עם נכדו. באמצע בא המשמש בקודש ושאל אם הרבי מוכן ללכת למקוה. כשיצא השמש אמר הישמח משה לנכדו: "הוא חושב שבלי מקוה אי אפשר לי לעסוק בעבודתי, הבה ואספר לך". וסיפר לו שפעם בא אל רבו החוזה מלובלין זי"ע ורצה להיכנס, ואמר לו הגבאי שאי-אפשר להכנס עכשיו. נתיישב בלבו שהדבר הוא מן השמים להראות לו שצריך לטבול לפני שיכנס לרבו. הלך להמקוה, וכשראה שהבור ריק אין בו מים, הלך וטבל בהנהר. בינתיים שאל החוזה למשמשו אם בא איזה אורח, וענה שר' משה'לע רצה להיכנס. גער בו החוזה שהיה לו להכניסו כי הוא ראוי ליכנס בכל עת. כשבא הישמח משה הכיר החוזה שזקנו ופאותיו רטובים ממים. שאל לו החוזה, האיך טבל, והלא אין מים בהמקוה. ענה שהלך לנהר. אמר החוזה "טוב, אבל עליכם לדעת שמי שאין לו מקוה יכול לטבול את-עצמו בנהר דינור".

אין זה רק מדריגת צדיקים, אשר אין אנו מתחילים אף להשיג דבריהם ושיחתם. דברים אלו, וטבילה זו, נאמרה לכל אדם ולכל זמן. על דרך שכתב הרה"ק בעל נועם אלימלך זי"ע (בצעטיל קטן אות א) "ידמה בנפשו ויצייר במחשבתו כאילו אש גדול ונורא בוער לפניו עד לב השמים, והוא - בשביל קדושת השי"ת, שובר את טבעו ומפיל את עצמו להאש על קידוש השי"ת, ומחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה...". כשאדם יתבונן במחשבתו, באמת ובתמים, ש"אש גדול ונורא בוער לפניו עד לב השמים והוא מפיל עצמו להאש", הרי טיהר את נפשו בעיקר טבילותא. אף אם לא טבל בפועל ובמציאות, עולה לו מחשבתו וקבלתו להיטהר בטהרה עיקרית.

על-כן, כשניגשים לקבלת התורה, וכל לב יודע מרת נפשו, שעדיין צריך להיטהר גם טהרת הנשמה, להטבילה בנורא, מזכירים באקדמות "רבותהון דישראל קראי בשמעתא שבח רבון עלמא אמירא דכותא". מה שמוסרים נפשם למען השי"ת אף לגוב האריות, זו היא טהרתן, וזו עיקר טבילותא בנורא.

מקורות: דרשה מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א לפני מקדמות תשנ"ט. מורה מלוה מלכה פרשת מטות תש"נ.

לאור ההלכה

עירוב וצורת־הפתח (ו)

מי שאינו מודה בעירוב

סיימנו פרק הקודם, שבעיר מוקף בצורת-הפתח, ואין אפשרות להשכיר רשות מכל עכו"ם שבעיר, אפשר להשכיר הרשות משר העיר, כי יש לו תפיסת יד בכל בתי העיר.

והנה, מחלל שבת דינו כנכרי לכל התורה, וכן לדין עירובי חצירות ושכירת רשות. וכמו שאין דירת נכרי דירה, ואינה אוסרת מדין עירובי חצרות, רק תקנה מיוחדת תקנו חז"ל שאם דרים שני ישראלים עמו, ישכירו רשות כדי שלא יבואו ללמוד ממעשיו, כן הוא במומר, שאין דירתו אוסר, ורק מגזירת חכמים שוכרים רשותם. וכן כתב הרמב"ם (פ"ב מהלכות עירובין הט"ז) "ישראל שהוא מחלל שבת בפרהסיא, או שהוא עובד עבודה זרה, הרי הוא כגוי לכל דבריו... ושוכרין ממנו כגוי...". וכן הוא בשו"ע (אורח חיים סימן שפה סעיף ג) [והרבה נחלקו הפוסקים בגדר "ישראל מומר לחלל שבתות בפרהסיא", ועיין דרכי תשובה סימן ב ס"ק סח-עא, ושו"ת מנחת אלעזר חלק ג סימן כד].

כל זה לענין מחלל שבת בפרהסיא. אבל "צדוקים", כלומר אלו שאין מודים בדברי חכמים, אבל גם אין עוברים לחלל שבת בפרהסיא אף במילי דרבנן, לפי שיראים מהחכמים (תוספות עירובין סט, א ד"ה כאן במומר), על-זה ממשיך הרמב"ם "אם היה מן המינים, שאין עובדין עבודה זרה ואין מחללין שבת, כגון צדוקין וביתוסין וכל הכופרים בתורה שבעל פה, כללו של דבר כל מי שאינו מודה במצות עירוב, אין מערבין עמו לפי שאינו מודה בעירוב, ואין שוכרין ממנו לפי שאינו כגוי...". וכן פסק המחבר (שם סעיף א).

להשכיר רשותם על-ידי שר העיר

הנה בקובץ "תורה מציון" (שנה חמישית [שנת תר"ס] חוברת ד, סימן כח) כתב הגאון ר' דוד שלמה סלאסטש דומ"ץ עיר אדעסא, לעורר על כל הענין של תיקון עירובין בעיירות, וחידש לומר ששכירת רשות משר העיר לא יועיל בעיר שיש בה מצדוקים. כי הלוא שכירת רשות משר העיר אינו קנין גמורה, ורק שרשות נכרי שאינו אוסר על-פי דין, אלא משום גזירה שלא ילמדו ממעשיו הצריכו לשכור ממנו, על זה סמכינן על שכירת רשותו משר העיר. אבל מצדוקי, שדירתו אוסר על-פי דין כדירת ישראל, אין לסמוך על קניית הרשות של שר העיר.

רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע יצא בחריפות נגד דברים אלו (בנימוקי אורח חיים סימן שצא סק"ב), "כי על ידי זה נוציא לעז ח"ו על הראשונים, רבותינו ואבותינו הקדושים זי"ע, אשר בצלם אנו חיים בגלותנו בדורות האחרונים, אשר הוציאו בשבת קודש בעריהם, המה בכבודם בעצמם נשאו דבר מה באמתחותיהם", כי הלוא "אין עיר גדולה או לפעמים קטנה שאין בה עכ"פ פושע אחד המחלל שבת בעוה"ר בדור האחרון, ונמצאו כל רבותינו כו' כולם חללו שבת קודש ח"ו. ישתקעו הדברים זרים, בלתי ראויים להיות נאמרים".

זאת ועוד, "נודע מה שאמרו חז"ל (שבת יד, ב) בשעה שתיקן שלמה עירובין יצתה בת קול אם חכם בני ישמח לבי גם אני, והטעם נודע יען כי הוא דבר שאי אפשר ליזהו בלתי להוציא מפתח ביתו, על כן כשתיקן זאת הוא תיקון גדול לשמירת שבת. ואם יהיו אסורים מחמת פושעי ישראל אחד הדר בעיר, נפל פיתא (דעירובא) בבירא... גם צורת הפתח נסגרו, לאשר לא יתירו אין יוצא ואין בא להוציא מאומה. ובאשר הוא דבר שאי-אפשר, ובעל כרחך יעברו ויהיו כולם מחללי שבת קודש בכל הדברים בין דאורייתא בין מדבריהם, ויצאו מהדת ח"ו... הרי שהוא הירוס גמור לתיקון שלמה המלך...".

צדוקים שבימינו

והטעם שמועיל גם על דירת צדוקים שבימינו, כותב רבינו זי"ע, כי כתב הש"ך (יורה דעה סימן ב סקכ"ד) בשם תשובות רבינו בצלאל אשכנזי (סימן ג) לענין ההלכה (עיין יורה דעה שם סעיף ט) ששחיטת צדוקי כשר אם ישראל עומד על גביו, "שכל זה רק לצדוקים בזמן הקודם שהיו להן כמה מדות טובות, אבל באלו הקראים שבזמן הזה, שקלקלו מעשיהם... שחיטתן אסורה אפילו ישראל עמד על גביו וראה ששחט יפה", עי"ש. וכהאי גוונא גם לענין שבת ועירוב, שכעת דינם כמו נכרים גמורים, עי"ש [ועיין עוד בדרכי תשובה (שם ס"ק קד) בשם ספר יריעות שלמה (אות ו) שכתב "שאין ללמוד מדין צדוקי - לישראל שאינו מאמין לדברי חז"ל ואינו מאמין לתורה שבעל-פה שיהני אחד עומד על גביו, דדוקא צדוקי וביתוסי שאין עושין בשאט נפש, רק שמנהג אבותיהם בידיהם הוא דמקילין, אבל בישראל שאינו מאמין בתורה שבעל-פה ולדברי חז"ל, דינו כמומר לעכו"ם וכמו שחיטת נכרי ומומר לחלל שבתות ולכל הדברים ולא מהני בודק סכין ואחד עומד על גביו. ועיין עוד בספר דעת תורה (סוף סקנ"ו) שסיים כן לדינא, דמי שמדעת עצמו אינו מאמין בדברי חז"ל הוי אפיקורס ודינו כעכו"ם].

ובפרט, כותב רבינו זי"ע, הלוא לא כצדוקים וכותים שמלפנים, הרשעים שבימינו. כי בימינו "הם כופרים על פי דעות נפסדות של כתבי הכופרים בייבעל-קריטיקער, שמכחישים בתורת משה מן השמים ובסיבה ראשונה מאתו יתברך שמו, אשר בכל תורה שבכתב מכחישים, וממילא בתורה שבעל פה. ולא ידעו ולא יבינו גם כן בין איסור תורה שבכתב או לעירוב שהוא תורה שבעל פה, וזה ברור לכל יודע ומבין בדורותינו (דורות השמד האחרונים האלו ר"ל). ואם כן לא שייך כלל מה שכתב הרמב"ם ושאר פוסקים אם הוא אינו מודה בעירוב שאינו מערבין עמו, דכופרים בימינו אינם מחלקים כלל לעירוב דרבנן או איסור כרת דאורייתא, ובחשיכה יתהלכו בכפירה גמורה".

ועל-כן "ודאי ששכירות מהשר או משכירו ולקיטו מהני... גם במקום שדרים פושעים מחללי שבת, ומי שאינם מודים בעירוב, וכיוצא, דדינם כנכרי, ולכולם יש רשות לשר העיר או לשכירו ולקיטו להעמיד שם חיל כו', וזה פשוט... ואין לנו אלא דברי חז"ל בתקנתם, הם אמרו והם אמרו, והחליטו בשולחן ערוך (אשר באורם נלך ונראה אור עד ביאת המשיח במהרה בימינו) כי מהני שכירה משר העיר או משכירו ולקיטו כנהוג בכל תפוצות ישראל, ופשוט דיש רשות לשר העיר ושוטריו גם על הרשעים הכופרים ומחללי שבתות...".

ומציין רבינו זי"ע: "שוב ראיתי בשו"ת גינת וורדים הספרדי (כלל ג סימן כב) שכתב "יפה כח השכירות מן הגזבר [היינו שר העיר], משום שיש צדוקים בהעיר... וכשנשכיר מן הגזבר נמצא בתיהם גם הם מושכרים אצלינו בדינא דמלכותא, ושוב אינם אוסרים עלינו, עד כאן לשונו בגינת וורדים, והיינו כדברינו דשכירות מן השר מהני גם בצדוקים ומינים" [ועיין עוד בחזון איש סימן פז סקי"ג ש"בזמנינו כששוכרים רשות מהשר מהני לכולם... ומי שאינו מודה בעירוב, אין להם חלק באמונה כלל, ודינם כעכו"ם, וממילא מהני שכירות", עי"ש].

בכל העיירות גדולות טלטלו בעירוב

והנה, גם דומ"ץ אדעסא, הרגיש שבדבריו מפיל כל ענין של עירוב בכל העיירות, על כן כותב ש"לא רב הוא מספר הערים שתיקנו בהן עירובין לכל העיר כולה, וגם אלו שנתקנו משנים רבות בזמן שכל ישראל היו בחזקת שומרי שבת כו'", עכ"ל. גם על זה יוצא רבינו זי"ע בחריפות, שהם "ללא אמת וצדק. כי נודע בכל עיירות הגדולות הישנות בפולין וגאליציען, וכמו קראקא ולבוב, אשר ישבו בה כסאות למשפט רבותינו הקדושים בעלי השולחן-ערוך ונושאי כליו אשר מפיהם אנו חיים, ואחריהם גאוני הדור רבניהם ומוריהם עד הדור הזה, והיה בהם מעולם עירובין וטלטול בתוך העיר על ידי רשות וקנייה משר העיר, אם כי היו בהם (אין נפקא מיניה במספר במעט או רב) בתוכם מחללי שבתות וכופרים כנודע לכל, ואיני צריך להאריך בדברים פשוטים".

שאלות ותשובות

מהר"ם ביק

חלק או"ח

כרך א

הקדמה

בעזה"י, ערב שבת בראשית תשס"א

לאחר חמשת חדשים של התאפקות גדולה ושביתת קולמוס מוחלטת מצדנו בכל משך חדשי הקיץ, מאז עש"ק ב"א אייר תש"ס, נאלצים אנו עתה, לצערינו, לקיים את הבטחתינו מאז, בהקונטרס "תשובה גלוי'ה" (הידועה בשם דרשת פסח שני תש"מ), בה הפלנו תחנוניו, כפלנו אזהרתינו ושילשנו התראתינו, שבאם ינסו, חלילה וחלילה, עוה"פ לפגוע ולבזות בבבוד התורה וחכמיה, גדולי ופוסקי דורינו עמודי ההוראה שליט"א, לא נשב בחיבוק ידיים, אלא נשיב חורפיהם דבר, למחות על כבודם, מנה אחת אפיים.

ואל יתמהו הקוראים, מדוע באמת התאפקנו בכל משך הקיץ, כאשר רוחות רעות השתוללו ברחובותינו, וביזו זקני עדתינו הנשענים על מקלם בעת הליכתם בשב"ק, ועל אמהות צעירות המענגות את השבת בטיול עם עגלות טפיהן, נטפלו הני בריוני בקללות חמורות של "מחלליה מות יומת" ר"ל, ובאיומים "שלא תזכו להוביל ילדיכם לחופה" עפ"ל...

התשובה לכך פשוטה, כי בהגיע אותה השבת, השבת שבה נתברר והוכח מעל כל ספק שהעירוב דבארא פארק הוא יסוד איתן ומציאות מוצקה, וכל רוחות שבעולם כבר לא יזיזוה אחורנית יותר, הרי שמאז ואילך נסתיימה מאבקינו ונגמרה מערכתינו. ולכן למרות החרון-אף נגד הני בריוני עושי רשע הנ"ל, כבשנו את כעסינו, כי כל מטרת מאבקינו עד אותה השבת, לא היתה אלא לעמוד על משמרת זכות תושבי שכונתינו, לבל נגרע משאר העיירות הגדולות החרדיות בישראל המתוקנים בעירוב, ולבן לא נבנענו עד שב"ה הושגה מטרה זו. די הי' לנו במחזה הנהדר לראות בתחילת הקיץ כיצד מידי שבת בשבתו ניתוספים ונתרבים מאות ואלפים ה"מודים בעירוב", ואדרבה, כאשר יענו, כן ירבה וכן יפרוץ בכפלי כפליים מספר היראים והחרדים הנבנסים לתחומי קדושת העירוב שתיקנו חכמינו, באין פרץ ואין יוצאת ברחובותינו, ובמאה"כ "אז תתענג על ה' והרכבתיך על במתי ארץ וגו' כי פי ה' דיבר".

מטעם זה, לא מחינו אף על השקר הגס שהם העיזו לפרסם באמצע הקיץ בהעיתון "די צייטונג" בשם הרבנים העומדים על משמר פיקוח העירוב, שכביכול הרבנים המכשירים "הודו" להם על איזה שהם מכשולות שמצאו כאילו, ביודעינו שהציבור אינו מתחשב כלל בעלילותיהם, אף אם כזביהם מודפסים ב"עיתון".[1]

---

[1]. העיתון הנ"ל כבר גם הוכיח את עצמו כבלתי ראוי לאמון הציבור, כי העורך אפילו לא טרח לבדוק את הדבר אצל הרבנים המכשירים בטרם פרסום הדברים כנהוג, ואף לאח"כ לא פרסם שום התנצלות. דבר שאין רואים אף בין העיתונים של הגרועים שבאומות העולם, חוץ מעיתוני מדינת הציונים רודפי היהדות הידועים לשמצה. ומאידך גיסא, כשהכניסו לו מודעות מצד הרבנים מחייבי העירוב, הקפיד מאוד לברר. וכמה וכמה פעמים מודעות לא נתפרסמו כי העורך "לא הצליח" עדיין לברר אצל הרבנים. וכידוע צד מנגדי העירוב פיזרו לעיתון ממון רב לחסום כל אפשרות מצד השני שלא יוכלו להגיב כלל.

ברם, בשילהי הקיץ שוב הוברזה מלחמה, והפעם בעת סעודת היאה"צ של כ"ק זקן הרבנים הרה"ג ר' משה ביק ז"ל שנתארגנה השנה במיוחד ע"י נבדיו, בה הכריז בפומבי בנו הרה"ג ממעזבוזש שליט"א להתוודע ולהגלות כי "המלחמה נגד העירוב כלל לא נגמרה עדיין"! ותבע מבני המשפחה להמשיך במאבקם ביתר שאת ועוז. ואכן מלאו אחרי דבריו בני משפחתו, אך לא הסתפקו בפרסום רשימת שמות רבנים המבקשים מבני קהילתם שלא לטלטל כמאז ומקדם (שע"ז לא צריך לאף אחד להיות שום תרעומת עליהם, כי למי איכפת אם הסרים למשמעתם לא יטלטלו בעירוב. אדרבה ואדרבה...), אלא שהפעם התחילו שוב בקול ענות מלחמה על דרך מאבקם לפני הקיץ בפאשקעווילן נבזים, לאמר, שכל הצרות והאסונות במדינתנו כאן, בארץ ישראל ובכל העולם כולו, כולם הם בעטיו של העירוב דבארא פארק, לא פחות ולא יותר...

ובאמת גם על זאת עדיין לא מצאנו לנחוץ להגיב, כי האלפים והרבבות המודים בעירוב, יודעים ומבינים שאדרבה, דוקא הקיום של מצוה מדברי סופרים, והאמונה בתיקון חז"ל שהוא יסוד כל התושבע"פ (שזהו השורש של כל המושג "מודה בעירוב"[2]), יכולה היא שתגן על עם ישראל להביא סוף וקץ לכל צרותינו תחילה וראש לפדיון נפשינו. ומה טעם להגיב על פטפוטי דבריהם, הרי כאמור במילא שום דבר כבר לא יזיק לקיום העירוב. ואשר לכן, לא ראינו שום סיבה מוצדקת לענות על כסילי פאשקעווילידם כאוולתם.

אמנם אלו ".... כים נגרש השקט לא יוכל", כאשר נוכחו לדעת שלא הועילו כלום בכל מעלליהם ותעלוליהם, ואדרבה כל איומיהם וקללותיהם היו להם לרועץ ולנו נתהפכו לברכה, כי בימים הטובים העל"ט שחלו בשבת, עיניהם כלו בראותם רוב עם הדרת שבת מלכתא, האיך שבארא פארק לבשה צורת תפארת השבת דירושלים ובני ברק, או אז יצאו מכליהם ועברו כל גבול להפיץ בעצם יום הקדוש והנורא "הושענא רבא" כתבי פלסתר של ליצנות נגד פסקיו והוראותיו של אחד המיוחד מגדולי פוסקי הדור ומשרידי עמודי ההוראה בעולם, שנתברכה וזכתה בו שכונתינו החרדית הגדולה בעולם להתבשם מאור תורתו וצדקותו.

מעשיהם הנפשע והנבזה האחרון הלזה הכביד, ועל חילול ש"ש וכבוד התורה כבר אסור לשתוק, וחלילה לעבור על סדר היום מבלי מחאה נמרצת כדבעי.

והנה, בהקדמת קונטרס "תשובה גלוי'ה" מדרשת פסח שני הנ"ל המוזכר בפתח דברינו, נמצאת אזהרה מפורשת בזה"ל, "הרבה דיו עדיין נשאר בקולמוסינו... ולבן מפילים תחנונינו לפני משפחת הרב ז"ל, נא ונא אל תביאינו לידי נסיון ולא לידי בזיון, ולמען ה' ותורתו הקדושה... אל תוסיפו לפגוע בכל צורה ואופן שהוא בכבוד התורה וחכמיה שליט"א, כי חלילה באם נהי' נאלצים להגיב, מבטיחים אנו בל"נ שלא נשב בחיבוק ידים ונחזיר מנה אחת אפים, מדה כנגד מדה להשיב חורפי דבר ביד ה' הטובה עלינו".

---

[2]. ענין זה של "מודה בעירוב" שהקפיד עליו רבן של ישראל הגאון הקדוש בעל "בני יששכר" זי"ע, מבוסס על דברי רבינו התשב"ץ (ח"ב סימן ל"ז) ד"מי שלבו נוקפו בזה הדיוטות גמורה היא או מינות נזרקה בו". ולאחרונה נודע שמטעם זה הקפיד גם הגה"ק בעל "חידושי הרי"ם" זי"ע לטלטל בעצמו בהעירוב דווארשא, כפי שסיפר זאת נכדו הגה"ק בעל "בית ישראל" מגור זצוק"ל בעת שהוכיח לא' מחסידיו שהחמיר לא טלטל בירושלים, ואמר לו, **"זקיני החידושי הרי"ם הי' מקפיד לטלטל כדי להיות בכלל המודים בעירוב"**, וליווה אותו האדמו"ר ה"בית ישראל" לדלת ונתן לו שקית בידו למען יוציאו עמו החוצה". זאת שמענו מפי בעל העובדה עצמו מזקני חשובי חסידי גור מאנטווערפן, בעת המסיבה לטובת איחוד מוסדות גור כשהגיע לניו יארק כשליח האיחוד.

לצערינו, הגיע הזמן – שמאוד קיווינו שלא יגיע – בו ישפך עוד קצת מהדיו הנשאר בקולמוסינו מאז, על גבי הגליונות הבאים לקמן. טיפות דיו אלו הם "תשובת המשקל" על חטאת בני משפחת הרב ז"ל בהדפסת והפצת ליצנות על תשובות רב אחר, אחד המיוחד מפוסקי דורינו שליט"א, שכל "חטאו" הוא שדעת תורתו שונה משלהם, ובעוז של תורה קיים "ולא תגורו מפני איש" להורות דעת תורה לאנשי שכונתינו הרבים המתחשבים בהוראתיו הקדושים.

חלק זה היו"ל בעת בס"ד הוא כרך א' של "שו"ת מהר"ם ביק המבוארות", הכולל בתוכו מחצית מתשובות הרב ז"ל. תשובות אלו בענין תיקון עירוב במאנהאטען, הוגהו היטב ונסדרו מחדש באותיות מאירות עינים, עם הערות והארות שנערכו ע"י קבוצת תלמידי חכמים שנתייגעו מאוד בכובד ראש ובעיון רב בהבנת כל פרט בדברי הרב המחבר ז"ל.

זאת ועוד, גם בגופי התשובות עצמם הושקע עמל רב ויגיעה עצומה, כי תשובות אלו כבר הופצו בשנת תש"ס בשני מהדורות (מהדורה ראשונה הופץ בראשית השנה רק לרבנים, ומהדורה שניה ע"י הוצאת "כרם ביבנה" בחודש שבט) ע"י נבדי הרב המחבר ז"ל, שבעוה"ר שלחו את ידם ועשו בדברי זקנים כבתוך שלהם, מעשים אשר לא יעשו, זיופים וסילופים, תיקונים ושיפורצים, שינויים שונים ומשונים, עד שהתשובות פשטו צורתם לצורה אחרת,[3] והוא שערוריה גדולה ונוראה, שיש להזדעזע ולמחות בכל התוקף נגד עושי עוול אלו.[4]

אבן לא יאומן כי יסופר עד היכן הגיעו הזיופים, כי כבר במהדורה הראשונה נמצאו הרבה שינויים וסילופים מכת"י הרב המחבר ז"ל, אך במהדורה שניה הוסיפו חטא על פשע, כי לא די שנבדי המחבר לא תיקנו את הסילופים הקודמים, עוד הוסיפו כהנה וכהנה לשפץ ולשנות[5] דברי זקנים הרב המחבר ז"ל.

---

[3]. בעמוד האחרון יראה הקורא צילום כת"י מתשובת הרב המחבר ז"ל, ולעומתו צילום מהדפסת אותה תשובה ע"י בני משפחתו ב"כרם ביבנה", הבט שם ומצא את ההבדלים.

[4]. חומר ענין זה עי' לקמן בשו"ת מהר"ם ביק המבוארות בהערה 5 לסימן ג'.

[5]. מובטח, שכל מי שיעיין בג' תשובות מהר"ם ביק המבוארות בהערותיהם והארותיהם, אשר יבהל וישתומם מן הזיופים והסילופים, יווכח בעצמו לאיזה דיוטה תחתונה ועד היכן הגיעו אותם הזייפנים, ומזה בלבד יוכל הקורא לשער באיזה "שקר - שאין לו רגליים" ניהלו הזייפנים במשך כל השנה את המערכה (בשם רבנים) נגד הקמת העירוב, או נגד הטלטול בו, ולא יפלא יותר מדוע בסייעתא דשמיא "דידן נצח", כי רק "קושטא קאי!".

והאמת ניתן להיאמר, שכבר הקדימו את אותם הזייפנים בזיופיהם, והם הם "הכולל יונגעלייט" שעליהם רמז הרב המחבר ז"ל בדרשתו הידועה בהתאחה"ר בפסח שני תש"מ (המודפסת בקונטרס "תשובה גלוי'ה"), וכפי שסיפר הרב המחבר ז"ל בדרשתו הנ"ל שם, שה"כולל יונגעלייט" הם שהיו אלו ש"הוכיחו" להגאון רבי משה זצ"ל שבעיר ברוקלין דרים 4 מליאין תושבים, ועוד 1 מיליאן נכנסים לעיר בכל יום, ועוד 1 מיליאן לערך נמצאים אצל ה"ביטשע'ס", בכל ביטש וביטש... ע"ש והבן. וכן הזכירם לטובה עוה"פ הרב המחבר ז"ל שם, שה"כולל יונגעלייט" משחיתים בכל פעם את העירוב דפלעטבוש (כפי שנכדיו השחיתוהו בעצם ליל שבת זכור האחרון, אך ב"ה מזימתם הזדונית הנפשעת לא עלתה להם להכשיל אלפים מישראל, וברוך שנתן בעולמו שומרים). וכידוע שא' מה"כולל יונגעלייט" הנ"ל הוא בעמח"ס "יציאות השבת", שהוא גם א' מהאחראים על הזיופים בעניני עירובין המודפסים בחלק ח' של שו"ת אגרות משה לאחד פטירת הגאון רמ"פ זצ"ל, שהוסיפו וגרעו לשפץ את לשונו של הגאון, באופן שתשמש את מטרתו של ה"כולל יונגערמאן" הנ"ל. ולדוגמא, בירחון "עם התורה" של אגו"י (מהדורה ב' חוברת י"א) נדפסה תשובה (בחיים חיותו) של הגאון זצ"ל מכתב ידו, לענין יציאה במקל לאשה סומית **מבארא פארק**, שהסיק שם הגאון דכמעט "ליכא רשות הרבים גמור האסור מדאורייתא", אך לאחר פטירת הגאון כשהדפיסו תשובה משופצת זו באגרות משה חלק ח' (או"ח סי' י"ט), השמיטו ממנה לגמרי את המילים "בארא פארק", כי שני מילים אלו הפריעו למלחמתו של ה"כולל יונגערמאן" הנ"ל אשר כבר דאג להעלים הוראתו הגאון הלזו לגבי "בארא פארק" מידיעת הציבור, כדי שיוכלו להשיב - כפי שהם טענו כשוועד העירוב פרסמו תשובת הגאון לענין לבישת נשים "בתי ידים" בשבת - (ח"ה או"ח סי' כ"ד) "דבמקומותינו נוהגין בהחלט כרש"י, דבכל

אשר על כן, במהדורה חדשה מתוקנת זו של שו"ת מהר"ם ביק המבוארות, הושקע עמל רב לציין ולתקן כל שינויי הגרסאות המסולפים הקודמים, כדי להחזיר עטרה ליושנה ע"פ מקורותיהם המוסמכים[6] וחלקם מכת"י הרב המחבר ז"ל.

ועתה, אין ועתה אלא תשובה, לאחר שנתגלגל חובת "תשובת המשקל" – ע"י נכדי הרב המחבר, שבזכותם יו"ל בעת חלק א' זו משו"ת מהר"ם ביק המבוארות – הרי שבדיעבד, עצם הרצאה זו תהי' בעז"ה תועלת עצומה לרבים, באשר תשובות אלו המה יסוד כל פולמוס העירוב בעירנו, ונימוקי ההלכה המפורשים והמבוארים המה יסודות "כוחא דאיסורא" של הרב המחבר ז"ל בכל מאבקו התקיף נגד תיקון עירובין בארה"ב, שעל מלחמתו זו מסר נפשו בחירוף נפש, בעוז ובגבורה, עד שכמה וכמה רבנים שיראו מחיתת שאגותיו, נאלצו לחתום שמם לפני כשני עשור שנים בידוע.

ולדוגמא, בזמן שהגאון האדיר מוהר"ם פיינשטיין זצ"ל כתב בתשובותיו על הרבנים שחלקו עליו וסברו שיש לתקן עירוב, ש"גם הם רבנים גדולים, ומי ימחה בהם, מכיון שסוברים לפי הכרעתם, שיכולים לתקן, והם ראויים להוראה, רשאים לעשות במו שהם סוברים"[7]. לא כן הי' דעת הרב המחבר ז"ל, אלא שהרבנים **אינם רשאים** לעשות כפי שהם סוברים.[8] וכן בשעה שהגאון הגדול מוהר"ם פיינשטיין זצ"ל התיר לתקן עירוב בקיו גארדענס, או בפאר ראקעווי וכדומה, חלק עליו הרב המחבר, שיש לאסור בכל העיירות סביב ניו יארק, מטעם "גזירה של לא פלוג".[9]

חריפות מאבקו של הרב המחבר ז"ל לעומת שאר הרבנים שצדדו בשעתם להחמיר, התבטא גם בסגנון לשונו, לחרוץ את דינם של המטלטלים בעירוב כ"מחללי שבת, מן התורה, לכל הדברים".[10] ואכן, הרב המחבר ז"ל בעומדו בראש המערכה בהיותו חבר פעיל באגודת הרבנים, רישומו ניכר על הכרוז הידוע של אגוה"ר משנת תשל"ט אודות פלעטבוש, ואכהמל"ב. ובצדק ייאמר ללא שום גוזמא, שהרב המחבר ז"ל הוא הגבר שבכוח מלחמתו האיתנה נמנע ונגדע באבו כל נסיון של הקמת עירוב בשכונות החרדיות שבברוקלין במשך יובל שנים.

מקומותינו נוהגין כרש"י כדין וודאי", והשיבו ע"ז שהגאון כתב זאת לגבי איזה "עיירה קטנה רחוקה", ולא ח"ו על ברוקלין הגדולה, שכל שכונותיה הם רה"ר גמור מדאורייתא. ה"כולל יונגערמאן" הזייפן הנ"ל וחבריו, רק לא הבחינו שבחלק ג' (אר"ח סי' י"ט) כתב הגאון זצ"ל וז"ל: **"אצלינו, שאין לנו רה"ר** להרבה ראשונים **שמנהגינו כמותם**, וכדנהגינן בכל מקום שמביאין הלולב להנשים מביהכנ"ס לביתם אף במקום שליכא עירוב".

וא"כ מה תמיהה היא זאת, שאלפי יראים וחרדים, חסידים ואנ"מ, מטלטלין כהיום ברישׁ גלי, ואינם מזדעזעים כלל לחשוש מהכרוז הידוע של אגודה"ר בצירוף (דוגמת) חתימתו של הגאון זצ"ל (אשר היא היא החתימה המודפסת תחת הסכמת הגאון על קונטרס "יציאות השבת"), שהוא הכרוז החוזר ומופץ ברחובות ובעיתונים ע"י נכדי הרב המחבר ז"ל, בה מודפס שהמטלטל יחשב למחלל שבת, ר"ל, כאשר כולנו יודעין שכל פרסומיהן הם שרשרת אחת ארוכה של שקרים וכזבים שנתבשלו בקדירת זייפנים וסלפנים, אשר לא נחו ולא שקטו אף לרמות את הגאון בעל אג"מ זצ"ל במספרים מופרזים ומוגזמים במנין תושבי ברוקלין, ולכן "שקרא לא קאי"!

[6]. כפי המצויין בהערות והארות, כל דבר במקומו, דבר דיבור על אופנו.

[7]. שו"ת אגרות משה או"ח ח"ד סי' פ"ט.

[8]. ראה בדרשת הרב המחבר בהקאנוועגשען של התאחה"ר, ט"ו אייר, פסח שני תש"ם.

[9]. כמבואר בדרשה הנ"ל.

[10]. ראה שו"ת מהר"ם ביק ח"ב סוף סי' ה'.

אי לזאת, כמה מעלות טובות יש לנו היום בזה שהוראת האיסור של זקן הרבנים מדור הקודם ה"ה הרב המחבר ז"ל שוב לא תהי' עוד כטעם כמוס בגזירת עירין קדישין, אלא מקורי יסודותיו והכרעותיו יוצאים לאור עולם בכתבו ובלשונו מעוטרים בהערות והארות, באופן שכבר יוכל כל בר-בי-רב-דחד-יומא להבין ולהשכיל בלימוד תשובותיו, אם להסכים או להקשות ולחלוק עליו,[1] כי בתשובותיו אלו הרב המחבר ז"ל פרש כשמלה לבאר הדק היטב את כל יסודותיו וטעמיו ונימוקיו שעמדו מאחורי קנאותו הגדולה נגד תיקון עירובין.

וכמה טובה כפולה ומכופלת יש להכיר לנבדי הרב המחבר ז"ל, שבזכות מעשיהם האחרונים יו"ל כעת מהדורה חדשה נקיה ומבוארת זו, וכמובן תשואות חן חן להם.

ברם בשולי הגליון הננו להודיעם, כי עדיין נשאר עוד דיו בקולמוסינו, והוא חלק ב' של שו"ת מהר"ם ביק המבוארות, הכולל את מחצית השני' של אוסף התשובות הנוגעים לתיקון עירובין בעיר ברוקלין, המסודרים ומוכנים לדפוס בס"ד בצירוף תולדות המחבר, ובסופו נספח קיבוץ הוראות קצרות ב"כוחא דהיתירא" של הרב ז"ל והשקפתו החדה והברורה בענינים שונים.

וכאזהרתינו הקודמת, הננו חוזרים ומפילים תחינתינו לפניכם, אחי אל תרעו. זכותכם לכתוב כל מה שתרצו, רשאים אתם לפרסם ככל העולה על רוחכם, כי גם לכם מותר לנסות להשפיע להטות את הציבור לדעתכם. כל זה אינו מפריע לנו כלל, אדרבה הרי גם אנחנו מפרסמים כאן תשובות זקניכם ז"ל. אך נא ונא בכל לשון של בקשה, אל תחזרו עוה"פ על טעותכם לפגוע שוב בכבוד גדולי התורה שליט"א שדעתם אינם נוחה לכם. כבוד חכמי ישראל הם ציפור הנפש של כל יהודי החרד לדבר ה', וחלילה לנו לראות כבלע את הקודש ח"ו. שום דבר לא יעצור בעדינו מלמחות על כבודם בכל האמצעים הכשרים העומדים לרשותינו.

ולסיום דברינו נפרוש כפים לשמים ברוב תודה להשי"ת שברוב חסדיו זכינו לתיקון גדול וקדוש כזה בשכונתינו, הן בשמירת השבת מחללו בשוגג שכמעט לא שייך לבית ישראל להנצל מבלעדיו, והן בעונג השבת לבית יעקב נשייא וטפלייהו. ובידוע מספרים הק' שכפי ערך גודל המצוה, כך תגבר ההתנגדות לעומתה, ואכן כפסע הי' בין קיומה לביטולה ח"ו, לולי השי"ת מקדש השבת ומברך שביעי היה בסעדינו להניח קדושה לעם מדשני עונג, ע"י בחירי ה' הלוא הם הרבנים הדגולים והמפורסמים מובהקי ההוראה שליט"א אשר חיזקו וביססו את יסודי העירוב המהודר דשכונתינו בהלכתה ובפיקוחה הראויה, באופן שלא תמוט לעולם, עד נעלה ציון ברינה בביאגוא"צ בב"א.

---

[1]. כפי שכותב הרב המחבר עצמו במחלוקתו נגד פאר הדור מרן החזון אי"ש זצוק"ל (שפסק בעירובין סימן מ"ג ס"ק ה', דכל השווקים והרחובות של הכרכים היותר גדולים הם רשות היחיד גמורה מן התורה, כי להם תמיד ג' מחיצות מצד צורת בניית הבתים), וז"ל הרב ז"ל בשו"ת מהר"ם ביק המבוארות (בסימן ג') "זו היא דרכה של תורה שניתן רשות אפילו לבר בי רב דחד יומא, להקשות על הגדול, ועד שימצא תירוץ לקושייתו, עדיין קושייתו במקומה עומדת". ופשוט שאם לדעת הרב המחבר קושיית בר בי רב דחד יומא עומדת במקומה לדחות פסק הלכה של גדול הדור כהחזו"א, ק"ו בן בנו של ק"ו שאותה הרשות ניתנה להקשות על דברי המחבר עצמו ולחלוק עליו כאשר הקושיא במקומה עומדת.

מהר"ם

מדכתב כרשב"ם "וכפס עוברין כיניהן" משמע שכבל אלוי כמה שכפס עוברין ביניהן וממילא לא דיבר נכונה בכפרדם שכב ל"ב מובאת ע' פעוד 15, 14, 16 למלך בין פלטיא לרכ"ר אחר דברשב"ם מבואר לכדיא דאין חילוק ביניכס ומה שהפס בכוחב בכפרדם אח בגמון בספרו לגרות משה שכתב "סרטיא ופלטיא" יהדיו אחר שלברשב"ם יש חילוק ביניכס אבל כאמת הוא שבלבד הוא פס בגמון בספר לגרות משה שאין חילוק ביניכס ובפרט כשאין להעיר עולאו רק נוכ"פ בודאי שאין חילוק בין סרטיא לפלטיא או בין מבוזות כמפולשין.

מה שכתב בכפרדם שבעיר הוא יאחר אין במציאות פלטיא כי כל אחי כמסחר בגדולים פיהם בראוב רק בכל בבית עיו"ש בעמוד 16 בכה בלאמת היא שגם בכיוס נמצאים סוחרים בגוף יאחר בכמה רחובות וכמו שכתב בעלמו בכפרדם, ומה שכתב עם שבין שבסוחרים ברחובות זעיריס ודליס אין לזה עם של פלטיא גדולה אינו יודע היכן מבואר בשיעור של המסחרים בכמות ובמיכות שעי"ז יהשב ברחוב לפלטיא וכי מבואר בשיזה מקום שלריך דוקא בתי מסחר עשיריס לפלטיא אחמכב ולכן כיון שבודאי בעלמו שעדיין יהגש רחובות שסוחרים בכם בודאי שנמצאים לפלטיא, ועוד מבואר ברשב"ם עם פירוש שמתקבלים עם לסחורה ולעשות עם לרכיבם

•••

ביק

משמע שעם מתקבלין לגרכיס אחריס ולאו דוקא למסחר ג"כ נמצא לפלטיא וידוע שיצגס כמה בתי מסחר למעוט או לאלפים שאף שבתי המסחר כמה בציה אבל בקוניס עומדים ברחוב ובפרט בימות הקיץ ובודאי זה נחשב לפלטיא.

בדבר הגשריס- הנה יגש גשריס בגוף יאחר שמפולשים מאחר לשער כמו הגשר דזשיורש ווחשינגטון ובוקפין בכם יום ולילה ממש לא ישבותו ובודאי שגשר כזה נחשב בעלמו לרכ"ר וכיון שרחובות העיר מפולשים לגשריס כאלו כמו דילענסי סקוירס, פלרס ווחשינגטון עוו, מ"כ לריך לאחות דוקא לגשריס ולא די בלוכ"פ ומה שלמאחר מן הגשר הנהר אקיף יש לדון עם הגשר מבחל המציאה כידוע אבל בעינינו כיזוע שהגשריס פיהם נמויים רק על גדות הנהר אלא מחיליס בחמלע העיר וכולכים ומחפשטים עד לגד השחר של עיר אחרת ולכן בודאי זה נחשב לרכ"ר.

גם הנהר הנהר בעלם יש לחקור שבשחר מקומות הנהר רחוק מבתי העיר כמה וכמה אמות ובעני. אלי העיר יגש דרייוום המקיפים אותה ויש לחקור עם נחשבים כתוך העיר או כחמון לעיר ומ"כ הנהר המקיף הדרייוום בודאי יש להחשבו כחמון לעיר ול"ע.

עוד בענין תיקון עירובין במנהטן

יום ו' עש"ק ב' דר"ח אדר תשכ"א

החוה"ש וכפ"ח לכבוד הרח"ג המפורסם צפ"ח חו"ב כש"ת מוה"ר יוסף דוד מאסקאוויץ שליט"א

את מכתבו, עם התשובות על ערעורי בענין תיקון עירובין במנהטן, קבלתי בשבוע זה.

והנה כדי שלא תהא שתיקתי כהודאה על התשובות לכן באתי עוה"פ במכתבי זה להודיע לו לכתה"ר שעדיין לא נחה דעתי כלל בתשובותיו והספקות שיש לי בתיקון זה עדיין במקומן עומדות ואבוא בסדר מכתבו על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון.

א) בדבר מות דפתו של הגרי"מ הפנקין שליט"א שכתב"ר נוסף מכתבו בענין זה, הנה הנמון הנ"ל כתב להדיא "ובפרטים הגני מסופק" וכיון שכתב מסופק בפרטים בודאי שפיר מסכים, גם מה שכתב "יש מקום לסמוך על בעלי הכיתר" לענד בסכמה כלל שכתב רק יש "מקום" ולא דבר ברור, ומה שכתב"ר דייק ממכתבו "שמרוב עמוקותו היה רולה לכיות ברשם בחמירים עד שחכי' בנופים של רבני מנהטן ואז גם הוא משתתף עם

סימן א[1]

כתב הרשב"א בספר עבודת הקדש שער השלישי סעיף א' בזה"ל "איזו היא רה"ר, כל מקום רחב י"ו אמה על י"ו אמה ומתקבצין שם בני אדם לסחורה ולעשות שם צרכיהם כשוקים שבמדינות ואע"פ שדלתות המדינה ננעלות בלילה וזו היא פלטיא שאמרו, וכן המבואות המפולשין ופתחיהן מכוונין זה כנגד זה ורחבין י"ו אמה והעם עוברין ביניהן כדגלי המדבר והעגלות, בד"א בשאין דלתותיהן ננעלות בלילה, היו דלתותיהן ננעלות בלילה אין זה רה"ר שאין רה"ר אלא הנמסר לרבים בכל שעה" עכ"ל הרשב"א ז"ל[2]. ובשו"ת חכם צבי בשו"ת סימן ל"ז מביא את הרשב"א הנ"ל, וכתב עליו דאם כי נכונים דבריו, אבל יחיד הוא בזה, וגם הבית יוסף לא הביאו אם כי חביבים עליו דברי הרשב"א עד לאחת, עכ"ל החכ"צ.

ונראה[3] דהרשב"א יחיד הוא בזה רק במה שכתב שפלטיא צריכה דלתות מיוחדות[4] ואינה ניתרת בדלתות העיר, וזהו רק בעיר שיש לה דלתות, אבל אם העיר עצמה ניתרת בצורת

---

[1] תשובה זו כתבה הרב המחבר כתגובה נגד מאמרו של הרה"ג ר' משה בונם פירוטינסקי בעמ"ח ספר הברית, המודפס בירחון הפרדס שנה ל"ג חוברת ט' בענין תיקון עירוב במאנהעטען.

[2] צ"ע, כי מדברי המחבר להלן נראה דגירסא אחרת היתה לפניו בדברי הרשב"א, עיין הערה 13.

[3] כדי להבין דברי המחבר על מה קאי, יש להקדים, שהרמ"ב פירוטינסקי ערך מאמר ארוך בו ביאר את יסודי ההיתר של הרבנים שהציעו תיקון העירוב במאנהעטען. אחד מיסודותיו הוא:

"שמנהטן הוא אי מוקף מסביב ימים ונהרות מכל הצדדים, ובכל הצדדים הוא עמוק עשרה טפחים אצל שפת הים... ומלבד זה ישנם אצל שפת הים מחיצות שנעשו בידי אדם גבוהים עשרה".

הרמ"ב פירוטינסקי מביא שם בהפרדם, שהראה את מאמרו להגאון ר' משה פיינשטיין, שענה לו בכתב:

"שודאי יש טעמים גדולים להתיר לתקן במאנהעטען, אבל כיון שיש גם טעמים להחמיר כפי שביארתי... איני רוצה להצטרף להמתירים".

מה שכתב "שיש גם טעמים להחמיר כפי שביארתי", מבאר בשו"ת אגרות משה סי' קל"ט:

"לפי שיטת הרשב"א הובא בבאר היטב סימן שמ"ה סעיף ד' שפרטיא ופלטיא הוא רה"ר אף בעיר שמוקפת מחיצות ודלתותיה נעולות, א"כ אולי יש לנו להחמיר..."

במאמר הנ"ל בהפרדם, ממשיך הרב פירוטינסקי, וזה לשונו:

"על זה השיב הרב מנחם כשר שליט"א בתשובה ארוכה לבאר ענינים שונים הנוגעים לסוגיות אלו, ואני נותן כאן רק קיצור..."

בתוך דברי הרב כשר מביא את שו"ת חכם צבי סי' ל"ז שכתב על דברי הרשב"א אלו:

"חידוש גדול לא נמצא בשום פוסק זולתו, לא קדמון ולא אחרון... ולא ראיתי לאחד הפוסקים שהביא דבר זה, וביחוד הרב הגדול הבית יוסף שדרכו להביא כל הדעות..." ע"כ.

והנה על השגה זו של הרב כשר על האגרות משה מתייחס כאן הרב המחבר בתשובה שלפנינו.

הפתח, דהיינו כשיש בסוף העיר כרמלית שאז ניתרת בצוה"פ, וא"כ אם יש בתוך העיר פלטיא כל הפוסקים יודו להרשב"א[5] דאין הפלטיא ניתרת בצוה"פ שבסוף העיר, דבמה תגרע פלטיא זו שבתוך העיר מרה"ר אחר שצריך דלתות להתירה. ולכן בעיר שיש בה ס' ריבוא ויש בה פלטיות שבוקעין בה ס' רבוא[6], צריכה דוקא דלתות לכל הפוסקים[7]. ואפילו אם יש רק ספק שבוקעין בה ס' רבוא, נראה שצריכה דלתות[8]. ובפרט שיש בזה ספק ספיקא[9] לחומרא, ספק שמא יש בה ס' רבוא, ואפילו אין בה ס' רבוא שמא הלכתא כהפוסקים שא"צ ס' רבוא[10].

---

[4] מה שכתב שלהרשב"א "צריך דלתות מיוחדות", הנה ברשב"א שלפנינו לא מבואר כלל היתר פלטיא ע"י "דלתות מיוחדות". אבל, הרב כשר (בתוך דבריו שהובא במאמר הנ"ל בהפרדס) מביא את **המאירי** שכת דף ו' כדי להשוות דבריו עם הרשב"א, שעל ידו יוכן יותר שיטת הרשב"א. וז"ל המאירי:

> "ופלטיא היא רחבה שמתקבצים בה למחורה אע"פ שאינה מפולשת, ואפילו דלתות מדינה נעולות בלילה... כל שאין בפלטיא זו בפרט דלתות, אע"פ שבכל העיר יש בה דלתות נעולות בלילה, אין הפלטיא שבתוכה נכשרת בהכשר העיר כו'.

הרי שדברי הרב כשר הללו הם המקור ממנו לקח הרב המחבר את ענין ה"דלתות המיוחדות".

[5] לא וכינו להבין כוונת המחבר, דהלא המחבר עצמו כבר כתב (לקמן בריש סי' ד') וז"ל "מפורש שנינו במס' עירובין דף ו' ע"א שלערב רה"ר צריך לעשות דלתות דוקא... וכמבואר שם בגמ' ומוסכם מכל הפוסקים ואין בזה שום חולק", עכ"ל המחבר שם. הרי דבהאי גוונא דאיירי המחבר דליכא דלתות כלל, הוא דינא דמפורש בגמ' הנ"ל, וא"כ מאי שייך ביה ד"כל הפוסקים יודו להרשב"א", כאילו איירינן הכי בחידוש דין של הרשב"א שע"ז כתב המחבר שהפוסקים יודו לו, אתמהה.

[6] עיין להלן הערה 22.

[7] כפי המבואר לעיל בהערה 3 הרי בא המחבר כאן לתרץ את האגרות משה מהשגת הרב כשר. וא"כ סתום ונעלם מה תירץ כאן, דהרי איירינן הכא ממאנהעטן שהיא אי המוקפת סביבה במחיצות, אשר דינה כעיר שיש לה דלתות להתירה, ורק שאעפ"כ סובר הגר"מ פיינשטיין להחמיר על שיטת הרשב"א דפלטיא הוא רה"ר אף בעיר המוקפת מחיצות כדין דלתות נעולות. וא"כ אין נוגע לענייננו כלל מש"כ לענין עיר שאין לה דלתות כלל אלא ניתרת בצורת הפתח.

והנה ת"ח א' רצה ליישב כוונת המחבר בכאן, דס"ל לחלק בין מחיצות רגילות למחיצות של דלתות. שעפ"ז סבר המחבר שאע"פ שיש למאנהעטען מחיצות רגילות מסביב, מ"מ הרי ליכא "דלתות" (כלומר, התלויות על ציר כדי להיפתח ולהסגר).

אמנם, מלבד שזה חידוש עצום שלא נמצא כוותה בכל הפוסקים כלל, עדיין אין חידוש זה מיישב את דברי המחבר, דהרי דימה לכאן עיר הניתרת בצוה"פ וכנון שיש בסוף העיר כרמלית, וזה ודאי אינו נוגע לענייננו כלל, והדרן קושיא לדוכתי'.

[8] כלומר, מדין ספיקא דאורייתא לחומרא. וצ"ע כל היכא דמצי לברורי מבררינן, ולא דיינינן בי' ספיקא לחומרא. ועוד, הלא לשיטת שו"ע הרב (סי' רס"ד ס"ז) והחתם סופר (או"ח סי' פ"ט) שפסקו שצוה"פ מהני מן התורה אפי' ברה"ר גמורה, ורק מדברי סופרים הוא דאין צוה"פ מועלת, א"כ הוי זה רק ספיקא דרבנן, דאולינן בי' לקולא.

[9] עיין שו"ת אבני נזר או"ח סי' רס"ה "וההכרח לעשות ספק ספיקא שמא אין רה"ר... כי מה שמתירין מכח ספק ספיקא הוא אצלי מחמת הדחק הגדול שאם לא יהי' עירובין יבואו לפרוץ איסור שבת לגמרי חס ושלום, על כן כל מה שיכולין לעשות צדדים להתיר מחוייבין לעשות". וע"ע שם סי' רס"ו "א"א להכשיר רק מכח ספק ספיקא והוא היתר בדוחק, עם כל זה... חלילה להפריע מלהעמיד".

[10] לכאורה מוכח דהמחבר פסק דלא כהמג"א והט"ז (בסי' שמ"ה) דס"ל בוודאות דבעינן ס' רבוא כדי להצריך דלתות, אלא כהמשכנות יעקב (סי' ק"כ) נגד הבית אפרים (סי' כ"ד). אולם לאחר העיון אין זה מוכרח בדעת המחבר, כי עיין

גם נראה[11] מדברי הרשב"א שלאו דוקא בפלטיא הדין כן, אלא בכל רה"ר[12]. מדכתב שם באותו סעיף "וכן המבואות המפולשין ופתחיהן מכוונין זה כנגד זה ורחבין י"ו אמה והעם עוברין ביניהן כדגלי המדבר והעגלות" עכ"ל[13], מדכתב "וכן" המבואות, משמע שיש להם להמבואות המפולשין כל הדין של פלטיא[14], ולכן משמע בפשיטות שגם לסרטיא שהוא דרך המלך הדין ככה, דהלא סרטיא יותר נחשב לרה"ר ממבואות המפולשין. ועוד מדכתב הרשב"א "והעם עוברין ביניהן" משמע שהכל תלוי במה שהעם עוברין ביניהן.

וממילא לא דיבר נכונה בהפרדם שנה ל"ג חוברת ט' עמוד 14, 15, 16 לחלק בין פלטיא לרה"ר אחר, דברשב"א מבואר להדיא דאין חילוק ביניהם. ומה שתפס הכותב בהפרדם את הגאון בספרו אגרות משה שכתב "סרטיא ופלטיא" יחדיו, אחר שלהרשב"א יש חילוק ביניהם, אבל האמת הוא שהצדק הוא עם הגאון בספר אגרות משה שאין חילוק ביניהם. ובפרט כשאין להעיר זולתו רק צוה"פ[15], בודאי שאין חילוק בין סרטיא לפלטיא או בין מבואות המפולשין[16].

מה שכתב בהפרדם שבעיר נוא יארק אין במציאות פלטיא כי כל בתי המסחר הגדולים אינם ברחוב רק הכל בבית[17], עיי"ש בעמוד 16, הנה האמת היא שגם כהיום נמצאים סוחרים

להלן בסי' ג' בהערה 34. ועיין ב"נועם" חלק ה' עמ' ק"ב שכתב הרב כשר על המחבר "גישה זו מוזרה מאד, איך לא זכר הרב הנ"ל שכל אלה מאות תשובות שישנם בספרי האחרונים שהשתדלו לתקן עירובין במאות עיירות בעולם, הי' על סמך שאין ס' רבוא ואין רה"ר מה"ת בזה"ז רק מדרבנן כמבואר בשו"ע או"ח, ובכל זאת לא חששו לומר כדבריו"...

[11] המחבר בא להתייחס כאן אל מה שכתב הרמ"מ כשר (הובא במאמר הנ"ל בהפרדם) על דברי האגרות משה:

"דרך אגב, מה שהזכיר בשם הרשב"א "סרטיא ופלטיא", וכן הוא בתשובותיו כמה פעמים, אגב נרא הוא, שברשב"א לא מוזכר כלל סרטיא – שפירושו דרך המלך".

[12] דברי המחבר מכאן מרפסין איגרי, וכמה שנתייגענו לא זכינו בשום אופן להבין כלל כיצד עלה בדעתו של המחבר לומר שדינו של הרשב"א דלא מהני דלתות העיר אינו מיוחד דוקא לפלטיא, אלא בכל רה"ר. הרי הרשב"א לא חסך כאן בלשונו כלל, אלא דבריו שפתי כרור מללו, לחלק בין פלטיא דהוי רה"ר אע"פ שדלתות המדינה ננעלות בלילה, לבין מבואות המפולשין דהם רה"ר "בד"א בשאין דלתותיהן נעולות בלילה, היו דלתותיהן ננעלות בלילה אין זה רה"ר".

[13] וביותר קשה, הלא **לא** "עד כאן לשונו", דהרי הרשב"א ממשיך לשון קדשו ואומר "בד"א בשאין דלתותיהן נעולות בלילה, היו דלתותיהן ננעלות בלילה אין זה רה"ר". ואין מקום לומר שהיה לו להמחבר גירסא אחרת בהרשב"א, דהרי לעיל בריש תשובתו המחבר בעצמו מעתיק לשון הרשב"א כגירסא דידן.

[14] אחרי המחילה מכת"ה, המלת "וכן" פירושו דגם המבואות דינם להיות רה"ר, כמו פלטיא, ותו לא מידי. ועיין לעיל הערה 12.

[15] עיין לעיל הערה 7.

[16] עיין לעיל הערה 12.

[17] זה לשון הרמ"מ כשר אשר הובא במאמר בהפרדם שם:

ולפי מה שנתבאר לעיל, מהות הפלטיא לפי שיטת הרשב"א היא שוק ויריד שהיו נהוג לפנים ביוראפ,

בנוא יארק בכמה רחובות וכמו שכתב בעצמו בהפרדם[18], ומה שכתב שם שכיון שהסוחרים ברחובות זעירים ודלים, ואין לזה שם של פלטיא גדולה[19], איני יודע היכן מבואר השיעור של המסחרים בכמות ובאיכות שעי"ז יחשב הרחוב לפלטיא, וכי מבואר באיזה מקום שצריך דוקא בתי מסחר **עשירים** לפלטיא, אתמהה[20], ולכן כיון שהודה בעצמו[21] שעדיין ישנם רחובות שסוחרים בהם, בודאי שנחשבים לפלטיא[22].

ועוד מבואר ברשב"א שם בפירוש "שמתקבצים שם לסחורה **ולעשות שם צרכיהם**[23]" משמע שאם מתקבצין לצרכים אחרים ולאו דוקא למסחר ג"כ נחשב לפלטיא, וידוע שישנם כמה בתי מסחר למאות או לאלפים שאף שבתי המסחר המה בבית, אבל הקונים עומדים ברחוב[24], ובפרט בימות הקיץ, ובודאי זה נחשב לפלטיא.

כל עיר ועיר כפי גדלה היתה לה פלטיא גדולה שלה, והי' להסוחרים קביעות מקום ברה"ר לשבת שם כל היום וכו'. פלטיא כזו לא נמצאת כלל בניו יורק, כי כל בתי המסחר הגדולים שבאים אלפים ורבבות לקנות, אינם ברחוב רק הכל בבתים שבפנים שהמה רה"י. ואם יש עוד מספר רחובות שעומדים סוחרים זעירים ודלים ברחוב למכור סחורותיהם, בודאי שאין לזה בניו יורק שם פלטיא גדולה שדייקו בגמ', א"כ אפילו לשי' הרשב"א אין מקום להחמיר.

[18] עיין לעיל בהערה הקודמת לשון הכותב שם.

[19] עיין לעיל הערה 17 לשון הכותב שם.

[20] מה התמיה הגדולה הזאת, הלא פשוט דהכותב בהפרדם לא נתן דבריו לשיעורין לחלק בין תגרי הרחובות אם הם עניים או עשירים. אלא טענתו היתה, היות וכל המציאות של פלטיא היא רחבה גדולה הקבועה למקום המסחר, וכפי שהי' נהוג ביוראפ עד סמוך לימינו, שהיא שוק ויריד שאנשי העיר מתקבצים אליה לקנות או למכור סחורתם, לכן טען שמציאות זו של פלטיא לא נמצאת בזמנינו כלל בניו יארק, הואיל ובתקופתנו נשתנה לגמרי סגנון דרכי המסחר, שאינם נעשים יותר במקום מרוכז ברחבה של עיר, אלא בתוך חנויות הבתים, שהם רשות היחיד, ועל כגון דא לא ניתן לומר ההגדרה של פלטיא שבברייתא. ואף שיש איזה תגרים ברחובות המוכרים באקראי להעוברים והשבים, שאינם מתקבצים ובאין במיוחד לשם ע"מ לקנות אצלם, מ"מ מציאות זו ודאי אינה עושה את המקום לפלטיא. ופשוט שכל כוונת הרב הכותב בהפרדם בטענתו נגד דברי האגרות משה הנ"ל (בהערה 3), לא היה אלא נקודה זו, ותו לא מידי. וזלזולו זה של המחבר עליו מה זו עושה, אתמהה.

[21] לשון זה תמוה, הרי דיני "הודאת בע"ד" אינם שייכים לכאן, אלא בשו"ת מהר"ם ביק חלק חו"מ.

[22] תימה, הרי כל דברי המחבר כאן סובבין לבאר ולהצדיק את דברי האגרות משה שכתב דבניו יארק איכא פלטיות שמתקבצים בהם ששים רבוא, וכי יעלה על הדעת דאיכא מסחר של ששים רבוא מוכרים וקונים אצל תגרני הרחובות, שבגלל אלו התגרים הזעירים התכוון האגרות משה שיחשבו כפלטיות גדולות. והרי גם המחבר עצמו הזכיר בפירוש לעיל בריש תשובתו "ויש בה פלטיות שבוקעין בה **ס' רבוא**". אתמהה.

[23] הדגשה זו מופיע בדפוס ראשון (הוצאת נכדי המחבר שהופיע בין הרבנים), ובדפוס שני (הוצאת כרם ביבנה) ליתא. ונראה שהגירסא שלפנינו היא הנכונה, ועיין לקמן בהערה הבאה והבן.

[24] דברי המחבר כאן צריכים ביאור, דלאיזה צרכים אחרים עומדים שם ברחוב, ובפרט בימות הקיץ. אלא מכיון דהמחבר איירי מ"קונים", על כרחך כוונתו דעמידתם שם ברחוב היא לצורך קנייה מתוך החניות שבפנים. וא"כ קשה, הלמאי הקדים המחבר לדייק מלשון הרשב"א דאם מתקבצין שם לצרכים אחרים ולא למסחר ג"כ נחשב לפלטיא, הלא סוף סוף איירי הכא ממסחר ע"י ה"קונים". וי"ל דסבירא ליה להמחבר בפשיטות ש"מתקבצים שם לסחורה" היינו, שהן

בדבר הגשרים, הנה ישנם גשרים בנוא יארק שמפולשים משער לשער, כמו הגשר דזשיורש וואשינגטון, ובוקעין בהם יום ולילה ממש לא ישבותו, ובודאי שגשר כזה נחשב בעצמו לרה"ר, וכיון שרחובות העיר מפולשין לגשרים כאלו, כמו דילענסי סטריט, פארט וואשינגטון עוועניו, א"כ צריך דלתות דוקא לגשרים, ולא די בצוה"פ.

ומה שלמטה מן הגשר הנהר מקוף יש לדון אם הגשר מבטל המחיצה כידוע, אבל בעיננו כידוע שהגשרים אינם בנויים רק על גדות הנהר, אלא מתחילים באמצע העיר והולכים ומתפשטים עד לצד האחר של עיר אחרת, ולכן בודאי שזה נחשב לרה"ר.

בדבר הנהר בעצם יש לחקור, שבכמה מקומות הנהר רחוק מבתי העיר כמה וכמה אמות, ובשני צדי העיר ישנם דרייוום המקיפים אותה, ויש לחקור אם נחשבים כתוך העיר או כמחוץ לעיר, וא"כ הנהר המקוף הדרייוום בודאי יש לחשבו כמחוץ לעיר וצ"ע.

ממני משה צבי ארי' ביק

המוכר והן הקונה נמצאים ברה"ר, אבל היכא דאחד משני הצדדים אינו ברה"ר, בשום אופן אינו פלטיא כלל. על כן דייק מלשון הרשב"א שכתב בפירוש "שמתקבצים שם לסחורה ולעשות שם צרכיהם", שעי"ז לא גרע הקונה משאר העושים שם צרכים אחרים, ובפרט בימות הקיץ, ובודאי זה נחשב לפלטיא, ודפח"ח וש"י.

סימן ב[1]

והנה כל חילם של מתירי העירובין במנהטן הוא שבכל מנהטן אין אף מקום אחד שיש עליו שם רה"ר דאורייתא, וכיון שכך אפשר לסמוך על הנהר המקיף ועל המחיצות הבנויות בידי אדם ועל צורות הפתחים להתיר עירובין בכרמלית דרבנן. אולם אני לא כן עמדי, דלענ"ד ישנם עשרות ואולי מאות רחובות ומקומות שהם רה"ר דאורייתא לכל הדעות, ועכ"פ מידי ספק רה"ר דאורייתא לא נפקא, וא"כ צריך דלתות דוקא וזה א"א לעשות.

בעינן מפולש משער לשער – אין הכוונה שרחוב רה"ר הולך מקצה העיר ועד קצהו, דא"כ נמצא שרה"ר ממלא את כל העיר וא"א להיות רה"ר בתוך העיר[2], ומהראשונים משמע בפירוש להיפך שאפשר שרה"ר תהי' בתוך העיר והעיר תמשך גם אחרי רה"ר, וכמו שמשמע מדברי הרשב"א הידועים בענין סרטיא ופלטיא בתוך העיר[3], ומוכרחים לומר דפשט מפולש משער לשער קאי על רה"ר עצמו דהיינו שרה"ר ימשך בשוה ולא בעקמימות[4], ואפשר עוד לומר שכל שכונה כלומר כל "בלאק" יחשב לרה"ר בפ"ע כיון דמפולש ופתוח לרחוב הגדול, ואז ימצאו כמה וכמה רה"ר במנהטן שבוקעין בהם ס' רבוא והמה מפולשים וגדולים מאד עד שלא תוכל העין לראות קצהו ומאן ספין שיוכל לומר בבירור שאין זה רה"ר[5].

---

[1] תשובה זו לא נדפסה בב' דפוסים הקודמים (דפוס ראשון ע"י נכדי המחבר שהופץ בין הרבנים, ודפוס שני הוצאת כרם ביבנה), אך היתה ספונה וגנוזה בספר דברי מנחם להר"מ כשר בסי' י"ז, וכנראה שנשתמר ממנה רק חלקה ולא כל התשובה, וחבל על האבדין. ועי' לקמן סי' ג' בהערה 2.

[2] דברי המחבר כאן אומרים דורשני, מדוע מתמלא כל העיר אם הרה"ר הולך מקצה העיר ועד קצהו, וכי כל רוחב העיר אינו יותר מט"ז אמה, אתמהה.

[3] המחבר למד מדברי הרשב"א הידועים בענין סרטיא ופלטיא, שאפשר שרה"ר תהי' בתוך העיר, והעיר תמשך גם אחרי רה"ר. וצ"ע היכן ראה המחבר זאת בדברי הרשב"א. כי ז"ל הרשב"א, "איזו היא רה"ר, כל מקום שרחב י"ו אמה על י"ו אמה ומתקבצין שם בני אדם לסחורה ולעשות שם צרכיהם כשוקים שבמדינות, ואע"פ שדלתות המדינה ננעלות בלילה, וזו היא פלטיא שאמרו" עכ"ל. וא"כ קשה היכן ראה זאת המחבר בדבריו. ואפשר לומר עפ"י מה שלמד המחבר לעיל סי' א' ששיטת הרשב"א היא ש"פלטיא צריכה דלתות מיוחדות ואינה ניתרת בדלתות העיר", (ועיי"ש בהערה 4), ולפי"ז על כרחך שדלתות העיר אינם דלתות הפלטיא, וא"כ לשיטתו מוכרח דאיירינן בציור שהעיר נמשך אחרי הפלטיא. אך עדיין קשה, דהרשב"א איירי מפלטיא, ומהיכן מביא המחבר ראי' מדבריו גם לסרטיאות ולמבואות.

[4] נראה שנתחלף לו להרב המחבר בין "מכוונים" ובין "מפולשים", ואכ"מ להאריך.

[5] כל הפרטים שבתשו' זו נידונים בפרוטרוט בתשובה שלאחריה עיי"ש.

סימן ג

יום ו' עש"ק ב' דר"ח אדר תשכ"א

החוה"ש וכט"ס לכבוד הרה"ג המפורסם צמ"ס חו"ב כש"ת מוהר"ר ...[1] שליט"א.

את מכתבו, עם התשובות על ערעורי בענין תיקון עירובין במנהטן, קבלתי בשבוע זה. והנה כדי שלא תהא שתיקתי כהודאה על התשובות, לכן באתי עוד הפעם[2] במכתבי זה להודיע לו לכתה"ר שעדיין לא נחה דעתי כלל בתשובותיו, והספקות שיש לי בתיקון זה עדיין במקומן עומדות. ואבוא כסדר מכתבו על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון.

א) בדבר חוות דעתו של הגרי"א הענקין שליט"א שכתה"ר צירף מכתבו בענין זה[3], הנה הגאון הנ"ל כתב להדיא "ובפרטים הנני מסופק", וכיון שהוא מסופק בודאי שאינו

---

[1] בב' דפיסים הקודמים של שו"ת מהר"ם ביק (דפוס ראשון ע"י נכדי המחבר שהופץ בין הרבנים, ודפוס שני הוצאת כרם ביבנה) הי' כתוב שתשובה זו נכתבה להרב יוסף דוד מאסקאוויץ, בעל מחבר ספר תיקון עירובין. אמנם המעיין בספר דברי מנחם להרב מנחם כשר (בסי' ג') יראה שיש מקום גדול לומר שזיוף עשו המדפיסים הקודמים כאן, כי באמת נכתבה תשובה זו להרב מנחם כשר זי"ל, ולא להגרי"ד מאסקאוויטש זי"ל. וכדי לעמוד על סוד מטרת המדפיסים במעשה זיוף נבזה זה, עיין לקמן הערה 26 והערה 35 והבן.

[2] חלק ממכתבו הראשון של המחבר מודפסת לעיל בסי' ב'.

[3] הא לך לשון מכתבו של הגאון ר' יוסף אליהו הענקין זצ"ל:

ב"ה, ה' לסדר ונברכו בו, י"ג מרחשון תשכ"א.

כבוד אלופי וידידי הגאון שר התורה מהר"ר מנחם מ' כשר שליט"א.

שלום וברכה,

בענין עירובין במנהטן, כבר גליתי דעתי, שבפרטים אני מסכים לרבנן בעלי ההיתר, **ובפרטים הנני מסופק**, ובעיקר אם יהיו כל הפרצות גדורות, כמו שאמרו בשם הנהלת העיר, **יש מקום לממוך על בעלי ההיתר** ובראשם על מחבר ס' תיקון עירובין הגרי"ד מאסקאוויטש שליט"א שהרחיב הדבור וצלל במים אדירים של ראשונים ואחרונים למצוא תרף להגשרים ולמנהרות, ואין עול למי שירצה לממוך, אבל חלילה לי להורות הוראה לכל העיר שיש בה רבנים וגאונים רבים כל זמן שלא תהי' כנופיא של רבים וגדולים שיסכימו לזה. והשם יאיר עינינו ויצילנו ממכשול בהוראה וינחנו על דבר אמת.

בהדרת כבוד

יוסף אלי' הנקין

והנני כופל הדברים, שהתנאי העיקרי שהפרצות תהיינה גדורות, וגם יהי' ממונים לפקח על זה שלא יתקלקלו הגדרים.

מסכים[4], [5]. גם מה שכתב "יש מקום לסמוך על בעלי ההיתר", אינה הסכמה כלל[6], שכתב רק יש "מקום", ולא דבר ברור[7].

ומה שכתה"ר דייק ממכתבו ש"מרוב ענותנותו אינו רוצה להיות בראש המתירים עד שתהי' כנופיא של רבני מנהטן ואז גם הוא משתתף עם המתירין", עכ"ל כתה"ר. הנה לפי ענ"ד הגאון מהרי"א הענקין שליט"א מרוב ענותנותו לא ימחה בהמתירין, אבל אינו מבואר כלל במכתבו שיסכים עם המתירין, ואדרבה הוא כתב בפירוש שחלילה לו להורות לכל העיר, ולא כתב כלל שיסכים לזה[8].

---

[4] עיין עוה"פ בדברי הגרי"א הענקין לעיל בהערה הקודמת, ודו"ק.

[5] בדפוס שני (הוצאת כרם ביבנה) תיקנו הגירסא שלפנינו והחליפוהו ל"בודאי שאינו **יכול** להסכים". וצריך לומר דהמדפיסים הנ"ל עצמם השתוממו והתקשו מהגירסא שלפנינו, כי הדברים כלשונם וככתבם בשום אופן אין להם ביאור כלל. דהרי אי לאו הכי הי' אסור להם לשלוח יד ולהגיהו, כדפסק הרמ"א ביו"ד סי' רע"ט וז"ל "ואין להגיה שום ספר עפ"י הסברא, כי אם בראיה ברורה שיש בו טעות (רד"ך וחרם הקדמונים)", ועיי"ש בביאור הגר"א ס"ק ב' בשם הרמב"ן ד"הגהת ספרים בסברא עבירה גמורה וראוי לנדות עליה". וע"כ הי' להמדפיסים להשאיר הגירסא של דפום ראשון ולהעמיד בצידה את הגהתם הנ"ל, כמבואר בפתחי תשובה (שם ס"ק ג') בשם תשו' יד אליהו בשם הרמב"ן ד"ראוי לנעור ע"ז, וכתב דהיינו כשרוצה למחוק הנוסחא הישנה ולהעמיד נוסחא אחרת ע"פ הסברא, זה אין נכון, אבל להעמיד שניהם ולכתוב בצידו סברתו אינו בכלל זה", ע"כ. ולפ"ז גם אם סברו המדפיסים בבירור שיש כאן טעות, מ"מ מה הועילו בתקנתן.

[6] עיין לקמן הערה 19.

[7] עיין עוה"פ בדברי הגרי"א הענקין לעיל בהערה 3, ודו"ק היטב.

[8] הרי שנחלק המחבר עם הרב הכותב (עי' לעיל הערה 1) בהבנת כוונתו של הגרי"א הענקין זצ"ל. דהרב הכותב הבין, שבעצם דעתו של הגרי"א הענקין נוטה להיתר (בתנאי שיתוקן אותם הפרצות שהזכיר), אלא שבגודל ענותנותו לא חפץ שיסמכו בעשיית העירוב רק עליו בטרם יצטרפו כנופיא גדולה של שאר רבנים. ואילו המחבר נדחק להבין מאותו המכתב, להיפך ממש, שבעצם הגריא"ה אינו מסכים **כלל** לתיקון העירוב, ורק מרוב ענותנותו אינו מוחה במתירין.

יש לציין, שהמחבר נדחק לחנם, כי למעשה 6 חדשים אח"כ, הגרי"א הענקין כבר גילה דעת עצמו בביאור כוונתו הדק היטב, אשר בה מבואר שהצדק עם הרב הכותב. וזה לשונו במכתבו:

> כ"ח תמוז תשכ"א
>
> לכבוד הועד לתיקון עירובין במנהטן נ.י. יארק.
>
> גלוי הוא שיש יסוד גדול ודעת גדולים לתקן עירובין במנהטן, **שלא גריעה בזה מכמה כרכים בעולם שתקנו שם עירוב, ועדיפא מזה.**
>
> הועד לתיקון עירובין מנהטן כולל מספר רבנים חשובים אדמו"רים ובע"ב חשובים, ובראשם הגר"מ כשר, הגר"צ אייזנשטאט והגרי"ד מאשקאוויץ, והם משתדלים לקבל הסכמת עוד רבנים מובהקים, ואח"כ לקרוא לאסיפת רבנים גדולה להחליט על התיקון, לאחר שיעשו כל התיקונים הצריכים.
>
> **לדעתי לא ימתינו עד שיתקבץ כנוס רבנים בגלל זה**, כי מהנסיון יודעים אנו שזה יקח הרבה זמן, **וחבל על הזמן שבנתיים**, אלא **יעשו תיכף** מה שאפשר ומה שנחוץ לעשות, ואחר התקון יפרסמו שהתקון נעשה, ושממונים עליו רבנים משגיחים...

ב) בדבר חוות דעתו של הגמהר"ם פיינשטיין שליט"א[9], גם הוא כתב להדיא שרק אינו מוחה נגד המתירים, אבל אינו מסכים כלל עמהם. ועם הגאון הנ"ל דברתי ביחוד זה לא כבר, כשהיינו מסובים בברית מילה, והי' שם גם אחד מחברי הועד של תיקון העירובין, ואמר בפירוש שאינו מסכים להתיקון כלל. וגם הוא כהרה"ג מהריא"ה שליט"א מרוב ענותנותו לא יבוא למחות[10].

ג) בנוגע לשאר רבני מנהטן, לפי ידיעתי[11] רוב הרבנים מורי הוראה אינם מסכימים להההיתר, ואין זה דמיון והשערה כלל כאשר כתב כתה"ר[12], ואין שתיקתם כהודאה כלל.

ומה שכתב כתה"ר כי אלה שלא יבואו להאסיפה לא יבואו בחשבון, הנה בפשוט אכתב לו **שלא תהא כן**. ומה שהביא מתשובת הרשב"א ח"ב סימן ק"ד[13], הנה שם מבואר להיפך ממש[14] מדברי כתה"ר, דכתב שם בפירוש שאם אף אחד מסתלק מהבי"ד אין רשות ביד הנותרים לדון אף אם יהא הרוב. ועיינתי שם בפנים וזה"ל "דבר ברור הוא זה שאילו היו אלו העשרה נברים[15] לדין,

---

[9] זה לשון מכתבו של הגמהר"ם פיינשטיין זצ"ל (נדפס בהפרדם שם).

לדעתי בעניותי בארתי באורך שודאי יש טעמים גדולים להתיר לתקן במאנהעטן, אבל כיון שיש גם טעמים להחמיר כפי שבארתי שלא מבורר מנהג נגדם, ומצד החשש שלא יתירו במקומות שא"א לתקן כדהוכחתי מירושלים, איני רוצה להצטרף להמתירים, אף שאיני מוחה בהמתירין מאחר שהטעמים להתיר מרובין, ומצד החשש שהוכחתי מירושלים – כדיעבד בשיערבו הרי יהיה מותר, וכיון שהם סוברים להתיר אף אחר שראו מה שכתבתי באגרות משה (סי' קל"ט), ודאי הרשות בידם לעשות כמו שהם סוברים, ובעלי הנפש יראי ה' שיחושו להטעמים להחמיר שכתבתי לא יטלטלו...

[10] עיין הערה הקודמת שהגר"מ פיינשטיין מפרש להדיא טעמו שאינו מוחה, "**מאחר שהטעמים להתיר מרובין... וכיון שהם סוברים להתיר אף אחר שראו מה שכתבתי באגרות משה, ודאי הרשות בידם לעשות כמו שהם סוברים**". כלומר, שאין בידו לכפות דעתו על אחרים שיש להם הרבה על מה לסמוך. וכנראה, שהמחבר סבירא לי' שרב שאין כופה דעתו על רבנים אחרים – הוא מצד מדת ענוותו! ברם, המחבר לעצמו סבר שענוה כזו אינה במקומה, ועל כן לבש עוז ותעצומות וקינא קנאה גדולה לד' צבקות לכפות דעתו דייקא וכו'. ואכן, מאז התייסדות הישוב החרדי בבארא פארק לא היה בו עירוב עד ריש שנת תש"ס, והכל בכוח קנאותו של אותו זקן המחבר ז"ל.

[11] בשו"ת מהר"ם ביק דפוס ראשון נדפס כמו שהוא לפנינו. אך בדפוס שני שִׁתְּלו כאן תיבת "בבירור". וכוונת המדפיסים [גם היא] ברורה.

[12] כלומר, המחבר מתגונן כאן מזילותא שבדברי הרב הכותב, שטען שידיעת המחבר הוא בגדר "דמיון והשערה" בלבד. ועיין לקמן הערה 18.

[13] לשון הרשב"א מביא המחבר לקמן. ונראה כוונת הרב הכותב שאלו הרבנים שלא יבואו, דעתם לא חזי לאיצטרופי לכאן או לכאן, כיון שלא השתתפו במשא ומתן של הלכה יחד עם הכלל.

[14] הרב המחבר אינו מסתפק רק בסתירת ראיות הצד שכנגד, אלא שברוב תקפו וחילו באורייתא – מהם נופא מביא המחבר ראיה להיפך ממש להוכיח כדעתו ודלא כהצד שכנגד. ועי"ע לקמן הערה 43.

[15] לתשומת לב, זהו יסוד דינו של הרשב"א, דקאי על מנין **הנברים** שהתיישבו לישא וליתן בגידון. כמבואר בדבריו בריש תשובתו, וזה לשונו "ראובן ושמעון שהיו מתעצמין בדין, וביררו להם י' אנשים לראות בדינם ולעשות ביניהם דין

אם נסתלק האחד נתפרדה [החבילה], ולא עוד אלא אפילו אמר איני יודע אינן יכולין לדון ולגמור הדין עפ"י התשעה הנותרים, שאין הולכים אחר הרוב אלא כשרבו המזכין על המחייבין או המחייבין על המזכין מתוך משא ומתן של כולם, אבל כשהמיעוט איננו, לא" עכ"ל. וכן כתב בסוף התשובה וזה"ל "אבל רוב הנפרד מן הכלל ודנין או בוצעין לעצמן שלא מתוך משא ומתן עם הכלל או שלא במעמדן לא עשו ולא כלום" עכ"ל.

מבואר מדברי רשב"א אלו, דאף אם יבואו רוב רבני מנהטן להאסיפה, לא יוכלו להורות לכל העיר אם המיעוט לא יהי' שם במעמדן[16], וכ"ש אם רוב מורי הוראה **לא** יבואו להאסיפה בודאי שאין רשות להמיעוט לעשות החלטות בלי הסכמת הרוב. ואם נדון מדברי הרשב"א אלו, אז נבוא למסקנא שאף אלה הרבנים שמסופקים בדבר ואומרים איני יודע, מעכבים את החלטת הרוב, וכמו שכתב להדיא דאף אם האחד אומר איני יודע לא יוכלו הרוב לדון. ולכן א"א להוציא ההיתר עד שיבואו רוב חשוב ממורי הוראה להאסיפה, והמיעוט הנשאר יבטלו דעתם[17] להרוב בפירוש.

ד) מה שכתב כתה"ר שאף אחד לא מצא מה לדחות את הבירורים שהוציאו בזה גדולי התורה, הנה זה רק דמיון והשערה[18], כי באמת ישנם כמה וכמה שמצאו מה לדחות, אולם מחמת טעמים וסיבות שונות לא באו בכתובים, אבל אין לידון שתיקתם כהודאה בשום אופן כלל[19].

או פשרה, ונשבעו שניהם לקיים עליהם כל אשר יאמרו ויגזרו עליהן אותן י'... ובין כך ובין כך נסתלק האחד מהם ולא רצה להיות עמהם...".

[16] מהיכי תיתי ליה להמחבר להוציא זאת מדברי הרשב"א, דהרי הרשב"א קאי היכא דנסתלק אחד מן מנין הנבררים שכבר התיישבו לדון, ופשוט. וצ"ל דהמחבר בא לחדש שכל אחד מרבני העיר נחשבים כ"נבררים". ואלו הרבנים שלא התיישבו לישא וליתן, נחשבים כ"נסתלקו". כך נראה ברור בדעת המחבר, וש"י.

[17] גם אם אמת הבנת המחבר דשפיר יש להוציא מדברי הרשב"א אלו, דכל רבני העיר נחשבים כ"נבררים" ואלו שלא יבואו להאסיפה יחשבו כ"נסתלקו", עדיין קשה, מהיכי תיתי ליה להמחבר רק דין זה "דאין יכולים להוציא **ההיתר** עד שיבואו רוב חשוב ממורי ההוראה להאסיפה והמיעוט הנשאר יבטלו דעתם", הרי דינו דהרשב"א דאין הולכין אחר הרוב אלא מתוך משא ומתן של כולם חל על שני הצדדים בשוה, הן כשרבו "המזכין על המחייבין" והן כשרבו "המחייבין על המזכין". ולפ"ז כי היכי שלדעת המחבר אין להוציא היתר ע"פ רוב עד שהמיעוט הנשאר יבטלו דעתם, הכי נמי אין יכולים להוציא איסור בטרם שהמיעוט הנשאר יבטלו דעתם להרוב בפירוש.

[18] כלומר, "זה – מש"כ כתה"ר – הוא דמיון והשערה", ועיין לעיל הערה 12 והבן.

[19] תיבת "כלל" חוזרת על עצמה פעמים הרבה בדברי המחבר (לאפוקי לשונות של "אפשר" ו"אולי") הוא מחמת גודל במיחותו העצומה בצדקת קנאותו הגדולה, כמבואר לעיל הערה 10.

ה) **בענין**[20] מפולש משער לשער, שכתה"ר טרח להעמידני על הבירור[21], האמת אגיד ולא אכחד שבמחכתה"ר לא נתבארו לי הדברים כלל, וכתה"ר לא הביא שום ראי' לבאורו, רק חזר ואמר שהפירוש הוא כך, ואני אומר שאפשר אינו כך, אלא כל רה"ר המפולש משער לשער של אותו רה"ר עצמו, אפילו אם אינו הולך מקצה העיר ועד קצהו, זהו רה"ר דאורייתא. וכן אמר לי ביחוד הגאון מהר"ם פיינשטיין שליט"א[22] שענין מפולש משער לשער לא נתברר כראוי בפוסקים, ואין לנו ידיעה ודאית מהו[23], וצריך לחשוש לכל הספקות והחששות שאפשר להיות בזה.

ומה[24] שהביא כתה"ר ראי' מדברי הרמב"ן בעירובין דף נ"ט, אין הראי' מוכרחת, שהרמב"ן כתב שמבוי אחד הולך מתחלת המדינה עד סופה עכ"ל, משמע מדבריו שמיירי במקרה שמבוי

---

[20] בדפוסים הקודמים זייפו ושינו את לשון זקינם המחבר, ושם נדפס בזה"ל:

בענין מפולש משער לשער, במחכ"ת לא ביאר לי במכתבו שום חדשות כלל, ועדיין הספק שלי במקומו עומד, כי כל רה"ר **המפולש משער לשער** אפילו אם אינו הולך מסוף העיר עד סופה (בדפוס שני הוסיפו כאן: רק שאינו סתום) זהו רה"ר דאורייתא, ומה שכתה"ר כתב שאין (בדפוס שני נשמט כאן מלת "שאין") הכוונה שרחוב רה"ר הולך מקצה העיר עד קצהו, לא הביא כתה"ר שום ראי' על פירושו זה, ואני עדיין על משמרתי שהדבר בספק הוא עומד. וכן אמר לי ביחוד הגאון מהר"ם פיינשטיין שליט"א שענין מפולש משער לשער לא נתברר כראוי בפוסקים וצריך לחשוש לכל הספקות בזה.

[21] תוכן ביאורו של הר"מ כשר בהגדרים של הלכה זו שבעינן מפולש משער לשער, הלוא הם כתובים בספרו דברי מנחם. ושם נמצאת (בסי' י"ז) תגובתו על מכתבו הראשון של המחבר (המודפסת לעיל בסי' ב'), וז"ל הרב כשר:

"**ואחרי שהסבירו לו** (להמחבר) **את הענין עם הציור הנ"ל** (המודפס באריכות ב"נועם" חלק ה', ומועתק בספר דברי מנחם) **כתב שוב** (המחבר בתשובה זו שלפנינו)".

[22] זצ"ל. ובספר דברי מנחם סי' ג', כשמעתיק את התשובה הנוכחית של המחבר, השמיט ממנה את שמו של הגר"מ פיינשטיין, ובמקומו ציין בשולי הגליון (שם הערה 2) וז"ל:

"השמטתי שמו של גאון זה, משום, שאחר שהראו לו קונטרס הנוכחי (שהיתה אז מודפסת ב"נועם" ה"ה עמוד פ"ב–צ"ח) אמר (הגר"מ פיינשטיין) **שמעולם לא אמר** דברים כאלו, ושבכלל **אין שום מקום כלל לפירוש של רב זה** (המחבר), והדבר פשוט וידוע שבניו יארך אין שעריה מכוונים" עכ"ל.

[23] המעיין באג"מ או"ח א' סי' ק"מ, יראה ברור דכל נבוכתו של הגר"מ פיינשטיין הוא **במקור** דין מפולש ("תמוה על הרמב"ן מנא ליה דבר חידוש כזה... והא אין ללמוד מדגלי מדבר, שגם שם מנא ליה שהיו מכוונות", וכן תמה על המג"א), אבל **מה זה** מפולש משער לשער לא הי' נבוך כלל, וכמש"כ הרב כשר משמו ד"הדבר פשוט וידוע שבניו יארך אין שעריה מכוונים".

[24] בדפוסים הקודמים זייפו ושינו את לשון המחבר, ושם נדפס בזה"ל:

ומה שהביא כתה"ר מדברי הרמב"ן בעירובין דף נ"ט ע"א וז"ל בא"ד הילכך כל מבוי שמפולש בשני ראשין ומכוון עד חוץ למדינה ורחב שש עשרה אמה הוא רשות הרבים גמורה בכל עיירות ובכל הכפרים שבעולם עכ"ל) אין ראי' משם שיש לפרש כוונת הרמב"ן (בדפוס שני הוסיפו כאן: דמיירי באופן) שמבוי **אחד** הולך מתחלת המדינה עד סופה, ואז בודאי צריך המבוי הזה להיות מפולש מסוף המדינה עד סופה, אבל בעיר ובמדינה שיש בה כמה מבואות המפולשים (בדפוס שני הוסיפו כאן: ובין הכל הולכין עד חוץ למדינה) כל מבוי הרחב ט"ז אמה וכוקעים בו ס' רבוא ומפולש (בדפוס שני הוסיפו כאן: כל א' מהן) משער לשער, יש לדונו כרה"ר דאורייתא, ועדיין הדבר בספק הוא עומד, וכיון שכל ההיתר תלוי בפרט זה בעיקר, לכן כל זמן שהרבנים הגדולים דמנהטן לא יגלו דעתם **בפירוש** שאין שום

אחד ממלא כל העיר מתחלתה ועד סופה בלי הפסק כלל, ואז בודאי צריך להיות מפולש בלי שום עקמומית מתחלת המדינה עד סופה, אבל במקרה שהמבוי אינו ממלא כל אורך המדינה אבל מפולש לעצמו ופתוח משני צדדיו בלי שום עקמומית גם מבוי כזה יחשב לרה"ר דאורייתא, ואין לנו ראי' מדברי הרמב"ן להיפך מסברא זו, וכיון שכל ההיתר תלוי בעיקרו בבירור ענין זה של מפולש משער לשער, לכן כל זמן שהרבנים מורי הוראה דמנהטן לא יסכימו בהחלט ובודאיות ברורה וגמורה בלי שום חשש ופקפוק כלל שאין שום מבוי מפולש במנהטן[25] אפילו מבוי אחד א"א לסדר תקון העירובין כלל.

מה שכתה"ר האריך בענין זה[26] אין זו נוגע לענייננו כלל, כי דן רק בטעם מפולש ומקורו בש"ס ופוסקים, אבל **מה זה מפולש על זה לא ביאר כלום**[27].

מכל הנ"ל מבואר[28] שגם החשש שלי בענין הגשרים המפולשים עדיין במקומו עומד, ובפרט הגשרים ההולכים מעיר לעיר. ומה שכתה"ר קורא חשש זה בשם "בלבול", באמת

מבוי מפולש במנהטן, ופשט (בדפוס שני הדפיסו כאן: כי פשט) מפולש הוא דוקא מקצה עיר מנהטן עד קצהו ואם לאו אין זה מפולש, א"א לדבר כלל מהיתר ותקון עירובין במנהטן.

[25] עיין לעיל בהערה 22 231 שדעת הגר"מ פיינשטיין הי' בהחלט ובודאות ברורה וגמורה (בלי שום חשש ופקפוק כלל) שמנהטן **אין** שעריה מכוונים.

[26] בב' דפוסים הקודמים נעשו כאן מעשי זיוף מבישים. דהנה בדפוס ראשון שתלו המדפיסים כאן בדברי המחבר תשעה מילים נוספים בזה"ל:

מה שכתה"ר האריך בענין זה **במכתבו והביא טעמו ובאורו של הרח"ג מהר"ם כשר שליט"א** אין זו נוגע לענייננו כלל....

וטעמם וניסוקם של המזייפים בזה הוא פשוט, ע"פ המבואר לעיל בהערה 1. ואילו בדפוס השני (כרם ביבנה) המשיכו גם הם במעשה הזיוף הנ"ל, אלא שמתוך אותם תשעת המילים השתולים, קצצו שני מילים ובזה"ל:

מה שכתה"ר האריך בענין זה **במכתבו והביא טעמו ובאורו של מהר"ם כשר** אין זו נוגע לענייננו כלל....

הרי שבטלאי ע"ג טלאי האחרון הלזה שהשמיטו את שני התוארים (הרח"ג ושליט"א) גילו את אשר עם לבבם, דחרפה הוא להם היום שהמחבר עמד בקשר מכתבים עם הרב כשר, וע"כ שלחו את ידם והדפיסו את תשובת המחבר הלזה כאילו נכתב להגרי"ד מאסקאוויטש, בחושבם שעי"ז ישתקע וישתכח הענין.

וכמה יש לתמוה על המדפיסים הנ"ל שהשמיטו תואר בסיסי כמו "הרה"ג" (על בעהמ"ח דברי מנחם), בשעה שהגרי"א הענקין זצ"ל (שהמחבר החשיבו לחד מגדולי דור הקודם וכתב עליו להלן בסי' ה' "מי ירהיב בנפשו עוז להלוק") כתב על הרב כשר במכתבו "הגאון **שר התורה**", ראה לעיל בהערה 3.

[27] בדפוסים הקודמים תיקנו לשון המחבר כאן בזה"ל:

כי דן רק בטעם מפולש ומקורו בש"ס ופוסקים, אבל מה זה מפולש **לא הביא על זה שום ראי' כלל.**

[28] בדפוסים הקודמים שינו (ותיקנו) את לשון המחבר, ושם נדפס בזה"ל:

מבואר (בדפוס שני הוסיפו כאן: גם מבואר) שגם החשש שלי בענין הגשרים המפולשים עדיין במקומו עומד, ומה שכתה"ר קורא חשש זה בשם "בלבול", הנה באמת אני מבולבל בענין זה, כיון שלא מצאנו

אני מבולבל[29] בענין זה דמפולש, כיון שלא מצאנו באור נכון ומפורש בדברי הראשונים וגדולי האחרונים מה הם הגדרים של מפולש. אולם ידע נא כתה"ר שליט"א שאין אני יחיד בבלבול זה, אלא גדולים וטובים ממני מבולבלים בו ואין להם ידיעה ברורה בזה. וכבר אמר ר' יוחנן במס' גיטין "וכי בשביל שאנו מדמין נעשה מעשה". ואיך אפשר להוציא פסק הלכה שאין שום רה"ר דאורייתא בכל עיר מנהטן שבוקעין בה מליוני[30] אנשים[31] בכל

ביאור נכון מפורש להדיא בדברי הראשונים וגם גדולי האחרונים לא ביארו דבר זה כלל, ואיך אפשר להוציא היתר לאיסור חמור כזה על סמך הסברות והשערות בלבד, וכבר אמר ר' יוחנן במס' גיטין (י"ט ע"א) "וכי בשביל שאנו מדמין נעשה מעשה". ואיך אפשר לומר בבירור גמור שבעיר כה גדולה אין שום רה"ר דאורייתא בשעה שבוקעין בה בכל יום מליוני אנשים, ולענ"ד אם נדייק היטב נראה שנמצא בה כל מיני רה"ר דאורייתא שמנו חז"ל, ועכ"פ מספיקא לא נפיק.

[29] בדברי מנחם סי' י"ז מגיב על דברי המחבר בזה"ל:

"הנה מקור הבלבול של הפירוש הנ"ל הוא שלא עמד על ההבדל אם מדברים מסתם רה"ר שאין לו חומה אז יש שיטות כמו שהבאתי לעיל דלא בעינן מכוונים אלא מפולשין גרידא הוה רה"ר, אבל במקום שיש חומה הרי מתבטל הרה"ר, אז הדין שאם יש אפילו רחוב אחד שעובר מקצה העיר ועד קצהו באופן ישר והשערים מכוונים זה כנגד זה באופן שישנם רק שתי מחיצות, כבר יש עלי' ועל כל הרחובות הפתוחים אלי' דין רה"ר, וצריכים דלתות נעולות או ראויות לנעול. ולפ"ז מנהטן שיש לה מחיצות מסביב ואין אף רחוב אחד ישר מקצה העיר לקצהו באופן ששעריה מכוונים ממילא שאין לה דין רה"ר, והרב הנ"ל שנסתבך בציור הדברים בא לידי החלטה מוזרה שאין לנו ידיעה ודאית כו' בזמן שהדברים פשוטים וברורים לכל מעיין כראוי".

[30] נראה מכאן, דהרב המחבר סבר שגם בעצם המושג של "רשות הרבים" יש בה כמה וכמה דרגות, דהיינו שהמנין של ס' רבוא היא רק דרגת המינימום של רה"ר, ואם יש יותר אזי היא רה"ר גדולה יותר. אך אם יש בה הרבה יותר, ומה עוד אם יש בה "מליוני" אנשים, מאן חשיב ומאן ספין לשער גודל תוקף ועוז רה"ר אלימתא ונשגבה כזו. ואשר על כן תמה המחבר "איך אפשר להוציא פסק הלכה שאין רה"ר דאורייתא בכל עיר מנהטן שבוקעין בה **מליוני** אנשים בכל יום"...

[31] בדברי מנחם סי' י"ז מגיב על דברי המחבר בזה"ל:

"אם הי' קורא כראוי את הקונטרסים שהזכרתי בראש דברי לא הי' כותב כן. מה שבוקעין ריבוי של אנשים, זה לא עושה המקום לרה"ר. כי למשל ברכבת תחתית אפילו נוסעים מיליוני אנשים לא הוה רה"ר, משום שהוא רה"ר מקורה ומוקף מחיצות. וכן כשהולכים חצי מיליון אנשים לא הוה רה"ר מן התורה, אע"פ שחצי מיליון הוא ג"כ ריבוי של אנשים, משום שכן היא ההלכה לרוב הראשונים דבעינן ששים ריבוא, ועל יסוד הלכה זו נפסק בשו"ע שאין רה"ר בזה"ז. אותה ההלכה היא לענין שערי' מכוונים, שאם אין שערי' מכוונים והיא מוקפת חומה לא הוה רה"ר כמו בשערי' מכוונים ויש חצי מיליון, זו הלכה וזו הלכה. ולא עוד אלא שעל היתר ששים רבוא הרמב"ן ועוד ראשונים חולקים והרבה פוסקים כתבו שבעל נפש יחמיר על עצמו, ועל שערי' מכוונים הרמב"ן ושאר ראשונים אין חולקים".

והשווה למש"כ בספר דברי מנחם סי' י"א, שבאסיפת ועד הרבנים של ניו יורק רבתי שהתקיימה ביום כ' סיון תשי"ט, הועלה שם פרט חשוב, וז"ל: נשאלתי מרב אחד באסיפה זו, "כיצד אפשר לתקן עירוב במנהטן? הרי אם יש רה"ר דאורייתא, וזהי מנהטן, העיר היותר מרובה באוכלוסיה שבעולם כולו". והשבתי, חלות שם רה"ר אינו תלוי סתם ברוב אוכלוסין, כמו שיש לחשוב לכאורה. דין רה"ר דאורייתא הוא רק כשיש לה אותה הצורה ממש כרה"ר שהיתה במדבר עם כל פרטי' ודקדוקי' כפי שנמסרו בתורה שבע"פ... עכ"ל.

והנה יש הטוענים בוודאות שהרב שהעלה שאלה זו היה הרב מוואוידיסלאב וצ"ל (ראה כרם ביבנה סימן ל"ד עמוד סא). אכן לא ידענו אנה ואיפה מצאו הוודאות הזאת, ולדעתנו אפשר שיש לומר וודאות להיפך, שרב זה לא היה אלא המחבר עצמו, כמוכח מדבריו כאן בתשובה שלפנינו.

יום[32], ובכל אופן מספיקא לא נפיק[33].

ו) הפשט שלי בדברי הרמב"ן עירובין נ"ט בענין פלטיא נראה נכון בעיני, ואם כי כתה"ר אינו מסכים לו, אבל גם אני אינני מסכים לפירושו של כתה"ר, ומה יועיל הויכוח בזה, כל אחד מאתנו יחזיק בסברתו ופירושו[34], וכבר כתב הרמב"ן בעצמו בהקדמתו לספרו מלחמות שא"א להוכיח בסברא דבר ברור והדבר צריך תלמוד.

---

[32] בדברי מנחם סי' י"ז מגיב על דברי המחבר בזה"ל:

"עיקר תמיהה זו מוזרה מאד, ובודאי כוון לומר שסתם בני אדם שואלים כן, איך אפשר לומר שאין רה"ר בכל עיר מנהטן שבוקעין בה מיליוני אנשים בכל יום? התשובה על זה ישנה במשנה מפורשת בעירובין נט. דחכמים תיקנו דעיר של רבים בעיא שיור כמו שנתבאר לעיל מטעם היכר. ובריטב"א שם וז"ל ומעמא דאמור רבנן דעיר של רבים בעיא שיור ואין מערבין את כולה כתב רש"י ז"ל והרמב"ם ז"ל וכל הגאונים ז"ל דמשום הכירא הוא, דכיון דיש בה סרטיאות ופלטיאות ודרכים שהן רה"ר, אע"פ שכבר הכשירום ועשאום כרה"י של תורה ע"י לחי וקורה או דלתות הננעלות בלילה כו', מ"מ אכתי מחזי להו לעם הארץ שהוא רה"ר גמורה, כי היו סבורים לומר כשם שמותר לטלטל בכאן ולהוציא ולהכנים מן החצרות לכאן, כך הוא מותר לטלטל בסרטיאות ופלטיאות שחוץ לעיר ולהוציא ולהכנים להן מן המדינה, ואע"פ שכבר תקן שלמה ע"ה עירוב ושתוף מפני זה, מ"מ לא ירגישו עמי הארץ בדברי העירוב כשיראו כל בני העיר מטלטלין שם, ולפיכך עשו חז"ל גדר לפנים מגדר כו' ויעשו בה שום שיור וכו' ומפני טעם זה כל שאין בה רה"ר של תורה כו' אינה צריכה שיור, ע"כ.

ומבואר שאותם עמי הארץ, אפילו אם יש להעיר דלתות נעולות בלילה שזה כבר רה"י גמור, בכל זאת, הם אינם מבינים איך זה מפקיע את איסור רה"ר, וכן איך תיקון עירוב מתיר ההוצאה מרשות לרשות, סוף סוף הוא רואה מיליוני אנשים בוקעין בה בכל יום... וכן בניו יארק, אם הי' אפשר לסדר דלתות הראויות לנעול אצל הפתחים של הגשרים, נ"כ היו סתם בני אדם שואלים הרי בוקעין בה מיליוני אנשים ואיך אפשר לומר שאין זה רה"ר.

והתשובה היא, שהתורה שאסרה הוצאה בשבת מרשות לרשות, מסרה בתורה שבע"פ שדוקא בתנאים ושיעורים ידועים הוה רה"ר, ואם לאו דינה כברמלית, וחכמים שאסרו להוציא ממבוי למבוי או מחצר למבוי התירו על ידי שיתוף ועירוב... ובמנהטן שיש לה מחיצות מסביב ואין שערי' מכוונים, שיש לה דין כרמלית, ומועיל צוה"פ להתיר עם עירובין, ואם מותר ע"פ הלכה אז לא אכפת לן כמה מיליוני אנשים דורסין בה...

[33] ותימה, דהמחבר כאן הרי הודה בעצמו, דיתכן דהרה"ר היא בגדר ספק, וא"כ האיך פסק בוודאות בתשובתו להלן (סימן ד') את דינו של המטלטל דהוא מחלל שבת לכל הדברים, הרי מידי ספיקא לא נפקא, וספק לנו אי הוא בגדר מחלל שבת.

[34] דרך זו תוזר ונשנה בדברי המחבר בכל התשובה, וחידוש גדול מחדש לנו כאן המחבר בכללי הוראה, שכל שאחד שאינו מסכים (ואפילו בר בי רב דחד יומא שמקשה על הגדול, עיין לקמן בהתשובה), ויש לו סברא ופירוש אחר משלו, זה כלבד כבר משוי לי' ל"ספיקא דדינא", ועל כולם חל חובה להחמיר כדין כל ספיקא דדינא. אמנם לפי"ז צע"ג, האיך שייך כלל למורה הוראה בישראל להורות לטהר ולהכשיר בדיני דאורייתא, הרי בהחלט יתכן שהמצא ימצא איזה בר בי רב דחד יומא שיבין פשט אחר בדברי הפוסקים, וא"כ על כרחך חל על שאלה זו דין ספיקא דדינא שצריך להחמיר בה? וי"ל דדעת הרב המחבר ז"ל הוא, דכל זמן שלא נתוודע לנו שישנו מישהו הסובר פירוש אחר, א"צ לחשוש אולי המצא תמצא. אך בשום אופן כלל אין להקל במקום דידעינן שישנו בוודאות איזה בר בי רב דחד יומא, או איזה מגי"ש, שיש לו פשט אחר. ואפילו אם המורה הוראה בטוח שבעל הסברא השני טועה, עכ"ז כל זמן שבעל הסברא

ז) **מה** שכתב כתה"ר[35] שליט"א "שהרחובות שעומדים שם סוחרים למכור סחורותיהם ודאי שאין לזה בנוא יארק שם של "פלטיא גדולה" שאמרו בגמרא" עכ"ל, לא ידעתי אנה ואיפה מצא הודאות הזאת, ולדידי אפשר שיש לומר ודאות להיפך[36], שיש על זה שם של פלטיא גדולה, ולברר הדבר א"א כלל[37].

ח) **בדבר** חידושו של החזו"א (עירובין סימן מ"ג סק"ה) שבערים שישנן רחובות לכל האורך ורוחב יש להן תמיד ג' או ד' מחיצות עם פירצות ולא נחשב לרה"ר דאורייתא, ואני הקשיתי על זה שמתמיד היו כל הערים כן[38], וכתה"ר כתב שלא נכון לדחות דברי החזו"א וצ"ל במילים בעלמא ולא זו הדרך, הנה לא ידעתי למה נכון הוא הדרך להקשות על כל גדולי המפרשים והפוסקים ועל החזו"א אין נכון לעשות כן[39], והלא זו היא דרכה של תורה שניתן רשות אפילו לבר בי רב דחד יומא להקשות על הגדול, ועד שימצא תירוץ לקושיתו עדיין קושיתו במקומה עומדת[40].

מה שהביא כתה"ר ראי'[41] מדברי התום' עירובין כ"ב ע"א ד"ה חייב עליהן[42] לסברת החזו"א, לא ראיתי שם ראי' כלל, ואדרבא משם ראי' להיפך[43], שכתבו שירושלים היתה מפולשת מארבע

השני מחזיק בסברתו ופירושו ואומר הפשט-שלי נראה נכון בעיני, בכה"ג צריך המורה הוראה להחמיר. ומצוה גדולה לפרסם חידוש דין זה, כי אין העולם נוהגין להזהר בזה.

[35] כשמן חצף על פני המים עולה ומתגלה כאן מעשה זיוף הנ"ל (בהערה 1) עוה"פ, דהרי עפ"י ב' הדפוסים הקודמים נכתבה תשובה זו ע"י המחבר להגרי"ד מאסקאוויטש, ובאמת הדברים שהמחבר מעתיק כאן ומסיים בעכ"ל אינם לשונו של הגו"יד"מ, אלא של הגר"מ כשר (עיין לעיל סימן א' ובהערה 17. וכנראה שהמדפיסים פשוט "שכחו" להגיה ולשתול כאן את המילים "הביא מהמהר"ם כשר". עיין לעיל בהערה 26.

[36] כמבואר לעיל בהערה 14.

[37] וכמבואר לעיל הערה 34 דלכן הוי "ספיקא דדינא" שעל כולם הל חובה להחמיר.

[38] לתשומת לב שהמחבר כותב כאן בבטחה ש"מתמיד היו כל הערים כן". ועי' לקמן בהערה 46.

[39] מדברי המחבר כאן נראה שלא עלתה על דעתו להבין, שטענת הרב הכותב עליו אינו אם נכון להקשות או לא, אלא דא"א לדחות "במילים בעלמא" שאינם בגדר "קושיא" כלל, ובפרט דבריו של גאון הגאונים שר התורה החזו"א זצ"ל, מרא דכולא מסכתא עירובין, אשר הגאון רשכבה"נ מוהרח"ע מווילנא זצ"ל לא רצה להורות בעניני עירובין בפאריז עד שיסמוך עליו גם החזו"א (עי' להלן בסימן ד' בתשובה שתחת ידי המחבר), הרי כל הרואה את דברי המחבר כאן יעמוד משתומם איך מזלזלים בדברי החזו"א לדחותם בקש במילים בעלמא כאלו, שאין בהם לא קושיא ולא ריח של קושיא. ואכן אין זה הדרך כלפי כל גדולי המפרשים והפוסקים.

[40] וכמבואר לעיל הערה 34.

[41] מש"כ כאן המחבר שהרב הכותב הביא ראי', הוא פלא עצום, דבין אם הרב הכותב הי' הרב כשר או שהי' הגרי"ד מאסקאוויטש (ראה לעיל הערה 1), הלוא ראי' זו לא נזכרת כלל בספריהם.

[42] כן הלשון בכל הדפוסים, אבל צ"ל: חייבין עליה.

[43] ופשוט, וכדלעיל בהערה 14.

צדדין לדעת ר"י ומכ"ש לחכמים, משמע מדבריהם שרחובות כאלו אינם מחיצות עם פירצות, וזה הוא שלא כדברי החז"א[44].

ומה שהביא כתה"ר ראי' מדברי התום' הללו שירושלים היו שערי' מכוונים מד' צדדין, הנה זה דבר פשוט ומי אמר אחרת, אבל מה הפשט של שערי' מכוונים, אם דוקא מקצה העיר עד קצהו או מקצה רה"ר עד קצהו, זה אינו מבואר בתום'[45], ואין לכתה"ר שום ראי' משם לסברתו ופירושו.

מה שכתב כתה"ר כענין זה "מי יימר שהרחובות היו בנויים באופן שהעומד מרובה על הפרוץ אולי להיפך" עכ"ל, גם אני אומר מי יימר[46] שהיו בנויים כמו שכתה"ר רוצה, אולי להיפך[47], והדבר בספק הוא עומד[48], וא"א לברר.

ט) בענין החששות הצדדיות[49] שיש בתיקון עירובין במנהטן לא יהיו קלים בעיני כתה"ר, ורבים מגדולי הרבנים ומורי הוראה חוששים הרבה להם, ואין לדונם כדברים של מה בכך, ומכשולים גדולים יכולים לצאת מהם עד שיהי' הפרוץ[50] מרובה על העומד, ואז ממילא יבטלו[51] העירובין.

---

[44] הפלא ופלא, דהרי כל המעיין בספר חוז"א יראה שכתב וז"ל: "ואף למש"כ תוס' כ"ב א' ד"ה חייבין, דאמצע הפילוש לא חשיב מחיצות, היינו דוקא לר"י דלא סגי לי' בשם ד' מחיצות, אבל הכא לרבנן קיימינן. ועוד דהכא עדיף, שלרחוב הב' יש ג' מחיצות" וכו' עיי"ש. ועל כרחך צ"ל דהמחבר פשוט לא ראה דברי החזו"א בפנים ספרו.

והשתא, כיון דאתינן להכא, תמה תמה נקרא על סילוף מדפיסי דפוס שני (הוצאת כרם ביבנה) שאמנם כן טרחו להעתיק לשון החז"א (בהערה ג שלהם), אך סיימו דבריו בעכ"ל באמצע לשונו, ממש בדיוק לפני דבריו שהבאנו לעיל, אשר דן בדברי התום' אלו הנוגעים לענין. הרי מהא גופא ראי' שהמדפיסים ידעו היטב טעותו של המחבר, אלא שבהחלט ובודאות גמורה וברורה טשטשו את הענין בזדון, כדי לסמם את עיני הקורא כדי שגם הוא לא יטרח לעיי' בספר חוז"א. וכוונתם של המדפיסים ניכרת מתוך מעשיהם, ודבר שפתים אך למותר.

[45] לא זכינו להבין כלל ספיקו של המחבר, דהנה לשון התוס' בד"ה הנ"ל הוא: "ירושלים היתה מפולשת מארבע צדדין", הרי שהעיר היתה מפולשת ולא שרשויות הרבים שלה היו מפולשות, ופשוט (וכך הבין גם באג"מ הנ"ל).

[46] עי' לעיל הערה 38 שהמחבר קובע בביטחה שמתמיד היו הערים כן, ודלא כהחזו"א, וכאן חזר מבטיחותו הוודאית בסגנון בנין הרחובות מאז ומקדם, והרחובות בספק הם בנויים ועומדים.

[47] עיין לעיל בהערה 14.

[48] וכמבואר לעיל בהערה 34.

[49] כגון שיבואו אנשים לקנות עיתונים וכיו"ב. ועי' בספר דברי מנחם סי' י"ב אות י"ז דמונה שם כל החששות הצדדיות בזה.

[50] בדפוס שני הוסיפו כאן תיבת [בדת].

[51] יש להסתפק בכוונת המחבר, אי כוונתו יבטלו, דקאי על פורצי הדת – המרובים על העומד – שברוב רשעותם יבטלו העירובין בכוח הזרוע, או הכוונה יבטלו העירובין, והיינו שהמכשולים הגדולים שיכולים לצאת מהחששות הצדדיות שיש

י) מה[52] שכתה"ר חושש לאלה העבריינים המוציאים משא ביום השבת ודואג[53] לתועלתם להצילם מחילול ש"ק, הנה לפי דעת כתה"ר וחבריו שברור להם הדבר כשמש בצהרים שאין שום רה"ר דאורייתא בכל עיר נוא יארק, וכל איסור הוצאה שם הוא רק מדרבנן[54], וגם אפילו דרבנן אין שם[55], א"כ כבר נתקנו העבריינים, ומדוע צריכים לפרסם[56] דוקא את ההיתר[57]. אולם לאידך גיסא אם תפרסמו ההיתר בגלוי, תדעו שמקבלים אתם אחריות של מאות ואלפים שומרי תורה ומצוה אשר היו נזהרים באיסור הוצאה כדת של תורה ועכשיו יסמכו עליהם וירבו בהוצאה[58].

בתיקון עירובין, יגרמו לפרוץ מרובה על העומד [בדת] עד שר"ל כבר לא יהי' עבור מי שישתמש בעירובין ועי"כ יתבטלו, וצ"ע וה' יאיר עינינו בתורתו.

[52] הגירסא שלפנינו הוא עפ"י המובא בדברי מנחם סי' י"ז, ואילו בדפוסים הקודמים שינו (ותיקנו) את לשון המחבר, ושם נדפס בזה"ל:

> מה שכתה"ר חושש לאידך גיסא לאלה העבריינים המוציאים משא ביום השבת להצילם מאיסור זה, הנה לפי דעת כתה"ר שבעיר מנהטן אין שום רה"ר דאורייתא כלל, וכל איסור הוצאה שם הוא רק מדרבנן, וגם אפילו דרבנן אין שם, א"כ אינם מקבלים שום אחריות על העבריינים, אבל (בדפוס שני הוסיפו כאן: לדעת האוסרים) אם יפרסמו היתר ההוצאה בגלוי ויבואו רבים אשר היו נזהרים בשמירת ש"ק כדת ולא הוציאו שום משא מבתיהם ביום השבת ועכשיו יבואו גם הם להוציא משא ביום ש"ק אז ידעו שמקבלים עליהם אחריות שיסמכו רק על כתה"ר וחבריו.

[53] ראוי לציין פה שבשנת תש"ב דרוש דרש אבי המחבר הגר"ח ביק ז"ל באסיפת וועד הרבנים דניו יארק רבתי לתקן עירוב במאנהעטען, **בדואגו** על מצב היהדות בכלל ובענין שמירת שבת בפרט בניו יארק. עי' ירחון "המסלה" שנה ז' חוברת ד–ה–ו עמוד 18, (המודפס בקונטרס "מאז ומקדם" בהערה 62).

[54] לפני שתיקנוהו בעירוב.

[55] לאחר שיתקנו שם עירוב.

[56] עצה זו מקורה מהאדמו"ר מוהרמ"מ מליובאוויץ זצ"ל (ראה אגרות קודש ו'–פ"ד).

[57] ב"נועם" חלק ה' עמ' קד ואילך האריך הרב כשר לענות להמחבר שלא לפרסם ההיתר, שזה הוא נגד יסודי תיקון חז"ל במצוה זו. ומה עוד שלדברי הראשונים תיקון עירוב הוא משום עונג שבת (כוזרי מאמר ג, ז) או משום אחדות בין אדם לחבירו (מהרש"א סוף עירובין), א"כ בודאי אינו מן הנכון לעשות עירוב ולא לפרסמו, עיי"ש.

ומה שכותב המחבר ש"כבר נתקנו העבריינים ומדוע צריכים לפרסם", כותב הרב כשר שאם לא יפרסמו יהיו העבריינים תמיד בכלל הא דמבואר בנזיר כג. מי שחושב לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה שצריך כפרה. אבל לאמיתו, מאריך שם הרב כשר, שתיקון העירוב אינם בשביל סתם "עבריינים" בלבד, אלא לבני אדם יראים ושלמים שנכשלים באיסור הוצאה, וכלשון המאירי בעירובין עה: שראוי **לחסידים** לערב שמא ישכחו ויוציאו. וכמ"ש החתם סופר (או"ח סי' צ"ט) שא"א בשום אופן לקהל ישראל לשמור שבת כהלכתו ולשמור ב"ב בכל יום השבת מבלי להוציא מפתח ביתו החוצה דברים קטנים ומטפחת.

[58] עיין "נועם" שם (עמ' קב) שהניב הרב כשר על דברי המחבר אלו בזה"ל:

> גישה זו מוזרה מאד, איך לא זכר הרב הנ"ל שכל אלה מאות תשובות שישנם בספרי האחרונים שהשתדלו לתקן עירובין במאות עיירות בעולם, הי' על סמך שאין ס' רבוא ואין רה"ר מה"ת בזה"ז רק מדרבנן כמבואר בשו"ע או"ח, ובכל זאת לא חששו לומר כדבריו בשביל מי מתקנים אם בשביל העבריינים הרי אינם עוברים רק באיסור דרבנן, ולהיפך כשיעשו עירוב יגרמו שמאות ואלפים שומרי המצוה יטלטלו בשבת, בזמן שיש הרבה ראשונים ואחרונים חולקים וסוברים שלא בעינן ס' רבוא... ואעתיק לו מ"ש שני גדולי האחרונים. בשו"ת נפש חיה סי' כ"ו בענין תיקון נשרים, שרצה להתיר

אני על משמרתי אעמדה ולאלה הסומכים על הוראתי אגלה להם בפירוש שלא יסמכו על היתר התקון ויזהרו שלא להוציא שום משא ביום ש"ק כמאז ומקדם[59].

משה צבי ארי' ביק

הגשרים בלי צורת הפתח, וזה לשונו: "ולדינא בעיר שרבו המתפרצים ומושאים משאות ביום השבת בפרהסיא שחלילה דינם כמחללי שבת בפרהסיא, צריכים אנחנו לגבב כל הקולות שאפשר להקל... ובשו"ת אבני נזר או"ח סי' רס"ו כתב, שאלה המתעקשים מלהעמיד עירובין (ע"י תיקון הדלתות, אע"פ שהיו גדולים שחלקו עליו בתוקף נגד ההיתר של דלתות) לדעתו הם מחטיאים את הרבים ועתידין ליתן את הדין, ומי זה שלא יזדעזע לקרוא דברים כאלה. וכן הביע דעתו בכמה שאלות בהל' עירובין, כגון בסי' רמ"ה: "וההכרח לעשות ספק ספיקא שמא אין רה"ר... כי מה שמתירין מכח ספק ספיקא הוא אצלי מחמת הדחק הגדול שאם לא יהי' עירובין יבואו לפרוץ איסור שבת לגמרי חס ושלום, על כן כל מה שיכולין לעשות צדדים להתיר מחוייבין לעשות". שם סי' רמ"ו: א"א להכשיר רק מכח ספק ספיקא והוא היתר בדוחק, עם כל זה... חלילה להפריע מלהעמיד".

[59] הנה פשוט דאין כוונת המחבר כמנהג ישראל "כמאז ומקדם" שנהגו ישראל לתקן עירובין בכל מקומות מושבותיהם, אלא כוונתו כמאז ומקדם של "אמעריקע" בטרם קנתה בה שביתה היהדות החרדית. ומסתמא נוסח הקו"ק שהופיע על רחובות קריה דק"ק בארא פארק בחורף תש"ם ש"אין לטלטל **כמאז ומקדם**", נערכה ע"י המדפיסים הקודמים של שו"ת מהר"ם ביק, כי מקורה מפסק המחבר כאן, ומבוססת על תשובה זו.

קבץ נא וספור את ההבדלים

בין כת"י הרב המחבר ז"ל ובין המודפס ע"י בני משפחתו

הרב משה צבי אריה פיק

RABBI M. BICK

1547 – 55TH STREET

BROOKLYN, N. Y. 11219

כרם סימן כ"ו כיבנה יט

סימן כ"ו

ג

י"ט תמוז תשי"מ

לכבוד הרב המופלג בתוי"ש מוה"ר ישעי' טובי' הלוי דירעקטאר שליט"א

כ"ת כותב לי ששמע שאני מכת האוסרים, הנני להודיע שאין כאן "כיתות" אלא הלכות, והלכות עירובין אינן תלוית בעיירות גדולות אלא ברשויות (א) ומפורש שנינו במסכת עירובין דף ו' ע"א שלערב רשות הרבים צריך לעשות דלתות דוקא והיתר צורת הפתח הוא רק במבואות וכמו שאמר בעמוד ב' שם רב יהודה במבואות המפולשין אבל ברשות הרבים צריך דלתות דוקא וכמבואר שם בגמרא ומוסכם מכל הפוסקים ואין בזה שום חולק, אך מה היא רשות הרבים יש בזה פרטים רבים ומבואר במס' שבת דף ו' ע"א וע"ב וכן במס' עירובין, שם אולם בפרט אחד נחלקו בו הפוסקים הראשונים דהיינו שלכמה פוסקים כל רשות שמצויים בו רבים בלי שום מספר הוי רה"ר, ולהפוסקים אחרים צריך שיהיו בו ששים רבוא דוקא שיהיי רה"ר גמורה ושתי הדיעות מבוארות בשו"ע סימן שמ"ה סעיף ז', ועיי"ש בט"ז ומג"א שנחלט הדין להקל דאם אין שם כ' רבוא אינו רה"ר ומטילא א"צ דלתות וניתר בצורת הפתח, אבל בעיר שיש בה ששים רבוא היא רה"ר גמורה וכדי להתיר בה הטלטול צריך דלתות דוקא, ולית מאן דפליג בזה, ומה שכתבו הראשונים שאין לנו רה"ר בזמה"ז זהו מפני שבימים הקדמונים לא היתה עיר מצוי שיהיו בה כ' רבוא ולכן אינה רה"ר, אבל בזמננו בעיירות הגדולות שיש בהם כ' רבוא הוי רה"ר לכל הדעות ולכן אי אפשר להתיר בה הטלטול ע"י צוה"פ אלא ע"י דלתות דוקא.

והנה ישנם כאלה שחושבים שצריך שיעברו כ' רבוא בכל רחוב ודוקא אז הוי רה"ר גמורה, אולם ברש"י עירובין דף ו' ע"א ד"ה רשות הרבים כתב בפירוש ועיר שמצויין בה ששים רבוא, וכן בדף נ"ט ע"א ברש"י ד"ה עיר כתב "עיר של יחיד שלא היו נכנסין בה תמיד ששים רבוא" משמע להדיא דתלוי בעיר ולא ברחוב ואם נכנסין בעיר כ' רבוא

האם תוכל לספור את מספר הזיופים בקטע הראשון בלבד?

בתשובה זו ישנם יותר מ-150 שינויים !!

(לא באותיות, אלא במילים ומשפטים שלימים).

הסיבות לזיופים הללו, <u>מדוע</u> גרעו והוסיפו והחליפו
לשנות את הלשון והתוכן של תשובת זקינם ז"ל
מתבארים היטב בהערות והארות לתשובה זו
המודפסת בכרך ב' חלק או"ח סי' ד'

אם לאביהם-זקינם העיזו לעשות כזאת,
לרבנים אחרים, ולציבור הרחב, לא כל שכן !!!
האם נשאר להם עוד טיפת נאמנות לגבי כל שאר פרסומיהם נגד העירוב ?!

בעזהשי"ת

Eruvin in Brooklyn

An Overview of the Pertinent Halachic Issues

Published by
Vaad Ha'Eruv of Kensington
Brooklyn, New York
Nisan 5764

בעזהשי"ת

Eruvin in Brooklyn

An Overview of the Pertinent Halachic Issues

Table of contents:

- Letters of Approval
- Introduction
- Where We May Carry On Shabbos
- What is a Reshus Ha'yachid
- What is a Tzuras Ha'pesach
- What is a Reshus Ha'rabbim
- Why Brooklyn Is Not a Reshus Ha'rabbim
- Hagaon Rav Moshe Feinstein zt"l's Approach to Eruvin
- Rav Moshe Feinstein zt"l Respected the Halachic Opinions of Other Poskim
- Sholom and Machlokes
- Comparing Eruvin With Other D'Oraysas
- The Mitzvah and Obligation of Eruvin
- Boundary Map of the Kenisngton Eruv

Published by
Vaad Ha'Eruv of Kensington
Brooklyn, New York
Nisan 5764

Rabbi Benzion Y. Wosner
Rosh Beis Din Shevet Halevi
Monsey – Beit Shemesh

בנציון יעקב הלוי ואזנר
אב"ד דבד"ץ ובית הוראה שבט הלוי
מאנסי – בית שמש

11 Emes Lane • Monsey, NY 10952 • (845) 425-4946 • Fax (845) 426-3955

בעזהי"ת עש"ק זכור התשס"ד

אישור והכשר

חבר אני לכל אשר יראוך, ה"ה קבוצת אברכים יראי ה', אשר זה זמן רב ביקשוני להביע חו"ד העניה **ע"ד כשרות העירוב שהקימו ברוב ס"ד באיזור קנסינקטון שבברוקלין ניו יורק**, והנה אחרי סיור מקיף ובדיקה יסודית נוכחנו לדעת שהעירוב אשר הקימו, הוא מוכשר ומהודר עצהיו"ט כדת וכהלכה, ועיקרו מיוסד על יסוד היתר שאר העירובין שהקמנו בכמה עיירות, דהיינו שרובו מוקף מחיצות גמורות שנעשו בידי אדם, המקיפות את האיזור מד' צדדיו, והפירצות המועטות שנשארו, נסגרו בצורות הפתח מיוחדים ומהודרין מאד, ומאחר שהאיזור רחוק מלהיות רה"ר דאורייתא מכמה וכמה טעמים, על כן אחרי שכירת רשות השלטונות, והנחת הפת לעירובי חצירות, **ומינוי משגיחים נאמנים ויראי ה' לבדיקת העירוב מדי שבוע, הסכמנו להכשיר עירוב זה כדת של תורה וכנהוג**, ומסורת היא לנו מאבותינו ורבותינו ז"ל, שהקפידו מאז ומעולם לערב בכל קהילות ישראל ומושבותיהם, וכעדות הרא"ש ז"ל ושאר כל הפוסקים [ונתבאר בעז"ה בתשובתינו], ובראשם מרן הח"ס ז"ל, שיצא בכל תוקף ועוז, **ע"ד החוב והמצוה הגדולה המוטלת על כל רב וקהל בישראל להקים עירובין**, כדי למנוע חילול שבת מחד, ומאידך לגרום לעונג שבת לישראל קדושים.

מעתה זאת למודעי, שמהיום והלאה ראוי לכל בני קהלתכם הק' שבאיזור קנסינגטון, ולכל אשר בשם ישראל יכונה, לרבות ת"ח ויראי ה' המהדרים ביותר, לטלטל באיזור זה המעורב ,ע"פ שירטוט מפת העירוב, ללא שום חשש ופקפוק כ"ד, **ומצוה גדולה מאד לעודד ולסייע בידי העסקנים היק', שלוחי דרחמנא ושלוחי דידן, המוסרים נפשם מאודם וזמנם למען טובת הכלל**, ואחינו בני ישראל מקדשי שביעי יתענגו על רוב שלום, וכדאיתא בירושלמי שהעירוב מרבה השלום, ועונג שבת, ובזכות שמירת שבת נזכה בקרוב למאז"ל אלמלי משמרין ישראל שני שבתות כהלכתן מיד נגאלין בב"א.

תוקף כתב הכשר זה הוא לשנה אחת מתאריך הנ"ל

וע"ז באעה"ח

בנציון יעקב הלוי ואזנר

בן ציון י. הלוי ואזנר
מאנסי נ.י.
אב"ד דבד"ץ ובית הוראה "שבט הלוי"

Dear Neighbors:

We are pleased to present you with this overview regarding the Kensington *eruv*. We intend to analyze the pertinent *Halachic* issues* in a concise and accessible manner in order to clarify any misinformation and confusion you may have. We do not however, plan with this publication to engage in an ongoing debate. On the contrary, we hope by this means to put an end to the controversy surrounding the *eruv* and to promote harmony in our community.

We have gone to great lengths to ensure that our *eruv* maintains the highest *Halachic* standards and that it be acceptable *l'mehadrin* according to the vast majority of *poskim* including Hagaon Rav Moshe Feinstein *zt"l*. At the outset, however, we would like to make it clear that we are not suggesting that this introduction to *eruvin* be used as the final word on the matter as we strongly advocate that you follow the *p'sak* of your own Rav.

We hope that after reading this overview with an open mind, you will recognize that there is a strong *halachic* foundation upon which to base an *eruv* in Brooklyn.

Thank You,

Vaad Ha'Eruv of Kenisngton

---

* In *Hilichos Shlomo*, (*Halachos Tefillin*, *siman* 31 footnote 95) they cite Rav Shlomo Zalman Auerbach *zt"l* as stating that if, after learning a topic well, an individual still feels there is reason to be stringent, at that point, he has a right to be stringent. However, if someone has a propensity to be stringent (at the expense of others) without understanding the reasoning behind the issue, he will end up being stringent in non-important issues and lenient in important ones. This is illustrated by the subsequent story. One Shabbos Rav Shlomo Zalman saw a father and son in the street. The father was carrying a chair but the son was empty-handed. This bothered Rav Shlomo Zalman a great deal and he commented on how someone who was obviously being stringent in *halachos eruvin* by not carrying was at the same time diminishing the *mitzhva* of *kibbud av*.

האגודה לבדיקת ותיקון עירובין בארה"ק

נתייסד ע"פ בקשת וברכת גדולי ומאורי ישראל בארצינו הקדושה

רח' משה זקס 5 ירושלים מיקוד 97351

טלפון 02/5825529 נייד 058/694601 פקס 15158694601

בס"ד

ג' שבט תשס"ד לפ"ק

וזאת למודעי

שנתבקשתי מרבנים גאונים וצדיקים שליט"א מברוקלין, ונעתרתי לבוא ולבדוק אופן בניית **צורות הפתחים ומחיצות העירוב** של שכונת קענסינגטאן בעיר ברוקלין, על כן הריני להודיע בזה שעברתי ובדקתי והשגחתי על כל צוה"פ ועל כל מחיצות העירוב, והם על צד היותר טוב בתכלית הכשרות וההידור. והנני לאשר שמשגיחי העירוב הם תלמידי חכמים ויר"ש, העושים מלאכתם נאמנה באומנות גדולה ובמומחיות נפלאה, ומידי שבוע בשבוע עומדים על משמרת יציבות ועמידות העירוב על כל פרטיו והידוריו.

ובזכות שמירת שבת קדשינו המקום יהא בעזרנו ובסעדנו, ונזכה לראות בנחמת ציון וירושלים בב"א.

תוקף אישור זה עד לר"ח שבט תשס"ה.

ע"ז באתי על החתום

יו"ר האגודה

הרב **יעקב יצחק רוכמן** שליט"א

מומחה מיוחד לעניני עירובין

✡

תקנון האגודה

✧ האגודה פועלת באופן עצמאי ללא תלות בשום ארגון וחוג שהוא, וכל מטרתה לבדוק ולתקן העירובין שבכל ערים ועיירות ישראל.

✧ האגודה יוזמת תוכניות לעירובין מהודרים, ופועלת להתקנתם כהלכה. כמו כן יוזמת להעמיד פיקוח תמידי על יציבות ועמידות העירובין.

✧ מלבד בדיקת ותיקון צורות הפתחים והמחיצות - אשר רבתה בהם המכשלה, אין האגודה נוקטת עמדה בעניני רשויות ולקבוע הלכה למעשה בדברים השייכים למורי הוראה המקומיים.

✧ כל האישורים על כשרות עירובין הניתנים מטעם האגודה הם על-דעת התקנון הנ"ל.

* * *

Rabbi David Y. Schick
RABBI OF CONG. TEFILO LEDOVID
KOLLEL SHAAREI HACHAIM
D'RIVNITZ
1666 57th Street, Brooklyn, NY 11204
718-256-1009

דוד יצחק שיק
אב"ד ק"ק תפלה לדוד
ונשיא הכולל שערי חיים
ד'ריבניץ
ברוקלין, נ.י.

בס"ד, יום ה' לסדר שבת שבתון לה', כ"ה אדר תשס"ד לפ"ק.

תעודת הכשר

הן באו לפנינו עסקנים באיזור קנסינגטון שבברוקלין ניו יארק שהקימו שם עירוב ובקשו הכשר מהרבנים. ובס"ד בדקנו כל הצורת הפתח והוא כשר בתכלית ההידור, ואנן שלוחי דקמאי עבדינן שחייבו לתקן עירובין בכל עיר ועיר.

ומי לנו גדול מקה"ק האר"י זצוק"ל שמבואר בשער הכוונות שהיה נושא הטלית והחומש מביתו לבהכ"נ ולא היה מקפיד לחקור בענין העירוב הנעשה בצפת אם נעשה כהוגן. ואיתא בתשב"ץ דמי שלבו נוקפו בענין תיקוני עירובין, הדיוטות גמורה או מינות נזרקה בו.

ע"כ מצוה גדולה לסייע ביד העוסקים בתיקון עירובין ושכרו גדול בזה ובבא.

ההשגחה וההכשר הוא לשנה אחת מיום הנ"ל.

וע"ז בעה"ח

דוד יצחק שיק

דוד יצחק שיק
אב"ד דק"ק
תפלה לדוד
ונשיא הכולל
שערי חיים
דריבניץ

In the home of the Munkatcher Rebbe *shlita*, (L-R): Harav Hagaon Rav Chaim Leib Katz, Serdeheler Rav *shlita*; Munkatcher Rebbe *shlita*; Harav Hagaon Rav Yechezkel Roth, Karlsburger Rav *shlita*; Harav Reb Yaakov Yitzchok Ruchman *shlita*, (supervisor of the "*Eruv Ha'Chareidi*" in Yerushlayim, Ramat Gan-Tel Ha'Shomer, Meron and others). The Rabbanim, discuss the impressive *hidurim* utilized in the construction of the *eruv*.

The Rabbanim review the map of the Kensington eruv. Also seen (far left) Harav Reb Chaim Eluzer Rabinovich *shlita*, Rosh Yeshivas Munkatch.

Harav Reb Yaakov Yitzchok Ruchman *shlita*, affixes his seal to the letter of *hechsher* after giving a detailed report of his examination of the Kensington Eruv. Upon which the Rabbanim *shlita* wished much *hatzlacha* to all those involved in the great *mitzvah* of *eruvin*. Also seen (far right) Harav Reb Moshe Roth *shlita*, Karlsburger Dayan.

Introduction

Since the times of Shlomo Hamelech, cities were fortified with walls that qualified as *eruvin*. Although these walls at times had breaches, the breaks were small and rectifiable. Relying on city walls for the propose of *eruvin* was a practice that continued well into the seventeenth century, at which time practically all the Jews lived on the *Judengasse*. The *Judengasse* usually consisted of a few streets that were sealed with doors, which inadvertently eliminated the need to rectify any breaks in the city's walls because the boundaries of the Jewish neighborhood were now intact.

During the latter part of the seventeenth century when Jews were allowed to move outside those streets, cities had outgrown their walls and newer cities were being built without walls altogether. For the purpose of *eruvin* it was no longer a given that cities were closed and *mechitzos* had to be constructed. It was obviously easier to use natural walls that surrounded entire cities, such as riverbanks and canals, than to erect *tzuras ha'pesachim*, which would have required permission from civil authorities. *Tshuvos* written at that time addressed the possibility of utilizing canals and rivers as the necessary walls to enclose cities such as The Hague (*Chacham Tzvi*, *siman* 5; *Ohel Yaakov*, *siman* 73), Rotterdam (*Shev Yaakov*, *siman* 17; *Shvus Yaakov*, 3:28). During the later part of the nineteenth century as telegraph, telephone and electric wires sprung up all over the countryside, they were incorporated into the community *eruv* as well (*Eitz HaChaim*, *siman* 246-249; *Maimer Mordechai*, *siman* 31 and *Nefesh Chaiah, siman* 34).

Almost all cities prior to WWII had *eruvin* including Vilna (*Mishmeres Sholom,* 24:10) and Radin (*Dugma Mordechai*, p. 31). Even large cities that had populations of 600,000 such as Warsaw, Lodz (*Mishmeres Sholom,* 24:10) St. Louis (*Tikvas Zechariah*) Odessa (*Divrei Malkiel*, 3:14-18 and 4:3, *Tikkun Shabbos* and *Tuv Yehoshua*) and New York 1905 (*Oznei Yehoshua,* 1:18, *Tirosh Vayitzhur, siman* 73 and *Eruv V'Hotza'a*) had *eruvin*. In order to satisfy the civil authorities and remain inconspicuous, the *eruvin* of our grandparents' time had to rely on existing enclosures. As a result of the circumstances under which these *eruvin* were constructed, the *poskim* usually permitted major leniencies. As is evident from nearly all the *tshuvas* about eruvin prior to WWII, the question then was not whether an *eruv* was permissible, only how to construct one. If the cities didn't have an *eruv*, it was not for the lack of effort; the civil authorities didn't permit them to construct one.

Today we are fortunate enough to be able to erect our own *tzuras ha'pesachim* and to construct eruvin that are far superior to the ones that were built in the preceding era. Our *eruv* is not based on *halachic* leniencies and would no doubt meet with the approval of the *poskim* from the previous generations. In the merit of this great mitzvah may we be found deserving of the special *bracha* of sholom that *eruvin* brings (*Yerushalmi, Eruvin* 3:2).

Where We May Carry On Shabbos

The Torah recognizes three domains: *reshus ha'yachid* (private domain), *reshus ha'rabbim* (public domain) and a *makom patur* (neutral area). *Min ha'Torah* the prohibition against carrying is from a *reshus ha'yachid* to a *reshus ha'rabbim* and vice versa or the moving of an object four *amos* in a *reshus ha'rabbim.*

Chazal added a prohibition against carrying in a fourth domain known as a *carmelis*[1] (a domain which is neither a *reshus ha'yachid* nor a *reshus ha'rabbim*). As there are similarities between a *reshus ha'rabbim* and a *carmelis*, one could confuse the two and erroneously carry in a *reshus ha'rabbim.* Therefore, *Chazal* prohibited carrying into and between all domains except for in a *reshus ha'yachid* itself[2] (*Shabbos*, 6a see *Rashi*; *Shulchan Aruch, Orach Chaim* 346:1). Since the

---

[1] *Me'd'oraysa*, all domains that *Chazal* classified as a *carmelis* have the same *din* as a *makom patur.* On the other hand, some domains such as a sea or a lake that were classified, *me'd'oraysa*, as a *makom patur* were reclassified, *me'd'rabbanan*, as a *carmelis*. Some domains that were classified, *me'd'oraysa*, as a *reshus ha'yachid*, such as an area enclosed on three sides with *mechitzos*, were reclassified, *me'd'rabbanan*, as a *carmelis* until the fourth side would be rectified with a *tzuras ha'pesach* and then it would be considered, *me'd'rabbanan*, a *reshus ha'yachid* (*Pri Megadim, Aishel Avraham* 345:3).

[2] *Me'd'oraysa*, the category of a domain is determined solely on the basis of its enclosure or lack thereof. However, *me'd'rabbanan*, even after determining that a *halachically* enclosed area is a *reshus ha'yachid* the ability to carry therein is contingent on the residents forming a unified entity or *eruvei chatzerios.* Since this requirement is *me'd'rabbanan*, *Chazal* were lenient and only necessitated a symbolic unified ownership. Depending on who will be joining this symbolic partnership, one or two methods must be employed, *eruvei chatzerios* or *sechiras reshus*.

Eruvei chatzerios, the merging of two or more courtyards or apartments (used when dealing with *Shomer Shabbos* residents), works in the following manner: pieces of bread or matzo that were contributed by all those residing within the *eruv* are placed in one of the enclosed houses, or alternatively one resident may take his own *matzo* and grant the other residents ownership of it (*zechiah*). These methods enable us to symbolically view all the residents who reside within this *eruv* as having united to dwell in the house in which the *matzo* is kept (*Tur* and *Shulchan Aruch, O.C.* 366:1, 7).

Sechiras reshus is the rental of a domain (usually used when dealing with neighbors who are not *Shomrei Shabbos*, either because they are not observant or not Jewish). Through the symbolic rental from the owners of dwellings in an enclosed area, one can acquire the right to carry therein. So too, in public areas (such as when enclosing a city that has numerous private residences and public streets) one can acquire the right to carry through the rental of these privileges from city officials (*Tur* and *Shulchan Aruch, O.C.* 382:1 and 391:1).

There are those who claim that when a *frum yid* is *mocheh* it negates *sechiras reshus* because he disrupts the necessary unity of *eruvei chatzerios*. However most *poskim* maintain that it doesn't make a difference if a *yid* is *mocheh*, (*U'Bacharta B'Chiam, siman* 123, *Tzitz Eliezer*, 19:17 and

only domain in which carrying remains permissible is a *reshus ha'yachid*, our primary concern in the planning of an *eruv* is that we be able to classify the area under consideration as a *reshus ha'yachid*. We therefore have to establish what conditions constitute a *reshus ha'yachid*.

What is a Reshus Ha'yachid

The *Shulchan Aruch*, (*O.C.* 345:2) defines a *reshus ha'yachid* as an area that is enclosed by walls[3] (*mechitzos*) that are ten *tefachim* high with an area that is at the

---

Kovetz Ohr Yisroel, vol. 18, 21). Additionally, since we contracted *sechiras reshus* from the city and state governments, we can rely on their power of eminent domain and subsequently all the *poskim* who have a problem with *sechiras reshus* would allow it (*Kovetz Ohr Yisroel*, vol. 32-33 and read carefully *Divrei Yatziv*, *O.C.* 2:173:6). Besides which, everybody is in agreement that regarding *sechiras reshus* we say *halacha k'divrei hameykeil*.

To include *sechiras reshus* among Rav Moshe's issues with *reshus ha'rabbim* is not logical because the Klausenberg Rebbe *zt"l* (*Divrei Yatziv*, *O.C.* 2:173:5), who is the one who took issue with *sechiras reshus*, (when a *frum yid* is *mocheh*) stated clearly that today there isn't any *reshus ha'rabbim*. So of course his position on the issue of *reshus ha'rabbim*, would be that there isn't any reason to be *mocheh*. These detractors of *eruvin*, however, claim that they are *mocheh* because according to the way they understand Rav Moshe there is a *reshus ha'rabbim* today; but Rav Moshe never had a problem with *schiras reshus*. When the Manhattan *eruv* was established a *frum yid* was *mocheh* (*Divrei Menachem*, *O.C.* vol. 2, p. 95) and neither Rav Moshe nor anyone else had a problem with *schiras reshus* in that situation, nor did Rav Moshe ever have a problem with *schiras reshus*.

This is proof to what extent the people who are against *eruvin* will go, to collect from disparate sources even if they contradict each other.

[3] *Me'd'oraysa*, any area whose perimeter is enclosed on three sides with *mechitzos* is considered a *reshus ha'yachid*. At the minimum, each side is required to be *omed merubeh al ha'parutz*, that is, a wall in which breaks make up no more than 49% of its length and which is then considered whole for *halachic* purposes (*Tur* and *Shulchan Aruch*, *O.C.* 362:9-10 and 363:1). Once the walls are *omed merubeh al ha'parutz* on three sides nearly all *poskim* maintain that the multitudes (*rabbim*) don't negate the enclosure, *lo asu rabbim u'mevatlei mechitzta* (*Chacham Tzvi*, *siman* 5, 37; *Bais Ephraim*, *O.C.* 26; *Knesset Yechezkal*, *siman* 2:3; *Mayim Rabim*, *siman* 34-36; *Tosfos Shabbos*, *siman* 363; *Noda B'Yehuda*, *O.C. mahadura tinyana*, 42 and *Tshuva M'Ahava*, *siman* 112; *Shilat Yavetz*, *siman* 7 and in *Mor U'ketziyah*, *siman* 363; *Shulchan Aruch Ha'Rav*, *O.C.* 363:42 and 364:4 and *Kuntres Achron*, *O.C.* 345:2; *Keren Oreh*, *Eruvin* 7a; *Michtam L'David*, *siman* 1; *Chasam Sofer*, *O.C.* 89; *Ha'Eleph Lecha Shloma*, *siman* 181; *Aishel Avrahom*, *siman* 345; *Chai Adom*, *klal* 71:15; *Chesed Lavraham*, *siman* 39; *Mharham Shick*, *O.C.* 171 and 181; *Ma'haria HaLevi*, *siman* 94; *Bais Shlomo*, *siman* 43 and 51; *Tzmach Tzedek*, *Shabbos* 100a and the end of *Eruvin*, *Perek* 5; *Nefesh Chaiah*, *siman* 25; *Avnei Nezer*, *O.C.* 273:16, 279:2 and 289:2; *Aruch Ha'Shulchan*, *O.C.* 364:1; *Mharsham*, 3:188 and 9:18; *Yeshuos Malko*, *siman* 21; *Harei Besamim*, 5:73; *Imrei Yosher*, *siman* 102 and *Minchas Pitim*, *siman* 364; *Kaf Ha'Chaim*, *O.C.* 364:12; *Divrei Malkeil*, 3:10, 14; Rav Chaim Berlin in *Tikun Shabbos Odessa*, p28; *Achi'ezer*,

minimum four *tefachim* by four *tefachim*. These *mechitzos* can also be an area that is ten *tefachim* deep or an elevated area that is ten *tefachim* high. With limitations there is another form of enclosure called a *tzuras ha'pesach*, which would classify an area as a *reshus ha'yachid.*

What is a Tzuras Ha'pesach

Given that a house can have more than one door and still be classified as a *reshus ha'yachid* an enclosure surrounded totally by doorways would also be considered a *reshus ha'yachid.* In effect, a *tzuras ha'pesach*[4], two poles one on either side of the opening with a pole (or a string) running across the top of them, forms the doorway(s) necessary for an area to be termed a *reshus ha'yachid* (*Eruvin*, 11b; *Shulchan Aruch, O.C.* 362:11).

A *tzuras ha'pesach*[5] would reclassify a *carmelis* as a *reshus ha'yachid.* However, regarding a *reshus ha'rabbim*, the *Shulchan Aruch*, (*O.C.* 364:2) states that only *dalsos* (doors to close the breaches) would rectify it and not a *tzuras ha'pesach*[6].

4:8; *Even Yikrah, siman* 58 and *Chazon Ish, O.C.* 74:10 and 107:4). However, *me'd'rabbanan*, we are required to rectify the fourth side and the *pirtzos* in the three sides of the enclosure with at least a *tzuras ha'pesach* so that the area is entirely closed.

[4] The *Gemara*, (*Eruvin*, 6a) calls a *tzuras ha'pesach* an *eruv*; see also the *Piskei Rid*, (*Shabbos* 6a) for further proof that the term *eruv* applies to both the physical construct and the *bracha.*

[5] The *Rambam* considers a *tzuras ha'pesach* a valid *mechitza* only when utilizing at the minimum two *mechitzos* that are *omed merubeh al ha'parutz* (*Shulchan Aruch, O.C.* 362:10). Where this is not the case, each pole can be no more than ten *amos* apart from the other. The *Kaf Hachaim*, (362:92) brings the *sefer Minchas Yehuda*, (*siman* 26) that states if a city has *omed meruba* of its houses they can be used to qualify the *tzuras ha'peaschim* as a *Rambam eruv.* Since we have determined that Brooklyn is encircled with three *mechitzos* that are *omed merubeh al ha'parutz*, any *eruv* in Brooklyn would be considered a *Rambam eruv.*

[6] If a *tzuras ha'pesach* is utilized to encircle a *reshus ha'rabbim* most poskim (*Shulchan Aruch Ha'Rav, O.C.* 364:4; *Tzmach Tzedek, Eruvin* the end of *Perek* 5; *Aishel Avrahom, siman* 345; *Gaon Yaakov, Eruvin* 11a; *Yeshuos Malko, siman* 21; *Avnei Nezer, O.C.* 273:16, 279:2 and 289:2; *Aruch Ha'Shulchan, O.C.* 364:1; *Chazon Ish, O.C.* 70:13 and the *Kaf Ha'Chaim, O.C.* 364:12) maintain that the requirement of *dalsos* is *me'd'rabbanan.* However, *me'd'oraysa*, a *tzuras ha'pesach* would reclassify a *reshus ha'rabbim* as a *reshus ha'yachid* (see also *Bi'ur Halacha*, 362:10 who maintains that this is dependent on the *machlokes* of *asu rabbim u'mevatlei mechitzta* or not). Since the requirement of *dalsos* is *me'd'rabbanan*, we can be lenient (*safek d'rabanan l'kulla*) and apply any additional *heter* to remove the requirement of *dalsos* (see footnote 11; *Kanah V'Kanamon*, 5:56; *Livush Mordechai*, 4:4 and *Bais Av*, 2:9:3).

Therefore, it's essential to establish the classification of an area, (is it or is it not a *reshus ha'rabbim*?) in order to ascertain what kind of enclosure would reclassify the area as a *reshus ha'yachid* where it would then be permissible to carry.

What is a Reshus Ha'rabbim

The *Shulchan Aruch*, (*O.C.* 345:7) gives four defining conditions of what constitutes a *reshus ha'rabbim*: a street or marketplace that is at least sixteen *amos* wide[7], that is not roofed[8] (*mikorim*), that runs straight[9] in an uninterrupted line from city gate to city gate[10] (*mefulash me'shar le'shar*), and has 600,000 people traversing it[11] daily (*shishim ribuy*-sixty myriads, *ovrim bo*).

---

[7] According to Rav Avrohom Chaim Na'eh *zt"l*, that's approximately 24 feet and according to the *Chazon Ish*, about 32 feet. As a *sniff l'heter* there are *poskim* who maintain that our streets themselves, even those that are very wide, would not meet the criterion of a *reshus ha'rabbim*. There is a requirement that the whole 16 *amos* must be suitable for people. Since the streets are designated for cars, the streets and the sidewalks on either side of the street are not considered connected to form one continuous 16 *amos* (*Tikvas Zecharia*, p. 40; *Divrei Yatziv*, *O.C.* 2:172:13 see also *Oim Ani Chomah*, *siman* 63). You can add to this category (that the streets are not 16 *amos* wide) by saying that the parked cars themselves are *mechitzos* and separate the sidewalk from the street (*Nesivos Shabbos*, 3:1 note 2).

[8] There are *poskim* who maintain that since our communities are surrounded with elevated train tracks and overpasses, we can utilize the *heter* of the *Aishel Avrahom*, (*siman* 345), which states that streets are not considered *mefulash* if they are intersected by roofed roadways. It is interesting to note that Rav Moshe Feinstein *zt"l* (*Igros Moshe*, *O.C.* 1:140) also maintained that a street would not be considered *mefulash* if it's intersected by roofed areas. So it would seem that if Rav Moshe had known our neighborhoods, he would agree that our communities would not be considered a *reshus ha'rabbim* (see also *Igros Moshe*, 5:28:20 where Rav Moshe stated that a roofed roadway doesn't bisect an area of *shishim ribuy* into separate parts of less than *shishim ribuy*; on the other hand, he admits that if the street is roofed it's not considered *mefulash*).

[9] The *Magen Avraham*, (345:6) understands *mefulash me'shar le'shar* as meaning *mefulash* ***u'mechuvanim*** (straight) *me'shar le'shar*, straight in an uninterrupted line from city gate to city gate. The *poskim* concur (*Bais Yosef*, 345:8; *Prei Megadim*, *Aishel Avraham*, 364: 2; *Bais Ephraim*, *O.C.* 26; *Tiferes Yisroel*, in his introduction to *Meseches*, *Shabbos*; *U'Bacharta B'Chiam*, *siman* 123; *Shoel U'Maishiv*, 2:87; *Yehuda Yaleh*, *O.C. siman* 54; *Mahari Slutsk*, *O.C. siman* 11; *Minchas Eliezer*, 3:4; *Mishna Berura*, 345:20; see also *Misnhas Rav Ahron*, 6:2, where Rav Ahron Kotler *zt"l* states, that it's accepted that for a street to be a *reshus ha'rabbim* it has to be *mefulash u'mechuvanim me'shar le'shar*).

[10] For the sake of clarity, we abridged the words of the *Shulchan Aruch*. What follows is the full text: "What is a *reshus ha'rabbim*, a street or marketplace that is sixteen *amos* wide, that is not roofed, is not walled and even they are walled but they (the street or marketplace) run straight in

an uninterrupted line from city gate to city gate, they (the street or marketplace) would be considered a *reshus ha'rabbim,* and there are those who say that if it (the street or market place) doesn't have 600,000 people traversing it daily, it's not a *reshus ha'rabbim.*" (It's important to note that the term city gate doesn't always pertain to the gate of a walled city, see *Rashi,* in *Yoma* 11a.) The *Tur* doesn't differentiate between a walled city and an open city and Rav Yosef Karo in his *Bais Yosef,* (*siman* 345) does not disagree with the *Tur.* So *mefulash* would be considered a criterion even in a city that is not walled (see *Bais Av,* 2:9:1 for a detailed explanation). Also the *Bi'ur Ha'Gra,* (*O.C.* 345:7) explains that when the *Shulchan Aruch* states, "is not walled," it refers to a *sratya* (street). The *D'mesek Eliezer* clarifies the *Gra* that a *sratya* is a road which doesn't have a wall around it. The *Gra* explains further that, "even if it is walled," refers to a *platya* (marketplace). The *D'mesek Eliezer* explains that a *platya* is city streets that are walled on two sides and the other two sides are open straight in an uninterrupted line from city gate to city gate. What we see from this *D'mesek Eliezer* is that what the *Shulchan Aruch* refers to as, "walled," pertains to the **streets** of the city and not the city walls. So our streets which are lined with houses would be considered walled and would have to be *mefulash u'mechuvanim me'shar le'shar* to be categorized as a *reshus ha'rabbim.* (See footnote 12 as to how most *poskim pasken.*)

[11] *Rashi* is the original source of this criterion that the street requires *shishim ribuy* traversing it in order to be considered a *reshus ha'rabbim,* and not all of the *Rishonim* are in agreement with him (the *Bais Av,* 2:5:2 brings proof that the majority of *Rishonim* accepts *shishim ribuy* as a fundament in *reshus ha'rabbim* see also *Shemiras Shabbos K'hilchasa, perek* 17, note 21). Since there is no unified opinion among the *Rishonim,* when the *Shulchan Aruch,* (*O.C.* 345:7) mentions the criterion that the street requires *shishim ribuy* it prefaces it with a qualifier, "*v'yeish oimrim,*" there are those who say the street requires *shishim ribuy* traversing it. Nevertheless, nearly all of the *Achronim* consider the criterion of *shishim ribuy* an accepted fundament in *reshus ha'rabbim* (*Taz,* 345:6; *Magen Avraham,* 345:7).

However, since some of the *Rishonim* don't accept *shishim ribuy* as a fundament in *reshus ha'rabbim,* there is a difference of opinions in the *Achronim* concerning whether or not a *Ba'al Nefesh* should adopt the stringent position and not rely on *shishim ribuy.* Most *Achronim* mention the requirement of *shishim ribuy* traversing the street without stating that a *Ba'al Nefesh* should adopt the stringent position. This omission signals that the requirement of *shishim ribuy* traversing the street is an accepted fundament in the laws of *reshus ha'rabbim* and even a *Ba'al Nefesh* can rely on it. Additionally, some *Achronim* state that when utilizing a *tzuras ha'pesach* it's accepted that a *Ba'al Nefesh* could rely on the fact that the street does not have *shishim ribuy* traversing it (*Kanah V'Kanamon,* 5:56; *Livush Mordechai,* 4:4 and *Bais Av,* 2:9:3). Other *Achronim* maintain that a *Ba'al Nefesh* should adopt the stringent position but only where the sole basis for leniency is that the streets are lacking *shishim ribuy.*

It's important to recognize that when considering the basis for leniency there are two levels: a fundamental factor in the *din* of *reshus ha'rabbim* such as *mefulash* or *mechitzos* and a *tzad le'heter* such as using questionable *mechitzos.* The *Mishna Berura,* (*Bi'ur Halacha,* 345:23), quoting the *Elya Raba,* states that in conjunction with a *tzad le'heter,* a *Ba'al Nefesh* can be lenient and rely on the fact that the street doesn't have *shishim ribuy* traversing it. However, if we were relying on fundamental mitigating factors like *mefulash* and *mechitzos,* there is no doubt that the *Mishna Berura* (and all the other *poskim* as well) would agree that a *Ba'al Nefesh* could be lenient and utilize an *eruv* of *tzuras ha'pesachim,* since we have not met all the requirements of a *reshus ha'rabbim.* See footnote 12 where we see clearly that when the *Mishna Berura*

All four criteria have to be met for the area to be considered a *reshus ha'rabbim.* Therefore, if just one of these criteria has not been realized, an *eruv* of *tzuras ha'pesachim* can be erected (*Bais Ephraim, O.C.* 26; *Shulchan Aruch Ha'Rav, O.C.* 364:4 and the *Misnha Berura*, 364:5).

Furthermore even if the above four classifications of *reshus ha'rabbim* are met, if the area in question is utilizing at the minimum three *mechitzos* that are *omed merubeh al ha'parutz*, it would nevertheless be considered, *me'd'oraysa,* a *reshus ha'yachid.* In this situation an *eruv* of *tzuras ha'pesachim* could certainly be utilized, *m'd'rabbanan,* to rectify the *pirtzos* in the *mechitzos* (*Tur* and *Shulchan Aruch, O.C.* 363:1).

Why Brooklyn Is Not a Reshus Ha'rabbim

According to most *poskim* the streets of our community don't meet the criterion of *mefulash u'mechuvanim me'shar le'shar*[12] because most streets end either with

---

advises that a *Ba'al Nefesh* should be stringent, he is referring to relying solely on the criterion that the streets are lacking *shishim ribuy*.

It is significant to note that Rav Moshe *zt"l* considered the criterion of *shishim ribuy* an accepted fundament in *reshus ha'rabbim*; however, he had *chiddushim* in how to apply it (*Igros Moshe, O.C.* 3:94, 5:19 and 5:24 see also footnote 18).

[12] Most *poskim* use the term *mefulash me'shar le'shar* without differentiating between a walled city and an open city. Since this is a very important distinction and has a great impact in how we apply the criterion of *mefulash,* we can garner from this omission that there is no difference *halachically* if the city is walled or not.

These are some of the *poskim* who are clearly not referring to a walled city:

- The *Misnha Berura*, (*Bi'ur Halacha,* 364:8) when talking about the cities of his times, stated that there were streets that were sixteen *amos* wide and *mefulash me'shar le'shar.* Therefore, a *Ba'al Nefesh* should be stringent since to erect an *eruv* in these cities they had to rely on the fact that the street didn't have *shishim ribuy* traversing it. As we know that most towns in his times were not walled, (even in earlier times most cities were not walled, see *Prei Megadim, Mishbetzes Zahav*, 362:17,) we can deduce that he accepted the criterion of *mefulash* as not being dependent on a walled city.
- The *Divrei Malkiel*, (4:3) states that to find a street that is *mefulash me'shar le'shar* in a big city is unheard of and that is why the *minhag* is to erect *eruvin* even in the biggest of cities. (He wrote this *tshuva* to Odessa a city that wasn't walled).
- Rav Shlomo Dovid Kahane (*Divrei Menachem, O.C.* vol. 2, p. 42-43), one of the main *rabbanim* of Warsaw before WWII, stated that the *heter* to erect an *eruv* in a large city such as Warsaw where the streets are not *mefulash u'mechuvanim me'shar le'shar* was universally accepted. More so, he claimed that a small city would have a bigger problem establishing an *eruv* since its streets would be *mefulash.* (There usually is one straight

mechitzos at the waterfront or with houses and/or dead ends. Additionally, since our streets[13] don't have anywhere near 600,000 people traversing them daily, our

---

main street bisecting the town as opposed to a large city where the streets are never straight.) It's significant that Warsaw didn't have a wall from at least the year 1877 (*Encyklopedia Warszawy*, 1994 p. 187) and had a population of more than *shishim ribuy* on one side of the Wistula River that divided the city from at least the year 1900 (*Wydzial Statystyczny*, p. 24).

It's important to note that Rav Moshe *zt"l* (*Igros Moshe, O.C.* 5:28:7) maintained otherwise. He stated that *mefulash u'mechuvanim me'shar le'shar* is a criterion that can only be utilized in a walled city. However, since we have established that Brooklyn is a walled city (because it's surrounded on three sides by *mechitzos,*) Rav Moshe would have agreed that our streets would have to be *mefulash u'mechuvanim me'shar le'shar.*

[13] It was the *mesorah* through the ages that *shishim ribuy* is dependent on a single street. The *Divrei Malkiel*, (4:3) stated when writing to the people erecting an *eruv* in the city of Oddesa, which had approximately *shishim ribuy* that, "the *minhag* is to erect *eruvin* even in the biggest of cities and it does not concern us that they have *shishim ribuy* since the *shishim ribuy* is dispersed over all the streets." New York in 1905 had much more than *shishim ribuy* and the *rabbanim* who were involved with the *eruv* then relied on the fact that there wasn't one street that had *shishim ribuy* traversing it (*Oznei Yehoshua,* 1:18 and *Tirosh Vayitzhur, siman* 73).

The following are additional poskim who maintain that *shishim ribuy* is dependent on the street:

- The *Misnha Berura*, (*Sha'ar Ha'Tziyun,* 345:25) explains the *Shulchan Aruch* that the *shishim ribuy* have to traverse the street.
- Both the *Bais Av*, (2:5:2) and the *Shevet Ha'Levi*, (6:41) state that *shishim ribuy* has to traverse the street.
- In the *sefer Yashiv Moshe*, (p. 58) it states in the name of Rav Elyashuv, *shlita*, that *shishim ribuy* has to traverse the street.

This is one of the reasons why in *Eretz Yisroel* they maintain *eruvin* in *Yerushalayim* and in *Bnai Brak* with all its connected neighborhoods even though these cities also have *shishim ribuy* (Rav Yisroel Yaakov Fisher *zt"l* in *Even Yisroel*, 8:36; *Kinyan Torah*, 4:40).

Even Rav Moshe *zt"l* (*Igros Moshe, O.C.* 1:109) accepted as fact that *shishim ribuy* is dependent on the street and only later (*Igros Moshe, O.C.* 1:139:5, 4:87-88, 5:28:5 and 5:29) stated that he had a *chiddush* in *shishim ribuy,* that it applied to an area of twelve *mil* by twelve *mil.* (In this *chiddush*, self admittedly his own, Rav Moshe defines *shishim ribuy* as meaning 3,000,000 people. See footnote 18.) Even after he developed his *chiddush* we see that Rav Moshe didn't want to give the *rabbanim* of Flatbush (*Igros Moshe, O.C.* 4:87) an unequivocal *p'sak* against *eruvin*. He told them that since his *chiddush* doesn't clearly say in the *Achronim* and that the *Aruch Ha'Shulchan* wouldn't agree with him, they could do as they saw fit. That is why when it came to issues concerning walking in a *reshus ha'rabbim* (for example, men wearing gloves or a watch on Shabbos or bringing back home on *yom tov* a *lulav* or a *shofer* for a women or a child in an area that is not enclosed by an *eruv*) we see that Rav Moshe maintained that we rely on the *heter* of *shishim ribuy* in all cities (*Igros Moshe, O.C.* 3:94, 5:19 and 5:24). Rav Dovid Feinstein *shlita* (*Kuntres Le'Torah V'Hora'ah, vol.* 6, 1976) stated that the reason we can make a block *eruv* for *Succos* is because we rely on the *heter* of *shishim ribuy*. The situation he was talking

community does not meet at least two fundaments of a *reshus ha'rabbim,* and subsequently an *eruv* of *tzuras ha'pesachim* can be erected.

Moreover, since Brooklyn is surrounded with more than three *mechitzos*[14] at its waterfront[15] it is considered, *me'd'oraysa,* a *reshus ha'yachid*[16] (see *Kuntres Ha'mechitzos*).

---

about was lower Manhattan, which according to Rav Moshe's *chiddush* met the requirement of having *shishim ribuy*, nevertheless Rav Dovid *shlita* allowed an *eruv*. In summation it is a given that *shishim ribuy* is dependent on the street. (See also footnote 23.)

[14] It is important to note that in 1938 the *Achiezer* and the *Chazon Ish* allowed the establishment of an *eruv* in Paris (1936, population 2,829,746) with the same exact conditions, three *mechitzos*, *omed merubeh al ha'parutz* and on the fourth side only a third of a *mechitza* (*Achiezer,* 4:8). Additionally, the Toronto *eruv* booklet (The Toronto Community Eruv, p. 15) states that Rav Elyashuv, *shlita,* consented to the *eruv* there on condition that the *eruv* be primarily based on *mechitzos* on at least three sides. In both of these cases the situation is the same as in Brooklyn.

[15] Additionally, the *poskim* maintain that we can utilize *mechitzos ha'batim* as the *mechitzos* that encircle our neighborhood since the houses that line the streets are *omed merubeh al ha'parutz* and then the area would be considered, *me'd'oraysa,* a *reshus ha'yachid* (see footnote 3). Furthermore there is the well known *Chazon Ish,* (*O.C.* 74:10 and 107:4-7) which states since, *me'd'oraysa,* a break in an enclosure that is *omed merubeh* does not negate the enclosure, when a street which continues through a city ends, either with houses or a dead end, the whole length of that street with the *mechitzos ha'batim* on both sides and its dead end would be considered *omed merubeh* on three sides, and *me'd'oraysa,* a *reshus ha'yachid.* As a result, the intersections of that street, which were *pirtzos*, would *halachically* be termed *k'omed dami,* closed. Consequently, all streets that run perpendicular through this street, (which now has three *mechitzos*, and *halachically* closed intersections) would in turn be surrounded with three *mechitzos* themselves, their own *mechitzos ha'batim* on both sides of the street and a third wall-the *omed* of the intersection. This creates a spiraling effect throughout the whole city. The *Chazon Ish* concludes that there never would be in big cities a *reshus ha'rabbim* because we would always find one street that is enclosed by three walls. This *Chazon Ish* is the *heter*, according to many *poskim*, for *eruvin* in *Eretz Yisroel* (*Even Yisroel,* 8:36; *Kinyan Torah,* 4:40 and *Shoneh Halacho, siman* 363).

[16] *Me'd'rabbanan*, we are required to rectify the fourth side and the *pirtzos* in the three sides of the enclosure with at least a *tzuras ha'pesach* so that the area is entirely closed. Note that the *tzuras ha'pesach* can be utilized, *me'd'rabbanan,* to encircle a neighborhood instead of closing the *mechitzos* that surround the borough as long as it's erected in a *reshus ha'yachid me'd'oraysa.*

Hagaon Rav Moshe Feinstein zt"l's Approach to Eruvin

Many detractors of *eruvin* claim that based on their understanding of Rav Moshe's *p'sak* against the construction of *eruvin* in Brooklyn it's not possible to satisfy Rav Moshe's *halachic* requirements when building an *eruv*. However, Rav Moshe based his *p'sak* against erecting an *eruv* in Brooklyn on information that was provided to him at the time. What follows are current Brooklyn facts and statistics that would make the *eruv* permissible in its present construction even according to Rav Moshe.

1) Rav Moshe *zt"l* (*Igros Moshe, O.C.* 5:28:5 and 5:29) states that in classifying a city as a *reshus ha'rabbim*, the population of the city would have to be five times *shishim ribuy* or 3,000,000[17] people over a twelve *mil* by twelve *mil* area[18], (approximately 8.5 by 8.5 miles). In addition Rav Moshe included in this tally people who commute into the borough for work. Though Rav Moshe was told that the population of Brooklyn is less than 3,000,000, he nevertheless maintained that Brooklyn has the status of a *reshus ha'rabbim* because he was led to believe that about a million people come in to the borough to work (*Igros Moshe, O.C.* 4:88).

These are the facts:
The area that Brooklyn encompasses is a little more than twelve *mil* by twelve *mil* (*Igros Moshe, O.C.* 4:87-88). The US Census Bureau reported the population of Brooklyn in the year 2000 as being 2,465,326 people, which is significantly less than required by Rav Moshe. If one were to factor into the population the number of people who actually commute into the borough to work (235,918 people), the total never comes close to the required 3,000,000 people. What's more, at the same time there are more people who commute out of Brooklyn to work (424,107 people), thus the total falls far short of the required 3,000,000. Had Rav Moshe

---

[17] The Chicago *eruv* pamphlet states that Rav Dovid Feinstein, *shlita*, concurs that according to his father's *shita* there has to be a minimum of 3,000,000 people in order for the city to be defined as a *reshus ha'rabbim* (West Rogers Park Eruv, 1993 p. 23). Additionally Rav Moshe *zt"l* clearly states (*Igros Moshe, O.C.* 5:29), that the requirement is **at least five times *shishim ribuy*** which could amount to **even more** than 3,000,000 people.

[18] The rationale underlying Rav Moshe's rulings are based on the *digali ha'midbar* from which the *halachos* of *eruvin* are derived. The twelve *mil* by twelve *mil* area stems from the size of the encampment in the *midbar*. The figure, 3,000,000 people, includes the *shishim ribuy* (600,000 men 20-60 years of age) **plus** the women, children and elders included in the encampment. Therefore Rav Moshe calculated that in order for a twelve *mil* by twelve *mil* area to be frequented by *shishim ribuy* at a given time it would need to be supported by a population of 3,000,000. These *chiddushim* are uniquely Rav Moshe's (*Igros Moshe, O.C.* 1:139:5 and 4:87).

known these facts he would concur that Brooklyn doesn't have the status of a *reshus ha'rabbim* of *shishim ribuy*[19].

2) Rav Moshe *zt"l* maintained (*Igros Moshe, O.C.* 5:28:5) that since the Jewish quarters in Europe were only a small part of the city, never encompassing *shishim ribuy* (3,000,000 according to Rav Moshe,) it was permissible to erect an *eruv* there. Following this line of reasoning, Rav Moshe *paskened* that an *eruv* was permissible in Kew Gardens, Queens because the community was only a small part of the borough (*Igros Moshe, O.C.* 4:86). Accordingly, an *eruv* was not permissible in Boro Park and Flatbush since Rav Moshe was under the impression that each neighborhood individually contained a population in excess of *shishim ribuy*[20] (or 3,000,000 according to his *chiddush*, see also addendum to *O.C.* 4:89).

---

[19] The other issue concerning *shishim ribuy* that has to be addressed is Rav Moshe's *gezeira* on his *chiddush* (*Igros Moshe, O.C.* 4:88 and 5:29) that even if the city has less than 3,000,000 people since one may think that there is *shishim ribuy* over a twelve *mil* by twelve *mil* area we should not erect an *eruv*.

This *gezeira* doesn't pertain to us for the following reasons:

- Rav Moshe only stated this *gezeira* because he was under the impression that Brooklyn didn't have *mechitzos*. Once we have established that Brooklyn is surrounded by *mechitzos*, Rav Moshe would certainly not have objected because of a *gezeira* since in any case with *mechitzos* Brooklyn is considered, *me'd'oraysa,* a *reshus ha'yachid.*
- Since we have erected a *tzuras ha'pesach* in each neighborhood, the area enclosed contains a population of much fewer than *shishim ribuy*, which would definitely not be mistaken as a *reshus ha'rabbim.* In fact, Rav Moshe allowed the separation of a neighborhood with a *tzuras ha'pesach.* We see this from the *Igros Moshe,* (*O.C.* 5:28:5) where he stated that the Jewish quarters in Europe were only a small part of the city, never encompassing *shishim ribuy* (3,000,000 according to his *chiddush*), and that is why they were able to erect *eruvin* there. Following this line of reasoning, Rav Moshe *paskened* that an *eruv* was permissible in Kew Gardens, Queens because the community was only a small part of the borough (*Igros Moshe, O.C.* 4:86).
- We have approximately 2,500,000 people in Brooklyn and in the Chicago *eruv* pamphlet (West Rogers Park Eruv, 1993 p. 23), it's stated that Rav Dovid Feinstein, *shlita,* was in agreement that, according to his father, an *eruv* could be established in Chicago even though the *eruv* encompassed over 2,500,000 people. This *gezeira* wasn't considered a serious enough issue to impede the construction of *eruvin* at that time.

[20] It's undeniable that Rav Moshe *zt"l* was under the impression that independently Boro Park and Flatbush have populations of *shishim ribuy* (or 3,000,000 people according to his *chiddush*). He states this in two *tshuvas* (*Igros Moshe, O.C.* 5:28:5 and the addendum to *O.C.* 4:89). This is the main reason that Rav Moshe didn't recommend an *eruv* utilizing *tzuras ha'pesachim* in Flatbush.

These are the facts:
Each of the boroughs of Brooklyn and Queens has a population of well over two million people. Census figures reveal that Boro Park has a population of less than 200,000 people and Flatbush has a population under 450,000 people. Had Rav Moshe known these facts he surely would have allowed an *eruv* to be constructed in these communities to set them off from their borough just as he allowed an *eruv* to be erected in Kew Gardens, Queens.

With these two issues we have proven that Rav Moshe would concur that Brooklyn isn't a *reshus ha'rabbim* of *shishim ribuy*. However, if someone were to nevertheless claim that Brooklyn does retain the status of a *reshus ha'rabbim* of *shishim ribuy*, if we can prove that Brooklyn is encircled by *mechitzos* Rav Moshe would concur that Brooklyn is classified as a *reshus ha'yachid*.

3) Regarding Brooklyn, Rav Moshe *zt"l* stated (*Igros Moshe, O.C.* 5:28:5 and the addendum to *O.C.* 4:89), "Until now they (the *mechitzos*) didn't exist but that one can investigate."

Others have claimed, in the name of Rav Moshe, that a break of ten *amos* in the *mechitzos* (*pirtzos esser*) is *me'd'oraysa,* thus the *mechitzos* around Brooklyn are deficient.

These are the facts:
That there are *mechitzos* nowadays enclosing more than 95% of the Brooklyn waterfront is obvious even to the most casual of observers[21]. (See *Kuntres*

---

[21] Rav Moshe *zt"l* stated (*Igros Moshe, O.C.* 1:139:5, 4:87-88 and 5:29 and addendum to *O.C.* 4:89) that, according to his *chiddush*, Manhattan and Brooklyn have reached the status of *shishim ribuy* (because the number of people living there and the number of people who commute into the borough to work). Manhattan, though, was surrounded by *mechitzos* that removed it from the status of *reshus ha'rabbim.* Nevertheless Rav Moshe combined two other *shitas yachidos* plus one of his own *chiddushim*, which nullified the benefit of the *mechitzos* and questioned the Manhattan *eruv*. So although we have established that Brooklyn is surrounded by *mechitzos,* we would nevertheless have to contend with these three issues to satisfy Rav Moshe. Since these are self-admittedly Rav Moshe's own *chiddushim,* it would be excessive to add additional *gezeiros* in the name of Rav Moshe.

These are the three issues that Rav Moshe combined when he formulated his own objection to the Manhattan *eruv*, notwithstanding the *mechitzos*:

1) Rav Moshe (*Igros Moshe, O.C.* 1:139:5-6 and 4:87-88) maintained that we should take into account the *Rashba's shita* that if there is a marketplace (*platya*) in a walled city that has more than *shishim ribuy* (3,000,000 people according to Rav Moshe), even if the *pirtzos* are rectified with *dalsos*, it would still be classified as a *reshus ha'rabbim.* (Although Rav Moshe brings the *Chacham Tzvi* that states the *Rashba* is a *das yachid* and that this *shita* is not mentioned in the *Shulchun Aruch*, nevertheless, Rav Moshe maintains it should be taken into account.)

Additionally, Rav Moshe brings a related *shita* from the *Rabeinu Ephraim* that, even without a *platya*, if a walled city has more than *shishim ribuy*, notwithstanding that the *pirtzos* are rectified with *dalsos*, it would still be classified as a *reshus ha'rabbim*. (The *Shulchun Aruch* and the *Achronim* have not accepted this *shita l'halacha*.)

These issues don't pertain to us for the following reasons:

- As we have established previously, there is significantly less than 3,000,000 people living in Brooklyn so the borough wouldn't be classified as a *reshus ha'rabbim*.
- Even if Brooklyn had a population of 3,000,000, only the whole of Brooklyn would be classified as a *reshus ha'rabbim*; however, since we have erected a *tzuras ha'pesach* in each neighborhood, the area enclosed contains a population of much less than *shishim ribuy*. In fact, Rav Moshe allowed the separation of a neighborhood with a *tzuras ha'pesach*. We see this from the (*Igros Moshe, O.C.* 5:28:5) where he stated that the Jewish quarters in Europe were only a small part of the city, never encompassing *shishim ribuy*, and that is why they were able to erect *eruvin* there. Following this line of reasoning, Rav Moshe *paskened* that an *eruv* was permissible in Kew Gardens, Queens because the community was only a small part of the borough (*Igros Moshe, O.C.* 4:86).

- Furthermore, according to the *Rashba*, the definition of *platya* is an **unroofed** area 16 *amos* by 16 *amos* wide that is a gathering place for commerce. It's obvious that there isn't an area in Brooklyn today that fits this definition and thus there certainly isn't a reason to classify the city as *reshus ha'rabbim* because of *platyas*.

2) Rav Moshe sated (*Igros Moshe, O.C.* 1:139:5-6) even though other *poskim* don't accept the *Rashba's* and *Rabeinu Ephraim's shitas*, some maintain (*Trumas Hadeshen, siman* 74) that a walled city which contains *shishim ribuy* would be classified as a *carmilis* of *shishim ribuy* which cannot be rectified with *dalsos*. (Although the *Trumas Hadeshen* brings this *shita*, he himself disagrees with it.)

This issue doesn't pertain to us for the following reasons:

- As we have established previously, the population of Brooklyn is substantially less than 3,000,000 so Brooklyn isn't classified as a *carmilis* of *shishim ribuy*.
- Even if Brooklyn had a population of 3,000,000, the whole of Brooklyn would be classified as a *carmalis* of *shishim ribuy*; however, since we have erected a *tzuras ha'pesach* in each neighborhood, we are then dividing the *carmalis* (Brooklyn) into an area of much fewer than *shishim ribuy*, which according to everyone would be allowed. In fact, as stated previously, Rav Moshe allowed the separation of a neighborhood with a *tzuras ha'pesach*. We see this from the *Igros Moshe*, (*O.C.* 5:28:5) where he stated that the Jewish quarters in Europe were only a small part of the city, never encompassing *shishim ribuy*, and that is why they were able to erect *eruvin* there. Following this line of reasoning, Rav Moshe *paskened* that an *eruv* was permissible in Kew Gardens, Queens because the community was only a small part of the borough (*Igros Moshe, O.C.* 4:86).

3) Even if we don't agree with the above two issues, Rav Moshe maintained (*Igros Moshe, O.C.* 1:139:3) that if an area considered, *me'd'oraysa*, a *reshus ha'yachid*, such as a walled city, has *pirtzos* which are open to an **unenclosed area** containing *shishim ribuy*, these *pirtzos* would nevertheless require *dalsos*, *me'd'rabbanan*. (This criterion is Rav Moshe's own *chiddush* that has no parallel in any of the *Rishonim* or *Achronim*. On the contrary, the *Bais Ephraim, O.C.* 26; *Shulchan Aruch Ha'Rav*, 364:4 and the *Misnha Berura*, 364:5 maintain that only when all the

criteria of *reshus ha'rabbim* are met at that point is the area classified as a *reshus ha'rabbim* and only then is there is a requirement of *dalsos*.)

This *shita* was originally said about Manhattan which had *shishim ribuy* and nevertheless was considered, *me'd'oraysa,* a *reshus ha'yachid* because it was enclosed by *mechitzos*, despite the fact that there were some *pirtzos* in the *mechitzos* (*Divrei Menachem, O.C.* vol. 2, p. 76; Rav Tzvi Eisenstadt *zt"l* in his *sefer Minchas Tzvi, siman* 4). Rav Moshe knew about these pirtzos since he saw Rav Eisenstadt's *tshuva* (*Kuntres Tikun Eruvin Manhattan*, p. 68 and 168-69). Nevertheless, since Manhattan is an island the *pirtzos* that opened to the water obviously didn't contain *shishim ribuy* and posed no problem to Rav Moshe. However the bridges leading from Manhattan possibly did include *shishim ribuy* and according to Rav Moshe they possibly would have needed to be rectified with *dalsos* (Rav Moshe questioned whether the bridges were considered part of the city and therefore the whole citiy's population is included in the tally, or if they were not part of the city and therefore the bridges would require the *shishim ribuy* traversing them which is not the case and therefore a *tzuras ha'pesach* would be sufficient. *Igros Moshe, O.C.* 1:139:5). Brooklyn is surrounded with *mechitzos* on three sides. On the fourth side there are *pirtzos* that are open to Queens, which is not walled and may contain *shishim ribuy*. This is what Rav Moshe meant (*Igros Moshe*, 5:28:5) when he stated that even if Brooklyn were surrounded by *mechitzos*, nevertheless, there would be a requirement for *dalsos* at the *pirtzos*. Note the area that Brooklyn encompasses according to Rav Moshe (*Igros Moshe, O.C.* 4:87-88), is more than twelve *mil* by twelve *mil* therefore the populations of Brooklyn and Queens aren't combined to arrive at a population of more than 3,000,000 people.

This issue doesn't pertain to us for the following reasons:

- Rav Moshe always allowed the separation of a neighborhood with a *tzuras ha'pesach* if it contained less than *shishim ribuy* even when it bordered an area that was not walled and contained *shishim ribuy*. We see this from the *Igros Moshe,* (*O.C.* 5:28:5) where he stated that the Jewish quarters in Europe were only a small part of the city, never encompassing *shishim ribuy* and that is why they were able to erect *eruvin* there. Following this line of reasoning, Rav Moshe *paskened* that an *eruv* was permissible in Kew Gardens, Queens because the community was only a small part of the borough (*Igros Moshe, O.C.* 4:86).
- The *tzuras ha'pesach* we erected around our Brooklyn neighborhood is sufficient even if encircled *shishim ribuy* since Brooklyn is surrounded by *mechitzos* on three sides and is considered a *reshus ha'yachid.* Therefore, the *tzuras ha'pesach* only surrounds a portion of Brooklyn and not the entire borough, its borders are not open to a *reshus ha'rabbim* but to a *reshus ha'yachid* and as such does not require *dalsos* (*Igros Moshe, O.C.* 1:139 see the end of *anaf* 3 where he states clearly that if the *tzuras ha'pesach* is in a *reshus ha'yachid*, it's allowed). However, if we were closing the *pirtzos* between Brooklyn and Queens, we would then require *dalsos*, as Queens is not enclosed by *mechitzos* and may perhaps contain *shishim ribuy*. (The truth is that Queens also doesn't encompass a population of 3,000,000 so even if we were to close the *pirtzos* in the *mechitzos* between Brooklyn and Queens that would be adequate since the *pirtzos* are open to an area that doesn't include *shishim ribuy*.)

Additionally in the *Igros Moshe*, (*O.C.* 1:39:6), we see that Rav Moshe brought all three issues in conjunction with each other in his objection to the Manhattan *eruv* and since we have shown many reasons that none of these issues pertain to us there is no question that Rav Moshe *zt"l* would have allowed our *eruv* in its current construction.

Ha'mechitzos.) The only reason why someone would deny their existence is for political motives in order to negate the construction of *eruvin* and not *halachic* considerations. (When a *tzuras ha'pesach* is erected in a Brooklyn neighborhood its pirtzos are open to the rest of Brooklyn, a walled city that is, *me'd'oraysa,* a *reshus ha'yachid.* Even according to Rav Moshe it does not require *dalsos.* See footnote 21 for a more comprehensive explanation.)

The *mechitzos* around Manhattan had the same issue concerning *pirtzos essser* (*Divrei Menachem, O.C.* vol. 2, p. 76 and *Minchas Tzvi, siman* 4), as Brooklyn and Rav Moshe was not disturbed by the fact that the Manhattan *mechitzos* had *pirtzos*. Secondly, Rav Moshe states clearly that a *pirtzos esser* is only *me'd'rabbanan*[22] (*Igros Moshe, O.C.* 2:89, 2:90 and 5:28). Accordingly the *mechitzos* encircling Brooklyn are sufficient even if they had a *pirtzos esser*.

Rav Moshe Feinstein zt"l Respected the Halachic Opinions of Other Poskim

Based on the above-enumerated facts we strongly believe that Rav Moshe *zt"l* would have permitted the *eruv* surrounding Kensington and the other *eruvin* in

---

To restate, the situation in Brooklyn is fundamentally different than Manhattan. The population of Brooklyn is substantially less than 3,000,000 and in contrast to the situation in Manhattan, we have erected a *tzuras ha'pesach* in our neighborhoods. Nevertheless, in *Igros Moshe,* (*O.C.* 4:87-88, 5:28:5-29 and the addendum to *O.C.* 4:89) we see that Rav Moshe personally objected to an *eruv* of *tzuras ha'pesachim* in Boro Park and Flatbush. This is in conflict with his position regarding *eruvin* in pre-war Europe and in Kew Gardens, Queens where he allowed an *eruv* of *tzuras ha'pesachim* to separate the neighborhoods. The reason for this was because Rav Moshe was under the impression that, independently, Boro Park and Flatbush have populations of *shishim ribuy* (or 3,000,000 people according to his *chiddush*). He states this in two *tshuvas* (*Igros Moshe, O.C.* 5:28:5 and the addendum to *O.C.* 4:89). Consequently in his opinion an *eruv* of *tzuras ha'pesachim* could not be erected in these neighborhoods. However, if Rav Moshe had known that the whole of Brooklyn didn't have a population of 3,000,000 and that in fact Boro Park and Flatbush have a population of much less than *shishim ribuy*, (Boro Park has a population of less than 200,000 people and Flatbush has a population under 450,000 people) he definitely would have allowed an *eruv* of *tzuras ha'pesachim* to be established since it separated these neighborhoods from their borough as he allowed in Kew Gardens, Queens and Europe.

[22] Nearly all *poskim* maintain that *pirtzos yud amos* is *me'd'rabbanan* (*Mabit* in *Kiryat Sefer, Shabbos Perek* 16; *Prei Megadim, Mishbetzes Zahav, 363:1*; *Zera Emes, eruvin* 17; *Bais Ephraim, O.C.* 26 and 27; *Shulchan Aruch Ha'Rav, O.C.* 345:7; *Tikun Eruvin Kracow, tshuva* 1; *MeLamud Lehoeal, siman* 68; *Avnei Nezer, O.C.* 265:13, 265:25, 276:1 and 279:3; *Aruch Ha'Shulchan, O.C.* 362:26; *Mahari Slutsk, O.C.* 11; *Achi'ezer*, 4:8; *Chazon Ish, O.C.*107: 5-8, 112:5; *Chavatzelet Hashurum, O.C.* 19 and *Kol Mevaser*, 1:20:2).

Brooklyn in their present construction. However, even according to those critics who nevertheless insist that Rav Moshe would not have allowed us to erect an *eruv*, Rav Moshe would certainly never have tolerated any attempts to damage the *eruv* or to insult the people who utilize it.

This is illustrated by these facts:
When some of the *rabbanim* of Flatbush came to Rav Moshe (*Igros Moshe, O.C.* 4:87) concerning the issue of erecting an *eruv* in Flatbush, Rav Moshe was not *mocheh*. On the contrary, he told them that since his *chiddush* doesn't explicitly say in the *Achronim* and that the *Aruch Ha'Shulchan* wouldn't agree with him he didn't want to give them an unequivocal *p'sak* and they could do as they saw fit. (However, Rav Moshe personally maintained that, based on the information provided to him, they should not establish an *eruv*[23].) Additionally, Rav Moshe wrote many times concerning the Manhattan *eruv* that he knows that there is a difference of opinions and everyone has a right to *pasken* as they see fit[24] (*Igros*

---

[23] It's important to note that Rav Moshe *zt"l* stated numerous times that there isn't a *reshus ha'rabbim* today (*Igros Moshe, O.C.* 3:94 and 5:24). The most illuminating of all the *tshuvas* is his final one on this issue (*Igros Moshe, O.C.* 5:19) regarding a blind woman using a walking stick on Shabbos. Rav Moshe ends this *tshuva* by saying that today we rely on the fact that there is almost no true *reshus ha'rabbim.* The detractors of *eruvin* have always claimed that Rav Moshe certainty didn't mean Boro Park or Flatbush. What they purposefully omitted was where the woman in question lived! In *kovetz Am Hatorah* (1986 no.11), where this *tshuva* was first printed, it clearly states that this woman lived in Boro Park!!!

What we see from all of this is that Rav Moshe had less of an issue with *reshus ha'rabbim* than he had with erecting *eruvin*. Even regarding the construction of *eruvin* Rav Moshe didn't want to emphatically state it was not allowed since he knew others didn't agree with his *chiddushim*. Nevertheless, Rav Moshe wanted to clarify that he wasn't behind the erection of the *eruv* in Flatbush since there were people who claimed that he was, hence his *tshuvas Igros Moshe,* (*O.C.* 4:87-88) clarifying the matter. (See also footnote 13.)

[24] Rav Moshe *zt"l* stated in the addendum to *Igros Moshe,* (*O.C.* 4:89) that no *posek* would allow an *eruv* in Brooklyn because Brooklyn, unlike Manhattan, wasn't surrounded by *mechitzos*. This isn't pertinent today because as we have established previously Brooklyn **does** have *mechitzos*.

In addition, this addendum's authenticity may be questionable since:

- Rav Moshe allowed the *rabbanim* of Flatbush to *pasken* how they saw fit notwithstanding that he was under the impression that Brooklyn didn't have *mechitzos* (*Igros Moshe, O.C.* 4:87).
- Rav Tuvia Goldstein *zt"l*, a *Talmud/Chaver* of Rav Moshe *zt"l*, said on numerous occasions that even after the 1979 *kol korah* against the Flatbush *eruv* was printed, he spoke with Rav Moshe who agreed that if the *rabbanim* wanted to erect an *eruv* they could do as they saw fit. Moreover he believed that Rav Moshe would even allow the *eruv* in its present construction.
- It's interesting that this is the only addendum in any of the volumes of *Igros Moshe*.

Moshe, O.C. 4:89 and *Hapardes,* 33rd year, vol. 9). What we see from this is that Rav Moshe acknowledged that there are differences of opinions regarding *eruvin* and, of course, that other *poskim* may disagree with him. Furthermore in the *Igros Moshe,* (*Orach Chaim* 1:109 and *Yoreh Deah* 3:88) we see clearly that Rav Moshe allowed others to disagree with him in any issue and he did not consider it a slight to his *kavod* if someone did not accept his *halachic* rulings.

Therefore, those who act aggressively against the *eruv* are not honoring Rav Moshe's memory; on the contrary, they are disgracing him and are clearly acting against his will. The Rosh Yeshiva *zt"l* was known as a great *tzadik* who was an *ohev shalom ve'rodef shalom*[25]. Using his great name to justify their inappropriate behavior is a terrible insult to him and surely causes great pain to his pure *neshama.*

Sholom and Machlokes

Rav Moshe *zt"l* wrote (*Igros Moshe, O.C.* 1:186) that when one follows one's Rav on any issue, even on *issurei chilul Shabbos,* albeit the *halacha* is not like his Rav's, no *aveira* is transgressed. Numerous *poskim* maintain that the *eruv* is kosher *l'mehadrin.* (On the *kol korah* for the Boro Park *eruv* alone, there are over

---

[25] The 1981 *kol korah* against the establishment of a Boro Park *eruv* is clearly a contradiction to what Rav Moshe *zt"l* told the *rabbanim* of Flatbush, that they were free to *pasken* as they saw fit (*Igros Moshe, O.C.* 4:87). Besides which, everyone who knew the Rosh Yeshiva realizes that the language used, "Those who are erecting the *eruv* are causing people to be *mechalal Shabbos,*" is not typical of Rav Moshe. The Rosh Yeshiva never used such language. Furthermore, the signature itself on the *kol korah* is also questionable since it's indistinguishable from the one on the *haskmah* to a booklet against erecting *eruvin,* and it's not possible for two signatures to be exactly the same.

In reference to the 1979 *kol korah* against the erecting of an *eruv* in Flatbush, there are some inconsistencies that are important to expose. The text of this *kol korah* refers back to the1962 *kol korah* and states that Rav Eliyahu Henkin *zt"l* signed against establishing an *eruv* in Manhattan then. But there **isn't** any signature from Rav Henkin to be found on the 1962 kol *koreh*! This puts the 1979 *kol koreh* in a very questionable light. Even more so, from Rav Henkin's letters (*Kisvi ha'Griah Henkin,* p. 33) and from the 1960 *kol korah* on behalf of the Manhattan *eruv* (*Divrei Menachem, O.C.* vol. 2, p. 10), we see he was a proponent of the Manhattan *eruv.* It's also interesting to note that while the 1962 *kol koreh* specifies Manhattan, the 1979 *kol korah* uses the place name New York in addition to other large cities implying that the *issur* then (1962) was on all large cities and not just the borough of Manhattan as Rav Moshe himself stated (*Igros Moshe, O.C.* 4:86 and addendum to *O.C.* 4:89). Four years ago, the Vaad Ha'Eruv of Boro Park, in order to establish the veracity of the 1979 *kol korah,* offered an award of $10,000 to anyone who would come forward with the original document. Until today no one has furnished it.

30 *rabbanim*.) Therefore, by following our *rabbanim* even if others feel that the *p'sak* is wrong according to Rav Moshe no transgression has occurred. Why are those who invoke Rav Moshe in their every attempt to discredit *eruvin* so ignorant of Rav Moshe's own rulings? By following our *rabbanim* and erecting an *eruv* are we imposing their *p'sak* on others? We strive to live in peace with all our neighbors. How can anyone blame the *eruv* for the *machlokes* in our community? On the contrary, those who are violent and rip the *eruv* are causing a major rift in the community. Through the years, *rabbanim* have always had differing *halachic* opinions on critical Torah issues and we have always said *eilu v'eilu divrei elokim chaim*. To claim that an *eruv* brings *machlokes* is a fallacy. On the contrary, an *eruv* brings sholom (*Yerushalmi, Eruvin* 3:2). The Torah way is to honor the right of others to follow their *poskim*, and this respect should be mutual.

Comparing Eruvin With Other D'Oraysas

Why is *eruvin* different then any other issue? What is the hysteria surrounding *eruvin*?

The detractors of the *eruv* claim that the issue of *eruvin* is different because it is a *d'oraysa*, hence their fierce opposition. This is a fallacy. There is no other *d'oraysa* that has aroused such a fanatical need to be *mocheh* other than *eruvin*.

For example:

- Most *poskim* hold that it is strictly forbidden to shave one's beard using an electric shaver (Including the *Chazon Ish* and the Steipler Gaon *zt"l* see *Orchos Rabeinu,* vol. 1, addendum p. 38) and that one transgresses **five *lavin*** by using it. This issue is also a *d'oraysa* and yet are there vigilante brigades raiding medicine chests and confiscating shavers and haranguing the persons using them? Why is the issue of *eruvin* any different?
- Many people maintain that *shitas Ra'beinu Tam* (72 minutes after *shkiah*) is an obligatory extension of Shabbos, to the extent that if someone does a *melacha* at an earlier *zeman* he is considered a *mechalel* Shabbos. This *shitas Ra'beinu Tam* is also a *d'oraysa* and are there gangs patrolling the streets and harassing individuals who keep an earlier *zeman*, calling them *mechalelei* Shabbos? Why is the issue of *eruvin* any different?

The animosity towards *eruvin* is illogical, irrational, and has no support or basis in *halacha*.

The Mitzvah and Obligation of Eruvin

The Gemara in *Eruvin* (68a) describes an encounter between the *Amoraim* Rabbah bar Chanan and Abaye. Rabbah bar Chanan asked Abaye why in a city of two great *Amoraim* (himself and Rabba) had neither of them erected an *eruv*. In an attempt to vindicate himself and Rabba he answered that it's not becoming of Rabba's dignity to go from door to door collecting the requisite *matzos*, and that he, Abaye, is so preoccupied with his learning that he has no time to supervise the *eruv* of the city.

The *Mordechai* infers from this Gemara that under normal circumstances when the Rabbi of an area is not similarly preoccupied, he has an obligation and a *mitzvah* to erect an *eruv* for his community.

Following this reasoning the *Rosh* in a famous *tshuvah* (21:8) sharply criticizes the leadership of a city whose policy was not to erect an *eruv*, " I have already written to you concerning the concept of an *eruv*, that it is customary in all areas where Jews [reside] to allow carrying in those streets that are open on either end to the [streets where the] gentiles [reside] with [the rectification of] a *tzuras ha'pesach*. You forbade such [an *eruv*] for the congregation of Freres, and you wrote me your proofs, and I informed you that they amount to nothing. I warned you that you must recant and notify the congregation that they should rectify their streets [with an *eruv*] as their *Gedolim* have accustomed them to. Now I have been told that you still uphold your position, and are thus causing the multitudes to desecrate the Shabbos. I therefore compel you, upon receipt of this letter before witnesses, to rectify the streets that open into the *reshus ha'rabbim* of the [streets where the] gentiles [reside], with a *tzuras ha'pesach*, within a span of a few weeks upon seeing this letter. If you do not rectify the streets as I have written, I will excommunicate you. If you had been in the times of the *Sanhedrin* they would have executed you, as your aim is to uproot the Talmud edited by Rav Ashi, and to argue with all the *Gedolim* until our times, those who are no longer with us *z"l*, and those who are still alive" (see also *Tashbetz*, 2:37).

Those of us who have worked so hard to erect an *eruv* have not done so because we seek a *kula*, but rather out of conviction that it's a *mitzvah* and a *chumra* (*Tur* and *Shulchan Aruch, O.C.* 366:13 and 395:1 See also *Medrash Sechel Tov, B'shalach* 16:10; *Medrash Lekach Tov, B'shalach*; *Halachos Gedolos, Perek Hador*; *Pri Megadim, Aishel Avraham, O.C.* 260:3).

Establishing an *eruv* accomplishes the following:

- It helps us to avoid *Chilul* Shabbos if we inadvertently forget and carry something in the streets on Shabbos (*Chasam Sofer, O.C.* 99).

- It helps to minimize the *Chilul* Shabbos of our Jewish brethren who are unfortunately not religious and would carry on the street regardless whether or not there is an *eruv* (*Nefesh Chaiah, siman* 25 and *Bais Av,* 2:1:25).

- It helps to increase our *Oneg* Shabbos[26] by increasing our mobility (*Perisha, O.C.* 395:1).

- It helps *Al Pi Kabala* to increase the *kedusha* of a neighborhood (*Shar Ha'mitzvas, parshas B'shalach*).

Even Rav Moshe *zt"l* when he established that an *eruv* could be erected saw a great need for them (*Igros Moshe, O.C.* 1:139:5; 4:86 and 5:29).

Since we believe it's a *mitzvah* to erect an *eruv*, it is unjust to request that we refrain from performing a *mitzvah* particularly when it does not negatively affect those who do not wish to partake in this *mitzvah.* For generations in Europe even in big cities such as Warsaw[27] and Lodz[28], our ancestors had practiced the *mitzvah* of *eruv* and we believe that this *mitzvah* is now overdue in our community[29]. As supporters of the *eruv*, we respect all the *rabbanim* of our community and kindly ask you, our dear neighbor, regardless of your personal feelings about the *eruv*, to respect our *rabbanim* as well. We strongly condemn any form of aggressive behavior and call on all parties not to engage in any activity that may result in a *chilul hashem,* so that we can all continue to live *b'shalom* and help bring *Moshiach* soon.

---

[26] When someone claims that an *eruv* makes Shabbos look like a weekday or that because of *eruvin* people are carrying *muktza* items, they are in fact making a blanket statement against all *eruvin* since these issues can be a problem with *eruvin* in both big and small cities and even bungalow colonies. More so, if *Shlomo Hamelech* established the *mitzvah* of *eruvin* how can we say that *eruvin* is the problem?

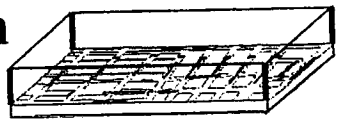
[27] Which had *shishim ribuy* on the larger side from at least the year 1900 (*Wydzial Statystyczny*, p. 24).

[28] Which had *shishim ribuy* from the year 1931 (Encyclopedia Judaica, 1996 vol. 11 p. 426).

[29] Even Rav Shimon Schwab *zt"l* who was against erecting an *eruv* in Manhattan at that time (1962), stated (*Mayan Beis Ha'Shoeiva*, p. 234) that hopefully the future generations would be strong in Torah and at that point, with great joy, everyone would take part in erecting eruvin in **all** cities. We believe that time has come.

בס"ד

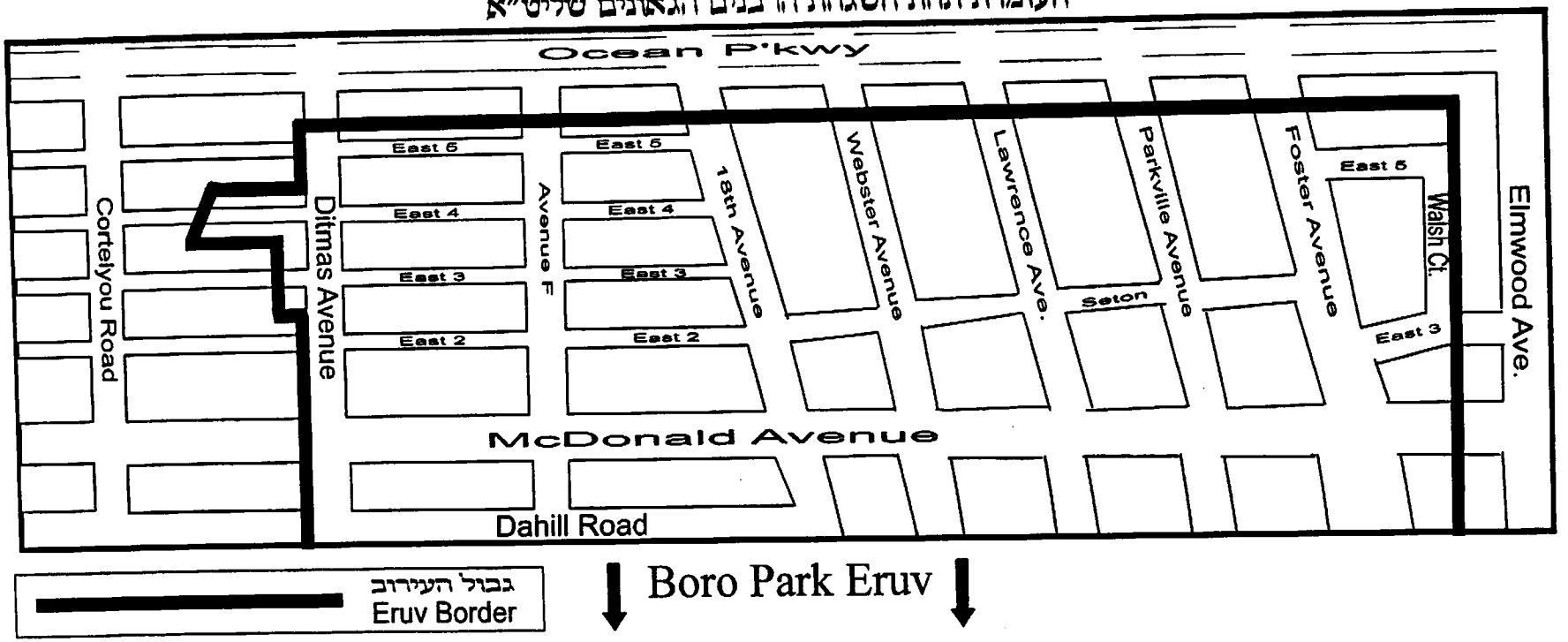
Vaad HaEruv of Kensington
699 East 5th St.
Brooklyn N.Y. 11218

וועד העירוב ד'קענסינגטאן
ERUV KASHRUS HOTLINE: (917) 909-ERUV (3788)
GENERAL INFORMATION: (718) 666-2220

Kensington Eruv

העומדת תחת השגחת הרבנים הגאונים שליט"א

- THE ERUV BORDERS ARE VALID AS OF PESACH תשס"ד ('04).
- The Kensington Eruv is from McDonald Ave. (where it connects to the Boro Park Eruv) to approximately 100-150 ft. before Ocean P'kway (Ocean P'kway is not in the Eruv), and from Foster Ave./Walsh Court to after Ditmas Ave.
- PLEASE BE CAREFUL NOT TO CROSS THE ERUV LINE ON SHABBOS WHILE CARRYING.
- The Eruv Kashrus Hotline: 917-909-ERUV (3788), provides updated information every Friday afternoon concerning the kashrus status of the Eruv.

Published by
Vaad Ha'Eruv of Kensington
699 East 5th Street
Brooklyn, New York 11218

Eruv Kashrus Hotline
917-909-ERUV (3788)

בעזהשי"ת

ביאור דעת הגר"מ פיינשטיין זצ"ל
בענין עירובין ועוד

שבט תשס"ד

בעזהי"ת

ישעיהו טוביה הלוי דירעקטאר

בהמח"ס לקוסי טל, זורת וניקוי עירובין ו"ח, בית לוי ב"ח,
זלת שמעתתא, מתוך העמק, נחית בחסדך על טו' הש"ס,
ומו"ל לפרי אש דת ד"ח, ושר.

Rabbi Shiah T. Director
1540 57th Street
Brooklyn, N.Y. 11219
(718) 435-2269

ג' דחוה"מ פסח תשס"ב

מע"כ הגאון הגדול מגדולי פוסקי דורינו שליט"א,

א

יש להעיר עד מה שמפלפל בדברי האגרות משה. הלא ידוע לחכמי תורה מדור הקודם, אם כי היה י"ש ומתמיד גדול, וצדיק תמים, זיע"א, אין להתייחס ברציבות למש"כ בתשובותיו. כי אינו בלום בעיניו לכתוב פסקים, נגד חכמי הדורות, ולהדפיסם בספר, דבר שלא ראינו בשום ספר שו"ת.

שמעתי בשם הגאון ר"א הנקין זצ"ל, שאין להחשיב פסקיו, מפני שאינו מעיין באחרונים. ומו"ר זיע"א, הגאון הגדול מכל בני דורו, אמר הרבה פעמים לתלמידיו, שאין לעיין בספר שו"ת אגרות משה. הוא היה מחרבנים הלימאים. אחות אביו התחתנה עם הגאון רב"ד זצ"ל, ר"מ דישיבת קאמניץ. תלמידו הנאמן של ר' חיים הלוי מבריסק זצ"ל.

ובאמת כ"כ בהקדמה לספרו אגרות משה. שאין לפסוק הלכות ממה שכתב בספרו עד שיבדוק היטב דבריו. שהוא רק מלמד הלכות ולא פוסק. עיין ארוכות באגרות משה חלק ח' סימן ל"ח. שסומך על המעיין בספרו שיבדוק היטב דבריו.

פעם אמרתי להגר"א חזן זצ"ל, ר"מ בישיבה תורה ודעת הרבה שנים, מגדולי הדור, שחבר הרבה ספרים על ש"ס, אודות מש"כ באגרות משה בעניין מפולשים. שהקשה על הרמב"ן "מנלן להרמב"ן דבר זה שצריך מפולשים", אכן לא פסק כדברי הרמב"ן. ואמר לי הגר"א חזן זצ"ל, "דאם איז גלאט משוגע גרעם", להקשות כן על רבותינו הראשונים. אמרתי כ"כ מפורש בסימן ק"מ. עיין עליו ואדאי יש לך הספר בביתי. השיב, חייו איבני מחזיק ספריו בביתי. זו היתה גישת גדולי הדור הלימאים לספריו ופסקיו.

שמעתי מחבאון ר' שלום ווייס זצ"ל שחבר הרבה ספרים בהלכה וקבלה, דעת תורה של מרן הבהי"ק מטאטמאר זיע"א, היה שצריך להחרימו. אבל כל הרבנים מהתאחדות הרבנים לא הסכימו לזה. על כן לא יצא הדבר לפועל. דבר זה ידוע לזקני הרבני' מהתאחדות הרבנים.

הכי יש עקימות יותר ממה שכתוב בענין עירובין? הלכה כדברי המקיל בעירובין. ובה"מ אגרות משה, מחדש חומרות, לא נכתבו בשום פוסק, לא ראשון ולא אחרון, לאסור תיקון עירובין בברוקלין. וכ"כ מפורש בחשוכה, ת"ד סימן פ"ז, פ"ח, שדבריו שלא כדברי האחרונים ורש"ע. א"כ למה כתב פסקים כאלו? הכי יש ענין, לפסוק הלכות, על פי חידושים שחידש נגד הש"ע והאחרונים?

וכבר האריכתי בזה, בקונטרס דעת תורה, נדפס שבט הש"ס, ובעוד מקומות. והבאתי שם דברי הפוסקים. שחייב להתנהג על פי הקבלה מדורות.

כבר יש תחת ידו "קונטרס הסברה", ששלחתי. מבואר שם שכל האיסור נתפרסם בשם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, שאין לתקן עירובין בברוקלין, שקר וכזב. דעתו דעת תורה שאין למחות נגד מתקני עירובין. מ"מ בעשה בלבול גדול ממש"כ נגד הפוסקים. אם כי כתב איסור. אין שום חיוב על שו'אדם להתנהג על פי פסק דין זו נגד כל הפוסקים והש"ע. וכ"כ בתשובותיו בענין עירין עליהם.

על פי דרכי הוראה, נמסור לנו מגדולי הדורות, חובתו בקודש היה, לפסוק כדברי הש"ע וכל הפוסקים, ולא לחדש חידושים בענין.

פעם אמרתי מש"כ להגר"א חזן זצ"ל. אמר "דאס איז בוטע תורה" לפקפולא, אבל א"א לאסור תיקון עירובין בשביל זה.

לא ראינו בכל הדורות דברים כאלו מכותבי שו"ת. ובעוה"ר אלו שאינם מבינים דרכו נלכדים בדעות כוזבות.

ב

בענין מחיצות נמוכות בבית הכנסת, שחיתר נגד כל רבותינו גדולי הדורות זיע"א, ונגד מנהג ידוע בכל תפוצות ישראל, מזמן מתן תורה, עשו מחיצה שלא יהיה אפשר לאנשים לראות הנשים. וכ"כ הרמב"ם בפירוש המשניות סוכה, שעשו תיקון גדול בבית המקדש, הרמב"א, ושמחינו בתיקונו, כדי שלא יהיה אפשר לאנשים לראות הנשים. כתב על זה באגרות משה שאינו מסתבר. הרי מסתב'היטב שכ"כ הרמב"ם. הכי אינו יודע הרמב"ם מה שמסתבר? רק בה"מ אגרות משה, רב בדור האחרון, הבין זה? פלא!

בתשובה, סימן צ' יו"ד ח"ד, היתר לכתור ובתולה הרוצים להכיר זה את זה לענין נשואין, לחשכיר שני חדרים בבית אחד, אם גרים שם זוג אחר ואין חשש יחוד. תשמעתם? מה יהיה בלילה בשהם ישנים?

דבר זה לא נשמע בכל הדורות. הכי ראיתם דבר זה בשום ספר שו"ת. הדברים נפלאים!

בעניין מעשה מצות מילה. פסק הלכה למעשה שאין צריך לעשות פריעה בציפורין נגד כל חכמי הדורות והש"ע בלא פלוג. פלא! איש שאין לו גבורת אנשים, שברח מאשתו, ולא נתן גט.

באגרות משה (חלק אבן העזר סימן ע"ט) התיר אשתו בלי גט. נגד הגאונים ר' יצחק אלחנן זצ"ל (שו"ת עין יצחק אה"ע סי' כ"ד) והביא הלוי זצ"ל(סי' ג'). ידוע רב חלו של הגאון ר"י אלחנן זצ"ל להתיר עגונות. מ"מ אשה זו לא התיר. באג"מ הביא דבריהם ובחב פלפול ארוך נגדם. הכי לא ידעו גאונים הנ"ל מש"כ בתשובתו. אם כי לא ראו דבריו. התורה היה פתוחה לפניהם. והבינו כל פרט ופרט שיכולים לאמר בעניין. מ"מ אשה זו לא התירו. פסקו להלכה שצריכה גט. עיין יעלת חן שער ב' סי' ל"ט, שדן אם תופסים קידושין ע"י מי שאין לו גבורת אנשים.

הגר"מ פיינשטיין זצ"ל יצא מגדר כל חכמי ישראל, שטרחו להעמיד דבריהם כהש"ע ורוב חכמי ישראל. לא ראינו מחזה כזו בשום ספר שו"ת לחדש חידושים נגד כל חכמי ישראל והש"ע. רק בשו"ת אג"מ ראינו מחזה זו. לכתוב נגד הש"ע שדבריו נכתבו ברוח הקודש. וכל העולם חרדו ממנו ה' מאות שנים.

מעכהג"ק לא היה באן כששרפו ספרו ברחובות. כשיצא לאור חלק ראשון, מפני פסקים שם נגד חכמי הדורות. דבר לא נעשה מעולם עם שום ספר שו"ת.

ב

ידוע, מרן הגאון ר"א קאטלר זצ"ל, התנגד לפסק דינו בעניין מחיצות בבית הכנסת, וכן כל חכמי ישראל אז התנגדו לזה, ואסר עליו להדפיס תשובה זו. כי מתחילה הדפיס תשובתו בעניין בקובץ תורני. אח"כ הודיעו לחגרא"ק מדפוס בלשון שהוא מדפיס תשובה זו בספרו אגרות משה שהם מדפיסים. צלצל מרן הגאון ר"א קאטלר זצ"ל להגר"מ פיינשטיין זצ"ל, וצעק בקול מר, אמרתי לך שאסור להדפיס תשובה זו. השיב הגר"מ פיינשטיין זצ"ל שיאמר לדפוס בלשון להוציא תשובה זו מספרו. אבל כבר היה לאחר המעשה. כי בגמר הדפסת הספר. ותשובה זו הוי בכית לדורות.

דבר זה שמעתי מחיים קאפלין, תלמיד ישיבת לייקווד, שהיה שם בשעת שצלצלו מבית הדפוס. חיים קאפלין הוא בנו של הרב קאפלין מיסד בית ספר לבנות בית יעקב.

מעשה שהיה, מרן הגר"א קאטלר זצ"ל כתב תשובה להתיר מכירת קרקעות בשביעית באה"ק תובב"א. ושלח התשובה להגאון רח"ע מורנא זצ"ל לדעת חו"ד. השיב הגאון רח"ע זצ"ל, נראה שדבריו בכונים, אבל הירת שגאוני הדור אז, מהרי"ל דיסקין זיע"א, ועוד מגאוני הדור אז זיע"א, אסרו מכירת קרקעות. אין להדפיס התשובה. הרי אינה ממדת חכמים לצאת נגד גדולי הדורות מדורות הקודמים. הגם שהיה מתירים אז. כ"ש כשאין שום מתיר. תשובה זו היה תח"י כנו הגר"ש ז"ל. ולא נדפס.

ד

יש קבלה בידינו, הפסקים כש"ע תסכימו להם מתיים גדולי תורה בדורו. עיין,מערכת בית יוסף, בספרו שם הגדולים.

בפסק דינו בענין עירובין,סי' פ"ח, כתב אולי יש להקל כדברי המחבר בש"ע. שכתב שצריך ס"ר עוברים בכל יום בדי שיהיה המקום רשות הרבים. ואין ב"מ כמה אנשים גרים בעיר. פלא! אם כ"כ המחבר ודאי יש להתנהג כדבריו. בתקבלו ה' מאות שנים בכל קהילות ישראל. ודבריו בכתבו ברוח הקודש. עיין דעת תורה, שבט תש"ס, שהבאתי דברי הפוסקים בזה. וידוע דבר התומים, שאין לאמר קים לי נגד המחבר בש"ע. שא"א בכוח האנושי לכתוב חיבור כזה. והקב"ה אמר לקולמתו מה לכתוב.

מפלפלים בדברי האגרות משה, בלי להרגיש, שהמדובר ממי שאינו מחשיב דברי גדולי הדורות והש"ע. צריכים לפרסם רק שדבריו נגד הש"ע. חסלו! אין להאריך בפלפולים נגדו.

חייבים לפרסם דברים אלו פרסום גדול. ובעוה"ר דברים אלו לא נתפרסמו כל הצורך. עדיין נמצאים אלו המאמינים, המשלשלים עם עירוב כשר תיקנו בהסכמת גדולי ישראל שליט"א מחללי שבת ח"ו.

אם כי בשולחן ערוך כתב היפך מזה. ונכתב ברוח הקודש. ונתקבלו דבריו ה' מאות שנים להלכה.

כתבתי ואת נפשי הצלתי. הי"ת ירחם על עמו הנבחר. דברי המצפה לישועה בכלל ובפרט.

מרקלס יהודה ליב הלוי דינזיקטאל

1437

בעזהי"ת

דגלה

בעזהי"ת

ישעיהו טוביה הלוי דירעקטאר
בעהמ"ח ספר "לקוטי טל" ומו"ל "לפידי אש דת"
ד"ח ותורת תקוני עירובין שבזמן הזה ו"ח ועוד
ברוקלין, נ.י.

Rabbi Shiah T. Director
1540 57th Street
Brooklyn, N.Y. 11219
(718) 435-2269

מעכ"ק אדמו"ר מוזניץ שליט"א,
אחדשה"ט באה"ר למנהיג עדה קדושה,

רצוף בזה קונטרס עזריני הי"ת לחבר ולהוציא לאור בחסדו הגדול. מבואר היטב בקונטרס, כל התנגדות להעירוב בבארא פארק בא משלוחי השטן, שקרנים, באים להטעות הציבור, עדת ה' קדושים, בדברי מינות.

הרב אברהם יהושע העשיל ביק, אינו חכם מכל בני דורו, הרה"ג מאורי האומה, פוסקים מומחים לכלל ישראל, שהחירו לערב בבארא פארק על פי יסודות נאמנות בהלכה. הן, הרהגה"ג ר"י ראטה שליט"א, בעל המחבר הרבה ספרים על הש"ס וספר שו"ת, הרהגה"ג ר' מנשה קליין שליט"א, בעל המחבר ט"ו חלקים שו"ת, חידושים על הש"ס ועוד, הרהגה"ג ר' פישל הערשקאוויטש שליט"א, פוסק מומחה לכלל ישראל יותר מחמישים שנה, הרהגה"ג אב"ד ומו"צ ק"ק קוזינבורג בבארא פארק, הרב אהרן ווידער שליט"א, הרהגה"ג ר' שלום קרויס שליט"א, יושב ראש בית הוראה של התאחדות הרבנים, בעל המחבר ו' חלקים שו"ת וחידושים על הש"ס, מוראה הוראה לכלל ישראל ס' שנים. ועוד רבנים מפורסמים, יושבים על מדין בקהילות גדולות, מחברי ספרים, ופוסקים מומחים. דבריהם לחזק העירוב נדפסו בקונטרס " דעת גדולי הרבנים על מצות עירוב בשכונתינו בארא פארק ", יצא לאור ר"ת שבט תש"ס, מספרם ל"ג .

הגה"ק האדמו"ר ממונקאטש שליט"א, הוציא לאור קונטרס חשוב, לבאר טעם ההיתר של המחבר שצריך ס"ר עוברים ברחוב אחד בכל יום (סי' שמ"ה סעי' ז'). דברים ברורים ומאירים לכל בר דעת, אוהבי תורה.

הם הי' גדולים פי אלף מאביו השקרן. שדרש ברבים, שלא הי' עירובין בעיירות גדולות ביוראפ. ההיפך ידוע. זקנתי ע"ה, ליד ווארשא, סיפרה שהיא הי' מביאה " משולאנט " בכל ש"ק מבית האופה. נמצאים אנשים עודנו בחיים אשר גרו שם. גם הם יודעים המציאות.

כן דרש וכתב שאין מחיצות סביב ברוקלין. ש ק ר ג ג ל ה ! הכול יודעים שיש שם מחיצות. אלפי אנשים רואים אותם בכל יום.

וכתב לי בשנת תש"מ, שאין שום פוסק דסב"ל דמהני מחיצת הים בר"ה דאורייתא. הרי הגאון רח"ע זצ"ל מוולנא, בתשובתו לעיר פריז, כתב שיכולים לסמוך על מחיצת הים, והסכים עמו החזון איש זצ"ל. תשובתו הי' לפניו. הרי הזכירו במכתבו. וכתב במכתבו היפך ממש"כ רח"ע זצ"ל.

גדולי הדור לפני מאה שנים החירו לערב בנאו יארק מפני מחיצת הים. ואז גרו ס"ר שם.

הן, הגאון הגדול פוסק מומחה לכלל ישראל, המהרש"ם, ידוע בכל רחבי תבל בשו"ת שלו, חידושי הג' על הש"ע, ועוד. הגאון הגדול, פוסק מומחה לכלל ישראל, בהמ"ח שו"ת הרי בשמים, ועד רבנים גאונים וצדיקים אז. תשובתם נדפסו בספר עירוב והוצאה, יצא לאור ע"י הכותב הזה, שנת תשל"ט, נדפס בראשונה שנת תרס"ז. כ"כ עוד גדולי הדור, בספריהם המפורסמים נפוצים על פני תבל, מאירים לעולם. אכמ"ל בדברים פשוטים וידועים בספרי הפוסקים.

הספרים הי' לפני הרבנים אז. הם נתפרסמו היטב ע"י הכותב הזה.

אין אין לו בושת פנים לצאת נגד גדולי פוסקי הדור, שהתירו לערב בבארא פארק, בלי שום חשש ופקפוק. הרי זו ירושה מאביו. הוא לא הי' בקי בהלכות עירובין. מ"מ צעק צעקות גדולות ומשונות כדרכו. הלך מרב לרב והגיד להם שברקלין רשות הרבים דאורייתא ואסור לתקן עירוב שם. שקר ידוע לכל מי שלמד ענינים אלו. מבואר בקונטרס ר"ב היטב. בלי שום חשש ופקפוק כלל.

אבל הי' נמצאים בדורו עוד רבנים שלא למדו ענינים אלו ושמעו לדברי שקר. גדולי הפוסקים בדורו וגדולי הראשי ישיבה צחקו ממנו.

הוא הניח ירושה זו לבניו ונכדיו. אינם מביישים משום אדם. בעזות מצח הלכים מרב לרב ומגידים להם שקרים. הולכם לאדמורי"מ שאינם פוסקים, ללחוץ עליהם לחתום על מודעה נגד העירוב. הצליחו לרמאות הרבי מסקולען, ואח"כ נתברר לו שהרה"ג ר"ח לייב כ"ץ, ועוד רבנים חשובים עומדים בראש, והתחרט על חתימתו, ופירסם לבני קהילתו לסלטל עם העירוב.

באלו וכאלו עושים בני עוולה. גם באו להאדמו"ר מרחמאסטריבסקא, עשר פעמים, לבקש ממנו לחתום על מודעה לאיסור עירובין. גם אחר סירובו לחתום, באו עוד הפעם, ולא חתם. הוא מבני משפחתו. ויכול לבאר היטב הנ"ל. ממנו יתבאר מעשיהם של נבלים אלו נכדי ביק.

המדובר מנבלים, אנשי עולם התחתון, הסוברים שהם חכמים יותר מכל בני דורם, שלוחי השטן, להחריב כלל ישראל בדברי מינות, בדבריהם היפך התורה והסכמת הפוסקים.

הי' לא תהי' ! לא ימושו כתיב !

אחרי עמלות ימים ושנים נתקיים הבטחתו יתב"ש. כל מי שהוא מהחרידים לדבר ה', חובתו לצות אנשי קהילתו לסלטל עם העירוב. לעקר דברי הכופרים כליל. שלא יהי' להם שורש וענף בבית ישראל נאמנים לה' ותה"ק.

המצפה לרחמי שמים המרובים, הדשה"ט דמעכ"ת,

בס"ד יום ה' פ' נח תשס"א

מע"כ כ"ק אדמו"ר מויזניץ שליט"א,
אדשה"ט באה"ר למנהיג עדה קדושה,

מע"כ צריך לדעת. לפרסם איסורים בלי טעם הוי עקירת התורה משרשה. אני מאמין באמונה שלימה שכל התורה המצויה עתה בידינו היא הנתונה למשה רבינו עליו השלום.

התורה הקדושה קבלנו מסיני יש טעם לכל הלכה. או מקבלה מסיני ע"י מרע"ה. או מי"ג מדות שהתורה נדרשת בהם. אחר קבלת התורה אסור לאמר שום דבר בלי טעם וראיה.

הלכות לא נכתבו בלי טעם בש"ס ולא בספרי הפוסקים. וראיתי בספר שו"ת מאחד מגדולי הדור מדור הקודם. אפילו אם נמצא פסק דין בספרי הקדמונים בלי טעם וראיה אינו בגדר פסק דין.

ידוע לכל השגות על הרמב"ם מפני שכתב הלכות בלי טעם וראיה. עיין הקדמה לספר משנה תורה ומש"כ הראב"ד שם. הכסף משנה בא ותיקן את זה. והביא טעם וראיה לכל מש"כ הרמב"ם בספרו.

לפרסם הלכות לציבור בלי טעם, בזה מרגילם בדרך כפירה, הנהגות היפך התורה. הרבה פעמים בקשתי מהרב ביק לבאר לי טעם איסורו לתיקון עירובין. ולא השיב. שהרי אין לו טעם הגון מתקבל על הלב. דרכו דרך כפירה. ורצונו להכשיל עדת ישראל קדושים בדרכי מינות.

להיפך כל מי ששואל מתקני העירוב טעמם, יבארו להם היטב טעמם, בכתב או בעל פה, עם ראיות ברורות מש"ס ופוסקים. כדרכה של תורה. הרבה ספרים וקנטרסים נכתבו לבאר ענין זה. כן שאלו מהכותב הזה טעם ההיתר לתקן עירובין בברוקלין. והשבתי להם, בבקשה ליתן לי הכתובת שלכם, ואשלח קונטרס בענין. ואם יש מה להעיר בבקשה להשיב כדרכה של תורה.

מע"ת צריך להבין, שאינו חכם מכל בני דורו, תלמידי חכמים מפורסמים, ורבנים יושבים על מדין הרבה שנים, כותבי שו"ת בכל דיני התורה. אם יש לו טעם שאין לתקן עירוב בברוקלין, יכתוב טעמו, ויהי' לפני גדולי הפוסקים לדון בדבריו כדרכה של תורה.

אם אינו עושה כן. ומפחד מבקורת. טעמו לאיסור סלטול עם עירוב כשר, תיקנו גדולי מוראי הוראה בדור, אינו כלום. לא יזכר ולא יפקד בבית ישראל. יהודים תמימים הולכים בדרכי התורה.

המצפה לרחמי שמים המרובים,

[illegible]

בעזהי"ת

ישעיהו טוביה הלוי דירעקטאר
בעהמ"ח ספר "לקוטי טל" ומו"ל "לפידי אש דת"
ד"ח ותורת תקוני עירובין שבזמן הזה ו"ח ועוד
ברוקלין, נ.י.

Rabbi Shiah T. Director
1540 57th Street
Brooklyn, N.Y. 11219
(718) 435-2269

מוצש"ק פ' נח תשס"א

מע"כ קדושת האדמו"ר מויזניץ שליט"א,
אחדשה"ט בא"ר למנהיג עדה קדושה,

ידוע הרבה פעמים חולק מרן הגר"א מוולנא על דברי הש"ע והרמ"א, אם כי הביא ראיות לדבריו, לא נתקבל פסק דינו להלכה אצל כלל ישראל. מגדולי הפוסקים הגאון ר' ע"א, גם כן לא נתקבלו דברין בכל מקום, אם כי הביא ראיות לדבריו.

אם כן למה יש חיוב על שום אדם לקבל פסק דין על פי טעם כמוס(אותיות כפירה, מרידה, ודברי סוררים) בלי שום טעם וראיה. קודם שנתנו לבקורת חכמי הדור.

ידוע דברי החזון איש, שאין לסמוך על פסק דין מובא בכתבי יד הופיעו בזמן האחרון, אפילו אם נאמר מגדולי הראשונים, שהרי דבריהם לא נתנו לבקורת חכמי הדורות, ולא דנו בדבריהם.

דברי המכבדו כערכו הרם,
ודשה"ט,

ישעיהו טוביה הלוי דירעקטאר

בעזהי"ת

ישעיהו טוביה הלוי דירעקטאר
בעהמ"ח ספר "לקוטי טל" ומו"ל "לפידי אש דת"
ד"ח ותורת תקוני עירובין שבזמן הזה ו"ח ועוד
ברוקלין, נ.י.

Rabbi Shiah T. Director
1540 57th Street
Brooklyn, N.Y. 11219
(718) 435-2269

מוצש"ק פ' נח תשס"א

מע"כ הרב ביק נ"י,
אחדשה"ט,

ידוע הרבה פעמים תולק רבינו הגר"א מוולנא על הש"ע והרמ"א. אם כי הביא ראיות לדבריו. לא נתקבלו פסקיו להלכה אצל כלל ישראל.

מגדולי הפוסקי' האחרונים הגרע"א, גם כן לא נתקבלו דבריו בכל מקום. אם כי הביא ראיות לדבריו.

ידוע דברי החזון איש, שאין לסמוך על פסקי דינים, בכתבי יד מרבותינו הראשונים, נדפסו בזמן האחרון, מפני שדבריהם לא נתנו לבקורות חכמי הדורות ולא דנו בדבריהם.

כ"ש אין לסמוך על רבני זמנינו האמרים פסקי הלכות בלי ראיה וטעם. האומרים פסקי הלכות צריכים לכתוב טעמם, כדי שיהי' לפני חכמי הדור לבקורת, וידונו בדבריהם בכובד ראש.

הרבה פעמים כתבתי למע"כ ובקשתי ממנו שיגלה טעמו למה הוא אוסר טלטול עם עירוב כשר תיקנו גדולי מוראי הוראה בדורינו, על פי יסודות חזקות בהלכה, נכתבו בתשובות שהדפיסו. גם הכותב הזה חיבר הרבה קונטרסים בענין תיקון עירובין בעיירות גדולות. ולא השיב אדם דבר עליהם.

בשנת תש"מ קבלתי שני מכתבים מאבין. שם ביאר טעמים לאיסור עירובין בברוקלין. וכתבתי לו אז. והנני רוצה לכתוב עוד מזה. בשביל דברים שנתחדשו שלא כתבתי שנת תש"מ.

כתב במכתביו, ע"פ דיוק ברש"י, שאין צריך ס' ריבוא עוברים ברחוב בכל יום, אלא די אם נמצאים בעיר ס' ריבוא. הנה כבר נשאל בזה המרש"ם בשו"ת חלק ג' סי' קפ"ח, ומסיק להלכה דצריך ס"ר עוברין ברחוב אחד בכל יום. וכ"כ בתשובה בחלק א' סי' קס"ב. ועיין שם כל דבריו. וכן האריך בזה בשו"ת בית אפרים סי' כ"ו. וכ"כ גדולי האחרונים בספריהם. אם ירצה אכתוב לך חבילות דברי הפוסקים סוברים דצריך דווקא ס"ר עוברים ברוחב א' בכל יום.

אם כי אין כאן מקומו להאריך בזה, וגם אינו נ"מ להלכה בעיר ברוקלין כדלקמן, מ"מ אכתוב מעט מדברי הפוסקים בזה.

שו"ת דברי מלכיאל ח"ד סי' ג' וז"ל: נהגו לערב בכרכים גדולים מאוד, ולא חששו למה שיש שם ס' ריבוא כיון שאין שם ר"ה מפולש כנ"ל, וגם כי הס"ר מפוזרים בכל הרחובות ולא יזדמן כלל שילכו כולם בר"ה אחד עכ"ל. ומה יש להרהר ולפקפק על זה?

ובשו"ת מנחת שלמה, ח"ב סי' ל"ט וזל: שאין מצוי כלל בזה"ז רה"ר מפני שאין לנו רחובות ושווקים שיהיו ששים רבוא בוקעים בו בכל יום עכ"ל. הרי לא מהני מה שנמצאים ס"ר בעיר. וכ"כ הגאון ר' ישראל יעקב פישער שליט"א מחברי הבד"צ בעהק"י תובב"א, בשו"ת אבן ישראל ח"ח סי' ל"ו עיין שם. גם הרב אברהם דוד הורוויץ שליט"א מחברי הבי"ד שם, כתב כן בשו"ת קנין תורה סי' מ' בחלק ד' והביא דברי שו"ת דברי מלכיאל הנ"ל. ויע"ש כל מש"כ . כן, בשו"ת שבט הלוי סי'צז-צח בחלק ח' כתב וז"ל: ומני אז נתוספו ממש מאות באונים בתשובותם וגם עובדות לאלפים בקהילות קדושות ח"ח ואנשי שם שעירבו ע"פ יסוד הנ"ל דלא בוקעים ס' רבוא בכל יום עכ"ל. ויע"ש כל דבריו המאירים.

א ם כ ן ד ב ר י א ב י ך ב ט ל י ם כ ע פ ר א !

כל הנ"ל אינו נוגע למעשה,שהרי ברוקלין מוקף מחיצות מד' צדדים. ועיר מוקף מחיצות הוי רשות היחיד.

אם כי כתב לי אביך שברוקלין אינה מוקף מחיצות. שהרי יש פירצות למאות. אין ממש בדבריו מג' טעמים דלקמן.

1. אינו אמת מה שכתב. אין במחיצות מאות פירצות.דוק בזה!

2. אפילו לפי דבריו (מה שאינו) הרי מחיצה עומד מרובה על הפרוץ מהני. והרי יש מחיצות של עומד מרובה. אפילו לפי דבריו שיש פירצות.

3. על פי שיטות האחרונים מחיצת הים הוי מחיצה. אם כן אפילו אם יש פירצות הרי נפרצו לים. ואם מהני מחיצת הים לכל שטח העיר בלי שום מחיצה. פשוט דמהני מחיצת הים במקומות הפרוצים.

על כן אין דברי אביך כלום. רק סעות בעקרי ההלכה ובמציאות הדברים. ועל פי סעותים אלו כתב שברוקלין רשות הרבים דאורייתא. והלך מרב לרב לעוררם נגד תיקון העירוב בעיר. במקום שלא ידע מה קאמרי רבנן בסוגי זו. ולא הבין שיסוד איסורו נבנה על שקרים הנ"ל. אם כי כבר כתבתי לו דברים הנ"ל. כל ימיו עמד במרדו. ע"פ אינו אמת הנ"ל בניו ונכדיו מבלבלים.

מע"כ צריך לדעת שאינו חכם יותר מכל חכמי הדור. על כן חובתו לישב עמהם ולבאר כל הלכות בענין עירובין ולא לצעוק ברחובות כמשוגע: ברוקלין רה"ר דאורייתא.

בעו"ה

בירור בענין שיתוף ועירוב

היכא שיש דיורים ישראלים
שאינם מסכימים לזה

מאת הרב הגאון החוב"ט
מוה"ר **אליעזר ליפא הלוי מיללער** שליט"א

בן הרב הגאון הגדול המפורסם
מוה"ר **פסח הלוי מיללער** שליט"א
משיב הלכה ומורה צדק בבארא פארק

וחתן הרב הגאון הגדול המפורסם
מוה"ר **חיים יוסף דוד ווייס** שליט"א
דומ"ץ דקהל ייטב לב דסאטמאר אנטוועךפן

יו"ל ע"י וועד העירוב דכארא פארק יצ"ו
בחודש אשר ישועות בו מקיפות תשמ"א לפ"ק

לע״נ ר׳ אברהם ב״ר צבי יעקב
נלב״ע ד׳ אדר תשנ״ט לפ״ק

בירור בענין שיתוף ועירוב
היכא שיש דיורים ישראלים שאינם מסכימים לזה[1]

בענין השאלה שנתעוררה בשכונת בארא פארק, דאיכא ישראלים מבני העיר שאינם רוצים להשתתף בפת דעירובי חצירות (מחמת שאיזה רבנים לא ניחא להו בהתיקון), אי מהני לזכות להם בע"כ או לשכור רשותן משר העיר, (והנפק"מ לדינא לענין טלטול כלים ששבתו בבית, דכלים שבחצר מותר לטלטל בכולו בלי תיקון עירובי חצירות, ואפי' מחצר לחצר מותר כמבואר בשו"ע (סי' שע"כ), ועי' בשו"ע (סי' שפ"ח) דה"ה כמבוי (כלים ששבתו בתוכו או בחצר) מותר לטלטל בכולו וכן מחצר למבוי כלי שיתופי מבואות, (ואפי' אם עירבו החצירות שרי לכו"ע מאחר דניתר בצוה"פ, יע' מג"א שם), ובפרמ"ג (סי' שם"ו א"א סק"א) מסתפק בזה עוקר וזה מניח, אי מותר כלא עירובי חצירות עי"ש).

הנה לדינא לית דין צריך בשש כלל, ופשוט דיש בזה היתר ברור בלי שום פקפוק כל דהו, דאי לא תימא הכי לא מצינו ידינו ורגלינו בכל הדורות שלפנינו אשר כרוב עיירות שררו שם ישראל היה כמו בניד"ד, זה אוסר וזה מתיר, זה בונה וזה סותר, (וכן הוא בזמה"ו בתיקון עירובין בכל תפוצות ישראל דאיכא מתנגדים ומחמירים בידוע), ולא אשתמט שום פוסק לעורר חשש כזה שיאסרו האוסרים על המתירים בדריסת רגלם, ובלשון הגאון מהר"ש קלוגר בשו"ת ובחרת בחיים (סי' קכ"ג והועתק בתשו' המתירים), ופוק חזי מה עמא דכר שמימים ימימה נזדמן שנפל מחלוקת בין יחיד ובין שאר בני העיר, ולא נשמע שיפול אחד על עצה זו לומר כן וכו', אך בוודאי הכל הוא עכ"ל, וה"ה כפלוגתא דדינא, דזיל בתר טעמא כאשר

---

[1] וראה בסוף התשובה מה שהסכים לזה והוסיף עליו כבוד הגאון הגדול מורינו הרב רבי פסח הלוי מיללער שליט"א.

נהגו ישראל בכל מקומות מושבותיהם מאז שנתמעטו הלבבות ונתרבה המחלוקת, וע"ע בשו"ת שבות יעקב (ח"ג סי' כ"ט) וז"ל, וכן נתפשט המנהג פה ק"ק מיץ לטלטל בכל העיר בלי שום ביטול רשות, וכן נהיגי מעולם משנים קדמוניות כלי שום מוחה עכ"ל, (ועי' להלן מה שיש לדון בעיקר דבריו), ובכן לא נשאר לנו אלא לכאר וליישב מנהג אבותינו ורבותינו זכרונם לברכה, ולהבין טעמם ונימוקם בהא דלא חששו לזה כלל, ולסלסל בדבריהם הקדושים.

ענף א'

דין זכיה בעל כרחו בזכות גמור

ראשית בענין זיכוי הפת בע"כ, הנה מה שכתבו האחרונים ז"ל השואל ומשיב (מהרו"ת ח"ב סי' ס"ב) ומהרש"ק (שם) דאפשר לזכות הפת בע"כ משום דזכות גמור הוא, וכדעת הרשב"א בקידושין (דף כ"ג ע"א) בענין זכיית שטר שחרור לעבד בע"כ דמהני, באמת צ"ע טובא, דהרי מבואר ברברי הרשב"א ביסודו של דבר, דמחמת גודל התועלת וזכות הגדול דמתירו בבת ישראל ומבניסו לכלל מצוות ישראל, לחכי אפי' עומד וצווח, בטלה דעתו אצל כל אדם, ולא דמי למתנה דמבואר בגמ' (ב"ב דף קל"ז) דאין זכין לאדם בע"כ אפי' במתנה מרובה שוה אלפי זהב וכסף כראיתא הכותב נכסיו לאחר ואמר הלה אי אפשי בהן דלא קנה, דמתנת ממון שאני דלאו זכות גמור הוא, ואדרבה הוא חוב מצד עצמו דכתיב ושונא מתנות יחי', אלא דעל פי דעת רוב בנ"א הוי זכות משום שנפשו של אדם מחמרתן, ולכך זכין שלא בפניו, מיהו בעומד וצווח לא קנה עכתו"ד, (וכ"כ הרשב"ם (ב"ב שם ד"ה כאן בצווח מעיקרא) במעמא דלא קנה משום דכתיב ושונא מתנות יחי' עי"ש, וע"ע הנהות הב"ח (בב"מ דף יב ע"א רש"י ד"ה גבי מתנה), ועי' ט"ז (סי' שסט סק"ד), ובאמת מקרא מלא דיבר הכתוב אצל אאע"ה שאמר אם אקח מכל אשר לך ולא תאמר אני העשרתי את אברם), ומעתה יש לתמוה האיך שייך זה כלל לענין זכות שיש לו בקנין של עירובי חצירות דמתירו במלטול, דנהי דזכין לו שלא מדעתו משום דמסתמא ניחא ליה, מ"מ פשוט דליכא למימר בזה בטלה דעתו כלל אם מחמת איזה סיבה רוצה לאסור עליהם וממותר בלב שלם על המלטול, והוי ק"ו ממתנה דסוף סוף סתם אדם להוט אחר זה, (ויש אשר חביב עליו ממונו מגופו עי' בסנהדרין (דף ע"ד ע"א), ואולי משום דחביבה עליו מתנה יותר מגופו דכתיב ושונא מתנות יחיה וק"ל), ואפ"ה בצווח דלא ניחא ליה להכיר טובה להנותן וכיוצא בו

ואינו רוצה לקנות, לא קנה.

ומה עוד מאחר דדברי הרשב"א המה נגד דעת רוב ראשונים ושלא אליבא דהלכתא וכדאיתא ביו"ד (סי' רס"ו ס"ה), ונם הרשב"א בעצמו מפקפק במילתיה ולא סמך עלה כל כך, (דבריש דבריו הביא דעת הרי"ף ובעלי התוס' והרמב"ן דלא מהני הויכוי בע"כ, וע"ז כתב אי לאו דמסתפינא אמינא וכו'), לכאורה ברור דאין כו אלא חידושו והבו דלא להוסיף עלה גם באיסור דרבנן, ואפי' בעירובי חצירות דקיל דהלכה כדברי המיקל, מ"מ פשוט דאין להקל מסברא כלי שום מקור ננד פשטות הש"ס דבצווח מעיקרא לכו"ע לא קני, (אולם דברי האבני מילואים (בסי' א' סק"ה) לענין אשה שהמירה שמזכין לה גט בע"כ ע"פ דברי הרשב"א, מכוונים היטב, דהתם באמת זכות נמור הוא לה להתירה לעלמא, ושלא תהא נכשלת באיסור חמור ראשת איש, ושפיר אפשר לומר בטלה דעתה, ועיי"ש דלא סמך על הרשב"א אלא במקום מנהג, וגם מאחר דאינו אלא חומרא בעלמא משום תרם דר"נ).

ולקושטא לנבי קנין עירובי חצירות הרי מצינו להדיא דלא הוי זכות גמור כלל וכדאיתא במתניתין (עירובין דף פ"א ע"ב) לת"ק שאין מערבין לאדם אלא מדעתו (והיינו בעירובי חצירות לדעת שמואל (שם) ורב חסדא (דף פ' ע"א) דחלוקין עליו חביריו אר' יהודה), ועיי"ש ברא"ש שכ' וז"ל, דהא דאמרו חכמים דאין מערבין אלא מדעתו ואפי' בע"ח, היינו משום דחשיבי ליה קצת חובה, אי בשתי מבואות איירי, א"נ במבוי אחד מיירי חשבינן ליה קצת חובה דאולי יש קצת טעם למה אינו רוצה לערב, דאי זכות נמור מאי הוי טעמייהו דרבנן דאומרים אין מערבין לאדם אלא מדעתו עכ"ל, ואע"נ דר' יהודה פליג במתני', דבעירובי חצירות מערבין לדעתו ושלא מדעתו לפי שזכין לאדם שלא בפניו (והבי נקטינן וכדאיתא בנמ' שם), מ"מ הני מילי שלא מדעתו, אבל בעומד וצווח פשוט דליכא למימר דזכות נמור הוא ומזכין לו בע"כ, דהרי נרע מסתם מתנה דלכו"ע בסתמא מזכין שלא מדעתו, ואפ"ה בצווח לא קנה, כ"ש בע"ח דאיכא מ"ד דא"א לזכות שלא מדעתו כלל, דפשיטא דבצווח לכו"ע לא קנה.

(ואע"נ דנם בעבר מצינו לר"מ דס"ל דחוב הוא לעבד שיוצא מתחת רבו לחירות (ניטין דף יב ע"ב) דכהפקירא ניחא ליה, מ"מ לפי מה דקיי"ל כרבנן דזכות הוא לו, טעמא רבה אית ביה להפקיע עצמו מהשעבוד ומרשות אחרים ובטלה דעתו אצל כל אדם וכמ"ש הרשב"א, דוראי נדול זכות של השחרור משל הפקירא (ע' תום' שם דף יג ע"א ד"ה עבדא בהפקירא), ולכן לא דמי למתנה, דשאני מתנה דהנם דאצל כל אדם מחמת תאות הממון הוא ענין של זכות נדול למלאות כיתו בכסף ובזהב ולא פליני תנאי בזה, מ"מ כיון דעפ"י שכל האמת יש בו צד חוב לא שייך

למימר בטלה רעתו אצל כל העולם שאינם חוששין לזה, אבל לענין עירוב דלא שייך בי' זכות גדול כלל בנ"ל, פשיטא דלא שייך למימר בטלה דעתו במשב"ל, וכ"ש מאחר דמצינו לת"ק דאין מערבין שלא מדעתו משום דיש בו צד חוב, דפשיטא דלאו זכות גמור הוא ולא עדיף מסתם מתנה דלא מהני בע"כ, וברור).

ועכ"פ מבואר דלא שייך ענין זכות גמור בזה כלל, אלא אדרבה זכות הקנאת ע"ח גרע משאר מתנה דעלמא וכמו שנתבאר, (ועי' להלן דשי' רוב הראשונים דמתני' מיירי במזכה לו מפתו ע"י אחר דלא מהני לרבנן וכמבואר בדברי הרא"ש, ועי"ש מש"כ בשם הירושלמי במעמא דרבנן דפליגי אר"י דסבירא להו דלית הדא זכו וכמ"ש הרא"ש), וכ"ש באופן שהמוחים ממילא לא יטלטלו (כמו בניד"ד), וכל הזכות שלא יכשלו באיסור הוצאה בשוגג דפשיטא דלא חשיב זכות גמור, ואדרבה מחמת טעמים שונים אינם רוצים בהתיקון כלל ופשוט.

ועוד הרי גם בזכות גמור לא כ' הרשב"א דמהני בע"כ אלא בצירוף טעמא שאילו איתיה לעבד כאן בייפינן ליה לעבד לקבולי בע"כ, כי ליתי' נמי מזכין ליה בע"כ, ומהאי טעמא במציאה ובנכסי הגר ובלקט שכחה ופאה אין זכין בע"כ, אע"ג דהוי זכות גמור (וכן גר קטן שהטבילוהו ע"ד בי"ד אם הגדילו יכולין למחות) וכמ"ש שם הרשב"א, ומבואר דכוונתו דבעבד אי בעי זריק ליה גיטא בתוך ד' אמות לשחררו בע"כ, וכיון דיוצא בע"כ (כלומר דעצם קנין השחרור מהני אף נגד רצונו) זכין ליה נמי בע"כ, (משא"כ באשה אע"ג דמגרשה בע"כ, לא מהני משום דחוב הוא לה), וא"כ לני"ד אפי' אם היה שייך ענין זכות גמור לגבי עירוב, מ"מ לא עדיף משאר קנין דלא מהני להקנות בע"כ של הקונה, ופשוט דלא שייך כלל להא דפעמים כופין להשתתף, דהיינו לענין ליטול פתו מביתו, אבל עצם הקנין מהיכי תיתי דמועיל בע"כ, והרי ע"ז אנו דנין, ולפי"ז פשיטא דלא שייך כלל דינו של הרשב"א בקנין העירוב וברור.

ובאמת הכי מבואר להריא בחידושי הריטב"א במתני' (שם) שכ' על דברי ר' יהודה וז"ל, הני מילי בסתמא אבל אם שמע וצווח מעיקרא, לא זכו לו, וכדאי' בהריא בפ' יש נוחלין עכ"ל, והיינו כדכתיבנא אלא דהוכחנו דאינו תלוי כלל במה שחידש הרשב"א בענין זכות גמור, ואף לפי סברת הרשב"א מ"מ בע"ח אין מזכין בע"כ, והכי משמע להריא בתשו' הרשב"א (ח"ג סי' רס"ג, והובא בב"י סי' שס"ז) שכ' רא' מן השוק מערב עליו לכו"ע וא"צ להודיע דזכות הוא לו וזכין לו לאדם שלא בפניו, וכ"ש אם עירב אחד עליו משלו מערב, ודוקא שלא בפניו אבל בע"כ לא עכ"ל, ומשמע דבע"כ לא מהני אפי' משלו וכמו שנתבאר.

ענף ב'

אי צריך קנין ממש בע"ח

הנה הגאון האריד פוסק המפורסם אברק"ק קארלסבורג שליט"א כתב ב' יסורות להתיר הזכייה בע"כ, א) רא"צ זכי' ממש בע"ח, ב) דבאמת בפנימית נפשו רוצה וכדברי הרמב"ם (הל' גירושין), והצד השוה שבהן דמאחר דעידוב דרבנן, הקילו בו חכמים דמהני חזכי' בע"כ אע"ג דמעיקר הדין אין כאן קנין כלל עכתו"ד, והנני אומר דעיקרי הדברים ביסודן קולעים אל המטרה ושרירין וקיימים לדינא כאשר אבאר להלן (ענף ד' בענין יסור א' וענף ה' בענין יסור ב') בראיות ברורות וחזקות מדברי הגמ' והראשונים ז"ל, אמנם בטעם הדברים יש לי בזה מקום עיון טובא וצריך אני לבאר מה שנראה לפענ"ד אמיתות הענין ולברר היטב הצדדים בזה, ולפרש באתי אימתי ובמה שייך לומר יסודות הללו.

איתא בגמ' (שם דף פ' ע"א) א"ר נחמן נקטינן אחד עירובי תחומין (וא' עירובי חצירות) וא' שיתופי מבואות צריך לוכות, (ודלא כרב דס"ל דא"צ לוכות בשיתוף, עיי"ש ברשב"א שכתב בטעמא דרב, דכיון דלאו זכייה גמורה היא ועירוב דרבנן היא, עשאוהו כאילו זכו לו עיי"ש), ודין זה דזכיה בשיתופי מבואות שייך בין במרובים ובין במעוטים כמבואר במתני' (פ"ז משנה ו') כיצד משתתפים במבוי, מניח את החבית ואומר הרי זו לכל בני המבוי, ומזכה להן ע"י בנו וכתו וכו', (ובמשנה ז') נתמעט האוכל מוסיף ומזכה וכו', כמה הוא שיעורן, בזמן שהן מרובין (מי"ח כני אדם ואילך כמפורש בגמ'), מזון שתי סעודות לכולם, בזמן שהן מועטין כגרוגרת לכל א' וא' ע"כ, הרי לפניך דיש דין זכי' ואף במרובין מזכה לכולן וכמבואר כשו"ע (סי' שס"ח סעי' ט' וי') כל פרטי דיני זיכוי (ועיי"ש לשון המחבר דצריך לזכות לכל בני החצר או המבוי ולכל מי שיתוסף וכו'), והגם דמצינו איזה קולות בקנין של הפת, כגון לענין קטן המזכה (עי' בתוס' דף ע"ט ע"ב ד"ה ומזכה להם) ולענין הגבהה (שם בד"ה צריך להגביה), מ"מ פשוט דמסברא דנפשא א"א לחדש ולומר הן במיעוטין והן במרובין דא"צ זכיה ממש לכל א' וא' אלא מסירה לציבור דכל דכפין ייתי וייכול ולזה א"צ הסכמתם ומהני אפי' בע"כ, דזהו נגד סתימת הגמ' והשו"ע דצריך לוכות לכל בני המבוי קנין ממש אף במרובין, ולא נזכר ונרמז כשום פוסק ראשון ואחרון לחלק בזה.

ועוד דהרי נתבאר (לדעת שמואל ור"ח) דלת"ק אין מערבין שלא מדעתו, וכשעומד וצווח אין מערבין אף לר"י וכמ"ש הריטב"א לדינא (והכי נמי משמעות הרשב"א), ופשיטא דמתני' מיירי גם בדאיכא יותר מי"ח דיורין ולעולם פליגי ר"י

ורבנן, ושמע מינה דיהי' איך שיהי' אופן הזיכוי, סוף סוף א"א לזכות לו הפת נגד רצונו, אלא דבמתמא ניחא ליה וזכין שלא בפניו לר"י, ועכ"פ מהא דלת"ק אין מערבין אלא לדעתו, מוכח דצריך זכי' ממש, ומינה נשמע לר"י, דבע"כ לר"י כמתמא דת"ק, וע"ע בשו"ע (סי' שצ"ב ס"ח, וחוא לשון הרמב"ם) המזכה בשיתוף לכל בני העיר, אם עירבו כולם עירוב אחד א"צ להוריעם שזכות הוא להם עכ"ל, דמוכח להדיא דאף בעיר (דהוי מרובין) צריך זכי' ממש וזכין שלא מדעתם משום דזכין לאדם שלא בפניו ופשוט.

(והא דכתב הרשב"א (והכי הלכתא כנ"ל) דאפשר לזכות לכל מי שיתוסף, ולא אמרינן אין ברירה, לק"מ דכדרבנן יש ברירה וכמ"ש בחי' הריטב"א (שם דף ס"ח ע"א) דקי"ל דמשתתפין באוצר, דהא קי"ל כמ"ד דכדרבנן יש ברירה ע"כ, וכ"כ הרשב"א (שם ובשם הראב"ד) וכן פסק הרמב"ם (בפ"ה ה"ג) דמשתתפין באוצר, וכן הוא בר"ף שם דלב"ה משתתפין באוצר דיש ברירה, ולכן פשוט הא דסמכינן להתנות לכל מי שיתוסף ואתי שפיר, שוב מצאתי במאירי שכתב על זה וז"ל, ואע"פ שלכאורה הרי הוא כמקנה למי שלא בא לעולם, בעירוב תקילו עכ"ל).

ואע"ג דהיכא דמזכה למרובין, פעמים אין מגיע לכל א' וא' בכדי חלוקה שוה פרוטה, מ"מ שייך בזה קנין וזכי', דנהי דלא הוי בכלל בסף דמשתמע דבר חשוב כדאיתא בקידושין (דף י"א ע"ב), מ"מ בעלות ודאי שייך אף על פחות מש"פ, ואסור לגוזלו וכראיתא בגמ' (סנהדרין דף נ"ז ע"א), אלא דמיעבר לא עבר דכתיב לא תגזול והשיב וגו' ולא שייך השבה בזה דבתר הכי מחיל לי' כמבואר ברש"י שם, וכן נח נהרג על פחות מש"פ (שם), וקנין חליפין איתנהו בפחות מש"פ כדאיתא בקידושין (דף ג' ע"א), והכי איתא להדיא במכילתין (דף מ"ט ע"א) לענין עירובי חצירות דא"צ שיהי' בפת שוה פרוטה (למ"ד עירוב משום דירה דנקטינן הכי), והנח הגם דמצינו דדבר דליכא מאן דקפיד ביה, אין איסור מדינא ליטלו שלא ברשות (עי' בשו"ע חו"מ סי' שנ"ט ס"א), והרי במרובין אין מגיע לכל אחד אלא משהו, מ"מ דין בעלות יש אפי' אם אינו מקפיד, וגדולה מזה כ' בשו"ת נודע ביהודה (מהדו"ת חאה"ע סי' מ"ז והובא בפתחי תשובה שם) דמ"מ לא זכה הנוטלו להיות חשיב שלו וכו' עיי"ש, (ובלא"ה י"ל דמשום חשיבות העירוב שמתירו למלמל, ודאי הוא רוצה בקיומו להיות שלו), איברא דכמרובין ביותר וכגון בעיר כיון דאין מגיע לכל א' וא' אף כל דהו, לא שייך כלל ענין בעלות לכל א' בפנ"ע, אך פשוט דמ"מ יש להם דין בעלים ביחד, וכשותפין דמי שיש לכל א' וא' חלק משותף בכל החצר (אפי' אם אין בו דין חלוקה).

ומהא דכ' רש"י (סוכה דף כ"ז ע"כ ד"ה כל המורח) וז"ל, דמשמע סוכה אחת לכל ישראל וכו' וא"א שיהא לכולן, דלא מטי ש"פ לכל חד עכ"ל, ליכא למידק מינה כלל ולחרש דנהי דפחות מש"פ מקרי שלו, מ"מ שותפות לא שייך היכא דליכא ש"פ לכל חד, דזה אינו, דדוקא לענין סוכה דכתיב לך, לא הוי הסוכה בגדר לך לדעת רש"י בשותפות בפחות מש"פ, (אבל בלי שותפות, פשוט דרש"י מורה דכיון דאית לי' בעלים חשיב לכם אף בפחות מש"פ, וכזה נתיישב קושיית המנחת חינוך (מצוה שכ"ה עיי"ש, וכמצוה י') דערבה א' או ב' אין בו שוה פרוטה), תדע דהרי התום' שם כתבו על רש"י דעל הנם דחק, דאפי' כשיש לכל א' ש"פ מ"מ לכם משמע שיהא כולו שלו ולא מקצתו עיי"ש, א"כ אדרבה לדעת רש"י יפה כח הבעלות בשותפות משו' התום' וע"י חלק ממונא שיש לו בהסוכה חשיב לך, אלא כשאין מגיע לכל א' ש"פ מורה להתום' דאינו בגדר לכם, (דכיון שאין לו אלא חלק ממנה לא נחשבת הסוכה בכללה שלו, ולא ס"ל לרש"י דבמקצתו מקרי לכם, אלא לענין ממונא משום שיש לו זכות ממון בכולו, מפי מורינו הרב הגאון המובהק אאמו"ר שליט"א), אבל עצם ענין בעלות בחלקו מאן דכר שמיה, וכמו דפשיטא דלהתום' יש בעלות בשותפות רק שנתמעט מלכם דצריך שיהא כולו שלו, ה"ה לרש"י בשותפות בפחות מש"פ, (האמנם לקושטא לענין סוכה הרי אין בה בכדי חלוקה שיגיע לכל א' וא' אף דבר מיעוט, ולכן פשוט דלא שייך דין בעלות לכל יחיד בפנ"ע בפחות מש"פ, והגם שיש להם דין בעלות ביחד ע"י צירוף השותפות בנ"ל, מ"מ פשוט דאף לדעת רש"י לא מקרי לכם רק בריש לו בעלות מצד עצמו בלי השותפין), ובזה ניחא ענין הזכי' בע"ח בלי שום פקפוק.

והא דמצינו בגמ' (דף ע"ג ע"כ) בני חבורה שהיו מסובין וכו' הפת שעל השלחן סומכים עליה משום עירוב, ובתום' שם (ד"ה בני חבורה וכו') כתבו בתוך דבריהם דאע"פ שלא זיכה סומכין על הפת דכזכו ביה דמו (וכזה מבואר בשאר ראשונים), אין לדייק מינה דא"צ קנין ממש, דאין מזה נדנוד ראי' כלל וכלל, דשאני בני חבורה שאוכלין ביחד ואין א' מקפיד על חבירו, דבזה באמת חשיב דכולהו דיירי בההוא ביתא, דזה עיקר כוונת העירוב שיהיו נחשבין כל הדיורין כמשפחה אחת שדרין ביחד, ודין זה מבואר היטב בדברי הרמב"ם (פ"ד ה"א) וז"ל, אנשי חצר שהיו כולם אוכלים על שלחן אחד אע"פ שכל א' וא' יש לו בית בפני עצמו, אין צריכים עירוב מפני שהן כאנשי בית אחד, וכשם שאין אשתו של אדם ובני ביתו ועבדיו אוסרים עליו ואינו צריך לערב עמהם, כך אלו כאנשי בית אחד הן, מפני שהן כולן סומכים על שולחן אחד עכ"ל, משא"כ בזוכה פת לכולן או גובה מכל א', שנעשה כאילו דרין שם משום שדעתו של אדם על פתו וכמ"ש רש"י (מ"ט ע"א בר"ה משום

דירה), ודאי צריך קנין גמור כתיקון חז"ל, דע"י כך עשאוהו חכמים כאילו דרין ביחד ופשוט.

והא לך דברי הלבוש (בסי' שם"ח ס"ג) שכ' לפרש טעמא דמרובין צריך שיעור מזון ב' סעודות, כרי שיקנה א' מהם דירתו קבוע לשתי סעודות שבת ערבית ושחרית והי' הוא כבעה"ב ואחרים יהיו כאילו דרים אצלו, כי לא רצו להטריח יותר עכ"ל, והנה כבר נתבאר דלעולם צריך לזכות לכל א' וא' חלק בפת, דבזה הוו כאילו כולם דרים אצלו שדעתו של אדם אצל פתו וכנ"ל, (וע"ע בתוס' (שם דף פ' ע"א ד"ה רב אמר) שכ' דאפי' למ"ד עירוב משום דירה צריך לזכות כרי שיהא קונה דירה בבית חבירו), ולפי"ז פשוט דהא דכ' הלבוש שיקנה א' מהם וכו', כוונתו דכיון דאין אחד מקפיד על חלקו וניחא לי' שיהנה חבירו מחלק שלו (דבלא"ה אינו עירוב אפי' במעותין כדאיתא בגמ' (דף מ"ט ע"א) דהמקפיד על עירובו אין עירובו עירוב), ואיכא שיעור חשוב וקביעות גדול בצירוף כולם ראוי לאדם א', לכך חשוב בהא לקבוע דירה שם ע"י השותפות שיש להם בהפת, (משא"כ במיעוטים דאיכא שיעור גרוגרת לכל א', א"צ שיעור קביעות גדול בצירוף כולם, מאחר דאיכא שיעור חצי גרוגרת כדי להשיב נפש לסעודה אחת לכל א' וא' (עיי"ש בלבוש) ודעתם על פתם).

ולפום ריהטא הי' אפשר לפרש יסוד הדברים דע"י שיש לכל א' וא' חלק בפת העירוב שיש בכללה שיעור חשוב ראוי לו, בזה נקבע דירתו שם, אמנם לקושטא דמילתא נראה משמעות דברי הלבוש דחשיבות הקביעות בזה שהבעה"ב שהעירוב מונח שם, באמת קובע עיקר דירתו על הפת שיש בו שיעור חשוב מזון שתי סעודות שבת, (והוא בעצמו א"צ שיהי' לו חלק כלל בעצם הפת כדאיתא בגמ' (שם) דבית שמניחין בו עירוב א"צ ליתן את הפת, מ"ט דכולהו הכי דיירי, וע' פירש"י שם), ומחמת השותפות שיש לכל בני המבוי חלק באותו הפת נעשו כולם כאילו דיירי בהחוא ביתא ואורחים אצל הבעה"ב שקבע דירתו אפתם וק"ל, ועכ"פ זה פשוט דיסוד ענין הקביעות והשותפות הוא דוקא ע"י שלכל א' יש לו חלק בפת המונח בבית ההוא, דכך תיקנו חכמינו ז"ל שבזה יהיו הבתים טפלים אצל הבית שמונח בו העירוב, ולא תהא החצר שהיא רשות לכולם נראית כרה"ר לגבי הבתים, ודי בקביעות זו דלא לייתי לאחלופי, והאריכות בזה מיותר.

והנה כתב השל"ה (שבת פרק נר מצוה) דהעושה בעצת המהרי"ל (שלא הי' סומך לכתחלה על שיתוף הציבור, שנעשה בער"פ לכל השנה, שמא יתקלקל ויבא לידי תקלה) לעשות עירוב בעצמו בכל ער"ש ולזכות לכל בני העיר ע"י אשתו ובניו הגדולים, דלענין ברכה לא יברך אם לא שיעשה מוסכם בלבו שלא יהי' זוכה בעירוב

שעושין הקהל, ואז כשהוא שוכח לעשות עירוב לא יטלטל וכו' עכ"ד, (ועי' ט"ז (סי' שם"ח סק"ד) שכ' שלא יכרך כלל), ותמהו רבים דכיון דאינו משתתף בפת העיר א"כ כששכח לעשות עירובו האיך יטלטלו בני העיר, הרי אוסר עליהם, והוה לי' למימר שיכריז בכל העיר שאסורים בטלטול, (וממנ"פ אי יש כח ביד בני העיר לזכות לו מפתם בע"כ, א"כ למה לא יטלטל גם הוא על סמך זה, דודאי שאין שום מקום לחלק בינו ובין בני העיר לענין זה).

אך באמת קושיא מעיקרא ליתא ופשוט דכוונתו דאם שכח הרי דינו מפורש בשו"ע (סי' ש"פ) אחר מכני החצר ששכח ולא עירב עם האחרים אוסר עליהם, מה תקנתם יכטל להם רשותו וכו', אם כיטל רשותו סתם, לא כיטל אלא רשותו שיש לו בחצר, הלכך הם מותרים להוציא מכתיהם לחצר וכו', אבל אסורים להוציא מביתו לחצר וגם הוא, ע"כ, וה"ה בעיר כמבואר בש"ע (סי' שצ"ב ס"ח) דדין מי ששכח ולא נשתתף עם בני העיר הכל כדינה בחצר ומבוי, והגם דיש אופן שיבטל אף רשות ביתו (כדאיתא שם ס"כ) ולהתיר הטלטול גם לעצמו (מיהו בזה אם יטלטל מביתו לחצר קודם בני החצר הוי כחוזר מביטולו (כמבואר בסי' שפ"א) עיי"ש), מ"מ הא דאמרינן דסתמא דעתו דוקא על רשות שיש לו בחצר, היינו משום דאינו רוצה לבטל רשות ביתו שלא להרכות עליו נכנסים ויוצאים וכמ"ש שם המג"א (בסק"ד), וכ"ש באופן דמיירי השלה"ק דממילא לא ניחא ליה לכתחלה לסמוך על פת העיר, ודאי סתמא דמילתא שאינו רוצה לבטל רשות ביתו (ועוד מצאתי באלי' רכה (שם) בשם שיורי כנסה"ג דלדעת המהרי"ל א"א לבטל רשות ביתו כלל, ולפי"ז מתיישב יותר דברי השל"ה בדעת המהרי"ל, מיהו הא"ר דחה דבריו עיי"ש), והשל"ה קיצר דבריו כל' המתני' (פ"ו מ"נ) אנשי החצר ששכח א' מהן ולא עירב ביתו אסור מלהכנים ולהוציא לו ולהם, ושלהם מותרין לו ולהם ע"כ, ומוקי הגמ' בביטול רשות חצירו וכדפריש דברי השל"ה, וע"ע בתוספתא (פ"ה מ"י) דמצוה על אדם לבטל רשות, ושם (במשנה י"א) אנשי חצר ששכח א' מהן ולא עירב, עליו לבטל רשות ע"כ, ואתי שפיר דבריו הקדושים בלי שום דוחק כלל.

ויש להעיר דהא דלא חשש השלה"ק דע"י שאינו משתתף בפת העיר, הרי גורם כזה כרבה לבטלה להמכרך על עירוב העיר, י"ל דהיינו משום שהעירוב נעשה פעם א' בשנה בער"פ כמבואר, ומסתמא בשבת ראשון דליכא חשש עיפוש הפת לא מנע עצמו מלהשתתף ונאמרה הברכה כהוגן, אלא דלפי"ז נמצא למר דאפשר להפקיר חלקו בפת, והא דכ' השל"ה שיהא מוסכם בלבו שלא יהי' זוכה, ע"כ הוא ענין של הפקר שמסלק זכותו שיש לו בהפת (עי' ביאור הלכה (סוף סי' שם"ז) מש"כ על דברי הרמ"א שם) ורו"ק.

ענף ג'

ביאור פי' המתני' דמערבין שלא מדעתו

אמנם כל הא דכתוב ומפורש לעיל דכיון דצריך בע"ח קנין ממש ומאחר דלא הוי זכות גמור יותר ממתנה, א"א לזכות בע"כ, וכפשטות המתני' (דף פ"א ע"ב) וכמפורש בדברי הריטב"א בנ"ל, תני מילי באינו אוסר על אחרים בדריסת רגליו, ראע"ג דמתני' סתמא קתני ואף במבוי אחד (וכדאיתא בגמ' להדיא (שם) לרי"ל דם"ל דד"י כא לפרש ולא פליגי, וכן לשמואל ור' חסדא דם"ל דפליגי, מבואר בגמ' (פ' ע"ב) דבמבוי אחד קמפליגי, ואף להם"ד, לעולם מתני' במבוי א', עי' פירש"י שם (ד"ה מהו דתימא) והבן), ולאוקמי מתני' כשמערב עליו א' מן השוק (כאשר כ' החזו"א סי' צ"ט) רוחק גדול הוא, מ"מ פשטות הדברים ביאר לי מורינו הרב הגאון המובהק מאמו"ר שליט"א דסתמא דמילתא הוא דמתני' מיירי שיבטל רשותו כדי שלא לאסור עליהם, וכדתניא בתוספתא מצוה על אדם לבטל רשות כנ"ל, ואטו ברשיעי עסקינן.

תדע דהרי מבואר דלרוב ראשונים מתני' דמערבין שלא מדעתו מיירי אף כשנוטל מפתו של בעה"ב, עי' תוס' (דף פ' ע"א בד"ה רגיל) וברא"ש (סי' ט') שם שמפרש בשם רבינו מאיר דבחצר הפתוחה למבוי אחד (כשאין אשה ובעל בעיר) מערבין משלו שלא מדעתו וכר' יהודה, וכ"כ ברשב"א (שם דף פ"א ע"ב) בתוך דבריו דהוי חובה לת"ק מחמת עירוב הפת, וכן כ' להדיא בתשו' הנ"ל (והובא בכ"י) דמערבין עליו מפתו שלא מדעתו, והכי מבואר בתוס' רבינו פרץ (דף מו ע"ב) עיי"ש, (שוב ראיתי בפרישה (בסי' שס"ז) שמדחיק מאד בדברי התוס' והרא"ש דלא מהני ליקח מפתו שלא מדעתו אלא כשבני הבית נותנים הפת דאז מסתמא אינו מקפיד עליהם שיעשו בהלחם כל מה שירצו, וזה דלא כפשטות סתימת המטור (בסי' שם"ח), ואף לפי' הט"ז (שם סק"א) דצריך דוקא שהבן בית יקח פתו (ועי' חידושי הגהות מהרל"ח דאפי' כני החצר יכולין לערב שלא מדעתו ודלא כפי' הט"ז), י"ל דהיינו משום שאין ליכנס לביתו שלא מרעתו, אבל על עצם נתינת הפת מבעה"ב א"צ רשות בני הבית, דהא זכין לאדם שלא בפניו וכדקאמר ר"י) וכן דעת רבינו יהונתן (דף פ' ע"ב) דבמבוי א' מערבין אפי' משלו, והכי מבואר בדברי המאירי (במתניתין) דאפי' משלו אין צריך להודיע כלל, משום דאחר הזכות שיש לו לצד קניית הרשות אולינן, והואיל ויש לו זכות לצד קניית הרשות לא חיישינן אי איכא צד חובה מצד פתו אלא א"כ מקפיד בדבר בפי', (אלא דלדעתו כל זה למ"ד דר"י לחלוק בא עם ת"ק, משא"כ לרבי יהושע בן לוי ר"י לפרש בא דמה שאמרו חכמים

דרך כלל אין מערבין לאדם אלא מדעתו ולא נתנו הפרש בין עירב המערב משלו או עירב משל מי שמערבין לו, לא אמרו אלא בעירובי תחומין, עיי"ש).

ובדעת רש"י מוכח עוד דכל הפלוגתא בין ת"ק ור"י הוא דוקא במערב משל בעה"ב, אבל במזכה לו פת ע"י אחר בהא מודה ת"ק דמערבין שלא מדעתו, עי' רש"י (פ' ע"ב ד"ה וצריך להודיע) דתרתי קתני, מוסיף ומזכה אם משלו מערב, וצריך להודיע אם משלהן מערב עכ"ל, והרי מתני' לרבנן דפליגי אר"י כמבואר בגמ' שם אר"ש אר"ח זאת אומרת חלוקין עליו חביריו על ר"י (ובגמ' מוכח דא"א ליישב דמתני' לפרש בא וכריב"ל, אלא בשתי מבואות, ועי' פירוש המאירי שכ' דמסוגיית הגמ' מוכח שלא כפירוש רש"י במתניתי', והיינו לשיטתיה דס"ל דאי ר"י לפרש בא ודאי אי אפשר לערב משל הבעה"ב שלא מדעתו וכנ"ל), וכן פי' רש"י (כרף פ' ע"א ד"ה צריך להודיע) עיי"ש והיינו כרבנן, ועי' תוס' (דף פ"א ע"א ד"ה לא זכו לו מעותיו) דמדייק מפי' הקונטרס דכזיכה לו ע"י אחר הי' מועיל אף לרבנן, והכי מבואר בהרא"ש שם לדעת רש"י, אך הריטב"א שם כ' דרש"י לאו דוקא נקט וה"ה בזיכה ע"י אחר לא קנה לרבנן (וגם התום' מסיק דמלשון רש"י בסמוך מוכיח שלא כדמשמע מריש דבריו), וזה היפך ממה שיוצא מדברי רש"י הנ"ל דבזיכה ע"י אחר לכו"ע קנה, דש"מ דדברי רש"י דוקא הן, (ומה שנתקשה הרא"ש לפי פירש"י דאין החנוני רוצה ליתן מתנת חנם ומעות אינו קונות, א"כ מאי שייך לענין עירוב שלא מדעתו, עי' תוי"ט (מתני' שם) שמדחיק מאד בפירש"י, ונלענ"ד ליישב דברי רש"י כפשוטן דהנה אם החנוני יזכה לו הפת ע"י אחר מרין זכי', ע"מ שיתחייב מעות, לר' יהודה מהני דהרי מערבין שלא מדעת ואפי' ליטול מפת שלו, וה"ה לזכות לו פת בקנין ע"מ שישלם, (וכהא דד' פרקים בשנה בזיכה לו ע"י אחר קנה הלוקח זכות הוא לו להוציא מעות כדאיתא בגמ' שם, והכי מבואר בפירוש המאירי למ"ד דר"י לחלוק בא), אבל לת"ק כיון דמעות אינו קונות ולא סמכה דעתו לקנות, תו לא מהני לזכות לו ע"מ שישלם, דאין מערבין לאדם אלא מדעתו, ומדויק מאוד לשון רש"י מתחילה ועד סוף בטעמא וכסברא, שוב מצאתי בחידושי מהרמ"ז על הרי"ף שכ' בעיקר דבריו כמש"כ והאריך מאד, עיי"ש).

ובזה חולק רש"י על התום' והרא"ש והריטב"א והמאירי (במתני' פ"א) דלדעתם מתני' גם במזכה לו, ואף בזה לרבנן אין מערבין אלא מדעתו, (ולדעת הפרישה הנ"ל דלשי' הרא"ש לא מהני ליטול מפתו שלא מדעתו אף לר"י, ניחא היטב קושית הרא"ש הנ"ל על פירש"י, דלישמטו לא שייך כלל ליישב דברי רש"י עפ"י הדרך שביארנו, דהרי לכו"ע לא מהני לזכות לו ע"י אחר ע"מ שישלם, אך רש"י לשיטתו ניחא, והכן היטב), וכן משמע ברשב"א (פ"א ע"ב) דהא דבמזכה

משלו א"צ להודיע זהו משום דקי"ל כר"י.

איכא דלרעת הרמב"ם (בפי' המשניות שם ובפ"א מהל' עירובין ה"כ, וכן דעת המאירי לענין פסק דס"ל דר"י לפרש כא) אינו מועיל שלא מדעתו לר"י במערב משל בעה"כ (אלא ע"י אשתו (כמ"ש בפ"ה ה"ה), והיינו דקאמר בגמ' אשתו מערבת שלא מדעתו, ולשאר ראשונים היינו בע"כ דוקא דרק אז צריך דעת אשתו) ומתני' (פ"א ע"ב) דוקא במזכה לו פת ע"י אחר, ולדעתו ברייתא (בדף פ' ע"א) דמשלהן צריך להודיע קאי אף לר"י, ומתני' (פ' ע"ב) דצריך להודיע היינו אף במזכה משלו וכרבנן, (או בשני מבואות וכר' יהודה, וכמו שפי' הרי"ף שם דס"ל כהרמב"ם כמ"ש הב"י (סי' שם"ז ועי' שם רמי' שפח) עיי"ש), וזה היפך פירש"י.

והכי יוצא מפורש מדברי הריטב"א במתני' (פ' ע"ב) דהא דמערבין שלא מדעתו אפי' במערב משל בעה"כ, עיי"ש שכ' דאנן כר"י קי"ל דאמר דמערבין שלא לדעת, והיינו כרמפרש שם ברישא בהא דאין צריך להודיע דאפי' בשמערב בשלהם, וכיון שכן דלהריטב"א מיירי מתני' דנחלקו בה ר"י ורבנן אף במערב מפתו של בעה"כ, א"כ יש לתמוה איך קא מדייק הריטב"א הנ"ל בדעת ר' יהודה דדוקא שלא מדעתו ובסתמא מערבין, אבל בע"כ לא זכו לו, דמשתמע מינה דכ"ש לענין ליטול מפתו לערב עליו בע"כ כיון דלא שייך בזה כלל דין דזכין לאדם שלא בפניו, אין מערבין בע"כ, (ועיקר דברי הריטב"א לבאר דאף לענין לזכות לו דאין כו אלא צד זכות, מ"מ כיון דצווח דלא ניחא לי' מקרי חוב לדידי' ופשוט), והרי בגמ' (דף פ' ע"א) דאשתו של אדם מערבת שלא מדעתו, וכ' הריטב"א שם ולא תימא שלא מדעתו בלבד, אלא אפי' בע"כ וכדאמרינן לקמן וכו' ונראין הדברים דאשתו לאו דוקא, אלא ה"ה לשאר בני ביתו וכההוא דתניא לקמן שנכנסין לתוך ביתו עכ"ל, (והיינו כמ"ש הרשב"א שם דאפי' אחר נמי עיי"ש, וכ"כ בתשובה הנ"ל והובא בב"י, והא דוחק לומר דדברי הריטב"א דאין מערבין בע"כ הן לפי מה דמסיק שם דדעת התום' דאשתו דוקא), הרי דאף בע"כ מערבין ונוטלין פתו בע"כ, אלא מחוורתא כרפרשנא מעיקרא דפשטות המתני' לאו ברשעי עסקינן, ואם אינו רוצה להשתתף סתמא דמילתא שיבטל רשותו כדי שלא לאסור עליהם, וכיון שאינו אוסר, אסור ליטול מפתו בע"כ, כמבואר בגמ' שם דהיכא דלא אסר עליהם אין נוטלין בע"כ (וכדפי' הריטב"א שם), ועפי"ז פשוט דמאחר דאינו אוסר דא"א לזכות לו בע"כ וכמ"ש הריטב"א, (משא"כ היכא דאוסר עליהם יתבאר להלן (ענף ד') דלכו"ע מצי לזכות לו בע"כ ואין צריך דעת אשתו כלל אף לפי' התום' כאשר יבואר לפנינו).

והכי נמי איכא למידק ממש"כ הריטב"א בפי' הגמ' (דף מ"ו ע"ב) דע"ח קיל

מעירובי תחומין דהטעם הזה שתפס ר"י דזכין לאדם שלא מדעתו, לפי הנוהג ברוב בנ"א, אבל אינו עיקר הטעם וכו', וגבי עירובי חצירות נמי אע"פ שעירבו לו בפתו בעל כרחו עירובו עירוב כדאמר לקמן במכילתין עכ"ל, והשתא הרי סותר א"ע ממה שדייק בגופיה דמתני' דדוקא שלא מדעתו קאמר ר"י (ומסגנון לשונו שכ' דאינו עיקר הטעם, נראה דלשיטתו אול דא"צ דעת אשתו כלל היכא דכופין להשתתף, וע' בל' התום' (שם ד"ה ואין חבין לאדם) והכן), אבל לפי מה שנתבאר דמתני' איידי באינו אוסר עליהם, ניחא, דזדאי דטעמא דקאמר ר"י דזכין לאדם שלא בפניו, לאו בכדי נקטיה, דבאינו אוסר אי לאו דזכות הוא, באמת לא מהני שלא מדעתו, והיינו הא דקאמר ר"י במתני' אבל בע"ח מערבין לדעתו ושלא לדעתו לפי שזכין לאדם שלא בפניו וכו', וע"ז כתב הריטב"א במתני' דבע"כ לא, כיון דטעמא משום דזכות הוי, אלא דסוף סוף אין זה עיקר הטעם דלעולם אפי' היכא דלא ניחא ליה לערב אם למעשה אינו רוצה לבטל רשותו, או אע"ג דחוב הוא לו שהרי אינו רוצה בהעירוב ומתכוין לאסור עליהם, מערבין עליו בע"כ שלא מדעתו משום צורך בני המבוי, והיינו משום דע"ח קילי טפי מעירובי תחומין וכדקאמר בגמ'.

ויש להעיר דמעצם דינא דת"ק דאין מערבין שלא מדעתו (והיינו משום דם"ל דמסתמא לא ניחא לי', כנזכר לעיל מדברי הרא"ש), לכאורה אין לדקדק מיניה דבאינו אוסר קמירי דאל"ה הוו מודו לר"י דא"צ דעת מאחר דמהני אפי' בע"כ, דזה אינו, דהרי משמע בגמ' (שם דף ט"ו) לפי פי' הריטב"א והתום' דדוקא לר"י איתא להאי דינא דיודדין לתוך ביתו, משא"כ לת"ק לא, דאי לא תימא הכי א"כ אינו מתיישב כלל הא דקאמר בגמ' דמנא תימרא דשני לן בין ע"ח לע"ת דתנן אר"י בד"א בעירובי תחומין אבל בע"ח מערבין לדעתו ושלא לדעתו, ועל כרחך דלת"ק אין יודדין לתוך ביתו, וי"ל הטעם דדוקא לר"י דלרוב בנ"א סתמא דמילתא הוי זכות, להכי במסרב ואוסר עליהם כופין אותו בני החצר, משא"כ לת"ק דלדידיה חשיב קצת חובה, לעולם לא כייפינן ליה, (ואפ"ל עוד לפי דעת התום' והריטב"א במתני' דחנוני (דף פ"א) דאפי' היכא דגלי דעתיה דניחא לי' לקנות במעות, לא מהני לרבנן אפי' אם מתכוין להקנות לו בחנם, ועיי"ש כרא"ש הנ"ל שתמה על דברי התום' הללו, (וע' סי' שסט בט"ז סק"ד), ואולי י"ל דלדעתם טעמא דרבנן משום דעירוב צריך דעת שירע מציאות ואופן הזכי' כדי שיקבע בזה דירתו שם, דשלא מדעתו נהי דזוכה בעצם הפת, דהרי זכין שלא בפניו (ואפשר אפי' היכא דלא גלי דעתיה), מ"מ לענין עירוב לא חשיב דעתו אפתו בזה, ועפי"ז ניחא בטוטו"ד דברי התום' והריטב"א לשיטתם דהאי דינא דכופין בע"כ היכא דאוסר, הוא דוקא לר"י, משא"כ לרבנן הרי אין מערבין שלא מדעתו וכ"ש בע"כ שלא חשיב קביעות דירה בזה, ובזה

יתיישב עוד הא דכתבו התום' והריטב"א שם (דף מ"ו) דכעירובי תחומין אפי' ידעינן דלמחר דעתו לילך באותו צד, אפ"ה אין עירוב קונה לו שלא מדעתו אף לר"י, דגם בזה יש להקשות בקושיית הרא"ש והרי גלי דעתיה דניחא לי', ולהנ"ל י"ל דבעירובי תחומין דחמירי טפי, לכו"ע צריך להיות מדעת, שידע בשעת הזכי' שקונה שביתה ע"י עירוב זה באותו מקום, ובלא"ה אע"ג דקנה העירוב לא מהני והכן היטב).

שוב עלה בלבי ליישב היטב סוגית הגמ' (דף מ"ו) לפי' התום' והריטב"א כפשוטו, ולעולם נימא דכו"ע מודו דאיתא להאי דינא דיורדין לתוך ביתו וכסתמא דמילתא, (דבאמת א"א לומר כדלעיל דמשום דלת"ק הוי חובה להכי לא קנסינן, דהרי לפי מה שנתבאר דבאינו אומר קיימינן והיינו שמסכים עכ"פ לבטל רשות, א"כ ע"כ לת"ק מה שחשב חובה לדידיה הוא דוקא ע"י שיתוף בהעירוב, משא"כ בביטול רשות ודאי ליכא חובה, ולכן אם אינו רוצה לבטל רשות הרין נותן שיכופו אותו בכל אופן שהוא שישתתף ודו"ק, ואף לפי מה שפירשתי דלת"ק צריך דעת מצד ענין העירוב שיהי' דעתו אפתו, מ"מ לענין כפי' כע"כ ודאי לא הי' להועיל אף לר"י, (עי' להלן בדברי התום' כשם ר"ת, ובריטב"א, דעירוב בע"כ לא חשיב דירה והבן), וכיון דחזינן דהקילו בי' רבנן, מסתבר דהיינו לכו"ע), והא דקמדייק הגמ' דין זה מהא דא"ר יהודה בד"א בע"ת וכו' היינו משום דעיקר הסוגיא אליבא דריב"ל קאי וכדפירש"י שם (ד"ה ה"ג אמר רב פפא), והרי ריב"ל ס"ל דר"י כא לפרש דברי חכמים ולא פליגי כנ"ל, וא"כ אתי שפיר דיוק הגמ' מדברי ר"י דהיינו לכו"ע, אמנם לפי"ז לדעת שמואל ור"ח רס"ל דחלוקין עליו חביריו אר"י, שפיר איכא למידק דעיקר הפלוגתא במתני' דוקא היכא דאינו אומר, דאי אומר א"כ מהני אפי' בע"כ וכ"ש שלא מדעתו ואיך קאמר ת"ק דאין מערבין לאדם אלא מדעתו, והשתא דאתינן להכי יתיישב היטב סתירת דברי הריטב"א הנ"ל, דהא דכ' (בדף פ"א) דלר"י דוקא שלא מדעתו מערבין אבל בע"כ לא, אליבא דשמואל ור"ח קאמר, (עיי"ש דמפרש המתני' למאן דסבר ר' יהודה לחלוק בא וכדפירש"י, וכזה מסיק דאפי' למאן דסבר דבמה לחלוק, הלכתא כר"י עיין בדבריו היטב), דלדידהו ע"כ מתני' באינו אומר, כמו שנתבאר דהיינו טעמא דלת"ק אין מערבין שלא מדעתו, וע"ז כ' הריטב"א דאף לר"י לא מהני אלא שלא מדעתו אבל בע"כ לא, מאחר דאינו אומר עליהם, ומש"כ הריטב"א (בדף מ"ו) דע"ח קיל מע"ת דהא דזכין אינו עיקר הטעם ואף בע"כ עירובו עירוב, היינו דוקא לריב"ל דס"ל דר"י בא לפרש, ולדעתו אפשר לאוקים מתני' באומר על בני המבוי ושלא מדעתו לאו דוקא דה"ה דמערבין בע"כ לכו"ע, (וכן משמע ממש"כ בפסקי ריא"ז בפירוש המתני' דא"צ להודיע אפי' משלחם לפי שמערבין לאדם שלא מדעתו כדי שלא יאסור עליהם עכ"ל, ולשטתי'

אזיל בהא דיורדין לתוך ביתו לא הוזכר אשתו כלל, וכשיטת הריטב"א וק"ל), ודוק היטב.

אולם מצאתי בתוס' יו"ט (כמתני' שם) שכ' בדברי הרא"ש הנ"ל בדעת ת"ק דהא דחשבינן לי' קצת חובה, משום דלא ניחא לי' שיתערבו, שאם לא יוכלו לטלטל כליהם בחצר ישכתו איש איש בביתו, ולא יהי' אושי דאינשי בחצר ע"כ, ולפי דבריו על כרחך צ"ל דאינו מבטל רשותו שהרי רוצה לאסור עליהם הטלטול, ובזה הדרא קושיא לדוכתי' מש"כ הריטב"א ז"ל דכעומד וצווח מודה ר"י דלא מהני, והרי אוסר עליהם ויורדין לתוך ביתו כמו שנתבאר, (מיהו לפי מה שפירשתי לעיל דעת הריטב"א והתוס' בטעמא דרבנן, ושלא כדברי הרא"ש דמפרש משום דהוי קצת חובה, א"כ לא שייך כלל סברת התוס' יו"ט, וניחא לאוקים דברי הריטב"א במבטל רשותו כדי שלא לאסור עליהם וכנ"ל, וק"ל).

אלא דלקושטא דמילתא הרי מפורש בירושלמי על המתני' טעמא דרבנן דפליגי אר"י ושלא כדברי התוס' יו"ט, דמקשה שם (בפ"ז ה"י) ולית ליה לר"מ זכין לאדם שלא בפניו ואין חכין לו, סבר ר"מ לית הדא זכו לא כעי כר נש ייעול חברייא לביתיה בר מרעתיה ע"כ, נמצא דטעמא דהוי קצת חובה לרבנן (ר"מ), משום שאם יערב עמהן ויהא מותר להם לטלטל מחצר לביתו, ידבה עליו נכנסים ויוצאים (עיי"ש כמפרשים), ודלא כפי' התוס' יו"ט משום אושי דאינשי בחצר, (ועי' כשירי קרבן שם שכבר עמד בזה לתמוה על דברי התוס' יו"ט, ומה שהביא התוס' יו"ט מהרב המגיד (פ"ה ה"ד) דבחצר שבשני מבואות דאע"ג דקי"ל דמותרת עם שניהם, מ"מ מודה ר"י דאין מערבין שלא מדעתו דאושי לי' אינשי שבני מבואות יהי' להם מקום מיוחד, ויוכלו שניהם לשום בו כליהם ולהתחבר שם ביחד וכו' עד כאן, זה מכוון יותר ועולה בקנה אחד עם ש"ס ירושלמי שעיקר החשש שלא יכנסו לביתו, אלא דלר"מ אף בחצר א' חיישינן להכי דייעול לביתי', וע"ע שם כמגדול עוז מש"כ בזה ודלא כפי' התוס' יו"ט והבן), ולפי"ז אתי שפיר לאוקים מתני' דסתמא דמילתא שיבטל רשות חצירו ולא רשות ביתו כפי' אאמו"ר שליט"א, דאף בזה אוסר עליהם הכניסה בביתו בטלטול ולא ייעול חברייא לביתיה, אבל אינו אוסר עליהם הטלטול בחצר ובמבוי, (והיינו הך שכ' המג"א (בסי' ש"פ סק"ד והובא לעיל) דאינו רוצה לבטל רשות ביתו אלא רשות חצירו כדי שלא להרבות נכנסים ויוצאים, וכוון לדברי הירושלמי הללו), ולהכי לא פליג ר"י אלא בשלא מדעתו אבל בע"כ לא כמ"ש הריטב"א, דהרי אינו אוסר עליהם וכמו שנתבאר.

(ומרי דברי בו זכור אזכרנו עוד מה שביארנו לדעת רש"י, דרבנן מודים

דבויכה לו ע"י אחר קנה, דאע"ג דמירושלמי מוכח להדיא שלא כזה (דלית הדא וכו), מיהו בתוספתא (פ"ו מ"ד) משמע כדפרשנא ברעת רש"י, עיי"ש דאמר ר"מ מפני מה אמרו אין מערבין לאדם אלא לדעתו לפי שאין רוצה שישתתפו אחרים עמו בחלקו, אבל אם היתה לו תבשיל או עיסה אצל חבירו זכה לו תבשילו ע"כ, ופי' הדברים דשלא מדעתו מקפיד על אחרים שלא יאכלו מפתו ואינו עירוב, אבל אם היתה לו כבר עיסה כשותפות אצל חבירו, הוי עירוב שלא מדעת, וק"ל, שוב התבוננתי דאכתי אפשר לפרש דברי הירושלמי כפשוטן באופן שיתיישב כשי' רש"י, דהיינו הא דקאמר לא בעי בר נש ייעול חברייא לביתי' בר מדעתו, פי' דלא ניחא לי' שירדו לביתו שלא ברשות ליקח מפתו, ולכן אע"ג דעצם שיתוף הפת זכות הוא לו, ס"ל לרבנן דאין יורדין לתוך ביתו לערב עליו שלא מדעתו, וא"כ אדרבה מוכח מזה דכו"ע מודו בהא דמוכה לו פת ע"י אחר וכמו שפירש"י, אולם לפי"ז נמצא דהיכא דמזכה לו פת ע"מ שישלם, מועיל אף לרבנן כיון שאינו יורד לביתו כלל, ולא אתי שפיר הא דפרישנא לעיל בדעת רש"י לגבי חנוני, (ואולי י"ל דלהכי נתקשה הרא"ש על פירש"י כנ"ל, דס"ל להרא"ש דלדעת רש"י באופן דמוכה לו ע"י אחר, מהני לכו"ע אפי' ע"מ שישלם, ועיקר הפלונתא לענין לירד לתוך ביתו, וזה היפך ממש"כ בפי' המ"ז בדעת הרא"ש דב"ב דוקא כנזכר לעיל), האמנם מל' התוספתא שכ' שאינו רוצה שישתתפו אחרים עמו בחלקו, מוכח להדיא דלרבנן לעולם לא מהני ליקח מפתו, וניחא כזה פירש"י, ודוק היטב).

ענף ד'

לזכות בע"כ באוסר עליהם

עכ"פ היוצא לנו מהנ"ל דהא דכ' הריטב"א דאין מערבין בע"כ ואפי' במזכה מפתו ע"י אחר, עיקר דבריו באינו אוסר על בני המבוי, כיון שיבטל רשותו וכמו שנתבאר, אבל כשלא ביטל רשותו ורוצה לאסור עליהם, ע"ז נסתפק הפמ"ג (בא"א סי' שס"ו סק"נ) בדין זה דמערבין שלא מדעתו (דסי' שס"ח) מהו לזכות לו בע"כ, ואי דמי להאי דינא דאשתו מערבת שלא מדעתו ואפי' בע"כ (לדעה א' במחבר ושלא כדעת הריטב"א והרשב"א הנ"ל דאשתו לאו דוקא), או להא דכרגיל לערב עימהם, בני חצר נכנסים לתוך ביתו ונוטלים ממנו בע"כ (לדעה ב', ורגיל דוקא, ושלא כדעת התום' ושאר הראשונים דרגיל היינו אוסר), וכהא דלכו"ע כופין אותו בב"ד להשתתף כל היכי דאוסר (מחבר שם), וז"ל הפרמ"ג, וצ"ע אם מיחה בה אם מזכין לו מפתם רי"ל דנרע ממערבין מפת שלו דאמרי' אשתו כגופו והוי עירוב אע"פ שמיחה בה, משא"כ לזכות לו בע"כ מפתם אע"פ שאשתו רוצה, י"ל דאין

מזכין לאדם בע"כ עכ"ל, ואע"ג דמשמעות דבריו דרעתו נוטה שא"א לזכות בע"כ אף באופן דכופין, מ"מ לא ברירא ליה מילתא ומידי ספיקא לא נפקא, מיהו לפום ריהטא מסתבר דא"א לזכות בע"כ, דאע"ג דאוסר עליהם סוף סוף איך חל הקנין שלא ברצונו, ולא שייך למימר כסברת הרמב"ם (פ"ב מהל' גירושין הל' כ') דהא דכופין אותו עד שיאמר רוצה אני משום דבאמת הוא רוצה להיות מישראל ולעשות כל המצוות אלא שיצרו תקפו, דאדרבה הרי מדברי הרמב"ם מבואר דעכ"פ צריך שיתרצה לבסוף אחר שתשש יצרו ע"י הכאה, ואו אמרינן דכבר גרש לרצונו, ופשוט דא"א לחלק בזה להקל בעירוב מסברא דנפשא בלי שום מקור בגמ' לומר דאפשר לזכות בע"כ היכא דמדינא ע"פ הלכתא דקנינים לא מהני כלל, ועי' להלן עוד בזה.

(וכן אין לומר דע"י כח הפקר בי"ד הפקר, דלדעת כמה פוסקים מהני אף להקנות (ע' שד"ח מערכת ה' אות נ"ט), מצי לזכות לו בע"כ, (הגם דמסתבר דלדעה זו מהני אף להקנות בע"כ (כמו ההפקר שהוא בע"כ), והכי מבואר ממה שהוכיחו שיטתם מהא דיליף ר"א בגמ' (יבמות דף פ"ט ע"ב) דהפקר בי"ד הפקר מאלה הנחלות וכו', מה אבות מנחילין את בניהם כל מה שירצו, אף ראשים מנחילין העם כל מה שירצו, דש"מ דמהני אף להקנות כמו נחלה, והרי נחלה מירושת אבותיו אין יכול להסתלק ממנה עד שלא תבא לידו כמבואר בגמ' (כתובות דף פ"ג ע"א), דדוקא נחלה הבאה לאדם ממקום אחר מתנה עלי' שלא יירשנה, עיי"ש ברש"י ובשאר ראשונים, וא"כ כמו דאבות מנחילין בניהם בע"כ כך ראשים וכו"ק), דמ"מ מהיכי תיתי שהשתמשו חכמים בכח זה בתיקון עירובין, דאילו הא דנוטלין פתו בע"כ לאו מדין הפקר בי"ד קאתינן עלה, אלא דכופין אותו להשתתף ויורדין לנכסיו כמו בכל דיני כפי' דבני העיר ושכנים שכופין זה את זה ופשוט).

ומדברי הרשב"א (בתשו' סי' רס"ג וכב"י, והובא לעיל) שכ' דא' מבני החצר מערב עליו אפי' בע"כ, ואפי' משלו, הגם דכפי הנראה מוכח דכ"ש דמזכה לו מריריה בע"כ, מ"מ אין הכרח, דיש לשדות בי' נגרא ולומר דסתמא דמילתא כיון דנוטלין ממנו בע"כ בכל אופן (לדעת הרשב"א הנ"ל דאשתו ל"ד), א"כ ודאי דניחא לי' יותר לזכות משל המזכה, דהרי ממילא מצי לערב עליו בע"כ, ואטו בשופטני עסקינן, משא"כ היכא דא"א לבני החצר לירד לתוך ביתו, כגון לדידן באינו רגיל, ובדליכא דעת אשתו, (ואין בי"ד שיכופו אותו וכמו בניד"ד, וה"ה בכל אופן דמסרב להכעיס להקניטם) ומתבוין לאסור עליהם, מסתבר דאין זכין לאדם בע"כ וכמ"ש הפמ"ג, (ומדברי הרשב"א בעבודה"ק (שער רביעי דין קנ"ג) שכ' דאין מערבין לאדם ולא משתתפין לו משלו אלא מדעתו, ופעמים שמערבין ומשתתפין משלו ואפי'

בע"כ היכי דאוסר, ע"כ, פשוט שאין כאן נדנוד דיוק כלל דמשל בני החצר פשיטא דמהני אפי' בע"כ, דנחזי אנן ברישא דמילתא הא דכ' כשלו, ודאי דוקא הוא, ראי משלהם הרי אפשר לזכות עכ"פ שלא מדעתו דזכין לאדם שלא בפניו, ומסיפא דכ' דמשתתפין משלו ואפי' בע"כ, אדרבה אי נפשך הכי איכא למידק דמשלהם א"א לזכות בע"כ וכמ"ש בפמ"ג, ומשלו דוקא, אלא דמהא ליכא למשמע מינה מידי, וק"ל).

אולם נלענ"ד להביא ראי' ברורה מדברי הגמ' דהיכא דדינא הוא דכופין אותו להשתתף, מזכין לי' נמי בע"כ, דהנה מקור דין דכפי' הוא מהא דאמר שמואל (דף פ' ע"א) א' מבני מבוי שרגיל להשתתף עם בני מבוי ולא נשתתף, בני המבוי נכנסין לתוך ביתו ונוטלין שיתופן ממנו בע"כ, ופירש"י שם (ד"ה ולא נשתתף), אינו רוצה ומתכוין לאסור עליהם עכ"ל, וכן הוא בפי' רבינו יהונתן על הרי"ף וז"ל, כלומר אינו רוצה ומתכוין לאסור עליהם ואינו חושש בהפסד עצמו ותמות נפשי עם פלשתים הוא דקא אמר עכ"ל, (ור"ל דאי לא הי' מתכוין לאסור אלא שאינו רוצה ליתן חלקו, הרי אפשר לי' בביטול רשותו וכנ"ל, כן נראה פשוט), והרי לדעתיה דשמואל עירוב משום קנין (דף מ"ט ע"א), והיינו שמקנה להו בעה"ב רשותו ונמצאו כולם בעלים בבית זה שהעירוב מונח בו וכמו שפירש"י שם (בד"ה עירוב), והוא ע"י קנין מעות (דלהכי צריך לשמואל שיהי' בפת ש"פ כמבואר שם בגמ'), והשתא אם איתא דא"א לזכות בע"כ, א"כ ביון שמתכוין לאסור עליהם ועמד וצווח שאינו רוצה להשתתף, אז מה הועילו חכמים בתקנתן ליטול ממנו עירובו בע"כ, הרי אינו רוצה בשיתוף וממילא לא קנה חלק בהבית כלל, (ולא דמי לחא דכתבו התום' שם בד"ה עירוב משום קנין, לענין בני חבורה שהיו מסובין דעשאוה חכמים כאלו הקנו זה לזה, (עי' בגמ' שם (דף פ"ח ע"ב) מימרא זו בשם שמואל), דהתם מעמא דמילתא הוא משום דיש קירוב דעת ביניהם וכמ"ש התום', משא"כ בניד"ד אין לך ריחוק דעת גדול מזה), והגם דשמואל לשיטתו ס"ל בפרק יש נוחלין (דף קל"ז ע"ב) דהכותב נכסיו לאחר ואמר הלה אי אפשי בהן, קנה ואפי' עומד וצווח, הרי מסיק בגמ' דהיינו בשותק מעיקרא ולבסוף צווח, אבל בצווח מעיקרא לכו"ע לא קנה, אלא ש"מ דהיכא דכופין להשתתף, כל הזכויות והקניינים השייכים להשיתוף נעשו בע"כ, ומינה נשמע גם לדידן דנקטינן דעירוב משום דירה, דאפשר לבני המבוי לזכות לו מפתם בע"כ, ואיפשטא ספיקא דהפמ"נ.

ואין לדקדק דאם יש עצה בזיכוי משלהם, אז למה צריכין לידד לתוך ביתו (עי' בלבוש דהקילו רבנן לערב בע"כ כדי למנוע דבר זה שאחד יאסור על בני המבוי מחמת קמטה), דקושיא מעיקרא ליתא, דהרי בלא"ה הרי כתב בתום' רבינו פרץ

(בהא דאשתו מערכת שלא מדעתו, דהיכא דלא אסרי אהדדי דאינה יכולה לצאת בע"כ של בעל) דאם יזכו לה אחרים מעירובם סני בכך ע"כ, והיינו משום דיש לה מקום פיתא, ואם איתא למה צריכין לכופו כלל, אלא מחוורתא דעיקר הכפי' הוא לענין שישתתף בחלקו בהוצאת ממון, דוגמת הא דמרמה הגמ' דינא דשמואל להא דתניא שם כופין אותו לעשות לחי או קורה למבוי דאינו אלא ענין חיוב ממון שישתתף בההוצאות, וגדולה מזו מצינו בגמ' (דף פ"א ע"א) דאין מערבין בפרוסה משום איבה, וה"ה בכאן אף בדבר מיעוט כופין אותו להשתתף ופשוט, (מיהו יש להוכיח דלא תיקנו חכמים בזה לבטל רשותו בע"כ ע"י הפקר בי"ד, דאם איתא לא הי' צורך לכופו כלל והבי"ד לא היו צריכין לידד לנכסיו, ומעמא דמילתא נראה דכרי לקיים תורת שיתוף בעירוב, דהענין בזה לאחר כל הבתים או החצירות יחד ושיהיו נחשבין כרשות אחד, הצריכו חכמים שיהי' מיוחד לכל בני החצר והמבוי חלק בפת (ואפי' בע"כ), ומי שלא נשתתף ולא נתערב בפת, דזה עיקר העירוב, צריך עכ"פ לבטל רשותו מדעתו לבני החצר, דכזה סליק רשותיה ולא אתי לאחלופי ברה"ר, אבל למלק רשותו בע"כ (ע"י כח בי"ד) ולחשביניה כאילו ביטל רשותו, זה אינו מספיק בדעת חז"ל לבוא אל המכוון בעיקר תקנת עירובין שלא יהא נראה כרה"ר, ועי' בראש (פ"ו סי' א') דלא שייך למילף שכירות מעירוב לענין בע"כ עי' להלן עוד בזה, ודו"ק).

שוב מצאתי הרין יוצא מפורש בדברי המאירי שכ' בתוך דבריו מעשה בא' שכעס על חבירו בשבת, והפקיר חלק עירובו כדי לאסור על שכיניו, דהורו הרבנים שאין הפקר זה מפקיע העירוב ואינו מבטלו, וכראשכחן בהאי שמעתתא א' מבני מבוי שרגיל להשתתף עם בני מבוי ולא נשתתף, פי' שגלה עכשיו שאינו רוצה להשתתף אעפי"כ כופין אותו ונוטלין ממנו שתוף בע"כ, כ"ש זה שכבר נשתתף שאין כח בידו לחזור ולהפקיר כדי לאסור עליהם עכ"ד, ודבריו אתיין שפיר לפי מה שנתבאר בהא דאמר שמואל שיורדין לתוך ביתו ונוטלין פתו בע"כ כדי שלא לאסור עליהם, דה"ה לזכות לו הפת בע"כ, דבין כך ובין כך נעשית הקנין בע"כ, דכ"ש שאין בידו לחזור ולהפקיר ולבטל עירובו כשמתכוין לאסור ובע"כ איתנייהו להשותפות, והכן היטב.

ודברים הללו הם באמת מאירת עינים ומוכרחים הם, דאלת"ה האיך אפשר לכופו כלל להשתתף כשאינו רוצה ומתכוין לאסור, הרי אף אם יורדין לתוך ביתו ונוטלין פתו בע"כ, אבתי מצי להפקיר הפת ולבטל העירוב (מפי מורינו הרב הגאון המובהק מוהר"ר שליט"א), אלא ע"כ דזה אינו כלל וכלל דמאחר דכל הקנין מועיל בע"כ, פשיטא דלא איכפת לן כלל במה שמפקיר חלקו וק"ל, ועפי"ז אין צורך

לדחוק בדברי הרשב"א בתשובה הנ"ל, אלא כוונתו ברור דכ"ש דאפשר לזכות לו בחינם בע"כ, ובזה נפשט לן באופן כרור ספיקת הפרמ"ג ושאר אחרונים עד שלא נשאר לנו מקום להסתפק כלל בהאי דינא דזכיית פת דעירוב בע"כ כשאוסר עליהם, והדברים קילורין לעינים.

והשתא נמצא לנו היתר מרווח מדינא דגמ' ומרברי הראשונים ז"ל דהיכא דכופין מזכין לו בע"כ, והנה אע"ג דאין מערבין בע"כ אלא ע"י אשתו או ברניל, הרי כתב הרמב"ם דמ"מ כופין אותו בבי"ד להשתתף, (וכמו שפי' בהרב המגיד (פ"ה מהל' עירובין ה"ב) דכופין אותו עד שיאמר רוצה אני לערב עמהם), או דבי"ד יורדין לנכסיו וכל' המחבר (שם סי' שמ"ז), ובאלי' רבה שם כתב דהיינו לכו"ע, ועי' בהגהות הגר"א (שם ס"ק י"ז) לענין גירסת הגמ' בבי"ד שאני, ובלא"ה הרי מפורש בברייתא (והוא כתוספתא כ"מ פי"א מ"מ, עי' בעין משפט שלפנינו) דכופין אותו לעשות לחי וקורה, ולא הזכיר רגיל או אשתו כלל, והטעם פשוט דהאי כופין דמי לכל דיני כפי' בשכנים, כגון הא דכופין אותו לבנות בית שער וכו', (ב"ב דף ז' ע"ב) וכיוצא בזה, (עיי"ש בתוספתא דחשיב ליה בהדי שאר דיני כפי' דבני מבוי), והיינו דבי"ד כופין אותם בע"כ בדבר שהוא צורך החצר והמבוי, והה"מ כ' דזה מבואר בירושלמי והוא מהא דקאמר שם (פ"ז ה"י) ר' יצחק וכו' מערבין לאדם בע"כ, ולא חילק בין רגיל ללא, ומסיים הש"ם ותני כן כופין בני מבוי זה לזה לעשות להם לחי וקורה, והיינו הך דבבלי.

ועפי"ז מבואר דהא דמהני לזכות לו בע"כ חלק בהבית לשמואל דמ"ל עירוב משום קנין כמו שנתבאר, (וכן לזכות לו הפת בע"כ), לאו דוקא ברניל דכבר הורגלו בני החצר לזה (עי' תוס' (ב"ב כ' ע"ב ד"ה נפל שאני) ורו"ק), או ע"י אשתו דכנופו הוא, אלא כל היכא דאוסר עליהם, שקדו חכמים על תקנת בני המבוי ואמרו לכוף אותו שישתתף, וכן לזכות לו (חלק הבית או הפת) בע"כ, והגם דצריך בי"ד מ"מ פשוט דענין כפיית הבי"ד הוא לענין ממונא שיתרצה ליתן מפתו, ואם עדיין מסרב, אז בי"ד יורדין לנכסיו, וברגיל להשתתף הקילו חכמים בדבר מיעוט לצורך פת דע"ח, דבני המבוי עצמן נכנסין לתוך ביתו ואינו יכול לחזור מליתן ממה שרגיל בו, וכן בראיכא דעת אשתו (מה שאין כן באינו רגיל, צריך בי"ד כמו בכל מקום דכופין, דאין היחיד יורד שלא ברשות אלא בי"ד נזקקין לו, עיי"ש בלשון הרב המגיד, וכשאינו רגיל אינן יכולין לבא לביתו ולרדת לנכסיו אבל כופין אותו בבי"ד ע"כ), אבל אם א' רוצה לזכות לו מפתו (או לשלם נגד חלקו), פשיטא דלעולם מהני ואפי' בלי שום בי"ד, דדוקא לענין כפי' בשוטים או לירד לנכסיו (באינו רגיל) לזה צריך כח בי"ד, וכהא דכופין לעשות לחי וקורה דהכפי' הוא לענין ממונא, (והרי

הגמ' מדמה ברייתא זו לדינא דשמואל ועי' להלן), משא"כ לזכות לו בחינם ממילא מהני ואפי' בע"כ, (דלמ"ד דלא שייך הפקר בי"ד להקנות, כח הבי"ד לא מעלה ולא מוריד כלל), וכמו דמהני ברגיל כלי בי"ד לדעת הרמב"ם, (וכן לדעת הרא"ש דלעולם צריך דעת אשתו, היינו משום נתינת הפת וכמ"ש הקרבן נתנאל (סי' ט' אות פ'), וכמו שנתבאר בדבריו להלן (ענף ז') בריני שבידות עיי"ש), סוף דבר האי דינא דרגיל (ואשתו) או כח בי"ד, הוא לענין להשתלם ממנו, דבהא מישתעי סוגיית הגמ' דיורדין לתוך ביתו, אבל היכי דמזכין לו נגד רצונו, זה מהני בכל אופן דאוסר עליהם ואינו רוצה להשתתף או לבטל רשותו, וז"פ וברור.

(ועי' כמרכבת המשנה (פרק ה' הלכה ה') שחולק על הרב המגיד ומדבריו יוצא דלדעת הרמב"ם לעולם אין כופין אותו להשתתף מפתו באינו רגיל, אלא מזכין לו משלהם והיינו דכופין אותו להשתתף, פירוש שצריך לכה"פ להסכים להשתתף ולא לסרב להכעיס, ותנה משמע דכוונתו שאם מסרב אז יורדין לתוך ביתו, ואינו נכון כמו שנתבאר דאף בזה צריך קנין לדעת שמואל כנ"ל, (ודוחק לומר דכוונתו דמזכין לו בע"כ, דאיזה כפיה שייך בזה כלל, ואולי כוונתו דכופין אותו שיאמר רוצה אני, אך שוב קשה מהא דיורדין לתוך ביתו ולא הצריכו שיאמר רוצה אני אע"ג דאין כאן קנין, דמוכח דממילא מהני הזיכוי בע"כ), ומה שרייק על פירוש הה"מ למה צריך להטריח בי דינא, לא קשה דוראי כללא דמילתא בכל דיני כפיה דבי"ד יורדין לנכסיו, והמרכה"מ על פי דרכו מדחיק מאוד בהא דכפיה בלחי או קורה דהרי חשיב כאינו רגיל, אלא ודאי העיקר כפירוש הה"מ דע"י בי"ד לעולם כופין אותו להשתתף בפת ובעשיית לחי או קורה וכמו שפסק המחבר, מיהו מה שכ' לקיים הגירסא רגיל אין שאין רגיל לא לדעת הרמב"ם, נכונה מאוד עיי"ש, וכבר כתב בעצמו דאף לפי מה שכ' הה"מ ניחא פירוש זה).

אלא דיש להתבונן לקושטא דמילתא בהך דינא דגמ' האיך מהני כפי' זו לזכות לו בע"כ, הרי אין זכין לאדם בע"כ כמ"ש הפמ"ג, וברגיל דהכפי' הוא ע"י בני המבוי כלי כח כ"ד לא שייך הפקר בי"ד להקנות לכו"ע, (ולקושטא הא דכופין בבי"ד נלמד מדין רגיל, דבלא"ה מהיכי תיתי דמהני הקנין בע"כ (אף בכח בי"ד כנ"ל) הרי לא דמי לכפי' דלחי וקורה ובדלהלן), וכד נרייק בהמשך סוגיית הגמ' יתברר לן מילתא דא היטב, דהנה איתא שם בגמ' לימא מסייע ליה (לשמואל) כופין אותו לעשות לחי או קורה למבוי, שאני התם דאיכא מחיצות, ופיר"ת (תום' שם) דין הוא דכופין אותו לעשות לחי וקורה דמהני מחיצות להתיר לטלטל בתוכו אע"פ שנעשו בע"כ של אדם, ולא דמי לעירוב דכין הוה משום דירה ובין משום קנין, אין לו להועיל בע"כ של אדם עכ"ל, וכ"כ בריטב"א דבע"כ אין כאן לא קנין ולא דירה

ע"כ.

היוצא מזה דהנם דהכפי' לגבי חלק הממון חוא ככל דיני כפי' דהל' שכנים דכופין זה את זה, מ"מ לענין עירוב אף לענין דירה איכא למירק וכי דעתו של אדם אפתו כשמוכין לו בע"כ ודעתו לאסור עליהם, (ע' לעיל דהיינו טעמא דלא מהני לת"ק שלא מדעתו, והתום' והריטב"א לשיטתם אזלו), ועוד הרי המקפיד על עירובו אינו עירוב וכדאיתא בגמ' (דף מ"ט) מה שמו עירוב שמו, וכדפי' רש"י שם שיהו כולן מעורבין ומרוצין בו שלא ימחה זה בחבירו אלא שותפות נוחה ועריבה עכ"ל, והאיך מהני בע"כ, (עי' רש"י (דף פ' ע"א ד"ה צריך להודיע) ועי' עוד תום' (דף מ"ו ע"ב ד"ה אין חבין) שכ"כ להריא בדברי שמואל דהיינו קולא דע"ח עיי"ש, שוב מצאתי בתום' ר"פ בסוניין שכ"כ להריא דכיון דמקפיד על עירובו אינו ראוי לכופו על זה), וכ"ש למ"ד עירוב משום קנין דודאי לא קני ליה רשותיה בע"כ, וכמ"ש התום' והריטב"א דאין לו להועיל דאין כאן קנין והיינו כמו שדקדקנו מעיקרא בדעת שמואל, (ובאמת משום כל הנ"ל בחר לו המאירי דרך אחרת היפוך פירוש כל הראשונים ז"ל בהא דיורדין לתוך ביתו, דלאו למימרא שיטלו חלקו מהשיתוף בע"כ, דודאי אם מוחה בשעת העירוב או השיתוף אינו רשאי לערב לו, (ואף באשתו לא מהני בע"כ אלא שלא מדעתו דאפילו אם מיחה כבר מסתמא מתרצה לבסוף למה שאשתו עושה חיכי דמדינא חייב להשתתף וכמו שפיר' המאירי), אלא פירוש הדבר כך הוא, נוטלין ממנו השיתוף שלא בידיעתו או שמערבין לו עירוב שלא בידיעתו על דעת שישתלמו ממנו, ובמוצאי שבת משתלמין ממנו בע"כ, עכתו"ד), ולהכי אין סיוע לשמואל מהברייתא, מיהו למעשה קמ"ל שמואל דהם אמרו והם אמרו ולא פלוג רבנן במילתייהו, ועיקר תקנת חכמז"ל שלא לייתי לאחלופי ברה"ר, איתנייהו אפי' בע"כ, דכיון דאוסר עליהם עשאוה חכמים כאילו קנה חלקו בבית שם, למ"ד משום קנין, וזכה בפת היכי דמזכין לו בע"כ (וא"א להפקיר חלקו כמ"ש המאירי), וכאילו נקבע דירתו שם למ"ד משום דירה, דכך אופן תקנתן, וכמו דהקילו לענין קטן המזכה בעירוב (גיטין דף סב ע"ב) אע"ג דבכל התורה כולה לא מהני, וניחא היטב כמוטו"ד.

ענף ה'

דין זכי' בע"כ במצוה

אמנם כדי להמתיק דין זה דזכין ליה בע"כ, איכא לדמויי דבר נפלא אשר מצאתי בב"י הל' נדרים (יו"ד סי' רכ"ח) בענין נדר ע"ד רבים, דאיתא שם דלדבר מצוה א"צ הסכמתם כדי להתירו משום דמסתמא ניחא להו כמ"ש הראשונים שם,

ונסתפק הב"י וז"ל, ואיכא למיבעי היכא דקיימי הנך רבים וצווחי דלא ניחא להו בהתרה זו, ואע"פ שהוא לדבר מצוה, והי' נראה לי דאפ"ה נשאל ומתירים לו, דהא ודאי חזקה על כל איש מישראל דניחא לי' בעשיית המצוה, והני דאמרו לא ניחא להו, יצרם תקפם, וכמ"ש הרמב"ם הטעם שכופין אותו עד שיאמר רוצה אני בגיטין, ואל"כ לא הוי שרי להתיר כלי ידיעת הרבים והוה לן למיחש שמא לא יסכימו וכו' עכ"ל, מצינו למרין לפי דברי ב"י דלדבר מצוה אפי' בצווח אמרינן דניחא לי' ע"פ סברת הרמב"ם, וא"כ ה"ה בכאן לענין לזכות לו בע"כ דמהני מטעם זה דהרי מצוה לחזור אחר ע"ח כמבואר בשו"ע (סי' שם"ו סי"ג וסי' שצ"ה), והיינו כדי שלא לבוא לידי איסור טלטול כמ"ש הט"ז (סי' שצ"ה), וא"כ כיון שאוסר עליהם, ניחא הא דמזכין בע"כ.

אלא ראכתי יש להתבונן דכפי הנראה דברי ב"י סותרים א"ע, דהרי אדרבה מדברי הרמב"ם מבואר דלא מהני סברא זה אלא כשאומר רוצה אני (וכמשב"ל), ומאי שנא נדר דלא משגחינן בי' כלל, ועוד קשה טובא מה שמדמה הב"י הא דצווחי למש"כ הפוסקים דכדבר מצוה אמרי' דמסתמא ניחא, הרי ודאי דכל ישראל בחזקת כשרות וממכינן דמסתמא ניחא להו, אבל בדצווחי קמאי מהיכי תיתי דמהני בע"כ, ובאמת מסיק הב"י מדברי הריב"ש שאם יש מוחים בהתרתו, אין מתירין לו אפי' בדבר מצוה, והכי נפסק ברמ"א שם, וכאשר הצעתי הדברים לפני מורינו הרב הגאון המובהק מוהר"ר שליט"א פי' בזה דברים נחמדים ליישב דברי הב"י ולבאר במאי פליגי הב"י והריב"ש בטוטו"ד, דהנה בעצם סברת הרמב"ם נתקשו בו האחרונים בדינא דא דכופין, דממ"נ אם איתא שצריך שיהי' לרצונו ממש, א"כ איך מהני מה שאומר רוצה אני ע"י כפיה, דאע"ג דדברים שבלב אינם דברים, הלא אין אומדנא דמוכח גדול מזה דאינו רוצה, ובזה אמרינן בב"מ דחוי דברים כמבואר בתוס' קידושין (דף מ"ט ע"ב) וכל הפוסקים, ואי נימא כסברת הרמב"ם דכאמת רוצה, א"כ גם בלי הכפי' שיאמר רוצה אני, ואף בצווח אינו רוצה, יחול הגט בע"כ.

אלא ביאור הדברים הכי הוו, דכלל גדול מצינו בריני קניינים וכיוצא בהם, ד"ש אופנים דצריך דעת ממש לחלות הקנין, ולפעמים סגי בהא דניחא לי', וכגון ביאוש שלא מדעת דלא הוי יאוש, מיהו היכי דא"צ דעת אלא ניחותא, די בזה דאילו הוי ידע ודאי הי' ניחא לי', וכמו שהאריך בקצוה"ח (בסי' רמ"ג ס"י) בכללים הללו, והיסוד בזה דניחותא הוי דבר דממילא, משא"כ דעת צריך שיכוין לבו ודעתו לזה שרוצה עכשיו והבן, ועפי"ז מתיישב היטב סברת הרמב"ם, דמש"כ דכל איש ישראל ניחא לי' בעשיית מצוה אע"פ דצווח איני רוצה, היינו ניחותא רוקא, אבל כיון דסוף סוף למעשה אין דעתו לגרש ולשמוע דברי חכמים דהרי צווח איני רוצה, א"כ הוי

גירושין שלא מדעת, אבל מאחר דכופין אותו ומגרש מדעתו מחמת הכפי', שוב הוי גירושין מרצון, דהרי ניחא לי', סוף דבר מציאות פעולתו ואמירתו הוא הדעת, ופנימיות נפשו ורצונו הוא הניחותא, ואתי שפיר דברי הרמב"ם בדקדוק גדול.

והשתא מבוארים היטב דברי הכ"י, דהי' ס"ל דבנדר ע"ד רבים בכדי להתירו סגי בניחותא, וא"צ דעת ממש פי' שיסכימו בדעתם בהחלטה להניח לו להתיר נדרו, והוכיח זה מהא דכתבו הפוסקים בהא דא"צ לשאול את פיהם בדבר מצוה דהיינו משום דמסתמא ניחא להו, ואם איתא דצריך דעת הרבים להסכים בהתרתו, האיך מהני הא דמסתמא ניחא להו, הרי יאוש שלא מדעת לא הוי יאוש וכנ"ל, אלא ש"מ דבניחותא סגי, ועפי"ז הי' נראה להכ"י דאף היכא דצווחו הני רבים קמאי דלא ניחא להו בהתרה זו, לית מאן דאשגח בהו ומהני התרתו דהרי אכתי אמרינן דכאמת ניחא להו, וכמו שהוכיח מדברי הרמב"ם דבמצוה לעולם איכא ניחותא (וא"צ שיאמר רוצה אני אלא היכא דצריך דעת), וכמו שנתבאר, (ומש"כ הכ"י דאל"כ גם מסתמא הוה לן למיחש שלא יסכימו, פי' דאי בצווחי מהני מחאתם, ע"כ דלא הוי בגדר של הרמב"ם דחזקה על כל איש ישראל, וא"כ שוב איכא למיחש אף בסתמא דדילמא לא ניחא להו).

אך לבסוף מסיק הכ"י דמדברי הריב"ש מוכח דבנדר על דעת רבים צריך הסכמת דעתם ממש ולא סגי בניחא להו, ולשון דעת רבים מסייע ליה, אבל לפי"ז הרי הדרא קושיית הכ"י לדוכתי', איך מהני הא דאמרינן דמסתמא ניחא להו הרי הוי שלא מדעת, אמנם היישוב הנכון בזה עפימש"כ הקצוה"ח (בסי' רמ"ב וסי' שנ"ח) בפי' הגמ' וכדעת הראשונים ז"ל, דבדבר מצוה כל היכי דאיכא ניחותא חשיב דעת, וא"כ אתי שפיר בנדר עד"ר, דלצורך מצוה סמכינן דמסתמא ניחא להו דחשיב כהסכמת דעתם, מיהו כשהרבים מוחים בהריא בהתרתו, לא שמיה דעת כלל, וכמבואר בדברי הרמב"ם בגירושין דצריך שיאמר רוצה אני, וה"ה נמי בנדר כיון דצריך הסכמת דעתם לשי' הריב"ש דנקטינן כוותיה, א"כ לא מהני התרתו, וכך עולים דברי הכ"י והריב"ש כהוגן, קים וישר נחמד ונעים.

ומעתה בניד"ד לענין לזכות פת העירוב בעל כרחן, הרי מבואר בגמ' דזכין לאדם שלא בפניו, וכמו שפי' בקצוה"ח (סי' ק"ה) דהיינו משום דבוכי' סגי בניחותא וא"צ דעת, וא"כ מאחר דתיקון עירובין חשיב דבר מצוה, שפיר זכין הפת בע"כ אע"ג דצווח שאינו רוצה להשתתף, וכמו שהוכיח הכ"י מסברת הרמב"ם דכל היכא דבניחותא סגי, מהני במצוה אפי' כשמוחה וצווח איני רוצה, ובזה ניחא היטב למעשה הא דמזכין כע"כ כמבואר בגמ', (ואפשר שלזה כוון המהר"ם שיק (בתשובה

סי' קפ"א) וז"ל, וגם אין לחשוש שאינם רוצים לזכות בעירוב זה, דע"ח א"צ דעת דזכות הוא להם, ואפי' אינם רוצים כופים על מדת סדום, ואיכא למימר כסברת הרמב"ם (בפ"כ מהל' גירושין) דאפי' אם אינו רוצה, הוא רק ע"י היצה"ר שמפתהו אבל באמת בנפשו הוא רוצה, ולכל הפחות מוקמינן לי' בחזקה שאינו כאנשי סדום לענין זה נהנה וזה לא חסר, ורק על חזקה זו צריכים אנו לסמוך עכ"ל, מיהו לא משמע הכי מלשונו שכ' דרק על חזקה זו דאינו מאנשי סדום סמכינן, וכן יש לדקדק דאם הי' בא לחדש דבע"ח א"צ שיאמר רוצה אני, ודאי לא הי' מקצר במילתיה כ"כ, ולכך הי' נראה לי ביותר פשטות דכריו דכוונתו כדברי הרמב"ם לבאר דמאחר דאפי' באינו רוצה אמרינן דבאמת רוצה בנפשו, א"כ לכה"פ בסתמא כשאינו מוחה ודאי מוקמינן לי' אחזקה (אפי' בא' מכת של חדשים), וכדמסיים וז"ל, וע"כ דבזה לא איתרע חזקתם לומר עליהם שהם כת סדומיים בזה הענין ע"כ, והבן היטב).

ענף ו'

כשאינם רוצים להשתתף מחמת פלונתא דדינא

והשתא דאתינן להכי כרירא לן מילתא מדינא דגמ' דכל היכא דאחד אוסר על בני המבוי בדריסת רגלו, אפשר להם לזכות לו פת בע"כ, ופשוט דחצר ומבוי לאו דוקא, דה"ה בעירוכין של עיר איתנייהו לכל דיני כפי' המווכר בגמ', דהגם דהי' מקום לבעל דין לחלוק דדוקא במבוי וחצר דקביעה התם תשמישתיה כל שעה, כופין זה את זה שלא יהיו ידיהם אסורות מלהשתמש בחצר ובמבוי כדרכם בחול, משא"כ בעיר דלא שכיחי בה השתמשות כ"כ מהיכי תיתי דכופין על זה, (ע' חידושי הריטב"א (דף ס"ו ע"ב) בעין סברא זו למ"ד אין מכטלין מחצר לחצר, דאלא בחצר דשכיחי בה דיורין אקילו רבנן התם משום דהוי עיקר תשמישייהו התם ולהיות להם הרוחה לצורך תשמישי שבת עכ"ל, ודו"ק), מ"מ מאחר דיש מצוה לערב, וטעמא רבה איכא דלא ליתו לידי איסור לאפוקי ולעיולי, וכמו שדייק המרדכי (סי' תקט"ו) והג"מ (ריש הל' עירובין בשם התום') והוכא בב"י (סי' שצ"ה) מהא דאיתא בגמ' (דף ס"ח ע"א) מבואה דאית בי' תרי גברי וכו', א"כ מסתבר דהיינו טעמא דכופין בני מבוי זה את זה להשתתף לדבר מצוה, (והכי משמע ממש"כ הט"ז (סי' שפ"כ סק"ב) בטעמא דרניל, דיכולים אנו לכוף את ישראל לקיים דבר מצוה שהורגל בו עי"ש), ולענין חשש מלטול בעיר נאמנים עלינו דברי גדולי האחרונים ז"ל התת"ם (או"ח סי' צ"ט) והאבני נזר (או"ח סי' רם"ו) ועוד, דפשיטא להו שא"א בשום אופן להינצל מטכשול זה ומצוה רבה יש בהתיקון, (וע"ע

בדרישה (שם) דעיקר המצוה לצורך הנאתו כדי לטייל או להביא צרכי אכילתו כמ"ש וקראת לשבת עונג וד"ק), ועור הרי מבואר ברמ"א (חו"מ סי' קמ"ג סי' א') בהא דכופין בני העיר זה את זה, דה"ה לכל צרכי העיר עיי"ש, והלא לפי מה שנתבאר אין לך צורך גדול מזה, ולכן ברור דכל דיני הכפי' איתא בתיקון עירוב בעיר, ול"ש מחצר ומבוי ופשוט.

והנה אפי' היכא דאיכא בעיר רבנים ומורי הוראה שלפי דעתם אינו מועיל התיקון מדינא ובגלל זה אינם רוצים להשתתף, דבזה לכאורה א"א לכוף אותם שישתתפו בחוצאות דלחי וקורה וחלקם בפת דלטעמם ליכא שום תיקון בזה, מ"מ פשיטא דכיון דהם אוסרים על בני העיר שע"פ דין עושים לפי דעת רבנים המתירים, דמזכין להם שלא מדעתם ואפי' בע"כ (אלא שאין משתלמים מהם אפי' בבי"ד), לא מיבעיא לפי מה שנתבאר מדברי הגמ' ופי' הראשונים ז"ל, דכך תיקנו חכמו"ל דהיכא דאוסר, מהני לזכות בע"כ דהם אמרו והם אסרו ולא פלוג רבנן כנ"ל, דאף אי נימא דאין להאוסרים להשתתף מדעתם מאחר דלשיטתם יש איסור בזה, הרי אין צריכין המכמתם כלל, והמתירים שרוצים התיקון כפי דעתם, מזכין להם בע"כ (אפי' בלי בי"ד וכמו שנתבאר), דאין שום סברא בעלמא לחלק ולומר דבאופן דאיכא פלוגתא דדינא, דלא הניחו חכמו"ל לזכות בע"כ, מאחר שהמזכין עושין רצון חכמים בשם ומלכות לתקן העירוב המותר לפי דעתם, ומאי חזית לגרוע כחם שלא יועיל הזיכוי בע"כ בעידן דחזינן דהקילו בזה חכמים בכל מקום, ואדרבה לענין הפת לכו"ע כללא דמילתא הוא דכל שיש לך להקל בעירובין הקל וכדאיתא בגמ' (דף פ' ע"א), ועאכו"כ שלא לחפש סברא ולחדש חילוקים לחומרא נגד סתימת הגמ', והגם דעיקר דינא דבני המבוי כופין את היחיד המסרב שיורדים לתוך ביתו להשתלם ממנו, לא שייך בניד"ד, מ"מ פשיטא דלגבי עצם הקנין מהני הזיכוי כדת וכדין, וברור.

אלא דבלא"ה לקושטא דמילתא ראוי להאוסרים לקיים האמת ושלום ואהבו וכדאיתא ביבמות (דף י"ד ע"ב), ושיהי' ניחא להם בהתיקון שעושים המתירים שהם אינם מוכרחים לקבל דעתם, דהרי באמת ליכא שום חשש נתינת מכשול או תקלה בהשתתפותם אף לשיטתם, כיון שהמתירים ע"פ דין הם עושים (ולא דמי להא דאיתא בשיטה מקובצת (בנדרים דף צ' ע"ב) לגבי אשה שאמרה טמאה אני, דקמקשה דכיון דשויתה אנפשה חתיכה דאיסורא אסור לה להכשיל את בעלה ועוברת אלפני עור, דשאני התם שיודעת שבאמת יש איסור ודאית לפי המציאות, משא"כ בפלוגתא דדינא, ועוד דכשיטמ"ק מסיק התם דכיון דכופין אותה שלא ברצונה לשעבד עצמה לבעלה, לא שייך לפני עור, וא"כ ה"ה בכאן י"ל דהרבנים

המתירים כופין האוסרים שלא יאסרו עליהם ולא שייך נתינת מכשול כלל ודו"ק, וע"ע בשער המלך (פ"ט מהל' אישות הל' ט"ז) מש"כ בזה), ואדרבה אם ימנעו מלהשתתף הם מכשילים את הרבים, והכי מבואר להדיא בירושלמי (פ"א ה"א) לענין מבוי עקום דפליגי בה ר' יוחנן ור"ל, דר' יוחנן ור"ל הוון שריין בשקקה דר' יצחק, ריש לקיש מלטל כדעתיה, ר"י לא אסר ולא מלטל א"ר יוחנן הניחו להם לבני מבוי שיהיו שוגגין ואל יהו מזידין, ופי' בקרבן העדה דלכך לא אסר להן כי ידע שלא ישמעו לו, כי יש להם לתלות באילן גדול בר"ל דעביד עובדא לטלטל כשמעתתיה עכ"ל, והכי מסיק התם בירושלמי דר"י ביטל רשותו, ופירשו המפרשים ראע"ג דהוא אוסר לטלטל, מ"מ כדי שלא להכשילם יותר, לכך ביטל להם רשותו ע"כ.

ואם כי למעשה טועים הם, וחושבים האוסרים שאין להם להשתתף בדבר האסור להם, מ"מ לפי מה שנתבאר דבזכי' סגי בניחותא וא"צ דעת, א"כ כיון שהתנגדותם ע"פ טעות הוא, שוב אמרינן דאי הוו ידעו דעינם המעתם, ודאי הוו ניחא להו לקנות ומהני הזיכוי אף בלי דעתם והסכמתם כנ"ל, (ובאמת בניד"ד לדעת המתירין, האוסרים טועים הם מעיקרא, דאין שום מקום לאיסור מאחר דהעיד מוקף בנ' מחיצות לצאת ידי חובת המחמירים כדעת הראשונים דא"צ ס' ריבוא ועוד צדדי היתר כמבואר בתשו' המתירים, באופן דכשר לכל פוסקי דור הקודם אף מדרבנן, ועכ"פ לכו"ע ליכא חשש דאורייתא באופן זה, ומה שמחפשים חומרא ע"ג חומרא, היא שלא אליבא דהלכתא, דבדברי סופרים הלך אחר המיקל (ע"ז דף ז' ע"א), וכ"ש בעירובין דלריב"ל הלכה כדברי המיקל (דף מ"ו ע"א) אף לענין מחיצות, עי' ירושלמי שם, ולכמה פוסקים הכי הלכתא עי' מרדכי (סי' תפ"ב), וכן המסורה להקל בכל מה דאפשר בכדי לתקן, (ואם הם באים לאסור מטעם גזירה וחומרא, פשיטא דאין בכחן לגזור גזירה על הציבור שנוהגין ע"פ הוראת רבנים, ומה שהאוסרים אומרים דמנהג המקום הוא להחמיר, הכל הבלים, דהרי נהיגי כבר משנים רבות בעשיית עירובין פרטיים בכמה ק"ק כשכונתנו אשר מלטלו בהם מדי שבת בשבתו גדולי ישראל רבנן ותלמידיהון, ובראשם כ"ק אדמו"ר הגה"ק מבאבוב וצוקללה"ה, אשר מלטל בכל שבת בפרהסיא, והנשמע מעולם קביעות מנהג המקום כזאת שאין עושים עירוב אלא על שטח קטן, אתמהה), ואע"ג דלפי תומם הם חושבים דכדינא קעבדו, מ"מ מסתבר דכאופן זה כל דיני כפי' יש להכריחם שישתתפו דטועים גמורים הם, ועכ"פ ודאי אמרינן בזה דבאמת ניחא להו, והמחאה שעושים הוא בטעות).

וכבר נזכר סברא זו בספר דבר הלכה (אות נ"ח) לענין ביטול רשות, ודבריו נכונים, ראע"ג דצריך דעת לבטל רשותו, וא"כ לכאורה כל זמן שאינו עושה תנאי

בהריא שאם הצדק עם המתירים הוא מבטל רשותו, ליכא דעת לבטל, דזה אינו, דכבר נתבאר לעיל דבמצוה חשבינן לניחותא כדעת, והוי כאילו התנה בהריא לבטל רשותו וכאשר הביא מרין כלך אצל יפות (כב"מ דף כ"ב ע"א) דמשם באה דינא דא דמצוה שאני, כמש"כ התום' שם (בד"ה אם יש יפות) ובשאר ראשונים, ועי' בקצוה"ח (בסי' רע"ב וסי' שע"ו, ובט"ז שם סקל"ד), והכי איתא להריא בגמ' (עירובין דף ע"א ע"א הובא בדבריו שם) לדמות דין דכלך אצל יפות לדין ביטול רשות בעירוב, והיינו משום דמצוה לערב ולכך דמי להך דתרומה וק"ל, אלא דאם מוחין בפירוש דלא ניחא להם בתנאי זה, לא מהני מאחר דצריך דעת, ולא יועיל אלא לענין זכי' דפת דסגי בניחותא, וכמו שנתבאר.

(ומדבריו יוצא דאפי' בפלוגתא דרינא בדליכא טועים שיך לומר סברא זו דלדעת המתירים הם מבטלין רשותן, דמאחר דשיך להתנות כן בהריא תנאה ממילא איתא, אלא דלענין שיתוף בפת לא יעלה יפה סברא זו כל כך אם עושים האוסרים ע"ח בחצירותם בברכה, דתו ליכא למימר דניחא להו בתנאי זה לעשות ברכותיהן ספק ברכה לבטלה, (ומהך טעמא נמי א"א לומר דמאחר וכל התנגדותם הוא כדי למנוע השלטול, י"ל דאין עושים אלא לפנים, אבל למעשה ודאי מתכוונים לזכות בפת כדי שלא להכשיל את הרבים, דמאי איכפת להו במחשבה זו, ואם אין שכל לאחד מהם לכוון את זה, מ"מ ודאי ניחא לי' בהא לזכות באמת, דהרי כל כוונתו רק לשם שמים להציל מאיסור (דאי משום מדת סדום, פשיטא דמזכין בע"כ, כמבואר בגמ'), וכל זה לא שיך כלל אם עושין ברכה לעצמן, דודאי יש להם היפך הכוונה שלא לזכות בהפת), אבל באופן דטועים גמורים הם, בין מצד עצם האיסור (לדעת המתירים), ובין מצד אי השתתפותם בפת, פשיטא דאי הוו ידעו ודאי הי' ניחא להו לעשות הישר והטוב בעיני ה' להשתתף, דמוטב לגרום שיהיו ברכותיהם שיעשו אח"כ, לבטלה בשוגג, (ובשכבר עשו בשב ואל תעשה), ולא להיות בכלל מונע את הרבים מלעשות מצוה ולהכשילם בטלטול איסור מחמת מעותם וק"ל, וכ"ז לדווחא דמילתא דכבר נתבאר דכלי טעמא דבסתמא באמת ניחא להו אפשר לזכות להם בע"כ בתיקון חז"ל, ואם עושין ברכה לעצמן איהו דאפסידו אנפשייהו, ופשוט).

וראיתי מי שרצה לדייק מהירושלמי דכסמוך, דמקשינן התם אי תימר לא טלטל (ר"י), יואסר לבני המבוי, וע"ז משני ר"י כיטל רשותו, דשמע מינה דכיון דלר"י לא מהני העירוב לבן לא הי' אפשר לו להשתתף בפת וצריך ביטול רשות דוקא, ופי' טעם הדברים דהוי כצדוקי שאינו מודה בעירוב שאוסר עליהם כראיתא במתני' (דף ס"א ע"ב), וה"ה בכאן מאחר דאינו מודה בעירוב זו, ויסוד הדבר דמי

שאינו מודה בעירוב לא שייך שיהי' דעתו אפתו עכ"ד, הנה מלבד שאין בידינו לחדש דין כזה שלא נזכר בשום פוסק ראשון ואחרון, (ובפרט ע"פ דיוק היוצא מתלמוד ירושלמי), גם עצם הדמיון לצדוקי, משנה הוא, וז"ל הרמב"ם (בסוף פ"ב), כללו של דבר כל מי שאינו מודה במצות עירוב אין מערבין עמו לפי שאינו מודה בעירוב ע"כ, אבל מי שמאמין בתקנת חז"ל, אלא דלדעתו המבוי אינו מתוקן כהוגן, פשוט מסתימת הפוסקים דודאי נותן רשות, פי' משתתף בפת ומהני, ובפיה"מ שם מוכח להדיא דאף מחלל שבת אם הי' מודה בעירוב, ר"ל מאמין בו, נותן רשות עיי"ש, ומה שכ' שאין דעתו אפתו, ודאי ז"א, דא"כ כ"ש מחלל שבת מי הוי דעתו אפתו, וכן מי שאינו רוצה להשתתף ומתכוין לאסור, דיורדים לתוך ביתו, האיך מהני לפי דרך זה והלא הדברים ק"ו, אלא דודאי כל זה ליתא, דממילא הוי כאילו דיירי בהתוא ביתא מאחר דפתו מונח שם, (וחרי א"צ להודיע כלל לבני העיר כשמוכה להן, ועי' לעיל מש"כ בדעת ת"ק אליבא דהתום' והריטב"א), ולא פלוג רבנן במילתייהו, ורק בכותי וכיוצא בו כל מי שאינו מאמין בתקנת חז"ל, לא תקנו להם נתינת רשות בשיתוף העירוב, דכיון דאינו מודה בו כלל, דינו כנכרי לענין זה דלא שייך כלל במצוות עירוב, ומאחר דעיקר המצוה והברכה הוא בשעה שמקבץ או בשעה שמזכה, כמבואר בשו"ע (בסי' שצ"ה), לכן אין מצות הקיכוץ מועיל אלא למי ששייך להמצוה ומאמין בו (וכעין שחיטת מומר להכעים דפסולה משום שאינו בר זביחה, וכמ"ש התום' (חולין דף ג' ע"ב ד"ה קסבר), עיי"ש) ופשוט.

ובעיקר דכרי הירושלמי הביא הכותב הנ"ל בשם הפני משה דמפרש קושיית הירושלמי דר' יוחנן לא הי' יכול לערב בפת, הנה אחר העיון בלשונו ראיתי שזה אינו כלל וכלל, וז"ל הפנ"מ, ובודאי לא עירב עימהם, שלדעתו המבוי הזה אינו מתוקן הוא, ולא מהני עירוב לדידיה עכ"ל, הרי דאדרבה משמע מדבריו דודאי אם הי' מערב עמהם או הי' מועיל, אלא דהוא לא עירב עימהם, משום דלדידי' לא מהני, וכוונתו דאע"ג שלא רצה לאסור להם מ"מ לא רצה להתיר להם, וע"י נתינת עירובו הוי כמסכים עמהם דמצו לערב, ומשני הש"ס ר"י ביטל רשותו, וענין זה לסלק רשות שייך אף בדליכא הכשר עירוב ולא חשיב הסכמה, וק"ל.

(כרם הא ליכא למימר דמשום שהי' אסור לר' יוחנן לטלטל באותו מבוי בפי דעתי', לא מהני עירוב לדידיה דלא הוי כאילו דייר בההוא ביתא כיון דא"א לו להשתמש ולטלטל מביתו לתוך אותו חצר שהשיתוף מונח שם, דזה אינו כלל כמבואר מדברי הראשונים ז"ל על הא דאיתא בגמ' (דף ס"ו ע"ב) דשני חצירות זו לפנים מזו שנתנו עירובן בחיצונה ושבת א' מן הפנימית ולא עירב דשתיהן אסורות, עי' פירש"י שם (ד"ה אין ביטול דשות) שכ' וז"ל, ואי קשיא ליבטלי בני הפנימית

רשות חצירן לגבי האי דלא עירב ויהא הוא רגל המותר במקומו וכו', לאו מילתא היא דהא כיון דבטלי רשותייהו לגבי', הוי להו אינהו רגל האסורה במקומה כדתנן נתנו לו רשותן הוא מותר והן אסורין, ואסרי החיצונה, ואע"ג דעירבו בהדה, הא בטיל עירובייהו מכי איסתלקו להו מרשותא דפנימית וכו' עכ"ל, הרי לפניך דאי לא בטיל עירובייהו לא היו אוסרין על החיצונה אע"ג דאסורין בטלטול, וכ"כ הרשב"א שם, וע"ע בריטב"א בשם ר"י דבאמת לדינא לא נתבטל העירוב שעירבו עם החיצונה ועדיין יועיל שלא לאסור עליהם בדריסת רגלם עיי"ש, וש"מ דסברא זו מעיקרא ליתא, והיוצא לנו מזה בלל גדול דאף היכא שהשתתפותו לא יתיר לו הטלטול, אכתי שייך לערב בכדי להתיר לאחרים, ומכאן אתה דן על מה שנתבאר לעיל דאף היכא דלא יועיל העירוב לדידי' כלל, מ"מ שייך שיהי' דעתו אפתו וכדכתיבנא, ותו לא מידי).

והנה אין לדקדק בקושיית הירושלמי דיואסר ר"י לבני המבוי, אמאי לא זכו לו שלא מדעתו, דהנה איכא למידק בהא דקאמר חש"ס דר"י לא אסר ולא טלטל, וקא מקשה מה טלטל, אי תימר טלטל מחלפה שיטה דר"י, אי תימר לא טלטל יואסר לבני המבוי, ולפום דייהטא יש לתמוה מה זה דקמקשי טלטל או לא טלטל, הרי סיים לעיל מיניה בהדיא דר"י לא טלטל, אלא נראה בעיקר קושיית הירושלמי דהכי פירושו, דקא מדייק חש"ס דאי לא טלטל ע"כ אסר להם כזה שסירב לתת עירובו להם כשגבו ממנו וגלי דעתי' לאיסור, וא"כ הא דקאמר לא אסר ולא טלטל, סותר זה את זה, דאי לא אסר ע"כ דטלטל (וכדמסיק רב אחא לבסוף דכף ר"ל לר"י), ואי לא טלטל ע"כ דאסר להם, ולכן קמתמה טלטל או לא טלטל וכו', אי לא טלטל ולא נשתתף עמהם יואסר על בני המבוי בדריסת רגלם, ואע"ג דהם יזכו לו שלא מדעתו, סוף סוף כבר גילה דעתו ואסר להם, ומשני דלעולם לא אסר להם, וכשבאו לגבות הפת ביטל להם ר"י רשותו, ולעולם אכתי ר"י לשיטתו אזלי דאסור לטלטל והבן היטב.

(ולולא דבריהם ז"ל חי' נראה לפרש באופן שמתיישב עוד יותר בל' הש"ס, דהיינו דהא דקא מקשי דאי לא טלטל יואסר לבני מבוי, פי' דכיון שראו שאינו מטלטל מביתו למבוי, בזה ממילא אסר להם דגלי דעתי' דאינו נוחה הימנו, ומאי הוא דקאמר לא אסר ולא טלטל, ממ"פ או דאסר או דטלטל, וע"ז משני ר"י ביטל רשותו, והיינו מסתמא רשותו כמבוי כמבואר במתני' (פ"ו הל' ג', ועי' פ"ב הל' ח' דקמיבעי מי מהני לרבנן מבטל בהדיא רשות ביתו), דבזה אסור להוציא מביתו למבוי (מתני' שם), ולהכי אע"ג דלא טלטל לא נראה בזה שרעתו לאסור, אלא דניחא לי' בביטול רשותו מלהשתתף (עי' שם (פ"ז הל' י'), לא בעי כר נש ייעול

חברייא לביתי' בר מרעתיה וכנ"ל), ואתי שפיר ורו"ק, עוד יש להעיר דלפי דרכינו דאפשר לזכות השיתוף בע"כ, י"ל דמשום הא ביטל ר"י רשותו, כיון דבלא"ה לא חי' מהני מחאתו לעכבם מלטלטל, ועכ"פ מדברי הירושלמי מוכח ממנ"פ או דאפשר לזכות בע"כ, או כדי שלא להכשיל ביותר הדרך הנכון שלא לאסור על המתירים וכמו שפי' בקרבן העדה, ושניהם יכולים להיות אמת וצדקו יחדיו).

ענף ז'

שכירות בע"כ ע"י אשתו

הנה כיוונא קמן הלכה למעשה דאפשר לזכות הפת לכל בני העיר אף בע"כ של המתנגדים, והשתא יש לבאר אם יש עוד עצה לשכור רשותן משר העיר, והרי לענין שכירות מישראל כ' בשו"ע (סי' ש"פ ס"ג) אם אינו רוצה לבטל להם רשותו אלא להשכירו, יש אומרים שמועיל כמו ביטול, וי"א שאינו מועיל, ובמנ"א (שם סק"י) נוטה דבחול לכו"ע שרי, ובשו"ע הרב (ס"ד) מסיק דבדברי סופרים הלך אחר המיקל ומועיל שכירות, ועי' משנ"ב (שם סק"ג) דדעת רוב הפוסקים להקל, והכי נקטינן.

והנה זה פשוט דאף לשי' הרשב"א וסייעתו (הנ"ל) דס"ל לענין עירוב דמהני בע"כ, אפי' באינו רגיל ואפי' בלא דעת אשתו, מ"מ שכירות דוקא ע"י אשתו או שכירו ולקיטו, וכדאיתא בגמ' (דף ס"ד ע"א) ליזל חד מינייהו ליקרב לי' וכו' דהוה לי' כשכירו ולקיטו, ועוד איתא להלן (דף פ' ע"א) בההוא טורזינא מהו למיגר מדביתהו, (ועל כרחך דהכי הוי דצריך עכ"פ דעת אשתו או שכירו ולקיטו, דאל"ה מה הועילו חכמים בתקנתן להצריך שכירות משום גזירה שמא ילמוד ממעשיו וגו' לא מינר כראיתא בגמ' (דף ס"ד ע"א) עיי"ש, ופשוט), ואע"ג דפשיט לי' מהא דאשתו של אדם מערבת שלא מדעתו, והרי בעירוב, אשתו לאו דוקא לדעה זו, מ"מ מוכח מהא, דמערבין בע"כ וה"ה שוכרין, אלא דלא דמי לעירוב דמשתתפין בפת בע"כ, דסוף סוף איכא פת בעבודו מיוחד לשם העירוב, משא"כ בשכירות לא שייך כלל בדליכא איזה דעת משכיר לקבל דמי השכירות ושעל ידו יחול השכירות, (ובעין מש"כ לעיל לענין ביטול רשות דלא שייך בע"כ, ועי' ברא"ש (פרק ו' סי' א') שכתב דלענין שכירות בע"כ לא שייך למילף שכירות מעירוב, וכן הוא בהג"מ (פ"כ הל' י') וז"ל, ונראה למהר"ם דעו"כ ומזלות וכו' אין שייך בע"כ שכירות, ואע"ג דמערב וכו' נוטלין בע"כ ממנו עירוב וכו' לא אמרינן דשוכר כמערב לענין זה ע"כ, והוכא דבריהם בב"י (ריש סי' שפ"כ), ועיי"ש בט"ז (סקי"ב) שפי' טעם הדברים דענין רגיל לא שייך בעכו"ם, אך לא יתיישב לשיטת הרשב"א ודעימי' דמערבין

בע"כ אף באינו רגיל, ולדרכינו ניחא, והכי משמע מל' הגה"מ דלא שייך שכירות בע"כ, והיינו כדפרשנא וק"ל).

והנה לדינא אי מועיל שכירות מישראל בע"כ ע"י אשתו, נראה דתלוי בשני דעות במחבר (בסי' שם"ו), דלדעה א' והוא דעת הרא"ש וסייעתו פשוט דכמו דאשתו של אדם מערבת שלא מדעתו כך משכרת שלא מדעתו, וכמו שמדייק הגמ' (בדף פ') דאפשר למיגר מדיתהו מהא דמערבין מאשתו שלא מדעתו, דאע"ג דבנכרי קמיירי, מ"מ אין זה מקולי דשכירות אלא דמהני כמו דמהני עירוב בישראל, דאם יש איזה סברא לחלק ביניהם ולומר דשכירות גרע, איך פשיט לה מעירוב, ובאמת הי' אפשר לדקדק דלא דמי כלל לעירוב דנוטלין פתו בע"כ וממילא הוי עירוב, משא"כ שכירות איך מהני בלי דעת המשכיר, אך לפי מה שפירשנו דלשמואל דס"ל דעירוב משום קנין, מסברא לא הי' שייך לערב בע"כ (וגם לס"ד משום דירה אין כאן דירה וכמו שכתבו התום' כנ"ל) ניחא היטב הא דמדייק הגמ' מזה דגם שכירות מהני בע"כ, והבן היטב.

(מיהו לקושטא נלענ"ד דלעולם הא דצריך דעת אשתו בעירוב (עיין ברא"ש (פ"ז סי' ט') דלעולם צריך דעת אשתו דפשיטא דאין שום עירוב מועיל בעל כרחו), היינו משום שיורד לתוך ביתו ונוטל משלו, ולא הותר אלא ע"י אשתו, אבל לענין עצם קנין העירוב א"צ דעת כלל, (ובזה ניחא מש"כ האלי' רבה המובא לעיל דלכו"ע (אף לדעת הרא"ש) מהני הא דבי"ד יורדים לנכסיו אע"ג דליכא דעת כלל, ואם איתא דצריך עכ"פ דעת אשתו לצורך הקנין, א"כ איך מהני ע"י כח בי"ד בלי דעת למ"ד דלא שייך הפקר בי"ד להקנות, הרי לא דמי כלל להא דכופין לעשות לחי או קורה וכנ"ל, אע"כ דדעת אשתו בעינן כדי שיוכלו בני המבוי ליטול מפתו כלי בי"ד, והבן), והא דצריך לפי"ז בשכירות דעת אשתו, הרי אינו נוטל ממנו כלום, לא קשה מידי, דכבר נתבאר דאף לדעת הרשב"א דבעירוב לעולם מהני בע"כ בלי דעת אשתו ובאינו רגיל, מ"מ בשכירות כיון דאין כאן פת, צריך לכה"פ דעת אשתו וכמו שנתבאר לעיל, וא"כ ה"ה דאיכא לפרושי הכי לדעת הרא"ש, אלא דלדעת הרא"ש ילפינן דין זה מהא דאשתו חשיב כנופו לענין עירוב ליקח מפתו בע"כ, הכי נמי לגבי שכירות אפשר למיגר מדיתהו רשותו של בעלה בע"כ, והבן.

וההכרח לזה ממה שכ' הרא"ש (פ"ו הנ"ל) דנכרי שהי' רגיל להשכיר וכו' לענין שכירות בע"כ לא שייך למילף שכירות מעירוב עכ"ל, ותמה הדדישה (ריש סי' שפ"ב) הלא לדעת הרא"ש גם בעירוב צריך דעת אשתו, ורגיל לבד לא מהני, ולאיזה ענין קאמר דלא ילפינן שכירות מעירוב, וכזה הקשה המג"א (סי' שם"ז סק"ה)

עי"ש, ולפי מה שכיארנו יש ליישב קצת, דלעולם טעמא דבעירוב צריך דעת אשתו הוא משום שנוטלין מפתו, (דבלא"ה כיון דהקילו רבנן שיחול הקנין בע"כ, לא בעי דעת כלל), משא"כ בשכירות טעמא דמילתא הוא משום דלא שייך קנין השכירות בלי שום דעת כל דהו, וא"כ סד"א דכמו דמצינו בעירוב דאף היכי דאינו אוסר ואין סברא לכופו מ"מ מהני ברגיל להשתתף וממשיכין הקנין שרגיל בי' בע"כ (אף למ"ד עירוב משום קנין כנ"ל), א"כ נימא דה"ה ברגיל לשכור אע"ג דליכא דעת כלל לחלות השכירות מ"מ לא נפסק השכירות שכבר רגיל בי', (ואע"ג דבעירוב בעינן דעת אשתו, היינו רק כדי שיוכל ליקח מפתו שלא ברשות), ע"ז כ' הרא"ש דזה אינו, דלא שייך למילף שכירות מעירוב לענין שכירות בע"כ, פי' בלא דעת אשתו, דעצם קנין העירוב באמת מהני בע"כ כשהבי"ד נוטל פתו (או כשמזכה לו מפתו כנ"ל), ולכך הקילו חכמים אף באינו אוסר ואמרו דברגיל מהני, משא"כ שכירות לא מהני בע"כ וצריך עכ"פ דעת אשתו וכדפרשנא בדעת הרשב"א, ודו"ק היטב, שוב ראיתי בקרבן נתנאל (שם פ"ז אות פ') שפי' הא דצריך דעת אשתו משום דבלא"ה הוי פת גזולה וכדכתיבנא, וכ' דבזה יתיישב קושית המ"א, אך לא ביאר דבריו, וכן לא פי' כלל הא דלמעשה צריך בשכירות דעת אשתו עי"ש, ודו"ק).

ולדעת הרמב"ם (דעה ב' במחבר סי' שס"ז) דבעירוב לא מהני ע"י אשתו אלא מדעתו אבל בע"כ לא, באמת קשה טובא מההיא טורזינא דמשמע דמהני בע"כ, וכבר השיג הראב"ד על הר"מ בזה (שם פ"ה הלכה ה'), ועי' מגדל עוז שתי' דשכירות עדיפא דמהני אף בע"כ, ולכאורה היינו משום דבנכרי קיל דהוי כרירת בהמה וכמו שהקילו דא"צ ש"פ כמבואר בגמ' (דף ס"ו ע"א), ולפי"ז צ"ל דסגנון הגמ' הוא דכיון דמהני עירוב ע"י אשתו שלא מדעתו, ה"ה בשכירות, אלא דבשכירות יש להקל עוד דחשבינן בע"כ כמו שלא מדעתו ודוחק, (מיהו י"ל לפי מה שנתבאר לעיל בדעת הרמב"ם דאף בעירוב כופין ע"י בי"ד, אלא דאין רשאי ליתיד לידד לנכסיו, א"כ ניחא דבנכרי הקילו, ועוד בלא"ה הרי אינו נוטל ממנו כלום, ולהכי מהני אפי' בע"כ, ודו"ק).

והלום מצאתי כפי' רכינו חננאל (שם דף פ') שמפרש דברי הגמ' כשי' הרמב"ם דכשממחה על אשתו אוסר על בני החצר ולא מהני אלא שלא מדעתו, וכ' להדיא דה"ה לענין שכירות אם בא בעלה הנכרי ומוחה, כטילה אותו השכירות ונאסרו וחוזרו לאיסורן עכ"ל, הרי מוכח דלדעת הרמב"ם גם בשכירות דוקא שלא מדעתו וכפי' ר"ח, ואע"ג דהגמ' משתעי בדלא אוגר לי' ההוא טורזינא, ע"כ צ"ל דכל זמן שאינו ממחה על אשתו חש'כ שלא מדעתו, והיינו משום דאע"ג דהוא עצמו אינו רוצה לסייע לבני החצר לא אמרינן דלא ניחא לי' עצם השכירות, ואשתו

משכרת שלא מרעתו, וה"ה לענין עירוב הכי הוי וליתא לקושיית הראב"ד ז"ל לפי פי' זה, והכי מוכח ממש"כ הרמב"ם (פ"ב הלכה י"ב) דאשתו של עו"כ ומזלות משכרת שלא מרעתו וכו', עיי"ש דמוכח מלשונו דשכירות לא עדיף מעירוב, וכמו דבעירוב קאמר (בפ"ה ה"ה) דדוקא שלא מרעתו אבל בע"כ לא, ה"ה בשכירות, והכי מבואר כמגיד משנה (שם בפ"ב) שכ' על דברי הרמב"ם וז"ל, מכאן דשלא מדעתו הוא אפי' בששאלוהו וסירב, והרשב"א כ' שלא מרעתו אפי' בע"כ עכ"ל, משמע דלהרמב"ם לא מהני בע"כ, אלא בסירב אכתי חשיב שלא מרעתו וכמו שנתבאר.

מיהו מדברי הב"י (סי' שפ"ב) מוכח שמפרש ברעת הרמב"ם דשכירות מהני בע"כ באשתו, מק"ו דשכירו ולקיטו דמהני היכי דהעבו"ם לא אונר להו (דף ס"ג ע"ב) ומ"ל לחב"י דהיינו בע"כ, ועפ"י דרכו הוא מדחיק מאד בהא דמדמה הגמ' דין זה להא דשמואל (דף ס"ד ע"א) דאפי' שכירו ולקיטו נותן עירובו ודיו, הרי בעירוב לא מהני בע"כ אפי' באשתו וכ"ש בשכירו ולקיטו וא"כ היכי מייתי ראי' מזה, ולכך פי' דלדעת הרמב"ם הא דאמר שמואל נותן עירובו ודיו היינו בביתו של נכרי וצריך לתת עירובו וג"כ להשכיר עיי"ש, ובאמת יש לתמוה טובא דסוף סוף איך יפרש הא דההוא טורזינא דמירי באשתו, דבזה כתב הרמב"ם להדיא דלא מהני בע"כ בעירוב, ואיך קא מרייק הגמ' מזה דמהני למינר מדביתהו ובקושיית הראב"ד, וצע"ג, (ובאמת במחבר סתם כפשטות דברי הרמב"ם, ואולי דסמך ארעת הרשב"א דלהלן).

והב"י לשיטתו סתם במחבר שם (סי' שפ"ב סי' י"א) וכתב, אבל מאשתו או משכירו ולקיטו שוכרים אע"פ שהוא מוחה, ולא כ' דתלוי בב' דעות (דסי' שם"ז הנ"ל), דלפי מה שהוכחנו מפי' ר"ח והרב המגיד זה אינו אלא לדעת הרא"ש וסייעתו, דלרידהו מהני עירוב ע"י אשתו אפי' בע"כ, משא"כ להרמב"ם לא מהני וה"ה בשכירות מעכו"ם, האמנם ראיתי בביאורי הגר"א שם שכ' על דברי המחבר אע"פ שהוא מוחה וז"ל, זהו לדעת הרא"ש בסי' שם"ז עכ"ל, והיינו כמו שביארנו וכדמוכח מדברי הראשונים הנ"ל (ועל קושיא ב' שנתקשה שם הב"י לדעת הרמב"ם ע' מה שאכתוב להלן בזה), מיהו לדינא לענין זה ודאי נקטינן כדעת הרא"ש וסייעתו וכסתימת המחבר, ומהני שכירות ע"י אשתו בע"כ אפי' בישראל כמו שביארנו לדעה זו.

ענף ח'

שכירות ע"י שכידו ולקיטו

והשתא לענין שכידו ולקיטו, הנה אע"ג דאפשר לשכור מנכרי בע"כ ע"י שכידו ולקיטו כדאיתא בגמ' (דף ס"ו ע"א) שוכר כמערב, מ"מ י"ל דהיינו מקולי דשכידות בנכרי כדאיתא שם לענין פחות מש"פ ולענין שבת, אבל בעידוב לא מהני, והכי משתמע סוגיית הגמ' (בדף פ') דמדמה התם שכידות לעידוב לגבי אשתו ולא לגבי שכידו ולקיטו יעוי"ש בגליון הש"ס, וציין למה שכתבו התום' (דף ע' ד"ה יורש) דהני מילי בנכרי אפי' שכידו ולקיטו נותן את עידובו אבל בישראל לא, וע"ע בתום' (דף ע"ב ע"א ד"ה ומודין) שכ', ואע"פ שאין הנכרי רוצה להשכיר ובע"כ של נכרי הוא, וכה"ג בביתו של ישראל לא שרי עכ"ל, מיהו יש להעיר דלפי פירושם ולפרש"י ז"ל (בדף ס"ד ע"א) הא דאמר שמואל דאפי' שכידו ולקיטו נותן עידובו ודיו, היינו שכידו ולקיטו של נכרי, דאם ישראל הוא, נותן עידובו משל עצמו עם בני מבוי ודיו, והיינו הך דקאמר ליזל חד מינייהו ליקרב לי' ויערב מפתו עם בני החצר, וכזה פשיטא דלא מהני אלא בביתו של נכרי דלא חשיב כ"כ, משא"כ בביתו של ישראל ודאי שאין להועיל מה ששכידו ולקיטו נותן עידוב מצד עצמו, והכי מבואר ברשב"א שכ' דלפי פירש"י דוקא בשכידו ולקיטו של גוי אמרו, אבל שכידו ולקיטו של ישראל בזמן שאין לו שם מקום פיתא וכו' אינו נותן עידוב עכ"ל, ובזה משתעו התום' שם לענין יורש שנותן משל עצמו עיי"ש, אבל לענין שיערב שכידו ולקיטו משל בעה"ב שלא מדעתו כמו באשתו, לא משתעו כלל, אלא דבנכרי מבואר בגמ' דגם באופן זה מהני והיינו הא דאיתא (בדף ס"ו) דשוכר כמערב, פי' דשכידו ולקיטו של נכרי ישכיר רשות ארוניו לדיורי החצר וכמו שפי' רש"י שם, מ"מ לענין עידוב בשכידו ולקיטו של ישראל לא מצינו דמועיל אלא באשתו וכדאמר שמואל (בדף פ'), וכן כל הפוסקים לא הזכירו היתר אלא באשתו, ומוכח מזה דבכל אופן לא מהני שכידו ולקיטו בביתו של ישראל, ועל כרחך דהוא מקולי דשכירות ולא מהני אלא בנכרי דומיא דמערב וכנ"ל.

אולם הרשב"א (דף ס"ד) קא מתמה האיך מהני שכידו ולקיטו של עכו"ם לתת עידובו מאחר שאין לו מקום פיתא או לינה, ומסיק לבסוף כפי' הראב"ד דשכידו ולקיטו של הנכרי חוזר ומשכיר רשותו במקום הגוי, ויליף לה בגמ' מדאמר שמואל דשכידו ולקיטו של ישראל נותן עידובו במקום בעה"ב ישראל, (ולפי"ז היינו הך דקאמר בגמ' (דף ס"ו) שוכר כמערב), וכן פי' הריטב"א, וכן הוא סתימת הרמב"ם עי' ב"י (סי' שפ"ב) שם, (ודלא כמו דמסיק הכ"י שם כאשר נתבאר לעיל),

והנה א"א לפרש דכוונת הרשב"א דענין שכירו ולקיטו המוזכר בגמ' היינו עירוב שלא מרעת ושכירות שלא מרעת, פי' שמשכיר רשותו של בעה"ב, דהא אמר שמואל נותן עירובו ודיו פי' שנותן משלו ולא דמערב בפתו של בעה"כ שלא מדעת, (ולדעת הרשב"א ע"כ הכי הוי, דהרי לשיטתו אפשר לערב מפתו של בעה"כ אפי' שלא ע"י שכירו ולקיטו כנ"ל), ועל כרחך דמפרש דשכירו ולקיטו של ישראל מערב משל עצמו, ומירי דיש לו מקום פיתא או לינה, ולדמיון בעלמא נקט' (כמו שכ' הרשב"א) דכמו דמהני שכירו ולקיטו בישראל ליתן עירוב משלו בדיש לו מקום פיתא, ה"ה בעכו"ם אפשר לשכירו ולקיטו להשכיר חלק שיש לו בבית ודיו, וכן הוא מפורש בריטב"א (רנ"כ אזל בשי' הרשב"א דא"צ דעת אשתו כלל בעירוב כנ"ל) דלדונמא נקט, דשכירו ולקיטו של עכו"ם חשיב לגבי שכירות רשות בלא מקום פיתא ולינה כדחשיב לשמואל שכירו שלו ליתן עירוב כשיש לו מקום פיתא ולינה, עכ"ל עיי"ש, וכ"כ הר"ן בפירוש הראב"ד עיי"ש, ועי' עוד בב"י (שם) שמעתיק מתשו' הרשב"א דכמו דשכירו ולקיטו נותן עירובו בבעל הבית ודיו, כך בגוי שכירו ולקיטו משכיר בבעל הבית ודיו ע"כ, והיינו כרכתיבנא וכמ"ש הריטב"א, וק"ל.

והיוצא לנו מזה, דאף להרשב"א והריטב"א לא מצינו כלל שיועיל שכירו ולקיטו של ישראל לערב משל בעה"כ כמו דמהני באשתו, ואף לענין שכירות בנכרי לא מצינו כזה אלא באשתו, מיהו מצינו דמהני מה שמשכיר שכירו ולקיטו חלקו, וכיון דמדמה הגמ' דין זה לעירוב דשכירו ולקיטו שיש לו מקום פיתא נותן עירובו ודיו, משמע דזה מעיקר הדין, ומסתבר דה"ה דמהני בישראל לדעת הראשונים דמועיל שכירות בישראל, וכן משמע בדברי הרשב"א דדוקא לפי' רש"י צ"ל דכבית נכרי הקילו עיי"ש, ואין לדקדק כלל לדעת הרשב"א כמו שרייק הגרעק"א (בגליון הש"ס שם) דמייתרא הא דאמר שמואל אשתו מערבת שלא מדעתו מאחר דכבר אמר דשכירו ולקיטו מהני, דהרי לא ראי זה כראי זה דאשתו מערבת משל בעלה, משא"כ שכירו ולקיטו משל עצמו, ודוקא בדאית לי' מקום פיתא, והבן, (ולדעת הרשב"א לא ק' נמי קושית התום' (שם דף פ' ד"ה אתי לקמי') דאמאי לא מייתי לפשוט ההוא דטורזינא מהא דאמר שמואל דשכירו ולקיטו מהני, וכ"ש אשתו, דהרי לפי' הרשב"א בישראל קמיירי, ודו"ק).

וכן לדעת הרמב"ם אין לומר דהא דקאמר בגמ' דשכירו ולקיטו נותן עירובו ודיו היינו דמערב שלא מדעתו, ולפי"ז דמי ממש להא דאשתו מערבת שלא מדעתו, (וזה אפשר לשיטתו דס"ל דעירוב לא מהני שלא מדעתו אלא ע"י אשתו ודלא כשי' הרשב"א), דא"א לפרש כן, דהרי בגמ' קאמר נותן עירובו ודיו, דהיינו שנותן משל

עצמו כנ"ל, ועוד לא יתיישב למה לא הזכיר הרמב"ם בדיני עירוב דשכירו ולקיטו מערב שלא מדעתו כמו באשתו כמו שהקשה הב"י עיי"ש, (גם יש לדקדק בקושיית הגרעק"א הנ"ל דמייתרא הא דאשתו של אדם מערבת שלא מדעתו), לכך נראה ברור דאף הרמב"ם מפרש כהרשב"א ז"ל וענין עירוב דאשתו ושכירו ולקיטו לא דמי להדדי, דהא דשכירו ולקיטו נותן עירובו ודיו, היינו בראית לי' מקום לינה לדעת שמואל (בדף ע"ג ע"א), ומינה מדייק הגמ' (בדף ס"ד) דה"ה בשכירות אף בדלית לי' מקום לינה ופיתא משכיר חלקו שלא מדעת בעה"ב, והא דאשתו מערבת שלא מדעתו (בדף פ' והובא לעיל), היינו שנוטל מפתו של בעלה (דסתם אשה לית מגרמה כלום), וה"ה בשכירות משכרת רשותה של בעלה במקומו, (מיהו אשתו לא גרע משכירו ולקיטו וודאי מועלת השכירות גם מצד התפיסת יד שיש לה בהבית כמו שכירו ולקיטו, ובזה ניחא דברי הרמב"ם (בפ"כ הלי"ב) דבחדא מחתא קתני דאשתו משכרת שלא מדעתו וכן שכירו ולקיטו, דמשמע משיגרא דלישנא דכולה חדא מילתא היא, ובאמת באשתו כיון דאית לה מקום פיתא ולינה מסתבר דיכולה לערב משל עצמה, וכ"כ כתוס' רבינו פרץ להדיא (דף פ') באינו רוצה להשתתף ואינו אוסר, דאפשר לזכות לה פת ולערב עליו, והבן).

והשתא ניחא היטב ול"ק כלל קושיית הב"י, דהא דשכירו ולקיטו של ישראל שיש לו מקום פיתא (לדעת רב שם דנקטינן כווותיה) מצי לערב ודיו, כבר כ' הרמב"ם בהדיא (בפ"ד ה"ח), דמקום פיתא גורם, וכשם שמקום פיתא אוסר כך כל שיש לו מקום פיתא בבית הזה, מצי לערב לכולם שסמוכים על שלחן אחד (עיי"ש הל"א ב' וג' וז'), ולענין שכירות דשכירו ולקיטו משכיר חלקו ומהני בנכרי, מסתבר דה"ה דמהני בישראל כנ"ל, אלא דלהרמב"ם שכירות לא מהני כלל בישראל, ועכ"פ לא הזכירו, (ועפי"ז יש לתמוה טובא על קושיא קמייתא דהב"י הנ"ל (איך ילפינן דין דשכירות בע"כ מהא דשמואל דנותן עירובו, והרי עירוב לא מהני בע"כ עי' לעיל), דלפי מה שנתבאר, הא דאמר שמואל, היינו כשנותן מפתו ובראית לי' מקום לינה, וצע"ג).

והיוצא מזה לדינא דלדעת הראב"ד והרשב"א והריטב"א והר"ן (רשיטה זו היינו דעה א' במחבר סי' שפ"ב ס"ק רצריך להפקיד והבן) מהני שכירו ולקיטו אף בישראל לענין שבירות כפי שביארנו, (דאילו לדעת הרמב"ם אף אי נימא דשכירות מהני, מ"מ לפי מה שנתבאר כ"ז דוקא שלא מדעתו, אבל בע"כ לא כנזכר לעיל), מיהו משמעות הפוסקים הוא דנקטינן כשי' התוס' (והרא"ש, עי' ב"ח שם), דדוקא בדירת עכו"ם מהני שכירו ולקיטו בע"כ של בעה"ב, וכמ"ש הכ"י (שם) דטעמא דשרו דבנן בכה"ג משום דדירת גוי אינה אלא כדירת כהמה וכו', (ועי' בסי' שע"א

ס"ד ובמג"א שם סק"ו ובסי' שם"ז סק"כ) והיינו או ע"י שנותן ישראל עירובו וריו (דף ס"ד), או שמשכיר רשות אדוניו (דף ס"ו) דשוכר כמערב, וזה לא מהני בעירוב בישראל, וה"ה בשכירות (למ"ד דמועיל בישראל) דוקא ע"י אשתו כנ"ל.

אמנם כל זה דוקא בע"כ של בעה"ב (ר"ל בשמשכיר רשות אדוניו או נותן מפתו של בעה"ב, דאילו נתינת עירובו דשכירו ולקיטו לעולם לא מהני כמבואר בתום' (הנ"ל לענין יורש), וטעמא דבזה אין נ"מ בדעת בעה"ב, דאפי' בהסכמתו לא מהני אלא בדירת עכו"ם, ופשוט), אבל שלא כפניו או שלא בידיעתו הרי מערבין שלא מדעתו משום דמסתמא ניחא לי', (עי' מ"ב (סי' שם"ז סקי"כ) דעת הפוסקים דלעולם א"צ רשות בני בית), ואף לדעת הט"ז (שם סק"א) דרק ע"י בני ביתו, היינו דוקא כשנוטל מפתו (עי' בט"ז (סי' שם"ח סק"כ) דלקיחת הפת אין להם ליקח אלא בידיעת א' מבני הבית), משא"כ שכירות מישראל דמי יותר להא דמזכין לו מפתו ואין צריך להודיע (כדאיתא ברמ"א (סי' שם"ו ס"י), וזה אפי' באופן דלא מהני בע"כ כגון שאינו אוסר), ומסתבר דה"ה בשכירות כיון דניחא לי', מהני לשכור ממנו שלא מדעתו ע"י שכירו ולקיטו, (דעכ"פ צריך שכירו ולקיטו לחלות השכירות וכנ"ל, והיינו טעמא דלעולם לא מהני בע"כ בישראל, משא"כ במזכה לו כמבואר), ועי' פמ"ג (סי' שם"ז א"א סק"ב) שכ' די"ל בישראל אף שכירו ולקיטו לא מהני כשמוחה או אומר איני רוצה, ושאני עכו"ם, ודוקא אשתו כנופו עשאו חז"ל במוחה בה דמהני עכ"ל, דמשמע מרבריו דשכירו ולקיטו לא גרע מבני בית דמהני אף ליקח מפתו שלא מדעתו, והכי נמי משמעות המג"א, וכן משמע בט"ז (בסי' שצ"א סק"ג) דעיקר קולא לענין שכירות רשות מעכו"ם הוא דמהני אפי' בשהוא מוחה, (והכי מסתבר דאף לענין עירוב מהני שכירו ולקיטו ליתן מפתו של בעה"ב שלא מדעתו, דהרי מבואר בטור (סי' שם"ח) דאפי' מתקנו משלהם מערבין עירובי חצירות שלא מדעת, ואע"ג דצריך כ"ב לדעת הט"ז, מ"מ לפי משכ"ל היינו משום דלא ניחא לי' שירדו לתוך ביתו שלא ברשות, ולענין זה פשוט דשכירו ולקיטו שיש לו דריסת רגל לא גרע מב"ב), ועכ"פ לענין שכירות שאין נוטלין מפתו בלל, כ"ש דאמרינן דמסתמא ניחא לי', ובזה מסתבר דשכירו ולקיטו משכיר שלא מדעתו, וכמו שנתבאר.

ענף ט'

שכירות משר העיר

והשתא דאתינן להכי יתברר לן הא מילתא שכ' הגאון בעל שבות יעקב (בשו"ת ח"ג סי' כ"ט) בענין ישראלים או רבים מבני עמינו שאינם רוצים לבטל

רשות, וגם אם ישראלים מומרים אינם רוצים לבטל רשות, איך נוהגין בכה"ג בענין טלטול, וכ' שם, ובאמת לדידי לא קשיא מידי והכל ערוך ומסודר לפנינו כשו"ע והרי סכין והרי בשר, או נשכר מהמלך ע"י שכירו ולקיטו או ע"י אחד מיועציו בנהוג, וודאי דמותר לטלטל בכל העיר וא"צ לשום אדם לבטל רשות וכו' וכן נתפשט המנהג וכו' וכן נהיגי מעולם משנים קדמוניות בלי שום מוחה עכ"ל.

ובמושכל ראשון איכא למידק בדבריו דהנה נתבאר מדברי הב"י דלא מהני שכירות בישראל בע"כ ע"י שכירו ולקיטו, והרי אף המלך והשר עצמו אינו אלא כשכירו ולקיטו של כעה"ב כמבואר בב"י בשם הרשב"א (סי' שצ"א), וא"כ כיון שהישראלים אינם רוצים לבטל ולהשכיר איך מהני בע"כ ע"י השר או שכירו ולקיטו, (וברוחק הי' אפ"ל דמשום הא לא אוריא, דקמיירי דוקא כשאין הישראלים מוחים רק אינם רוצים לבטל רשות, ום"ל כשי' הב"ח (סי' שס"ז) דבאופן זה מהני שכירו ולקיטו שלא מדעתו (וכן יוצא לפי דעת הרמב"ם לענין שכירות כמשכ"ל), אך רוב הפוסקים חולקים עליו עי' ט"ז ומג"א (שם), מיהו י"ל דסמך השבו"י אשיט' הראב"ד ומייעתו דמהני שכירו ולקיטו בע"כ כנ"ל), ועוד קשה טובא דמוכח בב"י שם בשם הריב"ש דהא דחשבינן לי' להמלך כשכירו ולקיטו משום שיכול להניח כליו שם, הוא משום דדירת הגוי אינו אלא כדירת בהמה עיי"ש.

והנראה בזה דסמך השבות יעקב על דברי הריב"ש (המובא בב"י שם) שכ' טעם אחר להתיר, דדרך הרבים הוא לעולם לארון לשנותה כמו שירצה, והוכא ברמ"א (שם), ונראה ברור דכה השר אינו מטעם שכירו ולקיטו, אלא יש לו דין בעלות על הרחוב, וכל' רמ"א שהרי הדרך המבוי הוא של השר ויכול לסלק כל העכו"ם משם עכ"ל, וא"כ מהני אף בע"כ של בני העיר ואין צריך הסכמתם כלל, דעיקר הבעלים הוא השר ובאי כוחו ולא בני העיר שיש להם איזה אחיזת וזכות, וכן מצאתי להדיא ברמ"א (חו"מ סי' קס"ב ס"ב) בשם תשו' הרשב"א וז"ל, אבל אם נתן להם המלך רשות להעמיד דלתות במבוי שלהן, דינא דמלכותא דינא, כי השווקים והרחובות שלהן ויכולין לעשות בהן מה שירצו עכ"ל, ולפי"ז כ"ז שאין השר מוחה מהני אף שכירו ולקיטו של השר, וכמו שנתבאר דאף היכא דאיכא דירת ישראל דאוסר מדינא, מהני שכירות משכירו ולקיטו שלא מדעתו כ"ז שלא מיחה ולא קאמר איני רוצה, דדוקא בע"כ צריכין לקולא דדירת עכו"ם, וא"כ לענין רחובות העיר אפשר לשכור משר העיר או משכירו ולקיטו שלא מידיעת השר (עי' ב"י (סי' שפ"כ) דלא כהנהות אשר"י שכ' דאם האדון חפץ להשכיר אין שוכר אלא מהאדון, והבן), ואתי שפיר דברי השבות יעקב לדינא.

(והגם שיש לבעל דין לחלוק ולומר דהא דמהני שלא בידיעתו אף בישראל, היינו משום דזכין שלא בפניו ומסתמא ניחא לי' בעשיית המצוה ובכדי להתיר הטלטול ע"ז, משא"כ בבעה"ב עכו"ם מהיכי תיתי דמהני שלא מידיעתו, (דהא דמהני בעכו"ם בע"כ היינו בדירת עכו"ם דאינו אוסר מן הדין, משא"כ בניד"ד שהעכו"ם חשיב כבעה"ב אמנם בלי השכירות אוסרים הישראלים הדרין שם מן הדין, והבן היטב), מ"מ כל מה שיש לך להקל בעירובין הקל, וב"ש בניד"ז דמסתבר דגם בהא אמרינן דמסתמא ניחא לי' להשר במה שעושין יועציו שלא מדעתו כ"ז שאינו מוחה, ואדרבה יועציו ממונים ע"ז לישא וליתן במה שהוא צורך בני העיר, ובזה מבוארים היטב דברי השבות יעקב בלי גמגום).

וא"כ ה"ה בניד"ד מועלת מה ששוכרין משר העיר, ובאמת יש מקום עיון מי חשוב שר העיר לענין זה, אלא דאין נפקותא לדינא דהרי גם שבידו ולקיטו מהני וכמו שנתבאר, אבל כיון דלא מהני שכירות מהשר לענין בתים הישראלים כ"ז שהן מוחים, (דאף אי נימא דבומה"ז עפ"י דינא דמלכותא, התפיסת יד שיש להשר בהבתים הוא מעיקר הדין, ועדיף ממה שכ' הריב"ש שיכול להושיב שם כלי מלחמתו, מ"מ לא עדיף משכידו ולקיטו דלא מהני בע"כ בישראל אלא לדעת הראב"ד וסייעתו כנ"ל, דמשמעות הב"י דלא כוותייהו), ועיקר ההיתר הוא ע"י ששוכרין מהשר או מא' מיועציו הרשות שיש להישראלים בהרחוב, א"כ יהא אסור להוציא ולהכנים לאותם בתים שגילו דעתם שאינם רוצים להשתתף וכמ"ש הריב"ש (וברמ"א שם) דדמי לביטול רשות חצירו ולא רשות ביתו, ונמצא לפי"ז דהרכנים האוסרים מעכבים מדינא שלא ימלטלו המתירים בתוך בית מדרשם.

ואין לדקדק והלא הרחובות פרוצין למקום האסור, דהיינו החצרות של המוחים בשיתוף הפת, דזה אינו, דהרי מבואר במתני' עירובין (דף צב ע"א) דחצר גדולה שנפרצה לקטנה גדולה מותרת וכו', והטעם כמבואר ברש"י שם דלגבי הגדול הך פרצה פתח הוא, דשרי בגיפופי, וכגון דאין הפרצה יותר מעשר ע"כ, וא"כ בניד"ד ודאי סתם חצר (הנקרא alley בלע"ז) אין כה יותר מעשר אמות לכל שיעור כראית לי', והכתים מהצדדים חשיבי גפופי ופשוט, ועל כרחך צ"ל לפי"ז דגם בעיר מי"ן לא הי' פירצה של עשר לאותן החצירות של הישראלים שמיחו, וניחא הכל בס"ד, (איברא דאם יש לפני אותם הבתים של המוחים להריא, גינות וכיוצא בהם שאינם מוקפים במחיצה עשרה ופרוצין במילואן להרחוב, דאז עדיין צריך בירור אי שייך היתר זה, ובלא"ה בשעת הצורך ודאי יש מקום טובא לסמוך אשיטת הרשב"א והראב"ד והריטב"א והר"ן (רעה א' במחבר כנ"ל) להקל בעירובין לענין זה דשכירו ולקיטו מהני בשכירות בע"כ מעיקר הדין כמו שנתבאר, ועפי"ז אם יש

להממשלה בהבתים תפיסת יד באמת ויכול לסלק להכעה"כ כשהוא לצורך עפ"י חוקי המדינה, אז אפשר לשכור רשות ביתם משר העיר בעל כרחם, ולהתיר הטלטול בכל מקום, ודו"ק).

והנה היוצא לנו מזה דעפ"י היתר שכירות לא שרי אלא בשיתופי מבואות ברחובות העיר או כמבוי שהדרך הוא של השר דכתא משתעי הרמ"א והריב"ש, אבל בעירובי חצירות לא שייך אלא טעם האחר של הריב"ש שכ' המחבר שמושיב כלי מלחמתו, ולדעת הב"י ושאר פוסקים זה לא שייך בחצרות ישראל כשמותים אף בשכירו ולקיטו ממש, מיהו לפי היתר א' שמוכין להם פתם בע"כ כראסיקנא לעיל, מהני בכל אופן ומותר לטלטל בכ"מ ופשוט.

ענף י'

בדין עירוב לחצאין בעיר שמתוקן כראוי

והנה העיר לי מורינו הרב הגאון המובהק אאמו"ר שליט"א דאף אם כאין להתיר מטעם שכירות הרחובות, מ"מ אם יש להקהילה של האוסרים עירוב פרטי על הרחוב לצורכם (רמודו בהא דלית לן רה"ר) אז שרי לטלטל בתוך בתי מדרשם, דהרי בזה על כרחם משתתפין בפת של בני העיר, דבלא"ה אוסרים בני העיר עליהם בדרישת רגלם, ויסוד הדברים הן דעד השתא דהי' לכל העיר דין כרמלית, ולא הי' העיר ראוי לעשות עירוב ושיתוף להתיר הטלטול בתוכו, להכי חלק העיר שנתקן כראוי לא הי' שייך כלל לכל העיר וחשיב מבוי בפני עצמו דאין בני העיר אוסרין עליהם, אבל לעת עתה כיון דכבר נתקן העיר בצוה"פ וראוי לערב יחד, אין מערבין לחצאין וכראיתא בגמ' (דף נט ע"א) הא דתניא אין מערבין אותה לחצאין וכמו שפירש הרמב"ן וז"ל, אבל י"ל דבר ברור שלא נאמרו איסורין הללו שאוסרין זה על זה אפי' ברה"ר לרחבה, אלא בכאן שעירבו כל העיר לחצאין ואלו מטלטלין לעצמן וכו', אבל חציה בלבר ודאי מערבין, וטעמא דמילתא דבמערב כולה לחצאין ולחיים וקורות החיצונים עושין את הכל רשות אחת, ואפי' עשו לחי באמצע רה"ר לרחבה, כיון שהלחיים החיצונים מתירין הכל ואין אלו שעושין ביניהם אלא להפרישן זה מזה, הוו להו ממש כשתי חצירות, אבל עשו לחי וקורה לחצי רה"ר לרחבה והניחו חצי העיר בלא לחי, ודאי אותם שכתוך הלחי מותרין וכו', והוו להו כשאר כל המבואות שלחיים וקורות מתירין אותן שאין החיצונים בני רשות אחר עימהם כדי שיאסרו עליהם וכו', שאין בני רה"ר אוסרין על בני מבוי ולא על בני חצר לעולם דלאו בני איערובי נינהו בהרייהו כנ"ל, והעניין נכון וברור הוא עכ"ל.

וכ"כ הרשב"א כשם הרמב"ן שהוכיח מירושלמי בפירושו ומסיים וז"ל, נראה

מבואר באמת כדבריו וכלל גדול הוא שאין לך אוסר על חבירו משום עירוב אלא ביכול לערב עמו ושכח ולא עירב, כגון רגל המותרת במקומה לר' עקיבא ורגל האסור לת"ק דאוסרת שלא במקומה, כיון שיכולה לערב ולא עירבה וכו' עכ"ל, וכ"כ הר"ן דלחיים החיצונים עושים את כולם כבני מבוי אחד והוה ליה כמבוי ששכח א' מהם ולא עירב וכו', עכ"ל, והאריך בזה הריטב"א שם וכ' וז"ל, ולפי שיטה זו הא דקתני שאין מערבין חצאין בעיר של יחיד ונעשית של רבים, לאו דוקא, אלא ה"ה לעיר של רבים שהכשירו רה"ר שלה, דשוב אין מערבין אותה לחצאין, ומה שכ' רש"י ז"ל דכיון דמעיקרא וכו', נראה שאין רצונו לומר חדא היא מפני שהיתה בתחלתה של יחיד, אלא מפני שהכשירוה ביחד לתקן רשות הרבים כשני ראשיו, ומיהו בסמוך וכו' כ' רש"י ז"ל מבוי נמי כיון דמעיקרא של יחיד הוא והיו מערבין את כולה, והורגלו להיות אחד אסרי אהדדי וכו', ונראה מלשונו זה דדוקא משום דהיתה עיר של יחיד שנעשית לרבים, הא אילו היתה מתחלתה לרבים, מערבין אותה לחצאין וכו', אבל א"א לומר כן לפי מה שכתבנו, עכ"ל הריטב"א, וכן הוא במאירי שכ', וכן בכל צד שמוכשרת כלה כאחד לא שמי' עירוב שאין מערבין לחצאין ע"כ, וכן סתם הרמב"ם (פ"ה הל' כ"ד) מדינה שנשתתפו כל יושביה חוץ ממבוי אחד, הרי זה אוסר על כולן ע"כ, ולא הזכיר כלל עיר של יחיד, ופי' הרב המגיד שם דמפני זה אין מערבין לחצאין לפי שכיון שכל העיר רה"י גמורה ואינה מחוסרת שום תיקון מחיצות ואפילו מדבריהם, הרי הוא כמבוי אחד ואין מערבין חצי מבוי המוכשר כולו כדין מחיצות, עכ"ל.

הרי לפניך הסכמת הראשונים ז"ל דעיר של יחיד לאו דוקא, ובכל אופן עיר שמתוקן כראוי אין מערבין לחצאין, והכי מבואר בשו"ע הרב (סי' שצ"ב ס"ה) בהריא, דאף בעיר שהיתה של רבים מעולם אם יש היתר לרה"ר שבתוכה אין מערבין אותה לחצאין, ועי' במג"א (שם סק"ט) שמשמע שמסתפק בזה אי בדלתות נעולות יש לה דין עיר של יחיד, מיהו לעיל מיני' (בסי' שס"ג ס"ק ל"ד) כ' המ"א להדיא (משכ"כ הב"י בשם הריב"ש) דעיר המוקף חומה אין מערבין לחצאין, דלא עדיף ממבוי אחד דחיבא שעשו גם החיצונים לחי לראש מבוי אוסרין אלו על אלו (כמבואר במחבר שם (סי' ל"א), ועיי"ש בט"ז (סקכ"ב) במעמא דמילתא דכולם רשות אחת כיון שיכולים לערב ביחד), וה"נ עיר המוכשר במחיצות כל העיר כמבוי א' שאין מערבין לחצאין, ולא חילקו בין עיר של יחיד לשל רבים, ועי' בפמ"ג (משבצ"ז שם סקכ"ב) בעיקר הדין דמבוי, דאף אם לא הורגלו מעולם לערב יחד הואיל וראוים לערב כאחד אסרי אהדדי עיי"ש, וא"כ ה"ה בעיר, ובאמת במבוי נופא מבואר להדיא בדברי הרמ"א (סי' שצ"ב ס"א) דבשיור שעושין בעיר של רבים, צריך

שיעשו ביניהם שני פסים או צוה"פ, ועיי"ש במ"א (שם סק"ד) שנתקשה ברין זה, ובמשנה ברורה כ' בשם אחרונים שתירצו דמירי הרמ"א ברשייד במבוי גופא ראו לעולם צריך חילוק רשות אפי' בשל רבים, וכמ"ש במחבר (סי' שס"ג) כנ"ל.

(אולם כ"ז לענין לחלוק הרה"ר לחצאין, אבל כשמערבין מבוי מבוי בפ"ע, בהא ודאי נקטינן דדוקא עיר של יחיד אין מערבין, וכסתימת המחבר (ס"ד) שכ' לפיכך עיר שהיתה קנין יחיד וכו' אין מערבין אותה לחצאין וכו' ובונה כל מבוי ומבוי מצבה וכו', (ומשתעי בעיר מוכשרות במחיצות כדאיתא (שם סעיף ח') בד"א וכו' עיי"ש), וכל' הטור עיר של יחיד וכו' אין יכולין לערב כל מבוי ומבוי בפני עצמו שחשובה כולה כחצר אחת ויאסרו זה על זה וכו' עיי"ש, וזה כפירש"י הנ"ל, ואתי שפיר לדינא פי' הריטב"א בדברי רש"י קמייתא בהא דאין מערבין לחצאין, דלאו דוקא בעיר של יחיד, משא"כ הא דפי' רש"י לענין מבוי מבוי בפ"ע דמפני שהורגלו להיות כאחד אסרי אהדדי, ודאי דבריו דוקא הן וכמו שרייק הריטב"א בדבריו, והכי הלכתא עי' ט"ז (שם סק"ג) ובמ"א (סק"ר) ובשו"ע הרב (ס"ד) ודלא כסתימת הרמב"ם הנ"ל, ונראה דלזה כוון המ"א הנ"ל (בס"ק ט') להסתפק לענין מבוי מבוי בפ"ע, והכן היטב, שוב מצאתי בתום' רבינו פרץ (שם דף נמ) שכ' כ"ז להדיא וז"ל, מתוך הסוגיא משמע דוקא משום דהיא של יחיד בתחילה, אמרינן דאין מערבין לחצאין לארכה, הא אם היתה בתחילה של רבים מערבין אותה לחצאין לארכה וכו', ותימה הוא זה שהרי הני דרסי ברשות הרבים זה א"כ אסרה אהדדי, וי"ל דהא דמשמע דאם היתה של רבים מערבין אותה לארכה, ר"ל דכל אחת ואחת היה מערב המבוי לבדו, לפי שכיון שהיתה של רבים א"כ לא הורגלו לערב ביחד והמבואות מילתא באפי נפשייהו ולא אגידי כלל ברה"ר עכ"ל, (ולזה נתכוון הריטב"א להלן בדבריו שכ' כזה בשם התום', ועיי"ש שסיים וקרובים הדברים הללו לדברי הרמב"ן), והיינו כמו שנתבאר).

איברא דלדעת כמה ראשונים (הרא"ש והג"מ שם, והובא ברמ"א סי' שצ"ב ס"ו) נקטינן כלישנא קמא שם דרב פפא, דלרחבה מערבין לחצאין (ודלא כשי' הרי"ף ודעימי', דאין מועיל סילוק ברה"ר, וכלישנא בתרא שם) והיינו בפס ארבעה או בשני פסים, וברחב מעשר אמות ע"י צורת הפתח, עי' מג"א (שם סקי"א, ובביאור הגר"א שם, ועי' סי' שם"ג בט"ז סקכ"ג), ודוקא מבוי מבוי בפנ"ע מהני מצבה על פתחו, עי' מג"א (סי' שצב סק"ח) שאין דקה מועלת במקום דריסת רבים, מיהו אף צוה"פ שעושין ביניהם שהוא כדי לחלוק רשותן מהדדי, צריך רצון בני העיר לחלוק, וכמו ב' חצירות זו לפנים מזו דהפנימית אחרא לדשא ומשתמשא, הכי נמי ברה"ר אע"ג דהוי להני כמו להני (משא"כ בחצר דעיקר תשמיש החיצונה לבני

החיצונה ע' תוד"ה אבל הכא וע' מ"א סק"י), אכתי מצו למלק עצמן ע"י צוה"פ, (כיון דמצד א' עדיפי מחצר, דסוף סוף יש להם ג"כ פתח לצאת בו לרה"ר אם ירצו), וכהא דמצבה דעבוד דקה, דגלו ארעתייהו לאסתלוקי כל חד מחברי' בלשון רש"י (שם בר"ה דעבוד דקה), ובלשון המחבר (ס"ד מל' הרמב"ם) אם רצה לחלוק רשותו מהם כדי שלא יאסור על שאר המבואות, (ע' רש"י ד"ה אינו אוסר על המבוי אם לא נשתתף עמהן דגלי ארעתי' דאסתלק).

וכל זה מפורש היטב בשו"ע הרב שם בטוב טעם וז"ל, כיון שנחלקו רשויות ובני רשות זו סילקו עצמן מלהשתמש ברשות זו בשבת, הרי זה מועיל, הואיל ואינן שוות לשניהם, שכל אחת היא צריכה לאותם הדרים שם ואינה צריכה כל כך להדרים אצל רשות השני', שהרי יש להם רשות שלפניהם שיכולים להשתמש כה כל חפצם ויש להם ג"כ פתח לצאת בו אם ירצו, לפיכך אין אותם שאין דרים שם אוסרים על הדרים שם בדריסת רגלם בלבד עכ"ל, (והוא כמ"ש התום' (שם ד"ה דפנימית אחרא וכו' וכ"כ הרשב"א שם) דליכא קפידא בדריסת הרגל ודלא כפי הנראה פשטות דברי רש"י עי"ש, אבל בעיר צריך עכ"פ פתח לצאת לסילוק דגרע מחצר דקביעה תשמישתי' להחיצונה, (וכל' הטור (שצ"כ) דלרחבה כיון שיכולין להסתלק אלו מאלו שלא יהא להם דרך אלו על אלו מערבין לחצאין, וכעין זה כרמ"א שם), ובאמצע מבוי נחלקו הפוסקים, ע' משנ"ב (סי' שם"ג ס"ק ק"ל) דאף במבוי דוקא שאין להם דריסת רגל זה על זה, ודלא כמ"ש בשו"ע הרב (שצ"ב שם), וחבן, ואנב גרדא יש להעיר דבאמצע מבוי לכו"ע מהני לחלוק רשויות ע"י פס ד' או צוה"פ וכמ"ש המחבר (סי' שם"ג שם) להדיא, ולא דק בזה המ"ב (סי' שצ"ב בביאור הלכה) שכ' דלחלק המבוי גופא לחצאין אסור בכל גווני לדעת הב"י דנקט כשי' הרי"ף, והכי מבואר בביאור הגר"א (שם) דאף ללישנא בתרא מהני לחלוק באמצע מבוי, רק לא לחצאין של עיר, אלא דכשו"ע הרב מבואר דאף בזה לא מהני אלא לרחבו, וגם דמצבה לא מהני (אפי' לרחבה) דאף אמצע מבוי חשיב מקום דריסת רבים, ודו"ק).

והשתא נחזי אנן בגיד"ד אותן הצוה"פ שעושין הקהילות לפני בתי מדרשם, אף לארכה לא הוי, דכיון שאינו בכל אורך מן הקצה אל הקצה הוא דרך דריסת הרבים מכל הצדדים ורה"ר הוי להני כמו להני, (איברא דהגר"א בביאורו כ' דאף ללישנא בתרא דלעולם אין מערבין לחצאין, היינו לענין פס ד' או שני פסים, אבל צורת הפתח וראי מהני דכסתום דמי, עד כאן, ומשמע מזה דה"ה דמהני צוה"פ לארכו דזיל בתר טעמא, אמנם בשו"ע הרב שם מבואר להדיא דצוה"פ לא מהני לארכו, וכן הוא הסכמת אחרונים דלא כהגר"א, ע' ביאור הלכה דלחלק המבוי

לארכו אמור בכל גווני אם לא שיחלק ממש במחיצה גמורה, וכ"כ ללישנא בתרא דלא מהני צוה"פ לרחבו אלא מחיצה עשרה עיי"ש), ואפי' אם היו חולקין אותה לרחבה (דבאמת לכאורה יש לעיין אי שייך כלל בניד"ר לייחר לכל צד לעצמו חלק אחר ברחובות העיר, כל זמן שלא נחלקו כל הרחובות שבתוך תחום העירוב לרחבה, דכיון דמקושרים מצר אחר לא שמי' חלוקה, ודו"ק), הרי המתירין שרוצים לטלטל בכל העיר אינם רוצים כלל לסלק עצמן מלהשתמש מרחוב ההוא, ועוד הרי למעשה מטלטלים מביתם לתוך אותן הרחובות, וא"כ אין כאן חילוק רשות כלל ואוסרים עליהם, (ונדולה מזו עי' בתשו' נורע ביהודה דלהלן שכ' בדין סילוק רשות וו"ל, לפי"ז לא היו רשאים הני הבאים מחוץ לרחוב לתוך הרחוב להשתמש ברחוב כלל לטלטל אפי' כלים ששבתו בתוכו וכו' עכ"ל).

ועוד מסתבר דרחוב שלפני ביהכנ"ס, קביעא התם תשמישתיה לכל בני העיר ולא שייך סילוק ממנה כלל שהרי הכל פונים אליה והוא צורך כולם דגם הם צריכים לעבור ברה"ר לביהכנ"ס, וכמ"ש בשו"ע הרב שם בענין חלוקה לארכו, וכן מצאתי סברא זו באשל אברהם (בוטשאטש סי' שם"ו ס"ג) שכ', ופשיטא שלא סילקו בני העיר דרימת רגלם מביהכנ"ס שלהם עכ"ל, (ברם בשו"ת נו"ב שם משמע דשייך סילוק רגל מביהכנ"ס, מיהו הוא מירי באותן הדרים מחוץ לעיר, והני ודאי לא שייכי כ"כ לרחובות העיר, דומיא להא דאמרינן בחצר חיצונה דעיקר תשמישי' לבני החיצונה והכן, וגם לא דמי למש"כ בשו"ת רעק"א (ח"א סי' ל"ד) דמירי שם לענין שלא יאסרו בני העיר ברדימת רגלם על חצר ביהכנ"ס, דחצר שאני דלא שייכי כ"כ לבני העיר, משא"כ בניד"ר דדרימת רגלם על הרחוב העיר שלפני ביהכנ"ס הוי להני כמו להני, ופשוט).

ועכ"פ היוצא לנו מזה דאין שום היתר טלטול בעירובין הקטנים כלי היתר טלטול בכל העיר, והמתיר לטלטל שמה על כרחו מתיר הטלטול בכל העיר, ולפיכך אף לפי היתר דשכירות, מותר לטלטל לתוך בתי מדרשם (של האוסרים) בלי פקפוק, דאע"ג שהם מהאוסרים הרי בע"כ משתתפים בפת כרי שלא לאסור הטלטול ברחובותיהם, ולפי"ז אם טעמם לאיסור משום שחוששין דלא מהני השכירות והשיתוף, א"כ אסור להם לטלטל עור ברחובותיהם מהיום והלאה שכבר נתקן העיר כצוה"פ, דשוב אין מערבין לחצאין, וסילוק רשות ע"י צוה"פ לא מהני מטעמים הנ"ל, ועור גדולה מזו, דאי לדעתם אסור הטלטול בשאר חלקי העיר, א"כ פשיטא דלא מהני צוה"פ לסילוק, דהרי לא עדיף משני חצירות זו לפנים מזו דאם לא עירבה הפנימית, אוסרת על החיצונה, דרגל האסורה במקומה אוסרת בדרימתה על החיצונה (דף ע"ח ע"א), דבשלמא עד השתא כ"ז שלא הוכשר העיר, כיון שלא

הי' יכולת לערב יחד לא אמרינן שרגל האסורה אוסרת, וכנ"ל בדברי הראשונים עיי"ש (ועי' בשו"ע הרב ס"ו), אבל כעת אוסרים בני העיר בדריסת רגלם, ולא יועיל צוה"פ לזה דלא עדיף משני חצירות (דהוא המקור בגמ' דלרחבה שרי) דיש מחיצה ביניהו (עי' שו"ע הרב סי' שע"ח ס"כ), ואפ"ה רגל האסורה אוסרת, ואינו מועיל אלא איצטבא לענין זה (דלא שייך בדריסת רכים) כמו שכ' בשו"ע הרב (שם ס"ד) והוא בגמ' (שם) שעשתה דקה, עיי"ש.

שוב מצאתי בשערי תשובה (סי' שע"ח) שמעתיק מתשו' נודע ביהודה (מהד"ת או"ח סי' ל"ט) דבלי סילוק רשות מערבין לחצאין, וסילוק דריסת רגלם יש לחקל אף ברגל האסורה במקומה, לפי מה שפסק הרמ"א (סי' שצ"ב ס"ו) כלישנא קמא, וללישנא זו י"ל דאין צריך להא דהפנימית אחרא לדשא בכדי להתיר חצר החיצונה לת"ק כששניהם עירבו לעצמן וליכא רגל האסורה, (עיי"ש בגמ' דקאמר ללישנא בתרא דלא מהני לחצות העיר כמו בשני חצירות, דשאני התם, דפנימית אחרא לדשא ומשתמשא), ולפי"ז איכא למימר עוד, דהיכא דפנימית אחרא לדשא ומשתמשא, אז החיצונה מותרת אף אם לא עירבה הפנימית והוי רגל האסורה במקומו, עכתו"ד, אך אין לדברים אלו מקום לדינא, דהרי פשוט דהא דתנן במתני' דרגל פנימית האסורה אוסרת החיצונה, מיירי בכל אופן, ולא מצינו בשום ראשון לחלק בזה, ועוד מוכח מכל הפוסקים דכו"ע (אף לישנא קמא) צריך לסברא זו דכני פנימית מסלקין עצמן מן החיצונה, (עי' תום' רבינו פרץ שכ' על הא דלרחבה מערבין משום שיכולין להסתלק אלו מאלו ולא יהיה להם דריסה זה על זה ע"כ, וזה כמ"ש לעיל בשם הטור ורמ"א ופשוט), וכדמסיים הנו"ב בעצמו שאין דבר זה ברור.

ואי נפשך הכי איכא למידק, דלפי לישנא קמא הרי עירוב של עיר עדיף משני חצירות, דאילו במתני' פליג ר' עקיבא את"ק וס"ל דרגל המותרת אוסרת שלא במקומה, משא"כ בעיר מודה דלרחבה מערבין לחצאין דשאני הכא דהני נפקי בהאי פיתחא והני נפקא בהאי פיתחא וכדקאמר בגמ' שם, וא"כ י"ל דה"ה לרבנן עיר עדיף מחצר, ואף רגל האסורה אינה אוסרת שלא במקומו, אמנם מהיכי תיתי לומר כן, ואדרבה משמעות הגמ' בלישנא קמא דלרבנן עירוב של עיר דמי ממש לשני חצירות, ודוקא אליבא דרבי עקיבא קאמרינן דהא דאוסר בחצר היינו משום דכולה כחדא מקום חשיבא ליה ובזה אף רגל המותרת אוסרת במקומה, ולכן בעיר שייך לומר דמודי רע"ק דחשיב שלא במקומה ובלישנא קמא, משא"כ לענין רגל האסורה דאוסרת גם שלא במקומה, לגבי זה לא עדיף עיר מחצר כלל והכן, וכזה מוכח בחי' הריטב"א כטעם ההיתר ללישנא קמא לחלוק העיר לרוחבה, דהויא לה רגל המותרת במקומה עיי"ש, והכי מבואר בכ"י (סי' שמ"ד) והובא במ"א (שם סק"ג) לגבי מבוי

עקום שיש לכל א' פתח לרה"ר, דכיון דדגל מותרת היא, אין אוסרין ע"כ, דשמע מינה דאף היכא דיש להם דרך לצאת אין היתר אלא בדגל המותרת, וזהו לכו"ע, (שוב ראיתי כשו"ת רעק"א (הנ"ל) דמשמע בתחילת דבריו דדוקא בחצר דגל האסורה אוסרת משום דאין להם דרך אחר, ווראי זה אינו (כמו שנתבאר) אלא כדמסיים בסוף דבריו (בהשמטה) בטעם ההיתר בנידון דידי' משום דלא הוכשר כל העיר ואין יכולת לערב יחד, ולהכי אין אוסרת, ודו"ק), ונדולה מזו כ' בשו"ע הרב (שם ס"ד) דאף בעיר של רבים שנעשית של יחיד דמערבין מבוי מבוי בפנ"ע וא"צ מצבה (משא"כ בעיר של יחיד כנ"ל), מ"מ דגל האסורה אוסרת וצריך מצבה לסלק רשות, והבן היטב.

(ומה דמסיק הנו"כ לבסוף דאפי' במוקפת חומה אם יש ביניהם א"י האוסרים לא מקרי יכול לערב דשמא לא ירצה הא"י להשכיר רשותו ע"כ, תמוה מאוד דזהו נגד מתימת הפוסקים הראשונים ז"ל דמוכח בהריא דכוונתם דוקא לענין הכשר מחיצות, וכל' הרב המגיד הנ"ל דכל היכא דאין מחוסרת שום תיקון מחיצות ואפי' מדבריהם הרי הוא כמבוי אחד ע"כ, וע"ע תוס' רבינו פרץ (שם) שכ' דכיון דהחיצונים מחוסרים תיקון קורה, ועירוב אינו מועיל להם כלום ואף כנגדם הם אסורים, א"כ כ"ש שלא יאסרו על הפנימים ביון שאין להם היתר במבוי אף על ידי עירוב כדפי' עכ"ל, (ולא היה לפני הנוב"י רק דברי הריטב"א, כדמוכח בדבריו עיי"ש), ועוד איך אפשר לאוקים מתני' דדגל האסורה אוסרת דוקא כשאין עכו"ם בפנימית, האמנם ראיתי בחזון איש (סי' צ"ה אות י"ח) שכ' על דברי הנו"כ שזה אינו, והוכיח מהא דאיתא בגמ' (דף ע"ה ע"ב) להדיא דנכרי הרי הוא כרבים, דש"מ דאף כדאיכא נכרי אוסרת שלא במקומו, עיי"ש בגמ', וכן בשו"ת בית שלמה (או"ח ח"א סי' נ"ד) תמה עליו כעין זה, ותו לא מידי).

סוף דבר הרי לפנינו היתר ברור לנידו"ד, ועל הא שסמכו מימות עולם לזכות הפת לכל בני העיר ולא איכפת לן בהמוחים (ונתבאר דאין צריך כח בי"ד לזה), וכן עולה יפה הא דנהיגי מעולם לשכור רשותן משר העיר או משכירו ולקיטו (להתיר עכ"פ המלטול מביתם לדחוכות העיר), ואנב גרדא נתברר לן הא מילתא דכעת שכבר מוקף העיר כצוה"פ לא שייך כלל תיקון עירוב על חלק א' מהעיר, ולא מעלה ולא מוריד כלל וכמאן דליתא דמי, והיינו משום דאין מערבין לחצאין לארבה לכו"ע, וכן לדחבה (כיון דמטלטלין בכל העיר) א"א בכה"נ (וכ"ש לפני ביהכנ"ס), וכמו שנתבאר.

ואלה דברי הדרת כבוד מורינו הרב הגאון הגדול
רבי פסח הלוי מיללעך שליט"א

מה טוב ומה נעים דברי בני נר"ו עוקר הרים ומסיק שמעתתא בתשובה שלימה ובודאי דבריו נכונים לדינא, וראייתו מגמרא (פ' ע"א) ומדברי המאירי (ע' לעיל ענף ד') ברורה, (ובלא"ה כדאי הוא השבות יעקב לסמוך עליו, ולחקל שומעין בעירובין ובפרט לענין שיתוף הפת) אך בתשובה הנ"ל הוכיח כי כן העיקר הראוי לסמוך עליו.

והנה כבר ביאר בני בתשובה דאם לא מהני עירוב דכל בארא פארק מחמת חסרון שיתוף בפת א"כ כל עירוב על רחוב א' לא מהני דאין מערבין לחצאין, אמנם לענ"ד צריך לדעת כי מי שאוסר לטלטל ע"י העירוב של שכונת ב"פ לא מדינא אלא מחמת גדר או סייג מחמת איזה ענין, הנה קודם שנעשה העירוב שפיר דמי לטלטל בשאר העירובין העשויין על רחוב א', אבל עתה דכבר נעשה צוה"פ ועירוב כתיקונו על כל ב"פ, אם אתה אוסרו מאיזה טעם שיהיה כנ"ל, א"כ ליכא היתירא לטלטל בשום עירוב על שום רחוב דאין מערבין לחצאין ועירוב כל ב"פ נאסר, ולכן על כרחך אם אין מסירין העירוב שעל רחוב א' ומניחין לטלטל שם כמקדם, ע"כ הא דאוסרין הטלטול בכל ב"פ לאו מטעם שאין כאן עירוב דהא סומכין על עירוב ב"פ לטלטל ברחוב א', אלא היא המצאה חדשה דאף שאין אוסרים העירוב ואדרבה מתירים וסומכין על העירוב מ"מ אוסרין הטלטול בכל ב"פ, פי' דאין זו רומה כלל להאיסור של אותן הרבנים שחתמו לפני עשרים שנה, דהם כתבו באותו זמן (על אותו עירוב שהיו רוצין לעשות אז) לפי הסיבות והטעמים שהי' שייך אז כנ"ל, שלא לעשות עירוב בכל ב"פ (ואולי אפי' איכא עירוב, שלא לסמוך עליו ולטלטל), אבל עתה דאיכא עירוב וסומכין עליו עכ"פ לרחוב א' ואוסרין הטלטול בכל ב"פ, היא המצאה חדשה שאין לה שום מקור בשום מקום וגם לא בדברי הרבנים הנ"ל.

גם לפי ההמצאה הזאת מותר עכ"פ לטלטל בכל רחוב מבית לבית אע"פ שאין שם עירוב על אותה רחוב, דהא אפי' בדאיכא עירוב הלא העירוב לא מהני כלום דאין מערבין לחצאין כנ"ל, אלא סומכין על העירוב של כל ב"פ, אך אע"פ דאיכא עירוב אוסרים הטלטול מרחוב לרחוב בהמצאה חדשה כנ"ל, אבל על רחוב א' הלא אין אוסרים דהא מניחים לטלטל עכ"פ באותו רחוב דיש בו עירוב, והאי עירוב לא מהני אלא עירוב דכל ב"פ, וא"כ מתירים המלטול ברחוב א' מפני עירוב ב"פ וא"כ ה"ה אי ליכא עירוב באותו רחוב.

וכ"ת דברחוב דליכא עירוב גזרינן שם אטו טלטול בכל ב"פ, הו"ל גזירה

לגזירה חדשה, ותו האיך שרי במקום דאיכא עירוב על הרחוב, ולהלק ולומר דבמקום עירוב אע"פ דלא מהני לא גזרו, וזהו תקנה חדשה לא שערום אבותינו ורבותינו ז"ל, ולבן האוסרים עירוב ב"פ מאיזה טעם שיהיה אין שום עצה כי אם לאסור כל העירובין העשויין על רחוב אחד.

כה דברי הכותב לאיישר חילי' לאורייתא וללומרי' ולהוראה אמיתית ולגדולי ההוראה שבעירנו כמ"ד

פסח הלוי מיללער

1139

מחלוקת לשם שמים

בו יבואר בס"ד

יסוד ושורש חילוקי הדיעות

בין חסידי ומתנגדי

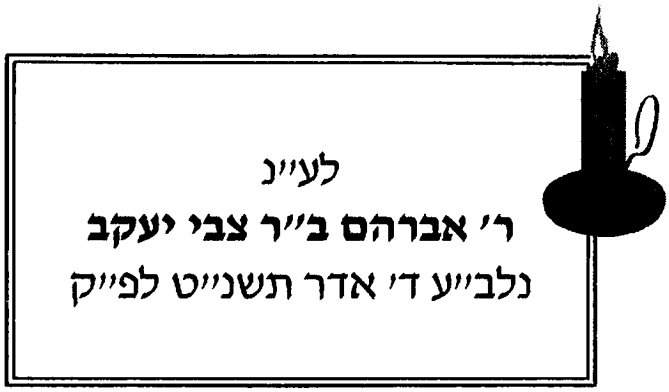
תיקון עירובין בעיירות ישראל והטלטול בהן

העתיקה 200 שנים

ומשם נפרדו והיו לשתי מחנות בישראל

ערב שבת מברכים אדר ב' תש"ס לפ"ק

פה **בארא פארק** יצ"ו

לע״נ
ר׳ אברהם ב״ר צבי יעקב
נלב״ע ד׳ אדר תשנ״ט לפ״ק

בעזהשי״ת

מסורת החסידים והפרושים בענין הטלטול בעירוב

המצוה לחזור אחר תיקון עירובין, המוזכרת בשו״ע,[1] היתה מנהג ותיקין בישראל מאז ומקדם, בעיירות גדולות[2] כקטנות, בהם תיקנו רבותינו הקדמונים עירובין ע״י צורת הפתח המתיר טלטול מביתם חוצה לרחובה של עיר.

מלבד מטרתה ההלכתי, כאמצעי להשמר ממכשול האיסור החמור של הוצאה בשוגג בשבת,[3] שיש בה גם משום מצות עונג שבת,[4] תיקון עירובין שימש גם כמטרה עליונה נשגבה[5] כדחזינן ממנהג האר״י הק׳ שטלטל טליתו וחומשו בצפרא דשבתא עד המקוה הידועה,[6] ומהמקובל מהבעש״ט הק׳.[7]

---

[1] או״ח סי׳ שס״ו סעי׳ י״ג לענין עירובי חצרות, וסי׳ שצ״ה סעי׳ א׳ לענין שיתופי מבואות, שלא יבוא לידי איסור טלטול, טו״ז.

[2] ״נהגו לערב בכרכים גדולים מאוד, ולא חששו למה שיש שם ס׳ ריבוא״ (שו״ת דברי מלכיאל ח״ד סוסי׳ ג׳). ועי׳ שו״ת בית אפרים (או״ח סי׳ כ״ו דף מ״ה עמו׳ ב׳) דהראשונים כתבו שאין לנו רה״ר בזה״ז אף ״שהיו מצוי שם כמה עיירות גדולים במדינות אשכנז וצרפת ואינגלטירא, שהיו בו ס׳ ריבוא, כגון עיר גדולה פאריז, לונדון, ווינא, פפד״מ, ועוד רבים כהנה כרכים גדולים אשר המה רוכלי העמים ומרובה באוכלסין מאוד״.

[3] דהאי ברכה על מצות עירוב, היא על מצות התיקון הגדול הלז, להשמר מאיסור הוצאה אשר ממש א״א להזהר ממנו (שו״ת חת״ס או״ח סי׳ צ״ט).

[4] עי׳ רב נסים גאון ריש ברכות, שמצות עונג היא הלכה למשה מסיני. תוס׳ שבת קכ״ב ד״ה מעמיד בשם המכילתא, למען ינוח, דאין מנוחה רק ממלאכה, אלא גם להיות לו נוח ולא צער. ועי׳ יראים סי׳ תכ״ט. ועי׳ פרישה או״ח סי׳ שצ״ה ס״ק א׳ וז״ל, ״לצורך הנאתו כדי לטייל או להביא צרכי אכילתו, וזה מצוה כמ״ש וקראת לשבת עונג״.

[5] עי׳ לקמן מהערה 29 ואילך.

[6] שעה״כ ענין רחיצה בד״ה ענין העירוב, וז״ל ״הנה ראיתי למורי ז״ל שבשחרית יום שבת הי׳ מוליך עמו הטלית והחומש מביתו לביהכ״נ, וגם הי׳ מוליכו לבית הטבילה אשר מחוץ לעיר צפת ת״ו אותה הנודעת״.

מאידך, החמיר הגר"א ז"ל על עצמו מאד שלא טלטל בעירוב, עד כדי כך, שאפי' בחצרו ובתוך ביתו לא נשא כלום בכיסי מלבושיו, והחמיר אפי' על נשיאת תכשיטין לנשים אף בתוך ביתם וחצרם[8]. ואכן גאוני ישראל לבית בריסק זצ"ל החמירו על עצמם כדעת הרמב"ם שרחוב ברוחב ט"ז אמה הוא רשה"ר דאורייתא לכל דבר, ולכן החמירו גם שלא לישא תכשיטין ואפילו לא לצאת עם טלית קטן ברחוב.[9]

העירעור ההלכתי הראשון והתקיף נגד מנהג עתיק זה של ישראל המטלטלים בעירוב, יצא מקולמוס תלמיד תלמידו (הגר"ח מוואלאזין זצוק"ל) ה"ה הגאון הגדול רבי יעקב ברוכין אב"ד קארלין (בהיותו עדיין אב"ד האראדק) ד"**לא ישר בעיני מאד המנהג הלזה... דלאו שפיר עבדי וחוששני להם מחטאת**".

בקונטרס תשובתו הרמה ששלחה לבראד[10] (והדפיסו אח"כ בספרו שו"ת משכנות יעקב סי' ק"כ-קכ"ב), ערך המשכנ"י מערכה גדולה נגד נו"כ השו"ע רבותינו הט"ז והמג"א, בו הלך ומנה מנין הראשונים, שלדעתו הגדולה הם רוב מנין ובנין, הסוברים דרחובות הרחבים ט"ז אמה, אף אם אין ס' רבוא עוברים בהן, הוי "רשות הרבים" שאינם ניתרים בצורת הפתח אלא רק בדלתות.[11]

למולו נעמד כחומה בצורה הגאון הגדול רשכבה"ג רבי אפרים זלמן מרגליות זצוק"ל אב"ד בראד, לחזק ולקיים פסק השו"ע ונו"כ, ולהגן על מנהגן של ישראל קדושים, והשיב בארוכה (בתשובתו "בית אפרים" או"ח סי' כ"ו) להגאון משכנ"י, ש"**אין כח ביד שום אדם לערער על המנהג אשר נתייסד עפ"י גדולי עולם חכמי צרפת**

---

[7] עה"פ "בזעם" תצעד ארץ (חבקוק ג יב) שהוא ר"ת ז'ביחה ע'ירובין מ'קוה. שע"י ג' יסודות אלו תצעד ותתייסד הארץ (בית אהרן בליקוטים, וראה בעש"ט עה"ת פ' יתרו אותיות יח-יט)

[8] "שערי רחמים" (מנהגי הגר"א) הל' שבת אות צ"ג, וז"ל: "שלא לישא בשבת כלל אפי' במקום שיש עירוב. אפי' בחצר ובבית לא ישא כי אם בידו. וכן אשה אם יודעין בה שתקבל הדברים, מצוה לומר לה שכל התכשיטין אסורים אפי' בחצר ובבית".

[9] דלגבי יציאה בט"ק לרה"ר דאורייתא אין סומכין על מה דסמכינן לגבי ברכת ציצית דתכלת אינו מעכב.

[10] בשו"ת משכנות יעקב, בראש תשובה זו הדפיס המחבר את המלים דלהלן באותיות מרובעות: "שאלה זו ותשובתי שלחתי לק"ק בראדי, ליד כבוד הרב הגאון המפורסם נר ישראל וכו' מוהר"ר אפרים זלמן נר"ו".

[11] שו"ע או"ח סי' שס"ד סעיף ב'.

ואשכנז אשר אנו מבני בניהם ומימיהם אנו שותים, וכל מה שטרחתי, לא טרחתי אלא בשביל ידידי החכם השלם החריף ובקי בחדרי תורה מו' יעקב נ"י מק"ק האראדק, הנה זה בא קונטרסו והאריך למעניתו וקרא ערעור על מה שכתב הט"ז והמג"א שיש לסמוך וכו'. ולבבו לא כן ידמה, וערך מערכת הפוסקים החולקים. ולזאת הוכרחתי להיות מונה והולך גדולי עולם הסוברים כן. וגם אשר חשב ידידי החריף הנ"ל לחזי לאצטרופי איזה גדולים לדעת האוסרים, טעי במנינא, ולכבודו אמרתי לבוא קצת על סדר קונטרס וכו'. - בהמשך דבריו מעיר שמלבד זאת - **עי' באורים ותומים בקו' התפיסות, שאין להעמיד יסוד על מה שנראה לעינינו כי אלו הפוסקים הם רבים וכו', כי מי יודע כמה חולקים וכמה מהפוסקים אשר המה עודם בכתובים כו', וקיימו וקבלו עליהם חכמי הדור לשמור ולעשות כהכרעת המחבר והרמ"א**[12]".

אך בוואלאזין בתקופה זו עדיין לא נקבלה ונקיימה הכרעה זו, והיינו דהגר"א עצמו חלק, כידוע, גם בהלכה על הכרעות פוסקי גאוני קמאי קשישאי, ו"**המקומות שחולק הגר"א על הכרעת השו"ע המה למאות**"[13] וכדחזינן בביאוריו.[14]

גדולי האחרונים, אף שדרכו בקודש זו של הגר"א היתה להם לזרה בימיו, שיוכל יהי' מי שלא יהי', לחלוק על הכרעות בעלי השו"ע, עכ"ז על הגר"א עצמו לא הקשו קושיות, באשר הכל הכירו בסמכותו, כי סוף סוף "**לא קם כמוהו מימות הקדמונים**"[15], "**ומימות**

---

[12] באו"ח סימן שנ"ז סעי' ג' דבזה"ז לית לן רשות הרבים, וכן בעוד כמה דוכתי. ובדרכי משה סימן שס"ד ס"ק א' בשם מהר"ם מרוטנבורג.

[13] לשון החזו"א בקובץ אגרותיו (ח"א עמו' נח-נט) "הגר"א... נחשב כאחד מן הראשונים, ולכן חולק עליהם בכמה מקומות בתוקף עוז... לא יתכן לתמוה עליו למה יחלוק על השו"ע, והלא מקומות שחולק הגר"א על הכרעת השו"ע המה למאות".

[14] ועי' מה שכתבו בני הגר"א ז"ל בהקדמתם לביאורי הגר"א על או"ח וז"ל: "וכן הנטיח לי שיעשה פסקי הלכות מארבעה טורים בדעה מכרעת לכתוב רק דעה אחת הישרה בעיני חכמתו בראיות חזקות ועצומות שאין להשיב. ביקשתיו כמה שנים לפני פטירתו, והשיב לי פעם אחד, **אין לי רשות מן השמים**" עכ"ל. ולעומת זאת על השו"ע של מרן הב"י כתב החיד"א (בשה"ג ערך ב"י) שקיבל בקבלה אשר "**הסכימו מן השמים ותנתן דת ע"י מרן הקדוש**". וכבר הרמ"א ז"ל בתשובותיו כתב אל הבית יוסף "חלילה להמרות דברי מעלת כבוד תורתו דמר, **וכל החולק עליו כחו לק על השכינה**".

[15] הגה"ק מוהרא"ל צינץ מפלאצק וצוק"ל בשו"ת משיבת נפש סי' ט"ז.

רבינו (הרמב"ם) **לא עמד כמותו לב מבהיל בשני תלמודים ובכל תורה שבע"פ וסדורה ושגורה בפיו"**[16].

ואעפ"י שגדולי דורו סברו שדרך מיוחדת זו היתה רק בסמכותו של הגר"א בלבד, אך נראה שהגר"א עצמו לא סבר כן, אלא שברוב ענוותנותו סבר שזהו המהלך הישר והנכון בכלליות[17] בדרכי ההוראה, כפי שהעיד גדול תלמידיו הגר"ח מוואלאזין זצוק"ל, וז"ל: **"הוזהרתי בזה מפי מורי קדוש ישראל רבינו הגדול הגאון החסיד מוהר"א נ"ע מווילנא, שלא לישא פנים בהוראה**[18] **אף להכרעת רבותינו בעלי השו"ע"**.[19]

---

[16] הגה"ק מהרי"א מקאמארנא זי"ע בסוף הקדמתו לפירושו מעשה אורג ופני זקן על סדר טהרות. ועי' בס' רוח אליהו עמו' פ"ה, שע"ד השאלה "אילו הגר"א הי' חי בתקופת האמוראים, האם הי' נחשב לאמוראי", השיב הגר"ח מוואלאזין "חס ושלום, אולי כהרי"ף והרמב"ם". ולפי נוסח אחר "אולי כהרמב"ן והרשב"א".

[17] כדרכו בנגלותיה של תורה, כך גם בנסתרותיה הגר"א לא נשא פנים אף להאריז"ל. ואל יעלה על הדעת אפי' איזה הרהור חלילה ביחס של הגר"א ז"ל להאר"י ז"ל, כמו שכתב תלמידו הגר"ח מוואלאזין (בהקדמתו לספרא דצניעותא) וז"ל, "לקחה אזני דבת רבים... להטיל מום בקדשי שמים... באמרם שהרב הקדוש די רוח אלקין קדישין ביה, האר"י ז"ל, לא הי' נחשב בעיניו ח"ו... עיני ראו יקר תפארת קדושת האריז"ל בעיני רבינו הגדול נ"ע, כי מידי דברי עמו אודותיו, אירתע כולא גופי', ואמר, מה נאמר ונדבר מקדוש ה' איש אלקים קדוש ונורא כמוהו...". אלא, דמה שהאמינו שאר המקובלים, ובפרט אצל תלמידי הבעש"ט, שכל קבלת האריז"ל כולה, היא תורה מן השמים מפי אליהו, זאת לא הי' מקובל אצל הגר"א ז"ל, וכדכתב בעל התניא ז"ל (באגרת קודש - ל"ד) וז"ל, "וידוע לנו בבירור גמור, שהגאון החסיד נ"י אינו מאמין בקבלת האריז"ל, בכללה, שהיא כולה מפי אליהו ז"ל, רק מעט מזעיר מפי אליהו, והשאר מחכמתו הגדולה, ואין חיוב להאמין בה... ולו משפט הבחירה לבחור לו הטוב והישר מכל כתבי קודש הקדשים האריז"ל...". הרי דאע"ג דהגר"א אירתע כולא גופי' מקדוש איש אלקים קדוש ונורא האריז"ל, עכ"ז לא נשא פנים מלחלוק עליו בפירושי תורת הנסתר, כמו על שאר גדולי האחרונים, כולל בעלי השו"ע (בדרך אגב, יש לציין שהגאון בעל אג"מ ז"ל פסע בזה בעקבות הגר"א ז"ל, כי בתשובותיו (או"ח ח"ד סי' ג') כתב וז"ל, "האר"י ופע"ח אף שגדול מאד, הוא כאחד מכל הפוסקים שרשאין לחלוק עליו, אף בדברי הקבלה", ודברים כאלו קשים להולמם, ובפרט בקהל חסידים).

[18] בתשובותיו חוט המשולש (סוס"י ט) מודפס כאן תיבת וכו' בהשמטת חמשת המלים שלאחריה.

[19] עליות אליהו עמו' 56. ועי"ע בספר "רוח חיים" להגר"ח מוואלאזין בפ"א דאבות משנה ד' וז"ל: וזהו ששנינו "יהי ביתך בית ועד לחכמים והוי 'מתאבק' בעפר רגליהם", מלשון ויאבק איש עמו, שהוא ענין התאבקות מלחמה, וכן אנו נגד רבותינו הקדושים אשר בארץ, ונשמתם בשמי מרומים, המחברים המפורסמים וספריהם אתנו, הנה ע"י הספרים אשר בביתינו, ביתינו הוא בית ועד לחכמים,

עד שבאו תלמידי תלמידי-תלמידיו והמשיכו בדרך זו שלא לישא פנים אף להגר"א[20] ופשוט, ומאידך היו מרבני ליטא שאמנם המשיכו בדרך זו בכלליות, אך התרעמו על אלו שהניחו את דברי הגר"א בצ"ע.[21]

כאמור, אעפ"י שהוראה תקיפה זו נאמרה מפי הגר"א לבחיר תלמידיו, אבל מכאן ועד להתפשטות הוראה כזו שתשמש כהנהגה קבועה גם לתלמידי תלמידיו ולדורות, שלא לישא פנים בהוראה לבעלי השו"ע, אין דעת העולם סובלתו,[22] כי הרי הגר"ח מוואלאזין כבר העיד על עצמו, שאף שהוזהר כן מפי מורו ורבו **"אעפ"כ מעודי זחלתי ואירא לקבוע הלכה עפ"י דעתי העניה והחלושה"**.[23]

אך עכ"ז תלמידו המשכנ"י, לא נשא פנים והמשיך לצעוד בדרך המופלאה הלזו.[24]

והווהרנו וגם ניתן לנו הרשות להיאבק וללחום בדברים, ולא לישא פני איש, רק לאהוב האמת, עכ"ל.

[20] עי' בשו"ת אהל משה לרבי אליעזר משה, הגדול מפינסק, נדפס באור התורה פרק ט"ז אות יב.

[21] וז"ל הגדול מפינסק (שם), "והנה קנאת אליהו אכלתהו, על כי באתי בצ"ע על דברי קדשו של הגר"א ז"ל, ודרך בזה בדרך הרבה מרבני ליטא שיחיו. אנכי לא כן עמדי ולא אחשוב היות נוחה בזה דעתו של אותו צדיק, אשר האיר עיני העם לחפש בחורין וסדקין אחר כל הראשונים ז"ל, ולא לשאת פנים נגד האמת לפי ראות העין... והבאים אחר הגר"א ז"ל כבעל חיי אדם שידע עוצם קדושת רבינו ז"ל, וגדול תלמיד תלמידו בעל משכנות וקהלת יעקב ז"ל, וכן שמעתי בשם הגר"ח מוואלאזין... והמאמינים בזה לא תלמידיו הם, כי לא למדו דרכו רק דרך מנגדינו אשר יעקשו הישרה למען כבוד גדוליהם, והוא כבוד המדומה". ועי"ע מש"כ בעל "חיי אדם" (בהקדמתו לבינת אדם הנספח לספרו חכמת אדם) וז"ל, "והנה דברי מחותני גאון ישראל וקדושו אשר מימיו אנו שותים המקובל האלקי החסיד המפורסם מוהר"ר אליהו חסיד דקהלתינו, לא הבאתי כלל דברי כמעט, רק איזו גרגרים, כי שמעתי דיבת רבים המתרעמים עלי על שבאיזו מקומות בחיבורי חיי אדם השגתי עליו, ובלתי ספק שאנשים האלה אינם בקיאים בלימוד הפוסקים... ובודאי זה הוא נחת רוח להגאון יותר ממי שיאמר שפיר קאמר, ועתידין ליתן הדין על שמונעים נ"ר מהגאון", עכ"ל.

[22] כפי שסיפר הגרי"ד סאלאווייציק משמיה דאביו הגרי"ז גאב"ד בריסק זצ"ל, שג' היו שחלקו על השו"ע. הא' היה הגר"א ז"ל, איהם האט מען פארשטאנען. הב' היה הגר"ח מוואלאזין, און איהם האט מען געדולט. הג' היה המשכנות יעקב, און איהם האט מען ניט מוחל געווען".

[23] בתשובתו חוט המשולש סי' ט' להגאון ר' חיים צבי ברלין בעל עצי אלמוגים אב"ד אה"ו.

[24] ראה לעיל עדות הגדול מפינסק.

עצם גישה רגישה זו שהמשיך בה המשכנ"י, היא יסוד ושורש המחלוקת שעליה יצא הבית אפרים ללחום מלחמתה של תורה, כי בתקופתם כבר היו רבותינו בעלי השו"ע ונו"כ בבחינת "חתימת התלמוד", **וקיימו וקבלו עליהם חכמי הדור לשמור ולעשות כהכרעתם.**[25]

כאשר מתבוננים בתשובות הני תרי גדולי עולם, מלבד ההבדל הבולט ב"דרך הלימוד" שבין חכמי בראד בגליציא שבפולין ובין וואלאזין שבליטא, הרי יש להבחין גם בהבדל היסודי שביניהם ב"דרכי ההוראה", המכריעים דעת תורה והלכה עפ"י כללים השונים זה מזה, עד כי מבין תשובותיהם נראה כי מדברים המה בשפה שונה, מבלי מענה זה לזה על חלק מטענותיהם השורשיים בעיקרי המשא ומתן שבתשובותיהם.

עד כדי כך, שבהגיע תשובת הב"א סברו בוואלאזין שהמשכנ"י הוא זה שניצח,[26] ובבראד הי' פשוט שלהלכה הצדק עם הגאון ב"א.

ולהבנת הדברים, גם מבלי להכנס לתוך גוב האריות בעצם השקו"ט ההלכתי שביניהם, חזינן דהמשכנ"י בקונטרסו סופר ומונה ראשונים מגדולי אשכנז וספרד שלדעתו, יחד מהווים "רוב" להכרעת ההלכה דלא בעינן ברחובות ס"ר בוקעין בו להיחשב רה"ר. המשכנ"י מעלה טענות ותמיהות על המג"א והט"ז הנוקטים דשיטת המחבר כדעת

---

[25] עי' שו"ת פנ"י ח"ב סי' נ"א להגאון בעל מג"ש וז"ל: לפי מנהג בני מדינתינו יצ"ו בדבר המודפס בשו"ע, אין לשנות ח"ו שום דבר וכתורת משה, ואפילו בדברים המוכרחים מחוייבין אנו לעייל פילא בקופא זעירא דמחטא. ובשו"ת צ"צ (הראשון) סס"ט, ובשו"ת חתנו הגאון בעל עבוה"ג סמ"ח שכ' דכל הפורש ממנו כפורש מן החיים. ובשו"ת שער אפרים סי' קי"ג, ובשו"ת חו"י בהשמטות. ובקיצור תקפו כהן סי' קכ"ג וקכ"ד וז"ל, קיימו וקבלו חכמי הדור לשמור ולעשות ככל האמור במטבע הקצר השו"ע והרמ"א ז"ל, ולדעתי אין ספק כי הכל בכתב מיד ה' עליהם השכיל ורוח ה' נוסכה בם להיות לשונם מכוון להלכה וחפץ ה' בידם הצליח, עי"ש.

[26] בעת הרצאת שיעורו בהל' שבת (אייר תשכ"ג), סיפר הרי"ד סאלאוויטשיק ז"ל מבאסטאן, שבעת חילופי המכתבים, הגם שהגאון ר' אפרים זלמן מרגליות הי' בעה"ב ולא תפס משרת רבנות, הי' נודע ומפורסם כפוסק הדור בגאליציא בתקופה ההיא, ואילו הגאון ר' יעק'לע קארלינער הי' נודע ומפורסם כפוסק הליטאי בחיי מורו ורבו הגר"ח מוואלאזין, וכל יהודי ב' העיירות מתעוררים וסקרנים לדעת, מי ינצח את מי, במלחמתה של תורה, וכל תלמידי ישיבת וואלאזין היו מצפים לבוא הדואר עם המכתב החדש מבראד, בכדי לעיין בו מי ניצח. עד כדי כך שאפילו זוגתו של הגר"ח נ"ע יצאה מבית המרקחת וביקשה שיודיענה בעלה מי נצח את מי. ולאחר שקרא את המכתב (תשובת הב"א) חזר לאשתו ואמר, דער גאליציאנער האט פארלוירן !!! ועי"ע בהקדמת המו"ל לשו"ת משכנ"י להוצאתו השניה, ובהקדמת ספר "קרן אורה" אחי המשכנ"י.

המקילים. כמו כן הוא מוסיף מדיליה עוד ראיות משלו לחזק את דעת המחמירים, ומכל אלו קורא תגר על המנהג הישן שלא ישר בעיניו ולא שפיר עבדי.

מאידך, הבית אפרים בתשובתו חזרה, לאחר שמפלפל ביסודותיו של המשכנ"י בדעת הראשונים, כותב וז"ל: "**כבר הרימותי ידי והראיתי פוסקים אלו** (המצריכים ס"ר) **כי הם הרבים. וגם כי אנן בתר חכמי אשכנז וצרפת גרירן, שאנו מבני בניהם ותלמידי תלמידיהם, וכל מנהגינו על פיהם ונוהגים כדבריהם במקום שהם חולקים על גדולי ספרד, אף היכא דליכא רובא, וכ"ש בזה דרובא דאיתא קמן קיימו בשיטת רש"י, כאשר הוצאתי במספר צבאם. ואשר חשב ידידי כי הסוברים דלא בעינן ס"ר המה הרבים, נהפוך הוא. ואם מעט ואוסיפה כהנה מגדולי האחרונים** (ביניהם מונה את רבותינו הב"ח, מהריט"ץ, מהרי"ט, שו"ת פ"י בשם אביו של הש"ך, פנ"י, כנסת יחזקאל), **וכבר כתבתי לעיל, שכן הסכמת בעלי השו"ע ומפרשיהם ז"ל ורוב מנין גדולי הראשונים.**

כל זאת לענין ה"מנין", ובנוגע למעשה - חוזר הב"א לקיים ולחזק את ה"מנהג הפשוט" - "**אחרי שבתרומת הדשן** (סי' ע"ג) **הביא דברי המרדכי בשם ר"י וכתב דמהר"ם** (מרוטנבורג) **הוסיף אפי' אין דלתות נעולות, וכתב דהכי נהוג עלמא היתר פשוט - ופסקינן דינים אפומיה** (בשו"ע סי' שנ"ז וסי' שס"ה), **ודאי שאין לערער ולהרהר אחר המנהג כלל**".

המשכנ"י מתגונן ומשיב לב"א וז"ל: "**והרבה מעכ"ת להשיב על הדברים האלה, בקול רעם ותרועה, כאילו ח"ו כתבתי לסתור דעת כל הפוסקים... אמרתי אני בלבי יהלמני צדיק חסד... אך מאד נפלאתי על ככה, מאי טעם לא מהפך מר בזכותי, וחלילה לי להפוך דברי אלקים חיים, אבל הדברים נכונים למבין וישרים למוצאי דעת, אין בהם נפתל ועקש**", וברוב גודל חריפותו מוסיף וחוזר לעקור הרים ולטוחנן בסברותיו.

ברם על המנהג הפשוט שהוכיח הב"א מהני גאוני תקיפאי קשישאי, דהכי נהוג עלמא היתר פשוט, ודפסקינן דינים אפומיה, שהם יסודות מוצקים בדרכי ההוראה בבראד והנהוגים בגאליציא שבפולין, ברוסיא ובכל מדינות אוסטרי'-הונגארי' הגדולה, על כך המשכנ"י לא התייחס בתשובתו השניה.

ומאידך חזינן, שהב"א אפילו לא טרח להשיב על ראיותיו "העצמיות" של המשכנ"י נגד שיטת רש"י המקובלת, וכך כותב לו

הב"א "**והנה החכם נ"י הביא עוד ראיות, וכולם אין בהם כדי הכרע כלל, והחכם עיניו בראשו, כי לכולהו אית להו פירכא, ולולי כי יאריך הזמן, הייתי מפרש אותם**". וע"ז התלונן המשכנ"י בתשובתו השניה, "**הוד מעלתו העלים עינו הבדולח מלהשיב לי עליהן אף בקיצור, מה עוול מצא בהן שכתב שאין כדאי לטפל בהן**".

בו בזמן שעל ראיותיו של הב"א מגדולי האחרונים דסברי כדעת רש"י (כהב"ח, מהריט"ץ, מהרי"ט, שו"ת פ"י בשם אבי הש"ך, פנ"י, כנסת יחזקאל), עליהם כותב המשכנ"י, "**אין להאריך עוד ולפלפל בדברי אחרוני זמנינו, יהיה דעתם איך שיהי', אין הכרעתם מכרעת להקל, כיון שלא פלפלו כלל בעיקר הדין ומקור מחצבתו**".

והנה אף שחביבין היו להגאון ב"א סברותיו העמוקות של הגאון משכנ"י, כפי שכתב לו "חדאי נפשאי בפלפולו, יישר חילו", אך מכאן ועד לענין הכרעת הדין להוראה מעשית לא ראה בפלפוליו הב"א שום קשר. ואמנם היטב הבין זאת המשכנ"י, כמרומז ממכתבו השני לבראד "**והרבה מעכ"ת להשיב... בקול רעם ותרועה, כאילו ח"ו כתבתי לסתור דעת כל הפוסקים... אמרתי אני בלבי יהלמני צדיק חסד... אך מאד נפלאתי על ככה, מאי טעם לא מהפך מר בזכותי, וחלילה לי להפוך דברי אלקים חיים**".

קול נהמת אריות אלו, היוצאים מקולות מים רבים אדירים משברי ים התלמוד, מציגים בפנינו תמונה ברורה של שני עולמות שונים, כללי ודרכי הוראה שונים, שבין וואלאזין לשאר עלמא, אשר משם נפרדו והיו לשני ראשים, מאז ועד עצם היום הזה. מחד גיסא אזהרת הגר"א "**שלא לישא פנים בהוראה אף להכרעת רבותינו בעלי השו"ע**" - מעשה רב (הגר"א) שהחמיר לעצמו ולא טלטל בעירוב – תלמיד-תלמידו המשכנ"י "**לא ישר בעיני מאד המנהג הלזה... דלאו שפיר עבדי וחוששני להם מחטאת**". ומאידך גיסא עמידתו האיתנה של הב"א המחזק ומקיים את "**הסכמת בעלי השו"ע ומפרשיהם ובפרט אחרי שבתרומת הדשן הביא... דהכי נהוג עלמא היתר פשוט** ופסקינן דינים אפומיה, **ודאי שאין לערער ולהרהר אחר המנהג כלל**".

למעשה, ה"חוששני לחטאת" של המשכנ"י כלל לא הפריע לתקן צוה"פ ברוב העיירות שבעולם, כולל במבצרי ליטא המפורסמות כמו ווילנא, וואלאזין, בריסק, ואפילו בקארלין[27]. אך למרות כן, עדיין היו

---

[27] מקום רבנותו של המשכנ"י. כפי שראינו בכת"י שטר-התמנות חדשה להרבני ה' משה ב"ר זאב ווילק שישמש כמשגיח לפקח על העירוב דק"ק קארלין, לאחר

גדולי ישראל בדורות האחרונים שהמשיכו לפסוע בעקבות אותו ה"חוששני לחטאת" הנ"ל. ומה שהחשש לא נתקבל בתפוצות ישראל כ"ספק דאורייתא" הוא מפני ש"**אם באנו לעכב, לא לבד שלא יצייתו, אלא נראה כמשתגעים**".[28]

הפרושים - מתנגדי העירוב, החסידים - חסידי העירוב

הרי דלפנינו "פרשת דרכים", דרך א': "**שלא לישא פנים בהוראה אף להכרעת רבותינו בעלי השו"ע**". דרך ב': "**שאין לערער ולהרהר אחר המנהג כלל**".

פרשת דרכים זו, מפולשת מקצה אל הקצה. כי בעוד שדרך א' הובילה ל"חשש חטאת" ובגללה "לא שפיר עבדי" המתקנים צוה"פ להתיר הטלטול בכל העיירות וכו', הרי שדרך ב' הובילה לכיוון הפוכה לגמרי. דמכיון ש"אין לערער ולהרהר אחר המנהג כלל", אזי לא זו בלבד שאין שום ריעותא בתיקון צוה"פ, אלא "שראוי ונכון לכל קהל עם ישראל בכל מקומות מושבותיהם לתקן צוה"פ כדי שלא יכשלו בהוצאה מרשות לרשות ביום השבת קודש... שאי אפשר בשום אופן לקהל ישראל לשמור... בכל יום השבת מבלי להוציא מפתח ביתו החוצה"[29].

ואכן גדולי ומאורי ישראל, שהלכו בדרך המלך הלזו, השתדלו ועודדו וזירזו ע"ד תיקון עירובין בכל עיירות ישראל די בכל אתר ואתר. ועד כדי כך, שאפילו אם לצורך זה היו צריכים להשתמש ב"קולות"[30].

שההשגחה עד כה היתה בעצלתיים, ובאו על החתום ביום ד' טו"ב כסליו תרנ"ו עשרים ושתים בעלי בתים, ומתחתיהם חתימת המרא דאתרא הגאון הגדול שר התורה מוהר"ר דוד פרידמאן זצ"ל אב"ד דק"ק קארלין.

[28] ערוך השולחן או"ח סי' שמ"ח סעי' י"ח.

[29] שו"ת חתם סופר או"ח סי' צ"ט.

[30] שו"ת חידושי הרי"ם סי' ד' וז"ל "ע"ד הטלטול בעירנו... איני יודע למה רז"מ מחפש אחר חומרות, בדבר שהעיד מהרי"ט שנהגו היתר ע"פ זקנים ואחריו כנסה"ג תלמידו והגאון החסיד דבר שמואל ושיבח הרבה המתירין, כי באמת הוא להרים מכשול, וחכם צבי מחזיק את הרב דבר שמואל לחסיד והי' חבירו של הגידולי תרומה... לפענ"ד אין להחמיר רק כשאפשר לתקן בניקל". (עי' לקמן דברי הגה"ק בעל חידושי הרי"ם בנספח לקט מילי דחסידותא על רום מעלת ענין העירוב.)

וז"ל שו"ת נפש חיה או"ח סוס"י כ"ה, "ולדינא בעיר שרבו המתפרצים... צריכין אנחנו לגבב כל הקולות שאפשר להקל. ובחת"ס בסי' פ"ט הביא שבעירו פרעשבורג

משנה תוקף הי׳ לענין תיקון עירובין אצל רבותינו תלמידי תלמידו של הבעש״ט הק׳ זי״ע[31]. כי בנוסף לענין הצלת רבים משגגת מכשולי הוצאה החמורה, ראו בתיקון עירוב המתיר טלטול, השראת קדושה במקום[32] שנהפך לרה״י, שקדושתה עולה עד לרקיע[33]. ויש בה תיקונים וסודות נשגבים הידועים למארי דרזין[34].

הי׳ שם פרצ׳ במקום א׳ בהעיר באופן שאוסרת ע״פ דין, ולא אמר מידי, לאשר הדור פרוץ במילואו והי׳ קשה לפניו לתקן. ואם זה אמר החתם סופר בעיר פרעשבורג ובימים הראשונים אשר היו טובים מאלה, מה נאמר אנחנו בימים האלה״.

[31] הגה״ק בעל ״ייטב לב״ זי״ע הבטיח בצוואתו את העוה״ב שלו למי שיוציא מכח אל הפועל את העירוב בעירו שהתנגדו שם לכך, עי׳ גדולת יהושע (נאסוידז) או״ק לב.

כן ידוע שהגה״ק משינאווא זי״ע השתדל ועשה פעלים בעת ביקורו בכמה עיירות שעדיין לא היו בהם עירוב, עד שהבטיח למי שיתקן שיוכלו לשאת שם בשבת, אשתו ג״כ תוכל לישא (פרי בטן), עי׳ ״דברי יחזקאל החדש״ עמוד קמ״א וז״ל, ״בעת שהי׳ בלימאנוב, במשך הזמן שהי׳ שם באו אצלו כמה אברכים להזכיר עצמם להפקד בזרע של קיימא, וכשהי׳ מוכן כבר לנסוע, נתקבצו אליו ביחד והפציר בו שיפעול ישועה עבורם. והתחיל לצווח, לא אוכל להבין, אם אין עירוב בהעיר ווי אזוי קען מען טראגען. זאל מען מאכען אן עירוב וועט מען קענען טראגען. וכמובן קיימו דבריו, ואני עוד הכרתי כמה מאותם שהי׳ להם אז ישועה על ידו״. וכעין עובדא זו הי׳ כשביקר הגה״ק משינאווא בעיר קאשוי. וב״דברי שלום״ מבנו הגה״ק מסטראפקוב זצוק״ל כתב בהערותיו על תוס׳ חיים שעל ספר חיי אדם, שטועין המחמירין מצד החשש שמא לפתע נתקלקל העירוב, ובפרט בערים גדולות, כי המחמיר יותר ממה שהחמירו חז״ל הוא הדיוט.

[32] וכך כותב מוהרח״ו בשעהמ״צ פ׳ בשלח דרוש ג׳ בשם האריז״ל, ״ועל ידי כך יתבטל כח הדינין, ותתבטל אחיזת הקליפות, ויוכל האדם להכניס ולהוציא... בלי פחד מהקליפות״.

[33] פתחא זוטא בהקדמתו בשם הגה״ק מהר״ל הורוויץ אבד״ק סטאניסלאוו בספרו פני ארי פ׳ ויצא.

[34] הקדמת תיקוני זהר וע״ש בכסא מלך דף ח׳. והרח״ו ז״ל כתב בטעמי המצות פ׳ בשלח, וז״ל, ״לכן פי׳ עירוב נעשה באופן שיכריע קו האמצעי לב׳ קוין דנו״ה הימיני והשמאלי שיערבו יחד בקו האמצעי שהוא יסוד המכריע ולהמתיק הגבורה מהחסד ע״י קו האמצעי תפארת, ונעשים שם ע״ב רי״ו, והגבורה גימטריא רי״ו סוד אותיות עירו״ב, כי ע״ב רי״ו נתערבו יחד נמתקו זה בזה ע״י קו האמצעי תפארת, לכן נקרא עירוב, להורות תערובת יחד שם. והנה סוד עירוב כזה הוא בג׳ אמצעית חג״ת ושם הוא עירובי מבואות כי הם בתי גוואי, ומבואות לשון ביאה וכניסה, וכנגדם בג׳ תחתונים נה״י, עירובי חצירות בתי בראי והם ע״ב בנצח רי״ו בהוד, ונכללים ביסוד ונעשים עירוב ע״ד הנ״ל, גם זהו לשון עירובי חצירות עירובי מבואות כי עירוב הם אותיות ע״ב-רי״ו כנ״ל״. ומוסיף שם ״גם ראיתי [את האריז״ל] מוליך הטלית והספר מביתו לביהכ״נ, גם הי׳ מוליכו לבית התפילה של כנסת הגדולה ביום השבת, ולא הי׳ מקפיד [לבדוק] אם הי׳ עירוב כהוגן או לא״ עכ״ל.

עד היכן תיקון עירובין מגיעין ונשגבים, ידוע מאמר הבעש"ט הק', שהיא א' מג' דברים שעליהם **תצעד** ארץ.[35]

עד כדי כך, שמרן הגה"ק בעל בני יששכר זי"ע הקפיד בעצמו לטלטל בעיר המתוקן בעירוב[36], כי חשש שלא להיות בכלל "מי שאינו מודה בעירוב"[37].

נושאי דגל - מחנה אפרים

הגאון הגדול רשכבה"ג בעל בית אפרים זצוק"ל הי' נערץ מאד בעדת החסידים, הוא נהג להתפלל בנוסח ספרד,[38] וידועים הסכמותיו הנלהבים על כמה וכמה ספרי חסידות.[39]

והיינו שהיה סומך על הממונים בעיה"ק צפת לבודקו בקביעות. ואילו על החשש שמא נתקלקל לפתע ביום השבת עצמו, כנראה לא חשש (עי' בנימוקי או"ח סי' שצ"ד ס"א). ונראה שממעשה רב זה למד הגה"ק מוהרא"ש מסטראפקוב זצוק"ל מה שהעיר בספרו "דברי שלום" (בהגהתו על תוס' חיים שעל ספר חיי אדם), שטעות להחמיר שלא לטלטל מצד החשש שמא לפתע נתקלקל העירוב בשבת, כי המחמיר יותר ממה שהחמירו חז"ל הוא הדיוט.

[35] ראה לעיל הערה 6.

[36] נימוקי או"ח להגה"ק בעל מנח"א ממונקאטש זי"ע סי' שצ"ד סס"ק א' וז"ל, "מקובל בידינו בשם קדוש זקיני בעל בני יששכר ז"ל (כשהי' בעירו או במקום שהוחזקו העירובין בטוב) ביציאתו לחוץ מביתו בש"ק, לקח לתוך בגדו מפתח וכיוצא, כדי שישאוהו במקום העירוב, ולא יהי' בכלל מי שאינו מודה בעירוב, עכד"ה. ועי"ש שציין לדברי התשב"ץ המובא בברכ"י דמי שלבו נוקפו בזה, הדיוטות גמורה היא או מינות נזרקה בו, וכן ציין לדברי האריז"ל המוזכר לעיל בהערה 6. ובספר דברי מנחם מהגה"ק מסטראפקוב הערה מהמו"ל לעמוד קמ"ה וז"ל, "בדידי הוה עובדא שבא כ"ק אדמו"ר בעל מנחת אלעזר ממונקאטש זצל"ה לשב"ק לעיר בערעגסאז אשר אני הייתי ממונה שם על כשרות עירובין, ובש"ק בבוקר כשהלכו לתפילה לקח האדמו"ר הסידור בידו והוליכו בעצמו, ואמר, שבעיר אשר איש ירא שמים ות"ח ממונה על העירובין, אין מן הראוי להחמיר שלא להוציא, כדי שלא יהא ח"ו כאינו מודה בעירוב. וכמדומני שאמר זאת בשם זקנו הקדוש בעל בני יששכר". ובתשובת כ"ק אדמו"ר ממונקאטש שליט"א כתב שכ"ק זקינו זצוק"ל קיבל זאת גם מרבו הגה"ק משינאווא זי"ע.

[37] כעין גדר כמה דברים שעשו להוציא מלבן של הצדוקים, דהעירוב הוא א' מהדברים שהצדוקים לא הודו בו. ולתשומת לב, שההרהור והערעור על מנהגן של ישראל דלא שפיר עבדי וחוששני להם מחטאת, נתעורר בזמנו של ה"בני יששכר".

[38] מתוך סידור האריז"ל, וגם בימים הנוראים. בליל ר"ה עמד בתפלת שמו"ע ד' שעות רצופין והורה שלא להמתין לו. הגרא"ז הי' תלמידו בנגלה של הגה"ק בעל

במחלוקת הגדולה שבין המדפיסים דק"ק סלוויטא והמדפיסים דק"ק ווילנא, תמכו הסלאוויטאים יתדותם על פסק הגרא"ז מרגליות, ואילו הווילנאים השתדלו לקעקע את דבריו בלשונות קשים וזילזולים.[40]

תא חזי כיצד מתייחס פוסק-הדור בדורו-דור-דעה מרן החת"ם זי"ע אל הגאון רשכבה"ג בעל בית אפרים זצוק"ל ביותרת הכבוד, בהכנעה ובידידות עצומה, ובתוארים מופלגים ביותר,[41] וביניהם: **קדוש ישראל צדיקו של עולם, אורן של ישראל גולת אריאל, נר ישראל פאר הדור גאון אמתי, משדד עמקים קודר בהרים, כהרף עין בורא יש מאין בפלפולו ושנונו, לא נראה כבושם הזה, מחזה אל מחזה, מי זה ואיזה אשר ירפרף או יצפצף מול דברותיו המכוונים**".

לאור זאת, נפלא מהשגתנו להבין מדוע החסיד שבכהונה החפץ

"ברית כהונת עולם" (ספר מאורי גאליציא). ובספר "אגרות הפקידים והאמרכלים מאמשטרדאם" (חלק א עמ' 50) מובא לשון מכתבו של הגרא"ז מרגליות זצוק"ל משנת תקפ"ו בהיותו גזבר ואמרכל כולל חסידים בארה"ק, כתב אל הר' צבי הירש לעהרין פקיד ואמרכל צדקת רמבעה"נ בהאג שהולאנד, וז"ל, "אשר שאל מכ"ת אם אמת השמועה כי בבית מדרשנו החזן מתפלל לפני התיבה כמנהג ספרד, הודו קודם ב"ש, וקדושת כתר ועוד ענינים כמנהג ספרד. כדבריו כן הוא, וכן יש פה כמה בתי מדרשים קבועים המתפללים בנוסח מנהג ספרד, והמינים והזדים דמדינתנו בקשו לעקור מנהג הזה מארצנו והעמידו דבריהם בפני שרי הגובערני והלשינו קהל חסידים שבכל העיירות שבמדינה, וכי לא עזב ה' את חסידיו, הי' יגיעת הימ"ש לריק, ויצא כתב חירות שכל א' רשאי לסדר תפלתו כחפצו וכרצונו... וכי יקרה כה שבאקראי עובר א' על התיבה שרגילתו במנהג אשכנז, אין מוניחין אותו. ואשר הרחתי מבין כתלי כתבו כי הרב דשם (אב"ד אמשטרדם) הוא מתנגד, נפלאתי ע"ז, כי הוא מגזע ישישים ומה לו להכניס ראשו בסלע המחלוקת. ואם כ"ת יבין שיהי' דברי נשמעים, אכתוב לו דרך תוכחה".

[39] אור פני משה, אור החכמה, אורח לחיים, באר מים חיים, ברית אברם, ליקוטי מוהר"ן, נועם מגדים, צמח ה' לצבי. וכן כתב קונטרס דמעת אפרים - הספד על הרה"ק בעל מאור עינים, בו מביא מה ששמע מפי קדשו.

[40] עי' קונטרס הסכמות לש"ס ווילנא.

[41] הגאון האמתי, נשיא אלקים, מבחר גברינו, מגדול עוז תפארתינו, נ"י ע"ה פ"ה כקש"ת בעה"מ ספרי בית אפרים, עוד ינוב בשיבה טובה. דברת קדשו מלהבת אש תורת ה' אמת בפיו הגיעני... ושם נצטויתי מפי קדשו לשים עיוני וכו' (יו"ד סי' ר"ט). גאון עולם תפארת ישראל פאר הדור נזר הזמן... מצלאין אנחנו לחיי רב רבנן (ובסוף תשובתו) וירים קרן צדיקיו ובראשם י"נ הדר"ג (שם סי' רל"ד). קדוש ישראל צדיקו של עולם, אורן של ישראל גולת אריאל נ"י פאר הדור גאון אמתי... ואשתוממתי על המראה הגדולה הזאת, משדד עמקים קודר בהרים, כהרף עין בורא יש מאין בפלפולו ושנונו, לא נראה כבושם הזה, מחזה אל מחזה, מי זה ואיזה אשר ירפרף או יצפצף מול דברותיו המכוונים (שם רל"ה).

חיים זצוק"ל העתיק במשנתו הברורה את דברי המשכנ"י,[42] מבלי לטרוח לראות את תשובות הב"א, עד שאפילו לא הזכירו כלל.[43]

המ"ב מביא בביאורו[44] דעת הגאון בית מאיר לענין דראוי ל"בעל נפש" להחמיר על עצמו, אך לא הביא את פסקו שלמעשה "**אסור להורות בזה שום איסור לאחרים**",[45] ולעיל בביאו"ה[46] כתב ד"**כל יר"ש בודאי**[47] **יש להחמיר לעצמו**", והסיבה דאין למחות משום[48] ד"**אין בנו**

---

[42] בביאור הלכה סי' שמ"ה, וכבר העיר כ"ק אדמו"ר ממונקאטש שליט"א בתשובתו (הערה ב') על הפלא שהמ"ב לא הזכיר שרובם של דבריו הם מהמשכנ"י.

[43] בס' תולדות שמואל ובשו"ת אבן ישראל (או"ח סי' ל"ו) כתבו שהמ"ב פשוט לא ראה את דברי הב"א. והנה רבים תמיהים ושואלים, הרי תשובתיו נדפסו בלבוב בשנת תקע"ח (בטרם הובאו לדפוס תשובות המשכנ"י) ובוואַרשא בשנת תרמ"א. מה עוד דהרי כל המו"מ של תשובות המשכנ"י הי' בינו ובין הב"א בשתי תשובותיו (להמשכנ"י), וכלל לא מסתבר שהמ"ב לא ראה את תשובותיו. והאמת שצדקו התו"ש והאב"י, כי במ"ב סי' ר"ח סעי' ט' כתב בביאו"ה ד"ה אינו מברך, וז"ל, "עי' בשערי תשובה שכתב וכו' ולא ביאר טעמו [**וספר בית אפרים שלו אין בידי**]" עכ"ל.

[44] סי' שס"ד ס"ב בסוף בד"ה ואחר שעשה.

[45] כיון דהמתירים סומכים על דעת המהר"ם מרוטנבורג המובא בדרכי משה (סי' שס"ד) שתופס לחלוטין כדעת רש"י לעיקר במה דפשיטא לי' דבזה"ז לית לן רה"ר אלא כרמלית.

[46] בביאו"ה סימן שמ"ה ד"ה וי"א (בסוף עמוד א').

[47] ראוי להעתיק פה דברי **הגרש"ז** אויערבאך זצ"ל הנדפס בספר "הליכות שלמה" (הלכות תפלין סי' ל"א באורחות הלכה הערה 95), וז"ל: "מרגלא בפומי', שרק לאחר העסק והעיון היטב בשרשי ההלכה ובעומק הסוגיא, ראוי להחמיר אם מרגיש צורך ורצון לכך, כי הרי יש להתבונן, איך מותר לאדם להחמיר? הרי הוא מחויב לנהוג כמנהג הציבור וכפי עיקר ההלכה בשו"ע! אלא דכיון שהעמיק בסוגיא ודעתו נוטה להחמיר, עליו להחמיר מפני שכך נראית לו ההלכה לאחר העיון, ותבוא עליו ברכה. אבל הריבוי בחומרות שלא בדרך זו, מביא לידי כך שהטפל נעשה עיקר, ולא זו הדרך, ובפרט כשהדבר מקשה על אנשי הבית והסובבים. וכן הי' משיב כשנשאל **אם ראוי להחמיר שלא לסמוך על עירוב** עירוני - אף שנעשה בהידור וכו'. ובפרט הורע מאד בעיניו הדבר, שבעקבות כך שהאברכים יראי ד' מחמירים על עצמם שלא לסמוך על העירוב, נושאות נשותיהם העגלות וכו' לבדן, וכמה פעמים גער על כך... ואירע פעם שראה אב ובנו הולכים ברחוב ביום השבת, כשהאב נושא ספסל ובנו צועד לצדו ואינו נושא כלום, וכאב לבו על הדבר מאוד. ובהזדמנות ראשונה דיבר על כך בסערת רוח בלימוד הישיבה, האיך משום חומרה בהלכות עירוב מזלזלים כל כך במצות כיבוד אב, החמורה שבחמורות. ובפרט שהרי מסתברא כהחזו"א (סי' קז ס"ק ה-ז) שדעתו נוטה דבזה"ז כמעט **אין לנו רה"ר דאוריתא**, ולענין זה יש לסמוך על כך".

[48] בסי' שמ"ה ס"ק כ"ג.

כח למחות ביד הסומכין על דעה זו[49] דדעה זו ג"כ לא יחידאה היא... וכן צדדו **כמה**[50] **אחרונים**" דרק היכא דמתקיים גם התנאי של ס"ר בוקעין בו אזי הוי רה"ר. וכאמור, שלמעשה גם ה"חוששני לחטאת" של המ"ב לא הפריע לתקן צוה"פ ברוב העיירות שבליטא, כולל בראדין.[51]

ובעיה"ק ירושלים ת"ו אף שיש בה כיום למעלה מס"ר תושבים כ"י, מ"מ רוב הציבור היראים והחרדים נוהג לטלטל גם עתה, עפ"י פסקו של החזו"א[52], שכידוע נקט להלכה בכמה מדיני עירובין כהב"א[53] נגד המשכנ"ר.

---

[49] שהאריך לבאר מנהג העולם במ"ב סי' שס"ד ס"ק ח' וז"ל, "ובעיירות שלנו שמנהג העולם לתקן ע"י צורת הפתח, אף שרחובותיה רחבין הרבה, ומפולשין משער לשער, וגם פעמים רבות הולך דרך המלך תוך העיר, ומדינא הוי רה"ר גמור עי"ז וכדלעיל בסי' שמ"ה, ועל כרחך דסומכין על הי"א שבסי' שמ"ה דר"ה לא הוי אא"כ ס"ר בוקעין בו, וזה אין מצוי [פמ"ג], אמנם באמת הרבה ראשונים חולקין על הי"א הנ"ל וכו', וע"כ אף דאין למחות לאחרים הנוהגין להקל ע"י צוה"פ, שכן נהגו מעולם ע"פ דעת הפוסקים המקילין בזה, מ"מ כל בעל נפש יחמיר לעצמו שלא לטלטל ע"י צוה"פ לבד". ברם, כאמור לעיל בדבריו, דזה דוקא היכא **דהרחובות מפולשין משער לשער**, וכדביאר בסי' שמ"ה ס"ק כ' "פירוש, שהשערים מכוונים זה כנגד זה", וא"כ במקומינו פה בארא פארק הרי תנאי זה ליתא, וא"כ אף לשיטת המ"ב מותר לטלטל בשכונתינו המתוקנת בצוה"פ, אף לבעל נפש. וכ"ש דכנ"ל בדעת שו"ע הרב, כי לדעתו לאחר תיקון צוה"פ כבר אינו דאורייתא.

[50] הלא הם מגיני ארץ רבותינו המג"א והט"ז (כדציין בשעה"צ שם), שעליהם האריך להקשות ולהפריכם בטענותיו של המשכנ"י (מבלי להזכירו, ואף מבלי שראה מה שהשיב שהשיג עליו הבית אפרים להצדיק את רבותינו נו"כ השו"ע ומנהגם של ישראל קדושים).

[51] עדותו של של הגר"א בלומענקראץ שליט"א במכתבו מיום ד' י"ב שבט תש"ס.

[52] שו"ת אבן ישראל או"ח סי' ל"ו.

[53] ראוי לציין פה קטע מתוך תשובת החזו"א זצוק"ל להגאון ר' אליעזר מנוח פלצינסקי ראש ישיבת בית ארי' בעיה"ק ירושלים, המודפסת בספרו "שלום יהודה" סי' ל"ג, וז"ל הזהב של החזו"א, "רצוני להעיר, דחובתנו ליזהר בלשוננו בדברנו נגד רבותנו. וקשה הי' לי לשון כ"ת שיחי', ששימש במלת "טעות" נגד הגאון מהרא"ז זצ"ל (הבית אפרים), ויש אפשרות לבאר הדברים בלשון נקיה ומכובדת, כראוי לדבר בפני רבותנו, ולא עוד, אלא שדורות הקודמים השתמשו בבקשת מחילה בעת שכתבו נגד החכם, מפני שכבוד רבם הי' קבוע בלבבם, והיו מדברים ברתת ובזיע. לא כן אצלנו, בקשת המחילה קובע את תקיפות הדעת שהשגתנו נכונה. ומאד מאד צריך התגברות בשעת השגה, שלא ליהנות ממה שאינו צריך ליהנות, רק מגילוי התורה. ואם חובת הלב אין בידינו, אבל בלשוננו בידינו ליזהר", עכל"ק.

גלות אמריקא - ארץ לא זרועה

בשנת תרס"ו החל ההתעוררות הראשונה ע"ד תיקון עירובין ע"י הרב משערפס (פולין) שהשתייך לעדת החסידים, ה"ה הרב הגדול הגאון המפורסם מוהר"ר יהושע סיגעל ז"ל אשר חשף זרוע עוז ויצא בכוחא דהיתרא להתיר הטלטול בש"ק בקצת חלק המזרחי דעיר ניו יארק (איסט-סייד), על סמך היקף הנהרות הנחשבים כמחיצה מג' צדדיה, ומצד ד' יש צורת הפתח ע"י מסילת הברזל הנמשכת בגובה העיר, אשר חוצה את העיר מדרום לצפון, והיא משמשת כמחיצת צד ד'.

בספר "עירוב והוצאה" שי"ל ע"י הרב סיגעל בשנת תרס"ז, מודפסים כמה תשובות שקיבל מגדולי הדור מאירופא שהסכימו עמו ליסודי היתר העירוב, וביניהם שתי תשו' מפוסק הדור הגאון המהרש"ם זצ"ל, שפסק בתחילה להתיר בשעת הדחק, ולאחר שקיבל פרטים נוספים פסק בתשובתו השניה היתר ברור שגם בעל נפש יכול לסמוך עליו. כמו כן קיבל הרב סיגעל תשובה להתיר מהגאון מוהרא"ל הורוויץ אב"ד סטאניסלאוו בעל "הרי בשמים" ומעוד כמה גדולי ישראל באירופא, ולאור זאת עשה הרב סיגעל הלכה למעשה בפועל, ושכר רשות משר העיר להתיר הטלטול בשב"ק.

הבר-פלוגתא של הרב סיגעל הי' הרה"ג ר' יהודה דוד בערנשטיין ז"ל ממייסדי ישיבת ר' יצחק אלחנן, שהדפיס בשנת תרע"א את ספרו "הלכתא רבתא לשבתא" נגד היתר הטלטול בשבת בעיר ניו יארק רבתי, כי לטענתו ישנם בעיר הרבה פלטיות ושאר נימוקים אשר אתו. במשך הזמן, לאחר פטירת הרב סיגעל, במילא נתבטל העירוב במזרחה של העיר, כי רוב היהודים עקרו ממנה והתישבו במערבה (וועסט-סייד).

בשנת תש"ב באסיפת ועד הרבנים דניו יארק רבתי, אשר הוקדש למצב החמור בשעתו של שמירת שבת, העלה הרה"ג ר' חיים ביק ז"ל את הצעתו לתקן עירוב בעיר[54], וכנראה שהצעתו נדחתה ולא הגיעה לכלל מעשה[55].

---

[54] נדפס ב"המסלה" (שנה ז', אייר-סיון-תמוז) ירחון מוקדש לעניני תורה ויהדות, י"ל ע"י ועד הרבנים דניו יארק רבתי, וז"ל בעמוד 18, "הרב חיים ביק לייגט פאר אז מען זאל טראכטען וועגען מאכען א עירוב אין ניו יארק און אויסקלייבען א קאמיטע וועלעכע זאל אויסארבייטען די אלע פרטים".

[55] המתבונן בירחוני "המסלה" מהתקופה ההיא, יתקשה להאמין עד היכן הי' מצב

בשנת תש"ט שוב נתעורר הענין ע"י כ"ק הגה"צ **האדמו"ר רבי שמעון מאמשינוב** זצ"ל, שהרבה פעלים למען תיקון העירוב, ובכל ערב שבת אחה"צ נהג לצלצל אל הרבנים להתעניין על התקדמות הענינים, ומאז לא נח ולא שקט מלעורר ע"ד תיקון העירוב.

במשך הזמן נצטרפו אליו עוד אדמו"רים גאונים צדיקים שהשתדלו במצוה זו, ה"ה כ"ק **האדמו"ר רבי אברהם יהושע העשיל מקאפיטשניץ** זצ"ל, כ"ק **האדמו"ר רבי מרדכי שלמה פריעדמאן מבויאן** זצ"ל, כ"ק **האדמו"ר רבי ירוחם ליינער מראדזין** זצ"ל, כ"ק **האדמו"ר רבי נחום פערלאוו מנאוואמינסק** זצ"ל.

כתוצאה מהשתדלותם, נגשו רבני מאנהעטען להזדקק לענין, וביניהם הרה"ג מוה"ר מנחם צבי אייזנשטאט[56] זצ"ל והרה"ג מוה"ר מנחם כשר זצ"ל[57]. נידון ההיתר בשעתו הי' על כל שטח אי מאנהעטען, כי כבר נסתמו כל הפרצות שבצד צפונית-מערבית של העיר, וגם נתוספו מחיצות העשויות בידי אדם על שפת החוף. בין גדולי הרבנים שכתבו תשובותיהם לעודד ולזרז תיקון העירוב, הי' הגה"צ **רבי מיכאל דוב ווייסמאנדל** זצ"ל.

בשנת תש"י נוסד ה"ועד למען העירובין" במאנהעטען בראשותו של הגאון **רבי יונתן שטייף** זצ"ל, אשר ערך קונטרס "תיקון עירובין" וקיצור ממנו הדפיס בשו"ת שלו (מהר"י שטייף סי' ס"ח).

בשנת תשי"א העיד הגאון מוהרי"א הענקין זצ"ל, "רבים משומרי תורה, **וביחוד מחסידי פולין**, מטלטלים פה בשבת ברחוב, וסומכים על ההיתר של הרב יהושע סיגעל זצ"ל".[58]

בשנת תשט"ז שלח כ"ק הגה"צ האדמו"ר מקאפיטשניץ זצ"ל מכתב אל הגאון הגדול אב"ד טשערנאוויץ, בו כותב לו "מדוע לא השיב לי כתה"ר בדבר העירובין בפה מאנהעטין ניו יארק. שלחתי עוד בהיותי בתל אביב בקיץ העל"ט ע"י ציר נאמן לכת"ר כל התשובות בדבר זה,

---

היהדות באמריקא פרוץ בשמירת שבת, ובשעה ששאר הרבנים נשאו ונתנו באסיפותיהם הצעות שונות לפעול לסגורת החנויות בשבת, ובפרט אלו המוכרים "בשר כשר" וכיו"ב, או אז העלה הרב ר' חיים ביק זצ"ל הצעתו לתקן עירוב במאנהעטען.

[56] הכותב במכתבו (הנדפס בדברי מנחם עמו' י"ז) שנענה בזה להפצרת כ"ק אדמו"ר מאמשינוב זצ"ל וערך אז את קונטרסו "הצעת תיקון עירובין לעיר מנהטן".

[57] הכותב בספרו "דברי מנחם" שכ"ק האדמו"רים מראדזין ומנאוואמינסק זצ"ל זירזו אותו לכך.

[58] נדפס ב"עדות לישראל" עמוד 151.

לפי דעתי נראה, אשר כל ת״ח שיזדקק לברר עפ״י דין תורה״ק היתר להוציא בש״ק מרשות לרשות בפה ניו יארק, יהא בטוח ממזכי הרבים שאין חטא בא על ידו״.[59]

בשנת תשי״ט, לאחר שעברו מספר שנים והענין לא זז ממקומו, לקח עצמו לכך **הרה״ג מוה״ר יוסף דוד מאסקאוויטש מסאסוב** זצ״ל, אשר הדפיס את ספרו ״תיקון עירובין״ ושוב נתעורר הענין ונתקיימה אסיפת וועד הרבנים דניו יארק רבתי ביום כ׳ סיון לדון בענין העירוב.

בשנת תשכ״ב, כשהתאספו הרבנים דאגוה״ר בבית כ״ק הגה״צ אדמו״ר רבי מרדכי שלמה מבויאן זצ״ל לטכס עצה לתיקון עירוב במאנהאטען, העיר: **״זהו ענין של שבת - שבת הוא בחינת נפש העולם, זהו ענין של פיקוח נפש. בדיני נפשות מתחילין מן הצד, כי מחפשים כל טצדקי כדי להקל״.**[60]

כ״ק האדמו״ר מסאטמאר זצוק״ל מנע את עצמו מלהתערב (בפומבי)[61] בפולמוס העירוב, מטעמיו ונימוקיו.[62]

---

[59] נדפס בקובץ ״שפתי צדיקים״ ט׳, שבט תשנ״ז.

[60] מתוך רשימת חתנו הרב מנחם ברייאר שליט״א.

[61] וכך כותב הגרי״ד מאסקאוויטש מסאסוב ז״ל, ״אחר כל אלה שעברתי עיר מאנהעטען לארכה ולרחבה מבית ומחוץ, תכנתי את הקונטרס תיקון עירובין בקיצור גדול, לפי שדבר שאין בו סרכא א״צ מיעוך ומשמוש, ושלחתי אותו לאיזה מהרבנים והצדיקים שליט״א. האדמו״ר מסאטמאר קרא אותי תיכף להיכלו. ומקודם נודע לי שהוא נוטה לשיטת הרבנים המתנגדים לתיקון עירוב בשביל ג׳ דברים אלו, מדוע לא עירבו בירושלים. ואין כאן בי״ד קבוע, ומחלוקת הפוסקים. וכששאל אותי האדמו״ר מ״מ לא עירבו בירושלים? אמרתי, יודע אני מאין מוצא השאלה הזאת אשר התירוצים מהתוסיו״ט בעבור השיור, ובהתפי״ש בעבור הצדוקים שלא הניחו, לא ישרו בעיניהם. וכך אמרתי: ׳רבי, ואם ישאלו דורות הבאים, מ״מ לא עירבו במאנהעטען והוא רה״י מה״ת והי׳ באפשרות להציל רבבות מישראל מחילול שבת באונס וברצון, ויענו ויאמרו, בירושלים הצדוקים לא הניחו ובמאנהעטען הרבנים המתנגדים עכבו׳, והוטב בעיניו. ועל מה ששאלני דאין בי״ד קבוע, עניתי, ׳מדוע אוכלין בשר ויש חשש דנבילה וטריפה׳, ואמר לי תירוץ שאין מגלין וכו׳, ואמרתי ׳שיהי׳ נמצאים בכל דור בע״ב יראי ה׳ בהצטרף גם רבנים יראי ה׳ ויעשו כולם אגודה אחת והוא הבי״ד קבוע׳. ועוד שאלתיו: היכן העירובין דכל עיירות אירופא אשר לדאבון נפשנו חרבו ואין בה איש, ואם לא נחזיק כאן במצות ומנהגים שאחזו בהם אבותינו במס״נ, אז מעט מעט חלילה ישתכחו מן הלב. ואם כ״ק הוא כמתנגד לת״ע, אז יאמר לי ואחזור בי, כי את ה׳ אני ירא לרבות ת״ח וצדיקי הדור, ואני את נפשי הצלתי, שע״י מעשה באתי לזה ואין מרגוע לנפשי. וענה אותי בשחוק קל על פיו, ׳**אינני מתערב בזה**׳, וברכני״. (נדפס ב״המאור״ תשרי תשט״ו).

סיפר[63] הגאון רבי טובי' גאלדשטיין שליט"א[64] ראש ישיבת עמק הלכה, שהרה"ג ר' יוסף דוד מאסקאוויטש שלח מכתב לכל רבני ניו יארק, שהיות והוא זכה בחסדי ה' להיות מהשרידים שניצולו מכבשן

---

[62] הרבה דיו נשפך לאחרונה בביאור טעמים ונימוקים מדוע לא התערב בזה. ומה שברור הוא דבפירוש לא ס"ל טעמם של ראשי הישיבות דעסקינן בשאלת חשש חטאת דאורייתא, משום שהתבטא כמה פעמים בברירות **דלית לן רה"ר בזה"ז**, כפי שנדפס ב"פסקי דברי יואל" (וכן פסק להדיא בשו"ת ויען יוסף או"ח סי' קל"א, קנ"ה). ונציין כאן עדויות נאמנות המסתברות, והם: א) דלא הי' ניחא לי' לסמוך באמעריקא על עירוב שיסודו על מחיצות של גשרי מסילת הברזל וכיו"ב (שלא ע"י צוה"פ שנתקן במיוחד לעירוב), כי לפתע יכולים להשתנות ע"י שלטון העיר ויכשלו בה רבים, ובפרט בשעתו ומקומו בשפל מצב היהדות דאז. ב) בשנותיו הראשונות בארה"ב האדמו"ר מסאטמאר זצ"ל במלחמתו הגדולה נגד פורצי ומהרסי היהדות, שלאחר חורבן איירופא נסיון הציונות היתה בשיא תוקפה, והוא הגבר שעמד בראש המערכה להעמיד הדת תילה, חשש ממחלוקת מיותרת עם ראשי הישיבות נשיאי אגוה"ר שהגיעו לאמריקא לפניו. ובפרט לאחר שכבר חלק קשות על הגר"מ פיינשטיין זצ"ל על כמה ענינים שנגעו לנפשו, שהקיל והתיר, חשש פן יטענו שמחלקותו עם הגרמ"פ הוא ח"ו עליו באופן אישי, והראי' לכך כי את מה שהתיר הוא אוסר ואת אשר אוסר הוא מתיר. ג) ואת ועוד, עצם הדבר שהרב כשר הי' מראשי הוועד לתיקון עירובין, הי' טעם מספיק שלא להצטרף עמו, מחמת שייכותו למזרחי. כל הטעמים הללו בפ"ע וכ"ש בצירופם יחד, היו סיבה מספקת להיות בשוא"ת בענין העירוב דמאנהעטן. ונאמנים עדותם של גדולי תלמידיו ונאמני ביתו החיים עמנו לאוי"ט שעל עירוב הנתקן ע"י צוה"פ בשכונה חרדית וממונים עליו ג' רבנים מובהקים, ודאי הי' שמח על תיקונו. ובענין בי"ד קבוע, כבר כתב הגה"צ מפאפא זצ"ל (שכ"ק האדמו"ר מסאטמאר החשיבו לבעל הוו"אה מובהק ביותר), שאפשר למנות ע"ז ג' רבנים (כפי שהזכיר זאת גם בתשובתו "ויען יוסף" או"ח סי' קצ"ה). ואכן לאחר התייעצותו עם האדמו"ר מסאטמאר השתוקק כל ימיו הגה"צ מפאפא לתקן צוה"פ בשכונתו, אלא שנמנע הדבר מצד בעלי זרוע בידוע. ואגב ראוי לציין הערה נפלאה ששמעתי מת"ח א' בשם כ"ק אדמו"ר ממונקאטש שליט"א, שהמעיין ומדייק היטב בתשב"ץ (ח"ב סי' ל"ז) בשאלה "אם יש חשש עבירה בתיקוני מבואות לתלמיד חכם", יבין דהשאלה היתה אי ת"ח רשאי לתקן בעצמו, או בעינן דוקא בי"ד. דאל"כ כיצד יעלה ספק על דעת השואל שיש חשש עבירה בדבר שלכו"ע שרי וראוי הוא. אלא על כרחך שזה הי' ספיקו של השואל, אי כל ת"ח סגי לכך, או דבעינן מרא דאתרא או בי"ד קבוע דמתא. ועל זה השיב התשב"ץ, חס ושלום, אדרבה גמרא מפורשת היא דתמיהה על ת"ח דאפשר לו לתקן ואינו מתקן. ועיי"ש שמוסיף דברים קשים נגד מי שלבו נוקפו בזה. ועי' בקצשו"ע (או"ח סי' צ"ד אות כ"ד) "צריכין לעשות כל התיקונים ע"י רב מומחה ובקי", ולא הזכיר כלל שצריך לזה רב דמתא או ב"ד קבוע. ועוד שהרי לגבי עניני ממונות מחזיקים היום בתי הדינים דידן כב"ד קבוע, ומאי שנא עירוב.

[63] בעת האסיפה לחיזוק העירוב דבארא פארק ביום ד' ויגש תש"ס בביהמ"ד סערדאהעל בהשתתפות כשלושים רבנים ומו"צ חשובים.

[64] תלמידו המובהק של הגאון רבי אלחנן וואסערמאן זצ"ל, ותלמיד חבר של הגר"מ פיינשטיין זצ"ל.

האש באירופא, לכן כדי להשיב לה' על תגמולוהי עליו, רוצה לזכות את הרבים ע"י תיקון עירוב בעיר, וממי שלא יקבל תשובה עד אחד עשר יום, שתיקתו תיחשב כהודאה והסכמה. לאור זאת נתקיימה אסיפת אגודת הרבנים, אך נבצר ממנו (מהגאון רבי טובי' שליט"א) להשתתף בה. למחרת כששאל את הגר"ם פיינשטיין זצ"ל מה נתחדש אתמול באסיפה, השיב, שהוא הי' מאד נסער ונרגז. ולשאלתו מדוע, השיב הגרמ"פ שכאשר נשא הגר"א קוטלער את דבריו, פתח ספר משכנות יעקב והקריא מתוכו רשימה של ראשונים שלדעתם אסור לעשות העירוב. ועל זה כבר לא יכולתי להתאפק - סיפר הגרמ"פ - והשבתי לר' אהרן, "מה אתם מביאים פה משכנ"י, הרי גם הבית יוסף והמג"א ידעו מהראשונים הללו ולא הכריעו כך להלכה, הלוא כולנו יודעים שהמשכנ"י לא נתקבל למעשה".[65]

הגם שבאיירופא, גם אלו שהיו סמוכים על הוראת המשכנ"י[66] לא נהגו להשחית ולבטל את העירובין שהיו בעיירות ליטא, משום ד"אין בנו כח למחות"[67] ד"אם באנו לעכב לא לבד שלא יצייתו אלא נראה כמשתגעים",[68] אבל פה בגלות החדשה - אמעריקא - שעדיין לא נהוג עלמא הכא היתר פשוט לתקן עירובין, א"כ לדעתם הרי כאן נמצא וכאן הי' הזדמנות להנהיג איסור פשוט לקיים את הוראת המשכנ"י, כי הרי כאן יש בידינו הכח למחות, וכאן יכולים אנו לעכב מבלי שנראה כמשתגעים.

נראה כי בסברא הגיונית זו נתאחדו ראשי הישיבות מצאצאי יוצאי בית מדרשה של וואלאזין, ואליהם הצטרפו רבני ישיבת ר' יצחק אלחנן, ללחום מלחמת חרמה נגד תיקון עירובין.

וז"ל "הפרדס" (חוברת ג שנה נג): "הגאון הנודע הרי"ד סולוביציק מבוסטון הצהיר: "**אני מתנגד לתיקון עירובין**, ועירוב באמריקה - משמעותו: ביטול איסור ההוצאה בשבת. מלבד סיבות שונות יש לי

---

[65] עדות שמענו מפי הרב י"ב שליט"א, מראשי העסקנים החשובים של היהדות החרדית, וז"ל, "שאלתי את רבי אהרן (הגר"א קוטלער זצ"ל), הרי בפולין הבית אפרים הי' הפוסק, ואף אחד לא פסק כהמשכנ"י. והשיב לי רבי אהרן בארשת חיוך על שפתיו, "הרי אנחנו נכדי ה"קרן אורה" (אחיו של המשכנ"י) ומוטל עלינו חובה לחזק את קרובינו". על כך השבתי חזרה בתמיה, האיך יכולים לכוף את כלל ישראל שאינם צאצאיו לנהוג עפ"י פסקו. ולא ענה על זה דבר".

[66] עי' בביאו"ה סי' שמ"ה ד"ה וי"א.

[67] מ"ב סי' שמ"ה ס"ק כ"ג.

[68] ערוך השולחן או"ח סי' שמ"ח סעי' י"ח.

גם טעמים שבהלכה שבגללם אינני יכול לתת הסכמתי לתיקון עירובין".[69]

ברם, פוסק הדור דארה"ב הגאון האדיר מוהר"ם פיינשטיין זצ"ל לא סבר כמוהם שהסיבה שפסק המשכנ"י לא נתקבל הוא מחמת דלא הי' ה"כח למחות", אלא משום דמנהג ישראל היא שקבעה מאז ומקדם את ההלכה,[70] וכדעת הבית אפרים ש"**אין לערער ולהרהר אחר המנהג כלל**", וכמוכח מתשובתו (או"ח ח"ה סי' כ"ד) דבמקומותינו נהגו **כדין ודאי** כשיטת רש"י דבעינן ס' ריבוא, וחוזר ע"ז כמה פעמים בתשובותיו דנהגינן להקל.[71]

אך עכ"ז הגר"ם פיינשטיין זצ"ל החמיר כידוע (לאו מטעמייהו) ולא הצטרף לדעת הרבנים המתירים, מחמת הבדל יסודי אחר שביניהם. דהרי חזינן יסודם של גדולי הרבנים מהדורות הקודמים דנקטו כדעות המקילין בעירוב[72], ואילו מהלך הוראותיו של הגר"ם פיינשטיין זצ"ל בדיני רה"ר לגבי עירובין הוא לחומרא,[73] כי הם מהלכתא רבתא לשבתא, וחומרותיו הכלליים בהלכות שבת הרי ידועים הם.

---

[69] "לא הי' ניחא לי' לרבנו [הרי"ד סולובייציק מבוסטון] מענין עשיית עירובין לעיירות, כי אמר, שבשעה שנחלקו הגאון בעל משכנות יעקב עם הגאון בעל בית אפרים אם נכון הדבר לסמוך על דעת הסוברים דבעינן ס' רבוא לשוויא רשות הרבים דאורייתא, היתה דעת הגר"ח מוואלאזין ז"ל נוטה לדעת המשכנות יעקב, שאינו מן הנכון לסמוך על זה" ("נפש הרב" להר' צבי שכטר עמו' ק"ע). ועי"ע בהערה 26 דלעיל.

[70] ולתשומת לב שבחידושיו להחמיר הדגיש שאופן הנידון בימינו בארה"ב לא הי' בו "מנהג" באירופא להתיר.

[71] באו"ח ח"א סי' קל"ט ד"ה אבל למעשה. ושם ד"ה ולכאורה מוכח. ושם ד"ה ענף ו'. ובאו"ח ח"א סי' פ"ז ד"ה הנה כשהיו. וביו"ד ח"ב סי' ג' ד"ה הנה בדבר.

[72] "עלינו לחפש בחורין ובסדקין אחרי פתח היתר, כדי שינצל מחילול שבת ח"ו" (שו"ת מהרי"א הלוי ח"ב סי' ק"ח), ועי"ע לעיל הערה 34 הוראות החידושי הרי"ם ונפש חיה.

[73] כמה מחידושי האג"מ לחומרא הם לא כפי שנקטו להלכה שאר הפוסקים שלפניו, ולרוגמא בדין ס' רבוא שנקטו הפוסקים להצריך את הס"ר להיות בוקעין באותו "רחוב", כמבואר בשו"ת משכנ"י בדעת המחבר, ובאשל אברהם (סי' שמ"ה) ובשו"ת מהרש"ם (ח"ג סי' קפ"ה) ובשו"ת דברי מלכיאל (ח"ד סי' ג') ובשו"ת מנחת אלעזר (ח"ג סי' ד'), כפי שנתבאר בארוכה בתשובת נכדו כ"ק אדמו"ר ממונקאטש שליט"א). ואילו בשו"ת אג"מ חידש להחמיר גם ע"י צירוף הס"ר של "כל רחובות העיר" יחד, ואע"פ שהגר"ם פיינשטיין עצמו כתב שדבר חידוש הוא, ואפילו שהוא עצמו לא פסק כן בתשובתו כשלשה חדשים לפנ"ז (באג"מ סי' ק"ט) אלא כתב בפשיטות "וגם הא דנוא יארק וברוקלין **יש אולי מקומות שהם רה"ר** דאורייתא,

לאור כל הנ"ל יסיק כל אחד, שרק אלו הנוקטים כהמשכנ"י (חוששני לחטאת) הי' להם מקום לומר על הטלטול בעירוב שיש בו משום "חשש חילול שבת". אבל הגר"ם פיינשטיין לדרכו בקודש, אע"פ שסבר דיש להחמיר, עכ"ז לשיטתו אין מקום כלל לדון ח"ו את המטלטלים בעירוב כמחללי שבת[74] ר"ל, וכדחזינן מפורש בתשובתיו דאף שלא הצטרף להרבנים המתירים, ברם הקפיד להדגיש שהוא מכיר בדעתם והרשות בידם[75] לתקן העירוב כי טעמי ההיתר הם

שהולכין שם ס' רבוא, ואם בנוא יארק אפשר שאינו דאורייתא מצד היקף המחיצות לבד הגשרים, מ"מ בברוקלין אפשר יש מקומות שהם רה"ר", עכ"ז הכריע אח"כ עפ"י חידושו זה ופסק לאסור.

[74] וע"כ רבים תמיהים ושואלים על הסתירה שבין שיטתו לבין חתימתו על הכרוז שנתפרסם ע"י אגודת הרבנים וזו לשונה: "במושב אגודת הרבנים שהתקיים ביום ד' פ' בהעלותך ח"י סיון תשכ"ב, הוחלט להודיע ברבים את ההוראה שיצאה מאגוה"ר זה כבר, שאי אפשר בשום אופן לתקן עירוב במאנהעטען, ואסור לטלטל במאנהעטען אף אחר התיקונים שעשו, או שיעשו, איזה רבנים. וכל מי שיסמוך על עירוב במאנהעטען יחשב למחלל שבת" עכ"ל. כרוז זה נתפרסם בחתימת הגר"א קאטלער והגר"ם פיינשטיין זצ"ל ועוד. ועל כך מקשין העולם, הרי תוכן כרוז הנ"ל סותרת את שיטתו שחזר עליה האג"מ בהרבה תשובותיו? דבשלמא חתימת הגר"א קאטלער זצ"ל מובנת היטב לשיטתו המבוססת על ה"חוששני לחטאת" של המשכנ"י, אך הגר"ם פיינשטיין הרי כתב מפורש שדעתו אינו כן? אמנם יש לציין, שהגר"ם פיינשטיין מתייחס באג"מ לכרוז זה באופן המעורר תשומת לב, כי זהו לשונו (ביו"ד ח"ג סי' קס"ב ד"ה הנה התשובה, "בי"ח סיון תשכ"ב נתאספו הרבנים באגוה"ר בראשותו של הגאון הגר"א קאטלער זצ"ל וראשי הישיבות והודיעו ברבים שא"א בשו"א לתקן עירוב במאנהעטען ואסור לטלטל אף אחר כל תיקונים שעשו ושיעשו איזה רבנים", עכ"ל. הרי שהעתיק מילה במילה מתוכן נוסח הכרוז הנ"ל מבלי להזכיר את עיקר תוקף האיסור הנוכר בו, דהמטלטל יחשב למחלל שבת, ר"ל. זאת ועוד, מה שהגר"ם פיינשטיין מצא לנחוץ לציין שהאסיפה והודעה לרבים היתה "בראשותו" של הגר"א קאטלער, אומרת דורשיני. ובפרט שנקודה זו חוזרת על עצמה גם בכרוז אגוה"ר בחתימת הנשיא הגר"ם פיינשטיין משנת תשל"ט, בה מוזכר שהאסיפה בשנת תשכ"ב היתה "ביוזמתו" של הגר"א קאטלער. דמאי נפ"מ אם זה הי' בראשותו ומאי קמ"ל שזה הי' ביוזמתו, הרי סוף סוף כל קוראי הכרוז רואים תחתיה מיד את חתימתו הראשונה של הגר"א קאטלער זצ"ל. ובאמת ענין זה הוא א' מכמה הפליאות הדורשים מחקר רב (כי הטענה שכל הצטרפות הגר"ם פיינשטיין בחתימתו על הכרוז הנ"ל הי' מפני כבודו של הגר"א קאטלער, עדיין אינה מתיישבת כל צרכו) ועוד חזון למועד, כי אין מקומו במאמרנו הנוכחי, ועי"ע להלן בהערה 78.

[75] ביום כ"ט אייר תשכ"ב, יצא מכתב מהרבנים ראשי וועד העירוב דמאנהעטען וזה לשונם, "אחרי שהתייעצנו עם שני גאוני התורה וגדולי ההוראה הגרים במנהטן, הגר"ם פיינשטיין שליט"א והגרי"א הנקין שליט"א" ע"ד התנאים שנכתבו ע"י הגרי"א הענקין (הנדפס שם עמו' י"ד-ט"ו) ע"כ באו לידי החלטה לתקן העירוב בפועל ע"י אותם התנאים. ויש לשים לב שתאריך זה הי' י"ח ימים בלבד קודם יציאת הכרוז הנ"ל מטעם אגוה"ר, ועי' בהערה דלעיל.

מרובים ויש להם על מה שיסמוכו, ולכן אינו מוחה בהמתירים.[76] ובהא נחתינן ובהא סלקינן בס"ד.[77]

ומכאן מודעה רבה, שכל מטרת קונטרס זה אינה אלא לבאר ולהבהיר את שורשי שתי המסורות שהתחילו להתחלק לפני כמאתיים שנה, כדי שיוכל כאו"א לשאול את עצמו, לאיזה מסורה הוא ואבותיו שייכים. וכל המקדש שביעי כראוי לו, איש על מחנהו ואיש על דגלו, ינהג עפ"י מסורת אבותיו ביסוד ושורש מחלוקת לשם שמים זו, **שסופה להתקיים** עד ביאת משיח צדקינו בב"א.

---

[76] "ביארתי באורך שודאי יש טעמים גדולים להתיר לתקן במאנהעטען, אבל כיון שיש גם טעמים להחמיר כפי שביארתי שלא מבורר מנהג נגדם ומצד החשש שלא יתירו במקומות שא"א לתקן כדהוכחתי מירושלים, איני רוצה להצטרף להמתירים, אף שאיני מוחה בהמתירים, מאחר שהטעמים להתיר מרובים, ומצד החשש שהוכחתי מירושלים, בדיעבד בשיערבו הרי יהי' מותר, וכיון שהם סוברים להתיר אף אחר שראו מה שכתבתי באג"מ סי' קל"ט, בודאי הרשות בידם לעשות כמו שהם סוברים, ובעלי נפש יראי ה' שיחושו להטעמים להחמיר שכתבתי לא יטלטלו" (הפרדס, שנה ל"ג חוברת ט', תשי"ט).

"כבר אמרתי שאין בידינו למחות ביד המקילין, וכשיתקנו הרי יהי' מותר לאיזה שיטות. גם הם רבנים גדולים ומי ימחה בהם מכיון שסוברים לפי הכרעתם שיכולין לתקן, והם ראויים להוראה. אבל אני בעצמי איני יכול לסייע בזה... אבל רבנים הסוברים שיש לתקן, רשאים לעשות כמו שהם סוברים" (אג"מ או"ח ד' סי' פ"ט).

"שכתבתי שאני אוסר, כדביארתי באריכות בספרי (אג"מ ח"א דאו"ח סי' קל"ט) אבל אין בידי למחות כשנמצאו רבנים שראויים להוראה שאף שראו מה שכתבתי אם מ"מ הם מקילין" (אג"מ יו"ד ג' סי' קס"ב).

[77] ואל יתמה הקורא מדוע לא המשכנו את השתלשלות פולמוס העירוב מכאן ואילך, כי הפולמוס שהתרחש בפרשת העירוב בברוקלין (תשל"ט - תשמ"א), הי' מעורב בכמה וכמה מעשי זיוף והונאה בנוסחאות הכרזות ובחתימות הרבנים, וה' הטוב יכפר, ואכהמל"ב, ומטרתנו במאמרנו הנוכחי זה הוקדש כולו לבאר ולהבהיר דעתם של גדולי ישראל זצ"ל משתי המחנות לשבטיהם.

תיקוני זוהר (תיקון כ"ד)

בראשית - יר"א שב"ת (ובה) שבתותי תהי דחיל. יר"א תור"ה יר"א ברי"ת. כמה דצריך נטירו דברית, שלא יעול ליה ברשו נוכראה. כגוונא דא צריך בר נש נטירו דשבת, דלא לאפקא מרשות היחיד ויעול ברשות הרבים.

רשות היחיד איהי שכינתא, רחבו ד' ואינון יקו"ק ובהו עשרה יוד קא ואו קא.

רשות הרבים נחש אשת זנונים, סם דאל אחר, דאיהו סמא"ל, ואיהו כללא דע' אומין, ואיהי חללה זונה, ובעלה חילול שבת איהו. בגין דא מאן דאפיק* מרשות היחיד לרשות הרבים חייב סקילה.

עירוב איהו עמודא דאמצעיתא* וביה מטלטלין מבית לבית, דאינו שכינתא עילאה ותתאה. ועלייהו איתמר את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו, דא מקדש יו"ד.

---

*מאן דאפיק והיינו טעמא נמי דמעיל מהרה"ר להר"י מכנים מול נקודם, את מקדם ה' טמא, כמ ישראל הנצולת לגוי נרגון. (כסא מלך)

עירוב איהו עמודא דאמצעיתא* וכמ"ש (לעיל תיקון כ"ו דף נב) מיהו עירוב דילה מסטרא דימינא ומשלמא, דתינו ע"כ ר"ו להיינו מסד וגבורה, ועי"ש בניתורנו להיינו סוד תפארת עמודא דמצעיתא מסטרא דמות ו' של הוי"ה עי"ש. (באר לחי רואי)

תיקוני זוהר (בהקדמה)

ו' דא קורה ועמודא לסמוך עלה כית...ואינון ב' מלכות. **י' יסוד** ספירה תשיעאה, דאיהו סומך גאולה לתפלה, וביה סומך ה' לכל הנופלים... ואיהו **עירוב*** דישפיל ביה הקורה, אם היא למעלה מעשרים, דאיהי יו"ד דלעילא מב', דאיהו כ' כתר איהו עילת העילות על כולא, דלית עינא שליט עליה.

ואיהו עירוב* כי היסוד ים בו כח להמשיך הטיפה מפילו מן הכמר, ונקרא עירוב על שם שבו מתקפיס ומתערבים כל המורות. ולקמן דף ס"ע. כתב עירוב היא תפארת, וביה מטלטלין מבית לבית, דתינו שכינתא עילאה ותתאה, הנה גוף ובית חד הוא, כי התפארת מושך מבינה ונותן לבית מלכות ע"י היסוד, ולכן עיקר העירוב למלכות היא היסוד, כי דרך בו כל הנחלים הולכים אל הים ובו מתערבין כל הכוחות. (כסא מלך)

ואיהו עירוב* הקורה וכו'. ג"כ ולכן תמכו בירושלמי, שהעירוב נתקן משום שלוש לקרב השכינות, שהם הב' הסי"ן ע"י הקורה, שהיו ומ"ו. (אור ישראל מקאזניץ)

לקט מילי דחסידותא
בהשקפת העירוב

באר מים חיים

עירוב מורה שהוא לערב ולקשר כל בחינות המדות שהם בחינות דין ורחמים. אשר האפיקורסים אומרים מי שברא זה לא ברא זה, מי שברא טוב לא ברא רע, מי שברא אור וכו' כנודע. וערוב ידוע מכוונת האריז"ל שהוא ע"ב רי"ו, ע"ב מספר חסד ורי"ו מספר גבורה, ועשה שלמה משניהם תיבה אחת להכחיש אמונות הכוזבות, וליחד שמו יתברך בכל המעשה, הן בחסדים הן בדינים, כי כולם מא-ל אחד נתנו ואין יחיד כיחודו, ועי"ז מתכללים הדינים בחסדי ה', ויורד רוב ברכה ושפע מחי העולמים ב"ה לכל העולמות עליונים ותחתונים. וע"כ אמרו אליו, בני אם חכם לבך, כי תיבת חכם מורה על יחוד עשר ספירות הנזכרים, כי הכ' מורה על כתר עליון והמ' על מדת המלכות, שאותיות הללו נתונים בראשיהם, והח' מורה על שמונה ספירות אשר ביניהם והמיחדם הוא הנקרא בשם חכם, כי זה הוא החכמה האמתיית ליחד ולחבר ארץ לשמים לקשט את הכלה בחינת חכמה תתאה וחכמה עילאה ליחד הכל לאחד.
(פ' יתרו, אופן ג')

כליל תפארת

"...לצורך קדושת שבת צריכים לבית, שאסור להוציא ברשות הרבים. ושלמה תיקן עירובי חצירות, שלא יהי' דומה כלל לרה"ר, לפי שבשבת עולים כל

העולמות למעלה ראש, לרה"י, יחודו של עולם, שאין להחיצונים שום שליטה, וכמו כן אנחנו כאשר אנו צריכים להמשיך קדושת שבת למטה, בכדי שיתייחדו כל העולמות ויעלו למעלה ראש, צריכים שהשכינה תהי' בבחינת בית. והנה מצינו באברהם שגם אחר נסיון העקידה קראו הר, כמ"ש בהר ה' יראה, וכן יצחק קראו שדה, ועי' בפע"ח שכתב שבשבת יש חילוק ג"כ בין שדה לבית, ויעקב זכה לבית, ויקרא יעקב שם המקום בית אל, ליחד השכינה הקדושה עם דודה בבחינת בית...לכן זכה לשמור שבת בשמירה מעולה בקדושה עילאה, ולכן זכה לנחלה בלי מצרים".

(פ' ויצא)

בעל חידושי הרי"ם

"מחלוקת של קורח נקרא 'חצרות', שאמרו חז"ל בשעה שתיקן שלמה המלך ע"ה עירובי חצרות יצאה ב"ק ואמרה אם חכם בני וכו'. וקשה מה חכמה יש בעירובי חצרות. ונראה דחכם עיניו בראשו ורואה תכלית כל דבר, וכשאדם דבוק בצדיק אמת, יכול הוא לעלות למדרגת הצדיק. וזה תיקן שלמה המע"ה שלבזיית שיש בידי אחד יכולים להצטרף אנשים הרבה ולטלטל בכל המקומות וכולם לא' נחשבים. ובקרח כ' ויקח ותרגום ואתפלג, שנחלק משאר השבטים ולא הודה בזה שאדם יכול לדבק בצדיק ולהגיע עי"ז למדרגתו אלא לדעתו כל א' הוא כפ"ע. נמצא לא הודה בעירוב ונשאר חצרות בלי עירוב, פי' כמו בתי החצרים שאין להם חומה, לפיכך נקרא מקום מחלקותו חצרות.

(שיח שרפי קודש ח"ב)

דרך אמונה

"...זה הי' מחלוקת קרח, כי כל העדה כולם קדושים באומרם שעיקר מעשה העבודה לעשות המצוה כנאמר בתורה [שבכתב], ואין לאדם להוסיף שום מדילי' שום חסידות וגדרים וסייגים, כי בתורה כתיב לא תוסיפו, ואין להוסיף על מאמרו יתברך, וגם אם התורה צריכה עוד ע"י תושבע"פ חוץ התושב"כ א"כ אין לנו תורה אחת רק שני תורות...וע"ז רמזו באומרם כולנו שמענו בסיני, כלומר כפי ששמענו כן אנו צריכים לקיים [ולא יותר]. אבל באמת הדברים שתושבע"פ נחלקים לד' ענינים, א' דברים שהם מדאורייתא מ"מ נקרא' דברי

סופרים, כגון דברים הנלמדים בי"ג מדות שהתורה נדרשת בהם... ב' הלכה למשה מסיני, זה נקרא ג"כ תושבע"פ... ג' דברים שהם לגמרי מדרבנן... ד' דברים שגזרו רבנן משום סיג וגדר למצות התורה, כמו... עירובי חצירות, משום שרומה לדה"ר ושאר הרבה גזירות חכמים משום סיג וגדר... ובמדרש רבה פ' תולדות כתב ז"ל, וישמור משמרתי מצותי חוקותי ותורותי, ר' יוחנן אמר אפי' עירובי חצירות הי' אברהם יודע, תורותי, שתי תורות, שקיים אפי' מצוה קלה שבע"פ. שקרח אמר, שעיקר הוא אמונת השי"ת [רק] במה שכולנו שמענו בסיני, בדבר זה שוה כל קהל...שבתוכם ה' ומאמינים בו יתברך וא"צ לשום תורה יותר... כולנו שמענו בסיני אנכי ולא יהי' לך ואנחנו חזקים באמונתו יתברך ואין צריכים שום חיזוקים יותר, ומשרע"ה השיב להם, כי ...זולתם לא תיתכן האמונה".

(פ' קרח)

"בשכבך תשמור עליך, יש כאן אותיות שבת, ותשמור רמז לשמור, והע' של עליך רמז לעירובין, היא מחיצה המפסקת בין רשות היחיד לרה"ר, להפסיק נגד הקליפות ומדת הדין".

(שם, פ' ויקהל דרושים לשבת)

"בשעה שתקן שלמה עירובין אמרו חז"ל וכל נתיבותיה שלום, שע"י עירובי חצירות בא שלום, עי"ש. רמזו בזה כי שבת קודש משפיע השי"ת קדושתו בכל העולמות, עד שכל העולמות באין בשורשן ובכלל האחדות, כמבואר בזוהר שב"ת רזא דאחד דאתחדא רזא דאחד וקוב"ה ואורייתא וישראל מתאחדין באחד, לכן בא זה לישראל באיסור מרשות לרשות ושלא לישא ברה"ר, כי אז אנחנו צריכים להיות הכל בכלל האחדות, לכן מערבין עירובי חצירות שכל ישראל יתאחדו ברזא דאחד בשמא דקוב"ה דאיהו שלים ושבת מורה ג"כ על שלום כמ"ש בזוהר, לכן גורם האחדות שמתאחדין ישראל באתרבקן בשורשן דשמי' שלום מושך עליהם השפע של שלום ונעשה שלום ביניהם, ועי"כ הי' שיך לשלמה שיתקן עירובין כמ"ש אשר לשלמה מלך שהשלום שלו.

(שם, פ' ויקהל דרושים לשבת)

אמרי נועם

"...ידוע מדברי האריז"ל לכוין בברכת רופא חולי עמו ישראל, ר"ת גימטרי' רפ"ח שהיא המתקה להמשיך רפואה, כי הוא גימ' חס"ד גבור"ה, להמתיק

הגבורות בחסדים המרומז בפסוק ויעבו"ר ה' על פניו שהוא ע"כ רי"ו, והוא בבחינת עירו"ב המבואר בספרים אשר בחינת יעקב מדת התפארת הוא בבחינת עירוב של עירובי מבואות, ובחינת יסוד יוסף הוא בבחינת עירובי חצירות, עי' בליקוטי תורה. ע"כ בבוא יוסף אל יעקב נמשך המתקה של ע"ב רי"ו להמשיך הרפואה המרומז בר"ת בברכת רופא חולי עמו ישראל גימ' עירו"ב.

(פ' ויחי ד"ה ויגד ליעקב)

ייטב לב

ויבא יעקב שלם עיר שכם וגו' ויחן את פני העיר. במדרש, נכנם בע"ש עם דמדומי חמה מבעוד יום, ששמר את השבת. ופי' בנזר הקודש דדריש ויחן לשון מנוחה, את פני העיר כמשמעו לפני העיר, וקבע שם תחומין עיי"ש.

ואני בעניי בעת בשרתי צדק בקהל רב בשבת שובה בין כסא לעשור לעודר לבב אנשי העיר לתקן עירובי חצירות, להציל העם ממכשלה היוצאת מתחת ידם באיסור הוצאה בשבת בשוגג, אמרתי בזה הפסוק רמז מוסר לענין זה, עפ"י מה דקיימ"ל ביו"ט של ר"ה שחל בשבת אין תוקעין בגבולין, ומסיק דהטעם משום שמא יטלנו ויעבירנו ד' אמות ברשות הרבים, וה"ט דלולב וה"ט דמגילה דאין דוחין שבת.

ועתה נחזי אנן, אם באלו ג' מצות שופר לולב ומגילה החביבות, שאינן אלא פעם א' בשנה, וחובה עלינו מן התורה, שגם מקרא מגילה מצאו חכמים סמך מן התורה מדכתיב כתוב זאת זכרון בספר, ובה"ג מונה אותה בין המצות, ועכ"ז בטלום חכמים מאת כל ישראל לבלי לקיים מצות אלו כשחל זמן בשבת, משום שמא יטרד וישכח ויעבירנו ד"א ברה"ר, או מרה"י לרה"ר כמבואר ברמב"ם הל' שופר, וכ"ז למען לעשות תיקון וגדר ומשמרת לבלי עבור על איסור הוצאה של שבת, ממנו נקח ונלמוד איך חובה עלינו לעשות תיקון עירובין למען לא יכשלו באיסור הוצאה בשבת בשוגג.

ועפי"ז אני אומר שיעקב תיקן להם עירובי חצרות לבלי יכשלו בענין הוצאה, ויצא לו זה מכח מה שתקנו חכמים לבטל מצות שופר לולב מגילה מה"ט. וזה שאמר הכתוב ש'ל'ם' ר"ת ש'ופר ל'ולב מ'גילה, שבא לשום לב על מה שתקנו לבטל בשבת אלו הג' מצות החביבות, והבין הטעם משום שמא ישכח ויעבירנו כו' (כי הם [האבות] השיגו וידעו כל מצות דרבנן) לכך ויחן את פני העיר,

שתיקן עירובי חצירות בקצה העיר דהיינו פני העיר.

(ייטב לב, פ' וישלח)

ישמח ישראל

"וענין עירובי חצירות עפ"י דרכי העבודה היא ע"ד שכתב המגיד הגדול הקדוש מהרד"ב ממעזריטש זצללה"ה על פסוק עשה לך שתי חצוצרות, היא חצי צורות. ולפי קטן שכלינו כוונתו נ"ל כנסת ישראל עם דודה, שהם כחצי צורה כל אחד ואחד לבדו. כביכול כבודו לפי רצונו ית"ש ע"י התדבקותו בתאומתו - כנסת ישראל, כי אין מלך בלא עם. והנפש החיוני משתוקקת ג"כ לבוא למקור מחצבתה, ומחצבתה היא מתחת כסא הכבוד, כמאחז"ל נשמותיהם של ישראל חצובים מתחת כסא כבודו, עד שהכל נכלל באחדות ונשלם בצורה שלימה. וזה שאו מנחה ובואו לחצרותיו, שכל נפש ישראל משתוקק לשאוף להשורש להחצי צורה שתתמלא צורתה, וע"י המנחת ערב ר"ל מה שיודע שאין נוגה לו והוא בחשכות, וכ"ש משאת כפי מנחת ערב, ע"י ההכנעה זוכה לבוא לחצרותיו ולהדבק בחצי צורה העליונה. וע"י הופעת אור נועם יקרת שב"ק אות האמת ממילא יוכל לדבק בדביקות נפלא בהמקור האמת ונשלמה הצורה שלימה... וזה ענין עירובי חצירות, שגובין פת מכל בני חצר וכאילו הכל דברים באותו מקום הפת, כמאחז"ל (עירובין מ"ט) דעת האדם נמשך אחר פתו, ומערבין דעתם ועושים כולם אגודה אחת לעשות רצונו בלבב שלם ולזכות לאור השב"ק להתאחד א"ע בחצי צורה העליונה.

(פ' ראה)

מעדני מלך

"איתא בגמ' שבת (פרק במה מדליקין) כתיב ויחן את פני העיר, רב מטבע תיקן להם ושמואל אמר שווקים תיקן להם. ולכאורה הוא משולל הבנה, וכי יעקב אבינו ע"ה הי' מתקן מטבעות או שווקים וכדו'. אלא נ"ל דהענין הוא כך, דהנה מובא בספה"ק דיש ג' מיני שמירה להנפש וגם להגוף בכלל ובפרט... ועירובין שיש בכל ערי ישראל הוא שמירה לכל אנשי העיר שתנצל כל העיר מן השדים ומן המחבלים... ושמואל אמר שווקים תיקן להם זו מצות עירוב... א"כ לא ירא [יעקב] ממנו [מעשו] עוד, כי יש לו על מי לסמוך לשמור אותו מכל פגעים רעים לא יארע לו שום דבר רע כלל".

(פ' וישלח)

חוט המשולש

שי לאות ולמזכרת במסיבת מלוה מלכה

לכבוד העסקנים החשובים הי"ו

לרגל חגיגת

שלש שנים להקמת העירוב

פה עירנו בארא פארק יצ"ו

מוצש"ק "ויחי" תשס"ג לפ"ג

בעז"ה

מוצאי שבת פר' ויחי תשס"ג לפ"ק

ברוכים הבאים בשם ה' ידידינו היקרים עסקנים נאמנים
כל אחד בשמו הטוב יבורך הי"ו

זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו במלואת ג' שנים אשר זכינו לברך על המוגמר להיות שלוחי דרבנן גדולי ומאורי דורינו החיים אתנו לאוי"ט, בהקמת העירוב המהודר בעירנו עיר ואם בישראל בארא פארק יע"א, כמו שנהגו מאז ומקדם בכל תפוצות ישראל במשך הדורות.

מה יפה ונמלצו לחיך דברי כ"ק מרן הגאון הצדיק אבד"ק סערדאהעלי שליט"א לדמות בוני, שומרי, מקימי, מחזיקי, ועסקני העירוב לאנשי צבא, אשר אף שיש דרגות שונות החל מפקודי המלך ועד לרוכבי הסוסים ועל כל אחד תפקידו המיוחד לו, עם כל זה אין ספק אשר כדי למלאות רצון המלך בשלימותה ולנצח המלחמה, צריכים בפרטיות לכל הכוחות ולכל דרגות פקודי הצבא, כמו כן אצלינו שכדי לנצח על מלאכת בית ה' היה צורך לאחד את כל הכוחות המסייעים בממונם והעסקנים בגופם, וכל אחד בחלקו הן במלאכת הבני' הן בהשתדלות אצל הרשיות הן חברי שמחים לשומרו והן כותבי בירורי ההלכות, כל אחד קובע ברכה לעצמו ונוטל חלק בראש בתרומתו להבאת העירוב על תלה. כה לחי!

ע"כ שמחה גדולה לנו לחגוג "כינוס עסקנים" בבחי' איש את רעהו יעזורו ולאחיו יאמר חזק, ולהביע הכרת טובה מעומק נפשינו ביום מלאות שלשה שני חזקה כולם שוין לטובה מיום שנגמר בכי טוב הקמת העירוב על העיר כולו, יום הנחרט באותיות זהב בתולדות ההסטורי' של בארא פארק, שב"ק ויחי שנת תש"ס לפ"ק.

והשי"ת יעזור שבזכות מצות קדושת שמירת ועונג שבת של אלפי בני ישראל הדרים בעירנו, נזכה לברכת והאכלתיך נחלת יעקב אביך נחלה בלי מצרים, וימלא ה' כל משאלות לבנו לטובה ולברכה, ונזכה להרחיב גבולי הקדושה ושיתקדש שם שמים על ידינו בביאוג"צ בב"א.

בהוקרה ובברכה

וועד העירוב דבארא פארק

מתוך דברי כ"ק הגה"צ אבד"ק סערדאהעלי שליט"א

שב"ק פ' ויגש תשס"ג לפ"ק

שמעתי מאיש מסוים נאמן עלי כבי תרי, שכ"ק מרן מהר"א מבעלזא זי"ע אמר אליו פעם אחד, כמה חדשים אחר שעשה איזה פעולה, שהבעש"ט אמר שאם איש יהודי עושה דבר שלא כהוגן הרי סוף כל סוף לאחר שעובר איזה זמן מתחרט (וכמאמר חז"ל רשעים מלאים חרטה), ואמר בקדשו שכבר עברו איזה חדשים וב"ה איך האב נישט קיין חרטה.

ולעניינו, בשבת זו [פרשת ויגש אליו יהודה] נשלמו שלשה שנים [שני חזקה] מאז נגמר העירוב המהודר דעירנו, וכבר נכתב והודפס כל הצדדים בזה וראיתי כולם, וב"ה שאין לי חרטה, ואדרבה צר לי על אותם מקומות שלעת עתה עוד לא תיקנו כן עירובין כתקנת חז"ל למנוע חילול שבת ושיוכלו לקיים מצות עונג שבת כראוי, וגם הוכח בעליל שכל החששות שהמציאו שימשכו על ידי זה לפריצות וכדומה הרי נפרכו לגמרי, וב"ה אין פרץ ואין יוצאת ואין צוחה ברחובותנו, אשרי העם שככה לו.

בעזהשי״ת

בשורה טובה

הננו להודיע לתושבי הרחוב שיחיו כי

לקראת שב״ק הבעל״ט וחג הסוכות **תקננו עירוב**

העירוב מתחיל מ 44 st 1401 עד 44 St 1560 ומ 15 Av 4301
עד בערך 15 Av. 4406 במקום המסומן על הרחוב

העירוב נעשה ברשות ובידיעת כל הרבנים הגאונים שליט״א
הדרים בתוכו

צורות הפתח נעשו בהשגחת
הרה״ג ר׳ אשר עקשטיין שליט״א
דומ״ץ ק״ק בעלזא

אודות שאלות בדבר אלו שאינם רוצים בערוב, שאלנו את פי
הרה״ג ר׳ יחזקאל ראטה שליט״א אבדק״ק קארלסבורג
ועשינו כהוראתו

בדבר פרטים אפשר לפנות
לאפרים בלומענבערג 917 273 1816

שבתא טבא ומועדים לשמחה
וועד העירוב

בעזהשי"ת

בשמחה רבה הננו להודיע לתושבי שכונתנו שיחיו כי חפץ ה' בידנו הצליח ולקראת שב"ק הבעל"ט

הרחבנו גבולי העירוב

העירוב מקיף רחובות 44 St. 43 42 41 40 מ 13 Ave. (ולא עד בכלל) עד מעבר לרחוב 15 Ave. (ו עד בכלל) וגם העוועניוס בנתיים 14 15 במקומות המסומנים על הרחוב

העירוב כולל בתחומיו גם הקהלות קדושות דלהלן: אמשינוב, באיאן, בעלזא (43 סט), גארליץ, גור (שפת אמת), לעלוב, לינץ, נטעי גבריאל, סערדאהעלי, קאלוב, קאסאני, ראדומישלא.

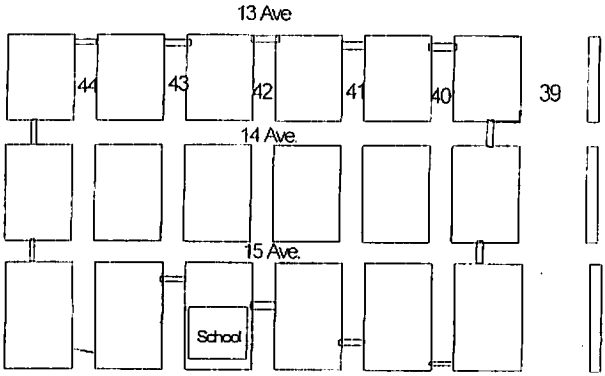
ונעשה בהתיעצות וברשות
הרבנים, הדיינים וראשי הק"ק הנ"ל
הדרים בתוך תחומי העירוב

צורות הפתח נעשו בהשגחת רבנים מומחים בהלכות עירובין ונבדקות כל שבוע ע"י ועד העירוב. טעלעפאן 1816 273 (917)

צורות הפתח נבדקו בשבת זו (נת תש"ס לפ"ק) על ידי

הרה"ג ר' שרגא האגער שליט"א
מקאסוב

דיין דק"ק ווישניץ בארא פארק יצ"ו

בעזהשי"ת

ערב שב"ק לסדר לך לך תש"ס לפ"ק

בשמחה רבה הננו להודיע לתושבי שכונתנו שיחיו כי ב"ה נתמנה משגיח מיוחד
שיפקח בקביעות בכל ערב ש"ק על כשרות העירוב
הרב יוסף שלמה האפנער שליט"א

העירוב מקיף רחובות 44 St. 43 42 41 40 מ 13 Ave. (ולא עד בכלל) עד מעבר לרחוב 15 Ave. (ו עד בכלל) וגם העוועניוס בנתיים 14 15 במקומות המסומנים על הרחוב

העירוב נעשה ע"י הוראות הרבנים

הרגה"צ ר" אהרן ווידער אב"ד דק"ק לינז שליט"א

והרגה"צ ר" חיים יודא כ"ץ אב"ד דק"ק סערדאהעלי שליט"א

ובהשגחת

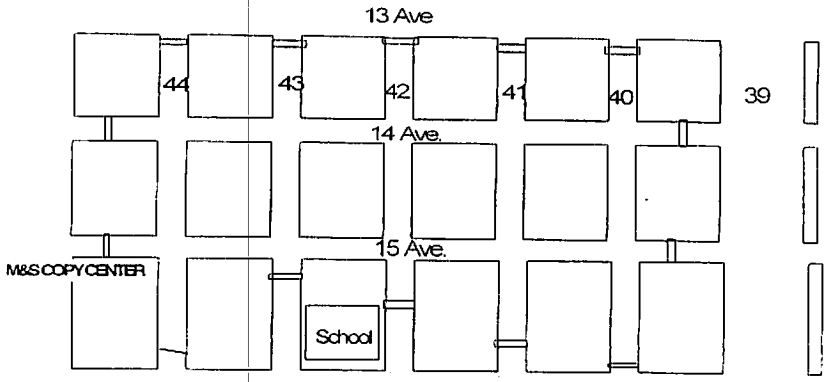
הרגה"צ ר" שרגא האגער מקאסוב שליט"א

דומ"ץ ק"ק ווישניץ בארא פארק

ובהתיעצות וברשותם של

כל הרבנים ומו"ץ

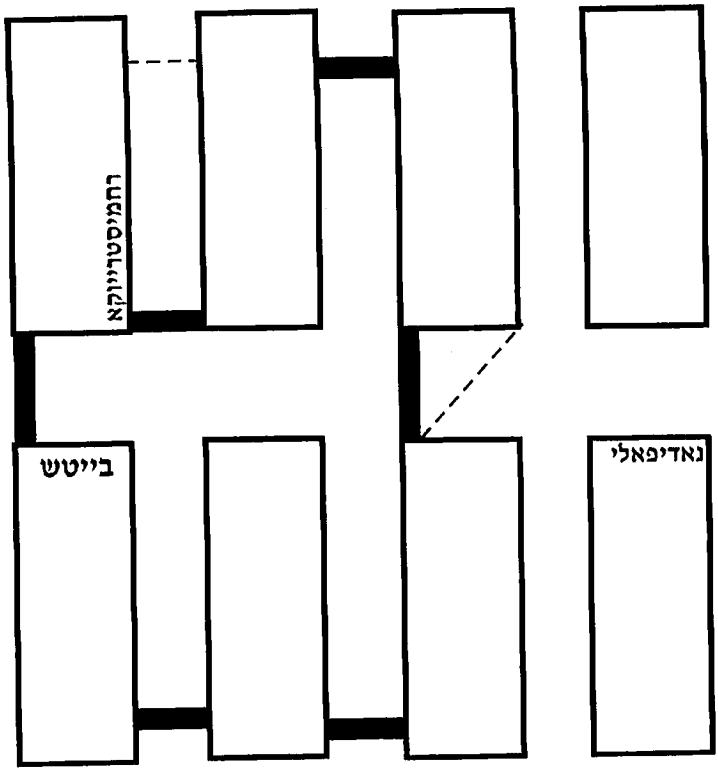
הדרים בתוך תחומי העירוב

מסיבות טכניות לא נגמר הרחבת העירוב בשבוע זו וערד חזון למועד.
בקרוב אי"ה נתקן "עירוב האטליין" שיודיע בכל שבוע על כשרות העירוב.

שבת שלום ומבורך
וועד העירוב
(917) 273 1816

מפת העירוב
עש"ק פרשת לך לך

ליתר פרטים נא לפנות
למשה יוסף פעלברכוים
718-854-9875

תשואות חן
לכ"ק אדמו"ר מבייטש שליט"א
שתרם $1000 להוצאת העירוב

בעזה"י עש"ק וירא תש"ס - שמחים לשמרו ולערב עירובו

גילוי דעת

הרינו בזה להודיע לתושבי שכונתינו

שהרב הגה"צ מוהר"ר **חיים לייב כ"ץ** שליט"א אבד"ק סערדאהעלי

סובב היום עש"ק פ' וירא לפקח על כל צורות פתחי העירוב

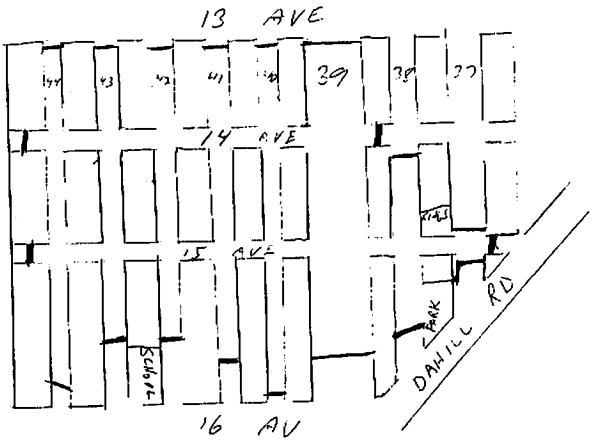
שנתקנו בשכונתינו, המצויינים ע"ג המאפע

ואמר לפרסם בשמו

שהוא אחראי על כשרותו והידורו

ואי"ה בשבוע הבעל"ט יפרסם הדבר בעצמו במכתב מיוחד.

כן מוטל עלינו חובה להודיע, שהרבה רבנים הודיעו שכוונתם בחתימתם על המודעות לאסור, היתה על עירוב כללי לכל העיר, ולא על עירובי שכונות, ובפרט כשהעירוב עומד תחת פיקוח של רבנים מובהקי הוראה.

העירוב מקיף רחובות 44 St. 43 42 41 40 39 מ 13 Ave. (ולא עד בכלל) עד מעבר לרחוב 15 Ave. (ו עד בכלל) וגם חעוועניוס בנתיים 15 14 במקומות המסומנים על הרחוב וכולל בתוכו הבתים החדשים ברחוב 37

הפארק ברחוב 38 ו Dahill Rd הוא בתוך תחומי העירוב ומותר לטלטל בתוכו

בברכת שבת שלום ומבורך

וועד העירוב

(917)273-1816

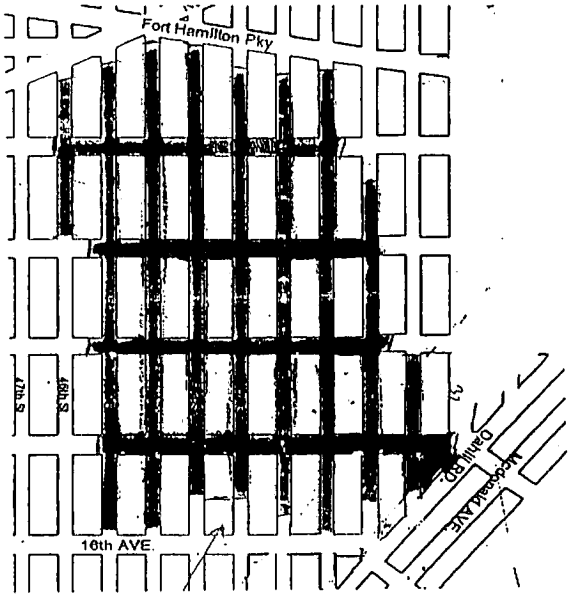
בעזהשי"ת

ערב שב"ק לסדר חיי שרה תש"ס לפ"ק

בשמחה רבה הננו להודיע לתושבי שכונתנו שיחיו
כי חפץ ה' בידנו הצליח והרחבנו גבולי העירוב

העירוב מקיף רחובות 45St. 44 43 42 41 40 39 מ 12 Ave. (ועד בכלל) עד מעבר לרחוב 15 Ave. (ועד בכלל) וגם העוועניוס בנתיים 15 14 13 במקומות המסומנים על הרחוב וכולל בתוכו הבתים החדשים ברחוב 37

הפארק ברחוב 38 ו Dahill Rd הוא בתוך תחומי העירוב ומותר לטלטל בתוכו

העירוב עומד
תחת השגחת הרהגה"צ אב"ד סערדאהעלי
בפי שנתפרסם במכתב מיוחד

שבת שלום ומבורך
וועד העירוב
917 273 1816

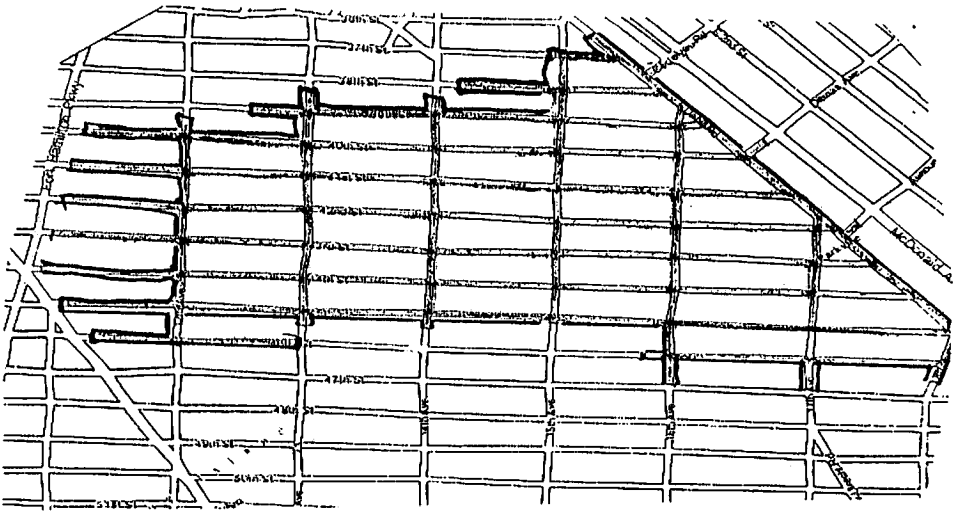
בעזהשי"ת

ערב שב"ק לסדר תולדות תש"ס לפ"ק

בשמחה רבה הננו להודיע לתושבי שכונתנו שיחיו
כי חפץ ה' בידנו הצליח והרחבנו גבולי העירוב

העירוב מקיף רחובות 39 40 41 42 43 44 45 St. מ 12 Ave. (ועד בכלל) עד מעבר לרחוב 18 Ave. (ועד בכלל) וגם העוועניוס בנתיים 13 14 15 16 17 18 במקומות המסומנים על הרחוב וכולל בתוכו הבתים החדשים ברחוב 37

הפארק ברחוב 38 ו Dahill Rd הוא בתוך תחומי העירוב ומותר לטלטל בתוכו

העירוב עומד
תחת השגחת הרהגה"צ אב"ד סערדאהעלי
בפי שנתפרסם במכתב מיוחד

שבת שלום ומבורך
וועד העירוב
917 273 1816

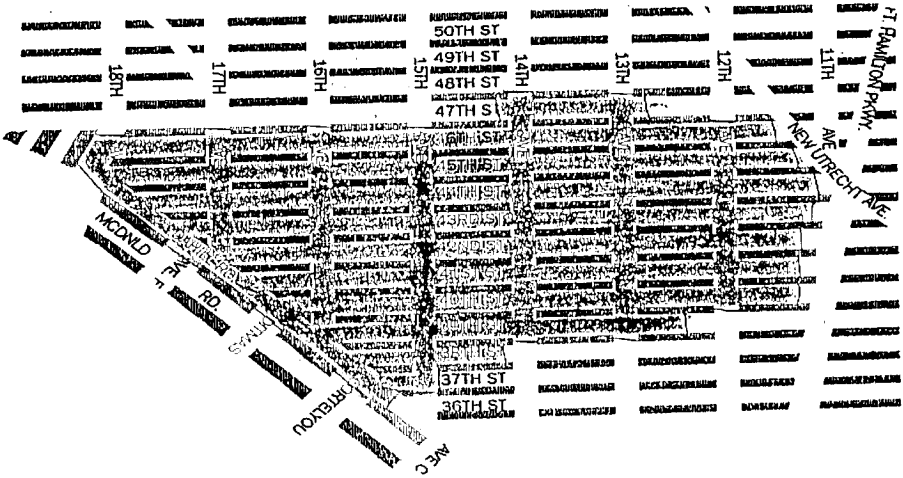
בעזהשי"ת

ערב שב"ק לסדר ויצא תשי"ס לפ"ק

בשמחה רבה הננו להודיע לתושבי שכונתנו הי"ו
כי חפץ ה' בידנו הצליח והרחבנו גבולי העירוב

העירוב מקיף רחובות 39 40 41 42 43 44 46 45 St. מ 12 Ave. (ועד בכלל) עד מעבר לרחוב 18 Ave. (ועד בכלל) וגם העוועניוס בנתיים 13 14 15 16 17 18 במקומות המסומנים על הרחוב וכולל בתוכו הבתים החדשים ברחוב 37

הפארק ברחוב 38 ו Dahill Rd הוא בתוך תחומי העירוב ומותר לטלטל בתוכו

העירוב עומד
תחת השגחת הרהגה"צ אב"ד סערדאהעלי שליט"א
כפי שנתפרסם במכתב מיוחד

מתבקשנו להזכיר שהמערבים עם שכניהם אל יערבו

שבת שלום ומבורך
וועד העירוב
917 273 1816

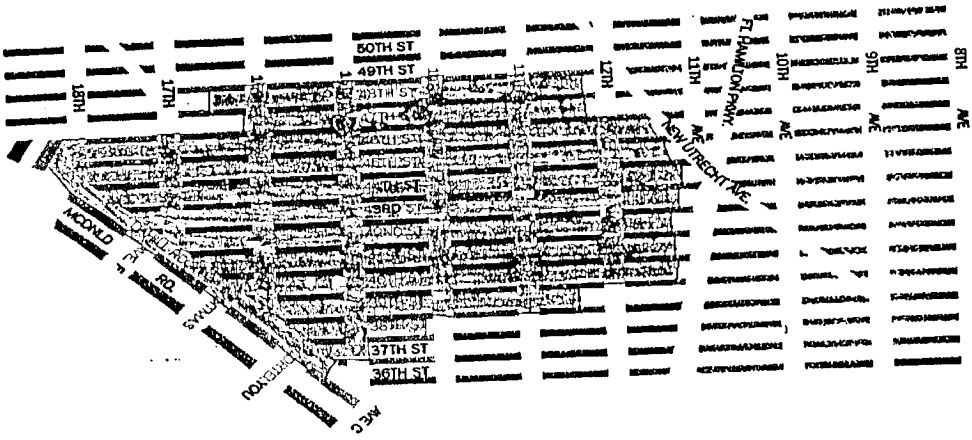
בעזהשי"ת

ערב שב"ק לסדר וישלח תש"ס לפ"ק

בשמחה רבה הננו להודיע כי בחסד ה' עלינו עלה בידנו למלאות רצון רובם הגדול של תושבי שכונתנו הי"ו להרחיב גבולי העירוב

העירוב מקיף רחובות St. 46 45 44 43 42 41 40 39 מ Ave. 12 (ועד בכלל) עד מעבר לרחוב Ave. 18 (ועד בכלל) וגם העוענויס בנתיים 18 17 16 15 14 13 ורחובות 47 48 מ13 עוועניו (ועד בכלל) עד 16 עוועניו (ועד בכלל) במקומות המסומנים על הרחוב וכולל בתוכו חבתים חחדשים ברחוב 37

הפארק ברחוב 38 ו Dahill Rd הוא בתוך תחומי העירוב ומותר לטלטל בתוכו

העירוב עומד

תחת השגחת הרהגה"צ אב"ד סערדאהעלי שליט"א

כפי שנתפרסם במכתב מיוחד

נתבקשנו לחזכיר שחמערבים עירובי חצרות עם שכניחם אל יברכו

שבת שלום ומבורך
וועד חעירוב
(917) 273-1816

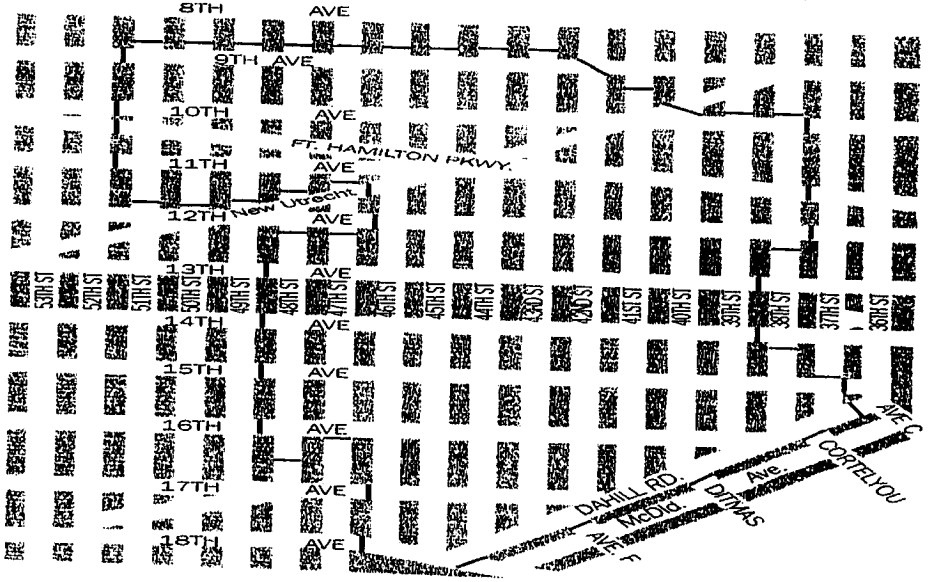
בעזהשי"ת

ערב שב"ק לסדר וישב תש"ס לפ"ק

בשמחה רבה הננו להודיע כי בחסד ה' עלינו בידנו להרחיב גבולי העירוב ולהקיף את בית החולים מאימאנידעס בתוך תחומי העירוב

העירוב מקיף רחובות 39 40 41 42 43 44 45 46 St. מ 12 Ave. (ועד בכלל) עד מעבר לרחוב 18 Ave. (ועד בכלל) וגם העוועניוס בנתיים 13 14 15 16 17 18 ורחובות 47 48 מ13 עד מעבר ל16 עוועניו (ועד בכלל) במקומות המסומנים על הרחוב ורחובות 47 48 49 50 51 מ 9 עוועניו (ועד בכלל) עד מעבר לרחוב 11 עוועניו (ועד בכלל) וכולל בתוכו הבתים החדשים ברחוב 37

הפארק ברחוב 38 ו Dahill Rd הוא בתוך תחומי העירוב ומותר לטלטל בתוכו

העירוב עומד

תחת השגחת הרהגה"צ אב"ד סעדראהעלי שליט"א

בפי שנתפרסם במכתב מיוחד

בתבקשנו להזכיר שהמערבים עירובי חצרות עם שכניהם אל יברכו

שבת שלום ומבורך
וועד העירוב
(917) 273-1816
1419 44 St 947 44 St 4909 11th Ave.

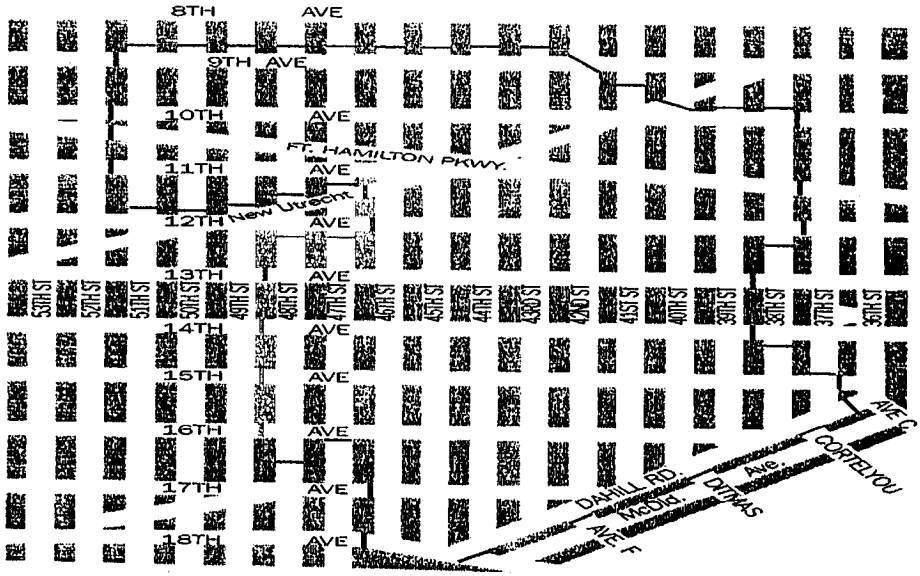
בעזהשי"ת

ערב שב"ק לסדר מקץ תש"ס לפ"ק

לתועלת הציבור הננו מפרסמים בזה את תחומי העירוב

העירוב מקיף רחובות St. 46 45 44 43 42 41 40 39 מלפני Ave. 10 (ועד בכלל) עד מעבר לרחוב Ave. 18 (ועד בכלל) וגם העוועניוס בנתיים 18 17 16 15 14 13 ורחובות 47 48 מ13 עד מעבר ל16 עווועניו (ועד בכלל) במקומות המסומנים על הרחוב ורחובות 47 48 49 50 51 מלפני 9 עווועניו (ועד בכלל) עד מעבר לרחוב 11 עווועניו (ועד בכלל) וכולל בתוכו הבתים תחדשים ברחוב 37

הפארק ברחוב 38 ו Dahill Rd הוא בתוך תחומי העירוב ומותר לטלטל בתוכו

העירוב עומד

תחת השגחת הרהגה"צ אב"ד סערדאהעלי שליט"א

בפי שנתפרסם במכתב מיוחד

נתבקשנו להזכיר שהמערבים עירובי חצרות עם שכניהם אל יברכו

שבת שלום ומבורך
וועד העירוב
(917) 273-1816
1419 44 St 947 44 St 4909 11th Ave.

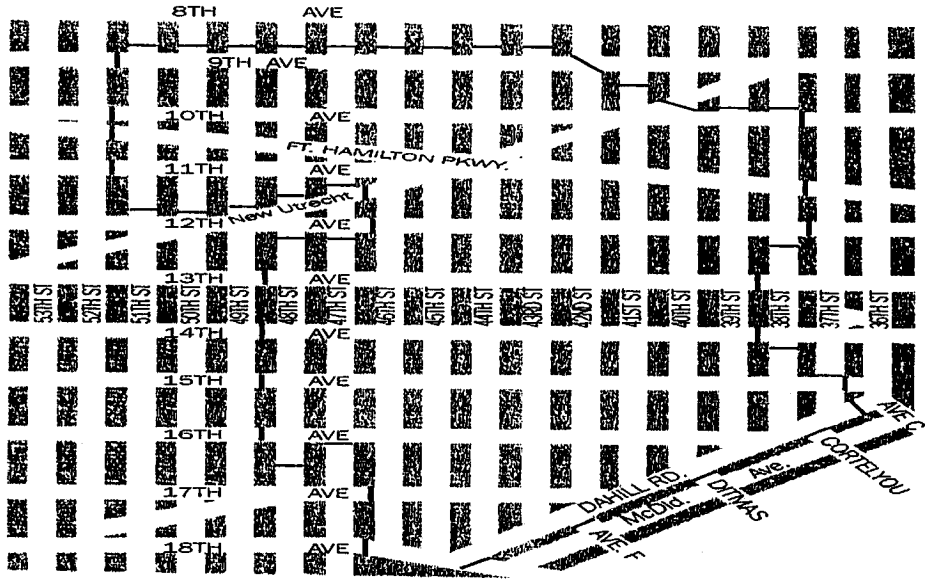
בעזהשי"ת

ערב שב"ק לסדר ויגש תש"ס לפ"ק

לתועלת הציבור הננו מפרסמים בזה שוב את תחומי העירוב

העירוב מקיף רחובות St. 46 45 44 43 42 41 40 39 מלפני Ave. 10 (ועד בכלל) עד מעבר לרחוב Ave. 18 (ועד בכלל) וגם העוועניוס בנתיים 18 17 16 15 14 13 ורחובות 47 48 מ13 עד מעבר ל16 עווענין (ועד בכלל) במקומות המסומנים על הרחוב ורחובות 47 48 49 50 51 מלפני 9 עווענין (ועד בכלל) עד מעבר לרחוב 11 עווענין (ועד בכלל) וכולל בתוכו הבתים החדשים ברחוב 37

הפארק ברחוב 38 ו Dahill Rd הוא בתוך תחומי העירוב ומותר לטלטל בתוכו

העירוב עומד

תחת השגחת הרהגה"צ אב"ד סערדאהעלי שליט"א

כפי שנתפרסם במכתב מיוחד

נתבקשנו להזכיר שהמערבים עירובי חצרות עם שכניהם אל יברכו

שבת שלום ומבורך
וועד העירוב
(917) 273-1816

1419 44 St 947 44 St 4909 11th Ave.

NO EXPANSION OF THE ERUV THIS WEEK

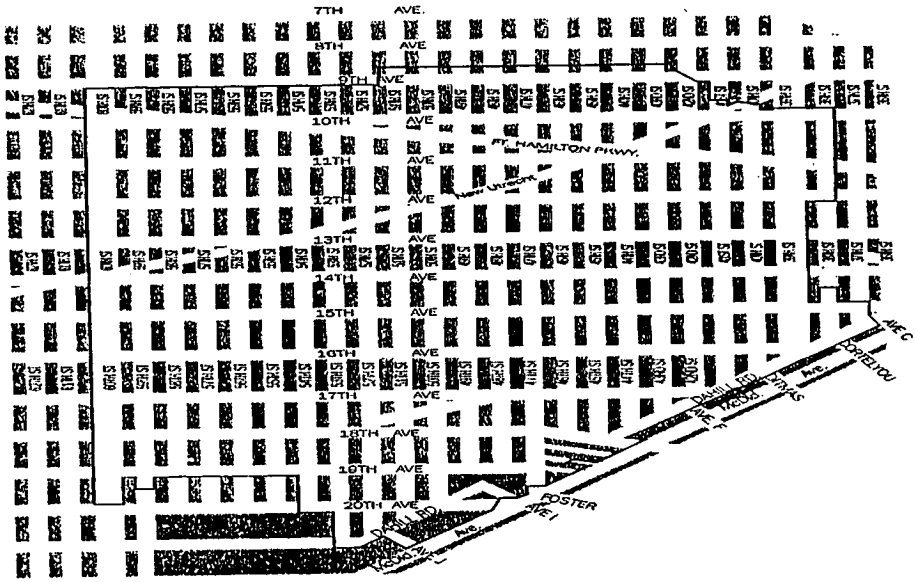
בעזהשי"ת

ערב שב"ק לסדר ויחי יעקב תש"ס לפ"ק

שמחים לשמרו ולערב ערובו
זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו

בשמחה רבה אנו מודיעים לקהל הקודש תושבי שכונתינו שהצלחנו בעזהשי"ת להשלים הקמת העירוב

תחומי העירוב כפי המסומן במפה

העירוב הוקם ברשות ובהסכמת רוב בעלי הוראה. רבני בתי מדרשות ומנהיגי הק"ק בשכונתנו בכתב ובעל פה. וחלקם נדפס בקובץ "דע"ת גדולי הרבנים על מצות עירוב" שנתפרסם

העירוב עומד תחת השגחת הרהגה"צ אב"ד סערדאהעלי שליט"א

כפי שנתפרסם במכתב חדש הנדפס בקובץ הנ"ל

שבת שלום ומבורך
ועד העירוב
(917) 273-1816
1419 44 St 947 44 St 4909 11th Ave.

מעשה רב

שעשה הגאון הגדול מעמודי ההוראה בדורינו

ה"ה הגה"צ כש"ת רבי **אפרים פישל העדשקאוויטש** שליט"א אבד"ק האלין

בשבת שעברה (פרשת לך לך תש"ס) כאשר ביקר פה בעירנו בארא פארק
וכשסיפרו לו שיש עוררין על העירוב שתיקנו בשכונתינו,
שאל הגה"צ: **מי מפקח על העירוב**
וכהשיבו לו שמות הרבנים הגאונים המפקחים על העירוב
נענה ע"ז ואמר בהתרגשות:
"אויף זיי קען מען זיך ויכער פארלאזן" (עליהם בוודאי יכולין לסמוך).
ומיד לקח **חומש** לידיו **ויצא עמו לרחובה של עיר** (15 עוועניו)
ולקח את החומש בשתי ידיו והרימו כלפי מעלה, כדי להורות הלכה לרבים
ונשא את החומש ברחוב עד לאכסניתו על 43 סטריט.

הגם ש"מעשה רב" כזה במעמד רבים הוא מצד עצמו קידוש ה', שנתקיים מצות "ונקדשתי בתוך בני ישראל, לחזק את הציבור להיות "מודה בעירוב" שתיקנו חז"ל וכל הרבנים במשך כל הדורות בכל עיירות ישראל. אך לבל יטעה הציבור שכאילו מדובר ב"דעת יחידאי" נגד דעת רוב זקני הדור (כפי שמשמע מן המודעה שנתפרסם ע"י מנגדי העירוב), לכן הרינו להודיע שהעירוב שנתקן ע"י הרבנים הגאונים בשכונתינו (עם מיני משגיח מיוחד לסובב ולפקח על העירוב מידי שבוע בשבוע), הוא על סמך הוראת רוב מנין ורוב בניין של גדולי הרבנים זצ"ל שחוו"ד כבר נתפרסמו בשנת תשל"ב - תשל"ד (מכתביהם נדפסו בשנת תשמ"ב בקובץ תורני "אוצרות ירושלים" חלק רח"ץ), וביניהם הגה"ק מפאפא (ובתשובותיו "זיען יוסף" סי' קצ"ה), והגאבד"ק סאמבאטהעלי, והגאבד"ק שארמאש, והגאבד"ק שטשאקאווא, שהיו ראשי בית דינו של כ"ק אדמו"ר הגה"ק בעל דברי יואל מסאטמאר זי"ע, ובודאי שהם ידעו היטב דעתו הק' ע"ד נחיצות הענין. (ואין להביא ראיה מאיזה הוראות פרטיות אחרות שנאמרו לאחרים, כי הם היו עפ"י טעמו ונימוקו בענין הפיקוח, בחוששו שמא לא יהי' ע"ז השגחה תמידית של רבנים מובהקים ומומחים שיוכלו לסמוך על העירוב). וגם יבלח"ט הגאבד"ק אודווארי והגאבד"ק מוזשאי והגאבד"ק יאקע שליט"א, המעידים בכתב על דעת קדשו בנחיצות הענין. ואצ"ל דעת גדול הדור ה"ה הגאון מהר"י שטייף זצוק"ל וז"ל: "עצתי היא טובה ומתוקנת מאד, לערב שכונות שכונות אין צריך להסכמה כלל, וכל רב בשכונה שלו יכול לתקן כן". (עי' בתשובותיו סי' ס"ח).

מה עוד שבשנים האחרונות הרי במילא כבר נעשו עירובין ברחובות של כמה בתי מדרשות, ומזה הרי נתפשטו שאר העירובין הפרטיים (Home-Made) למיניהם, וביניהם ללא שום פיקוח והשגחה, והרבה מהם פסולים ממש, הן בבארא פארק והן בוויליאמסבורג. ואין עצה ואין חכמה מחכמת שלמה המלך, שבשעה שתיקן עירובין ונט"י, יצאה בת קול ואמרה "אם חכם בני ישמח לבי גם אני", ואומר "חכם בני ושמח לבי ואשיבה חורפי דבר" (שבת יד). להעמיד הדת על תילה בתיקון עירובין ע"י הרבנים הגאונים דשכונותינו ותחת פיקוחם והשגחתם דייקא, כפי שהיה נהוג ומקובל בכל הדורות, ובכל הערים והגלילויות שבכל גלויות ישראל, ובסיוע וועד מיוחד שיעזור להרבנים הגאונים שליט"א להוציא מחשבתם הטובה מכח אל הפועל.

Eruv Society of Boro Park

ועד העירוב דבארא פארק

1419 44th St. Brooklyn, NY 11219 • 718-853-7850

Fax: 718-438-7411 • 24 hours 917-273-1816

RABBINICAL BOARD
Rabbi Sholom Kraus of Udvary
Rabbi Fisbel Hershkowitz of Holein
Rabbi Yecheskel Roth of Carlsburg
Rabbi Chaim L. Katz of Serdahel

ADMINISTRATIVE BOARD
Rabbi Efraim Blumenberg
President
Rabbi Shmuel Pultman
Secretary
Rabbi Abraham Weiss
Administrator

יום ערב שבת קודש פרשת ויקרא תש״ס לפ״ק

מודעה

הננו להודיע לכל תושבי עירנו הי״ו
שהעירוב שנעשה פה בשכונתנו בארא פארק יצ״ו,
הוקם כולו תחת פיקוחו של
הגה״צ ר׳ חיים יהודה כ״ץ שליט״א אבד״ק סערדאהעלי,
והוא עומד תחת השגחתו מאז ועד עתה.

אופן ההשגחה הוא על ידי שבודק כל צורות הפתח והמחיצות
בקפדנות רבה ובמתינות, ומברר הלכותיהן וכשרותן לאמיתה של
תורה, זכן שיהיו מהודרות בהידור רב בלי חששות ופקפוקים.

גם כהתיעצות עם חברי בי״ד המיוחד
הגה״צ ר׳ אפרים פישל הערשקאוויטש שליט״א אבד״ק
האליין, הגה״צ ר׳ שלום קרויז שליט״א אבד״ק אודוואדי
והגה״צ ר׳ יחזקאל ראטה שליט״א אבד״ק קארלסבורג.

ונבדקות בכל ערב שבת קודש ע״י משגיח ת״ח מומחה וירא שמים
שנתמנה במיוחד ע״י הרב המכשיר שליט״א.

ולא היה מעולם שום חשש על העירוב!

ליתר פרטים אפשר להתקשר לחברי הוועד

אפרים בלומנבערג שמואל פולסמאן אברהם ווייס

בברכת שכתא טבא
וועד העירוב דבארא פארק יצ״ו

A Not for Profit Organization

קריאת קודש

דעת תורה מהרבנים הגאונים המובהקים עמודי ההוראה מנהיגי ומאורי ישראל שליט"א,
ומהרה"ג רבני בתי מדרשות אודות תיקון העירוב בשכונת בארא פארק יע"א

כ"ח

בהיות שנתייסד עירוב כעיר בארא פארק ע"י ועד רבנים מובהקים ועומדת תחת השגחת מורה הוראה מובהק הרב מוה"ד חיים יהודה כ"ץ שליט"א אב"ד סערדאהעלי ונעשית בחומרות והידורים, וכן יש וועד בעלי בתים חשובים נגידים ונשואי פנים העומדים בעזרה להוצאות שצריכים לתיקון העירוב ולמשגיח תמידי מדי שבוע בשבוע, ע"כ גם ידינו חכון עמהם לחזק ידי עושי מצוה, ומצוה רבה על כ"א לסייע במה שיכול כדי להעמיד העירוב על תלה כנהוג בכל תפוצות ישראל.

ת"ת כאו עשרים רבנים עה"ח בחתד"ש מכת שנת חש"ם לפ"ק. והיות ומאז כבר הוסיפו גם מהחותמים מכתבים חשובים לחזק מצוה רבה ג ע"כ מדפיסים כל שמות הרבנים החותמים והכותבים יתריו

הגה"ג מוה"ר יחזקאל ראבטה שליט"א
אבדק"ק קארלסבורג
(מכתב)

הגה"ג מוה"ר אפרים מישל הערשקאוויטש שליט"א
אב"ד האלין
(חתימה)

הגה"ג מוה"ר שלום קרויס שליט"א
אבד"ק אודוואר
(מכתב וחתימה)

הגה"ג מוה"ר מנחם מענדל ריובין שליט"א
אבד"ק מרשאי
(מכתב)

הגה"ג מוה"ר טובי' נאלדשטיין שליט"א
ראש הישיבה עטק הלבה
ע"י תלמידו ההה"ג מוה"ר בנימין ריובין שותם בשליחותו ובהכתתו

הגה"ג מוה"ר מנשה קליין שליט"א
אב"ד ור"מ אונוואר
(חתימה)

הגה"ג מוה"ר יוחנן סופר שליט"א
אבד"ק ערלוי
(מכתב)

הגה"ג מוה"ר יעקב יצחק נייטאן שליט"א
רב דק' מחזיקי הדת מאנטריאל
(מכתב)

הגה"ג כוה"ר אהרן ווירדער שליט"א
אבד"ק לינו
(חתימה)

הגה"ג מוה"ר חיים ישעי' קענ"ג שליט"א
אבד"ק יאקע
(מכתב, חתימה)

הגה"ג מוה"ר חיים יהודה כ"ץ שליט"א
אב"ד ור"מ סערדאהעלי
(מכתב)

הגה"ג מוה"ר ישראל מנחם נרינוואלד שליט"א
אבד"ק פאפא ב"פ
(מכתב וחתימה)

הגה"ג מוה"ר שלמה הכהן נראס שליט"א
דומ"ץ קהל מחזיק הדת בעלוא ב"פ
(מכתב)

הגה"ג מוה"ר צבי הירשלפערג שליט"א
דומ"ץ דקהע"י וויען ב"פ
(מכתב)

הגה"ג מוה"ר נבריאל צינגער שליט"א
אב"ד דקהל נפוצי נבריאל
(מכתב וחתימה)

הגה"ג מוה"ר בן ציון יעקב הלוי וואגר שליט"א
דומ"ץ דק"ק ניטרא ב"פ
(מכתב)

הגה"ג מוה"ר שמואל שטעלקא לייפער שליט"א
אדמ"ר מוצעטס גו"מ תורת חסד
(חתימה)

הגה"ג מוה"ר בן ציון יעקב הלוי וואגר שליט"א
רב דכר"ץ ובית הוראה "שבט הלוי" מאנס נ.
(מכתב)

הגה"ג מוה"ר שלום פסח לאנגסאם שליט"א
מ"ץ בבהמ"ד בעלוא 50משפחות
(מכתב)

הגה"ג מוה"ר ולמן דוד ישעי' סופר שליט"א
רב דק"ק כתב סופר ערלוי"א
(חתימה)

הגה"ג מוה"ר אשר אנשיל עקשטין שליט"א
מו"ץ בבהמ"ד בעלוא 18עותן
(מכתב)

הגה"ג מוה"ר יוסף מאיר לייפער שליט"א
אבד"ק מעטעשוואר
(חתימה)

הגה"ג מוה"ר יעקב קאפיל שווארץ שליט"א
ראש ישיבה אהלי יעקב בעצט"ם יקב אפרים
(מכתב)

הגה"ג מוה"ר חיים מאיר י. מ. ריובין שליט"א
אדמ"ר מראמשטן
(חתימה)

הגה"ג מוה"ר חיים אלעזר ברוין שליט"א
אב"ד קהל שערי ציון
(חתימה)

הגה"ג מוה"ר דוד יצחק שיק שליט"א
רב דק"ק תפילה לדוד
(חתימה)

הגה"ג מוה"ר יעקב וידא שליט"א
רמפ"ץ, ראש כולל הוראה למצוינים
(מכתב)

הגה"ג מוה"ר יוסף מרדכי פיינשטיין שליט"א
אבד"ק בעלוא
(חתימה)

הגה"ג מוה"ר יצחק דוב הלוי יונגרייז שליט"א
אדמ"ר מנארלין
(חתימה)

הגה"ג מוה"ר יחיאל יעקב הכהן פילליר שליט"א
אב"ד איגשבאם והה"ב נתע אלימלך, ובית חנוך
(מכתב)

הגה"ג מוה"ר משה חיים נאלר שליט"א
אב"ד קראלי
(חתימה)

הגה"ג מוה"ר ישראל אברהם אלטר טויב שליט"א
אב"ד תולדות נפתלי
(חתימה)

הגה"ג מוה"ר שלום יוסף האלפרין שליט"א
אב"ד בית שמואל ראדשלא
(חתימה)

בעזהשי"ת

בקשה ומודעה

הננו מבקשים בזה מכל אשר דבר העירוב החדש שהוקם בעירנו יקר אצלו, להמנע ולהתרחק במטחוי קשת מכל מיני פאשקווילן המסובבים לאחרונה בגבולנו הנכתבים ע"י בני בלי שם.

הדברים האלו הנם על אפינו ועל חמתינו, ואף שדבר פשוט הוא לכל - שאין בידינו למנוע מכל מי שיש לו בעיר הזאת קאמפיוטער וקאפיער וכדומה מלעשות ככל העולה על רוחו, אבל שלא יאמרו מדשתקי שמע מינה ניחא להו, אנו מוחים בכל תוקף ועוז על בזיון תלמידי חכמים בין מדור הזה ובודאי מדורות מקודמים הקדושים אשר בארץ, ולא חרבה ירושלים אלא בעוון שביזו בה תלמידי חכמים, אין זה דרכה של תורה בשום פנים ואופן, רק גורם חילול ה' נורא, ואין לשער מדת הנזק שנגרם בזה לחינוך ילדינו, מיד ולדורות.

לא זו הדרך ולא זו העיר!!!

כתבי הפלסתר הללו שאין אנו יודעים מי מפיצם, רק גורמים צער רב ועגמת נפש לעסקני ועד העירוב וק"ו לרבנים הגאונים הצדיקים העומדים בראשם. אשר כל עמלם בהקמת העירוב בדמם תרתי משמע, הוא לגמול חסד עם הבריות ולא לצערם ח"ו, כל בר דעת יודע שמי שמפיץ את הכתבים הללו אינו מסייע לחיזוק העירוב מכל וכל, רק מכפיש את פנינו ומזיק למטרתינו הק', ונותן איזו תירוץ לבעלי הזרוע ללחום להיפוך וד"ל.

ולכותבים ולבעלי הזרוע יאמר:

תלמידי חכמים מנצחים זה את זה בהלכה אתם מה טיבכם??? (ב"מ נ"ט:)

אנו אין לנו אלא לבנות - כדרכה של תורה - וכמאמרם ז"ל ורב שלום בוניך, שרק עם שלום אפשר לבנות, ותלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, וכל מאוינו הוא רק שישרור השלום והשלוה בעירנו במקדם, וכל אחד יאחז דרכו ודרך רבותיו ולא יכוף דעתו על שכנו. ומי שבאמת רוצה לסייע למצוה רבה זו "לשמור" "ולעשות" "ולקיים" העירוב וגם לסייע לסדר ולהפיץ את קונטרסי ד"ת היוצאים לאור על ידינו מדי פעם, יפנה לועד העירוב בהקדם, ובתשואות חן נקבל כל אחד ואחד, שאינו דומה מועטין העושין מצוה למרובין העושין, ויוכל כל אחד במה שחננו ה' ליטול חלק אתנו במצוה רבה דרבים זו.

וועד העירוב דבארא פארק

(917) 293-ERUV (3778)

יסודי סיבות תיקון העירוב ע"י צוה"פ בשכונת כאדא פארק יצ"ו בשנת תש"ס לפ"ק

א) השתנות פני הישוב למובה בשנים האחרונות, שב"ה נהפך לישוב חרדי במלא מובן המלה, לעיר מלאה בני תורה וחסידות, במוסדותיה ובתי מדרשיה, ישיבותיה וכוללי הרבנים, ורוב הציבור בפוף למרותם ולהוראתם של מנהיגיהם ורביהם בחרדת קבד. ולבן החששות שחששו להם איזה רבנים בשנים הקדמות (כמו קניית פיצה ועיתונים ופריצות בש"ק) ב"ה כבר לא שייכים במקומינו פה היום.

ב) עם התחזקות הבח החרדי והחסידי בבארא פארק, ניתוספו בה גם הרבה רבנים ומורי הוראה, ושלטון המיעוט של מתנגדי העירוב במילה לעומת רוב מנין הרבנים השואפים והמחייבים מצות תיקון עירוב בהתת אצל אבותינו ורבותינו מימים ימימה, ולא גרע מבני ברק וירושלים ושאר הערים בעולם.

ג) עצם הרשימה המצומצמת של מנין החותמים על המודעה נגד תיקון העירוב כאן, מוכיחה בעליל מיעוט מספר הרבנים מנגדי העירוב, כי הרי המנגדים ביקרו אצל כל רבני שכונתינו וכן גם בשאר מקומות, ע"מ לחתום שמם, והסבירו להם היטב את טענותיהם, ואעפ"כ רוב הגדול של הרבנים לא חתמו ולא קיבלו דבריהם.

ד) בחקופה האחרונה נתהוה בשכונתינו מציאות חדשה, שסביבות הרבה בתי מדרשים עשו צורת הפתח ברחובותיהם, ומהם למדו שבניהם ועשו צוה"פ לעצמם גם לבתיהם הפרטיים, ומדשחקי רבנן ניתוספו ונתפשטו עירובין אף לאוהך הרחוב, ומרחוב אחד למדו למשנהו לרחובות אחרים, ללא שום פיקוח והשגחה על בשרות צורת הפתחים. והיות וחלק גדול מהם לא נעשו כהלכה, ומאידך נתפשטו כ"כ העירובין עד שבבר א"א כיום לבטלם, ע"כ אין מנום כיום מלחתן תיקון גדול למניעת כל צדדי מכשלת ההתצאה וההכנסה ללא צוה"פ כדת וכדין.

ה) כהיום במעט כל בני העיר ממש רוצים ומבקשים ודורשים עירוב בשכונת בארא פארק, ולמה נמנע מהם זכותם על דבר שמבקשים כהוגן, וכפרט שהיא מצוה מד"ם שנצטוינו מחכמינו ז"ל ונהגו בה אבותינו ורבותינו. (עי' שו"ת אג"מ ח"ה סי' כ"ט).

ו) עבודת תיקון צורות הפתחים וכל פרטיהם היא מלאכה קשה, ולא שיך להרבנים להתציא דבר כזה מבח אל הפועל מבלי עסקנים נמרצים שיתמסרו לעבוה"ק זו בלב ונפש. והא ראי' שבוויליאמסבורת בין השנים תשל"ב – תשל"ה אע"פ שגדולי הרבנים זצ"ל הסכימו ועודדו וזירזו לחקן שם עירוב ונם עשו פעלים לכך, עכ"ו נתעכב ולא נשלם הדבר שם מצד עיכובים בחלק המלאכה, וסירבי' נקיט ואזיל. ומה שעשו כאן במשך שבוע, לא הספיקו לעשות שם במשך שנים. אך ב"ה בשכונתינו קמו ונתעוררו כמה עסקנים חשובים, שכבר הוכיחו גדולות ונצורות והשינים נפלאים בזמן קצר מאד.

ז) עצם ענין הלכה זו דתיקון עירובין בשכונתינו, דנו בה הרבנים הגאונים חברי הבי"ד בכובד ראש בפי דעתם, ואנו נזכיר כאן רק איזה נקודות כלליות: -- נתברר מה"ח שקיבלנו מה"טראפיק דעפארטמענט" שמספר האוטאמאביל יחר עם נוסעיהם העוברים במשך מעת לעה על ההיי-וויי של אוירשן-פארקווי הם הרבה הרבה פחות משששים ריבוא. (ואצ"ל דעה הפוסקים הנדולים בהבית אפרים, ישועות מלכו והמחרש"ם, שעגלה ודבוות אינם נחשבים למנין ס' ריבוא עוברים ב"י. דבעינן דוקא הילכי הל רומיא דתלי מדבר. ובנוסף לזה דעה הפוברים שאוטאמאביל נחשבים כרה"ר בפני עצמן, ועוד. ההפארקווי נופא אינו מפולש ישר מקצה לקצה.)

ח) צורת הפתחים מפרידים את שכונתינו מן החיי-ווי של אוישן-פוארקווע, ע"י בשו"ה מהר"י שטיף (ובפרט לפי שיטת הב"ה החזו"א דאין לנו היום הר"ד מביון ריש מחצות של בתים. כן הבין הביאו"ה בס' שס"ב ס"י ברעת הראשונים, דכל שיש ב' מחיצות כהלכתם אי אפי' בהר"ד ניתר ע"י צוה"פ. ועי"ע שו"ת שבט הלוי ח"ה. - נוסף לזה שיטת שו"ע הרב סי' שס"ד ס"ב, זכן פסק בחשו' אבני, ביביאו"ה שם, ושאר פוסקים שצוה"פ מהני גם להר"ד דאורייתא לשוויא רק דרבון), מה עוד דהמציאות שלנו בשכונתינו לא גרע מהמציאות של שכונת קיו גארדענס בעיר קווינס הגדולה, שיש בתחומי העירוב דיהן את כל ד' התנאים הנזכרים בשו"ת אגרות משה ח"ד בהשמטות סי' פ"ו (ועי"ע אג"מ חלק ח' סי' כ"ח ענף ב' ס"ק ה') וסי' כ"ט.

ט) כן נתברר, שבהחום י"ב מילין (שזה 8.6 מייל) משטח ברוקלין, מתגודרים רק במילין וחצי אנשים (ע' תשו' אג"מ הנ"ל, ובחלק ה' סי' ב"ט).

י) ברוקלין מוקפת ג' מחיצות ממש שנעשו בידי אדם ע"י שלטון העיר, ושכונת בארא פארק נמצאת בתוך תחום אותם ג' המחיצות השלימים, הרי דאליבא דכל הפוסקים, אין כיום לשכונתינו יותר דין הר"ד דאורייתא ע"י שו"ע הרב ריש ס' שס"ג ובביאו"ה שם, ובחשו' אחיעזר בצידוף החזו"א אודות פאריז (אף לדעת המשבות יעקב. ברם שבות פלעמבוש אינה נכללת בתחום אותם ג' המחיצות). גם יש לברוקלין מחיצה ד' שהוא עומד מרובה על הפרוץ (ולהפמ"ג, הבית אפרים ההחזו"א הרווחנו בזה גם חומרת הרמב"ם המצריך ד' מחיצות).

יא) ולענין מה שישנם אזה אנשים שאין רוצים להשתתף בע"ח, כבר כתב בהשו' שואל ומשיב, וכם' ובחרת בחיים להגאון מוהרש"ק זצ"ל, שאינו מועיל. (וכעת סיפר לנו הה"ג מוהרמ"מ וויינבאנדל שליט"א אב"ד ניישרא במאנס, ששאל שאלה זו לקיבו הגאון האדיר בעל מנחת יצחק זצ"ל בנוגע לעירוב במאנסי, ועהו שאין לחוש כלל לזה, ואנב חזקו מאד לענין תיקון העירוב שם, וכן אמר לו הגאון הגדול מוהר"ח קנייבסקי שליט"א בשם אביו הגאון הצדיק בעל קהלת יעקב זצ"ל, שפסק כן בבני ברק הלכה למעשה.)

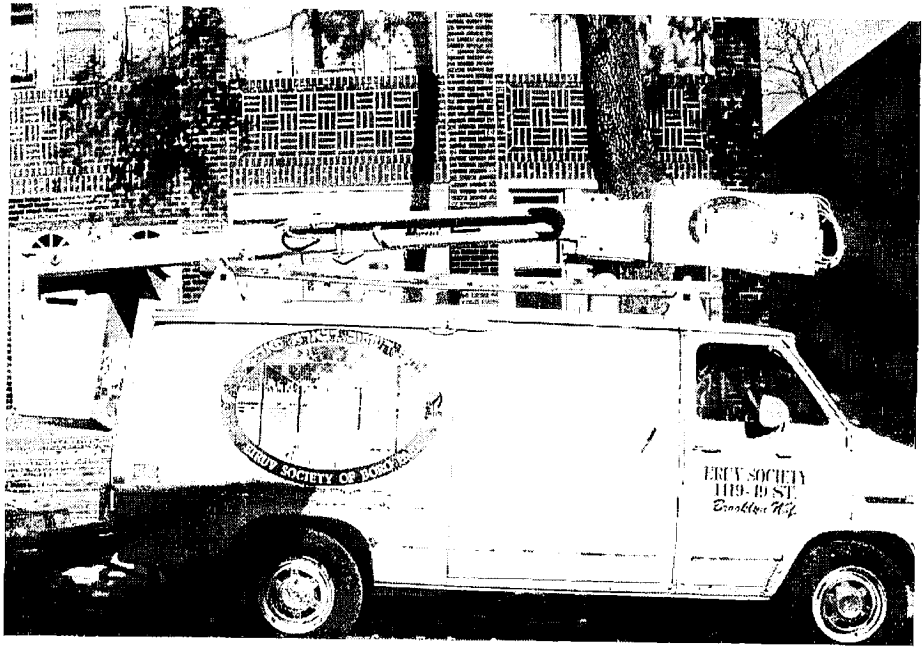
יב) ע"ד הקו"ק הקדמים שיצאו מכבר, ראוי לציבור לידע שלא הי' אף פעם אחת אסיפה של רבנים לדון אי לעשות עירוב פה בארא פארק - ואותן הקו"ק, קצתם על מאנהאטטען וקצתם על שאר חלקי העיר, שבידוע א"א לדמות בלל מתא למתא - וקו"ק אחד שה' על בארא פארק משנת תשמ"א הי' רק נגד אופן עשיית העירוב ההוא, ולא נגד עצם תיקון עירוב פה, וכפי שנתברר לנו שכמה רבנים לא רצו לחתום בשעתו אא"כ יהגש בו הלשון "שאין לסמוך על העירוב הנ"ל וכו' - וישנם עוד דברים בנוגע להקו"ק שאין מקומם פה להעלותם על הכתב - והרבנים הגאונים חברי הבי"ד חקרו ודרשו ובידדו והגיעו למסקנתם כזה.

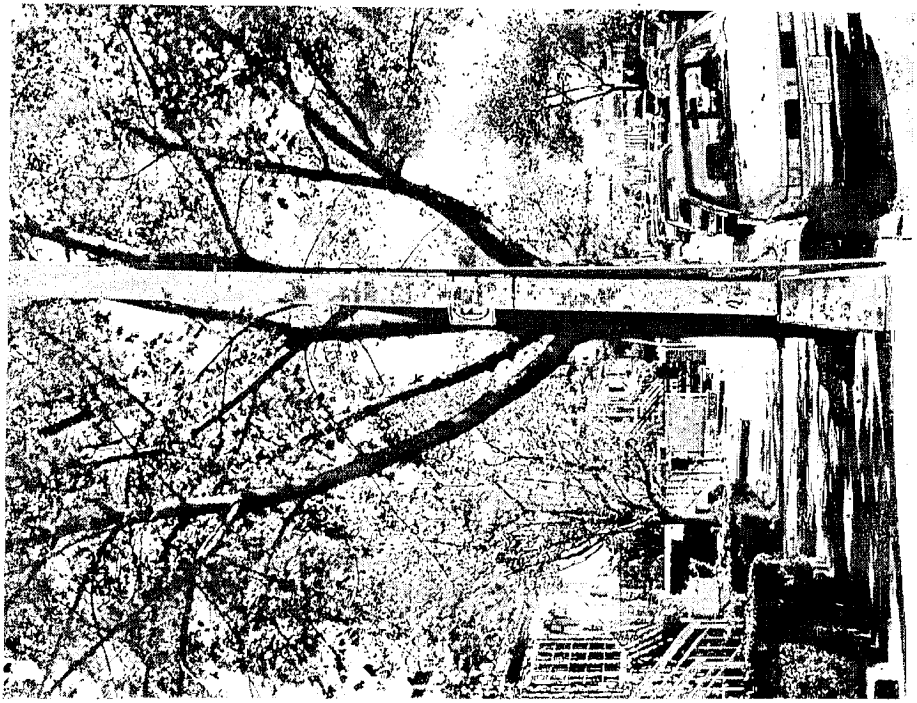
יג) הוראות על ענינים כלליים המתעוררים, נזונים ע"י רבנים מובהקים חברי הבי"ד לענין תיקון עירובין. השאלות שנתעוררו לאחרונה נידונו ע"י הרבנים הגאו"צ מאוזוואריי, מהאליין ומסעדראהעל שליט"א, וכל מו"צ מובהק משכונתינו המעוניין להצטרף לוועד הרבנים מוזמן בספ"י.

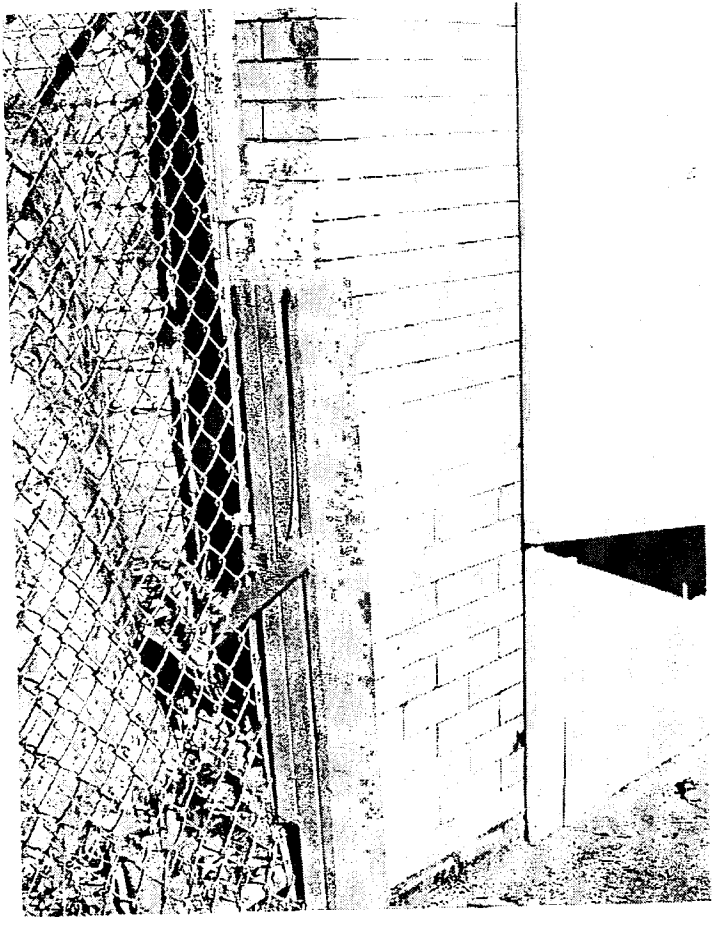
יד) הרבנים הגאונים שליט"א שע"י וועד העירוב, מודיעים בזה בי בשו"א אין לדמות מילתא למילתא משכונתינו למקומות אחרים, ובכל מקום ומקום הדבר תלוי בהוראות מורי ההוראה המובהקים של אותו המקום.

טו) הרבנים הגאונים שליט"א שע"י וועד העירוב, קוראים לשלום כל רבני שכונתינו. חבי במעט רגע עד יעבור זע"ב, ואז נוכל לעבוד בעזה"י בגלוי שכם אחד עם רוב רבני שכונתינו, להעמיד הדת על תילה ולחזק בדקה ולובות יהד לסגולות מצות תיקון עירובין עפ"י נגלותיה ונסתרותיה של הוה"ק.

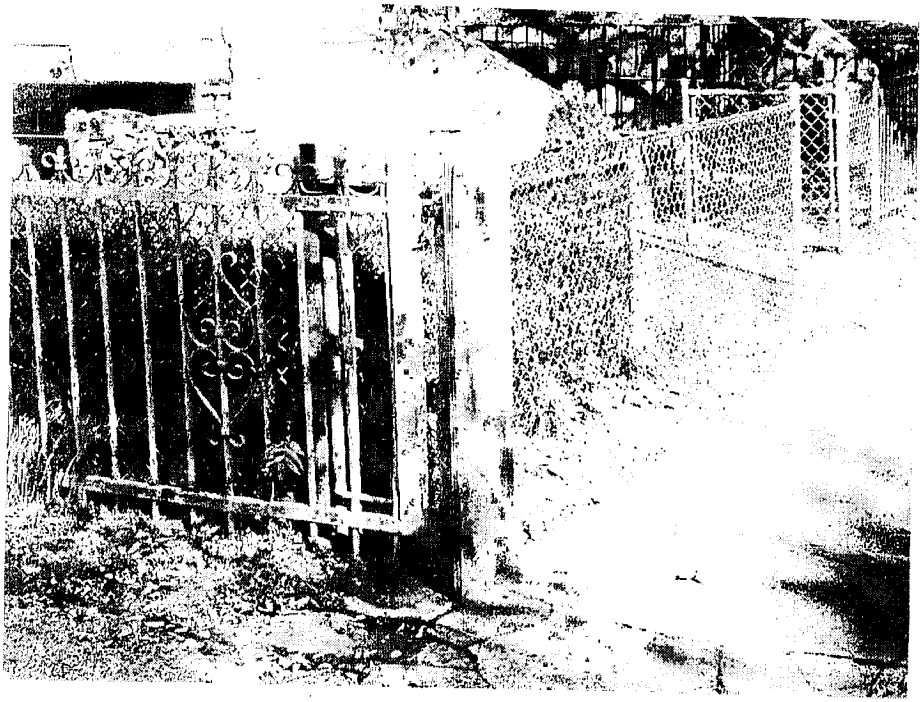
SELECTED ESSAYS

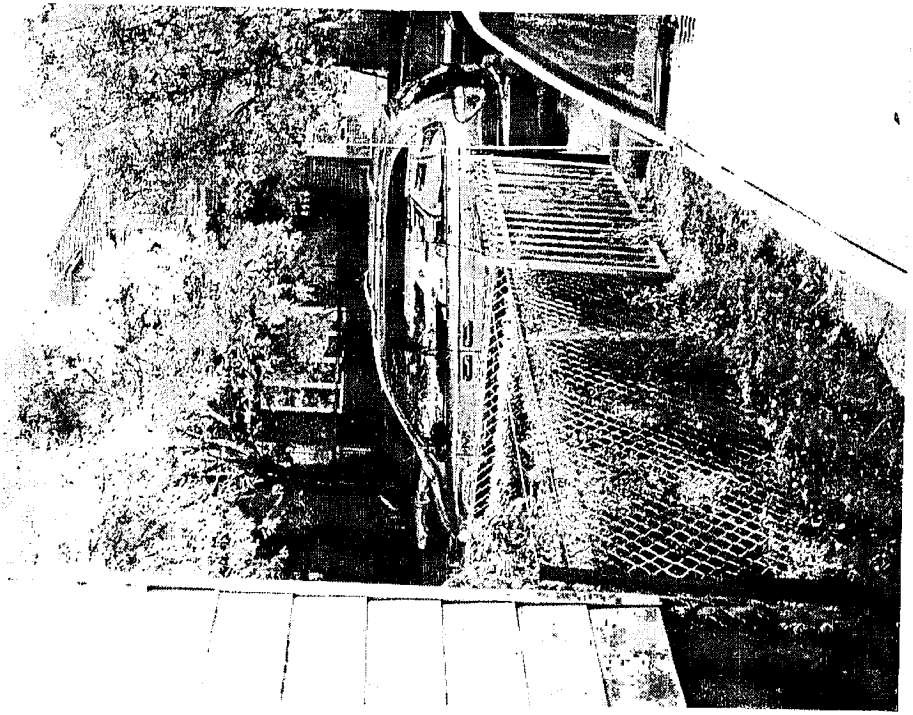

EBEV SOCIETY
1119-10 ST

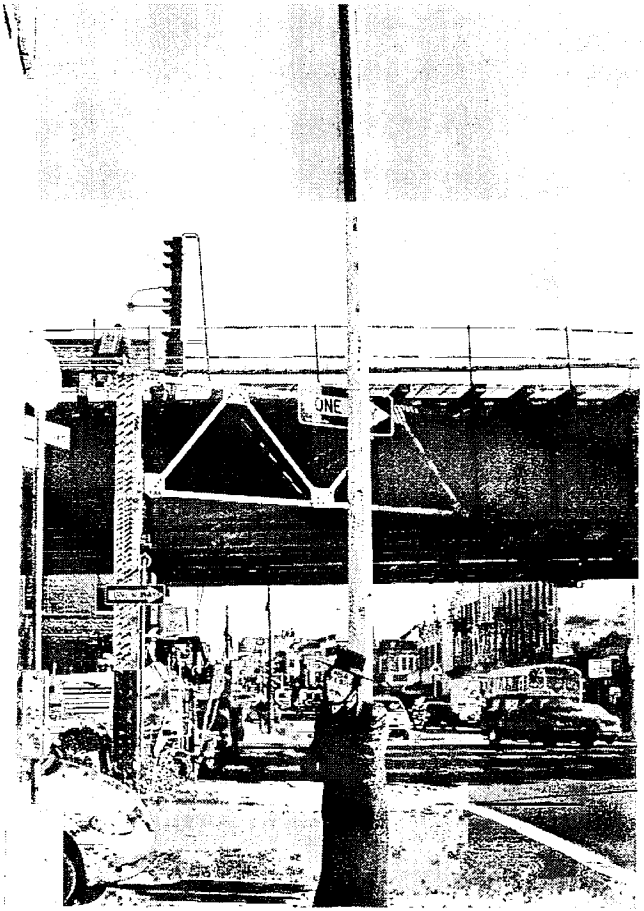

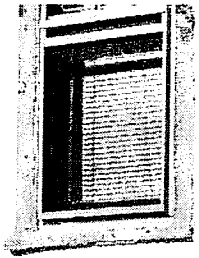

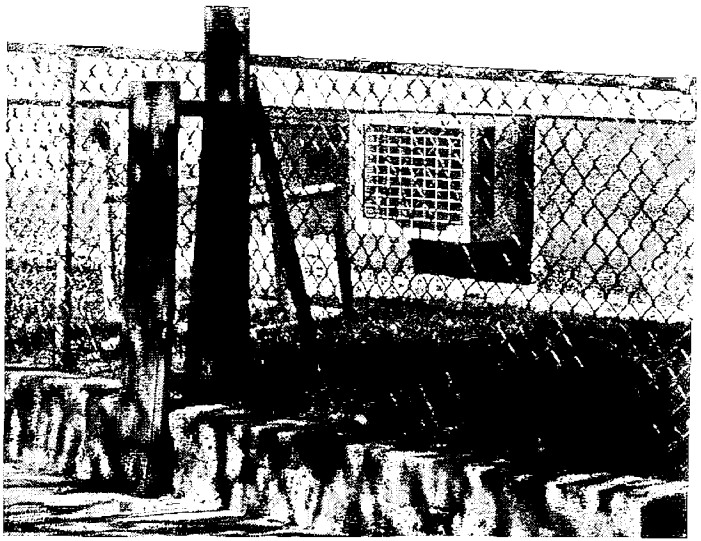

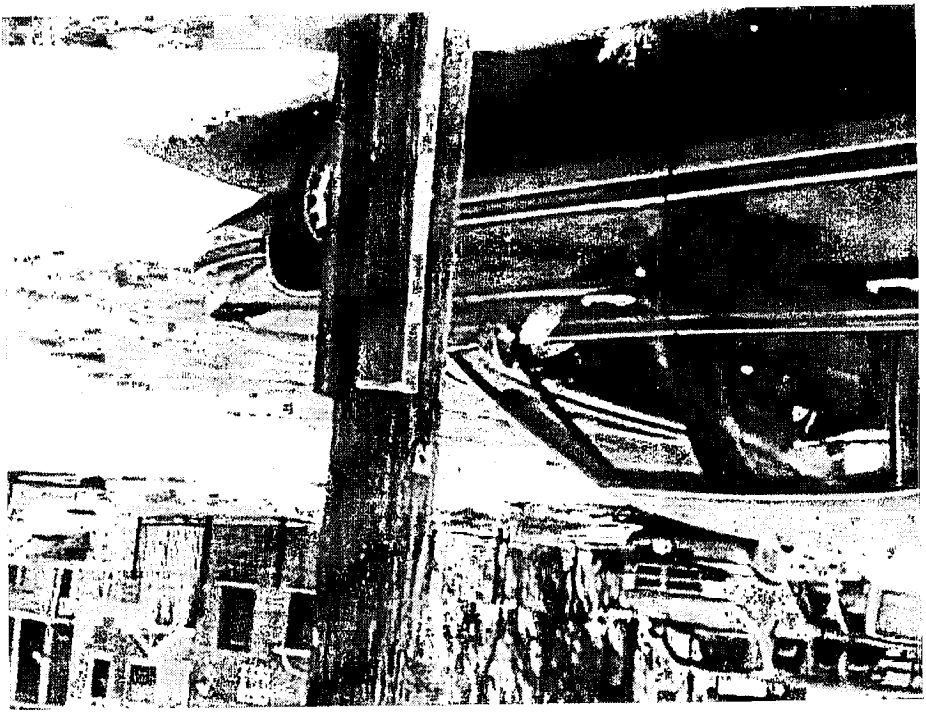

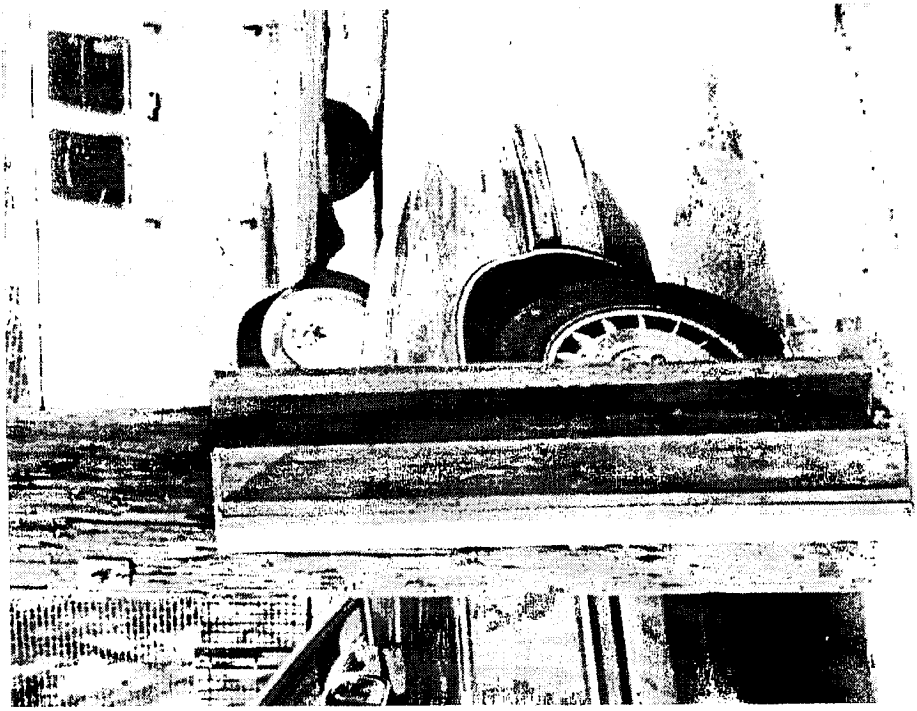

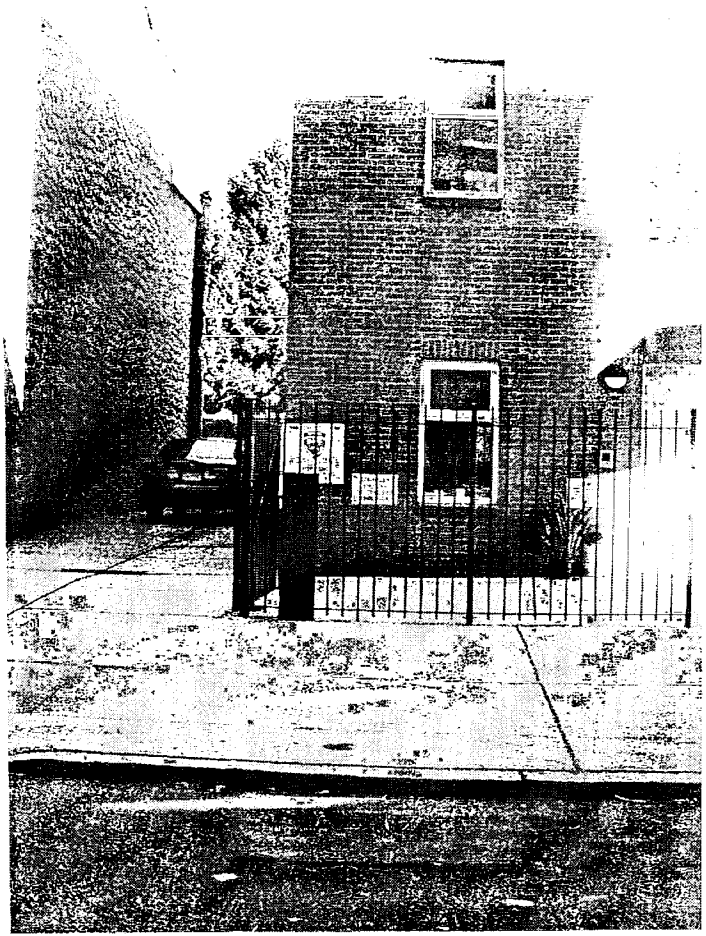

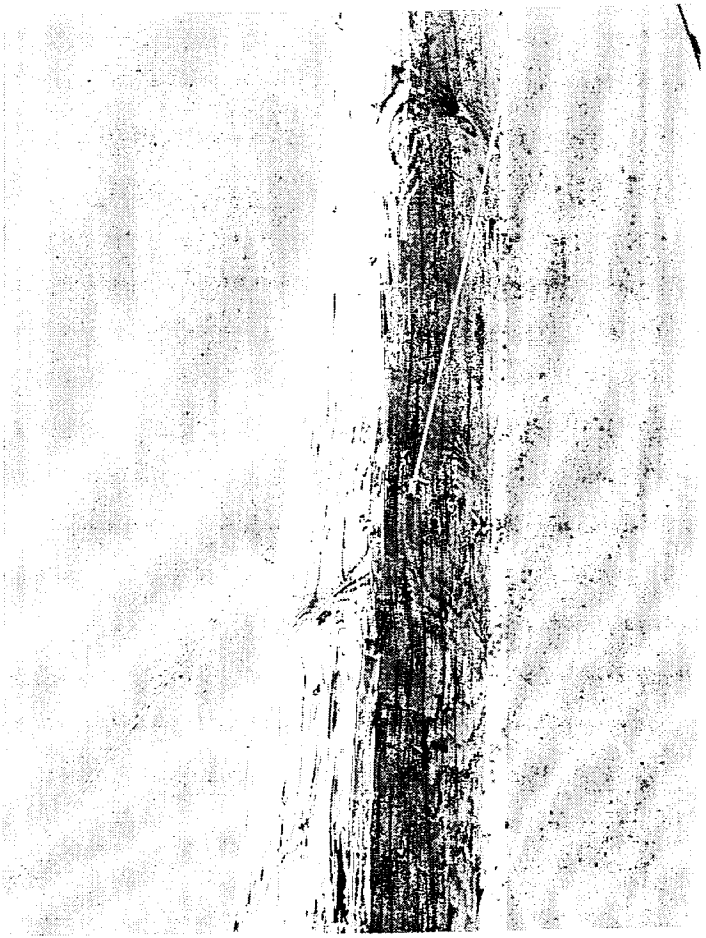

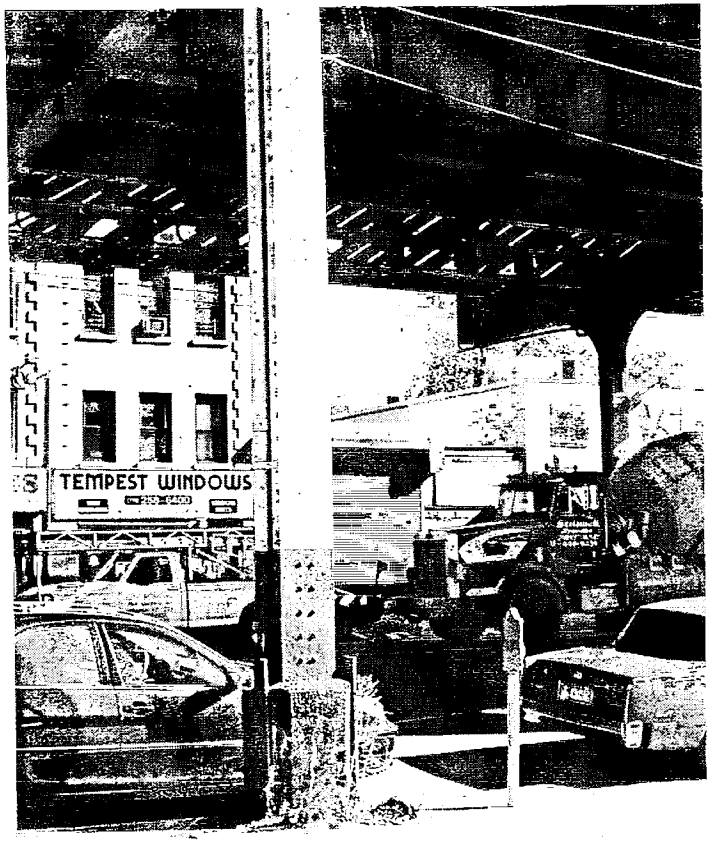

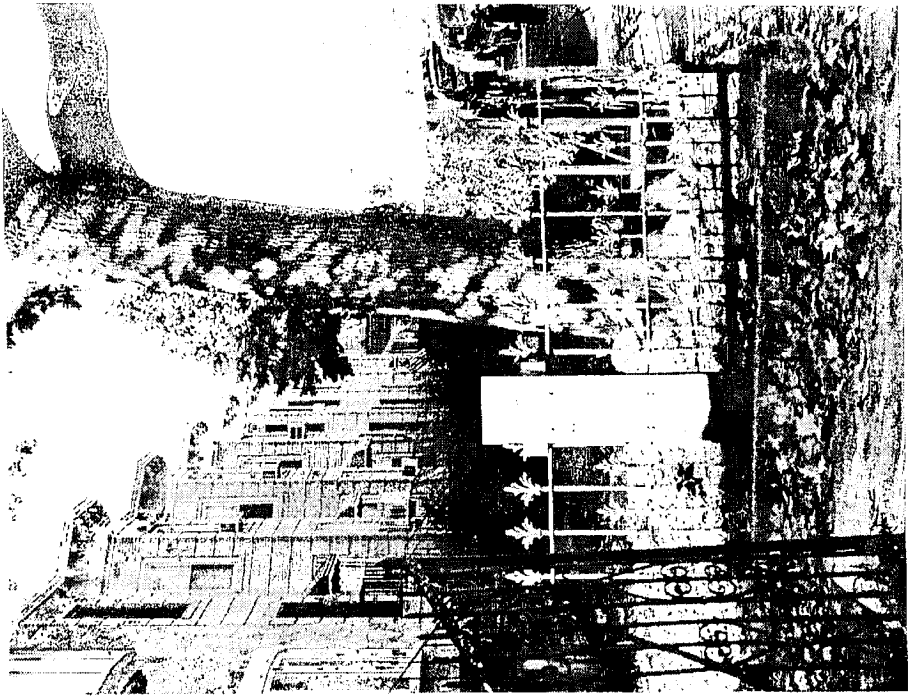

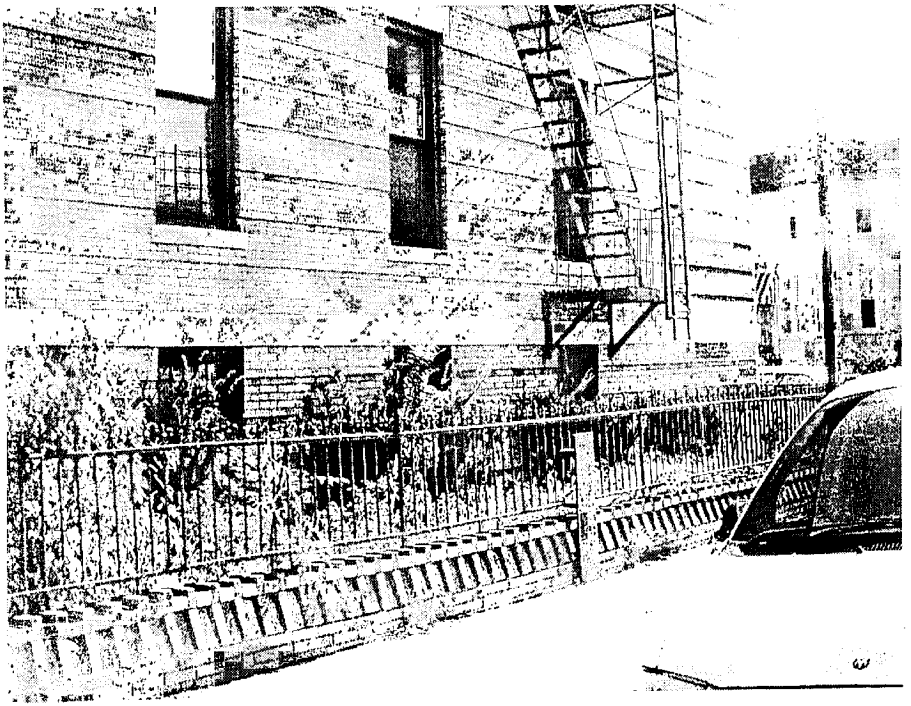

TEMPEST WINDOWS

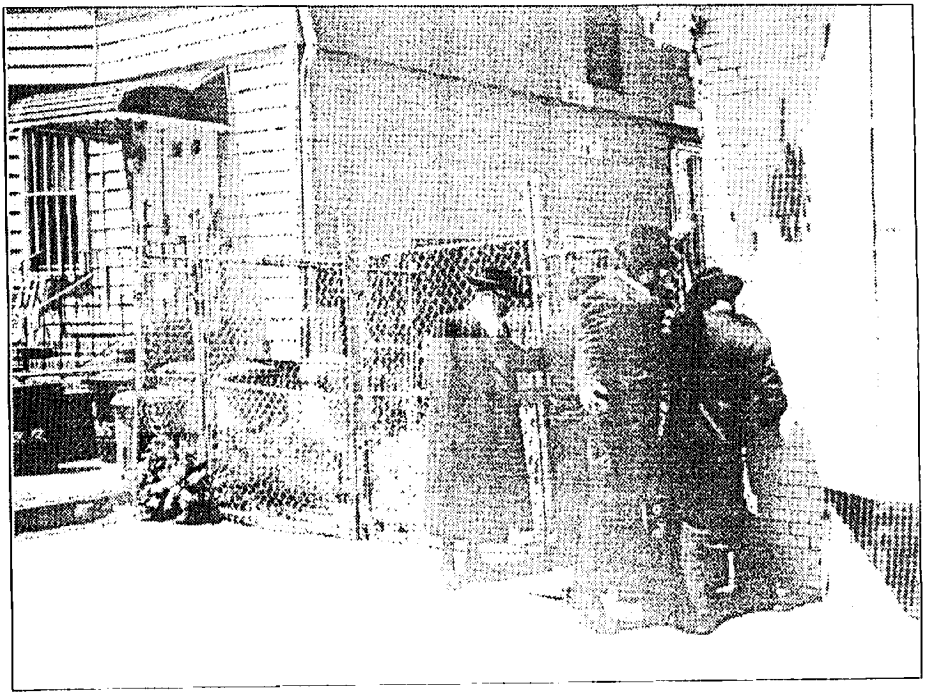

עד כאן
העירוב
EIRIV
ENDS

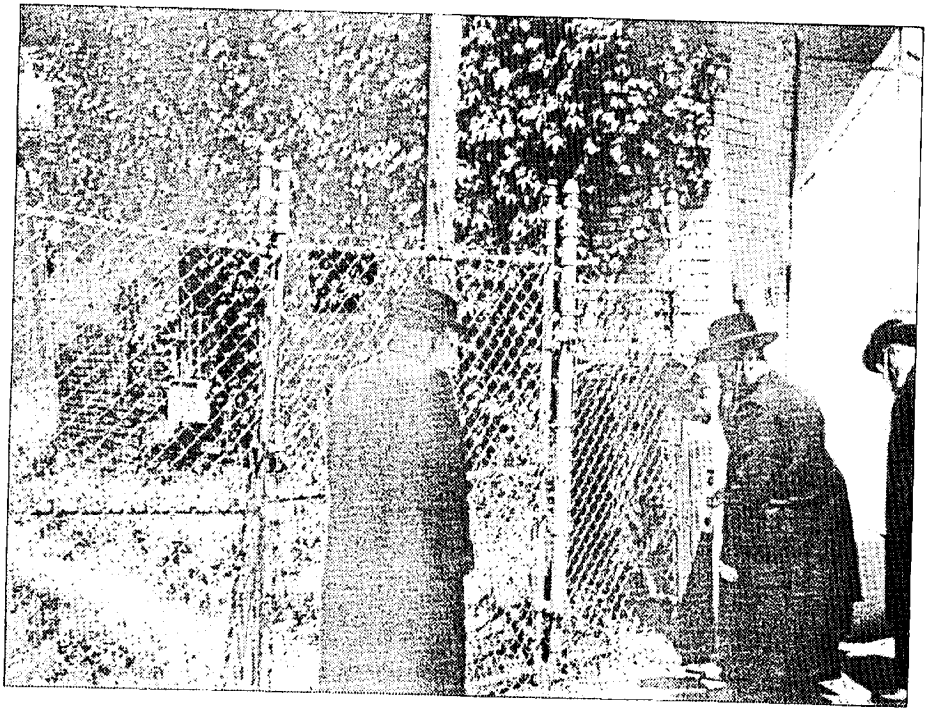

outlet
&
shoes
Mudd
DKNY
GUESS?
ESPRIT
tommy
3621
BERGAMENT
ALL BRAND

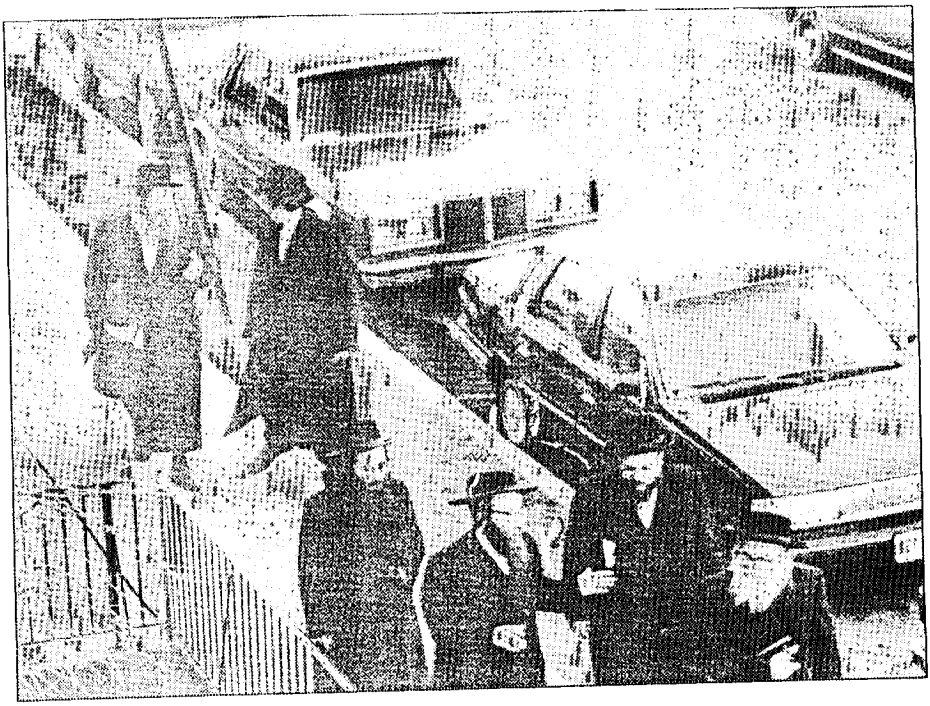

STOP

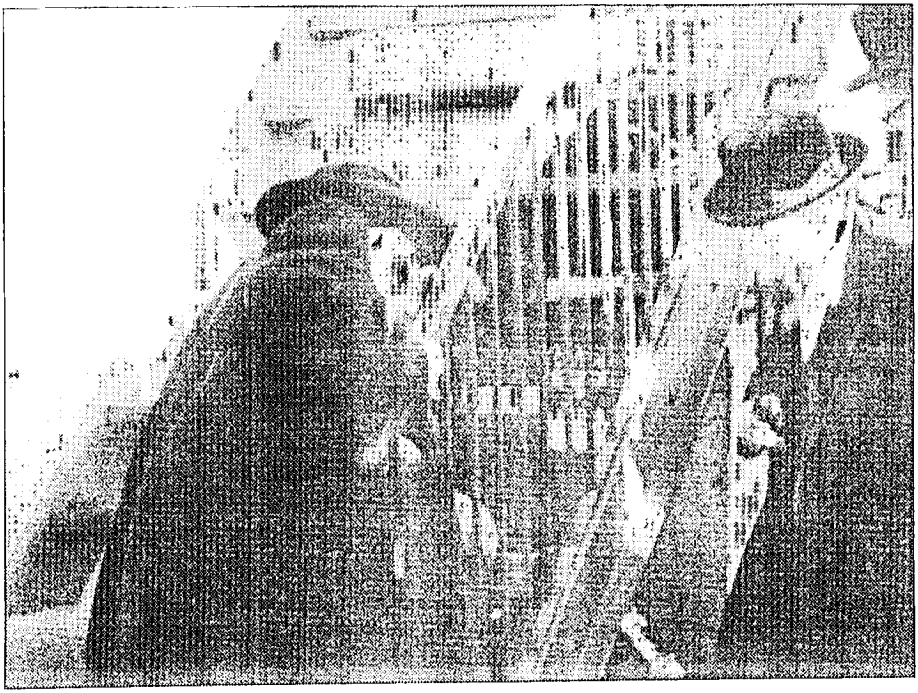

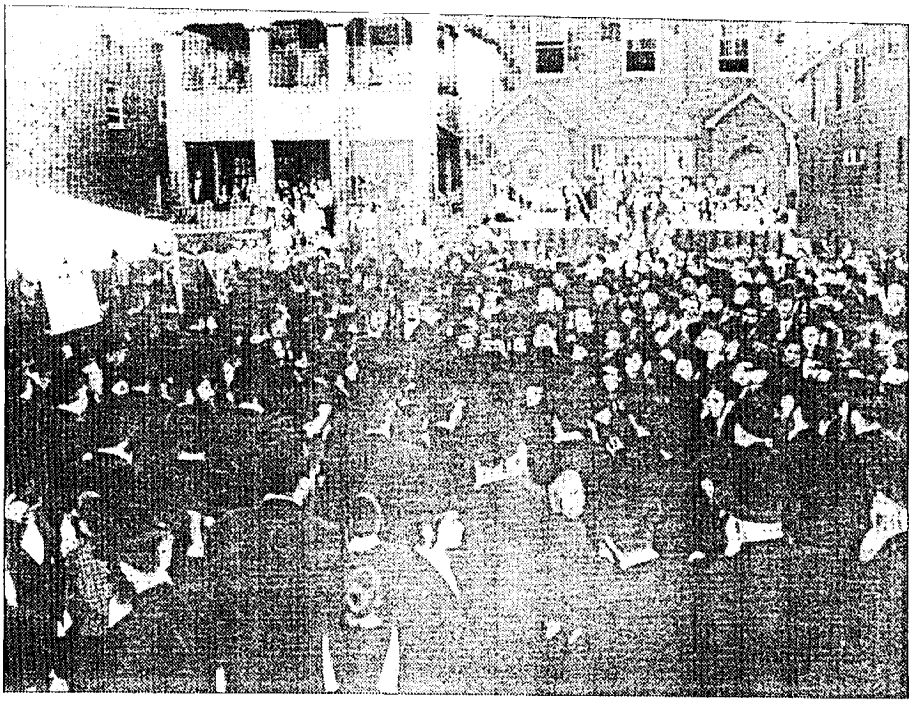

MISHPACHA N.Y. $4.50 OTHER $5.00 מס"ד גליון 429 י"ד בטבת תש"ס 23.12.99 מחיר: 9.90 ש"ח

משפחה

העירוב מטלטל את בורו פארק

המתירים, האוסרים,
הפשקווילים, הסטיקרים,
ההתנקלויות: כל הסיפור

חוצפה ישראלית

כך גנבה ישראל לפני

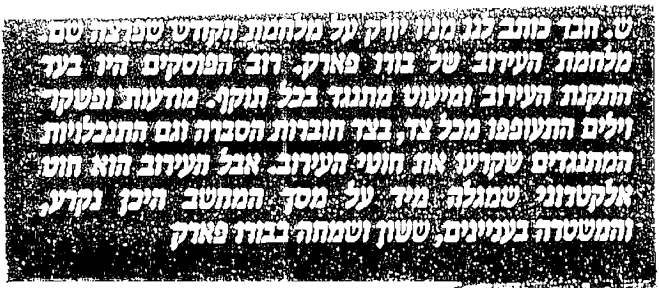
מ. חבר
(מכתב מניו יורק)

א תב, אזרחי מדינת ישראל, העסוקים בבעיות משלכם, בוודאי איננכם מודעים בכלל למלחמה הטורפת שהתחוללה ברחובות פארק בימן האחרון. מה היא בורו פארק ואיפה היא נמצאת? בוודאי יודע לנולכם. ולמעטים, המעט שאין להם מושג כמה המרובר, הרי נאיר את עיניהם ונאמר שבורו פארק עונה לשם של שכונה יהודית גדולה בניו יורק בה קיים ריכוז גדול מאוד של יהודים שומרי תורה ומצוות, כלל"ה.

אבל יש ליהודים החרדים לדבר ה' הנרים בשכונה

זו בעיה, בעיה גדולה. אין להם עירוב ואין הם יכולים להיטלטל בשבת מביתם. במשך שנים ארוכות הסתמכו כולל על פסקו הממוחש של הגר"מ פיינשטיין זצ"ל ועשיית עירוב בניו יורק. אולם, משהו השתנה בשיטת הקהילה של יהדות ניו יורק. על פי הסטטיסטיקה יש היום בניו יורק יותר יהודים חרדים מאשר בארץ. הציבור גדל והתרחב בלי עין הרע ועם זה כמובן מתרבות המשפחות. כך שהיום לאחר שנים של רוגע הפך נושא העירוב לשאלה בוערת ביותר. שהרי עצם העובדה שאין עירוב בשכונות ברוקלין הפך אצל רבים למיוס ממש. למשל, כשיש בשבת "שבע ברכות" או "חתונה" בבית הכנסת, חצי מהמשפחה נעולה בבית ואינה יכולה להגיע לשמוח יחד עם כולם. נשים עיוורות אינן יכולות לצאת מן הבית עם התינוקות ונקשה למצוא בייבי סיטר בדיוק לאותן שעות. אותו דבר כשחל ברית בשבת. צריך לחפש ני שיקח את הרך הנולד לבית הכנסת. ואצל חלק גדול מן הציבור שרבותיו לא התירו לו להשתמש בניי למטרה זו, יערכים הבריתות בבית. ומי מדבר על חולים כמה קשה לעתים הטיפול בהם בגלל מגבלות חסרונו של עירוב. אבר. מלבר המציאות העגומה שמדי פעם יהודים יוצאים בשבת כשהם שוכחים חפצים בבגדי הם נענשים שלא במזיד באיסור טלטול.

מציאות זו נרמה לכך שלאט לאט החלו יהודים מה ושם לעשות לעצמם ולשכניהם עירוב קטן שהקיף רחוב אחד או שנים בסביבתם, מה שקרוי כאן "כלאל". זה היה מתרון מה למקרה שחמרן ונשרפו בשבת או שהגיע כבה לפתע מבלי להתחשב ששבת היום. ובכלל עירוב זה היה נאפשרותם להעביר את חתאבדים לשכן והעונג שבת היה נשמר. ומה עונם בשיש ניא שהילדים יכולים לשחק בחוץ, עובדה המאפשרת להורים לנוח שהרי גם בניו יורק למי שאינו יודע שיטה בשבת תענוג. אמנם מתרון זה היה ניב רק למספר השכנים שהתאגדו מסביב לאותו עירוב. אוכ לחבר שני בלוניים ושדרה בשפה שמרבדים אצלכם עדיין לא יצא לו מזה כל עונג שבת. לחתאב שהעירוב הזה אינו עוזר. עוד בעיה, כי מדוע אין בדיוק הותקן המיני עירוב זה. האם אפשר לסמוך עליו האם כל בעלי העירובים הקטנים בלאומים המה בהלכות הרשות הכיבוית בעשייתו?

מוך שמרוץ העירוב והמרכז לוכח המרכזים

"קרבות" העירוב ברחובות בורו פארק

כיים שהמריצו את הרבנים פוסקי הלכה נדולים בניו יורק רבתי להמציץ על הצורך להתקין עירוב כללי מסביב לכל השכונה הנדולה. כמובן מיד נמצאו העסקנים המרוצים שנרתמו למלאכה והחלו להתקין עירוב כללי מסביב לאיזורים החרדים שבשכונות בורו פארק. עתה, בשנוע שעבר הושלמה המלאכה המאומצת והעירוב הותקן תחת פיקוח קפדני ונהני חיים רבנים יודעי טם המוריצים ומחזקים את ידי העסקנים העושים במלאכה.

שכונה בוערת בלהט הויכוח

מיד כשנודע הניוון החדש הזה שבקרוב תוקף בורו פארק ב"חומת" העירוב מרצה התחנדות. האי שפנית בשכונה שמעת את הוויכוחים. הויכוחים

מסביב לנושא. בכל פינת רחוב, כשראית שנים מתעדדים ומציפים בלהט את ידיהם והקולות הרמים נשמעים מעל לרעש המכוניות החולפות ידעת שנקלעת לתוך שאינו עוסק בסוגיית הירידה מן הגולן, כי אם בעירוב והאם ראוי וכשר להתקין עירוב שבתה.

השכונה כולה בערה והרוחות להטו. בשבועות האחרונים הייתי עד לוויכוחים רבים כאלו בכל כמה מטרים ברחוב, בבית, בבית הכנסת, במקווה, בפרט בסעודות השבת ובעצם איפה לא. כמו בשטעטל מימים ימימה:

"אין ספק שהצדק עמנו!" זועק משה, "אני ושכני שתתף בעשיית העירוב ונשתמש בו אי"ה.

"אתה שותף לפורצי גדר", רותח לעומתו שלמה, "מאין לך היתיר לפרוץ גדרים. ברשות מי תעשו את זה?!"

"מי אתה?", מתפרץ לשיחה יצחק, "ועל סמך מי אתה מתנגד?!"

הנושא הפך לפולמוס של ממש, האוסרים והמתירים נלחמים זה בזה בשצף קצף. כל צד משתדל להניף את צדקת דרכו בדברים: האם זה על פי ההלכה או רק על פי חסידות, על פי נוהג או על פי דעתו של רב זה או אחר, לא משנה הסדר בווי כות. העיר כולה עדיין כמרקחה, ולאורחים הישראלים אני כבר מודיע מראש אם בדעתכם לבקר בזמן הקרוב בניו יורק תדעו שחבל על זמנכם. על נושא אחד לא ידברו איתכם כאן כי אם רק על העירוב. על כן תצטיידו בידע בנושא כך שתוכלו להתערב בשיחות אלו או אחרות.

וכדי שתהיו בעניינים נסביר לכם בקצרה על מה נסובה המערכה. ובכן, הסיפור אינו חדש, למרות שרק לאחרונה שוב תפס תאוצה. לפני קצת יותר משלושים שנה בקשו תושבי שכונות ברוקלין המרוחקות לעשות לעצמם עירוב כללי כמו בכל הערים המתוקנות.

באותם ימים היה מורכב החלק הגדול של ציבור שומרי התורה והמצוות מיהודים אמריקנים שמיתיים שהשתייכו לקהילה הנקראת "אנג ירואל" (שראל הצעיר). יהודים שכמובן שמרו שבת ולא עברו חלילה על איסורי דאורייתא וגם הקפידו שלא לטלטל בשבת. אך מדולי ישראל חששו להתיר את הרצועה בנושא הטלטול. החשש היה שאם יתירו לטלטל בשבת עלולים צעירים אמריקאים לצאת למשל, לשחק כדור רגל בשבת. הרי יש עירוב ואין איסור טלטול. ובכדי שלא יצא שכר המצוה בהפסדה, התליטו הפוסקים דאז ובראשם הגאון פוסק הדור רבי משה פיינשטיין זצ"ל לא לאפשר את התקנת העירוב. והוא כתב זאת גם באיגרותיו שדעת ההלכה היא שבעיר שיש בה דין רבים אי אפשר לתקן עירוב.

כדאי שנבור בקצירת האומר במה בדיוק המדובר. הסוגיה שנויה במחלוקת ראשונים ואחרונים מה הכוונה לעיר שיש לה דין של רבים.

לפי הראשונים זו דעת רש"י במסכת עירובין הכו ונה לעיר שמצויים בה למעלה משש מאות אלף איש, לפי דעת האחרונים השו"ע ועוד הכוונה דווקא עיר שבמשך היום מתכנים ברחובותיה למעלה משש מאות אלף איש. אולם אם ישנם מחיצות בין השכונות ואפילו יש המפסיק בין השכונות דינו כמחיצה ונותר ע"פ ההלכה להתקין עירוב.

מי מכם שכבר ביקר אי פעם בניו יורק ניש עוד יהודי חרדי שלא ביקר כאן?) בוודאי הבחין בים שמימיו תוצרים בין מהנהן ושכונות ברוקלין. יש להניח למעלה מכל ספק שהוא גם נסע על גבי אותם גשרים ענקיים המתוחים מעל הים. כך שאפשר להס חיש לו את התפקיד שהגשרים ממלאים בהלכות עירוב.

הרמב"ם פוסק שכאשר שני שערים פתוחים זה כנגד זה במחיצות שבין השכונות, השערים מבטלים את המחיצות נהעיר להיות עיר של רבים. רבי משה צ"ל, הפתיע בחידוש שלו שהגשרים שעליהם אפשר לנוע מעבינה לשכונה דינם כשערים פתוחים זה נגד זה, כך שהים אינו מהווה מחיצה. ועל כן לא ראה אפשרות להתיר התקנת עירוב בברוקלין.

עירוב בשביל קולנוע בשבת

כמובן, מי אני שאנכים ראשי בין הרים הגבוהים אבל כבר אז היו פוסקים גדולים שלא הסכימו עם החידוש של ר' משה בעניין הגשרים. ונציין את הפוסק גדול רבי יונתן שטייף זצ"ל שבמפורש הורה עור לפני ר' משה כן להתקין עירוב בבורו פארק. גם היום לאחר דיון מקיף וממצה של הנושא כל גדולי הפוסקים המחיירים את העירוב בברוקלין אינם באים להתיר התקנה זוהה בנמהנהן. לדעתם, כל חששותיו של ר' משה היה על פי האוירה המאוד מודרנית של היהודים הדחיים באותם הימים שרצו להתקין עירוב במהנהן כך שיוכלו לקנות כריסיסים לקולנוע מבעוד יום ביום שבת אחרי הסעודה ללכת לקולנוע וכשיחזרו בוודאי רצו ללמוד שנים מקרא ואחד תרגום עם אור החיים הק'). אבל כיום השתנה המצב וברוקלין אינה מהנהן. כמובן שהמתנגדים תושבים אחדת בפועל הינב במיעוט מבין פוסקי ההלכות בימינו.

היו שהפיצו שמועות כאילו גם האדמו"ר מסאטמער זצ"ל חיווה דעתו נגד העירוב. את משום שחשש שלא יוקם ועד רבנים מוסמך שיפקח על כשרותו. אך למעשה לא השאיר אחריו שום הוראה כתובה שיגלה לנו שאכן לא היה בעד העירוב.

יתירה מזו יו"ר התאחדות הרבנים באר"ב, במכתב שפירסם כעת כותב כי שמע מידידו הרב יוסף אשכנזי, משמשו ונאמן ביתו של האדמו"ר מסאטמער זצ"ל, שכאשר נכנס אל הרבי וסיפרי לו שרוצים לעשות עירוב העניק על אחר סיוע להוצאות העירוב וגירוך שיהיה בהצלחה. רבנים נוספים מעידים על כך במכתביהם שפורסמו לאחרונה, אלא שמציינים כי הרבי בירר ושאל מי יהיו אלו האחראים על פיקוחו.

את הניצוי הראשון והחזק ביותר קיבלו העסקנים מעמוד ההוראה הגדול והמפורסם בברוקלין, הגאון הצדיק ר' חיים לייב נץ שליט"א. שרבים שוחרים לפתחו והוא שנחשב דווקא כנוטה להחמיר, יצא במקרה זה בכל תוקף לאמץ את ידי העוסקים במלאכת העירוב כך שיוכלו יהודים לענג את השבת כראוי. ולעומת המתנגדים החריפים פירסם מכתב, שפורסם ברחבי ברוקלין ובו הוא כותב: "הנני להודיע בשער בת רבים שהעירוב הנעשה פה נעשה בפיקוחינו והשגחתינו יחד עם בי"ד רבנים נאמנים וצדיקים בעלי הוראה מובהקים וכן נתמנה מאיתנו משגיח תמידי שיפקח על כשרותו והנם שמעולם לא נזדקקתי לשום השגחה. חתימה והסכמה, ע"ז לגודל יקר ערך חשיבות מצוה רבה זו שמסרו נפשם עליה כל רבותינו נותי נפש יצאתי מנדעי ונעניתי להפצרת העסקנים החשו בים לחזקם ולסעדם בכבוד שמו יתברך".

כאן החלה המערכה הגדולה עיי קבוצת מתנגדים שהתחימו תחתם מספר רבנים ויימי קהילות נגד התקנת העירוב. עיקר התנגדותם מבוססת על כך שבמיון שגדולי ישראל מקדמת דנא כמו הגר"מ פיינשטיין זצ"ל שהיה אביר התורה אסר בזמנו את התקנת העירוב, אין מעיזים היום לשנות סדרי בראשית, ומי אנו שנבין יותר משרי התורה שרפי מעלה כן הדורות הקודמים. המתנגדים הוציאו חוברת הסברה בניי דון בה הם מודים בגלוי כי אין להם כל טוענ להתפלפל ולדון בצדדי ההלכה בנידון משום שעל פי ההלכה אינם יכולים למצוא דופי מחשיבותה של המצוה הרבה "תיקון עירובין". בכל זאת, הם

הפתגם: עירוב אלקטרוני

בית יהיה עם המתנגדים לעירוב יעמד לפנינו בדד לקרוע אותו ובהזמנה מובנת, שאכן קרו מקרים מעציבים כאלו. אולם, מתקני העירוב מצאו לכך פתרון. פתרון מקורי בהחלט וחדיש מסוגו בעולם. בשעל התקינו שני עירובין מסביב לשכונת בורו פארק. עירוב דואל מחוסים רגילים בצורה המקובלת בכל הערים ברחבי העולם בתן חוטקן עירוב. וחשני, גבוה יותר, שהותקן בשיטון העירייה ובשיתוף פעולה עם חברת הטלפונים "בל אטלנטי קי". החוט הוא מוט אלקטרוני חזק מחובר למרכז בקרה. ברגע בו נקרע העירוב במקום כל שהוא ברחבי השכונה, מופיע על מסך המחשב המקום המדויק בו נקרע העירוב. המשמעות הוכיחה בפועל המתיין והיא החזירה אמונה רב במשטעת שפומים בו ותמקו על אחר וויעמדו לשמשם כמתיים ברכוש של חברת "בל אטלנטיק", ואותן יהיים, כמחזיקים מחזיקים או נוחרים יותר.

"אולם, מבקרי העירוב, בכל זאת, מרגישים צורך כל הזמן לחזק את ידי המתירים. גם השנים, באפיפיור "טוהקיימה" בשכונת קס, עוד מחשוב הדיים, ומאז רבי יחזקאל דאמה שליט"א וחכיו שלמעמו אין בכל השלם עירוב בו מחזיר על פי ההלכה כמו העירוב של בורו פארק. "אפילו בבני ברק העירוב איו בן מחזיק יותר".

טוענים, שמאז ומעולם היו יהודים יראים ושלימים שקידים להחמיר במקום שהתנצחה מחלוקת בדבר הלכה גם אם היו המתירים רבים מן המתמידים. יהודים המדקדקים בהלכות נקטו בכל הדורות במקרה כזה לחומרא ולא כדעת הבעלי בתים, שבעיניהי פסק הוכיחם על פי סימנים של הרגשים. המתנגדים החלו גם בהתעמלות רחוב הפיצו כרוזים וכתבי פלסתר בכל העיר בטענה שהחיתר אינה דעת תורה אלא דעת בעלי בתים. עליהם הוראים לדעת שלצד האוסרים עומדים ניצבים שני דיינים של שתי קהילות גדולות ביותר בברוקלין, האחד דיין קהילת סאטמער בברוו פארק והשני דיין קהילת באבוב. שניהם נגד התקנת העירוב מטעמים שונים כמו הטעם שכבר ציינו שיהודים נהגו לתגורא במקרים כאלו או מטעמים כמיסים אותם לא פרטנו, כפי שנכתב בקונטרס הסכ ברה שיצאה מתחת ידם: "ההנה דבר זה ידוע שהרבה גדולי ישראל שאמרו לתקן עירובין בברוקלין לא היה זה מחמת שרצתם היתה שעפ"י ההלכה אסור לתקנם. אלא ראו בזה מחמת איזה סוד הכמוס להם שזה יהיה למכשול גדול הזה הכריע את המצוה".

הרב יצא עם חומש בשבת

אולם האגר" חיים לייב כץ בשכתבו שעירר רעש רב, נתרץ בדעתו "ובכלל עניין תיקון עירובין יודע נכר, שהיו בזה חילוקי דעות ואף אנשים שהיו רבנים מאיזם צדיקים מאותם שסמוכים על הוראתם שלא רצו לעשות עירוב מטעם הידוע להם " שלא גילו לנו בכתב, ודאינו שאלו דעות חלוקות הראיים כסותרים, וכל אחד אומר בזה הסבר כרצונו זה בכה וזה בכה, ונראה פשוט שלא מחמת שהחזיקו בה לאיסור מצד הדין, אלא שלפי המקום והזמן והמצב באותן השנים עדיין לא היה שעת הכושר לכך. אמנם כהיום התפרצו יחד בעלי הוראה וסידרנו עירוב מתוקן כהוגן, יכול כל נפש יפה לסמוך עליה" הוא מוסיף ומציין שכל מי שמקפיד ונוהג בכל זאת להחמיר שלא לטלטל תבוא עליו ברכה ואף הוא נהג כן. הרי כאן דוגמא של עשיית תקנה לכלל מבלי לפגוע ביחידים הרוצים והיכולים להחמיר על עצמם.

למעשה המתנגדים הפעילים העושים גם פעולות להפריע את התקנת העירוב. בכמה מקרים חתכו את החוטים בכוונה החילה. הרי לא כן נוהגים פוסקים מבין המתנגדים להתקנת העירוב. בשבוע שעבר כאשר מתקיני העירוב היעיר ליחוב ארבעים ותשע בסמוך למקום מגוריו של דיין קהילת באבוב " הוא הזהה במפורש שהוא נותן רשות להעביר את העירוב גם על ר"באבא" שלו. למרות שהוא עצמו לא יטלטל גם יזהה לא לטלטל.

ואסכר כאן מה שקרה כשהחלה המערכה קצת אחרי תג הסוכות. בשבת פרשת "לך לך" הגיע לשבת בברוו פארק הגאון האגר" ר' פישל הרשקוביץ שליט"א נאב"ד קלויזנבורג צאנז בודיפשט. ר' פישל הרשקוביץ נחשב היום לפוסק הגדול של בריטליין, סיפרו לו שיש המתערים על התקנת העירוב. ר' פישל ביקר מי מקרב על העירוב וכי הם שכנות הרבנים העומדים על השמיר. אחר שקיבל את כל המידע הברור בפישוט: "עליהם בוודאי אפשר לסמוך".

אי הוא לא הסתפק בכך.

בשבת אחר הצהריים קם ויצא לרחובה של עיר בחוש שם כבר התקין העירוב ולקח איתו חומש והג ביהו בשתי ידיו כלפי מעלה עד לאכסניתו בבני להוויה הלכה לרבים ובכדי להזדהות עם הרבנים המאמצים את עשיית העירוב בברוו פארק, כמובן שמעשה רב זה השפיע רבות ועורר רעש בכל שכבות הציבור. מאז נמנה גם האגר" פישל על המפקחים הראשיים של העירוב. בשבוע שעבר בערב שבת ראיתי בשידה השלוש עשרה, איך לפתע הניח מתוך ה"וואן" הגאון ר' פישל גם קבוצה של שלושים איש ועמדו בפינת הרחוב 49 יבדק את העירוב. מיד לאחד מכן הם מיהרו לעזוב שכן היה כשעתיים לפני הדלקת נרות ור' פישל הניע בשיחה מהוילאמסבורג לוודא כי הכל ועשה כהוגן.

אין כמעט רב או איש ציבור שלא התייחס למער כה זו. תחרותה וכונסרטים למיניהם יוצאים לאור בנושא העירוב. כיום יצא לאור בריבור נפרד של 450 עמוד מאת גאב"ד אונגוואר שליט"א אשר היה בין המתירים ובו משא ומתן מקיף עם גדולי ישראל בני יון. אין כאלו עיתון חרדי אחד בארה"ב שפסח על נושא זה. העסקנים המתנגדים לעירוב ניסו להחתים עשרות רבנים ומאחר שראו כי לא עומדים לציים רוב מנין ובנין של הפוסקים בני זמנו, הם בנו לארץ ישראל וביקשו להחתים את רבני העדה החרדית ואת הגר"ש וואזנר בטענה כי כבה צעירים תמוכי מה החליטו לעשות עירוב בברוו פארק ובכך לגרום מכשול לרבים. אולם הם נתקלו בסירוב. הרבנים החשובים בארץ ישראל נבר היו מעידכנים בידון מקפני כן, ובהבידם מקריב את הרבנים הנאנים המטפלים בנושא " לא התעברב.

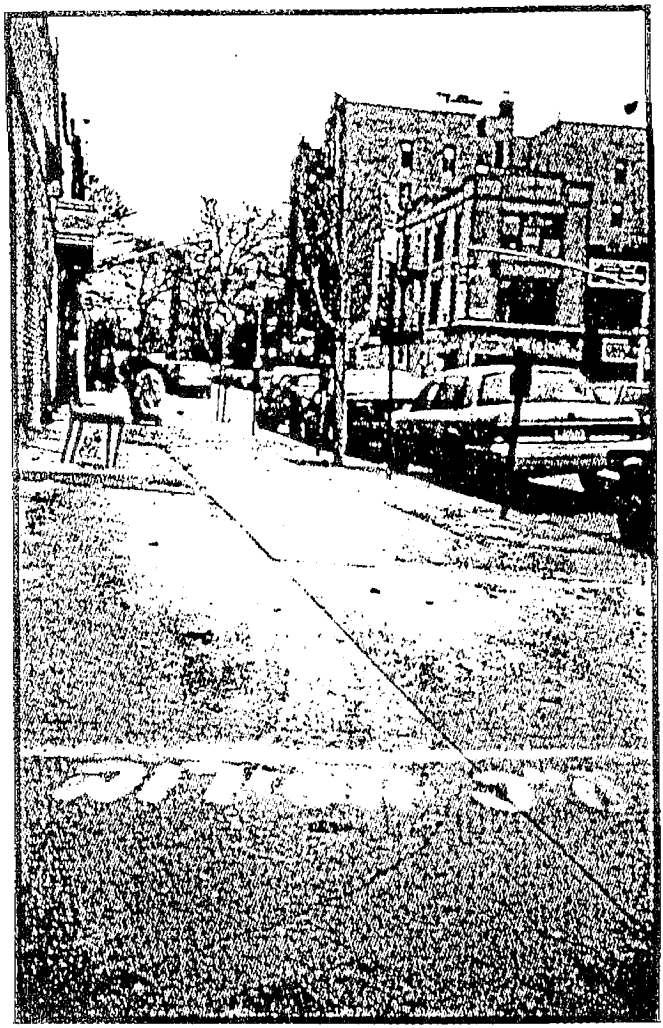
ביתמיים בברוו פארק המלאכה נשלמת והולכת. העירוב "כובש" עוזניו (שדרה) אחר עוזניו וסטריט (רחוב) אחד סטריט. ובינתיים לידיעתכם אם אתם באים לבקר כאן הרי מ־16 עוזניו עד לרוז עוזניו מה" חובות 38 עד 49, אתם יכולים להרגיש בבית כמו בבני ברק וירושלים. ההורים מטיילים עם עגלות ילדיהם. הנבדים מטלטלים את טליתותיהם לבית הכנסת כמו בכל עיר מתוקנת.

ביקשנו מאת העסקנים החתיבים לדעת ביצד מתנהלת העבודה ומהן התכניות הבאות. הם סבורים כי העבודה כלל אינה קלה כלא קשר למערכה נגדם המעיקה עליהם. כאן זה לא כמו בארץ ישראל וישנם מקומות שכ צריך לחבר את העירוב באחורים שהם בשיטה הנוים וצריך הרבה שיכנוע כולל שידול כספי שיאותו לכך שישימו קורות על קירות בתיהם. המיר דור הוא שוכרים את הזכות בימו מהשכום שנתי. למזלם של העוסקים בהתקנת העירוב כבר נמצאו נדבנים שימנו מכיסם הוצאה זו.

בינתיים, תושבי בירו פארק שהחליטו להשתמש בעירוב חוסים בצל ברכתו של הגאון ר' חיים לייב כץ שליט"א בה סיים את מכתבו הנ"ל: "עתה אחי ורעי, שימו בי' ועינו את השבת בלי שום מניעה וסכשיל, מעורה שלום ושמחה והשקט ובטח, אין פרץ ואין יוצאת בהתבוויתינו, כי חצות ה' היא עמוכם, ויכולה היא שתרחיב שנעזל מכל עקתין בישין, ואל תך בתיכם להניח ברכה, והזכה בשורה תוצאו באמתה שלימה אמן".

גם הסטיקרים השתתפו בוויכוח הסוער

בורו פארק ועירובה

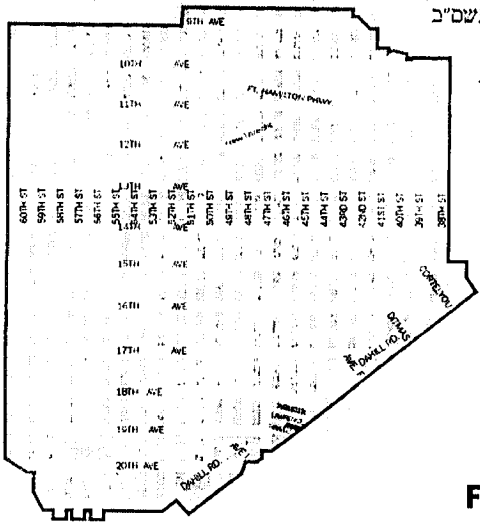
The Jewish BUSINESS DIRECTORY

EIRIV SOCIETY OF BORO PARK

ועד העירוב ד'בארא פארק

בס"ד

שנת תשס"ב

תחומי העירוב

בהשגחת ובפיקוח

הגה"צ גאב"ד ור"מ

סערדאהעלי שליט"א

וביה"ד המיוחד לעניני העירוב

FOR INFORMATION PLEASE CALL

ליתר פרטים אפשר להתקשר

1-917-293-ERUV(3788)

Fax Back 718-438-7411

EIRIV SOCIETY OF BORO PARK • 1419 44TH STREET • BROOKLYN, NY 11219

About: The Eiruv

1

מלכמת הדת"ש

"Milchemes Hadas"!

איצטיגע אריסגאבע וועגן:

"דער עירוב"

"אין בארא פארק"!

"ער לחשוק הדת שע"י בני תורה דבארא פארק"
P.M.B. 120, Brooklyn, N.Y. 11219, Vol. I, Tav - 1-718-854-4263

Vol. I, No. 1 January '00

אונזער ציל און ארבעט

The Metro Section

The New York Times

FRIDAY, JUNE

HABERMAN
NYC

to Give
›ring
Due

ticed how poorly the Yankees have been do- uet self-proclaimed No. ot off his mantle of In- ame the diffident, love- ee we now see? To much a lifelong Yan-). W. Giuliani, this is

: May 10, when the mayo- lle and his wife were e, the team stood com- ce, having won well over nes. Since then, it has e time and slipped to

/on say so.
has repeatedly made a City Hall successes and es of recent years. So if self as a mere mortal, ible, can that augur well club? Sure, a gentler ear around. But if a by- ious year for the Yanks, nevitably wonder wheth- orth it.
. But it is not much cause le jarring softening of le persona who was out of commis- s tending to family mat- ack into the New Rudy's d like stumbling into the sion of the Body Snatch- of everyone being smil- s suddenly in. t was to race home to see oping giant pads under / to City Hall seemed to to see the man up close. . All right.
se issues in two Family ared on to talk about how were and how he had r them. The last time ard on the subject of

or isn't the
; on New
minds.

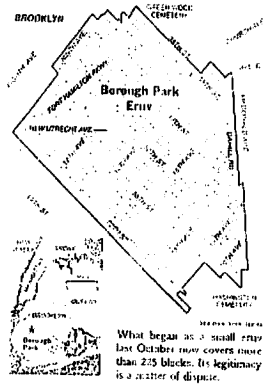
ornblitz that struck in ity."
conferences, Wednes- , he spoke in a soft voice, ing questions clearly in- out of him.
Island is no different. elationship in finding it s go wrong to blame the ers' supposed blindness that some reporters

Symbolic Line Divides Jews In Borough Park

A Debate Over Strictures For Sabbath Observance

Rabbi Moshe Unsdorfer stringing a fishing line in Borough Park to expand an eruv, a symbolic enclosure for Jews.

What began as a small eruv last October now covers more than 225 blocks. Its legitimacy is a matter of dispute.

By JULIAN E. BARNES

At dawn on a Friday morning, hours before the Sabbath, Rabbi Moshe Unsdorfer stepped into a cherry picker and sent himself 20 feet into the air above Borough Park.

Leaning out of the bucket, he guided a fishing line past an electrical wire, then tied his line off on a pole, checking that it was taut and parallel to the ground.

The fishing line forms the basic ingredient of an eruv, a symbolic enclosure within which Orthodox Jews are exempted from one of the stricter rules of the Sabbath: the ban on carrying anything in public. But in Borough Park, only some rabbis recognize the eruv, a series of strings that stretch around nearly the entire neighborhood. And the dispute over its legitimacy is the source of one of the biggest controversies in Borough Park since Orthodox Jews began moving to the neighborhood 90 years ago.

Official witnesses who have used the eruv have been rejected by anti-eruv rabbis minutes before wedding ceremonies. Rabbis who oppose the eruv have had invitations to give guest lectures to pro-eruv congregations rescinded. Vandals have torn down parts of the eruv, prompting supporters to initiate an all-night robbinical patrol before the Sabbath. During Hanukkah, men opposed to the eruv took to the streets in a truck with loudspeakers, proclaiming in Yiddish that the fishing line was broken and that Jews should not use the eruv. In response, the pro-eruv forces created a telephone hot line in Yiddish so families could check on the condition of the enclosure right before the Sabbath began.

On the surface, the eruv debate is simply one of differing Talmudic interpretation. But over the last eight months, the controversy has tapped issues of culture and of gender, putting friend against friend, Hasidim against Lithuanian

Continued on Page B5

Chase to Lec
Office Space
In Jersey Cit

Tax Breaks Lure B
To Forsake Manhat

By CHARLES V. BAGLI

In the latest indication that the City waterfront has become a ci haven, Chase Manhattan Bank, the largest bank in the country, is movi sands of employees from Lower Ma to two new office towers at the f complex.

The Giuliani administration tried ately to keep the bank from leasin across the Hudson River, but the ta offered by the city could not compet better deal to Jersey City. State off New Jersey dangled subsidies worti millions of dollars, and Samuel J. the developer, promised to build a tower within 18 months. According estate executives and local officials

Chase's search for office space a gaining for tax breaks recalls an ea ed war across the Hudson River, New York won. Twelve years ag had nearly closed a deal to mo technical jobs to a proposed 15 square-foot tower at the Newport pe the last minute, Edward I. Koch, then mayor, got wind of the deal, suaded Chase to remain in New Y the largest municipal tax break ev ed to a New York company: $22 The bank then moved the jobs and puter operations to the Metrotech Brooklyn.

The bank is joining Goldman, Company, which recently announc to erect the tallest building in Jers 45-story, 1.6 million-square-foot tow former site of a Colgate toothpaste Merrill Lynch & Company is bu own tower nearby, and Paine Web Trust and Loeb, Abbett & Company taken large blocks of space in the

Judy Miller, a spokeswoman fo declined to comment, as did th broker, Insignia/ESG, and Lloyd I spokesman for Mr. LeFrak, who owns the 800-acre Newport com several executives said the two s struck a deal in which the develop build two office towers totalling 1 square feet for about 480 e Chase would move its staff from Street and still have room to e Jersey City. The bank's headquart remain at 270 Park Avenue.

"We think Chase is an excellent Jane Gallagher, chief of staff Schundler, the Jersey City mayor welcome them as the latest Fo company to come to the Jersey C front."

Michael Carey, president of the

Continued on Page B10

attached to buildings or to poles. Small ribbons flutter on many of the strings, a signal to passers-by that the eruv is intact.

By creating a symbolic doorway in the wall around the neighborhood formed by attached houses, the fishing line transforms a public area, like a street, into a private one, at least for religious purposes.

The residents must arrive in building the eruv said their efforts had enabled families to enjoy the Sabbath better. Many Orthodox families in Borough Park have five or more children, and women with infants and toddlers are effectively shut in their house from Friday night until Saturday sunset if they cannot carry their children outside.

"The people seeing the biggest benefit are the young mothers who used to be locked up in the house," said Rabbi Efraim Blumenberg, the president of the Eruv Society of Boro Park. "Now you see them going out. The whole world is opened up for them. The benefit is so strong it overshadows everything."

Although it was men who put up the first small eruv in the neighborhood last year, it was women who pushed for its expansion and greeted it with enthusiasm. That includes Mrs. Weber, who says scholars can argue over the eruv all they want, but as long as her family's rabbi continues to say it is kosher, she will use it.

Until this year, Mrs. Weber said, she was stuck in the house on Saturdays, unable to visit friends or to take her children to the park. Now, each Shabbos, Yiddish for Sabbath, she has been able to entertain her children and to take warm food to her 80-year-old aunt who is in a Borough Park hospital within the eruv.

"Before they put up the eruv, by the time Saturday night came I wanted to run out of the house," Mrs. Weber said. "My kids would say, 'Oh, no, not Shabbos again.' Now it's like, 'Wow, it's Shabbos. Are we going to go outside?'"

Some residents have argued that the eruv also enables Orthodox Jews to celebrate the Sabbath better, allowing them to concentrate on prayers and not worry about whether they have left something in their pockets.

"I've lived here for 31 years and I feel totally different, now I can bring a prayer book to synagogue," said Pinchas Shor, a Borough Park plumber.

Many of the rabbis opposed to the eruv see themselves as standing firm against religious liberalization. The eruv, they fear, could lead to more egregious violations of the Sabbath, like buying items on credit.

"It cheapens the Sabbath, it makes it look like a weekday, and that is not something we want to see," said Rabbi Shaul Bick, whose father, Rabbi Moshe Bick, was a leading opponent of an earlier proposal to build an eruv. "People could abuse it."

are popularizing a matter of religious law. It's like taking a serious medical question and putting it to a vote."

There are long-standing eruvs in Flatbush, Park Slope, the Upper West Side and other neighborhoods where modern Orthodox families live. There have been complaints about eruvs in other communities, but those were usually from people concerned that their community was becoming too Orthodox.

Borough Park's eruv is the first large-scale eruv in a mostly Hasidic New York city neighborhood.

An eruv had never before been built in Borough Park in large part because of the influence of Lithuanian sects in the neighborhood. Lithuanian Jews were the first Orthodox Jews to move to Borough Park in large numbers, beginning in 1915. Like the Hasidim, Lithuanian Jews wear black hats and are religiously observant. But Lithuanians come from a different religious tradition one that does not as readily embrace the use of eruvs, particularly in cities.

Many of the Hasidic groups that moved to Borough Park in the late 1950's came from cities in Poland and in Hungary where eruvs were widely used. Nevertheless, the Lithuanian rabbis remained influential enough to scuttle earlier proposals for eruvs. Today, with the best known of the earlier Lithuanian rabbis dead, and with Hasidic Jews making up about 85 percent of Borough Park's Jewish population, the balance of power may have shifted.

The neighborhood's leading Lithuanian rabbis, including the Bick family, remain opposed. The largest Hasidic sects in Borough Park, Bobover and Satmar, have followed that lead. But other Hasidic groups, like Belz, Munkatch and Vizner, have embraced the eruv, disregarding the admonitions not to build it. Supporters of the eruv, including Assemblyman Dov Hikind, have urged the opponents to simply ignore the fishing line and allow those who want to use it to carry in peace. But the rabbis opposed to the eruv say that it is wrong for them to remain silent.

"It's a potential violation and it is not in keeping with the spirit of the Sabbath," Rabbi Bick said. "Any violation of the Sabbath is considered a desecration."

Manifestations of the debate are all over the neighborhood. The front of Rabbi Katz's synagogue, for example, is plastered with letters written in Yiddish defending the legality of the eruv in Jewish law. Still, it is difficult to tell which side is winning the debate. On Saturday afternoons, there are far fewer baby carriages on the sidewalks than there are on other days of the week. But there are some, and that is a major change.

Borough Park is a neighborhood that protects its privacy. And the public debate has made many residents uncomfortable, especially because it has highlighted divisions between people who ordinarily live together in harmony. But some, including Rabbi Tannenbaum, say the debate is good for Borough Park.

"Everyone is looking to learn from what happens here," Rabbi Tannenbaum said. "Heaven should grant that this level of interest exists in every aspect of Jewish law."

Different traditions produce different Talmudic interpretations.

CITY

Debate on Sabbath Rules Divides Jews in Brooklyn

Continued From Page B1

Jews and women against men.

Observant Orthodox Jews do no work on the Sabbath, from sunset Friday to sunset Saturday. That includes not carrying anything in a public area, like keys, wheelchairs, strollers and even children, unless there is an eruv.

The Borough Park controversy began soon after the first small eruv was built in the heart of the neighborhood last October, to aid a Hasidic teenager who uses a wheelchair.

Hasidic Jews in wheelchairs typically hire non-Jews to take them to synagogues on the Sabbath, because their family members are not allowed to push them or to carry them up and down stairs. But last fall, when the man hired to take the teenager to and from services missed several appointments, the boy's father asked his rabbi, Chaim L. Katz, for help. Rabbi Katz authorized an eruv to be built in blocks adjacent to his synagogue near 15th Avenue and 44th Street, allowing the teenager's father to take him to Sabbath services. In the months that followed, more and more families asked to be included within the eruv.

"The eruv is the best thing to come along since instant chicken soup," said Bassi Weber, a Hasidic Jew and the mother of three, including a 12-week-old boy.

Borough Park has about 250,000 Jews, the largest concentration of Jews in the country and one of the most Orthodox in the world. The debate over the eruv has attracted the attention of Hasidim and other observant Jews worldwide, said Rabbi Gershon Tannenbaum, director of the Rabbinical Alliance of America.

More than 225 blocks in Borough Park are enclosed in the eruv. Along the border of the neighborhood, fishing line can be seen strung over Rabbi Bick said he did not want to appear unsympathetic to women with children, but he contended that part of keeping the Sabbath holy was to make sacrifices. The solution for homebound women is not to use an eruv and risk violating the Sabbath, but instead to make their husbands take over more care of the children, Rabbi Bick said.

Underlying the opponents' arguments is a belief that Jewish law prohibits the use of an eruv in Borough Park. The Talmud and rabbinical decrees prohibit eruvs in cities of more than 600,000 people, in places where roads run straight through town and in areas with numerous shopping districts, Rabbi Bick and others say. Marketplaces and main thoroughfares are public areas by nature, while 600,000 is the number of men ages 20 to 50 the Talmud says were with Moses at Mount Sinai, and therefore serves as the definition of a large city. All of those restrictions apply to Brooklyn, eruv opponents have said.

In 1978, some of Borough Park's most respected rabbis proclaimed that Brooklyn did not meet the conditions necessary to allow an eruv. And others, including 68 rabbis who signed a statement opposing the eruv, contend that that ruling cannot be ignored.

"It's a question not to be dealt with by amateurs," said Rabbi Yitzchok

Issues of culture and gender in an exemption to rules for public places.

רשימת רובם של העירובין ברחבי ארה״ב וקאנאדע

Engelwood, NJ 201.568.3116
Cherry Hill, NJ 856.667.9700 #8
Union City, NJ 201.864.4733
Oradell/ Riveredge/ Paramus, NJ 201.265.4100
Fairlawn, NJ 201.791.7910
Highland Park/ Edison, NJ 732.247.ERUV
Valley Village, CA 818.763.4395
Los Angeles, CA 877.ERUV.INFO
Denver, CO –East Side- 303.836.ERUV
Denver, CO –West Side- 303.767.ERUV
Stamford, CT 203.358.2200
Washington/ Georgetown, DC 202.338.ERUV
High Land Lakes/ Miami, FL 305.933.9481
Miami Beach/ Miami, FL 305.866.ERUV
Atlanta, GA 404.767.ERUV
Lakefront, Chicago, IL 312.409.1866
Lakeview/ Chicago, IL 312.409.1866
Skokie, IL 847.679.ERUV
Rogers Park/ Chicago, IL 773.743.7882
Buffalo Grove, IL 847.484.1800
Peterson Park/ Lincolnwood, IL 847.677.ERUV
Indianapolis, IN 317.253.5253
Rockville/ North Bethesda, MD 301.468.1317
Rondelstown/ Baltimore, MD 410.655.7818
Park Hights/ Greenspring/ Baltimore, MD 410.358.ERUV
Silver Springs, MD 301.587.8252
Brookline/Newton/Brighton, MA 781.446.9797
North Charles/Cambridge/Somerville, MA 857.389.ERUV
Nonantum/ Boston, MA 781.446.9797
Sharon, MA 781.695.0505
West Bloomfield, MI 248.855.6170 - 737.2626
Oak Park, MI 248.569.7793
Southfield Gardens, MI 248.559.1533
St. Louis Park/ Minneapolis, MN 612.640.ERUV
St. Louis, MO 314.863.1811
Columbus, OH 614.898.2807
Allentown, PA 610.776.8672
Pittsburgh, PA 412.421.1437
Harrisburg, PA 717.234.ERUV
Elking Park, PA 215.413.6900
Oxford Circle/ Rhawnhurst/ PA 215.333.ERUV
Overbook Park/ Wynnewood/ PA 215.473.1019
Yardley, PA 215.321.5511
Providence, RI 401.621.9393
Memphis, TN 901.761.ERUV
Houston, TX 713.729.0719
San Antonio, TX 210.490.3559
Dallas TX 972.392.ERUV
Seattle, WA 206.725.ERUV
Glendale, WI 414.228.9296
Maqoun, WI 262.242.8913
Milwaukee, WI 414.444.ERUV
Montreal, Canada 514.7-ERUV-11
Kiryas Tosh, Que. 450.430.8427
Toronto 416.350.2879
Sydney, Australia 02.9990.4982
Melbourne, Australia 613.9528.1235

Bensonhurst/ Brooklyn, NY 718.331.3729
Flatbush/ Brooklyn, NY 718.377.4242
Webster - Foster/ Brooklyn, NY 917.909.ERUV
Canarsie/ Brooklyn, NY 718.763.5577
Marine Park/ Brooklyn, NY 718.670.3757
Boro Park/ Brooklyn, NY 917.293.ERUV
Park Slope/Brooklyn, NY 718.832.1266
Sea Gate/ Brooklyn, NY 718.265.1066 – 372.0831
Brooklyn Hights/ Brooklyn, NY 718.802.1827
Williamsburg/ Brooklyn, NY 917.980.0085
Brighton Beach/ Brooklyn, NY 718.648.8169 0843
Bayswater/ Brooklyn, NY 718.327.8606
Staten Island, NY 718.494.6700
Pelham Parkway/ Bronx, NY 718.882.4084
Hillcresd/ Queens, NY 718.969.2021
Holliswood/ Queens, NY 718.465.0279
Kew Garden Hills/Queens, NY 718.263.3921
Kew Gardens/ Queens, NY 718.847.2673
Jamaica Estates/ Briarwood/ Queens, NY 718.657.2880
NY Hospital Medical Center of Queens, NY 718.670.2401
Windsor Park/ Hollis Hills/ Queens, NY 718.428.1462
Forest Hills/ Queens, NY 718.544.6898
Merrik, NY 516.378.2573
Cedahurst/ Woodmere, NY 516.295.0150 #8
Atlantic Beach, NY 516.371.2090
Buffalo, NY 716.634.0212
Albany, NY 518.489.1530
Long Beach, NY 718.371.2090
Lido Beach, NY 516.889.9650
Far Rockaway/Lawrence, NY 718.471.9200
West Hempstead, NY 516.481.7429
White Plains, NY 914.683.9497
Rochester, NY 716.234.3865
Binghamton, NY 607.722.1793
Mill Basin/ Brooklyn, NY 718.444.6868
Manhattan, NY -West Side-(מכון להוראה)
845.425.2242
Five Towns, NY 516.295.0150 #1
New Square, NY 845.354.1708
Monsey, NY (הרב טשיל) 845.425.6595
Monsey, NY (קונקורד) 845.425.9758
Monsey, NY (הרב טעמפלער) 845.425.9810
Monsey, NY (ווזניץ) 845.356.3193
Monsey, NY (פארשעץ) 845.362.1979 - 2024
Mount Kisco, NY 914.666.2574
Kiryas Yoel/ Monroe, NY 845.782.2446
K. Kasho/ Bedford Hills, NY 914.241.9800 - 9850
South Fallsburg, NY
Bella Harber, NY
New Rochelle, NY
Tenefli, NJ
Passaic, NJ 973.778.7117
Teaneck/ Bergenfield, NJ 201.530.0222
Lawrenceville, NJ 609.883.8833
Livingston, NJ 973.994.2620 #2
Deal, NJ 732.660.1001
East Brunswick, NJ 732.254.2911

EIRIV SOCIETY OF BORO PARK

ועד העירוב דבארא פארק

מזמור לתודה

להני אברכים יקרים מופלגים בתורה וירא שמים,
והבע"ב החשובים עוסקי בצרכי צבור באמונה,
כל אחד בשמו הטוב יבורך הי"ו
אשר הקדישו מזמנם היקר לסייע בהקמת העירוב המהודר בשכונתינו.
לזכות את אחב"י תושבי עיר התורה והחסידות בארא פארק יע"א
בשמירת ועונג שבת קודש

(כפי סדר הא"ב)

מו"ה אברהם בנימין שפירא נ"י
מו"ה אברהם וויס נ"י
הרב אברהם פאנעט נ"י
מו"ה אברהם מאיר פערלמאן נ"י
מו"ה אהרן יצחק וואקס נ"י
מו"ה אהרן ישעי' שוואַרץ נ"י
מו"ה אהרן לעווי נ"י
מו"ה אייזיק וויס נ"י
מו"ה אלי' לעווין נ"י
מו"ה אלי' קויפמאן נ"י
מו"ה אלימלך וויס נ"י
מו"ה אלימלך וויסבלום נ"י
מו"ה אפרים בלומנבערג נ"י
מו"ה ארי' דוב קארנבלי נ"י
מו"ה אשר גלויבערמאן נ"י
מו"ה אשר ישעי' שטיינמעץ נ"י
מו"ה בירוך יעקב בלוך נ"י
מו"ה גבריאל וועבער נ"י
מו"ה געציל יונגרייז נ"י
מו"ה דוד פאנעט נ"י
מו"ה דוד קאלטין נ"י
מו"ה הערשל קויפמאן נ"י
מו"ה חיים געוונט נ"י
מו"ה חיים מאיר נוסענצווייג נ"י
מו"ה חיים מרדכי אלטובסקי נ"י
מו"ה יהונתן שוואַרץ נ"י
מו"ה יהודא לייב בוים נ"י
מו"ה יוחנן גראס נ"י
מו"ה יונה גלאצער נ"י

מו"ה יוסף גרינוואלד נ"י
הרב יוסף מענדלאוויטש נ"י
מו"ה יוסף שלום פריינד נ"י
הרב יוסף שלמה האפענער נ"י
מו"ה יחזקאל סאבאק נ"י
מו"ה יעקב הערמאן נ"י
מו"ה יעקב זעליג לאנדא נ"י
מו"ה יעקב יוסף בראנדסדארפער נ"י
מו"ה יעקב יוסף מארגרעטען נ"י
מו"ה יעקב לאנדא נ"י
מו"ה יעקב ליכטמאן נ"י
מו"ה יעקב ישראל שטיינמץ נ"י
מו"ה יצחק יעקב בייעם נ"י
מו"ה יצחק מאנדל נ"י
הרב יצחק צבי סופר נ"י
מו"ה יצחק צבי ראזענבערג נ"י
מו"ה יצחק שטראם נ"י
מו"ה יצחק שמעון אסטרייבער נ"י
מו"ה ישי העכט נ"י
מו"ה ישעי' שלום וועבער נ"י
מו"ה ישראל יעקב אונסדארפער נ"י
מו"ה ישראל ניימאן נ"י
מו"ה לייביש שלעפערינג נ"י
מו"ה מאיר פישמאן נ"י
מו"ה מיכל מישינסקי נ"י
מו"ה מנחם פעטמאן נ"י
מו"ה מ. מ. מ. מארקשטיין נ"י
מו"ה מענדל קלין נ"י
הרב מענדל רויזענבערג נ"י
מו"ה מרדכי זיידענפעלד נ"י

מו"ה מרדכי אברהם ראזענפעלד נ"י
מו"ה מרדכי בערגער נ"י
מו"ה מרדכי וויס נ"י
מו"ה מרדכי פייפער נ"י
מו"ה משה אלי' יוסף שטיינבערג נ"י
הרב משה דירעקטאר נ"י
הרב משה חיים שטיינבערג נ"י
מו"ה משה יוסף בלומענבערג נ"י
הרב משה יוסף דוב אונסדארפער נ"י
מו"ה משה יוסף פעלבערבוים נ"י
מו"ה משה פרידמאן נ"י
מו"ה משה שוואַרץ נ"י
מו"ה משה שמואל גרין נ"י
הרב נחום יצחק גרוזן נ"י
מו"ה נח זאבלאצקי נ"י
מו"ה נתן זיינשטאק נ"י
מו"ה פנחס געלער נ"י
מו"ה שלום מתתי' אונסדארפער נ"י
מו"ה שלום פריינד נ"י
מו"ה שלמה אויש נ"י
מו"ה שלמה זלמן גאטער נ"י
מו"ה שמואל פולטמאן נ"י
מו"ה שמחה טיטעלבוים נ"י
מו"ה שמעלקא דאפעלט נ"י
הרב שמעלקא לייפער נ"י
מו"ה שמשון העסקל נ"י
מו"ה שמשון נוימאן נ"י
הרב שמשון צינגער נ"י
מו"ה שרגא מנחם פריעדמאן נ"י

וגם לרבות מע"כ ת"ח שזיכנו בכתיבת חידושי תורה, וכבוד הנדיבים היקרים
שנתנו רשותם לקבוע העירוב, ושהחזיקו בנדבת לבם בהוצאת העירוב

וכל מי שעוסקים בצרכי צבור באמונה הקב"ה ישלם שכרם
וישלח ברכה והצלחה בכל מעשה ידיהם

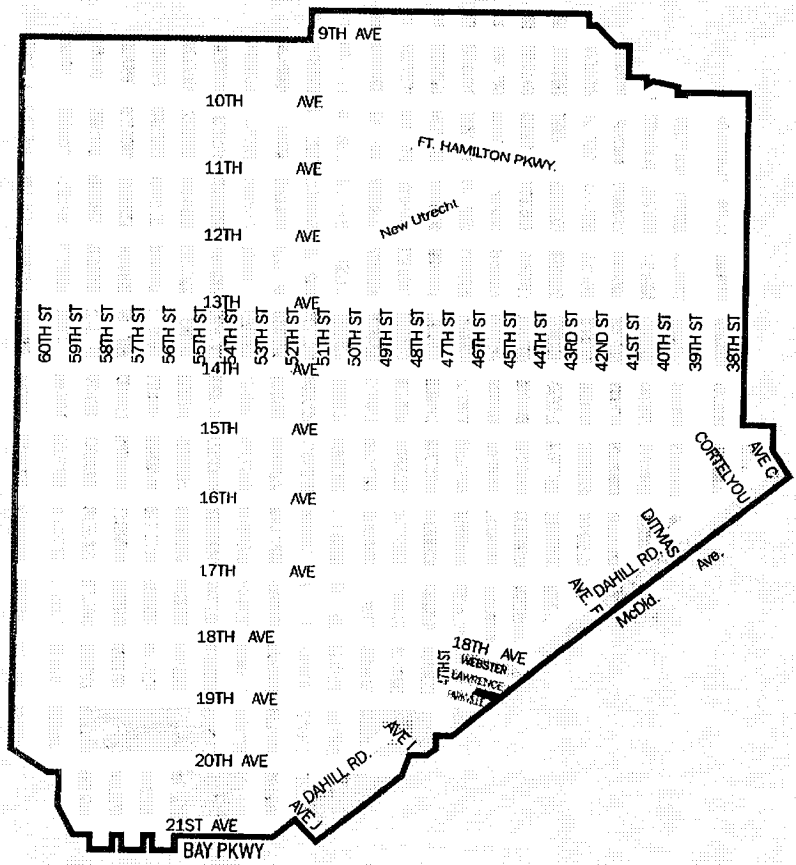
EIRIV SOCIETY OF BORO PARK

ועד העירוב ד'בארא פארק

בס"ד

שנת תשס"ב

תחומי העירוב

בהשגחת ובפיקוח

הגה"צ גאב"ד ור"מ מערדאהעלי שליט"א

ובי"ד המיוחד לעניני העירוב

FOR INFORMATION PLEASE CALL ליתר פרטים אפשר להתקשר

1-917-293-ERUV(3788) • **Fax Back 718-438-7411**

EIRIV SOCIETY OF BORO PARK • 1419 44TH STREET • BROOKLYN, NY 11219

1941

קונטרס

בענין עירובין

בעזר החונן לאדם דעת מאת

ישעיהו טוביה דירעקטאר

הקונטרס הזה הופיע בשנת תשמ"א

תשמ"ג

ואנו מדפיסים אותו עוד הפעם

לזכות את הרבים

תש"ס חשון

קונטרס

בענין עירובין

בעזר החונן לאדם דעת מאת

ישעיהו טוביה דירעקטאר

הקונטרס הזה הופיע בשנת תשמ"א

תשמ"ג

ואנו מדפיסים אותו עוד הפעם

לזכות את הרבים

תש"ס חשון

Rabbi Shiah T. Director

1540 57th Street

Brooklyn, N Y 11219

718 435-2269

קונטרס
בעניין עירובין

הקדמה
בדרך מודעה

א) אמר המחבר להורי ידוע לכל מאן דכעי למידע כי אלו אשר לא ניחא להם בתקון העירוב הרי לאו לשם שמים אלא קנאה היא וקנאתם קנאת שקר הוא כידוע ויש מהם אשר רין חסיד שוטה רביע עליהם.

ב) וצאו וראו מה שאמרו חז"ל בדבר חיוב הוריזות של חקוני עירובין. עיין בגמרא עירובין דף ס"ח ע"א ודף פ' ע"א ודף מ"ו ע"א ודף ל"ד בתוספות סד"ה ואמאי ורש"י סוד"ה תורת מחיצה דף ס' וס"א וס"ד וס"ה וס"ו ושם ברש"י וחוספות. וכן בתוספות מ"ה ונ"ט.

ג) ועיין בתשובת הרא"ש כלל כ"א שנידה לרב אחד בעבור זה שהיה נגד תקון העירוב שבעירו ע"ש. וכן כתב התשב"ץ על אנשים כאלו או שהם הדיוטות גמורה הוא או מינות נזרקה בו, וככלל על אנשים כאלו אשר בית ישראל נשען עליהם בעוה"ר הרי נאמרו רק בעבור עצלותם כי קולר העם חלוי בצוארם וכבר צווחי הרבה מגדולי ישראל בספריהם שאין לנו לגבב חומרות בזמן הזה בענין הנחוץ להרים מכשול.

ד) על כן חובה עלינו להמחיק הדינים בכל מה שנוכל ובפרט בשל סופרים והלכה כדברי המקיל בעירוב עכ"ל.

ה) וכן כתבו עוד רבים ואמרו שכל בר דעת ויראת ה' נוגעת בלבבו הרי ישפוט בשכלו כי אנחנו מחויבים בכל אמצי כחנו לחפש היתרים וקולות ולסמוך בעת הצורך להקל בתקון העירוב ולחקנו אף שבהאי אופן תיקון הרי המקיל יחיד לגבי רבים אעפ"כ אם בקושי הוא לחקנו באופן היותר מועיל אזי יש לסמוך על היחיד המקיל ולא לבטל מלחקן כלל. וטעמא בזה כתבו גדולי האחרונים דכיון שאי אפשר בשום אופן לקהל ישראל לשמור את כל כ"ב הקטנים וגם לא את נשותיהם וחלרשי דעת. לשמרם בכל יום השבת מבלי להוציא מפתח ביתם החרצה דברים קטנים ומטפחות.

ו) וכן כמה צער ודוחק יסבלו הגדולים הנזהרים ובפרט בענין חפלה בבית הכנסת ביום שבת קודש בהבאת הטליתים והסידורים וכדומה ולכן פשוט הוא דאמרינן כל מה שיש לך להקל בזה הקל ואל ינוח את העיר מכלי שום תקון חלילה.

ז) ועיין בדרכי משה סי' שפ"ג אשר כעבור זה הניח תקנה להיות בעירו אף שהחקנה זו לא ישר בעינו ויש לי אריכות רב בזה בנודל התאמצות של חקוני עירובין ואין להאריך: ומעט מן המעט בזה יחבאר לקמן בס"ד.

סימן א

האומרים שלא לתקן עירובין המה עוברי דרך התורה דברי התשב"ץ בזה

א) ואולם שמעתי רכח עם אשר לדעתי המה עוברי דרך התורה. שמים אור לחושך וחושך לאורה. שאומרים כי זהו מצוה הבאה בעבירה. כי בהתיר טלטול בשבת להמון יטלטלו גם דכרים המוקצים בשבת. וגם זילותא היא לקדושת שבת אם הכל מטלטלים בשבת ואפילו בהיתר.

וכהנה סברות הכרס מלאות ארס אשר יבדו להם.

ב) לזאת הנני להודיעם כי בתשב"ץ הגדול (ח"כ סימן ל"ז) נשאל בזה אם יש חשש עבירה בתיקוני מובאות לת"ח והשיב חס ושלום אבל הזריז בזה הר"ז משובח. ואדרבה הם תמהים בגמרא על מי שאפשר לו לתקן ואינו מתקן. כדאיתא בפ' הדר (ס"ת.) ונראה מכאן (היינו מהגמרא דפ' הדר) דרך ת"ח הוא לתקן ומי שלבו נוקפו בזה הדיוטות גמורה היא או מינות נזרקה בו כו' וזכות גדול היא למתקן עיין שם.

המחמיר שלא כדין נגד פסקי התלמיד הוא כמו מינות

א) והסכה השנית אשר יתכן שאינו חושש לתקן עירובין ולהסיר מכשול מעם הוא לא מצד כפירה ומינות רק בהיפך מצד יראת שמים דאית ביה שאומר כי זילותא הוא לקדושת שבת אם הכל מטלטלים בפרהסיא אפילו בהיתר.

והנה בסולת למנחה (מהגאון בעל מנח"י) כתב בשם תורת האשם דמי שרוצה להחמיר לנהוג איסור בדבר שלא מצינו שהחמירו אמוראי כגון מה שנתבטל בששים או בכלי שני הוי כמו מינות ויצא שכרו בהפסדו ודלא כמ"ש או"ה כלל נ"ז בסופו עכ"ד.

ב) ואיך שיהיה י"ל דשיטת החשב"ץ שכתב דמי שלבו נוקפו ואינו מתקן עירובין אם הוא אינו הדיוט אמרינן דמינות נזרקה בו הוא כדברי תורת האשם, והמרדכי בשם מהרש"ם והמרש"ל בתשובה דהמחמיר נגד פסק התלמוד הוא כמו מינות, ועיין רז"ה פ' כירה בפסק דהטמנה שכתב ג"כ כה"ג.

ביאור דברי התשב"ץ שמי שלבו נוקפו בזה ואינו מתקן עירובין הדיוטות גמורה היא או מינות נזרקה בו

א) דברי התשב"ץ שהבאתי לעיל בס"ד שאמר דהזריז לתקן עירובין הר"ז משובח ודרך ת"ח הוא לתקן כו' ומי שלבו נוקפו בזה הדיוטות גמורה היא או מינות נזרקה בו עכ"ל. הנה זה צריך ביאור טובא דכשלמא מאי דחשדו התשב"ץ בהדיוטות ניחא, כי כן המוחש למר אותנו לדעת כי ההדיוט גם שנחמנה לרב ומורה, ולרבים יענה הוראות בתוך ביתו כאיסור והיתר וכיוצא, בכל זאת רצונו אשר במחשך יהיה מעשהו וירא לעשות מעשה כרבים כמו תקון עירובין מילתא דמפרסמא כי יחוש לנפשו פן חגלה חרפתו בקהל, ונודע אשמתו וגסותו והדיוטותו, כי הוא ע"ה ובור וכתר הרבנות אינה הולמתו.

ב) ואמנם האיש אשר הוא ת"ח ויודע איך אפשר לתקן עירובין ולהסיר מכשול מעם ולא יהיה חילול דבר ד' ומצותו והוא מתרשל בזה הוא רק לאחת משתי אלה, או מצד כפירה וזה יתכן על כמה אופנים כופר לגמרי ח"ו, או שאינו מאמין כלל בקדושת השבת וסובר כדברי טורנוסרופס הרשע שאמר בסנהדרין (ס"ה:) מה יום מיומים, או לכל הפחות שאינו מאמין כאיסור טלטול והוצאה.

ואולם כ"ז יש להסתפק אם אנחנו באים לדונו כעכו"ם לגמרי (או מה"ת או מדרבנן) אבל להביאור כדברי התשב"ץ הרי אין אנו צריכים כלל לזה אלא דאמרינן דהתרשלות התיקון, זה אות דמינות איה ביה, וכיון דאינו מאמין באיסור טלטול והוצאה אע"ג דהוא פרט מן המצוה הרי כבר נמצא בו מינות, גם יתכן דהמינות דאית ביה הוא שאינו מודה בעירוב וכופר בתורה שבע"פ עיין רמב"ם פ"א מעירובין ובדברי התוספות יו"ט ריש פ"ו ריש פ"ו דעירובין, ומה"ט מתרשל בתיקונם. (נלקט משו"ת בית אב תניינא)

סימן ב

ענף א

דברי חז"ל וגדולי הדורות המזרזים לתקן עירובין

א) והנה למותר להביא פה ראיות על תקון נדול כזה שהוא תקון, וכבר נהגו בו בכל ערי ישראל העתיקות והגדולות, כמו ווילנא, ווארשא, קראקא, פינסק, ברדיטשוב, וכדומה. שהרכנים הגאונים שישבו שם כסאות למשפט השתדלו כ"א בעירו להנהיג התקון הזה.

וכל המהרהר את"ז כאלו מהרהר אחרי כל גדולי ישראל, שעמדו לנו מימות רבינא ורב אשי, שתקנו עירובין בעיריהם.

ב) אולם מפני, שכפי הידוע לבני עירנו, היו בזה מערערים אחדים על עיקר התקון הזה, שאמרו שאינו תקון כל עיקר, ואחרים נואלו לומר שזהו מכשול, אמרתי לציין בזה מאמרים אחדים מדברי חז"ל, שמימיהם אנו שותים, עד כמה שהסליגו בענין זה, כדי להוציא מלבן של הנוקפים.

ג) בעירובין (ס"ת ע"א) אמרו: מבואה דאית ביה תרי גברי רברבי כרבנן לא ליהוי ביה לא עירוב ולא שיתוף. ומביא ע"ז במרדכי מכאן משמע דמצוה לערב דלא ליתו לידי איסור (ובהגהות מיימוני מביא זה בשם התוס' ובתוס' שלפנינו ליתא וצ"ע). ואמרו שם (דף פ' ע"א) אחד מבני מבוי שרגיל להשתתף עם בני מבוי ולא השתתף,

כני המבוי נכנסים לתוך ביתו ונוטלין שיתופין בע"כ ממנו. ושם: כופין אותו לעשות לחי וקורה למבוי, וכתוס' שם ע"כ פירשו דכי ליכא מחיצות דאסור לטלטל בתוכו דין הוא שכופין אותו לעשות תקנה להתיר הטלטול. ושם אמרו: אמר לי' ר"י בר' יוסי בבלאי כ"כ אתה מחמיר בעירובין. כך אמר אבא כל שיש לך להקל בעירובין הקל. וכן הוא שם בירושלמי שר"ה א"ל לר"י כך שמעתי מאביך כל מה שאת יכול להקל בעירובין הקל, והרמב"ם חשב זה למצות עשה מדברי סופרים.

תשובות הרא"ש

ד) וכתשובת הרא"ש כלל כ"א סי' ח' נמצא, שרב אחד התנגד לחקוני המבואות בעירו

והתמרמר הרא"ש מאד על זה עד שהחרימו ונידו. ומפני חידושה אעתיק כאן תוכן תשובתו וז"ל:

תשובה.

על שלא רצה לשוב מאולחו מענין העירוב: אתה רבי יעקב בר' משה ככר כתבתי לך על ענין העירוב שנהגו בכל גלילות ישראל להתיר מבואותיהם המפולשין בין הגוים בצורת פתח ואתה אסרת אותה לקהל פרידיש וכתבת לי כאולתך ואני הודעתיך שאין בהם ממש. והוהרתיך שתחזור בך ותאמר לקהל שיתקנו מבואותיהם כאשר הורגלו עפ"י גדוליהם.

והנה הוגד לי שאתה עומד במרדך ואתה מכשיל את הרבים בחלול שבת. לכן אני גוזר עליך אחר שינתן לך כתב זה בעדים, שתתקן המבואות בצורה"ם תוך שבועים אחר שתראה כתב זה. ואם לא תתקן המבואות כאשר כתבתי, אני מנדה אותך ואם היית בימי הסנהדרין היו ממיתין אותך כי אתה בא לעקור לימוד שסידר לנו רב אשי, לחלוק על כל הגדולים שהיו עד היום הזה אותם שמתו ז"ל ואת אשר המה חיים עד הנה. לכן חזור בך ואל תשוט תורת משה רבינו ע"ה. חתום הרא"ש.

ה) והלאה שם חשובה שני' ממנו אודות זה וז"ל:

הכתב ששלחתי לאותו החסר־מות כי' ואם לא יחזור כו אני' מתרה בך ואת כל הקהל שינהגו בו נידוי באותו המשוגע יעקב ב"ר משה וירחיקוהו ויבדילוהו מעדת ישראל כי דבר זה צריך חיזוק שלא יבא כל שוטה חסר דעת לבטל תורת משה רבינו ע"ה, ואם יעמוד במרדו ולא ינהוג דין מנודה בעצמו אני גוזר עליו במצות אדונינו המלך ירה"ה שיתן אלף זוז למושל העיר, ואני גוזר עליך ר"י שתמסור כתבי זה למושל העיר, שיגבה ממנו קנס הנזכר ואם כל זה לא יועיל גוזרני עליך שתודיעני הכל, ומצוה לנדותו בכל הקהלות ספרד, וגם ידונו אותו למות בדין זקן ממרא כי אנו חייבים למסור נפשותינו על תורת האלהים ולבער עושה הרעה מקרבינו כו'. עכ"ל הרא"ש.

והנה רואים אנחנו דכרים נוראים ומבהילים יוצאים כלבת אש מפי קדוש ר' מרן הרא"ש ז"ל ומי יתן ונודע שיטת הר' יעקב ב"ר משה טעמו ונימוקו והלא בטח גם הוא לא היה קטיל קני באגמא.

ענף ב

דברי הטור, ב"י, המרדכי, ברכי יוסף, ש"ע הרב בגודל המצוה להדר אחר תיקון עירובין.

א) כטור סי' שצ"ה מצוה לחזור בין אחר עירובי חצרות ובין אחר שתופי מבואות ועל שניהם הוא מברך כו'. וככ"י סר"ס שצ"ד וז"ל: אבל גבי עירובי חצרות מאי מצוה איכא? ואפשר דכיון שאם לא עירב אפשר לבוא לטלטל באיסור וכשמערב פורש מאיסור זה מצוה חשובה. ועוד שם רס"י שצ"ה על דברי הטור מצוה לחזור בין אחר ער"ח כו'. כ"כ המרדכי בפ' הדר כו' וטעמא רבא איכא דלא ליתו לידי איסור לאפוקי ולעיולי באיסור עכ"ל.

ב) וז"ל שו"ע הרב מלאדי ז"ל (סי' שס"ו סעי' י"ח) מצוה לחזור אחרי עירובי חצרות, כדי שלא יבאו לטלטל באיסור וצריך לברך עליו כו'. וכסי' שצ"ה מצוה לחזור אחר שיתופי מבואות כמו עירובי חצרות ומברך עליו על מצות עירוב כו'.

ג) וגם בכרכי יוסף מביא בשם התשב"ץ וז"ל אין חשש עבירה ח"ו בתקוני מבואות ואדרבא הזריז הרי זה משובח ואיכא לאתמוה על מי שאפשר לו לתקן ואינו מתקן ואלמלא טרדת הגרסא דרך ח"ח הוא לתקן ומי שלבו נוקפו בזה הדיוטות גמורה היא או מינות נזרקה בו עכ"ל, וכדלעיל.

ענף ג

תשובת הח"ס

א) ראוי להעתיק בכאן תשובת הגאון הצדיק הח"ס חלק או"ח תשוב' צ"ט בענין זה וז"ל: "שואל ממני הר"ב נ"י לכתר לו בראיות כדברי חז"ל, שראוי ונכון לכל קהל עם ישראל, בכל מקומות מושבותיהם, לתקן מבואותיהם בתקונים צוה"פ או שארי תקונים כיוצא בו, כדי שלא יכשלו רוב המון העם בהוצאה מרשות לרשות ביום ש"ק — דבר זה אינו צריך לפנים ולראי' והוא מן השכל והמבואר להדיא מדברי חז"ל, השכל מחייב. כאשר ידוע, ששמירת יום ש"ק מעשית כל חפץ הוא אצלנו ממצות הראשונות ומי שאינו משמר כהלכתו הרי הוא ככופר ומומר בכל התורה כלה, ואיסור הוצאה מרה"ר לרה"י או כהיפוך הוא מאותן המלאכות שהעובר עליהן הוא כמומר לכל התורה, כמבואר שם עירובין ס"ט כו', ואנו מצווין על הקטנים שלא להרגילם בחלול שבת, כמבואר בשו"ע או"ח סי' שע"ג ג', וכן אסור להרגילם בחלול שבת ומועד אף בדבר שהוא משום שבות ומבואר שם דמיירי שלא הגיע לחינוך, שהוא בן ד' וה' שנים. וא"ב כל בן דעת ישפוט כשכלו שא"א בשום אופן לקהל ישראל לשמור את כל כ"ב הקטנים וגם לא נשותיהם וחלושי דעת לשמרם בכל יום השבת מכלי להוציא מפתח ביתם החוצה דברים קטנים ומטפחת וקטנים ופחם בידם וכמה צער ודוחק יסבלו הגדולים המזהרים, ובפרט בענין תפלה בביהכ"נ ביום ש"ק בהכאת סידורים להתפלל מתוכם וטליתים וכדומה, עט"ז ס' שמ"ד סק"ו, א"כ השכל פשוט גוזר שראוי ומחויב לתקן החצרות והמבואות בעירוב המתיר לטלטול כו'.

כ) ומצינו לחז"ל ביצה ד' ט"ו סוף ע"ב מאי קלקולא ומתרץ הגמ' כיון דמקלקלי בי' רבים היינו קלקולא ופרש"י דמקלקלי בי' רבים ששוכחים ומטלטלים בלא עירוב כו' א"כ ק"ו השתא ומה התם אינו אלא לשבת אחת ובנקל יכולים להזהר בטלטול שבת א' ומה שהמורה עשה כן משום חומרת י"ט, שלא לערב בע"ש שהוא י"ט, קרי לי' קלקולא. כש"כ שאין להתעצל מלתקן המבואות לשמור העם מקלקול שבתות כל השנה כלה. והרב הח"ח עליו מוטל לתקן המבואות, ובאם לאו מכשול וקולר העם חלוי בצוארו, כדאמרינן עירובין ס"ח א' א"ל רכב"ח לאביי כו', והוצרך אביי להתנצל על המכשלה הזאת כו'.

ג) ובטוש"ע מצוה לחזור אחר ע"ח ומברך על מצות עירוב. ואין כוונת הברכה על אשר אסר הוצאה וטלטול. דאין לברך וצונו על המניעה כו'. אלא ע"כ דהאי ברכה על מצות עירוב — על מצות התקון הגדול להשמר ע"ז מאיסור הוצאה שממש א"א להזהר ממנה כו'. ופשוט שמעלתו ישחדל בכל עוז לחקן בני קהלתו. כו'.

משה הק' סופר.

ד) הדברים הברורים הללו אינם צריכים ביאור. וגם מטעם זה הקילו כ"כ חכמינו בעירוב כדי להקל התקון בענין זה להציל רבים מאיסור.

דברי הדרכי משה

ה) בד"מ סי' שס"ג : שמצא מנהג מענין זה של צוה"פ שנחפלא עליו ולא ישר בעיניו אלא כדי שלא יבאו לטלטל באיסור הניח להם התקנה.

דברי הגאון משאועל

ו) וכן כתב מענין זה זקן גאוני דורו הרב ר' יוסף זכריה שטערן ז"ל משאועל וז"ל: וככלל הענין משאלתו מאד ראוי ונחוץ להשיב בענין זה ובפרט בעירובין שכבר אמרו חז"ל עירובין פ' ע"א כל שיש לך להקל בעירובין הקל וקיל"ן הלכה כדברי המיקל בעירוב. שם מ"ו א'. ול"ד א' תוס' סד"ה ואמאי, וס' ע"א רש"י סוד"ה תורת מחיצה, וס"א ב' כרש"י ותוס'. וס"ד א' רש"י סוד"ה ה' שבורים, וס"ה ב' תוד"ה איקלעו, ורש"י ר"ד ס"ו ותוס' ד"ה יפה, ובתוס' מ"ה סע"ב ונ"ט א' כו'. עכ"ל ממה שנוגע לענייננו בכאן.

ענף ד
אין לחוש לחששות שלא נזכרו בתלמוד

א) אחרי כל ההוכחות הללו, שהבאנו מן התלמוד ומכל רבותינו הראשונים והאחרונים, שמ'מ'הם אנו שותים עד כמה שהפליגו בענין זה. אין כל צורך להשיב על דברי המתעקשים שמבקשים להפוך דברי אלקים חיים ולחלוק על כל דברי רבותינו בסברות ריקות בעלמא בלי טעם וראי'.

ב) וע"ד מה שפקפקו עוד שיש לחשוש כיון שאין כל העיר מעורבת, שמא יוציאו חוץ לעירוב. הנה אם נבוא לחשוש לזה א"כ אין לדבר סוף ומאין לנו לחשוש חששא שלא נזכרה בתלמוד ואדרבא הלא אמרו (עירובין נ"ט) עיר של רבים אין מערבין את כלה אלא עושין לה שיור. הלא לא חיישינן שמא יוציא ממקום העירוב למקום המשריר. וכן אמרו שם מ"ב ע"ב הי' מודד וכלחה מדתו בחצי חצר אין לו אלא חצי חצר, פשיטא? מהו דתימא ליחוש דלמא אתי לטלטולי בכולה קמל"ן.

כל שיש לך להקל בעירובין הקל

א) הוכרחתי להאריך בענין זה. כשביל שנמצאו עוררין על עצם התקנה שהיא דבר שנחפשט בכל ערי ישראל ובכל מקום לא חששו לחששות כאלו. ואם באנו לחוש אין אנו מספיקין אפילו באיסורים דאורייתא ובפרט בעירובין שהיא דרבנן וכמו שאמרו, הבאתי

לעיל: כ"כ אתה מחמיר בעירובין כל שיש לך להקל בעירובין הקל. והננו מציעים בזה את דברי גדולי הדורות ומכתבים מגדולי דורינו בענין זה וב"ה שהודו לנו חכמים והסכימו עמנו כל הגדולים. והנני בטוח שבני עירנו היראים והחרדים האמתים יכירו את גודל הערך של התקנה הזאת ואת התועלת שחצא ממנה לחזוק הדת ויזכירו לטוב את העושים והמעשים בדבר זה. (ועיין בשאלות וחשובות בית אב תגינא קונטרס כרם אב סי' א מה שהאריך בזה).

סימן ג

דברי חכמי הסוד בגודל המצוה של תיקון עירובין מבואר דענין עירוב הוא להמתיק הדינים, לגרש החיצונים ולהגביר החסדים ועוד ועוד ענינים עמוק עמוק מאד מי ימצאנו. לשון ההקדמה לספר תיקון עירובין לובלין תרנ"א

א) אודה ה' מאוד בפי ובתוך רבים אהללנו שזכיתי להיות מחובשי ביהמ"ד ולהעלות

המעט מחידושי תורה כמאן דמסיק חעלא מבי כרבא. ואף כי מי יאמר וכיתי לבי ללמוד בתוה"ק בטהרה ובפרישות ובפרטות בטירדות פצעי הזמן ודוחק הפרנסה.

אולם עכ"ז בעה"ר שלומדי התורה הם לבוז וממש שחים עד לעפר נחשב גם זה המעט לפניו ית"ש לרב מאוד. כמבואר בס' הקדוש ליקוטי תורה למהרח"ו וצ"ל.

וענין עירוב הוא כי הראש וסוף של תיכח עירוב הוא לרמוז על ע"ב נשרים דחסד שנמתקים על ידם הדינים הרומזים בר"י שבאמצע שהם גימטרי' גבורה. אריה. שרומז לתוקף הדינים. שלזה רומז הפסוק הושיעני מפי ארי'. וזה הוא מדת ת"ת דז"א שבא מבחי' התדבקות והתכללות שנכללו אבא ואמא זע"ז. ומהתכללות הזה נעשה ת"ת דז"א כלול מחסד וגבורה שנמתקו זב"ז. כמבואר ברע"מ פ' פנחס וכס' הק' עץ חיים (בשער הנ"ל פרק ג'). ולזה יעקב אבינו ע"ה שמדתו הוא מדת ת"ת שהוא עמודא דאמצעיתא. יושב אוהלים. כחיב בי' ויחן את פני העיר ודרשו חז"ל עירובין תיקן להם כי הוא שייך לשורש קדושתו. ולכוונת המחקה זו היו הלוים המנצחים בשיר על הדוכן רפ"ח. כדאי' (כדה"י א' כ"ה) כ"ד משמרות בכל משמר י"ב לוים שהם בס"ה רפ"ח. יען כי הלוים מסיטרא דגבורות שהם ר"ו כמנין גבורה. מפני שתיבת לוי עולה מילוי ע"ב דיודין. ומלו"י הוא דין שבגימטריא אלהי"ם כמ"ש בלק"ח פ' שופטים. וממחיקים אותם בנעימת השיר בע"ב חסדים כמו שהאריך כזה בס' הק' מגלה עמוקות פ' קרח. וזה כיון רש"י ז"ל ברוח קדשו בס' קרח שעל הדוכן נחייחסו עד יעקב אבינו ע"ה שמדתו היה ג"כ אחוז בזה להמתיק הגבורות בחסדים. וכן הלוים היו ג"כ מספרם רפ"ח כמנין חס"ד גבור"ה. וכן עירו"ב שחיקן יעקב בגימטרי' רפ"ח להמחקה הנ"ל:

האריז״ל, ובעל בני יששכר, ועוד מקדושי עליון הי׳ מנהגם לדקדק לישא במקום שיש עירוב לחזק אמיתיות דברי רבותינו וחז״ל שהתקינו עירובין, דברי שער הכוונות וביאור לדבריו בספר נימוקי אורח חיים סימן שצ״ד סעיף א׳ וז״ל

כ) בספק עירוב וכו׳ והוא שיהי׳ לו חזקת כשרות. עי׳ כשעה״כ ופע״ח וז״ל בשעה״כ (ענין רחיצת פניו ידיו ורגליו כד״ה ענין העירוב) והנה ראיתי למורי ז״ל שבשחריח יום שבת הי׳ מוליך עמו הטלית והחומש מביתו לביהכ״נ וגם הי׳ מוליכו לביח הטבילה אשר מחוץ לעיר צפת ת״ו אותה הנודעת ולא הי׳ מקפיד וחושש לחקור בענין העירוב שנעשה בשיתוף כל מבואות צפת ת״ו או אשר נעשה לביח הטבילה אם היו נעשין כהלכתן או לאו עכל״ה.

וכיון דהוא ספק הוצאה בכרמלית דרבנן וגם הי׳ מוחזק בכשרות שיש שם צוה״פ ע״כ סמך על זה גם בלי בדיקה ובירור בכל פעם.

וגם י״ל אולי הלך השמש (גם אז. כמו בימינו בקהלות הקודש) בכל עש״ק לבדוק העירובין צוה״פ והי׳ להם חזקת כשרות מהסמוך ע״ש הקודם.

ג) ואין לומר שסמך האריז״ל בזה על רוח קדשו (הצלול וכרור) שהי׳ מביט מסוף העולם ועד סופו ומכ״ש להרגיש (בצפת ת״ו) בעירו אם הצוה״פ כהלכתו עומד עודנה. ז״א, דעל רוה״ק אין רשאין לסמוך ובפרט להקיל ולהתיר עגונה אם אין ערים הצריכי׳ עפ״י התורה. וגם אם לא הי׳ מותר לסמוך על החזקה רק מפני שראה ברוה״ק שהצוה״פ כהלכתו או לא הי׳ האריז״ל נוהג להקל בפני אחרים הרואים שאין להם רוה״ק ויסמכו ח״ו להקל במקום שאין רשאין. א״ו דמה״ת מותר לסמוך על החזקה כנ״ל ע״כ לא רצה רבינו האריז״ל להחמיר.

ד) וכמו שמקובל בידינו בשם קדוש זקיני בעל בני יששכר ז״ל (כשהי׳ בעירו או במקום שהוחזקו בעירובין בטוב) ביציאתו לחוץ מביתו בש״ק לקח לתוך בגדו מפתח, וכיוצא כדי שישאוהו במקום העירוב ולא יהי׳ בכלל מי שאינו מודה בעירוב עכד״ה. (וכיון דאין מחמרינן כד׳ הרמב״ם [ובשו״ע סי׳ שס״ב סעי׳ י׳] דצוה״פ עושין רק במקום שעומר ברובה על הפרוץ. והיינו בכל העיר ע״כ אין מקום להחמיר יותר כלל). שוב ראיתי כד׳ זקיני בעל בני״ש הנז׳. הוא עוד נפתח בגדולי הראשונים ז״ל התשב״ץ ומובא בברכי יוסף בזה שכ׳ בזה הלשון ומי שלבו נוקפו בזה (בתיקון עירובין) הדיוטות גמורה הוא או מינות נזרקה בו עכל״ה עי״ש. והגם כי ראיתי בס׳ שערי רחמים דיני מנהגי הגר״א מווילנא ז״ל (הל׳ שבת אות צ״ג) כי מנהגו הי׳ שלא לישא כלל בשבת אפי׳ במקום שיש עירוב אבן מנהגינו ומנהג אבותינו ורבותינו הקדושים זי״ע לדקדק לישא במקום שיש עירוב וכד׳ רבינו האריז״ל והתשב״ץ ז״ל כדי לחזק אמתיות דברי אבותינו וחכז״ל שהתקינו עירובין ושלא להיות ח״ו (בחשש) בכלל מי שאינו מודה בעירוב ויסודו משלמה המלך שאחז״ל כשעה שתיקן עירובין יצתה בת קול אם חכם בני ישמח לבי גם אני.

חלק ב
הלכתא גבירתא, פרטי דינים בהלכות עירובין
סימן א

ביאור דין דהיקף הבתים הוי מחיצה, ודין דמחיצת הים, דברי התיו יהושע וגדולי ירושלים בדורו, הגאון ר' חיים ברלין, החזון איש, ומהר"י שטייף בזה.

א) בספר תיו יהושע מבואר באריכות דהיקף הבתים והחצרות המסבבין העיר הוי כהיקף חומה וכן המבואות שבערים הגדולים נקראים מבואות סתומות מג' רוחות. עיין שם בדף כ'. דף ג' עמוד ב'. דף ד'. דף ז' באות ז' שם. בעמוד ב' שם. ובדף ח'. כדי שיהי' הענין מבורר יותר מצרפים אנו בזה מפה מעיר ארעסא. בענין העירוב בעיר הנ"ל כתב בעה"מ תיו יהושע חשוכחו. והוא הדין לשאר עיירות שסדר בניני הבתים והרחובות נבנו באופן כזה, כמו שכתב שם. כדי לברר הענין היטב יהי' לתועלת לעיין במפה.

ב) חזה לשון הגאון בהמ"ס תיו יהושע תורת תיקון עירובין וז"ל:
הנה עיירות גדולות כגון אדעס וכיוצא בו אשר כניני המבואות של הבתים והחצרות רבות הן ונבנו כולם באופן אשר המפולשות של כל מבוי ומבוי שבתוך פנים העיר אינן מכוונים זה כנגד זה ממש אשר מבואות כאלו נקראות בלשון חז"ל מבואות עקמומות ומחמת עקמומית זו הרי שנויה כדברי חז"ל פלונתא בהם בין רב ושמואל אשר שמואל סובר דעיירות של מבואות כאלו לאו ר"ה כלל וטעמו הוא כאשר בארתי לעיל בין שהעומד שם בתוך המבוי אין הוא רואה בראשיה המפולשת את הפתוחה שבה שהיא פתוחה לר"ה שחוץ להעיר ואף שהמבואות בראשיהם פתוחים אלו לאלו אך מצד העקמומות שבהם אין אחד מהם נוטה לר"ה שבקצה העיר. אך רק יש להחמיר במבואות האחרונות הבנוים בקצה העיר אשר אחריהם אין עוד דיורין של מבואות ושם תוכל להיות אשר העומד בתוך המבוי דשם יכול לראות את ראשיה המפולשת שהיא מפולשת ופתוחה כנגדו לר"ה מול פני השדה ממש וכן תוכל להיות שם ששני ראשיה המפולשים מכיונים זה כנגד זה כפתוחה לר"ה ואז תוכל להיות נראה וניכר המפולש שבה מול פני השדה להעומד בה אבל עכ"פ אלו המבואות שבתוך העיר עד מבוי האחרונה שבקצה העיר נגד מול השדה אף שכל אלו בראשיהם פתוחים אלו לאלו עד מבוי האחרונה שבקצה העיר שהיה מפולשת ופתוחה לר"ה אבל מ"מ אין בני המבואות שבתוך העיר יכולים לראות דרך מבואותיהם את ר"ה כנ"ל כיון שאין בהם פילוש למול פני השדה שבקצה העיר כנ"ל ולכן נמצא אשר כל המבואות האלו עד מבוי האחרונה נחשבים כמבואות סתומות מג' צדדים שאין עליהם שם ר"ה אף כס"ד כוקעין בהם ואף כרחב ט"ז ואף לר"ב ורב דפליג על שמואל ואומר דמבוי עקום הרי כמפולש אזי גדולי הפוסקים מפרשים כוונתו דקאי על עקום כענין ג"ם. ע"ש טעמם ואף לאלו דס"ל דאף עקום הרי כעין דלית פליג רב ע"ש אבל באופני בניני מבואות שבעיירות כנ"ל הרי גם רב מודה דדינם כמבואות סתומות מג' צדדים וכיון שהם נקראים מבואות סתומות בג' צדדים כבר הארכתי וביארתי לעיל

בנידן העירוב שבעיר אדעס וכיוצא בה דהגנה של המחיצות שבמקום ההיקף בעיירות כאלה חשבינן למחיצות כשרות באין לחוש להמחמירין שבהם כי גם הם מודים להקל בפשיטות במחיצות האלו היכא שהמבואות הם סתומות מג' צדדין אף שבראשיה אחת היא מפולשת:

נמצאת למד מכל הלין שבארתי בתשובתי דלעיל אשר בעירות גדולות וכל שאר כיוצא בהם אשר המבואות שברחובותיהם נבנו באופן כזה היינו שכל המבואות נכנסות אלו באלו ואלו באלו ואין בהם פילוש לר"ה שהוא פני השדה שבקצה העיר תוצה לה אך קצה מבוי האחרון שנבנה בקצה העיר היא מפולשת בראשיה אחת מול פני השדה שחוצה לה וכן כך תחילת מבוי הראשון אבל המבואות של הרחובות שבתוך פנים העיר אשר כל ראשי המבואות מזה לזה אינן מכוונים זה כנגד זה להיות נוכל לראות לבני המבוי ממבוי למבוי בקו השוה את פתוח של המפולש והפרצה שבמבוי האחרונה שעומדת בקצה העיר שהיא פתוח שם ממול פני השדה שחוץ לעיר אזי לפני כך אין לחוש מלטלטל בעיר הזה בכל מבואותיה אף בס"ר בוקעין בה ורחבים ט"ז אמות אחר עשיית העירובי של שתופי המבואות והחצרות ואין האנשי המבוי יכולים לאסרו עליהם וגם אף במבוי שבקצה העיר שהעומד בה יכול לראות הפרצה או המפולש שבה שפתוח לר"ה הרי ג"כ מותר לטלטל בה בלא תקון לחי באי אפשר, היכא שהפרצה והמפולש לאו כנגדו והעומד מרובה על הפרוץ וכאשר בארתי לעיל.

דין דמחיצת הים

ג) זה פשוט גם לכר כי רב דחד יומא אשר רוכם ככולם העלו להלכה למעשה אשר הים חשוב כמחיצה וגם המים עצמם נחשבים למחיצה ע"ש וכאשר האריכו גדולי הרבנים בתשובותיהם הנדפסים בתקון שבת וע"ש בתקון שבת שהבאתי שם ראיות נכוחות אשר גם הרמ"א שם סובר להלכה למעשה כדעת המחבר דהים והמים חשובים למחיצה ולא חיישינן לשמא יעלה הים שרטון. עכ"ל. ועי"ש עוד מה שהאריך בזה.

הסכימו לדבריו גדולי ישראל בירושלים והגאון ר' חיים ברלין

ד) הדברים האמתיים שהצעתי בקונטרס זה לפני כל קורא דברינו ובאמת ובתמים בטוח אנכי בחסד אל אשר אוהבי האמת ולומדי התורה לשמה וישובי על מדין בכל תפוצות בית ישראל הם יבינו ויראו עם מי האמת והצדק והם ישפטו שאין בדברי הקנאים הנ"ל שום ממש ועיר אדעסא תקנו בתקון עירוב כדת וכהלכה. להורי ידוע לכל בני עמי דק"ק אדעס מן ואולי יש בידי הקנאים הנ"ל מכתבים מאיזהו רבנן שמדברים תועה על תקן העירוב דמה הרי זה מצד עלילות השקרים הנ"ל חפסו אותן ברשתם וכאשר דברתי עם ידיד הגאון מהר"ח ברלין שליט"א פה ירושלים. וכן בעת היותי בירושלים והיה הקונטרס זה לפני כמה גדולי ישראל הדרים שם וקלסוהו ואמר ישר חילי והקנאים הנ"ל ראויים למותחן על העמוד. עכ"ל.

החזון איש

ה) ובספר חזון איש על הלכות עירובין סימן מ"ג מבואר נ"כ סברה הנ"ל. וזה לשונו שם באות ז':

ויצא לנו מזה דבזה"ז כל השוקים והרחובות שבכרכים היותר גדולים הן רה"י גמורה מה"ת דכלן תמצא בהן אחת מוקפת ג' מחיצות והיא רה"י וכל הרחובות הפתוחות לה רה"י והפתוחות לתוכן נעשין רה"י, וכיון שכן הן ניתרות בצו"ה. ובמ"ב סי' שמ"ה האריך שקשה להקל מחמת שאין ס' רבוא בוקעין. כל שהיא דרך לרבים לעוברים ולסוחרים ולהאמור ההיתר מחוור ומרווח לכרכים שלנו. עכ"ל.

ועיין שם מה שהאריך לבאר בזה ומה שהקשה מדברי התוס' ב"מ דף נ"ג ע"ב ד"ה דנפול מחיצות ומה שהקשה על דברי המשכנות יעקב.

דברי מהר"י שטייף

ו) וכן בשו"ת מהר"י שטייף סי' ס"ת כתב: "שהעיר מטובכת במחיצות של הכתים והבנינים מכל ד' רוחותיה והמחיצות נעשים ע"י בנ"א ואין רבים מבטלין אותן המחיצות" עי"ש מה שהאריך בזה וכנ"ל.

אכל כתב שם "אכתי צ"ע דהאחרונים כמרומה לא סמכו על סברה זו" ע"כ. עי"ש עוד מה שכתב בזה.

ולא הי' לפניו ספר חיו יהושע ששם מבואר שגדולי הדור בימיו הסכימו לזה ופשוט הוא.

סימן ב

העירוב בניו יארק בשנת תרס"ז

א) בשנת תרס"ז תיקנו עירוב בניו יארק בהסכמת גאוני הדור, הרה"ג מכרעזאן בע"מ שו"ת מהרש"מ, ועוד ספרים ידועים ומפורסמים, הרה"ג מסטאניסלאב בה"מ שו"ת הרי בשמים, הרה"ג מפרעמישלא ר' משה מייזליש, הרה"ג משה נחום ירושלימסקי מקיעלץ. וכן הרה"ג בהמ"ח ס' שו"ת תירוש ויצהר ע"ש ס' ע"ג,ועוד.

קטע מתשובת הרה"ג מברעזאן זצ"ל

ב) בעזה"י

בדבר היתר הטלטול בעיר נוא יארק אשר מאז השכתי לשם להסכים עם ההיתרים שכתב הרב הגאון מ' יהושע סיגעל נ"י האבד"ק הנ"ל. . . וכפי שהציע הוא לפני מצב הענין כמה שנתברר לפניו, ראיתי כי ע"פ הצעת הדברים ההיתר ברור וגם בעל נפש יוכל לסמוך על זה. — ויען כי הרב הגאון הנ"ל לא בקש מעמדי להשיב על מכתבו וכצירוף רוב הטרדות לא השבתי יותר.

וע"ז באתי עה"ח אור ליום כ' פ' בא תרס"ז פה ברעזאן.

הק' שלו' מרדכי הכהן אבד"ק הנ"ל.

קטע מתשובת הרה"ג מסטאניסלאב זצ"ל

ג) בעוהשי"ת.
ע"ד היתר טלטול בש"ק במזרחה של עיר נויארק אשר במדינת אמעריקא. שהנהר מקיף אותה משלשה צדדים ובצד הרביעי היא סתומה ע"י מסלת הברזל הנמשכת בגובה העיר מן המים של הצד הדרומי סאוט פעדרי עד המים של הצד הצפוני כלי שום הפסק על פני כל העיר, ונדרשתי לתוות דעי כזה מכבוד הרב הגאון המפורסם מוהר"ר יהושע נ"י רב הכולל דשם, אשר חשף זרוע עתו בכתא דהיתרא וחבר בזה קונטרס מיוחד. — ואענה חלקי אמרה נפשי בס"ד. עכ"ל.

ואחר שהאריך בבקיאות וחריפות עצומה עד להפליא מסיים דבריו הקדושים:
סוף דבר הנני חמים דעים עם כבוד הרב הגאון מוהר"ר יהושע נ"י הנ"ל בהיתר טלטול בשבת בחלק מזרחה של עיר נויארק ככל הכתוב בקונטרסו כלי שום פקפוק.

וע"ד אמו"ן הנני בעה"ח פה סטאניסלאב, צום העשירי שנת תרס"ז לפ"ק
הק' ארי' ליבש הלוי איש הורוויץ אב"ד דפה והגליל הע"א.

קטע מתשובת הרה"ג מפרעמישלא זצ"ל

ד) ב"ה. מוצש"ק פ' וישב תרס"ו לפ"ק פרעמישלא.

שוכ"ט לכבוד המופלגים מו"ה שמאי ג"פ וו' ליבש ג"ש נ"י.
יקרת מכתבכם קבלתי, אשר בקשתם ממני שאצטרף עם התירא של הה"ג ר' יהושע סיגעל נ"י הרב הכולל דעיר נויארק למצוא דרך סלולה להתיר הטלטול עכ"פ בחלק המזרחי ימן כי משלשה צדדים המים יקיפו וצד הרביע יש צורת הפתח והיא מסלת הברזל הנמשכת בגובה העיר וראיתי כל אדני היתר הטלטול וכמעט לא הניח מקום ונהנתי כי נחית לעומקא דדינא, ע"כ הנני מסכים להלכה. עכ"ל

והאריך כנ"ל בכו"ח עד להפליא לבאר צדדי ההיתר על פי דת תורתינו הקדושה המאירת עיניים וכו'.

תשובת הרב הגאון מקיעלץ זצ"ל:

ה) להרב הגאון מוהר"ר יהושע סיגעל נ"י.

ואגב לא אמנע להעיר את כ' הדר"ג שזה יותר משנה שהשגתי קונטרס א' מכת"ר בענין תיקון עירובין והוטב מאד דכרי כת"ר בעיני.

הק' משה נחום ירושלימסקי.
האבד"ק קיעלץ והגליל.

קטע מלשון שו"ת תירוש ויצהר בחלק מתשובתו שהשיב לעיר ניו יארק

ו) בדבר לצרף עמודי נשר שעלי' הולכת המסה"כ ועמודי הטעלעגראף במקום צוה"פ אחרי שנעשו לכוונה אחרת. הנה באו"ח (סי' תר"ל ס"ב) בהג"ה מכשיר בצוה"פ אף שלא נעשה במכוון לכך. אך המג"א שם הק' מהירושלמי עירובין דכ' שלא נעשית לכך

ל"ה צוה"פ. וסיים להחמיר ע"ש. וכבר השיג עליו בשיורי קרבן דדוקא לכל המחיצות בעי' שיעשה לכך במכוון אבל אם במקום אחר עבד מועיל צוה"פ אפילו בלא כוונה.

וכ"כ בשו"ת שבו"י להחיר צוה"פ שנעשה מאליו וכך נראה מש"ס עירובין (ד"כ:) דיתר מעשרה לא תיהני לי' צוה"פ. והרי התוס' שם כתבו בד"ה אלא מעתה כו' דצוה"פ לא הוי אלא משום נוי בעלמא. א"כ י"ל דאילו הוי לשם צוה"פ הוי מהני אפי' ברוחב עשרה. וע"כ דאין חולקין וכ"כ המקו"ה בחיקון עירובין דאפי' אין לו צורות מזוזות מועיל לצוה"פ.

וכן נראה מדברי התוס' שם (ד"ו) ד"ה דפיתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי דאם עשוי' כמזוזה ומשקוף הוי שפיר פתח והיינו משום דהוי כמחיצה גמורה דמהני שם אפילו ביותר מעשר ופרוץ מרובה כו' והקנה שע"ג אינו נוגע בעמודים שלמעלה יש להכשיר במקום הדחק גם כמה שמעשיהם וצורתן מוכיח שלא נעשו לשם פתח לכ"ע לא מהני ע"ש:

אך לענ"ד נראה להוכיח דמהני מעירובין (די"א) דאם יש ברגלי' עשרה חייבת כמזוזה אף דבעיגול מפסיק בין תקרת הבית למזוזה חשיב התקרה להקורה שע"ג. או כאילו העיגול סתומה. והוי שיעור פתח ע"ש. אך שלפי מעשי' וצורתה העיגול עצמו הוי הפתח ובפרט לפ"מ דאי' שם דאפי' אין ברגלי' עשרה חוקקין להשלים הא זה הוי כאילו ב' צורות הפתח כדינו נעשה מאלי' כיון דצורתה מוכחת אלי' אפ"ה כשר ומועיל: עכ"ל.

דברי הגאון מהרש"ק מבראד זצ"ל

ז) ומבואר בשו"ת בנין עולם ס' ט"ו בשם מהרש"ק מבראד שכל שהוא דרך בנין אף כרחב מעשר הוי בנין ולא פירצה, עיין שם. ולכן נשר כיון שהוא דרך בנין, אף כרחב מעשר הוה בנין ולא פירצה.

וכן נלע"ד שכל בנין בתוך העיר נעשה לשם פתח שהרי נבנה באופן זה כדי שיוכלו האנשים לעבור מצד אחד לצד השני. וזה הוי לשם פתח ממש.

עוד גאונים מפורסמים המובאים בשו"ת תירוש ויצהר הסכימו לכל צדדי ההיתר

ח) ושם בשו"ת תירוש ויצהר האריך בצדדי ההיתר והסכים להתיר הטלטול בעיר ניו יארק, ככל הכתוב שם עיין שם כל דבריו הקדושים והמאירים והסכים לזה מחותנו הגה"צ ר' יוסף לעווינשטיין אבד"ק סעראצק. ושום הביא מעשה רב מחתנו הגאון המפורסם ר' שמואל אביגדור הלוי זצ"ל שהתיר לערב במקום שיהי' שם כמה מליאנים בני אדם.

לשון הגאון ר' יהושע סיגעל זצ"ל בסוף תשובתו והסכימו לדבריו גאונים מפורסמים הנ"ל ועוד ועוד גאונים מפורסמים שדבריהם אינם מובאים לעיל, — ההיתר פשוט ואין להאריך בדברים של מה בכך.

ט) ואחרי כל זאת כהא נחתינן וכא סלקינן דמה עירינו ההיתר מבואר ומבורר מכל צד דלא מבעי' לפי מה שאמרו לי אנשים נאמנים שאין כאן שום מקום אצל המים שלא יהי' גדודים גבוהים עשרה מן המים עד הרחוב בוודאי אין כאן שום ארוכת דברים כזה דהא הוי מחיצה גמורה וכמו שמסיק גם הט"ז בס' שס"ג הנ"ל

אלא אפילו לפי מה שחששתי בדעתי שיאמרו בדרמי, והיא כמעט דבר שאי אפשר לברר בכל ההמשך של הנהר שע"כ הרבתי דברי אלה והארכתי מאד רק על ספק זה דאולי אין כאן גדודים גבוהים י' מן המים להרחוב דמ"מ ההיתר מבורר מכל צד דעכ"פ מן הנהר המזרחי עד ההאך באהן של אוועגע השלישית ברוחב וכן באורך מן הסאוט פעררי עד נהר הצפוני הארלעם ריוער דבכל היקף זה הרי רה"י גמור אף לענין טילטול שוב אחרי כתבי כל זאת ראיתי בספר חינוך בית יהודא שאלה י' מה שהתיר הוא ז"ל גם כן לפני שחי מאות שנה. ועשה כן להלכה למעשה בק"ק פלאצק בפוילען המדינה שהורה לחשוב נהר ווייכסעל למחיצה וכתב שבעת הדחק כדאי לסמוך על הפוסקים שחשבו ים למחיצה. והא דמצריך שעת הדחק מפני שנהר ווייכסעל שייך שני החששות של הט"ז שמעלה שירטון בימי הקיץ כשיש חסרון גשמים, והוא נקרש בכל ימי החורף שע"כ כתב דכדאי לסמוך על הפוסקים שחשבו ים למחיצה וכוונתו על הרי"ף והרמב"ם והמחבר ס' שס"ג דפסקו שאין חוששין לשמא יעלה הים שירטון וסמך עצמו עליהם בשעת הדחק ובנהר עירינו מלבד דלא שייך שני החששות הנ"ל כמ"ש גם מלבד זה אפילו הי' כנהר ווייכסעל בפלאצק מ"מ אין לך שעת הדחק יותר מזה מה שאי אפשר לעשות היתר טילטול באופן אחר והוא מן הנמנע ולדעתו החינוך ב"י הא מכשיר בשעת הדחק לסמוך עצמינו על דעת הרמב"ם והמחבר דבכל ים נחשב למחיצה, וגם עוד בכמה פרטים עדיף לענין זה הנהר דעירינו מהנהר ווייכסעל בפלאצק. מכח הנמלים והגדודים ובמקום שאין גדודים ונמלם אין שם מעבר לספינות כלל ואין כאן רכים שיבטלו. משא"כ שם בנהר ווייכסעל דאפילו במקום שיבואו הספינות שם שהם קטנות אין שם גדודים ונמלים של י' ומ"מ מכשיר. ואין להאריך עוד בדברים של מה בכך.

אכן בלאו כ"ז הא מבואר בחשובת חינוך ב"י שהבאתי לעיל דבעת הצורך הי' סומך עצמו על שיטת הר"ח והרמב"ם והב"י דגרסי דלא חיישינן לשמא יעלה הים שרטון. א"כ אף חז"ל לא חשו לשום חשש, וכן הוא מפורש להלכה למעשה ג"כ בחשובת הגאון מאור הגולה והיא תשובת הרי"מ חלק או"ח סי' ד' לענין נהר ווייכסיל בוואשא שכתב מפורש שבמקום שאין לתקן באופן אחר נסמוך עצמנו על גריסת הר"ח והרמב"ם דלא חיישינן לשמא יעלה הים שרטון, מה שגם הב"י פסק כותייהו, וא"כ הא נאמר בפירוש דלא נחוש לחששות בענין ספיקות ושמא במה שנוגע בענין תיקון העירוב, ואין לנו אלא כמו שהיא עתה לפנינו כיון דהוי מידי דרבנן ודברי הגאונים הנ"ל מובנים בפשיטות דהא ידוע דבכל מידי דרבנן סמכינן אפילו על דעת יחיד נגד רבים להקל כמבואר כש"ס בכמה מקומות בכרכות, נדה, גיטין דכדאי הוא מ"ד פלוני לסמוך עלי' בשעת הדחק, ועי' בחו"מ סי' כ"ה, ואיך עוד בעירובין דאמרינן לעולם הלכה כדברי המיקל בעירובין אפילו ביחיד נגד רבים ואפילו שלא בשעת הדחק, א"כ בודאי צדקו דבריהם בחשובותיהם הנ"ל לסמוך בנדון זה על הר"ח והרמב"ם, עי' עירובין מ"ו ע"ש ד' פ'. בבלאי כל כך אתה מחמיר בעירובין, ע"ש ס"ח תרי גברא רברבי כרבנן וכו' ע"ש כ"ו. דקרי להו ריש גלותא חכמים המה להרע ולהטיב לא ידעו עי"ש היטב ברש"י ובתוס' ע"ש ד' ס"א: בעירובין לית דחש וכו' ובפרש"י שם, ע"ש בד' ס' ברש"י ד"ה תורת מחיצה. ע"ש מ"ח. ועי' בדף ל"ח. במשנה ובתוס' רעק"א על המשנה פרק ג' מ"ד אות ל"א ל"ב וצע"ג. ועי' בראש עירובין פ"כ סי' ד' ובמהרי"ט סי' צ"ד בסוף התשובה. ועי' בק"ע על הירושלמי עירובין פ"א ה"י בד"ה קטן מהו שישלים, ועי' ע"ז ו' ובחוס' שם ד"ה כשל תורה, ועי' עירובין ס"ו. ברש"י שם בריש העמוד, ועי' ביצה ט"ז: כיון דמקלקלי בה רבים וכו' ובפרש"י שם ועיין בדרוש וחידוש לרעק"א מסכת עירובין ד' ל"ה מערכה ד'. עכ"ל.

(מס' עירוב והוצאה נדפס בשנת תרס"ז וכעת יצא לאור מחדש)

בדין מחיצת הים

בס' דעת תורה להגאון ה"ק המפורסם מוה' שלום מרדכי הכהן אבד"ק ברעזאן, זצ"ל.

י) ע"ד הים. סי' שס"ג סעי' כ"ט שם בהג"ה דחיישינן שמא יעלה הים שרטון וכו'. עי' ריטב"א ערובין כ"ד ב' שכתב, דבנהר קצר אין לחוש, ובכ"י וט"ז סי' שנ"ז סק"ה הביאו בשם ריטב"א גופא, דגם בעוקא חיישינן שמא יעלה רפש וטיט, ועי' תוס' ערובין י"ב ע"ב ד"ה הכא וכו' דבנידודי גבוהים ביותר אין לחוש שמא יעלה הים שרטון, וע"ע דף פז ע"ב סוד"ה אא"כ עשו מחיצה וכו', ועי' תוס' ע"ז מ"ג ע"ב סוד"ה א"ל ר' יוסי וכו' שכן דרך נהרות שמגרשים מימיהם רפש וטיט על גדותיהם וכו', וע"ע בדינים אלו בחשו' רעק"א מהד"ת סי' ב' וחשובת הרי"מ חאו"ח סי' ד' וחשו' נודע בשערים מהד"ת סי' ה' להקל בנהר קרוש וע"ג הגשר יעשו צה"פ, וע"ע בנח"א שבאשכול הל' ערובין רס"י ס"ה ובכ"מ כאן מ"ש בזה. ועי' ב"א סי' כ"ו בשם ריטב"א בשם רמב"ן דמחיצה ביד"ש בעינן שרואה א"ע תוך המחיצה, והעלה, דלפ"ז אם העיר גדולה מאד, אין לסמוך על המים, וע"ש סוס"י כ"ד, ועי' כאשכול סי' ס"ה היטב בזה. ולענ"ד כיון דלה'עומד בתוך העיר לא ניכר הפרצה, שהרי הבתים סותמים מסביב, וחוץ לעיר הרי רואה את הים, לכן אין להחמיר, ועי' בכורות נ"ד עד ט"ז מיל שלטא עינא.

סימן ג
ביאור בדין ס' ריבוא

א) בשאלות וחשובות בית אב תנינא קונטרס כרם אב סי' ה'ענף ב' וז"ל:

ומעתה בגוף הדברים לדינא קאמינא דלדעתי קא חזינא דהסומך על שיטת רש"י וסייעתו דמתנאי רשות הרבים שיהיו ס' רבוא בוקעים בו לא מישתביש ובספר משנה ברורה החמיר ואין משנתו ברורה בזה, דכנראה דראה מש"כ ספר משכנות יעקב ולא ראה החשובות שהשיב לו הגאון בית אפרים ז"ל ודין גרמא ליה כי חשב שנים עשר פוסקים מקילים הלא הם בה"ג ורש"י וסמ"ג וסמ"ק וסה"ת ומהר"ם מרוטנבורק ורוקח ותוספות פרק כמה אשה והרא"ש פרק א' דעירובין והאו"ז והטור ורבינו ירוחם, והמחמירים לעומתם י"ב המה, הרמב"ם והר"ח והרמב"ן והרשב"א והריטב"א והר"ן פרק במה אשה והגמ"ר במסכת שבת והרשב"ם והר"א ממיץ בספר יראים וההי"מ והריב"ש והמאירי.

והנה כמדומני אלו היה רואה דברי הבית אפרים הרי היה עוד מונה הרבה פוסקים העומדים לימינו דרש"י והם הראב"ן והרשב"א מבעלי התוספות כפי מה שמשמע מדבריו בהגמ"י ובהג"א (וכבר כתבתי דבזה יש לדון) ושבלי הלקט וריקאנטי סימן צ"א והאגודה ואו"ה וכתב שכן דעת ה"ר אלעזר (אולי הוא הראב"ן) והגהת או"ה ומהר"י וריל ותה"ד וכתב שכן המנהג פשוט, וכ"כ בצידה לדרך לתלמיד ר"י בן הרא"ש, הרי עוד י"א פוסקים דס"ל להקל וגם מאי דחשב המ"ב את רבינו תם בין הפוסקים דלא כרש"י נמשך בזה אחרי דברי הריטב"א שכתב בפשיטות דרבינו תם חולק על רש"י.

ואמנם הלא התוספות שם בשבת נראה דס"ל דרבינו תם סובר כרש"י, וכן בסה"ת סימן

רל"ט ושבלי הלקט סימן כ"ו ובאגודה פרק במה אשה וכסמ"ג הלכות שבת כולם כתבו בשם רבינו תם דהלכה כר' עניי כר ששון דבשל סופרים הלך אחרי המיקל. וא"כ לדידן דליח לן רשות הרבים גמורה מותר עכ"ל. הרי דהם ס"ל דרבינו תם סובר בזה כרש"י.

ובספר תק"ו הוסיף עוד דהאשכול בעירובין כתב בשם הגאון דבעי ס' רבוא (כנ"ל) וכן דעת התוספות רי"ד לעירובין והאגור. הרי עוד ג' פוסקים דס"ל להקל. ואני מוסיף על הראשונים דכארחות חיים לר' אהרן הכהן מלוניל כה' שבת סימן רפ"ד הביא בשם תשובת הגאונים דרשות הרבים גמורה הוא מקום שיש שם ס' רבוא.

ועיין תשובת מהר"י וויל בליקוטים סימן ח"י כהאי לישנא ממש. ובחשובת משאת בנימין סימן צ"ב ביאר דעתו דזהו משום דס' רבו לא שכיחא. ואם כן הכי נמי יתפרש דברי מהרי"ל ומהר"ש הנ"ל. ועוד דאי כוונת מהר"ש ומהרי"ל הוא מטעמא דאין רחב ט"ז אמה קשה הלא להתוספות והרא"ש והרשב"א בשם ר"י אם ארכן לאורך רשות הרבים סגי בפחות. וקשה סתימת הדברים. ולזאת נראה יותר דס"ל כרש"י דבעי' ס' רבוא ואינו מצוי דבר זה. והרי עוד שלשה פוסקים דס"ל להקל כרש"י.

וסך הכל הוספנו שבעה עשר פוסקים כמנין טו"ב דס"ל כרש"י וכראי לסמוך על הפוסקים הללו אפילו שלא בשעת הדחק ובאמת הרבה מהאחרונים כתבו כן לסמוך על פיסקא דנא.

ב) מתנאי רה"ר שצריך ס"ר ועל זה נאמר אל תסג גבול עולם.

ועיין תשובת מהרי"ט צאהלון סימן רנ"א שכתב דהפוסקים נהגו לפסוק כרהי"ף ז"ל כשאין התוספות חולקים עליו אבל אם התוספות חולקים עליו משמע דפוסקים כתוספות והרי התוספות ורש"י והרא"ש והטור כולם סוברים דבענין ס' רבוא וכמה גדולים גאוני עולם נוחי נפש אשר היו בארצינו ולא פקפק שום אדם בעולם וע"ז נאמר אל תסג גבול עולם עכ"ל. הובא בחשובת מים רבים ובשע"ת סימן שמ"ה.
והנה גוף תשובת מהרי"ט צהלון אינו כעת לפני. ומש"כ דהפוסקים נהגו לפסוק כהרי"ף ז"ל כשאין התוספות חולקים עליו.

הנה זהו דברי המרדכי בפרק נערה שהובא בסמ"ע בחו"מ סימן כ"ה סעיף קטן י"ט ובמגן אברהם סימן חמ"ו סעיף קטן ד' ומש"כ המהרי"ט צאהלון דאם התוספות חולקין על הרי"ף משמע דפוסקים כתוספות. הנה האי משמועתא דחה בכר המהרי"ק בשורש נ"ב ובחשובת אבי זקני מהר"ם פאדוה ז"ל סימן כ"ה ורמזה המגן אברהם בסימן קע"ד סעיף קטן י"א דהיינו דנוהגים לפסוק כהרי"ף כשאין התוספות חולקים והיכא דהתוספות חולקים עושים מהם חששא לחומרא וליכא כללא ומנהג לפסוק כהרי"ף. ועיין תשובת ח"ס ח"ו סימן ל"ח.

ואמנם בנידון דידן דרכו הפוסקים העומדים לימין רש"י ותוספות בזה וכבר נהוג עלמא כן כמ"ש התה"ד אם כן אם ירא שמים יחוש לעצמו להחמיר מי יחתה בידיה אבל הס מלהזכיר להוציא דבר נגד המקילים ויפה אמר מהריט"ץ דעל זה נאמר אל תסג גבול עולם.

ג) בעינן שיתאספו הס' ויבוא אל מקום אחד

ולשיטה זו הרי בעינן שיתאספו כל הס' רבוא אל מקום אחד בשוק או כרחוב אבל הא דדרים בעיר זו ס' רבוא ואין מתקבצין לעולם כמקום אחד אלא כל אחד דר בביתו הא לא מהני לעשות העיר רשות הרבים וכדמוכח מהא דקאמר הגמרא בשבת (צ"ו:) משה היכן הוא יתיב כמחנה לויה ומחנה לויה רשות הרבים הוא וקאמר להו לישראל לא תפיקו וחיתו מרשות היחיד דידכו לרשות הרבים ופירש"י דמחנה לויה רשות הרבים היא שהרי הכל מצויין אצל משה רבינו כו'. הרי דבעינן שיהיה מקום כמו מחנה לויה דיהיו שם הכל כאחד מצויין ולולי זאת מחנה ישראל בכללה לא הוה לה דין רשות הרבים ואף על גב דאיכא כהם ס' רבוא משום דבעינן שיתאספו כאחד ולא מהני מאי דכל אחד יושב באהלו ואם כן גם בעיר גדולה שיש כה דיורין כפלים כיוצא' מצרים יתכן שלא יהיה לה דין רשות הרבים מן התורה אם אין כה מקומות כמו שווקים ורחובות שיעברו שם ס' רבוא כאחד.

ועיין ריטב"א במתניתין דעיר של יחיד (עירובין נ"ט.) שכתב דרש"י ז"ל אינו מצריך שיתיישבו בעיר ס' רבוא אלא שיכנסו כה ס' רבוא כאלו הכרכים והעיירות שהם פתוחים למקומות הרבה ורגילין כה סוחרים וכיוצא כהם ותדע שאף ירושלים לא היו בה ס' רבוא תדיר ואף על פי כן יש כה משום רשות הרבים אלמלא דלתוחיה ננעלות בלילה. ומעתה כל שבתחילה נתיישבה ככרכים ושווקים גדולים להיות רוכלת העמים זו היא של רבים עכ"ל. ולפי"ז הרי לא קפדינן כלל על הדיורין. עכ"ל. ועיין שם מה שהאריך בזה.

ד) וזה לשונו בסוף סימן ה'

ומסקנת הדברים פרי הכרם אשר אנחנו בוצרים בזה לדינא בקצרה כס"ד

א) דמאן דסומך על שיטת רש"י שמחנאי רשות הרבים הוא שיהיה שם ס' רבוא בוקעים לא מישתביש דרבו ורבו הפוסקים העומדים לימינו וכן פסקו כל גדולי האחרונים. וכספר משנה ברורה אין משנתו ברורה בזה.

ב) לשיטת רש"י וסייעתו יתכן גם בעיר גדולה שיש בה כפלים כיוצאי מצרים ויותר מכל מקום אין לה דין רשות הרבים דלא מהני מאי דכל אחד יושב בביתו באהלו אלא דבעינן שיתאספו במקום אחד ואם אין להעיר מקומות כמו שווקים ורחובות שיעברו שם הס' רבוא כאחד אינו רשות הרבים עכ"ל.

צריך להיות ס' ריבוא במקום אחד בכל יום

ה) מבואר בברירות ולשיטה זו דמחנאי רשות הרבים שיהיו ס"ר בוקעים בו בעינן שיתאספו כל הס"ר אל מקום אחד בשוק או כרחוב וכפשטות לשון הש"ע א"ח ס' שמ"ה סע' ז': "ששים רבוא עוברים בו בכל יום".

עיין כלבוש מרדכי על מס' שבת סימן ד' מה שהאריך לבאר בענין זה. שמבואר שם באריכות דלשיטות הסוברים דצריך ס"ר, הס"ר צריך להיות דוקא במקום אחד. וזה לשון העיטור הלכות ציצית שער ג': "מקום שיש בו ס' ריבוא". וברי"ן פרק במה אשה: "ושיהו ששים רבוא עוברים שם בכל יום". וזה לשון הלבוש ס' שמ"ה סע' ז': "שאינה רשות הרבים אא"כ היא ממש כרה"ר דדנלי מדבר גם במספר ס' רבוא דהיינו שהיו עוברים כהן

בכל יום ששים רבוא שכן היתה מחנה של ישראל לפיכך גם עכשיו אם אין ס' רבוא עוברין בו בכל יום אע"פ שיש בה רוחב השיעור הנזכר אינן רה"ר. וזה פשוטות לשון הש"ע א"ח ס' שמ"ה סע' ז', לשיטת הי"א צריך שיה' "ששים רבוא עוברים בו בכל יום". וכשו"ת מהרש"ם ס' קפ"ח מבואר בפשוטות דמדברי הפוסקים נראה דצריך שיעברו ס"ר ביום אחד ואם אין מצוי שיעברו ס"ר ביחד ביום אחד אף דבמשך ימים רבים יעברו ס"ר אינו רה"ר. דמה השיעור כזה? ומה הנפקא מנה בין ימים רבים לחודש או שנה? אלא בפשטות צ"ל כמו דלשיטות שצריך ס"ר כדי שיה' על המקום חלות דין רה"ר, צריך שיה' הס"ר ביחד ביום אחד במקום הנ"ל. ועיין במשכנות יעקב שהאריך בזה.

דברי הגה"ק בעל דברי מלכיאל זצ"ל שנהגו לערוב בכרכים גדולים מאוד ולא חששו למה שיש שם ס' ריבוא.

ו) ע"ד מ"ש בחיבורי ח"ג בהשמטה לסי' י"ח שאם יש מבוי מפולש רחב ט"ז אמה.

היינו שיהא המבוי מפולש מקצה לקצה. אשר באמת אינו מצוי כלל בעיירות גדולות. ולזה נהגו לערב בכרכים גדולים מאוד ולא חששו למה שיש שם ס' ריבוא. כיון שאין שם ר"ה מפולש כנ"ל. וגם כי הס"ר מפוזרים בכל הרחובות. ולא יזדמן כלל שילכו כולם בר"ה אחד וכמש"ש:(עכ"ל שו"ת דברי מלכיאל חלק ד' סימן ג').

סימן ד

ביאור בדין דמפולש

א) זה לשון הגאון מוי"ר ר' שלמה דוד כהנא מווארשא במכתב: וההיתר של אינו מפולש מוסכם ונחקכל, ולא ראינו מי שחולק על זה, ועיין בכ"י סימן שמ"ה ומ"א ס"ק ה' שפירשו דמפולשים היינו שהשערים מכוונים זה כנגד זה וכסף משנה הל' שבת פי"ד ה"א. וכעיירות גדולות לא נמצא מפולש כלל. . . ע"כ, ועיין לקמן כל לשונו ועיין לעיל בדברי מלכיאל.

ביאור בדין מפולש

דברי חז"ל, הש"ע, הכ"מ, והמ"א

ב) הנה בברייתא דד' רשויות קתני איזו רשות הרבים סרטיא ופלטיא גדולה ומבואות המפולשין זו היא רשות הרבים גמורה ומדקתני תנאי דהמפולשין אצל מובאות היה מקום לומר דדוקא במבואות דמיוחדים הם לבני המבוי ואינם מקום הפקר השייך לכל בני האדם דהא שייך הוא לבני החצירות לחוד, לכן בזה התנו התנאי שיהיו מפולשין אבל בסרטיא ופלטיא דהם באמת שייכים לכל אין צריך כלל שיהיו מפולשין.

ג) ואולם הסכמת כל הפוסקים אינו כן אלא דגם סרטיא ופלטיא גדולה היכא דאית להו מחיצות בעינן שיהיו השערים מכוונים זה כנגד זה ואם לא אינו רשות הרבים כלל מן התורה והא דנקט תנאי דהמפולשין אצל מובאות דוקא נראה דזהו משום דסרטיא ופלטיא

מסתמא ליח להו מחיצות כלל דהכי אורחייהו אם כן הרי הם מפולשין לגמרי דהא הם פתוחים מכל צד אבל במבואות דאיח להו על פי הרוב שתי מחיצות לעולם מכוחלי החצירות הפתוחין למבוי ואם כן איצטריך למיתני גבייהו המפולשין שיהיו דוקא השערים מכוונים זה כנגד זה דאם הוא מבוי עקום אף על גב דרב אמר תורתו כמפולש והכי קיימא לן מכל מקום זהו מדרבנן בעלמא ולא מן התורה.

ד) ולשון השו״ע בסימן שמ״ה סעיף ז׳ איזו רשות הרבים רחובות ושווקים הרחבים ט״ז אמה ואינם מקורים ואין להם חומה ואפילו יש להם חומה אם הם מפולשים משער לשער כו׳. ועיין בפירוש רש״י פרק קמא דעירובין (ו׳.) וז״ל רשות הרבים משמע רוחב י״ו אמה ועיר שמצויין בה ששים רבוא ואין בה חומה (או) ושיהיה רשות הרבים שלה מכוון משער לשער שיהא מפולש דומה לדגלי מדבר עכ״ד.

ה) והמג״א בסימן שמ״ה סעק״ו כתב מפולשים משער לשער פירש שהשערים מכוונים זה כנגד זה ויש לאותו דרך המכוון לשער לשער כל דין רשות הרבים. עכ״ל. והנה ראשית דברי המג״א הם דברי הכ״מ בפי״ד משבת עיין שם.

ועיין בשאלות ותשובות בית אב חנינא קונטרס כרם אב סי׳ ט שהאריך בזה.

סימן ה
היתר העירוב בעיר פריז

דעת הגאון ר״ח עוזר החזון איש וגדולי הרבנים דווילנא

וכבר יצא הדבר להתיר בעיר הגדולה פריז מגאוני הדור מדור הקודם

וזה לשון הגאון הגדול רשכבה״ג ר׳ חיים עוזר גראדזענסקי זצ״ל מווילנא בתשובה:

א) ב״ה יום ו׳ עש״ק ער״ח אלול תרח״ץ. הוד כבוד הרה״ג ירא וחרד לדבר ד׳ כש״ת מוה״ר אלי׳ מונק שליט״א, ישא ברכה מאת ד׳.

אחד״ש. חבתי בחשלומין על מכתבו בנוגע להשאלה אודות תיקון עירובין בפריז. מתחלה לא רציתי להזדקק לזה בגלל חולשת בריאותי, אך אחרי אשר הפציר בי רומעכ״ת באתי בדברים בענין זה עם אחד הרבנים הגדולים בעירנו משגיח על העירובין פה ועם הרב הגאון מוה״ר אברהם ישעי׳ קרליץ שליט״א בבנ־ברק. בעמח״ס ״חזון איש״, ואת אשר החלטנו אודי״ע למעכ״ת.

והנה בודאי נראה שפריז היא רה״ר גמורה מה״ת שיש בה ששים רבוא בוקעים. אע״פ שאין בה בכל רחוב ס׳ רבוא. מכ״מ מקרי רה״ר דגם בירושלים ומחוץ לא היו ס׳ רבוא בכל רחוב. ולסמוך ע״ד האו״ז, הובא בהגהות אשרי פ״ב דעירובין. דאפילו ס׳ רבוא בוקעין ניתר בכ׳ מחיצות, הוא דעת יחיד שלא הובא בשו״ע ופוסקים, ובאמת אינו מובן דהא קיי״ל כרבנן דאין מערבין ברה״ר בכך משום דסכירא להו דכב׳ מחיצות אתו רבים ומבטלי מחיצתא. שוב ראיתי בשו״ת בית אפרים חלק או״ח סי׳ כו שתמה ע״ז ושם חשיב

ליה פריז רשות הרבים מן התורה.

אולם מעכ"ת כתב דבפריז ישנן ג' מחיצות מה"ח בכל ג' רוחות וגם כרוח הרביעית יש מחיצה כערך שליש, א"כ לפ"ז אין להעיר פריז דין רה"ר מן התורה לכו"ע והגם שיש שם הרבה פרצות ע"י הגשרים העוברים את הנהר, מכ"מ אין הן אוסרות מן התורה, כיון שהעומד מרובה על הפרוץ ורק מדרבנן אוסרת כל פרצה ביותר מעשר אמות וא"כ בודאי שיכולים לתקן כל פרצות אלו ע"י צוה"פ.

אלא שיש לעיין דהרי מחיצות הנהר עשויות בידי שמים וד' התוס' בעירובין דף כב ד"ה אילימא, דמחיצות שאינה עשוי' בידי אדם לאו מחיצה היא ואפילו אם נימא דאין זה אלא מדרבנן, מ"מ אינם יכולים לסמוך על מחיצות הנהר מדרבנן וצריכים לתקן את כל הרחובות ע"י צוה"פ. ומש"כ שתחת מחיצות הנהר יש מחיצה אחרת נמוכה מהן ההולכת וסובבת את כל מחיצות הנהר, אין זה מספיק, דמחיצות הנהר מחירות דאמרי' גוד אסיק מחיצתה ולא אמרינן גוד אסיק אלא היכי דמינכרא מחיצתא, אבל היכי דלא מינכרא לא אמרינן גוד אסיק, כמבואר בשו"ע או"ח סי' שמ"ה סעי' טז וסוף סי' שע"ד, כמש"כ מעכ"ת בעצמו, ומחיצות הניכרות תחת הגשר לא מהני, דהרי כמחילות תחת האדמה ברה"ר דלאו כלום הוא ואין נפקותא בהכרתן תוך המחילות. אולם יש לסמוך ע"ד הרמב"ן והריטב"א, דכל שטח שדרך בני אדם להקיפו מיקרי שניכר שנמצא תוך מחיצות, אפילו עשוים בידי שמים. ועיין בס' "חזון איש" הל' עירובין סי' מג ס"ק א. דכיון שהי' לפנים חומה נראין הדברים ששטח זה עדיין ניכר שנמצאו בו מחיצות ולא נתבטל.

גם יש לצדד, כיון שרגילים בעיירות הגדולות להגביה הרבה את סביבות הנהר, ששופכים עפר הרבה על שפת הנהר כדי שלא יעבור לפרקים על גדותיו ובפרט בפריז אשר הנהר עשוי שם לתוך אניות וספינות ולזה צריכים הרבה לחפור כדי שיהי' ראוי ומתוקן לכך, ובאופן זה ודאי נתבטלו המחיצות הקודמות שנעשו בידי שמים ונשארו המחיצות שנעשו בידי אדם, רק שיש לברר, אם זה נעשה בכל היקף הנהר סביבות העיר.

והעצה היעוצה למעשה לתקן את הגשרים ע"י צורת הפתח ויכול לסמוך על צוה"פ של חוטי הטלגרף שעשוים כהלכה ואינם מן הצד כמש"כ רמעכ"ת, ובודאי יתישב כת"ר עם הרבנים הג' בעירו, והנני מסכימים אתם להלכה.

ואו"ש וברכה לרומעכ"ת. יתברך בכרכה מרובה וכוח"ט לחיים טובים ארוכים ומתוקנים. כנפשו הטהורה ונפש מוקירו ומכב' הדו"ש.

חיים עוזר גראדזענסקי

(נדעם ח"א שנת תשכ"ב) (ונדפס מחדש בס' תורת תיקוני עירובין בזמן הזה)

ב) היוצא מהנ"ל דלכל השיטות מהני תיקון עירוב.

א)לדעת התוס' מהני צוה"פ.
ב) ולדעת הרשכ"א מהני מחיצת הים כלא צוה"פ.

ג) ובפרט שאולי יש מחיצות בידי אדם גם כן אין צריך שום תיקון לכל השיטות רק על הגשרים.
והסכים עמו החזון איש והרה"ג משגיח על תיקון העירוב בעיר ווילנא.

דברי הגאון ר' שלמה דוד כהנא זצ"ל

ג) וזה לשון של אחד מגדולי התורה בעלי הוראה המפורסמים בעולם מראשי ועד הרבנים בעיר ווארשא הרב ר' שלמה דוד כהנא זצ"ל. בו מבאר יסוד ההיתר של תיקון עירובין בעיר ווארשא ומסכים לתיקון עירובין בפריז על סמך של צורות הפתח.

ב"ה יום ג' ערב חנוכה תרצ"ד ווארשא.

הוד כבוד הרב הג' מהור"ר שוחטמאן הי"ו.

מכתביו מכ"ז תשרי וט"ז כסלו קבלתי במועדם, מחמת שהענינים שכתב במכתבו הראשון לא נגמרו אז עדיין, לזה נתאחרה תשובתי.

ע"ד שאלתו אם בעיירות הגדולות צריכין לחוש לר"ה דאורייתא, שלא יהי' היתר לתקן הטלטול רק בדלתות, לדעתי בעיירות קטנות שדרך המלך עוברת בה ומפולש מעבר אל עבר יש יותר ששה מעיירות גדולות, כי ההיתר של ששים רבוא אינו כרור, והמשכנות יעקב בחשובה ארוכה להגאון ראז"מ קרא תגר על ההיתר הזה ומחמיר להצריך דלתות וההיתר של אינו מפולש מוסכם ונתקבל, ולא ראינו מי שחולק ע"ז, ועי' בב"י סי' שמ"ה ומ"א ס"ק ה' שפירשו דמפולשים היינו שהשערים מכוונים זה כנגד זה ובכסף משנה הל' שבת פי"ד ה"א. ובעיירות גדולות לא נמצא מפולש כלל, וכן בעירנו נהגין מן דורות שלפנינו בתיקון עירובין וכל לחוש לר"ה דאורייתא להצריך דלתות, וגם נוף הדין של הש"ע דר"ה בעי דלתות אינו מוסכם מכל הפוסקים, כי דעת האו"ז דאפילו ר"ה גמור ניתרת כצוה"פ דלא קי"ל כר"י, ועי' בספר מנחת פתים שהאריך בזה.
ובזה הנני ידידו המכבדו כערכו ומצפה לשמוע ממנו אך טוב סלה

שלמה דוד כהנא

ד) הרי כולם ז"ל הסכימו שדבר פשוט הוא יש לתקן עירובין בעיירות גדולות כלי שום פקפוק כלל וכלל לכל הדעות, וכנ"ל ומבורר שאין כאן שום דבר העומד מנגד היתר עירינו זו ואין כאן עוד שום שטן ופגע לכל מה שכתבתי וההיתר ברור לפי הנראה לעיל.

לכן הנני אומר שכל יעלה שום בית מיחוש לשום בר ישראל כדבר תיקון העירובין. ולאחר התיקון כדת ע"י רבנים מומחים יהי' מותר לכל בר ישראל פה לאפוקי ולעייל ולטלטולי ביום השבת וביום הכפורים מבית לבית ומחצר לחצר ומבית לחצר ומחצר לבית וממבוי לחצר ומחצר למבוי ומרשות היחיד לרשות הרבים ומרשות הרבים לרשות היחיד כלא שום פקפוק.

סימן ו
תורת תקוני עירובין להלכה למעשה בקצרה.

א) דעת גדולי האחרונים אליבא דהלכתא דהים נידון כמחיצה וכן המים נחשבים כמחיצה ואין לחוש לשמא יעלה הים שרטון כלל בכל גוונא ובפרט אצלנו עכשיו תוספין כל עיקר שאין ר״ה מה״ת ובפרט היכא שהעיר מוקף בג׳ מחיצות מלבד הים וכאשר האריכו בכל זה רבני קרמאי ובתראי ורובן ככולם קבעו כך להלכה דנחשבים למחיצה כאין לחוש לדעת המחמירין.

ב) תל גבוה המחלקט עשרה מתוך ארבע שיש לפני הים הרי דעת האחרונים דזה נחשב למחיצה לכ״ע כמבואר בט״ז בסוף תשובתו והרי זה מפורשת בפרק הזורק מברי ששוה לחוכו ונעשה מדרון לר״ה אותו מברי א״צ לא לחי ולא קורה ופירש רש״י דאותו גובה הרי ליה מחיצה והחשש שמא יעלה הים שרטון אינו אלא בים דדרכו בכך כדפירש רש״י בפ״ק דעירובין שם כי כן דרכו אבל בתל שאינו סמוך ממש לים לא חיישינן לזה כלל ע״ש ודעת איזהו מהאחרונים דלא בעינן דוקא שמחלקט עשרה מתוך ד׳ כמדרון אלא אף ששפת הים גבוה מאמצעו עשרה ואף שאינו מחלקט הרי מחיצה ועיין בשו״ת ח״צ ובשערי תשובה שמקילין אף בלא מדרון המחלקט ע״ש:

ג) נשרים לצרף למחיצה אף כדאתי רבים עליו ובוקעין, וכן אף בדאתי רבים ובוקעין תחתיו הרי העלו הפוסקים בזה דלא אמרינן דאתי רבים ומבטלי ליה וטעמם ונימוקם עמם ובפרט היכא שהנשר הוא רק צירוף מחיצה לשאר שלש מחיצות ע״ש ולדידן בזמן הזה דלית לן ר״ה מה״ת פשיטא דאין לחוש כאן לומר דאתי רבים ומבטלי ליה:

ד) תל המחלקט בידי אדם פשיטא הוא דלא אמרינן דאתי רבים ומבטלי ליה כאמור לעיל אלא אף בתל המחלקט בידי שמים העלו איזהו מגדולי הפוסקים דלא אמרינן דאתי רבים ומבטלי ליה וטעמם ונימוקם הכאתי לעיל:

ה) חוטי הטליגראף נחשב כצורת הפתח אף שהחוטין שכהקנים נמשכין בצדן ולא על גביהן ואף שההפסק שבין הקנה להקנה שהחוט הולך בהם מזה לזה הרי הוא רחב יותר מעשר אמות מ״מ אין ההפסק זה מקלקל לצורת הפתח כלל וכן מה שעמודים מפסיקים באמצע הרוחב של צורת הפתח אין לחוש. והראיה דלא חיישינן לזה כנ״ל הביאו גדולי האחרונים מדברי הירושלמי בעירובין ומסוכה פ״א דמקשה שם על המשנה של מקיפין שלשה חבלין וחסגי בחבל העליון לבד משום צורת הפתח וכו׳ ע״ש. ועוד כתבו שם דאם אפשר אוי יעמידו שני לחיים גבוהים עשר טפחים מכוונים תחת החוט בשני קרנות העיר בד״מ בקרן מערבית דרומית מצד מזרחית ובקרן צפונית מזרחית ונוכל לחשוב עפ״ז כל החוט של הטליגראף הנמשך במזרח העיר כצורת הפתח אחד. אבל אין זה לעיכובא.

ו) גינות וקרפיפות בזרעים שהם בתוך העיר מוקפת עירוב לחוש לזרעים שכהם לביטול מחיצות העירוב העלו הפוסקים דאין לחוש ולא אמרינן זרעים מבטלין מחיצה. וגם מצטרפין אף המחיצות של הגינות לטלטל בעיר ויש מן הפוסקים דמקילין אף בגינה עצמה לטלטל כאמור לקמן בפרטיות. ובעירובין שומעין להקל:

ז) הנה הב״ח בחשובתו העלה להלכה סברא חדשה להקל בדין תקוני העירובין ואומר

ראנן חושכין היקף הכתים והחצרות המסבבין העיר כהיקף חומה. הגם דלענין ערכין כמשנה ערכין פ"ט משנה ו' לא חשיב היקף בתים כהיקף חומה מ"מ לענין עירובין שאני דיש לחלק ולומר דלענין ערכין בעינן ערי מבצר דוקא משא"כ בעירובין דלא בעינן רק היקף חומה בעלמא לסתם סביב העיר ולהבדילה מר"ה וא"כ נראה דהיקף בתים סוגר יותר הרבה מהיקף חומה דהרי כהיקף דירה ממש משא"כ חומה סתמא אינו עשוי להיקף דירה כמבואר כשו"ת ח"ס ועכ"פ הרי לענין עירובין הרי סברת הב"ח סברא דחשבינן היקף הבתים והחצרות המסבבין העיר בקצה שלה כהיקף חומה ע"ש. ולכן לדידן בזמן הזה דלית לן ר"ה העלו האחרונים להקל כדעת הב"ח והיכא דאי אפשר לתקן בנקל הפרצות דשם אף ע"י לחי אוי יש לנו לסמוך על הב"ח הנ"ל להקל ולסמוך על היקף הבתים והגינות אשר סביב העיר ולתשבם כהיקף חומה ממש סביב לה ולהקל בכל הפרצות והדרכים כתוך ההיקף גם בלא לחי כלל ואף שהפרצות הם יותר מעשר אך באופן שהפרצות אינן זו כנגד זו ממש והעומד במבואות הבתים שבתוך העיר אין נראה וניכר לו הפרצות והדרכים שהולכים מתוך ההיקף שסביב העיר חוצה לה מול פני השדה וגם מונחים כריחוק מפנים העיר ואז אף שהפרוץ מרובה על העומד מותר. אך במקום תוך ההיקף שסביב לה אוי שם כנגד הפרוץ ממש אסור לו מלטלטל שם אף בעומד מרובה על הפרוץ. אבל שלא כנגד מקום הפרוץ מותר לטלטל שם היכא שעומד מרובה על הפרוץ אף שהפרוץ יותר מעשר.

ח) הנה לחלק פרצת הדרך הרחב עשרים אמה לשנים בנעיצת קנה באמצע בכדי שמצד זה של הקנה יהיה פחות מעשר אמות וכן מצד השני יהיה פחות מעשר אמות אי מועיל אוי יש מן הפוסקים דמקילין ואומרים דנעיצת קנה כל שהיא באמצע הפרצה הרחב עשרים אמה מועיל ומיקרי פרצה פחות מעשר אך יש מחמירין ואומרים דבעינן שהקנה יהיה פס של אמה הרחב כו ואז כשהוא נערץ באמצע הפרצה הנ"ל אוי יש להקל ולא אמרינן בהאי אופן דאתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה להקנה לגמרי ע"ש:

ט) הנה עיירות גדולות אשר בניני המבואות של הבתים והחצרות רבות הן ונבנו כולם כאופן אשר המפולשות של כל מבוי ומבוי שבתוך פנים העיר אינן מכוונים זה כנגד זה ממש אשר מבואות כאלו נקראות בלשון חז"ל מבואות עקמומות ומחמת עקמומות זו הרי שנויה בדברי חז"ל פלוגתא בהם בין רב ושמואל אשר שמואל סובר דעיירות של מבואות כאלו לאו ר"ה כלל וטעמו הוא כאשר בארתי לעיל כיון שהעומד שם בתוך המבוי אין הוא רואה בראשיה המפולשת את הפתוחה שבה שהיא פתוחה לר"ה שחוץ להעיר ואף שהמבואות בראשיהם פתוחים אלו לאלו אך מצד העקמומות שבהם אין אחד מהם נוטה לר"ה שבקצה העיר. אך רק יש להחמיר במבואות האחרונות הבנוים בקצה העיר אשר אחריהם אין עוד דיורין של מבואות ושם תוכל להיות אשר העומד בתוך המבוי דשם יכול לראות את ראשיה המפולשת שהיא מפולשת ופתוחה כנגדו לר"ה מול פני השדה ממש וכן תוכל להיות שם ששני ראשיה המפולשים מכוונים זה כנגד זה בפתוחה לר"ה ואז תוכל להיות נראה וניכר המפולש שבה מול פני השדה להעומד בה אבל ע"פ אלו המבואות שבתוך העיר עד מבוי האחרונה שבקצה העיר נגד מול השדה אף שכל אלו בראשיהם פתוחים אלו לאלו עד מבוי האחרונה שבקצה העיר שהיה מפולשת ופתוחה לר"ה אבל מ"מ אין בני המבואות שבתוך העיר יכולים לראות דרך מבואותיהם את ר"ה כנ"ל כיון שאין כהם פילוש למול פני השדה שבקצה העיר כנ"ל ולכן נמצא אשר כל המבואות האלו עד מבוי האחרונה נחשבים כמבואות סתומות מג' צדדים שאין עליהם שם ר"ה אף כס"ר בוקעין בהם ואף כרחב ט"ז ואף לר"ב ורב דפליג על שמואל ואומר דמבוי עקום הרי כמפולש אוי גדולי הפוסקים מפרשים כוונתו דקאי על עקום כענין ג"ם. ע"ש טעמם ואף לאלו דס"ל דאף עקום הרי כעין דלית פליג רב ע"ש אבל באופני בניני מבואות שבעיירות כנ"ל הרי גם רב מודה דדינם כמבואות סתומות מג' צדדים וכיון שהם נקראים

מבואות סתומות מג' צדדים דהגנה של המחיצות שבמקום ההיקף בעיירות כאלה חשבינן למחיצות כשרות באין לחוש להמחמירין שבהם כי גם הם מודים להקל כפשיטות כמחיצות האלו היכא שהמבואות הם סתומות מג' צדדין אף שבראשיה אחת היא מפולשת:

י) נמצאת למד מכל הלין אשר בעירות גדולות אשר המבואות שברחובותיהם נכנו כאופן כזה היינו שכל המבואות נכנסות אלו באלו ואלו באלו ואין בהם פילוש לר"ה שהוא פני השדה שבקצה העיר חוצה לה אך קצה מבוי האחרון שנכנה בקצה העיר היא מפולשת בראשיה אחת מול פני השדה שחוצה לה וכן כך תחילת מבוי הראשון אבל המבואות של הרחובות שבתוך פנים העיר אשר כל ראשי המבואות מזה לזה אינן מכוונים זה כנגד זה להיות נוכל לראות לבני המבוי ממבוי למבוי בקו השוה את פתוח של המפולש והפרצה שבמבוי האחרונה שעומדת בקצה העיר שהיא פתוח שם מול פני השדה שחוץ לעיר אזי לפי כך אין לחוש מלטלטל בעיר הזה בכל מבואותיה אף בס"ד כוקעין בה ורחבים ט"ז אמות אחר עשיית העירובי של שתופי המבואות והחצרות ואין האנשי המבוי יכולים לאסרו עליהם וגם אף במבוי שבקצה העיר שהעומד בה יכול לראות הפרצה או המפולש שבה שפתוח לר"ה הרי ג"כ מותר לטלטל בה בלא תקון לחי כאי אפשר. היכא שהפרצה והמפולש לאו כנגדו והעומד מרובה על הפרוץ וכאשר בארתי לעיל.

יא) הנה בדבר מחיצה של צורת הפתח להתיר אם קני של חוטי צורת הפתח רחוקים ג' טפחים מהכותל אזי זה שנויה במחלוקות בין הפוסקים האחרונים ורובם מהם העלו להלכה דבצורת הפתח ליכא למימר דאתי אריא דהאי גיסא והיא גיסא ומכטלי ליה ע"ש ולכן אף ברחוקים הרבה יותר מג' טפחים מותר אך יראה שלא יהא רחוק הרבה כ"כ מהכותל שלא ימצא שהפרוץ של מרווח הרחוק תהא מרובה מהעומד דהיינו כי צורת הפתח של הקנים הרי כל ההמשך זה חשבינן המקום זה כעומד מחיצה תהיה המקום המשך זה מרובה על המרווח שבין הכותל להם ובהאי אופן חשבינן כהרי כולו עומד וכאשר ביארתי אודות זה בחשובתי גם דעת גדולי הפוסקים דצורת הפתח מהני אפילו צד אחד עודף על חברו ד' אמות ויותר דהוא כמו מחיצה גמורה. גם העלו האחרונים אשר בקנים של צורת הפתח לא בעינן עובי אצבע ועוד העלו האחרונים אם קנה אחד גבוה וקנה אחד נמוך נמי מהני בצורת הפתח. וה"ה אחד עב ואחד דק מהני. כמבואר בספר תוספות שבת סי' שכ"ב ס"ק כ"ו גם אם צורת הפתח אין בתוכו עשרה טפחים יש להסתפק אם מצטרף עובי הקנה שעל גבם ואם בצדדים יש עשרה טפחים רק באמצע יורד הקנה לתוך עשרה מהני לכ"ע כמבואר בשו"ת נפש חיה ע"ש:

יב) עיירות אשר נהר עובר באמצע העיר ותולק העיר לשתים ואי אפשר לתקן מבואות העיר בצורת הפתח כל חלק לבדו האריכו בזה הגאון בח"ס ובשו"ת אמרי אש וכתבו דיש

לעשות העירוב של צורת הפתח באופן זה היינו שיעבור הקנה שעל גבי הלחיים מעבר הנהר לצד השני של הנהר ומותר לעשות צורת הפתח ע"ג מים וע"ש עוד שהאריכו בדבר הנהרות שבתוך העיר אם יש לחוש לומר שהנהר יכול לאסור בטלטול בתוך העיר והעלו שאין יכול לאסור על העיר ומותר לשאוב ממנו המים ע"ש:

יג) הנה דוכן ככולם מגדולי הפוסקים שבדור האחרון העלו להלכה כדעת הכה"ג ורש"י בעירובין דף נ"ט וסמ"ג סמ"ק וספר התרומה ורבינו מאיר ורוקח ותוספות ס. במה. והרא"ש ס"ק דעירובין וא"ז והטור ורבינו ירוחם אשר אלה כולם כאחד ענו ואמרו כל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום כדגלי מדבר אינו ר"ה אלא כרמלית ומלשונם מוכח

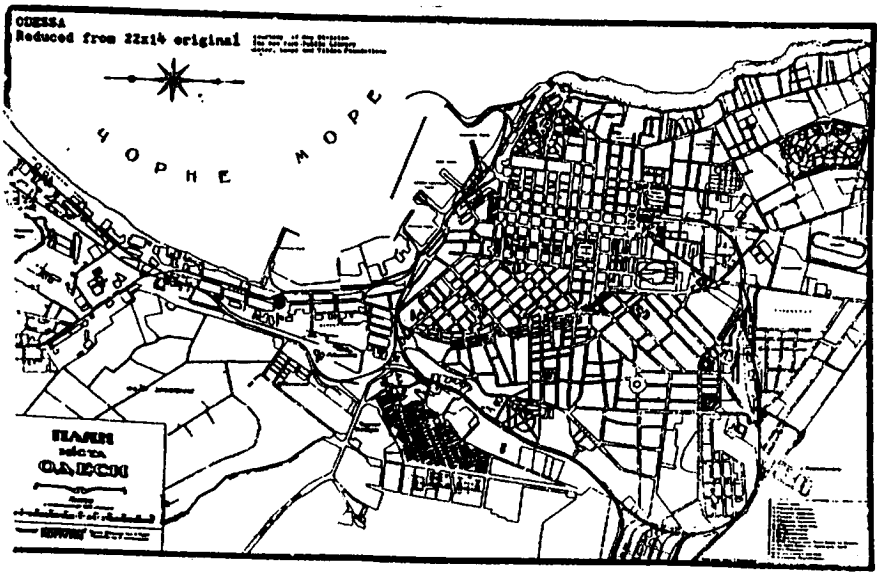
דבעינן אשר ששים רבוא יעברון בכל יום דרך המבוי המפולש ולא סגי אם לפרקים ימצא שכוקעים ס״ר ומלשון רש״י בעירובין דף נ״ט כמעט מפורש כך להדיא רז״ל עיר של יחיד שלא היה נכנסין בה תמיד ס״ר של כ״א וכו׳ וכן מוכח להדיא בש״ע שכתב שם וז״ל שכל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום ודיים בכל יום וכוונתו כנ״ל:

יד) נשר שהולך על הנהר בתוך העיר אשר עיר זה מתוקן בעירוב כנהוג אזי האריכו האחרונים בזה והעלו דתחת הגשר פשיטא דמותר לטלטל דהוי שם רשות יחיד גמור מטעם כיון שעשיית הגשרים ע״פ רובא נעשים באופן כזה היינו שהקורות שהגשר מונח עליהם הם מונחים על עמודים גבוהים יותר מעשר טפחים והקורות שמונחים על גביהם הוי צורות הפתח והוי כסתום מארבע הצדדים ולפי זה הטעם דהוי התחת רשות היחיד גמור אזי יש לומר דמותר לטלטל ע״ג הגשר נמי דאויר רשות היחיד עולה עד לרקיע כמבואר בש״ע סי׳ שמ״ה סעיף ט״ז גבי גג הבולט על מחיצות בית וכו׳ ע״ש וא״כ הכא נמי מחיצות התחתונות שתחת הגשר אין ניכרות לעומד על הגשר והוי ע״ג הגשר כרמלית ועוד לפעמים בעת הגידול הנהר אסור לטלטל גם תחת הגשר כמבואר בסי׳ שנ״ו דכהאי אופן תולקת רשות לעצמו וצריך מחיצה חלויה בכניסה ויציאה ומה נעשה אז, אמנם נראה דמטעם אחר מותר לטלטל על הגשר משום דהוי כתורי רשות היחיד כמבואר בש״ע סי׳ שנ״ג גבי זיז הבולט מן הכותל דאם היה חלון פתוח לו דמותר לטלטל עליו דהוי כתורי רשות היחיד ואם היה דבר רחב מותר להשתמש עליו ככל דבר וא״כ ה״ה הכא, ועוד העלו שם דלענין אי מועיל לערב יחד עירובי חצרות שני חלקי העיר שכשני צדדי הגשר דאינו מועיל אלא באופן שיהיה הגשר רחב ד״ט כמבואר בסי׳ שע״ב סעיף י״ז ע״ש היטב:

טו) הנה אדמו״ר כש״ע סי׳ שצ״ב סעיף א׳ העלה להלכה וכתב ז״ל ולדברי האומרים שכל רשות הרבים שאין ס׳ רבוא בוקעים בה בכל יום אינה רשות הרבים גמורה שבפחות מס״ר אינה נקראת בקיעת רבים אזי א״צ לעשות שיור העיר של רבים אלא אם כן ששים רבוא בוקעין בה בכל יום ועל זה סומכין עכשיו שאין נוהגין לעשות שיור לשום עיר:

(נלקט מספר חיו יהושע)

מפה מעיר אדעסא

דברים אחדים

הדברים בקונטרס זה מליקוטים מהרבה ספרי קודש ומספרי תורת תיקוני עירובין ג"ח שכבר יצאו לאור על ידי בחסדי ה'. והוא כקיצור מהנדפס שם עם הוספות דברים והערות נכונות. וכשם שעזרני הי"ת לחבר ולהוציא לאור קונטרס זה כן יעזרני להוסיף אומץ ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולזכות את הרבים.

ויראו מתי מספר, בקום ישני עפר, וכחקוע שופר וכנשוא נס הרים:
ומראש הומיות, חרננה פיות, וממעונות אריות, ומהררי נמרים:
ועל הר הגליל, נהלך בחליל, ואז תחפוץ כליל, ואז יעלו פרים:
ככתוב אז תחפוץ זבחי צדק עולה וכליל אז יעלו על מזבחך פרים:

(אזהרות לר"ש אב"ג)

ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום

בעזהי״ת

דברה

דעת תורה

קונטרס בענין עירובין

וענינים מסתעפים

ישעיהו טוביה הלוי דירעקטאר
בעהמ״ח ספר לקוטי טל. ומו״ל „לפידי אש דת״ ד״ח
ותורת חיקוני עירובין שבזמן הזה ה״ח ועוד

●

תש״ס אלול
ברוקלין נ. י.

והוא יסלח אשמה. והוא ירבה עצמה. והוא יתן חכמה להבין נמהרים:
אספר תושיות. מחוקות לפיות. ואציב תלפיות. לישר העוברים:

יהי כבוד ה׳ לעולם ישמח ה׳ במעשיו ישמח ישראל בעושיו בני ציון יגילו במלכם
אמן אמן אמן.
שמחו בה׳ וגילו צדיקים והרנינו כל ישרי לב

לע"נ אשתי הצנועה ומסודה
ש ר ה מ ר י ם

ע"ה ותנצב"ה

בעזהי"ת

ישעיהו טוביה הלוי דירעקטאר
בעהמ"ח ספר "לקוטי טל" ומו"ל "לפידי אש דת"
ד"ח ותורת תקוני עירובין שבזמן הזה ו"ח ועוד
ברוקלין, נ.י.

Rabbi Shiah T. Director
1540 57th Street
Brooklyn, N.Y. 11219
(718) 435-2269

מפתח הענינים

הקדמה.....1

השרות על ספר אגרות משה חלק ח' סימן כ"ח

יתבאר בראיות ברורות שהדברים בסימן הנ"ל לא יצאו מתחת ידי
מרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל בהמ"ס אגרות משה. זייפו
כותבי התשובה דבריו והדפיסם. וכתבו שקרים בשמו.
לא מזר ממה שאמר לרבנים מפורסמים גדולי תורה שיכולים
לתקן עירוב בבארא פארק. וכמו שכתב בהרבה תשובות שהדפיס
בספרו אגרות משה. שאינו מתנגד לאלו המתקנים עירובין.
ענינים מסתעפים מזה אודות הרבה שקרים שמפרסמים מתנגדי העירוב.
ויתבאר היטב, שהמודעה מאגודת הרבנים משנת תשל"ט ומשנת תשמ"א,
נגד תיקון עירובין מזוייף, ולא חתם עליהם מרן הגר"מ פיינשטיין
זצ"ל.....א

מכתב להרהגה"מ ר' חיל כ"ץ נ"י
יתבאר שהמודעה שיצא מטעם אגודת הרבנים שנת תשל"ט מזוייף.
ויתבאר שאין שום מוקף להלכה לחיתמות על מודעות. עד שיבאר
התותם את דבריו בתשובה. ויתבאר שמרן הגאון בהמ"ס אגרות
משה לא הי' חותם על מודעה שיש שם פסקי דינים.
יתבאר שגדולי הראשי ישיבות לא חתמו על המודעה מאגודת הרבנים
נגד תיקון עירובין בשנת תשל"ט. ומהם שהסכימו מפורש לתיקון
עירובין בפלעטבוש. גדולי הרבנים מאגודת הרבנים ב"כ לא
חתמו על האיסור אז. המתעסקים לקבץ חתימות אז לא הי' להם
דרסת רגל אצל גדולי הראשי ישיבות. כי הי' שואלים להם טעם
האיסור ולא הי' להם מה להשיב.....יד

השרות על מאמרו של הרהגה"מ רב"צ הלוי וואזנער נ"י
יתבאר שמרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל לא התנגד לאלו הנוהגים
כדברי הרמב"ן בדין דמפולשים. מש"כ להעיר על דברי התשובה
נדפס בח"מ סי' כ"ח באג"מ בדין דמפולשים. דברים אלו לא
יצאו מתחת ידי הגאון זצ"ל ח"ו לאמר שכתב הבלים כאלו.
יתבאר שדברים אלו יצאו מתחת ידי אחד הרגיל בזיופים.
הוא שפרסם שגדולי הראשי ישיבות אסרו תיקון עירובין בכל
עיירות גדולות. זה שקר מוחלט. ונגד הרבה תשובות בספר אג"מ.
ונגד מש"א לרבנים מפורסמים בעל פה.....סו

מכתב למערכת די ציטונג

משכ"ש שהרב סיגעל זצ"ל עשה שכירת רשות רק על י' שנים.
למה לא עשו שכירת רשות מחדש וחיקונים נצרכים להצילל אלפי
יהודים מחילול שבת.
משכ"ש שהרב משה ביק כתב תשובה בענין עירובין אינו ראיה שהוא
יודע מה שהוא מדבר. למעשה תשובה הנ"ל כתב לי שנת תש"מ.
ושם מבואר שאינו יודע כלום בהלכות עירובין.
יתבאר שמש"כ בעתון שהמהרש"ם דיבר ממקום שאין שם ס"ר. הרי
כתב המהרש"ם מפורש שדיבר ממקום שיש שם ס"ר.....כא

בירור בדין עירוב

יוכיח שהיו נוהגין לערב אפילו בעיר שיש בו ס"ר.....כב

הסכמת מרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל על ספר שכתב נגדו

יתבאר משם שלא כדברי מתנגדי העירוב שאסור לחלוק עליו.
הרי הקב"ה שמח כשני ח"ח מפלפלים זה עם זה בהלכה. אפילו
אם כתב המחבר דבריס חריפים כמש"כ בספר הנ"ל.....כד

לבאר ההשמטה, לסימן פ"ט ח"ד א"ח, נדפס בסוף חלק י"ד ח"ד
לא יצא מתחת ידי בעל המחבר ספר אגרות משה.....כה

נכון להודיע .....כט

ה ק ד מ ה

כתב רבינו יונה בשערי תשובה שער ראשון אות מ"ו וזה לשונו: כאשר האדם משתדל לחמוך ביד האמת, ויעזור אחריה ויתעורר בדבריה, והופיע אורו לעיני בני עמו, ויחזק ידי אנשי האמת ונשא ראשם, וכחות השקר ישפילון יגיעון עד אפר, הנה אלה דרכי קדוש ה' והוד והדר לאמונתו ועבודתו בעולם, ועוז ותפארת במקדש תורתו. על כן בהרבות פעליו לקדש את ה', ולעודד האמת להכין אותו ולסעדו, ונסלח לו מעון החלול עם התשובה בשומו האמת לעומת אשמת החלול, מדת תשובתו נגד מדת משובתו. זה ביאור"בחסד ואמת יכופר עון" (משלי טז, ו) עכ"ל.

מי יודע יותר מצרות נפשו — מהכותב הזה. שלא הגיע בחיים חיותו למדרגות נפלאות בתורה ועבודתו ית"ש כפי כוחו שחננו הי"ת. אין לו לא תורה ולא יראת שמים.

אבל זאת עמדה לי. שזכיתי, בחסדו יתב"ש, לשמש גדולי תורה האמתים מדור העבר זיע"א. האמת הי' נר לרגלם. שקר הי' שנאוי להם. כמש"כ שקר שנאתי ואתעבה תורתך אהבתי(תהילים קי"ט, קס"ג). וכמש"כ המשורר שיר המעלות אל ה' הצילה נפשי משפת שקר מלשון רמיה (שם ק"כ). העיקר בחיים להבין האמת ולהתרחק מדרך שקר. תוחמו של הקב"ה אמת. תורתו אמת. וסופי תבות של בראשית ברא אל', אמת, שברא העולם במדת האמת.

בדרך עדותך ששחי כעל כל הון. בפקודך אשיחה ואביטה אורחותך (שם קי"ט, ט"ו). העבר עיני מראות שוא בדרכך חיני(שם קי"ט, ל"ז). ואדברה בעדותיך נגד מלכים ולא אבוש. ואשתעשע במצותיך אשר אהבתי (שם קי"ט, מ"ו, מ"ז).

אני הבזוי ושפל מכל אדם. גם נבזה בעיני ועד העירוב. האומרים שהנני כותב דברים חריפים.

מ"מ אני כותב על פי הקבלה, קבלתי מרבותי גדולי הדור זיע"א, שאין מתנפים בדברי תורה. והאמת צריך — שיאמר.

והם זיע"א הי' גדולים פי אלף אלפי אלפים מהועד שלהם. ובכל הזדמנות דברו נגד מסלפי האמת. ודברו נגד אלו נקראים גדולי תורה מסלפי האמת.

רגיל הי' בפיו של אחד המיוחד מגדולי הדור העבר שזכיתי לשמשו הרבה שנים בחסדי הי"ת. " הראשי ישיבות והמשגיחים שלהם יכולים להתיר כל איסורים שבתורה ".

ב

העיד, הגאון המקובל ר"ש ז"ל בהמ"ס לשם שבו ואתלמה, שבימי הגר"א ע"ה בקש אחד ממנהיגי הקהילה שיקבלו מורים לשפת רוסיא, ושאלו את פי הגר"א ז"ל ואמר שע"ז יהרג ולא יעבור. וידוע שכבר הועד גם בשם הגרעק"א ז"ל. (נדפס בתקנות מיהאלאוויטץ שנת תרכ"ו מוסכם ומוסמך מכל בתי דינים מארבע ארצות, מרבותינו שבארץ ישראל ורבותינו שבגולה. והסכימו לזה הגאונים בהמ"ס דברי חיים, ר' חיים האלבערשטאם מצאנז, והגאון ר' צבי הירש מזידישוב זיע"א. נדפס בספר מעשה אבות, ועוד ספרים).

כמה פעמים סגרו וביטלו משום זה ישיבת וואלאזין.

(מתוך מכתב מהגאון הצדיק רבי דוד בהר"ן זצ"ל נלב"ע כ"ז מנחם אב תש"ו. נדפס בגליון "האמונה" פרשת דברים תש"ס)

איסורים חמורים אלו נעשו כהיתר ע"י הראשי ישיבות בארצות הברית והמשגיחים מגידי שיחות. וכמעט אין פוצה פה ומצפצף נגדם. רק על איסור העירוב עיניהם.

חרמות הקדמונים צחוק בעיניהם. הרי ר"ג ובית דינו של מאה וחמישים גדולי הדור. אשר הקטן מהם הי' מרבותיו של רש"י. התרימו נגד הלוקח שני נשים.

שלא יקח אשה במדינה זו. ואולי יהי' מחלוקת ביניהם. מאיזה סיבה ושעם. וילך למדינה אחרת וינשא אשה אחרת.

אם כן איך יכול? בית דין בזמנינו להתיר חרמם הגדול ? מטעם זו נעשה התרם. אלא הראשי ישיבות והמשגיחים מגידי שיחות. הם אשר חמכו בזה. אף רב חשוב אחד לא הסכים להתיר המבישה. נעשה שלא בפני שני בעלי דינים, רח"ל, בלי להודיע האשה שעוסקים בזה. לא נשמע כזאת בישראל!

הם צועקים שחייבים כל הציבור לשמוע להגאון ר"מ פיינשטיין זצ"ל בהמ"ס אגרות משה, מגדולי המשיבים בדור, ולא הודיעו מכל ההיתר המכישה. העלימו ממנו הדבר לגמרי. אם הוא פוסק הדור, כדבריהם, למה לא שאלו עצה.

הכי נעשה פוסק רק לאיסורים שבדו מלבם. גם בענין לימודים זרים יש תשובה ממנו, ונדפס בספרו הגדול, אבל בעוה"ר, נעלם מעיני כל חי.

בעלי הוראה מומחים בדור לא חתכו ולא הסכימו לכל הנ"לרק ראשי ישיבה ובעלי השיחות מסכימים. מהם לא חצא תורה לישראל. שהרי מהרסים קבלת קדמונים זי"עא. אם כי בונים ישיבות גדולות. ומקבצים ממון לרוב.

תורה חצא לישראל ע"י חובשי בית המדרש שאינם עוסקים בזרים. ושומרים משמרת התורה כמקובל מדורות.

ב

גם נבואה נזרקה בפי הגאון הנ"ל. בזמנינו ראשי ישיבה התחברו עם כת שקרנים, לאסור תיקון עירובין בברוקלין וגם שלטול עם עירוב כשר שתקנו גדולי מוראי הוראה בדור.

בלי לימוד בענין. וגם בלי לימוד בתשובות אגרות משה. שכתב, וחזר וכתב, ונדפס זה בתשובותיו, וכן הגיד הרבה פעמים, לרבנים מפורסמים, שאינם חשודים לשקר. שאינו מתנגד לאלו המתקנים עירובין בברוקלין. האמר היפך מזה שקר דובר!

הרי הם חשודים על כל דבר אסור כמש"א מו"ר זיע"א. מלמדים תלמידיהם וכלל ישראל דרכים עקומים היפך התורה. וזה גדול מכל העונות.

זה פגם בעצם קדושת התורה. חותמו של הקב"ה שחותמו אמת. פגם זה נמשך לדורות בעוה"ר כי כך מלמדים תלמידיהם. לזייף הלכות מפורשות. שאין שום ספק באמיתתם. זו עון פלילי. והוא רחום יכפר וכו'.

הקב"ה ירחם עלי. פרסומת דברי אמת יהי' כפרה לנפש החוטאת.

היודע מר נפשו. כמש"כ ר"י מובא לעיל.

ונזכה כולנו לביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן!

דברי המצפה לרחמי שמים המרובים,

שמואל טוביה הלוי זירעקזאהן

בס"ד יום ה' פ' נח תש"ס

השרות על מה שכתוב באגרות משה חלק ח' סימן כ"ח

בשו"ת אגרות משה חלק ח' סימן כ"ח נדפס השובה בענין עשיית עירוב בכרכים גדולים ובאנף א' שם כתב וזה לשונו: הנה על מה שאמרתי שאין לעשות עירוב בברוקלין אף בחלק אחד כפלעטבוש, וכן א"א לעשות בבארא פארק יצאו איזה רבנים ועשו עירוב בפלעטבוש ובבארא פארק, וסמכו על הרב הגאון ר' מנשה קליין שליט"א וכו' עכ"ל. וממשיך לכתוב שם וז"ל ולכן מוכרח אני לבאר זה הדין לאמיתו שלא יהי' תקלה ח"ו למאות ולאלפים עכ"ל.

ראשית, אף אחד לא סמך על הגר"מ קליין שליט"א. אלא סמכו על גדולי הדור, לפני מאה שנים, שדבריהם נדפסו בספר הורת חיקוני עירובין שבזמן הזה, ועל גדולי הדור לפני מאה שנים שדבריהם נדפסו בספר עירוב והוצאה שיצא לאור בשנת תרס"ז. וסמכו עליהם אז. וספרים אלו נדפסו עוד הפעם בשנת תשל"ט.

שנית, הגר"מ פיינשטיין זצ"ל בתשובתו הנ"ל, לא השיב כלום על דבריהם, אלא עסק לסתור דברי הגר"מ קליין שליט"א. וכבר השיב הנ"ל על דבריו בשו"ת משנה הלכות חלק ח'. יעיין שם, והבוחר יבחר, עם ס' האמת.

שלישית, הגאונים הגדולים הנ"ל, שדבריהם נדפסו ונתפרסמו, פלפלו בדין מהיצת הים אי הוי מחיצה. וכתבו להלכה דהוי מחיצה. וחוץ מזה יש מחיצות סביב נאו יארק נבנו על ידי בני אדם. ולא דנו בזה כלל כי הדבר פשוט לכל בר בי רב דמחיצות גמורות נבנו על ידי בני אדם הן מחיצות כשרות. ובעל המחבר אגרות משה בתשובה הנ"ל התעלם לגמרי מדברים ברורים. ולא העיר כלל על כל מה שכתבו בחכמה ודעת, ודבוק תבירים מאורי האומה.

רביעית, כבר כתב והדפיס בתשובות אגרות משה חלק ד' סימן פ"ז שדבריו ושיטתו היחידי, לא נזכר בספרי האחרונים, ובתשובה אחר זה סימן פ"ח כתב מפורש, דבריו להלכה הם שלא כדברי השלחן ערוך, ושלא בהראשונים, שהרי כתב החכם צבי וזה לשונו: שלא ראיתי לאחד מן הפוסקים שהביא דבר זה עכ"ל. אם כן מה זה שכתב והדפיס וז"ל: ולכן מוכרח אני לבאר וכו' שלא יהי' תקלה ח"ו למאות ולאלפים עכ"ל (מובא לעיל). (עי' שו"ת מהרש"ם מ"א סי' קס"ב)

הכי זה תקלה למאות ולאלפים אם יתנהגו בדברי האחרונים, הש"ע, והראשונים.

ובעל המחבר אגרות משה כתב מפורש בתשובות הנ"ל שדבריו נגד מה שכתבו האחרונים. אכן פלא! מה התקלה? שלא יתנהגו הציבור על פי דעת יחיד. שלא נזכר דבריו בשום מקום בדברי הפוסקים.

וכבר כתב בתשובות ונדפס שחור על גבי לבן שאינו מוחה נגד מתקני עירובין. והרשום בידם לעשות כמו שהם סוברים: כשיטת, האחרונים, הש"ע ורוב הראשונים. פשוט לא יצאו דברים הנ"ל (ראש סי' כ"ח) מח"י הגאון זצ"ל.

וכתב בתשובתו אות ת' וזה לשונו: ומצד מחיצות סביב ברוקלין בפי הידיעה שעד עתה אינו כן וזהוא אפשר לברר עכ"ל. פלא! אם אפשר לברר למה לא בירר הדברים קודם שכתב תשובה להלכה. אבל צריכים לדעת, נמצאים מחיצות סביב ברוקלין, הן מחיצות הים, הן מחיצות נבנו על ידי אדם. ובעה"מ אג"מ כתב נגד מציאות ידוע.

וכבר פלפלו הגאונים הנ"ל אם מחיצת הים הוי מחיצה וכתבו להלכה דהוי מחיצה. אבל במציאות נמצאים מחיצות נבנו ע"י אדם גם כן בכל השטח סביב ברוקלין. ומקומות הפרוצים,שלא נבנו ע"י אדם,פרוצים ליס. והים הוי מחיצה כהסכמת הפוסקים. כ"ש דהוי מחיצה במקומות הפרוצים.

אכן, לפי הנ"ל, אינו בעל אחריות כלל. שהרי כתב תשובה הלכה למעשה קודם בירור המציאות. אם כן, לפי זה, אין לסמוך עליו בשום דבר תלוי במציאות. שהרי הוא חשוד לכתוב תשובות הלכה למעשה בלי בירור.

אלא, הדבר פשוט בתכלית הפשטות, שלא יצאו דברים הנ"ל ממנו. אלא נתקיים בו סבבוני וכו', והם זייפו דבריו. וכן פשוט!

וכן מש"כ שם אות ג' וחלק על החזון איש מסברה. מי יאמר סברתו יותר טוב מהחזון איש. בפרט שכבר קדמוהו בזה בספר תיו יהושע וכתב שהסכימו לדבריו גדולי הדור בעהק"י אז. הגאון ר"ח ברלין ועוד גדולים וקדושים זצ"ל זיע"א. ואיך תולקים עליהם בסברה בעלמא. בפרט שדבריהם דברים של טעם. פשושים לכל משכיל חורת אמת וצדק. מקודם מדברי הב"ח כמשכ"ש ויעי'.

דברי החזון איש ועוד מגדולי הדורות זיע"א פשוטים. וכתבו דבכל עיירות גדולות יש מבואות סתומות מג' רוחות. ומבוי כזה הוי רשות היחיד לכל הדעות. אכן רהובות מתוברים להם הוי ג"כ רשות היחיד. שהרי סוף הרחוב מתובר למבוי סתום מג' רוחות דהוי רשות היחיד. (תיו יהושע בראש דבריו והנמשכי' חזון איש הל' עירובין סי' מ"ג אות ז')

ומה שכתוב באג"מ דאינו מסתבר לאמר דעיירות גדולות הוי רשה"י משעם זה. ועיירות קטנות הוי רה"ר.

פלא! אם זה דין התורה מסתבר היטב. ואנו חוששים שידי זרים שלטו בתשובה שם.

וכן משכ"ש אודות סדר הרהובות במחנה ישראל במדבר. הכי הי' שם לדעת סדרם. אלא כתב כפי דמיונו שכך הי'. וחולק על החזון איש. ע"פ דמיון זו. אלא צ"ל שידי זרים שלטו בתשובתו שם. הס לאמר שדברי הכל אלא יצאו מפי באון דורינו זצ"ל.

ולשיטתו אין נ"מ דברי החזון איש. שהרי כתב דאפילו במקום מחיצות הוי רשות הרבים. אם כן מה קאמר? הדברים מבהילם!

הוסיף לכתוב שם באות ח' וזה לשונו: ומווארשא שעשו שם עירובין אף שהי' כרך גדול ידוע לפי חשיבות כרכים גדולים שברוסלאנד ופולין, לא היו בה ס' ריבוא ברחובות שהוא רק בעיר שדרים בה ערך קרוב לג' מיליאן נפשות. ובווארשא לא היו שם כל כך אינשי ואף המחצה מזה לא היו שם. ועוברים ושבים ג"כ לא היו כל כך שישלימו המספר. ובשאר הכרכים לא היו עירובין, אלא בחלק קטן בהעיר מקום שדרו שם רוב היהודים ושם לא היו ס' ריבוא. אבל ברוקלין, הא כל חלק חשוב כמו פלעטבוש ובארא פארק וכדומה הם רה"ר בפ"ע, דיש בכל אחד על פחות מי"ב על י"ב מיל ס' ריבוא. ואף אם שייך לחלקם לשני מקומות חלוקין, הוי כל אחד בפני עצמו רה"ר דס' ריבוא עכ"ל. (עיין מאמר בסוף הקונטרס)

ראשית, מי הגיד לו רז זה שכדי שיהי' נמצאים ס"ר ברחובות צריך שיהי' דרים בעיר ג' מיליאן נפשות. הרי שיעורים נאמרו הלכה למשה מסיני כמבואר בכמה מקומות בש"ס. ולא נמצא דבר זה לא בש"ס, ולא בשום ראשון ואחרון. רק היא סברה שהידש מדעתו. ומנלן דבר זה.

שנית, בברוקלין גרים רק 2,240,000 (2 פחות מג' מיל') אנשים. בבארא פארק וקרון הייטס ביחד עם חלק מפלעטבוש גרים רק 200,000 אלפים. הרי כתב נגד מציאות ידוע שאפשר לברר. זה שקר גבלה לאמר שבבארא פארק גרים ס"ר אנשים. ולאמר שכל שכונה יש לה ס"ר, ליצנות בעלמא, נגד מציאות ידוע. הרי ביחד, בארא פארק עם פלעטבוש, אין שם ס"ר, רק קרוב ל400,000 אנשים.

לשיטתו אם נמצאים ס"ר בתוך המחיצות הוי רשות הרבים. אבל כאן הוא בא לחלוק על הסוברים דמהני מחיצות. אם כן מה קאמר?

לשיטתו דלא מהני מחיצות. הרי אין ס"ר ברחובות. כ"ש בשכונת היהודים. ולשיטות כל הראשונים והאחרונים שפליג עליהם, כמש"כ מפורש בספרו הגדול (אגרות משה ח"ד סי' פ"ז) מהני מיחצות אפילו אם יש שם ס"ר. אם כן מה קאמר? הדברים מאוד מבולבלים. וקשה לאמר שיצאו מפי הגאון זצ"ל.

שיטתו ברורה דלא מהני מצחצות במקום שיש ס"ר. וכל ברוקלין נכלל בזה. אם כן מה קאמר אודות בארא פארק. שיש שם ס"ר. זה שקר מוחלט. ואינו נ"מ לשיטתו. שהרי לשיטתו צריך ס"ר בעיר. ואולי יש שם ס"ר. ומה נ"מ מספר האנשים בבארא פארק ? הזייפנים לא הבינו כלל שיטתו בזה ובלבלו הענין. וכתבו שקרים.

לשיטתו, אם נמצאים ס"ר בתוך המחיצות הוי רה"ר. ולא הוזכר בשום ראשון ואחרון שצריך ג' מיליון אנשים בעיר כדי שיהי' נמצאים ברחובות ס"ר. זה חידושו. נדפס בספרו אגרות משה בזמן האחרון. הרבנים בווארשא שהחירו לערב שם לא ידעו מחדוש זה. והחירו לערב במקום שיש ס"ר אנשים. אפילו אם אין בעיר ג' מיליון אנשים.

ד.

שלישית, כל המשיבים, הגה"צ המפורסמים לפני מאה שנים, זצ"ל זיע"א, שדבריהם מובאים בספר עירוב והוצאה ובספר חיו יהוסף, התירו לערב אפילו כשנמצאים בעיר ס"ר כמש"כ בתשובתם מפורש. אם כן מה קאמר?

אם בא לאמר שחולק עליהם, דלא מהני עירוב כשיש ס"ר הרי כבר קאמר זה בתשובות באג"מ ח"ד. ומה בא להוסיף כאן. ואם בא לאמר דלא מהני מחיצות לדבריהם. הרי הם כתבו מפורש דמהני מחיצות ופלפלו אם מחיצות הים הוי מחיצה. והעלו להלכה דהוי מחיצה. כהסכמת הפוסקים. כלהדברים מבולבלים. ופשוט לא יצאו מפי הגאון זצ"ל.

ב.

באות ו' שם.

מש"כ אודות מפולשין. וכ"כ הרמב"ן וכ"כ המג"א לבאר דברי הש"ע, שצריך שיהי' השערים מכוונים זה כנגד זה. אבל, באג"מ כתב מנלן להרמב"ן דבר זה. הרי אם כ"כ הרמב"ן ודאי הי' לו קבלה שכך פירושו של מפולשין. ואין להקשות על רבותינו הראשונים מסברא. וגם המג"א הסכים לסברת הרמב"ן ופסק כן להלכה. ומכל לשונות הראשונים שהביא באג"מ שם אינו מבואר להיפך. אכן י"ל דסב"ל כהרמב"ן וכפירושו של המג"א. אלא הרמב"ן בא לפרש יותר. והם לא פירשו כן מפורש אבל זה כוונתם. הכי יכולים להבין דבר בתה"ק בלי פירושי הרו"א ואם כן פירשו כך הקבלה מסיני כדבריהם הברורים. וכ"כ רבותינו האחרונים בתשובתם מובאים במקומות הנ"ל. ואכמ"ל כי הכל כתבו ברור ומפורש.

בסוף התשובה שם אות י"ט ענף ד' כתב וז"ל עכ"פ כבר ביארתי הטעם שאין לעשות עירוב בברוקלין גם לא בחלק אחד. למעשה לא ביאר כלום כי לא סתר הבנין שבנו גדולי הדורות לפני מאה שנים שמחיצת הים הוי מחיצה. ויכולים לסמוך על זה. כמבואר בספרים הנ"ל אם כי לדעתו מצא טעם לחלוק על הגאון בהמ"ס משנה הלכות. אבל למעשה לא מצא טעם לחלוק על גאוני הדורות הקודמים מובאים לעיל בספרים הנ"ל. ועליהם סמכו אז.

ובסוף דבריו שם וז"ל: רוב הרבנים ובני תורה סוברין שאסור עכ"ל. זה שקר מוחלט! רוב הרבנים בעולם לא אסרו לתק עירוב. והבני תורה בעולם לא למדו הלכות עירובין. ואפילו חשובות בהמ"ס אג"מ לא למדו שהרי כתב שאין למחות במתקני העירוב. והם באו למחות.

ה.

הרי בהמחאב"מ חולק על הרמב"ן מסברה. בסעיפים לפני זה. ובסוף התשובה מתחשב עם שיטת בני תורה שלא למדו מסכת עירובין, הלכות עירובין, ודברי חכמי הדורות בתשובתם. יש מהם ששלחו חזרה ספרים עם תשובות גדולי הדור לפני מאה שנים ששלחתי. אחרים כתבו נגדי חירופים וגידופים. מפני שהדפסתי דברי גדולי הדורות, זצוקללה"ה, אומרים היפך מבעל המחבר אגרות משה. הרי לא למדו הענין. ודברי הקדמונים זיע"א. (עי' קונט' זעקה גדולה ומרה! אדר ב' תש"ס דף 20–21 ושם דף 31 ושם דף 32.)

הרי הרמב"ן כתב פירוש על מס' עירובין ועל שאר מס' בש"ס. ועכ"פ דבריו תשובים יותר מדברי הבני תורה והרבנים בזמנינו שמעולם לא עסקו בענין. ופוסקים כפי מחשבות הבל העולים בלבם. וסברתם כסברת אנשי הרחוב. בלי טעם תורה.

אבל הרמב"ן קדוש יאמר לו. ומי יכול להרה' אחריו. הרי יגע בתה"ק בש"ס. וידוע דברי רבינו הגר"א מוולנא, שאמר שאילו הי' חי עוד ר' שנים אולי הי' מגיע למדרגת הרמב"ן. ומי יבא אחריו בדברי הבל וריק.

ג

הדברים ידועים. הגאון בעל המחבר ספר אגרות משה, זכר צדיק לברכה, היה מכבד כל אדם קטן וגדול. וכל שכן גדולי ישראל לפני מאה שנים.

אם כן מש"כ אודות גאוני הדור לפני מאה שנים שהחירו לערב במקום שעברו שם ס"ר וז"ל(אות ט"ז): ריבה בדמיונו יותר על המציאות, שאף בכל אורך הדרך מוארשא עד פעטערבורג לא עברו מיליונים ביום אחד ואין דבריו כלום עכ"ל.

הרי זו פגיעה אישית בסמכותם של גדולי הדור לפני מאה שנים. שהעידו שהלכו שם ס"ר. ונאמנים הם. הרי הם כשרים לכל עדות שבתורה. ונאמנים להעיד שהי' שם ס"ר עוברים ברחוב. פשוט דברים אלו לא יצאו מפי רבינו הגאון זצ"ל בה"מ אג"מ.

אפילו לפי שעותם, וכמ"ש באג"מ שם, שלא עברו שם ס"ר. מ"מ לפי דמיונם שעברו שם ס"ר פסקו שמותר לערב שם. הרי הם סוברים שמותר לערב במקום שיש שם ס"ר. אם כן מה קאמר בתשובה שם נדפס באג"מ. הרי יש משם ראיה שמותר לערב במקום שיש ס"ר. אפילו אם לא הי' מציאות כזה. טעות גם כזה לא יצא מפי גאון הדור בהמ"ס אג"מ זצ"ל.

הנה הדברים ידועים שבה"מ סאג"מ חולק על גדולי עולם בראיות מש"ס ופוסקים. אבל לאמר עליהם שטעו בדמיון. ולא ידעו המציאות. דברים אלו לא יצאו מפי רבינו הגדול זצ"ל.

למעשה מה הרעש אם סב"ל כדבר תוס' עירובין ד' ו' דצורת הפתח מהני ברשות הרבים. וכ"כ כמה פוסקים. (עיין דעת תורה סי' שס"ג סעי' א')

ובאות כ"א שם כתב שאין לתקן עירובין שהרי לא ידעו שיש איסור הוצאה. וזה ודאי שהאיסור היותר גדול הוא להשכיח תורה ויע"ש כל דבריו.

הרי זו דברי מינות. הדברים ידועים שבהמ"ת אגרות משה הסכים לתקן עירובין בהרב עיירות בארצות הברית. עיין שם ח"ד סי' פ"ו שכתב שעירוב הוא תיקון גדול לשמירת שבת ובחלק ח' סי' כ"ט מש"כ אודות עיר דיעסראיס ושם סי' כ"ח אות י"ט אודות העירוב בסיביעס.

הדבר פשוט שדברים אלו לא יצאו מתח"י הגאון זצ"ל. אלא זו שיחת בני הישיבות. שעל ידי תיקון עירובין ישכחו שיש איסור הוצאה. וזו כפירה מוחלטת בתקנת שלמה המלך ע"ה. אם כן יש לגנז מס' עירובין והש"ע בענין עירובין. וכל ספרי שו"ת בענינים אלו. דבר זה לא כתב הגאון זצ"ל. ח"ו לאמר שכתב ששויות אלו!

רק על ברוקלין הי' לו חשבון מיוחד לאיסור. אפילו הכי כתב שדבריו שלא כדברי הפוסקים האחרונים והש"ע(ח"ד סי' פ"ז-פ"ח).

אבל דבר אחד עומד נגד כל מה שכתב בתשובה שם. הרי יש עדות שהסכים הגר"מ בהמ"ח אג"מ זצ"ל שיכול לתקן עירוב בברא פארק. ונכתב בספר. והספר הי' מונח תח"י במה"ס אגרות משה יותר משנה. ולא ערער על הדברים לא בכתב ולא בעל פה. ואילו הי' מערער לא הי' הגר"מ קליין נ"י מחקן עירוב שם. הרי תיקן העירוב רק מפני שהסכים בהמ"ח אגרות משה לזה.

מתנגדי העירוב הי' המומים. מה יכולים לעשות מהסכמה גמורה זו, נכתב בספר, ונתפרסם לאלפים בכל העולם, הרי זו הירוס גמור למעשיהם ימים ושני שמוחים נגד מתקני העירוב, שלא ברצון מרן הגר"מ בהמ"ח אג"מ זצ"ל. שכתב מפורש שאין למחות וגם הסכים לתיקון עירובין בברוקלין. הגם שלא הי' מצטרף עם המתירים.

וכן כתב להרבנים מפלעשבוש ונדפס בתשובה ח"ד ס' פ"ז, שאינו מתערב והרשות בידם להתנהג כפי הבנתם, ולתקן עירוב שם. וכל זה כתוב שחור על גבי לבן בתשובה שם.

וכבר שמענו מעשים כאלו שיחידים החמירו על עצמם ולא אמרו לאחרים להחמיר. הגידו לי, בבריסק הרב הגאון הגדול ריצ"ז הלוי זצ"ל לא סלסל עם העירוב שם. אבל הרבנית סלסלה ע"פ פקודת בעלה. ושמעתי שכן נוהגים בני הרב בעהק"י תובב"א.

אבל אין זו בעיה לכת שקרנים מזייפי התורה ודברי גדולי הדורות. הרי יכולים לכתוב ולפרסם שלא הסכים למיקון העירוב בבארא פארק. אם כי יש עדות להסכמתו. ונדפס בספר.

הרי הם אומרים שאין מחצות סביב ברוקלין. נגד מציאות ידוע. כל אחד ואחד יכול לבאר דבר זה. המחיצות עומדים בלויים לכל. מ"מ אומרים מתנגדי העירוב שאינם שם. וכ"כ בחשוב'שם וביארנו הדברים לעיל. וכ"כ לי רב אחד. וכך הם מפרסמים לכל. שאין מחיצות סביב ברוקלין. אם כי אלפי אנשים רואים המחיצות בכל יום. כי כך דרכם לזייף ולשקר אפילו בדברים בלויים. ולפרסם פסקים בשם מרן הגר"מ בעל המחבר ספר אג"מ, היפך ממה שכתב בספרו, שחור על גבי לבן. בידעם, רוב תושבי ברוקלין אינם מעיינים במקור ראשון, באגרות משה, וכן רוב הבני תורה, ובני הישיבות אינם מעיינים שם, לרבות ראשי הישיבות, וזה ידוע מהנסיון, דברתי עם הרבה אנשים, רבנים, וראשי ישיבה, והם פוסקים בעניני עירובין ע"פ מה שראו במודעות, נתפרסמו מכת שקרנים.

כבר ביארנו בקונטרס דעת תורה (כסלו תש"ס) שכל המודעה לאיסור תיקון עירובין בשנת תשל"ט מזוייף. מרן הג"מ פיינשטיין זצ"ל לא חתם עליה. וזייפו החיתמו, ובאו לרבנים אם חתימתו המזוייף, ואמרו להם לחתום לכבודו. פשוט לא חתם על זה מפני שכתב מפורש בכמה תשובות שאין למחות נגד מתקני העירוב. ושם בקונטרס כתובים עוד ראיות ברורות לבאר שלא חתם על המודעה ואכמ"ל תדרשנו משם.

מעוד טעם, וראיה, לא חתם על מודעה הנ"ל, שהרי מעולם לא חתם על מודעה שיש שם פסק דין. בפרט במקום שכבר כתב תשובה להלכה.

שהרי ביאר היטב בתשובה (אגרות משה מ"ח חלק יו"ד סי' ל"ח) שאין לכתוב פסק דין בלי ביאור וטעם. לכן כתב מפורש לאיסור. לאחד ששאל ממנו רשות לחבר ספר מקיצור פסקי דינים כתובים בספרו אגרות משה. שאסור בהחלט לפרסם פסקים בלי טעם וראיה. המעיינים בספרו חיבים לדון במש"כ אם נכונים דבריו או לאו. וכל זה כתב לפסק דין ברור. אם כן פשוט לא חתם על מודעה ששם אינו מבואר טעם האיסור.

ועוד, פעם בקשתי ממנו לחתום על מודעה בענין פירצה בדת. והשיב הרי כבר כתבתי מזה בתשובה. צריכים לפרסם התשובה. לאלו הרוצים לדעת חו"ד בזה. וסירב בהחלט לחתום על איסור בדבר שכבר כתב תשובה.

כת שקרנים הנ"ל פירסמו מודעה המזוייף משך עשרים שנים. וכשתיקנו עירוב בארא פארק שנת תש"ס בכל שבוע הי' מודעה המזוייף הנ"ל מופיע בעתונים, וברחובות. עד שפרסמו ועד העירוב שהם מוכנים לשלם 5,000 דולאר לכל מי שיביא להם מודעה הנ"ל עם כתב ידם של הרבנים שחתמו עליה.

מובן שלא הי' תחת ידם מודעה עם חתימת הרבנים. כבר כתבנו. חתימת הגר"מ פיינשטיין זצ"ל זיי"ע. היינו שעשו צילום מחתימתו. והדביקו במודעה. ועשו צילום מזה. ובצילום המזוייף הלכו מרב לרב. לא עלה על דעת אחד מהם לשאל למה לא הראו להם חתימתו הָאֲרִיגִנָאל. ואם הי' שואלים מהם דבר זה. הכי אין תירצים להם. חוששים שיאבד חתימתו ע"י רוב המשמוש וכו'.

בני הרב שלומה זלמן ברון זצ"ל, בהמ"ס שערים מצוינים בהלכה, ספרו שאביהם לעולם לא חתם על מודעה זו. אחר שהופיע המודעה עם חתימתו. דִבֵּר עם המתעסקים בזה ואמרו להם שלא ידפיסו חתימתו. והם לא שמעו לו.

בנו של הרב מדעברעצין זצ"ל סיפר שאביו לא חתם על איסור שלטול עם עירוב כשר. אם כי דעתו הי' שאין לתקן משעמים ידועים לו. מ"מ עירוב כשר עומדת תחת השגחת רבנים מומחים מוחר לשלשל עמו.

הרב מפאפא, אע"פ שחתם בשנת חשל"ט מפני הלחץ, ומפני כבודו של הגאון בהמ"ס אג"מ(שלמעשה לא חתם על המודעה), הדפיס ופרסם מכתבים לחזק תיקון עירובין. ותשובתו בענין נדפס בספר שו"ת שחיבר. והי' מראשי המזרזים לתיקון עירובין באסיפות התאחדות הרבנים.

אחר פרסומת המודעה הנ"ל שהם מוכנים לשלם 5,000 דולאר למי שמביא להם המודעה משנת חשל"ט עם חתימות הרבנים. לא נתפרסם מודעה המזוייפת עוד הפעם בעתונים. הביגו שהמודעה היא רק פרסומת שקר ולא יותר מזה. לא הוי הוראה לאיסור ולא הוי פסק דין. וכן הופסק פרסומת מודעה המזוייפת הנ"ל ברחוב. כי הכל ידעו שהיא מזוייפת. ואין תועלת לפרסמה.

כן נתפרסמה מודעה עם חתימת הרבנים בשנת תש"ס. ונתגלה שזייפו חתימות שם. הודיעו זה לעתונים. והם לא פרסמו מודעה הנ"ל עוד.

הרי מתעסקים עם כת שקרנים וזייפנים. עושים כל דבר אסור לפרסם איסור עירובין.

וכ"כ בתשובה הנ"ל בחלק ח' שמרן הגאון בהמ"ס אג"מ לא הסכים לתיקון עירוב בארא פארק. הרי הסכים מפורש בפני עדים ונדפס בספר וכן פסק הלכה למעשה להרבנים מפלעשבוש שבאו לשאל ממנו פסק דין בענין העירוב שם וכבמבואר לעיל.

הרי שקר דוברים כותבי תשובה הנ"ל בשם מרן הגאון ר"מ פיינשטיין זצ"ל. פשוט לא כתב תשובה הנ"ל. ולא ראה אותו. ונדפס אחר שהלך לעולמו.

מענין לענין אודות פרסומת שקרים אפילו בדברים ידועים. פרסם אחד ממתנגדי העירוב לתלמידיו בישיבה חורה ודעת שהרב ח"ל כ"ץ, שהעירוב עומד תחת השגחתו, אינו רב חשוב. מי שמע ממנו. שיחה זו נתפשט לישיבת לייקווד ושמעתי מבחורים לומדים שם שיחה זו.

אם כי אין כדאי להתעסק עם שטויות אלו. אבל מ"מ להרס כת שקרנים. נתעסק בזה מעט.

ידוע, קהילת סאשמאר הי' הקהילה הגדולה בעולם מיהודים שומרי תורה ומצות. בישיבת סאשמאר לומדים פי אלף מהלומדים בישיבת חורה ודעת.

הגה"ק כ"ק אדמו"ר מהר"י ש"ב מסאשמאר זיע"א, בחר בהרב חיים לייב כ"ץ נ"י להיות ראש הכולל בסאשמאר. כל המו"ץ הצעירים מסאשמאר הם תלמידיו.

יהודים, מכל העולם, שמעו משמו הגדול, וגודל ערכו בחורה וי"ש. מה נ"מ אם איזה תלמידים מישיבה חורה ודעת אינם יודעים מזה.

אח"כ הי' רב בבעלזא הרבה שנים. בעלזא היא מהקילות הכי גדולים בעולם. בבארא מארק יש להם חמשה בתי מדרשים, ח"ת, וכולל אבריכים מפואר. כל חסידי בעלזא שמעו שמו הגדול.

אח"כ יסד קהילה וישיבה. ועזב קהילת בעלזא. אבל מי לא שמע משמו הגדול וסמכותו בפסק הלכה. אלפים באים לשאול ממנו שאלות בכל שנה.

ומה נ"מ מה שאומרים איזה אבריכים מישיבות הליטאים עליו. הרי הוא גדול מאוד ליהודים ופוסק מומחה. יותר מהראשי ישיבות בלייקווד, חורה ודעת, ועוד.

תומכי העירוב הם רבנים מפורסמים שחברו כמה חיבורים שו"ת בענינים שונים. הם פוסקים מומחים לכלל ישראל. ומה נ"מ מה שאומרים מלמדים בישיבות שלא שמשו בהוראה, אינם יודעים דרכי ההוראה, ואינם פוסקים שאלות. וחתמו על מודעות מזוייפות, בלי שום עיון, וידיעה בענין עירובין.

לבי אמר לי שדעת מרן הגה"צ בהמת"ס אגרות משה הי' להתיר תיקון עירובין בברוקלין. אבל מפני כבודם של אגודת הרבנים, שכבר יצאו לאיסור תיקון עירובין בברוקלין, שלא יהי' נמבזים כזבל בשוק, כתב תשובה לאיסור, שאין לה שום ורית חכמים, וכתב מפורש שדבריו היפך מכל האחרונים, והיפך מדברי הש"ע, כדי שידעו הציבור, ות"ח שבדור מה קאמר. ולא יסמכו על איסורו כלל.

הכי ראיתם בכל הדורו' אחד שיכתוב תשובה להלכה היפך מכל חכמי הדורות, ראשונים ואחרונים, רק בדורינו ראינו זה בספר אג"מ.

מו"ר הגאון הגדול מכל בני דורו זצ"ל, כשהגיד חידוש ואח"כ מצא חידושו בראשונים או באחרונים שמח שמחה גדולה. ואמר זו סימן שהולך בדרך הישר.

הרי פסקי הלכות נתנו לנו ע"פ מסורת חכמי הדורות. דבר שאינו על פי המסורה מחכמי הדורות אינו כלום. וכבר ביארתי זה בקונטרסים שיצאו לאור בזמן האחרון בעניני עירובין.

הרי פס"ד של בהמ"ח אג"מ אינו כלום. הלומד בין השורות בתשובותיו בענין עירובין יבין זה מיד. השאלה היא למה כתב דברי׳אלו היפך חכמי הדורות, וכתב זה מפורש בתשובותיו, התירוץ להגן על כבודם של הרבנים מאגודת הרבנים. הם כח׳איטו׳בלי טעם ורית חכמים. ח"ח בדור הי׳ מתלוצצים מהם. להגן על כבודם כתב מה שכתב. ולא לפסק דין ברור כמש"כ מפורש שחור על גבי לבן(ח"ד סימן מ"ז).

ידוע גודל מדותיו המרוממות, והי׳ חושש שלא להזיק שום אדם, כ"ש רבנים ומ"ח.

אכן מש"כ נגד הגר"מ קליין נ"י היא זיוף ושקר. כי מעולם לא פגע בכבוד שום אדם. כ"ש ידידו מאז הגר"מ קליין נ"י שהי׳ בא לבקרו כמעט בכל יום בזמן מגוריו בביליאמסבורג. לפלפל עמו בד"ת ולשמשו בהוראה. פשוט דברים אלו לא יצאו מתח"י הגאון זצ"ל זיע"א.

כן מש"כ בתשובה שם וז"ל: הא יודע הרב הגאון ר"מ קליין שליש"א כי לא ידעתי שהוא נידון למעשה,עכ"ל סוף אות כ׳. השמעתם דברים כאלו? אחד בא לשאל פסק דין מרב. והדפיס פסק דינו בספר ונתפרסם לכל העולם. והרב כתב שלא הי׳ יודע "שהוא נידון למעשה". אם כן למה שאל ממנו חו"ד בענין. להתלוצץ ממנו. ולמה הדפיס דבריו בספר.

אם אחד יבא לרב עם שאלת נשים. והרב התיר השאלה וגר עם אשתו. הכי יכול לאמר שלא הי׳ יודע " שהוא נדון למעשה". אם כן למה בא עליו לשאל שאלה. שקר גס כזה שייך רק לכת שקרנים מזייפי התורה. מגידים שקרים אפילו נגד דברים פשוטים ונגלאים.

הגר"מ בהמ"ח סאג"מ זצ"ל ידע היטב שדבר תיקון עירובין נידון למעשה. ופסק מה שפסק בענין זה. הוא אינו חושד שר"מ קליין שליש"א בא עליו להתלוצץ ממנו. ולשאל לו שאלות בעלמא. ולפרסם דבריו בספר ללא דבר. אבל, כת שקרנים אינם מבדישים משום דבר. ומפרסמים שקריהם נגד מציאות נגלה ודברים פשוטים.

וכן פסק להלכה להרבנים מפלעשבוש שבאו לשאל ממנו שאלה בענין תיקון עירוב בשכונתם. הכי גם אז לא ידע שהדבר " נדון למעשה ". ומה זה שאמר להם שיכולים לעשות כפי הבנתם. ושספרי הש"ע פתוחים. הוא הדבר שאמר להגר"מ קליין שליש"א.

ז

הדברים ידועים בין מחזקי העירוב, מתנגדי העירוב אינם מעיינים בפרסומת שלהם. יודעים הם שאין להניח שום פרסומת לטובת העירוב בב"מ של רבנים מתנגדי העירוב. כי הם מאבדים דברי תורה. בדרך בוז. אין מעיינים בדבריהם כלל.

רצונם שלא יעיינו הציבור בד"ת כתובים לשובת העירוב. ומי יודע זה יותר ממני. ישבתי בבה"מ למכור ספרי בענין עירובין. ובא אחד ממתנגדי העירוב והזמין הרב דקהילה לראות מה שאני עושה. והרב אמר לי שלא אמכור ספר זו בבה"מ. לא אמרתי לו דבר. ושמתי הספרים בחבילה.

את"כ כתבתי לו. אם יש לו הערות על מה שכתבתי בספר, יכתבם וישלחם לי, ואדפיסם בחוברת עומד לצאת לאור בקרוב. הרי כתבתי ד"ת לא באתי לבזות שום אדם גדול וקטן. ואשמח בדבריו והערותיו בד"ת. מובן שלא כתב שום דבר. ולמעשה אני מוכר הספרים בזמן שהרב אינו שם. שלא לצאת נגד פקודתו לפניו.

וכן הי' מעשה בב"מ אחר בבארא פארק. מכרתי כל הספרים שהי' תחת ידי. הציבור הי' צמאים לדבר ה'. אחר חפילת מעריב בא אחד ממנהלי מוסדות הקהילה ואמר לי שלא אבא עוד למכור הספר בב"מ שם. שאלתי לו למה? הרי דברי תורה כתובים בספר? השיב יכול למכור הספר בכל מקום אבל לא בב"מ כאן.

הרי דעתם שאין ללמוד ענייני עירובין וספרים מרבנים הכותבים בענינים אלו. וגם הרבה פעמים ישבתי בבה"מ עם תשובות מגדולי ישראל וחילקתי אותם בחינם. ובא אחד ממתנגדי העירב ולקחם.

הרי המלחמה נגד מתנגדי העירוב היא מלחמה נגד עוקרי התורה. מזייפי הלכות. ודברי גדולי הדורות. אין רצונם שילמדו כלל ישראל ענינים אלו. רצונם שיאמינו שקרים שהם מפרסמים.

הכי זה ג"כ ממידת הגאון בהמ"ח אגרות משה. שנתן הסכמה על ספר בענין עירובין שכתב נגדו. וכתב שמצוה לחזק המחבר. אם כי כתב נגדו. כי זה דרכה של תורה. ושמחה היא לפני הקב"ה כשני ח"ח מפלפלים זה עם זה בהלכה. (ועיין לקמן)

מתנגדי העירוב אינם שמים לב לזה. מאבדים כל פרסומת בענין עירובין. שלא יזכר ולא יפקד בבית מדרשם.

כתבתי דברים אלו כדי שידעו הציבור ממי אנו מדברים. לא מח"ח אוהבי תורה. ולא מלומדי תורה ותומכיה. אלא המדובר מעוקרי התורה. כופרים מתנגדים לתקנת שלמה המלך וביח דינו. שחיקנו עירובין לכלל ישראל להנהגה קבוע בכל הדורות.

ח

אם כי אין ממדת חכמים להתייחס למודעות נתפרסמו ברחובות ובעתונים בלי שם הכותבם. וכבר יצא גזירה מחכמי קדם שאסור לפרסם שום מודעה בלי שם הכותבם.

מ"מ היות שהדבר נוגע להלכה נדבר כאן אודות מודעה נתפרסמה ע"י כת שקרנים.

נתפרסם ע"י מודעה ושם כתוב שמות רבנים שאמרו שעיירות גדולות הם רשות הרבים דאורייתא. אין צריך לערער על כל מש"כ שם. אלא דבר אחד נוגע הלכה למעשה אכתוב כאן בס"ד.

הביאו מהגאון ר"ח עוזר זצ"ל שכתב שפריז רשות הרבים דאורייתא שהרי ס"ר שם. זו אמת וכ"כ בתשובה שם.

אבל למעשה היתיר לערב שם מפני מחיצת הים. וכתב שצריך לעשות צורת הפתח על הגשרים והסכים עמו החזון איש זצ"ל. ועוד מהרבנים מוולנא.

במודעה לא כתבו שהיתיר לערב שם. תשובתו הי' לפני מדפיסי המודעה שהרי הביאו דבריו שם. רק כתבו שעיר גדולה פריז הוי רשה"ר. והוא הדין לברוקלין.

למעשה היא ראיה להיפך. שהרי לפי דעת הגאון ר"ח עוזר, כמש"כ בתשובה שם. אין צריך שום תיקון בברוקלין. שהרי כל הגשרים בברוקלין יש להם צורת הפתח. ומותר לטלטל בכל העיר בלי שום תיקון. רק צריך תיקון ברוח ד' של עיר ברוקלין מקום שאין שם מחיצת הים.

זה חלק מהדיוקים שהם כותבים. הי"ת ירחם על עמו.

ט

בדורות הקודמים ת"ח הי' נותין זה בזה בהלכה. כמו שראינו בתשובות הגאונים משכנות יעקב זצ"ל והבית אפרים. בענין מחלוקת הפוסקים אם צריך שיהי' ס"ר כדי שיהי' רשה"ר.

הנה המשכנות יעקב הי' יכול ללך מרב לרב לקבץ התימות מסכימים לשיטתו. גדולי תורה בישיבת וולאזין פסקו להלכה כדבריו. מאות רבנים גדולי תורה יושבים על כסא ההוראה בעיירות גדולות וקטנות סברו כדבריו.

למה לא עשה כן? אין זו דרך התורה. כל דבר הלכה צריך ביאור ושעם. וכבר כתב המשכנות יעקב שעמו והדפיס זה בספרו הגדול.

רק בדורינו של נעדרי השכל וקלי הדעת עושים דברים אלו. הולכים מרב לרב, ולמלמדים בישיבות קשנות לבקש מהם החימה בענין שלא למדו.

מלמדים בישיבות קטנות, שלא שמשו בהוראה, ואינם פוסקים שאלות, לוקחים עס בידם, וכותבים בענינים חמורים דעירובין,נגד פוסקים מומחים ששמשו בהוראה חמישים,וששים שנים. ופסק דינם נתקבלו להציבור בענינים חמורים, דיני מקואות, איסור והיתר, גיטין, ועוד דברים שהם יסודי הדת.

רבנים כותבי ספרי שו"ת שדבריהם נתקבלו בכל העולם. והלכה כמותם בכל מקום. ע"פ דעת המלמדים צריכים הם לקבל דבריהם כהלכה פסינה.

עכ"פ הי' חייבים ללך ולדבר עם הרהגה"ם לבאר הדין. זו אינם עושים. רק לוקחים עס בידם וכותבים. ככל העולה על לבם. בלי עיון נכון בדברי רבותינו הראשונים והאחרונים.

ואחרים אין כותבים דברי תורה בענין עירובין. הם במדרגה הפחותה. מפרסמים שקרים. שקר על גבי שקר כדי לרמות את הציבור.

דברים הנ"ל לא כתבתי בשביל עוקרי התורה. אין הא"ם שיחזרו משיטתם הנמבזה. לשקר ולזייף ולרמות יהודים תמימים שומרי תורה ומצות. דברינו מופנים לחובשי בית המדרש הרוצים לדעת האמת. לחזק בעבודת הקודש. להצילם מרשת המינים.

מי יתן שיבא משיח צדקינו במהרה בימינו אמן.

יד.

מכתב להרהג"מ ר' חיים ליב כ"ץ נ"י

בס"ד יום ג' י"ט למספר בני ישראל תש"ס

מע"כ הרהג"מ ר' חיים ליב כ"ץ נ"י,

אחדשה"ט באה"ר,

ר"ב מאמר כתבתי אודות מודעה נתפרסמה שנת תשל"ט. כבר כתבתי קונטרסים בענין עירובין ושם מבואר שאין שום תוקף להלכה לחתימות על מודעות.

בפרט בענין עירובין. חותמים אחר לחץ ודוחק. רוב הרבנים אינם יודעים כלום בענין עירובין. הרי לא כתבו תשובות לבאר דבריהם. מ"מ חותמים על מודעות לאיסור תיקון עירובין בלי הבנה בענין.

כבר נתבאר בס"ד. המודע'אז הי' מזוייף. וחתמו על שקר. לכן אין שום טעם להתשיב דבריהם לפסק דין והוראה. (עיין לעיל)

אם כי הדברים פשוטים, בעוה"ר, נתעלם דבר פשוט זה, מרבנים, מפני בלבולי השטן.

כ"ק הגה"ק גדול מכל בני דורו, האדמו"ר ממונקאטש שליט"א, הבין דבר זה, נתעלה על כל בני דורו, והקפיד מאוד, שלא יופיע חתימתו על מודעה להסכים לתיקון עירובין. הרי כתב תשובה להחיה תיקון עירובין בבארא פארק. אם כן אינו צריך להחתום על מודעה.

מעשה שהי' פעם בקשתי ממרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל להחתום על מודעה בעינן טורא קאלאדש. וסירב, באמרו כבר כתבתי תשובה אודות טורא קאלאדש. הרוצה לדעת פסק דין, הרי חשובתי לפניו, וחייב לפרסמה. דבר זר הי' בעיניו לחתום על מודעה בענין שכתב תשובה. הרי כל דבר הלכה צריך ביאור וטעם.

גם שיטתו בענין עירובין צריך תלמוד. במשך השני'באו ת"ח ושאלו ממני לבאר להם שיטתו בענין. השבתי, נשב יחד ללמוד תשובתו. אחר הלימוד אף אחד לא אמר שדבריו נכונים.

זה רצונו ושיטתו. כמ"ש בהקדמה לספרו אגרות משה יע"ש. אם כן התותמים לכבודו נגד תיקון עירובין, מבלי לעיין היטב בדבריו, עושים היפך רצונו.

מה שמפרסמים מתנגדים לתיקון עירובין (עש"ק פ' קדושים ועוד) שגדולי הראשי ישיבו'אסרו תיקון עירובין. זה שקר!

כבר כתבתי מזה בקונטרס דעת תורה (כסלו תש"ס) בסוף הקונטרס. ובקונטרס דעת תורה על מצות עירוב(שבט תש"ס) דף 7 ודף 10. והנני כותב עוד הפעם.

הרב יצחק הוטנר זצ"ל ר"מ ישיבה חיים ברלין הסכים מפורש לתיקון העירוב בשכונה. הדברים ידועים להמתעסקים לתקן העירוב אז.

הגאון ר' אלי' חזן זצ"ל ר"מ ישיבה תורה ודעת הי' מתלצץ מכל האיסור. ואמר לי שאינו מחזיק ספר אגרות משה בביתו.

הגאון ר"ש קאסלאר, ר"מ ישיבת לייקווד, הישיבה הכי גדולה בכל העולם, לא חתם על איסור לתקן עירובין. ידוע לי שבקשו ממנו לחתום על איסור זו. אבל הוא הי' חכם גדול. הבין מעשה זו, יסודה שקר. ומתעסקים בזה כת שקרנים. כי בכל ההיסטריא של כלל ישראל לא נמצא מודעה לאיסור עירובין. רבנים המתעסקים בזה כתבו תשובות ודנו בזה. בכל הדורות הי' נמצאים מתנגדים לתיקון עירובין. הרבנים גדולי תורה כתבו תשובות בענין לבאר טעמם. והעוסקים בתיקון עירובין ג"כ כתבו תשובות. עד שיצא הלכה ברורה.

אם כי ידע מהתנגדות אביו זצו"ל לתיקון עירובין בנאו יארק. מ"מ,לא חתם, על האיסור בברוקלין.

גדולי הרבני' בשנת תשל"ט התלוצצו מכל האיסור. פוק חזי! במודעה יצא מטעם אגודת הרבנים, מעטים הרבנים התשובים מאגודת הרבנים שחתמו על האיסור לתקן עירובין בברוקלין. היינו מפני שהתלוצצו מכל האיסור אז.

המתעסקים לקבץ חתימות מצאו מלמדים בישיבות קטנות. ואדמורי"ם מכת החסידים והם חתמו על איסור של אגודת הרבנים. צחוק לדבר מזה.

המתעסקים לקבץ חתימות, הרב משה ביק ועוד, לא הי' להם דריסת רגל אצל גדולי ראשי ישיבות בדור. הם הי' שואלים אותו,למה אסור תיקון עירובין בברוקלין, ולא יהי'לו מה להשיב. שטויות שפירסם לבניו ונכדיו, ועוד שלא למדו הענין, אינם דברים להגיד לגדולי הלומדים בדור. על כן לא הי' לו שום השפעה עליהם. השפעתו הי' על אלו שלא למדו הענין. לכן האמינו לשטויות שלו.

אני כותב וחוזר וכותב. מכל הפרסומת בענין תיקון עירובין לא נתפרסם הנ"ל. וחייבים לפרסם כל זה.

מאז! אגודת הרבנים הי' פרחת והולך; הבינו חברי אגודת הרבנים שמנהלי אגודת הרבנים שקרנים. תחילת גסיסה של אגודת הרבנים הי' אחר איסור העירוב המזוייף.

משך שנים מפרסמים מתנגדי העירוב שהציבור חייב לשמוע לפסקי דינים נגד הש"ע וכל הפוסקים ראשונים ואחרונים, נחקבלו דבריהם להלכה ברורה, מאות בשנים. ובעוה"ר מקבצים חתימות על זה.

חבל! ירדה הדור למדרגה התחתונה. וצריך מי שהוא לכתוב שחייבים לשמוע למש"כ הש"ע וכל הפוסקים. ח ב ל ! ו ח ב ל !

המטלטלים עם העירוב מקדשים שם שמים וברוכים יהי'.

המצפה לרחמי שמים המרובים,

דהדשה"ט ומכבדו כערכו הרם,

בס"ד עש"ק פ' בהר כ"ט למ"ט מונים תש"ס

הערות על מאמרו של ההגה"מ רב"צ הלוי וואזנער נ"י

מע"כ המערכת שיחי',

אחדשה"ט באה"ר,

בענין מש"כ ההגה"מ ר' ב"צ הלוי וואזנער, במאמרו הנכבד בענין מפולשין(אור ישראל אדר ב' דף קס"ה). יפה הקשה על האגרו"משה בדין זה. אבל במחכ"ת הרס, בעל האגרות משה לא כתב בחשובתו (סי' ק"מ) שאין להתנהג למעשה כדברי הרמב"ן וכל הפוסקים ראשונים ואחרונים שהלכו בדרכו. ואמרו דדין שצריך רשות הרבים להיות מכוון ומפולש הוי דבר פשוט. וכ"כ הש"ע.

אלא כתב שהוא אינו " רוצה לכתוב" מזה היות "שאין לו בירור דברים" עכ"ל. הבין היטב שהרמב"ן וכו' הי' להם בירור דברים בזה. וע"כ כתבו הלכה דמפולשין ומכוונים.

לא כתב שאין לפסוק הלכה למעשה כדברי הרמב"ן וכו' . ולא כתב איסור או העיר כלל נגד הפוסקים כדברי הרמב"ן וכו'. אלא כתב שהוא אינו "רוצה לכתוב" מזה היות"שאין לו בירור דברים". וזה פשוט בחשובתו שם.

ומה שכתב הגרב"צ הלוי וואזנער נ"י להעיר עמש"כ בח"ח סי' כ"ח. חבל על איבוד הזמן ואריכות בזה. שהרי כבר כתבתי בראיות ברורות שהדברים בסימן הנ"ל לא יצאו מתח"י הגאון זצ"ל. ח"ו לאמר שכתב הבלים כאלה.

אלו דברי בהמ"ס יציאת השבת. השקרן הזייפן. שזייף חתימת מרן הגר"מ פיינשטיין על מודעות. והחתים חתימת רבנים בלי הסכמתם. עם חתימת מלמדים בישיבות קטנות. שלא למדו מעולם הלכות עירובין. ופירסם שגדולי הראשי ישיבות אסרו תיקון עירובין בכל עיירות גדולות.אם כי נדפסו תשובות מהגר"מ פיינשטיין זצ"ל בספרו אגרות משה להתיר תיקון עירובין בהרבה עיירות בארצות הברית(עי"ש ח"ד סי' פ"ו, וסי' כ"ט בח"ח) וכן הסכים בעל פה לערב בהרבה עיירות גדולות.

יסוד האיסור משנת חשכ"ב עם חתימת הגאון הגדול מו"ר ר' אהרן קאטלאר זצ"ל. שהרבין תורה לאלפים, העמיד תלמידים הרבה, זכה וזיכה את הרבים, כבר נתפרסם טעם איסורו. מפני שסבר כהמשכנות יעקב והפוסקים דסב"ל שיש רשה"ר אפילו בפתוח מס"ר.

אם כי הי' גדול מאוד ליהודים. מ"מ אינו גדול מאלו גדולי הפוסקים ראשו' ואחרונים שדחו דבריהם מהלכה. אין שום חיוב לשמוע לדבריו בזה. כמו שאין חיוב לשמוע לדברי הרמב"ם שפסק שאין צריך ס"ר כדי שיהי' המקום רשה"ר.

שהרי אנו פוסקים להלכה כדברי רש"י, וההולכים בשיטתו, שצריך ס"ר עוברים ברחוב אחד בכל יום, כדי שיהי' המקום רשה"ר. הרי זו מחלוקת קדומה. וכבר פסקו ההלכה כדברי הש"ע סי' שמ"ה סעי' ז'.

שאר החותמים על המודעה אז, שנת תשכ"ב סב"ל כנ"ל. חוץ מהגר"מ פיינשטיין זצ"ל. שיש לו שיטה אחרת בזה שלא כהש"ע והפוסקים ראשונים ואחרונים. כמש"כ מפורש בתשובותיו ח"ד סי' פ"ז-פ"ח. אם כן הרסומת בזה אינו ענין להלכה.

טעות גדול שעו, במחכ"ת הרס, שהרי נאו יארק וברוקלין מוקף מחיצות. ואין שום טעם להחמיר כדברי המשכנות יעקב במקום מוקף מחיצות.

איך באו להם טעות זה ? הרי גדולי הדורות החירו לערב בנאו יארק, בשנת תרס"ז, ודבריהם נדפסו בספר עירוב והוצאה. והחירו משום מחיצת הים. ומי יאמר דלשיטת המשכנות יעקב לא מהני מחיצת הים.

הרי הרמב"ם דסב"ל דאין צריך ס"ר כדי שיהי' המקום רשה"ר, סב"ל דמהני מחיצת הים. ואינו מחלק בין מחיצת הים למחיצת בידי אדם. ויעיין אריכות בזה בספר בית אב סימן ג'(נדפס תרע"ט ונדפס מחדש תש"ם). שהאריך בזה בטוב טעם ודעת. וכתב דהחום' עירובין ד' כ"ב ד"ה דילמא דעת יחיד הוא. יע"ש אריכות ואצ"ל ברברים כתובים בספר.

בפרט בזמנינו, הרי בכל עיר ברוקלין ומענהעטין יש מחיצות בידי אדם. אין שום טעם להחמיר כדברי המשכנות יעקב. וכבר כתבתי מזה במקום אחר ואכמ"ל. (עי' " קונטרס בענין עירובין וענינים מסחעפים " ד' 9)

אבל לא הי' לפני הרה"ג זצ"ל ספרים אלו. לכן פסקו מה שפסקו.

ב

אם ישאל השואל מנלן דבר זה שכתבתי לעיל שהדברים בספר אגרות משה ח"ח סי' כ"ח הם דבר בהמ"ס יציאת השבת. אם כי כתבתי מזה בראש הקונטרס. יש להוסיף דלקמן בשביל דברים שנתחדשו.

צריכים לדעת השתלשלות הדברים אודות העירוב בפלעטבוש שנת תשל"ט. ומה שהי' אח"כ עד שתיקנו עירוב בבארא פארק שנת תשמ"א.

באותו זמן כתב מרן הגר"מ קליין שליט"א תשובה ארוכה מכיל ס' דפים אודות תיקון עירובין בעירות גדולות. וביאר היסב הפרטים בזה נוגע להלכה.

זה הי' אחר שנתפרסמה מודעה המזוייף של אגודת הרבנים, עם תתימת הרבנים, אוסרים תיקון עירובין. אז לא נתפרסמה תשובת הגר"מ קליין שליט"א, שהרי הדפים רק חמישים תופסים, ושלחם להרבנים בעיר ובקש מהם שיעיינו בקונטרס ויכתוב לו הערות.

באותו קונטרס כתב שבמעמד ד' ח"ח חשובים שאל את הגר"מ פיינשטיין זצ"ל אודות תיקון העירוב בבארא פארק. והסכים ואמר שיכולים לתקן עירוב שם. הקונטרס הי' לפני מרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל ולא הודיע התנגדות למשכ"ש הן בכתב והן בעל פה.

מתנגדי העירוב הי' המומים. לא ידעו מה לעשות עם תשובה הג"ל. הרי ביאר היטב שאין שום איסור לתקן עירוב בעיירות גדולות. והסכים לזה הגר"מ פיינשטיין זצ"ל. וכמש"כ בתשובה בספרו אגרות משה ח"ד סי' פ"ט. שאינו מוחה נגד מתקני עירובין. והרשות בידם לעשות כמו שהם סוברים. וכן כתב להרבנים מפלעטבוש בסימן פ"ז שם שאינו מתערב והרשות בידם לעשות כמו שהם סוברים. כי ספרי הש"ע פתוחים. ויעשו כפי הבנתם אחר הלימוד בש"ע ופוסקים. הם עשו כדבריו אחר הלימוד, בדבוק חברים, אחר שאלת פי חכמי הדור. ותיקנו עירוב בשכונתם עומדת עד היום.

ומה שכת'בסימן פ"ח דברוקלין רשות הרבים. כ"כ בסימן הקודם גם כן. ומ"מ כתב שדבריו לא נזכרו בספרי האחרונים. והרשות בידי הרבנים שם לעשות כמו שהם סוברים. וכ"כ בסי' פ"ט שם דעיירות גדולות רשות הרבים לשיטתו מ"מ יש טעמים מרובים להתיר. ואינו מוחה נגד מתקני עירובין.

הרי מציאות זו שדבריו לא נזכרו בספרי האחרונים, ושדבריו נגד הש"ע סי' שמה סעי' ז', היא מציאות שאי אפשר לחלוק עליה. כתוב מפורש בספר אגרות משה שחור על גבי לבן. ובעה"מ ספר אב"מ נאמן כמאה עדים לבאר דבריו. וכוונתו האמיתי בהלכות אלו.

מה עשו מתנגדי העירוב, הם יודעים היטב שמעשים המעיינים בספר אגרות משה, ומעשים המעיינים בתשובת הגר"מ קליין שליט"א. לכן פרסמו שקר גס. שהגר"מ קליין התיר לתקן עירוב בבארא פארק ע"פ סברא נראה להם קלושה. התלוצצו ממנה. לא היא.הרי כתב הרבה טעמים.אבל כת שקרנים בחרו טעם אחד שכתב. והתלוצצו ממנה.

וכן פירסם הרהגה"ג ר' טוביה גאלדשטיין שליט"א, מזקני גדולי הראשי ישיבה בדור, שהי' מבאי ביתו של הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, שרבו הגר"מ זצ"ל אמר לו מפורש הרבה פעמים שאינו מתנגד לתיקון עירובין בברוקלין. וכל האומר היפך מזה משקר! ודרש מזה הרבה פעמים ברבים.

מרן הגר"מ פיינשטיין לא הי' לו מה להשיב על דבריו. הרי כבר כתב שתירש סברות חדשות היפך מגדולי הדורות.

גם כתב מפורש וכן הדפיס בספרו אגרות משה שאינו מתנגד להתולכים על פי סברות גדולי הדורות ומתקנים עירובין. מה יש לו עוד לדבר מזה.

אז הוציאו אנשים יושבים במשרד אגודת הרבנים מכתב מזוייף עם איסור לתקן עירובין בבארא פארק. היפך מכל מה שכבר כתב בתשובותיו הנ"ל נדפסו בספרו אגרות משה. והיפך ממה שכבר אמר הרבה פעמים לרבנים.

אח"כ בקשו מהרב קליין שליט"א שיחזור מהיתר העירוב. והשיב עשיתי עירוב ע"פ הסכמת מרן הגר"מ פיינשטיין. ואם יאמר לי לחזור מהיתר אחזור. ולא נתנו לו רשות לדבר עם הגאון בהמ"ס אג"מ זצ"ל. כך הי' מהלך הדברי עד שהלך לעולמו. לא הי' אפשר לדבר עמו בענין עירובין. (גם לא הי' אפשר לדבר עמו אודות ההיתר המבישה של מאה רבנים הידוע.)

לא יאמן כי יסופר השקרים בסים, היפך דעת מרן הגאון זצ"ל, שנתפרסמו. היפך ממה שכתב מפורש בספרו הגדול אגרות משה. שעליו יש לסמוך לבאר שיטתו.

ב

תשובה הנ"ל סימן כ"ח כתב להמחבר ספר יציאת השבת. גם זו פלא! הרי הרה"ג ר"מ קליין שליט"א כתב תשובה וביקש מרבנים להעיר על מש"כ. כי רצה לדעת תו"ד של הרבנים בעיר. ושמעתי שגם רבנים חוץ לעיר ברוקלין בקשו ממנו תשובתו הנ"ל. אם הי' להגר"מ פיינשטיין זצ"ל הערות על מש"כ למה לא כתבם ישר למחבר התשובה. כבר כתב לו תשובות ופלפל עמו בענינים שונים.

אלא הוא אשר דיברנו. תשובה הנ"ל הביאו לו ע"י שליח. ולא בא על ידי הדואר, נכתב בכתב ידו, כרגיל. שהרי לא יצא מחתי'.

כשראיתי תשובה הנ"ל ביד הגר"מ קליין, אמרתי לו מיד, שאינה תשובת הגר"מ פיינשטיין זצ"ל. שסויות כתובים שם אינם ראוים לגאון הדור. אמרתי לו שלא ישוב. גם הוא הבין את זה. ואמר היות שכתבו לו בשם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל ישיב על כל דבריהם. כאילו כתבם הגאון זצ"ל.

הנה דין זה שכתב שם דמפולשין מיירי מעיר מוקף חומה. אלו הן דברי בעה"מ יציאת השבת. שכתב בלי שום יסוד מדברי הראשונים ואחרונים. הרי כל האחרונים בלי יוצא מן הכלל ביארו דדין מפולשין מיירי בעיר שאינה מוקף חומה. וכעת ראיתי שהארין בזה בספר בית אב סי' ס' והביא דברי הטור שכתב מפורש דמפולשים משער לשער מיירי בכל עיר אפילו אין בה חומה. וכ"כ מוס' עירובין דף ו', ובאשכול, לא הזכירו חומה כלל, רק דבעינן מפולשין משער לשער, אז הוי רשה"ר. והארין שם והביא עוד מדברי הפוסקים יע"ש.

וכ"כ הגאון בהמ"ס דברי מלכיאל דנהגו לערב בכרכים גדולים שיש שם ס"ר מפני שאין שם רחוב מפולש(חלק ד' סוף סי' ג'). וכ"כ בשו"ת תירוש ויצהר סי' ע"ג אודות רחוב בראדוויי בנאו יארק שאינו רחוב מפולש. והגאון רש"ד כהנא זצ"ל כתב "וההיתר של אינו מפולש מוסכם ונתקבל, ולא ראינו מי שחולק על זה". (חשובה נדפס בהפרדס והמאור שנת תשכ"ב וכן בחורת חיקוני עירובין שנת תשל"ט ועוד מקומות). וכ"כ הרבה אחרונים.

ובתיו יהושוע כתב דבעיירות גדולות נמצאים הרבה רחובות סתומות שהן רשה"י מן התורה. לכן כל הרחובות מחוברים להם הוי רשה"י. אכן כל העיר הוי רשה"י. יע"ש בקונטרס נדפס בחורת חיקוני עירובין שנת תשל"ט ובקונטרס בענין עירובין נדפס שנת תשמ"א,תשמ"ג, ותש"ס בס"ד. ושם דף 21 תשובתו של הגאון רש"ד כהנ"א הנ"ל. וביאר בדין מפולשין בדף 18 בקונטרס בענין עירובין.

יפה הקשה הגרב"צ וואזנער נ"י והאריך לסתור יסוד כתוב באגרות משה שם (סי' כ"ח ח"ח) דמפולשין מיירי בעיר מוקף חומה. אבל למעשה הבליס אלו לא יצאו מתח"י. הם דברי בהמ"ס יציאת השבת ועוד כתבנים בזמן האחרון שאינם יודעים בין ימינם לשמאלם להלכה ולמעשה בענין עירובין. ומבלבים הציבור בהבליהם ע"פ סברות חדשות שחידשו נגד גדולי הפוסקים.

שהרי אם הי' להגר"מ פיינשטיין זצ"ל חידוש כזה דמפולשין מיירי בעיר מוקף חומה, היפך מכל דברי הפוסקים, למה לא כתב חידוש זו בחלק ראשון מספרו אגרות משה סימן ק"מ. כשדיבר מענין מפולשין. באיזה זמן מן הזמנים נולד לו חידוש זו? והמתין לכותבה בשנת תשמ"א. אחר שכבר כתב הרבה חשובות בענין עירובין.ולא הזכיר דבר זה. אלא כתב בח"א סי' ק"מ, שאינו מבין דברי הרמב"ן. חסל! ולא הוסיף שום ביאור בזה. ולא כתב נגד הנוהגים כהרמב"ן וכל הפוסקים ראשונים ואחרונים שכתבו בפשטות דמפולשין משער לשער מיירי ברחוב ישר ההולך משער העיר לשער השני של העיר.

מוכרח הייתי להאריך בזה. אם כי פשוט הוא. להוציא מלבם של כתבנים בזמן האחרון רח"ל שבלבלו הציבור בשטותם נגד כלל פשוט זו. מובא בכל ספרי הראשונים והאחרונים. שדברו מענין מפולשין.

בס"ד יום ו' דחנוכה תש"ס

מכתב למערכת די ציישטרונג

מע"כ המערכת שיחי',

מש"כ אודות הרב ביק ואביו. תבל לדבר מזה. ראשית, אם הרב סיגעל עשה שכירות רק על י' שנים ואח"כ נפטר. מי מעכב על הרב ביק לבא לשר העיר ולעשות שכירות מחדש. אם דואג הוא להציל אחינו בני ישראל מחלול שבת קודש. ומי מעכב בידו לעשות תיקונים הנצרכים כדי שיהי' מותר לטלטל שם.

אבל למעשה הם רוצים לאסור תיקון עירובין ע"פ הבלים עולים על לבם. וע"פ דברי החכם צבי שפוסק כדברי התוס' שמחיצות הים אינו מחיצה. נגד פסק דינם של כל גדולי הדורות שהתירו לטלטל ברשות הרבים דאורייתא מטעם דמחיצת הים הוי מחיצה. וכבר כתב הגאון רח"ע בתשובה דאפילו לדברי התוס' מהני צורת הפתח. כי מחיצת הים הוי מחיצה מן התורה. ולמה לא עשו זאת. אלא התזיקו בהבליהם.

ובענין תשובה מהרב משה ביק שכתבת. אם כתב תשובה אינו ראיה שהוא יודע מה שהוא מדבר. חובתו להראותו לגדולי הדור לדעת חו"ד.

ולמעשה, התשובה שכתב בענין שלחה עלי בשנת תש"ס. והדפסתי אותה בחוברת תורת תיקוני עירובין ח"ג. עם הערות. ושם כתב כטפש שאינו יודע כלום בהלכות עירובין. ומשקר ומדבר נגד מציאות-שיש מחיצות סביב ברוקלין. אינו דבר סוד, כל אחד יכול לראותם. לכן מה מהני דבריו נגד מציאות ידוע. וכתב זה בתשובה ואינו בוש לפרסמה. כי אמרתי לו שאני רוצה להדפיס תשובתו בחוברת ג' העומד לצאת לאור. ובעתון כתב שהרב ביק כתב תשובה בענין. כאילו כתב דבר חכמה. לא היא.כתב הבלים ושטויות ושקרים.

הדברים ידועים שהוא פסק מראות נשים על הטלאפון. דבר שלא עשה שום בעל הוראה בישראל. והדברים ידועים שפסלו המקוה ברחוב 46 שנבנ'תחת השגחתו אח"כ בנו רא"ה הי' המשגיח. מפני שמי המקוה הי' נזחלים. ולא השגיח על זה כהוגן. והכשיל אלפי נשים ובעליהן באיסורים חמורים רח"ל.

ב

באחי כזה להודיע שאם לא ידפסו המכתבים בעתון אדפיס אותם בחוברת ד' עומד לצאת לאור. ויתפרסם בכל העולם. ששקר דוברים בעלי העתון. אינם מפרסמים האמת. עד כאן הי' לימוד זכות שלא הי' הדברים שכתבתי ידועים לבעלי העתון ע"כ לא כתבם. וכעת ידועים היטיב. ומה התירוץ.

עוד נקוץ להעיר שדין זה מוזכר במאמר שאין לחוש לחששות שלא נזכרו בתלמוד. הבאתי ב"קונטרס בענין עירובין" בתחילת הספר, עי"ש. הספר נדפס וחוזר ונדפס ד' פעמים. ומה אעשה אם מחעלמים מדברים מפורשים בדברי הפוס'

וכותבים דברים אלו כאילו הם חידושו של הרב כשר והרב פראנק, שכתב עליו בעתון שהי' רב מזרחי. אבל נכון לדעת הבריסקאר רב, שהי' מגדולי הקונאים, הי' שואל ממנו שאלות, מפני שהי' מומחה בהוראה. ומה זה אם לא עמד בנסיון מפני דוחק העוני ונעשה דיין אצלם. הרי לא הסכים לשיטתם. רק הי' פוסק הלכות בעתק"י. הרי הרב אלישב גם מכת זו והכל רצים אחריו. ולמעשה אין שום נ"מ בזה כי כבר קדמוהו במקומות הנ"ל ולא חידש כלום ואין סומכים על חידושו רק מביאים מש"כ. והכותב הזה לא הביא דבריו. אלא דברי הקדמונים שלא השתחפו עם הציונים. ומה יש לכם להשיב על זה.

כבר כתבתי על דבריכם שצריך לתקן עירוב רק עם יהי' בי"ד קבוע בעיר ורב קבוע שם. מנלן דבר זה. בשחיטות מאמינים לרב המכשיר והבשר כשר. אין צריך בי"ד ולא רב העיר להשגיח. וכן בהכשר מקוה סומכים על רב המכשיר. ואין צריך בי"ד ולא רב העיר. ולמה בערובין דרבנן צריך הסכמת כל חכמי העיר בי"ד ורב העיר. הכי באיסורי דאורייתא אין צריך. ובעירובין צריך. וכבר כתבתי מזה והעלם הכות'מדברי הברורים לגמרי. והוסיף לכתוב הבלים שאין להם שום יסוד בחז"ל.

המצפה לבג"צ וימלא הארץ דעה,

ג.ב. גם משקר כותב המאמר, כי ידע שאין לפני רבים ספר עירוב והוצאה, אבל הספר לפני הכותב הזה, הדפסתי אותו מחדש שנת תשל"ט. וזה לשון המהרש"ל שם בסוף התשובה: ועכ"פ מבואר מדברי רוקח ורשב"א דגם בכל ד' מחיצות שבירש"ש אע"ג דרבים ס"ר בוקעין בהם אפ"ה אין להם דין רה"ר וכדאי הם לסמוך עליהם עכ"ל. עוד כתב שם וז"ל: וגם מש"כ הרמב"ן והאשכול דבמחיצה ביד"ש אם אינה נראית להעומדים בתוכה ורבים בוקעין ל"מ, י"ל דהיינו לענין יש אוקינוס שא"א להגיע אליו ביום השבת אבל היכי שבכל צד נראה להדרים סמוך לשם וגם יכולים להגיע לשם ביום ש"ק ולראות המחיצות גם הם מודים דמהני והי"נ בנ"ד עכ"ל ויע"ש כל דבריו.

הרי המגלה פנים בתורה שלא כהלכה אין לו חלק לעולם הבא רח"ל. לימוד תה"ק אינו שחוק נערים. א"כ איך כתב בעל המאמר שהמהרש"ם מדבר ממקום שאין שם ס"ר. במקום כתב המהרש"ם היפך מזה. והוא רחום יכפר. וישלח לנו ג"צ בב"א. ובס"ד דברים אלו יתפרסמו.

הרב ישעי' טובי' הלוי דירעקטאר
ברוקלין נ.י.

בירור בענין עירוב

יוכיח שהיו נוהגין לערב אפילו בעיר שיש בו ס"ר.

הנה עיין תיקון שבת דף ס"ד מדהס"פ בתש' הגאון מו"ה חיים ברלין זצ"ל על דבר תיקון העירוב בעיר אדעס וז"ל בסוף התשובה אות ט"ז עוד אחת אמרתי להעירו ולעוררו הן העיר אדעס הלא נודעת לרבתי עם לרבתי עמים ורכלת היות ס"ר בוקעין בה ונקראת עיר של רבים בכל פרטיה במלא מובן המילה ואשר על כן אם יתן ה' ויצליח חפצי בידי להוציא הדבר לאורה ולתקן כל העיר שיהיו רשאים לטלטל בתוכה, מהראוי להניח איזו שיור ברחוב אחד אשר בקצה העיר שלא יהא הרחוב ההוא בכלל העירוב ושיהא אסורים לטלטל בה כדין עיר של רבים שאין מערבין את כולה שלא תשכח תורת רה"ר וכנודע, עכ"ל, הרי אף דהיה ס"ר בוקעים בה, נמצא דהעיר היה עוד יותר ויותר מזה אפילו הכי התיר לכתחלה תקון עירוב.

ועי' בספר חירוש ויצהר סי' ע"ג אות ה' וז"ל ובענין שטענו הרבנים שברחוב בראדואי יש ס"ר דהוי רה"ר, והשיבו המתירין הא אין לו דין מפולש וכו', עכ"ל, הרי שדנו כו גאוני הדור ז"ל לעשות עירוב בניו יורק אף דהרי היה בו יותר מס"ר דהרי על רחוב בראדוי היה ס"ר כמש"כ שם ואעפ"כ התירו הגאון המרש"ם ז"ל והגאון הרי בשמים ז"ל ועוד גאונים כמבואר בספר עירוב והוצאה, ועי' בתשובות הרי בשמים מ"ה סי' ע"ג.

ועי' בתשו' דברי מלכיאל ח"ד סי' ג' וז"ל ולזה נהגו לערב בכרכים גדולים מאוד ולא חששו למה שיש שם ס"ר כיון שאין שם רשות הרבים מפולש כנ"ל, וגם כי הס"ר מפוזרים בכל הרחובות ולא יזדמן שילכו כולם ברה"ר אחד וכמש"ש, עכ"ל, הרי כתב מציאות דנהגו לערב כרכים גדולים מאוד כמו שכתב בלשונו אף דהרי בו יותר מס"ר.

ועוד יש להוסיף על מה שכתב החירוש ויצהר שם דהרי הוא כתב שם דעל רחוב בראדוואי יש ס"ר ודוקא על רחוב אחד אף דהיה בהעיר הרבה יותר מס"ר ואפילו הכי התיר לתקן שם עירוב, וכתב שם דכן היה גם חו"ד מחותני הגה"צ ר' יוסף וצ"ל לעווינשטין אבד"ק סעראצק.

ועי' בתשו' אחיעזר ח"ד סי' ח' וז"ל אודות תיקון העירובין בפריז מתחילה לא רציתי להזדקק לזה בגלל חולשת בריאותי אך אחרי אשר הפציר בי רומעכ"ת באתי בדברים בענין זה עם אחד הרבנים הגדולים בעירנו משגיח על העירובין פה ועם הרב הגאון מוה"ר אברהם ישעי' קרלין שליט"א בבני ברק בעמח"ס חזון איש ואת אשר החלטנו אודיע למעכ"ת, והנה בודאי נראה שפריז היא רה"ר גמורה מה"ת שיש בה ס"ר בוקעין וכו' והננו מסכימים אתם להלכה, עכ"ל.

הרי הסכים לכתחלה לעשות עירוב גם בעיר שהוא רה"ר מן התורה דהיה ס"ר בוקעין משום מחיצת הים ע"י"ש מש"כ בזה. ועי' תשובת שבות יעקב ח"ג סי' כ"ח וכ"ט.

דוח סופי לשנת 1990

בשם הקרן הקימה בשנת 1980 על ידי משפחת ברנשטיין מניו יורק לזכר בנם היחיד שנפטר בגיל צעיר מדלקת ריאות. הקרן הוקמה במטרה לסייע לסטודנטים מוכשרים ללא אמצעים להשלים את לימודיהם בתחום הרפואה. בשנת הלימודים תשמ"ט חולקו מלגות בסך כולל של 45,000 דולר ל-18 סטודנטים. הסכום הממוצע למלגה עמד על 2,500 דולר. הקריטריונים למתן המלגות כללו ציון פסיכומטרי מינימלי של 600, ממוצע ציונים בתואר הראשון של 85 לפחות, והמלצה של שני מרצים. הוועדה לבחירת הזוכים התכנסה ארבע פעמים במהלך השנה.

בס"ד

לבאר ההשמטה, לסימן פ"ט ח"ד א"ח, נדפס בסוף חלק י"ד,
לא יצא מתחת ידי בעל המחבר ספר אגרות משה

כבר ביארנו בפרקים הקודמים. שחברי כופרים וזייפנים פרסמו דברים בשם בעל המחבר אגרות משה היפך ממה שכתב מפורש. אינם מביישים משום דבר בידעם שהציבור אינם מעיינים במשובות האגרות משה.

עוד מהשקרים הגסים שכתבו היא ההשמטה לחלק א"ח ח"ד סי' פ"ט נדפס בסוף י"ד ח"ד.

הנה בסימן פ"ט שם נמצא תשובה להלכה שכתוב שם שאינו מותה נגד מתקני העירוב ויכולים לעשות כמו שהם סוברים אחר שראו מש"כ בתשובתו בסימן קל"ט א"ח ח"א.

נכון להעיר בזה. לא כתב שצריכים לפרסם מודעות אודות שיטתו. וכן לא כתב שצריכים לאסוף חתימת הרבנים לאסור תיקון עירובין. וכן שלכול עם עירוב כשר. אלא כתב כנ"ל. הרבנים צריכים לעיין במש"כ שם. ואם לא סב"ל כמשכ"ש יכולים הם לעשות כהבנתם כפי שטות רוב הפוסקים שכתב נגדם.

מתנגדי העירוב הי' המומים. שהרי הרבה שנים הם מפרסמים איסור בשם בהמ"ח ספר אגרות משה. והם מקבצים חתימות על זה. ומה יכולים לעשות אודות תשובה. כתוב שחור על גבי לבן שאין למחות נגד מתקני עירובין. שהרי דעתו דעת יחיד ונגד הש"ע וכל הפוסקים. אכן פשוט שהרשות לרבנים להתנהג כדעת רוב הפוסקים והש"ע שלא כדבריו.

מרוב ענותנותו לא הי' לו הא"מ שהוא חכם יותר מכל חכמי הדורות. אלא חידש סברה נגדם דרך לימודו. וכתב מפורש שאינו פסק דין ברור (ח"ד סי' פ"ז). אכן כתב וביקש מרבנים עוסקים בענין תיקון עירובין לעיין בדבריו. יותר מזה לא כתב.

אכן מתנגדי העירוב כתבו ופרסמו שקר גס. היינו שדבריו שם נאמרו לגבי מאנהעטין. ולא לגבי ברוקלין. החילוק בין מאנהעטין לברוקלין לא ביארו. כי די להביא לפני אלו שלא למדו הענין איזה

חילוק. אין שום נ"מ אם נמצא טעם הגון לחילוקם. אלא די לכתוב חילוק ולפרסמה.

הדבר פלא! חילוק זו שכתבו ופרסמו. שיש נ"מ בין ברוקלין למאנהעטין ידוע לכל בני הישיבות שדברתי עמהם. עוד פלא! אף אחד לא ידע מחשובה חלק ד' סימן פ"ז להרבנים מפלעטבוש. שכתוב שם אותו דבר שכתב אודות מאנהעטין. אבל לא ביאר הדבר היטב שם. אלא כתב שאינו מחערב. ויכולים הם לעשות כהבנתם. כי ספרי הש"ע מצויים. והיינו אלה הדברים שכתב בתשובה סימן פ"ט אחר זה. אכן לא ראה טעם להאריך בדברים שכבר כתב.

אחר הדפסת ההשמטה הנ"ל. הלכו מתנגדי העירוב והראו לבני הישיבות ועוד דברי ההשמטה. שכתוב שם חילוק הנ"ל בין ברוקלין ומאנהעטין. אבל לא הראו להם תשובה הנ"ל סי' פ"ז כתוב שם מפורש היפך מזה. שאין שום חילוק בין מאנהעטין לברוקלין. אכן, בעוה"ר, האמינו בני תורה היקרים לשקריהם. והוא רחום יכפר וכו'.

ב

ונעתיק בזה חלק מהדברים כתובים בהשמטה שם. בראש ההשמטה ביאר שאינו מתנגד למתקני עירובין. והאריך קצת בזה. וכבר כתבנו מזה לעיל.

אח"כ כתב וז"ל: אבל על ברוקלין שתלוי בדין ס"ר אם נמצאו בשטח דלא יותר מי"ב מיל על י"ב מיל וכיון שנתברר שפלעטבוש יש שם הרבה יותר אף שהוא עוד על שטח הפחות מי"ב מיל על י"ב מיל וכן בארא פארק הוא אסור מדינא בלא דלתות, עכ"ל.

דברים אלו לא יצאו מתחת ידי ! גאון תדור זצ"ל שכל העולם תרדו מפניו. ראינו חשוד לשקר. או לכתוב בלי בירור היטב.

כי ראשית, הדבר פשוט שאינו נמצא בפלעטבוש או בארא פארק ס"ר אנשים. דברים אלו כתבם זייפן אחד כדי לרמות את הציבור.

שנית, הכי הי' הא"מ להגאון זצ"ל שנמצאים בבארא פארק יותר מהנמצאים במאנהעטין. הדבר פשוט שעיר מאנהעטין גדולה, במספר האנשים שם, מבארא פארק ופלעטבוש.

שם כתב שאינו מוחה נגד מתקני העירוב שם. אם כן אין טעם למחות נגד מתקני העירוב בבארא פארק שהיא עיר קטנה לגבי מאנהעטין. הדברים שם מזוייפים. ולא כתבם הגאון זצ"ל. וזה פשוט וברור.

ג

עוד כתוב שם בהשמטה וז"ל: אבל בזמן קצר בי"ח סיון תשכ"ב נתאספו הרבנים באגה"ר בראשותו של הגאון הגר"א קאשלר זי"ל וראשי הישיבות והודיעו ברבים שא"א בשום אופן לתקן עירוב במנהעטין. עד כאן לשונו. הרי דבריהם נגד גדולי הדור לפני ק' שנים שהחירו.

כבר כתבנו לעיל אודות תמיהת הרבנים אז עי' דף י"ד וכן בדף ש"ס,ש"ז,י"ז. ולמעשה חשובי הרבנים מאגודת הרבנים כמו הגר"א הנקין זצ"ל,שהי' פוסק מומחה בדורו, כתב מכתב לחזק מתקני העירוב. ועוד מהרבנים החשובים אז לא הסכימו לאיסור העירוב.

הרב יצחק הוטנר זצ"ל שהי' מהלומדים המופלגים בדור, ר"מ ישיבה חיים ברלין, לא חתם אז. וכן ר' אלי' חזן זצ"ל ר"מ ישיבה תורה ודעת שהי' מגדולי הדור, לא חתם על איסור הנ"ל.

ומה עם גדולי הפוסקים מהמאחדות הרבנים ועוד. שהם פוסקים שאלות לאלפי אנשים בכל שנה, והסכימו לתיקון עירובין בברוקלין, כמבואר במכתביהם שנדפסו. הכי הם זבל בשוק? אין כדאי להזכירם?

אם כן מה זה שכתב הגר"מ פיינשטיין זצ"ל בהשמטה הנ"ל. אודות אלו התמימות. הכי הם מחייבים הציבור בשום דבר?

הרי עדיין קיימת פסק דינו שיש רשות לרבנים לעשות כמו שהם סוברים. כפי דעת רוב הפוסקים והש"ע. ופשוט הוא.

בסיום ההשמטה כתב וז"ל: אבל האמת שלדינא אסור בברוקלין שנתברר שיש שם ס"ר כדכתבתי עוד יותר מבורר ממאנהעטין עכ"ל.

הדברים מבהילים! הרי כבר כתב להרבנים דפלעטבוש: הרשות בידם לעשות כמו שהם סוברים. וכ"כ מפורש בחשובה של הגר"מ קליין עיין לעיל דף ו' והנמשכים ובדף י"ח.

הרי כתב בהשמטה היפך ממה שכתב בחשובותיו שחור על גבי לבן. בחשובה ח"ד סי' פ"ח כתב מפורש שיכולים לסמוך על הש"ע סי' שמ"ה סעיף ז' שצריך ס' ריבוא עוברים בכל יום כדי שיהי' רשות הרבים.

ובין בברוקלין ובין במאנהעטין אינם עוברים ס"ר בכל יום ברחוב אחד. אם כן מה מהני כל הדיבורים של איסור בזה. הכי יכול מי שהו' בדורינו לפסוק היפך מהש"ע נתקבלו דבריו להלכה משך ה' מאות שנים. ולחייב את הציבור להתנהג היפך מהש"ע וכל הפוסקים.

וז"ל ספר בית אב סי' ה' בסוף הסי' אות ב': לשיטת רש"י וסייעתו יתכן גם בעיר גדולה שיש בה כפלים כיוצאי מצרים ויותר מכל מקום אין לה דין רשות הרבים דלא מהני מאי דכל אחד יושב בביתו באהלו אלא בעינן שיתאספו במקום אחד ואם אין להעיר מקומות כמו שווקים ורחובות שיעברו שם הס' ריבוא כאחד אינו רשות הרבים עכ"ל. ע"ש כל מה שהאריך בזה.

ובספר דעת תורה להמהרש"ם סי' שמ"ה סעי' ז' ד"ה וי"א וכו'
עיין משכ"ש.עיין שו"ת מהרש"ם ח"ג סימן קפ"ח אריכות. וכן משכ"ש
ח"א סימן קס"ב אריכות בזה. ובשו"ת חבלים בנעימים סי' י"ד, ואכמ"ל.
וכבר הארכתי בזה בקונטרסים יצאו לאור בזמן האחרון.

וכעת ראיתי בילקוט הגרשוני סי' שמ"ה אות ד' וז"ל : ויש אומרים
שכל שאין ששים ריבוא עוברים בו בכל יום אינו רשות הרבים וכ' המג"א
סק"ז דכן הוא דעת רוב הפוסקים וכ"פ בש"ע סי' ש"ב סעיף י"ח וכוונתו
כמ"ש מחצית השקל דמבואר בש"ע שם שמנהג העולם כדעת הי"א דליח לן
רשות הרבים דבעינן ס"ר בוקעין בו וכו' וכיון דרה"ר שלנו דין כרמלית
יש לו ודינו כחצר שאינה מעורבת ומותר עכ"ל יע"ש כל דבריו.

באות ט' שם ז"ל: כ' בהגאות מנחת פיתים להגאון מו"ה מאיר אריק
נ"י מיאזלאוויץ יע"א וז"ל ס"ז אינו רשה"ר ע' באשכול ה' ציצית סי'
ל"א שכתב בשם רב האי גאון דלעניין רשות הרבים לשבת בעינן ס"ר בוקעין
ועי' בנחל אשכול שם שבזה נחה שקטה התמיה שאנו סומכין על שיטה זו שלא
נזכר ברי"ף ורמב"ם עכ"ל ועי"ש כמש"כ. ודברי האשכול מובא בדעת תורה
סי' שמה סעי' ז' וכן הביא שם עוד מדברי הפוסקים. וכן בשו"ת מהרש"ם
הנ"ל הביא דברי האשכול ורב האי גאון ועוד. וכן כתבו עוד פוסקים.
וכבר האריכו בזה גדולי הדורות בספריהם. ועיין שו"ת בית אפרים סי'
כ"ו אריכות. ועיין בדעת תורה סי' שס"ב סעי' ל"ו ושם סעי' כ"ט משכ"כ.
יע' בית אב תניא,אריכות גדול,ושם סי' ש' ומש"כ סוף ענף ב'.

אם כן מה מהני החיתת הרבנים ופרסומת מאגודת הרבנים נגד כל
הנ"ל. דבר זה הוי טפשות המות. ולא יותר מזה.

כבר כתבתי יותר מדי. פה תהי' שבירת קולמוסי. והי"ת יעזרינו על
דבר כבוד שמו ללמוד וללמד ולזכות את הרבים באורות האמת.

נ כ ו ן ל ה ו ד י ע

על כל הקונטרסים נדפסו בזמן האחרון על ידי בס"ד
לא השיב אדם דבר. שלא היה להם מה להשיב. ומפחדים
מדבר אמת. ה' ית' יעזרינו עוד.

והם קונטרס בענין עירובין נדפס תשרי תש"ס וחזר ונדפס
ג' פעמים במשך השנה. בסוף נדפס לראשונה שנת תשמ"א
והיה לפני מרן הגאון בעל המחבר אגרות משה זצ"ל
ולא היה לו מה להשיב עליה. הרי כתב שאינו מתנגד
למתקני עירובין. על כן לא היה לו מה להשיב על
דברי גדולי הדורות זיע"א מובאים בקונטרס.

קונטרס דעת תורה בענין עירובין נדפס כסלו תש"ס.
קונטרס בענין עירובין וענינים מסתעפים נדפס כסלו
תש"ס וחזר ונדפס אב תש"ס. קונטרס דעת תורה על מצות
עירוב בשכונת בארא פארק נדפס שבט תש"ס. קונטרס למען
קדושת השבת נדפס במספר מצומצם, חמישים טופסים,
ונשלחו להרבנים ות"ח בדור, כבר אזל. קונטרס אזהרה
חמורה נדפס אדר א' תש"ס. קונטרס זעקה גדולה ומרה
נדפס אדר ב' תש"ס. קונטרס שומר ישראל שמור שארית
ישראל נדפס אייר-סיון תש"ס.

אלו הספרים שזכיתי לפרסמם. תיו יהושע ועירוב והוצאה,
תיקון שבת, בית אב חנינא, ספר נפלא בענין עירובין מכיל
קס"ד דפים גדולים, ומבאר כל הפרטים בהלכות עירובין
הלכה למעשה, נדפס לראשונה שנת תרע"ס, ומחדש תש"ס ע"י.

מכתבי הרבנים בענין תיקון עירובין בברוקלין נדפסו באוצרות
ירושלם שנת תשמ"ב בעהק"י תובב"א. קונטרס אל תשיב גבול
עולם.

ה' יתברך יהי' בעזרי.

אשר קדשנו במצותיו

וציונו

על מצות עירוב

דברי חכמים כדרבונות

על ענין

תיקון עירובין

קדושתה וסגולתה

הדפסה שניה

יו"ל

ר"ח כסלו תש"ס לפ"ק

בארא פארק

קונטרס זה
לזכות את הרבים
נערך ונסדר לזכות ולע"נ
הרבני החסיד
מוה"ר ברוך בן מוה"ר דוד יהודה
זלה"ה
נלב"ע בן צד"ק שנים ביום ו' תשרי תש"ס לפ"ק
ת. נ. צ. ב. ה.

תוכן העניינים

הקדמה..... ב
הגר"י שטיינער זצ"ל – ע"ד נחיצות תיקון עירובין בוומס"ב ובבארא פארק..... ג
בענין דעת כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זי"ע..... ד
מכתב הגה"צ אבד"ק שארמאש זצ"ל – ע"ד נחיצות תיקון עירובין בוומס"ב..... ד
מכתב הגה"צ אבד"ק פאפא זצ"ל – בענין הנ"ל..... ה
תשובת הגה"צ מפאפא זצ"ל – האם יש לחשוש מאיזה חששות..... ו
הגה"צ משטשאקאווא זצ"ל – ע"ד נחיצות תיקון עירובין בוומס"ב..... ז
הגה"צ מסאמבאטהעלי זצ"ל – בענין הנ"ל..... ז
בירור הגה"צ אבד"ק אודווארי שליט"א – ובדעת כ"ק אדמו"ר מסאטמאר..... ח
עדות הגה"צ אבד"ק יאקע שליט"א..... י
גזירת רבינו הרא"ש ז"ל – נגד מנגד העירוב בספרד..... יא
מדברי הגאונים, הראשונים ונדולי האחרונים..... יב
דעת קדשו של מרן החת"ם סופר זי"ע..... טו
ה"דברי חיים", ה"חידושי הרי"ם" וה"אבני נזר" זכותם תן עלינו..... טז
הגה"צ מהר"ם פיינשטיין זצ"ל – שאין למחות נגד הסוברים שלא כדעתו..... יח
הגה"צ מהר"ם פיינשטיין זצ"ל – ד' תנאי היתר לתיקון עירובין..... יט
פסק הגה"צ מהר"י שטייף זצ"ל – לערב שכונות יכול כל רב..... כ
הגה"צ בעל קהלת יעקב זצ"ל – הרבנים בכל מקום יעשו עירוב..... כ
רבינו חיים וויטאל בשם האריה"ק – העירוב מבטל הדינים והקליפות..... כא
בעל שם טוב – תיקון עירוב מעיקרי הדברים המוטל על המנהיגים..... כא
בעל פתחא זוטא זצ"ל – העירוב מכנים קדושה רבה בכל תחומו..... כג
הגה"ק משימלויא זצ"ל – העירוב ממתיק הדינים ומשפיע רחמים..... כג
הגה"ק בעל מנחת אלעזר ממונקאטש זי"ע – מנהג אבותיו לטלטל ברבים..... כד
מעשה רב – מהגה"צ אבד"ק האליין שליט"א, להורות הלכה לרבים..... כה
הגה"ק בעל ייטב לב זי"ע – הבטיח עוה"ב ועשירות למי שיתקן עירוב..... כו
הגה"ק משינאווא זי"ע – סגולה להמשחדל לתקן עירוב להפקד בבנים..... כו
קול קורא מהגה"ק מהרי"ץ דושינסקיא גאב"ד ירושלים בחובת העירוב..... כז
מכתב עוז מהגה"צ אבד"ק סערדאהעלי שליט"א ע"ד נחיצות העירוב..... כח
סוף דבר..... לא

הקדמה

מטרת קונטרס קטן זה, לעורר רגשי לבבינו ברגש קודש לאחד המצוות הגדולות מ"דברי סופרים" שאבותינו ורבותינו היו מורגלים לחזר אחריה במשך כל הדורות, שנשתכחה בעו"ה פה עירנו ושכונתינו מצוה שנעזבה כ"מת מצוה" ר"ל, עד הגיענו הלום שמילת "עירוב" נהפכה ללשון גנאי של קלות, פירצה, איסור וכיו"ב.

כדי להחזיר עטרת מצוה זו ליושנה, ליקטנו תמצית לשונות רבותינו מגדולי הראשונים והאחרונים, בקיצור נמרץ, למען ירוץ כל הרואה בהם וישקיף השקפה לטובה שהשקיפו עליה רבותינו ז"ל, הגאונים, הראשונים ועד גדולי האחרונים, וכמה שקדו על מצות תיקון עירובין בישראל.

כמו כן, הבאנו כמה מקורות בענין כח סגולת ושפעת מצות עירובין, הן על הכלל המתגוררים בשטח העירוב, והן על הפרט המשתדל והמסייע לתיקונו, לרחם עמוסים בדבר ישועה ורחמים.

אין מטרת קונטרס להזדקק לחלק ההלכה, באשר הם עניני הוראה שכבר דנו ודשו בהם הרבנים הגאונים בעלי הוראה מובהקים, ואנו אין לנו אלא לציית כל אחד ואחד להוראות חכם, שאצלו שואל את שאר שאלותיו הקלות וחמורות.

והיות וישנם בעירנו המפיצים שמועות משמועות שונות ומשונות בשם רבותינו זצוקלה"ה נוחי נפש, דברים שבע"פ שאין מי שיכחישם, ומעמידים הדברים כאילו הענין תליא במחלוקת של "מקילין ואוסרין", ומעלימין מן הציבור דעת כל רבותינו ה"מחייבין", ודעסקינן ב"מצוה מדברי סופרים", וכדאומרם ז"ל בסוף סוטה דבעיקבתא דמשיחא "חכמת סופרים תסרח והאמת תהא נעדרת", ע"כ הדפסנו כמה ממכתבי זקני הרבנים הגאוה"צ מדור הישן, שעודדו ע"ד תיקון עירובין בוויליאמסבורג. ומי רואה את אלו יוצאים ולא יצא.

היות וישנם המרבים פעלים להפיץ ידיעה שכל הפסק הלכה שפסק הגאון הגדול צדיק נשגב פוסק הדור מרן רבי יונתן שטייף זצוק"ל בתשובתו מהר"י שטייף לענין ניו יארק רבתי, היה רק להלכה ולא למעשה, ע"כ ראינו לנחוץ לפתוח במכתבו של הרב הגה"צ המפורסם כש"ת רבי יוסף אלי' שטיינער זצ"ל שהי' יד ימינו של הגה"צ מהר"י שטייף זצוק"ל וראב"ד בבית דינו, כי דבריו – דברי חכמים כדרבונות – מדברים בעד עצמם, שענין תיקון עירובין היא לא קולא אלא מצוה חיובית, ותשובת מהר"י שטייף היא הלכה למעשה.

מכתב הרב הגה"צ המפורסם כש"ת
רבי יוסף אלי' שטיינער זצ"ל
ראב"ד דקהל יראים וויען

*אחדש"ת, בדבר בקשתו היות שרחש לבו לעשות עירובין ע"י צורת הפתח, כמו שנהוג אצלינו ומקובל מפי רבותינו הקדושים מדור דור, לתקן עירובין בכל מקום שדרים שם בנ"י, כמבואר ברבינו מרן הח"ס ז"ל או"ח סי' צ"ט, גודל החיוב להשתדל בענין זה שהוא סיג גדול לשמירת שבת קודש.

הנה ודאי טוב עושה בעמיו לתקן תקון אשר בעזה"י יציל אלפים ורבבות מישראל מחילול שבת, ובפרט בוויליאמסבורג ובארא פארק וקראון הייטס, אשר שם שוכנים מאחב"י שומרי התורה והמצות, אשר להם תיקנו עירובין, ושלמה שתיקן עירובין רק לשומרי תורה תיקן, שהרי בעונ"ה השכחה מצויה בין האנשים, ובפרט במה שהעולם מורגלים בכל השבוע להוציא הוצאות ואין שמים על לב ושוכחים להוציא בשבת, כמבואר בגמ' ביצה (ט"ז:) על האי מרבנן שתחלת הוראתו היתה לקלקולא על שאסר לערוב, ופרש"י שנכשלים ע"ז ששוכחין ומטלטלין בלא עירוב, והוא הוא הגורם.

ואין לך זיכוי הרבים גדול מזה, ואשרי חלקו שקבל על שכמו מצוה גדולה כזו, ויהי חלקי עמו.

ולא ירא ולא יחת על מה שישנם כמה שמנגדים, כי זה הוא הדרך מעולם ועד עתה, קצתם משום קנאה שמקנאים באדם שווכה להיות ממוכי הרבים, וקצתם מפני שהשטן לא ניחא ליה שע"י עירוב אחד יפסקו אלפים מישראל מלהיות מחללי שבת ויכנסו בגדר שומרי שבת.

ובכל העיירות, קטנות או גדולות, תקנו עירובין אפילו ע"י דוחקים גדולים, וכ"ש שבעיר נוא יארק וברוקלין ההיתר מרווח וברור לכ"ע, כמ"ש זה מכבר מרן הגאון הקדוש והנורא פוסק הדור ענותן כהלל מוה"ר יונתן שטייף זי"ע שהי' גאבדק"ק ווכינו לשמשו. עיין בשו"ת מהר"י שטייף סי' ס"ח, ואין לחוש כלל למה שלא חששו לו רבותינו מדור דור.

והעיקר שיראה שהעירוב יתקנו אותו ע"פ ג' רבנים יודעים הלכות עירוב, ושהכל יהי' ע"פ הלכה, כי דבר זה רק לרבנים חרדים לדבר ה' נמסר, אשר קדושת שבת וקדושת ישראל וזכותן נוגע בלבבן..."

יוסף אלי' הכהן שטיינער
ראב"ד דקהל יראים וויען, ברוקלין

---

* מכתב זה כתב להרה"צ מוה"ר אשר אנשיל קראוס זצ"ל רב דקהל ראצפערט.
נדפס בקובץ "אוצרות ירושלים" חלק רח"צ.

היות ובימים אלו נתפרסמו כמה מכתבים וחתימות רבנים המעידים על חוו"ד של הגה"ק מסאטמאר זי"ע לאסור תיקון עירובין בברוקלין. ומאידך ישנם מכתבים אחרים מרבנים מובהקים שהיו מקורבים ביותר לכ"ק הגה"ק מסאטמאר זי"ע ומבית דינו, מעודדים לתקן עירוב בוויליאמסבורג, ה"ה הגה"צ משארמאש זצ"ל שהי' יד ימינו ויו"ר התאחה"ר, הגה"צ מפאפא זצ"ל, הגה"צ אב"ד שטשאקאווא זצ"ל, וכן הגה"צ אב"ד סאמבאטהעלי זצ"ל, ולהבחל"ח הגה"צ אב"ד אודוואר שליט"א. (מכתביהם נדפסו בקיבץ "אוצרות ירושלים" חלק רח"צ).

לכן ראשית הננו להדפיס כאן את מכתביהם, ואחריהם נבאר בעזה"י שאין כל סתירה ביניהם, ואלו ואלו דא"ח הן. כי הרי ברור כשמש שהרבנים המובהקים שעודדו לתקן העירוב, לא היו פועלים נגד דעתו ורצון קדשו, אילו טעמו ונימוקו הי' על סמך פסק הגה"צ מוהר"ם פיינשטיין זצ"ל מצד דין רה"ר, ופשוט. מה עוד שאם דעתו הי' כן מצד ההלכה, הרי בודאי לא הי' מונע את עצמו מגלות דעת קדשו ברבים. גם לא יעלה על הדעת שאלפי חסידים ואנשי מעשה בוויליאמסבורג היו מטלטלין בעירובין הרבים שנתפשטו שם לאחרונה, אם דעת קדשו של כ"ק מסאטמאר זי"ע היתה שיש לוויליאמסבורג דין "רשות הרבים". (עי' לקמן ביאור והוכחת תלמידו הגה"צ אבד"ק מאודוואר שליט"א, שהתנגדותו לא היתה אלא על העירובין הקטנים דייקא, ומטעם אחר).

הרב הגה"צ המפורסם

מוהר"ר **נפתלי הירצקא העניג** זצ"ל

אבד"ק שארמאש, יו"ר התאחדות הרבנים

יום ה' לסדר נח תשל"ג.

היות שהרב המו"מ בתו"י העסקן הגדול בעניני התורה ובמעשים נשגבות כמו"ה **אשר אנשיל קרוין** שליט"א הרב דקהל **ראצפערט** עוסק כעת בדבר מצוה גדולה לתקן עירוב בוויליאמסבורג אשר בזה תהי' הצלה גדולה לאחב"י שלא יכשלו בתילול ש"ק עי"ד הוצאה ברה"ר וכבר דיברו מזה הפוסקים שמצוה רבה הוא לתקן עירובין בעיר וכאשר מעולם היה נעשה בעירות רבות על פי גדולי הרבנים ובכן כאשר רוצה ממני להסכים על ידו בזה הנני להיות נטפל להרבנים שכבר הסכימו לו ובפרט שרצונו ליקח אצלו עוד ג' רבנים גדולים לברר אופן עשייתו כהלכה אקוה שהשם יהי' בעזרו שלא יצא מכשול מתחת ידו שיהי' נעשה כדת וכהלכה.

נאום החותם לכבוד המצוה.

הק' **נפתלי הירצקא העניג**

ה

יוסף גרינוואלד

רב דקהל "קהלת יעקב" מפלפלא

ע"ד אשר בקשת הסכמתי שברצונך להשתדל בתיקון עירובין ע"י עשיית צורת הפתח לכל הרחובות שבוויליאמסבורג להציל רבים מאיסור הוצאה, הנה כבר האריך הח"ס בתשו' חאו"ח סי' צ"ט גודל החיוב להשתדל בענין זה, בפרט מה שמקילין להוציא ע"י קטנים יש הרבה גדולים שלא הסכימו לזה כמבואר בספרי תשובותיהם וגם הח"ס בתשו' הנ"ל דיבר מזה, ע"כ חזק ואמץ ותהי' ממוכי הרבים כאשר יעלה בידך דבר זה וזכות הרבים יהיה תלוי בך, והשי"ת יהיה בסעדך לברך על המוגמר לטובה כאו"נ ידידך דוש"ה באהבה.

ב' לחודש מרחשון תשל"ג לפ"ק.

הק' יוסף גרינוואלד

הגה"ק אבד"ק פאפא זצ"ל

ונראה שמחמת זה היו רבנים גדולים שלח היו מהדרין לעשות תיקון זה, כדי שלא להכניס רשם בין מחלוקת הפוסקים, ומהאי טעמא גם במקום שכבר נעשה תיקון זה היו כמה מגדי מעשה מחמירים שלא לסמוך על זה, וכפ' שו"ת משורת ש"י מ"ח סי' שכ"ז קמטיב ומוזל ה' טעמים מפר מהרלוי לנעל נפש להחמיר לפילו במקום שנעשה התיקון ע"י"ם.

עכ"ז נראה רשיטו רבומיטו זצ"ל שהיו מסתפקים לעשות תיקון עירובין כדי להציל ההמון ממכשול והיו מחשבין זאת לזיכוי רבים וכמש"כ בזה מרן החמס סופר בתשו' חלק או"ח סי' ל"ט שהתירך לנהר בעוד טעם ודעת מגיונות הדבר ע"י"ם, וכיו"ב כתב בנרכי יוסף (סי' שם"ג אות כ') ע"י"ם, ואם לא היה לפשר לנשת ידי כל הפוסקים בזה היו קומכין עלמם על שיעות המקילין. ולף להה דלמרינן בגמ' (עירובין דף מ"ו ע"ח) הלכה כדברי המיקל בעירוב לא נאמר רק לענין עירובי חצרות ושיתופי מבואות ולא לענין מחיצות, ועיין בתש"ם פ"ב דעירובין סי' ד' שכתב בן בלשון ספק ע"י"ם, מ"מ כל שהיו נוגע לדתוריימא מילתא דמתכחבת דגם לענין מחיצות נאמר כלל זה, דכללא הוא בכל פוסקים הלך אחר המיקל, והרמ"ם שם סוף סימן ד' סיים וז"ל וכתב רבינו מאיר ז"ל מדבריו (של ר"ח) למדתי דס"ל הלכה כדברי המיקל בעירובין לפילו בפלוגתא דתמוראי וכו' היכא דלא איתמר כללא כגון הכא דפליגו רבה ור' זירא למרינן הלכה כדברי המיקל בעירובין לף במחיצות כגון הכא עכ"ל, כיון שרלה רבומיטו שהמון עם בפרט נשים וע"ה נכשלין בלילור הוללה ולף לוחן שמלר מילול שבת ממור בעיניהם אין עומדים בנסיון בלילור הוללה, ונכנסין להיות מ"ו בכלל מילול שבת בפרהסיא ע"כ המחללו לעשות תיקון עירובין להילם מזה, ולעלמם היו מחמירין שלא לסמוך על זה. ולף שע"ז היו מקילין גם לוחן שלא היה בהם משש מכשול בלא זה, ולהם היה מועיל התיקון רק בשביל עוגג שבת, אבר בשביל זה לבד חולי לא היה לחוי להכניס הרשם בין המחלוקת, יש להמלין על זה בלשון הגמ' בעירובין דף ל"ב ע"ב ניחא ליה לאכר לליעבד הוא לילוקא קלילא ולא ליעבד עם האלן לילוקא רבה ע"י"ם.

ולא היו רבומיטו מושבין חולי יומא מזה זחול לכלל לילור הוללה שקלי הדעת יחמרו מדברי לשתא במקום זה הוא הדין במקום אחר שחול לעירוב שלא יחכישו לעבור בפרהסיא על לילור שבת, חו שלא יבחינו בין מקום למקום כשוגג חו במזיד, דאין אנו מחרחין למי שרוצה לעבור על דברי חכמים בשתא נפש, ומדרכה ליפכה מסתברא שפ"י המודעות שמפרסמין בשחר רחוב מוחר לשתא להכניס ולהוליא ובשחה רחוב אחור ע"י"ו עוד מחחזק לילור הוללה למי שרוצה לקיים לוהרת חכמים, על כן לא הבחי טעם הרבנים שרוצין למנוע דבר זה בעיר עוד יחרך מטעם שיוכל לגרום קלקול חלוול וקלות, הלא רחינו לרבומיטו זצ"ל שלא היו חוששין על זה, והיו מהדרין לעשות כן מטעם התיקון הגדול שיש בזה לף בחקומות שצריך לחשוש חששות כחלה, ולף נחמר שבעירות שבחירלפא היה הדבר נחון יותר מבכחין גם זה לינו מחקבל על הלב.

רק חילוק לחד יש לחלק בין עירות שבחירלפא לעיר זו, דשם היה בכל עיר רב קבוע חו כ"ד קבוע אבר כל מילי דמתא עלייהו היה רמיא והיו דוחגין להעמיד משגיח על זה, וגם בעלמם היו משגיחים לפרקים אם לא נעשה לחה שינוי, ואם נעשה לחה שינוי הדרך תיקון ולא היה הזמן מספיק לחקן קודם השבת היו מכרזין בכל בתי כנסיות ובתי מדרשות שבעיר שהעירוב נתקלקל ושהכרו מהושלה, אבל כאן בנות יפרק לחין כאן כ"ד קבוע ואם יפרע לחה שינוי יש למוה לחיכף דשמע בהה ולא שמע בהה, אבל אם יכולין להמליא ג' רבנים ירלים ומובהקים הבקיאים בהלי עירובין ומקבלין על עלמם ההשגחה וההכרזה בכל בתי כנסיות של מחח זה אם יפרך, איני רואה טעם למנוע מלעשות העירובין אם הוא מסתיק על פי הלכה לפי הכרעת הפוסקים אבר רבומיטו הנזכרים היו מומכין עליהם בעירות, ואנכי מעשה ממילא יבינו בים מקום להחמיר למי שלינו נחון לך כיון שאין הסיבר מליבא דכו"ע. (במאנהטען)

ג) ובעינן אם יש בעיר זו רשות הרבים דאורייתא לומר דלא מהני צורת הפתח אלא לחוות (כמבואר בסי' שפ"ד סעיף כ'). הנה ידוע פלוגתת הרמבומים שהובא גם בשו"ע (סי' שמ"ה ס"ז) אם בני ס' ריבוע עוברים בו, והמחקנין בזה גם המצנה בהובה שם, והמחקנין מיקון עירובין בעירות מומכין על המקילין דבעו ס' ריבוע, דאל"כ היה לריך לחוות, ולפי"ז עלה הספק חולי בעיר גדולה כעין יפרך רחובות גדולות שם ס' ריבוע עוברין בו, אבל יפה העירו על זה בתפורס בשו"ע (שם) דבסי' עוד חנלי להיות רשות הרבים גמור, שיהא מפולש מצפר לצפר ולפי המג"א שם (סק"ו) דהיינו שיהיו שבני הציר מכוונים זה בנגד זה, מ"מ דוקא הוי רשות הרבים דאורייתא, ומקורו

הרהגה"צ מוהר"ר שמואל אברהם זעלטענרייך זצוקללה"ה

אבד"ק שטשאקאוא, יושב ראש לבתי דינים של התאחדות הרבנים

הנה כבוד ש"ב הרה"ג מפאר ביחס מופלא ואיש המעשה מוהר"ר **אשר אנשיל קרויס** שליט"א הרב דקהל **ראצפערט** בוויליאמסבורג עוסק כעת בדבר גדול להשתדל בתיקון עירובין בשכונתינו ובהרבה שכונות בברוקלין אשר דרים שם אחב"י היראים והחרדים הי"ו, ואמינא לפעלא טבא יישר חילי כמו שהאריך בשו"ת תשב"ץ ח"ב ס' ל"ו וכתב שם במתק לשונו זכות גדולה היא למתקן וכו' וכמבואר באורך בשו"ת חתם סופר או"ח סי' צ"ט, וממילא כל קהלה ויחיד צריכין לעמוד לו לסיוע לכלכל גודל ההוצאות בזה, אך התיקוני עירובין למעשה יהיו נעשים ע"י גדולי הרבנים שליט"א בכל שכונה ושכונה והסכמתם כדי שיהיו נעשין כהלכה בלי חשש, והשי"ת יהי' בסעדו להצליח ויהי' זכות הרבים בו ולכל המסייעים לדבר מצוה דרבים כזו.

הכו"ח למען המצוה ועוסקי' יום ד' לפ' נח תשל"ג

שמואל אברהם זעלטענרייך

הרגה"צ מוהר"ר יהושע כ"ץ זצוק"ל

אבד"ק סאמבאטהעלי חבר וועד ההנהלה של חיווק הדת של התאחדות הרבנים

[illegible]

שלום קרויז

אב"ד דק"ק אודוואר
מח"ס שו"ת הרבי שלום ר"ח ושאר ספרים עה"ת ופתיחה
יו"ר התאחדות הרבנים דארה"ב וקאנדא

בס"ד, יום ד' לסדר "כן תעשה" י"ז מרחשון תש"ם לפ"ק.

הריני מסכים להצעת ידידי הרהגה"צ ר' חיים יודא כ"ץ שליט"א אבדק"ק סעוראהעל, לייסד וועד רבנים לפקח על כשרות העירובין בברוקלין. ולמען המצוה הגדולה הריני מוכן לצרף עצמי לכך, כדי שהעירובין יהי' עשויין כתיקון חז"ל, כפי שהורו לנו רבותינו הקדושים ולהציל ע"י אלפים מישראל מחילול שבת קודש.

מצו"ב מה שכתבתי מכבר בענין נחוץ זה.

הנה ידוע דאפילו מי שנוהר שלא להוציא כלל בשבת, מ"מ יוכל להיות ששכח בבגדו איזה דבר והוציאו בשבת, עיין שו"ת דברי חיים ח"ב או"ח סי' ל"ג, ועיין כשו"ת רעק"א ס"ח ובספר הבתים הלכות שבת שערי איסור הוצאה שער ט"ו אות כ"ו, שיש בשכחה איסור מן התורה. ועל ההיתר להוציא ע"י קטנים יש הרבה גדולים שלא הסכימו לזה, עיין תשובות מהר"ם שיק או"ח קע"ג, רעק"א סט"ו, חת"ס ח"ו סי' י"ג, מהרי"א או"ח ספ"ד.

גם מבטלים בזה עונג שבת, כי הנשים צריכים להיות סגורים בביתם ולהשגיח על הילדים, ומצות עונג שבת היא הלכה למשה מסיני כמ"ש הידאים. אבל השמן מעכב כי צר לו שלא יהללו שבת. ובפרט שע"ז כמה אנשים בחברה הצלה יצאו מחילול שבת, לכן נתעכב תיקון העירוב עד כה.

והנה כבר דברתי כמה פעמים בענין זה עם ידידי כ"ק אדמו"ר מסאמאר שליט"א, ואמר לי שרוצה מאוד לעשות עירוב בוויליאמסבורג, ובפרט שזקינו הגה"ק בעל ייטב לב זי"ע השתוקק לזה מאוד, ואמר שענין העירוב מרומז בפרשת וישלח (בפסוק ויבא יעקב שלם ויחן את פני העיר הנ'), ומקובל שמרן הייטב לב הכטיח עוה"ב לכל שיעשה העירוב, ולאחר שנסתלק עשה הנגיד התמיד ר' משה ארי' פריינד ז"ל את העירוב בסיעתם. וכ"ק אדמו"ר שליט"א הבטיח לי שכאשר יונמר העירוב יסע עמי בכל וויליאמסבורג לראותו. וכמה ישועות גדולות אפשר להושיע בזכות מצוה זו בידוע מהגה"ק משינאווא זי"ע. (ע' לקוטי דברי יחזקאל החרש, דף קמ"א).

וכן שמעתי מידידי הרב יוסף אשכנזי שליט"א, שכאשר שמע כ"ק אדמו"ר הגה"ק רבינו זצ"ל שרוצים לעשות עירוב בוומסב"ג נתן מיד סיוע להוצאות העירוב, וביד שיהי' בהצלחה. וכן הסכימו אז הגדולים שבדורינו שהיו עמנו אז, כמו הגאון מפאפא זצ"ל, הגאון משטשאקעווע זצ"ל הגאון משארמאש זצ"ל, הגאון מסאמבאטהעלי זצ"ל, הגאון מאראר זצ"ל, הדיין מוויען זצ"ל, ולהבחל"ח הגאון ר' אפרים פישל הערשקאוויטש שליט"א הרב מהאלין, ועוד הרבה רבנים גדולים שעוררו חרדו לעשות ולגמור העירוב, ולמצוה גדולה יחשב כמבואר בתשובות הראשונים, ולא הי' אחר מהם שחששו שלא לעשות העירוב מחמת חשש רה"ר, כי קי"ל דאין בזמן הזה דין רשות הרבים.

הנה שמעתי מכמה אנשים להיפך בדעת רבינו, ולכן מתרשלים היום בעשיית העירוב. אמנם נתיישב לי הדבר לאמיתו, דהנה ראיתי מכתב שכותב מו"צ אחד ששמע שכשעשו עירוב מכיתו של מרן זי"ע מבעדפארד, ראם, עד הביהמ"ד ראדני, לא היה נראה לרבינו, וכן כשהתיר רבינו פעם אחד לעשות עירוב בהפראושעקם להסוכה הגדולה, אמר דהיתר שנתן הוא רק על פעם אחת. ופשוט שאם הי' בעשיית עירוב איזה איסור ח"ו, רבינו לא היה מתיר אף על שבת אחת.

מתוך עוברות אלו נתיישב לי **דעת רבינו, שלא היה ניחא לי' שיעשה כל אחד לעצמו עירוב על רחוב אחד, כי מזה יבוא מכשולים**, שיתיאו חוץ להרחוב וכ"א יעשה לעצמו עירוב שלא כרין ויתהוה מכשול, אכל לעשות עירוב לכל העיר כמו שנהגו בכל קהלות קדושות ע"י מורי הוראות מובהקים **כוראי הי' ניחא לי'**, כמו שגילה דעתו כשנתן סיוע שיש בו ממש לעשיית העירוב, כפי שהעיד הרב ר' יוסף אשכנזי שליט"א ח"כ, כי **הרי לא פליג רבינו על כל הגאונים שברורות שלפנינו והראשונים וחז"ל, שמצוה לעשות עירוב**, כמבו' בהגה' הרא"ש עירובין ס"ו, דמצוה גדולה לתקן עירוב.

ומכל הרבנים הנ"ל יש תחת ידי בירורים באריכות גדולה ולא רק התחימות לבד, ובשמחה רבה הם מסכימים ומזרזים לעשות כאן בעירנו עירוב. ולמותר להאריך כי הדברים ידועים לכל. וידוע בשם הבעש"ט זי"ע הרמז בזע"ם **תצעד ארץ** - וע"ם ר"ת **וביחה, עירוב, מקואות. וזה גורם התקרבות הגאולה, לכן השטן מעכב.**

וכדי לגמור המצוה הגדולה של עשיית העירוב, אבקש את כל הרבנים שיחתמו על זה ואו אשתדל בכל כוחי להשלים עשיית העירוב ע"י רבנים נאונים בהשגחה יתירה מידי שבוע בשבוע ע"י בעל הוראה מובהק, ויעשו העירוב על דרך היותר טוב ומועיל, ובודאי כל אחר יתאמץ לתקן ולא לקלקל כמ"ש בגמרא ביצה, דמי שאינו מתקן עירוב, לקלקל הוא בא כמ"ש רש"י שם (ביצה ט"ו ע"ב), ועין עירובין דף ס"ח ע"ב איכא רבנן ואין עירוב וכו'. ועין תשב"ץ ח"ב סימן ל"ז, זכות גדול למתקן העירוב. ועין ש"ע או"ח סימן שצ"ה, וסימן שם"ו סעיף י"ג **מצוה לחזור אחר עירובי חצירות.**

ואין לחוש להחמיר שלא לעשות עירוב מטעם דכאן יש רשות הרבים דאורייתא, דרוב הפוסקים ס"ל דאין כאן רשות הרבים, דבעינן שיהיו הדרכים מפולשים משער לשער, וכאן אין הרחובות מפולשים כמ"ש הגאון ר' יונתן שטייף בתשובה סימן ס"ח. וכך שמעתי באסיפת הרבנים אצל ההתאחדות הרבנים מהגאון מפאפא זצ"ל, שחמה למה לא יעשו עירוב בוומסב"ג. ויש עוד הרבה טעמים דאין כאן רה"ר, עיין בתשובת בית אפרים וכשו"ת מהרש"ם, שהנוסעים בעגלות או בקארס אין מצטרפין לס' ריבוא בוקעים, וכל שאין בוקעים ברגל על הקרקע לא הוי רה"ר לכ"ע וכ"ד הראשונים ורוב אחרונים.

ועיין בשו"ת אבני נזר, **דהמתעקש ומונע מלהעמיד עירוב, הוא מחטיא את הרבים ועתיד ליתן את הדין, וזה הי' שיטת רוב הגאונים מרור הקודם**. ואורכה יש כמה ראשונים דאפילו רה"ר גמור מהני לעשות העירוב ע"י צורת הפתח. ווכר אני מעשה שהי' בתי רבינו הגה"ק זצוק"ל אשר רב גדול אחד יצא לאסור למלטל לנשים כל מיני תכשיטים בשבת, מטעם דיש כאן רשות הרבים ואסור למלטל כלי עירוב, ועצה רבינו לעשות אסיפה עם כמה גדולים, וכפי שאני זוכר היו שם הגאון מקאפיש זי"ל, משאפראן ז"ל, מקראסנע ז"ל, ועוד כמה גדולי זקני הרבנים, וקראו את הרב האוסר מטעם רה"ר, וציוותו שיחוור מפסקו כי אין לנו רה"ר דאורייתא, ומוחר להנשים לצאת בתכשיטין, ואחר שפלפלו עמו בהדין, התחרט והסכים שאין לנו כאן רה"ר דאורייתא, ויש להאריך בזה הרבה.

אכל נראה עיקר דעת הנאונים מדורות הקודמים שיש לעשות עירוב גם כאן, וכן היו דעת הרבנים שבדור הקודם, וכן היא דעת מרן רבינו הגה"ק וצוק"ל כנ"ל, ולכן לדעתי העני' חייב כל רב ואב"ד לעוור לקיים עשיית העירוב ולא להתעקש ולחלוק על כל הגדולים, כי חושש אני מאוד שהחולקים על עשיית העירוב כאן, בא ח"ו מכח היצר שלא ניחא לי' להציל אלפים מישראל שלא יחללו השבת קודש. ובזכות שמירת שבת נזכה לקרב הגאולה שלימה בב"א.

הק' **שלום קרויז**
אבדק"ק אודוואר

שני מפתחות הננו מוצאים ליישב הסתירה שהזכרנו לעיל, ואלו ואלו דא"ח הן. מפתח אחד טמון במכתב דלעיל של הגה"צ מאודווער שליט"א שיש חילוק בין עירוב גדול לכל השכונה ובין עירוב קטן (ועפ"י דבריו יש להבין מדוע התנגד לבקשת כמה רבנים לעשות עירוב קטן אצלם). **והמפתח השני** (לענין עירוב גדול) **טמון בשיחתו של הגה"צ אבד"ק פאפא זצוק"ל עם להבחל"ח הגרח"י קעניג שליט"א אב"ד יאקע, בו סיפר לו הגה"צ מפאפא, שהציע ענין תיקון העירובין בוויליאמסבורג להגה"ק מסאטמאר, והסכים על ידו. מתוכן השיחה הנ"ל נמצינו למידין שכל עיכובו של כ"ק הגה"ק מסאטמאר זי"ע לא הי' אלא מדאגתו "מי יפקח על כשרות העירוב". ונראה, היות ובמקומינו אין רב אב"ד שהי' אחראי על העיר כפי שהי' באייראפא, ומבלי שיתמנה וועד רבנים מובהקים שיקחו אחריות לפקח ולהשגיח כהוגן על כל צורות הפתחים המקיפים את כל השכונה, עדיף שלא יהי' עירוב כלל.**

חיים ישעי' קעניג
אב"ד ור"מ דקהל חשק שלמה ד'יאקע
בעמח"ס שו"ת חקי חיים ה"ח

ב"ה

לכבוד הרב הגאון הגדול, מרביץ תורה לעדרי צאן קדשים, מוכתר בנימוסין
בנש"ק מו"ה חיים יהודה כ"ץ שליט"א אב"ד דק"ק סערדאהעלי יע"א

במענה לבקשתו – הנני בכתב יושר דברי אמת – איך שהיה לי שיחה נעימה עם כ"ק ש"ב אדמו"ר הגה"ק אב"ד פאפא זצ"ל – בערך איזה חדשים לפני פטירתו לחיי העולם הבא – בתוך הדברים שאלתי דעתו בענין תיקון עירובין בברוקלין – ענה לי – בודאי עלינו מוטל לתקן העיר בעירוב המתיר ההוצאה בשבתות – דודי הקרן לדוד בשבתו על כם הרבנות בעיר סאטמאר, ראשית עבודתו היה לתקן העיר בעירוב – וכך המשיך השיחה – בעבר נכנסתי לכ"ק מרן הגה"ק מסאטמאר זצוק"ל – הצעתי לפניו תיקון עירובין בוויליאמסבורג – וענה בחיוב ונתן הסכמתו המלאה – אלא ששאל מי יהיה אחראי בעד תיקונו שיהיה באופן המועיל – והשבתי שהעיר ימנה רבנים שישגיחו שיהיה הכל על מכונו וכדינו ויפקחו על הכשידו – והמשיך האדמו"ר מפאפא זצ"ל, בשבוע זו שלחתי בני הגדול מו"ה יעקב יחזקי' נ"י שיסייר בעירנו כל המקומות הפירצות שצריכין תיקון, בכדי לכונן העירוב על מכונו –

בזה יצאתי יד"ח לברר מקחו של צדיק מרן זצ"ל זי"ע

בעה"ח י"א חשון תש"ס לפ"ק חיים ישעי' קעניג
אב"ד הנ"ל

אזהרת רבינו הרא"ש נגד מנגד עירוב

"...אתה רבי יעקב ברבי משה דבאלינסיא, כבר כתבתי לך על ענין **העירוב שנהגו בכל גלויות ישראל להתיר מבואותיהם המפולשין, בצורת פתח,** ואתה אסרת אותו לקהל פרירש, וכתבת לי ראיותיך, ואני הודעתיך שאין בהם ממש.

והזהרתיך שתחזור בך ותאמר לקהל, שיתקנו מבואותיהם כאשר הורגלו עפ"י גדוליהם. והנה הוגד לי **שאתה עומד במרדך ואתה מכשיל את הרבים בחילול שבת.**

לכן אני גוזר עליך, אחר שינתן לך כתב זה בעדים, **שתתקן המבואות המפולשין לרה"ר בצורת פתח,** תוך שבועיים אחר שתראה כתב זה.

ואם לא תתקן המבואות כאשר כתבתי, אני מנדה אותך.

ואם היית בימי הסנהדרין, היו ממיתין אותך, כי אתה בא לעקור תלמוד שסידר רב אשי, ולחלוק על כל הגדולים שהיו עד היום הזה... לכן חזור בך ואל תטוש תורת משה רבינו ע"ה...".

"...הכתב ששלחתי לאותו **חסר מח** וכו' אני מתרה בך ואת כל הקהל, שינהגו בו נידוי **באותו המשוגע*** יעקב בר משה, וירחיקוהו ויבדילוהו מעדת ישראל -

- **כל דבר זה צריך חיזוק** (זה המשך לשון הרא"ש)

שלא יבוא כל <u>שוטה חסר דעת</u> לבטל תורת מרע"ה.

ואם יעמוד במרדו ולא ינהוג דין מנודה בעצמו, **אני גוזר במצות אדונינו המלך יר"ה, שיתן אלף זוז למושל העיר.** ואני גוזר עליך ר"י שתמסור כתבי זה למושל העיר, שיגבה ממנו קנס הנזכר. ואם כל זה לא יועיל, גוזרני עליך שתודיעיני הכל. **ומצוה לנדותו בכל הקהלות ספרד, וגם ידונו אותו למות כדין זקן ממרה, כי אנו חייבין למסור נפשותינו על תורת האלקים ולבער עושה הרעה מקרבינו...**"

נאום אשר בן ה"ר יחיאל ז"ל
(שו"ת הרא"ש כלל כ"א או"ק ח' וט')

---

*השווה לשון הערוך השולחן או"ח סי' שמ"ה סע' יח וז"ל: "אחרי שהעידובין נתפשטו ברוב ערי ישראל וכו', באילו בת קול יצא הלכה כשיטה זו, ואם באנו לעכב, לא לבד שלא יצייתו, אלא <u>נראה כמשתגעים</u>".

הלכות גדולות לר"י גאון

"וצריכא מתא למיעבד לה עידוב
הרר הדרנא (פי' סחור סחור)
בחבלים או בצורת הפתח"

(הלכות עירובין פרק הדר)

רב נטרונאי גאון

"תימה גדולה תמהנו בדבר זה, חכמים גדולים שכמותכם,
בעלי תורה, מדקדקים בדבר הלכה כו',
מפני מה אין אתם מערבין עירובי חצרות
כראמר ליה רבא בר רב תנן לאביי (עירובין סח.)
מבואה דאית בה תרי גברא רברבי כרבנן, בלא עידוב ובלא שיתוף?"
(ובריטב"א שם: "מהא שמעינן, דלא מיבעי' לי' לצורבא מרבנן
למידר במבוי וחצר שאינם מעורבין.)

(תשובות גאוני מזרח ומערב סי' כ"ו)

רבינו מהר"מ בר ברוך

לענין צרכי העיר
"ואמר אחרי רבים להטות, כמו שמסכימים הרוב,
אע"פ שהמיעוט המחנגדים נראה להם
טענותיהם חזקות, הרי הם בטלים ברוב וכו',
וכן לענין לחי וקורה, אם טעו למה.. לתקנם
כדי להכנים ולהוציא בשבת,
אני איני רוצה להכנים ולהוציא,
או איני צריך להכנים ולהוציא,
או לכולנו אין צורך לנו כ"כ בתקנה זו,
אלמא כופין זה על זה".

(שו"ת ר"י מינץ סי' ח')

אם יש חשש עבירה בתיקוני מבואות?

חס ושלום!

הזריז הרי זה משובח.

אדרבה, הם תמהים בגמרא על מי שאפשר לו לתקן ואינו מתקן. דאמרינן בפרק הדר (עירובין סח.) א"ל רבה בר רב חנן לאביי, מבואה דדיירין בה תרי גברי רברבי כרבנן, לא להוי ליה עירוב ולא שיתוף? א"ל, מאי נעביד, מר לאו ארחיה, אנא טרידנא בגירסאי, אינהו לא משגחי.

ונראה מכאן, שאלמלא טרדת הגירסא, דרך ת"ח הוא לתקן.

<u>ומי שלבו נוקפו בזה, הדיוטות גמורה היא,</u>
<u>או מינות נזרקה בו,</u>
וזכות גדולה היא למתקן.

ובפ"ק דביצה (טז:) אמרינן התם (**תחלת הוראה דהאי צורבא מרבנן לקלקולא**, בשלמא לקולא קאמר, היינו קלקולא. אלא אי אמרת לחומרא, מאי קלקולא איכא? **כיון דמקלקלי בה רבים היינו קלקולא**. ופרש"י ששוכחין ומטלטלין בלא עירוב),

דמאן דאורי לאיסורא, הויא הוראה לקלקולא, משום דמקלקלי בה רבים.

תשב"ץ בתשובותיו ח"ב סי' ל"ז
(מובא בברכי יוסף או"ח סי' שס"ג)

"ובשו"ת מהר"ח **אור זרוע** סי' קנ"ג
למד מדין זה, שכופין בני העיר זה את זה
לעשות מקוה,
כמו שכופין לעשות לחי וקורה".

(סמ"ע חו"מ סי' קס"ב סק"א)

"אמנם עלינו לחפש בחורין ובסדקין
אחרי פתח היתר
כדי שינצל מחילול שבת ח"ו"

(שו"ת מהרי"א הלוי ח"ב סי' ק"ח)

הגה"ק רבינו **שמואל אבוהב** זצוקלה"ה
בעמח"ס שו"ת דבר שמואל

"כמה עמקו מחשבות רז"ל הרועים הקדמונים
להרים מכשול מבני עמינו, למען יטב להם,
לטלטל חפציהם ממקום למקום בהיתר ולא באיסור"

(שו"ת מים רבים סי' קמ"ה)

"הרא"ש מדעתו דעת תורה ודעת נוטה,
ויגזר אומר ויקם לעשות תיקון צורת הפתח
וצווח ככרוכיא שלא להכשיל את הרבים
בביטול תיקון זה"

(בית אפרים או"ח סי' ב')

דעת קדשו
של רבינו הקדוש רבן של כל בני הגולה
מרן **החתם סופר** זי"ע

(שו"ת חת"ס או"ח סי' צ"ט)

שאל ממני ידידו הרב נ"י לברר לו בראיות מדברי חז"ל, שראוי ונכון לכל קהל עם ישראל בכל מקומות מושבותיהם, לתקן מבואותיהם בתיקונים צורת הפתח כו' כדי שלא יכשלו רוב המון עם בהוצאה מרשות לרשות ביום ש"ק.

דבר זה אינו צריך לפנים ולראי', והוא מן השכל, ומן המבואר להדיא בדברי חז"ל. השכל מחייב באשר ידוע ששמירת יום ש"ק מעשות כל חפץ, הוא אצלנו ממצות הראשיות, ומי שאינו משמר כהלכתו, הרי הוא ככופר ומומר בכל התורה כולה, כמבואר בעירובין ס"ט. ואיסור מרה"ר לרה"י או בהיפוך הוא א' מאותן המלאכות שהעובר עליהן הוא מומר לכל התורה כולה. וזה מבואר שם בעירובין ס"ט דההוא גברא נפיק בחומרתא דמרושא, פרש"י שהוא טבעת שבאצבע, ודנוהו כרין כופר בכל התורה וכמי שיצא מדת ישראל.

וכל כך חמור הדבר, עד שאפי' באונס דליקה ח"ו, לא התירו להציל לחצר שאינה מעורבת, עי' שו"ע א"ח סי' של"ד סעי' י' ובמג"א שם סקי"ד וג"ל דכשלא כדרך מלבוש, אפי' מלבוש אסור וכו' עי"ש. ואנו מצווין על הקטנים שלא להרגילם בחילולי שבת כמבואר בשו"ע א"ח סי' שמ"ג סעי' ג'. וכן אסור להרגילו בחילול שבת ומועד אפי' בדברים שהם משום שבות. ומבואר שם דמירי בקטן שלא הגיע לחינוך שהוא כבן ד' וה' שנים, אבל כשהוא בן שש כבר הגיע לחינוך כמבואר שם בשו"ע סי' תי"ד ובמג"א סק"ב שם.

וא"כ <u>כל בר דעת ישפוט בשכלו שא"א בשום אופן לקהל ישראל לשמור</u> את בני ביתם קטנים כאלו, וגם לא נשותיהם וחלושי דעת, לשמרם בכל יום השבת מבלי להוציא מפתח ביתו החוצה דברים קטנים ומטפחת, וקטנים ופתם בידם. וכמה צער ודוחק יסבלו הגדולים הנזהרים וכו'. <u>א"כ השכל הפשוט נחר, שראוי ומחוייב לתקן החצרים והמבואות בעירוב המתיר טלטול.</u>

ואמנם ע"כ מצינו לחז"ל בכמ' ביצה י"ז סוף ע"כ דההוא מרבנן שהי' אוסר לערב ערובי חצרות ביו"ט שחל להיות בע"ש, ואמרו עליו שהוראתו לקלקולא, ופריך הש"ס מאי קלקולא, הרי החמיר. ומתרץ, כיון דמקלקלי בי' רבים היינו קלקולא. פרש"י דמקלקלי בי' רבים ששוכחים ומטלטלים בלא עירוב היינו קלקול אם היה מותר לערב אתמול והוא אוסרו עכ"ל.

א"כ ק"ו השתא, ומה התם אינו אלא לשבת אחת, וניקל יכולים להזהר בטלטול שבת א', ומה גם דהמורה ההוא עשה כן משום חומרת יו"ט שלא לערב בע"ש שהוא יו"ט, קרי לי' קלקולא, מכ"ש שאין להתעצל מלתקן המבואות לשמור העם מקלקולי שבתות כל השנה כולה.

והדבר מוטל על הרב הת"ח שבעיר לתקן המבואות, ואם לאו מכשול וקולר העם על צווארו, כדאמרינן בעירובין ס"ת, אמר לי' רבב"ח לאביי מבואה דאית ביה גברי רברבי כרכנן, לא להוי בה לא עירוב ולא שיתוף. והוצרך אביי להתנצל על המכשלה שתחת ידו עיי"ש.

וע' עירובין כ"א: בשעה שחיקן שלמה עירובין ונט"י יצאה בת קול ואמרה, אם חכם בני ישמח לבי גם אני. והקשה תוס' הא גם שניות תיקן, וי"ל לפי הנ"ל במה שהוסיף שניות אע"ג שהוא מצוה לעשות סיג לתורה, מ"מ לא שייך ישמח לבי, כי אולי יכשלו בזה בני אדם שאינם הגונים, אבל כשעשה סיג לשמירת שבת וגם עשה תיקון שלא יקלקלו בו, היינו שיערבו עירובין, אז ישמח לבי גם אני וכו'.

ובטשו"ע סי' שס"ו סעיף י"ג וי"ד מצוה לחזור אחר עירובי חצרות. מברך על מצות עירוב. והנה אין כוונת הברכה על אשר קדשנו ואסר לנו ההוצאה וטלטול בשבת, חרא דלא שייך וצונו על המניעה, דה"ל למימר ואסר לנו הוצאה מרשות לרשות בשבת, כמו שמברכים בחופה ואסר לנו את הארוסות. ומ"ש וצונו על העריות כבר כ' שם הר"ן בזה ע"ש. ועוד, מאי שנא דמברכינן על איסור הוצאה בפרוטרוט, טפי משארי מלאכות שבת שהכל נכלל בברכה שאנו מברכים בקידוש ובתפלה מקדש השבת, אע"כ לומר, דהאי ברכה על מצות עירוב היא על מצות התיקון הגדול הלז, להשמר מאיסור הוצאה, אשר ממש אי אפשר להזהר ממנו כמ"ש לעיל.

וברוך ה' אלקי ישראל אשר נתן בלב מלכים וסגנים ושרים אשר עם ה' חוסים בצילם, שנותנים רשות לשמור דתינו בכלל, ובפרט לקבוע עירובין במבואותיהם, אפי' במבואות שגדולי מלכות דרים בהם, אם צריכים להתיר טלטול לישראל נותנים רשות לתקן. ומי לנו גדול מעירנו פרעסבורג מטרופלין דמרינתא, וכמה פעמים המלך יר"ה ושריו וסגניו נעצרים פה, וכעת הוא וועד המדינה וכל שרי המלוכה נאספים, ויש כאן במקום אחד שצריך תיקון צורת הפתח בשני קנים וקורה על גביהם, ובמקום א' אצל המים יש תיקון אחר פס גבוה הכל לפי הצורך, ואין מכלים דבר והדברים מפורסמים וגלויים אין בו ספק.

ע"כ אין להאריך יותר, ופשוט שמעלתו ידידי הרב נ"י ישתדל בכל עוז לתקן בני קהלתו, וה' יתנהו לחן ולחסד בעיני האדון הגדול החסיד הפישאף נסיך עירו, ויתן רשות להסיר מכשול ותקלה, ובחסדו ירים הודו וכסא כבודו.

ואחתום בברכה א"נ דש"ת פ"ב נגהי ליום ה' י"ב טבת קפ"ז לפ"ק, **משה"ק סופר**

הגה"ק בעל **דברי חיים מצאנז** זי"ע

"ולכן שואלים ומבקשים למצוא היתר
לעשות עירוב בצורת הפתח
כמנהגינו
כי הרבה מכשולים באים באין עירוב"
(שו"ת דברי חיים, ח"ב סי' ל"ג)

הגה"ק בעל **חידושי הרי"ם מגור** זי"ע

"עד דבר הטלטול בעירנו (וואַרשא) על סמך מחיצות הווייסיל,
איני יודע למה רו"מ מחפש אחר חומרות, בדבר שהעיד מהרי"ט
שנהגו היתר ע"פ זקנים ואחריו (בעל) כנסת הגדולה תלמידו,
והגאון החסיד דבר שמואל סי' ק"נ, ושיבח הרבה המתירין,
כי באמת הוא להדים מכשול, וחכם צבי מחזיק את הרב
דבר שמואל לחסיד, והי' חבירו של הגידולי תרומה כו'.
הגם שאנו מחוייבים לכוף עצמנו לדעת רמ"א ז"ל כו'
לענ"ד אין להחמיר רק כשאפשר לתקן בנקל כו'.
(שו"ת חידושי הרי"ם סי' ד')

הגה"ק בעל **אבני נזר מסאכאטשוב** זי"ע

"והמתעקש בזה ומונע מלהעמיד העירובין,
הוא מחטיא את הרבים ועתיד ליתן את הדין,
ושמח לבי שלמעשה לא מלאה לבם של המתעקשים
מלהפריע את המעמידים העירובין ממעשיהם"
(שו"ת אבני נזר או"ח סי' רס"ו)

שו"ת אגרות משה

סימן פט

אם למחות ביד המקילים לעשות עירוב במאנהעטן

ג' דחנוכה תשכ"א.

מע"כ ידידי החסוב והנכבד הרב הגאון מוהר"ר אליהו יונג שליט"א.

הנה בדבר מאנהעטן הרי בארתי באריכות בספרי אגרות משה או"ח ח"א בסימן קל"ט כל הצדדים שיש להקל ושיש להחמיר, והמסקנא לע"ד דמאנהעטן ל"ד למה שנהגו להקל בשאר מקומות וא"כ אין בידנו להתיר נגד השיטות שאסרו, וגם ראיה גדולה ממה שבירושלים לא עשו עירוב להתיר ולכן איני רואה דבר שישנה דעתי בזה, אבל הא כבר אמרתי שאין בידנו למחות ביד המקילין * וכשיתקנו הרי יהיה מותר לאיזה שיטות, גם הם רבנים גדולים ומי ימחה בהם מכיון שסוברים לפי הכרעתם שיכולין לתקן והם ראוים להוראה. אבל אני בעצמי איני יכול לסייע בזה דאף שיהיה תקון לגבי אלו המטלטלין שם ומוציאין מרה"י לשם שלא כדין ובהתקונים ירויחו שיהיו מותרין לאיזה שיטות, מ"מ הא לעומת זה יהיה קלקול לגבי אנשים כשרים שרוצים לעשות כהוגן ואינם מטלטלין במאנהעטן שמעתה יטלטלו שהוא שלא כדין להרבה שיטות שבארתי. אבל רבנים הסוברין שיש לתקן רשאים לעשות כמו שהם סוברים כדלעיל.

ידידו, משה פיינשטיין

*יש המטענים שמה שנתפרסם בשמו במקום אחר, הסותר את מה שפסק כאן בספרו, כלל לא נכתב על ידו, וא"א להאריך במקום שאמרו לקצר.

שו"ת אגרות משה

ח"ד בהשמטות סי' פ"ו

הכשר העירוב בקיו גארדענס הילס

ט' ניסן תשל"ד.

מע"כ ידידי הרה"ג מוהר"ר פרץ שטיינבערג שליט"א.

הנה בדבר העירוב אשר תיקן כתר"ה סביבות קיו גארדענס הילס והיה זה בהסכם כל הרבנים אשר בקיו גארדענס הילס ונעשה זה באופן שלא נכנס הדרך הכבושה לרבים הנקרא „היי וויי" וגם נעשה באופן שהחששות ליפסל ע"י איזה קלקול הם רחוקים מאד וגם העמידו משגיח שיראה בכל ערב שבת קדש, הנני רואה בזה תועלת גדולה והצלה ממכשול בשוגג ובמזיד, ואין דומה כלל לנוא יארק שלא היה זה ברצוננו ורצון הגאון ר' אהרן זצ"ל ועוד גדולי תורה מאגוד"ר כי נוא יארק עיר גדולה מאד וכדבארתי בתשובה בספרי א"מ אבל קיו גארדענס הילס היא קטנה לענינים אלו וליכא הטעמים שכתבתי שם דלכן הוא טובה גדולה ותועלת לשמירת שבת ואני אומר שיפה עשיתם.

והנני ידידו מוקירו מאד,

משה פיינשטיין

לתשומת לב:

כל ד' תנאי ההיתר הנ"ל בקיו גארדענס, ישנם גם בשכונתינו במקומות שבהם תיקנו העירוב

והנה מרוב הטרדות שקבלנו מהגאונים שליט"א
לא היתי שלין כולם מסכימים לדעה אחת לעשות
עירובין כמתכוונתן ויש בדבריהם חששות שרחוי
ליתן לב עליהם ולעיין בהדברים וכיוה דמלינו בירושלי
פ"ג עירובין ה"ג ופ"ז ה"ט שעיקר תקנות עירובין
הוא מפני דרכי שלום ומסופר שם מעשה עי"ש, ו"ל
כל שאין כולם מסכימים בהתיקון ו"א לערב כי
יתעוררו מקטרגים וח"ו יבא למחלוקת שהוא בהיפוך
מדרכי שלום לזאת מחשוב שעלתי היא עובה ומתוקנת
מאוד כי לערב שכונות שכונות אין לריך לזה בהסכמה
כלל וכל רב בשכונה שלו יכול לתקן כן ובנקל שיסכימו
אותן הרבנים בהמשלים בשכונות בחלו.

ע"כ דעתי נוטה לתקן בחופן הנ"ל ובכל על מקומו
יבא בשלו'.

ותחתתי שמי בידידות בלב"ח.

יונתן שטייף

הגה"ק בעל קהלת יעקב מסטייפלא זצ"ל

ובאמת שדברי המשכנות יעקב חזקים מאוד שכן הוא ע"פ
הגמ' ע"פ כללא דהלכה כריו"ח בפלוגתא דריו"ח ור"ל שאין
רה"ר נימר אלא בדלתות וגעלות וכפי הגראה שהבי"ח לא העלה
שובר ממשי לטענת המשכנ"י זולת בשאחליט דרה"ר צריך שיהיו
ריבוי והוא מחלוקת גדולה ועלומה שר"ת ז"ל חלק על זה
ובמשכנ"י בשם הריטב"א ז"ל לראיתי לפוס ריהטא שכתב
הריטב"א ז"ל שרוב הגאונים חולקים על פרש"י ז"ל ומכל הלין
מפחד אני מאד להתערב ובדבתיב ובמקום גדולים אל תעמוד
ולמעשה ממילא פשוט, שהרבנים בכל מקום יעשו עירובין
בשביל להציל את הרבים, לכל הפחות לפי כמה שיטות
מרבוותא.

רבינו חיים ויטאל בשם האר"י הקדוש

"ועל ידי כך (העירוב) יתבטל כח הדינין
ותתבטל אחיזת הקליפות,
ויוכל האדם להכניס ולהוציא בחצרות ומבואות
בלי פחד מהקליפות".

(שער המצוות, פ' בשלח דרוש ג)

בעל שם טוב פרשת יתרו

יט. שמעתי שתלמידי הריב"ש היו יושבים ביחד ומתווכחים איזהו הדבר העיקרי שראש ומנהיג הדור צריך להשגיח עליו, יש מהם אמרו שהעיקר הוא להשגיח על הזביחה שיהיה השו"ב ירא שמים, וכן בכל שאר ענינים השייכים לזה, כי ח"ו מאכלות אסורים מטמטמים את הלב, ויש שאמרו עירובין הוא העיקר כי הלכות שבת כהררים התלויים בשערה (חגיגה דף י' ע"א) והאיסור חמור מאוד, ויש אמרו מקוה היא העיקר להשגיח שהמקוה תהיה כשרה בלי שום חשש, כי אם יסוד בנין האדם הוא ח"ו בלי כשרות קשה לו מאוד להתגבר על הרע ר"ל, ואחר זה אמר להם מרן הריב"ש ז"ל בזה הלשון, תיתי לי כי בעת הזאת פלפלו גם כן במתיבתא דרקיע איזה מהם עיקר ואמרו כמר וכמר, והסימן הוא במקרא (חבקוק ג') בזעם תצעד ארץ ר"ת זביחה עירובין מקוה, כל אלה הם יסוד הארץ:

(ברכת אברהם פ' ואתחנן)

ועיון נפ' ייעב לב [מכנוד לחזמויר סנסיק מרים יקומיהל יסודל ע"ג זללי"ם מקינים] פ' ויפלם נפסוק ויבל יעקב פלם ויפן לם פכי הפיל דסכם ג' פלום פלו **שופר לולב מגילה** פהם דלוכייהפ סנפ מגילם פלפו קפך מן פסוכם מלכפיב כפב זפם זכלון נפפכ ונפיב מוכפ לוהם בין פמלום ולפיכ מן פסוכם קן פעם לפהם נפפכ נכיז הפ פלו נפפנם נעלו לוהפ פפפם פפע יעבכו ד' לפום בכיפ מזם יפ ללפוד פפיב לעפום פיקון עילונין למען לפ יכפלו נפיפכ הולפם נפפנם וזה ויבל יעקב **שלם** ליפ פופכ לולב מגילה כיל פנפ לבי פלום פלו ופבין מפפ גולל פיקכ הולפם נפפנה ויפן לת פכי פפיל פפיקון עילוני פלכות

נפלפ פפיל דפייט פכי הפיל עיכ חוכן דבריו פקדופים ע"פ.

ועיון נפיפ לוים פפוונם ליט מגולל פפיוב על נכי הפיל לפקן מפוסופיפס וכפוכוסיפס **בעירובין** כי הלל מפולפ נפלים ק' פפיג קפן **שהגיע** לחינוך פפוק פן פפ פכם (כמפולפ נפיע ק' ת"ל) פיב פלפ לפפריכו לפי' פליקוד דבכן ופיל לקפל יפכילל לפפול לת כל נכי ליפפ מבלי לפולל פפפפ הביפ פפולפ דבכיפ קפוכים ופפפפת וכפפ לפר יקבלו ג"כ פגדולים פכזפכיפ ובפלב נפנין הפלפ נביפכיב נפיק בפנלת פליקוד ופלים וכדומה [לפף פלדעה פפ"ז נפ' פמ"ו פוחב לפלפל פ"י קפן פלפ פגיע לפיוק לדבר פלוה כגון לחביל פפפפת דביפכיב ועיין נפכמיב פפ דפיפ **להביא** פידר **וחומש** וכן פפק נפוים פוי"ע פפדיב ונפ' פפל פבכפפ פהגפיק פפופפלחפת נפ' פמ"ג וכן דעת עוד ליזפ לפפוכיפ לפפיל לפלפל פפביפ לביפכיב ע"י קפן פלפ פגיע לפיוק, לף עיין נפיפ פלק פפי פפולק על פפי"ז נזפ ולילקי ועי"פ פכפב פגפ פפלפ"ב קיפ בל"ע וכן נפפרי לע"ל פקיק לפלוק לפלפל פפביפ לביפכיב ע"י קפן רק לפוהן עלפ ליפן לפקפן פופת ופילד ליפת לביפכיב לפוך פלפו לפפפלל ולפפות פכפיפ וממילל ילפוף פגדול עפו לפפפלל פפו יפל ועיין נפפרי פפביי"ל לף דפפפל ג"כ בזכוהל פכופגין לפלפל פפפביפ ע"י קפן פ"ע כפב לבני ולפת לל פפפפ פעפה ע"י קפן פלפ ע"י פכרים ע"פ] ע"כ **הפכל נחב פלחוי** ופיוב **לחקן בעירוב** פפפיל לפלפל פכיל ע"פ.

והנה לפפרפ עוד דבר לפל לפפ בלי חיקון עילוב קפפ ליזפר בו ונפוסיל הפולפ פרולים בו פכפנפ ע"יין נפנ"ל ק' פ"פ ונפפרפ"ו

פפ **ראפור לישא** ותינוק לפי"ז בזפ"ז דלים לן ליפ וכיכ ביפישות יפקב ק' פפ"פ וכיכ נפפרי לע"ל רק דקייפ דפ"לפר דבדלי לל יפפעו לפ בזה יפפ פפקפיפ ופופב פיפ"י פוננין פפל ללפרים פנלים לפפול יפ לפפ לפוכוה כפלכפ דלקוי ע"פ ועיין **עוד** בפ"פ ק' פ"ין **רוק שנתלש** פפ"ו פכפגלל ופפפפך בפ"ו לל יל"ך ד' לפוה פד פ"יקיק וסוף לעה פפוד פפ ולף פדעה פכפנ"פ פ"יכו כן כפ"פ בב"י פפ לך ע"יין בל"ב פפ פדעה פכוקה וק' יכלים ולכלין ועוד כפה פוקקים כפפוד ע"פ, ועיין בבב"ד ועלוה פפפלכי"ל כפפ לפפ לפפ פפפה פכפה פכיפ וסיפ פעכיפין לוהו פל פלל כזפר פפפ לפפ פפכפפ פעה עפר בפוך פעלי"ו בלל כוכפ וילל לכי"פ ע"פ.

הגה"ק בעל פתחא זוטא זצוק"ל

והנה עכ"פ המיקום של למי וקורים לו להיים נלי קפק יש בזה קדוש נפלאים ומחנאמי למעלי דרזין [עי מקוה"ק נהקדמת ועיש בכתב מלך. (בדפי של הכתמיל הוא דף מ') ועכ"פ לחוצ יפרחל נלקוטים לחב מסטעות] אבר נעוסיל לה זכיתי לעשות לף בקלם יעדות דנפש. ועפ"ז נקפחדרין דף קיד ע"א על מלמרם שם. מומחי של הקניים חמת כחב דפי' חיל כשהולך מלות ומקבים עם עבדיו. מוחם עשיש נחקבתם לה חומחו מכיל. מולם יעמם לבני נלמרות עיזורות אבר דינר הנחון קבא קדשת מאלי מהריל חורוין זציל מקטלמיקלאב נפ' פני תרי"י ולא מכחב חיל והכה בכל מקום פיפרחל עוכם היה מלות נפלימות מקיחו של לדם זה נמקדש בקדושת החרן. ועיכ עכם הקניים לדקה שכחן פחרוכו פיפרחל ועם בני כפרים נאחרנא כנפנם פחרן למען יחקדשו כל המקומות שחלו חרוים נחוכם. לכן החיכה נמקום דיהם [כגון ניחכניים וניהמיד. מכחב שם מיה] לחכם נמקומות פרים. והלוך נקדם לכלי פניני הימיד ופניני הרניים והקדוש. לחכם על ידי עירונין החמיריים עלמה. נחקדם. ונקבא רפ"י פעולם עד לרקיע ומי שיש בו דעה יבין כי חם נרם יעקב עפי שחיקן עירונין וחמונין שעיין מחפעם מקדושה נכל העולם כלי עכ"ל (ועמהרש"א ונעירי"ם נפנה ליד על מלמרם זיל ויעין פני כחיר שקבע החמונין לכחיר לפנה). מנולר מדנרי קדמו שמין יוצא לו מעלמל נפנה נמקום החפור. ונעם שעשם חיקוי עירונין להחיר העלמול נזה עכ"פ קדושה נמקום וחקבו כחם עניניים ונחוים. ולף להחמיריים על עלמם שלא לפלמל לף נמקום שיש חיקוי עירוב כחלכחו. עכ"ז נחקדם החקום נעשיות חיקוי החנני. [וממעחי שיש מנחנעים על החמחיריים. וכחוחות שחלו עלמם נדנרי קדיש כי יפסכך חדר מלמר ני דדוש ז'] שלא יכון נעיכו הקדושים שיפת החמחיריים שלא לחטל מכח לף שיש חיחר נרור. עכ"פ לכיון לכחנרל שחיחר עפיחוים נחעלם החיקוי להיות חיחר. ישפיש ועפ"ז יחיד קוקי קני. חולם לין זה דמיון כלל. דקדושם שחלו נחעלם נשיש שעכ"פ חיקוי החנני כליחי חציל וכחעלם מרחיל לרחיי. ולף לם כל שחר מנני החנני לה יליל חיש שעקומו. ניכ חל על שחלן הקדושם. עפ"ז דנר חכילם שלריך להחעלות עיי חכילת חדם פיקרחל נכנרי ונעורכת וכדומה. ונפרט פהחמחיריים חשו שעל כפסק פוסי סעירוב נפלי דעת.— ומריש סרי קקיש לי הלא נפוכח מנולר נחיים קי' חריל קיש דכחנו עכ"פ לעשות נפוכח מחיטח פלימות כי לין חכל נקילון. ומי שלין לו כדי לרט לרט למחיטח. עדיף לעשות נ' פלימות. מדי שלין פלימות יק עיי חיחר לנדל ולהיים ישריש לישב כיון דשיחר לנדל ולהיים לין חיחר על לד המונחר. לשלי לימי שלין מכבן להחמיר פלעלמל לף שקום שיש לחיים. לולם לפיעם החוקי עירונין כיב דעירונין לף עלם שלחר דיש לכחמילה לריעבד. לישב שפיר לין לריך נחיחר העלמול חיקי' שחילות עיל המונחר. עפ"ז נפוכח דיש חילוק נין לכחמילה לריעבד. ועי' נפכים שפיב קיש ע"ב] ונכן חפרי חלקט של המפחדלים נפוכח דעלמ הוא ולריך לחפש לעשות עיל המונחר. ועי' נפכים שפיב קיש ע"ב] ונכן חפרי חלקט של המפחדלים נפוכח דעלמ הוא ולריך לחפש לעשות עיל המונחר. ועי' נפכים שפיב קיש ע"ב] ונכן חפרי חלקט של המפחדלים נעפ"י עירונין נכל שקום החפעירות חם שפחה שפלכה כשיש החחים קי' ליל שהונח נכלל יינ ושפחה קדחה" הכעולמים וכדי להרחיב שקום הקדושה. ויפיל שמכם נשהרם נישיב לניללה שקיח. וחי' לי למלך על כל שחלן ניום שהוא יהים לי לחד ושמו לחד:

העירוב ממתיק הדינים ומשפיע רחמים

מתוך מכתב הגה"ק משימלויא הי"ד

נדפס בספרו אגרת לחם שלמה

עלתה בידינו בעז"ה לתקן עירוב פה בקהילתינו בהוצאה רבה ובקישוי מאור. ועלה ברעיוני כי הכוונה בעירוב כ' האריז"ל שהוא להמתיק הדין ע"ב רי"ו. והנה אחז"ל יעקב אע"ה תיקן עירוב ויחן את פני העיר. וע"כ ויחן מספרו תשכ"ד י"ג מילואי הוי' ב"ה שהמה י"ג מדות של רחמים כמבואר בספה"ק בני יששכר ריש הספר באות ג', ועם העירוב נשפע מי"ג מדות של רחמים.

הנני אוהבו לנצח דושת"ה וכל חבורתא קדישא הי"ו,

הק' שלמה זלמן עהרענרייך

אבדפ"ה

הגה"ק בעל מנחת אלעזר זצוק"ל
אבד"ק מונקאטש

נמוקי סימן שצ"ד אורח חיים

סימן שצ"ד.

סעיף א'. (א) ספק עירוב וכר והוא שיהיר לו חזקת בשרות. עי' בקעה"כ ופע"ח ח"ל בקעה"כ (ענין רחיצת פניו ידיו ורגליו בד"ה עניו הערוב) והכה רחיתי למורי זיל קנקחיתי יום קצת ה' מוליך עמו העלים והחומם מציתו לביהכ"נ וגם ה' מוליכו לבית העבילה לסבר מחון לעיל בפת מ"ו לומה הכודעת.

וכמו כמקובל
בידינו בקס קדוש זקיני בעל בני יקשכר ז"ל (בקהי' בעירו לו בקוס קחוחזקו העירובין בעוב) בילילתו למחן מציתו בע"ק לקח למוך בגדו מפחם, וכיולע כדי שיקלוהו בקוס העירוב ולא יה" בכלל מי קלינו מודה בעירוב עכד"ה.

דברי מנחם
מהגה"ק אבדק"ק סטראפקוב זצוק"ל

שייך לעמוד קמ"ה בענין אם יש להחמיר מלהוציא חפץ בעיר המתוקן בעירובין. בדידי הוה עובדא שבא כ"ק אדמו"ר בעל מנחת אליעזר ממונקאטש זצל"ה על ש"ק לעיר בערגעסאס אשר אני [המוציא לאור ספר זה] הייתי ממונה שם על כשרות עירובין ובש"ק בבוקר כשהלכו לתפלה לקח האדמו"ר הסידור בידו והוליכו בעצמו ואמר שבעיר אשר איש ירא שמים ות"ח ממונה על העירובין אין מן הראוי להחמיר שלא להוציא כדי שלא יהא ח"ו כאינו מודה בעירוב. וכמדומני שאמר זאת בשם זקנו הקדוש בעל בני יששכר זצל"ה.

מעשה רב

שעשה הגאון הגדול מעמודי ההוראה בדורינו, ה"ה הגה"צ
כש"ת רבי **אפרים פישל** הערשקאוויטש שליט"א
אבד"ק האליין
בעת ביקורו פה עירנו בארא פארק
בשבת קודש פרשת לך לך תש"ס,

כשסיפרו לו שיש עוררין על מה שתיקנו עירוב בשכונתינו,
שאל הגה"צ: מי מפקח על העירוב?
וכהשיבו לו שמות הרבנים הגאונים המפקחים על העירוב
נענה ואמר בהתרגשות:
"**אויף זיי קען מען זיך זיכער פארלאזן**"
(עליהם בוודאי יכולין לסמוך)

ומיד לקח חומש לידיו
ויצא לרחובה של עיר (15 עוועניו)
והרים את החומש בשתי ידיו כלפי מעלה,
ונשא אותו ברחוב העיר עד לאכסניתו על 43 סטריט

כדי להורות הלכה לרבים !

הגה"צ מוה"ר משה ארי' לעוו זצ"ל
אבד"ק טעמעשוואר, מה ששמע מפי זקינו
הגה"ק רבי אברהם יהושע פריינד זצ"ל אבד"ק נאסוד

גדולת יהושע שיחות קודש

לב) שמעתי מפ"ק רבינו זי"ע שפ"א ביום שבת קודש פרצה שריפה בבית הרב החסיד המפורסם מוה"ר יוסף ליב כהנא ז"ל ואכל את כל מחמדי' ל"ע, ובשבת שלאחריו דרש הגה"ק רבינו בעל ייטב לב זיעוכי"א האבדק"ק סיגוט יצ"ו ונשא מדברותיו בקודש בביהכ"נ דשם, ובין הדברים הזכיר מאמר חכז"ל (מסכת שבת קי"ט:) אין הדליקה מצוי' אלא במקום שיש חילול שבת וכו', וליהוי ידוע לכן שברור הדבר אצלי שאצל הרה"ח הנ"ל לא הי' ח"ו חילול ש"ק, והדליקה נפלה רק בעון של בני העיר שיש ביניהם חילול ש"ק, היינו שיש שאינם נוהרים בהוצאה לר"ה ר"ל, כי בימים ההם עדיין לא הי' עירובי חצרות בעיר סיגוט יצ"ו, והמליץ הגה"ק ב' ייטב לב זי"ע הפסוק (תהלים קמ"ז, י"ד) השם גבולך שלום וגו', היינו אם יהי' עירוב בעיר, או יהי' עירנו בבחינת רשות היחיד שהוא כענין שלום, כגוף אחד. ומי שיעשה ויפעול עשיית העירוב לזה אני מבטיחו חלב חטים ישביעך וגו' כלומר שלא יחסר לו דבר מעולם, ואני נותן לו את העולם הבא שלי. (ורבינו זי"ע שהי' או עדיין אברך צעיר לימים, עמד או אצל פתח הביהכ"נ, ושמע מאחד שהי' מן המתנגדים עליו (מפני כבוד משפחתו לא אזכיר את שמו), איך שקרא ואמר, דער אלטער וויל, וועט קיין תיקון עירובין נישט זיין) וזקנינו הנגיד הצדיק המפורסם בחסידותו ובפעולותיו הנשגבות מוה"ר משה ארי' פריינד זצ"ל, אבי רבינו זי"ע, עשה והשתדל והרבה פעלים לצורך הדבר, ולא עלתה בידו, שהמתנגדים לדבר עמדו בעוכריו ועכבו הדבר להכעיס. וסיפר רבינו זי"ע שאחר פטירתו של הגה"ק בעל ייטב לב זי"ע פעל אביו ה"ה זקנינו זצ"ל ותיקן את העירוב. ואמר ע"ז הלא אמרו חכז"ל (מסכת חולין ז:) גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם וכו', וע"כ בודאי הבטחתו זו של הייטב לב זי"ע נשארה לעולם.

סגולת העירוב להפקד בזרע של קיימא
"מ'וועט מאכן אן עירוב, וועט מען קענען טראגען..."

יא) בנים. היה מעשה אצל כ"ק דו"ז הגה"ק משינאווא זצ"ל בעת שהיה בלימאנוב, ובמשך הזמן שהיה שם באו אצלו כמה אברכים להזכיר עצמם להיפקד בזרע של קיימא, וכשהיה מוכן כבר לנסוע נתקבצו אליו ביחד והפצירו בו שיפעול עבורם ישועה, והתחיל לצווח, לא אוכל להבין אם אין עירוב בהעיר, ווי אזוי קען מען טראגען, זאל מען מאכען אן עירוב וועט מען קענען טראגען עכדה"ק, וכמובן קיימו דבריו, ואני הכרתי עוד כמה מאותם שהי' להם ישועה אז על ידו. ביניהם היה דו"ז הגה"צ רבנו אפרים טמפלר זצ"ל שנפקד בזרע של קיימא מברכתו של אא"ז.

(ליקוטי "דברי יחזקאל החדש" עמוד קמ"א)

קול קורא מהגה"ק מרן רבי יוסף צבי דושינסקיא זצוק"ל

הלכתא רבתא לשבתא

מטעם מרן הגאב"ד רבינו יוסף צבי דושינסקיא שליט"א

ב"ה, סיון תרצ"ו, ירושלם ת"ו

לרגלי המצב השורר כעת הארה"ק הנה אי אפשר לבדוק ולהשגיח על העירוב הכללי שהוא מחוץ לישוב היהודים בירושלים, ואי אפשר לסמוך על העירוב לטלטל בשבת ברחובות ירושלים ובשכונות שאין להם עירוב פרטי בפני עצמן, וגם אסור לטלטל בחצרות בלי עירובי חצרות כידוע.

ובכדי להנצל מחילול שבת, הנה <u>חוב גמור מוטל על כל שכונה ושכונה</u> ועל כל תושב ירושלים <u>לתקן עירוב פרטי לכל שכונה בפני עצמה</u> ולהשתתף בהוצאות העירוב הכללי הפנימי לקשר את שכונת הישוב היהודי בירושלים והרחובות.

ולפיכך אנו מכריזים את ש"ק פ' שלח ל"שבת של עירובין" שכל המתפללים בכל בתי כנסיות ינדבו ביד רחבה להקמת העירוב הפנימי הכללי.

כל הנדרים ונדבות ימסור לגבאי בתי הכנסיות, והמנדבים יקבלו קבלות חתימות ע"י שני חברי וועד העירובין הר"ר זאוויל שפיצר והר"ר זלמן סאלאוויציג הי"ו.

ובזכות שמירת שבת כהלכתה נזכה לגאולה שלימה בקרוב, כמאחז"ל אלמלי שמרו ישראל שתי שבתות מיד היו נגאלין.

הכ"ד לכבוד קדושת שבת ולמען ירושלים עיה"ק תובב"א.

יוסף צבי דושינסקיא

מכתב עוז

מאת הרב הגה"צ מוהר"ר חיים יהודה כ"ץ שליט"א
אבד"ק ור"מ סערדאהעלי

בענין הפיקוח ונחיצות העירוב בשכונתינו

בעזרת השם יתברך

הנני להודיע בשער בת רבים לכל שכנינו, שהעירוב הנעשה פה סביבות משכנותינו, נעשה בפיקוחינו והשגחתינו יחד עם ב"ד רבנים גאונים וצדיקים בעלי הוראה מובהקים שליט"א (אשר מחמת סיבה ידועה א"א לפרט שמותם לעת עתה) ובהסכמת שאר רבני תושבי מקום העירוב, והרבה רבנים תושבי עירנו יצ"ו - וכן נתמנה מאתנו משגיח תמידי שיפקח על העירוב תמידים כסדרן.

והגם שתלי"ת מעולם לא נזדקקתי לשום השגחה וחתימה והסכמה והמלצה (חוץ מההכרח של רב על בני קהלתו), עכ"ז לגודל יקר ערך חשיבות מצוה רבה דעירובין שמסרו נפשם עלה כל רבותינו נוחי נפש ז"ל זיעוכ"י, ועשו כל מיני טצדקי והשתדלות שיהי' עירוב בכל עיר ועיר גדול וקטן בכל תפוצות ישראל ולא חששו לשום טעם וסיבה למנעו, ושמחו בה כמוצא שלל רב, וכמו שאנו אומרים שמחים לשמרו ולערב עירובו, [ועי' ס' מגרות לחס שלמה לזקני הגה"ק משמלוי ז"ל הי"ד מכתב ע"ט (משנת תרנ"ב, למחר שכבר הי' שם מצ"ד ל"ג שנים) וז"ל, עלתה בידינו בעז"ה למקן עירוב פה בקהילתנו בהוספה רבה ובקיאות מאד, ועלה בראשוני כי הכוונה בעירוב כמב המרי"ל שהוא להממיק הדין ע"ב רי"ו כו' ועם העירוב נשפע מי"ג מדות של רחמים עכל"ה].

כי הוא מצוה מדברי סופרים כמ"ש רבינו החת"ם סי' צ"ט, וגדר וסייג ושמירה שלא להכשל בחילול ש"ק ביודעים ובלא יודעים אלפי פעמים בשנה, (ויש דברים הנפוצים אצל כללות בנ"א ואין היחרם מבורר בשו"ע, כגון כלי שמיעה באזנים ובחי עינים, מך ותכשיטי נשים ותכשיטי מפתחות, ומטפחת אף ומלית קטן מהשיעור, כפתורים מיותרים ושאר נטפלין לבגדים, שיורי מאכל בפה, יציאה לחוץ עם מים בשערות אחר הטבילה וכיו"ב, וכ"ש ענינים הכרחיים הבאים מזמן לזמן באנשים מיוחדים, כמו לצורך הצלת חולים, ואנשים נכים ומקלותיהם או בכסא גלגלים, ותרופות שנושאים החולים, ולצורך חולים השוכבים בביה"ח ומשמשיהם ומאכליהם, ולצורך ברית מילה בשב"ק, וכן הנצרכים לשאלת חכם וכיו"ב).

ומבואר בסה"ק גודל כח השפעת מצוה זו לקדש המקום שבו נעשה (כמ"ש רמ"ו בשם האר"י הק' בשער המצוות פ' בשלח, ובהקדמת פתח זועא בשם פני אריי, ובסו"ס בית מהרן בליקוטים ד"ה מנהג הרה"ק, בשם הבעש"ט הק' פירוש הפסוק "בזע"ס מצעד מרן" [מנקוק ג'] 'זע"ס' ר"ת זבחה עירובין מקוואות, שע"י בניהם מלו מצעד ומחיסד המרן, עכ"ל. ועי' בהסכמת זקני הגה"ק הנ"ל על ס' גדולת רבינו ישראל בעש"ט, שמביא מאמר זה מהבעש"ט שג' בניהם מלו הם רמזים ומוכיח מזה שצריכין לישראל, להיות שמיטה כשרה משו"ב יר"ם, ושיהי' עירובין בעיר, ומקוה כשרה, ועי"ז יצעד ויקומם המרן, וש לרמז בפ' שופטים ונגד הכהן ודיבר אל העם ואמר אליהם שמע ישראל כו' וכמד רש"י ז"ל אפי' אין בכם זכות אלא ק"ש בלבד כדאי אתם שיושיע אתכם, עי' בסוטה מ"ב ע"ח לשון חז"ל בשם רשב"י, ורש"י שיהא בלשון אחר, וז"ל דנרמז בלשונו הק' אפי' אין בכם אלא זכות קריאת 'שמ"ע' - נוטריקון שמיטה מקוה עירובין כדאי אתם שיושיע אתכם עכל"ה).

ובצירוף גודל המכשלה שיש בעו"ה ע"י שנפרץ לעשות צוה"פ כל יחיד בינו לבין שכינו בלי הוראת חכם, שהרבה מהם פסולים לגמרי - ע"כ יצאתי חוץ לגדרי ונעניתי להפצרת העסקנים החשובים בני תורה ויראי אלקים הי"ו העוסקים במצוה זו בפיזור הונם ומאדם וזמנם, לחזקם ולסעדם כראוי וכנכון לכבוד שמו ית'.

ובכלל ענין תיקון עירובין פה, ידוע לכל שהי' בזה קצת חילוקי דיעות, שהרבה רבנים גאו"צ הסכימו לעשות עירוב בכל העיר, ובתוכם כ"ק אאמו"ר הגה"צ מסאמבאטהעלי זלה"ה שהי' בעל הוראה מובהק מדור הישן, ואף אמנם שהי' רבנים גאו"צ מאותם שאנו סמוכים על הוראתם, שלא רצו לעשות עירוב, (מטעם הידוע להם שלא גילו לנו בכתב), וראינו ושמענו דיעות חלוקות הנראים כסותרים, וכ"א אומר בזה הסבר כרצונו זה בכה וזה בכה, ונראה פשוט שלא מחמת שהחזיקו בה לאיסור מצד הדין, אלא שלפי המקום והזמן והמצב באותן השנים עדיין לא הי' שעת הכושר לכך לעשותו כתיקונו - אמנם כהיום שנתחברו בעלי הוראה יחד עם עסקנים מסורים וסדרנו עירוב מתוקן כהוגן (וממילא כבר יש פה עשרות עירובין בכל פינה ופינה וכל רב וחבורה לעצמה) יכול כל נפש היפה לסמוך עלה כעין כל העירובין שנעשו לפנינו מקדמת דנא בכל ערי ישראל. (והנוהגים ע"פ הוראת ועצת חכמים להחמיר שלא לטלטל בעירוב הנהוג בעיירות גדולות או קטנות כמעונות הקיץ וכיו"ב, ימשיכו לנהוג כמנהגם ותבא עליהם ברכת טוב).

ועתה אחי ורעי שמחו בד' וענגו את השבת קודש כלי שום מניעה ומכשול, מנוחת שלום ושלוה והשקט ובטח, אין פרץ ואין יוצאת ואין צוחה ברחובותינו, כי חדות ד' היא מעוזכם, ויכולה היא שתרחם שננצל מכל עקתין בישין, ואל תוך בתיכם להניח ברכה, ונזכה בזכותה להגאל בגאולה שלימה בב"א.

הכ"ד זעירא דמן חבריא הבעה"ח היום יום עש"ק לסדר למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ד', י"ט מרחשון שנת השב"ת מאחֶ"ד לפ"ק.

הק' חיים יהודה כ"ץ

אב"ד וד"מ דק"ק עדת סערדאהעלי

סוף דבר

בספה"ק "נועם אלימלך" פ' נח וזלה"ק: "בכל דור ודור יש שורש לתקן מצוה מיוחדת יותר משאר מצות. למשל בדור הזה יש שורש לתקן מצות ציצית וכו'. וכדומה בכל דור יש שורש להחזיק במצוה מיוחדת יותר משאר מצות".

אחר ראותינו דברי רבותינו הק' בגודל יקר ערך קדושת מצות עירובי חצירות, שאמנם הלחי מגיעה ארצה, אך תיקונה עולה מעלה מעלה, כדחזינן לעיל מדברי האריה"ק ומס' פתחא זוטא, אולם כפי ערך גודל קדושת המצוה, כך גודל המניעות והקשיים שמתייצבים מנגד מלהוציא הענין מכח אל הפועל, כמבואר בספה"ק שזהו המבחן לידע עד היכן מצוה זו מגעת, וכידוע שכך גם הי' בהרבה עיירות בתקופות שלפנינו, ואין כל חדש תחת השמש, כדחזינן לעיל מחז"ל וכן מאזהרת רבינו הרא"ש ז"ל בספרד ומה"מתעקשים" המוזכרים בתשו' אבני נזר, ותן לחכם ויחכם עוד.

אך ברוב חסדי השי"ת המרובים, הנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל, וברוך שמסר עולמו לשומרים, ה"ה הרבנים הגאו"צ מורי ההוראה בישראל, אשר קיימו "ולא תגורו מפני איש" ולקחו אחריות על שכמם, בתופשם אומנות אבותם בידם לשמור על קדושת ועונג השבת סביבותם, כדרך אבותיהם גדולי הרבנים דור אחר דור, אשר תיקנו עירובי חצירות במקומות מושבותיהם, ה"ה הכהן הגדול מאחיו הגה"צ מוהר"ר חיים יהודה כ"ץ שליט"א אב"ד ור"מ סערדאהעל, והגה"צ מוהר"ר אהרן ווידער אבד"ק לינז, וכ"ק אדמו"ר הגה"צ מוהר"ש האגער שליט"א מקאסוב דומ"ץ וויזשניץ, שכבר בשבוע הראשון להתייסדות העירוב כיתת רגליו לפקח ולהשגיח על כשרותו, והגה"צ עמוד ההוראה מוהר"א פישל הערשקאוויטש שליט"א אבד"ק האליין, שקיים "מעשה רב" להורות הוראה לרבים, וממנו ראו וכן עשו בבחינת "מי ראה את אלו יוצאין ולא יצא". ואחרון חביב זקן הרבנים יו"ר לעניני הוראה בהתאחה"ר, ה"ה הגה"צ בעל "דברי שלום" שליט"א אבד"ק אודווארי, שזה רבות בשנים פעל וריבה וקיבץ למען מצות תיקון עירובין, שהצטרף להנהגת וועד הרבנים לפיקוח והשגחת העירוב, ושאר הרבנים הגאונים שליט"א (ששמותיהם יתפרסמו בקרוב), יאריכו ימים על ממלכתם, ועוד רבות בשנים יזכו לעמוד על משמרת קדשי ישראל, להעמיד הדת על תילה, עדי נשמע קול מבשר משמיע שלום בהתגלות כבוד שמים עלינו בב"א.

ברכה מיוחדת להרבני החסיד הנגיד הנכבד, ראש וראשון לכל דבר שבקדושה כמו"ה אפרים בלומענבערג הי"ו שהשליך נפשו מנגד במסי"נ למען המצוה כי רבה, ולא נח ולא שקט, ומידי שבוע בשבוע מתרחבים גבולי הקדושה להציל רבים מישראל מחילול שב"ק ולענגם בנועם השבת, ויתקיים בו הבטחת חז"ל "כל המענג את השבת נותנים לו נחלה בלי מצרים". ויתברכו גם כל שאר העסקנים הנכבדים, זה בכה וזה בכה, וכן וועד הבעלי בתים החשובים הנגידים, ישלם ה' פעלם וחפץ ידם תרצה.

ומכאן מודעה רבה

להעסקנים משני הצדדים

הנה ידוע שבכל תורתינו הקדושה שבע"פ, מחז"ל והגאונים, מהראשונים ועד גדולי האחרונים, בכל התקופות הי' תמיד איזה דעה ופסק שלא נתקבל הלכה למעשה, מחמת דיעות שאר פוסקים שחלקו עליו באותו הוראה, ולא הי' בזה שום זילותא ח"ו לבעל אותו הדעה, כי בשאר הוראותיו מתורתו אנו חיים ומפיו אנו שותים, וכך דרכה של תורה והוראה.

ע"כ נא ונא בכל לשון של בקשה, להתייחס גם למחלוקת זו כמחלוקת לשם שמים. דהיינו, ללא שום כפיה ואיומים משום צד שהוא, שיוכל כל מורה הוראה באופן חופשי להשמיע דעתו בנידון, ומבלי שום טענות ומענות עליו אם החליט להקדיש את שיעורו הקבוע לאנשי קהילתו על ענינא דיומא בהלכות עירובין. ע"ד שכתב הגה"ק בעל אבנ"ז בתשובתו "ושמח לבי שלמעשה לא מלאה לבם של המתעקשים מלהפריע את המעמידים העירובין ממעשיהם". וכ"ש שיש להתנער ולמחות על בזיון תלמידי חכמים, הן באופן של מחאות (כמו צעקות חילול שבת וכיו"ב) נגד הרבנים בשעת השיעור, ומאידך גיסא על הפצת פאשקעווילן מצד איזה יחידים (שאין עליהם שליטה) מתוך רוב הגדול שתושבי בארא פארק, העושים זאת מחמת רצונם שיתקנו עירוב גם ברחובם. וכבר דרשו חז"ל על מצות עירוב "וכל נתיבותיה שלום", ע"כ פשוט שכל הויכוח הלזה חייב להתנהל באופן ענייני, ב"דרכיה דרכי נועם" מצד כל הצדדים, כי לא שייך לאסור מצות עירובין על כלל הציבור, בטרם ישבו שני הצדדים יחד ולאחר שמיעת דעתם כדין, לכבוד המקום, לכבודה של תורה ולכבוד השבת, אכי"ר.

בעת סיום כתיבת שורות אלו, אור ליום ג' א' דר"ח כסלו תש"ס לפ"ק, נתבקשנו מוועד הרבנים המפקחים על העירוב, להכליל במהדורת קונטרסנו זה את ההודעה דלהלן:

גילוי דעת

"להוי ידוע, שבכל הרחובות אשר נתקנו העירובין תחת פיקוחינו, הי' זה בהסכמה מפורשת של כל הרבנים הדרים באותו הרחוב, וכן שיש להם ביהמ"ד באותו רחוב, או שהשיבו שאין מצידם התנגדות לתקן עירוב באותו הרחוב".

ושלום על ישראל ועל רבנן.

לזכר נשמת

אבינו הרב החסיד

מוה"ר ישראל אברהם ע"ה

בן הגה"צ מוהר"ר משה זאב זילו פאללאק זצ"ל

אב"ד ור"ק נראטוואדין

נלב"ע ביום הולדתו

כ"ב תמוז תשנ"ד לפ"ק

ת.נ.צ.ב.ה.

1444

SELECTED ESSAYS

By

Rabbi Shiah T. Director

Eruv Isser

An Analysis

SELECTED ESSAYS

By

Rabbi Shiah T. Director

Eruv Isser

An Analysis

We solicit your aid in publishing and distributing this scholarly publication. Your aid will help us publish additional important works on Jewish Law.

Your aid is everlasting. Because, these works will always be studied.

בעזהי"ת

SELECTED ESSAYS

By

Rabbi Shiah T. Director

Eruv Isser

An Analysis

ADAR 5761

אדר תשס"א

בעזה"ת ברוקלין, נ.י.

אנו מודים לד' על כל הטוב אשר גמלנו

אגרת הקדש

קטנתי מכל החסדים ומכל כו'. פי' שבכל חסד וחסד שהקדוש ב"ה עושה לאדם צריך להיות שפל רוח במאד. כי חסד דדוגא ימינא. וימינו תחבקני. שהיא בחי' קרבת אלהים ממש ביתר שאת מלפנים. וכל הקרוב אל ה' ביתר שאת והגבה למעלה כעלה. צריך להיות יותר שפל רוח למטה מטה כמ"ש מרחוק ה' נראה לי. וכנודע דכולא קמי' חשוקא כלא חשיב. וא"כ כל שהוא קמי' יותר הוא יותר כלא ואין ואפס וזו בחי' ימין שבקדושה וחסד לאברהם שאמר אנכי עפר ואפר. וזו היא נ"ב מדתו של יעקב. ובואת התנצל על ידאתו מפני עשו ולא די לו בהכתירו והנה אנכי עמך כו'. מפני הוית קטן יעקב במאד מאד בעיניו מחמת ריבוי החסדים כי במקלי כו'.

ישעיהו טוביה הלוי דירעקטאר

בעהמ"ח ספר "לקוטי טל" ומו"ל "לפידי אש דת"
ד"ח ותורת תקוני עירובין שבזמן הזה ו"ח ועוד
ברוקלין, נ.י.

Rabbi Shiah T. Director

1540 57th Street
Brooklyn, N.Y. 11219
(718) 435-2269

ERUVIN IN BROOKLYN

Subject of eruvin in Brooklyn, has been a matter for discussion since the first eruv was constructed there in the year 5739, by rabbonom of the community of Flatbush. Before constructing this eruv, they asked the great sage of the previous generation Reb Moshe Feinstein, of blessed memory.

He replied: books of the Shulchan Aurach (Code of Jewish Laws) are open for all to study. However, he personally, does not want to get involved in their project. His answer, was later published in his work Igros Moshe(part 4 letter number 87).

When one studies these laws, he sees clearly: an area surrounded by walls, is a private domain according to the Torah. Brooklyn is surrounded by walls on all sides. Therefore, it is a private domain.

Even if there are some breaks in these walls, it is still a private domain, according to the Torah. Because, we rule, an area surrounded by two walls, and a small part of a third wall, is a private domain. More, so, an area surrounded by four walls, like Brooklyn, is a private domain. Even if there are some breaks in these walls.

In an area that is a private domain, according to Torah law, an eruv can be constructed. No one disagrees with this.

Reb Moshe Feinstein, of blessed memory, in afore mentioned letter, explains why he does not want to get involved in their plan. However, he states clearly, his reason for not embracing their project was not accepted by leading sages of previous generations. Therefore, it is not a clear-cut ruling.

In a letter, published in Igros Moshe, after the afore mentioned letter (letter number 88). He states clearly: his ruling is against the ruling of the Shulchan Aurach. He also states clearly: one can rely on the ruling of the Shulchan Aurach.

These are undisputable facts. Stated openly in Igros Moshe.

They are obvious to any one learning this subject. Even if they were not stated openly in Igros Moshe. However, the author of Igros Moshe, stated these facts clearly, so that those learning his work will not get confused, and his ruling will not be distorted, misrepresented, garbled, or prevaricated.

Nevertheless, just the opposite happened. Lies were spread. Stating: his ruling is absolute and impeccable.

Obviously an equivocate. Anyone who studies this subject sees this clearly: and, just the opposite is stated clearly in Igros Moshe.

Therefore, the public must be aware. Any publicity stating the opposite of what is stated in letters published in Igros Moshe is a lie. Publicized by individuals trying to dupe, and bamboozle, the public.

However, the public cannot be fooled. Eruvin have existed in Brooklyn for more than twenty years. They will continue to exist. In spite of those who want to fool the public.

Any one learning letters from Reb Moshe Feinstein, of blessed memory, concerning eruvin in Brooklyn, is well aware of ruling stated in his work, Igros Moshe (part 4 letter 88), where he rules that Brooklyn is a public domain (reshus harabim). Therefore, it is forbidden to make an eruv there.

However, what escapes many, is the fact that **this ruling is not cited in any rabbinical source. It is a novel ruling.**

Therefor, one does **NOT** have any obligation to follow this ruling. Because, it is not mentioned by any poskim.

Those against the eruv, for reasons of their own, not because of Reb Moshe's ruling, have publicized that his ruling is absolute, and cannot be disputed. This is not so.

Reb Moshe states: 600,000 people must be in the street at one time. Only then can we rule that this city is a public domain. He states further: in order to have 600,000 people in the street at one time, three million people must live in this city.

This is not stated anywhere by an authority on Jewish law. It is a novel opinion of Rabbi Feinstein.

The Shulchan Aurach (Simon 345:7) states openly that 600,000 people must travel on one street, at one time, every day. Then this street, where 600,000 people travel every day, is a public domain. This needed status does not exist in Brooklyn.

This ruling of the Shulchan Aurach is binding for all Jews: and, has been followed, as absolute, for the past 500 years.

Reb Moshe, in aformentioned letter states that his ruling is not in accord with the ruling of the Shulchan Aurach. He also states there: one can follow the ruling of the Shulchan Aurach.

The main question in this matter is: why Reb Moshe chose to rule against the Shulchan Aurach and all poskim. We all know. When one has a question, and wants to know the Torah ruling on a matter, he opens the Shulchan Aurach, followed by all Jewish People for the past 500 years, and follows what is stated there.

However, Reb Moshe Feinstein, of blessed memory, did not do this. He studied a subject. When he came to a logical conclusion. He ruled accordingly. Even if his ruling is against leading poskim and the Shulchan Aurach. This pattern is evident to all who study his work Igros Moshe. This was Reb Moshe's method of learning Torah.

He did not obligate any one to follow these rulings. He wrote them, so Torah scholars learning his work, could evaluate them. These rulings are not absolute.

This is not the place to cite his many rulings against leading poskim. However, the fact is: many times he rules against them.

As afore mentioned, this is the matter in question concerning, his ruling, on eruvin in Brooklyn, it is against all poskim and the Shulchan Aurach. No one has an obligation to follow it.

If one wants to he may follow it. However, he has no obligation to do so.

Afore mentionded facts are stated openly in Igros Moshe. They are obvious to all who diligently study his work.

However, few study the subject of eruvin diligently: and few sincerely, and carefully, study what is stated in Igros Moshe. Therefore, they have a basic misconcepton of his view: and, a basic misconception of rulings of leading poskim. Because they never learned what they declared and disseminated.

בעזהי"ת

The Jewish Press
338 3rd Ave.
Brooklyn, N Y 11215

19 Teves 5761

Dear Editior:

Over twenty years ago, an eruv, **standing until this day,** was established in Flatbush. At that time, the undersigned published four articles in The Jewish Press, clearly explaining the basis, according to Jewish Law for establishment of this eruv. **Rabbi Klass told me, when my articles appeared, he never sold more newspapers.**

Those against the eruv, continuously published lies upon lies, against the eruv. They printed exactly the opposite of what is stated in works of our holy sages.

They falsified documents, and forged the signature of Reb Moshe Feinstein, and others, on these documents. The fact remains, to this date, they cannot produce, any original documents with signatures of rabbonim who signed on them.

They proclaimed: Reb Moshe Feinstein banned establishment of eruvin in Brooklyn. While the fact is: **he gave permission** to the rabbonim of Flatbush to make an eruv there. He stated this in a letter published in his work Igros Moshe (part 4 letter number 87).

However, unscrupulous people, preyed upon the ignorant public, unaware of his ruling. They also resorted to criminal acts and destroyed the eruv. In their villainous, corrupt, vicious, depraved, perverted, doltish campaign against the eruv.

When the Boro Park eruv was established, they again were at work, spreading lies, and destroying the eruv there. By the grace of the Almighty the eruv there, approved of by leading scholars of our generation, continues to stand.

Besides the afore mentioned letter published in Igros Moshe, many prominent, reliable, and esteemed, Roshe Yeshivos stated, many times, in public lectures:**they asked Reb Moshe Feinstein, of blessed memory, if he is against establishing eruvin in Brooklyn. He stated: he is not against their establishment.** Therefore, any publicity to the contrary is a prevaricate.

While almost every Jewish publication printed advertisements, with open lies, against establishing an eruv, **The Jewish Press had no part in publishing these equivocates.** May they be blessed for their stand on this matter.

Sincerely,

S. Director

בעזהי"ת

Rabbi Shiah T. Director
1540 57th Street
Brooklyn. N.Y. 11219
(718) 435-2269

ישעיהו טוביה הלוי דירעקטאר
בעהמ"ח ספר "לקוטי טל" ומו"ל "לפידי אש דת"
ד"ח ותורת תקוני עירובין שבזמן הזה ו"ח ועוד
ברוקלין, נ.י.

Editor
The Jewish Press
338 3rd Ave.
Brooklyn, N Y 11215

13 Shevat 5761

Dear Editor:

The undersigned called many of those who signed on the declaration against the eruv in Boro Park: and, asked them for the reason for this. No one answered.

They told me they cannot answer questions of this nature on the telephone. I must come to their house and they will answer my question.

This is very weird, and, peculiar. Because all rabbonim answer questions on matters of Jewish Law on the telephone.

Needles to say, I did not go to see them for three reasons.

1. I don't have the time to visit rabbonim in Boro Park and Williamsburg. Because this project can take a week.
2. Even if I did go to see them who says they will answer me. They can say they are busy,I should come back,and evade the issue.
3. If they have something logical to tell me they can say it on the telephone, short, and sweet. I am not interested in going to their homes and listening to "double talk".

Only two rabbonim answered me. One was the Bovover Dyan, Rabbi Tauber. He answered that this was not his ruling: but, the ruling of the Bovover Rebbi in the year 5739 and 5741.

Fine! However, this is not an answer for me. Because, I am not a Bovover Chussed: and have no reason to follow his rulings blindly without reason. I have the absolute right to know why he signed on a document against eruvin in Boro Park. There is no answer to this question.

Another Rov answered me: what difference does it make to you. To which I answered: you are a rov in Boro Park, and signed on a document, I live in Boro Park and want to know the reason. To which he repeated the above answer. I again repeated my question stated above. To which he finally answered. It makes no difference to you. My ban was only for people of my congregation.

Besides calling many rabbonim on the telephone, I wrote to many more, asking them for their reason for forbidding using this eruv. I am still waiting for a reply.

When someone asks me why it is permissible to use the Boro Park eruv I have an answer for them. All the rabbonim who signed and gave their approval to this eruv will answer them with clear logical reasons.

In addition to answering them, I can send them books that I have published on the subject. Where the basis for using this eruv is clearly explained.

No one has ever refuted what is said in these books. Some published twenty years ago. And, recently republished.

In essence, there is no logical reason to prohibit using the Boro Park eruv.

Sincerely,

S. Director

Rabbi Shiah T. Director
1540 57th Street
Brooklyn, N Y 11219
718-435 2269
15 Shvat 5761

Editor
The Jewish Press
338 3rd Ave.
Brooklyn, N Y 11215

Dear Editor:

In the year 5739, a meeting was held in the Bais Medrash of the Yosser Rov, a chasidisha rov in Flatbush, with other chasidisha rabbonim from the Flatbush community, concerning establishing an eruv there. A letter, was sent to rabbonim, explaining what took place at this meeting. There it states explicitly that Orthodox Rabbonim in the community want to make an eruv. They have agreed to abide by the rulings of chasidasha rabbonim in the community who have agreed to supervise this project. Therefore, this letter states, we are asking, eminent poskim to express their views concerning this project: and are enclosing an essay concerning problems involved for your review.

Copy of this letter was published, by the undersigned, in a book. Published last year Adar 5760.

When those against establishing eruvin heard about this meeting. They swiftly drafted a document against eruvin: and went to rabbonim in the city. They told these rabbonim a lie. Modern rabbonim in Flatbush want to make an eruv: and, they will make an eruv that is not valid according to Jewish Law.

(This lie was widely publicized in leaflets distributed in Flatbush. Few questioned the validity of these false statements.)

Many rabbonim signed on this document. With all due respect, they completely forgot, according to Torah Law they have an obligation to talk to those involved before signing on a document against them.

First, one must talk to someone privatly, so he will not shame him publicly. Only when he refuses to listen, after being told privatly, can he be shamed publicly. Had they contacted those involved, with only one telephone call, they would have been advised of the truth.

These "modern rabbonim" wanted an eruv constructed with strictest standerds. Under the supervision of those who are most reliable. After detailed discussions of the Jewish Law concerning eruvin.

These signatures, against eruvin, plague the Jewish community to this day. Even, though, they are completely unreliable: and, obtained by lies and deception.

Because if many of these prominent rabbonim would have attended a meeting, as planned, to discuss this matter. Most of them would not have signed this fraudlent document. They would have approved of making an eruv. Under the supervision of eminent poskim.

Sincerely

S. Director

Rabbi Shiah T. Director
1540 57th St.
Brooklyn, N Y 11219
19 Shvat 5761 ;'07

Editor
The Jewish Press
338 3rd Ave.
Brooklyn, N Y 11219

Dear Editor:

Last year names of Rabbonim against the Boro Park Eruv were published in The Jewish Press. Also, names of Rabbonim approving of this eruv were published there.

However, there is a great difference between those for and against the Boro Park Eruv. Because, most of those who approved of this eruv wrote letters, explaining clearly, reasons for their approval. Their letters were published in a booklet. Which was distributed to all congregations in Boro Park.

This booklet, plus other important information, and letters, about the Boro Park Eruv, can be obtained from the Eruv Society of Boro Park, 1419 44th Street, Tel. # (718) 438-7411 or 1-917-293- 3788.

Those against this eruv, have not produced any literature, explaining reasons for their disapproval. More, so, they published fraudulent signatures, on proclamations against this eruv. In an attempt to fool the public.

For example, they came to the Skulener Rebbi, and told him, unreliable people are making an eruv in Boro Park. They also told him names of other prominent rabbonim in Boro Park, who have already signed against this eruv. Therefore, he signed on their proclamation against the eruv. Without checking if they were telling the truth. He had no reason to assume they were telling him lies.

Later Rabbi Chiam Leib Katz, who is a mohel, was called to perform a bris in the Skulener Rebbi's Bais Medrish. He asked the Rebbi, why he signed against an eruv, he personally supervises,without first discussing the matter with him.

Skulener Rebbi was flabbergasted and astounded. He replied. I didn't know this eruv was under your supervision. Had I known this. I never would have signed against it.

They also published, name of the Novominsker Rebbi, on documents against the eruv. Newspapers that published his name, on these documents, were contacted and told not to publish it. Names of the Beyonar Rov, Rabbi Eichler, and the Bovover Rebbi, and others, were published, in newspapers, and on leaflets, against their wishes.

It is well known, Beyoner chasiddim, and Bovover Chasiddim use the Boro Park Eruv. The Bovover Rebbi himself uses this eruv.

Time has come for Jewish People in Boro Park not to be led astray by liars and those ignorant of Jewish Law. Who cannot state any valid reasons for not establishing this eruv.

These people have a mental imbalance. They are not capable of comprehending intricate laws of eruvin. Therefore, they are against its establishment.

However, leading sages in our generation, and in the previous generation, have stated clear, undisputable, reasons for establishing eruvin in all of Brooklyn.

Sincerely,

S. Director

בעזהי"ת

Rabbi Shiah T. Director
1540 57th Street
Brooklyn. N.Y. 11219
(718) 435-2269

ישעיהו טוביה הלוי דירעקטאר
בעהמ"ח ספר "לקוטי טל" ומו"ל "לפידי אש דת"
ד"ח ותורת תקוני עירובין שבזמן הזה ו"ח ועוד
ברוקלין, נ.י.

20 Shvat 5761

Editor
The Jewish Press
338 3rd Ave.
Brooklyn, N Y 11215

Dear Editor:

As written in previous articles. Those against establishing eruvn in Brooklyn have no shame. They tell lies. In their effort to influence rabbonim to sign on documents against establishing eruvin there. Most signatures on these documents were obtained by this technique.

However, we did not write about their terrorist tactics. Something unheard of among Orthodox Jews.

This must stop forthright. Terrosts will not rule, and decide, what Orthodox Jews will do, or not do.

We have reliable, celebrated, and promonent, rabbonim, by the grace of the ALL MIGHTY. Who are living and well. We ask them all matters of Jewish Law. They will decide what we must do or not do.

They have all ruled. Eruvin can be established in Brookly: and, have stated, and written, valid undisputed reasons for their position. Ignorant terrosts will not rule the public: and, dictate to them what they must do.

They came to a rov who wanted to construct an eruv in his community: and, told him if he constructs an eruv they will tear it down. They will also wage a campaign against him and tell people not to pray in his shul.

Why they think they are smarter than all prominent rabbonim who permit establishing eruvin in Brooklyn amazes me. Why they think people must listen to them against rulings of these promenent rabbonim: also, amazes me.

S. Director

LEARNING TORAH

When learning Torah, one aims to find the truth. Personalities don't count. For example, when the Rambam, or other Rishonim argue with Rashi, one does not go into a discussion about who is greater. When Achronim, sometimes, argue with Rishonim, we also do not go into a discussion about who is greater. Because, every one agrees, Rishonim were greater.

One learns a subject. Tries to understand it: and, comes to a conclusion.

One cannot pursue a method of learning saying: Rashi is greater than Tosfos, he is sure to be correct, so why learn Tosfos. Such a person does not pursue proper methods of learning Torah: and, does not know how to learn.

This is my opinion of all those who state: Reb Moshe's ruling on a matter of Jewish Law is absolute: and cannot be disputed. Because, Reb Moshe is an Achron.

Therefore, his opinion on any matter of Jewish Law cannot be considered more valid than views of other Achronim. His opinion cannot be more reliable than those of the Reshonim.

All his rulings on matters of Jewish Law must be studied in this perspective. Not doing this is a complete misconception of the process one must go through when learning Torah.

I wrtote to every Rov that signed on the decree, in the year 5739, to prohibit making an eruv in Brooklyn. Asking them to explain their reason for this ban. No one answered except Rabbi Moshe Bick.

I am not the greatest Torah scholar living in this generation. However, I am not crazy.

I studied a subject: asked normal questions that anyone who studied this subject would ask: and did not get an answer from anyone involved.

The basic question is: how can you proclaim, it is forbidden to make an eruv in Brooklyn, when the Shulchan Aurach, and all leading poskim permit it. This is a simple logical question that deserves an answer.

Letters To The Editor

Strong View On *Eruv* Controversy

A certain community in Brooklyn has come up with a new reason for not establishing *eruvin* in Brooklyn. Their reasoning is not supported in the Talmud, nor in the Code of Jewish Law, nor in any literature from reliable rabbinical sources.

They now say that women should not walk the streets on Shabbos, and that if there is an *eruv* it will prompt them to go outside with baby carriages.

Fine — if they feel this way they should lock women in the house a whole week and forbid them to go outside.

What nonsense!

Rabbi Shia T. Director
Brooklyn, NY

3"07

Dear . . .

Books, clearly explaining views of Reb Moshe Feinstein, of blessed memory, were sent to you. Even, though, I doubt if you will read them: or, have the capability of understanding them. Nevertheless, they were sent. Because, I felt that I had an obligation to do so. Enclosed, please find another publication explaining his views.

Statements in your letter (Jewish Press Feb.2) deserve comments. You can send them to The Jewish Press if you want. I will not send these comments to them.

You stated: " Reb Moshe was somewhat uncertain whether Brooklyn is to be classified as a reshus harabim ". However, the fact is, he was not "uncertain" at all. He clearly stated that Brooklyn was a reshus harabim.

However, he clarified, and elucidated, his ruling: and, stated that it was not accepted by the Achronim. Therefore, he stated, it is not a clear-cut, absolute, positive, ruling. He further explains: this was the reason, he did not tell Rabbonim from Flatbush, they are forbidden to make an eruv there. Because, his ruling is disputed by leading Torah Scholars from previous generations(Achronim). Rather, he told them to study the subject. After this, they have his permission to do as they understand. He stated: "books of the Shulchan Aurach are open for all to study". They have no obligation to listen to his ruling.

If this is not unmistakable permission for them to make an eruv in Flatbush. I don't know what you consider more distinct permission.

Next letter (letter 88), where he states Brooklyn is a reshus harabim, after studying a map of Brooklyn, does not negate, or contradict, what he said in his previous letter. He only explains his position in stronger terms.

The fact, stated by him previously that his ruling was not accepted by the acronim, stands. This is obvious to all who study this subject. The fact that his ruling is against the ruling of the Shulchan Aurach, stands. Because, according to the Shulchan Aurach, there must be 600,000 people traveling on one street at one time. Even if there are twenty million people living in the city.

If 600,000 people do not walk on one street every day, it is not a reshus harabim. Becuse, all laws of Shabbos are biased on what Jews did in the desert, after they left Egypt. This is what Jews did then. This is the ruling of the Shulchan Aurach.

Another ruling overlooked, is the fact that Brooklyn is a city surrounded by walls. Which makes it a reshus hayochid (private domain). Reb Moshe deals with this question. However, all poskim rule as afore mentioned.

Your comment, at the end of your letter, that The Jewish Press " presented both sides if the issue ...last year ". Is false.

Because, they only published names, pro and con. While this is enough for the ignorant. Serious Torah scholars, must know the reason for every ruling. I, or any one else, do not have any obligation to conjecture, or presume, that those signing on a prohibition to make an eruv know what they are talking about. From many conversations with these people I have found that they don't understand basic laws concerned. Therefore, their signatures mean nothing.

While those approving of the eruv have published extensive works explaining their views. May I call your attention to the 500 page work published by Rav Menasha Klein, concerning eruven, where he clearly explains views of Reb Moshe Feinstein, of blessed memory and records there, conversations he had with him concerning this subject. This book can be obtained by calling 718-851-0089: or by writing to, or visiting, Yeshiva Bais Sheorim, 1578 53rd Street, Brooklyn, N Y 11219.

Other works, including one by the undersigned, enclosed herewith, have been published on this subject. They can be obtained by contacting the Eruv Society of Boro Park 1419 44th Street, Brooklyn, N Y 11219, or by calling 1-917-393-3788.

Sincerely,

S. Director

1445

בעהשי"ת

עמ"ו

עש"ו

תשובה

על דבר המוחץ

ואינם משתתפים בזיכוי הפת

אי מעכבין בזה את העירוב

מאת

הרה"ג מוהר"ר **יצחק אייזיק ראטה** שליט"א
בן הגה"צ עמוד ההוראה אבד"ק קארלסבורג שליט"א

עם הערות והוספות חשובות
מאת א' הרבנים

ערש"ק שלח תש"ס לפ"ק
פה בארא פארק יצ"ו

בדבר המנגדין על זכוי העירוב

בדבר האנשים אשר מגלים דעתן שאינם רוצים לזכות בעירוב ושיתוף שעושין כדי להתיר הטלטול בכל השכונה ע"י צוה"פ ומחיצות, מחמת שהן המה מהמנגדין להתיקון, וסומכין על דברי הפרמ"ג (בא"א סי' שס"ז סק"ג), שכתב דבעירובי חצרות א"א לזכות בעכ"ח, ועי"ז רוצים לכוף את כל בני השכונה הזוכים בתיקון הגדול, היותו נעשה עפ"י גדולי הרבנים עמודי ההוראה שליט"א.

כבר ביאר עפ"י דרכו בקודש אאמו"ר הגאון שליט"א ההיתר הברור בזה בתשובתו הרמה, ודבריו הטהורים אי"צ חיזוק, אך היות יש שכתבו והעלו להשיב על דבריו, ע"כ באתי כתלמיד המפרש דברי הרב, שדבריו יסודתן בהררי קודש ואדניו אדני פז, וכבר יצא מפי גאוני קדמאי בהיתר ברור, ושסמכו ע"ז במשך כל הדורות שלפנינו.

- דרך התוה"ק בדבר למחות על הזיכוי -

א) יסוד הדברים כבר הניח אאמו"ר הגה"צ שליט"א שם, **שאין שום חשש** פקפוק להסוברים לאיסור לזכות בעירוב, ועי"ז להתיר הטלטול לשאר בני השכונה, עפ"י דבריו בשו"ת עמק התשובה (ח"א סי' קי"ב), וכבר העיר בזה בהערה בקובץ בית תלמוד להוראה (ח"ד בקונטרס מצות עירוב, לאחי הרה"ג ר"מ שליט"א), שעל כרחינו צריכין אנו לומר דע"ז **סומכין בשאר עיירות גדולות כבירושלים ת"ו וכדו'**, להסוברין דלא בעי ס"ר (וכמדומה שהרבה מאחב"י הספרדים נקטו כן, עי' בברכ"י סי' שמ"ה), ומ"מ מועיל השיתוף, דוודאי שריא להו לזכות, כיון דהן עושין בהיתר, ושלא לכוף שלא מן הדין לאלו הנוקטים דשריא הטלטול, ואלו הכופים שאר בני השכונה אין זה מדרך התורה, וכדאי' ביבמות (יד:) במחלוקת ב"ש וב"ה דלא נמנעו מלשאול זל"ז כלים ולישא זמ"ז, וקיימו חיבה וריעות ביניהם לקיים האמת והשלום אהבו עיי"ש, וכן **מצאתי לגאון קדמון אחד** (בזמן הרמ"ע מפאנו והגידולי תרומה) בתשו' בספר משבית מלחמות (נדפס בטהרות יו"ט ח"ט עמ' כ"ז) להג"ר שמחה לוצאטו ז"ל) שכ' וז"ל: **וראוי לנו ללמוד ולצאת בעקבי הראשונים שלא היו גוזרין זע"ז להכריח את חבירו לאסור מה שחבירו התיר** וכדאי' בפ"ק דיבמות גבי לא נמנעו וכו', ע"כ.

ובאמת כבר נודע כי גילו דעתם כמה רבנים מצד המנגדים חסידים ואנשי מעשה שבוודאי זוכין בהעירוב, ושלא לכוף שאר בני השכונה, וכן הדבר הזה בכמה עיירות בישראל, דאף דיש מנגדין מ"מ הרבנים אשר האמת נר לרגלם עושין כדת של תורה, ובאמת **אחזוקי אינשי ברשיעי לא מחזיקינן**, ובוודאי רוב רובם מהמנגדין

להעירוב או השייכין לק"ק המונעים הטלטול אינם מאנשי וורדינא (עי' עירובין מט., וברש"י שם) לכוף אחרים שלא כדת, ואינם מוחין וצווחין שאינם זוכין בהעירוב, [ואלו הצווחין למנוע התיקון לאלו הזוכין, יש להם לשקול ולבחון בנפשותם אם לא הגיעו בזה ח"ו למדת הניצחון, ועי' תוס' פסחים קיג: ד"ה שראה וכו', ואף אלו מסתברא שהיות שרואין שמחאתם בהזכי' אינו מועיל, רק להחמיר על הדבר, כי באמת יש אשלי רברבי המתירין בזה כאשר יבואר לפנינו בעז"ה, בוודאי אין להרהר אחרידהם שעדיין עומדין ויעמדו זמנים טובא בזעקת שווא, וסוף כל סוף לא יעשו עוול במשפט הזה, ויש לדון מדברי **הקרבן נתנאל** (פ"ז סי' ט' או"צ) שכ' וז"ל: אכן אם כמה שבתות אינו רוצה לערב, ושבוע זו נסע מביתו ולא הקפיד על ב"ב שלא לערב, אז ב"ב רשאין לערב כיון שזכות הוא לו אמדי' דעתו עד השבת הקפיד, ומאז והלאה כיון שלא צוה עלידהם, דעתו לערב עמהן כנלע"ד, עכ"ל, ודו"ק.]

והעיקר היוצא מזה דוודאי הוי עצם הזיכוי של הפת לדהם המתיר הטלטול, **זכות גמור** מצד עצמו, שלא לאסור הטלטול לשאר בני השכונה שלא כדת.

ובאמת **גם לעצמם הוא זכות גדול** להקל מעליהם - עכ"פ להרבה שיטות אף לפי דעתם - **עוון חילול שבת בהוצאה בשוגג**, כאשר האריך כבר מרנא החת"ס זי"ע בסי' צ"ט כנודע, ומי יכול לומר זכיתי לבי בזה.[1]

- העתק דברי תשו' גדולי האחרונים בכגון דא -

ב) והשתא הרי עומדין לפנינו מה שכתבו בזה גאוני הדורות קמאי, שלא חששו בכל הזמנים לאלו שאינם מרוצים בעירוב של הזיכוי, וז"ל הגאון **מהר"מ שיק** זי"ע (סי' קפ"א, בד"ה ועוד וכו'), בנידון השאלה היות שבני העיר עושין עיר"ח כל ביהכ"נ לעצמו, הא', של חדשים והא', של יראי ה', אם אין בזה חשש שכ' החכ"צ בשו"ת (סי' קי"ב) דהוי כחולק עירובן, וע"ז כתב, דבאופן דכל מערב הרי הוא מזכה לכל העיר ליכא חשש זה דאינו כחולק עירובו רק מזכה לכל העיר עיי"ש, וע"ז כתב המהר"ם

הערות הרב הגאון מוהר"ר ברוך חנה גרינפעלד שליט"א

[1] ראה לשונו הזהב של רבינו החתם סופר בתשובתו המפורסמת בחאו"ח סי' צ"ט שיצא בקול חוצב אודות חשיבות ונחיצות תיקון עירובין בכל מקומות מושבותיהם של ישראל, כתב בתו"ד וז"ל, **כל בר דעת ישפוט בשכלו, שאי אפשר, בשום אופן, לקהל ישראל, לשמור את כל בני ביתם, וגם לא נשותיהם וחלושי הדעת, לשמרם בכל יום השבת, מבלי להוציא מפתח ביתם חוצה, דברים קטנים ומטפחת וכו', וכמה צער ודוחק יסבלו הגדולים הנזהרים** וכו', עכ"ל. הרי שתיקון עירובין הוא בגדר ודאי מציל ממכשול, גם לה"מתעקשים" (לשון האבנ"ז בתשובתו או"ח סי' רס"ו). ועי"ע בנגיד ומצוה שהאריז"ל ראה אדם שמת מכמה שנים והי' מענישין אותו על **שלא נזהר פעם אחת** וכו', עי"ש.

שיק, דאם ניחוש שהם אינם מזכים לכל בני העיר או שאינם רוצים לזכות בעירוב שעושין בביהכ"נ הזה (של היראי ה'), א"כ בלא"ה אסור לטלטל לכולם, ועל כרחך דזה אין חשש, דכיון שמניחין עירוב, בוודאי אוקמוה ארגילות שרגילים מאז, וגם אין לנו לחשוש שאינם רוצים לזכות בעירוב זה, דעירובי חצירות אי"צ דעת, דזכות הוא להם ואפילו אינם רוצים **כופים על מדת סדום** ואיכ"ל כסברת הרמב"ם בפ"ג מהל' גירושין, דאפי' אם אינו רוצה, הוא רק ע"י היצה"ר שמפתהו, אבל באמת בנפשו הוא רוצה, ולכה"פ מוקמינן לי' אחזקה **שאינן כאנשי סדום** לענין זה נהנה וזה לא חסר, ורק על חזקה זו צריכין אנו לסמוך בקהלות שיש שם ב' בתי כנסיות א' של חדשים, ב' של כת יראי ה', דאל"כ נשאר קושית החכ"צ הנ"ל, ועכ"ח דבזה לא איתרע חזקתם לומר עלידם שהם כת סדומיים, בזה הענין, עכל"ק.

הרי ששפתיו הטהורות דברי ברור מללו, כי אף שבדרך כלל אנו סומכין כי לא איתרע חזקתם באופן דהוי מדת סדום אף באלו המתחדשים (וק"ו ב"ב של ק"ו בנ"ד), מ"מ אף ביודעים שאינם רוצים, אמרינן דכופין אותן על מדת סדום, ועפי"ד הרמב"ם דבאמת בנפשו הוא רוצה, דו"ק היטיב בדבריו, וכתב שע"ז עכ"ח סומכין בכמה עיירות ישראל, (ועי' להלן (מאות ח') מש"ב דבריו בעז"ה).

גם הגאון **מהר"ש קלוגער** זי"ע בשו"ת ובחרת בחיים (סי' קכ"ג, וראיתיו רק בהעתק) אשר יבואר לפנינו סיים בסו"ד, **ופוק חזי מה עמא דבר שמימים ימימה נזדמן שנפל מחלוקת בין יחיד ובין בני העיר ולא נשמע שיפול על עצה זו אחד לומר כן, דוודאי לא נעלם זה מאחד מישראל אך בוודאי הבל הוא**, עיי"ש,[2] הרי דפשיטא לי' להני עמודי ההוראה קדמאי, רישי דעמי בדורות שלפנינו, שסומכין על הזיכוי שעושין בעירוב אף בעכ"ח של כמה מוחין וצווחין שלא כדת של תורה, וכאשר יבואר לפנינו בעז"ה יסודתן, וכן דמאז הי' אנשים מוחים מחמת סיבות שונות שנתהווה מחלוקת, ומעולם לא שמענו מזה עירעור על העירובין שעשו ע"י זכוי, ובזה נבוא לבירור ההלכה בעז"ה.

- מבאר דבכח בי"ד כופין לכו"ע -

ג) הנה לכוף בלי בי"ד כשאינו רגיל לערב רק התחלת עירוב כבנ"ד, קשה טובא לסמוך ע"ז, דהרי היות כיון דבעיקר הדין אם כופין בלא בי"ד באינו רגיל לערב,

---

הערות הרב הגאון מוהר"ר ברוך חנה גרינפעלד שליט"א

[2] ומלשונו הק' יש להוכיח, שלאו דוקא העצה דנקט, רק כל מין תחבולה ועצה שישתמשו לקלקל זיכוי הפת עבור האחרים אין בו חשש כלל, ולכן גם מה שהמציאו כמה אנשים שע"י עשיית עירוב פרטי <u>בברכה</u> עדיפא שעי"ז מבטל העירוב הכללי שבעיר, אין בו ממש וגם זה הבל כמובן. (וכן נראה ברור מדברי השלה"ק, ועי' לקמן ביאור דבריו הק' עפ"י יסוד ההבדל של זיכוי הפת בין עירוב פרטי ובין עירוב צבורי, המבואר מדברי הלבוש.)

מבואר דעת רוה"פ בטושו"ע סי' שס"ז דאין כופין, וכדאתיא בין לדעה א' דהמחבר (שיטת הרא"ש ודעימי') דבכל אופן עכ"פ דעת אשתו בעינן, ובין לדעה ב' (שיטת הרמב"ם ודעימי') דעכ"פ ברגיל כופין גם בלי בי"ד, ובביה"ל ד"ה וי"א וכו', מסיק דיש לסמוך ע"ז להקל, מ"מ באינו רגיל פשיטא לי' דאין כופין בני המבוי בלי בי"ד, ואף דדעת הרשב"א דאף באינו רגיל דאוסר על בני המבוי כופין אותו אף בלי בי"ד, כמבואר דעתו בחי' דף פ' ע"א ובעבוה"ק (שע"ד דין כ') ובתשו' (ח"ג סי' רס"ג) המובא בב"י סוס"י שס"ז, (וכ"מ דעת הריטב"א, עי' בחזו"א סי' צ"ט סק"ו), מ"מ מדעת רוה"פ מבואר דבאופן שאינו רגיל אינן כופין בלי בי"ד (ולהלן (אות ט"ו) יבואר בעז"ה דאף בזה איכא צד להקל באופן דמזכין).

אך בכח בי"ד הרי מבואר במח' שם, דבכל ענין דאוסר כופין אותן בבי"ד לערב עמהן, או יורדין לנכסיו, והוא לכו"ע וכמובא במשנ"ב שם, ומקורו מדברי הה"מ בפ"ה, בפירוש דברי הרמב"ם שם הל"ב וז"ל, ואחד מבני המבוי שאינו רוצה להשתתף כלל עם בני המבוי כופין אותו להשתתף עמהן, ע"כ, וכ' ע"ז הה"מ, זה מבואר בירושלמי וזה ביאור הענין לדעת רבינו וכו' דכשאינו רגיל אינן יכולין לבא לביתו ולרדת לנכסיו, אבל כופין אותו בבי"ד להשתתף עד שיאמר רוצה אני, או שב"ד יורדין לנכסיו, ע"כ. וכבר הערה מקורו טהור הגר"א בביאורו בסי' שס"ז (הוא ברמב"ם הוצ' שבתי פרענקל הי"ו) דכן הוא כוונת הגמ' בל"א דגרסי' בב"ד שאני, ובסגנון זה נתנבא גם הגאון הנוב"י בתשו' תנינא (חו"מ סי' ל"ט), ועי' גם בירושלמי שציין המ"מ סופ"ז ובמפ' שם. ועתה בנ"ד דכח המתקנין הם כח בי"ד, הרי יש להם הכח לכוף שאר בני השכונה שלא ליאסור עליהם שלא כדת. [ומה שהדין דאין בי"ד כופין שאר בני העיר כשהן ג"כ כח בי"ד, לא שייך לנ"ד, דאין כופין להן לעשות שלא כדין לסברתם, רק שלא ימנעו אלו הזוכין בזה, ופשוט].

- סברת הרשב"א ודעימי' דאנן סהדי דזכות הוא לו -

ד) אולם הרי המנגדין באין ודנין דמ"מ זכי' אי אפשר בעכ"ח בשו"א, ותלו זיינם בדברי הפרמ"ג הנ"ל, ומצאתי גם להריטב"א בעירובין (פ"ב:) ד"ה לפי שכ' לר"י דזכין לאדם שלא בפניו בעירוב, דה"מ בסתמא, אבל אם שמע וצווח מעיקרא לא זכו לו, וכדאי' בהדיא בפ' יש נוחלין וכו' עיי"ש, (ועי' להלן (אות ו') מה שכתבנו דאין ראי' זו מוכרחת), אך האמת דאף דשיטת רוב הראשונים בקידושין (כג:) דלא מהני זכיית שטר שחרור לעבד בעכ"ח בעומד וצווח וכמש"כ הרשב"א שם בשם הרי"ף והרמב"ן (ואף שאר ראשונים דפליגי, היינו דס"ל סברא דקבלת רבו גרמה לו וכמבואר בר"ן ושאר ראשונים שם), אבל דעת הרשב"א שם דבזכות גמור י"ל דמהני, וז"ל, ואי לאוו דמסתפינא אמינא דאפי' בעכ"ח נמי וכו' אבל גט שחרור דזכות גמור הוא דמתירו

בבת חורין ומכניסו לכלל מצוות כישראל, **זכין לו מ"מ, ואפי' עומד וצווח בטלה דעתו** אצל כל אדם וכו', דאילו איתי' לעבד כאן כייפינן לי' לקבולי' בעכ"ח, כי ליתי' נמי מזכינן לי' בעכ"ח וכו' הכא דזכות הוא לו ויוצא בעכ"ח זוכין לו בעכ"ח, ועוד שלא יהא רבו עבד לעבדו ויהא מפסיד רצון נפשו בעקשותו של עבד וכו' עכ"ל עיי"ש.

ובשו"ת **שואל ומשיב** (מהד"ת ח"ב סי' ס"ב) כתב בתוה"ד, לבאר דכן הוא *שיטת* רש"י ותוס' (בגיטין דף י') עיי"ש, וסמך על דברי הרשב"א אלו לענין זכי' דעיר"ח עיי"ש, וכן הגאון **מהרש"ק** בתשו' שם כ', ובחי' בכמה מקומות עשינו סמוכות לזה מן הש"ס עיי"ש, וכן הסיק הגאון בעל **מחנה אפרים** (הל' זכי' סי' ו') דבזכות גמור אף בצווח לא משגחינן בי', עיי"ש, גם הביא הגרש"ק שם **שהאבני מלואים סמך ע"ז** והוא בסי' א' (סק"ה) לענין אשה שהמירה ונוהגין לזכות לה גט בעכ"ח כדי לישא אחרת, והקשה דאם צווחה אמאי מהני, וע"ז הביא דברי הרשב"א **דבזכות גמור כופין**, וסיים וז"ל, ואע"ג דהרשב"א לא סמך עלה כל כך, כל כה"ג דאינו אלא על צד היותר טוב כדאי הם דברי הרשב"א לסמוך עליהם במקום שנהגו לזכות לה גט דו"ק ע"כ. ומזה סייע הגרש"ק זי"ע לענין זכי' דעיר"ח דסומכין על דברי הרשב"א דמהני זכי' בעכ"ח כיון דזכות גמור, **ולא יכול המתעקש בעקשותו לאסור על אחרים**, וכמש"כ **דמכל שכן בעירובין דרבנן יש לסמוך ע"ז** עיי"ש. ומשמע דוודאי ידע דבסי' רס"ז לענין שחרור עבד דאורייתא לא נקטי' כן, וכדהעיר בזה המחז"א (סי' ע"ג), מ"מ כיון דהחזיק בסברא זו, ועירוב דרבנן, סמך ע"ז בשופי. [ועי' גם באמרי בינה (הל' תו"מ סי' כ' ד"ה ועי') שהביא גם דברי הים של שלמה קידושין (פ"א סי' נ"ד) דכתב ג"כ **דכל היכי דהוי זכות גמור אפי' עומד וצווח אח"כ לא מהני**, ומסיים האמרי בינה וז"ל: וידוע כמה נפיש חילו דהא אילנא רברבא, ועיי"ש מש"כ ע"ז דהם נגד דברי הרשב"א, וצע"ק, ואולי כוונתו דהרי הרשב"א מגמגם, ועיי"ש עוד דבמצוה אינו נאמן לומר דלא הוי ניח"ל אז דא"א מע"ר עיי"ש, ויש לדון בזה לנ"ד].

- מבאר דעיר"ח קיל משאר דרבנן, וכ"ש אופן הקנינים -

ה) וצ"ל דע"כ סמך בעירובין ע"ז (וכן הגאון בעל שו"מ ז"ל כנ"ל) כיון דעיקר דין הלכה כדברי המקיל בעירוב בעיר"ח נאמר, ואף במחיצות איכא הרבה פוסקים דנקטו כלל זה, (עי' בשד"ח אות ה' סי' ד', ועי' תשו' חת"ס ח"ו סי' פ"ב שסמך ע"ד מהרי"ט, ומש"כ ע"ז מרן אדמו"ר זי"ע בשו"ת דברי יואל (סי' כ"א, ושלאח"ז אות ב'), ומכ"ש בעיר"ח דנאמר כלל זה בפוסקים ג"כ, וכמ' בברכ"י (בשיו"ב סי' שנ"ח אות ג'), וכן ממהרי"ט ח"א סוס"י צ"ד עיי"ש, ועי' גם שו"ת דבר שמואל למהר"ש אבוהב (סי' קמ"ה) וכן משמע בריב"ש סוס"י תכ"ז ועי' גם בקרבן נתנאל (פ"ה, סי' ט', אות ז') דמשמע מכולהו רברבי דאף בפוסקים נאמר כלל זה, וכן דמקילנן בסברא וכדמשמע

מהריב"ש עיי"ש, ואף אלו דסברי דבפוסקים לא נאמר כלל זה, עי' בחזו"א (סי' קי"ב, אות י') ובנה כן ממה דהב"י אזיל גם בעירוב אחרי ג' עמודי ההוראה. [ויש להעיר, דהרי באבל מבואר דאזלי' גם בפוסקים להקל (עי' בטו"ז סוס"י שצ"ז), ומ"מ גם התם אזיל בב"י אחרי בכלל שהעמיד בהקדמתו (ועי' תשו' מנח"א ח"א לענין אבילות), ועי' גם בקונטרס הספיקות (כלל ו', א"ו) שהביא דברי האורים ותומים בכללי תפיסה, דהקשה קושיא זו על הסוברין דאמרי' קי"ל גם בפוסקים במיעוט נגד הרוב, ומש"כ ע"ז בעל קוה"ס זי"ע, ומ"מ נקטינן דבקי"ל אזלינן בתר מיעוט אף בפוסקים, חוץ מהכרעת המחבר והרמ"א, גם בעיר"ח כבר העיר בעיקר הקו' בברכ"י שם] כנראה יודה דמ"מ אזלי' בתר קולא בעיר"ח, וכדמשמע במכילתין (פ.) **כל כך אתה אתה מחמיר בעירובין, כך אמר אבא כל שיש לך להקל בעירובין הקל**, ע"כ, וכן מבואר מתשו' החזו"א שנדפס בס' מכתבים ותשו' (סי' צ"ח) וז"ל: **ומ"מ אפשר להקל בעירוב אף שלא כתב רבינו** (הריטב"א) **אלא בלשון אפשר** עכ"ל, עיי"ש, דמ"מ קיל הוא, ואשר ע"כ נראה דס"ל להני גדולי עולם כיון דמקילין בעיר"ח דרבנן י"ל, דאף אנן דבשחרור עבד לא נקטי' כוותי', מ"מ בעיר"ח אף הפוסקים יודו לסמוך על סברא זו בדרבנן קל, דו"ק. [הערת ח"א שליט"א: ועיין בדג"מ סי' שצ"ד שכ' כעין הדברים אלו עי"ש].

- בירור דעת הרשב"א והריטב"א בזה -

ו) ובאמת כבר העיר א"א הגאון שליט"א מדיוק לשון תשו' הרשב"א המובא בב"י סוס"י שס"ז, דמשמע בהדיא דכופין במערב משלו אף בעכ"ח, ואדרבה זו פשיטא לי' יותר, והכי דייק גם לישני' בעבודה"ק (שע"ד דין קנ"ג), דז"ל, אין מערבין לאדם ולא משתתפין לו "משלו" אלא מדעתו, - ופעמים שמערבין ומשתתפין לו "משלו" ואפי' בעכ"ח כיצד היכי דאוסר וכו', עיי"ש, משמע טובא דעיקר מה דדנין אם כופין היינו ליטול משלו אבל במזכה בוודאי מהני בעכ"ח, (והרשב"א לשי' דאף בני החצר כופין וכמו שביארנו לעי', וה"ה לשא"ר בכח בי"ד דכופין אף לזכות) ואף דבקידושין לענין גט שחרור לעבד לא סמך עלה כל כך וכמש"כ גם האב"מ, מ"מ בעיר"ח ס"ל דמהני בפשיטות, הרי דסמך עלה, ולא מצינו בזה מי שיחלוק ע"ז [ועי' בזה במשל"מ פ"ד מהל' מלוה (הי"ד ד"ה כתב הרשב"א וכו') וז"ל: ונראה דס"ל למהריב"ל דלא אסר הרשב"א הכא משום דאזיל לשיטתו וכו' משום דהתם כמסתפק אמרה הרשב"א ואילו הכא פשיטא לי' לאיסורא וכו' עי"ש ודון מיני' לנידון דידן]. ומה שהבאנו מדברי הריטב"א אינו ראי' כלל, דהרי מתני' דמערבין שלא לדעת מטעם דזכין איירי עכ"ח באופן דאין כופין, דטעמא דזכין קאי גם אנוטל עירוב כמו המזכה, דת"ק ס"ל דבעי דעת ור"י ס"ל דזכין שלא בפניו, וע"ז כ' הריטב"א דבצווח אין נוטלין ואין מזכין, כיון דאזלי' בתר זכות, משא"כ באופן שכופין ונוטלין ממנו בעכ"ח אף שצווח שאינו זכות ואינו רוצה, להרשב"א (ועי' לעי' דהחזו"א צידד כן גם בריטב"א) היינו כל דאוסר כופין אותו בני המבוי (וע"כ פי' החזו"א דצ"ל דמתני' איירי לדידי' במערב א' מן

השוק, והוא כדמשמע לשונו בתשו' הרשב"א הנ"ל עיי"ה, ולפי הנ"ל גם להריטב"א עכ"ח נאמר כן), ולשאר ראשונים עכ"פ בבי"ד כופין, י"ל דאף יש להם כח לזכות בעכ"ח דאנן סהדי דזכות גמור הוא, דו"ק היטיב.

- דעת האחרונים בזה - ושכח בי"ד יפה בנידון דידן -

ז) עכ"פ זכינו לדין דשפיר קאמרי הני אשלי רברבי ה"ה הגרש"ק והגאון בעל שו"מ ז"ל לסמוך להתיר לזכות בעירוב אף בעכ"ח עפי"ד הרשב"א ודעימי', וגם בתשו' מחז"א (שם) שלמעשה לא התיר, הרי משמע מבואר דעיקר טעמו התם כיון דהצד הב' ג"כ רצו בעירוב רק שהם יהיו המזכין, אין לומר שזה זכות גמור, עיי"ה ובסי' שלאח"ז, אבל באופן דאינן רוצין כלל בעירוב וכבנידון דידן, כ"כ אאמו"ר שליט"א בתשובתו, דשפיר שייך הזיכוי אף בעכ"ח, וכ"כ בשו"ת חזון נחום (סי' מ"ב) עיי"ה, [אך כ' דבנידון דידי' דהוי עוד צירופים ודאי דמהני].

וא"כ באופן דני"ד דיש לדו להמתקנין כח בי"ד גדולי תורה ויראה, שפיר כופין המנגדין לזכות בעירוב, ומש"כ חכ"א אחר שהודה שעכ"ח סמכו בדורות הקודמין ע"ד הגרש"ק בשו"ת ובחרת בחיים [ומה שפקפק אם הא דבכל הזמנים הי' כן, תמוה כי כנראה מדבריו, ראה דברי הגרש"ק, אשר כ' שמימים ימימה לא נשמע שיפולו על עצה כזה, מבואר דס"ל דבכל הדורות נקטו דלאו מילתא היא, גם הבאנו לעי' דברי המהר"ם שיק], דאטו כל ג' שרוצין לעשות עירוב דין בי"ד יש להן, ורק בי"ד קבוע יש להן כח זה, מלבד דלא איירינן בנ"ד ב"כל ג'", רק בגדולי תורה ויראה פני העיר שהם כח בי"ד יפה, גם העלים דברי החזו"נ בתשו' הנ"ל אשר ראהו, אשר כתב שם (אות י') דוודאי אי"צ בזה בי"ד קבוע דווקא רק כל בי"ד של ג', עיי"ש שעשה סמוכין לזה בכח תורה"ק, ועיי"ש (אות י"א) עוד יותר מזה, דדווקא בדררא דממונא אז בעינן בי"ד, אבל בליבא דררא דממונא לא בעי כלל בי"ד עיי"ש מדברי החת"ס, ובנ"ד דהוי ע"י זיכוי אין בזה דררא דממונא עיי"ה. אך עי' במנ"ח מצווה ח' אות ה') דפשיטא לי' דבעי בי"ד עיי"ש, ולכאורה לפ"ד החת"ס עדיין צריך לחלק מ"ש מרודף וכקו' המנ"ח שם, ואכ"מ, עכ"פ בכל בי"ד יפה כבנ"ד פשיטא דכופין בעכ"ח לאלו המנגדין ואוסרין להזוכין בזה מצד הדין, היות כי עמדם הכרתי והפלתי מגדולי השכונה, ועפי"ד פסקני קדמאי וכמש"כ א"א הגנ"י בתשובתו. [הערת ח"א שליט"א: **עי' בעצי אלמוגים** (סי' שפ"ב סק"ל) **דכתב להדיא דמה שלא מהני בעכ"ח היינו דווקא אם נוטל משלו, אבל במזכה מבני החצר מהני אפילו בעכ"ח**, ומיישב בזה קו' ב"י בסי' שפ"ב עיי"ש].

- מבאר הא דאמרי' דבאמת בנפשו רוצה - ולא בעי שיאמר רוצה אני -

ח) ועתה נבוא לצירופא דרבנן אשר האיר אאמו"ר שליט"א די"ל דשייך בזה זיכוי בעכ"ח מדין כופין אותו עד שיאמר רוצה אני ואף שצווח ואומר איני רוצה מ"מ אנן אמרי' שבאמת רוצה, עכ"ד, אשר אל יסוד זה משמע מבואר דכיון הגאון מהר"ם שיק הנ"ל שכ', ואפי' אינם רוצים כופים על מדת סדום ואיכ"ל כסברת הרמב"ם בפ"ג מהל' גירושין דאפי' אם אינו רוצה, הוא רק ע"י היצה"ר שמפתהו, אבל באמת בנפשו הוא רוצה, עכ"ד, והיינו אף בגילה דעתו וצווח דאינו רוצה, וכ' אאמו"ר שליט"א דאף דהחו"י (סי' נ"ה) שמקיל אף בגיטין דלא בעי שיאמר רוצה אני, מ"מ בצווח לא מהני כמבואר שם בחו"י, מ"מ בקנין העירוב דהקילו חכמים בקניינו כמבואר בתוס' פרק חלון (פ) לענין הגבה"ה, ולענין זכי' ע"י קטן כמבואר בראשונים, י"ל דמהני אף בעומד וצווח, [ואנחנו לא נדע מה שהביא החכ"א דברי הרמב"ם הידועים, אטו לא נודע למשגב דבה"ק, ואשר כ' אאמו"ר שליט"א בתשו' דבגירושין בוודאי לא מהני צווח כמש"כ החו"י].

ומש"כ הלבוש דכופין אותו עד שיאמר רוצה אני, הרי המה דברי הה"מ שהבאנו לעי' (אות ג') דכ' ג"כ כלשון הזה דכופין אותו בבי"ד עד שיאמר רוצה אני. אך באמת עכ"ח מש"כ הה"מ דבעי שיאמר ר"א לאו דוקא הוא, דהרי כפי' דידן ע"י בי"ד הוי ככפי' על כל דבר מצוה, המבו' בכתובות (פו.) דכייפינן לי' אף בעומד וצווח כמבואר בראי"ם פר' ויקרא (הובא ביום תרועה ר"ה כ"א), וכן כופין על הצדקה (עי' תוס' ב"ב ח:) וליזון בבי ביתו (כתובות מ"ח) וכן כופין על מדת סדום (עי' חו"מ סי' ע"ד, ובסמ"ע סקי"א), וכל אלו כופין אף בעומד וצווח דלא בעי רצון, והדברים מוכרחין מהא דנחתינן לנכסי', עי' בקצוה"ח (סי' ל"ט, וסי' ר"צ) באריכות ביסוד הדברים. הרי דלא איכפת לן דעתי' כלל, וה"ה נמי בכפי' שישתתף בעירוב אף בעומד וצווח דאינו רוצה הרי נחתי' לנכסי'. ועכ"ח מש"כ הה"מ עד שיאמר ר"א היינו שיתרצה ליתן חלקו, אבל לא מעיקרא דדינא דכופין. ובזה מובן מה שהרמב"ם סתם וקאמר כופין אותו להשתתף עמהן, ולא קאמר עד שיאמר רוצה אני, וכן המחבר בשו"ע, אשר הה"מ גופי' ברפ"ד מהל' אישות דקדק מיני' דלא בעי רוצה אני עיי"ש מה שהק' על השגות הראב"ד, ומעתה ליכא למידק מיני' מהאי לישנא דהה"מ והלבוש דלא מהני צווח.

- דברי גדולי אחרונים בענין דאמרי' דבנפשו הוא רוצה אף דצווח -

ט) ובזה נהדר אל הדברים דכתיבן לעיל דאף שעומד וצווח כאן בעירוב מהני

זיכוי מטעם די"ל עפי"ד הרמב"ם בסופ"ב מגירושין דבנפשו רוצה, ומחו' הגה"ח ר' **פסח מיללער** שליט"א הביא שם[3] סיוע מדברי הב"י (יו"ד סי' רכ"ח) לענין נדר דהודר

הערות הרב הגאון מוהר"ר ברוך חנה גרינפעלד שליט"א

[3] ומחמת חשיבות דבריו כדאי להעתיקם בשלימות מתשובת הגה"צ אבד"ק קארלסבורג שליט"א, וז"ל, "והנני מן הראוי להביא כאן מה שהעירוני מע"כ מחותני הרב הגה"ג וכו' מוהר"ר **פסח מיללער** שליט"א דלכאורה ענין זה, אי אמרינן שרוצה היכי דהדין הוא שכופין אותו אף שצווח ואמר איני רוצה, תליא במחלוקת הב"י והריב"ש (ביו"ד סימן רכ"ח) בענין התרת נדר שהודר על דעת רבים דקיי"ל דאין לו התרה בלא דעתם אא"כ יש מצוה בהתרתו, וכתב שם הב"י וז"ל, נראה דס"ל דא"צ לשאול את פיהם, וטעמם כדכתבו התוס' והרא"ש בשם ר"ת דטעמא משום דמסתמא ניחא להו לרבים משום מצוה, ואיכא למיבעי היכא דקיימי הנך רבים וצוחי דלא ניחא להו בהתרה זו אע"פ שהוא לדבר מצוה והי' נ"ל דאפי"ה נשאל ומתירין לו, דהא ודאי חזקה על כל איש ישראל דניחא ליה בעשיית מצוה, והני דאמרי דלא ניחא להו, יצרם תוקפם וכמ"ש הרמב"ם (בסופ"ב מהלכות גירושין) הטעם שכופין אותו עד שיאמר רוצה אני בגיטין לאותן שכופין ואל"כ לא הוי שרי להתיר בלי ידיעת הרבים, דהוה לן למיחש שמא לא יסכימו שישאל על נדרו ונמצאת ההתרה בטלה והנדר קיים, אלא שהריב"ש כתב בח"א סימן תקי"א בתשובה על א' שנשבע ע"ד הקהל גדולים וקטנים והיה בהתרתו דבר מצוה, שאם יש מוחים בהתרתו אין מתירין לו, שהרי הוא אמר שעל דעת כל הקהל הוא נשבע וכו' עכ"ל הב"י. הרי דפליגי בזה הב"י והריב"ש דלדעת הריב"ש אין מועיל במקום שצווח ואמר אינו רוצה, ולפי"מ דפסק הרמ"א ביו"ד כדברי הריב"ש בזה, א"כ אינו מועיל במקום שצווח ואמר איני רוצה אף במקום שהדין הוא שכופין.

אכן אמר לי מע"כ מחותני לקיים דברינו בענינו, דמדין כופין יועיל אף שצווח ואמר איני רוצה, דהנה יש ליישב בטוב טעם דעת הריב"ש דלא ס"ל לגבי נדר ע"ד רבים היכי שיש צווחין ואומרין שאינם רוצים דיועיל מדין כופין אותו עד שאומר רוצה אני, עפ"י מה שהעלה הקצוה"ח (בסוס"י רמ"ג) לחלק בין דבר דבעינן דעתו ובין דבר דלא בעינן דעתו אלא ניחא לי' בעלמא, דהיינו כגון בשליחות דבעינן דעתו, דלמידין מה אתם לדעתם אף שלוחכם, אפי' ידעינן דניחא לי' לא סגי, וכדפסקינן כאביי ביאוש שלא מדעת לא הוי יאוש אעפ"י שידעינן דאילו הוי ידע הוי מייאש, אכן בזכיה דלא בעי דעת הוי מייאש, אכן בזכיה דלא בעי דעת דזכין לאדם שלא בפניו די בידיעינן דניחא ליה לחוד, עיי"ש בשם הרשב"א חילוק זה דמשום זה אפשר לתרום משלו על של חבירו שלא מדעתו משום דהוי לי' זכות, ועיין ג"כ בקצוה"ח (ריש סימן ק"ה) דהעלה דע"כ זכיה לא הוי כשליחות ממש אפילו למ"ד זכיה מתורת שליחות, היות דאפי' שלא בפניו בלי ידיעתו כיון דניחא לי' שפיר דמי, אלא דהוי כמו שליחות, עיי"ש היטב.

ומעתה יתיישב שפיר דעת הריב"ש הנ"ל, היות דבנדר על דעת רבים בעי דעתם, א"כ במקום שמוחים אעפ"י שניחא להו כיון דמצוה הוא כמ"ש הב"י, מ"מ אין כאן דעתם ונדרו על "דעת" רבים הוי. ואין להקשות דלפי"ז אמאי שרינן לשאול על נדרו בלי לשאול את פיהם והא בעינן דעתם ולא די במה דניחא ליה, זה לא קשה דבמצוה הוי כדעתם כמ"ש בקצוה"ח (סימן רס"ב) דלדבר רשות אסור ליטול או לאכול חפץ חבירו אפי' ברור שנותן לי' אילו ידע, דבעי דעתו דווקא כדפסקינן כאביי בייאוש שלא מדעת, מ"מ בדבר מצוה כגון אתרוג מותר, וכן האריכו הב"י (בסימן של"א ובטו"ז סק' ל"ד שם) דבדבר מצוה אף בדבר דבעי שליח הוי כאילו שוויא שליח והוי כאתם ודעתם עיי"ש. ועיין עוד בקצוה"ח (סימן שנ"ח) דמי שנשטה יורדין לנכסיו לפרנס אשתו ובניו משום דניחא לי' אע"פ שאינו לדעתו, מ"מ כיון דמצוה הוא אע"פ שאין כופין עליו הוי כדעתו עיי"ש, וע"כ בנדר א"צ לשאול את פיהם אי הוי דבר מצוה אע"פ שצריך דעת משום דכדעת דמי, משא"כ כשמוחים בפירוש, בזה חיסר הדעת ולפיכך אע"פ שניחא יש, מ"מ דעתם אין כאן, (ומיושב גם דברי הב"י למה לא צריך לשאול פיהם אולי יש שמוחים ואין כאן דעת כיון דמצוה הוא הוי כדעתם להתיר). ולפי"ז בזכיה דלא בעי דעת, דאפי' שלא בפניו הוי קנין מטעם דזכין לאדם שלא בפניו רק ניחא בעי, הדרא וקיימא סברת הב"י דבמצוה מועיל במקום שכופין מטעם דניחא לי' אף שצווח ואמר שאינו רוצה.

ואתי שפיר לפי"ז כאן לגבי עירוב דיועיל, ואף שצווחין ואומרין שאינן רוצים מטעם כופין, דכאן גבי

ע"ד רבים דבעי התרה על דעתם, דכ' הב"י דאפי' דקיימי הנך רבים וצווחי, אמרי' חזקה על כל איש ישראל דניח"ל בעשיית מצוה, והני דאמרי דלא ניח"ל, יצרם תוקפם וכמש"כ הרמב"ם סופ"ב דגירושין, ואף דהב"י הביא דריב"ש חולק ע"ז והכי פסק הרמ"א שם,[4] והאריך הרה"ג הנ"ל לבאר דתלוי בדבר דבעי דעתו או לא, עיי"ש.

הערות הרב הגאון מוהר"ר ברוך חנה גרינפעלד שליט"א

עירוב הא אנו באין רק מטעם זכי' וזכין שלא בפניו ולא בעינן דעתם, אלא ניחא לי', וזה מועיל במקום שכופין אף שצווח ואמר איני רוצה. אלו דברי מחותני הנ"ל והוא נכון מאוד".

[4] וכבוד ידידי הרה"ג מוה"ר **אהרן הלוי אלבוים** שליט"א הראה למש"כ בגליון מהרש"א שם בסעי' כ"א בשם שו"ת מהר"ש הלוי, שכתב ב' סברות בזה, ונעתק גם בכנה"ג אות קל"ג קל"ד, וכדאי להעתיק לשונו.

וז"ל שו"ת מהר"ש הלוי או"ח סי' ג' בד"ה עוד נראה לי להתיר משום שמצאתי כתוב בנימוקי הרב מו"ז זצ"ל על תשו' ריב"ש הנ"ל שכתב, שאם יש מוחין בהתרה דאין מתירין לו, וז"ל, אפשר דהכא מיירי שלא הי' מצוה רק לו, אבל לא לשאר הקהל. אבל כשיש מצוה גם לקהל כולם, אין שומעין למוחים, דיצרם תוקפם, עכ"ל. א"כ גם בנ"ד דמלבד דיש מצוה לראובן ושמעון בהתרה, בהסיר מעליהם איבות ומריבות, גם לשאר החברים המוחים בהתרה יש להם מצוה מביטול המחלוקת, וע"י ההתרה איש על מקומו יבוא בשלום וכו', עכ"ל.

ולפני כן בד"ה אך אחר ההשקפה כי עוד סברא בזה, וז"ל, על כן נראה, דשאני נ"ד מנידון הריב"ש, דשאני הכא דאם לא יתירו, לא יקיים מצוה, אבל לא יש לנו עבירה. אבל בנ"ד שיש מצוה בהתרה להקים סוכת שלום, שהיא מצוה גדולה, ואם לא יתירום לא די שלא יהי' מצוה, אלא גם עבירה בפועל יש, שהיא אש המחלוקת ודברי ריבות ומריבות נפש, שהוא שנאוי בעיני המקום ב"ה ביותר, כנודע וכו', יצרם תקפם ובטלה דעתם ואין משגיחין בהם, עכ"ל.

והנה גם בנידון דידן ישנם שני סברות הללו, שהרי העירוב קיים ולא יתבטל, כידוע לכל. והסירוב רק גורמת מחלוקת ושנאת חינם, שאם מתחילה חשבו שע"י סירובם יבטלו העירוב שהינו מכשול לפי דעתם, הרי עכשיו ברור שלא ישנו המציאות, ורק יצערו לרבים, ומעוררים עי"ז שנאה ומדנים, ולכן נחשב הזיכוי פת לדבר מצוה גם להם עצמם, כדי למעט במחלוקת, וגם ביטול הזיכוי נחשב להם עבירה, שמחזקים ומגדילים בזה המחלוקת.

ובפרט הסברא השני' הנ"ל שרירא וקיימת גם מפאת מצות עירוב, שהרי ע"י ביטול הזיכוי אין כאן רק ביטול מצוה גרידא, אלא גם גרימת עבירה, שהרי גם לפי דעת האוסרים הם מודים שיש הרבה שיטות לסמוך עליהם לענין העירוב הנעשה בשכונה, וע"י שאינם רוצים לזכות בפת, גורמים לדעתם עבירה לכל המוני ישראל ששומעים להוראת רבותיהם ויטלטלו אעפ"כ. ובמקום גרימת עבירה אין משגיחין בהם כנ"ל, והוא דבר ברור.

ועוד יש להוסיף ולהוכיח שענין זיכוי העירוב הוא זכות גמור לכל ישראל, גם להמחמירים והמוחים. דהנה ממש בימים אלו בא שאלה לפנינו, בבית משותף אחד, שחלק מהדיירים אינם סומכים על העירוב ולכן רוצים לערב כדרכם מאז, ויש א' מן הדיירים שהוא מן המודים בעירוב של השכונה, וכיון שרע עליו המעשה שעושים המוחים במה שמסרבים להשתתף בפת הכללי, לכן עשה הוא כמותם והודיע במפורש שאינו רוצה לזכות בפת עבור העירוב הפרטי של הבנין, ואם אין רצונם לסמוך על עירוב השכונה, אזי שלא יטלטלו גם במבואות ביתם המשותף. הרי שלך לפניך, שענין זה שיצרם תוקפם ואין משגיחין על זה וכנ"ל הוא לצורך מצוה לכל הצדדים, וכל זה ברור.

וראה מה שכתב השו"ע הרב סוס"י ש"ג להחמיר (אם לא לעת הצורך) מלהשים שום דבר בחיקו, או בכיסו, גם בתוך ביתו, משום גזירה שישכח ויצא עמו, אפילו לדידן שאין לנו רה"ר, עי"ש, וע"י תיקון עירוב הרווחנו

ויש להוסיף עוד נופך מדברי גדולי האחרונים שהקשו קושי' עצומה על שי' הרשב"ם (בתר"י סופ"ק דברכות) דאף למ"ד מצוות אצ"כ מ"מ בהיפוך כוונה לא יצא, א"כ למה בכפאו ואכל מצה יצא, הרי הוי היפוך כוונה, עי' בפנ"י (ר"ה כ"ח), ועוד הקשו על דין דכופין אותו לעשות מצוה האיך מהני להרשב"ם, וגם כי למ"ד מצ"כ האיך יועיל כפי' דממילא לא יצא, עי' ביום תרועה ר"ה (שם), ובאמרי בינה (או"ח סי' י"ד) ובשו"ת דב"ח (ח"ב אה"ע סי' ל"ב) ובשו"ת מחנ"ח (ח"ג סי' מ'). ובישיע"ק (סי' ס' סק"ג) הק' על שיטת הרשב"ם עוד קושי', והרבה אזלו ליישב הקושי' עפי"ד הרמב"ם האלו הידועים דבכל מצוה חזקה דניח"ל לאדם הישראלי לעשותה רק יצרו תוקפו, וכמבואר שם בישיע"ק דאב ובנו ראו את החידוש (עי' בתשו' בן המחבר שם, הובא בגנז"י על פתיחה כוללת דהפמ"ג (ח"ג אות ה') דכל מצוה דאין לה גבול ומחויב תמיד לעשותה לא שייך לומר שמכוין שלא לצאת, וז"ל, דהרי במידי דבעי לרצון כגון בקרבנות וגט אשה קיי"ל דכופין אותו עד שיאמר רוצה אני, וכ' הרמב"ם הטעם דלכאו' הדבר תמוה איך יחשב רצון מה שאומר רוצה אני ע"י כפיית אחרים, וכתב, דרצון האדם לקיים מצוות ה' אלא שיצרו אונסו שלא לקיים ומכין אותו כדי שיהא פיו ולבו שווין, עיי' ברמב"ם פ"י מה"ג, וכ"ש בזה (בכפי' לקיום מצוה), אף אם יאמר שכוונתו שלא לצאת אינו מועיל דסתם בנ"א רוצים לקיים מצוות ה' וכו' עיי"ש דפח"ח. ועי' בחי' פני שלמה בר"ה שם ג"כ, ובאמ"ב (שם) מיישב באופן זה גם קושי' היו"ת ממ"ד דמצ"כ האיך מהני כפי', דבאמת רצונו לעשות מצוות ה', עיי"ש. אך מדברי מרן הק' בעל דברי חיים זי"ע בתשו' שם משמע דלא ניח"ל כלל ליישב באופן זה אף למ"ד מצ"כ, דהרי עומד וצווח דאינו רוצה לקיים מחמת רצון ה', אך לענין קושי' הפנ"י על שיטת הרשב"ם משמע שם דאפשר לומר עפ"י דברי הרמב"ם וכעין דברי הישיע"ק עיי"ש בד"ח. [ולמ"ד מצ"כ עכ"ח צ"ל כמוש"כ בתשו' מחנ"ח (שם)

הערות הרב הגאון מוהר"ר ברוך חנה גרינפעלד שליט"א

לצאת ידי שיטה זו שהיא שיטת הרמב"ן, כמובן.

וכבר הובא דברים מפורשים בענין זה בקובץ "אור ישראל" (י"ט) משו"ת "דבר הלכה" מאת הגאון הגדול שר התורה, חכימי דיהודאי, רבי אלי' קלאצקין זצ"ל אבד"ק לובלין ולאדז, בנידון חילוקי דיעות בכשרות העירוב דשם, שהרב המחמיר הכריז שאינו מבטל רשותו כי בלא"ה העירוב פסול, וע"ז כתב הגאון הנ"ל וז"ל, **"ובענין ביטול הרשות נלע"ד דלפמ"ש בעירובין דע"א ופרש"י ד"ה כלך אצל יפות, דכיון דבטיל השתא גלי דעתיה דמעיקרא בשריותא ניחא ליה, ממילא כיון דהרב הגדול האוסר בשריותא ניחא ליה להציל ממכשול איסור הוצאה בשבת, ורק מצד מה שמחליט בדעתו כדעת האוסרין אינו מבטל רשותו ומוחה בדבר, וא"כ אי קמי שמיא גליא שהעירוב כשר, פשיטא דניחא ליה בביטול רשות, שהוא זכות דמצוה וחובה בלא שום הפסד, ושאני מי שיודע שע"י ביטול רשות יהא מותר להוציא והוא רוצה לאסור עליהם (סוס"י שס"ז וסוס"י שפ"ו), וגם היכא דכופין אותו על מדת סדום, עכ"פ הוא מגלה דעתו שאינו רוצה בכך, משא"כ בנ"ד שידוע טעמו ונימוקו של הרב ושל המסתופפים בצלו, ושאם יהי' עירוב כשר גם לפי דעתם יזדרזו לבטל רשותם וכו', ועכ"פ בנ"ד מהני מה שמגלין עתה שאם יהא העירוב כשר ניחא להו לבטל רשותם"**, עכ"ל. הרי הדברי ברורים וישרים כל צרכם.

דבר חדש, דבאמת הא דכופין לא איכפת לן הא דלא יצא, דהעיקר הוא שלא ילמדו לעשות עוד, ובמצוות שבין אדם לחבירו כופין ג"כ שלא יוזק חבירו עיי"ש]. שו"ר במנ"ח (מצוה ו' או"ג) דמשמע מדבריו דס"ל סברת הר"מ אף למ"ד מצ"כ עיי"ש.

וממוצא הדברים דלעי' נמצינו למידין כחילוק הרב הגאון הנ"ל שליט"א דוודאי היכי דבעי כוונה ודעת מיוחד כגון הא דמצ"כ, אז בעומד וצווח לא מהני סברת הרמב"ם, אבל באופן דלא בעינן כוונה לדעת רק העיקר דיהא ניח"ל ולא יכוין ההיפוך אמרי' סברת הרמב"ם דבאמת בנפשו הוא רוצה וניח"ל לעשות מצווה אף באומר אינו רוצה, וא"כ גם בענין כוונת הקנינים דאינו ככוונת דמצ"כ כמבואר בחכ"צ (סי' א') לענין קנין יבום ועיי"ש באמרי בינה באריכות, ורק דיהא ניח"ל, זכינו לדין כדברי אאמו"ר הגאון שליט"א, דמהני סברת הרמב"ם דבאמת הוא רוצה כיון דמצוה הוא, וכ"ש בעירוב דהקילו בקנינו וכמו שכ' שם, והדברים הם גם ביאור נכון לדברי המהר"ם שיק דכ' כן, [ומה שדחה החכ"א במחי יד דהוי דרך פלפול, תמוה אטו כל חידוש ומשא ומתן של תורה המיוסד ע"ד הקדמונים פלפול יתקרי לדחותו, אדרבה הלא כך דרך תשובות קדמונים לבנות ולסתור למישקל ולמטרי].

- מבאר דברי המהר"ם שיק -

וראיתי בס' נח"י עמ"ס עירובין (עמ' פ"ז) דנתקשה בדברי המהר"ם שיק איך יכולין לכפות כמבואר בסי' שס"ז, ונראה פשוט דס"ל להמהר"ם שיק דבוודאי איכא בעירוב שבעיר כח בי"ד דכופין, ולק"מ, גם יש להעיר במה שהמהר"ם שיק זי"ע מתיר אף כשגם צד הב' עושין עירוב דלכאו' צדק בזה המחז"א דבכה"ג לית לן דזכות גמור הוא, כי היכי דליכוף אותן. ואפשר לומר דדווקא ע"י כפי' א"א בכה"ג כיון דהן רוצין לעשות, לאו כל כמיני' לומר דזכות גמור הוא להם, משא"כ המהר"ם שיק לא אתי עלה מדין כופין בעכ"ח וכסברת הרשב"א, רק מדין דבנפשו הוא רוצה כיון דמצוה הוא והוי מדת סדום בדבר שזה נהנה וזה ל"ח, וע"י מחאתן עכ"ח נאסר הטלטול, בזה אמרי' דבנפשו הוא רוצה, ועכ"פ בנידון דידן בוודאי חזי לאצטרופי יסוד זה דיהני הזכי' לכל בני העיר.

- מבאר מדין הפקר בי"ד להקנות -

[י] וחשבתי לשפוט עוד בזה, דבאמת צריך להבין ענין כפי' בי"ד להוציא ממון בלי דעת הבעלים הא הוי גזל, וכמש"כ באמת הקרבן נתנאל (פ"ז (שם) או"נ ופ') וכמה אחרונים בטעמא דכ' הרא"ש (פ"ז סי' ט') דאין עירוב בעכ"ח דמשום גזל הוא, ועכ"ח כל ענין כפי' זה ומה דנחתי' לנכסי' הוא מדין כח הפקר בי"ד דיש להם כח להפקיע

ממונא, ולכל בי"ד יש להם כח זה כמבואר בחו"מ סי' ס"ז (סעי' ח"י) לענין פרוזבול, וכ"ש בי"ד חשוב, וז"ל המחבר שם, שלשה בקיאים ברין ובענין פרוזבול, ויודעים ענין שמיטה, והמחום רבים עליהם באותו העיר, עכ"ל. (ועי' ר"ן נדרים (כ"ז:) ד"ה והוא וכו', ומש"כ המשל"מ (פ"ד מהל' מלוה ולוה (הי"ד) דרק פרוזבול לא בעי בי"ד חשוב). ומעתה כבר נודע להקת האחרונים אשר דנו אי הפקר בי"ד מהני להקנות ג"כ כאשר האריך בזה התייר הגדול בשד"ח (מע' ה' אות נ"ט), ודעת הרשב"א בגיטין (ל"ו:) מבואר דמהני אף להקנות, ואכמ"ל, וי"א דאף להסוברים דלא מהני להקנות היינו לעשות שניהם ביחד, אבל או להפקיע או להקנות מהני. (וכעת מצאתיו בקו' אמרי אליעזר שבסו"ס אמ"ב, אות י"ג), ומדברי השד"ח שם נראה דנוטה דמהני אף להקנות, ושכן הסכימו גדולי האחרונים, ולפי"ז בענין הזכי' בעירוב בכח בי"ד חשוב כמו דאלומי להפקיע ממונא, כן אלים כוחן לזכות ולאקנוי מדין הפקר בי"ד, דו"ק].

- מבאר דא"א שותפות גמור בלא שוה פרוטה -

י"א) ועתה נבוא אל הכתו"ב השלישי אשר ביאר אאמו"ר הגאון שליט"א דענין זכי' דעיר"ח לא בעי זכי' גמורה שיהא להן חלק ממש בגוף הפת, רק העיקר דיהא מסור לציבור שיוכל כ"א לקחתו כשירצה. והביא ראי' גדולה לזה מהא דסגי ח"י גרוגרות למאה ולאלף, ועפי"ד רש"י הידועים בסוכה (כז:) דלכם לא מיקרי בשאין לכ"א מן השותפין שוה פרוטה. וחכ"א השיב ע"ז דכבר העיר המנ"ח (מצ' שכ"ה) דלפי"ז לכאורה לא מצינו ידינו ורגלינו דערבה א' או ב' אינו שוה פרוטה, וכן בשא"מ ונשאר בצ"ע. ובפת"ת (סי' תפ"ב) מחמת קושי' זו הסיב דברי רש"י ז"ל לכוונה אחרת, וממילא לק"מ, עכת"ד. והאמת יורה דרכו דדברי הפת"ת דחוקים מאד בכוונת רש"י כאשר רואה המעיין, אך רוב האחרונים תפסו דברי רש"י כפשוטו וחילקו כ"א בסברתו דחלוק שותפות, דאינו שותפות בפחות משו"פ, אבל בנכסי האדם פחות משו"פ מיקרי לכם. עי' שו"ת בית שלמה (או"ח סי' ש"מ) ותשו' מהרש"ם (ח"ו סי' ז') ובחכמ"ש (סי' תרנ"ח), שו"ת לבושי מרדכי (מהוד"ת או"ח סי' צ"ב), תשו' הרי בשמים (מהודת"ל סי' ע"ג) וספר עמק ברכה (ענין סוכה אות כ"א), וכן בהגה"ת הגאון ר"מ זעמבא ז"ל הי"ד (בסו"ס פס"ת ח"א) ג"כ מחלק חילוק זה, והביא הריטב"א בע"ז (נט.) דל"ש שותפות שאינו שו"פ, ורבינו גרשום ז"ל (מנחות נ"ב) עייש"ד, וכבר העיר הגר"מ אריק ז"ל (בסוכה שם) בטל תורה בחילוק זה, ומדברי הריטב"א עיי"ש, ובתשו' אמר"י כמ"פ, ועי' גם בביה"ל (סי' י"ד ד"ה שאלה וכו'), ומעתה בנ"ד בעיר"ח דהוי לכאורה מטעם שותפות הענין קשה מאד, וכבר העיר בזה בתשו' הרי בשמים (שם), ועפ"י דרכו של אאמו"ר הגאון שליט"א בתשובתו דאין הענין כשותפות גמור רק ענין מסירה לציבור לכל מאן דבעי ייתי ויכול, אתי שפיר, כיון דאינו שותפות גמור.

- מבאר מדברי הראשונים דזכי' בעיר"ח לא בעי דיהי' שלו ממש -

י"ב) ושורש הדברים אשר יסד דאי"צ דיהי' שלו ממש בעיר"ח, כבר מבואר מדברי הראשונים במכילתין (עג:) בהא דבני חבורה שהיו מסובין וכו' הפת שע"ג שולחן סומכין עליו משום עיר"ח עיי"ש, וכ' שם הרשב"א וז"ל, ואע"ג דאינו מקנה להם פת שעל השלחן בפירוש, סתמא דמילתא כיון שזמנן לאכול עמו ויכולין לאכול לדעתם הרי הוא כאילו נשתתפו עמו ויש להם בו זכות עכ"ל. וכמו"כ כ' הריטב"א בסוד"ה אלא וכו', וז"ל, ואע"ג דאינו מקנה להם פת שעל השלחן בפירוש, סתמא דמילתא כיון שזמנן לאכול עמו ויכולין לאכול לדעתם הרי הוא כאילו נשתתפו עמו ויש להם בו זכות עכ"ל. והכי איפסקא בשו"ע (סי' שס"ו סעי' י"א). הרי מבואר מדבריהם, דאע"פ דאינו מקנה להם הפת, סגי בהא דיכולין לאכול והוי כאילו נשתתפו עמו. ויש שמפרשים (עי' בהגהות כול"ז על הריטב"א) בכוונתם עפי"מ שדנו האחרונים אי במזמין אורחים נקנה להאורח, כידוע תשו' מהרי"ט (סי' קנ"א), ועי' באמ"ב (הל' פסח, סוס"י כ"ד), ובבית האוצר להגר"י ענגל זצ"ל בזה, ועיי' גם בקונט' הל' פסח לאאמו"ר שליט"א בזה), אך אינו משמע מלשונו כלל, רק דיכולים לאכול, גם הרי שי' הרשב"א גופי' בנדרים (לד:) דבהזמין לאכול אורחים הרי הוא של בעה"ב עיי"ש, ועכ"ח הכוונה דענין זכי' בעירוב אינו קנין גמור שיהי' שלו, רק העיקר שיהא מסור לכולם. [וכבר דנו האחרונים בעיקר עיר"ח ג"כ, אי בעי שיהא שלו כשמשתתף משלו, עי' בדע"ת סי' שס"ו שדעת ההע"ש שאילתא קל"ב (אות י"ז, במוסגר) דלערב עיר"ח לא בעי שלו לגמרי, והעצי אלמוגים ס"ל דבעי שלו לגמרי, עיי"ש, ובשו"ת שבה"ל (ח"ו סי' מ"ד), ועי' בבית הלוי (ח"א סי' מ"ח)].

- מבאר דברי רש"י ותוס' לפי יסוד זה -

ואשר לפי יסוד זה פשוט דאין המזכין יכולין להפקיר חלקן וכמוש"כ אאמו"ר הגה"צ שליט"א (ובבי"צ בקו"א ליו"ד סי' ח' מסתפק בזה עיי"ש), כיון דאינן משלהם ממש רק זכי' לענין עירוב, [ובזה יל"ב דברי רש"י (פ"א. ד"ה לא זכו וכו'), במש"כ ואפי' עירב החנוני הזה לכל האחרים וכו' אינו עירוב שהרי לא נתכוין לזכות לו במתנת חנם וכו' עי"ש, והק' התוס' (שם, ד"ה לא זכו וכו') דבחנם פירש כן דאפילו מתכוין וכו' אינו עירוב כיון שהנותן מתכוין לקנות לו מן החנוני וכו' עכ"ל, ועי' בראש ותוי"ט, ולפי"ז י"ל דס"ל לרש"י דאם המערב החנוני מתכוין להקנות גם לזה לא איכפת לן במה דהקונה לא נתכוין באופן זה, דהעיקר דהמזכה מוסר לכולם

בשוה, דו"ק, אך גם לתוס' דווקא התם לא מהני הזיכוי כיון דהקונה הרי רצונו שיקנה לו במעותיו שנתן ולערב משלו ממש, וע"כ לא מהני, משא"כ בכל מזכה סתם לא בעי שיהא משלו ממש, דו"ק], והדברים מבוררין בעז"ה.

- מביא דעת הגאון בעל מרכה"מ על הרמב"ם -

י"ג) גם מצאנו להגאון בעל מרכבת המשנה על הרמב"ם בביאורו שיטת הר"מ (בפ"ה ה"ה), מבואר מדבריו דאפשר לכפות לזכות, ואדרבה יותר קיל לדעתו בפי' שי' הרמב"ם וז"ל: לכן נראה לפרש דברי רבינו וכו' ובאינו רגיל אינם יכולין ליטול ממנו שיתוף בעכ"ח אלא אם רוצים להשתתף צריכין לזכות להם משלהם "אלא שאם הוא מוחה ואינו רוצה להשתתף כלל וכו' ומתכוין לאסור עליהם אז כופין אותו שלא יאסר עליהם, והיינו מש"כ רבנו כופין אותו להשתתף עמהן אע"פ שאין כופין אותו ליתן שיתוף וכו'" עיי"ש עוד דבריו, ורמז הנוב"י (שם) לדבריו אלו, הרי מבאר בכוונת הרמב"ם ממש"כ כופין אותו להשתתף ולא כ' ליתן, דמזכין בעכ"ח שלא לאסור, עייש"ה, ודעתו שם אף בלא בי"ד, ומ"מ כ' דאף לדעת הרה"מ דבעי בי"ד יש לפרש כן, עכ"פ פשיטא לי' דיש לזכות בעל כרחו.

- מבאר דבחובות הנמשכין מקילין בדרבנן דיכולין לזכות -

י"ד) ויש לצרף עוד ע"ד אשר טוענים כי איכא חוב להם מצד הפירצות הנמשכות מזה (לדבריהם, כ"א בחששתו), דברי הר"ן בפרק השולח (ל"ו) אצל פרוזבול שאין כותבין אלא על הקרקע, ואם אין לו קרקע מזכהו בתוך שדהו כ"ש. וכ' הר"ן, מכאן נ"ל, דמאי דקי"ל זכין לאדם שלא בפניו כל שהדבר בעצמו זכות אע"פ שנמשך ממנו חוב שהוא יתר על הזכות זכה וקנה, דהא הכא כשמזכהו קרקע כ"ש מתחייב הוא בכך שאין שביעית משמטת חובו, ואפ"ה אמרינן דמהני, אלא אפשר לדחות ולומר שאף זה מקולי פרוזבול, עכ"ל. וברא"ש (שם סי' ט"ו) כ' וז"ל, והקילו בפרוזבול אע"ג דחוב הוא לן עכ"ל. וכ"כ כעי"ז שאר ראשונים, (וכ"ה בשו"ע חו"מ סי' פ"ז סעי' כ"ב), ונחלקו האחרונים אי בשאר איסורי דרבנן איכא ג"כ קולא זה, דדעת הטו"ז (סי' קס"ב סק"ח) אצל רבית דרבנן דסב"ס, דג"כ אמרינן סברא זו, וכ"ד הגר"א (שם סקט"ז), אבל בנקוה"כ שם כ' דאי"ז רק מקולי פרוזבול, אבל לא שנאמר כן בשאר איסורי דרבנן, ועיי"ש עוד דחיות דל"ש רק בנידון שדנין עליו שם, עכ"פ בקנין דעיר"ח דקיל, וגם דהלכה כהמיקל וכמש"ב, י"ל דלא גרע מקולא דפרוזבול שהקילו בו, ועיי"ש בקרב"נ אות י' דהקילו בשביעית בזמה"ז דרבנן מש"ה סמכו על קצת זכות להם שלא למנוע מלהלוות זא"ז, ע"כ. ויש לצרף שפיר כיון דעצם הדבר בין מצד זכיית הפת ובין מצד המצווה הרבה כאשר העידו רבותינו הק' זי"ע, הוי זכות, ממילא זכין לאדם

שלא בפנידהם, (ואף שדעת הר״ן (שם) דבעומד וצווח לפנינו לא מהני, הרי שם ליכא אנן סהדי דהוי זכות גמור הא דזיכוי הקרקע, דאינו מצווה. גם ליכא סברא דבאמת רוצה כמו שמבואר לעי׳ בעז״ה. ואפי׳ לא תימא כנ״ל הרי הר״ן לשיטתו במס׳ קידושין, והעיקר בעיר״ח סמכינן ארשב״א), אף דלדבריהם וטענותיהם איכא חובות הנמשכות, ובפרט דאינם חובות ברורים רק חששות, ולדברי הגאוה״צ שליט״א העומדים על גפי מרומי קרת לתקן הדבר אדרבה לדעתם תיקון גדול הוא, ואין כאן שום חששות, ושפיר זוכין להם בכה״ג.

- מצדד באופן דליכא כח בי״ד -

ט״ו) וכל הנ״ל באופן דאיכא כח בי״ד יפה שפיר חזי כל הני צירופא דרבנן לאיצטרופי דאין כאן בית מיחוש מצד הצווחין דאינן זוכין. איברא גם באין כח בי״ד יש מקום לסמוך על דעת הרשב״א (והריטב״א), דכופין אף באינו רגיל כל דהוא מבני המבוי, (ועי׳ בבי״צ שם דמבואר דסומכין אהרשב״א) וגם הרי לפי״ד המרכה״מ (דלעי׳ או״ת י״א) לא צריך בי״ד עיי״ש. גם כתבו כמה אחרונים (ה״ה הגרש״ק שם, והבי״צ בקו״א, ובנה״ש) דלפי״ד הקרב״נ דטעמא דאין עירוב בעכ״ח היינו משום דהפת גזולה, א״כ באופן שמזכין כופין בכל ענין, גם בכ״ע דמזכין מהני. גם יש לצרף דברי הבי״צ (שם) דבשיתוף אף בעכ״ח מערבין דאינו משום דירה, עיי״ש מה שצידד והובא בדע״ת רסי׳ שס״ז.

ומה שמביא החכ״א הנ״ל מש״ב הגאון המפו׳ ר׳ יעקב בלויא שליט״א, פוק חזי בספרו נתיבות השבת (פל״א סקפ״ז) שכ׳ וז״ל: ועפי״ז נראה שאפילו יש מחלוקת בין בני העיר על תיקון העירוב (כפי שידוע שהי׳ כן בכמה מקומות), אינם אוסרים, וראיתי בקובץ בית תלמוד להוראה (ח״ד דף ק״ב) הערת הגר״י ראטה שליט״א שכ׳ דדווקא כשיש למתירים כח בי״ד, אבל כשאין להם כח בי״ד אוסרים, וצ״ע, ע״כ. הרי דמצדד להקל עוד יותר, דאף בלא כח בי״ד מצדד דכופין, וכבר ביארנו מקום קולא בזה, אבל בכח בי״ד כבנידון דידן שפיר לא צריכין להקל כ״כ, וכמש״כ אאמו״ר הגאון שליט״א, **דיכולין הכל לטלטל ולסמוך על העירוב**.

הכ״ד זעיר״א דמן חברי״א
המתאבק בעפר רגלי חכמים
יצחק אויזיק ראטה

הוספות הרב הגאון מוהר"ר ברוך חנה גרינפעלד שליט"א

הנה בנידון זיכוי הפת, היטב אשר דיבר הגה"צ אב"ד קארלסבורג שליט"א בראיות מוצקות דעירובי חצירות לא בעי זכי' גמורה, רק שיהא מסור לצבור שיוכל כל א' לקחתו כשירצה, ורק שמדברי הפמ"ג בסי' שס"ז סק"ג שהביאו מבואר שצריך זכי' ומסופק אי מהני אפילו בעומד וצוות, והוא לכאורה סתירה להדברים הנ"ל.

ברם ברירא דמילתא נראה לי בפשיטות, שיש חילוק בין עירובי חצירות לח"י אנשים שאז צריכים כולם לזכות בחלקם, לבין ע"ח ליותר מח"י אנשים שאז א"צ כלל לזכות בקנין.

ואפרש שיחתי. הא לך לשון המשנה בעירובין (פ:) כמה הוא שיעורו, בזמן שהן מרובין, מזון ב' סעודות לכולם, בזמן שהן מועטים, כגרוגרת לכל א' וא', עכ"ל המשנה. הרי במועטים יש משמעות של זכי' וקנין לכל א' וא', משא"כ במרובין לא נזכר כלל משמעות של קנין לכאו"א, רק שיעור עירוב עבור כולם.

והסברא צריך ביאור, דבשלמא שיעור גרוגרת לכל א' מובן, שזהו שיעור חשוב לענין כמה דינים ויש לכל א' שיעור אכילה חשובה של גרוגרת, אבל שיעור מזון ב' סעודות הוא שיעור אכילתו של אדם אחד ביום, ומהו ערך שיעור זה לצורך הרבים, הרי יצא לכל א' שיעור אכילה כל דהוא, ולאלפים גם זה לא, רק כחוט השערה, וכי דבר זה נקרא השתתפות בסעודה לקבוע דירתו במקום "סעודתו", אתמהה. ולא מצינו בשום מקום שיהא שייכות לשיעור ב' סעודות של אדם א' לקבוע דינו של שותפות הרבים, ולומר שחכמים הקילו וקבעו שיעור חשוב מסויים שמצאו באיזה מקום וקבעוהו על מצות עירוב של רבים, הגם שאין לשיעור זה שום מובן ושייכות לכאן. זה דוחק גדול, ברם פתרון ענין זה מצאנו בספר הלבוש.

והא לך לשונו הזך של רבינו הלבוש בדין זה בסי' שס"ח ס"ג, וז"ל, "**וכמה שיעור העירוב** וכו', **ואפילו הן אלף ויותר, לא הטריחו חכמים יותר להיות כגרוגרת לכל א', רק נתנו שיעורו כב' סעודות.** נ"ל, **כדי שיקנה א' מהם שם דירתו קבוע לשתי סעודות שבת, ערבית ושחרית, ויהי' הוא כבעל הבית, ואחרים יהיו כאילו דרים אצלו, כי לא רצו להטריח יותר. וטעמא עד י"ח גרוגרות, כדי שיהא חצי גרוגרת לאחד לסעודה אחת שיש בו כדי להשיב נפש, וסגי שלא להטריחם יותר**". עכ"ל הזהב.

הרי שפתי הלבוש ברור מללו, שהי' כאן ב' אופני התקנה, וכל אופן לעצמו להקל כדי שלא להטריח. והיינו, עד י"ח אנשים אופן ההשתתפות שיהא לכל א' וא' שיעור כדי להשיב נפש לכל סעודה, והיינו חצי גרוגרת לכל א' וא'. משא"כ ביותר מי"ח אנשים, אופן ההשתתפות שיהא שיעור חשוב של ב' סעודות שלימות לצורך שבת לאיש אחד, וסעודה זו כאילו מוכן ומזומן לכל א' וא' מי שירצה יאכלנו, וא"צ שיהי' לכאו"א מה לאכול, אלא שיהי' לכאו"א אפשרות לאכול סעודה, ואה"נ אם א' יאכל לא ישאר להשאר לאכול, רק שכן תקנו תקנתם שסגי בזה שלכל א' יש אפשרות שהוא יהי' זה שיאכל ב' הסעודות השלימות. ולכן כיון שהקילו חז"ל באופן של מרובים, שא"צ כלל שיהי' לכאו"א מה לאכול, החמירו שאותו א' יהי' לו ב' סעודות

שלימות, משא"כ במועטין שיש צורך שכאו"א יהי' לו לאכול בפועל, הקילו שסגי באכילה מועטת להשיב נפש, ודו"ק.

ודברי הלבוש הם ברורים וקילורין לעינים, שעפי"ז מובן היטב השייכות של ב' סעודות לצורך עירוב של רבים. וגם מדוקדק לשון המשנה, מזון ב' סעודות הוא לכולם, ר"ל שלכל א' יהא אפשרות שהוא יאכלנו, וברור.

וע"פ יסוד זה ברור הסברא שלמועטין שכן עשו התקנה שלכאו"א יהי' גרוגרת, חייב לזכות בו, ובזה אם מוחה מפורש ואינו רוצה לזכות בו, אי אפשר להכריחו בעל כרחו (והוא מה שדן הפמ"ג), משא"כ למרובין שאופן התקנה לא הי' כלל שיהי' לכאו"א חלק בו לאכילתו, רק שיעור שלם שעכ"פ אדם ביניהם מי שירצה ראשון יהי' לו האפשרות לאוכלו, בודאי שא"צ שכל א' וא' יזכה בו, ואדרבה, אופן התקנה הוא יותר ברור שיהא שייך דוקא לאדם א' שיעור שלם של ב' סעודות, ורק שיהי' לכל א' רשות לאוכלו כשירצה, וכדמפורש בל' הלבוש הנ"ל "ויהא הוא כבעה"ב ואחרים יהיו כאילו דרים אצלו" וכו', וגם כמוש"כ הלבוש לפני כן "שיקנה אדם א' מהם שם דירתו קבוע לשתי סעודות" וכו', הרי דבריו ברורים כמו שכתבנו לעיל.

ובזה גם הרווחנו להבין דברי השל"ה הק' ריש מסכתא שבת (פרק נר מצוה ד"ה עירובי חצירות) שלאחר שהביא דברי המהרי"ל שלא הי' סומך לכתחילה על שיתוף הציבור שנעשה בערב פסח לכל השנה, שמא יתקלקל (הפת) ויבואו לידי תקלה, והעדיף עירוב כל ערב שבת, הגם שהקהל כבר עשו עירוב (כללי) בתחילת השנה, כתב ע"ז השל"ה וזלה"ק, "ולענין ברכה לברך אקב"ו על מצות עירוב, נראה לי שלא לברך, אם לא שיעשה מוסכם בלבו, שלא יהי' זוכה בעירוב שעושין הקהל, ואז כשהוא שוכח לעשות עירוב, לא יטלטל. לולא זאת אני חוכך לברכה לבטלה. ע"כ יעשה המצוה ולא יברך, עכלה"ק. ותמה על זה בס' נתיבות שבת (פרק ל"א ס"ק ק"פ) שהענין מוקשה, דאם ההסכמה היא שלא יזכה בעירוב ושמשו"ה הוא עצמו לא יטלטל, א"כ אוסר בזה על הקהל ואיך יטלטלו הם.

אך עפ"י יסוד דבריו של הלבוש הנ"ל, הענין מובן היטב, כי השל"ה איירי בעירוב כללי של עיר שבד"כ יש בו יותר מי"ח משתתפים, ואז גדר העירוב היא "מסירה לציבור" ושיהא לכל א' רשות לאוכלו אם ירצה, וכמוש"כ לעיל, ולכן גם אם הוסכם אצלו לא להשתמש בעירוב הקהל רק לערב בעצמו, אינו אוסר בזה על הקהל כלל, כיון שהם מסרוהו לכלל הציבור כדין, ולא צריך לחול כאן שום זכי' וקנין.

אך חידש לן השלה"ק שכיון שהעירוב צריך לחול בין השמשות, וגילה דעתו שאינו רוצה להשתמש בו, הגם שאינו אוסר על הקהל כיון שנמסר לציבור לכל דכפין, מ"מ הוא עצמו א"א לו לטלטל ע"י עירוב הקהל, כי סירב להשתמש בעירובם ונאסר לו בבין השמשות, ודו"ק.

ועפי"ז ניחא לן בשופי מה שלא חששו בעיירות גדולות להמתעקשים והמסרבים להשתתף בפת העירוב, כיון דבמרובים א"צ זיכוי כלל, רק מסירה לצורך הציבור לכשירצו לאכול העירוב, ותו לא. **ודברי הגה"צ אבד"ק קארלסבורג שליט"א ברורים ואמתיים לאמיתה של תורה.**

אור ישראל

קובץ לעניני הלכה ומנהג

כולל להוראה

קובץ תורני

הוצאת ספרים

רשת שיעורי תורה

בית הוראה

• מאנסי ניו יארק •
תמוז תשס"א • שנה ו גליון ד (כד)

קובץ אור ישראל / רבעון הלכתי

יוצא לאור ע"י מכון אור ישראל
שע"י קהל שארית ישראל ווילעדניק, מאנסי נ.י.

הרב חיים אבערלאנדער
ראש המכון ויו"ר המערכת

הרב גדלי' אבערלאנדער
עורך אחראי

חברי המערכת:
הרב מתתיהו דייטש, ירושלים
הרב אהרן הכהן פערל, ניו יורק
הרב יודא הכהן שטראססער, ניו יורק
הרב מרדכי ווייס, ירושלים

מחיר גליון: $7
דמי מנוי לשנה: $30 [מחוץ לניו יורק — $35]

כתובת המכון באה"ק: ת.ד. 1111 בני ברק
טל. (02) 538-2434

Copyright © 2001
All Rights Reserved
M'CHON "OHR YISROEL"
P.O.B. 557
Monsey, N.Y. 10952
Tel. (845) 426-7321 Fax: (845) 425-2894

קוראים נכבדים!
הרוצים להשתתף בגליון הבא ולשלוח מאמרים, חידושים ובירורים, מתבקשים להקליד על דיסק. הערות והארות אפשר לכתוב בכתב-יד ברור על צד אחד של הגליון, ובשורות מרווחות, כדי להקל עלינו בסידורם הנכון, ותודה למפרע. המערכת משאירה לעצמה את הזכות לבחור ולהחליט איזה מאמר ראוי לדפוס, לשנותו או לשפרו.

"ספרא"
עריכת ספרים והוצאה לאור
(718) 438-4714 (845) 425-0635

צילום וללוחות - **פרנק**, ירושלים

התוכן:

דבר המערכת

שפתי ישנים

הגהות על תוספתא מסכת עירובין — רבי אליהו מווילנא זצ"ל — ח
חידושים מסדר זרעים (ג) — רבי צבי הירש מזידישטוב זצ"ל — יז
הערה נפלאה בשיטת הגר"א — רבי פנחס הירשפרונג זצ"ל — כג
דברי חיזוק והתעוררות בענין בין הזמנים — רבי אהרן רוזנפלד זצ"ל — כד

על הפרק

בענין אולם-שמחות על יד בניני מגורים — הרב מנחם מנדל הכהן שפרן — לב
חומר הענין של הפרעת מנוחת השכינים ע"י האולמות — הרב אלי' כ"ץ — לד
תגובה בענין הנ"ל — הרב מנחם מנדל הכהן שפרן — לז
תגובה לתגובה — הרב אלי' כ"ץ — לז
בירור בנידון אולם-שמחות בתוך שטחי בניני מגורים — הרב אברהם שלמה כ"ץ — לח

דבר הלכה

שמע ברכה או קידוש מאחר אי יכול אח"כ לברך או לקדש כשלא כיון בהריא שלא לצאת — הרב חיים אבערלאנדער — נח
דיני ומנהגי אבילות ל"ע לתינוקות — הרב גבריאל ציננער — עו
בדין טפח באשה ערוה ואופן חישובה — הרב ברוך האס — צב
בענין זימון על מייקריפאן (רמקול) — הרב שמואל נייימאן — קא

חגים וזמנים

שייכות מקום המקדש לכל מקום בא"י — הרב ישראל רובין — קד
אוסף הידיעות על עניני בין המצרים — הרב גרשון מענדל אייזנברגר — קי

שבת הארץ

הערות שונות בעניני שמיטה — הרב יוסף ליברמן — קכא
בענין פולמוס בהיתר המכירה, ובענין עלי חסא הגדלים בחממות בגוש קטיף — הרב שלום פאללאק — קכג
מנכש ומשקה מים לזרעים בשבת ולשביעית — הרב משה מנחם הכהן שפירא — קלו
הלוקח אתרוג מחבירו בשביעית ובדין הבלעה — הרב שלמה פראג — קלט

יושבי אהל

זמן התחלת בי"ש, האם נחלקו בזה ר"ת והגאונים — הרב יקותיאל זושא זילברשלג — קמו
בדיני צירוף למנין עשרה ובדין רובו ככולו — הרב יחיאל רוזנברג — קנג
עשיית בית המדרש גבוה מכל בתי העיר — הרב שלמה בינעט — קנח

מנהגי ישראל

בענין נוסח 'האוהבי דבריה גדולה בחרו' — הרב יעקב חיים סופר — קסב
מנהג ציון 'יום הולדת' כיום שמחה וחשבון הנפש — הרב גדלי' אבערלאנדער — קעה

ימות עולם

מלחמתו של מרן החת"ס במתחדשים — הרב נתן דוד רבינוביץ — קצח
"הירושלמי לסדר קדשים" והמו"ל שלו — הרב ברוך אבערלאנדער — רט

לעורר לב

רכח

ליזהר בתעניות וגזירות חז"ל זכר לחורבן בית מקדשנו — הרב אברהם נחמן שווארץ / **בענין מקום קביעת מזוזה** — הרב יוסף צבי אילאוויטש / **באיסור נתינת מנות אוכל לגוי היושב לידו במטוס וכדומה** — הרב ישראל עמרם נאגאל.

מילי דתמיהי

רכט

תמיה בשו"ת דברי יציב — הרב אפרים הלל הלוי העלער / **תמיה בקדושת לוי בענין שליח קידושין שמת** — הרב אברהם שמעון משינסקי / **תמיה בדברי רש"י** — הרב יחזקא שרגא הכהן רובין / **היתר כתיבת פרשיות הקטורת** — הרב ארי' לייביש נהורא / **בענין עשרה דברים שנבראו בין השמשות, ועוד** — הב' יוסף אבערלאנדער / **תמיה על האשל אברהם והמשך חכמה** — הב' משה מאיער / **תמיה על החת"ס, והערה על המדרש** — הרב משה הלל סאמעט / **תמיה בספר לקוטי אמרים התניא** — הרב חיים פריעדמאן.

תגובות

רלא

להעמיד דברים על דיוקן — כ"ק אדמו"ר מויזניץ שליט"א [מאנסי] / **מנהג מהרי"ל באפיית מצות מצוה בערב פסח שחל בשבת** — הרב גדלי' אבערלאנדער / **ישוב דברי רש"י** — הרב דוד יצחקי / **שיטת בעל אגרות משה בענין כתבי יד / ובענין ביסוי ראש לכלה בהחתונה** — הרב אהרן יצחק ארץ / **בסוגיא דפאה נכרית** — הרב חיים שלום ווייס / **בענין "בייט-פלעיט"** — **ובענין הכנסת אימום בתוך המנעל בשבת** — הרב אהרן גראס / **בענין חיובי ערב / מקלקל ע"מ לתקן שלא במקומו / שמחת חתן וכלה** — הרב אברהם שלמה כ"ץ / **אי ברכת "הדיוט" כולל גוי / ובענין אי ארוונה הי' גר צדק או תושב** — הרב יהודה קול / **בענין הליבה בחזרה למצרים** — הרב שמואל ישעי' יפה / **בענין עירוב בבארא פארק** — הרב שלום מאן / **תגובת הכותב** — הרב נפתלי זאב גנצבי / **בענין עריכת הסדר מבעוד יום** — מ. ש. מאסקאוויץ / **בענין כהנים זריזין הם** — הב' יוסף אבערלאנדער / **בענין אפיית מצות בערב פסח** — הרב דוד הלוי דייטש / **אודות העירוב בוויען** — הרב משה קליין / **הערות שונות** — הרב שלמה שטעסלר / **בענין לעבור כנגד המתפלל** — הרב יהושע ווייס / **בענין המהרהר וכתיבה חד"ת לגבי חיוב ברכה** — הב' יעקב לייב רייכמאן / **שיעור גדלות בב"נ, וכהנים זריזין זמה"ז** — הב' יחזקאל שרגא איליוויטש / **עוד בענין מחיצה במצוה טאנץ** — הרב יוסף ח"י כהן רפאפורט / **חיוב שמחה בחנוכה** — הרב ישכר דוב ווינגארטן / **בענין קניית דגים שאין עליהם עור** — הרב אליעזר צבי זאב צירקינד / **עוד בענין השתמשות בבייט פלעיט בשבת** — הרב שלמה אבראמאוויטש / **ספר המספיק לעובדי ה'** — **ביבליוגרפיה מעודכנת** — מרדכי מנחם האניג.

זוטות

רנ

על אבילת האליה — הרב אברהם צבי ווייס

תוכן כללי: שנה ו; גליונות כא — כד

רנא

דבר המערכת

עם תום השנה השישית להופעת גליוננו, אנו תפילה, יהא רעווא ויקויים בנו: "וצויתי את ברכתי לכם בשנה השישית".

פינו מלא תהלה לאל נורא עלילה, שזכינו וקובצנו קנה שם טוב והערצה יתירה בעולם התורני, ומודים אנו לכל הקוראים היקרים המחזקים את ידינו בכל עת ועידן, והוא שעמדה לנו להמשיך בעוז ותעצומה בסייעתא דשמיא.

הפעם, עלה בידינו להשלים את החסרון במקצת, בפרסום מאמרים ובירורים שונים שהצטברו על שולחן המערכת, זה זמן זמנים טובא, ומחמת אפס מקום לא יכלנו להדפיסם עד הלום, וכעת קנו מקומם בגליון הנוכחי. ביחד עם זה נבקש סליחה משאר כותבים נכבדים, שלא הספקנו להדפיס את פרי עשתונותיהם, ועוד חזון למועד בע"ה. לכל זמן ועת לכל חפץ!

כבכל קובץ, הרי גם בזה שלפנינו, יש בו משום חידוש, להשביע נפש המעיין ולרוות צמאונו. טעמו וראו!

ובחתימה מעין הפתיחה, נודה על העבר ונתפלל על העתיד, שחפץ ה' בידינו יצליח להגדיל תורה ולהאדירה.

המערכת

קובץ הבא יופיע אי"ה בחודש תשרי תשס"ב הבעל"ט. תאריך האחרון לשלוח חומר לא יאוחר מט"ו באב תשס"א.

מחברי ספרים הרוצים לפרסם ספריהם במדור פרסומות, מתבקשים לפנות בהקדם אל המערכת ע"י הטלפון 7321-426 (914), ותודה למפרע.

שפתי ישנים

חידו"ת מרבותינו ז"ע ברורות האחרונים

רבי אליהו מווילנא זצ"ל

תוספתא מסכת עירובין עם הגהות הגר"א

על פי כתב יד בנו ר' אברהם, לכ' הפרקים הראשונים

הגהות הגר"א לתוספתא סדר מועד נדפסו לראשונה ע"י הגאון רבי שמואל אביגדור זצ"ל בספרו "תנא תוספאה" בווילנא בשנת תר"א בצירוף פירושיו לתוספתא "מנחת בכורים" ו"עיטור בכורים". ומשם העתקו לתוספתא ש"ס ווילנא (בסופי המסכתות).

הגהות הגר"א הגיעו לר"ש אביגדור מר' יעקב משה נכד הגר"א וכפי שכתב בשער הספר:

"הגהות אשר השגתי בכת"י מהגאון החסיד רשכבה"ג רבינו אליהו מווילנא זצ"ל אשר הגיהם וביררם ברוחב לבבו הרחבה מני ים[1], וכל תיבה אשר היא מוקפת בשני רבועים כזה [ ] מורה אשר השמיטה הגר"א מנוסחתו".

ובהקדמתו כתב: "ומשמיא אסכימו על ידי, כי בהיותי עסוק בספרי להביאו לבית הדפוס, הגיעו לידי ספרי התוספתא כתב יד נוסחא חדשה אשר מפה קדוש יצאו כבוד מרן הגאון החסיד רשכבה"ג רבינו אליהו זצוק"ל מווילנא, אשר מסרן לי נכדו הרב הגדול החריף ובקי המפורסם מו"ה יעקב משה נ"י מסלאנימא וכו', ואנכי בדרך אמת נחני ה' כי בכמה הגהות כוונתי לדברי הגר"א זצוק"ל, אשר עליהם רשמתי בביאורי וכן הגיה הגר"א יען כי גם מליבי הוצאתי מילין אלו".

בס"ד זכינו שבא לידינו צילום כתב יד קדשו של ר' אברהם זצ"ל בן הגר"א הכולל את נוסחת התוספתא בשילוב גירסת הגר"א בתוכו למסכתות עירובין, פסחים[2], ומסכת ביצה (לפ"א בלבד)[3]. כתב היד נמצא בספריה הלאומית בירושלים ומספרו: 4172, (B 61). ע"פ כתב יד זה הננו מדפיסים כאן את שני הפרקים הראשונים של תוספתא ערובין עם הגהות הגר"א, בהשוואה להגהות שנדפסו בש"ס ווילנא, ועמדנו על השינויים בהערות.

את הגהות הגר"א לתוספתא ביצה הדפסתי מכתב יד זה בספר "חידושי מאורות והגהות הגר"א" (ירושלים תשנ"ט), וכתבתי שם שמהשוואת נוסח תוספתא מסכת ביצה כתב יד ר' אברהם, להגהות הגר"א שהדפיס ר"ש אביגדור, עולה שלא את כתב היד הזה מסר ר' יעקב משה לר"ש אביגדור, מאחר שישנם שינויים רבים ביניהם, הן בסדר ההלכות, והן בתיקונים, כמו כן יש הגהות שנמצאות רק במקור אחד ואינם נמצאים בשני, גם הציונים לש"ס ועוד אינם שווים.

גם מהשינויים הרבים שישנם בתוספתא עירובין המובאת בזאת להגהות הנדפסות בתוספתא ווילנא ע"י ר"ש אביגדור עולה שלא ממקור אחד נערכו, וכנראה היה לפניו כתביד אחר. ובחינה מדוקדקת מעלה שהנוסח שבכתב היד שלפנינו הוא תואם יותר לנוסח בתוספתא המובאת בבבלי שהוא מקור הגהות הגר"א, וגם הוא נוסח דווקן יותר[4].

1. במבוא לתוספתא שביעית במהדורתי הבאתי מהקדמת בני הגר"א לפירושו על כמה אגדות, שמקור ההגהות הוא "רק מתלמוד בבלי וירושלמי" עיי"ש, ואכן בהגהות לתוספתא עירובין (וכן בהגהות לביצה) ניכר שרוב ההגהות הם ע"פ הנוסח שהביאם הבבלי, וציינתי המקורות בהערות בסדר. כדאי לציין שכל מקום שציין לדפוס ראשון הכוונה להגהות הגר"א דפוס ראשון שנדפס ע"י ר"ש אביגדור בווילנא שנת תר"א.

2. עם הגהות רבות בצידו, פירושים וגם כעין מסורת הש"ס, והוא מעין הפירוש לתוספתא מעשרות הנדפס בצפונות י', ולתוספתא נדה הנדפס בש"ס ווילנא [בעזה"י יודפס על ידי בקרוב].

3. בגליונות התוספתא ציין ר' אברהם את המקומות בהם הוזכרה התוספתא בגמרא, וכנראה שציונים אלו אינם הציונים שהביא ר' יעקב משה בנו לר"ש אביגדור ובהרבה מקומות יש בכ"י מה שאין בנדפס וכן להיפך (הן בביצה והן בערובין). לא קבענו לע"ע את הציונים לבבלי בדיוק כפי שציינם רבי אברהם בן הגר"א בגליון, מחמת טשטוש הצילום, אבל הבאנו את מסורת התוספתא לבבלי עירובין כסדר. הפיסוק וחלוקת ההלכות הם כפי שנעשו בכי"ק.

4. המעיין יווכח ששונה סגנון רבינו בהגהותיו לסדר זרעים, מהגהותיו לסדר מועד. בסדר זרעים ההגהות הנדפסות ע"פ רוב הינם רק שינויים משמעותיים, ובסדר מועד ישנם שינויים רבים שנובעים מהשוואת לשון התוספתא לבבלי ולעיתים אין בהם שום נפקא מינה מלבד צחות לשון.

דרכו של ר"ש אביגדור לסמן בפנים את הנוסח הישן (המוטעה והטעון מחיקה) בסוגר מרובע, ואת הנוסח המתוקן שהגיה הגר"א הדפיס בשולי הגליון, ובדרכו זו הלכו גם מדפיסי התוספתא בש"ס ווילנא. דבר זה שכל הנדפס בתוספתא מוקף בחצאי ריבוע הוא סימן למחיקה אינו ידוע ללומדים, ובפרט מאחר שברוב צלומי מהדורות ווילנא המצויות כיום, השמיטו את "השערים" של התוספתא שבהם היתה כתובה הידיעה הנ"ל.

את הגהות הגר"א הניתנים בזאת ערכנו כנהוג, דהיינו את שיש למחוק בסוגר עגול, ואת התיקונים וההוספות קבענו בגוף התוספתא בסוגר מרובע, ותועלת נוספת יש בדרך זו כי על ידי כך בהרבה מקומות התיקון קצר יותר ונוח לקריאה כאשר עין הקורא תחזנה מישרים.

על הגהות הגר"א לתוספתא הרחבתי במבוא מפורט בפתיחת "תוספתא מסכת שביעית עם הגהות הגר"א" שזכיתי להו"ל בתש"ס, שם באו הדברים בפירוט רב.

דוד סופר

פרק א'

(א) מבוי ש[הוא][5] גבוה מעשרים אמה י[ו]תר מפתחו של היכל (הרי זה צריך למעט כיצד ממעט נותן עליו) [ימעט: כיצד עושה מניח] קורה מ[שפת] עשרים ולמטה [ו]הרחב מעשר אמות י[ו]תר מפתחו של היכל (הרי זה) צריך למעט. כיצד ממעטו עושה לו פס וממעטו עד (עשר אמות) [עשרים אמה]. מבוי שיש לו צורת [ה]פתח אף על פי שרחב מעשר אמות (הרי זה) אין צריך למעט: (ב) רבי אליעזר אומר הכשר מבוי בלחיים. מעשה ברבי אליעזר שהלך אצל (יוסף) [רבי יוסי] בן פרידה לאובלין (וראה לו) [ומצא שיושב ב]מבוי שאין לו אלא לחי אחד אמר לו [בני] עשה (לו שניה) [לחי אחר] אמר לו (אתה חוזר וסותמו) [וכי לסותמו אני צריך] אמר לו יסתם [ו]מה (ראיה לשבת) בכך[6].

ואפשר שיש מקום להניח שרבינו הגר"א הגיה בגליון את ההגהות "המשמעותיות" בלבד, ולכן בסדר זרעים שבהם הועתקו ההגהות כצורתם [וכנראה מכתבי היד הנמצאים אתנו] לא הובאו ההגהות הלשוניות שחשיבותם פחותה, אבל בסדר מועד שמקור ההגהות הנדפסות הוא מנוסח שלם של תוספתא כפי שערכה רבי אברהם אפשר שהוסיף לדקדק ולשפר הלשון ע"פ מקור הגהות הגר"א שהוא הבבלי, וא"כ יתכן שההגהות הלשוניות בעיקרם מרבי אברהם הם.

אמנם אחר שהסקתי במבואי ל"תוספתא שביעית עם הגהות הגר"א" (ראה שם הערה 11) שכנראה גם בסדר זרעים נמסר לר"ש אביגדור נוסח תוספתא שבו שולבו הגהות הגר"א, אין מקום לסברא הנ"ל. ואולי יש להסביר את סיבת שינוי סגנון ההגהות מחמת שבסדר זרעים מועטים המקבילות לתוספתא בתלמוד הירושלמי, משא"כ בסדר מועד שתוספתות רבות שוקעו בתלמוד הבבלי והם מקור גם לשינויי לשון וסגנון.

ומעניין שבהגהות למסכת ברכות ישנו גם שינוי בין ההגהות הנדפסות להגהות שבכתב היד, שההגהות הנדפסות כוללות שינויי לשון וסגנון הרבה יותר משיש בכתב היד, ראה לדוגמא בפ"ד הט"ז במהדורתי שכל ההגהות המסומנות בכוכב ע"פ רוב הינם תיקוני לשון ודיוק ומקורם בנדפס שכאמור הוא ע"פ נוסח שנמסר לר"ש אביגדור (ואפשר מקורו מר' אברהם), ובכתב היד לברכות שכפי הנראה הוא העתקה מגליון התוספתא של הגר"א אינם, ובכלל הגהות שאינם משמעותיות נמצאות הרבה פחות בכתב יד מבנדפס. ועדיין נראה שלא כל ההגהות שבעריכת ר' אברהם הם הגהות הגר"א, והדברים טעונים בירור.

5. ליתא בנדפס, וכב"י: שהיא, אך נדצ"ל: שהוא, כבגמ' ב' וג' ע"ב: מבוי שהוא גבוה מעשרים אמה יותר מפתחו של היכל ימעט, כיצד היה עושה מניח קורה משפת עשרים ולמטה, ומקור התיקונים בסוף ההלכה מהגמ' י' ב' וי"א א'.

6. בגמ' י"א ב': מעשה ברבי אליעזר שהלך אצל רבי יוסי בן פרידה תלמידו לאובלין ומצאו שיושב במבוי שאין לו אלא לחי אחד אמר לו בני עשה לחי אחר אמר לו וכי לסותמו אני צריך אמר לו יסתם ומה בכך. ולא תיקן ע"פ נוסח הירושלמי ה"ב.

[אמר רבן שמעון בן גמליאל לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על מבוי שהוא פחות מארבע[7] אמות שאינו צריך כלום על מה נחלקו על רחב מארבע אמות ועד עשר שבית שמאי אומרים לחי וקורה ובית הלל אומרים לחי או קורה]:

(ג) [קורה היוצאה[8] מכותל זה ואינה נוגעת בכותל זה וכן שתי קורות אחת יוצאה מכותל זה ואחת יוצאה מכותל זה ואינן נוגעות זו בזו פחות משלשה אין צריך להביא קורה אחרת, שלשה צריך להביא קורה אחרת[9] רבן שמעון בן גמליאל אומר פחות מארבע אין צריך להביא קורה אחרת, ארבע צריך להביא קורה אחרת: וכן שתי קורות המתאימות לא בזו כדי לקבל אריח ולא בזו כדי לקבל אריח אם מקבלות אריח לרחבו טפח אין צריך להביא קורה אחרת ואם לאו צריך להביא קורה אחרת רבן שמעון בן גמליאל אומר אם מקבלות אריח לארכו שלשה אין צריך להביא קורה אחרת ואם לאו צריך להביא קורה אחרת]: (רבן שמעון בן גמליאל אומר כל מבוי שפחות מעשר אמות הרי זה אין צריך כלום הרחב מעשר אמות מעמיד פס באמצע ונותן קורה על אחת מהן ודיו)[10]:

(ד) (היו שתי קורות קטנות יוצאות מן הכותל מובדלות זו מזו ומקבלות אריח לרחבו טפח רבן שמעון בן גמליאל אומר יושב לארכו שלשה טפחים):

(ה) (היתה) [היו][11] אחת למעלה ואחת למטה רבי יוסי ברבי יהודה אומר רואין את (התחתונה כאילו היא עולה למעלה והעליונה כאילו היא יורדת למטה ובלבד שלא תהא התחתונה למטה מעשרה טפחים והעליונה למעלה מעשרים אמה) [העליונה כאילו היא למטה ואת התחתונה כאילו היא למעלה ובלבד שלא תהא העליונה למעלה מעשרים אמה והתחתונה למטה מעשרה טפחים]:

(ו) (היתה זו יוצאת מכותל זה וזו יוצאה מכותל זה או שהיתה יוצאת מכותל זה ואין מגעת בכותל אחר או שהיתה רחבה מראשה אחד וקצרה מראשה אחד אם יש שם שלשה טפחים הרי זה צריך למעט רבן שמעון בן גמליאל אומר ארבע היתה יוצאה מכותל זה ומגעת בכותל אחר אם גבוהה הימנו שלשה טפחים הרי זה צריך למעט) עשוי(ה) מדרון

7. בכ"י: מעשר, אך נראה דצ"ל כבפנים: מארבע, וכ"ה בנדפס, ובבא זו נוספה ע"פ המשך הגמ' שם י"ב א' (ובבא זו בכ"י היא המשך הלכה ב' ולא כבנדפס שהיא ריש הלכה ג', וכן ישנם שינויים נוספים בקביעת ההלכות בכתב היד מהדפוס, ולא עמדנו עליהם לע"ע מחמת הטשטוש בצילום, ומסיבה זו גם לא קבענו לע"ע את מסורת התוספתא כפי שציינה רבי אברהם בן הגר"א בגליון, אבל הפיסוק הוא כפי שנעשה בכי"ק).

8. בד"ר: היוצא, ובדפוס ווילנא: היוצאת, ובכ"י כבגמ': היוצאה. וגם בבא זו מקורה מהגמ' י"ד א'.

9. בדפוס ווילנא נכפל בטעות: קורה אחרת קורה אחרת.

10. נמחק, כי בכתב יד ליתא לכל בבא זו. ובדפוס ווילנא לא נמחקו דברי רשב"ג אלו, בגלל שבד"ר ישנו סוגר אחד בלבד בסוף ההלכה. (וכעי"ז ראה לקמן בהלכה י"ב, ואמנם גם בהלכה הבאה נפלה טעות כזו בד"ר ושם כן נמחקה כל ההלכה בדפוס ווילנא. וטעויות כאלו מצויים למאוד בהגהות שנשמטו מחמת שיבושים בד"ר, ואכמ"ל).

11. בנדפס: היה, אמנם בגמ' י"ד א' (ששם מקור ההגהות בהלכה זו) וכן בכ"י: היו.

ומקבלת אריח בנוי (היושב) [אם ישב] כדרכו עליה אין צריך להגביה צד השני [ו]אם לאו צריך להגביה צד השני:

(ז) [העושה לחיים למבוי גבוהים מן הארץ שלשה טפחים או משוכים מן הכותל שלשה טפחים הרי זה צריך למעט]: מבוי המקורה מרוח אחת והדלה עליה את הגפן ואת הדלעת ואת הקיסום מרוח אחרת אין צריך כלום: (עשה לחיים למבוי גבוהין מן הארץ שלשה טפחים או משוכין מן הכותל שלשה טפחים הרי זה צריך למעט, אבני בנין היו יוצאות מן הכותל ובין זו לזו ארבעה טפחים אין צריך לחי וקורה אותו מקום) [אבני גדר היוצאות מן הגדר מובדלות זו מזו פחות משלשה אין צריך לחי אחר שלשה צריך לחי אחר][12]:

(ח) כותל שצדו אחד כנוס מחבירו [בין שנראה מבחוץ] ושוה מבפנים (ונראה פס מבחוץ) [ובין שנראה מבפנים ו]שוה מבחוץ (ונראה פס מבפנים נידון כלחיים) [נידון משום לחי][13]: היתה קרן זוית זו יוצאה מכותל זה וקרן זוית יוצאה מכותל זה נדונית כלחיים (העמיד לחי וקורה באמצע מבוי אין לו אלא עד מקום לחי וקורה): [עשה לחי לחצי][14] מבוי אין לו אלא חצי מבוי]:

(ט) עושין פסין (לבוריות) [לביראות][15] ארבעה דיומדין נראין כשמונה: היתה [שם] אבן (אחת) מרובעת רואין (אותה שאם תחלק ויש בה ששה טפחים מצד זה וששה טפחים מצד זה כדיומדין נידונית כפסין) [כל אלו][16] שתחלק ויש בה אמה לכאן ואמה לכאן נידון משום דיומד ואם לאו אינו[17] נידון משום דיומד] רבי ישמעאל ב[נו של][18] רבי יוחנן בן ברוקה אומר היתה [שם אבן][19] עגולה רואין (אותה שאם תחקק ויש בה ו' טפחים מצד זה וששה טפחים מצד זה כדיומדין נידונית כפסין) [כל אלו שתחקק ותחלק ויש בה אמה לכאן ואמה לכאן נידון משום דיומד ואם לאו אינו נידון משום דיומד][20]:

(י) [ו]כמה יהא ביניהן כמלא שתי רבקות (שהן) [של שלש] שלש בקר [כמה ראשה ורובה של פרה שתי אמות וכמה[21] עוביה של פרה אמה ושני שלישי אמה] שהן כעשר

12. מקור ההגהה מהגמ' דף ט"ו ע"א.
13. מקור ההגהה מהגמ' שם וט' ב'.
14. בדפוס ליתא לתיבת 'לחצי', וכ"י הוא כתוב בהדיא (והגם שיש שם טשטוש מסויים), והוא מוכרח מגופו, וכן הוא בגמ' י"ד ב': תנא עשה לחי לחצי מבוי אין לו אלא חצי מבוי, פשיטא אלא אימא יש לו חצי מבוי, הא נמי פשיטא, מהו דתימא ליחוש דילמא אתי לאישתמושי בכוליה, קא משמע לן, אמר רבא עשה לחי למבוי והגביהו מן הקרקע שלשה או שהפליגו מן הכותל שלשה לא עשה ולא כלום, עיי"ש.
15. בנדפס נשמטה הגהה זו, והיא ע"פ מתני' ריש פ"ב דף י"ז ב'.
16. בנדפס בטעות: כאלו.
17. בנדפס: אין.
18. בנדפס נשמטה הגהה זו.
19. בנדפס נשמטה הגהה זו.
20. בנדפס נשמטה כל הגהה זו, כנראה מפני הדומות של ההגהה הקודמת. ומקור כל הגהות בכא זו בבבלי י"ט ב'.
21. בנדפס נשמטה תיבת "וכמה".

אמות דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר כשלש עשרה [אמה] (ו)כארבע עשר אמה. (וכמה יהיו קרובין לבאר כמלא ראשה ורובה של פרה כמה יהא רחוקים מן הבור אפי' בית כור ואפי' בית כורים מותר ובלבד שירבה בפסין) [כמה הן מקורבין כדי ראשה ורובה של פרה וכמה הן מרוחקין אפילו כור אפילו כוריים] רבי יהודה אומר בית סאתים מותר יתר[22] (על בית) [מבית] סאתים אסור אמרו (לו) לרבי יהודה אי אתה מודה בדיר וסהר (במוקצה ובחצר שאם רצה לרבות ירבה) [ומוקצה וחצר אפילו בית חמשה כורים ובית עשרה כורים שהוא מותר] אמר להם זו מחיצה ואלו פסין (אף זו רצה לעשות מחיצה גבוהה י' טפחים עושים ואם רצה לרבות ירבה) רבי שמעון בן אלעזר אומר (באר[23] שהוא) [בור] בית סאתים (על) [א]בית[24] סאתים (אין) מותר (להרחיב עליה אלא כמלא) [ולא אמרו להרחיק[25] אלא כדי] ראשה ורובה של פרה (בלבד):

(יא) היתה גבוה(ה)[26] משלש רוחותיה ונמוכה מרוח אחת רואין את הנמוך כאלו הוא פתח ובלבד שלא יהא [ה]נמוך יתר על הגבוה(ה): היתה נמוכה משלש רוחותיה וגבוה(ה) מרוח אחת אין צריך לעשות מחיצה אלא לגבוה בלבד: היה שם אילן או גדר או מחיצת הקנים (נידונית) [נידונים] כפסין:

(יב) (היתה חצר פתוחה לביניהם מותר לטלטל מחצר לפסין ומפסין לחצר היו שתים שתיהן אסורות ומותר לטלטל בין הפסין)[27] [חצר שראשה אחד נכנס לבין הפסין מותר לטלטל מתוכה לבין הפסין ומבין הפסים לתוכה[28] אבל שתים אסור במה דברים אמורים בזמן שלא עירבו אבל ערבו מותרין]: רבי יהודה (בן בבא) אומר אין עושין פסין אלא לבור[29] הרבים בלבד רבי עקיבא אומר לכל עושין פסין חוץ מבור היחיד בלבד:

פרק ב'

(א) שיירה (ששרתה) [שחנתה] בבקעה והקיפוה (בגמלים ובעביטין ובאכיפות ובסכין ובקנין ובקשין ובקילחות אפילו שלשה חבלים זה למעלה מזה[30]) [באוכפין בעביטין

22. הנה בד"ר הוקפו תיבות "יתר על בית" למחיקה ולא הובא שום תיקון במקומם, ולכן צ"ע מקור דפוס ווילנא שהגיהו: יותר מבית. ובכ"י: יתר מבית, וכ"ה בגמ' כ"ב ע"א כל הגהות בבא זו, וראה שם י"ט סוע"א וע"ב.

23. בנדפס נשמטה מחיקת תיבת 'באר'.

24. ע"פ כתב יד בלבד, וכ"ה בגמ' כ"ב ע"א.

25. ע"פ כ"י, וכ"ה בגמ' שם, ובנדפס בווילנא בטעות: להרחיב, ובד"ר: להרחי'.

26. בנדפס נשמטה ההגהה, וכן לקמיה ב"פ, וכן בפ"ב ה"ג.

27. בנדפס נשמטה כל מחיקה זו (ובד"ר חסר הסוגר הראשון בלבד, ראה הערה להלכה ג'), וגם קבעו את התוספת אחר תיבת ביניהם כבד"ר, ונגרם בלבול.

28. בנדפס: לבין הפסין, מתוכה לבין הפסין ומבין הפסים לתוכה - מותר לטלטל, וכבכ"י כ"ה בגמ' כ' א'.

29. בנדפס הגיהו כאן: לבאר, וכ"ה במשנה כ"ב ב'. אך בכתב היד ליתא.

30. ע"פ כ"י, ובדפוסים נשמטה מחיקת תיבות: אפי' ג"ח זה למעלה מזה. ומקור ההגהות מהגמ' ט"ו ב' וט"ז א' [ושם איתא: והקיפוה בגמלין].

בשליפות ובקנים ובקולחות[31] מטלטלין בתוכה ובלבד שלא (יהיה) [יהא] בין גמל לגמל כמלא גמל (ובין עביט לעביט כמלא עביט ובין איכוף לאיכוף כמלא איכוף) [ובין אוכף[32] לאוכף כמלא אוכף ובין עביט לעביט כמלא עביט: מקיפין בקנים ובלבד שלא יהא בין] קנה לחבירו שלשה טפחים (כדי שיכנס הגדי)[33]:

(ב) (כל שהוא שלשה טפחים ומשלשה עד ארבעה צריך שלא יהא בינו לחבירו שלשה טפחים כדי שיכנס הגדי כל שהוא ארבעה מארבעה ולמעלה צריך שלא יהא בינו לחברו כמלואו אלא אם רצה מביא יתידות שהן גבוהות עשרה טפחים ומשקען בארץ ומביא שלשה חבלים שעביין יתר על טפח או ארבעה אף על פי שלא היה עביין יתר על טפח ומקיפה להן בחוץ אף על פי שיש שם פרצות אינו כלום ובלבד שלא תהא פרצה יתירה על עשר אמות) [נמצאת אתה אומר שלש מדות במחיצות כל שהוא פחות משלשה צריך שלא יהא בין זה לזה שלשה כדי שלא יזדקר הגדי בבת ראש כל שהוא שלשה ומשלשה ועד ארבעה צריך שלא יהא בין זה לזה כמילואו כדי שלא יהא פרוץ כעומד ואם היה הפרוץ מרובה על העומד אף כנגד העומד אסור. כל שהוא ארבעה ומארבעה עד עשר אמות צריך שלא יהא בין זה לזה כמלואו שיהא[34] פרוץ כעומד[35] אלא אם רצה מביא שלשה חבלים שעביין יתר על טפח יתידות שהן גבוהות עשרה טפחים ומשקען בארץ ומביא שלשה חבלים שעוביין אף יתר על טפח או ארבעה אף על פי שאין עביין יתר על טפח ומקיפה להם בחוץ אף על פי שיש שם פרצות אינה כלום ובלבד שלא תהא הפרצה יתירה על עשר אמות. ואם היה פרוץ כעומד[36] כנגד העומד מותר כנגד הפרוץ אסור ואם היה העומד מרובה על הפרוץ[37] כנגד הפרוץ מותר נפרצה ביותר מעשר אסור[38] היו שם קנים דוקרנים ועשה להן פאה מלמעלה אפילו ביותר מעשר מותר]:

(ג) שיירה ששרתה בתל גבוה עשרה טפחים ובנקע עמוק עשרה טפחים ובגנה מוקפת גדר גבוה עשרה טפחים מטלטלין בתוכה ובלבד שימלאו את כלה ולא י[שיירו[39] בה בית סאתים [פנוי] אם אין בכולה בית סאתים מטלטלין (לתוכה) [בתוכה] אף על פי שלא ימלאו את כלה היתה גבוה(ה) משלש רוחותיה ונמוכה מרוח אחת רואין את הנמוך כאילו

31. כ״ה בדפוס ווילנא ובכתב יד, אמנם בד״ר: ובקילחות, ונראה מקור התיקון בדפוס ווילנא ממה שהביא מנחת בכורים בשם נוסחת הגר״א: בקולחות, עיי״ש בביאורו.
32. ע״פ כ״י, ובנדפס: איכוף, וכן לקמיה.
33. ראה בתוספתא כלאים פ״ד ה״ב שכמה הגהות שכאן לא הגיהם רבינו הגר״א שם.
34. בגמ׳ ט״ז א׳ ובתוספתא כלאים פ״ד ה״ג: כדי שלא יהא פרוץ כעומד.
35. הקטע שמכאן עד ׳יתירה על עשר אמות׳ נמצא בכתב היד תלוי בין השיטין, והושמט בנדפס (ומכאן שכנראה השתמשו בכתב יד אחר), וגם אינו בגמ׳ ותוספתא שם שהם מקור כל תוספת הלכה זו, והוא כמאמר המוסגר כאן.
36. כ״ה בגמ׳ שם, ובתוספתא כלאים שם: אם העומד כפרוץ הפרוץ מותר כו׳, והגיה הגר״א: אם הפרוץ מרובה על העומד.
37. בגמ׳ ותוספתא שם: אף.
38. תיבות: ׳נפרצה ביותר מעשר אסור׳ נכפלו בכתב היד בטעות.
39. הגהה זו נשמטה בנדפס.

(היה) [הוא] פתח ובלבד שלא יהא נמוך יתר על (ה)גבוה[40] היתה נמוכה משלש רוחותיה וגבוה מרוח אחת אין צריך לעשות מחיצה אלא לגבוה בלבד:

(ד) אחד שיירה ואחד יחיד (עושין להם מחיצה רבי יהודה אומר לא ירבה ליחיד יתר מבית סאתים ואין שיירה פחותה משלשה) [לחבלים ומה בין יחיד לשיירא יחיד נותנין לו בית סאתיים שנים נותנין להם בית סאתיים שלשה נעשו שיירה[41] דברי רבי יוסי ב״ר יהודה וחכמים אומרים אחד יחיד ואחד שיירא נותנין להם כל צרכן ובלבד שלא יהא בית סאתיים פנוי]: אחד שיירה ואחד מחנה מה בין שיירה (למחנה) [ובין מחנה][42] אלא אוהלים, שבשיירה חייבין בעירוב [ו]שבמחנה פטורין מן העירוב (ושאר) [ו]שאין להם אוהלים הרי הן כשרויין בחצר: מחנה היוצא[ת][43] למלחמת הרשות מותרין (לגזול) [בגזל] עצים יבשים (ו)רבי יהודה בן תימא אומר[44] (שורין) [אף חונין] בכל מקום ו[ב]מקום (שנהרגין) [שנהרגו] שם נקברין:

(ה) רבי אליעזר אומר הגנה והקרפף (שהיא) [שהם] שבעים [אמה] ושריים[45] על שבעים [אמה] ושריים [ה]מוקפת גדר גבוה עשרה טפחים (וכן)[46] אם הי[ת]ה ארכה (כשנים ברחבה מטלטלין בתוכה בשבת) יתר [על פי שנים ברחבה[47] אפילו] אמה אחת אין מטלטלין בתוכה (בשבת) וכן היה רבי אליעזר אומר קרפף הסמוך לעיר ויש בארכו שבעים [אמה] ושריים אין מטלטלין (בתוכה בשבת) [בתוכו][48] רבי שמעון אומר אפילו עשר קרפיפות זה לפנים מזה והי[ת]ה אחד מהן בית דירה או שהי[ת]ה אחד מהן סמוך לעיר מטלטלין בכלן:

(ו) בורגנין שבשדה בית סאתים מותר יתר על בית סאתים אסור אבל דיר או סהר[49] או מוקצה (או חצר אפילו יתר מבית סאתים מותר אפילו) בית עשרה כורין מותר: כלל אמר רבי שמעון בן אלעזר כל אויר (שהוא תשמיש) [שתשמישו] לבית דירה כגון דיר (או סהר או חצר או מוקצה) [וסהר מוקצה וחצר] אפילו בית חמשת כורין (ו)אפילו בית עשרה כורין מותר וכל בית דירה (שהוא תשמיש) [שתשמישו] לאויר כגון בורגנין (שבשדה) [שבשדות] בית סאתים מותר יתר (על בית) [מבית] סאתים אסור[50]:

40. ע״פ כ״י, ובנדפס הגיהו: יותר, ואין להגהה זו מקור.
41. מקור הגהת בבא זו מהגמ׳ ט״ז ב׳, ושם נוסף: ונותנין להן בית שש.
42. ע״פ כ״י, ובדפוס הגיהו בטעות: מה בין מחנה לשיירה.
43. בנדפס ליתא, והגהתי ע״פ כ״י, וכ״ה בגמ׳ י״ז א׳ ששם מקור הגהת בבא זו.
44. תיבת ׳אומר׳ נשמטה בכתב היד.
45. בכולם בכ״י: שריים, ובנדפס: שירים.
46. הגהה זו נשמטה בנדפס.
47. בנדפס: יתר על רחבה פי שנים, וכאן ע״פ כ״י, וכן הוא בגמ׳ כ״ג ב׳: רבי אליעזר אומר אם היתה ארכה יתר על פי שנים ברחבה אפילו אמה אחת אין מטלטלין בתוכה.
48. הגהה זו נשמטה בנדפס.
49. בנדפס הגיהו: וסהר, וככ״י ליתא.
50. הגהות בבא זו הגיה רבינו ע״פ הגמ׳ דף כ״ב ע״א (ושם כעי״ז).

(ז) מערבין במעשר שני בירושלים (אבל) [ו]לא בגבולין: הנודר מן (הפת) [הככר] מערבין לו בה אימתי בזמן (שנדר שלא לטעמה) [שאמר שבועה שלא אטעמנה][51] ואם הקדישה הרי זה אסור שאין מערבין בהקדש:

(ח) אמר רבי מאיר לא נמנעו (בנות) [בני] ישראל מלשלח עירוביהן ביד (בניהן) [בניהם][52] וביד בנותיהן הקטנים כדי לחנכן במצות אמר לו רבי יהודה משם ראיה באומר(ת לחברתה) [לחברו] קבל(י) הימנו: נתנו לקוף והוליכו נתנו (על גבי בהמה והוליכתו עירובו עירוב) [לפיל][53] והוליכו אין זה עירוב ואם אמר לאחר לקבל הימנו הרי זה עירוב]:

(ט) נתנו על גבי קורה (שהיא) [ברשות הרבים שהוא][54] גבוה(ה) עשרה טפחים עירובו עירוב רבי יהודה אומר אם היתה [רחבה][55] ארבע[ה] עירובו עירוב ואם לאו אין עירובו עירוב: נתנו באילן למעלה מעשרה טפחים אין עירובו עירוב למטה מעשרה טפחים עירובו עירוב ואסור ליטלו, בתוך שלשה מותר ליטלו. נתנו בכלכלה (ותלאה) [ותלאו][56] באילן [אפילו] למעלה מעשרה טפחים (אין) עירובו עירוב (למטה מעשרה טפחים עירובו עירוב ואסור ליטלו) דברי רבי וחכמים אומרים כל [מקום] שאסור ליטלו אין עירובו עירוב (אחד העירוב ואחד כל הכלים):

(י) שרשי אילן (שהן) [ש]גבוהין מן הארץ שלשה טפחים או שיש חלל תחתיהן שלשה טפחים אף על פי (שהן שוין) [שצדו אחד שוה] לארץ (מרוח אחת לא ידרוס ויעבור עליהן ממקום למקום ולא) [הרי זה לא][57] ישב עליהן (ולא יסמוך עליהן) לפי שאין עולין באילן ואין נתלין באילן ואין (נסמכין) [נשענין] באילן ולא יעלה (לאילן) [באילן] מבעוד יום כדי שתחשך וישב שם כל (אותו) היום אחד אילן ואחד כל (ה)בהמה אבל (שיח) בור [שיח] ומערה וגדר מטפ(י)ס ועולה מטפ(י)ס ויורד ואפילו [הן] מאה אמה:

(יא) נתנו במגדל [ו]נעל בפניו ואבד המפתח הרי זה עירוב [במה דברים אמורים ביום טוב אבל בשבת אין עירובו עירוב. נמצא המפתח בין בעיר בין בשדה אין עירובו עירוב][58] רבי אליעזר אומר (אם) בעיר (אבד) עירובו עירוב (אם) בשדה (אבד) אין עירובו עירוב מודין חכמים לרבי אליעזר בבני חצר ובני מרפסת שגבו את עירוביהן

51. הגהות בבא זו הגיה רבינו ע"פ הגמ' דף ל' ע"א.
52. בנדפס: 'ביד בניהן וביד בנותיהן', והגיהו: 'ביד בניהם וביד בנותיהם', והנכון כבפנים ע"פ כ"י שרק חיבת בניהם יש לתקן.
53. בנדפס נכפל בטעות: נתנו לקוף והוליכו. ומקור הגהות רבינו מהגמ' דף ל"א ע"ב.
54. תיבות 'שהוא גבוה' תוקנו ע"פ כ"י.
55. בנדפס בטעות: רחבו ארבע. ועיין ל"ג ב'.
56. בנדפס ליתא, והגהתי ע"פ כ"י, וכ"ה בגמ' ל"ג א', וכן שאר הגהות בבא זו.
57. בנדפס נשמטה תיבת: לא, והוספתיה ע"פ כ"י, וכן איתא בגמ' ק' א', וכן שאר ההגהות שבהלכה זו.
58. מקור הגהות רבינו בבבא זו מהחיסורי מחסרא שבגמ' ל"ה א' עיי"ש בתוס'.

ונתנוהו בבית אף על פי ש(ב)ידוע שאין המפתח במקומו עירובו עירוב: אמר רבי יוסי אבטול[מו]ס העיד (משום חמשה זקנים) [על] (ש)ספק (ה)עירוב [ש]כשר. איזהו ספק (ה)עירוב שהוא כשר עירב בתרומה ספק מבעוד יום נטמא[ת] ספק משחשכה נטמא[ת] (עירב) [וכן][59] בפירות ספק מבעוד יום נתקנו ספק משחשכה[60] נתקנו (עירובו) [זה הוא ספק] עירוב [כשר] אבל עירב[61] בתרומה ספק [טהורה ספק] טמאה (ספק טהורה עירב) [וכן] בפירות ספק (מתוקנין ספק אין מתוקנין) [נתקנו ספק לא נתקנו] אין עירובו עירוב:

59. תיבה זו נשמטה בנדפס. והוספתיה ע"פ כ"י, וכ"ה בגמ' ל"ו א' ומשם מקור שאר הגהות רבינו כאן, מלבד בבא דלעיל שאיתא שם: אבטולמוס העיד משום חמשה זקנים שספק עירוב כשר. ועיין בשביעית פ"ד הט"ו שגירסת רבינו: אבטולמס ב"ר יוסי העיד משום חמשה זקנים שאתרוג כו'.

60. בכתב היד לעיל: ספק משבחשיכה, וכאן: מבחשיכה.

61. בכ"י: עירוב, וכסוף ההלכה: אין עירובו עירב.

אחד מעיר ושנים ממשפחה

ולקחתי אתכם אחד מעיר ושנים משפחה (ירמי' ג יד), ויש לבאר דהנה אליהו הנביא מכונה על שם עירו, הגלעדי, התשבי, ותרי משיחין נקראים על שם משפחתם, משיח בן יוסף ומשיח בן דוד, וז"ש ולקחתי אתכם (על ידי) אחד מעיר, היינו אליהו התשבי, ושנים ממשפחה, היינו משיח בן יוסף ומשיח בן דוד, המכונים על משפחה.

(בשם הגר"א מובא בס' קול אליהו אות ק"ס)

וזה מיהא בעינא לברורי למה נענשו אנשי אלכסנדריא (כמובא בסוכה נ"א ע"ב) לדעת הרא"מ שהביא הריטב"א על מה שחזרו למצרים וכי ממש בדרך שיצאו חזרו (וכמוש"כ בהמפרשים על היראים דלכך נתפרטו כל הנסיעות בסו"ס במדבר כדי שנסע מהו האיסור) וכי הלכו דרך כל המ"ב חניות והסעות של ישראל בצאתם ממצרים.

שמואל ישעי' יפה

בענין עירוב בבארא פארק

לכבוד חברי המערכת קובץ אור ישראל

ראיתי בגליונכם מחודש תשרי שתא זו [מספר כ"א] דף רס"ז מהרה"ג ר' נפתלי גנצבי שליט"א ר"מ בישיבת חתן סופר ברוקלין, פלפול ארוך בענין גדר "ששים רבוא" שהוא לאו דוקא, אלא מספר גדול ונדמה לס"ר ג"כ הוי די עיי"ש באריכות ואכמ"ל, ממילא מסיק דבארא פארק הוא ג"כ רשות הרבים דאורייתא וצריכים דלתות דוקא.

ולא זכיתי להבין, אנו בני אנטווערפן — בעלגיא, אשר הוא ידוע מן העיירות הגדולות אשר הטלטול מותר בה על ידי עירוב כמעט מאה שנה, וזה לך השתלשלות העירוב בעירנו אנטווערפן.

העירוב הועמדה והותקנה בשנת תרס"ב ע"י הגאון ר' שלום איטשע שטערנבערגער זצ"ל דומ"ץ בקהילת מחזיקי הדת בהסכמת הגאונים הרה"ג ר' נחום וויידנפעלד אב"ד דאמבראווא זצ"ל והכלי חמדה זצ"ל, (ועי' בשו"ת אמרי יושר ח"א סי' ב' תשובה להנ"ל בענין היתר העירוב באנטווערפן, וכן בשו"ת אבני נזר או"ח סי' רצ"ג).

ואדני ההיתר היתה אחר שסוכם ע"י עסקנים וע"פ רשימת השלטונות שאנטווערפן העיר אין בוקעין בו ס' רבוא, אפילו אם נחשב ונצרף היושבים בבית יחד עם כל המסתובבים ברחובות העיר יגיע החשבון רק לסך חמש מאות אלף איש ואף דאח"כ איחדו השלטונות את העיר על כל פרבריה וצרפו אליה את כל השכונות הקטנות אשר מסביב לה והכל בשם אחד יכונה "אנטווערפן", מ"מ סביב העירוב במרכזה אשר אחינו בני ישראל גרים שם הוא מקום בפני עצמה ואין ס' רבוא בוקעין שמה, וזה הי' אדני ההיתר עוד בשנת תרס"ב מגאוני ורבני קדמאי דששים רבוא הוא דייקא ומספר מדיוק הוא ואפילו יש חמש מאות אלף איש הוא אינו רשות הרבים דאורייתא ופה בבארא פארק הוא כמו ההיתר באנטווערפן, ומהו הרעש?!

שלום מאן, כולל אנטווערפן-נלנ"י

תגובת הכותב:

יישר כח להר' שלום מאן, על ידיעות חשובות שלו בענין העירוב בעיר אנטווערפן, ואם הם נכונות, לכאורה יש ראי' גדולה למה שכתבנו באור ישראל גליון כ', דלא בעינן ששים רבוא על הרחובות אלא עיר שיש בה ששים רבוא, וכמו שכתוב במשנה ברורה סי' שמ"ה סקכ"ד, דחיפש בכל הראשונים העומדים בשיטת זו ולא נזכר בדבריהם רק שיהיו מצויים ששים רבוא, וא"כ בברוקלין שיש ה' פעמים ששים רבוא, ודאי לפי דעת הגאונים האלו, החזון נחום והכלי חמדה, אסור לעשות עירוב, דאפילו באנטווערפן היו אוסרים אילו היו שם ששים רבוא.

עוד מבואר דלא רצו הגאונים אלו לסמוך על שאר קולות דרשות הרבים בעי מפולשת ומכוונות משער לשער או שרחובות שלנו בנוי בבתים, דא"כ למה היו צורך לספור כלל מספר הדרים, אלא ודאי דאי אפשר לסמוך על היתירים אלו וכמו שביארנו שם.

בכבוד רב,

נפתלי זאב גנצבי

בענין עריכת הסדר מבעוד יום

לכבוד מערכת אור ישראל שיחיו

בקשר למש"כ הרה"ג ר' חיים שלום דייטש בגליון כ"ג בענין עריכת הסדר מבעוד יום ע"י שינוי הסדר דהיינו להתחיל משולחן עורך, עיי"ש.

הראני ח"א דאכן מצינו מקור לזה שמתחילין הסדר מבעוד יום ואח"כ ממשיכים בד' כוסות ואמירת ההגדה וכו', והוא במרדכי (פרק ערבי פסחים בסדר של פסח) וז"ל: "בימים שהיו עושין הסדר אחר סעודתן, ולכך לא היו צריכים אלא מצה אחת

(כ״ג.) ושם (מ״ה.) דעכו״ם הבא על בת ישראל הולד כשר וכברמב״ם בפט״ו דאיס״ב ה״ג ואף לתוס׳ שם דגרס ר״י שהולד ממזר מ״מ דין ישראל יש לו [וידידי הגר״ר נוסבוים נ״י העירני לרש״י בפ״ק דר״ה (ד׳.) בד״ה ״כלבתא״ שכ׳ גבי דריוש שאסור לו לבוא על בהמה דב״נ הוזהר ע״ז ומה צריך לזה הא הוי אימו ישראל וצ״ע ויעו״ש לעיל (ג׳:) בתוד״ה ״שנת״ דלתירוץ א׳ היו ב׳ דריוש והדריוש הנזכר בגמ׳ שם היה דריוש הראשון ולא היה בן של אסתר ואכן היה גוי גמור, אמנם רש״י כ׳ שם להדיא בד״ה ויבא, דהדריוש שנזכר שם בגמ׳ היה אחר אחשורוש וכו׳ והוא לכו״ע היה בנו של אסתר וא״כ לרש״י דאיירי שם בישראל צ״ע שכ׳ שנאסר לבוא על בהמה כב״נ.]

אמנם יעו״ש בדניאל (פ״ו פ״א) באבן עזרא דהיו ב׳ דריוש והדריוש הנזכר שם שבירך לדניאל היה דריוש המדי — הראשון ולא בנו דאסתר וא״כ איירי שם בגוי גמור וממנו נלמד שאל תהי וכו׳. וכן ארונה היבוסי שהיה גוי וממנו יש ללמוד כן הוא אף בברכת גוי, ויעוי׳ בפ״ב דע״ז (כ״ד:) א״ר נחמן ארונה גר תושב היה וברש״י כ׳ שקיבל שבע מצות ב״נ וכו׳ [וצ״ע מרש״י בגיטין (נ״ז:) בד״ה גר ומרש״י בסנהדרין (צ״ו:) ומרש״י בערכין (כ״ט.) ד״ה ״אין״ ועוד איכא רש״י בזה ואכמ״ל] וא״כ לא היה כגר בעלמא שהוי כקטן שנולד וישראל גמור אלא הרי הוא בגיותו רק יש לו כמה דינים דלא כשאר ב״נ וכגון שצריך להחיותו וכבע״ז (ס״ה.) ועוד.

והנה בשמואל ב׳ (כ״ד, ט״ז) כ׳ במצודת דוד בד״ה ״היבוסי, מבני יבוס וארז״ל שהיה גר צדק״ וכן ע״ש במצ״ד לקמן פכ״ג וה״נ יעו״ש ברלב״ג בפי״ח שכ׳ ״וידמה שארונה היבוסי נתגייר ולזה נשאר בירושלים עם ישראל״ וכו׳ אמנם זה תמוה דלהדיא אי׳ בע״ז שם שרק היה ״גר תושב״ ואין זה נקרא ״גר צדק״ כלל וכבערכין ספ״ח (כ״ט.) וברמב״ם בפי׳ דעכו״ם ה״ו יעו״ש ולא אמרו חז״ל בשום מקום שהיה גר צדק אלא גר תושב, וצ״ע. ומש״כ הרלב״ג שלכן נשאר שם בירושלים אינו בהכרח שהיה גר צדק דמספיק בשקיבל ע״ע שיקיים ז׳ מצות ב״נ שישאר שם וצ״ע. ועכ״פ לדבריהם שנתגייר ממש ליכא מקור שכן הוא אף בברכת גוי דהא גם ארונה היה ישראל ומשמע שם שכשבירך לדוד כבר היה גר. אך לנצי״ב ל״ק דלהדיא בגמ׳ שם שהיה רק תושב.

אמנם יל״ע דשמא דוקא גר תושב שקיבל ע״ע לקיים מצותיו הוא דאמרי׳ דאל תהי וכו׳ דהא אכתי לא עובר על דתו אך סתם גוי שעובר על מצותיו וכבב״ק (ל״ח.) ובע״ז רפ״ב (כ״ב.) ושם לקמן (כ״ו:) בתוד״ה ״ולא״ ועוד, לא אמרי׳ שאל תהי וכו׳ ומהו שכ׳ הנצי״ב שכן הוא בסתם גוי. ואפשר שהענין שאכן מתקיים אף בהדיוט כדאי׳ במו״ק (י״ח.) ״שברית כרותה לשפתים״ ונלמד שם מאברהם ע״ה שאמר ונשתחוה ונשובה אליכם יעו״ש ונתקיים לטובה והא אאע״ה לא נחשב ישראל ואפ״ה התקיים אצלו אמרי שפתיו וא״כ ה״ה בעלמא ואע״פ שלא היה הדיוט וקיים אף לכל התורה כולה וכביומא (כ״ח:) מ״מ הא למדים מזה לכל בני אדם שברית כרותה וכו׳ והיינו שיש כח לדיבור האדם וא״כ אף בב״נ אמרי׳ שברית וכו׳ ולכן אף אל תהי ברכתם וכו׳, אך יל״ע דשמא דוקא בב״נ שמקיים דתו וכאברהם ע״ה הוא דאמרי׳ דברית וכו׳ אך בגוי בעלמא לא, וא״כ יל״ע מנין שאל תהי וכו׳ אף בגוי בעלמא.

הרב יהודה קול, כולל פוניבז׳ נ״נ

בענין הליכה בחזרה למצרים

בגליון כ״ב טבת תשס״א עמד שם כותב אחד שיחי׳ ע״ד מש״כ ריטב״א ז״ל בשם הרא״מ בסופ״ג דיומא דמה דאסור לחזור למצרים הוא רק בדרך שיצאו ישראל ממצרים, ומקורו מיראים סי׳ ש״ט ואכמ״ל, והעיר מקרא מפורש בסדר כי תבוא (כ״ח, ס״ח) והשיבך ה׳ מצרים באניות בדרך וגו׳ ע״כ השאלה הנשאל שם.

ואומר אני ״ויען יונתן את שאול נשאל״ והוא שם על אתר בתרגום יונתן בן עוזיאל שכתב זה הלשון ויגלינכו מימרא דה׳ למצרים באלפיא בגו ימא דסוף וכו׳ ע״כ לשונו הרי דקא מדגיש כדברי הריטב״א גופא דדוקא דרך ימא סוף הוא דנאסר דבדרך הזה יצאו ול״ק כלל על הריטב״א לדעתי.

נזר התורה

בטאון בית היוצר הגדול לתורה וחסידות 'נזר התורה'
לחידושי תורה, הלכה ומנהג, פרקי הגות ונתיבות דעת
ובירור מקחם של רועי הדורות, תורת רבותינו מאורי החסידות לדורותיהם

שנה חמישית, גליון ג (יא) ✤ מנחם אב ה'תשס"ה

בטאון בית היוצר הגדול לתורה וחסידות
"נזר התורה"
אשר בעיה"ק ירושלים ת"ו
לחידושי תורה, הלכה ומנהג, פרקי הגות ונתיבות דעת
ובירור מקחם של רועי הדורות,
תורת רבותינו מאורי החסידות לדורותיהם

ירושלים

חודש מנחם אב ה'תשס"ה

תוכן העניינים

בֵּית נָכוֹת

הגה"ח רבי אריה צבי פראמער זצ"ל	עירוב ע"י עמודי חשמל וטלפון	ה
הרב פנחס קורנפלד	הוספה לדברים הנ"ל	טז

לְיַשְּׁרִים תּוּשִׁיָּה

כ"ק אדמו"ר זצללה"ה מסאטמאר	אמרות קודש	כ
כ"ק אדמו"ר זצללה"ה מביאלא	חתימת הגאולה ע"י דרך הבעש"ט הק'	כח

שַׁעַר בַּת רַבִּים – שערי הלכה

כ"ק אדמו"ר משומרי אמונים שליט"א	ברכה על פירות מבושלים בתוך הסעודה	ל
ראש הישיבה הגאון החסיד רבי נחום רוטשטיין שליט"א	ביסודי התפילה, גדריה ומקומה	לג
הג"ר משה דוד אסטרייכער זצ"ל	טעה ובירך על תפילין דר"ת	ע
הג"ר אברהם שלמה כ"ץ זצ"ל	סרסור שהעביר כספים ולקח אחוזים לעצמו	פז
הג"ר אלי' כ"ץ	הרחבת הדברים בהנ"ל	צג
הג"ר אלטר אליהו רובינשטיין זצ"ל	לצאת מביהמ"ד לנטילת ידי הכהנים	קב
הג"ר יחזקאל ראטה	אופן עשיית האהל להוליך המת ע"י מטוס	קד
הרב יחיאל וידר	חלוקת ההוצאות בבית המשותף	קח
הרב שלמה דוד קליין	בדיני רפואה בשבת	קטז

עֲלֵי נָהָר

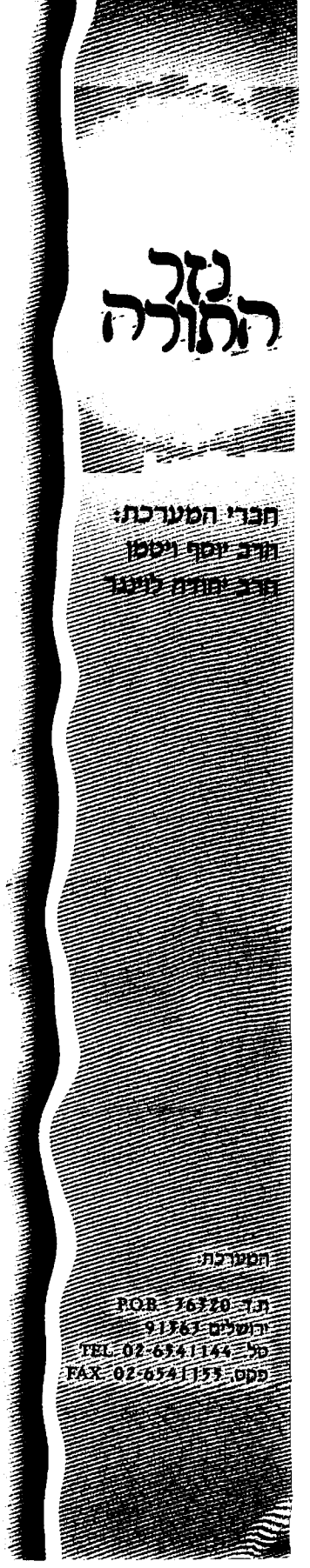
הגאון רבי חיים סתהון זצ"ל	שטר חוב הנמצא ביד השליש	קכג
כ"ק אדמו"ר מוהרי"א קאפף זצללה"ה	בדין חילול ופדיון הקדשות וקונמות	קכז
הג"ר יהושע סג"ל דייטש זצ"ל	בשמעתתא דהכנה ומוקצה	קלב
הרב שמעון מן	בשיטת הנתיבות בגדרי נאמנות שליש	קלו
הרב מנחם קאהן	זמן קריאת שמע של ערבית	קמט

חֻקּוֹד דָּבָר

הג"ר רבי יוסף ליברמן	במחלוקת שבין הנגלה והנסתר, הלכה כמי	קנב
הרב חיים פנחס בנש	מנהג ק"ק אלג'יר בשיטת ר"ת	קנד
הרב ישראל רנדרובין	'זכרונו לברכה' על אדם חי	קנז
הרב חיים המאירי	בירור בענין אמיתות הגורלות	קסט
הרב שלמה יואל משי–זהב	ישראל אינם בטלים בע' אומות	קעו
הרב ראובן רובינסקי	מאימתי הניחו בנ"י תפילין	קפו

אֹהֶל מוֹעֵד – עניני בית הבחירה, גלות וגאולה

הגאון רבי יעקב שור זצ"ל	רחיצה בערב שבת חזון	קפח
הרב מנחם מענדיל גייגר	אין שבות במקדש	קצ
הרב אלימלך ויינברג	ירושה שלישית בימות המשיח	רב
הרב יהושע עוזיאל זילברברג	קדושת בית מקדש מעט	ריב
הרב יהודה לייב טאוב	גמילות חסדים מקרבת את הגאולה	רטו
הג"ר שאול ח. רוטנברג	מאמר כבוד ה'	ריט
	קדושת ירושלים, והורבנה על בזיון ת"ח	רלד

הערות אהל מועד

הרב דב ארזון — עבודת כ״ד משמרות כהונה ולויה בביהמ״ק

הרב שלמה י.מ. בלום — בדברי הגמ׳ דביקש רבי לעקור תשעה באב / בדברי ר׳ יוחנן שהיה קובע התענית בעשירי דרובו של היכל נשרף בו / בדברי הירושלמי דרבי עסק במגילת קינות בת״ב שחל בשבת / למה אין בן דוד בא בשבתות וי״ט והא ינצלו רבים על ידו

הרב יהושע עוזיאל זילברברג — בענין דרישה לבית המקדש / צביעת אמה על אמה זכר לחורבן / קדושת בית המקדש בחורבנו

רמה

וְקִבֵּץ עַל יְדֵי יַרְבֶּה – תמיהות הערות ותגובות לגליונות קודמים

הרב מרדכי שמואל לייפר הי״ד — הערות בהל׳ מוקצה

הרב שמואל יעקב אברהמי — צדקה מבפרת על מויד

הרב שלמה אלברט — לאו דלא ישיב העם מצרימה / ר״י ענגיל היה מחותנו של אדמו״ר מפילוב

הג״ר שמאי קהת הכהן גרוס — עישר ולא נתן מעשר / מעין ג׳ לענין מאה ברכות / בגדר תקנת השבים

הג״ר אפרים גרינבלט — שכח לכתוב ק׳ כ׳וקנינא׳ בכתובה

הרב ישראל יצחק הייבלום — והערב נא - ערֵיבות התורה / ספיית איסור לקטן במצוה מדין חינוך / תפילת הדרך לשלוחי מצוה

הרב אברהם חיים הרש — מעלת פירות ארץ ישראל / אכילה קודם שנתן לבהמתו / בגדר תקנת השבים / לצאת יד״ח ק״ש בת״ת

מרדכי דוד זייבלד — תרומות ומעשרות בזה״ז

הרב יחיאל מיכל טרעגער — הזכרת שם ׳רחמנא׳ בלימודו / הגבהת הידיים בברכת כהנים / ציור צורת הלבנה בצבע / ברכה אחרונה לכזית מז׳ מינים וב׳ חצאי זיתים אחרים

הרב יהודה לוי — להמתין לרב המסיים אמירת ׳עושה שלום׳

הג״ר שמואל אהרן לידר — קריה״ת דפר׳ כי תשא / האומר דבר בשם אומרו / שיחת חולין / נקצר העומר שלא כמצוותו / קימה בפני זקן בשעת הלימוד / צדקה כשמכוין לתועלת / ביטול חמץ / קימה והידור בבית המרחץ / מצות תמימות בספירת העומר / באמירת ׳לא תשא׳ הודעזע העולם

הג״ר מאיר מאזוז — שומר מצוה לא ידע דבר רע / את צריכת לי עד מ׳ שנין / ר׳ שלא שמעו קריה״ת מוציאין ס״ת בשבילם

הרב אורי אהרן מור יוסף — שירה והלל ביציאת מצרים / מצות סוכה וד׳ מינים במדבר

הרב יהושע מונדשיין — תורה לשמה

הרב אהרן פרדמן — שכח לברך ברכה״ת אי יצא באהבת עולם

הג״ר יוסף בנימין צרפתי — סנפיר וקשקשת בגימ׳ ד׳ מאות / כינוי אמוראים ע״פ הידר״ת שהידשו

הרב ל. קגן — בגדר תקנת השבים / מעין ג׳ לענין מאה ברכות / מצות ישוב א״י ע״י הליכת ד׳ אמות

הרב יהודה קוק — ללמוד אצל ריח רע שאין לו עיקר / להפסיק בשמו״ע לריח רע שאין לו עיקר / להכניס כלב של סומא לביהכנ״ס / בגודל מעלת החזרה שלא ישכח לימודו

ישראל קלויזנער — חוקה בפרה אדומה ובשאר מצוות / לשמה במצות מכונה

הרב גמליאל רבינוביץ — נותן צדקה להתגדל אם מקבל שכר / קימה בפני רבו כשקורא קרי״ש / חתן אם יכול לברך בעצמו שבע ברכות

הרב ראובן רובינסקי — מכירת חמץ בער״פ שחל בשבת

הרב אשר אנשיל שוורץ — שלוחי מצוה אינם ניזוקים במקום רשכיח הזיקא ובמצוה קיומית / איך מהני כפיה במצוות הא מצוות צריכות כוונה / איסור שומע כעונה באיסורים / האם מותר לכוין בעשיית מצוה לשם שמים ולשמו / מצות צדקה כשנותן לאדם שאינו הגון / קימה בפני ת״ח בשעת קרי״ש / הטעם שתיקנו ד׳ כוסות בפסח / מדוע אין מברכים על מצות תשובה

הרב יוסף שוק — דברים שבלב

הרב ש.ר. שטיין — ערבות לימוד התורה

הרב שמואל שטרנפלד — בדיקה מתולעים

הג״ר אליהו שלזינגר — אם חובת ברכה״ת היא על העולה

הרב נתן שער — השוחה מים לצמאו

הרב יהושע עוזיאל זילברברג — תשובה להנ״ל

הרב בנימין שפיגל — השח דברים בטלים אי נפסל לעדות

רנה

מכית גנזיהם של רבותינו רועי הדורות,
מאורי החסידות לדורותם

בֵּית נְכֹת

וַיַּרְאֵם אֶת כָּל בֵּית נְכֹתֹה (מלכים ב' כ יג) - בית גנזיו של בשמים (רש"י ישעיהו לט ב)
...שהאוצר ובו השמן הטוב יקרא על שמו שהוא מבחר הסגולה (רמב"ן שמות ל לד)

הגה"ח רבי אריה צבי פראמער זצ"ל מקוז'יגלוב
בעל "ארץ צבי"

לפנינו תשובת כתב ידו של הגה"ח רבי אריה צבי פרומער הי"ד אבד"ק קאזענגלוב בעמח"ס שו"ת ארץ צבי (ראה אודותיו בקובץ 'נר התורה' ד', כסלו תשס"ג), אשר נכתבה במענה לשאלתו של רבי אברהם מאיר גיטלר זצ"ל אבד"ק סוסנובצא "אודות העירוב בעירו, שהיה שם עירוב טוב שנעשה כדת ונלקח משם ע"י השלטונות, ולא מצאו שום דרך לתקן עירוב אחר אלא ע"י צירוף עמודי וחוטי הטלפון, והחוטים היו תלויים על גביעים התחובים בצד העמודים סמוך לראשן ולא למעלה בראש עובי העמודים כזה ן". תשובה נוספת אשר שיגר אליו בהאי עניינא אבדה כפי הנראה במשך השנים, וחבל על דאבדין.

תודתנו להנהלת 'הארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי' אשר מסרו בידינו העתק כת"י זה (מספרו p 233/12) ובאדיבותם נתנו לנו הרשות לפרסמו עלי גליון.

המבוא, ההערות ומראי המקומות נערכו ע"י חבר המערכת **הרב יוסף ויטמן שי'**. להשלמת הדברים צירפנו בסופם אגרת אשר קיבלנו מאת הרב פנחס קורנפלד שי' מאנטווערפן מח"ס רחובות העיר בה עומד הוא על נקודה חשובה מהנכתב כאן. תשו"ח לו.

תיקון עירובין
בסוסנובצא

מבוא – עירוב ע"י עמודי חשמל וטלפון

בין שלל הרעיונות והפתרונות לסוגיא הסבוכה של העמדת עירוב כשר, היה הרעיון של שימוש בעמודי החשמל והטלפון והחוטים שמעליהם לצורך העירוב, הן מפני החסכון בהעמדת עמודים וחוטים מיוחדים לצורך העירוב והן מחמת רדיפת השלטון או שאר שונאי ישראל שמנעו את הצבת עמודי וחוטי העירוב. ישנם כמה צורות ואופנים לגביהם דנו האחרונים האם אפשר לעשות בהם שימוש לצורך העירוב.

צורת הפתח מן הצד

ברוב עמודי החשמל המצויים בזמנינו מתוחים החוטים על העמוד מן הצד מתחת למבודדים כזה ן, ובהם הרחיבו האחרונים לדון לגבי כשרותם לעירוב משום צורת הפתח מן הצד, דאיתא בעירובין (קף יח:) דצורת הפתח מן הצד לא מהני[1], וע"ז מביא בשו"ת תפארת אדם (להגרמ"ל מסטרייכר זצ"ל מטשימפף) שאמר לו הגה"ק רבי יואל מסאטמאר זצללה"ה שאין בידינו להקל בזה[2].

---

1. בשו"ת בית שלמה (או"ח סי' מא) פוסלם לעירובין משום דהוי צורת הפתח שעשאן מן הצד ואמר רב חסדא בעירובין (יא.) שלא עשה ולא כלום, וכן קיי"ל בשו"ע סי' שסג סעי' יא, וכן דעת האבני נזר (או"ח סי' רצו).

אולם בשו"ת שואל ומשיב (מהדו"ק ח"ב סי' פח) מתירן לצורת הפתח כשאי אפשר בענין אחר, וז"ל: "ואף דצורת הפתח שעשאן מן הצד אינו מועיל, היינו משום שעשה מעשה להיפוך ועשאן מן הצד דגלי אדעתי' שלא עשאן לשם צורת הפתח [שצריך להיות המשקוף על המזוזות], אבל כל שנעשה מאליו או לסיבה אחרת פשיטא דאינו פסול", עכ"ל.

ולצורך זה מצאו פתרון להכשיר ע״י העמדת לחי תחת החוט, שבזה האופן אינו מן הצד אלא על גביו ממש.

ואף שבפמ״נ [3] מפקפק בזה דכל דלא נעשה הלחי לשם עירוב צריך דוקא שיגע החוט בעירוב, מכל מקום לא חששו האחרונים לדברי הפרמ״ג בזה [4], וגם בעיר וואַרשא [בזמנם] העמידו קנים תחת חוטי הטלגרף בכדי לצרפן לעירוב, והסכימו על כך גדולי הרבנים דשם, אף שחלקם כתבו שאין צורך בהעמדת כל הקנים, וכדלקמן.

ובשו״ת תורת חסד מבאר על פי דברי המקור חיים בקונטרס חיקון עירובין (הנדפס בסוף ספרו) שכ׳ דאע״פ שצורת הפתח שעשאן מן הצד לא עשה ולא כלום, מכל מקום אם חקק בתוך הקנים וכרך החבל על גבו כשר ואפילו אם הקנים יוצאים למעלה מן החבל חשוב נמי המשקוף על המזוזות וכל יתר כנטול דמי, ולמד התורת חסד דהוא הדין בנידון דידן דכיון דהם קבועים בתוך העמודים הרי הם כעמוד עקום קצת דכשר, והביא בשם ספר הישר לר״ת (סי׳ רפו) דסובר שבמשכן הו״ל שפיר דין צורת הפתח ובכה״ג לא הוי כצורת הפתח מן הצד, וכן פסקו בשו״ת מאמר מרדכי (סי׳ לא), מהרש״ק מבראדי, שו״ת מהר״י אשכנזי (או״ח סי׳ כו), שו״ת נפש חיה להגאון רבי חיים אלעזר וואקס זצ״ל (סי׳ לד לה), [וכתב השואל הרה״ג רבי אברהם מאיר גיטלר זצ״ל אבד״ק סוסנובצא בקונטרס מיוחד (בכת״י) שכתב לידידו המו״צ דשם הה״ג מו״ה לייב ענגלארד זצ״ל, בענין העירוב בעירו שנידון בחשובה שלפנינו, שלפי הנראה משו״ת נפש חיה הנ״ל לא דחה הגאון מקוטנא זצלה״ה את מה שכתב חתנו הגאון בעה״מ הנפש חיה הנ״ל שיש לומר שהיחד התחוב בעומק הקנה הוי כאילו מונח על החקק דלא נחשב כצורת הפתח מן הצד אע״ג שהוא יוצא למעלה מן החוט והוא לא פקפק אלא ע״מ שהטלגרף נעשה לשם דבר אחר לא לצורת הפתח וכפי שיתבאר לקמן], שו״ת מחזה אברהם (להרה״ג ר׳ שמואל יעקב רבינוביץ זצ״ל אב״ד סאפטאקין, או״ח ח״א סי׳ קנה ב), ושו״ת חסד לאברהם (סי׳ לט).

ובשו״ת מהרש״ם (ח״א סי׳ קסב וח״ב סי׳ קמט ובאורחות חיים ספינקא סוף סי׳ שסב) כתב להתיר בשעת הדחק גדול לצרף הטלגרף לעירוב אף שהיתידות תקועות בהעמודים מן הצד, ובקובץ שערי תורה (שנה יד חוברת ד) כתב הרה״ג ר׳ יוסף שלום פייגענבוים מלאקאטש שכבר פשט ההיתר בטלגרף אף בלי העמדת לחי תחתיהם מהטעם הנפש חיה כיון שהם חקוקים בתוך העמודים והוי כענף היוצא מן העץ, ועיין גם בשו״ת יהודה יעלה (או״ח סי׳ צ), שו״ת מחזה אברהם (או״ח סי׳ יג), שו״ת דברי מלכיאל (להרה״ג ר׳ מלכיאל צבי טענבוים זצ״ל, ח״ג סי׳ טז) ושו״ת מנחת יצחק ח״א סי׳ נט.

2. וזה תוכן דבריו שם בח״ב או״ח סי׳ כא: ״בכאן מצאתי מקום לדבר במה שדיברתי עם אדמו״ר הגה״ק ר״י ט״ב בן הגה״ק בעל קדושת יו״ט זי״ע, בדברי הגאון מהרש״ם שמקיל לצרף הטעלעגראף עמודין במקום צורת הפתח וכן הרב הג׳ הנ״ל מקיל כמה פעמים נגד השו״ע עפ״י דעת ר״ת בספר הישר והאשכול וכמה קדמונים, **ואמר לי הרב הגה״צ ר״י שליט״א האבדק״ק קראלי שאין בידינו להקל נגד השו״ע וכל דעה שלא הובאה בשו״ע אין לצרף אפילו לסניף, ואני** אמרתי לו עפ״י דעת הגהות שו״ע (חו״מ סי׳ כה וש״ך יו״ד סי׳ רמב) הלכה כראשונים היכא שלא ראו אותם האחרונים, ודוקא אם מובא בבית יוסף והכריע דלא כמותם אז דוקא אין הלכה כראשונים, אבל אם לא הובא בבית יוסף כלל אפשר לומר אולי אם ראו אותם בעלי השו״ע היו פוסקים כמותם, והוא השיב לי אדרבה טפי גרע טובא באם לא הובאו בבית יוסף שי״ל שהם בטעות ולאו מר בר רב אשי חתום עלי וכו״, עכת״ד, ועיי״ש שהאריך התפארת אדם לצדד להקל בזה ובפרט בעירובין דרבנן.

3. סי׳ תר״ל א״א סק״ב.

4. בפרמ״ג סי׳ תר״ל בא״א סק״ב הוכיח דבסוכה כל שלא נעשה לשם כך צריך ליגע דוקא אע״ג דבעלמא כשהוא נעשה לשם צורת הפתח א״צ ליגע, ולפ״ז בחוטי הטלפון שאינם נעשים לשם צורת הפתח לכאורה צריך שיגעו דוקא. אך השואל (אב״ד סוסנובצא) בקונטרס הנ״ל כ׳ שהסברא נותנת שחילוק זה לא שייך לומר אלא רק גבי סוכה, דבסכך אם אין הטפח והקנה מגיע לסכך לא ניכר הצורת הפתח כלל מכיון דהסכך לא נעשה לשם צורת הפתח כלל כי אם לסכך הסוכה וקאמר שפיר שאין סוף הסכך מציל בסוכה משום דלא נעשה לכך, אבל בעלמא אין שום סברא כלל לחלק בכך שמכיון דקיימא לן דאין צריך ליגע מה לי אם הקנה העליון נעשה לשם צורת הפתח או לא, וכיון שגם צורת הפתח הנעשה מאליה כשר, ממילא גם אין צריך ליגע ככל שאר צורת הפתח, וכתב דבאמת לא ראה לשום אחד מהמחברים שחששו למש״כ הפרמ״ג בזה.

וכן כתב הגרח"ע גרודזענסקי זצ"ל מוילנא בשנת תרח"ץ במכתב[5] אודות העירוב בפאריז, שבא בדברים עם מרן החזו"א זצ"ל ועם אחד מגדולי הרבנים המשגיח על העירובין בוילנא והחליטו להסכים להקל לסמוך על צורת הפתח של חוטי הטלגרף העשויים כהלכה ואינם מן הצד.

בהעמדת הלחי תחת החוט, יש מהאהרונים[6] שכתבו שדי להעמיד לחי אחד תחת החוט שבעמוד הטלגרף הראשון ולחי נוסף תחת החוט שבעמוד הטלגרף האחרון, ואין צורך להעמיד לחי ליד כל עמוד ועמוד, משום דעל ידי העמדת שני לחיים אלו נעשה צורת הפתח רחבה מאד, והעמודים שבתווך אינם מפריעים ונהשבים הם למחזיקי חוטי המשקוף. וכן עשה בעצמו כ"ק אדמו"ר בעל השפת אמת זצללה"ה מגור[7].

ובמקומות שהחוט מתעקם משום שעמודי הטלגרף עומדים בצורה סיבובית או בזוית כזה ⋀ וכדומה, יש שחששו[8] להעמיד בכל מקום העקום לחי נוסף, דפתח עקום לא הוי צורת הפתח, וכתב בשו"ת תירוש ויצהר[9] דלפ"ז במקום שעמודי הטלגרף מקיפים את העיר בצורת ריבוע כזה ⎍ צריך להעמיד צורת הפתח בכל תחילת צורת הפתח כיון דאין יכול לראות משם את הפתח הראשון.

ואף במקומות שחלק מהעמודים נמצאים בחצרות מוקפות כתב בשו"ת מהשבות ישראל[10] דכיון שהראשון והאהרון אינם במוקף מהני, ואף להגאון מקוטנא שמחמיר להצריך לחי במקום ההולך בעקמימות בזה כיון דעיקרי המזוזות אינם מן המוקף ליכא למיחש.

---

5. נדפס בהמאור חודש טבת תשכ"ב, בהפרדס (חוברת ד שנה לו) ובסוף קונטרס עירוב והוצאה להרה"ג ר' יהושע סיגעל זצ"ל.

6. מחשבות ישראל להרה"ג ר' ישראל יעקב וואלפיש זצ"ל בקונטרס תיקוני עירובין חשש יא אות מט, וכן הנהיג הרה"ג רבי יהודה לייב גרויבארט אב"ד טורונטו בעירו כפי שכתב בספרו בנעימים (או"ח סי' יד עמ' 26) שהעמיד לחי א' מקצה הרחוב מזה ולחי בקצה הרחוב מצד השני כיון שאין שיעור לצורת הפתח, ובתשובה מבעמח"ס נפש חיה הנדפסת בספר מחשבות ישראל (שם) הביא שמו"ה יוסף בער העמיד בוארשא תחת החוט ליד כל עמוד לחי שלא יהיה צורת הפתח מן הצד, וכתב לחלוק עליו שאין לחוש לזה ודי שיהיה לחי אחד מכאן ולחי אחד מכאן, ועיין בשו"ת שערי ציון ח"א אות א-ד, ולקמן במכתב הרב פנחס אליקים קורנפלד שי' מאנטוורפן.

7. כן הביא בספר טהרת ישראל (לרבי ישראל יצחק יאנובסקי זצ"ל, ח"ב קונטרס התשובות תשובה א), וכתב שהתיר כן לצורת הפתח בעיר פראג וכן המנהג במעזריטש.

8. בספר מחשבות ישראל בקונטרס תיקוני עירובין (שם עמ' לה) הביא ששמע כן בעצמו מהגאון בעמח"ס נפש חיה דחותנו אבד"ק קוטנא בעמח"ס ישועת ישראל חשש לזה, והביא הנפש חיה בתשובה הנדפסת בספר מחשבות ישראל (סי' ב עמ' מב) את דעת חותנו וכתב דאף שלדינא אינו מסכים לזה ולא מצאנו כזאת, בכל זאת כל שאפשר שיועמד לחי אצל העקמימות שיהיה צורת הפתח בשוה טוב יותר, ובספר מקין נרדמים (עמ' צג) נוקט להקל בזה, ועיין בביאור הלכה (סי' שסד ד"ה דינו וד"ה וצריך) ובשער הציון שם מש"כ בזה ובשו"ת זקן אהרן (ח"א סי' ב וח"ב סי' י"ט).

9. תשובה זו שלח בעמח"ס שו"ת תירוש ויצהר הרה"ג ר' צבי יחזקאל מיכלזון זצ"ל בשנת תרח"ץ להרה"ג יודא אריה פליישער מו"ץ בדבארזין ששאלו אודות העירוב בעירו וכותב שאת תשובה זו כתב יחד עם מחותנו הגה"צ ר' יוסף לוינשטיין אבד"ק סעראצק הרבה שנים קודם לכן אודות העירוב בעיר נויארק ונדפסה בספרו סוף סי' ע"ג, וכן הובאה בסוף קונטרס עירוב והוצאה להרה"ג ר' יהושע סיגעל זצ"ל.

10. שם (אות עב - עו), עיי"ש שהאריך לדון בזה בכמה אופנים.

וכתב עוד[11], שאת הלחי אין צורך לכוון דוקא תחת החוט, אלא יכול לכוונם גם תחת היתד הבולט אז המבודד, דהיתד המבודד והחוט הכל נחשבים לקנה שלמעלה[12].

אך בהרבה מקומות טעו בזה בכיוון הלחי, שהיה נראה להם שהלחי הוא מתחת החוט כשלמעשה נטה החוט הצידה שלא מעל גבי הלחי, וכפי שכותב בעל המנחת יצחק[13] כי הבי"ד בעירו גראסווארדיין ובראשם חותנו הרב הגאון הגדול מו"ה ר"פ צימעטבוים הי"ד השתמש בהוטי החשמל לעירוב וכדי שלא יהיה מן הצד הניתי תחת החוט לחי עבה קצת גבוה עשרה טפחים, וכיוונו שיהיה מכוון תחת החוט, אך אחר כך חששו אולי אינו מכוון בדיוק תחת החוט מחמת הרחק גבהות החוט מהלחי, ולכן המציא למשוך חוט מן הקרקע על הקנה הגבוה שבו קבוע הברזל והחוט עד למעלה תחת הברזל ממש, וזה החוט הוי במקום הקנה שמכאן ומכאן.

מחמת חשש זה המציאו בעת האחרונה מכשיר מיוחד הנקרא "פלם לבדיקת חוט עירוב שבת", שהוא פלם שמעליו מותקנת מראה ומעמידים את הפלם על גבי הלחי וכשרואים על הפלם שעומד ישר והחוט משתקף במראה סימן הוא שהחוט עובר ממש מעל הלחי.

פתרון מעניין לגבי החוטים שתלויים על המבודדים שלא יהיה נחשב לצורת הפתח מן הצד מצא בשנת תשי"א תלמיד ה'אבני נזר' רבי אברהם אהרן פריים זצ"ל אב"ד טורונטו לגבי העירוב בעירו[14], שצורת עמודי הטלגרף שם היתה כך, שבכל עמוד היו כמה שליבות לרוחב העמוד בולטות משני צדי העמוד לרוחבו, ועל כל שליבה ושליבה היו מחוברים כמה זכוכיות על יתדות, והחוטים נמשכו על גבי הזכוכיות, והמרחק בין שליבה לשליבה היה פחות מג' טפחים, וכל השליבות ביחד היה אורכן יותר מי' טפחים כזה ⊐, ורצה לומר לבוד משליבה לשליבה, על ידי צירוף כל השליבות שביחד יש בהם יותר מעשרה טפחים, ועי"ז כל השליבות נחשבות כגוש אחד ונמצא שהחוט העליון עומד ממש מעל לחי של עשרה טפחים דהיינו השליבות, וכיון דעומד החוט מעל עמוד עשרה טפחים של השליבות אין אנו נזקקים לעמוד הטלגרף ללחי אלא השליבות הם לחי בפני עצמם ואין חשש של צורת הפתח מן הצד[15].

---

11. שם אות מח.

12. ויש לעיין לפי דבריו שמועיל שהלחי יהיה תחת למבודד, בעמודי חשמל שבזמנינו שמתרחב העמוד למטה כזה ⋀ ויתכן שיש בו גובה עשרה טפחים מתחת למבודד שישמש העמוד לצורת הלחי והרי אינו מן הצד, וצ"ע. וכן יש לדון דמצוי שלעמודי החשמל צמודים חוטי חשמל רחבים מאד שעולים מלמטה למעלה ויש מעליהם ציפוי שעפ"י רוב רוחבם טפח ויותר כזה ⋀ ויתכן דאפשר לסמוך עליהם שישמשו ללחי תחת המבודד, וצ"ע.

13. ח"א סי' נט.

14. וכתב שעמודי הטלגרף שבעירו וכן בשאר עירות שבאמריקה עשויים הם באופן אחר לגמרי מאשר נעשה לפנים באירופה, ואפילו אלו המחמירים בטלגרף שלפנים יודו שהטלגרף של זמנו כשר בלי שום חשש כלל, נדפס בקובץ הפרדס שנה כה חוברת ד.

15. והקשה שם דבעלי הטלגרף אינם רוצים שהשליבות תהינה סמוכות אחת לחברתה, דזה יזיק לטלגרף אם באמת נשלב את השליבות והחוטים שיהיו סמכוים זה לזה, ואם כן איך נאמר לבוד שמשמעו שאנו רואים כאילו השליבות קרובות זו לזו נגד רצונם ודעתם של אלו שאנו זקוקים לרשותם ולרצונם, וביאר שם באריכות שלבוד אינו דבר שבסברא, אלא הלכה למשה מסיני, ובדבר שבא מהלכה מה לנו אם הבעלים מסכימים או מתנגדים הלא הלכה למשה מסיני אומרת שיש כאן

ונראה, שלפי זה בעמודי החשמל שבזמננו שהחוטים תלויים תחת המבודדים במקומות שיש מבודדים תחת החוט העליון ואין בין מקום שנגמר המבודד העליון למבודד שמתחתיו ריוח של ג' כזה ⊢ אפשר לומר בזה לבוד לצרף את כל המבודדים שתחת החוט העליון ללחי של עשרה טפחים, וממילא אין צורך להעמיד לחי תחת החוט.

פתרון נוסף כתב בטהרת ישראל[16], למשוך הוט בעמוד הראשון של הטלגרף מראש העמוד עד לקצה של המבודדים שמן הצד באותו עמוד שעליהם תלויים הוטי הטלגרף וכן בעמוד האחרון לקשור כן ובזה לא הוי צורת הפתח מן הצד כיון שהחוט נמשך מהעמוד עצמו והוא המשך אחד עם הוטי הטלגרף[17].

משום הרואים

גם באופן שאפשר לסמוך על החוטי החשמל לעירוב ע"י שמניח לחי תחתיהם קיימת עדיין בעיה נוספת שמתחת לחוטים אלו עוברים הוטים נוספים ומבואר במגן אברהם[18] בשם הרא"מ ז"ל שצריך לשלוף קנה הפסול מפני הרואים, ובעמודי החשמל אי אפשר לשלוף את החוטים התחתונים שמן הצד. אולם בשו"ת שואל ומשיב מקיל בזה במקום שאי אפשר לשלוף את החוטים התחתונים כיון דהוא חומרא בעלמא[19].

כשהחוטים כפופים כלפי מטה

והנה בעמודים שהחוטים עוברים ממש מעל העמוד אין את החששות האלו, ומצוי בזמנינו בעמודי מתה גבוה שלמעלה במרכזם יש חוט כזה ⊥, אבל גם בהוטים האלו שנמצאים מעל העמוד ישנה בעיה שהחוטים אינם מתוחים ומכופפים כלפי מטה כזה ⊤ ויש דעות באחרונים שאין להשתמש לכתחילה בעירוב שכזה[20].

עמוד של עשרה טפחים ומעליו נתון משקוף והוי צורת הפתח, וזה הוא כמו שעומדת לפנינו מחיצה שאין אנו צריכים לשאול הסכמתו של בעליה בכדי לצרפה למחיצה.

16. שם.

17. ועיין בשו"ת אמרי יושר (ח"ב סי' קל"ג) שהאריך לדון בזה ותלה זאת במחלוקת ראשונים.

18. סי' שסב סק"כ.

19. וזה תוכן דברי השואל ומשיב (מהדו"ק ח"א סי' רנ): המעיין בהרא"מ (ח"ב סי' כו) יראה שמה שכתב שצריך לשלוף מפני הרואים אין הפירוש שאם לא ישלוף לא יכירו הרואים שהוא צורת הפתח מאחר שצורת הפתח צריך להיות המשקוף מונח על המזוזות ולא מן הצד וצורת הפתח בעי היכר, דהא צורת הפתח הוא משום מחיצה ולא בעי היכר כלל, אלא שטעמו הוא כדי שלא יסברו הרואים שצורת הפתח מן הצד גם כן כשר ויתירו לעתיד גם כן לצורת הפתח מן הצד, על כן כתב שיש להחמיר בזה ולשלוף קנה הפסול שלא יטעו להבא, וסיים שם בשו"מ שלכן כיון שאינו אלא חומרא בעלמא כשאי אפשר לשלוף כשר עי"ש, ועיי' ג"כ בשו"ת אבני נזר א"ח סי' רצ"ה שם, וכן כתב בחבלים נעימים או"ח סי' יד על פי תשובת ר"א מזרחי ח"ב סי' כ"ה, ועיין עוד בזה בשו"ת אמרי יושר (שם) ובשו"ת מחזה אברהם (שם) שצידדו להקל בזה, וראה גם בשו"ת זקן אהרן (ח"ב סי' י"ח) ובשו"ת קרן לדוד סי' ק"ה כתב דהא דחיישינן מפני הרואים הוא דוקא בצורת הפתח מן הצד שיטעו דמהני אבל כשהוא צורת הפתח מדינא אלא שמשתמשין בה גם לצורך דבר אחר כגון בנידון דידן שמעמידים עליו פנס להאיר על הארץ אין קפידא דאטו הרואים יטעו שאין צריך תיקון עירוב דהא הכל רואים שעשו צורת הפתח בכל המקומות, עכת"ד, ובהמשך דבריו מחלק דזה דוקא לגבי העמוד שמשמש לצורת הפתח אבל לגבי החוט נכון לעשות חוט מיוחד לצורך העירוב דאפשר שאינו ניכר כלל וכמו בלחי, עיי"ש.

20. המשנה ברורה (סי' שסב ס"ק סו ושעה"צ ס"ק נו) הביא דעות בזה, ובמשכנות יעקב (סי' קכג) מחמיר אם הרוח מנידו,

ומלבד זאת, כיון שהחוטים אינם מתוחים צריך לעשות את הלחי רחב דיו, כדי שאם יתנענע החוט ויזוז ממקומו עדיין ישאר מעל גבי הלחי[21].

לחי העומד מאליו

ובעצם הדבר להשתמש בעמודי החשמל ללחי לעירוב דנו האחרונים משום לחי העומד מאליו כיון שלא נעשו לשם צורת הפתח אלא רק כדי להחזיק את החוטים[22], ולזה מצאו הפתרון להצמיד לעמוד החשמל לחי מיוחד עבור העירוב.

וכל הנדון בזה הוא רק במקום שכל צורת הפתח נעשה מאליו, דהיינו גם הקנים שבצדדים וגם קנה העליון, היינו כשרוצים לצרף את עמודי החשמל לקנים ואת חוטי החשמל כקנה עליון, אבל כשעדיין חסר תיקון בצד השני כגון שרוצה לסמוך רק על עמוד חשמל אחד ובצד השני יעמיד עמוד מיוחד לצורך העירוב או שרוצה לסמוך רק על עמודי החשמל ולא על חוטי החשמל, לכל הדעות אפשר לצרף זאת לעירוב ואין זה בכלל פתח העומד מאליו[23].

ובקונטרס תיו יהושע[24] כתב שבעיירות כמו אודסה וכיוצ"ב אפשר לסמוך על הטלגרף ממה נפשך, מפני שכל המבואות הנמצאות בתוך העיר נחשבות כמבואות סתומות משלשה צדדים אשר מצד הדין סגי בתיקון בקצה העיר המפולש מול פני השדה ע"י פס של ארבעה טפחים או לחיים, ועל כן אפילו אם לא

ועיין עוד בזה בשו"ת פתחא זוטא סי' שסג אות י', ולקמן במכתב הרה"ג ר' פנחס אליקים קורנפלד שליט"א מאנטוורפן.

21. החזו"א (סי' עז סק"ו) חולק על המשכנות יעקב הנ"ל (הובא בהערה קודמת) וסבור דרק באופן שנפסלת המחיצה על ידי שהרוח מנידו שמבליט את החבל חוץ לקנים אסור, ובאמרי יושר (שם) אוסר דוקא בנכפף הרבה.

22. בחשוכת נפש חיה (שם) כ' שחותנו הגאון העצום מהר"י זצלה"ה האבד"ק קוטנא לא הסכים כלל לצרף הטלגרף לעירוב, משום שהוא כתב להוכיח דכל צורת הפתח בעינן דוקא שיהיה נעשה לשם צורת הפתח כדי להתיר הפרצה ושאם נעשית לשם דבר אחר פסול, אך דעת רוב מנין ובנין של האחרונים [כלשון הרה"ג ר' שרגא צבי טננבוים זצ"ל בספרו שו"ת נטע שורק (סי' כח, הובאו דבריו בשו"ת בית אב תנינא סי' יז)] דאפשר לסמוך על זה אף שעשאה לשם דבר אחר, הלא הם שו"ת חסד לאברהם (מהד"ת או"ח סי' מ) ונסתייע לזה מדברי שו"ת שבות יעקב (ח"ב סי' ח) שהתיר ג"כ לצוה"פ להעמיד שני קנים תחת תקרת הבית המונח למעלה מכותל לכותל שכנגדו כדי לחזק הכותלים שלא יפלו, וכתב שם שאין לדמותו לקורה העומד מאליו המבואר בשו"ע (סי' שסג סעי' טו) דלא מהני, דשאני קורה שהוא אך משום היכרא, והיכרא לא הוי עד שיניחנה לשם כך כדי להתיר המבוי, שאם הניחו לשם דבר אחר ליכא היכר כלל, משא"כ צורת הפתח שהוא משום מחיצה, ומחיצה העומדת מאליה כשרה ולא בעי היכר כלל, וממילא שגם הטלגרף העשוי כצורת הפתח נמי כשר אע"ג שהוא נעשה לשם דבר אחר עיי"ש, והביאו החבלים בנעימים (שם) וכן כתב לחלק בין לחי לצורת הפתח בשו"ת בית אב תנינא (להרב אברהם אהרן יודלביץ זצ"ל אבד"ק בוסטון - מנצסטר סי' יז) וכן נקטו להקל בזה בשו"ת שואל ומשיב (שם), נדרי זרוזין (ח"ב קונט' יר"ד סי' כו), טהרת ישראל (שם) ושו"ת מחשבת ישראל (שם), ובשו"ת קרן לדוד (שם) כתב דהא דלא מהני כשלא נעשה לשם כך הוא דוקא כשלא סמכו עליו מערב שבת, אבל כשסמכו עליו מערב שבת מהני שפיר אפילו לא נעשה מתחילה לשם כך, והחזו"א (או"ח סי' קיא ליקוטים (ג) סק"ה) כתב דכיון דאיכא דיורין דניחא להו מהני אף על גב דלא נעשה לשם עירוב.

23. כן כתב הנתיבות שבת (להרה"ג ר' יעקב בלוי שליט"א) פרק יט הע' כח.

24. לרבי יהושע בריסקין (עמ' ג, נדפס יחד עם ספר עירוב והוצאה).

נסמוך על הטלגרף משום צורת הפתח דהיא מן הצד מכל מקום ישמשו עמודי הטלגרף לדופן רביעית דסגי בלחיים[25].

ויש בזה הששות נוספות שנדונו בספרי האחרונים[26] משום מחיצה שאינה עשויה לדור בתוכה שלא הוקף לדירה, וצידדו לדון דכיון דכל העמדת הטלגרף הוא לצורך בני העיר הגרים בתוכה נחשב להוקף לדירה, וכן דנו האם הטלגרף העובר בתוך העיר מחלק אותה לשניים האם מהני דעתו שאין רוצה לסמוך על העמודים שעוברים בתוך העיר אלא רק על העמודים שסביב העיר[27], עוד כתבו לדון באופנים שעמודי הטלגרף מרוחקים מהכותל, וכן במקום שהערוב מקוף זרעים דנו האם הם מבטלים את המחיצה, ואכמ"ל.

כשנקרע העירוב בשבת

וכל זה כשלכתחילה היה בדעת המערב להשתמש בעמודי וחוטי החשמל והטלפון לעירוב, אבל במקום שהכינו עירוב נפרד לשבת ונקרע העירוב בשבת הביא הבה"ל[28] מהפמ"ג לדון אם אפשר לסמוך על עמודי וחוטי החשמל והטלפון, כיון דלא סמכו עליהם מערב שבת להשתמש בהם לעירוב, ודעת רוב האחרונים להקל בזה[29].

בשו"ת אבן יקרה[30] מביא שבעירו טשערנאוויץ המציאו המצאה חדשה שחוט הטלפון הסובב את כל העיר היה מקושר לטלפון שלו בביתו ולטלפון הנמצא במרכז ועי"ז ידע אם נקרע בשבת חוט הטלפון ששימש גם לעירוב.

ובשנים עברו היתה בביהמ"ד בית הלל שבשיכון ויזניץ בבני ברק מנורה שהיתה מחוברת לחוט העירוב שהעבירו בו זרם חשמל במיוחד לצורך זה שאם יקרע החוט תכבה המנורה וידעו שאסור לטלטל, אך לצורך העברת זרם השתמשו בחוטי ברזל שהם כבדים יותר וממילא נכפפו כלפי מטה כזה ⌒ והבאנו לעיל שיש דעות דהעירוב פסול באופן זה.

---

25. וכעין זה כתב הרב אברהם אהרן פרייס זצ"ל אבד"ק טורונטו (קובץ הפרדס שנה כ"ה חוברת ד עמ' 36) לגבי הגשרים בעירו שאם יש להם דין פרצה לכרמלית דסגי בפסין של משהו או פס אחד של ארבעה טפחים, שאפשר לצרף את עמודי הפנסים שהם פסין טובים ויפים.

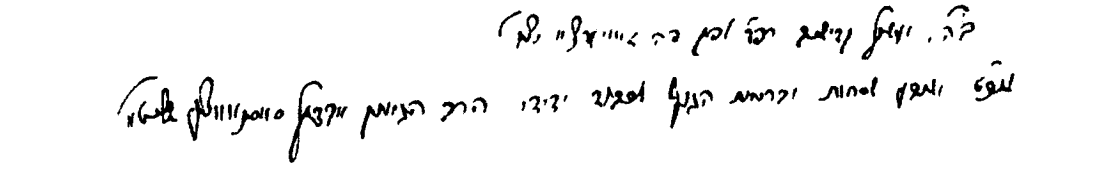
26. שו"ת בית שלמה (סי' נה), שו"ת נפש חיה (סי' כד) ושאר אחרונים.

27. בשו"ת שואל ומשיב (ח"ב סי' פ"ו) דן שלא יועיל צורת הפתח במקום שמחלק את העיר לשניים משום דהוי כשני מבואות, ועיין בנתיבות שבת (שם) שהביא מהשונה הלכות בשם החזו"א שצורת הפתח מעל צורת הפתח פוסל, ודן האם מועיל בזה מחשבה שאינו רוצה שצורת הפתח זו תשמש כמחיצה.

28. סי' שסג סעי' יא ד"ה אבל.

29. כן דעת הנחל אשכול (ח"ג דף קסה), רש"ק בחכמת שלמה (או"ח שסב) מנחה חדשה (סי' פב סעי' נ) בשם בית אפרים ישועות יעקב (סי' שסג ס"ק יא), שו"ת מהרש"ם (שם) וחבלים בנעימים (או"ח סי' יד עמ' יג) להקל אפילו לא סמכו עליו מערב שבת, ועיין בקרן לדוד (שם) שכתב דבצורת הפתח גמור אפילו לא חשבו עליו מערב שבת וכל ספיקו של הפמ"ג הוא דוקא כשאינו צורת הפתח גמור, וכן כתב בנתיבות שבת (שם) לבאר בדברי החזו"א בדרך אפשר.

30. או"ח ח"א סי' טו.

ב"ה ועש"ק קדושים רפ"ד לפ"ק פה זאוויערצא יצ"ו

שוכ"ט ושובע שמחות ובריאות הגוף לכבוד ידידי הרב הגאון אבד"ק סאסנאווצע שליט"א

יען אמר לי ידידנו ר' איטשה ערליך נ"י שכ"ת ביקש לכתוב לו קצת חי"ת, הנני להעירו ע"ד אשר שמעתי שכת"ר תיקן העירובין בסאסנאווצע באופן שהקנה העליון אינו מכוון נגד הלחי רק שהלחי עומד כעין מקל כזה ⌐ והקנה העליון הוא נגד הנטיי' אשר למעלה בראש הלחי. ואיני כדאי לערבב עצמי בזה יען כ"ת הוא מרא דאתרא ואינו מן הנימוס והדרך ארץ לאיש כמוני קט הדעת לדון אחי"ז, אך יען הרשני לכתוב לו, הנני בזה כי לפענ"ד הקלושה אין לזה שום מקור. וידעתי שכת"ר הוציא זה מספר נפש חי' שכ' כן בתוך תשובה א' בסי' ל"ד בנדון הטעלעגראף די"ל דהוא לחי עקום[1], אמנם שם סיים בעצמו "דאפשר" דבשעהד"ח[1]=דבשעת הדחק) וחילול שבת גדול יש לסמוך ע"ז[2]. ובאבני נזר סי' רצ"ו סק"ב חולק ע"ז וס"ל דבעינן לחי

---

1. הנפש חיה דן לגבי צירוף הטעליגראף וצייר זאת באופן שונה דהיינו יתד עקום תחוב בעמוד ועל היתד זכוכית עם חקק למעלה ועל החקק מונח חוט של מתכות כזה ⌐ וספיקו הוא לפי המבואר בעירובין (דף יא:) דצורת הפתח מן הצד לא מהני, אך קנה מכאן וקנה מכאן ונקה על גביהן מהני, וכמבואר בשו"ע (סי' שסב סעי' יא), והביא את דברי המקור חיים (בתיקון עירובין בסופו) דאם חקק בתוך הקנים והכניס את החבל בתוכו מהני, וביאר דבריו דהא הטעם דבעינן על גבו ולא מצדו פרש"י דצריך להיות כמו במשקוף על מזוזות ובמשקוף גופא אטו אם המזוזה רחבה מן המשקוף לאו שם פתח הוא, והאריך שם לבאר דבריו.

והביא דנסתפק הפמ"ג (מ"ז סי' שסג ס"ק י"ט ספק הד') באופן שתחוב בין קנה לקנה ונחקק קצת בהקנים כעין שעושין האומנין אע"פ שהקנים יוצאים אי בהכאי גוונא לא חשיב צורת הפתח מן הצד ושרי, והביא את דברי הגהות אשר"י (עירובין יא:) שכתב דלא תחוב באמצעיתו משמע דצריך דוקא מונח על ראש הקנים, וכתב דנראה שדעת הפמ"ג נוטה להחמיר, וחולק הפמ"ג על דינו של המקור חיים או דאפשר לחלק בין נידון זה לנידון המקו"ח.

וכתב הנפש חיה דאם נימא דבאופן שקנה תחוב בשני הקנים דלמטה מהני לעירוב, ודאי דמהני בטעלגראף הנ"ל דהיתד התחוב בתוך העמוד מהני לצורת הפתח כיון דתחוב בתוך העמוד והחוט של מתכות המונח על הזכוכית התחוב על היתד מצטרף הכל וכמבואר בשו"ע (סי' שסג סעי' ז) דלחי אפילו שברים אף שברי שברים מהני וה"ה הקנה שלמעלה מצטרף עם היתד, ומה שהחוט של מתכות מונח על הזכוכית מצד ולא למעלה אינו מזיק דמונח על הזכוכית כנ"ל בציור הנ"ל, עכת"ד הנפש חיה.

ואף שהנידון בשו"ת נפש חיה הוא באופן שמונחים חוטי הטלגראף מעל גבי החלק הכולט כזה ⌐ ונידון דתשובה דידן הוא באופן שחלקו העליון של העמוד כפוף ותולה תחתיו כזה ⌐, מכל מקום נראה שעיקר הוכחתו מדברי הנפש חיה הוא דקנה שבולט לצידו של העמוד ועליו תלוי החוט מיקרי לחי עקום ומהני לעירוב, ועיין בהמשך התשובה מה שכתב לחלק בין ב' האופנים הנ"ל. [ועיין במשנה ברורה (סי' שסב ס"ק סד) מש"כ בזה].

2. הא דמסיק הנפש חיה דרק בשעת הדחק וחילול שבת אפשר דיש לסמוך על הטעלגראף הנ"ל לצרפו לצורת הפתח,

התחתון יהי' קו ישר דבעי' שיהי' נגד קנה שמגיע עד לארץ, ואף דסיים שם ולפמש"כ שם אין "טעם זה" צודק לאסור, היינו טעם השני שבסק"ג מ"מ נשאר טעם הראשון שבסק"ב יעוי"ש[3]. גם הביא שם בשם תורת חסד שחלק על הנפש חי'[4]. גם בסי' רצ"ג סקי"ג אסר מחמת

נראה דמסיק כן להחמיר, משום דכן משמע דנוטה דעת הפמ"ג וכהגהות אשר"י (בהערה הקודמת) וגם אין זה מוכרח שהמקור חיים מתיר בזה האופן דיתכן דיש לחלק בין האופן שדן המקור חיים לאופן שדן הפמ"ג.

3. וז"ל האבני נזר: "א. דבר הטעליגראף אם נוכל לסמוך עליו לצורת הפתח אשר הרב מקאליש זללה"ה צידד באפשר להקל משום דהוציא מן הקנה חשב דבר אחד עם הקנה והוה לי' קנה על גביהן, וכבודו דחה מהא דאבן העוזר סס"י שס"ב, יש לחלק דהתם משום שאין הקנה על פני כל החלל.

ב. עוד הביא ראי' מתוספות ריש עירובין בכלונסות שעל גבי ווי העמודים חשיב צורת הפתח מן הצד, והנה בספר תורת חסד להגאון מלובלין נ"י נסתפק גם כן בזה, והביא גם כן הראי' מתוס' ריש עירובין ודחה הראי' יעויין שם ומסיק להחמיר מחמת טעמים אחרים גם כן, ולי נראה גם כן להחמיר משום דצריך שיהי' על גבי הקנים שגבוהים י"ט ומגיעים עד לארץ, שיהי' עליהם תורת מחיצה לא שמונחים על יתידות היוצאים מהקנה שאין על היתידות תורת מחיצה כלל.

ג. ועוד אמינא בה טעמא משום דהלכה רווחת בעירובין דנפרצה במלואה או ביותר מעשר למקום האסור לה אסורה, והרי מן הקו המונח עליהם עד הקנים אסור, שהכרמלית שמצד חוץ אוסר על מקום זה. מאחר שמקום זה חוץ למשקוף, ואין הפסק רק הקנים לבד שאינם מחיצה ביותר מעשר, וכיון שמקום זה נאסר שוב אוסר את העיר משום פירצת מלואה, שאין הפסק בין מקום זה להעיר רק הקו והקנים הם חוץ למקום זה, ואין מפסיקין בין המקום ובין העיר",עכ"ל.

ובסוף התשובה כתב "עיין בתשובה הקודמת לזו, שם כתבתי אופן אחר בענינים אלו ולפי מה שכתבתי שם אין טעם הזה צודק לאסור", וע"ז כותב רבינו שכוונתו לטעם שכתב בסק"ג.

4. דברי התורת חסד הבאנו בקצרה במבוא, וכמענה לתשובתו כתב הרב הנ"ל, וזה תוכן דבריו: ואשר התאמץ לקיים להלכה דלחי העקום קצת בראשו והחוט העליון מונח ע"ג העקמומית פסול לעירוב כדמשמע משו"ת אבני נזר (סי' רצג יג), כן נאה ויפה לו לאשר למד בישיבת הבעהמ"ח אבני נזר והסתופף ג"כ בצלו הקדוש זצלה"ה, אולם מש"כ על מה שכתבתי לו שדעת השו"ת תורת חסד (סי' ט) אינו כן מדכתב שם בנידון הטלגרף שאם לא הי' חששות אחרות זולת זה שהחוט העליון מונח ע"ג העששית והאונקלי התחוב בעמוד הי' מקום להקל ולהתיר לעירוב ולסמוך על שיטת הר"ת בספר הישר (סי' רפו) שמחליט דבמשכן הו"ל שפיר דין צורת הפתח בזה שהכלונסאות הי' מונחים ע"ג ווי העמודים שהקלעים תלויין בהם ולא חשוב לה מן הצד כמ"ש בתוס' ריש עירובין, וע"כ הטעם כמ"ש הגאון מברעזאן ז"ל בספר ארחות חיים (סי' שסב) דמכיון דהווין קבועים בתוך העמודים הו"ל כעמוד עקום קצת דכשר. וכתב לי ע"ז ידידי הרב נ"י שאין מזה ראיה כלל שהוא ס"ל כן להלכה למעשה, מכיון שהתורת חסד לא כתב זה אלא באמצע התשובה שם וי"ל שכוונתו היה שאף אם יהיבנא לו שצורת הפתח העשוי כתמונת הטלגרף כשר כמו שהכשיר הר"ת לצורת הפתח במשכן מה שהכלונסאות היו מונחים ע"ג ווי העמודים התקועים בהעמודים דוגמת הטלגרף דלא כהתוס' בעירובין הנ"ל דחשיב לה מן הצד, מ"מ הטלגרף פסול לעירוב משום חששות אחרות, אבל להלכה למעשה י"ל שגם הוא ס"ל שצורת הפתח העשוי כתמונת הטלגרף פסול ולא מתכשר מטעם דהו"ל כקנה עקום קצת בראשו, משום דגם בעלמא קנה עקום קצת בראשו פסול כמ"ש באבני נזר הנ"ל, וכתב לי עוד שגם הגאון האדיר מברעזאן אף שהוא מיקל גדול וכמעט שהי' יחיד בכוחא דהיתרא לא מלאה לבו להתיר בהחלט גם אחרי שהביא בארחות חיים שם דברי התו"ח וספר הישר וסיים בצ"ע. וי"ל ג"כ דלא חלוק על האבני נזר הנ"ל דקנה עקום בראשו פסול לעירוב, ומי יבא אחר המלך [ר"ל אחרי הגאון הקדוש בעהמ"ח אבני נזר זצלה"ה] להתיר בזה למעשה, עכ"ל.

ואני תמה על דבריו, הא אדרבה לא מצאתי מי שיפסול לעירוב קנה עקום, הר"ת בספר הישר הכשיר בפירוש ... הגאון האדיר מברעזאן ז"ל הנ"ל, וגם התוס' בעירובין הנ"ל לא קאמר דבמשכן לא הי' לו דין צורת הפתח אלא משום דהוה מן הצד ולדברי האבני נזר אפילו אם אמרינן שהווין הנתקעים בהעמודים הם חלק מהעמודים וכשניתנו הכלונסאות ע"ג הווין הו"ל כאילו נותנים ע"ג העמוד כדס"ל להר"ת ג"כ פסול מטעם דהוי כקנה עקום בראשו וכנ"ל, וע"כ דלא עלה ג"כ ע"ד התוס' לפסול קנה עקום בראשו ולפיכך קאמרו שפסול רק משום דהוה מן הצד, והיינו כמו שהסביר בשו"ת חסד לאברהם סי'

טעם השני ג"כ שבסי' רצ"ו סק"ג יעוי"ש[5]. ובודאי אין ס' של הגאון נפש חי' מוציא מידי ודאי של הגאונים האדירים בעל תורת חסד ובעל האבני נזר זצ"ל. ומסברא י"ל דאם עקום בראשו מגרע גרע [ואפי' יעשה הקנה שלמעלה כנגד הקנה הישר שבלחי ג"כ ל"מ] דעיקר טעם דאי"צ ליגע הביא רעק"א[6] בשם שו"ת רא"ם[7] משום גוד אסיק מחיצתא, וברי"ף כל גגות[8] דהיכא דלא מינכרן מחיצות למעלה ל"א גוד אסיק, וה"נ ע"י העיקום שבראשו זה מכסה הקו הישר שלא יהי' מינכר למעלה קו עשרה.

אך בזה יש לפקפק, אבל עכ"פ ז"ב [= זה ברור], דא"א לומר גו"א במקום העקום כיון דהעקום עצמו אין בו גובה יוד, וגם מהיכי תיתי לומר גו"א מהקנה העקום ולהמשיך קו ישר משם ולמעלה שיחשב כאילו נוגע, ודוקא בקו ישר גבו' עשרה הלכתא גמירי לה להמשיך הקו עד למעלה, משא"כ בזה, והרי אין למדין מן ההלכה בכל י"ג מדות כמ"ש רש"י[9] ואיך אפשר ללמוד מעצמנו ולדמות מלתא למלתא לומר גם בכה"ג גו"א מחיצתא.

גם מהיכי תיתי לומר דעיקום כזה יהא נדון כמזוזה, אדרבא העיקום שלמעלה דומה לקנה שעל גביהן אבל לא ללחי הצריך מכאן, וכיון דהעיקום אינו לחי רק משקוף בודאי אין לצרפו להמשקוף שלמעלה, דלענין המשקוף לא מצינו שלא יהי' צריך ליגע קצתו בקצתו, ואם היה תוך ג' הי' אפשר לומר לבוד משא"כ ברחוק טובא.

מ' שהבאתיו במכתבי הראשון דס"ל להתוס' דלא אמרי' שהווין הנתקעים בהעמודים המה חלק מהעמודים וכאילו הי' שם עקום קצת דכשר כג"ל. ואך מטעם זה לא פסיקא להו לבעל התו"ח והגאון מברעזאן ז"ל להתיר צורת הפתח העשוי כתמונת הטלגרף משום דחששו לשיטת התוס' דהוה מן הצד. ובכן אין לתפוס אותי על מה שעקמתי מעט הלחי בראשו בשעת הדחק משום מהיות טוב מחששא שמא לא צמצמו כל כך שיהי' החוט העליון מכוון בדיוק נגד ראש הלחי וכאשר כתבתי לו במכתבי הראשון, אף כי ידעתי ג"כ מהאבני נזר הנ"ל.

וע"ד הפלפול שלו אין מהצורך לי להשיב לו אחרי שאני בעצמי סיימתי במכתבי הנ"ל שגם מהר"ת אין ראי' להתיר בעלמא קנה עקום קצת בראשו ומ"ש במשכן הי' לו דין דצורת הפתח לא הוא מהטעם שהסביר הגאון מברעזאן ז"ל בהגה' ארחות חיים הנ"ל, עכת"ד.

5. וז"ל האבני נזר (סי' רצג ס"ק יג) "ואני אוסיף עוד שגרוע אפילו מצורת הפתח שמן הצד, דצורת הפתח מן הצד חוד הפנימי של המשקוף עם חודים חיצונים של שתי המזוזות דבוקים, ולמאן דלית ליה דר' חסדא עושים מחיצה במקום דבוקם ושם הוא סותם, ועד שם מותר לטלטל, אכל חוט ברזל של הדולג רב רחוק מן הקנים, והא פשיטא שלהלן מן החוט אסור לטלטל שהקנים לבד אין סותמים רק בצירוף החוט, והמקום שחוץ מן החוט אין לו מחיצה רק הקנים ואסור לטלטל, וכיון שמקום ההוא נאסר, שוב נאסר גם העיר משום שנפרץ במלואו למקום זה שאין הפסק בין העיר בין מקום זה רק החוט לבד, והחוט לבד אינו מחיצה מפסיק, ואם תאמר שמקום הזה אינו רחב ארבע ומקום פטור הוא, ליתא דמפולש לרשות הרבים דלתות בעי וכל ההיתר משום דבזמן הזה אין רשות הרבים והכל כרמלית, ובפתוח לכרמלית אמרינן מצא מין את מינו וחוזר וניעור, ומקום שחוץ לקנים מצטרף עם מקום שבין הקנים לחוט לארבעה ואוסר כל העיר".

6. בהגהותיו על שו"ע או"ח סי' שסב סעי' יא.

7. ח"ב סי' כו.

8. עירובין דף פט:.

9. וז"ל רש"י (שבת דף קלב.) "ואין דנין קל וחומר מהלכה, דלא ניתנה תורה שבעל פה לידרש בשלש עשרה מדות".

ובאמת לנדון כזה אף מהנפש חי' אין ראי' להתיר, דהוא ז"ל לא התיר רק בנוגע משא"כ בזה[10]. ובר"ן ריש סוכה[11] דאין אומרים לבוד ודופן עקומה יחד, ה"נ אף אם היה איזה סברא בזה דהעקום יהי' כאלו הי' ישר כעין משנה עירובין י"ג: עקומה רואין אותה כאילו היא פשוטה, ואף שאין משם ראי' כלל לנ"ד א' די"ל דהתם מירי שאי"צ לצרף כלל חלק העקום ואף אם נסלק חלק העקום לא ישאר רק ריוח פחות מג' אמרי' לבוד וכן מבואר להדי' בש"ס שם י"ד. אך בלא"ה אין ראי' דקורה דרבנן משום היכרא משא"כ צוה"פ מחיצה דאורייתא בודאי אין ללמוד זה מזה, אך אפי' ניחוש לומר כן גם בנ"ד] מ"מ י"ל דהיי"ד [=דהיינו דוקא] כשנוגע ממש, אבל כשאינו נוגע י"ל דלא אמרי' תרתי א' גוד אסיק, ב' דעקומה רואין אותה כאילו היא פשוטה.

וכיון דהגאון נפש חי' עצמו לא העלה להתיר בבירור רק בלשון "אפשר" וגם זה רק בשעהד"ח וחילול שבת גדול שאין עצה אחרת וגם על "אפשר" שלו כמה אחרונים חולקים בודאי נמור, ובתוכם הגאונים המובהקים התורת חסד ז"ל והאבני נזר ז"ל, פשוט וברור שא"א לסמוך על הנפש חי', וכש"כ קו"ח [=קל וחומר] בן קו"ח שאין לחדש בזה עוד לדמות מלתא למלתא ולהוסיף קולות. והבו דלא לוסיף עלה.

ותו דהנפש חי' איירי בעיקום כזה ⌡[12] כמו שצייר שם, או בטעלעגראף שהוא כזה ⌡ שנתעקם קצת באמצעיתו ואח"כ הדר זקוף ועולה קו ישר למעלה וממנו נמשך המשקוף, אבל בנידון דידי' כעין מקל ⌡ שלמעלה דומה ממש למשקוף מהי"ת לחושבו כלחי.

והנה בחתם סופר או"ח סי' פ"ח מתיר בשעה"ד צוה"פ כזה ⌠[13] וזה אינו ענין לנ"ד, דשם נוגע המשקוף בהמזוזות, והמזוזות ישרים לגמרי רק המשקוף עקום, וגם הוא עיקום ישר לא מעוגל. ועי' בשו"ת אבני נזר סי' רס"ד שאלה ג"כ בנידון כזה[14]. ואפי' היינו רוצים לדמות הלחי להמשקוף אין ללמוד רק דומי' דהתם בעיקום כזה ⌡ אבל לא בעיגול כעין מקל כזה ⌡[15] בפרט דהאבני נזר אוסר גם בעיקום כזה / אף שהוא עיקום ישר שהולך כסדר באופן א',

---

10. עיין לעיל בהקדמה בהערה 4 שהבאנו דעות האם החילוק בין נוגע ללא נוגע הוא רק לגבי סוכה או גם לגבי עירוב.

11. דף ב. לדפי הרי"ף ד"ה וגרסי' תו.

12. עיין חזו"א סי' עא סק"ו.

13. וז"ל החת"ס: "אם א"א לעשות צורת הפתח טוב לעשות ב' פסים גבוהים עשרה ושראנקין ע"ג כשראנקין של מוכסים בצידו א' קורה גדולה ובצידו השני חבל או שלשלת שיכולים לסוגרו בו כזה ⌠, שאז אפילו בזמן שהוא פתוח מתחזי כשער", עכת"ד. ועיין חזו"א שם סק"א וסק"ו.

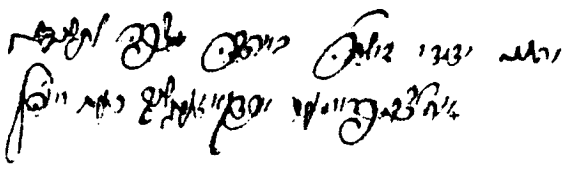
14. ובתוך דבריו כתב האבני נזר בסק"ד וז"ל: "וכל זה שאין הקנים עומדים בשוה. אכן בנידון דידן שעומדים הקנים בשוה, דומה להגביה מן הקרקע טפח דחשיב השיפוע אוהל, הכא נמי חשיב השיפוע משקוף, וכמו הערשה סוכתו כמין צריף, שהוא ממש כמשקוף דנידון דידן, ואף על פי כן כשהגבי' טפח הוי אהל וכשר הכי נמי משקוף", עיי"ש עוד.

15. וכן כתב החזו"א (סי' עג סק"ו) דאף להפוסלים משקוף בעיגול ומזוזות ביושר יש להכשיר בזה, ובנתיבות השבת (פרק יט ס"ק פא) כתב דמדברי החזו"א שם סק"א משמע דלרש"י פסול אם אין עליו תקרה ביושר וצ"ע.

ובגזר ישראל (סי' נז סק"ט אות ו) כתב דמשמע מהחת"ס דצורת הפתח שמתעגלת כלפי פנים, דהיינו שיש שני קנים וחבל עליהם, רק מחמת שהקנים דקים נכפף ראשיהם והוא עגול אפ"ה הוי צורת הפתח ומותר.

ומצינו כה"ג בגמ' [16]דחשיב מחיצה כה"ג בתל המתלקט עשרה מתוך ארבע, שהוא ג"כ כנ"ל, ובעינול ודאי ל"ח מחיצה, בפרט דבנ"ד אינו נוגע, וצריך לומר ב' רואין, חדא גו"א, ונם דרואין אותו כאילו היא פשוטה, וכבר כ' מר"ן ריש סוכה דאין אומרים לבוד ודופן עקומה כא'. וגם מש"כ לעיל דעיגול שלמעלה דומה למשקוף ולא ללחי ובמשקוף לא מצינו דאי"צ ליגע קצתו בקצתו, גם זה סברא נכונה.

אבקשהו מאד לכתוב לי טעמו ונימוקו בענין זה, ואופן הלחי וציורה.

* * *

ב"ה, פה אנטווערפען עיר ואם בישראל, יום שבעה עשר בתמוז, צום הרביעי וגו' יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים, תשס"ה לפ"ק

כבוד מערכת 'נזר התורה'

אחר שים שלום טובה וברכה כיאות וכנכון

שמעתי כבר על ישיבת "נזר התורה" ושמה הטוב הולך לפניה. קבלתי המכתב ובו העתק מתשובתו הרמתה של הרב אב"ד דק"ק קאזינלאוו זצ"ל הי"ד ששלח לאב"ד פאסנאווצע יצ"ו, תשובה שנשארה בכתב יד ולא הובאה לבית הדפוס.

בצירוף לזה הבאתם בכתובים בטוב טעם ודעת את כל השיטות והשקלא וטריא בענין היתר צירוף עמודי וחוטי החשמל והטעלעגראף למחיצות העירוב, ובפרט המעשה רב איך שנהגו בזה הפוסקים הגאונים זצ"ל בגלילותיהם ובק"ק שלהם אשר מקדמת דנא.

והנה שאלתם איך נוהגים בעירנו אנטווערפען "לגבי הנידון של שימוש בעמודי הטלפון והחשמל ובחוטים שעליהם לעירוב".

כידוע שלפני יותר ממאה שנה (פ' וישלח תרס"ב) בא הרה"ג ר' שלום איטשע שטערנבערג זצ"ל מי שהיה דומ"ץ באנטווערפען יצ"ו ותיקן את העיר במחיצותיה, מחיצות עומדות מרובות על הפרוץ ובשכירת רשות כיאות וכהלכה.

אולם לאחר המלחמה נשתנתה צורת העיר, נתוספו ונהרסו בה מחיצות רבות, ובתור חבר הנהלת הקהילה לקחתי על עצמי העול הכבד והאחריות הטכנית של עירוב העיר ובפרט קבלת הרשיונות מאת השלטונות כדי לתקן הפרצות.

---

16. עירובין דף יט: ודף כב: פי' שהדפנות ישרות ד' אמות ומעליהם עשרה טפחים משופעים כזה ⌋

כמובן התעמקתי בסוגיא קשה זו ובמהלך התיקונים למדתי הרבה מהנסיון ומהמסורה של הרבנים הגאונים שליט"א דפה יצ"ו. בתחילת עבודתי קבלתי מהדומ"ץ דאז ה"ה הרה"ג ר' עקיבא אשר ליפסאן זצ"ל ואח"כ מאת חברי הביד"ץ ה"ה הגאון האדיר מרן הרב הגר"ח קרייזווירטה זצ"ל ויבל"ה הדומ"ץ הרה"ג ר' אליהו שטערנבוך שליט"א והדומ"ץ הגר"י טוביה ווייס שליט"א המכהן כיום כגאב"ד ירושלים עיה"ק ת"ו, וכותב אני זה רק בתור מראה מקום הוא לו ודולה ומשקה לאחרים מה ששמעתי וקבלתי מהמסורת של הרבנים הנ"ל.

ועתה בענין הכתבים הנ"ל: עיינתי בהם בעיון רב. יש לי הרבה דברים, הערות קטנות עם גדולות, להגיד ולהעיר, אולם היות שהזמן קצר והמלאכה מרובה והענינים אמורים להופיע בהגדש מנחם אב העומד אחר כתלינו, אסתפק להוסיף רק הערה קטנה אולם יסודית.

צורת הפתח שהרוח מנידו

בהערות (ללה הערה 17 18 ועוד) בענין שיטת המשכנות יעקב בענין צורת הפתח והחוט שעל גביו אשר הרוח מנידו (הובא במקור חיים סקנ ס"ק סו) או שהחוט נכפף למטה, כן מה שהובא (בהערה 5) תשובה מבעל הנפש חיה שנדפסה בספר מחשבות ישראל שמעיד "על שמו"ה ר' יוסף בער העמיד בווארשא עמוד להיי תחת החוט כדי שלא יהיה מן הצד", והנפש חיה הלק עליו עיי"ש, וכן מה שהובא (בהערה 5 סס) בשם קונטרס עירובין והוצאה שמסיים שם "שכן עשה האדמו"ר בעל השפת אמת זצ"ל מגור".

לדעתי חסרה כאן ידיעה יסודית שאולי תסייע להבין את כל הענין.

כשיש ג' עמודים העומדים בשורה אחת ממש והחוט מתוח על גביהם הרי זה צורת הפתח לכל הדעות. מסתבר גם, שכשהחוט מתוח מלמעלה על גבי העמוד הראשון ועל גבי העמוד השלישי, אלא שבעמוד השני החוט הוא מן הצד ואיננו עובר על גבי העמוד, אין שום סברא לפסול צוה"פ כזה ההילך בקו ישר ובלי עקמומית, מכיון שהחוט עובר על גביהם כדת וכדין והעמוד שבאמצע הדרך רק מחזיק את החוט שלא יפול.

שונה הדבר כשהשלשה עמודים הנ"ל אינם עומדים בשורה אחת אלא בצורת משולש. אז כשהחוט עובר על גבי כל שלשת העמודים אין שום ספק דמהני ונחשבים כשני צורת הפתח אשר לכל צוה"פ יש משקוף ושתי מזוזות.

אולם כשהחוט עובר על גביו של העמוד הראשון והחוט ממשיך לכיון העמוד השני של המשולש ושם אינו עובר על גביהם אלא עובר מן הצד וממשיך הלאה וחוזר ועובר כהלכה מעל גביו של העמוד השלישי באנו למחלוקת אחרונים בענין.

שיטת המשכנות יעקב ברורה, שכיון שהחוט יוצא מבין שני מזוזות, הצוה"פ פסול. ואחת מהסיבות ואולי הסיבה העיקרית שהמשכנות יעקב פוסל כשהרוח מניד את החוט שעל גביהם, יען שאז בשעת הנדת הרוח החוט ג"כ יוצא מבין שני מזוזות של הצוה"פ. וכן הסכימו עמו עוד אחרונים ומסתמא זאת היא גם שיטתו של החזו"א (פ"ז סק"ו).

והנה בספר שו"ת שערי ציון להגאון ר' אריה ליב בילסקער זצ"ל אבד"ק קאלוואריץ חולק על המשכנות יעקב ודעימיה ומתיר צוה"פ כזה אשר "הקלעצלאך מינהים רק תחת העמוד הראשון והאחרון" עיי"ש בלשונו. ובשנת תר"ם הריץ תשובה בענין לק"ק וואַרשא (עיין בספרו תנק ח' סי' ג' ענפיס ח–ז) בה הוא בא באריכות ומבאר יסודות ההיתר שלו.

נמצא לפי דבריו שגם אם יש עשרים עמודים זה בצד זה ואינם ממשיכים בקו ישר, כגון בחוטי הטעלעגראף, או בחוטי הרכבת אשר כולם קבועים מן הצד והחוט עובר על גביהם רק בעמוד הראשון והאחרון (דהיינו שקבעו שם לחי למטה – קלעצאלעך) ובדרך כלל אינם הולכים ממש בקו ישר בלי עקמימות, הצוה"פ כשר לכתחילה לשיטתו.

ואכן מרן הרב (הגר"ח קרייזווירטה) זצ"ל העיד פה כמה פעמים איך שזכר בעצמו שבעיר וואַרשא מלפני המלחמה (מרן הרב זצ"ל בעודו בחור צעיר היה שם ראש ישיבת כ"ק האדמו"ר מפיאצעסנע זצ"ל הי"ד בעל חובת התלמידים) הותר הטלטול על סמך פסק השערי ציון הנ"ל והיו שם תלמידי הכמים גדולי עולם (בתוכם הגאון ר' מנחם זעמבא זצ"ל הי"ד ועוד) ולא שמע אף פעם שהיו מערערים בדבר, ומרן הרב היה מכנה את הפסק "ההיתר של הבילסקער".

כדאי לדעת שהחפץ חיים החשיבו מאד וביקש וקיבל הסכמה מהבילסקער על המשנה ברורה שלו (עיין שם בחלק ח) וגם ההזון איש הקדיש סימן שלם בספרו (סי' ק"ח – מ"ז) כדי להפריך את שיטת הבילסקער בספרו (חלק ח תשובה סימן ז) דפסק שאין גשר מבטל מחיצה.

ואני הק' כבר דפדפתי כמה פעמים בספר ההזון איש ועד היום לא מצאתי שיקדיש סימן שלם ממש להפריך דברי אחד מן האחרונים. וברור הדבר שהגאון הנ"ל היה חשוב בעיניו.

כדאי גם לציין שהמשנה ברורה הנ"ל (שסב סו) לא הכריע כמשכנות יעקב והביא את שתי השיטות כשקולות. גם מוזר הדבר שהחזון איש שהפריך בתקיפות את תשובת השערי ציון (בסימן ז) בענין הגשרים, לא הזכיר דבר מתשובתו בסימן שלפני זה (בסימן ג) בענין הקלעצאלעך.

ואולי מה שהבאתם שהעיד הנפש חיה שהגאון ר' יושע בער העמיד לחי תחת החוט על יד כל עמוד, ג"כ הוא כדי להוציא משיטת השערי ציון. וכן מה שהובא שהשפת אמת עשה כן, הכוונה היא ג"כ על שהסכים בוואַרשא לשיטת הבילסקער הנ"ל. (ראיתי גם באיזו מקום על היתר מסויים בעירוב בעיר וואַרשא, והעיד שם המעיד שהחידושי הרי"ם ידע מזה ולא מיחה שמע מינה דניחא ליה. אולם אני לא זוכר איפה ראיתי את זה ועל איזה היתר מדובר שם).

העירוב באנטווערפען

והנה אצלינו באנטווערפען קיים עירוב העיר הנ"ל כידוע ומרן הרב זצ"ל לא צירף בו את היתרו של הבילסקער רק בדרך יוצא מן הכלל כגון שנקרע העירוב או מפעם לפעם רק כסניף להיתר אחר.

אולם באחד מפרברי אנטווערפען המכונה "ניטשאטעל" (Gitschotel) הכולל גם את שכונת בערכעם, יש עוד עירוב שני שנתקן ג"כ על ידי מרן הרב זצ"ל ביחד עם בית דינו הנ"ל ועומד תחת השגחתם ואחריותם המלאה. והנה בעירוב הזה מצרפים את היתרו של הבילסקער, דהיינו שהושם לחי תחת עמודי הרכבת רק

בתחילת ובסוף מהלכם ובשאר כל העמודים החוט עובר מן הצד. הרכבת שם אינה הולכת בקו ישר, אדרבה יש מקום (על יד שדה התעופה) שהיא ממש מתעקמת ופונה ממערב לדרום. ובכל זאת הבי"ד התיר את העירוב שלא כשיטת המשכנות יעקב. ואמרתי אז בדרך צחות "אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב".

גם כשעשיתי סיבוב של מחיצות העירוב דגיטשכאטעל עם מרן הרב הגרא"א רובינשטיין זצ"ל (מי שהיה ממלא מקומו של מרן הגר"ח קרייזווירטה זצ"ל), שוחחתי איתו בענין הנ"ל ואמר לי שקיבל מכ"ק האדמו"ר מקלויזנבורג זצ"ל שאין שום בעיה ושאפשר לסמוך על שיטת הבילסקער ודעמיה.

זה מה שרציתי להוסיף משלי בנידון דידן. כמובן שאפשר עוד להאריך בזה אולם כאמור הזמן קצר ועוד חזון למועד.

הכותב וחותם ביקרא דאורייתא
ובכבוד הראוי ליראי ה' ולחושבי שמו
פנחס אליקים קארנפעלד

לַיְשָׁרִים תּוּשִׁיָּה

אִם תִּבַּקְשֶׁנָּה כַּכֶּסֶף וְכַמַּטְמוֹנִים תַּחְפְּשֶׂנָּה: אָז תָּבִין יִרְאַת ה'
וְדַעַת אֱלֹקִים תִּמְצָא: כִּי ה' יִתֵּן חָכְמָה מִפִּיו דַּעַת וּתְבוּנָה: יִצְפֹּן לַיְשָׁרִים תּוּשִׁיָּה
מָגֵן לְהֹלְכֵי תֹם: לִנְצֹר אָרְחוֹת מִשְׁפָּט וְדֶרֶךְ חֲסִידָיו יִשְׁמֹר: (משלי כ ד-ח)

כ"ק אדמו"ר רבי יואל טייטלבוים זצללה"ה מסאטמאר

נולד ביום י"ח שבת תרמ"ז לאביו הגה"ק רבי חנניה יו"ט ליפא זצללה"ה מסיגעט בעל 'קדושת יום טוב', מצאצאי הרה"ק בעל 'ישמח משה' זי"ע. משחר נעוריו נודע בהתמדתו העצומה, משך שנים רבות לא עלה על יצועו אלא היה מתנמנם מפעם לפעם על כסאו. ביום הבר מצוה שלו ריתק את הקהל בדרשה שארכה ב' שעות, אשר טובי הלומדים התאמצו לעמוד בה. עודו בחור צעיר לימים הוסמך להוראה ע"י גדולי צדיקי הדור.

בשנת תרס"ד בא בברית הנישואין עם זוג' הצ' בת הרה"ק רבי אברהם חיים זצללה"ה מפלאנטש. למחרת יום חתונתו חשך עליו עולמו בהתבקש אביו הק' לישיבה של מעלה, אזי העתיק מקום מושבו לעיר סאטמאר, מני אז החלו להתלכד סביבו חסידים ויראים בראותם בו איש על העדה אשר ינחם בדרך העולה בית ק-ל.

בשנת תרע"א התקבל כרב דמתא בק"ק אורשיווע, ואחר כך בשנת תפר"ח בקראלי (כממלא מקומו של הרה"ק רבי שאול בראך זצללה"ה שעבר לקאשוי), עד אשר נתקבל כרב אב"ד דסאטמאר, שם ייסד ישיבה גדולה אשר נודעה לשם ולתהילה בפי כל.

בכל אותם שנים, וגם אחרי כן, לא היה הודו חופף על סביבותיו בלבד, כי אם על כל יהדות הונגריה, יוצא היה מדי פעם למסעות לעיירות השונות, משמיע דבר ה' ברמה, מרעיף טללי נחם ושלחי תחיה למבקשי דרך, עד כי נתפרסם ליחיד ומיוחד ממנהיגי הדור.

גם בימי הזעם המשיך בעבודת הקודש במסירות נפש כמימים ימימה, עד כי בחסדי מרומים ניצל ויצא לשוייץ ביום כ"א כסלו תש"ה, בכ"ה אלול הגיע ירושלימה, בה ישב עד כי עקר בשנת תש"ז לניו יורק. עם השתקעותו בשכונת ויליאמסבורג החל פרק חדש בחייו. הוא נרתם כל כולו להעמדת קרן היהדות על תילה, הקים שורה של מוסדות, ישיבות, תלמודי תורה בתי חינוך וקהילה לתפארת, לרבבות אחב"י אשר ראו בו את רבם ומנהיגם. בשנת תש"ט אף נתמנה כנשיא העדה החרדית בירושלים ובשנת תשי"ג מינוהו לגאב"ד – מרא דארעא דישראל. גם באה"ק הקים רשת מוסדות לתפארה לאלפי תלמידיו ואנשי-שלומו, כן נודע בדאגתו לאחב"י מפזורות הגולה בתימן. גאון נשגב היה במידת החסד, עליה גם השתית את יסודי הנהגתו לרבבות אלפי ישראל. בשנת תשל"ד הקים את 'קרית יואל' במונרו כמקום מושב על טהרת הקודש לאלפים מחסידיו. כה הנהיג את עדת ה' עד ליום הסתלקותו, כ"ו מנ"א תשל"ט.

מדברי תורתו אשר דרוש דרש לעדת ה' נדפסו ספרים לעשרות, אשר הפכו ברבות הימים לקנין נצח לרבבות אלפי ישראל לומדי תורתו והולכי נתיבתו.

* * *

לפנינו בפרסום ראשון שמונה אמרות-קודש מאשר דרש במקהלות עם בשנת תרפ"ד עת שבת שבתו בק"ק זענטא. הדברים הועלו עלי כתב ברשימותיו של רבי משה וואלטער זצ"ל (בנו חורגו של הגה"ק מווייצען זצוק"ל וחתנו של הגה"ק מקראסנא זצוק"ל) הנגוזים במחלקת כת"י שע"י בית הספרים הלאומי בירושלים (מספרו 4° 1018) ונערכו בציון מ"מ והערות ע"י **הג"ר יעקב בהגן שליט"א**, נו"נ בישיבה הגדולה 'נור התורה', תשר"ח לנ.

פ' תבוכה מה אצלנו מפה קדוש ע"ה היב הלדיק בוצלק בקצה כ"ו יואל שד אלפ"ו לוכה
דלק אורבוצא יע"ו כ' אומא בפלק אוזוי הימן זלמוד מאה לאומים ירוה לן יקללה שמן ני

קונטרס

ביאור דין מחיצות לבטל רשות הרבים

נערך בעזהשי"ת
ע"י אחד הרבנים שליט"א

ר"ל ע"י **וועד העירוב** ד'בארא פארק
פ' פקודי תש"ס לפ"ק

לע"נ ר' אברהם ב"ר צבי יעקב
נלב"ע ד' אדר תשנ"ט לפ"ק

S. A. Graphics (718) 854-8451

בעז"ה

יבואר דין מחיצות לבטל רשות הרבים

מאת אחד הרבנים

ענף א

דינא דפסי ביראות

נקטינן דשלשה מחיצות הוי רשות היחיד מן התורה וכדעת רוב הראשונים, ולדעת הרמב"ם בעי ד' מחיצות או ג' מחיצות ולחי, ברם נתחדש דין בדיני מחיצות מהלכה למשה מסיני והוא דינא דפסי ביראות, ומקורו במתניתין (יז ע"ב) דתנן התם עושין פסין לביראות [כלומר הבארות ששם נמצאים המים לשתות לבהמות, הוה רשות היחיד כיון שעמוקים עשרה טפחים, ואי אפשר להוציא משם המים וליתנם לשתייה לבהמתן שעל הדרך שהוא רה"ר דהוי הוצאה מרה"י לרה"ר] ועושין מחיצה של פסי ביראות, דהיינו בארבעה הקרנות [בשטח שבסביבות הבאר] מעמידין פסין רחבין ששה טפחים שנראין כשמונה, והוא כזה ⌐ ¬ ועל ידי כך נתהוה לרשות היחיד, דנחשב כמקום שהוא מוקף בארבעה מחיצות, וזה נקראת בלשון הגמרא שם ד' מחיצות [כלומר אע"ג דלא הוי מחיצות גמורות עכ"ז כיון דהוי עליהם שם ד' מחיצות בד' הקרנות, כל מקצת מהמחיצה נתהוה מחיצה גמורה] ומותר לטלטל בתוכן.

והנה במתניתין כב ע"א רבי יהודה אומר אם היה דרך רה"ר מפסקתן יסלקנה לצדדין וחכמים אומרים אינו צריך [והיינו דמהני פסי ביראות לעשות רה"י אף אי עובר בתוך רה"ר] ובגמרא רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרוייהו כאן הודיעך כוחן של מחיצות, דמחיצות יכולין לבטל רה"ר, ופריך והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן ירושלים אילמלא דלתותיה נעולות בלילה חייבין עליה משום רה"ר, ומוכח מזה דסבירא להו דאתי רבים ומ"מ, ולא מהני מחיצות לבטל רה"ר אלא בעי דלתות, ומשני כאן ולא סבירא להו [כלומר דרבי יוחנן לא ס"ל כחכמים דמחיצות יכולין לבטל רה"ר אלא בדלתות] ורמי דרבי יהודה אדרבי יהודה ורמי דרבנן אדרבנן דתניא יתר על כן אמר רבי יהודה מי שהיה לו שני בתים בשני צדי רה"ר עושה לו לחי מכאן ולחי מכאן או קורה מכאן וקורה מכאן, אמרו לו אין מערבין רה"ר בכך, קשיא דר"י אדר"י וקשיא דרבנן אדרבנן [דהכא משמע דמהני מחיצה לבטל רה"ר] וגו', ומשני דרבנן אדרבנן לא קשיא הכא [גבי פסי ביראות] איכא שם ארבע מחיצות התם [היכא שיש רק שני מחיצות ולחי או קורה] ליכא שם ארבע מחיצות, ובשם ד' מחיצות אף אי עוברים הרבים בתוך המחיצות אינן מבטלין את המחיצות.

וכן נמי פליגי בזה לעיל כ' ע"א, דאיתא התם אמר רבי אלעזר הזורק לבין פסי ביראות חייב, א"ל פשיטא אי לאו מחיצה הוא היכי משתרי ליה למלאות, לא צריכי דעביד לה כעין

מסי ביראות ברה"ר וזרק לתוכה חייב, הא נמי פשיטא אי לאו דבעלמא מחיצה היא היכי נשתרי ליה למלאות, לא צריכה אע"ג דקא בקעי בה רבים, ומאי קמ"ל דלא אתי רבים ומבטלי מחיצתא ורבי יוחנן ס"ל דאתי רבים ומ"מ עיי"ש, היוצא לנו מזה דבשם ד' מחיצות לדברי חכמים ור' אלעזר אמרינן דלא ארום"מ, אבל לפי דבריהם של רבי יהודה ובי יוחנן אתי רבים ומ"מ.

ענף ב

דין אתי רבים ומבטלי מחיצתא

והשתא נבוא לעיין בדברי הראשונים אי סבירא להו כחכמים או דס"ל כרבי יהודה דארומ"מ, והרמב"ם כתב בפרק י"ז ה"ב דסגי בדלתות הראויות לנעול, וכתבו נושאי כליו כשיטת דס"ל דלא ארומ"מ, ודעת הריטב"א והרשב"א (ר' ע"א) וכן הרמב"ן (כב ע"א) דאתי רבים ומ"מ, אולם בדעת הרי"ף והרא"ש יש מבוכה בראשונים ובפוסקים, דהרי הביאו הך מתניתין דדרך הרבים עוברת בתוכן דר"י ס"ל יסלקנה לצדדין וחכמים ס"ל אינו צריך, ואהרי שהביאו המשנה כפשוטה משמע דס"ל דהלכה הוא כחכמים דלא ארומ"מ לפי הכלל שיש בידינו דחכמים ור"י הלכה כחכמים, ברם לעיל ו' ע"א הביאו מימרא דרבי יוחנן דירושלים אילמלא דלתותיה נעולות בלילה הוה רה"ר ומשמע דס"ל הלכה כר"י דארומ"מ, וכך מסיק הרמב"ן דהרי"ף דעתו דארומ"מ, ולעומת זה דעת שאר הפוסקים בדעת הרי"ף והרא"ש דסבירא להו כחכמים דלא אתי רבים ומ"מ.

והא דהרי"ף והרא"ש הביאו הך מימרא דרבי יוחנן, הנה הבית אפרים יפה השיב כמו שכתב התוס' ו' ע"ב דפריך כי היכא דלר"י בשם ד' מחיצות דלא חשיבא להו מצריך נעילה, הכי נמי בב' מחיצות דלא חשיבא לרבנן יהיה צריך נעילה, אבל גם דעת הרי"ף והרא"ש הוא דלא ארומ"מ בשם ד' מחיצות.

וכן מכריע החזון איש בסימן קז סק"ד, דלענין הלכה נקטינן בעיקר דבשם ד' מחיצות לא אתי רבים ומ"מ כר"א ודלא כרבי יוחנן, משום דסתמא דתלמודא [שבת ו' ע"ב] מוקים לה לברייתא דהתם כוותייהו דחכמים, ובריית דהתם משמע דהילכתא הוא, וכך נמי פוסק הרמב"ם בפ"יז ה"ג וכן בהגה"מ שם, וכן נראה נמי דעת התוס' ישנים שם בד"ה ולא, וכ"כ בגהות אשר"י בריש פ"ב בשם מהרמ"ק, וכ"כ הרע"ב בפירוש המשנה, וגם הרי"ף והרא"ש העתיקו המשנה והשמיטו סוגיות הגמ', וסתמא קיימא לן כחכמים.

והנה דעת הרי"ף והרא"ש הביאם הב"י בסי' שסב והוא דעה הראשונה בש"ע סימן שסד ס"ב וז"ל, רשות הרבים עצמה אינה ניתרת אלא בדלתות והוא שננעלות בלילה, ומבואר בביאה"ל שם דהמחבר ס"ל בדעת הרי"ף והרא"ש דאתי רבים ומ"מ, ולדעה זו אם לא היו ננעלות בלילה וכל שכן צוה"פ דחייב חטאת, וראיה לזה מדאישתמיט ליה להש"ע דאי דינא דשם ד' מחיצות, וכ"כ במשכנות יעקב (דף קכג ע"ב), ברם אין זה מפורש בדעת

הש"ע, ולאותן הפוסקים והאחרונים דס"ל דהילכתא דלא ארומ"מ י"ל כמו כן בדעת הש"ע ולא לאפושי בפלוגתא שיחלקו עם הש"ע, וכמו דס"ל בדעת הרי"ף והרא"ש דדינא דדלתות איירי רק כשיש ב' מחיצות, כן נמי דברי המחבר איירי בכהאי גוונא שאין שם ד' מחיצות או אפילו ג' מחיצות גמורות.

וכן מבואר בבית אפרים שם (דף מב ע"ד) דסובר בדעת הש"ע דלא ארומ"מ והוכיח שכן הוא מדברי המחבר בסי' שמה ס"ז איזה רה"ר רחובות ושווקים הרחבים ט"ז אמה וכו', אם הם מפולשים משער לשער הוי רה"ר, ולכאורה קשה טובא דאיירי ברחובות ושווקים שהיא פלטיא, שזהו רה"ר מצד עצמם ולא מחמת שבני אדם עוברים שם, ובפלטיא אין תנאי במפולש משער לשער, דאף אם אינו מפולש גם כן הוה רה"ר, וז"ל שם ולפי זה לא מצינו ידינו ורגלינו בכל מדינה ומדיה עיר ועיר שרובן וכמעט כולן יש בהם פלטיא למקום שווקים שמתקבצים שם בני אדם, ואם מתקנין העיר בצוה"פ מטלטלין בכולה, ואף בפלטיא זה הרחבה ט"ז, ועל כרחך או לפי שרוב העיירות והכרכים שבמדינתינו אין בהם שישים ריבוא וכשיטת רש"י, "או דנהיגין כמאן דפסק כרבנן דלא ארומ"מ, וממילא דגם הפלטיא אין לה דין רה"ר כיון דהעיר מוקף חומה ומתוקנת בצוה"פ הרי הפלטיא שבתוכה מוקפת מחיצות, וזה נראה נמי דעת הטור והמחבר שכתבו שגם ברחובות ושווקים בעינן שיהא מפולש משער לשער, דאם אינן מפולשין משער לשער אין כאן רה"ר מה"ת דהא מ"מ יש כאן היקף מחיצות".

ומצדד שם עוד דלכאורה אפשר לומר דדברי הש"ע דבעינן מפולשין משער לשער הוא אף אי קיי"ל כר"י דארומ"מ, משום דאי אין הפירצה מפולש בזה כנגד זה, אז לא אתי רבים ומ"מ, אבל חוזר שם על דבריו דכל מחיצה בפני עצמה נתבטלה על ידי בקיעת הרבים ואף שאינו מפולש זה כנגד זה וסיים בצ"ע.

וכן הוכיח עוד הבית אפרים שם (דף מ' ע"ב) בדעת הש"ע סימן שסה ס"ג, במבוי שנפרץ במילואו לחצר, דהחצר מותרת ואפילו דבקעי בה רבים, ומשום דס"ל להש"ע וכן להרי"ף והרא"ש דהילכתא הוא דלא ארומ"מ, ועיי"ש שמסכם הבית אפרים את תמצית דבריו כי מסוגיית הגמ' שבת ו' דקאמר זו היא רה"י גמורה, ושם ק' ע"א לענין תל המתלקט, וכן נמי מגמר' עירובין ח' לענין מבוי שנפרץ ונפרצה חצר אחרת כנגדו, ומסוגיית הש"ס עירובין כב ע"ב דסתמי משניות טהרות אליבא דרבנן למאי דפשיט רבא לרחבא, מכל זה מבואר שיש לפסוק הלכה כרבנן דהיכא דאיכא שם ד' מחיצות לא ארומ"מ, ועיין עוד בדבריו שהאריך להוכיח כן מדברי הראשונים והאחרונים דכן עיקר.

והיוצא לנו מדבריו של הגאון בעל בית אפרים דכל היכא דאיכא שם ד' מחיצות או ג' מחיצות גמורות, נתבטל רה"ר ונתהוה לרה"י ומשום דהילכתא כחכמים וכר"א דלא ארומ"מ, והא דנשארו עוד פירצות בהמחיצות על זה מועילה צוה"פ דהוי כמחיצה, וכמו שכ' (בדף נב ע"ד) וז"ל, ואע"ג דצוה"פ בכל מקום כמחיצה הוא, מכל מקום מחיצות הם הלממ"ס, והכי גמירי לה דלבטולי רה"ר לעשותו רה"י לא מהני על ידי צוה"פ רק דבעי שם

ד' מחיצות עכ"ל, ומשמע דס"ל דבכל מקום שהמחיצות אינן לבטל את רה"ר משום דיש ג' מחיצות או שם ד' מחיצות, אז שפיר מהני צוה"פ ואף שאינן במקום הפרוץ ממש.

ענף ג

דין ג' מחיצות

ולכאורה יש לחקור דאף אם אמרינן דהלכה כחכמים דלא אתי רבים ומבטלי מחיצתא, אבל אולי זה רק כשיש שם ד' מחיצות אבל בג' מחיצות אולי נימא דאתי רבים ומ"מ, איברא זה תמוה לצדד כך מסברא דבג' מחיצות גמורות שנעשית על ידם רה"י מה"ת, נקרא דארום"מ, ובחידושא דמחיצה בפסי ביראות שהוא רק מהללמ"ס או בצוה"פ אמרינן דלא ארום"מ יציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא, ואי אמרינן דלא ארום"מ כל שהיא מחיצה, שוב אי אפשר להרבים העוברים לבטל דין המחיצה, דהא בגמ' מוכחת בב' מחיצות דאמרינן ארו"מ בב' בתים בשני צדדים ורה"ר עוברת בתוכה עושה לה לחי מכאן וקורה מכאן, אמרו לו אין מערבין רה"ר בכך, היינו בצד הג' שאין בו דופן רק לחי או קורה, דארום"מ בב' מחיצות, ברם בג' מחיצות גמורות שהוא רה"י מה"ת ודאי דלא ארום"מ.

ומפורש הכי ברשב"א ו' ע"א שהקשה כקו' התוס' שם דמאי הקשה הגמרא לחכמים דס"ל לא ארום"מ מרבי יוחנן דס"ל ארום"מ, וז"ל קשיא לי דהא ודאי דאפילו לרבנן דאמרו לה בכך הוא דלא מיערבא משום שתי מחיצות לדידהו לאו דאורייתא אבל בג' מחיצות דאורייתא לא איכפת להו אם דרך הרבים מפסקת בינתים, דבקיעת הרבים לדידהו לא מבטלי מחיצתא.

וכן יוצא להמעיין בשו"ת בית אפרים דס"ל דלא ארום"מ בג' מחיצות דהמעיין בדבריו שם (דף מט ע"ג) שדן שם בציור השני שהוא כזה [ ] דאין ע"ז שם ד' מחיצות, דהוי ג' מחיצות דעריבן מצד א', ואח"כ פירצה, ומהצד הב' דופן א' בלי גיפופין דאי אפשר לומר שם ד' מחיצות של פסי ביראות, ועכ"ז לא אמרינן אתי רבים ומ"מ, דעיקר דינא דשם ד' מחיצות לדעת הבית אפרים תלוי בהקרנות וכמבואר מדבריו (להלן בדף נב ע"ב) בירושלים אחו שנפרצו בה פרצות, דברוד אם אותן הפרצות היו באמצע החומה, אף אם היה לארבע הרוחות ומפולשים ורחבים ט"ז אמה, אין בכך כלום לרבנן, כיון דאכתי איכא שם ד' מחיצות, אך פרוצי ירושלים היו בהקרנות ואם נפרץ בכותל מזרחית סמוך לקרן דרומי ובמערבי שם בקרן דרומי, ובכותל צפוני סמוך לקרן מערבי, או איפכא, ומכל שכן כשנפרצו כל הקרנות שבטל ממנה שם ד' מחיצות, ואין מועיל שום תיקון של צוה"פ עכ"ד.

ולדעתו פירצת ירושלים היתה באופן כזה [ ]או להיפוך דהיינו כזה [ ] ורק בפירצה כהאי גוונא נתבטלה דין המחיצה כיון דלא הוי שם ד' מחיצות בהקרנות, אבל אם יהיה הפירצה כזה [ ] אף דלא הוי שם ד' מחיצות, דבד' מחיצות כזה [ ] אין בכלל הדין דשם ד' מחיצות כיון שאינן מחוברים בהקרנות, דדינא דשם ד' מחיצות תלוי בהקרנות, עכ"ז כיון דהוי ג' מחיצות שלימות אז אמרינן דלא אתי רבים ומ"מ, דלכאורה לא משני כלים מחיצה הד' שאינה מחוברת בהקרנות, ומפורש כן בדבריו (דף מג ע"ב) שביאר שם

דברי הרשב"א בעבודת הקודש שער א' ח"יד שכתב חצר שנפרצה משני רוחותיה זו כנגד זו, פרצות שאין בהם יתר מעשר, אם נפרצה למבוי מראשו האחד וכו' "ואע"פ שהרבים בוקעין בה ונכנסים בפתח זו ויוצאין בפתח אחר, שאין רגל הרבים מבטלת שלוש מחיצות גמורות, ורה"י גמורה היא, ואפי' לטלטל בתוכה".

וביאר הבית אפרים דבמבוי המפולש כתב בעבודת הקודש שער ב' ח"א דנעשה הוא עצמו רה"ר וצריכה דלתות משא"כ בחצר שלא נפרצה במילואה לרה"ר ונשאר קצת עומד, ואע"ג דפרוץ מרובה סגי בצוה"פ, כיון דאיכא עכ"פ ג' מחיצות מחמת העומד הנשאר שם [והנה אף דיש לומר בחצר דנשאר שם ד' מחיצות, ברם הבית אפרים ביאר דכל התירו דהרשב"א הוא משום ג' מחיצות] עכ"ל, וכן סיים שם הבית אפרים וזהו שכ' הרשב"א שאין רגל הרבים אוסרת במבואות וחצירות בכיוצא בזה, ור"ל לאפוקי היכא דאיכא רה"ר גמור וליכא ג' מחיצות, אז רגלי הרבים אוסרתן כנלע"ד.

וכ"כ בחזון איש סימן קז סק"ב וז"ל, ולפי זה כל תל המתלקט י' מתוך ארבע אע"ג דרה"ר עוברת עליו, לא נתבטלו המחיצות, והוי על גבה רה"י מה"ת כל שיש לו ג' מחיצות כאלו, ומתקן רוח ד' בצוה"פ ומטלטל בתוכו ע"כ, ומה שכתב בדברי האבני נזר [סימן רפט סק"ב] דרק בשם ד' מחיצות אמרינן דלא ארומ"מ, משא"כ בשם ג' מחיצות, הנה שם איירי מדין צוה"פ דאי יעשה צוה"פ שאינו נראה מבפנים דלדעת הרא"ש אין על זה דין צוה"פ, נמצא דבציור דאיירי שם בב' מחיצות משני צדדים, ושני צוה"פ בשני פתחי המבוי, ואי צוה"פ מן הצד פסול, אז נשארת המבוי עם ב' מחיצות וצוה"פ אחד, ודינא דמחיצות של צוה"פ שהוא מדינא "דשם מחיצה" צריכה לשם ד' מחיצות, וליכא, דבמחיצות גרועות לא אמרינן לא אתי רבים ומ"מ, רק כשהוא מוקף ממש מד' צדדים, משא"כ בג' מחיצות שלימות, לא ארומ"מ אף בג' מחיצות.

וכן מש"כ בשם האבן העוזר ו' ע"ב איירי שם מדין דלתות הראויות לנעול דהוי עלייהו שם ד' מחיצות כצורת הפתח, אבל במחיצות גמורות מפורש בדבריו דסגי בג' מחיצות, שהרי הקשה הגמרא דאמאי מהני לרבנן לחי וקורה מצד אחד ודלתות הראויות לנעול מצד ב' של המבוי, והקשה בגמ' דמדאמר רבנן אין מערבין רה"ר בכך, מוכחת דלחי וקורה לא הוי עליה "שם מחיצה" וא"כ אמאי מהני לבטל רה"ר הא ליכא שם ד' מחיצות, ועוד הקשה הגמ' מר"י דבעינן דלתות נעולות בלילה, והקושיא הוא "דבלאו הא דר"י י"ל דדלת הראוי לנעול מקרי מחיצה גמורה, והוי ג' מחיצות גמורות דמהני לרבנן, אבל מהא דרבי יוחנן מבואר דעל כרחך דלת הראוי לנעול לאו מחיצה גמורה היא כיון שאין ננעלות בלילה" וליכא כאן לא ג' מחיצות גמורות ולא שם ד' מחיצות ואמאי מהני לרבנן עיי"ש.

הרי מדבריו דבג' מחיצות גמורות לא אמרינן דארומ"מ וכ"כ בחזון איש (סימן קז סק"ה) וז"ל נראה כל שיש ג' מחיצות של עומד מרובה לא אמרינן תו דאתי רבים ומ"מ, דג' מחיצות של עומ"ר עדיף משם ד' מחיצות, ולא מצינו חילוק בין ג' מחיצות לד' לענין דאורייתא ע"כ.

ענף ד
בדין מחיצה לבטל רה"ר

והנה יש כאן שני נידונים יסודיים, האחד הוא בגוף השיעור של רה"ר, ובזה יש דעת רש"י דבעינן ס"ר וכן נמי נקטו הרבה פוסקים להלכה וכן ס"ל להמג"א בסי' שמה סק"ה, ויש עוד נידון בדיני מחיצות אי אתי רבים ומ"מ או לא, ובזה ס"ל להמג"א בסי' שסג סק"ל דלא ארומ"מ, ופשוט דאין קשר בין שיעור רה"ר לבין דין המחיצות אי ארומ"מ או לא, והפוסקים כשדנו לעשות עירובין בעיירות הגדולות סמכו ברובם על אחד משני טעמים הללו, או משום דאין בו ס"ר וממילא אינו רה"ר, או דאף אם הוי רה"ר, הא אפשר על ידי מחיצות לבטל את הרה"ר, ולכל אחד משני יסודות הללו סגי להו להוציא מחשש איסור של תורה דשני הלכות אלו אין הם תלויים זה בזה ורק לצרף לסניפא דהתירא להוציא מאיסורא דרבנן סמכו ג"כ דאף אם נאמר שאין מחיצה, הא לאו רה"ר הוא, ואף אם יש רה"ר בלי ס"ר הא מוקפין הם מחיצות וכמו שיבואר להלן.

וכן בשו"ת בית אפרים בסי' כו בנה התירו בב' יסודות הללו דבחלק הא' מתשובתו דן בדין המחיצות, דבשם ד' מחיצות אמרינן לא ארומ"מ, ומותר לערב ולטלטל בו, ובחלק ב' מתשובתו דן בדין רה"ר עיי"ש (בדף מג ע"ג) שכ' ועתה נדבר בענין ההיתר מצד דבזמנינו אין לנו רה"ר דאף אם רחב ט"ז אמה אין ס"ר בוקעין בו תדיר והוא דעת רש"י בעירובין ו' ע"א וגו', וכ"כ שם (דף מה ע"א) כשדן בענין דאין היתר מפולש בפלטיא כתב ג"כ אחד מב' צדדים או דלא הוי רה"ר או דלא ארומ"מ וזה לשונו, ולפי"ז לא מצינו ידינו ורגלנו בכל מדינה ומדינה עיר ועיר שרובן וכמעט כולם יש בהם פלטיא למקום שווקים שמתקבצים שם בני אדם לעשות מקנה וקנין, ואם מתקנין העיר בצוה"פ מטלטלין בכולה ואף בפלטיא זו הרחבה ט"ז, וע"כ או לפי שרוב העיירות והכרכים שבמדינתינו אין בהם ששים ריבוא וכשיטת רש"י ודעימיה, או דנהיגן כמאן דפסק כרבנן דלא אמרינן ארומ"מ עכ"ד.

וכך גם בסוף תשובתו שם (בדף מט ע"ג) שסיים שם דבעיר שיש שם ד' מחיצות או ג' מחיצות גמורות מועילה צוה"פ וז"ל, כאשר בררתי הדברים כשמלה שאף בשם ד' מחיצות לבד דעת כל הפוסקים כרבנן דלא ארומ"מ וגו' אמנם אם אין בעיר רק מבוי אחד מפולש דהיינו שני כותלים והעם עוברים ביניהם, זה תלוי בפלוגתת הפוסקים אם מקרי רה"ר בשחות מס"ר, ואף בזו הראיתי פוסקים אלו כי הם הרבים ובראשם בה"ג ורש"י ותוס' והנמשכים אליהם.

וביסוד של דין זה דלא ארומ"מ הוא בדיני מחיצה לבטל רה"ר, דאף כשיש רה"ר שעוברין בתוך המחיצות עכ"ז המחיצות מבטלין את הרה"ר ואף באופן שאינן מחיצות גמורות רק שם ד' מחיצות כעין פסי ביראות, או צוה"פ ג"כ מהני לבטל רה"ר, וכש"כ בג' מחיצות גמורות שהוא רה"י מעיקר דדינא דלא ארומ"מ, ואף אם הרבים בוקעין בתוך

המחיצות לא נתבטלו המחיצות והוא רה"י, והוא יסוד גדול לתקן עירובין ברה"ר גמור, דנתהוה רה"י כיון שמוקף מחיצות, ואין חשש הוצאה מה"ת משום האי טעמא גרידא.

ברם לכמה דעות כגון הש"ע הרב והמשנ"ב דמ"מ נשארת עוד שאלה דרבנן אף אחר המחיצות, דמדרבנן בעינן מיהא דלתות, ולזה מצרפין דאין על מקום הזה דינא דרה"ר, משום דאין בו ס"ר, אבל כדי להוציאו מרה"ר דאורייתא דנין משום זה גרידא מטעם שהוא מקום מוקף מחיצות ולא ארומ"מ, וכן מבואר נמי בביאה"ל סי' שסב וז"ל, וא"כ קשה על מנהג העולם שמסתפקין בצוה"פ ברה"ר במקום שרחוב י"ו אמה ומפולש משער לשער, ולסמוך על שיטה דלדידן לית לן רה"ר זה ג"כ קשה מאוד, דבאמת רוב הראשונים ס"ל דגם בדידן איכא רה"ר, והנכון דסומכין על שיטת הרמב"ם דפסק כר"א דלא ארומ"מ ולדידיה בודאי מה"ת סגי בצוה"פ, ולא נשאר לנו כי אם איסור דרבנן דיש גם לר"א בלא דלתות, ובזה אפשר דיש לסמוך על אותו דעה דאין רה"ר אלא בששים ריבוא, ולא הוי אלא כרמלית ולהכי סגי בצוה"פ.

ענף ה

דינא דצורת הפתח

וראוי להתבונן בצורת הפתח שהוא גם כן מחיצה מהללמ"ס, אם גם בזה נתחדש הך דינא דשם ד' מחיצות, ובאופן שיקיפו לרה"ר עם צוה"פ בארבעה הצדדים, האם יתהוה רה"י, או דליכא על צוה"פ דינא דשם ד' מחיצות לבטל רה"ר, ולא מועילה צוה"פ כי אם ברה"י שיש בה פירצה יותר מעשר להתיר על ידי צוה"פ לטלטל בו, ובביאור הלכה סימן שסב ס"י מביא שנסתפק בכזה הפרמ"ג אי הוה מחיצה דבר תורה ולחייב את הזורק בו מרשות הרבים, או דלא מהני צוה"פ אלא להתיר כרמלית או פירצה.

והנה הביא שם ראיה מדברי התוס' (יא ע"א בד"ה אילימא) שהקשה דאמאי צריך לעשות פסי ביראות מחיצות של אמה אמה בכל הקרנות, ולמה לא יעשו צורת הפתח, ותירצו שם ב' תירוצים, דעת הר"י דבאמת היו יכולין לתקנן גם בצוה"פ אלא משום שלא היה מתקיים כל כך מחמת דאתי גמלא ושדו ליה, וגם בקל יכול ליפול ברוח שאינה מצויה, והוא דאין הכי נמי דהוה מצינן לתקן את רה"ר ולעשותו רה"י בצורה"פ, רק דלא יועיל מחיצה כזה בעולי רגלים שיתקלקל מהר, והריצב"א תירץ דבגמרא שם איירי דיש ב' מחיצות כהלכתן ועושין הצוה"פ רק לשני צדדים הפרוצים עכ"ד, ולדבריו אין על צוה"פ שם ד' מחיצות לעשות מרה"ר רה"י.

וכדבריו העלה גם הריטב"א להלן (כב ע"א) דאי משום קורה או לחי אז אפילו למ"ד שהוא משום מחיצה, לא חשיבי להו שם מחיצות חשובות לענין זה, ואפילו בצוה"פ נמי לא חשיבי מחיצות כעין פסי ביראות שיש שם שתי אמות עומדים עכ"ל, האומנם בתוס' שם בד"ה והא אר"י, שכתבו דלרבי יוחנן בירושלים שהיה באמצע הפילוש צוה"פ לא הוי ליה להרבים לבטל המחיצה עיי"ש, ומשמע דמחיצות של צוה"פ אכן הוי כשם ד' מחיצות, וכמו

פסי ביראות, ואי סבירא ליה דלא אמרינן אתי רבים ומ"מ בפסי ביראות, כמו כן נימא בדינא דצוה"פ, וכן משמע שהכריע הרשב"א לעיל ו' ע"א בדעת ר"א, דאף כשיש צוה"פ הרי הוא כדופן ג' ולא מבטלי להו בקיעת רבים.

ובספרי האחרונים יש בזה מבוכה רבה אי מהני צוה"פ לבטל רה"ר, דבשו"ע הרב סי' שסד ס"ב כתב דאע"פ שצוה"פ היא כמחיצה גמורה ואם עשה צוה"פ על גבי ד' קונדיסין רשות היחיד גמורה הוא מה"ת אפילו עשה כן באמצע רה"ר גמורה, כמ"ש בסי' שסב, אעפי"כ מדברי סופרים אין צוה"פ מועלת לרה"ר גמורה, אם נשלמו בה כל תנאי רה"ר שנתבארו בסי' שמה עכ"ד, וכ"כ נכדו בצ"צ [עירובין פ"ה מ"ו] לבאר טעם מנהגינו להקל וז"ל, עכ"ז נראה לתרץ מה שמתקנין עירוב על ידי צוה"פ ולפעמים רוחב המבואות ט"ז אמה, ואין מערבין רה"ר בכך וכו', ועכצ"ל דסומכין על דעת מאן דפסק כרבנן וכמ"ש בהג"מ (פ"יו) שכן משמע בגמרא פ"ק דשבת (ו' ע"א) וכיון דלא אתי רבים ומ"מ "י"ל מדאורייתא אפילו בצוה"פ מערבין רה"ר", וכ"כ במהרש"ם ריש סי' שסג וז"ל, תיקון צוה"פ מהני מה"ת להיות רה"י גמור כמ"ש בתוס' עירובין ו' ע"א ד"ה רב, ולהלן כב ע"א ד"ה והאר"י וכן בראש סוכה פ"א סי' לד.

וכן ס"ל בביאה"ל סימן שסד ס"ב [בד"ה והוא, ושם בד"ה ואחר] וז"ל, וא"כ קשה על מנהג העולם שמסתפקין בצוה"פ בר"ה שהוא רחב י"ו אמה, ומפולש משער לשער וכו', והנכון דסומכין על שיטת הרמב"ם דפסק כר"א דלא אזומ"מ "ולדידיה בודאי מה"ת סגי בצוה"פ" עכ"ד.

ברם בחזון איש סי' עד סק"ד כתב וז"ל, ובס' מ"ב סי' שסב ס"י בביאה"ל בד"ה כשכל, כתב לפרש דבריהם אף ברה"ר עוברת תוך צוה"פ והוכיח מזה דצוה"פ מהני מה"ת בכל ד' רוחות, וזה לא יתכן דאע"ג דצוה"פ מה"ת, מ"מ אתי רבים ומבטלי, ואף בב' מחיצות שלימות, וכל שכן בצוה"פ מכל צד עיי"ש (ועער"ש בסק"י), ואמנם בשו"ת בית אפרים (דף לח ע"ב ועוד) וכן בשו"ת משכנות יעקב סבירא להו דאין על צוה"פ דינא דשם ד' מחיצות לבטל רה"ר עיי"ש.

ענף ו

דין דלתות מדרבנן בצורת הפתח

ומבואר בדברי האחרונים דאף אי צוה"פ מהני לבטל דין רה"ר מה"ת ברם מדרבנן בעינן עוד דלתות דכן העלה בש"ע הרב [בסי' שסד ס"ב] שכ' אע"פ שצורת הפתח הוא כמחיצה גמורה וכו', אעפי"כ מדברי סופרים אין צוה"פ מועלת לרה"ר גמורה אלא הבא להכשיר רה"ר להתיר בה טלטול צריך לעשות לה דלת שננעלות בלילה, וכ"כ בביאור הלכה בסי' שסד ס"ב וז"ל, והנכון דסומכין על שיטת הרמב"ם דפסק כר"א דלא אתי רבים ומ"מ ולדידיה בודאי מה"ת סגי בצוה"פ "ולא נשאר לנו כי אם איסור דרבנן דיש גם לר"א בלא

דלתות וכדמוכח מהרמב"ם" ע"כ, אמנם לא נתבאר היכן מצינן דין דלתות מדרבנן ועי' בחזון איש סי' עב סק"ג וסק"י שנתקשה בזה.

ברם בבאה"ל כתב דמוכח כן מהרמב"ם דהיינו בפ"יז ה"י שכתב שני כותלים ברהשות הרבים והעם עוברים ביניהם, כיצד מכשיר ביניהם עושה דלתות מכאן ודלתות מכאן ואח"כ יעשה ביניהם רה"י, ואינו צריך לנעול הדלתות בלילה אלא צריך שיהא ראויות לנעול עכ"ל, ועי' שם במ"מ ובכס"מ דהרמב"ם סבירא ליה דהלכה כרבנן דלא אתי רבים ומ"מ, ועכ"ז ס"ל דבעינן דלתות הראויות לנעול מדרבנן [ואפשר דמשמע ליה הכי מקושיית הגמרא (ו' ע"ב) וכי תימא בכך הוא דלא מיערבא הא בדלתות מיערבא והא רבי יוחנן ס"ל דבעינן דלתות נעולות, ופר"י דפרץ משום דמשמע ליה דלא בעי נעילה אבל דלת בעי] ואמנם לכאורה אינו מוכח משם רק בדרך רה"ר, דהיינו שיש רק שני דפנות והעם עוברים ביניהם דאז בעי דלתות מדרבנן, ובזה לא מועיל מחיצות צוה"פ וכש"כ בד' מחיצות צוה"פ ורה"ר בתוך המחיצות דאז בעי דלתות.

ואפשר דהדין רק בצוה"פ שהוא מחיצה גרועה מהללמ"ס, דזה הוי רק שם מחיצה וכמש"כ לעיל מהגאון בעל אבן העוזר, ומשום הכי בעינן גם דלתות, ובזה הוא דאיירי בש"ע הרב ובמשנ"ב, אבל בג' מחיצות גמורות ועומד מרובה, אין שום הכרח דבעינן דלתות מדרבנן, ואדרבא עוד יש להוכיח דלא בעי בכהאי גוונא דלתות, דכל דינא דדלתות מדרבנן הוא דמתניא בכיצד מערבין דרך רה"ר, וכמבואר בהרשב"א ולא מצינו בגמ' דלתות כי אם לגבי מבוי מפולש ולא בג' מחיצות גמורות.

והנה בשו"ת אבני נזר סימן רסה אות ב' ביאור דבר זה דבעי דלתות מדרבנן ביחד עם הך כללא דקאמר בגמ' (חולין קלח ע"א) מי איכא מידי דמר מחייב חטאת ולמר שרי לכתחילה, והכא נמי לשיטת רבי יוחנן בירושלים אילמלא דלתותיה נעולות בלילה חייב חטאת וסובר שיש חיוב חטאת כשרבים עוברים בתוך המחיצות, אי אפשר דלפי רבנן דס"ל דלא אתי רבים ומ"מ יהא מותר לכתחילה, ומשום הכי אף לרבנן בעינן דלתות, ולפי דבריו יהא דינא דדלתות מדרבנן אף במקום שמוקף מחיצות גמורות וכמו בירושלים, עכ"ז כיון דלר' יוחנן ארומ"מ שוב גם לרבנן דס"ל לא אתי רבים ומ"מ, מ"מ דלתות בעינן.

אולם לפי דבריו יש לצדד ולומר דנהי דמדרבנן בעי דלתות ואף במקום שמוקף מחיצות ממש, מ"מ היכא שיש להסתפק אם יש על זה המקום דין רה"ר אם לא, וכגון מדין מפולש או מדין ס"ר במקום אחד, כי אז הוי ספיקא דרבנן ולקולא, ולא בעי דלתות וזה פשוט.

ודעת האגרו"מ [בחלק א' סי' קלט ענף ג'] בביאור שיטת הרמב"ם דסובר דבעי דלתות מדרבנן, דבכל מקום שיש שם בקיעת רבים כברה"ר גמור, ס"ל להרמב"ם דבעי דלתות אף לר"א דס"ל לא אתי רבים ומ"מ, עכ"ז החמירו שלא יועילו צוה"פ ולחי או קורה ואף שלא מבטלי המחיצות אלא דלתות, ואף כשמקום ההוא הוה כרמלית מצד עצמו [וכמו שדן שם לענין הגשרים] עכ"ז בעינן דלתות יעוי"ש, ולדבריו יוצא דאף במקום מוקף מחיצות אי

בקעי בה רבים בתוך הפרוץ בעינן דלתות (ויש לציין דאמנם לדעתו הלא בעינן ס"ר בוקעים בתוך הפירצה כדי שיתחשב כבקיעת רבים) ויל"ע.

ויש לעיין גם בדברי הגאון בעל האחיעזר (ח"ב סי' ח') שכתב דעיר פאריז הוא רה"ר גמורה מה"ת, ואח"כ שדן שם לענין הגשרים הסמוכים לקרקע ולא מהני המחיצות שתחת הגשר דהוי כמחילות ברה"ר תחת האדמה, והורה לתקן הגשרים על ידי צוה"פ, ולכאורה אמאי לא בעינן דלתות על הגשרים מדרבנן, וצר"ל דסבירא ליה דאף במקום שיש שם בקיעת רבים אכן אם יש שם מחיצות גמורות לא בעי דלתות ויכולים לתקן כל הפירצות בצוה"פ, או דסובר בעיקר כדעת החזו"א דאף להרמב"ם אין דין דלתות כלל מדרבנן אם נניח דס"ל כר"א דלא אתי רבים ומ"מ.

ענף ז

דין דלתות מדרבנן במוקף מחיצות

ועכשיו נבוא לעיין בדברי הגאון בעל משכנות יעקב שכתב [בדף קלג ע"ב] וז"ל, ועוד בו שלישיה וכו', דלענין דינא דארומ"מ אין לחלק בין אם יש לו דין רה"ר גמורה של תורה או שחסרו פרטי תנאי רה"ר גמורה, רק כיון שעכ"פ דרך קבוע לרבים שם בטלו המחיצות עכ"פ וכאילו אינו לענין טלטול ולפטור את הזורק לתוכן, וכדין כרמלית אף שאינו רה"ר גמורה מפאת חסרון דבעי רוחב י"ו אמה או ס"ר להסוברים כן, והוכיח כך מהג"א פ"ק דעירובין דדוקא אם אין שם רק בקיעת בני המבוי אז ניתר בצוה"פ, אבל אי בקעי בה כל בני העיר וכו', והר"מ מאיברא אמר דלא סגי בדלתות אלא אם כן נעולות בלילה, אפילו לפירוש רש"י היינו לענין חיוב אבל איסורא איכא אפילו אינו אלא י', ומוכחת להר"מ מאיברא דבעינן דלתות מדרבנן ואף אי רוחב המבוי אינה אלא עשר אמות, וחסר בתנאי רה"ר דבעינן לה ט"ז אמות, וכן הביא ראיה מדברי הריטב"א (ו' ע"ב) שביאר את דברי רבי יהודה שאמר יתר על כן מי שהיה לו שני בתים משני צידי רה"ר עושה לחי מכאן ולחי מכאן, אמרו לו אין מערבין רה"ר בכך.

והקשה הריטב"א שם דע"כ ר"י לא איירי ברה"ר של תורה, דא"כ בטלת לרבי יהודה דין רה"ר אצל מבואות המפולשות, ובריייתא דשבת לא משמע הכי שכ' איזהו רה"ר וכו', ומבואות המפולשות לרה"ר, וע"כ דרבי יהודה כשאין רחב ט"ז אמה או שאין שם ס"ר אז סגי בלחי וקורה, ולרבנן אף בכהאי גוונא שחסר בתנאי רה"ר עכ"ז אין מערבין רה"ר בכך, ועל זה הקשה הגמ' מרבי יוחנן דבירושלים היתה בודאי הרבה מבואות כעין זה ובכל ירושלים אי אפשר להשתמש בה עכ"ל הריטב"א, ודייק המשכנות יעקב בלשון הריטב"א דכ' שלא היה אפשר לטלטל, ולא כתב שחייבין עליו כלשון רבי יוחנן, וס"ל להמשכנ"י דכל שהדרך סלולה לרבים ואף שחסר שם בתנאי רה"ר, שאינו רחב ט"ז אמה וכדומה, או שאין בוקעין בו ס"ר, עכ"ז בעינן דלתות מדרבנן.

[ובדברי המשכנות יעקב הללו ניתן לבאר היטב דבריו של הריטב"א להלן [בדף כב] דמשמע שם מדבריו דלמ"ד דאתי רבים ומ"מ הוי כאילו שנתבטל כל המחיצה ולא רק נגד מקום הפרוץ, והוי אף כנגד המחיצות רה"ר, ברם להאמור אף לרבי יוחנן אין כאן רה"ר דאורייתא אלא דבכל ירושלים אי אפשר להשתמש בה, ואף שחסר בתנאי רה"ר, שאינו רחב ט"ז אמה, ואין כאן חומרא דאורייתא, עכ"ז אסור לטלטל בה מדרבנן בלי דלתות, וזהו דקאמר (בדף כב) מ"מ שמעינן אליבא דרבי יוחנן דדלתות דוקא מצילות ירושלים מדין רה"ר, הא לאו הכי יש להם דין רה"ר, ולא קאמר דאל"ה הוי כל ירושלים רה"ר, אלא דין רה"ר דבעינן דלתות, דבלא דלתות הוי המחיצות כאילו אינן ויש איסור טלטול]

והנה המשכנות יעקב סיים והן הן דברי התוס' דף סב ע"א דאותן הישראלים הדרים יחידים בכרכים המוקפים חומה דשרי לטלטל בכולה שהיו דלתותיהן נעולות בלילה, והר"י [שבת דף סב] עומד בשיטת רש"י דבעי ס"ד ועכ"ז ס"ל דבעינן דלתות, ועל כרחך הוא מהאי טעמא דס"ל דרבים מבטלי מחיצתא אף בכרמלית, וכ"כ בדרכי משה בסי' שסד בכוונת הר"י וז"ל, אך במרדכי ריש פרק הדר כתב "דר"י סובר דבעי דלתות אפילו בזה"ז דלית לן רה"ר גמורה" ומהר"ם מרוטנבורק חולק וסבר דבזה"ז דלית לן רק כרמלית לא בעי נעילה.

ואמנם בשו"ת אגרו"מ (ח"א סי' קלט ענף ג') ביאור דעת הר"י דבכל מקום דיש בקיעת רבים ורוב עם דמיחזי כרה"ר, ואף שאין ס"ר בוקעין בעי דלתות כברה"ר גמור, וביאר עוד דאף לדעת המהר"ם מרוטנבורק בהמרדכי שחולק על הר"י וס"ל דלא בעי דלתות, דיק בדבריו שכ' "ובזה"ז דלית לן רק כרמלית לא בעי נעילה" משמע דבמקום שמצוי שם ס"ר הוי רה"ר ואף אי באותו מציאות חסר בתנאי רה"ר, וכגון בהגשרים שלמעלה מי' טפחים, עכ"ז בעינן דלתות מדרבנן, וכן ס"ל בדעת הרמב"ם עיי"ש.

אכן בשו"ת בית אפרים [דף מז] סבירא ליה בדעת המהר"ם דרק כשנגמרו כל תנאי רה"ר בעינן לדלתות, וכן ס"ל בדעת הריטב"א והר"ם מאיברא, ואף בדעת הר"י ס"ל [שם דף מח ע"ב] דהא דקאמר בעיר שמוקף חומה דבעינן דלתות זה איירי רק ברה"ר גמורה, וכן משמע בב"י סימן שמה וז"ל, ומהאי טעמא נ"ל עוד דלא מצרכינן דלתות נעולות בלילה אלא כשאותו דרך יש לו כל דיני רה"ר שיתבארו בסמוך, אבל אם חסר אחד מהן הוי רה"י גמורה אע"פ שאין דלתותיה נעולות בלילה, וכן מבואר להדיא בלשון הרב בש"ע שלו בסי' שסד ס"ד דאין צוה"פ מועלת לרה"ר גמורה אם נשלמו לה כל תנאי רה"ר כברה"ר גמורה, אלא בעינן דלתות, וע"ע בפרי מגדים סי' שסד (א"א סק"ב) וז"ל, ומש"כ בדרכי משה [שמביא את הר"י ומהר"ם] משמע "שיש להחמיר אף עתה במפולש ממש רה"ר" אע"ג דלא הוי רה"ר גמורה לחייב מיתה מ"מ דלתות בעי.

וצריך א"כ ביאור בדעת האחרונים דנקטי בפשיטות היכא דאיכא מחיצות סביב רה"ר דמהני צוה"פ להפירצות ולא בעי דלתות, ואמאי לא נחוש לדעת הר"י ומהר"ם הנ"ל דבעי דלתות מדרבנן, דהבית אפרים התיר לעשות צוה"פ על הפירצות היכא דאיכא שם ד' מחיצות, וכן העלה בסוף תשובתו [דף מט ע"ב] וז"ל, ועתה אלכה ואשובה אל מקומי

הראשון לברר שאלתינו וכו', ובזה שיש מחיצות שלימות וגם עושין צוה"פ במקום בקיעת הרבים הרי הוא רה"י גמור לטלטל בו אף מדרבנן וכמש"ל בשם הג"א בשם אור זרוע דאפילו רחב ט"ז אמה וס"ר בוקעין בו לא מבטלי מחיצתא ע"כ, וכזה נמי התיר האחיעזר בחלק ב' סי' ח' בעיר פאריז בעומד מרובה וצוה"פ בהפירצות בהגשרים, וכן החזו"א סי' קז התיר בעומד מרובה בצוה"פ בלא דלתות, וכן בעיה"ק ירושלים של היום שמצויין בה ס"ר ומערבין בצוה"פ בלא דלתות.

אלא דלא נתבאר בדברי הר"י והמהר"ם דס"ל דינא דדלתות בעיר שמוקף מחיצות, כשאוקימנא ברה"ר גמור, או אף כשלא נשלמו לה כל תנאי רה"ר, אי דהוי משום דסבירא להו כרבי יוחנן דאתי רבים ומ"מ ברה"ר גמור, והחמירו לחוש לדעתו מדרבנן אף כשלא נשלמו כל תנאי רה"ר, ולפי"ז נמצא דלר"א דסובר לא אתי רבים ומ"מ אין הכי נמי דלא בעי דלתות, או דסבירא להו להר"י והמהר"ם כר"א דלא ארומ"מ ועכ"ז בעינן דלתות מדרבנן.

ויש עוד לצדד דאפילו נימא דהר"י ומהר"ם איירי אף למ"ד דלא אתי רבים ומ"מ ועכ"ז מדרבנן בעינן דלתות אף במוקף מחיצות, ולהנך פוסקים דס"ל דדינא דהר"י איירי רק ברה"ר גמור דהיינו שנשלמו לה כל תנאי רה"ר, לפי זה ניתן לדון אי הוי רה"ר כלל להאומרים דבעינן ס"ר במקום אחד, וכזה נמי להאומרים דבעינן מפולש משער לשער ואפילו בעיר שאינו מוקף חומה, ובספיקא דרבנן אזלינן לקולא ומערבין בלי דלתות כנלענ"ד.

קונטרס

בירור השיטות

בענין עירובין בעיירות גדולות

נערך בעזהשי"ת
ע"י אחד הרבנים שליט"א

יוצא לאור ע"י
וועד העירוב ד'באר א פארק
ר"ח אדר א' תש"ס לפ"ק
(917) 293-3788

לע"נ ר' אברהם ב"ר צבי יעקב
נלב"ע ד' אדר תשנ"ט לפ"ק

S. A. Graphics (718) 854-8451

פרק א

באיזה ענין אפשר להתיר רה"ר ע"י צורת הפתח

א. בשו"ע סי' שס"ד סעיף ב' רשות הרבים עצמה אינה ניתרת אלא בדלתות, פירוש דכדי להתיר רשות הרבים דאורייתא[א], לא מהני שיעשה צורת הפתח, אלא בעינן דלתות דוקא, ורק ברה"ר דרבנן מהני צורת הפתח להתירו.

[א] בשו"ת משכנ"י סי' ק"כ (דף ק"י) כתב דאפי' אינו רה"ר מה"ת, כל שבקעי בי' כל בני העיר, אינו ניתר אלא בדלתות נעולות בלילה, ולפי דבריו אינו מועיל צוה"פ אפילו בעיירות קטנות שאין בהם ס"ר, באותן רחובות דבקעי בהן כל בני העיר, אבל עי' שו"ת בית אפרים סי' כ"ו (דף מ"ו בד"ה אך אל זה אביט) שדחה דבריו, וכוותי' נהגו כל בית ישראל הלכה למעשה בכל מקומות מושבותיהם, להתיר בצוה"פ אפילו אי בקעי בי' כל בני העיר, אם אינו רה"ר מה"ת.

ואמנם עי' בשו"ת אג"מ סי' קל"ט שיצא לדון בדבר החדש דאם בקעי בי' רבים כמו ברה"ר גמור, בעינן דלתות (והיינו לכל מר כדאית לי', דלפי הפוסקים דבעינן ס"ר לרה"ר גמורה, אז אם יש בקיעת ס"ר בעינן דלתות, ולהסוברים דברה"ר גמורה לא בעינן ס"ר אז גם בבקיעת רבים גרידא בעינן דלתות) ואפילו אם חסר א' מתנאי רה"ר, והוי כרמלית, מ"מ בעינן דוקא דלתות, דכל שבקעי בי' רבים כמו ברה"ר גמור הוא בכלל החומרא דרבנן להצריכו דלתות, ואפילו חסר שאר תנאי רה"ר, ועי' בסי' ק"מ שכ"כ לענין אם חסר תנאי מפולש, ובתשובה להגר"מ קליין שליט"א הנדפס בספר אום אני חומה, כתב לענין עיר המוקף במחיצות, דמ"מ בעי דלתות אי יש שם בקיעת ס"ר וכ"כ באג"מ חלק ח'.

אך בדבר הזה לא מצינו לו חבר, דעי' בשו"ע הרב סי' שס"ד סעי' ד' שכתב להדיא דרק ברה"ר גמורה שיש בו כל תנאי רה"ר בעינן דלתות וז"ל: "מד"ס אין צוה"פ מועלת לר"ה גמורה אם נשלמו בה כל תנאי רה"ר שנת' בסי' שמ"ה, הרי להדיא דאם חסר א' מתנאי רה"ר, ואינו רה"ר מה"ת מהני שפיר צוה"פ ולא בעינן דלתות, וכן כתב להדיא גם במ"ב סי' שס"ד ס"ק ה', וכן נקט בפשיטות בשו"ת אחיעזר ח"ד, עיי"ש שכתב אודות עיר פאריז, דאע"ג שיש בו בקיעת ס"ר מ"מ כיון שמוקף בג' מחיצות יכולים לערב ע"י צוה"פ, וכן הוא להדיא בשו"ת בית אפרים דף מ"ט ד"ה ועתה, דאם העיר מוקף מחיצות אפילו רחב ט"ז ויש בקיעת ס"ר דרך המחיצות, מ"מ מותר לערב ע"י צוה"פ במקום בקיעת הרבים עיי"ש, וכן משמע שם גם לענין תנאי מפולש משעל"ש עי' דף מ"ה בד"ה ולפי"ז [דרק בפלטיא נתקשה שם איך מערבין בצוה"פ כיון דבפלטיא לא בעינן מפולש משעל"ש, אבל בדרכים שאין בנ"א מתקבצים שם אלא עוברים, ובעינן מפולש משעל"ש, בזה משמע דאתי שפיר דמערבין בצוה"פ אפילו להפוסקים דלא בעינן ברה"ר ס"ר, ומוכח דכיון דחסר תנאי מפולש כשעל"ש יכולים לערב בצוה"פ עיי"ש ודו"ק], והיוצא לנו מכל הנך פוסקים דאם אינו רה"ר גמור מה"ת מהני שפיר צוה"פ ולא בעינן דלתות.

ב. ונחלקו הפוסקים ברבר, י"א דהא דלא מהני צוה"פ ברה"ר דאורייתא, אינו אלא חומרא דרבנן, אבל מן התורה מהני שפיר צוה"פ להתיר רה"ר גמור, וי"א דמדאורייתא לא מהני צוה"פ להתיר רה"ר

ג ומעתה כאשר באנו לדון על איזה רחוב אם אפשר לתקנו ע"י עירוב של צורת הפתח, הרי לפי דעת הפוסקים הנ"ל (סעיף ב) שמן

ב ושורש מחלקותם בזה נחלקת לתרתי: חדא אי קיי"ל כרבנן (עירובין כ"ב ע"א) דלא אתי רבים ומבטלי מחיצתא, או דקיי"ל כרבי יהודה דאתי רבים ומבטלי מחיצתא, וכהא דאמר רבי יוחנן [אליבא דרבי והודה] ירושלים אלמלא דלתותי' נגעלות בלילה חייבין עלי' משום רה"ר, והיינו דאי קיי"ל כרבי יוחנן בודאי דלא מהני צוה"פ להתיר רה"ר מה"ת, דאתי רבים ומבטלי מחיצתא, ואכן הרבה ראשונים העתיקו כרבי יוחנן, וכתב המשכנ"י בסי' ק"כ דכן נקטינן להלכה, וזהו מה שכתב המ"ב בסי' שס"ד [בביה"ל ד"ה ואחר] דרוב פוסקים העתיקו כרבי יוחנן, והכוונה רוב הראשונים, והיינו לפימ"ש המשכנ"י בביאור דעת הראשונים, ולפי דעה זו מן התורה לא מהני צוה"פ להתיר רה"ר.

ואמנם דעת רוב גדולי הפוסקים האחרונים דאנן קיי"ל כרבנן דלא אתי רבים ומבטלי מחיצתא, ועי' בשו"ת בית אפרים שהאריך להוכיח אשר כן הוא דעת הרמב"ם הרי"ף והרא"ש, ואשר כן הוא שיטת רוב ראשונים דקיי"ל כרבנן, וכתב הב"א דהכי נקטינן, וכ"כ החזו"א, וכ"כ הדרכי משה בסי' שס"ד ס"ק א, וכן נקט בפשיטות החי"ס בשו"ת חאו"ח סי' פ"ט, וכ"כ השו"ע הרב בסי' שס"ג סעי' מ"ב, ובסעי' מ"ד, ובסי' שס"ד סעי' א', וכן מוכח דעת המג"א בסי' שס"ג ס"ק ל' ובס"ק ל"ד ובס"ק מ', וכ"כ הנוב"י מובא בשו"ת תשובה מאהבה סי' קי"ב, והאבני נזר בסי' רע"ג ורע"ו, וכ"כ בישועת מלכו סי' כ"א, ועוד הרבה אחרונים.

ואמנם עוד נחלקו האחרונים לפי מאי דקיי"ל כרבנן דלא אתי רבים ומבטלי מחיצות, אי מהני צוה"פ להתיר רה"ר מה"ת, דהשו"ע הרב [בסי' שס"ד סעי' ד], והמ"ב [בסי' שס"ד סעי' ד בביה"ל ד"ה ואחר, ובסי' שס"ג בביה"ל ד"ה אסרו], והערוה"ש [בסי' שס"ד], והאשל אברהם [בסי' שכ"ה בסו"ד], והאבני נזר [בסי' רס"ה , רע"ג, ורע"ו], והישועת מלכו [בסי' כ"א] וכן בשו"ת דברי נחמי' [סי' כ"ג], והצמח צדק [מס' עירובין פ"ה מ"ו בסופו] כולם תפסו בפשיטות, דלמ"ד לא אתי רומ"מ ממילא מהני צוה"פ להתיר רה"ר גמור מה"ת, ורק מדרבנן לא מהני, [אך דעת הדברי נחמי', וכן הכ"ב, דקיי"ל כר"י דאתי רומ"מ, אבל עכ"פ מוכח בדבריהם דלרבנן מהני צוה"פ]

אבל החזו"א כתב דאפי' לרבנן לא מהני צוה"פ להתיר רה"ר מה"ת, דס"ל דצוה"פ גרוע מפסי ביראות [שם במתני'], ובזה אתי רומ"מ גם לרבנן, וכ"כ המשכנ"י [בסי' קכ"א] דכל שיש רחב ט"ז אמה גם לרבנן בעינן דוקא הדלתות, וכן יוצא לפי מש"כ הגר"ח הלוי בביאור שיטת הרמב"ם.

והפרמ"ג סי' שס"ג במשבצות זהב מספקא לי' אי צוה"פ נחשב מחיצה מה"ת להתיר רה"ר עיי"ש, ועי' ביאור הלכה סי' שס"ג ד"ה ואסרו, שהביא דברי הפרמ"ג, ומוכיח מהתוס' דף י"א דהוי מחיצה להתיר רה"ר.

התורה מהני צוה"פ ברה"ר, נמצא שכל עיקר הנידון הזה הוא באיסור דרבנן[ג], שהרי מן התורה בודאי מהני צוה"פ, וממילא אין כאן שום חשש איסורא דאורייתא, אבל לפי הפוסקים הנ"ל (שם), הסוברים שמן התורה לא מהני צוה"פ ברה"ר, נמצא שאנו דנין באיסורא דאורייתא

.

ג ועפי"ז כתבו כמה פוסקים הטעם שסמכו העולם להקל לערב בצוה"פ ברחובות רחבים ט"ז אמות, אשר לפי כמה ראשונים הוי רה"ר גמור, ואיך סומכין להקל באיסורא דאורייתא, אלא הטעם בזה דאנן קיי"ל כמ"ד לא אתי רבים ומבטלי מחיצתא, וממילא לפי"ז מהני צוה"פ לרה"ר גמור מדאורייתא (עי' לעיל הערה ב'), וליכא אלא איסורא דרבנן שהצריכו דלתות, וכיון שזהו רק מדרבנן שפיר אפשר להקל ולסמוך לענין זה ע"ד הפוסקים האומרים דרה"ר בעי ס"ר אשר לפי דבריהם יוצא דשפיר מהני צוה"פ כל שאין ס"ר בוקעין, כ"כ הצמח צדק מס' עירובין פ"ה מ"ו, והישועות מלכו סי' כ"א, והסכים עמו האבני נזר סי' רע"ג אות ט"ז, וכ"כ המ"ב בביה"ל סי' שס"ד (והיינו דאע"ג דהמ"ב ס"ל שצריכים לחוש לדעת הסוברים אתי רונ"מ, וכמוש"כ שם בביאור הלכה , מ"מ בזה ניחא לי' ליישב מנהג העולם שסמכו להקל ולא חששו לגררא דחיוב חטאת, דהעולם נקטו דאינו אלא חשש איסור דרבנן), ואמנם עי' בית מאיר סי' שס"ד סעי' ב' בסופו שכתב טעם מנהג העולב "דסמכו על על דברי המהר"ם ו"ל שבדרכי משה סק"א שתופס לחלוטין דעת רש"י ז"ל לעיקר".

פרק ב
איזהו רה"ר

איזהו רה"ר רחובות ושווקים הרחבים ט"ז אמה ואינם מקורים, ואין להם חומה, ואפילו יש להם חומה אם הם מפולשים משער לשער (ומין למומין נעשות גלילה) **הוי רה"ר, וי"א שכל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום אינו רה"ר**
(שו"ע סי' שכ"ה סעיף ז')

א. המנהג שנתפשט ברוב ערי ישראל הרבה מאות שנה מקודם[ד], עפ"י גדולי עולם חכמי צרפת ואשכנז[ה], לעשות עירובין בצוה"פ גם ברחוב רחב ט"ז אמות ומפולש משער לשער, משום שסומכין להלכה על דעת הי"א שהוא שיטת רש"י שאין רה"ר ראורייתא רק אם יש ס"ר עוברים בו[ו].

ב. יש שכתבו שגם דעת המחבר[ז] והרמ"א[ח] להכריע ההלכה כהי"א ראין רה"ר מה"ת רק בס' רבוא עוברים בו, והוסיפו עוד שכן הוא

ד כ"כ ערוך השלחן סי' שכ"ה סעיף י"ח וז"ל: "שהעירובין נתפשטו ברוב ערי ישראל הרבה מאות שנים מקודם רק על סמך היתר זו וכאילו בת קול יצא הלכה כשיטה זו, ואם באנו לעכב לא לבד שלא יצייתו אלא נראה כמשתגעים". וכעין זה לשון המ"ב סי' שס"ד סק"ח "ואף שאין למחות לאחרים הנוהגים להקל ע"י צוה"פ שכן נהגו מעולם עפ"י דעת הפוסקים הנקילין בזה, ועי' לעיל פ"ב הערה ג'.

ה כ"כ בשו"ת בית אפרים סי' כ"ו, וז"ל: "אף שיש כמה גדולי עולם החולקים על שיטת רש"י מכל מקום אין כח ביד שום אדם לערער על המנהג אשר נתיסד עפ"י גדולי עולם חכמי צרפת ואשכנז אשר אנו מבני בניהם ומימיהם אנו שותים".

ו עי' בית מאיר סי' שס"ד סעי' ב' בסופו שכתב טעם מנהג העולם "דסמכו על דברי המהר"ם ז"ל שבדרכי משה סק"א שתופס לחלוטין דעת רש"י ז"ל לעיקר", ועי' לעיל פ"ב הערה ג'.

ז כ"כ המג"א סי' שמ"ה ס"ק ד',ועי' מחצה"ש שפי' דאע"ג דהמחבר סתם כדעה קמייתא, כ"כ הרי כתב בסי' ש"ג דמנהג העולם לסמוך על דעת המקילים, ומוכח שלמעשה הכריע המחבר דהעיקר כהי"א, ובשו"ת בית אפרים [דף מ"ה ע"ב] הסביר הדברים יותר, והביא מכללי הכנה"ג דאע"ג דידוע כללא שכללו הפוסקים, דכאשר מביא המחבר דעה א' בסתם, ואח"כ מביא י"א, שדעתו לפסוק כהדעה שמביא בסתם, מ"מ אם יש ראי' קצת שדעת המחבר לפסוק כהי"א, אין כלל זה אמור, ומזמילא בנידון"ד, כיון שהמחבר מביא שיטת הי"א בסתמא בסי' ש"ג, ודוחק לומר שזה רק בתורת לימוד זכות ולי' לא ס"ל, מוכח דהכא פוסק כהי"א, ועוד כתב הב"א דכל היכא דדעה ראשונה הוא דעת הרמב"ם והרשב"א או

דעת רוב הפוסקים[ט], והמחמיר בזה יחמיר לעצמו ואין בידו למחות למה שנוהגים עכשיו כאותן הרבים המקילים[י].

ג. יש שכתבו שאף שאין למחות ביד הנוהגים בזה להקל, מ"מ כל ירא שמים יחמיר לעצמו[יא],לחוש לדעת הסוברים שהוא רה"ר מן

שאר חכמי הספרדים, אין הכרח שכוונתו להכריע ההלכה בזה אלא משו"ה כתבו בסתמא כיון שכן היתה המנהג פשוט במדינות הספרדים.

ואמנם עי' ביאור הלכה בסי' שמ"ה ד"ה וי"א, שמביא מכמה אחרונים שהוכיחו דאדרבה דעת המחבר לפסוק כדעה קמייתא דיש רה"ר אפילו בלי ס"ר.

ח כ"כ הטו"ז סי' שמ"ה ס"ק ו, אמנם עי' ביאור הלכה שם שהביא מהבית מאיר שדחה ראיית הטו"ז בזה.

ט טו"ז ומג"א שם, והנה ידוע שהמשכנ"י (בסי' ק"כ) הרעיש העולם נגד מה שנהגו ברוב ערי ישראל לערב ע"י צוה"פ, אפילו ברחובות רחבים ט"ז אמה ומפולשים משעל"ש, ולדעתו דעה קמייתא שהביא המחבר הוא "עיקר להלכה שהם מחמירין בשל תורה (ועי' בזה לעיל פרק ב' הערה ג') ועוד שהם רוב מנין ובנין", והאריך להוכיח כי דעת רוב ראשונים דלא בעינן ס"ר, ודלא כמוש"כ הטו"ז והמג"א, וכתב אשר כן הוא שיטת המחבר, ובדרך זו הלך גם הכ"ב, (בביה"ל סי' שמ"ה בד"ה שאין, וכסי' שס"ד בד"ה ואחר) ולפי"ז כתב הכ"ב דאע"ג דהכי"ל יש לו על מי לסמוך ואשר אין למחות ביד המקילין, מ"מ בודאי כל יר"ש יחמיר בזה.

ועי' בערוה"ש סי' שכ"ה סעי' י"ז וסעי' י"ח, שמשמעות דבריו דס"ל שדברי המשכנ"י עיקר להלכה, ורק משום שא"א לעכב העירובין משום משום שלא יצייתו כו', ע"כ הוכרח ללמוד זכות על העירובין שנתפשטו ועיי"ש בסעי' י"ט כ' וכ"א שהמציא יסוד חדש בדין רה"ר, וממילא אפילו לדעה קמייתא דלא בעי ס"ר מותר לערב

ואמנם הבית אפרים בסי' כ"ו האריך לסתור דברי המשכנ"י, והצדיק מנהג העולם, והראה לדעת כי נכונים דברי הטו"ז והמג"א, ואדרבה רוב ראשונים ס"ל כדעת רש"י, ובכללם הרמב"ם הרי"ף והרא"ש, ועיי"ש שמנה למעלה מעשרים ראשונים הסוברים כן, (ובספר תולדות שמואל הפליג עוד יותר וסופר ומונה לערך ששים ראשונים דאין רה"ר בזה"ז כשום דבעינן ס"ר בוקעין), וכתב "אשר אין כח ביד שום אדם לערער על המנהג אשר נתיסד עפ"י גדולי עולם חכמי צרפת ואשכנז אשר אנו מבני בניהם ומימיהם אנו שותים".

ולמעשה לפי המשכנ"י אין היתר לערב בצוה"פ אפילו בעיירות קטנות שאין בהם ס"ר, כל שהדרכים רחבים ט"ז אמות, וככר כתבו הפוסקים שהמנהג הפשוט שנתפשט ברוב ערי ישראל לערב בצוה"פ אפילו ברחובות רחבים ט"ז דנקטינן להלכה כדעת הי"א, וזהו שכתבנו בפנים סעיף א, וסעיף ב'.

י לשון הטו"ז שם.

יא כ"כ השו"ע הרב בסי' שמ"ה סעיף י"א, והחיי אדם כלל מ"ט הלכה י"ג, והמ"ב בסי' שס"ד ס"ק ח', ואמנם הרב והחיי אדם לא כתבו זאת להדיא בקשר לעירובין בצוה"פ, ואכן

התורה גם בלי ששים רבוא עוברים בו, וי"א דאדרבה אפילו יר"ש לא יחמיר בזה[כ]

יש להסתפק בכוונתם, אם ר"ל שנחמיר אפילו במקום שיש עירוב בצוה"פ, ושלא נסמוך על העירוב, או אפשר עיקר כוונתם, שבלי עירוב נחמיר לחוש שיש כאן רה"ר דאורייתא, ונ"מ לענין ספק הוצאה, שיש להחמיר בדבר מחשש רה"ר דאורייתא, וכמו שמצינו בפוסקים לענין הוצאת שעון וכדו' בשאר שאלות המבוארים בסי' ש"א, דאפילו הסוברים שיש להקל לדונו כתכשיט ולהתיר הוצאתו, או משאר טעמים, מ"מ מחשש רה"ר דאורייתא החמירו, אבל אם כבר נעשה עירוב בצוה"פ, י"ל דגם יר"ש אינו צריך להחמיר, דהא כאשר יש צוה"פ, הרי דעת הרב דליכא כאן איסורא דאורייתא אפילו לדעה קמייתא וכנ"ל הערה ב' ואינו רק לכל היותר איסורא דרבנן, דמדרבנן אסור לטלטל רק ע"י דלתות, א"כ הא לא חמיר מכל ספיקא דרבנן דאזלינן לקולא, ומהיכי תיתי שיר"ש יחמיר, ובפרט שלרוב פוסקים העיקר כדעה בתרייתא, ומה גם שנתפשט המנהג כוותייהו, איברא דמסתימת דבריהם נוטה יותר שכוונתם דלכל מילי יחמיר לחוש דהוי רה"ר דאורייתא.

והנה בביה"ל סי' שמ"ה לאחר שהוכיח דעת הרבה ראשונים דלא בעינן ס"ר כתב דלפי"ד כל יר"ש לא יסכוך על העירובין בצוה"פ, ואנגם ציין למ"ש בסי' שס"ד ושם כתב שבע"נ יחמיר רק מטעם שלדעתו קיי"ל כר"י דארומ"מ וצוה"פ לא מהני מה"ת, ולכן כתב שם לחוש לגררא דחיוב חטאת, אבל לפימ"ש הפוסקים דאנן קיי"ל דלא ארומ"מ, לכאו' אין הכרח שבע"נ יחמיר בזה, כיון דאינו אלא ספיקא דרבנן.

ואמנם בצמח צדק מס' עירובין פ"ה מ"ו כתב להדיא שיר"ש יחמיר גם לענין שלא לסמוך על העירוב, [אע"ג דהוא ס"ל שם דאנן קיי"ל לא ארומ"מ], ועיי"ש שכ"כ מכח ג' טעמים, א' לחוש לדעת הפוסקים דקיי"ל אתי רומ"מ, ב' גם לפי מאי דקיי"ל לא ארומ"מ "אין ראי' גמורה דגם בצוה"פ אמרינן כן", ועוד דגם בדרבנן באיסור שבת יש לחוש לדעת הפוסקים דלא בעינן ס"ר, הרי לנו להדיא שיר"ש נכון שיחמיר גם במקום שיש עירוב שלא לטלטל, ואמנם האוי לציין, שהצ"צ לא כתב כן משמי' דהרב שכתב להדיא בסי' שמ"ה שיר"ש יחמיר, ומשמע משום דלא ברירא לי' בכוונת הרב אי קאי גם במקום שיש עירוב וכשנ"ת, ולכן כתב כן מסברא דנפשי', וצ"ע. והנה דברי הצ"צ והמ"ב, אמורים אפילו בעיירות קטנות כל שהרחובות רחבות ט"ז אמה, ויש בהם כל תנאי רה"ר. ואמנם פשיטא דאם חסר א' מתנאי רה"ר, אשר אפילו לפי דעה קמייתא אינו רה"ר, בזה לא אמרו כלל שיר"ש יחמיר, שהרי בזה לכו"ע אינו רה"ר מה"ת, ולזאת צריך לדעת בכל מקום על מה אדני ההיתר הוטבעו ואם יש היתר שהוא גם לפי דעה קמייתא, הנה בזה לא אמרו כלל שיר"ש יחמיר

[כ] בתשובת אדמו"ר ממונקאטש שליט"א בענין היתר טלטול בבארא פארק, הביא מבעל מנחת אלעזר (בנימוקי או"ח סי' שצ"ט סוף סק"א) שהקפיד נגד מי שהחמיר בזה אפילו לעצמו, כי ס"ל שכיון שעירובין הוא מהדברים שאין הצדוקים מודים בו, חייבין אנו שלא להחמיר בכל מקום המותר להלכתא עיי"ש, ועי' גם בשו"ת בית אפרים דמשמע עכ"פ שאין צריך להחמיר בזה, שכתב שהמנהג נתיסד עפ"י גדולי עולם חכמי צרפת ואשכנז אשר אנו מבני בניהם ושותים מימיהם, ומשמע דשפיר דמי לנהוג כן לכתחילה, וכן הוא משמעות המג"א והטו"ד.

פרק ג
ששים רבוא כיצד

וי"א כל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום אינו רשות הרבים(שו"ע סימן שמ"ה סעיף ז')

הנה כבר נתבאר לעיל (פרק ב') שנתפשט המנהג ברוב ערי ישראל להקל כדעת הי"א שהוא שיטת רש"י, שכל שאין בו בקיעת ששים רבוא אינו רה"ר, ואמנם בביאור שיטת הי"א, כלומר איך ובאיזה אופן יהי' בקיעת הס"ר, הנה נחלקו בדבר רבותינו הראשונים והאחרונים, ועיקר מה שנחלקו הוא, ששים רבוא כיצד, שולטים בו או עוברים בו, אלא שבזה גופא מסתעף הדבר לכמה פרטים, ונבאר השיטות דבר דבר על אופניו.

א. [ג] **"י"א שכל שרשות ששים רבוא שולטת עליו, כלומר שהדרך מוכן ונעשה להשתמש לששים רבוא, אע"פ שאין הולכים שם כל הששים רבוא ביום אחד, מ"מ הוי רשות הרבים, כיון שעכ"פ שלטי בה ששים**

[ג] נקדים בזה הקדמה קצרה ובזה יובן בטוב כלל דברי הפרק, : א' מהנקודות שמאריך בהם המשכנ"י, הוא בביאור שיטת רש"י שמצריך בקיעת ס"ר שיהא רה"ר, וקוטב דבריו שגם לפי שיטת רש"י שכיח בזה"ז רה"ר, והיינו עפ"י מה שמבאר שנחלקו הראשונים בהבנת דברי רש"י, שיש מן הראשונים, ובכללם הר"ת והר"פ, שפירשו דברי רש"י כפשוטן, דבעינן שיהא הס"ר הולכים עלי דרך בכל יום, ובלא"ה אינו רה"ר, ואחריהם נמשך הטור והמחבר בס"ש ס"ר עוברים בכל יום, ואמנם יש ראשונים ובעיקר מבואר זאת בריטב"א שפירשו כוונת רש"י, דסגי בהכי שיש כאן שליטת ס"ר, כלומר שהדרך מוכן ומתוקן שיעבור בה ס"ר, אפילו אם לפועל לא יעברו בה הס"ר, הוי רה"ר. ומאחר שיש לו להמשכנ"י קושיות עצומות על הראשונים שפירשו כפשוטו, הוא תופס לעיקר כאידך ראשונים, דסגי בס"ר שולטים, וממילא יוצא לפי דבריהם, שגם לשיטת רש"י, שכיח רה"ר בזה"ז, וכגון במקום שיש דרך המלך עוברת בתוך העיר והרי זה מוכן לכל בני המדינה, וממילא הוי רה"ר גם לשיטת רש"י אף שאין עוברים שם לפועל ס"ר.

ואמנם הב"א בתשובותיו להמשכנ"י, אינו משיב כלל על נקודה זו שיש כאן מחלוקת ראשונים בהבנת דברי רש"י, רק עיקר דבריו להשיב על פירושו של המשכנ"י בדברי הריטב"א ודעימי' דס"ל דסגי בס"ר שולטים, ובזה ס"ל להב"א, דאע"ג דסגי בזה שרשות הס"ר שולטים שם, מ"מ "הזמנה לאו מילתא היא" ובעינן שיהא שם הס"ר בקירוב מקום, ושיהא דרכם של הס"ר להשתמש באותו דרך כ"כ, עד שיהא אפשר ועלול שיעברו הס"ר ביום א', ובכן מכיון שזה לא שכיח הדרא דינא דאין רה"ר בזה"ז.

הוי אומר לא נחלקו הב"א והמשכנ"י בביאור שיטת הטור והמחבר, דלדידהו פשיטא דבעינן ס"ר עוברים בכל יום, לא נחלקו כי אם בפי' שיטת הריטב"א אליבא דרש"י, ובין להמשכנ"י ובין להב"א אין שום חילוק כלל בין רחובות העיר לבין דרכים שמחוץ לעיר, וכן תפסו בפשיטות הרבה אחרונים, ואמנם בשו"ת אג"מ סלל דרך חדש בביאור שיטת רש"י, וכן בביאור כוונת המחבר, ולדבריו יוצא חילוק גדול בין רחובות שבעיר, לבין דרכים שמחוץ לעיר ויתבאר שיטתו בזה בסעיף ג' וסעיף ה'.

רבוא[יד]. ולכן עיר שעשוי' להיות רוכלת העמים שיש לה דרך ומעבר שכל באי עולם יכולים לעבור לתוכה, אע"פ שאין דרים בתוכה ששים רבוא, הוי כל רחובותי' רשות הרבים[טו], ואפילו עדיין לא עברו בברחובותי' הששים רבוא, אבל אם אין לה דרך ומעבר מארצות רחוקות, ורחובותי' אינם עשויות רק לאנשי העיר ולסביבותי', אז אם

[יד] שו"ת משכנ"י סי' ק"כ דף ק"ר, וחזר על הדברים ביתר ביאור בסי' קכ"א (דף קכ"ד ואילך), ומקורו מדברי הריטב"א דף נ"ט במתני' עיר של יחיד עי"ש שפירש"י שלא הי' נכנסים בה תמיד ס"ר של בנ"א ולא חשיבא רה"ר דלא דמיא לדגלי מדבר, ועי' ריטב"א שם שהקשה בשם ר"ת, דא"כ "היכי משכחת לה עיר שהיתה של רבים בתחילתה, דהא ודאי מילתא דלא שכיחא הוא שנתיישבו שם בתחילתה ס"ר, ולעולם לא משכחת לה אלא בהיתה בתחילתה עיר של יחיד, ובטלת דין משנתינו בעיר של רבים", ותי' הריטב"א "כי רש"י אינו מצריך שיתיישבו בעיר ס"ר אלא שיכנסו בה ס"ר באלו הכרכים והעיירות הפתוחים למקומות הרבה, ורגילין בה סוחרים וכיו"ב, ותדע שאף ירושלים לא הי' בה ס"ר תדיר, ואעפ"כ יש בה משום רה"ר אלמלא דלתותי' ננעלות בלילה, ומעתה כל שבתחילתה נתיישבה בכרכים ושווקים גדולים להיות רוכלת העמים זו היא של רבים" עכ"ל.

וכתב המשכנ"י שהמעיין בדברי הריטב"א יראה להדיא שיש כאן מחלוקת הראשונים בביאור שיטת רש"י, דהר"ת ויתר הראשונים שהקשו קושיא זו על רש"י, ע"כ שפירשו בדעת רש"י כפשוטו דבעינן ס"ר הולכים בו תדיר, ולכן הקשו על רש"י היכי משכחת עיר של רבים מתחילתה, אבל הריטב"א פי' שדי בשליטת הס"ר, ובזה מיישב שיטת רש"י דכיון שמוכן עבור הס"ר, אע"ג שעדיין אינם עוברים בו בפועל מ"מ הוי רה"ר, וכן לענין ירושלים כיון שהיתה רוכלת העמים, ומוכן לס"ר תמיד לעבור בה, הוי תמיד רה"ר אפילו בזמן שלא עברו בה.

ועי' בשו"ת אג"מ ח"א סי' קל"ט, שמצדד מקודם לפרש בדברי רש"י דהעיקר שיהי' בהעיר ס"ר דיירים, ואפילו אלו שבכתים מצטרפים, (ובח"ד סי' פ"ז מסיק להקל דבעינן דוקא בהרחובות) ולכאו' זה כפי' הריטב"א בדברי רש"י וכדאסברא לן המשכנ"י, שהעיקר שהס"ר משתמשים בהדרכים לצורכם, כ"א כאשר צריך לו, ולפי"ז בודאי מצטרפים כל בני העיר, לא שנא בכתים או ברחובות, אלא החילוק ביניהם שלהמשכנ"י לאו דוקא בני העיר הזאת אלא הה"נ מהסביבות, כל שרגילים בהעיר, וכדלהלן סוף הסעיף עיי"ש, אבל להאג"מ תלוי דוקא בבני העיר ועי' סעיף ג'.

[טו] בשו"ת משכנ"י לא פירש להדיא שכל רחובותי' הם רה"ר, אבל זיל בתר טעמא, כיון דתליא דס"ר שלטי בה הה"נ בכל רחובות העיר, הרי שלטי בה ס"ר, שבודאי עשויים כל הרחובות להשתמש לכל בעי שערי העיר אם יהי' להם איזה צורך לילך שם, וראי' לדבר שהרי המשכנ"י כתב שלפי שיטה זו היתה כל מחנה ישראל רה"ר, אע"ג שגם שם הי' רחובות הפרטיים אצל האוהלים עשויים בעיקר להדרים שם, ומוכח דבכה"ג מקרי ס"ר שולטים בה והוי רה"ר, וא"כ הה"נ כל רחובות העיר.

עכ"פ יהי' מספר בני העיר וסביבותי' הרגילים בה ששים רבוא, יהי' כל רחובות העיר רשות הרבים[טז].

ב. וי"א שאם אין שם בקירוב מקום ששים רבוא, העוברים ושבים שמה בכל עת, שדרכם לצאת ולבא באותו דרך, עד שאפשר שביום אחד יעברו כולם בדרך ההוא, אינו רשות הרבים.[יז]

[טז] כ"כ המשכנ"י שם דף קכ"ז ד"ה ואולם, והטעם שאם יש מעבר ודרך שהכל יכולים לבוא לשם גם ממקומות הרחוקים הרי ממילא כל דרכי העיר עשויים להשתמשות ס"ר, דהיינו לכל באי עולם אשר יכולים לבוא ברחובות העיר, והרי הדרכים מיועד לכך כיון שיש דרך ומעבר להעיר, משא"כ אם אין מעבר ודרך להעיר, כמו כפרים הרחוקות, שאין מיועד שיבואו לשם מאפסי ארץ, ואין דרך להגיע לשם ממקומות הרחוקים, לכן בעינן שעכ"פ יהי' מספר בני העיר והסביבות ס"ר ואז הרי משתמשת לס"ר, והוי כולו רה"ר.

ונראה דלפי שיטה זו כמעט כל העיירותמנינו הם רה"ר, (אם יהי' בהם שאר תנאי רה"ר), ואפילו עיירות קטנות ביותר, שהרי עפ"י רוב יש דרך ומעבר (הייוע"י) ההולך עד להעיר, וממילא יש בה תנאי של ס"ר שולטים בה.

[יז] שו"ת בית אפרים סי' כ"ו דף נ"ו, והנה לכאו' נחלקו האחרונים בביאור כוונת הב"א, כמה שכתב "עד שאפשר שיעברו ס"ר ביום אחד", י"א הכוונה דבעינן שיהא שכיח ומצוי שיעברו בהדרך ס"ר, ויש שהבינו לכאו' דסגי באפשריות בעלמא, ונעתיק מקודם לשון הב"א ואח"כ דברי האחרונים שדנו בכוונת דבריו.

וז"ל הב"א שם: "ומה שהאריך [המשכנ"י] בדברי רש"י עפ"י דברי הריטב"א שכתב דאינו מצריך שיתיישבו בעיר ס"ר כאלו הכרכים והעיירות שהם פתוחים למקומות הרבה כו' והנה ידיד יחכם נ"י האריך בהרצאת דברים להעמיס בכוונת רש"י שכל שהדרך מופקר והוא מעביר לס"ר אף שאין באין לתוכה ס"ר כיון שמתוקן ומוכן ומופקר לבא לתוכה אנשים מכל הארץ כו' ואומר אני אף שירבה כל היום מוכן ומופקר ומתוקן אין שומעין לו להוציא דברי רש"י מפשטן, שכתב עיר של יחיד שלא היו נכנסים בה תמיד ס"ר של ב"א, וכן כתב בדף ו' ועיר שמצויין בה ס"ר ואין בה חומה שהי' רה"ר שלה מפולש משעל"ש, כו' ופשיטא דמצויין ממש בעינן, והיינו שיהא עלול לכך שיבואו לשם אלה מפה ואלה מפה, דוגמת דגלי מדבר דאמרינן דמחנה לוי' רה"ר לפי שהי' הכל מצויין אצל משה רבינו, וכן אמרינן עגלות תחתיהן וביניהן רה"ר, ופי' ר"י לפי שהי' דרכם לבוא באותו דרך, והיינו כדברי ריטב"א כו' ובסו"ד שם סיים אך לרש"י בעינן שיהא דרך סלולה לס"ר המצויין שם בקירוב מקום ועוברים ושבים שם בכל עת עד שאפשר שביום אחד יעברו כולם בדרך ההוא, ועי' גם לעיל דף מ"ד ע"ב, וז"ל: דודאי גם בדגלי מדבר לא היו עוברים בין העגלות ותחתיהן כל שעה רק כיון שהיו חונים סביב לה ס"ר ודרכם הי' לצאת ולבוא באותו דרך כמוש"כ התוס' בעירובין, אבל אם [אין] שם במקומו וסביב לה כמספר הזה וגם אינה רוכלת העמים אשר אלי' יבואו מאפסי ארץ ס"ר אף שהוא לרבים הוכן לעבור שמה כשיבואו השתא מיהא ליתנייהו ואולי כמספר שנים לא יעלה למספר הזה אף שהוא דרך סלולה ומעבר לרבים מ"מ הזמנה לאו מילתא עכ"ל.

ועי' מאירי בריש מס' עירובין שמשמע כהב"א, וז"ל: "רה"ר הוא דרך שיש ברחבה ט"ז אמה כו', וכן הצריכו בו גדולי הרבנים שיהא בו דריסת רגל לס"ר, ולא שיהא ס"ר יכולים

לעבור שם ביחד, אלא שיהא דרך מצוי לס״ר ורגילים לעבור בו, ומשמע דקאי כשיטת הריטב״א שיהא דרך מצוי לס״ר, ואמנם הוסיף דבעינן ״ורגילים לעבור בו״ ולפי המשכנ״י הלא די בזה לחוד דהוי דרך מצוי לס״ר, ומוכח כהב״א.

והנה המשכנ״י בתשובתו השנית להב״א (דף קכ״ו בד״ה ומה) נתקשה בכוונת דברי הב״א במה שכתב ״עד שאפשר שביום אחד יעברו״ וז״ל: ״גם מה ״האפשר״ הזה שכתב מעכ״ת, ואם הכוונה שאף שמעולם לא יעברו כיון שאפשר כו׳, מנא לי׳ למר הא לדעת המפרשים בדעת רש״י ז״ל וכמה פוסקים כתבו בפירוש דבעינן שיהי׳ ס״ר בוקעין בכל יום כמש״ל מזה, והיינו זה נכנס וזה יוצא כו׳ אבל מחנה ישראל לא הי׳ דריסת רגלם מצוי׳ תמיד אלו לאלו, לכן לא הוי רה״ר לדעתם, אף שאפשר לס״ר שבקירוב מקום לעבור אין זה כלום לדעתם, ואם הכוונה שעכ״פ באיזה יום יעברו כולם מה גבול יש בדבר אם יום או יומים לשנה, ואין לנו פשרה בזה אלא או דבעינן ס״ר בוקעים בכל יום כדעת המפרשים בדעת רש״י, או דלא בעינן רק שתהא דריסת רגל ס״ר מצוים שם אף בימים רבים, כיון שעכ״פ רגלם מצויים שם הוי רה״ר, וזו דעת ריטב״א וריא״ז בדעת רש״י עכ״ל.

ואמנם עי׳ שו״ת מהרש״ם ח״ג סי׳ קפ״ח שתפס בפשיטות בכוונת הב״א דבעינן שיהא שכיח ומצוי שיעברו ס״ר ביום אחד, וכתב וז״ל: דכיון שהדגלים היו סמוכים מסביבות העגלות הי׳ מצוי שיבואו אלה מפה ואלה מפה, והי׳ שכיח שיעברו ביום א׳ ס״ר כו׳ וכל עיר שאין מצוי שיעברו בה ס״ר ביום אחד אין לה דין רה״ר עכ״ל, ונראה בעליל שהמהרש״ם פי׳ מ״ש הב״א ״אפשר״ ״ועלול״ הכוונה שכיח ומצוי ודו״ק, ולא רק אפשריות בעלמא.

וכן מוכח בשו״ת מנחת אלעזר (ח״ג סי׳ד׳ הביאור האדמו״ר ממונקאטש שליט״א בתשובתו אודות היתר טילטול) שכתב לענין עיירות הגדולות, שיש בהם ס״ר, שרחובות הגדולים מקום המסחר ביותר, שם הוא רה״ר, דבודאי בוקעין בו ס״ר ביום, ומשמע להדיא אכל בשאר רחובות אינן רה״ר, ובהמשך דברי המנח״א שם כתב להדיא שדבריו בזה הם עפ״י ״הב״א אשר העמיק הרחיב בזה בארוכה״, ומבואר שהבין המנח״א בדעת הב״א שרק אותן הרחובות ששכיח בהן ס״ר הם רה״ר ולא שאר הרחובות העיר, ואע״ג שנמצאים ס״ר בקירוב מקום לכל הרחובות, והרי ״אפשר״ במציאות שיבואו שם ס״ר, אלא מוכח דבעינן דרך דשכיח שיעברו בו ס״ר, ולא מהני אפשריות בעלמא, וכמוש״כ מהרש״ם.

ונראה שהביאן לפרש כן בדברי הב״א, כי מאחר שכתב הב״א דבעינן שיהא ״הס״ר מצוין שם בקירוב מקום״, וגם הצריך שיהא הס״ר ״עוברים ושבים שמה בכל עת״, מה הי׳ חסר שהוצרך להוסיפעוד ״עד שאפשר שביום אחד יעברו כולם בדרך ההוא״, הלא בודאי אם הם שם בקירוב מקום, וגם עוברים ושבים בהדרך, הא ממילא גם אפשרי במציאות שיעברו שם ביום אחד, וכי איזה מניעה יש בדבר, וכן לעיל הדגיש ״והיינו שהוא עלול לכך שיכואו לשם אלה מפה ואלה מפה״, ומזה משמע שכוונת הב״א להוסיף ולפרש שיעור בה״עוברים ושבים שמה בכל עת״, והיינו דבעינן שיהא דרכם של הס״ר לצאת ולבא בהדרך ברגילות ובתכידות כל כך, עד שאפשר מתוך זה הרגילות, שיזדמן שיבואו ס״ר בהדרך ביום אחד, (ורק בכה״ג נחשב שרשות הס״ר שולטים שם) ולאפוקי אם נמצאים שם בקירוב ס״ר, ומשתמשים באותו דרך באופן שלפי השתמשות הרגילה לא יזדמן כלל שילכו כולם ביום אחד (דאז לא נחשב שהס״ר שולטים על הדרך ההוא).

ודבר זה אפשר לבחון אם שכיח ומצוי שעוברים שם ס״ר ביום אחד, דאם אינו שכיח שיעברו הס״ר ביום אחד, מוכח דאינם משתמשים הס״ר בהדרך כ״כ, וזהו ביאור מ״ש מהרש״ם דבעינן שיהא שכיח ומצוי שיעברו שם ס״ר ביום אחד, ונראה ברור לפי הכהרש״ם והמנח״א, אפילו אם יתברר שבאיזה ימים בשנה עוברים שם ס״ר, מחמת סיבה

צדדית, לא מהני זה על כל השנה שיהי' רה"ר בעבור זה, דאנן בעינן שיהא עוברים ושבים כל עת כ"כ עד שבכל יום יהי' אפשר לספוקי דילמא יהי' עוברים שם ס"ר.

ונראה שכן מדיוק נמי בלשון הב"א בדף מ"ה ע"ב וז"ל: לפי שהי' מצוי שם כמה עיירות גדולות במדינות אשכנז וצרפת ואינגלטירא שהי' בו ס"ר כגון עיר גדולה פאריז לונדון ווינא ופפד"מ ועוד רבים כהנה כרכים גדולים אשר המה רוכלי העמים ומרובה באוכלסון מאד והיו בו גם ישראל הרבה דרים שם ועי' בשו"ת ח"צ סי' ס"ז לענין אינגלטירא שכתב איך יתכן כו' ויש בה כמה סרטיות ופלטיות דדשו בה רבים ואולי ס"ר כו', עכ"ל, ומשמע להדיא שגם בעיירות הגדולות ההם שהי' בהם ס"ר, עיקר הנידון בהם הוא רק סרטיות ופלטיות שבהם דדשו בי' רכים ואולי ס"ר, אבל הרחובות שבעיר שלא דשו בו רבים, אינם רה"ר.

וכן מוכח עוד בדברי הב"א בדף מ"ד ע"כ במה שכתב לפרש הא דאיתא במס' שבת דף ו' ע"א, לענין מדבר בזה"ז שאינו רה"ר, וכתב וז"ל: "דודאי לאו במדבר שמם לגמרי מיירי, רק איכא שיירתא טובא דאזלי ואתו כו' מ"מ כיון שהרבים אינם מצויין שם כל שעה, אע"ג דלפי רוב ההולכים שם לפרקים, יעלו למנין ששים רבוא לא איכפת לן, כיון שאין מצויין שם כל שעה עכ"ל, וכן ביאר מזה עוד להלן מ"ו ע"א וז"ל: "ומה שכתב מדברי רש"י בשבת שפי' כאן בזה"ז דהולכי מדבריות לא שכיחי, כבר כתבתי בזה לעיל דכוונתו דאע"ג דאיכא שיירתא טובא דפרשי בהברא ומאן מפיס אם לא יעלו לחשבון ס"ר, מ"מ כיון דעכ"פ לא שכיח כולי האי, ואנן בעינן שיהי' מצויין ס"ר עכ"ל, הרי כתב להדיא, דאע"ג שיש באמת ס"ר המשתמשים והולכים בהמדבר לפרקים, "ומאן מפיס אם לא יעלו לס"ר" מ"מ אינו רה"ר בשביל כך, והטעם בזה כתב "דעכ"פ לא שכיח כולי האי ואנן בעינן שיהי' מצויין ס"ר", ומזה נראה ברור בכוונת הב"א דלא מהני אפשריות בעלמא, אלא בעינן שכיח שם ומצוי ס"ר עוברים, וכמוש"כ המהרש"ם והמנח"א.

ואמנם עי' שו"ת אחיעזר ח"ד סי' ח' שכתב אודות פאריז שכיון שיש בה ס"ר הוי רה"ר, אע"פ שאין בכל רחוב ורחוב ס"ר, מכ"מ מקרי רה"ר, ועיי"ש שסיים וז"ל: "שו"ר בשו"ת בית אפרים חאו"ח סי' כ"ו כו' ושם חשיב לה פריז רה"ר מה"ת עכ"ל, ומשמע מהריטת לשונו שהבין בהב"א דכל רחובות העיר הוי רה"ר, ואפילו אותן רחובות דלא דשו בו ס"ר, כיון שעכ"פ בקעי בהעיר ס"ר, וצ"ל דס"ל להאחיעזר דעיקר כוונת הב"א שצריך שיהא ס"ר בקירוב מקום, ומשתמשים בהדרך לצורכם, אפילו אין שכיח שיעברו ס"ר, כיון שאפשר הדבר במציאות סגי בהכי.

ואיכא למידק קצת בדברי האחיעזר, במ"ש דחשיב לה הב"א לפאריז רה"ר מה"ת, דקשה לכאו' דהא הב"א כתב להדיא להיפך, וז"ל: "ואמנם עיירות שבמדינות אלו (פאריז לונדון ווינא ופפד"מ, שכתב שם שיש בהנך עיירות ס"ר) רחובותי' קצרים ואין בהם רוחב ט"ז אמה" עיי"ש, הרי להדיא כתב דאינם רה"ר, וע"כ צ"ל כוונת האחיעזר, דמשמעות הב"א שלולי זאת שרחובותי' קצרים וכו' הי' העיר כולו רה"ר מצד שיש בהם ס"ר, (אף שעכ"ז עדיין אין הכרח בדברי הב"א דהי' כל העיר רה"ר, ואדרבה הרי מדיוק לשונו משמע שלא דן אלא לענין פלטיות שבה, שדשו בו ס"ר וכמוש"כ בשם החי"צ וכנ"ל), וראיתי בספר אחד שהרחיק לכת באמרו שמסתבר לו שמעתיק התשובה השמיט מלה אחת "לא", וצ"ל שבב"א "לא" חשיב לי' פריז רה"ר, ונראה שדבריו אינם אלא דברי תימה.

ונמצינו למדים שנחלקו הפוסקים בכוונת הב"א, שהמהרש"ם והמנח"א תפסו בכוונת הב"א דבעינן שיהא שכיח ומצוי שיהא ס"ר עוברים בהדרך, ולא מהני כלל מא שהם בקירוב מקום והוא אפשרי בכציאות שיבואו, והאחיעזר נקט בכוונת הב"א דסגי בזה שהם בקירוב מקום ואפשר שיבואו, אפילו לא שכיח.

וכן הראוי להדגיש, אשר כל עיקר דברי הבית אפרים האלו, אינן אמורים אלא בביאור שיטת הריטב"א אליבא דרש"י, וכמו שהזכיר כמה פעמים במפורש עי' לשונו לעיל, אבל אין הכרח כלל בכוונתו אם זה גם שיטת הטור והמחבר בשיטת רש"י, שהרי כתבו להדיא דבעינן ס"ר עוברים כל יום, ולא סגי במצויין בקירוב מקום ואפשר וכו', וכמוש"כ המשכנ"י דפליגי הראשונים בשיטת רש"י, ושמוכרח כן בריטב"א עיי"ש, ובשו"ת מהרש"ם שם, הביא מהרב השואל האבדק"ק חיראב, שהי' רוצה לפרש דברי המחבר מ"ש עוברים שם כל יום שאין הכוונה עוברים ממש אלא ראוי לעבור, וכעין שיטת המשכנ"י, והמהרש"ם האריך לדחות פי' זו, דא"א לפרש הכי בכוונת המחבר, בפרט שכתב הלשון כל יום, אלא הפירוש הוא כפשוטו דבעינן שיהא ס"ר עוברים בו כל יום עיי"ש, ובאמת שכן פי' נמי המשכנ"י בכוונת המחבר, וא"כ מהיכי תיתי שהב"א חולק על זה, דהא זהו פשטות לשון המחבר, אלא פשוט דכל דברי הב"א אינם אמורים אלא בביאור שיטת הריטב"א, ובזה י"ל דסגי בשכיח שיעברו ס"ר ביום אחד, אבל לפי המחבר בעינן שיעברו ס"ר במציאות כל יום.

ועי' כ"א דף מ"ו שכתב לחלוק על המשכנ"י וז"ל: "ועליו המשא הזה להוציא דברי רש"י ופוסקים ראשונים מפשוטן, דאנא מצא שצריך שיהי' ס"ר בוקעין כאחד, שגם במדבר לא היו בוקעין כאחד במחנה לוי' רק זה נכנס וזה יוצא", הרי מבואר כוונתו להדיא שעיקר דבריו לחלוק על מה שהבין בכוונת המשכנ"י דמצריך שיהא הס"ר בוקעין כאחד, ועל זה השיג שזה ודאי אינו, אלא סגי בזה נכנס וזה יוצא, ובאמת גם המשכנ"י בתשובתו השנית הדגיש שבודאי מודה דסגי בס"ר עוברים ביום אחד, זה נכנס וזה יוצא, ולא בעינן ס"ר כאחד, עי' לשון המשכנ"י לעיל, ומה שהאריך הב"א בשיטת הריטב"א, אינו הכרח דס"ל דהכי קיי"ל, אלא ר"ל שגם עפ"י הריטב"א שהוא חומרא בשיטת רש"י, מ"מ לא שכיח רה"ר בזה"ז, וזה ברור.

ואמנם יתכן לפי מ"ש מהרש"ם והמנח"א, דבעינן שיהא שכיח ס"ר עוברים, אפשר הגדר שכיח הוא הרבה פעמים וכמעט כל יום, וא"כ אפשר שזהו גם הפירוש בדברי המחבר, וכמוש"כ המנח"א עי' לשונו להלן הערה כ"א, דבודאי לא בעינן כל יום ממש ואם יחסר יום א' אינו רה"ר, רק הרבה פעמים בתמידות, וממילא לפי"ז יתכן שהכל עולה בקנה אחד, ואין כאן אלא שיטה אחת בדעת רש"י והוא דבעינן ס"ר עוברים ברגילות, וכמעט כל יום, עד שבכל יום איכא לאיסתפוקי אפשר היום עברו ס"ר, אבל להאחיעזר, שכוונת הב"א הוא דסגי באפשרי במציאות בעלמא, בודאי שאין זה הפי' בהמחבר, וכמוש"כ מהרש"ם הנ"ל שדוחק לפרש כן בכוונת המחבר, אלא לכאו' צ"ל כנ"ל שהב"א לא אמר אלא לפרש דברי הריטב"א, ודו"ק.

והנה עפ"י כל מה שנתבאר בב' סעיפים אלו יוצא לנו ב' דרכים בהבנת כל הראשונים שנשמעות דבריהם ששיעור ס"ר נאמרה בהעיר, הא' הוא שיטת המשכנ"י בביאור הריטב"א, והב' הוא שיטת הב"א, ולשניהם אין זה דין מיוחד לעיר דוקא, דלהמשכנ"י כך לי עיר וכך לי חרן לעיר, העיקר תלוי שאם נעשה עבור ס"ר הוי רה"ר, וכן להב"א העיקר תלוי בזה שהס"ר הם בקירוב מקום ודרכם לבוא וכו', וכך לי בקירוב מקום תוך העיר כמו בחרן לעיר, ולפי המנח"א והמהרש"ם, אפילו יש ס"ר דרים בתוך העיר כל שאין דרכם לבא בהדרך ההוא אינו רה"ר וכשנ"ת, (וגם להאחיעזר לכאו' אינו תלוי בעיר דוקא אלא בזה שיש ס"ר בקירוב מקום, אלא שאפשר שכל העיר נחשב קירוב מקום) ופשוט שכמו שפירשו דעת הריטב"א בשיטת רש"י כן יתפרש כל הראשונים שכתבו מצויין בעיר.

ג. ויש שחלקו בין רחובות שבעיר, לבין דרכים שהם מחוץ לעיר, שבדרכים מחוץ לעיר בעינן שיעברו ששים רבוא כל יום, אבל בעיר אם יהי' מספר בני העיר בצירוף הנכנסים שם כל יום ששים רבוא, הרי כל רחובות העיר רה"ר[ח].

ד. ויש החולקים על כל הנ"ל, וסוברים שאין רשות הרבים אלא אם כן יש ששים רבוא עוברים[ט] באותו רחוב[י] כל יום[כא], ובלא"ה אינו

[ח] שו"ת אג"מ ח"א סי' קל"ט ענף ה', ובח"ד סי' פ"ז, ועיי"ש שמצדד שכן הוא ביאור שיטת רש"י והרא"ש ועוד ראשונים, דסגי בזה שיש בעיר ס"ר ומצרפינן אפילו הנמצאים בבתים, (ועיי"ש שמסיק שיש להקל, דבעינן ס"ר בצירוף בכל הרחובות, ולא מצטרפי אלו שבבתים, ושיטתו זו יתבאר להלן סעיף ה' עיי"ש), ובדרך שחוץ לעיר בעינן ס"ר עוברים בו כל יום.

ולכאו' שיטת האג"מ בזה הוא כעין פשרה בין שיטת המשכנ"י ושיטת הב"א, דבזה שמצרף כל בני העיר אפילו הנמצאים בבתים, הרי זה דומה להמשכנ"י, ומוכח דס"ל שהגדר בזה שס"ר שולטים, ואמנם בזה שמגביל הדבר דחלוי בס"ר בעיר דוקא, ולא מהני מה שעשוי בשביל ס"ר שיכולים לבא מחוץ לעיר וכשיטת המשכנ"י, (ועיי"ש עוד שכתב דבעינן שיהי' נמצאים ס"ר בעיר שהוא בשטח שהוא לכל היותר י"ב מיל על י"ב מיל, כלומר שאם הס"ר שבעיר מפוזרים בשטח גדול מזה, אינו רה"ר), הנה בזה דומה קצת להב"א, והיינו דס"ל דבעינן שיהא הס"ר בקירוב מקום כמוש"כ הב"א, ואז מקרי ששולטים שם ס"ר, אלא שאינו לגמרי כהב"א, שלפי האג"מ אם הס"ר הם בקירוב מקום אבל מחוץ לעיר לא מהני רק אם נכנסים לעיר כל יום, ובזה הוא מקיל על הב"א.

וראוי לציין מ"ש באג"מ ח"ד סי' פ"ז ע"ד תיקון עירובין בעיר פלעטבוש וז"ל: "עכ"פ אני סובר כן לדינא, (הביאור בשיטת רש"י בתנאי ס"ר) אבל לא רציתי לומר זה לפס"ד ברור, מאחר שלא הוזכר זה בפירוש בדברי רבותינו האחרונים, ובערוך השלחן נשמע שודאי לא נחית לזה כו' אבל בזה טעם למה שלא אמרתי למה שאני סובר לפס"ד ברור, אבל מאחר שיצא קול שאני הוא המתיר, שהוא בעצם נגד מ"ש ונגד מה שאני סובר כן לדינא הוכרחתי לכתוב מכתבי זה"עכ"ל.

והנה ע' בהשמטות לח"ד (בעמוד תכ"ח) "וגם כתבתי באור על חשבון הס"ר שכל אלו הם חדושים שאף שברור לענ"ד שהוא אמת שייך למיפלג אחר שראו כל מה שכתבתי אם יש להם טעמים, אבל על ברוקלין שחלוי בדין הס"ר אם נמצאו בשטח דלא יותר מי"ב מיל, וכיון שנתברר שפלעטבוש יש שם הרבה יותר כו' וכן בארא פארק הוא אסור מדינא בלא דלתות עכ"ל, וכוונתו בזה צ"ב דכד דייקת שפיר תראה שלא מסיק לענין ברוקלין להדיא שדינו שונה ממנהעטען, ושכאן צריך למחות ביד המקילין, אלא מסיק שבברוקלין הוא סובר לדינא שאסור, וגם צל"ע לפיכ"ש הוא עצמו בס' פ"ז לענין עירוב בפלעטבוש, שהגם שהוא סובר כן לדינא מ"מ אינו אומר כן בתורת פס"ד ברור, כי לא הוזכר כדבריו בדברי האחרונים, א"כ צ"ב בכוונתו בההשמטה, ואם חזר ממ"ש בהתשובה הנ"ל, ורצונו מעתה לפסוק בתורת פס"ד ברור, הו"ל לפרושי כן להדיא, וצ"ע.

[ט] כן הוא פשטות משמעות לשון הטור ושו"ע סי' שמ"ה סעי' ז', וכן הוא שיטת התוס', ור"ת, ור"פ, כ"כ בשו"ת משכנ"י (ומובא עיקר תוכ"ד לעיל הערה י"ד), וד"ל (בדף קכ"ה)

"עכ"פ למדנו מדברי התוס' דרה"ר ילפינן ממחנה לוי' ומזה הוציאו הפוסקים דבעינן ס"ר כל יום כמוש"כ הבמחבר בשו"ע סי' שמ"ה וי"א דכל שאין ס"ר עוברים בו כל יום כו' ונמצא לשון זה גם בדברי פוסקים ראשונים ונלמד ממחנה לוי'" עכ"ל, ועיי"ש בדבריו שמבאר דילפינן זה דבעינן כל יום, ממה שנאמר במלאכת המשכן שהביאו כל יום בבוקר נדבת המשכן למשה, ועי' עוד להלן (בדף קכ"ו) "והמעיין בדברי הריטב"א יראה להדיא שזו מחלוקת בין הראשונים ז"ל שפירשו דעת רש"י כפשוטן דבעי ס"ר בוקעין תדיר כא', ולכן הקשו על רש"י ז"ל היכי משכחת עיר של רבים מתחילתה כקושית ר"ת ז"ל (וכן הקשה גם הר"פ), ובין הריטב"א ז"ל שפי' כוונתו שתהא לס"ר דריסת רגל בתוכו ובזה תי' קושית ר"ת ז"ל עכ"ל, הרי להדיא שפירש כוונת הטור ומחבר פשוטו כמשמעו, דבעינן ס"ר עוברים בהרחוב כל יום, וכן פירש המשכנ"י בדעת הרבה פוסקים ראשונים.

וכן במ"ב סי' שמ"ה סעיף ז' משמע דס"ל כן בפירוש דברי המחבר עיי"ש במ"ב ס"ק כ"ד וז"ל: בכל יום, חפשתי בכל הראשונים העומדים בשיטה זו ולא נזכר בדבריהם תנאי זה, רק שיהי' מצויין שם ס"ר", ועי' בשעה"צ אות כ"ה שסיים וז"ל: "אבל אין הכרח שיהי' צריך להס"ר שיעברו בכל יום דרך המבוי המפולש", ומוכח שהבין בדעת המחבר שאכן כוונתו כפשוטו שצריך שיעברו כל יום הס"ר דרך המבוי המפולש, וכ"כ בשו"ת מהרש"ם ח"ג סי' קפ"ח, שרצה הרב השואל האבדק"ק חיראב, לפרש כוונת המחבר שיהא ראוי לעבור, והמהרש"ם דחה דבריו, וז"ל(לאחר שקו"ט בכלל אי שייך לפרש כיו"ב בלשון המחבר): "מ"מ כיון שיש לפרש בפשיטות למה נדחוק א"ע, ועוד דבנידו"ד דנקטו דיהיו עוברים בכל יום ודאי דאין לפרש כן דלענין ראוי אין לשער בכל יום, וגם לא הו"ל לסתום אלא לפרש, ואף דמלשון סה"ת דנקט שיהי' שולטין יש קצת סיוע לדבריו אבל מלשון שאר פוסקים לא נראה כן", הרי להדיא שהפי' בדברי המחבר הוא כפשוטו, וכן מוכח משו"ת דברי מלכיאל ושו"ת מנח"א מובא לשונם להלן הערה כ"ב עיי"ש ודו"ק.

[ב] היינו שיהא הס"ר עוברים בכל המשך הרחוב, אבל אין לצרף הס"ר מכל אורך הרחוב, כלומר שאם מקצתן עוברים בחלק זו ומקצתן בחלקו האחר אין מצטרפין, כ"כ המשכנ"י וז"ל: "ונפלאתי מאוד אם כוונת מעכ"ת שבצירוף כל השיירות שבכל המדבר הגדול והנורא אפשר מאה פרסאות יצטרפו כולן לס"ר אף שרחוקין הרבה זה מזה, ואין רואין ואין יודעין אלו את אלו, הזה נקרא צירוף, וא"כ גם ביישוב נצרף כל אנשי היישוב בערך עשרים פרסה נמצא ס"ר, אלא ודאי כיון שאין דרך לאלו אם אלו ואין הולכין ובאין בדרך אחד אין כאן צירוף, וגם במדבר הי' כן", הרי להדיא דאין מצטרפין הס"ר רק כאשר הולכין ובאין בדרך אחד, וכ"כ האג"מ בתשובתו להגר"מ קליין שליט"א הנדפס בספרו אום אני חומה, וז"ל: "ולא כובן מה שהביא מס' תירוש ויצהר שהגה"מ שמואל האריך להתיר השאסיי בעירנו ההולך מווארשא לפעטערבורג שתמצא בו כמה מליונים בנ"א, לראי' שבצוה"פ ניתר גם כשעוברין ס"ר, וכי בהשאסיי הארוך הזה, עברו בכל אורכן כמה מליונים בנ"א, אלא מקצת דרך בחמישים מיל מווארשא להערים הסמוכות לה עברו כאלף איש בערך, ובחמישים מיל האחרים עברו איזה מאות איש אחרים, וכן בכל מקצת דרך עברו עלי' אינשי אחריני עד פעטערבורג, ומעולם לא עברו במקום אחד אף לא רבוא אחד וכו', והוא טעה שחשב כל העוברים מתחילתו ועד סופו אף שעברו רק מילים אחדים" עכ"ל, הרי להדיא דבעינן שיעברו הס"ר באותו מקום ולא מצטרפי הס"ר מכל אורך הדרך.

[א] כן הוא לשון השו"ע, וכן הוא לשון כמה ראשונים, ובשו"ת מנח"א כתב וז"ל: פשוט דאינו בכל יום ממש דאם יחסר יום א' בודאי לא יצא מתורת רה"ר רק הרבה פעמים היינו תמיד לענין זה עכ"ל, ומוכח עכ"פ דבעינן הרבה פעמים, ורק דלא בעינן כל יום ממש, אבל בעינן שיהא בגדר "תמיד", ועי' גם בשו"ת מהרש"ם ח"ג סי' קפ"ח שכתב דבעינן שיהא שכיח ומצוי שיעברו ס"ר, ועי' באג"מ ח"ד סי' פ"ח בסופו ד"ה והנה מסתבר, שדן לענין

רה"ר, ואפילו יש ששים רבוא עוברים, אלא שהם מפוזרים בכל הרחובות, לא מהני זה שיהי' רה"ר, אלא בעינן שיהיו הששים רבוא עוברים באותו רחוב דוקא, ובלא"ה אינו רה"ר[בב].

קאני איילענד וברייטאן ביטש שאיכא ימים בימי הקיץ שבאים לשם יותר ממילין איש ביום, וכיון שאיכא ימים שאיכא ס"ר אפשר דסגי בהכי להיות נחשב רה"ר על כל השנה, שלא הכל הזכירו שצריך להיות הס"ר בכל יום, וא"כ אפשר סברי דאם איכא המציאות בעוברים ס"ר, וראוי הוא מצד המקום ומספר אנשים שבסביבה שיעברו גם כל עת ס"ר הוא רה"ר, אפילו אינם עוברים במציאות אלא איזה ימים בשנה, וסיים שם אך בזה כיון דבשו"ע כתב בדעת שיטה זו דצריך שיעברו ס"ר כל יום יש אולי להקל עכ"ל.

[בב] כ"כ המשכנ"י, והדברי מלכיאל, והמנח"א, והערוה"ש, וכן משמע באשל אברהם, עי' משכנ"י שביאר להדיא שיטת הטור והשו"ע דבעינן ס"ר עוברים כל יום שלמדו זאת מהמבואר בגמ' (שבת צ"ו ע"ב) דמחנה ישראל הי' לא הי' רה"ר, וע"כ הטעם משום דדוקא מחנה לוי' היו ס"ר עוברים כל יום אצל משה כדי להביא נדבת המשכן, משא"כ במחנה ישראל לא היו הולכים ס"ר בכל הרחובות כי לא היו מצויין אלו לאלו, ומבואר להדיא דאע"ג שמחנה ישראל הוא עיר דדרים בו ס"ר, ויש ס"ר בצירוף בכל הרחובות לא מהני זה שיהי' רה"ר אלא בעינן ס"ר עוברים כאותו רחוב לפי שיטת הטור והשו"ע, ועי' גם רשב"ם כ"ב דף ס' להדיא דמחנה ישראל לא הי' רה"ר, וכן עיי"ש נמוק"י, וכ"כ הערוה"ש סי' שמ"ה סעי' כ' עיי"ש.

וכן עי' בשו"ת דברי מלכיאל ח"ד סי' ג' בסופו וז"ל: ע"ד מ"ש בחיבורי ח"ג בהשמטה לסי' י"ח שאם יש מבוי מפולש רחב ט"ז אמה, היינו שיהא המבוי מפולש מקצה לקצה, אשר באמת אינו מצוי כלל בעיירות גדולות, ולזה נהגו לערב בכרכים גדולים מאוד ולא חששו למה שיש שם ס"ר, כיון שאין שם רה"ר מפולש כנ"ל, וגם כי הס"ר מפוזרים בכל הרחובות, ולא יזדמן כלל שילכו כולם ברה"ר אחד וכמש"ש. עכ"ל, ועיי"ש בהשמטה הנ"ל, שלא רצה לסמוך על סברה זו להתיר, ומצדד שם דהוי רה"ר אע"פ שמפוזרים הס"ר בכל הרחובות, וכפי הנראה שחזר בו, ומסקנתו דבעינן ס"ר ברחוב אחד.

וכן עי' שו"ת מנחת אלעזר בח"ג סי' ד' וז"ל: הנה לפי"ז בעיירות הגדולות כמו לונדון פאריז וניען וברלין וכהנה ברחובות הגדולים מקום המסחר ביותר דבודאי ס"ר בוקעין בו ביום" הרי להדיא דאפילו בעיירות הגדולות ההם, שכבר כתב הב"א שיש שם ס"ר, והמנח"א מביא דברי הב"א הנ"ל, ומ"מ דוקא הרחובות הגדולים מקום המסחר ביותר, שעוברים בו הס"ר הוי רה"ר ולא כל רחובות העיר, ומבואר דלא מצרפינן כל רחובות העיר.

וכן מוכח דעת הערוה"ש בסי' שמ"ה סעי' כ' וכ"א דאפילו עיר שיש בו ס"ר אינו רה"ר רק באותם הרחובות שהכל פונים עליהם, כמו במחנה לוי' שהכל מצויין אצל משה, אבל לא מצרפינן הס"ר מכל הרחובות.

וכן מוכח דעת האשל אברהם בסי' שמ"ה וז"ל: הדרכים המפולשים הנעשים ע"י הקיר"ה והם רחבים יותר מט"ז אמה ובהרבה מקומות יש בהם ס"ר בוקעים בכל יום, ולכאו' הוי רה"ר לכו"ע, וגם הדרכים שמתפצלים לצדדים שאין שם ס"ר בוקעים הרי הם מפולשים לרה"ר והם ג"כ בכלל רה"ר עכ"ל, הרי להדיא דרק משום שיש דרך שעוברים בו ס"ר כל יום, ואותו דרך הוי בודאי רה"ר, בזה ס"ל דגם הדרכים המתפצלים לצדדים הוי ג"כ חלק מהרה"ר, ומוכח דאין מצטרפים ס"ר המפוזרים בכל הרחובות, דאילו כן הרי היו כל

ה. ונחלקו הפוסקים לפי דעה זו, במקום שיש רחוב שעוברים בו ס"ר, י"א שכל הדרכים הנמשכים הימנו נידון כחלק מעצם רה"ר, והיינו דוקא אם אינם מתעקמים מהרה"ר כעין "ד", אלא נמשכים ממנו ביושר, ואע"ג שבאותם הדרכים אין ס"ר עוברים בהם[כג], וי"א דרק אותו הרחוב שעוברים בו הששים רבוא הוא הנידון כרה"ר, משא"כ רחובות המפולשים לו אינם חלק מרה"ר[כד].

ו. וי"א שכל רחובות העיר נידון כרה"ר אחת, ואם עוברים בכל רחובות העיר בצירוף ס"ר, הוי כל רחובותי' רה"ר, וכל שנמצאים בעיר כל כך תושבים שיש לשער שיהי' נמצאים בהרחובות ששים רבוא כל יום, יהי' כל רחובות העיר רה"ר, והיינו שאם יש ד' או ה' פעמים ס"ר, דהיינו לערך ג' מליון אינשי, אז הוי כל רחובות העיר רה"ר[כה].

רחובות העיר רה"ר משום שכולן מצטרפין יחד להס"ר, והא"א כתב שם דדרכים המתעקמים מהרה"ר אינם בכלל הרה"ר, ומוכח דאין הס"ר מצטרפין מכל הרחובות אלא בעינן ברחוב אחד.

[וליכא למימר דהני מילי בדליכא ס"ר בעיר, אז הוא דבעינן שיהא הס"ר ברחוב אחד, הא איכא ס"ר הדרים בעיר נעשו ממילא כל רחובותי' רה"ר, אפילו ליכא ס"ר עוברים ברחוב א', והא"א מיירי שיש ס"ר רק בהדרכים מצד ההולכים מעיר לעיר, הא בודאי ליתא, דהא"א מביא ראי' לדבריו שם ממדבר עיי"ש, והרי מחנה ישראל במדבר הי' עיר שהיו בו ס"ר דיירים, והיו גם ס"ר מפוזרים בהרחובות, ומ"מ ס"ל דלא הי' רה"ר רק הדרכים המפולשים בשוה להרה"ר שהיו שם ס"ר בוקעים, הרי מבואר להדיא דעת הא"א דאין רה"ר רק בס"ר עוברים באותו רחוב ולא מצטרפי הס"ר מכל הרחובות]

[כג] האשל אברהם סי' שמ"ה עי' לשונו לעיל הערה הקודמת, ונראה ליישב בזה קושית המשכנ"י, שהקשה על שיטת הראשונים דמחנה ישראל לא הי' רה"ר, א"כ נמצא כאשר הוציאו מבתיהם הי' הוצאה מרה"י לרה"ר דרך סטיו, שנחלקו בזה תנאי אי חייב, ולמ"ד דפטור א"כ קשה למה הזהירן משה לא תפיקו כו', הא אין בזה איסור הוצאה כלל, ועפ"י סברת הא"א לק"מ, כי אותן דרכים ממחנה ישראל שהיו מתפצלים ממחנה לוי', הי' ג"כ נחשב כחלק מרה"ר, ורק החלקים שהיו מתעקמים ממחנה לוי' הי' מקום פטור ודו"ק.

[כד] שו"ת מנחת אלעזר עי' לשונו לעיל הערה ח', וכן מוכח גם מהמשכנ"י בדעת הטור והשו"ע, עי' הערה הקודמת, וכן מוכח פשטות משמעות הרשב"ם והנמוק"י במס' ב"ב דף ס' שכל מחנה ישראל הי' רה"י.

[כה] שו"ת אג"מ שם, והוסיף עוד בכיאור הדברים בחלק ד' סי' פ"ז וסי' פ"ח, וז"ל: שאיכא שני ענינים, בדרכים צריך ס"ר בכל יום כלשון המחבר כו' אבל בעיר הוא רה"ר בזה שישנם

ז. וזה לשון הדברי מלכיאל: "נהגו לערב בכרכים גדולים מאוד, ולא חששו למה שיש שם ששים רבוא[כו] כי הששים רבוא מפוזרים בכל הרחובות, ולא יזדמן כלל שילכו כולם ברחוב אחת[כו].

בעיר ס"ר, ויש להקל שהוא שיהי' ברחובות כל העיר כל העת שדרכן של אינשי לצאת מבתיהן כשצריכין לאיזה דבר ס"ר, אף שבכל רחוב ורחוב לא נמצאו אלא פחות הרבה, ואף שאין עוברין כלל אלא נמצאו ברחובות, הוא רה"ר אם במשך כל הרחובות הוא בסך ס"ר עכ"ל.

וצל"ע שבתשובתו להגר"מ קליין שליט"א הנדפס בספר אום אני חומה אות כ"ח מבואר דעתו להדיא דבדרך בעינן שיעברו הס"ר בכל הדרך שיהא רה"ר, ולא מצרפינן אלה מפה ואלה מפה לחשבון ס"ר, וצ"ל דעיר הוי גדר אחר, והוי כמו פלטיא, דבודאי בפלטיא לא בעינן שילכו הס"ר מחנות לחנות בכל הפלטיא, אלא מקום שמתקבצים שם ס"ר לסחורה, וכמו"כ צ"ל הגדר להאג"מ, דאם בכל רחובות העיר יש ס"ר הוי כולו רה"ר, וכן מדויק בלשונו הנ"ל אף שאין עוברין כלל אלא נמצאו ברחובות שזה גדר פלטיא ודו"ק.

ועי' לעיל הערה י"ח שהבאנו מ"ש האג"מ שאף דס"ל כן לדינא כשהוא לעצמו, אבל לא רצה להורות כן בתורת פסק דין ברור מכיון שלא נמצא כן בדברי רבותינו האחרונים.

[כו] כ"כ בשו"ת דברי מלכיאל ח"ד סי' ג' בסופו, וכן נהגו כהיום בירושלים ובכני ברק ובת"א ,אע"ג שיש שם ס"ר, וכתב הד"מ הטעם כי הס"ר מפוזרים בכל הרחובות, ועי' לעיל סעיף ד',

והנה מנהג העולם בזה הוא דלא כשיטת המשכנ"י בסעיף א', דסגי בעשוי בשביל ס"ר, (ולפי המשכנ"י אפילו עיירות קטנות א"א לערב) וכן דלא כשיטת האחיעזר בהבנת הב"א בסעיף ב', דסגי בקירוב מקום ואפשרי המציאות שיבואו שם ס"ר, דלפי"ז הא א"א לערב בעיירות גדולות שיש בהם ס"ר דכל רחובותי' הם רה"ר, ודלא כשיטת האג"מ בסעיף ג' דחלוי בעיר שיש בו ס"ר, אבל לפימ"ש המהרש"ם והמנח"א בדעת הב"א סעיף ב', א"ש מנהג העולם, כי יתכן שלא היו מערבין אותן רחובות הגדולים שיש בו חשש דדשו בי' ס"ר, או אפשר נתברר להם שלא הי' כלל רחובות כאלו שעוברים בו ס"ר, וכדחזינן בעירנו ברוקלים אשר יש בו כמה מליון תושבים, ונתברר המציאות שאף רחובות הגדולים ביותר לא דשו בי' ס"ר, ואמנם אין ראי' ממנהג העולם נגד שיטת האג"מ בסעיף ו', כי יתכן שמעולם לא דרו בעיירות גדולות כאלו שיש בהם ג' מליון אינשי, ושיהי' חשש שיש ס"ר הנמצאים ברחובות העיר .

[כו] ובדברי מלכיאל הזכיר עוד טעם להתיר, משום דאין הרחובות מפולשין מן הקצה לקצה, שזה אינו מצוי כלל בעיירות גדולות, ואמנם לא משמע כלל בדבריו דבעינן דוקא תרי טעמים להתיר, וגם לפי שאר האחרונים המובא לעיל סעיף ד', בודאי שזהו טעם המנהג, והיינו שנהגו העולם לסמוך על שיטת הי"א שהביא המחבר, ולא ס"ל שכל הרחובות בעיר הם רה"ר אחת.

וראה גם מ"ש לעיל פרק א' בסופו, מכמה פוסקים, הטעם דסמכו העולם על שיטת הי"א, ואיך סמכו להקל באיסורא דאורייתא, אלא הטעם משום דאנן קיי"ל כרבנן דלא ארזמ"מ ונמצא ממילא דליכא כאן חשש איסורא דאורייתא, כי מדאורייתא מהני צוה"פ לעשותו רה"י, ולא נשאר כי אם חשש איסור דרבנן, שהצריכו דלתות, וכזה סמכינן להקל על דעת הי"א, וכמו"כ משמע ממנהג העולם, שבביאור שיטת הי"א גופא, סמכו להקל ולתפוס הקולא, דבדרבנן סמכינן אהנך פוסקים המקילין.

בס"ד

קונטרס

עלבונה של תורה

א

היות שכעת יצא לאור קובץ בשם כרם ביבנה. (משועלים קטנים המחבלים "בכרמים") ויש שם מאמר מאת מגיד שיעור אחד הר' א.א.ק. נ"י בענין תיקון עירובין והיות שהשיג שם על כמה גדולי האחרונים ז"ל בסילופים ושקרים. לכן באנו להשיב על ראשון ראשון וכו'

מחבר הכולל דבולכו @אורק יצ"ו

ערש"ק פרשת נהעלותך תש"ס לפ"ק

במקום הקדמה

אנו מעתיקים משייב כייק הגהייק רשכבהייג מסאטמר זצוקייל בסוף קוני גי תשובות, וכן הוא בשריית דברי יואל וזלייק אבל אי אפשר להשיב על כל דברי הבלים שאין להם סוף, וכל אשר עיניים לו ומבקש באמת בלבבו יבין במה שכתבתי בזה, ולמי שאין לו לב מבין או שאינו מבקש באמת לא יעילו לו כל אילו נביאות עכייל

באתי להשיב על ראשון ראשון ועל אחרון בדרך קצרה אשר גם דברינו הקצרים יספיקו לפני כל יודעי דת ודין לידע ולהבחין עם מי האמת והצדק.

מ״ש בענין מסורת העירוב בעיר דיש בה ס״ר, הנה כבר דנו בזה גדולי הפוסקים לגבי לתקן עירובין גם במקומות דהי׳ בה ס״ר וכדאי לסמוך עליהן אף שלא בשעת הדחק, וזה הוא ממש נורא ואיום הסילוף והשקר בענין זה. דהנה בס׳ תיקון שבת דף ס״ד בתשו׳ מהגאון האמיתי מו״ה חיים ברלין ז״ל על דבר תיקון העירובין בעיר אדעס כתב בסוף התשובה להתיר התיקון העירובין שם. כתב עוד אחת אמרתי להעירו ולעוררו הן העיר אדעס הלא נודעת לרבתי עם ורוכלת עמים, ויכול היות ס״ר בוקעין בה ונקראת עיר של רבים בכל פרטיה במלא מובן המילה ואשר על כן אם יתן ה׳ ויצליח חפצו בידו להוציא הדבר ולתקן כל העיר שיהיו כשרים לטלטל בתוכה מהראוי להניח איזו שיור ברחוב אחד אשר בקצה העיר שלא יהא הרחוב ההוא בכלל העירוב ושיהא אסורים לטלטל בה כדין עיר של רבים שאין מערבין את כולה שלא תשכח תורת רה״ר וכנודע עכ״ל. הרי התיר לתקן את העיר אדעס אף דהיו בוקעין בה ס״ר וכן התירו הגאון המהרש״ם וההרי בשמים ועוד את העיר ניו יורק כמובואר בספר ערוב והוצאה דהיו השאלה בדבר היתיר הטילטול בחלק מן העיר ונקרא צד המזרח, והגאונים הנ״ל התירו כיון דלא נמצא ס״ר בשום פעם תוך המבואות במזרח העיר שדנו עליהם אף דהעיר עצמה הי׳ קרוב לשני מליון אנשים, אבל תוך המבואות לא נמצא ס״ר להיות אתי רבים ומבטלין המחיצה שנעשה בידי

שמים. (וא"כ גם כאן בבורו פארק לא נמצא תוך המבואות ס"ר במקום שנעשו תיקון העירוב) וכן התיר בשו"ת תירוש ויצהר בסי' ע"ג לגבי עיר ניו יורק שהיו בו יותר מס"ר, וז"ל שם ובענין שטענו הרבנים שברחוב בראדוואי יש ס"ר דהוי רה"ר והשיבו המתירים הא אין לו דין מפולש וכו' עכ"ל, הרי שהיתיר ראש הרבנים מועד הרבנים בוורשא לתקן עירוב בעיר ניו יורק עיר דיש בה כמה פעמים ס"ר. וכך כתב הדברי מלכיאל בח"ד ס"ג וז"ל נהגו לערב בכרכים גדולים מאוד ולא חששו למה שיש שם ס"ר כיון שאין שם רה"ר מפולש כנ"ל, וגם כי הס"ר מפוזרים בכל הרחובות ולא יזדמן שילכו כולם ברה"ר אחד וכו' עכ"ל, הרי דכתוב הלשון נהגו הרי שהי' להם מסורה ע"ז וכן כתוב האחיעזר ח"ד ס"ח אודות התיקון עירובין בעיר פריז אף דהי' ס"ר בוקעין כמבואר בתשובה שם, וכן הסכים עצמו החזון איש. וכתב שם בפירוש שלא רצה להזדקק לשאלה זו משום חולשתו ומשו"ה דיבר עם החזון איש, ועוד שהרי התיר משום מחיצת הים וכן משום דהיו המחיצות עומד מרובה על הפרוץ שנעשה ע"י אדם, א"כ זה פסק הלכה בכל הפוסקים ולא שעת הדחק לסמוך עליו הרי דעל עצם התיקון יש מסורה ואין כאן שאלה רק מי שהוא רוצה בהסילוף והשקר.
דהרי כל המקומות הנ"ל מיירי לגבי לתקן לכתחילה.

ומ"ש מה שמפיצים שהדין שס"ר בעיר כולו הוי רה"ר שהוא שיטת הגאון הרב משה פיינשטיין זצ"ל, וכאילו הוא חידושו ושיטת יחיד זה שקר בהחלט עכ"ד. ואני אומר שמי שאומר דהוי זה דעת כל הפוסקים זה שקר בהחלט -א- כתוב הפני יהושע בשבת דף ה' וז"ל ויותר נראה לי וכו' והא דאמרינן בפרק הזורק משה היכן הוי יתיב במחנה לויה היינו משום דאותן המבואות לא היו בוקעין בהם ס"ר וכו' משום הכי הוצרך לומר דבכל מקום מחנה לוי' גופא רה"ר וכו' עכ"ל, וכך כתב הבית מאיר שם דרק מקום דריסת ס"ר שהיינו מחנה לוי.
-ב- וכ"כ המשכנות יעקב סי' קכ"א דף קכ"ה בדעת השו"ע סי שמ"ה דסבר דצריך שיהי' ס"ר בכל יום דהוי זה כמו במחנה לוי' דרק שם הי' רה"ר אבל בכל מחנה ישראל מבואותיהן לא הי' רה"ר כלל משום שלא היו בוקעין שם ס"ר ולהכי לא משכחת רה"ר בר ממחנה לוי' וע"כ הי' שם כרמלית בכל מחני' עכ"ד שם.
-ג- וכ"כ בתשובת הרי בשמים מהדורא ה' סי ע"ג דרה"ר צריך שיהי' הס"ר בוקעין בבת אחת ובמחנה לוי' היו הכל מצוין אצל משה רבינו והי' ס"ר בבת אחת, ולהבי הוי לי' דין

רה"ר. -ד- וכ"כ האשל אברהם מבוטשאטש בסי' שמ"ה דצריך שיהי' דרך ששם הוי רה"ר דהיינו ס"ר וכל הדרכים שמתפצלים להצדדים שאין שם רה"ר בוקעין הרי הם מפולשים לרה"ר והם בכלל הרה"ר עיי"ש. הרי שצריך שיהי' רה"ר אחד שעוברין ס"ר וכל מה שהו מחובר לה הוי עליהן דין רה"ר וזה לא נמצא כאן ג"כ, גם אם מצרפין המכונית וק"ל

-ה- וכ"כ המהרש"ם בחלק ט' סי' ח' לגבי ניו יורק דאין בו ס"ר תוך המבואות במזרח העיר שאנו דנין עליהן, א"כ לא אמרינן דאתו רבים ומטלין המחיצות בידי שמים כמו שכתב תוס' בעירובין כ"ב ב' אף שהיה בהעיר בזמן ההוא קרוב לשני מליון איש אבל כיון דאותן הרחובות דעשו העירוב לא היו עוברין בו ס"ר וכן הסכים הגאון מפרעמישלא ז"ל והגאון רבי משה נחום ירושלמסקי ז"ל,

-ו- וכ"כ החזו"א בסי' ק"ז סק"ה-ו עיי"ש היטיב.

-ז- וכ"כ בשו"ת בית אב סי' ה' ענף ב' דגם בעיר גדולה שיש בה דיורין כפלים כיוצא מצרים יתכן שלא יהיה לה דין רה"ר מין התורה אם אין בו מקומון כמו שוקים ורחובות שיעברו שם ס"ר כאחד.

-ח- וכ"כ בשו"ת מהר"י שטייף סי' ס"ח וז"ל ולפי זה בקל יש לתקן וכו' ומכש"כ העיר ברוקלין (כוונתו לומ"ב המעתיק שם) שאין כאן ס"ר בוקעין בו וע"י תיקון זה יהיו אותן השוקים מבדלות מיותר השוקים שיש בהם דריסת הרגל של ס"ר שלא יהי' פרוצים וכו' עכ"ל, הרי אף דיש שמועה בשמו (ומי יודע אם זה בכלל אמת) שאמר דאסור לצאת בתכשיטין ברה"ר אף אם זה אמת אבל זה לשיטתו דהיינו להוציא תכשיטים ברה"ר מחשש רה"ר דאוריתא אבל אם עשו עירוב על אותן השוקים שיהו מובדלת מיותר השוקים שיש בהם דריסת הרגל מס"ר שפיר מהני התיקון, והשמועה הנ"ל הוי בלא תיקון עירוב וק"ל.

-ט- ועי' בספר חבלים בנעימים אורח חיים סי' י"ד שכתב ע"ד השואל בתשו' בית אפרים או"ח סי' כ"ו דס"ר אין הכונה שיכנסו ס"ר אלא שיהא מוכן ומופקר ומתוקן לכך לשם אנשים מכל העולם, אבל בית אפרים דחה זה וכתב אף אם ירבה כל היום מוכן מופקר ומתוקן אין שומעין לו להוציא דברי רש"י מפשטן ואם אין מצוי שיעברו ס"ר ביום אחד אף אם בהמשך הימים רבים ס"ר אינו רה"ר וכו' וכתב דבתש' המהרש"ם ח"ג סו"ס קפ"ח כתב דמדברי הפוסקים לא נראה כן אלא בעי' ס"ר ביחד וכ"כ בדברי מלכיאל ח"ג סי' י"ח דעיר שיש הרבה רחובות הלא אין כל בני העיר מהלכין בכל הרחובות, וא"כ אין בוקעין בה ס"ר וכ"כ בחלק ד' סו"ס ג'

דאפילו בכרכים גדולים מאוד לא חששו למה שיש שם ס״ר כאחד כי הס״ר מפוזרים בכל הרחובות ולא יזדמן כלל שילכו כולם ברה״ר אחד עכ״ד. הרי בהוא ז״ל למד בדעת הדברי מלכיאל כפשוטו דצריך שיהא כל הס״ר ברה״ר אחד ולא מצטרפין כל העיר **ולא כתב שזה רק לסניף** ועי׳ בספר ערוך השולחן סי׳ שמ״ה אות כ״ו ודו״ק,

-י- ועי׳ בספר תיו יהושע [שהרב המחבר של ספר תיו יהושע, הראה את חיבורו לגדולי ירושלים וגם להגר״ח מברלין ז״ל, וכולם הסכימו לדבריו וכמובאר בתחלת חיבורו] באות י״ג וז״ל הנה רובם ככולם מגדולי הפוסקים שבדור האחרון העלו להלכה כדעת הבה״ג, והסמ״ג, וסמ״ק, וספר התרומות, ורבינו מאיר, ורוקח, ותוס׳ במה אשה, והרא״ש פ״ק דעירובין, ואור זרוע, והטור, רבינו ירוחם, אשר כולם כאחד ענו ואמרו כל שאין ס״ר עוברין בו בכל יום כדגלי מדבר אינו רה״ר אלא ככרמלית, ומלשונם דבעינן ס״ר יעברון בכל יום דרך המבוי המפולש ולא סגי אם לפרקים ימצא שבוקעין ס״ר וכו׳ עכ״ד

ומש״כ **ואין מגדולי האחרונים חולק מפורש על זה ורק שיש אלו שיודעין ללמוד השו״ע יותר טוב מכל גדולי האחרונים,** באמת זה נורא ואיום הסילוף והשקר בעינן זה, דהרי כבר הבאנו מגדולי הפוסקים ומגדולי האחרונים שכתבו מפורש בזה דס״ר תלוי ברחוב ולא מצטרפין כל העיר, ומש״כ השו״ע גם זה אין בניגוד לדברי גדולי האחרונים, וכ״ש במישכנות יעקב שהבאתי לעיל שכתב בדעת השו״ע שס״ר דצריך שיהי׳ עובין בו בכל יום ומשום דלומדים זה ממחנה לוי׳ דהיו הולכין בכל יום אצל משה רבינו ללמוד תורה ורק שם היו בוקעין הס״ר ושם הי׳ הרה״ר ולא בכל המחנה, ועוד דהנה בספר שמש מרפא להגאון רבי שמשון רפאל הירש ז״ל בסי׳ ט׳ כתב בדעת השו״ע וז״ל אין ספק וכו׳ וכן לעניות דעתי ברור שיש אומרין שמביא הבית יוסף בסופו שכל שאין ס״ר עוברין בכל יום אין רה״ר קאי על הכל שנכלל תחת רה״ר למעלה עכ״ל (והיינו דהמחבר כתב רק רחובות דהיינו דהס״ר עוברין ברחוב ולא כתב שם עיר שרחובותי׳ רק רחובות).

וכ״כ הגרמ״פ ז״ל באיגרות משה או״ח ח״א סי׳ קל״ט שכתב דנראה לנע״ד **דבר חדש** בדין ס״ר אינו צריך שיעברו הס״ר באותו רחוב עצמו אלא דסגי שיש בעיר ס״ר ומצטרפין כולם הנמתאים בכל רחובות שבעיר ואם ביחד יש ס״ר איכא רה״ר דאורייתא בכל הרחובות שבעיר, וכן משמע מרש״י עירובין ד״ו, אבל בש״ע לא משמע כן עי״ש הרי שכתב שדחוק הוא לפרש כן בש״ע דקאי על העיר.

ומ״ש דפשטות השו״ע פסקו דאתי רבים ומבטלי מחיצה וא״כ שיטת החת״ס בית שלמה ומהרש״ם ודומיהן שפסקו דלא אתו רבים ומבטלים מחיצתא, אינו דעת רוב האחרונים כין שהוא נגד המחבר וכו׳ עכ״ד. באמת הוא נורא ואיום הסילוף והשקר בענין זה, דהנה המשכנות יעקב בס׳ קכ״א והבית אפרים סי׳ כ״ו דנו בשיטת המחבר אי אתו רבים ומבטלי מחיצות או לא, ובבית אפרים דף מ״ב ע״ד כתב בדעת השו״ע דלא אתו רבים ומבטלי מחצות ממה שכתב המחבר בסי׳ שמ״ה סע׳ ז׳ איזה רה״ר רחובות ושוקים הרחבים ט״ז אמה אם הם מפולשים משער לשער הוי רה״ר וקשה דהרי ברחובות ובשוקים דהוי זה פלטיא והוי זה רה״ר אף דאין עוברין בה ובפלטיא אינו צריך שיהא מפולש משער לשער, וכתב שאפשר לומר דדברי השו״ע דבעינן מפולשים משער לשער הוא אף אם קיי״ל כר״י שאתו רבים ומבטלי מחיצתא כיון דאם אין הפירצה מפולש זה כנגד אז לא אתי רבים ומבטלי מחיצתא, וכתב שם דכל מחיצה בפני עצמה נתבטל ע״י בקיעת הרבים ואף שאינו מפולש זה כנגד זה וצ״ע עד כן דבריו,

ובדף מ׳ ע״ב שם כתב בדעת הש״ע סי׳ שס״ג סע׳ ג׳ דמבוי שנפרץ במלואו לחצר, דחצר מותרת ואפילו דבוקעו בה רבים, והש״ע ס״ל דלא אתו רבים ומבטל מחיצות, ע״ש, דסבר שכן הוא העיקר דלא אתי רבים ומבטלי מחיצה, אף דיש דס׳ בדעת הש״ע דאמרינן דאתי רבים ומבטל מחיצות י״ל דהגאונים פוסקי וגדולי הדורות (וכל החולק עליהם כחולק על השכינה) רובם ככולם ממש סוברים דלא אתו רבים ומבטלי מחיצה,

ה״ה החכם צבי סי ל״ז, שאילת יעב״ץ סי׳ ז׳, כנסת יחזקאל סי׳ ו׳, מים רבים להרב רפאל מילדולה ז״ל סי׳ ל״ד וסי׳ ל״ח, חתם סופר סי׳ פ״ט, בית אפרים שם, תשובה מאהבה סי׳ קכ״ח, הגרש״ק בתשובות ובחרת בחיים סי׳ קי״ג, אבני נזר סי׳ רס״ו, מהרש״ם ח״ט סי׳ ח״י וחלק א׳ סי׳ קס״ב, דברי מלכיאל ח״ג סי׳ י״ד, בית שלמה סי׳ נ״א, ערוך השולחן ריש סי׳ רס״ד, הגאון רבי מאיר אריק ז״ל בתשובת אמרי יושר ח״א סי׳ ק״ב, אחיעזר ח״ד סי׳ ח׳, חזון איש סי׳ ק״ז סק״ד, הגר״ח ברלין ז״ל בספר תיקון שבת בתשובה שם, הצמח צדק בחידושי שבת דף ק׳, ועוד הרבה אחרונים,

ואם כן יש לומר שהם סוברים כמו שכתב רבינו הבית אפרים בדיעת מרן בש״ע, ולא דכל הגדולי עולם חולקים חס ושלום על הש״ע ומה שכתב דגם המגן אברהם סבר דאתי רבים ומבטלי מחיצה עיין במג״א סי׳ שס״ג סק״מ דסבר דלא אתי רבים

ומבטלי מחיצה במחיצה בידי אדם וגם המשכנ"י שם בדף קכ"ג כתב שכן היא דעת המג"א וא"כ כל הגדולי האחרוני הנ"ל כתבו מפורש דקיי"ל כרבנן דלא אתו רבים ומבטלי מחיצות ולא כתב שום אחד מהם דצריך להחמיר בזה להשיטות הראשונים דסבר דאתי רבים ומבטלי מחיצה דגם ברבותינו הראשונים, יש יותר מעשר דסוברין דלא אתי רבים ומבטלי מחיצתא, ומש"כ אחד שם בקובץ הנ"ל דכיון דאינו מפורש בשום אחד מהראשונים דלא אתי רבים ומבטלי מחיצות אין אנו צריכים להשגיח על מה שכתוב באחרונים בזה, זה חוצפה גדולה עד מאוד.

דהרי זה סילוף נורא ואיום דהרי הרבה מרבותינו הראשונים כתבו בזה הדבר מפורש וכל אשר עיניים לו ומבקש האמת בלבבו יבין את זה עד שכתב בפסקי רי"ד בשבת דף ו' דהלכה כרבנן שהם הרבים.

דאפילו אם היו זה נראה דמשמע דאתי רבים ומבטלי מחיצות, זה הוא מה שנראה לענינו, אבל הגדולי הדורות והפוסקים כולם ממש ענו ואמרו דקיי"ל כרבנן דלא אתי רבים ומבטלי מחיצות והיו יודעים ללמוד דברי רבותינו הראשונים ז"ל ולדייק בדבריהם יותר **מהמשיג עליהם**, עד שכולם האחרונים הנזכר לא עלו על דעתם להביא דברי הש"ע דסבר דאתי רבים ומבטלי מחיצות ולא רק שלא הביא דעת הש"ע רק כתבו דקיי"ל כרבנן ולא ציין שהש"ע חולק עליהם, רק הם סברו דלא כן,

ובדבר שפסקו הש"ע לא נגעו בהם אפילו בקוצו של י' ולומר ההיפך רק י"ל דהם סוברים כדעת הבית אפרים בש"ע היו להם תירוץ אחר.

ומה שהביא ממ"ש בחכמת שלמה לדין דס"ר דתלוי בעיר עיין שם בסי' שס"ג ויראה דאין זה ראי' כלל וכלל דשם מיירי אם יש פרצה דנקעו בו רבים אם צריך שיהי' ס"ר ממש להיות מבטל המחיצה ואינו מיירי שם בדין רה"ר כלל, אבל אם עברו רבים דרך הפירצה אף דלא עברו ס"ר כתב הח"ש כיון דיש ס"ר בעיר ובאותו התל בקעו בו רבים הרי הוי זה רבים ומבטלי המחיצה אבל לא זה מיירי לדין תורת רה"ר שכתב בסי' שמ"ה דצריך ס"ר רק דסי' דמה שכתב המג"א דצריך רבים של ס"ר לבטל את המחיצה יכול לצרף גם העיר ע"י"ש.

ומש"כ שס"ר תלוי בעיר ממה שכתב המהרש"ם שכתב עיר שס"ר הנה המעיין בתש' המהרש"ם בח"ג סי' קפ"ח מיירי שם לגבי מסילת הברזל ההולך מעיר לעיר, א"כ הוי ס"ר עוברים דרך העיר ע"י מסילת הברזל ולא כתוב שום דבר שס"ר תלוי בעיר, וכ"כ בדעת הבית אפרים וזה פשוט.

ומש״כ שהגאון האחיעזר התיר העיר פאריז, כי שם הי׳ שעת הדחק נורא ונשאו כולם בלא עירוב עכ״ד ראשית כתב דברי חלומות בהלא אין זכר לדבריו בשום מקום, והוציא שם רע על עיר גדולה של יהודים כשרים. ובחלק ההלכה הרי כתב בתשובה מפורש דכיון דהוי בעיר פאריז ג׳ מחיצות מן התורה אף דהרי יש בה הרבה מחיצות אין זה אסור מן התורה כיון שהעומד מרובה על הפרוץ ואינו אסור רק מדרבנן דכל פירצה שהוא יותר מעשר. א״כ לא הוי עיר פאריז רה״ר מן התורה לכ״ע הרי דכתבו דהוי זה לכ״ע

-א-דהרי יש שם מחיצות ומקום שהוא מוקף מחיצות אפילו ברה״ר גמורה הוי רה״י כמו דאיתא בתוס׳ עירובין דף ו׳ ע״ב ד״ה והאמר, וכ״כ הריטב״א והר״ן שם בדף כ״ב והטור סי׳ שס״ג ועוד.

-ב- דאף דהיו שם כמה פירצות אין זה אוסרה מן התורה כיון דהוי עומד מרובה על הפרוץ ורק מדרבנן אסור כל פירצה כמו שכתוב בבית אפרים סי׳ כ״ו בית שלמה סי נ״א פרי מגדים סי׳ שס״ג ס״ק א׳ ומשנה ברורה בביאור הלכה סי שס״ב סע׳ ו׳ ערוך השולחן סי שס״ד סע׳ כ״ו וחזון איש סי ק״ז ועוד, א״כ זה אינו שעת הדחק דהרי גדולי הפוסקים סמכו ע״ז הלכה למעשה אף דאין מה להשיב על האחיעזר דהרי העלו כן הלכה למעשה אף במקום דהי׳ רה״ר מן התורה, אבל חס ושלום לסלף דברי הגאון ז״ל וזה נורא ואיום וכלשון החכם צבי סי ל״ז לגבי להתיר עיר אינגלטירה אם יש מחיצות בידי אדם סביב העיר דהיו בה כמה פלטיאות אף דהיו בהם אולי ס״ר כתב להשואל וז״ל ואני אומר אם התורה אמרה כך תבטל ומה בכך ״דהיינו אם הוי מוקפת מחיצה בידי אדם ואין שם רה״ר עליה״ עכ״ל, וכ״כ לגבי מה שכתב האחיעזר אף דקשה לשבר האוזן בזה אבל חס ושלום לסלף וזה דרכי כמה וכמה מהאוסרים אף אם אין להם מה להשיב על אחד מתשובות גדולי עולם אומרים דהוי זה שקר או דהוי זה מזויף או סילוף, כמה רחוק זה מן האמת, ויש להעתיק כאן לשון מרן החזון איש בתשובה וכתבים סי׳ ק״ב דלגבי פירצה יותר מעשר דהוי רק מדרבנן וז״ל ואין כאן מקום כל כך לדקדק בראיות אלא להתחשב עם המבט הכללי וכדומה שהגאון המשכנ״י הי׳ הראשון להסתפק בזה ובאחד ממכתביו הזכיר כן בשם הפרי מגדים דיתר מעשר דרבנן עכ״ל, הרי שהוי זה לכ״ע ולא התיר עיר פאריז משום שעת הדחק, וכן י״ל לגבי הדין דלא אתי רבים ומבטלי מחיצות דכל רבותינו האחרונים ופוסקי הדורות פסקו כרבנן דלא אתי רבים ומטלי מחיצות א״כ צריך להתחשב על המבט הכללי בזה

והנה בספר לבוש מרדכי סי ד' להגאון מוה"ה משה מרדכי עפשטיין ז"ל אב"ד סלבודקה הי' לו ספק איך פסקינן להלכה כמו שכתב שם אות ד' וז"ל מעתה שפיר ניחא מה שאבותינו השדלו תמיד לעשות עירובין ע"י צורת הפתח משום דלגבי דאורייתא הרי יש כאן ס"ס ספק אם ההלכה כהרמב"ם דלא אתי רבים ומבטלי מחיצתא ומועיל צורת הפתח מדאורייתא או כהרא"ש דאתי רבים ומבטלי מחיצתא ואז אין מועיל צורת הפתח אף מן התורה, ואת"ל הלכה כהרא"ש דאתי רבים ומבטלי מחיצתא דלמא הלכה כהניך רבותא דסבירא לי' דרבים לא מיקרי אלא אם עתה בוקעין בו ס"ר ולא חשוב צירוף הרבים שאיננו פה ולגבי דרבנן הוי חד ספק היינו אם הלכה דרה"ר הוי בלא בקיעת ס"ר אין מועיל צורת הפתח ואם בעי דוקא בקיעת ס"ר עתה מועיל צורת הפתח עכ"ד.

מבואר מזה

-א- דאבותנו השתדלו תמיד לעשות עירובין ע"י צורת הפתח וכלשונו בתחילת התשובה שם וז"ל השתדלו בכל יכלתם לעשות עירוב ע"י צורת הפתח ובוודאי נעשה תמיד בהשתדלות הגאונים שישבו על כסאות הרבנות וע"כ אם בדורות שעברו שלא הי' הפרוץ מרובה כ"כ עשו תקנה זאת ומכ"ש בעונתינו הרבים אשר הפרצה גברה. בודאי צריך להשתדל עכ"ל, הרי דכל המקומות השתדלו לעשות עירוב ע"י צורת הפתח גם במקומות דהיו בהם ס"ר וכמוש"כ הדברי מלכיאל שהובא לעיל, שכתב ג"כ הלשון דנהגו ושפיר יש מסורה ע"ז **ולא כהמשיג.** -

ב- דהוי ס"ס איך לפסוק אם לפסוק דאתי רבים ומבטל מחיצה או לא, ולא דהש"ע פסק דאתי רבים ומבטל מחיצה דאם זה הכרעת הש"ע אין כאן ס"ס וא"כ שפיר השתדלו אבותינו לעשות עירובין ע"י צורת הפתח וק"ל.

ועוד דגם להסוברים דאתי רבים ומבטלי מחיצתא הוי רק אם בקעו במחיצות עצמן כמו שכתב הרמב"ן ריש פרק ע"פ וריטב"א בעירובין כ"ב וכ"ש בתשו' בית שלמה סי נ"א וחזון איש סי מ"ד ס"ק י"ב ובסי' מ"ג ס"ק א' כתב וז"ל אבל רבים הסובבים בשווקים וברחובות תוך המחיצות לא מבטלי מחיצות לעולם וכו' עכ"ל וכ"כ כתוב עוד גדולי האחרונים ז"ל בזה, ובמ"א ס"ס שס"ג כתב דלבטל מחיצות צריך להיות ס"ר דלא מקרי רבים פחות מס"ר ובתשו' בית שלמה סי' מ"ג העיד דכמה גדולי הדור שלפנינו סומכו על דעת המג"א הנ"ל

1432

דברי שלום ואמת

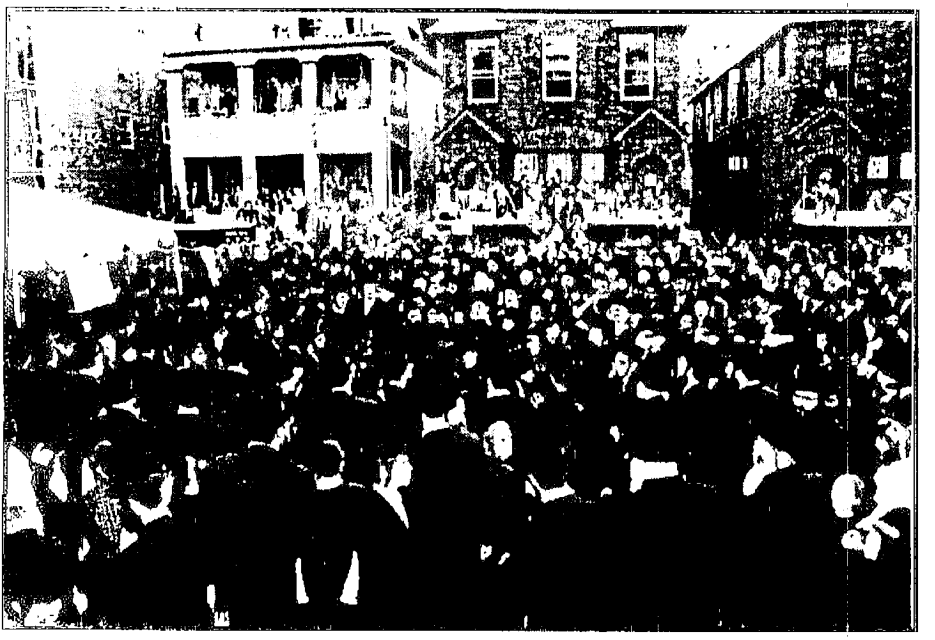
קריאה נלהבת
למען השלום והאחדות
בענין העירוב דבארא פארק

מאת
הגאון הצדיק המפורסם
זקן הרבנים, משיירי כנסת הגדולה
יושב ראש בית ההוראה דהתאחדות הרבנים
מוהר"ר **שלום קרויז** שליט"א
אבד"ק אודוואַרי
בעמ"ח שו"ת "דברי שלום" וש"ס

ביום ר"ח סיון תש"ס לפ"ק
לרגל הכנסת ספר תורה
לביהמ"ד סערדאהעלי
לע"נ אחיו הרה"צ מראצפערט זצ"ל

הגה"צ אבד"ק אודוואַרי שליט"א ביי זיין פייערדיגע דרשה

בארא פארקער אידן ווייזן אַרויס סאלאדאריטעט

בעזה"י

אן ערנסטן הארציגע וועגדונג וועגן שלום און אחדות, פון דעם זקן הרבנים משיירי כנסת הגדולה, הגאון הצדיק המפורסם רבי שלום קרויז שליט"א אבד"ק אודוואַרי, וואס איז נתמנה געווארן דורך רבינו הקוה"ט מסאטמאר זי"ע משמש צו זיין אלין יו"ר "בית הוראה" דהתאחה"ר, ובעמח"ס שו"ת "דברי שלום" וש"ס. מתוך דרשתו הנלהבת לרגל הכנסת ספר תורה לע"נ אחיו הגה"צ מראצפערט זצ"ל, לביהמ"ד דקהל עדת סערדאהעלי, ביום ר"ח סיון תש"ם לפ"ק.

[1]...עס קומט יעצט די הייליגע יו"ט שבועות וואס מ'האט זוכה געווען מקבל זיין די הייליגע תורה. איז דאך דער עיקר "מקבל" צו זיין די תורה. דאס הייסט איינהאלטן די תורה. ס'איז דא א מסורה אין פרשת יתרו "ויחן ישראל נגד ההר", זאגט די זוהר הק', ישראל, מיינט מען "ישראל סבא" יעקב אבינו. איז לכאורה, פארוואס פונקט יעקב אבינו האט זוכה געווען צו זיין ביים בארג סיני, וואס ס'האט נישט זוכה געווען צו דעם, נישט יצחק אבינו און נישט אברהם אבינו, נאר יעקב אבינו? אבער נאך א פסוק איז דא, "ויבא יעקב שלם ויחן את פני העיר". ווי קומען די צוויי פסוקים צוזאם איינס צו די אנדערע? נאר מורי ורבותי,

---

[1] לאחר שהגה"צ מאודוואַרי שליט"א האריך בדברי תורה לרגל הכנסת ס"ת, המשיך דרשתו דלהלן ע"ד ענין העירוב דבארא פארק העומד על הפרק, למען הבאת שלום ואחדות במחנינו.

עטס זאלטס מיר אנטשולדיגן, איך מוז זאגן אפאר וועלטער, איך וויל רעדן דא צו די חשובע רבנים גאונים, אשר ישנם פה ואשר איננו פה, צו אלע בארא פארקער רבנים, און צו אלע חשובע בעלי בתים, וויל איך רעדן אפאר וועלטער, וואס מיט דעם ענין וועט די מסורה זייער גוט שטימען.

ס'איז דא אזא תשובה אין "שמן רוקח"[2] וועגן די מחלוקה וואס איז געווען אין האמבורג. האט ער געשריבן דארט א לאנגע תשובה, אין אגאנצן עמוד שרייבט ער קודם וועט ער איז, און וואו קומט דאס ער זאל זאגן פאר האמבורג אז זיי זאלן תשובה טוען? האט ער אויסגערעכנט וועט ער איז, וויפיל חיבורים ער האט ארויסגעגעבן וכו', אלעס האט ער דארט געשריבן.

רבותי, איך מוז זאגן פאר ענק - איך מיין בארא פארק, אונז האלטן מיר דא פאר שבועות, פארן הייליגן יו"ט, מיר האבן זוכה געווען אז הקב"ה האט געגעבן די תורה פאר אונז, נישט פאר די מלאכים. ס'שטייט אבער ויחן ישראל נגד ההר, זאגט רש"י כאיש אחד בלב אחד, אלע אידן זענען געווען אזוי ווי איין הארץ. ב"ה איך קען אויך זאגן, חכמה אין כאן אבער זקנה יש כאן. איך בין ב"ה עוסק בהוראה מער ווי זעכציק יאר בלע"ה. איך בין נסמך געווארן פון די גדולי הדור דעמאלס, פון הייליגן מאדע'ר רב, פון קאלובער רב, אויוואריישער רב.

איך וועל אייך נאך עפעס זאגן, אז דער הייליגער רבי שלו' אליעזר'ל א זוהן פון דברי חיים איז געקומען אויף אודווארי צופאהרן (להלויה של אביו הגה"צ ר' שמואל דוד זצ"ל אבד"ק אודווארי שנסתלק בדמי ימיו), וועז איך בין דאן געווען געווארן פאר רב. עס איז געווען גאנץ שווער דאס אודווארייער רבנות, ס'איז געווען אן עמטליכע רבנות. איז ער (רבי שלום

---

[2] מהגאון הגדול רבי אלעזר מינץ זצ"ל ששימש בכתר הרבנות בששה קהילות קדושות, פילץ, טריטש, ראנשבורג, פילזן, גלאטי, מיקאלאש, סטאנוב. מכתבו להאמבורג נשלח בשנת תקע"ד.

אליעזר זצוק"ל) אריינגעגאנגען צו קהל, און ער האט אין אונגאריש צו זיי גערעדט, געפרעגט וואס הערט מען דאי? האט מען עם געזאגט אז מ'קען נישט אזוי כאפן דאס רבנות אויף די מינוט. האט ר' שלום אליעזר'ל זיי געזאגט, איך הייס שוין ענדיגן!

וועגן דער הייליגער רבי שלום אליעזר - מוז איך ענק דא זאגן - אז וועו מ'איז געגאנגען אין ראצפערד צום דעפארטירן נעבעך, אום מוצאי יו"ט פסח, די ערשטע זענען זיי געגאנגען נעמען דעם רבי'ן צום דעפארטירן, זענען אריינגעגאנגען (צו איהם) די אייניקלעך (און געזאגט), זיידע, די זשאנדארן זענען דא, מ'מוז גיין, מ'מוז גיין! האט ער געזאגט אזוי, בזה"ל: מיין ברודער דער הייליגער שינאוועו רב איז דא געווען בהקיץ, ער האט איבער געחזר'ערט צעהן מאהל, בהקיץ ער איז דא געווען ביי מיר! און ער האט מיך געפרעגט, ווילסטו מיטקומען מיט מיר, אבער נישט? כ'האב שלעכט געענטפערט, כ'וועט וועו אנדערשט געענפערט! דאס איז איין זאך וואס ער האט געזאגט. נאך האט ער געזאגט, הער מיין קינד, כ'האב פרובירט און אנגעקלאפט אלע טירן ווי כ'האב נאר געקענט, אבער מ'האט מיר אין ערגעץ נישט אריינגעלאזט, כ'האב נישט געהאט נאך וואו צו גיין. דאס איז געווען דער ר' שלו' אליעזר'ל, און ער איז דארט געווען דער ווער ס'האט צוגעהאלפן מיך ערווועהלט צו ווערן דער נייע יונגען מורה הוראה.

איך וויל ענק נאך א זאך זאגן, איך בין געווען צוזאמען מיט'ן הייליגן רבי'ן, מיט'ן סאטמארער רבי'ן ז"ע, כ'האב זוכה געווען, איך ווייס נישט פארוואס, צו זיין צוזאמען מיט אים אין בערגן בעלזן אין דייטשלאנד. מיר זענען געזעסן אינאיינעם, און ער איז געשלאפן אין אנדערן בעט לעבן מיר, א האלב יאהר. איך בין דארט געווען צוזאמען מיט אים, און צוגעהאלפן אין אסאך זאכן. נאכדעם איז מען אנגעקומען קיין שווייץ, בין איך אויך געווען זייער נאענט. איך האב געפירט די גאנצע כשרות אין די שווייצ'ע לאגערן. ס'איז דארט געווען א פאר לאגערן. ס'איז

דארט געווען אנדערע רבנים, אבער אלעס וואס איז דארט פארגעגאנגען האב איך אנגעפירט.

ס'איז געקומען דא ווען איך האב ארויסגעגעבן די ערשטע (חלק) תשובה ספר - ס'איז שוין יעצט זעקסן דרייסיג יאהר דערפון - זאג איך פאר'ן רבי'ן, אז איך וויל אז ער זאל מיר געבן אן הסכמה בריוו. (האט דער רבי געזאגט) "ווייסט דאך אז איך געב נישט קיין הסכמות. - ס'איז דארט געווען א גרויסע עולם אין שטוב - די ברויכסט נישט קיין הסכמה! דעם חתם סופר'ס צייטן האט מען זייער אכטונג געגעבן אויף הסכמות, א ספר וואס ס'איז געווען דערויף א חשש מינות, האט מען נישט געגעבן א הסכמה. היינט האבן אלע ספרים אן הסכמה, אפילו די מיט מינות האבן הסכמות. מ'קען דיך גוט, די ברויכסט נישט קיין הסכמה"! און ער האט מיך געהייסן זיין נאמען אריינשרייבן אנהייב ספר (מנותני מעות קדימה). ווען דער ספר איז פארטיג געווארן, האט ער געקוקט די ספר, און ווען ער האט געזעהן זיין נאמען מיט גרויסע ווערטער, האט ער געזאגט, "אה, ס'איז מיט גרויסע ווערטער, ס'איז מער ווי אן הסכמה". כ'האב דאך געגומען הסכמות, ווייל ס'איז געווען מיין ערשטער ספר, און איך בין נאך א יונגער מענטש געווען. כ'האב געגומען פון טשעבינער רב, און פון ריסקעווע רב, און ר' דוד יונגרייז, און פון ר' משה פיינשטיין האב אויך געגומען אן הסכמה. כאטש דער רבי האט געזאגט אז איך ברויך נישט קיין הסכמות, האב איך געהאלטן אבער, אז אויף דער ערשטער ספר מוז מען האבן אן הסכמה. דער רבי האט מיר זייער גוט געקענט, נאהנט.

אין תשל"ו האט די רבי צוזאמען גערופן אפאר אלטע זקנים רבנים, און ער האט זיי געזאגט, אז מ'מוז מאכן א "בית הוראה". מ'זעהט די דורות גייען אוועק, "זקנים משער שבתו" (איכה ה יד), מ'מוז האבן א בית הוראה. איז דער טשאקאווע רב דארט געווען, האט ער געזאגט, רבי, אז די זקנים גייען אוועק, נו ווער וועט זיין דער בית הוראה? האט דער רבי שטיל געשוויגן פינף מינוט, צוגעמאכט די אויגן און געטראכט, האט ער געזאגט,

"דער אודווארייער רב"! אבער איך האב עס נישט געוואלט אהננעמען. האט די טשאקעווער רב געזאגט אז ס'איז א גרויס חשיבות אז די רבי האט קלאר טאקע געזאגט מיין נאמען, זאלסטו עס יא אהנעמען. זייט דעמאלס איז שוין א מעשה ב"ה פון לאנגע יארן וואס איך פיר ב"ה אהן.[3]

איז אזוי, עכ"פ קען מען זאגן אז כ'האב הסכמה פון די אלע גדולים וואס כ'האב יעצט אויסגערעכנט. וויל איך בעטן די היזיגע רבנים און די אלע וואס זענען מתנגד פארן עירוב, ס'איז ידוע די גמרא (סנהדרין צ"ט:) מאי אהני לן רבנן? - וואס טוען די רבנים - מעולם לא שרי לן עורבא - זיי האבן קיינמאל נישט מתיר געווען צו עסן רויב פלייש - וואס הייסט? עורבא מיינט מען (בדרך רמז) עירוב, מ'האט קיינמאל נישט געמאכט קיין עירוב!!! וואס איז דאס עפיס, פארוואס? וויל וועגן אן עירוב שטייט אז דער תכלית פון עירוב איז אחדות. מ'מאכט איינס און מען איז מזכה דעם גאנצן עולם, ס'איז פונקט אזוי ווי אלע אידן האבן איין רשות, דאס איז אן עירוב. די תכלית פון אידן אז מען זאל ארויס גיין פון גלות, איז דעס אז מען זאל האבן אחדות.

מורי ורבותי (בקול בוכים ובדמעות שליש), איך מיין גאנץ בארא

---

[3] **ראוי להעתיק פה לשון הגה"צ המפורסם מטשאקאווא זצ"ל מש"כ ביום ד' נח תשל"ג וז"ל,** "הרה"ג מפאר היחס מופלא ואיש המעשה מוה"ר אשר אנשיל קרויז שליט"א הרב דקהל ראצפערט בוויליאמסבורג עוסק כעת בדבר גדול להשתדל בתיקון עירובין בשכונתינו...אשר דרים שם אחב"י היראים והחרדים ה'ו, ואמינא לפעלא טבא יישר חילי' כמו שהאריך בשו"ת תשב"ץ ח"ב סי' ל"ז וכתב שם במתק לשונו דזכות גדולה היא למיתקן וכו', וכמבואר באורך בשו"ת חתם סופר או"ח סי' צ"ט, וממילא כל קהלה ויחיד צריכין לעמוד לו לסיוע לכלכל גודל ההוצאות בזה. אך התיקוני עירובין למעשה, יהיו נעשים ע"י גדולי הרבנים שליט"א". עכ"ל. ובאותו תקופה נכתבו מכתבים כאלו משאר גדולי הרבנים המפורסמים, המקורבים לרבינו הקוה"ט זי"ע, ה"ה הגאונים הצדיקים **משארמאש, מפאפא, ומסאמבאטהעלי,** ומהדיין המובהק **מוויען,** זכרונם לברכה, והצד השוה שבהם שכולם עודדו וזירזו לדבר מצוה רבה מדברי סופרים זו הצריכה חיזוק יותר משל תורה.

פארק. כ'האב זיכער געמיינט וועו איך בין געווען אין לאגער, אז וועו מ'וועט אהיימקומען פון לאגער, וועט זיין אהבה אוו אחדות! נעבעך, אין דער צייט טאקע האט מען פארגאסן מיליאנען בלוטן, פון אונזערע עלטערן אוו קינדער. כ'האב געמיינט אז ס'וועט שוין נישט זיין אזא זאך אז מ'זאל וועלן מאכן מחלוקת, חס מלהזכיר. ס'וועט זיין אחדות וועט זיין די גאולה שלימה. די שטן האט מורא פון אחדות. ער ווייסט אז ס'וועט זיין אחדות וועט זיין די גאולה. ער וועט האבן א שווארצע סוף דער שטן. האט ער מורא דערפון. אבער איך האב נישט געקענט גלייבן אז עס וועט זיין אזעלעכע מחלוקת.

סאיז נעבעך טאקע געבליבן אפאר רבנים, אבער היינט כמעט נאר געציילטע רבנים וואס זענען פון פריער. אוו געציילטע רבנים וואס האבן געוואוינט אוו נתגדל געווארן אין רבנישע הייזער. כ'האב געהערט פון סאטמערער רבי'ן זאל לעבן, ער האט געזאגט אמאהל, אז ס'איז ידוע די סמ"ע וואס האט געזאגט אז דעת בעלי בתים איז אקעגן דעת תורה. א איד וואס איז געוואקסן ביי א פאטער א מורה הוראה, האט ער אנדערע השגות אין הוראה, ווי אן אנדערע יונגערמאן וואס ער קען אויך עפעס לערנען.

"לא תענה על ריב" דרש'ענען חז"ל "לא תענה על רב".[4] דער רמב"ם פסק'נט טאמער איינער איז מחולק אויף אן עלטערן רב, זאגט דער רמב"ם איז ער בגדר "גס לבו בהוראה"![5]

מורי ורבותי, איך מיין קיינעם נישט צו באלוידיגן, איך ווייס

---

[4] סנהדרין י"ח: ל"ו.

[5] וז"ל הרמב"ם בפ"כ מהלכות סנהדרין ה"ח: "כל דיין שבא לפניו דין והתחיל לדמותו בדין פסוק שכבר ידע אותו, ויש במדינה **גדול ממנו ואינו הולך ונמלך בו**, הרי זה בכלל הרשעים שלבם גס בהוראה. ואמרו חכמים רע על רעה תבוא לו, שכל הדברים וכיו"ב מגסות הרוח הן ומביאתו לידי עוות הדין". ועיין עוד ברמב"ם בפ"ה מהלכות תלמוד תורה ה"ד.

זיכער אז וועו ר' משה ביק זכרונו לברכה וואלט וועו היינט געווען וועהן, ער זעהט וועו, וואס פאר א מחלוקת ס'מאכט זיך וועגן עירוב וואלט ער העכסטנס ער נישט געטראגן. ער וואלט נישט צוגעלאזט זאלן מאכן אזא מחלוקת. ער וואלט וועו צוריק געצויגן זיין דעת. און דער זוהן וויל מקיים זיין כיבוד אב, א שיינע זאך טאקע, נאר איך בין עם מבטיח אז ער האט שוין יוצא "כיבוד אב", אויף הונדערט פראצענט האט ער שוין יוצא געווען. ממילא בעט איך אלע רבנים ס'איז היינט א זמן פון תשובה, ווי ס'שטייט אין די תורה "ויען כל העם קול אחד" כאיש אחד בלב אחד. יעקב האט זוכה געווען צו זיין ביים בארג סיני, פארוואס? ווייל "ויחן את פני העיר" וועו ער איז אנגעקומען אויף שכם שטייט אין מדרש, ער האט געמאכט עירובי תחומין עירובי חצירות, דאס איז געווען די ערשטע אויפגאבע פון יעקב אבינו. ווייל ויח"ן את פני העיר פאר דעם ויח"ן שם ישראל נגד ההר, האט יעקב זוכה געווען צו זיין קעגן בארג סיני.

וועגן דעם בעט איך ענק אלע, כ'האב אויסגערעכנט מיינע זאכן, פארוואס? אין אמת בין איך גארנישט טאקע, אבער דאך כ'האב מיטגעמאכט אין הוראה אזויפיל יאהרן, איך מיין נישט קיין שום פאליטיק, כ'האב נישט קיין נגיעה פאר'ן עירוב. די רבנים אויך, וואס האבן געמאכט דעם עירוב זענען חשובע תלמידי חכמים, זיי פסק'ענען איסור כרת שאלות, און אלע שאלות, און קיינער איז נישט מחולק. און פונקט אזא קליינעקייט וואס מאכט זיך דא, וואס כ'האב אליין געהערט פון סאטמארער רב זאל לעבן, ער האט מיר געזאגט, "אודווריער רב, איך בעט אייך, פארט אהיים (פון פלארידא) און מאכט שוין אן עירוב. צופרי פאר איך אפ מיט אייך צוזאמען, און ס'וועט זיין אן עירוב". דאס איז נישט קיין מעשיות, דער רב איז אויך שוין זעכציק יאר א מורה הוראה, און ער האט קלאר געזאגט אזוי, "מיין זיידע (דער ייטב לב) האט פארשפראכן אז וועו עס וועט מחזק זיין מאכן אן עירוב (אין סיגוט) געב איך איהם מיין חלק אין עולם הבא אוועק", און אזוי ברענגט מען אויך פון נאסוידע'ער רב זכרונו לברכה.

וויל איך בעטן די אלע רבנים, מ׳פאלט אריין, די יצר הרע כאפט זיך אריין. וואו נעמען זיך יונגע מורי הוראה׳ס גיין מחולק זיין אויף אלטע רבנים? אזוינס איז נישט געווען. אינדערהיים אז ס׳איז געווען א שאלה וועגן עירוב, האט מען געשריבן א שאלה צום לבושי מרדכי, צום ראדמישלע רב, און אזוי ווי ער האט געשריבן, אזוי איז עס געווען. היינט, רעדט זיך איין יעדער יונגערמאן אז ער קען מער ווי אלע אלטע רבנים, און ער איז מוחה איין מאל, און צעהן מאל, און צוואנציג מאל. איך בין מוחה נאר איין מאל. צוואנציג מאל? וואו איז דער דרך ארץ?! וואו איז דער יראת שמים?

איך בעט זיי אלע, זיי זענען אלע זייער חשוב ביי מיר, זיי האבן געהאט שימוש ביי מיר, אז זיי זאלען היינט חרטה האבן, זיי זאלן שטיל שווייגן, זאלן טוהן (פארזיך) וואס זיי ווילן. און איך גאראנטי זיי, טאמער וועט מען זיי אפשטעלן בעוה״ב אז דער עירוב איז נישט גוט, זאג איך זיי צו, אז זיי וועלן נישט זיין קיינמאל פארדעם אין גיהנום. אדרבה די רבנים וואס האבן געמאכט אן עירוב וועלן האבן דעם שענסטן גן עדן.

בעט איך אלע רבנים, עטס מעגטס הארכן מיר אויך. איך בין גארנישט טאקע, כ׳האב נישט אזויפיל לומדות, עטס קענטס קענען מער ווי מיר, אבער איך בין עוסק בהוראה אזויפיל יאהרן, איך בעט ענק למען השם מאכטס נישט קיין מחלוקת, דאס איז מעשה יצה״ר. נעבעך די מחלוקת איז אלעס דוחה. דערמאנטס ענק וואס איז אין די היינטיגע טעג געווען, וויפיל אידען זענען אומגעקומען היינט? ברויך מען דאס מתקן זיין טאקע. און נאר דורך שלום, דורך אהבה אחוה וריעות, ממילא בעט איך די אלע רבנים יונגע רבנים און די אלטע רבנים וואס זענען אריינגעפאלן אין די מחלוקה אריין, במילא איז עס שוין אריינגעקומען און אריינגעפאלן אין די צייטונגען, אין די אלע זאכן פאלט אריין אין בזיון ת״ח. ס׳איז געוואלדיגע זאכן וואס די גמרא ברענגט קענן בזיון תלמיד חכם.

וויל איך מוחה זיין קעגן די אלע זאכן, אז ס'זאל מער נישט פארקומען. און נישט אין "דער איד" וואס הייסט דאך מ'קלאמפיש א אומפארטייאישער צייטונג, ס'איז אונזער צייטונג, דער חסידישער צייטונג, אזוינס טאר קיינמאל נישט פארקומען.

די וואס האבן געמאכט דעם עירוב זענען ערליכע רבנים תלמידי חכמים. ס'איז דא יונגעלייט, גאנץ פיין פסק'ענען זיי שאלות, אבער זיי מוזן וויסן מהרהר צו זיין און מתבונן זיין ווי רבי חיים וויטאל זאגט...[6] דערפאר בעט איך זיי אלע, זאלען רעספעקטירן מיינע אלטע ווערטער וואס איך ארבעט פאר'ן כלל ישראל אזויפיל יאהרן, אז זיי זאלען אויפהערן די מחלוקה. זיי האבן די מחלוקת שוין יוצא געווען. זיי זאלען אלע אנערקענען דעם עירוב, אפילו זיי ווילן נישט טראגן זאלן זיי נישט טראגן, אבער זאלן אנערקענען דעם עירוב. ממילא וועט זיין אחדות, וועט הקב"ה העלפן אז מ'וועט זוכה זיין צו די גאולה שלימה, און נעבעך די אלע צדיקים וואס זענען בעולם העליון וואס זענען אומגעקומען אויף קידוש השם וועלן זיין א מליץ יושר פאר אונז אלע.

דער רבי אליין זכותו יגן עלינו, זאג איך ענק, וועט זיין א מליץ יושר, ווייל ס'איז נישט ווי מ'כאפט זיך אהן אינעם רבי'ן אז ער האט נישט געהאלטן דערפון. ווייל ס'הייבט זיך די אלע זאכן גארנישט אהן.[7]

---

[6] לא ברור מן הטעיפ, ואולי כוונתו על מש"כ בשער המצוות (פ' בשלח דרוש ג) בשם האר"י הקדוש, בגודל ענין תיקון עירובין.

[7] עיין להלן (עמוד יב) עדותו הנאמנה של הרה"צ מוהר"ר יוסף אשכנזי שליט"א, משב"ק רבינו זי"ע. וכן כתב הגה"צ מעמודי ההוראה מוהר"י ראטה שליט"א אבד"ק קארלסבורג בזה"ל: "...תיקון העירוב פה... והוא עשוי בכל דקדוקי ההלכה באופן שעדיין לא נעשה פה ועומד תחת פיקוח מעולה... בכגון דא **אין זה מנוגד כלל נגד דעת קדשו של מרן רבינו זצוק"ל**, וגם אין בזה סתירה כלל לדעת הרבנים הקודמים נוחי נפש ז"ל וכו', ובכן

זאל הקב"ה העלפן אז די אלע רבנים אין בארא פארק און אנדערשרוואו, און די בעלי בתים וואס זענען מחולק קעגן עירוב, בעט איך למען השם, זיי זאלן רחמנות האבן אויף זיך אליין, זאל נישט די מחלוקת גיין ווייטער און ווייטער. מחלוקת איז א געוואלדיגע געפערליכע זאך. מחלוקת מאכט אלע חורבנות'ער אין פרנסות, ס'איז היינט דא אזויפיל יונגע קראנקע מענטשן, ארימע אידן אהן פרנסה, דאס איז אלעס ווען מחלוקת. עטס זאלטס אלע חרטה האבן, און פון היינט מאהל אהן, זאל זיין אהבה אחוה וריעות, מען זאל זוכה זיין זאל בטל

יכולין הכל לסמוך בהיתר טלטולו" (ראוי להזכיר שעליו אמר רבינו זי"ע "**ער איז א געבוירענע מורה הוראה**" וכידוע אותו הביא רבינו מא"י לשמש בתור דומ"ץ דק"ק יט"ל בבארא פארק). ועד"ז כתב גם הרב הגאון מוהר"ר יצחק מאנדל שליט"א מקרית יואל בעמ"ח שר"ת וס' "חקר הלכה" מחשובי תלמידי רבינו בתשובתו וז"ל "אך כל זה לענין לערב כל מאנהעטין או כל ברוקלין דאיכא בתוכו גם רחובות הכי גדולות כנ"ל, אבל בנידון לערב רק שכונה אחת שרובם שומרי תו"מ ונעשה בפיקוח רב גדול ומובהק בהוראה כמו מע"כ הדר"ג בודאי דיכולים לסמוך על הוראות מרן רבינו הגדול זצוק"ל הנ"ל דהעיקר להלכה למעשה כמ"ד דאין לנו רה"ר מה"ת כיון שאין בו סמך ריבוא וכנ"ל".

ולענין מה שמפרסמים בעיתונים הוכחה בדעת רבינו זי"ע ממכתבו של הגה"צ אבד"ק פריימאן ז"ל שרבינו לא הסכים להעירוב במאנהאטען, אין משם שום ראי' כלל, וכדכתב הרה"ג בעל "חקר הלכה" בדעת רבינו זי"ע, לחלק בין עירוב על כל העיר, ובין עירוב הנעשה רק על שכונה חרדית בלבד. מה גם שהיתר הטלטול במאנהאטען לא הי' ע"י תיקון צוה"פ מיוחד, אלא על סמך היתרים אחרים העשויים להשתנות כידוע ויכולים לצאת מזה מכשולים בלא יודעים, ומכמה וכמה טעמים שהיו נוגעים להזמן והמצב דשם, שאינם נוגעים כלל לצוה"פ בשכונה החרדית בארא פארק. ועי' בסוף תשובת הגה"צ אבד"ק פריימאן (מרפא לנפש ח"ג סי' נ"ב, מתאריך ב' סיון תש"ז) בדין רה"ר, וז"ל, "ואע"ג דבית מאיר ומ"ב פקפקו בזה על המג"א וטו"ז, כנראה נהוג עלמא כהני סבי, וכן ראינו ושמענו מהרבה צדיקים שעשו כן למעשה, להראות הלכה להקל בעיירות המתוקנין בעירובין ע"י צוה"פ, ואדרבה חששו על המחמיר בזה, שהוא בכלל אינו מודה בעירוב, כמ"ש נימוקי או"ח סי' שצ"ד ע"ש [שהביא מנהג זה מהגה"ק בעל בני יששכר זי"ע] כנודע", עכ"ל שו"ת מרפא לנפש. וכעת נודע שגם הגה"ק בעל חידושי הרי"ם נהג כן, שהקפיד לטלטל כדי להיות "מודה בעירוב".

ווערן די שנאת חנם, און ס׳זאל זיין שלום ושלוה, וועלן מיר זוכה זיין בקרוב צו גיין מקבל זיין די תורה, און גיין קעגן משיח צדקנו בב״א.

הרה״צ מוהר״ר יוסף אשכנזי שליט״א, משב״ק ונאמן ביתו של כ״ק רבינו הקוה״ט מסאטמאר זי״ע, האט זיך מטריח געווען צו קומען פון מאנראו ספעציעל לכבוד די שמחת הכנסת ס״ת לע״נ דעם ראצפערטער רבי׳ן ז״ל. דאס איז געווען א פאסיגע געלעגענהייט זיך איבערצושמועסן מיט הר״ר יוסף׳ן איבער דעם מיינונג פון רבי׳ן זי״ע בנוגע תיקון עירובין אין ברוקלין. פאלגענט זענען די תשובות אויף די שאלות וואס מ׳האט איהם געפרעגט:

שאלה: במשך אלע יאהרן, וואס איהר האט זוכה געווען צו שטיין לימינו פון רבי׳ן זי״ע, האט איר א מאל געהערט עפעס פון רבי׳ן קענען אריפשטעלן א צורת הפתח אין ברוקלין?

תשובת הר״ר יוסף: כ׳האב קיינמאל פון רבי׳ן נישט געהערט עפעס קענען אן עירוב.

שאלה: געדענקט איהר אפשר וואס האט פאסירט וועז דער ראצפערטער רבי האט געוועט מיט׳ן רבי׳ן איבער אן עירוב אין ווילליאמסבורג?

תשובת הר״ר יוסף: א וודאי געדענק איך, ער איז געווען ביים רבי׳ן מערערע מאל דורכרעדן דעם ענין. און ווען ער איז געווען די לעצטע מאל ווייזן דעם רבי׳ן די אלע בריוו׳ן פון די רבנים וואס ער האט ערהאלטן, האב איך קלאר געהערט ווי דער רבי האט איהם געזאגט ״ס׳איז א גוטע זאך, א וויכטיגע זאך, נאר ער זאל זעהן ס׳זאל האבן א פאראנטפארטליכע השגחה, ווייל טאמער די השגחה דערויף וועט נישט זיין אין ארדענונג, קען זיין גרויסע מכשולות״. און דער רבי האט איהם געגעבן געלט לחיזוק הענין.

שאלה: ס׳איז דא אזעלכע וואס ווילן זאגן כאילו דאס געלט וואס דער רבי האט איהם געגעבען איז געווען סתם אויף צדקה.

תשובת הר״ר יוסף: איך בין נישט קיין יודע מחשבות, איך ווייס נאר וואס דער רבי האט געזאגט, אז ״סאיז א גוטע זאך, און א וויכטיגע זאך״.

שאלה: איז דאס אמת אז הרבנית הצדיקת תחי׳ איז נישט ארויסגעגאנגען שבת מיט תכשיטין, ע״פ הוראת רבינו, וועגן חשש פון רה״ר דאורייתא?

תשובת הר״ר יוסף: שקר גמור,[8] די רעבעצין איז אלע מאל ארויס שבת מיט צירונג.

(הר״ר יוסף האט די זעלבע רייד איבערגעזאגט נאכאמאל פאר א חשובע׳ן דיין אין בארא פארק, און עס איז רעקארדיערט געווארען אויף טעיפ, ברשותו של הר״ר יוסף שליט״א. דעם טעיפ וועט מען קענען באקומען דורכ׳ן ״וועד העירוב דבארא פארק״).

---

[8] שקר זה נתפרסם בעיתון ״די צייטונג״, תחת השם ״הרב י. מ. סופר״. גם הרב הגאון מוהר״ר יצחק מאנדל שליט״א מקרית יואל בעמ״ח שר״ת וס׳ ״חקר הלכה״ מחשובי תלמידי רבינו זי״ע, כותב בענין זה וז״ל ״במה שפירסמו ב״מכתבי עת״ בשם מרן ז״ל, שאמר להרבנית תחי׳ שתמנע עצמה מלהוציא תכשיטה ברה״ר מחשש רה״ר דאורייתא וכו׳ עכ״ד, אין הדברים נכונים והשומע שמע וטעה, ואדרבה נהפוך הוא, דהרבנית תחי׳ שאלה למרן ז״ל היות דאיכא שמועה בשם הגאון ר׳ יונתן שטייף זצ״ל שהנשים ימנעו מלצאת בהתכשיטין ברה״ר. והשיב לה מרן ז״ל שא״צ לחוש כלל ותתנהג עצמה כמו עד עכשיו. וכן התנהגה הרבנית תחי׳ שהיתה יוצאת בכל שבת בתכשיטיה ברה״ר כמו שמעידים כל קרוביה, (ועיין חו״מ סימן ל״ה סי״ד ברמ״א). ופלא מאוד שמפרסמים ברבים היפך המציאות, בעוד שאיכא הרבה שזוכרים האמת, ועכ״פ הוא דבר שהי׳ בכלל (הפירסומים בשם מרן ז״ל) וללמד יצא״.

מי ראה את אלו יצאים...

כ״ק אדמו״ר מטשערנאביל שליט״א,
כ״ק אדמו״ר מחוסט שליט״א (נוא״ם),
וחתן״צ אבד״ק גרויסווארדיין שליט״א.

הגה"צ אבד"ק סערדאהעלי שליט"א

כ"ק אדמו"ר ממונקאטש שליט"א

כ"ק אדמו"ר מראחמעסטריווקא שליט"א

הגה"צ אבד"ק אודווארי שליט"א

הגה"צ רבי פישל העדשקאוויטש שליט"א

הגה"צ מוהר"ר נפתלי צבי הלברשטאם שליט"א
בן כ"ק אדמו"ר מבאבוב שליט"א

מחאה גדולה

אנו הח"מ תלמידי מו"ר הגאון הגדול, עמוד ההוראה,
רבי טובי' גאלדשטיין שליט"א ראש ישיבת עמק הלכה,
מוחים על עלבונה של תורה וחכמיה

שא' ממנגדי העירוב שיקר במצח נחושה למו"ר שליט"א, והוסיף חטא על פשע בחוצפתו הנוראה להדפים דברי שקר על הלעטער-העד של מו"ר שליט"א, שמה שראש הכולל דישיבת עמק הלכה חתם בשמו של מו"ר לחזק את העירוב, הי' ללא רשותו והסכמתו.

גופא דעובדא הכי הוי. ביום ד' ויגש, השתתף מו"ר שליט"א באסיפת הרבנים שהתקיימה בבית מדרשו של הרה"ג רבי חיים לייב כ"ץ שליט"א, שם מסר מו"ר דברי עדותו בענין דעתו האמתית של הגאון בעל אג"מ זצ"ל מה ששמע מפיו, **שרבנים הפוסקים אחרת מדעתו יש להם על מה שיסמוכו, ואין למחות בידם** (עדות זו שמענו כמה פעמים מפי מו"ר שליט"א בכמה הזדמנויות). ובסוף האסיפה בנוכחות עשרים רבנים הורה מו"ר שליט"א לראה"כ הרב בנימין רובין שליט"א לחתום בשמו על הקו"ק להצטרף לדעת הרבנים המתירים ולחזקם.

כאשר נודע הדבר, בא בעש"ק א' ממנגדי העירוב למרן ראש הישיבה שליט"א, ואמתלא של שקר בפיו, שצד האוסרים רוצים לעשות שלום, וביום א' צריכה להתקיים אסיפה בין שני צדדי הרבנים האוסרים והמתירים בביתו של רב א', וע"כ טען למו"ר שבאם יתפרסם חתימת שמו של מו"ר שליט"א יש לחוש שהמתירין כבר לא יסכימו לשום פשרות, כי ידם תהי' על העליונה. לכן ביקש ממו"ר שיתן לו כתב להראות להרבנים המתירים שמו"ר מבקש מהם לעכב בינתיים את פרסום חתימת שמו. הנ"ל לחץ על מו"ר עד שהוציא ממנו לעטער-העד, וכשיצא הלך והדפים עליו דברים אחרים לגמרי, ש"זה שכתב וחתם בשם מו"ר שליט"א, עשה זאת שלא ברשותו ומבלי הסכמתו", והפיץ פאשקווילן של השקר הגס המודפם הנבזה דלהלן על הלעטער-העד של מו"ר שליט"א בכל רחובות העיר.

ט ו ב י ' ג א ל ד ש ט י י ן
ראש הישיבה
ישיבת עמק הלכה
ברוקלין, נ.י.

הנני בזה להודיע שלא נתתי רשות לחתום בשמי קודם שיתאספו הרבנים המתירים עם האוסרים בישיבה אחת וידונו בזה, וזה שכתב בשמי אינה בהסכמתי כלל.

עש"ק ויחי תש"ס
טובי' גאלדשטיין

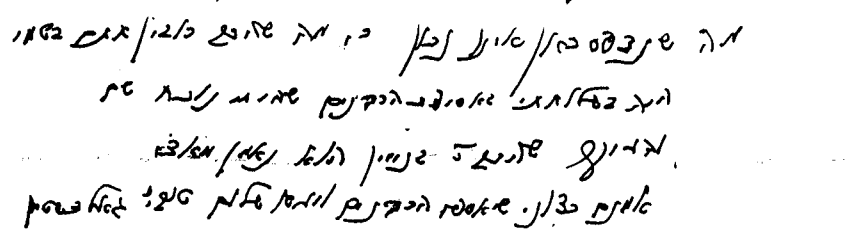
כאשר הגיעו פאשקווילן אלו לבית מדרשינו, נזדעזענו מהדופי המוטל על חבריגו ראה"כ הרה"ג ר' בנימין רובין שליט"א, שכאילו הוא זה שעשה חלילה איזה מעשה זיוף בשם מו"ר שליט"א, והתרעם ע"ז מאוד מו"ר שליט"א על שרימו אותו, ומיד צלצל מו"ר לאותו רב שנאמר לו שבביתו צריכה להתקיים אסיפה ביום א', ושאל את הרב פרטים ע"ד האסיפה.

זה רק דוגמא אחת באיזה דרכי זיוף וסילוף, אונאה ורמיה, נאספו הרבה מחתימות הרבנים האוסרים

כששמע מו"ר שליט"א מאותו רב, שלא ידוע לו כלל על שום אסיפה כזו, לא בביתו ואף לא במקום אחר, נבהל מו"ר והשתומם ממעשה הנבלה הנוראה זו שעולל לו א' שהציג עצמו לפניו כאיזה רב, זקנו מגודל ולבוש באיצטלא דרבנן. וע"כ ביקש מו"ר מן הרב שיואיל לבוא לביתו ביום א' לשמוע מפיו כל האמת, ובינתיים נצטער מו"ר וחלש לבו במשך כל השבת.

ביום א' אחה"צ הגיע הרב למו"ר שליט"א, והראה לו את פרטי הצעת השלום שהציע שבוע קודם, ושצד המתירים קיבלוהו וחתמו עליו, אך צד האוסרים דחוהו. וגם הראה למו"ר את הצעת הפשרה הנגדית של האוסרים, שעליה לא הסכימו צד המתירים. מו"ר שראה את שני ההצעות, אמר, שהצעת השלום הראשונה שהציע הרב, היא הצעה משובחת וטובה לשני הצדדים, ומאידך על הצעת הפשרה השני' תמה מו"ר שליט"א כיצד דורשים זאת צד האוסרין מהמתירים, הרי בעניני הלכה אסור לעשות שום פשרות, כשם שחלילה למו"צ לומר על דבר אסור שהוא מותר, כך חלילה לומר על דבר המותר שהוא אסור, אף לכתחילה.

בשעת הביקור הזה היו נוכחים בבית מו"ר שליט"א, הרב בנימין רובין ועוד ג' מחברי הכולל, ובנוכחותם כתב וחתם מו"ר שליט"א בכתב ידו על הנייר המזוייף שהודפס והופץ ע"י הנ"ל בזה"ל, "**<u>מה שנדפס כאן, אינו נכון</u>. כי מה שהרב רובין חתם בשמי היה בשליחותי באסיפת הרבנים שהייתי נוכח שם. והעיקר שהרב ר' בנימין רובין הוא נאמן מאד. אמנם רצוני שיאספו הרבנים ויעשו שלום. טובי' גאלדשטיין**", עכ"ל.

ולראי' חתמו ג' חברינו על אותו הנייר: "**בפנינו החתומים מטה כתב וחתם מרן הראש ישיבה שליט"א דברים אלו ביום א' שמות תש"ם לפ"ק, אהרן מיכאל פייעראייזען, ישראל מיכאל גלאטצער, ישראל אברהם אקרמאן**" (חתן ראש ישיבת שערי יושר).

ובזה הננו חברי הכולל עמק הלכה הח"מ מקוים שיצאנו ידי חובתינו לגלות האמת ולמחות על בזיון כבוד התורה וחכמיה

אליקים געציל יונגרייז
אפרים דוד פרענקל
יהושע יוסף משה חורדון
יעקב הערמאן
יחיאל רוזנבלאט
יעקב לייטער
נחמן גאלדמאן
מנחם מענדל נוסבוים
שמואל חיים ברוין
אברהם יצחק שנייד
אלי' יוסף הכהן יעקאבאוויטש
יהודה ארי' בינשטאק
בנימין רובין

ישראל גלאטזער
ישראל אברהם אקערמאן
ישראל מרדכי ווילנער
צבי דוב אמסעל
משה ניימאן
יעקב בער פריעדמאן
דוד ה. מייער
יצחק קויפמאן
יצחק פערל
יצחק אייזיק גרינפעלד
אברהם יהודה קאשוביץ
אברהם סילבער
חיים טובי' הכהן טשורנוף

זה לשון ההסכם שחתמו עליו המתירים, ודחוהו האוסרים

למען האמת והשלום

בעזהשי"ת, היות שיש רבנים מובהקים הסוברים שמצוה לעשות עירוב בשכונתינו, ולעומת זה ישנם רבנים מובהקים הסוברים שאף בעירוב אין לטלטל בשכונתינו.

ועל כן למען השלום הוסכם בין כבוד הרבנים שליט"א משני הצדדים, הדברים דלהלן:

א) הרבנים המתירים יכולים לתקן עירוב ע"י צורת פתחים סביב כל שכונת בארא פארק, ולא יחשב זאת כפגיעה בכבוד תורתם של הצד השני.

ב) הרבנים המתירים מחייבים את עצמם שבכל מודעה בכתב שיפרסמו בענין העירוב, יזכר בשולי הגליון הלשון דלהלן: "אעפ"י שאנו מתירין לכתחילה לטלטל, מ"מ למען האמת והשלום להוי ידוע שישנם רבנים מובהקים בשכונתינו הסוברים שאין לטלטל, וכל אחד יעשה כהוראת חכם שאצלו שואל שאר שאלותיו".

ג) כמו"כ הרבנים האוסרים מחייבים את עצמם שכל מודעה בכתב שיפרסמו בענין העירוב, יזכר בשולי הגליון הלשון דלהלן: "אעפ"י שאין אנו מתירין לטלטל, מ"מ למען האמת והשלום להוי ידוע שישנם רבנים מובהקים בשכונתינו הסוברים שמותר לכתחילה לטלטל, וכל אחד יעשה כהוראת חכם שאצלו שואל שאר שאלותיו".

ד) ב' צדדי הרבנים מסכימים, שכל צד יכול לחזור אחר חתימות רבנים ע"ד היתר או איסור טלטול, בתנאי שהדבר ייעשה באופן שכל רב ומו"צ יוכל לחוות דעתו בכבוד ללא שום לחץ צדדי עליו, ואצ"ל שלאחר שהרב כבר חיווה דעתו, שוב לא ילחצו עליו שיחזור בו. ואין בחוות דעת הרב המתיר או האוסר שום פגיעה בכבוד צד השני, כי כך דרכה של תורה מעולם, ועל כגון דא אמרו ז"ל "את והב בסופה".

מטותא מכל רבני וראשי הישיבות דשכונתינו שליט"א, לצרף חתימתם על הסכם שלום הלזה, ויהא בזה לימוד לבנינו ולבני בנינו אחרינו, שחילוקי דיעות בהלכה אינם ח"ו מחלוקת של ריב חלילה, אדרבה ת"ח מרבים שלום בעולם, וע"ז יוחזר השלום והשלוה וכבודה של תורה לשכונתינו, ויתגדל ויתקדש שם שמים על ידינו בעזה"י.

וע"ז באנו על החתום מוצש"ק פ' ויגש תש"ם לפ"ק

זה לשון ההצעה הנגדית מצד האוסרים, שדחוהו המתירים

בס"ד, באנו בזה להודיע להציבור החרדים לדבר ה' וזהירים במצות, כי הגם שעשו עירוב בעירינו בארא פארק יע"א העומד תחת פיקוח רבנים יראי השם שליט"א, מ"מ עיקר תכלית העירוב הוא להסיר מכשול שלא יכשלו בנ"א בהוצאה בשוגג, ולחולים וזקנים שהולכים על משענתם, ויש שמוכרחים לשאת תרופות [מעדעצינען] מחשש פיקוח נפש, וכיוצ"ב, ולשאר צורך גדול, אבל בלא"ה החמירו תמיד חסידים ואנש"מ שלא להוציא בשבת אפילו במקום עירוב כשר, וכל שכן במדינתינו המוחזקת מקדמת דנא ע"י גדולי ישראל שלא לעשות עירוב כלל, ולכן דעתינו שבעל נפש לא יטלטל שלא לצורך גדול".

על פשרה זו פסק מו"ר שליט"א דאסור להרבנים המתירים להסכים

יוסף דוד טייטלבוים
בהגה"ק מסאסוב זצוק"ל
אב"ד רק"ק קריית ישמח משה

בעה"י, ט' סיון תש"ס לפ"ק

שלום וישע רב, לאור נערב אשר במערב, הגאון הגדול, מעוז ומגדול
מהר"י ראטה שליט"א אבדק"ק קארלסבורג

הנה לאחר שראיתי מכתב מעכ"ת שליט"א בענין דעת רבינו הק' מסאטמאר זיעוכי"א, באתי בשורות אלו כדי שלא אלכד ח"ו בעוון כובש עדותו, לכן מצאתי לנכון להודיע לכבוד מעכ"ת שליט"א מה שבעצמי שמעתי מפי רבינו הגה"ק מסאטמאר שליט"א בענין דעת רבינו הק' זי"ע אודות תיקון עירוב בשכונת בארא פארק.

גופא דעובדא הווה בעת שהותי בניו יארק בשנת תשמ"ב, באתי לקרית מלך רב ה"ה קריח יואל, לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו של רבינו הגה"ק שליט"א להיות בשולחנו הק' ביומא דהילולא רבה ל"ג בעומר, ומצאתי חן בעיני המלך ועיכב בעדי מלחזור באותו היום. למחרת לעת שעות אחה"צ נכנסתי לקודש פנימה ודנתי לפני כ"ק רבינו שליט"א לברר כמה הלכות ומנהגים אשר היו נהוגות בבית אבותינו הק'. [בתוך כך באה אל הקודש פנימה בתו הבכירה של רבינו שליט"א להבחל"ח הרבנית הצ' מרת חי"ה ע"ה ליטול ברכת פרידה. ושאל אותה רבינו שליט"א, אמאי אינה נשארת לשב"ק כאן (בקריית יואל), ואמרה שלמען האמת הי' רצונה להשאר, ובפרט למען בתה החינוקת הקטנה שהיתה על ידה, שבאמת מוטב לה להשאר, כי כאן יכולה לצאת בשבת עם הבת ולשאוף אויר צח, מה שבד"כ אין כיכולתה לעשות, אך ההכרח לא יגונה וחייבת היא ליסוע.]

ואנכי צעיר לימים הייתי ועזות דקדושה היתה בי, שאלתי את רבינו שליט"א, אמאי באמת לא תיקנו הרבנים הגאונים הישובים על מדין, עירוב בבארא פארק. וענה לי רבינו הגה"ק שליט"א בפשטות גמורה, ד"לאחר שעברתי לבארא פארק כשבא דודי הגה"ק זיעוכי"א לשבות שבת בב.פ. (כמדומני בפ' וישלח תשכ"ו), אמרתי לדודי הק' זי"ע "דהרי עה"פ "ויחן את פני העיר" איתא ברש"י דתיקן להם עירובין, ע"כ הי' רצוני לדעת האם ראוי לעשות עירוב על הרחובות הסמוכים לבית מדרשי (שהי' אז על 15טע עוועניו), שיוכלו הבע"ב לטלטל, וגם בדי שבני משפחתי הנשואים יוכלו בעזה"י לבוא שבת לביתי עם טפיהם. ואמר לי דודי הק' זי"ע, אדרבה ואדרבה, אבל שיהי' העירוב <u>על כל השכונה</u>, ומן הראוי והנכון שתבוא בדברים עם הרבנים הגאונים החשובים רפה לתקן העירוב עצהיו"ט".

והמשיך רבינו שליט"א ואמר, ד"באמת באתי בדברים עם כמה רבנים אודות זה הענין, אך מחמת טרדות הזמן וגם כי היו איזה מנגדים, לא הגענו אז לידי סיום הענין", עכתדה"ק.

תקופת זמן אחרי זאת, נפגשתי עם א' מגדולי זקני הרבנים הגאונים החשובים דבארא פארק, וכשסיפרתי לו מה שאמר לי רבינו שליט"א, אמר לי, שגם עמו דיבר רבינו שליט"א בשעתו אודות הנחיצות לתקן עירוב.

ובהיותי בחורף דהאי שתא בניו יארק כשדברתי מענין זה עם חבד"ן ש"ב הגה"צ מוהר"ר דוד דוב מייזליש שליט"א אב"ד דקהל יט"ל דסאטמאר ב.פ., סיפר לי ששמע מפי רבינו שליט"א, שבשנת תשמ"א כאשר הביאו לפניו לחתום על כרוז כללי נגד תיקון עירוב בבארא פארק, בשו"א לא הסכים לחתום עליו, עד שתיקנו בו הלשון "שלא לסמוך על העירוב <u>הנ"ל</u>" דייקא, והיינו מצד אופן עשייתו, לבל ישחמע חלילה התנגדות על עירוב שנעשה במיוחד ע"י צוה"פ. ובזה יצאתי ידי חובתי לברר מקחו של צדיק, ועל חיזוק מצוה זו מ"דברי סופרים הצריכים חיזוק יותר משל תורה", כבר הבטיח כ"ק זקנינו הגה"ק בעל יטב לב זי"ע ע"ז עוה"ב כידוע, ויה"ר שיתקיים בנו "השם גבולך שלום" וגו'.

תנוחה רבתי חתרן ומפלחתיה דלומדיה

הק' יוסף דוד סיטלבוים
מגיש בדרי ומאה

רח' קדושת יו"ט 4, קרית ישמח משה מיקוד 55105, ת.ד. 521, טל: 03-352618
נתנדב ע"י הוועד למען חיזוק הדת

1455

פסק ודעת תורה של הגאונים הגדולים שרי התורה
חברי בית דין הגדול בירושלים עיה"ק

בענין אם בעיירות הגדולות שדרים שם למעלה מס' רבוא מועיל עירוב על ידי עורת הפתח או צריך דלתות. ואם הכשר העירוב בצוה"פ הוא היתר מרווח בלי שום פקפוק כלל.

הרב ישראל יעקב פישער שליט"א
ראש בית דין
במח"ס שו"ת אבן ישראל (ז"ח).

מה ששאל מע"כ אי היום שנמצאים ששים רבוא כו' אם כן צריך להחמיר דלא מהני צורת הפתח, רק דלתות הראויות להנעל.

הנני להשיבו: אין אנו צריכים לכל זה, שכבר כתב החזון איש (סי' ק"ז סק"ז) וז"ל ויצא לנו מזה דבזמן הזה כל השווקים והרחובות שבכרכים היותר גדולים הם רשות היחיד גמורה מן התורה. [והיינו משום דהרחובות עקומים ויש לכל אחד מהם ג' מחיצות]. ובמשנה ברורה סי' שמ"ח האריך, שקשה להקל מחמת שאין ס' רבוא בוקעין, כל שהוא דרך לרבים לעוברים ולטוחרים, ולהאמור ההיתר מחוור ומרווח לכרכים שלנו עכ"ל. ושמעתי שאחד העיר על החזון איש (אמר הרושם: ה"ה רבי משה פיינשטיין ז"ל במכואר בשו"ת אגרות משה) שאין ההיתר מרווח, לפי הפוסקים דס"ל להלכה דאתו רבים ומבטלי למחיצה, והמשנה ברורה בביאור הלכה בסי' שס"ד כתב, שרוב הראשונים מחמירים, היינו דס"ל אתו רבים ומבטלי מחיצה, ע"כ.

אבן חדבר פשוט דאין זה טענה כלל כו' - ואם כן ברחובות שיש בה ס' רבוא הרי ב' המחיצות מהרחוב קיימות, כמו שכתב הריטב"א, וגם המחיצה השלישית אינה מפולשת, ושפיר אית לן שלש מחיצות. וזהו כונת החזון איש ז"ל, דאית לן היתר מחוור ומרווח, ובודאי אין לנו רשות הרבים דאורייתא, ושפיר מהני עירובין ושיתופי מבואות בלי שום פקפוק, וכמו שנתבאר.

נאם ישראל יעקב פישר.

הרב אברהם דוד הורוויץ שליט"א
חבר הבד"צ, מלפנים אב"ד שטראסבורג
במח"ס שו"ת קנין תורה

כבר כתבו הפוסקים דאין בזמן הזה דין רשות הרבים מן התורה, דאפילו בעיירות הגדולות אין מתאספים הס' רבוא במקום אחד.

וחוץ מכל הטענות אלו, הא ידוע דכשבת קודש או אפילו מחצית מהנוסעים ההתעשיות והחניות מסוגרים ואין אפילו מחצית מהנוסעים בכל יום, ולדאולי בשיטת היש אומרים הרי בכל יום דוקא.

ויוצא מזה דאפילו לשיטה הראשונה של המחבר דאין צריך ס' רבוא כשיטת רש"י להיות רשות הרבים, הרי אינו להתנאי דמפולש לרשות הרבים דט"ז אמה משני צדדין, וממילא לכולי עלמא מותר בצורת הפתח.

אברהם דוד הורוויץ
(שו"ת קנין תורה ח"ד סימן ט)

נתנדב לע"נ ר' משה ב"ר חיים אברהם ז"ל

זאל שוין אפגעשטעלט וועלן די מחלוקת לשם שמים

לכבוד מערכת די "ברוקלין אדוואקאט" א גרויסן ישר כח פאר אייער שיינעם אויסגאבע, וואס ערשיינט וואכענטליך שוין דריי וואכן, וואס דאס איז דאך שוין א חזקה, און איך קען אייך זאגן אז דאס א שיינע און גוטע חזקה, דעריבער טוהט מיר און אלע בארא פארקער איינוואוינער א טובה, און זייט מפרסם מיינע קורצע שורות.

ווי באוויסט קאכט ביי אונז אין שטאט שוין באלד א האלבע יאר צייט, איבער א הלכה'דיגע מחלוקת, וואס מען דארף אפילו נישט מפרסם זיין די נושא, אבער עס אי'ז שוין העכסט צייט אז דאס זאל אפגעשטעלט ווערן.

אין די חסידישע מסורה איז באקאנט אז ערציילונג, ווי באוויסט האט דער הייליגער צאנזער רב זי"ע ממנה געווען אלס רב אין צאנז נאך בחייו, זיין זוהן הרה"ק רבי אהרן, וואס איז אנגערופן געווארן דער קרייז רב.

נאך די פטירה פון הייליגן צאנזער רב זי"ע, איז בנו הגדול דער הייליגער שינאוער רב זי"ע, געקומען זיך באזעצן אין צאנז, טענה'נדיג אז בדין ירושה קומט אים די צאנזער רבנות, אזוי אז עס איז געווען דארט א שטיקל מחלוקת וואס איז זיכער געווען לשם שמים, עס איז געווען וואס האבן געהאלטן מיט'ן הייליגן שינעווער רב, אנדערע האבן געהאלטען מיט'ן הייליגער קרייז רב, ווי עס מאכט זיך א אידישער מחלוקת, בערך א יאר נאכ'ן פטירה פון הייליגן צאנזער רב, האט א שרייבער באשריבן די גאנצע מחלוקת אין א גוואלדיגע צייטשריפט, פארשטייט זיך נישט נעמענדיג קיין שטעלונג אויף קיין שום זייט.

אבער וועלן דאס איז אנגעקומען צו די אויערן פון הייליגן שינעווער רב, האט ער פשוט אויפגעצויטערט, און זיך אנגערופן: אויב עס האלט שוין אזא מצב אז די גוים נעמען שוין א שטעלונג אין דעם, מוז זיין אז דאס טויג שוין נישט, און ער האט זיך אויפגעהויבן פון צאנז און זיך אינגאנצען אוועקגעצויגן פון דארט, און זיך טאקע נישט געפון צאנזער רב... זי"ע.

לענינינו, ווי לאנג עס קאכט זיך נאך דער מחלוקת לשם שמים, און די בתי מדרשים, כוללים, בתי הוראה, איז דאס זיכער אז מען קריגט זיך אויף הלכה, אבער אויב, קומט דאס שוין אן צו די גואישע פרעסע, און די גואישע ראדיא רח"ל, ווי עס האט פאסירט דעם פארגאנגענעם פרייטאג, מוז מען שוין זעהן דאס צו פארעכטן...

עס איז פשוט א חרפה און א בושה צו זעהן, ווי די גרויסע פרוסטיזשפולע ניו יארקער צייטונג, וואס ווערט געליינט

(פארזעצונג אויף זייט 13)

(פארזעצונג פון זייט 5)

טעגליך, דורך הונדערטער טויזענטער גוים, האט אוועק געגעבן כמעט דעם חשוב'סטען פלאץ פאר דעם נושא, און דאס געשריבן בכל פרטיה ודודוקיה, פארשטייט זיך אן נעמען א שטעלונג, ווי אנדערע זאגן, עס איז נישט געפערליך דער טיימ'ס האט זיך דאך פאר קיינעם נישט אנגענומען, עס איז פשוט א געלעכטער צוהערן דעם נארישן געדאנק, דער גואישער שרייבער, זאל נאך נעמען א שטעלונג אין דעם אויך??

ווי זענען מיר אנגעקומען ליידער?.

עס מעג שוין אויפגעהערט ווערן בכלל די אלע צעטלעך, פאשקווילן, זה בכה וזה בכה, עס שאדט פאר די חינוך פון אונזערע קינדער, און מען קען רואיג זאגן אל תחטאו בילד!.

פארשטייט זיך אז איך מיין נישט דא די דעת רבנים גדולים וצדיקים ווייל פון זייער דעת תורה לעבן מיר, על פיהם אנו חיים, זאלן זיי ווייטער פארשפרייטן דעת תורתם הק' זה בכה וזה בכה, אבער די אלע פאשקווילן וואס ווערן ארויסגעבען דורך אנשים קלים פוחזים וריקים פון ביידע צדדים, עס איז פשוט א גרויל און א עקל, ובפרט וואס מען האט זיך לעצטנ'ס געטרויעט ארויסצוגעבן פאשקווילן און קונטרסים פון גדולי הפוסקים מאכענדיג ליצנות פון דעת תורתם הק', עס איז דאך א חרפה און א בושה ווי מען איז אנגעקומען...

איך מיין נישט חלילה קיין שום צד, איך שרייב פשוט מתוך פנימיות לבי, אדרבה זייט מפרסם מיינע רייד.

מיט דאנק

משה יחזקאל נ.

מחנך בעיר התורה בארא פארק

(נאמען ליגט אין די מערכת)

The Mechitzos Encircling Brooklyn

Note that these *mechitzos* surrounding Brooklyn only serve to classify Brooklyn as a *reshus hayachid d'oraysa*. *Me'd'rabbanan*, carrying is only allowed in the boundaries of the neighborhood *eruv* and not in the entire area enclosed by the *mechitzos*.

The *mechitzos* on the east side of Brooklyn start at Metropolitan Avenue (1) and run along Newtown Creek (2) which opens into the East River. The *mechitzos* then turn west running along Brooklyn's waterfront (3) until the Navy Yard (4) at which time it follows alongside the Brooklyn waterfront (5) until Cropsey Avenue (6). There it continues south around Sea Gate (7) and runs along the Boardwalk (8) finishing at Kingsborough College (9). On the fourth side we have *mechitzos habatim* (10).